RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK ÉS VIZSGALEÍRÁS

ÉLÕ IDEGEN NYELV

Az alábbi dokumentum az angol, francia, német olasz, orosz és spanyol nyelven kívül minden más élõ idegen nyelv érettségi vizsgájának részletes vizsgakövetelményeit és vizsgaleírását tartalmazza.

Az idegen nyelvi érettségi vizsga célja a kommunikatív nyelvtudás mérése, azaz annak megállapítása, hogy a vizsgázó képes-e kommunikációs céljait megvalósítani.

A vizsga mindkét szinten *írásbeli és szóbeli részbõl* áll, és *a négy nyelvi alapkészséget* méri: olvasott szöveg értése, hallott szöveg értése, beszédkészség és íráskészség. A kommunikatív készségek alkalmazásához a nyelvhasználónak rendelkeznie kell megfelelõ szókinccsel, és ismernie kell a nyelv struktúráját is. Ezért *a nyelvtani és lexikai kompetenciát* mindkét szinten külön vizsgarész keretében is mérjük. A vizsga egynyelvû, azaz közvetítési készséget nem mér.

A követelmények az Idegen nyelvi érettségi vizsga általános követelményei, valamint az Európa Tanács idegennyelv-oktatással kapcsolatos ajánlásai alapján készültek. Az idegen nyelvi érettségi vizsga szintmeghatározásai igazodnak az Európa Tanács skálájához. A vizsga középszintje az A2–B1, az emelt szint pedig a B2 szintnek felel meg.

Európa Tanács	**Érettségi vizsga**
C2 Mesterszint	
C1 Haladó szint	
B2 Középszint	**Emelt szint**
B1 Küszöbszint	**Középszint**
A2 Alapszint	
A1 Minimumszint	

Az Európa Tanács A2, B1, B2 szintjeinek általános leírása:

B2	Megérti a változatos, konkrét vagy elvont témájú szövegek fõ gondolatmenetét, követni tudja a hosszabb, összetettebb érveléseket is. Folyamatos és természetes módon tud a célnyelven interakciót folytatni. Világos és részletes szöveget tud létrehozni különbözõ témákról. Véleményét indokolni tudja, részletezni tudja a különbözõ lehetõségekbõl adódó elõnyöket és hátrányokat.
B1	Megérti a fontosabb információkat olyan egyszerû, hétköznapi szövegekben, amelyek gyakori élethelyzetekhez kapcsolódnak (pl. iskola, szabadidõ, munka). Képes külföldiekkel kommunikálni mindennapi helyzetekben. Egyszerû, összefüggõ szöveget tud alkotni olyan témákban, amelyeket ismer, vagy amelyek az érdeklõdési körébe tartoznak. Be tud számolni eseményekrõl, élményeirõl, érzelmeirõl és törekvéseirõl. Rövid magyarázatot tud fûzni eseményekhez, jelenségekhez, indokolni tud különbözõ álláspontokat és terveket.
A2	Megért olyan mondatokat és rövid szövegeket, amelyek az õt közvetlenül érintõ területekhez kapcsolódnak. Tud kommunikálni olyan mindennapi, begyakorolt helyzetekben, amelyekben egyszerû és közvetlen információcserére van szükség. Tud egyszerû nyelvi eszközöket használva beszélni önmagáról, családjáról és szûkebb környezetérõl.

A dokumentum az élõ idegen nyelvi érettségi vizsga részletes vizsgakövetelményeit és vizsgaleírását tartalmazza. A vizsga szintje, alapelvei és a készségek szintjén megfogalmazott követelményei azonosak minden élõ idegen nyelvben.

Az I. fejezetben találhatók a részletes vizsgakövetelmények. Elõször a készségekre lebontott követelményeket, a szövegek jellemzõit és a szövegfajtákat soroljuk fel mindkét szintre vonatkozóan a vizsgarészek lebonyolításának sorrendjében. Ezt követik a témakörök, a kommunikációs helyzetek és szándékok, továbbá a nyelvtanra és a szókincsre vonatkozó információk.

A készségeken belül külön jelöljük az Európa Tanács szintrendszere szerinti A2, B1 és B2 szintû követelményeket. Az adott szinten megfogalmazott követelmények magukban foglalják az alacsonyabb szinten megadottakat is.

A dokumentum II. fejezete, a vizsgaleírás elõször a középszintû, majd az emelt szintû vizsgát mutatja be. A vizsgarészek itt is a lebonyolítás sorrendjében követik egymást. A könnyebb kezelhetõség érdekében az egyes vizsgarészek leírásakor megismételjük a készségekre lebontott követelményeket, a szövegek jellemzõit és a szövegfajták felsorolását.

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY

A) KÉSZSÉGEK ÉS SZÖVEGFAJTÁK

1. Olvasott szöveg értése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 Készségek	A vizsgázó képes az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelõ stratégiák alkalmazásával a szövegben A2: – a lényeget (a szöveg célját) megérteni, – eseménysorokat követni, – kulcsinformációkat megérteni, B1: – a gondolatmenet lényegét megérteni, – véleményeket, érvelést nagy vonalakban követni, – egyes részinformációkat kiszûrni.	A vizsgázó képes az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelõ stratégiák alkalmazásával a szövegben B2: – a gondolatmenetet követni, – véleményeket, érvelést követni, – az információkat megfelelõ részletességgel megérteni, – a szerzõ álláspontjára következtetni, – a szerzõ, illetve a szereplõk érzéseire, érzelmeire következtetni.
1.2 A szöveg jellemzõi	A vizsgarészben használt szöveg – autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett, – tartalma, szerkezete, nyelve világos, – tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének, – megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre, – kiválasztásakor a *Témakörök* címû rész az irányadó, – autentikus jellegébõl adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,	A vizsgarészben használt szöveg

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	A2: – rövid, egyszerû, – hétköznapi nyelven íródott, és fõként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz, B1: – rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos, – hétköznapi nyelven íródott.	B2: – hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb, – konkrét vagy elvont témájú.
1.3 Szövegfajták	– utasítások (pl. feliratok, használati utasítások), – tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, mûsorfüzet), – levelek, – újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport), – ismeretterjesztõ szövegek, – egyszerû elbeszélõ szövegek, – irodalmi szövegek.	– publicisztikai írások.

2. Nyelvhelyesség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Készségek	A vizsgázó képes A2: – az alapvetõ nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására mondat- és szövegszinten, B1: – gyakran használt nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.	A vizsgázó képes B2: – változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szöveg-szinten.
2.2 A szöveg jellemzõi	A vizsgarészben használt szöveg vagy szövegrészlet – nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérõ feladatoknál, – autentikus, esetleg szerkesztett, – tartalma, szerkezete, nyelve világos, – tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének, – megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre, – kiválasztásakor a *Témakörök* címû rész az irányadó,	A vizsgarészben használt szöveg

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	– autentikus jellegébõl adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához, A2: – rövid, egyszerû, – hétköznapi nyelven íródott, és fõként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz, B1: – rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos, – hétköznapi nyelven íródott.	B2: – hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb, – konkrét vagy elvont témájú.

3. Hallott szöveg értése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Készségek	A vizsgázó képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelõ stratégiák alkalmazásával a szöveg A2: – témáját felismerni, – lényegét megérteni, – kulcsfontosságú szavait megérteni, – legalapvetõbb adatszerû információit kiszûrni, B1: – gondolatmenetét nagy vonalakban követni, – egyes tényszerû részinformációkat megérteni.	A vizsgázó képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelõ stratégiák alkalmazásával a szöveg B2: – gondolatmenetét részleteiben is követni, – megértésén túl a szövegkörnyezetbõl következtetni az egyes beszélõk álláspontjára, – megértésén túl a szövegkörnyezetbõl következtetni a beszélõk érzelmeire és egymáshoz való viszonyára.
3.2 A szöveg jellemzõi	A vizsgarészben használt szöveg – autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel), – tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének, – megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre, – kiválasztásakor a *Témakörök* címû rész az irányadó, – anyanyelvi beszélõk közvetítésével hangzik el,	A vizsgarészben használt szöveg

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	– egy vagy több beszélõ közvetítésével hangzik el, – akusztikai minõsége kifogástalan, – hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját, – autentikus jellegébõl adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához, A2: – hétköznapi nyelven hangzik el, szinte kizárólag gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz, – lassú, de még normál beszédtempójú, – a standard kiejtés(ek)nek megfelelõ, – tisztán artikulált, – tartalmilag kifejezetten egyszerû, B1: – hétköznapi nyelven hangzik el, alapvetõen gyakran használt nyelvtani szerkezetekbõl és lexikai elemekbõl építkezik, – normál tempójú, – a standard kiejtés(ek)hez közel álló, – tartalmilag és szerkezetileg mérsékelten összetett.	B2: – változatos nyelvtani szerkezetekbõl és lexikai elemekbõl építkezõ, – természetes, a szöveg jellegének megfelelõen változatos tempójú, – tartalmilag és szerkezetileg összetett.
3.3 Szövegfajták	– közérdekû bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülõtéren, áruházban), – rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítõ, információs szolgálatok: útinformáció, nyitva tartás, menetrend), – utasítások (pl. utcán, repülõtéren, pályaudvaron), – médiaközlemények (pl. idõjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír), – beszélgetések, telefonbeszélgetések, – mûsorrészletek, – riportok, interjúk, – beszámolók.	– általános érdeklõdésre számot tartó témáról szóló ismeretterjesztõ szövegek.

4. Íráskészség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 Készségek	A vizsgázó képes – a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû részt), – a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd *Témakörök* címû részt), A2: – a személyével, illetve közvetlen környezetével kapcsolatos témákról írni, – az adott témáról egyszerû kifejezéseket használva írni, – egyszerû mondatokból álló rövid, összefüggõ szöveget írni, – a szöveg mondatai között lévõ alapvetõ logikai kapcsolatokat egyszerû nyelvi eszközökkel (pl. a leggyakrabban használt kötõszavakkal) kifejezni, – néhány egyszerû szerkezetet és alapvetõ helyesírási szabályt úgy használni, hogy a hibák ellenére érthetõ legyen a mondanivaló, B1: – ismert, köznapi témákról írni és véleményét is megfogalmazni, – meglévõ szókincsét változatosan használni, – a szöveget megfelelõen felépíteni és tagolni, a logikai viszonyok kifejezését szolgáló nyelvi eszközöket alkalmazni, – a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelõ stílust és hangnemet, választani, – az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelõ írásmûvet létrehozni, – egyszerû nyelvtani szerkezeteket, nyelvi fordulatokat és a helyesírási szabályokat általában biztonsággal alkalmazni.	A vizsgázó képes B2: – a megadott témákat általános nézõpontból is tárgyalni, – álláspontját viszonylag árnyaltan, érvelését rendszerezetten kifejteni, – a nyelvi eszközök széles skálájának változatos alkalmazásával összefüggõ, megfelelõen tagolt, logikusan felépített szöveget létrehozni, – a nyelvtani struktúrákat valamint a helyesírás szabályait rendszerszerû hibák nélkül, nagy biztonsággal alkalmazni.
4.2 Szövegfajták	– rövid személyes jellegû közlés (pl. üzenet, naplóbejegyzés), – üdvözlõlap, – meghívó, – magánjellegû vagy intézménynek (pl. nyelviskolának) szóló levél.	– olvasói levél, – cikk (diák)újság számára.

5. Beszédkészség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1 Készségek	A vizsgázó képes – a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelõ kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû részt), – a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* címû részt), – a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelõen, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni), A2: – saját magáról és közvetlen környezetérõl egyszerû, begyakorolt nyelvi eszközökkel röviden és többnyire érthetõen megnyilatkozni, – egyszerû, begyakorolt beszélgetésekben részt venni, – kiszámítható, mindennapi helyzetekben rutin feladatokat megoldani (pl. vásárlás), – érezhetõ akcentusa és esetenként akadozó beszédtempója ellenére többnyire érthetõen beszélni, B1: – az egyszerû nyelvi eszközök széles skáláját rugalmasan használni, és ezzel mondanivalójának nagy részét egyszerûen kifejezni, – ismerõs témáról folyó társalgásban részt venni, – kevésbé begyakorolt mindennapi helyzetekben felmerülõ feladatokat megoldani, – viszonylag folyékonyan elmondani egy történetet, beszámolni élményeirõl és érzéseirõl, – érezhetõ akcentusa és esetleg lassú beszédtempója ellenére érthetõen beszélni.	A vizsgázó képes B2: – folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet, – gondolatait, álláspontját következetesen, folyamatosan kifejteni, – a megadott témákat általánosabb nézõpontból is tárgyalni, – folyamatosan és természetesen részt venni a különbözõ témájú társalgásokban, – bonyolultabb, váratlan elemeket is tartalmazó feladatokat sikeresen megoldani, – elmagyarázni álláspontját, világosan érvelni, – enyhe akcentusa ellenére természetes kiejtéssel, hanglejtéssel és normál beszédtempóban beszélni.

B) TÉMAKÖRÖK

Az érettségi vizsga tartalmi részét az alább felsorolt témakörök képezik, azaz a feladatok minden vizsgarészben tematikusan ezekre épülnek. Ez a lista az érettségi vizsga általános követelményeiben felsorolt témakörök részletes kifejtése közép- és emelt szintre. A lista nem tartalmaz külön országismereti témakört, mert ennek elemei a többi témakörben elõfordulnak.

A középszinten felsorolt témakörök az emelt szintre is érvényesek.

TÉMAKÖR	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
1. Személyes vonatkozások, család	– A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai) – Családi élet, családi kapcsolatok – A családi élet mindennapjai, otthoni teendõk – Személyes tervek	– A család szerepe az egyén és a társadalom életében – Családi munkamegosztás, szerepek a családban, generációk együttélése
2. Ember és társadalom	– A másik ember külsõ és belsõ jellemzése – Baráti kör – A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnõttekkel – Nõi és férfi szerepek – Ünnepek, családi ünnepek – Öltözködés, divat – Vásárlás, szolgáltatások (posta) – Hasonlóságok és különbségek az emberek között	– Az emberi kapcsolatok minõsége, fontossága (barátság, szerelem, házasság) – Lázadás vagy alkalmazkodás; a tizenévesek útkeresése – Elõítéletek, társadalmi problémák és azok kezelése – Az ünnepek fontossága az egyén és a társadalom életében – Az öltözködés mint a társadalmi hovatartozás kifejezése – A fogyasztói társadalom, reklámok – Társadalmi viselkedésformák
3. Környezetünk	– Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása) – A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetõségek – A városi és a vidéki élet összehasonlítása – Növények és állatok a környezetünkben – Környezetvédelem a szûkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért? – Idõjárás	– A lakóhely és környéke fejlõdésének problémái – A természet és az ember harmóniája – A környezetvédelem lehetõségei és problémái
4. Az iskola	– Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat) – Tantárgyak, órarend, érdeklõdési kör, tanulmányi munka – A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága – Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok	– Iskolatípusok és iskolarendszer Magyarországon és más országokban – Hasonló események és hagyományok külföldi iskolákban

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5. A munka világa	– Diákmunka, nyári munkavállalás – Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás	– A munkavállalás körülményei, lehetõségei itthon és más országokban, divatszakmák
6. Életmód	– Napirend, idõbeosztás – Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megõrzésében, testápolás) – Étkezési szokások a családban – Ételek, kedvenc ételek – Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben – Gyakori betegségek, sérülések, baleset – Gyógykezelés (háziorvos, szakorvos, kórházak)	– Az étkezési szokások hazánkban és más országokban – Ételspecialitások hazánkban és más országokban – A kulturált étkezés feltételei, fontossága – A szenvedélybetegségek – A gyógyítás egyéb módjai
7. Szabadidõ, mûvelõdés, szórakozás	– Szabadidõs elfoglaltságok, hobbik – Színház, mozi, koncert, kiállítás stb. – Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport – Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet – Kulturális események	– A szabadidõ jelentõsége az ember életében – A mûvészet szerepe a mindennapokban – Szabadidõsport, élsport, veszélyes sportok – A könyvek, a média és az internet szerepe, hatásai
8. Utazás, turizmus	– A közlekedés eszközei, lehetõségei, a tömegközlekedés – Nyaralás itthon, illetve külföldön – Utazási elõkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése – Az egyéni és a társas utazás elõnyei és hátrányai	– A motorizáció hatása a környezetre és a társadalomra – Az idegenforgalom jelentõsége
9. Tudomány és technika	– Népszerû tudományok, ismeretterjesztés – A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben	– A tudományos és technikai fejlõdés pozitív és negatív hatása a társadalomra, az emberiségre

C) KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEK ÉS SZÁNDÉKOK

1. Kommunikációs helyzetek

A vizsgázó az alábbi kommunikációs helyzetekben, illetve szerepekben nyilatkozhat meg szóban és/vagy írásban mindkét szinten.

Helyzet	**Szerep**
Áruházban, üzletben, piacon	vevõ
Családban, családnál, baráti körben	vendéglátó, vendég
Étteremben, kávéházban, vendéglõben	vendég, egy társaság tagja
Hivatalokban, rendõrségen	ügyfél, állampolgár
Ifjúsági szálláson, campingben, panzióban, szállodában	vendég
Iskolában	tanuló, iskolatárs
Kulturális intézményben, sportlétesítményben, klubban	vendég, látogató, egy társaság tagja
Országhatáron	turista
Orvosnál	beteg, kísérõ
Szolgáltató egységekben (fodrász, utazási iroda, jegyiroda, benzinkút, bank, posta, cipész, gyógyszertár stb.)	ügyfél
Szünidei munkahelyen	munkavállaló
Tájékozódás az utcán, útközben	helyi lakos, turista
Telefonbeszélgetésben	hívó és hívott fél
Tömegközlekedési eszközökön (vasúton, buszon, villamoson, taxiban, repülõn, hajón)	utas, útitárs

2. A kommunikációs szándékok listája

A táblázat azon kommunikációs szándékokat tartalmazza, amelyek nyelvi megvalósítása a középszintû vizsgán elvárható. Az egyes kommunikációs szándékokhoz a teljesség igénye nélkül gyûjtöttük a példákat.

A két szint között mennyiségi és minõségi különbség van. Emelt szinten a vizsgázónak a középszint követelményeihez képest több kommunikációs szándékot kell nyelvileg megvalósítania, valamint árnyaltabban és igényesebben kell kifejeznie magát. Az utolsó csoportban található kommunikációs stratégiák felsorolása nem teljes, csak ajánlásnak tekinthetõ.

1. A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Megszólítás és arra reagálás

Köszönés, elköszönés és arra reagálás

Bemutatkozás, bemutatás és ezekre reagálás

Telefonbeszélgetésnél megszólítás, bemutatkozás, más személy kérése, elköszönés és ezekre reagálás

Levélben megszólítás, elbúcsúzás

Szóbeli üdvözletküldés

Érdeklõdés hogylét iránt és arra reagálás

Köszönet és arra reagálás

Bocsánatkérés és arra reagálás

Gratuláció, jókívánságok és azokra reagálás

2. Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Hála

Sajnálkozás, csalódottság

Öröm

Elégedettség, elégedetlenség

Csodálkozás

Remény

Félelem, aggodalom

Bánat, elkeseredés

Bosszúság

Együttérzés

3. Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés és arra reagálás, véleménynyilvánítás

Érdeklõdés, érdektelenség

Tetszés, nem tetszés

Valaki igazának elismerése, el nem ismerése

Egyetértés, egyet nem értés

Helyeslés, rosszallás

Ellenvetés, ellenvetés visszautasítása

Elismerés kifejezése, dicséret és arra reagálás

Közömbösség

Ígéret

Akarat, szándék, terv
Kívánság, óhaj
Képesség, lehetõség, szükségesség, kötelezettség
Bizonyosság, bizonytalanság
Preferencia, érdeklõdési kör kifejezése, illetve érdeklõdés ezek iránt
Kritika, szemrehányás

4. Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése
Dolgok, események leírása
Információkérés
Igenlõ vagy nemleges válasz
Tudás, nem tudás
Válaszadás elutasítása
Bizonyosság, bizonytalanság
Ismerés, nem ismerés
Feltételezés
Emlékezés, nem emlékezés
Indoklás (ok, cél)

5. A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés, kívánság
Felszólítás, tiltás, parancs
Javaslat és arra reagálás
Rendelés
Meghívás és arra reagálás
Kínálás és arra reagálás
Reklamálás
Tanácskérés, tanácsadás
Figyelmeztetés
Engedély kérése, megadása, megtagadása
Segítségkérés és arra reagálás
Segítség felajánlása és arra reagálás

6. Interakcióban jellemzõ kommunikációs szándékok (kommunikációs stratégiák)

Visszakérdezés, ismétléskérés
Nem értés
Betûzés kérése, betûzés
Felkérés lassabb, hangosabb beszédre
Beszélési szándék jelzése
Téma bevezetése

Témaváltás
Félbeszakítás
Megerõsítés, igazolás
Körülírás
Példa megnevezése
Beszélgetés lezárása

D) NYELVTANI SZERKEZETEK ÉS SZÓKINCS

1. Nyelvtani szerkezetek

VIZSGASZINTEK	
Középszint	**Emelt szint**
A vizsgázó A2: – általában megérti, és helyesen használja a legegyszerûbb szerkezeteket szóban és írásban, – rendszeresen elkövethet nyelvtani hibákat és nyelvhasználatában erõsen érezhetõk az anyanyelv hatásai, – a hibák ellenére többnyire érthetõen fejezi ki kommunikációs szándékait, B1: – megérti, és helyesen használja az egyszerû szerkezeteket szóban és írásban, – ismerõs helyzetekben elfogadható nyelvhelyességgel kommunikál, – az esetleg elõforduló hibák és az érezhetõ anyanyelvi hatás ellenére érthetõen fejezi ki gondolatait, kommunikációs szándékait.	A vizsgázó B2: – változatos szerkezeteket is megért és használ szóban és írásban, – viszonylag nagy biztonsággal használja a nyelvtani szerkezeteket, és közben nem követ el rendszerszerû hibát, – szükség esetén mondanivalóját képes önállóan helyesbíteni, pontosítani, – árnyaltan fejezi ki kommunikációs szándékait.

2. Szókincs

VIZSGASZINTEK	
Középszint	**Emelt szint**
A vizsgázó A2: – megfelelõ szókinccsel rendelkezik ahhoz, hogy kommunikálni tudjon begyakorolt helyzetekben, B1: – megfelelõ szókinccsel rendelkezik ahhoz, hogy kommunikálni tudjon a legtöbb olyan témában, amely összefügg saját mindennapi életével, – jól tudja alkalmazni alapvetõ szókincsét, noha még elõfordulhatnak nagyobb hibák, – a bonyolultabb gondolatokhoz, témákhoz nem mindig találja meg a legmegfelelõbb kifejezõeszközt.	A vizsgázó B2: – megfelelõ szókinccsel rendelkezik ahhoz, hogy kommunikálni tudjon változatos helyzetekben, illetve elvont témákról, – a változatos nyelvi, lexikai elemek közül általában ki tudja választani a kommunikációs célnak legmegfelelõbbet; szükség esetén néha körülírást alkalmaz, – kisebb lexikai pontatlanságai nem gátolják a kommunikációt.

A vizsga szókincsének alapjául a mai köznyelv szolgál. Speciális tájnyelvi szavak, csoportnyelvi szavak és szakszavak produktív ismerete nem követelménye a vizsgának. Ilyen típusú szavak kizárólag olyan szövegekben fordulhatnak elõ, amelyekben az ismeretük nem elõfeltétele az adott szöveg megértésének.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az írásbeli vizsga idõtartama 180 perc, a szóbeli vizsgáé 15 perc.

A következõ táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek idõtartamát és arányát az értékelésben.

Vizsgarész		Idõtartam (perc)	Arány (%)	Pont
Írásbeli	Olvasott szöveg értése	60	22	33
	Nyelvhelyesség	30	12	18
	SZÜNET			
	Hallott szöveg értése	30	22	33
	Íráskészség	60	22	33
Szóbeli	Beszédkészség	15	22	33
	Összesen:	—	100	150

A középszintû vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának A2–B1 szintjeit. Az eltérõ képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsõzetesség elve érvényesül. A feladatsorokat úgy állítják össze, hogy az A2 szinten lévõ tanulók is le tudják tenni a vizsgát.

ÉRTÉKELÉS

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsgázónak mind az öt vizsgarészben az elérhetõ pontszámnak legalább a 10%-át teljesítenie kell.
- Minden vizsgarész elbírálása központilag kidolgozott javítási és értékelési útmutatók alapján történik.
- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarészek értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az Íráskészség és a Beszédkészség vizsgarészek értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA

OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben elõforduló, különbözõ fajtájú autentikus szövegeket önállóan elolvasni, és az olvasási céloknak megfelelõ mélységben megérteni.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelõ stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelõ stratégiák alkalmazásával a szövegben

A2:
- a lényeget (a szöveg célját) megérteni,
- eseménysorokat követni,
- kulcsinformációkat megérteni,

B1:
- a gondolatmenet lényegét megérteni,
- véleményeket, érvelést nagy vonalakban követni,
- egyes részinformációkat kiszûrni.

A vizsgarészben használt szöveg
- autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* címû rész az irányadó,
- autentikus jellegébõl adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

A2:
- rövid, egyszerû,
- hétköznapi nyelven íródott, és fõként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,

B1:
- rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos,
- hétköznapi nyelven íródott.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elõ:
- utasítások (pl. feliratok, használati utasítások),
- tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, mûsorfüzet),
- levelek,
- újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztõ szövegek,
- egyszerû elbeszélõ szövegek,
- irodalmi szövegek.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés, pl.:
  - cím, kép, összegzõ mondat szöveg(rész)hez, bekezdéshez rendelése,
  - kérdés és felelet egymáshoz rendelése,
  - szavak, kifejezések, definíciók, szinonimák egymáshoz rendelése a szövegösszefüggés alapján,
  - vélemények, kijelentések, események személyekhez kapcsolása,
  - csoportosítás megadott kategóriák szerint,
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegbõl kiemelt mellékmondat, mondat, bekezdés helyének azonosítása a szövegben,
- szöveg részeinek sorrendbe rakása,
- hiányos szöveg kiegészítése (szavak, kifejezések pótlása elõre megadott listából vagy anélkül),
- hiányos mondatok kiegészítése a szöveg alapján,
- rövid választ igénylõ nyitott kérdések.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 3–4 szövegbõl és 3–4 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett elõfordulhat több rövidebb szöveg is (pl. apróhirdetések). A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 700–900 szó. A feladatsor körülbelül 25–35 itembõl áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások idegen nyelvûek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

A2:
- az alapvetõ nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására mondat- és szövegszinten,

B1:
- gyakran használt nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.

A vizsgarészben használt szöveg vagy szövegrészlet
- nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérõ feladatoknál,
- autentikus, esetleg szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* címû rész az irányadó,

– autentikus jellegébõl adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

A2:

– rövid, egyszerû,
– hétköznapi nyelven íródott, és fõként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,

B1:

– rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos,
– hétköznapi nyelven íródott.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:

– hiányos mondatok vagy szövegek kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetõség közül egy helyes kiválasztása),
– a szövegbõl kivett mondatrész helyének azonosítása a szövegkohéziós eszközök segítségével,
– hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy elõre megadott szókészletbõl,
– megadott szavak képzett és/vagy ragozott alakjainak beillesztése a szövegbe,
– mondatátalakítás (az új mondat eleje vagy eleje és vége megadva),
– összekevert szavakból mondatalkotás.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 3–4 feladatból, összesen körülbelül 25–30 itembõl áll. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 350–500 szó.

A feladatok szövegre épülnek, a feladatsor legfeljebb egy mondatszintû feladatot tartalmaz.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások idegen nyelvûek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználattól nem vagy csak kissé eltérõ anyanyelvi beszédet az értési céloknak megfelelõen.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelõ stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelõ stratégiák alkalmazásával a szöveg

A2:

– témáját felismerni,
– lényegét megérteni,
– kulcsfontosságú szavait megérteni,
– legalapvetõbb adatszerû információit kiszûrni,

B1:

– gondolatmenetét nagy vonalakban követni,
– egyes tényszerû részinformációkat megérteni.

A vizsgarészben használt szöveg

– autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel),

– tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
– megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
– kiválasztásakor a *Témakörök* címû rész az irányadó,
– anyanyelvi beszélõk közvetítésével hangzik el,
– egy vagy több beszélõ közvetítésével hangzik el,
– akusztikai minõsége kifogástalan,
– hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
– autentikus jellegébõl adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

A2:
– hétköznapi nyelven hangzik el, szinte kizárólag gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,
– lassú, de még normál beszédtempójú,
– a standard kiejtés(ek)nek megfelelõ,
– tisztán artikulált,
– tartalmilag kifejezetten egyszerû,

B1:
– hétköznapi nyelven hangzik el, alapvetõen gyakran használt nyelvtani szerkezetekbõl és lexikai elemekbõl építkezik,
– normál tempójú,
– a standard kiejtés(ek)hez közel álló,
– tartalmilag és szerkezetileg mérsékelten összetett.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elõ:
– közérdekû bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülõtéren, áruházban),
– rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítõ, információs szolgálatok: útinformáció, nyitva tartás, menetrend),
– utasítások (pl. utcán, repülõtéren, pályaudvaron),
– médiaközlemények (pl. idõjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír),
– beszélgetések, telefonbeszélgetések,
– mûsorrészletek,
– riportok, interjúk,
– beszámolók.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
– feleletválasztás,
– igaz/hamis állítás,
– egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
– események sorrendjének megállapítása,
– nyomtatványok, ûrlapok kitöltése,
– táblázat kitöltése,
– hiányos mondatok kiegészítése,
– rövid választ igénylõ nyitott kérdések,
– ténybeli hibák azonosítása, javítása.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 2–3 szövegbõl és 2–3 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett elõfordulhat több rövidebb szöveg is. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 5–8 perc. A feladatsor körülbelül 20–25 itembõl áll.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások idegen nyelvûek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladatmeghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e magát az adott szinten idegen nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különbözõ kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

– a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû részt),
– a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd *Témakörök* címû részt),

A2:

– a személyével, illetve közvetlen környezetével kapcsolatos témákról írni,
– az adott témáról egyszerû kifejezéseket használva írni,
– egyszerû mondatokból álló rövid, összefüggõ szöveget írni,
– a szöveg mondatai között lévõ alapvetõ logikai kapcsolatokat egyszerû nyelvi eszközökkel (pl. a leggyakrabban használt kötõszavakkal) kifejezni,
– néhány egyszerû szerkezetet és alapvetõ helyesírási szabályt úgy használni, hogy a hibák ellenére érthetõ legyen a mondanivaló,

B1:

– ismert, köznapi témákról írni és véleményét is megfogalmazni,
– meglévõ szókincsét változatosan használni,
– a szöveget megfelelõen felépíteni és tagolni, a logikai viszonyok kifejezését szolgáló nyelvi eszközöket alkalmazni,
– a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelõ stílust és hangnemet, választani,
– az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelõ írásmûvet létrehozni,
– egyszerû nyelvtani szerkezeteket, nyelvi fordulatokat és a helyesírási szabályokat általában biztonsággal alkalmazni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek

– meghatározott kommunikációs szándékkal jönnek létre,
– az olvasó számára világosak, érthetõek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
– szövegfajtája meghatározott,
– tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
– megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:

– rövid személyes jellegû közlés (pl. üzenet, naplóbejegyzés),
– üdvözlõlap,
– meghívó,
– magánjellegû vagy intézménynek (pl. nyelviskolának) szóló levél.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* címû listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során meghatározott kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmû keletkezik, az ehhez illeszkedõ szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmû célját, témáját és

címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemét.

A feladatok a következõ feladattípusok egy vagy több elemét tartalmazhatják:

– meghatározott szituációban megadott szempontok alapján történõ szövegalkotás,
– verbális segédanyagok (pl. személyes feljegyzések, üzenetek, levelek, cikkek, felhívások, hirdetések, szórólapok stb.) alapján történõ szövegalkotás és/vagy azokra való reagálás,
– vizuális segédanyagok (pl. ábrák, képek, képsorok, grafikonok, táblázatok stb.) alapján történõ szövegalkotás.

Az irányító szempontok a téma alpontjait adják meg, a verbális és vizuális segédanyagok pedig gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kidolgozásához.

A vizsgarész két feladatból áll. Az *elsõ feladat* interakciós és tranzakciós szöveg. Ebben a feladatban a vizsgázó verbális és/vagy vizuális segédanyagra reagálva 40–80 szó terjedelmû közlést hoz létre (pl. üdvözlõlap, e-mail).

A *második feladatban* a vizsgázó hosszabb leíró, esetleg véleménykifejtõ szöveget hoz létre megadott irányító szempontok alapján (pl. magánjellegû vagy intézménynek szóló levél). Az írás terjedelme 80–120 szó.

A második feladatban a vizsgázó két téma közül választhat.

A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok idegen nyelvûek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához nyomtatott szótár használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik. Az értékelés alapjául szolgáló analitikus skálák magukban foglalják az értékelési szempontok részletes leírását is.

A két feladat értékelése egymástól független.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az adott szinten gondolatait idegen nyelven szóban kifejezni és a kommunikációs szándékoknak megfelelõ beszélgetést folytatni.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minõségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkészség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

– a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelõ kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû részt),
– a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* címû részt),
– a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelõen, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni),

A2:

– saját magáról és közvetlen környezetérõl egyszerû, begyakorolt nyelvi eszközökkel röviden és többnyire érthetõen megnyilatkozni,
– egyszerû, begyakorolt beszélgetésekben részt venni,
– kiszámítható, mindennapi helyzetekben rutin feladatokat megoldani (pl. vásárlás),
– érezhetõ akcentusa és esetenként akadozó beszédtempója ellenére többnyire érthetõen beszélni,

B1:

– az egyszerû nyelvi eszközök széles skáláját rugalmasan használni, és ezzel mondanivalójának nagy részét egyszerûen kifejezni,
– ismerõs témáról folyó társalgásban részt venni,
– kevésbé begyakorolt mindennapi helyzetekben felmerülõ feladatokat megoldani,

– viszonylag folyékonyan elmondani egy történetet, beszámolni élményeirõl és érzéseirõl,
– érezhetõ akcentusa és esetleg lassú beszédtempója ellenére érthetõen beszélni.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgafeladatokban elõforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* címû listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A feladatmeghatározás egyértelmûen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását.

A vizsgabeszélgetésben az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:

– társalgás,
– szerepjáték,
– önálló témakifejtés verbális vagy vizuális segédanyagok alapján.

A vizsga két vagy három feladatból áll. A vizsga rövid *bevezetõ kérdésekkel* kezdõdik, amelynek célja az, hogy a vizsgázó ráhangolódjon az idegen nyelv használatára. Az itt elhangzottakat nem értékelik.

A *társalgási feladatban* a vizsgázó néhány olyan kérdésre válaszol, amelyek saját személyéhez, közvetlen környezetéhez és hétköznapi tevékenységeihez kapcsolódnak. A társalgás három témát érint röviden. Ez a feladat el is hagyható, ezt az adott nyelv vizsgaleírása szabályozza.

A *szerepjáték* során a vizsgázónak a mindennapi élet helyzeteihez hasonlító szituációban kell részt vennie, amelyben partnere a vizsgáztató. A vizsgázó feladata az, hogy az elõre meghatározott helyzetben, a meghatározott cél elérése érdekében különbözõ kommunikációs szándékok felhasználásával beszélgetést (tranzakciót vagy interakciót) folytasson, azaz szükség esetén megfelelõ kérdéseket tegyen fel, illetve az elhangzottakra megfelelõen reagáljon. A vizsgázó számára készült leírás rögzíti a szituációt, a szerepeket és az elérendõ célt, továbbá tartalmazhat néhány szavas szöveget, egyszerû képet, rajzot, ábrát. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az elõre megtervezett közbeszólásokat, kérdéseket és megjegyzéseket is.

Az *önálló témakifejtés feladatban* a vizsgázónak egy adott, hétköznapi témához kapcsolódóan kell gondolatait, véleményét összefüggõen kifejtenie verbális vagy vizuális segédanyagok alapján. A vizsgázónak ebben a feladatban vagy két kép (fénykép, rajz) és megadott irányítószempontok alapján kell beszélnie egy adott témáról, vagy csak irányító szempontok alapján. Ezt az adott nyelv vizsgaleírása szabályozza. Ebben az esetben a vizsgázó számára készült feladatlap tartalmazza a témát és négy megadott irányító szempontot. Az irányító szempontok egyrészt segítségül szolgálnak, másrészt megakadályozzák, hogy a vizsgázó elõre megtanult szövegeket mondjon el. A vizsgáztató szükség esetén segítõ kérdéseket tehet föl. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az elõre megtervezett segítõ kérdéseket és megjegyzéseket is. A vizsgázó két téma közül választhat.

A feladatsort a vizsgázó húzza. A kihúzott feladatsor az összes feladatot tartalmazza, amennyiben valamelyik feladatnál választási lehetõség van, úgy ebbõl a feladatból a feladatlapon két különbözõ található. A feladatok kidolgozásához felkészülési idõ nincs, de feladatok végiggondolásához a vizsgázónak rövid (körülbelül fél perc) gondolkodási idõ áll rendelkezésére.

A feladatmeghatározás és a verbális segédanyagok idegen nyelvûek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is.

A feladatok értékelése egymástól független.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az írásbeli vizsga idõtartama 240 perc, a szóbeli vizsgáé 20 perc.

A következõ táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek idõtartamát és arányát az értékelésben.

Vizsgarész		Idõtartam (perc)	Arány (%)	Pont
Írásbeli	Olvasott szöveg értése	70	20	30
	Nyelvhelyesség	50	20	30
	SZÜNET			
	Hallott szöveg értése	30	20	30
	Íráskészség	90	20	30
Szóbeli	Beszédkészség	20	20	30
	Összesen:	—	100	150

Az emelt szintû vizsga az Európa Tanács skálája B2 szintjének felel meg. Az eltérõ képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsõzetesség elve érvényesül.

Értékelés

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsgázónak mind az öt vizsgarészben az elérhetõ pontszámnak legalább a 10%-át teljesítenie kell.
- Minden vizsgarész elbírálása központilag kidolgozott javítási és értékelési útmutatók alapján történik.
- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarészek értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az Íráskészség és a Beszédkészség vizsgarészek értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA

OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben elõforduló, különbözõ fajtájú autentikus szövegeket önállóan elolvasni, és az olvasási céloknak megfelelõ mélységben megérteni.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelõ stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelõ stratégiák alkalmazásával a szövegben

- a gondolatmenetet követni,
- véleményeket, érvelést követni,
- az információkat megfelelõ részletességgel megérteni,
- a szerzõ álláspontjára következtetni,
- a szerzõ, illetve a szereplõk érzéseire, érzelmeire következtetni.

A vizsgarészben használt szöveg

- autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb,
- konkrét vagy elvont témájú,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* címû rész az irányadó,

– autentikus jellegébõl adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elõ:
– utasítások (pl. használati utasítások),
– tájékoztató szövegek (pl. mûsorfüzet),
– levelek,
– újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
– ismeretterjesztõ szövegek,
– egyszerû elbeszélõ szövegek,
– irodalmi szövegek,
– publicisztikai írások.

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérõ nehézségi fokában jelenik meg.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
– feleletválasztás,
– igaz/hamis állítás,
– egymáshoz rendelés, pl.:
  = cím, kép, összegzõ mondat szöveg(rész)hez, bekezdéshez rendelése,
  = kérdés és felelet egymáshoz rendelése,
  = szavak, kifejezések, definíciók, szinonimák egymáshoz rendelése a szövegösszefüggés alapján,
  = vélemények, kijelentések, események személyekhez kapcsolása,
  = csoportosítás megadott kategóriák szerint,
– képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
– a szövegbõl kiemelt mellékmondat, mondat, bekezdés helyének azonosítása a szövegben,
– szöveg részeinek sorrendbe rakása,
– hiányos szöveg kiegészítése (szavak, kifejezések pótlása elõre megadott listából vagy anélkül),
– hiányos szövegösszefoglalás kiegészítése,
– (rövid választ igénylõ) nyitott kérdések.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 3–4 szövegbõl és 3–4 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett elõfordulhat több rövidebb szöveg is. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 1200–1400 szó. A feladatsor 25–35 itembõl áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások idegen nyelvûek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.

A vizsgarészben használt szöveg vagy szövegrészlet

– nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérõ feladatoknál,
– autentikus, esetleg szerkesztett,
– tartalma, szerkezete, nyelve világos,
– hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb,
– konkrét vagy elvont témájú,
– tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
– megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
– kiválasztásakor a *Témakörök* címû rész az irányadó,
– autentikus jellegébõl adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A két szint közötti különbség a nyelvtani és lexikai szerkezetek komplexitásában és a feladatok eltérõ nehézségi fokában jelenik meg.

Középszinten a vizsgázó képes az alapvetõ nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére, illetve helyes használatára. *Emelt szinten* a vizsgázó változatos és komplexebb nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére és pontos használatára is képes.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:

– hiányos szövegek kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetõség közül egy helyes kiválasztása),
– a szövegbõl kivett mondatrész helyének megtalálása a szövegkohéziós eszközök segítségével,
– hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy elõre megadott szókészletbõl,
– megadott szavak képzett és/vagy ragozott alakjainak beillesztése a szövegbe,
– hibaazonosítás.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 4–5 feladatból, körülbelül 40–45 itembõl áll, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 550–750 szó.

Valamennyi feladat szövegre épül.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások idegen nyelvûek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználattól nem vagy csak kissé eltérõ anyanyelvi beszédet az értési céloknak megfelelõen.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelõ stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelõ stratégiák alkalmazásával a szöveg

– gondolatmenetét részleteiben is követni,

– egyes tényszerû részinformációt megérteni,
– megértésén túl a szövegkörnyezetbõl következtetni az egyes beszélõk álláspontjára,
– megértésén túl a szövegkörnyezetbõl következtetni a beszélõk érzelmeire és egymáshoz való viszonyára.

A vizsgarészben használt szöveg
– autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel),
– változatos nyelvtani szerkezetekbõl és lexikai elemekbõl építkezõ,
– természetes, a szöveg jellegének megfelelõen változatos tempójú,
– tartalmilag és szerkezetileg összetett,
– tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
– megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
– kiválasztásakor a *Témakörök* címû rész az irányadó,
– anyanyelvi beszélõk közvetítésével hangzik el,
– egy vagy több beszélõ közvetítésével hangzik el,
– akusztikai minõsége kifogástalan,
– hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
– autentikus jellegébõl adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elõ:
– közérdekû bejelentések, közlemények,
– rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítõ),
– utasítások,
– médiaközlemények (pl. rövid hír),
– beszélgetések, telefonbeszélgetések,
– mûsorrészletek,
– riportok, interjúk,
– beszámolók,
– általános érdeklõdésre számot tartó témáról szóló ismeretterjesztõ szövegek.

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérõ nehézségi fokában jelenik meg.

A szövegértés nehézségi fokát további tényezõk is befolyásolhatják, mint például a beszédtempó, a beszélõk száma, az artikuláció, a háttérzajok.

Középszinten a vizsgázónak döntõen a mindennapi élet helyzeteiben elhangzó szövegeket kell megértenie, amelyek tartalmilag és szerkezetileg egyértelmûek. *Emelt szinten* olyan szövegek is elõfordulhatnak, amelyek az adott témát az általánosítás szintjén közelítik meg és árnyalt közléseket, véleményeket és ellenvéleményeket is tartalmaznak.

Középszinten a szövegek nyelvileg egyszerûbbek, *emelt szinten* pedig a mûvelt köznyelv összetettebb, választékosabb formái is elõfordulnak.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
– feleletválasztás,
– igaz/hamis állítás,
– egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
– események sorrendjének megállapítása,
– térképkövetés,
– ûrlapok kitöltése,
– táblázatok kitöltése,
– hiányos mondatok kiegészítése,
– hiányos szöveg kiegészítése,
– (rövid választ igénylõ) nyitott kérdések,
– ténybeli hibák azonosítása, javítása.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 2–4 szövegbõl és 2–4 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett elõfordulhat több rövidebb szöveg is. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 8–10 perc. A feladatsor körülbelül 25–35 itembõl áll.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások idegen nyelvûek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladatmeghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e magát az adott szinten idegen nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különbözõ kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû részt),
- a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd *Témakörök* címû részt),
- a megadott témákat általános nézõpontból is tárgyalni,
- álláspontját viszonylag árnyaltan, érvelését rendszerzetten kifejteni,
- a nyelvi eszközök széles skálájának változatos alkalmazásával összefüggõ, megfelelõen tagolt, logikusan felépített szöveget létrehozni,
- a nyelvtani struktúrákat valamint a helyesírás szabályait rendszerszerû hibák nélkül, nagy biztonsággal alkalmazni,
- a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelõ stílust és hangnemet, választani,
- az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelõ írásmûvet létrehozni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek

- meghatározott kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetõek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
- szövegfajtája meghatározott,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
- megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:

- magánjellegû vagy intézménynek szóló levél,
- olvasói levél,
- cikk (diák)újság számára.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében, a létrehozandó szövegek terjedelmében a nyelvi megformálás jellemzõiben jelenik meg.

A témák megközelítésében az a lényeges különbség, hogy *középszinten* a vizsgázó személyes nézõpontból ír hozzá közel álló, mindennapi, személyével kapcsolatos vagy õt érdeklõ témákról, míg *emelt szinten* az adott témát általánosabban is képes megközelíteni, és átfogó problémaként tárgyalni.

A nyelvi megformálásra az jellemzõ, hogy *középszinten* a vizsgázó röviden, egyszerûen, összefüggõ mondatokban, *emelt szinten* pedig részletesen, változatos szókinccsel, nyelvileg igényesebben és pontosabban ír.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* címû listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során meghatározott kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmû keletkezik, az ehhez illeszkedõ szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmû célját, témáját és címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemét.

A feladatok a következõ feladattípusok egy vagy több elemét tartalmazhatják:

– meghatározott szituációban megadott szempontok alapján történõ szövegalkotás,
– verbális segédanyagok (pl. személyes feljegyzések, üzenetek, levelek, cikkek, felhívások, hirdetések, szórólapok stb.) alapján történõ szövegalkotás és/vagy azokra való reagálás,
– vizuális segédanyagok (pl. ábrák, képek, képsorok, grafikonok, táblázatok stb.) alapján történõ szövegalkotás.

Az irányító szempontok a téma alpontjait adják meg, a verbális és vizuális segédanyagok pedig gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kidolgozásához.

A vizsgarész két feladatból áll. Mindkét feladatot megadott szempontok alapján kell kidolgozni. Az *elsõ feladat* egy rövidebb, interakciós és tranzakciós szöveg, a *második feladat* egy hosszabb, véleménykifejtõ szöveg létrehozása. A vizsgázónak az elsõ feladatban körülbelül 100–150 szót, a második feladatban körülbelül 200–250 szót kell írnia. A második feladatban a vizsgázó két téma közül választhat.

A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok idegen nyelvûek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához nyomtatott szótár használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik. Az értékelés alapjául szolgáló analitikus skálák magukban foglalják az értékelési szempontok részletes leírását is.

A két feladat értékelése egymástól független.

A dolgozatokat két értékelõ javítja a megadott szempontok alapján.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az adott szinten gondolatait idegen nyelven szóban kifejezni és a kommunikációs szándékoknak megfelelõ beszélgetést folytatni.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minõségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkészség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

– a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelõ kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû részt),
– a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* címû részt),
– a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelõen, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni),
– folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet,
– gondolatait, álláspontját következetesen, folyamatosan kifejteni,
– a megadott témákat általánosabb nézõpontból is tárgyalni,
– folyamatosan és természetesen részt venni a különbözõ témájú társalgásokban,
– bonyolultabb, váratlan elemeket is tartalmazó feladatokat sikeresen megoldani,

– elmagyarázni álláspontját, világosan érvelni,
– enyhe akcentusa ellenére természetes kiejtéssel, hanglejtéssel és normál beszédtempóban beszélni.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében és a nyelvi teljesítmény színvonalában, azaz a nyelvi megformálás jellemzõiben jelenik meg.

A témák megközelítésében az a lényeges különbség, hogy *középszinten* a vizsgázó a megadott témakörökön belül a személyes vonatkozásokat fejti ki. *Emelt szinten* a vizsgázó az adott témákról az általánosítás szintjén is tud beszélgetni és véleményt nyilvánítani.

A nyelvi megformálásra az jellemzõ, hogy *középszinten* a vizsgázó el tudja érni, hogy az adott helyzetben kommunikáció jöjjön létre, és ezáltal szándéka megvalósul. Rövid, egyszerû mondatokban fejezi ki magát. *Emelt szinten* a vizsgázó választékosan, árnyaltabban fejezi ki magát.

A feladatok és a feladatsorok jellemzõi

A vizsgafeladatokban elõforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* címû listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A feladatmeghatározás egyértelmûen meghatározza a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását.

A vizsgabeszélgetésben az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:

– társalgás,
– vita (véleménykülönbség megjelenítése és áthidalása),
– önálló témakifejtés verbális és vizuális segédanyagok alapján.

A vizsga két vagy három feladatból áll. A vizsgarész rövid *bevezetõ társalgással* kezdõdik, amelynek célja az, hogy a vizsgázó ráhangolódjon az idegen nyelv használatára. Az itt elhangzottakat nem értékeljük.

A *társalgási feladat* azt méri, hogy a vizsgázó képes-e olyan témákat érintõ beszélgetésben részt venni, amelyek nem hétköznapi tevékenységéhez, hanem elvontabb jelenségekhez kapcsolódnak. Ez a feladat elhagyható, ezt az adott nyelv vizsgaleírása szabályozza.

A *vita feladat* során a vizsgázónak egy adott témához kapcsolódó provokatív állítást kell megvitatnia a vizsgáztatóval. A vizsgázó feladata az, hogy az adott állítás mellett, vagy ellen érveljen, kifejtse álláspontját, és reagáljon vitapartnere álláspontjára. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az adott témához kapcsolódó lehetséges érveket, amelyeket a vizsgáztató a beszélgetés során használhat.

Az *önálló témakifejtésben* a vizsgázónak egy általánosabb témáról kell gondolatait, véleményét részletesen és összefüggõen kifejtenie. Ehhez verbális és vizuális segédanyagok (képek, rajzok, grafikonok stb.) állnak rendelkezésére. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az elõre megtervezett segítõ kérdéseket és megjegyzéseket is. A vizsgázó két téma közül választhat.

A feladatsort a vizsgázó húzza. A kihúzott feladatsor az összes feladatot tartalmazza, amennyiben valamelyik feladatnál választási lehetõség van, úgy ebbõl a feladatból a feladatlapon két különbözõ található. A feladatok kidolgozásához felkészülési idõ nincs, a de feladatok végiggondolásához a vizsgázónak rövid (körülbelül feladatonként fél perc) gondolkodási idõ áll rendelkezésére.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások és a verbális segédanyagok idegen nyelvûek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is.

A feladatok értékelése egymástól független.

A vizsgán a vizsgázó teljesítményét két vizsgáztató értékeli a megadott szempontok alapján.

EMBER- ÉS TÁRSADALOMISMERET, ETIKA

Az *ember- és társadalomismeret, etika* érettségi vizsga sajátosságai

A jelen megismerésére irányuló új modernizációs tartalmak – köztük az *Emberismeret és etika*, valamint a *Társadalomismeret* – a kerettantervek nyomán az ún. modultárgyak formájában kerültek be a magyar közoktatásba. A modultárgyak olyan kis óraszámú (heti egy óránál kisebb órakerettel rendelkezõ) „fél-tantárgyak'', amelyek többnyire csak integrált formában létezhetnek a gyakorlatban.

Az elmúlt évek iskolai gyakorlata azonban azt mutatta, hogy a hagyományos tantárgyak – a t*ársadalomismeret* esetében a *történelem*, az *emberismeret és etika esetében a filozófia* – oly módon integrálták az új modultárgyak tananyagát (tartalmát és speciális módszertanát), hogy azok sajátos arculata fokozatosan megszûnt, „fölszívódott'' az integráló tantárgyakban. Mindez tehát azt jelenti, hogy ezeknek a tárgyaknak a tananyagából kizárólag akkor tehetõ teljes jogú érettségi, ha az adott iskola a szabadon felhasználható órakeretébõl kibõvíti a modultárgyak órakeretét, ami széles körben nem igazán várható.

Szükségesnek látszott tehát ezeknek a tartalmaknak olyan oktatási keretben történõ megjelenítése is, amely az iskolák egy része számára önálló – „érettségiképes" - tantárgyként írja le ezt a területet. Konkrétan mindez azt jelenti, hogy az *Ember- és társadalomismeret, etika* – bár a két modultárgy tartalmaiból és módszeribõl szervezõdik – egy új önálló tantárgyként jelenhet meg az iskolában, s komoly eséllyel pályázhat arra is, hogy teljes értékû érettségi tárggyá váljon.

Ezen a területen azért is fontos egy új komplex jelenismereti tárgy megjelenjen, mert a két modultantárgy – az *Emberismeret és etika*, valamint a *Társadalomismeret* – kerettanterve, illetve érettségi követelményrendszere meglehetõsen túlzsúfolttá és szaktudományos jellegûvé vált. Mindez annak köszönhetõ, hogy a különbözõ társadalomtudományok – pszichológia, szociálpszichológia, szociológia, politológia, közgazdaságtan –, illetve a különbözõ filozófiai megközelítések – etika, humánökológia – minél több tudásanyagot igyekeztek „belepréselni" az amúgy is roppant kis óraszámú modultárgyak keretébe – ráadásul pl. társadalomismeretbõl két különbözõ irányú változat összevonásából jött létre a végleges kerettantervi változat, illetve érettségi követelményrendszer. Ugyanakkor nagyon fontos a különbözõ szaktudományos megközelítések megõrzése is: az új tárgy tehát természetesen megõrzi interdiszciplináris jellegét.

A tananyag rendezõelvét azonban nem a különbözõ tudományágak egymásmellettisége adja, hanem a tárgy pedagógiai funkciója: a diákok szocializációjának segítése. A társadalomtudományok sokfélesége tehát legfõképpen kereszttantervi formában jelenik majd meg. Például a család témakörénél mindenképpen megjelennek az etikai, pszichológiai, közgazdasági, jogi stb. aspektusok is. Az *Ember-és társadalomismeret, etika* újdonsága tehát nem az egyes elemek fogalmilag megragadható tartalmában van – pl. itt is és a *Társadalomismeret* modultantárgy követelményrendszerében is szó esik a társadalmi rétegzõdésrõl –, hanem a funkciójában és az anyag elrendezésében. Az itt megjelenõ tananyag célja és jellege megfeleltethetõ a hagyományosan nevelõi feladatokat ellátó osztályfõnöki órák lehetséges tematikájának is. Ebbõl következõen nagymértékben csökkent az elvont, fogalmi jellegû tananyag, hogy hely és idõ maradhasson a személyes és élményszerû feldolgozási módok számára.

A vizsga általános céljai

Az *Ember- és társadalomismeret, etika* érettségi követelményeiben – mind középszinten, mind emelt szinten – két nagyon fontos elvárás fogalmazódik meg. Egyrészt az, hogy a vizsgázó minél több ismeretet gyûjtsön az õt körülvevõ társadalmi viszonyokról, együttélési szabályokról és mintákról. Másrészt annak bemutatása, hogy a vizsgázó mennyire képes megszerzett ismereteit személyes formában – önálló véleményeként – elmondani. Ez részben azt jelenti, hogy saját élményeit és tapasztalatait mennyiben képes általános formában is megfogalmazni, részben pedig azt, hogy a fölvetõdõ általánosabb kérdésekre és problémákra tud-e konkrét példákat és eseteket mondani.

A vizsga két szintje

Mind középszintû, mind emelt szintû vizsga két részbõl áll:

– írásbelibõl
– szóbelibõl.

A középszintû vizsga elsõsorban az alapvetõ ismeretek elsajátítását, a készségszintû fogalomhasználatot méri, valamint annak kiderítésére irányul, hogy a diákok mennyire képesek értelmezni a körülöttük lévõ világot. Az emelt

szint vizsgája *tudományosabb* jellegû, ugyanis az emelt szintû vizsga legfõképpen a felsõoktatásban tovább tanulni szándékozó vizsgázó képességeit és ismereteit vizsgálja**.** Ez azt jelenti, hogy a vizsga a jelöltektõl a középszintû követelményeket meghaladó bonyolultabb ismeretszerzési eljárásokban való jártasságot feltételez, összetettebb és önállóbb rendszerezési, alkalmazási, összehasonlítási és elemzési szempontokat, valamint magasabb fokú gondolkodási, önállóbb ítéletalkotási képességeket vár el.

Fontos megjegyezni, hogy a középszintû követelmények egésze vonatkozik az emelt szintre is: az emelt szint számára megfogalmazott követelmények a középszinthez képest kiegészítésként értelmezendõek. Ebbõl az is következik, hogy egy-egy témakör követelményeinek részletezõ leírását a középszint követelményei tartalmazzák.

RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK
– Kompetenciák és témakörök –

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1. Az ember, mint biológiai, társadalmi és szellemi lény	Mutassa be irodalmi példákon keresztül, hogy mit jelent az ember természeti és társadalmi mivolta. Mutassa be, hogy az embernek milyen lehetõségei és milyen korlátjai fakadnak természeti, illetve társadalmi lény mivoltából. Értelmezze az embert, mint egyidejûleg különbözõ közösségekhez tartozó lényt.	Értelmezze az ember fogalmát biológiai, történelmi, pszichológiai és filozófiai szempontból. Példákon keresztül értelmezze a beszéd, a fogalmi gondolkodás, az emlékezet, a képzelet és a tanulás jelentõségét az öntudatos én kialakulásában.
2. Az ember, mint meghatározott és szabad, értékelõ és erkölcsi lény	Világítsa meg különbözõ példákon keresztül, hogy az ember számára milyen értékek lehetségesek. Életbõl vett vagy irodalmi példákon keresztül mutasson be néhány olyan szituációt, ahol különbözõ értékek ütköznek. Legyen tisztában a szabadság, az identitás és a lelkiismeret fogalmával, saját identitásával, önértékelése alapjaival.	A szabadság értelmezése különféle bölcseleti iskolák felfogása szerint. Érveljen meggyõzõdése szerint „a cél szentesíti az eszközt” kijelentéssel szemben illetve mellette. Értelmezze a „Választásra vagyunk ítélve” kijelentést. Mutasson rá a szabadság – felelõsség összefüggéseire.
3. Szokás, erkölcs és jog	Ismerje és legyen képes megkülönböztetni a társadalmi együttélés alapvetõ erkölcsi és jogi szabályait. Magyarázza el eredetüket, rendeltetésüket és változásuk okait. Mondjon példát esetleges ütközésükre. Legyen tisztában a gyermeki, a diák- és az emberi jogokkal.	Tudja, hogy milyen alapvetõ jogágak léteznek, és legyen képes konkrét példákat ezekbe besorolni. Legyen tisztában az alkotmány alaptörvény jellegével, a törvények és törvényhozók társadalmi szerepével, a jogszabályi hierarchia mibenlétével. Tudjon beszélni a bûn erkölcsi és jogi megítéléséről.
4. Az ember közvetlen környezete: család, párkapcsolat, barátság, közösségi kapcsolatok	Értelmezze a családot, mint társadalmi, érzelmi, gazdasági közösséget, és mutasson rá ezek történelmileg változó hangsúlyeltolódásaira. Legyen tisztában a családi munkamegosztás és a családi költségvetés jellemzõivel. Tudjon beszélni a nõk és a férfiak társadalmi szerepérõl és a párkapcsolat felelõsségérõl. Az életbõl vett és irodalmi példák segítségével érzékeltesse: a barátság és a szerelem sajátosságait. Vázolja az iskola szocializációs szerepét.	Példák segítségével tudjon a családdal kapcsolatban néhány lehetséges jogi vonatkozást említeni. Foglaljon állást, mennyiben esik szexuális viselkedésünk erkölcsi és mennyiben jogi megítélés alá. Mit gondol a szerelem és a házasság jövõjérõl. A közösségi kapcsolatok milyen típusait tudja megkülönböztetni.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5. A mi kis ügyeink	Tudjon csekket, ajánlott vényt, lakcímbejelentõt, útlevél- és vízumkérelmet kitölteni. Menetrendet, banki számlakivonatot értelmezni, kérvényt, meghatalmazást, fellebbezést írni. Legyen tisztában azzal, hogy hétköznapi ügyeit mely hatóságoknál lehet intézni.	Tudjon különbséget tenni a jogos és jogtalan között. Ismerje a szerzõdések alapvetõ formai és tartalmi követelményeit, a jogorvoslati lehetõségeket.
6. Gazdaság, a munka világa, pályaorientáció	Ismerje a gazdasági növekedés, stagnálás, foglalkoztatottság, munkanélküliség, infláció, külsõ és belsõ egyensúly, fogalmát. Legyen képes bemutatni az alapvetõ jogokat, szerepeket és konfliktustípusokat a munka világán belül. Ismerje a pályaválasztás és a munkába lépés általános lehetõségeit a mai Magyar-országon. Ismerje az önéletrajzírás és az álláskeresés alapvetõ „szabályait”.	Legyen képes bemutatni a munka világának átalakulását a globalizáció korában. Pénzügyi adatok alapján tudjon véleményt formálni a magyar gazdaság állapotáról.
7. Társadalmi rétegzõdés és társadalmi mobilizáció	Legyen tisztában a mai magyar társadalom rétegzõdésének fõ jellemzõivel: a lélekszám változásai, a szociális összetétel, etnikai és felekezeti viszonyok, a területi elhelyezkedés kérdései. Ismerje a társadalmi mobilitás, a hátrányos helyzet és a deviancia fogalmát.	Legyen képes különbözõ társadalmi problémák azonosítására, összetevõik felismerésére, ezek megvitatására, és a velük kapcsolatos önálló véleményalkotásra.
8. A közélet és a politika világa	Ismerje a Magyar Köztársaság állami és közigazgatási intézményrendszerét, az alkotmányosság és a demokrácia alapelveit, valamint mindezek mûködésének fõ jellemzõit. Ismerje a helyi társadalom fogalmát és mûködését. Ismerje az iskolai érdekérvényesítés néhány módját és a diákönkormányzat lehetõségeit.	Ismerje a magánérdek, közakarat, autonómia és szolidaritás fogalmait. Példák segítségével mutassa be az egyéni és a közösségi jogok viszonyát. Legyen képes felsorolni az alapvetõ politikai, szociális és kisebbségi jogokat, legyen tisztában ezek tartalmával. Legyen képes konkrét példák segítségével ismertetni az önkormányzatiság elvét. Legyenek ismeretei arról, hogy milyen nemzetközi konfliktusok vannak jelenleg a világban.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
9. Hovatartozásaink: szülõ- és lakóhelyünk, hazánk és Európa, magyarságunk és európaiságunk	Ismerje a kulturnemzet, politikai nemzet, etnikum, többség és kisebbség fogalmak jelentését. Ismerje a határainkon kívül élõ magyarság sajátos helyzetét és területi elhelyezkedését. Ismerje az Európai Unió alapvetõ intézményrendszerét, és Magyarország helyzetét az Európai Unión belül. Legyen tisztában az „európai polgárság”-ból adódó lehetõségekkel: jogokkal és kötelezettségekkel.	Tudja értelmezni a nemzeti szuverenitás fogalmát és jelentõségét a globalizáció korában. Hasonlítsa össze a magyar nemzettudat sajátosságait más népek önszemléletérõl szerzett ismereteivel. Legyen képes bemutatni az európai integráció legfõbb sajátosságait. Legyen képes röviden összefoglalni, hogy az európai integráció milyen elõnyökkel és milyen hátrányokkal jár Magyarország számára.
10. Életszínvonal, életmód, az élet minõsége, boldogulás és boldogság	Ismerje az életszínvonal, életmód és az élet minõsége fogalmak jelentését. Az életbõl vett és irodalmi példák segítségével érzékeltesse a kellemes, a hasznos és a boldog élet közti különbséget.	Életmódtípusok a mai Magyarországon, értékrendek, életutak. Az életbõl vett és irodalmi példák segítségével mutassa be az élvezet, az öröm és a boldogság közötti különbségeket.
13. Globális gazdasági, társadalmi és erkölcsi kihívások	Tudjon példákat mondani azokra a globalizációs kihívásokra, amelyek a mai Magyarországot is érintik. Legyen képes bemutatni, hogy milyen hatást gyakorol a természeti környezetre a technikai civilizáció és a gazdasági növekedés. Ismerje a legjelentõsebb nemzetközi szervezeteket.	Ismerje napjaink demográfiai problémáinak társadalmi és gazdasági okait és következményeit. Legyen képes bemutatni, miként hatnak a modern informatikai és távközlési rendszerek a tanulásra és a tapasztalatszerzésre, valamint a személyek közötti érintkezésre. Legyen képes értelmezni, hogy miért fontos a kulturális sokféleség megõrzése. Legyen képes röviden összefoglalni a fenntartható fejlõdés társadalmi, politikai és gazdasági alapelveit

A KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Vizsgaformák és vizsgatartalmak		
Vizsganem	**Tartalmi szerkezet**	**Idõtartam**
Írásbeli (projekt) vizsga	Egy nagyobb téma feldolgozása	Az utolsó tanév folyamán készíti a vizsgázó
Szóbeli vizsga	Tétel A projektmunka megvédése	10 perc 10 perc

A feladatok kijelölése

A projektfeladat esetében három – központilag megadott – témából kell választania a vizsgázónak.
A szóbeli tételeket a megadott témakörök alapján a vizsgáztató szaktanár állítja össze

Értékelés

Írásbeli (projekt) vizsga	**Szóbeli vizsga**
A központilag megadott értékelési útmutató alapján a szaktanár értékeli a projekt munka folyamatát és eredményét.	A szóbeli vizsga eredményére a vizsgáztató szaktanár (szaktanárok) tesz javaslatot a bizottság számára
Projektmunka	Szóbeli
A projektkészítés folyamata 30% A projektmunka eredménye 50% A projekt szóbeli megvédése 20%	Tétel 80%
100 pont	50 pont
Amennyiben a projektmunka a szaktanár szerint értékelhetetlen – a vizsgázó nem végezte el a megbeszélt feladatokat, nem önállóan dolgozott stb. –, akkor a vizsgázó nem tehet szóbeli érettségit.	

ÍRÁSBELI (PROJEKT) VIZSGA

A középszintû írásbeli vizsga elsõsorban a vizsgázó önállóságát, kreativitását, munkakultúráját, szintetizálókészségét vizsgálja. Az ilyen jellegû projektmunka megítélésének legfõbb sajátossága az, hogy a tanár – aki végigkíséri a projekt készítésének valamennyi fázisát – nemcsak az eredményt, a produktumot értékeli, hanem magát a készítés folyamatát is.

A vizsga projekt-jellegét az adja, hogy a hagyományosabb házi dolgozatokhoz képest itt szelesebb mûfajválaszték áll a vizsgázok rendelkezésére (felmérés, interjú, audiovizuális produktum, rendezvény stb.)

A vizsga idõtartama

A vizsga lebonyolítási rendje sok tekintetben hasonlít az Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny rendszeréhez. A jelentkezõnek több mint fél év áll rendelkezésére, hogy – tanári segítséggel – elkészítse a dolgozatot, illetve produktumot.

Ebben az értelemben a vizsga elkészítésének határidõi a következõk:

- Az adott tanév szeptember 15-ig ismertetni kell a vizsgázóval a három választható témakört. A projektvizsga témái az országos Vizsgaközpont által kerülnek meghirdetésre.
- Az adott tanév szeptember 30-ig a vizsgázónak választania kell egyet a megadott három témakör közül.
- Rögzíteni kell a produktum elkészítésének fázisait is, valamint a tanári konzultációs idõpontokat is.
- A házi dolgozat, illetve produktum beadási határideje a adott tanév tavaszi szünet elõtti utolsó tanítási napja.

– A házi dolgozat, illetve a produktum szóbeli megvédése a szóbeli érettségi erre a célra elkülönített részében (kb. 10 perc) történik.

A vizsga leírása

A vizsga témája lehet bármely hétköznapi vagy tudományos terület leírása, bemutatása. A központilag megadott téma többnyire általánosabb jellegû, ami többféle – a helyi viszonyoknak megfelelõ – megközelítést is lehetõvé tesz: pl. *Környezetszennyezési problémák lakóhelyeden, Egy kisebbségi helyzetben élõ család története vagy helyzete stb.* A projektvizsga megítélésének középpontjában nem a témaválasztás áll, hanem a feldolgozás módja. Ez az iskolai forma ugyanis legfõképpen azt a módot, azokat a készségeket kívánja megtanítani, amelyek egy-egy új téma, feladat feldolgozásához szükségesek.

Ebben az értelemben a vizsga fõ alapelvei a következõk:

1. A projektmunka elkészítése *önálló kutatási tevékenység* legyen. A vizsgázó – a tanári útmutatásokat és konzultációkat felhasználva – önállóan válassza ki a témáját, önállóan készítse el a dolgozatát, kutatási tevékenységét, s a vizsga eredménye is reprodukció helyett minél inkább produkció legyen.

2. A vizsga másik nagyon fontos alapelve, hogy *komplex* megközelítésû legyen. Az Ember és Társadalomismeret komplex jellegét – azt, hogy többféle mûveltségi részterület (antropológia, pszichológia, jog, szociológia, politológia, gazdaságtan, filozófia stb.) ötvözõdésébõl jött létre – ugyanis a vizsga keretében is érvényesíteni kell. Konkrétan mindez azt jelenti, hogy a témakörök kiválasztásakor és a munka megtervezésekor a terület tartalmi struktúráját – mint megközelítési módokat – is figyelembe kell venni. Például egy családra, iskolára, helyi társadalomra vonatkozó téma esetében erkölcsi, társadalomismereti pszichológiai, szociológiai, gazdasági (általánosabb összefüggéseket is tartalmazó, azokra kitekintõ) megközelítéseket is alkalmazni kell.

3. A vizsgát azért nem nevezzük egyszerûen házi dolgozatnak, mert annál jóval tágabb mûfajú keretekkel rendelkezik. Ebben az értelemben a következõ típusú mûfajokban lehet az adott témát feldolgozni (a listát természetesen lehet még bõvíteni):
- hagyományos házi dolgozat – egy téma 10-15 oldalon történõ leíró bemutatása,
- kérdõíves felmérés készítése,
- interjú(k) készítése,
- audiovizuális produktum (CD, fotósorozat stb.),
- tematikus faliújság-sorozat készítése,
- mûsorsorozat, önálló kiadvány készítése az iskolaújság, iskolarádió, iskolatelevízió számára,
- közéleti diák rendezvény megszervezése az iskolában,
- iskolán kívüli közéleti akció (pl. környezetvédelmi) szervezése, illetve az abban való szisztematikus (értékelhetõ) részvétel,
- egyéb.

4. A projektvizsga elkészítésének menetrendje meghatározott feladatokat, illetve állomásokat tartalmaz, amelyeket a konzultációkat tartó, illetve vizsgáztató tanárnak kell ütemeznie és ellenõriznie. A munka egyes szakaszainak pontos rögzítése azért fontos, hogy a vizsgázó készségszinten sajátítsa el az ilyen jellegû munkavégzés kultúráját. Az ajánlott konzultációs szakaszok a következõk (természetesen az adott feldolgozásmódtól függõen ez a szakaszolás a témának megfelelõen módosul):
- A téma kiválasztásához szükséges (esetleges) megbeszélés
- A téma kiválasztása után hipotézis kialakítása
- Bibliográfia készítése – a fontos irodalmak kiválasztása
- Tervezet készítése a munka részeire vonatkozóan, illetve hálóterv készítése a munka ütemezésére
- Részfejezet készítése
- A nyers változat elkészítése
- Tanári bírálat
- Korrigálás
- Leadás, megvalósulás

Példák a projektek témáira

Mutassa be egy lakóhelyén mûködõ civil szervezet tevékenységét!

Készítsen dokumentum-összeállítást egy környezetszennyezési probléma kirobbanásáról és elhárításáról!

Készítsen televíziós mûsorelemzést! Mutassa be, milyen értékrendet, gondolkodásmódot, ideálokat közvetítenek az adott mûsorok!

Értelmezze az ifjúsági devianciára vonatkozó magyarországi statisztikai adatokat!

3-5 osztálytárs kisgyermekkori emlékeinek összegyûjtése és értékelése.

Készítsen reprezentatív felmérést lakóhelyén, iskolájában a fiatalok szabadidõs szokásairól!

Mutassa be egy családi vállalkozás egy éves mûködését!

Készítsen tematikus faliújság-sorozatot, kiadványt, audiovizuális mûsort a fogyasztói társadalom elõnyeirõl és hátrányairól.

Értékelés

A vizsga értékelésének legfontosabb szempontja az, hogy a szaktanárnak egyrészt bírálnia kell a projektmunka elkészítésének folyamatát, másrészt pedig eredményét is.

1. Értékelnie kell: a téma kiválasztását, a hipotézis kialakítását, a tervezet és a bibliográfia elkészítését, a nyers változat, illetve a mintafejezet megírását, esetleg a szervezési munkát és egyéb fázisok elvégzését. A konzultációkat tartó szaktanár rövid szöveges értékelést (jegyzõkönyvet) készít az elvégzett munka folyamatának szakszerûségérõl. Hibátlan munka esetén az elérhetõ maximális pontszám a vizsga írásbeli részének 40%-a lehet

2. Értékelni kell természetesen a tmunka tartalmát, eredményét is – házi dolgozat, felmérés, interjú, audiovizuális produktum, kiadvány, rendezvény akció stb.

A projektmunka leadásakor a tanulónak kötelezõen mellékelni kell egy maximum 750 szóból álló értelmezõ kommentárt vagy munkanaplót. Ebben röviden ki kell térni a feladatválasztással kapcsolatos vizsgázói motivációkra, a munka tervezése és kivitelezése során felmerült fõbb döntési helyzetekre, a feladatmegoldással kapcsolatos személyes élményekre.

A munka eredményét a szaktanár írásban értékeli. A tartalmi követelmények hibátlan teljesítésével az írásbeli vizsga pontszámának 60%-át lehet elérni. Az elkészült munkát érdemes az iskola nyilvánossága elé tárni (publikálni): nyilvánosan bemutatni, elhelyezni az iskolai könyvtárban stb.

3. A projektmunka megvédése a szóbeli érettségi egyik részeleme. A vizsgázónak röviden be kell mutatnia projektjét és válaszolnia kell a szaktanár, illetve a vizsgabizottság tagjainak kérdéseire.
A védés hibátlan teljesítésével a szóbelin elérhetõ maximális pontszám 20%-át kapja a vizsgázó.

A SZÓBELI VIZSGA

A középszintû szóbeli vizsga során a vizsgázónak bizonyítania kell azt, hogy képes egy-egy ember és társadalomismereti téma önálló, produktív kifejtésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán minden tanuló egy tételt húz.

Újdonságot jelent a projektmunka megvédésére vonatkozó rész, amelyben a vizsgázó röviden bemutatja az általa elkészített projektet és válaszol a felmerülõ kérdésekre: ezek részben arra rányulnak, hogy mennyire jártas a vizsgázó az adott témában, illetve, hogy mennyire önállóan dolgozott a projektmunka elkészítése során.

A vizsga idõtartama 20 perc.

- Tétel kb. 10 perc.
- A projektmunka megvédése 10 perc.

A középszintû érettségi tételsor összeállítása

A szóbeli vizsgára a szaktanár 22-25 tételt jelöl ki a megadott témakörök alapján a helyi tanterv követelményeinek figyelembevételével. A tétel tartalmazhat rövid „felvezetõ szöveget” – idézetet, statisztikát, képet stb. – a világosan megfogalmazott kérdés, illetve feladat mellett.

A tételsor tematikai aránya

Témakörök	Az összeállítandó tételek aránya
Az ember, mint természeti és társadalmi lény	Legalább 2 tétel kötelezõ
Az ember, mint értékelõ – erkölcsi lény	Legalább 2 tétel kötelezõ
Szokás, erkölcs, jog	Legalább 3 tétel kötelezõ
Az ember közvetlen környezete	Legalább 2 tétel kötelezõ
A mi kis ügyeink	Legalább 2 tétel kötelezõ
A munka világa, pályaorientáció	Legalább 2 tétel kötelezõ
Társadalmi rétegzõdés	Legalább 3 tétel kötelezõ
A politika világa	Legalább 2 tétel kötelezõ
A magyarság és Európa	Legalább 2 tétel kötelezõ
Globális kihívások	Legalább 2 tétel kötelezõ
Összesen:	**Legalább 22 tétel kötelezõ**

Értékelés

A diákok szóbeli vizsgateljesítményének értékelése az alább megadott értékelési kritériumok szerint történik:

A szóbeli felelet értékelési szempontjai	Százalék
Tartalom – a téma bemutatásában érvényesülõ tájékozottság – készségszintû fogalomhasználat – a világról való gondolkodás	60%
Elõadásmód – a felelet világos, témának megfelelõ felépítése – a logikus érvelés – megfelelõ szókincs – lényegkiemelõ képesség – rendszerezõ képesség – problémaérzékenység – kreativitás	40%

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Vizsgaformák és vizsgatartalmak		
Vizsganem	**Tartalmi szerkezet**	**Idõtartam**
Írásbeli vizsga	– fogalmakra vonatkozó tesztkérdés – egy-egy kisebb téma esszészerû kifejtése – esettanulmány értelmezése és elemzése	**240 perc**
Szóbeli vizsga	**Tétel**	**20 perc**

A feladatok kijelölése	
Írásbeli	***Szóbeli***
A feladatlapokat központilag állítják össze.	A tételeket központilag állítják össze.

Értékelés	
Írásbeli	***Szóbeli***
A vizsga értékelése központilag megadott értékelési útmutató (kulcsszavak, megoldókulcs) alapján történik.	A vizsga külsõ vizsgabizottság elõtt történik
50%	50%

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga elsõsorban a vizsgázó ismereteinek, fogalomkészletének, illetve értelmezési kereteinek felmérésére szolgál. A vizsga viszonylag egységes fogalmi rendje, szabott kérdéstípusai lehetõvé teszik, hogy a különbözõ iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek.

A vizsga idõtartama 240 perc.

A feladatok és a feladatok jellemzõi

Az írásbeli vizsga központilag összeállított feladatlap segítségével történik. A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz kapcsolódó részletes követelményrendszeren alapul.

A vizsga írásbeli feladatai három típusba sorolhatóak:
a) fogalmakra, meghatározásokra vonatkozó tesztkérdés;
b) egy-egy kisebb téma esszészerû vagy más módon történõ kifejtése;
c) esettanulmány értelmezése és elemzése.

Értékelés

A központi útmutatásnak megfelelõen a szaktanárok javítják és értékelik a dolgozatokat. A javító tanár a diákok által használt színtõl eltérõ színû tollal jelöli a hibákat és azok súlyosságát, illetve a meg nem oldott feladatokat is jelzi. Végül rövid szöveges értékelésben megállapítja a munka erényeit és hiányosságait és a megadott javítókulcsnak megfelelõen értékeli az írásbelit.

A fogalmakra vonatkozó tesztkérdéseket a központilag megadott javítókulcs alapján lehet értékelni.

A kisebb témák kifejtésére vonatkozó kérdéseket, valamint az esettanulmány értelmezését és elemzését a központilag megadott javítókulcs kulcsszavai alapján lehet javítani.

SZÓBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

A szóbeli vizsga a hagyományos szóbeli érettségik rendjének megfelelõen a vizsgázótól megköveteli egy-egy téma (tétel) önálló és átfogó kifejtését, érvelõ bemutatását.

A vizsga idõtartama 20 perc.

A szóbeli vizsgára központilag **22-25** tételt jelölnek ki a megadott témakörök alapján.. A tétel tartalmazhat rövid „felvezetõ szöveget” – idézetet, statisztikát, képet stb. – a világosan megfogalmazott kérdés, illetve feladat mellett.

A tételsor tematikai aránya

Témakörök	Az összeállítandó tételek aránya
Az ember, mint természeti és társadalmi lény	Legalább 2 tétel kötelezõ
Az ember, mint értékelõ – erkölcsi lény	Legalább 2 tétel kötelezõ
Szokás, erkölcs, jog	Legalább 3 tétel kötelezõ
Az ember közvetlen környezete	Legalább 2 tétel kötelezõ
A mi kis ügyeink	Legalább 2 tétel kötelezõ
A munka világa, pályaorientáció	Legalább 2 tétel kötelezõ
Társadalmi rétegzõdés	Legalább 3 tétel kötelezõ
A politika világa	Legalább 2 tétel kötelezõ
A magyarság és Európa	Legalább 2 tétel kötelezõ
Globális kihívások	Legalább 2 tétel kötelezõ
Összesen:	**Legalább 22 tétel kötelezõ**

Értékelés

A diákok szóbeli vizsgateljesítményének értékelése az alább megadott értékelési kritériumok szerint történik:

A szóbeli felelet értékelési szempontjai	Százalék
Tartalom – a téma bemutatásában érvényesülõ tájékozottság – tárgyi ismeretek – fogalomhasználat	60%
Elõadásmód – a felelet világos, témának megfelelõ felépítése – a logikus érvelés – megfelelõ szókincs – lényegkiemelõ képesség – rendszerezõ képesség – problémaérzékenység – kreativitás	40%

EMBERISMERET ÉS ETIKA

BEVEZETÉS

Az *Emberismeret és etika* tantárgy számára a kerettantervben ajánlott órakeretek nem teszik lehetõvé, hogy önálló érettségi tárgyként szerepeljen. Ugyanakkor a jelen tervezet készítõi úgy értelmezték feladatukat, hogy az *Emberismeret és etiká-t* önálló érettségi tantárgynak tekintik (legalább két éven keresztül heti két órában kell tanulni egy tárgyat ahhoz, hogy érettségizni lehessen belõle) és ennek megfelelõen dolgozzák ki a részletes érettségi követelményeket. Mindez válasz arra a nyilvánvalóan jogos felvetésre is, mely szerint az érettségi követelményrendszer túlzott méretû (teljesíthetetlen) a kerettantervben ajánlottakhoz képest. Ez így van. Úgy gondoljuk, hogy ennek a követelményrendszernek a teljesítéséhez jóval több tanóra szükséges, mint amennyit a kerettanterv a tantárgy számára megfogalmaz. Természetesnek tartottuk tehát, hogy elõször a bõvebb keretet készítsük el. Az érettségi követelmények szempontjából mindez azt jelenti, hogy a gyakorlatban akkor lehet csak érettségizni ebbõl a tárgyból, ha az adott iskola a saját szabadon fölhasználható órakereteibõl kiegészíti a tantárgy kerettantervben meghatározott óraszámát. Nem zárjuk azonban ki a más tantárgyakkal történõ integrációs formákat sem, hiszen – ha nem is tételesen – de mindenképpen beépülhetnek az érettségi követelményrendszerébe azok az emberismereti és etikai tartalmak, amelyekkel irodalmi, történelmi, társadalomismereti, filozófiai, biológiai – egyházi iskolákban hittani – tanulmányaik során ismerkedtek meg a diákok.

Az érettségin számonkérhetõ tudásanyag mindkét szinten szervesen illeszkedik a kerettantervhez, valamint az általános érettségi követelményekhez. A két szinten azonban a vizsga felépítése lényeges különbséget mutat. Bár mind a két szinten megjelennek írásbeli és szóbeli követelmények, ezek jellege azonban nagymértékben különbözik egymástól.

A középszintû *Emberismeret és etika* oktatás nem a filozófiai etika fogalomrendszerének vagy az etikatörténet tárgyi ismeretanyagának elsajátíttatását célozza meg. A képzés inkább a szemléletformálásra, a problémaérzékenység elmélyítésére összpontosít. Ezért az értékelésben is arra helyezzük a hangsúlyt, mennyire képes a tanuló konkrét élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok értelmezése, elemzõ feldolgozása során alkalmazni a tanultakat. Ennek megfelelõen a vizsgakövetelmények teljesítése önálló munkát, a tárgy kreatív, személyes meggyõzõdésen alapuló megközelítését igényli. Középszinten a vizsga írásbeli részét a tanulók egyéni projektek készítésével teljesítik. A projektvizsga témái az országos vizsgaközpont által kerülnek meghirdetésre, s a diákok e megadott témakörökön belül választhatnak tanáraik segítségével. A tanulók ugyanakkor szóbeli érettségin esetelemzések során tesznek tanúbizonyságot az általuk megtanultak alkalmazásáról. A szóbeli érettségi másik eleme az egyéni projekt megvédése a vizsgabizottság elõtt.

Lényegében ezek a követelmények jelennek meg az emelt szintû vizsga írásbeli és szóbeli részében is. Itt azonban elvárjuk a tanulóktól – akik vélhetõen ezen a területen kívánnak továbbtanulni –, hogy a kerettantervi követelményrendszer mélységében ismerjék a filozófia, illetve etika alapvetõ fogalomrendszerét, valamint az etikatörténet alapvetõ tárgyi ismeretanyagát. Az emelt szinten az írásbeli vizsga esszékérdésbõl és kisebb esetelemzésekbõl áll, míg a szóbelin a megadott tételsor alapján vizsgáznak, mely alkalmat ad elméleti felkészültségük, valamint az antropológia és az etika alapkérdéseiben szerzett jártasságuk bemutatására.

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

Az ismeretszerzés és feldolgozás eljárásai

Tematikus tájékozódás a nyomtatott és elektronikus ismeretterjesztõ információ-forrásokban (hol, milyen formában lelhetõ fel, követhetõ nyomon egy-egy etikai téma megjelenése). Különbözõ filmek, fotók, tárgyi emlékek, irodalmi szövegek, mûalkotások újságok, történelmi dokumentumok, vallási liturgiák, tudományos nézetek, társas kapcsolatok, metakommunikatív jelzéseink, hagyományok, népszokások, temetkezési kultúrák, öltözködés stb. hogyan mutatják be egyes korok morális viszonyait, szokásait.

Az absztrahálás képessége

- A hétköznapi, mindennapi moralitás és az etikai gondolkodásmód megkülönböztetése, az egyéni, mindennapi probléma általános szintû megfogalmazása.
- Az egyén és a társadalom moralitásának megkülönböztetése.
- A különbözõ korok tudományának, mûvészetének, filozófiájának, erkölcsének és etikájának (etikáinak) összehasonlítása, találkozási pontjainak felismerése.

Az értelmezés képessége

- Az információforrások értelmezése, összehasonlítása, megítélése, következtetések levonása.
- Szövegértés és értelmezés, szövegalkotás. Ez magában foglalja, hogy a szövegek ismerete és az olvasó elõzetes ismerete összekapcsolódik.
- Komplex ismeretek (globalitás, holisztikus szemlélet) alapján elemzés.

Az érvelés képessége, a vitakészség

- Logikus, koherens, lineáris szövegalkotás.
- Különbözõ erkölcsi álláspontok megkülönböztetése.
- Önálló kérdésfeltevés és véleményalkotás, ítélõképesség.
- Párbeszéd képessége, mások szempontjainak – elõismeretének, érintettségének, céljának figyelembe vétele.
- Másokkal való együttmûködés.
- A testbeszéd jelentõségének ismerete.

B) RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

– Kompetenciák és témakörök –

Ezek a témakörök az *Emberismeret és etika* tantárgy érettségi vizsgakövetelményeinek alapjai.
Az itt megjelölt kompetenciák mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgán megjelennek.

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
1. Az emberi természet	Tegyen különbséget a biológia, a történelem, a pszichológia és az etika emberfogalma között. Értelmezze a „gondolkodó lény”, „társas lény”, „alkotó ember” kifejezéseket.	„Az ember: találkozás” – értelmezze ezt a kijelentést. Világítsa meg példákon keresztül *a)* a személyközi kapcsolatok, a másikkal való azonosulás, a kulturális minták és társadalmi szerepek jelentõségét, *b)* a beszéd, a fogalmi gondolkodás, az emlékezet, a képzelet és a tanulás jelentõségét az öntudatos én kialakulásában.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2. Az erkölcsi lény	Ismertesse az erkölcsi személyiség kialakulásának folyamatát az egyén szocializációja során, a példa- és szabálykövetéstõl a tudatos meggyõzõdésen alapuló lelkiismereti döntésig.	Tegyen különbséget megismerés, megértés és ítélet, illetve tény és érték között. Magyarázza meg, mit értünk az ember történetiségén. Ismertessen néhány elméletet az ember szabadsága és meghatározottsága közötti összefüggésre. Tegyen különbséget a szabadság fogalmának politikai és etikai értelme között. Példák segítségével mutasson be különbözõ szabadság-felfogásokat.
3. Az erkölcsi cselekedet	Értelmezze ezeket a fogalmakat: szokáserkölcs, tekintélyelv, lelkiismereti szabadság, konszenzus. Értelmezze a következõ ellentétpárokat a cselekedet erkölcsi megítélése szempontjából: eszköz - cél, szándék - következmény, magánérdek - közjó. Értelmezze a tetteinkért, illetve a másokért viselt felelõsség fogalmát.	Mutassa be, miként jelenik meg az ember bûnössége és jóravalósága a zsidó-keresztény hagyományban. Hasonlítsa össze, miként oldják fel a rossz tapasztalata és az erkölcsi világrendbe vetett hit közti ellentmondást a nagy világvallások.
4. Az etika megalapozása	Értelmezze ezeket a fogalmakat: meggyõzõdés, hit, kétely, nyitottság, türelem, elõítélet. Magyarázza meg, miként egyeztethetõ össze az erkölcsi ítélet egyetemesség-igénye a lehetséges jó életformák sokféleségével.	Ismertesse a modern természetjogi, illetve emberi jogi álláspont lényegét. Ismertesse az utilitarizmus erkölcsfilozófiai álláspontját. Tegyen különbséget kötelesség- és céletikák között. Tegyen különbséget formális és materiális etikai érvelésmód között. Magyarázza el, mi az értelme az univerzalizálhatóság követelményének a kanti kategorikus imperatívusz és a kortárs etikai elméletek esetében. Hogyan jelenik meg az erkölcsi döntés személyessége és a felelõsség kérdése az egzisztencialista, illetve fenomenológiai irányzatok felfogásában?
5. Az erények és a jellem	Mutassa be az európai civilizációban legáltalánosabban elfogadott alapértékeket. Ismertesse a velünk született adottságok, a körülmények, a helyes önismeret, az önfegyelem és az önnevelés szerepét a jellem fejlõdésében. Értékelje az õszinteség erkölcsi jelentõségét.	Ismertesse az erény és a mérték fogalom jelentõségének megítélésében végbement változásokat az erkölcsi gondolkodás történetében.
6. Társas kapcsolatok	Mutassa be a versengés, illetve a kölcsönös segítség jelentõségét a természetben és a társadalomban. Értelmezze a szülõ-gyermek kapcsolat jellegzetes erkölcsi problémáit. Értelmezze az ösztönök, az érzelmek és az erkölcsi tudatosság szerepét a nemi párkapcsolatban. Keressen példákat a házasélet erkölcsi konfliktusaira.	Foglaljon állást, mennyiben jelent önkorlátozást, mennyiben önkiteljesedést a mások iránti kímélet és részvét, a másokért hozott áldozat. Miként szolgálja a szeretetkapcsolat az én felfedezését, illetve meghaladását?

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Értelmezze az összefüggést az alábbi fogalmak között: barát/ellenfél, szeretet/gyûlölet, béke/harc, következetesség/megbocsátás.	
7. Erkölcs és társadalom	Tegyen különbséget erkölcs és jog, illetve erkölcsi és politikai közösség között. Foglaljon állást az emberi alapjogok és kötelességek természetérõl folyó vitában. Érveljen a szólás szabadsága, illetve korlátozása mellett és ellen, pl. a gyûlöletkeltõ beszéd, a nyilvános rágalmazás, a hazug reklám, a szeméremsértõ ábrázolás esetében. Keressen példát az egyéni lelkiismeret, a család és a társadalom/állam illetékessége közötti lehetséges konfliktusokra (pl. családon belüli erõszak). Értelmezze gazdasági szemlélet és etika viszonyát. Ismertesse a hazaszeretet erkölcsi megítélése körüli vitában kialakult fõbb álláspontokat és érveket. Jellemezze a más közösségekkel, illetve a társadalmi kisebbségekkel kapcsolatos etikus magatartás fõbb vonásait, a többségkisebbség konfliktusok természetét.	Hasonlítson össze a társadalmi igazságosságról alkotott, egymással ellenkezõ felfogásokat.
8. Vallás és erkölcs	Értelmezze az ember megkülönböztetett léthelyzetét és felelõsségét az Ó- és Újszövetség alapján. Értelmezze a szeretet jelentõségét a zsidó-keresztény hagyományban, és ennek hatását az európai erkölcsi gondolkodásra. Értelmezze a személyes gondviselésbe vetett hit szerepét az individuális etika kibontakozásában.	Mutasson be vallás és erkölcs viszonyával kapcsolatos álláspontokat. Hasonlítson össze a természet feletti uralom, a nemi szerepek, nemzet és egyetemes emberiség, törvénytisztelet/polgári engedetlenség kérdésében kialakult álláspontokat, s foglaljon állást, mennyiben eredeztethetõk ezek a zsidó-keresztény tradícióból.
9. Korunk erkölcsi kihívásai	Ismertessen néhány, a tudományos-technológiai haladással kapcsolatos erkölcsi problémát (géntechnológia, atomenergia, eutanázia, abortusz stb.). Mutassa meg, miként vezet a technológia fejlõdése és a globalizáció az emberi felelõsség megváltozott dimenzióinak felismeréséhez. Ismertesse, milyen tényezõk hatására vált a nõi és férfi szerepek kérdése közéleti témává korunkban. Mutassa be a pazarló gazdálkodás néhány környezeti, társadalmi, és kulturális következményét. Ismertesse, milyen etikai dilemmákat vet fel az ember-állat viszony, értelmezze ezeket az állattartás és az állatok hasznosításának különféle területein.	Foglaljon állást: vannak-e a fenntartható társadalomra való áttérésnek erkölcsi, illetve politikai elõfeltételei. Keressen erkölcsfilozófiai és morálteológiai forrásokat, amelyek alkalmas támpontot nyújtanak a mélyökológia kérdéskörében való tájékozódáshoz. Foglaljon állást: összeegyeztethetõ-e az etika emberközpontúsága más élõlények jogainak vagy jólétének védelmezésével. Fejtse ki véleményét, korunkban miért és mennyiben merült fel a jövõ nemzedékek iránti felelõsség újraértelmezésének igénye.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA CÉLJA

Az *Emberismeret és etika* érettségi vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- rendelkezik-e azokkal a kommunikációs készségekkel és tárgyi ismeretekkel, amelyek képessé teszik, hogy az erkölcsi dilemmákat, döntési helyzeteket felismerje, értelmezze és érvelni tudjon saját választásai mellett;
- milyen önállósággal, kreativitással, munkakultúrával, szintetizáló-készséggel bír;
- megismerkedett-e a különbözõ etikai érvelésmódok alapelveivel és belsõ logikájával;
- ismeri-e a filozófiai antropológia és az etika alapfogalmait;
- tisztában van-e a civilizációnkban általánosan elfogadott erkölcsi alapértékek jelentõségével, és képes-e ezeket értelmezni meghatározott élethelyzetek összefüggésében;
- szert tett-e az ember erkölcsi méltóságától elválaszthatatlan személyes felelõsség dimenzióinak mélyebb belátására.

A VIZSGA SZERKEZETE

Vizsgaformák és vizsgatartalmak	
Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga (20 perc)**
Projekt érettségi (egy téma önálló, évközi feldolgozása)	Esetelemzés (10 perc) A projektmunka megvédése (10 perc)
A feladatok kijelölése	
Központilag megadott témákból (illetve témakörön belül) választhat egyet a vizsgázó.	A szóbeli feladatsort a vizsgakövetelményeknél feltüntetett témakörök alapján vizsgáztató szaktanár állítja össze.
Értékelés	
Projektmunka	Szóbeli
Az értékelési útmutató alapján a bizottság értékeli a projekt munka folyamatát és eredményét.	A szóbeli vizsga eredményére a vizsgáztató szaktanár (szaktanárok) tesz javaslatot a bizottság számára
A projektkészítés folyamata 30% (30 pont) A projektmunka eredménye 50% (50 pont) A projekt megvédése 20% (20 pont)	A szóbeli felelet pontozásos értékelése (0-50 pont).
A vizsga egészének kétharmada: 100 pont	A vizsga egészének egyharmada: 50 pont
Amennyiben a projektmunka a bizottság szerint értékelhetetlen – a vizsgázó nem végezte el a megbeszélt feladatokat, nem önállóan dolgozott stb. –, akkor a vizsgázó nem tehet szóbeli érettségit.	

ÍRÁSBELI (PROJEKT) VIZSGA

A középszintû írásbeli vizsga elsõsorban a vizsgázó önállóságát, kreativitását, munkakultúráját, szintetizáló-készségét vizsgálja. Az ilyen jellegû projektmunka megítélésének legfõbb sajátossága az, hogy a tanár – aki végigkíséri a projekt készítésének valamennyi fázisát – nemcsak az eredményt, a produktumot értékeli, hanem magát a készítés folyamatát is.

A vizsga projekt-jellegét egyrészt az adja, hogy a hagyományosabb házi dolgozatokhoz képest itt szelesebb mûfajválaszték áll a vizsgázók rendelkezésére (felmérés, interjú, audiovizuális produktum, rendezvény, oknyomozás stb.). Legalább ennyire fontos hangsúlyozni azt is, hogy a projektmunka egyértelmûen önálló (kutatási) tevékenységet igényel.

A projekt vizsgamunka elkészítésének menete

A vizsga lebonyolítási rendje sok tekintetben hasonlít az Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny rendszeréhez. A jelentkezõnek több mint fél év áll rendelkezésére, hogy – tanári segítséggel – elkészítse a dolgozatot, illetve produktumot.

A vizsga elkészítésének határidõi a következõk:

- Az adott tanév szeptember 15-ig ismertetni kell a vizsgázóval a három választható témakört. A projektvizsga témái az országos vizsgaközpont által kerülnek meghirdetésre.
- Az adott tanév szeptember 30-ig a vizsgázónak választania kell egyet a megadott három témakör közül.
- Rögzíteni kell a produktum elkészítésének fázisait is, valamint a tanári konzultációs idõpontokat is.
- A produktum beadási határideje az adott tanév tavaszi szünet elõtti utolsó tanítási napja.
- A házi dolgozat, illetve a produktum szóbeli megvédése a szóbeli érettségi erre a célra elkülönített részében (10 perc) történik.

A vizsga fõ jellemzõi

A vizsga témája lehet bármely az *Emberismeret és etika* témakörébe tartozó hétköznapi, vagy tudományos terület leírása, bemutatása. A központilag megadott téma többnyire általánosabb jellegû, ami többféle – a helyi viszonyoknak megfelelõ – megközelítést is lehetõvé tesz: pl. *Környezetszennyezés etikai problémák lakóhelyeden, A gazdasági szemlélet és az erkölcs konfliktusának helyi megjelenése, Többségi és kisebbségi konfliktusok a környezetemben.* A projektvizsga megítélésének középpontjában nem a témaválasztás áll, hanem a feldolgozás módja. Ez az iskolai forma ugyanis legfõképpen azt a módot, azokat a készségeket kívánja megtanítani, amelyek egy-egy új téma, feladat feldolgozásához szükségesek.

A vizsga fõ alapelvei

1. A projektmunka elkészítése *önálló kutatási tevékenység* legyen. A vizsgázó – a tanári útmutatásokat és konzultációkat felhasználva – önállóan válassza ki a témáját, önállóan készítse el a dolgozatát, kutatási tevékenységét, s a vizsga eredménye is reprodukció helyett minél inkább produkció legyen.

2. A vizsga abban különbözik a hagyományos házi dolgozatoktól, hogy annál jóval tágabb mûfaji keretekkel rendelkezik. Így az adott témát a következõ mûfajokban lehet feldolgozni (a listát természetesen lehet még bõvíteni):

- hagyományos házi dolgozat – egy téma 10-15 oldalon történõ leíró bemutatása,
- kérdõíves felmérés készítése,
- interjú(k) készítése,
- audiovizuális produktum (CD, fotósorozat stb.),
- tematikus faliújság-sorozat készítése,
- mûsorsorozat, önálló kiadvány készítése az iskolaújság, iskolarádió, iskola televízió számára,
- közéleti diák rendezvény megszervezése az iskolában,
- iskolán kívüli közéleti akció (pl. környezetvédelmi) szervezése, illetve az abban való szisztematikus(értékelhetõ) részvétel,
- oknyomozó riport,
- egyéb.

3. A projektvizsga elkészítésének menetrendje meghatározott feladatokat, illetve állomásokat tartalmaz, amelyeket a konzultációkat tartó, illetve vizsgáztató tanárnak kell ütemeznie és ellenõriznie. A munka egyes szakaszainak pontos rögzítése azért fontos, hogy a vizsgázó készségszinten sajátítsa el az ilyen jellegû munkavégzés kultúráját. Az ajánlott konzultációs szakaszok a következõk (természetesen az adott feldolgozásmódtól függõen ez a szakaszolás a témának megfelelõen módosulhat):

- a téma kiválasztásához szükséges (esetleges) megbeszélés,
- a téma kiválasztása után hipotézis kialakítása,
- bibliográfia készítése – a fontos irodalmak kiválasztása,
- tervezet készítése a munka részeire vonatkozóan, illetve hálóterv készítése a munka ütemezésére,
- részfejezet készítése,
- a nyers változat elkészítése,
- tanári bírálat,
- korrigálás,
- a munka leadása.

Értékelés

A középszintû írásbeli (projekt)vizsga értékelésének legfontosabb szempontja az, hogy a szaktanár a tevékenység egész folyamatát értékeli: bírálnia kell a projektmunka elkészítésének folyamatát, eredményét és megvédését.

1. Értékelnie kell: a téma kiválasztását, a hipotézis kialakítását, a tervezet és a bibliográfia elkészítését, a nyers változat, illetve a mintafejezet megírását, esetleg a szervezési munkát és egyéb fázisok elvégzését. A konzultációkat tartó szaktanár rövid szöveges értékelést (jegyzõkönyvet) készít az elvégzett munka folyamatának szakszerûségérõl. Hibátlan munka esetén az elérhetõ maximális pontszám a vizsga írásbeli részének 30%-a lehet.

2. Értékelni kell természetesen a munka tartalmát, eredményét is (házi dolgozat, felmérés, interjú, audiovizuális produktum, kiadvány, rendezvény akció stb.).

A projektmunka leadásakor a tanulónak kötelezõen mellékelni kell egy maximum 750 szóból álló értelmezõ kommentárt vagy munkanaplót. Ebben röviden ki kell térni a feladatválasztással kapcsolatos vizsgázói motivációkra, a munka tervezése és kivitelezése során felmerült fõbb döntési helyzetekre, a feladatmegoldással kapcsolatos személyes élményekre.

A munka eredményét a szaktanár írásban értékeli. A tartalmi követelmények önálló és hibátlan teljesítésével az írásbeli vizsga pontszámának 50%-át lehet elérni. Az elkészült munkát érdemes az iskola nyilvánossága elé tárni (publikálni): nyilvánosan bemutatni, elhelyezni az iskolai könyvtárban stb.

3. A projektmunka megvédése a szóbeli érettségi egyik részeleme. A vizsgázónak röviden be kell mutatnia projektjét és válaszolnia kell a szaktanár, illetve a vizsgabizottság tagjainak kérdéseire.

A védés hibátlan teljesítésével maximum 20 pontot kaphat a vizsgázó. (Ez a projekt értékelésére adható pontok 20%-a.)

SZÓBELI VIZSGA

A középszintû szóbeli érettségi vizsga két, jól elkülöníthetõ részbõl áll, és idõtartama 20 perc.

1. rész: Egy esetelemzést tartalmazó tétel kifejtése (10 perc)

A diákok eseteket, történeteket, dokumentumokat elemeznek. Az eseteket tartalmazó tételsort a vizsgáztató tanár elsõsorban a részletes vizsgakövetelmények 3., 6., 7. és 9. témakörét figyelembe véve állítja össze. (A többi témakörben szereplõ fogalmi ismeretek és érvelési módok alkalmazásának képességérõl a tanuló az eset feldolgozása során ad számot.)

Az esetelemzés során a tanulók a mindennapi élet konkrét vagy modellezett élethelyzeteit dolgozzák fel megadott szempontok alapján. A tételek forrása lehet tankönyv, példatár, szöveggyûjtemény, napihír, történelmi esemény, irodalmi alkotás, film, az iskolai vagy lakóhelyi közösség életének eseményei. A tétel az eset rövid leírásán kívül kérdéseket tartalmaz, amelyek jelzik az elemzés fõbb szempontjait és megkívánt irányát.

Az esetelemzés mint vizsgafeladat képet ad arról,

- hogy a tanuló mennyire képes konkrét esetek értelmezése során alkalmazni a tantárgy keretében elsajátított ismereteket, fogalmi összefüggéseket és érvelési módokat,
- felismerni az élethelyzetek, történelmi események, irodalmi példák kontextusában rejlõ erkölcsi dilemmákat,
- rekonstruálni és megítélni a szereplõk magatartásának lehetséges morális indítékait,
- érvelni saját helyzetértékelése és értékválasztásai mellett.

Az esetelemzések a szóbeli érettségik hagyományos rendje szerint történnek. A diákok a tétel kihúzása után felkészülhetnek a feleletre és a szövegekhez, esetleg képekhez megadott kérdések alapján vizsgáznak.

2. rész: A projektmunka megvédése (10 perc)

Miután a szaktanár elolvasta és véleményezte a projektmunka különbözõ fázisait és eredményét, a diák a szóbeli érettségi vizsgán lehetõséget kap a projekt megvédésére. Ehhez a diák már elõzetesen is kaphat két-három kérdést, ugyanakkor természetesen a vizsgabizottságnak is van lehetõsége arra, hogy a projektmunka, illetve a diák által elmondottak ismeretében kérdéseket fogalmazzanak meg.

Az elõzetesen feltett kérdéseknek arra kell irányulniuk, hogy a bizottság megbizonyosodhasson arról, hogy a diák
– önállóan készítette-e projektjét,
– milyen érdeklõdés, motiváció alapján készítette a projektet,
– milyen következtetéseket tud levonni a témával kapcsolatban.

Értékelés

A középszintû szóbeli érettségi vizsgán szerezhetõ pontok egy része a projektmunka értékeléséhez adódó maximális 20 pont, az esetelemzésre pedig 0–50 pontot lehet adni.

Az érettségi érdemjegy kialakításánál a szóbeli és az írásbeli vizsga eredményének összpontszáma alapján, a vizsgaszabályzat szerint kell eljárni.

A projektmunka megvédésének értékelése a korábban már leírt kérdések, szempontok alapján történik. A vizsgabizottság rendelkezésére állnak az írásban leadott dokumentumok (a projektmunkáról írt beszámoló és maga a produktum), valamint a szaktanár rövid írásos véleménye a projektmunkáról.

AZ ÉRETTSÉGI EREDMÉNY KIALAKÍTÁSA

A szóbeli és az írásbeli vizsgán szerzett pontszámok összesítése után a Vizsgaszabályzat szerint kell eljárni az érdemjegy kialakításakor.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA CÉLJA

Az emelt szintû érettségi vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó a közép és az emelt szinten megfogalmazott követelményeknek képes-e olyan mélységben és absztrakciós szinten megfelelni, ami az ilyen irányú felsõfokú képzésbe történõ belépéshez megkívánható.

Az emelt szint tartalmi követelményei következetesebben építenek a filozófiai etika fogalomkészletére. A követelmények középpontjába az elméleti összefüggések felismerése és megértése kerül.

Az emelt szintû *Emberismeret és etika* érettségi vizsga írásbeli és szóbeli részre tagolódik. Az írásbeli rész feladatsora fogalommagyarázatokat, eldöntendõ kérdéseket, valamint egy hosszabb esszékérdést tartalmaz. A szóbeli vizsga pedig egy konkrét eset vagy történet elemzését.

A VIZSGA SZERKEZETE

Vizsgaformák és vizsgatartalmak	
Írásbeli vizsga (240 perc)	**Szóbeli vizsga (15 perc)**
Feladatsor	Megadott tételsor alapján hagyományos szóbeli felelet
A feladatok kijelölése	
Az írásbeli feladatlapokat központilag állítják össze.	A szóbeli tételeket a megadott témakörök alapján a vizsgaközpont állítja össze.
Értékelés	
Az írásbeli vizsga értékelése központilag megadott értékelési útmutató (kulcsszavak, megoldókulcs) alapján történik.	A szóbeli vizsga eredményére a vizsgáztató(k) tesz javaslatot a bizottság számára.
50% (75 pont)	50% (75 pont)

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az emelt szintû írásbeli érettségi vizsga két jól elkülöníthetõ feladattípusból áll:

1. ESSZÉ

Az esszé célja, hogy lemérje a jelölt képességét, az etikai problémák, szituációk többszempontú megértésére, a tett vagy mulasztás egyéni és társadalmi következményeinek elemzésére. A tanuló képes legyen a sajátjától eltérõ nézetek tárgyszerû bemutatására, az elvi és elméleti problémák gyakorlati alkalmazására. Az adott téma kapcsán jelenjen meg személyes meggyõzõdése anélkül, hogy másokat bántana. A jelölt itt mutathatja be azt is, hogy a szûkebb értelemben vett szakmai ismereteken túl mennyire tudja alkalmazni az egyéb tárgyakban szerzett tudását, minthogy minden tudománynak van etikai összefüggése. A tárgy interdiszciplináris jellege ellenére sem lehet azonban az értékelés meghatározó szempontja egy komplex ismeretanyag számonkérése. Az azonban elvárható, hogy a hivatkozások az egyéb szaktárgyak kritériumainak is megfeleljenek. Az ilyen jellegû tárgyi tévedések miatt pontok vonhatók le.

Az esszé témáit a vizsgakövetelmények leírásában megadott témakörök alapján fogalmazza meg az országos vizsgaközpont. Egy feladatsorban legfeljebb három esszékérdés szerepelhet.

2. ESETELEMZÉS

Az esetelemzés legfõbb sajátosságait a középszintû érettségi leírásakor bemutattuk. Az esetelemzés – mint számonkérési forma – a tárgy számára kiemelkedõen fontos, mivel ez a módszer lehetõséget ad arra, hogy ne csupán reproduktív tudást mérjünk, hanem produktív tudást: a tananyag „visszamondása” helyett önálló tudást, véleményeket és különbözõ gondolkodási készségeket.

Az esetelemzés írásos formája a történelmi, illetve társadalomismereti forrás, illetve dokumentumelemzésekhez hasonlítható – legfeljebb itt a középszintû szóbeli esetelemzésekhez képest valamivel rövidebb, egyszerûbb esetekkel találkozhat a diák.

Az esetelemzés során a tanulók a mindennapi élet konkrét vagy modellezett élethelyzeteit dolgozzák fel megadott szempontok alapján. A feladatok forrása lehet tankönyv, példatár, szöveggyûjtemény, napihír, történelmi esemény, irodalmi alkotás, film, az iskolai vagy lakóhelyi közösség életének eseményei. A feladat az eset rövid leírásán kívül kérdéseket tartalmaz, amelyek jelzik az elemzés fõbb szempontjait és megkívánt irányát.

Az emelt szintû írásbeli érettségi vizsga idõtartama 240 perc.

Feltételek

Az emelt szintû írásbeli érettségi vizsgakérdéseit valamennyi feladattípus esetében minden évben – a korábban meghatározott általános témakörök közül választva – központilag határozzák meg.

Az emelt szintû *Emberismeret és etika* érettségin kizárólag a megadott etikai szöveggyûjtemények használhatóak.

Értékelés

Az emelt szintû írásbeli érettségi vizsga értékelése – az érettségi vizsgaszabályzatnak megfelelõen – a központilag megadott megoldókulcs alapján történik (0–75 pont).

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga során a vizsgázónak bizonyítania kell azt, hogy képes egy-egy *Emberismeret és etika* téma önálló, produktív kifejtésére.

A szóbeli vizsgán minden tanuló egy tételt húz, melynek kifejtésére a felkészülés után 15 perc áll rendelkezésére.

Értékelés

Az emelt szintû szóbeli érettségi értékelése 0-tól 75 pontig terjedõ pontszámokkal történik.

AZ ÉRETTSÉGI EREDMÉNY KIALAKÍTÁSA

A szóbeli és az írásbeli vizsgán szerzett pontszámok összesítése után a Vizsgaszabályzat szerint kell eljárni az érdemjegy kialakításakor.

TERMÉSZETTUDOMÁNY

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

1. Az Univerzum

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
1.1 Az idõ *1.1.1 Az idõ természete, idõmérés*	Ismerje a periodikus jelenségek (csillagászati, mechanikai, atomfizikai) és az idõmérés kapcsolatát. Ismerje az idõ egyirányúságának és a folyamatok irreverzibilitásának kapcsolatát.	Mit tekinthetünk állandó periódusidejû mozgásnak? A Nap és Hold ciklusait? (ókor 1.1.3); az inga lengésidejét? – Galilei; kisugárzott fény hullámhosszát? (1.3.3; 8.1.2 – SI). Milyen biológiai ciklusok ismertek és milyen összefüggésben állnak a csillagászati ciklusokkal? (3.4.1; 4.2.2) Mi a folyamatok egyirányúságának termodinamikai oka?
1.1.2 A mozgások típusai	Ismerje fel a legalapvetõbb mozgástípusokat (egyenes vonalú egyenletes, egyenletesen gyorsuló, egyenletes körmozgás, rezgõmozgás, hullámmozgás), konkrét esetekben tudja jellemezni a megfelelõ mennyiségekkel (sebesség, gyorsulás, periódusidõ, frekvencia, terjedési sebesség, hullámhossz). Határozza meg és egyszerû példákon (numerikusan és grafikon-elemzéssel) alkalmazza konkrét mozgások esetében (egyenes vonalú egyenletes és egyenletesen gyorsuló mozgás, egyenletes körmozgás) a leíráshoz szükséges fogalmakat, összefüggéseket. Kvalitatív módon tudja leírni a hullámok terjedési tulajdonságait.	Mi a gyorsulás oka? (1.3.1) Milyen (közelítõ) körmozgások tapasztalhatók a természetben? (1.1.3) Milyen erõ hatására? (1.3.5)
1.1.3 Periodikus mozgások a csillagászatban, naptár	Mutassa be a nap- és a földközéppontú csillagászati világképeket (modelleket), a mellettük és ellenük felhozott legfontosabb érveket (Ptolemaiosz, Kopernikusz, Kepler, Galilei). Magyarázza a napszakok és évszakok váltakozását. Tudjon a helyi idõvel és zónaidõvel kapcsolatos feladatokat megoldani. Ismerje a Föld nevezetes szélességi köreit (Egyenlítõ, térítõk, sarkkörök) és az ezekhez kapcsolódó csillagászati idõpontokat (napéjegyenlõségek, napfordulók). Mutassa be a naptárkészítés elvét, nehézségeit.	Mi az összefüggés idõegységeink és a tapasztalt csillagászati jelenségek között? Hogyan magyarázhatók tapasztalataink a heliocentrikus világleírásban? (1.3.5) Miként függ össze az idõmérés a térképezéssel és a földrajzi zonalitással? (1.2.3; 2.5)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
1.1.4 Az Univerzum története	Ismertesse a csillagok életének fõ szakaszait, az Õsrobbanás elmélet lényegét és lehetséges következményeit.	Mi a feltétele a fúzió megindulásának? (1.3.4) Mi a szerepe ebben az égi test tömegének? (1.3.5) Milyen elemek keletkezhetnek a csillagokban, illetve a szupernovákban? (8.2.3) Hogyan függ ez össze a Földet és az élõ szervezetet fölépítõ molekulák összetételével? (6.5-6.)
1.2 A tér *1.2.1 A tér természete*	Ismertesse az ókori szférikus világmodell (Arisztotelész) és a homogén tér (Newton) különbségét.	Mi a tapasztalt különbség „égi" és „földi" mozgások között (1.1.3), hogyan ad egységes magyarázatot a fizika? (1.2.2; 1.3.1; 1.3.5).
1.2.2 A helyzet meghatározása	Ismerje a távolság, felszín és térfogat mértékegységeit, a tömegközéppont fogalmát és szabályos, homogén testek esetében meghatározásának módját. Tudja, hogy egy pont helyzete hogyan határozható meg a derékszögû koordinátarendszer segítségével. Ismertessen néhány geometriai módszert nagy távolságok mérésére (pl. háromszögek hasonlósága, Eratoszthenész földátmérõ-mérése). Tudja, hogy a mesterséges égitestek révén milyen (csillagászati és idõjárási) információkat nyerhetünk.	Mi a kapcsolat a Descartes-féle koordináták és a földrajzi koordináták között? (1.2.3; 2.5)
1.2.3 Térkép	Mutassa be a térkép és a tapasztalati világ kapcsolatát, a térképi ábrázolás jelentõségét. Tudja értelmezni a térkép jelrendszerét, tudjon felhasználni természetföldrajzi jellegû tematikus térképeket. Legyen képes egyszerû méretarány-számítási feladatok megoldására.	Mire használhatók a tematikus térképek? (2.1; 2.3.1; 2.3.3; 2.4.1; 2.5; 3.4.1)
1.2.4 Távolságok és méretek az Univerzumban és a Naprendszerben	Ismerje a legfontosabb csillagászati objektumok (galaktika, Naprendszer, csillag, bolygó, hold, üstökös, meteor) legalapvetõbb jellemzõit (méretük nagyságrendje, fényük, mozgásuk). Ismerje a Nap és a Hold fõ jellemzõit, hatásukat a földi életre. Értse a nap- és holdfogyatkozás feltételeit, a holdfázisok okát. Értse a Föld helyzetének és a (földi típusú) élet fönnmaradásának összefüggését.	Mi szabja meg az égi objektumok mozgását (1.3.5), miként látszik pályájuk a Földrõl? (1.1.1; 1.2.1) Ez milyen földi élettani ciklusokat szabályoz (2.5; 3.4.1; 4.1.1; 4.2.2), és hogyan hat a tengerjárásra? (2.4.1) Mi adja a csillagok fényét (8.2.3), ennek milyen összetevõi vannak? (1.3.3) Hogyan melegíti fel a levegõt? (2.3.1). Hogyan hat a Nap a növényekre (fotoszintézis: 1.3.3; 5.2-3; 7.4.2), és melyek a túlzott UV sugárzás hatásai? (3.3.2) Mibõl állnak (8.3.1), mivé lesznek? (1.1.4)
1.3 Fizikai kölcsön-hatások, átalakulások	Konkrét esetekben ismerje föl, hogy minden hatás két dolog kölcsönös viszonyában értelmezhetõ.	

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
1.3.1 Mechanikai kölcsönhatások	Ismerje fel konkrét testek esetében a mechanikai kölcsönhatásokat, tudja ezeket az erõvel jellemezni, vektorábrával szemléltetni. Az alapvetõ mozgástípusokat tudja összekapcsolni a létrehozó erõ jellemzõivel. Tudjon egyszerû méréseket (út, idõ, erõ, tömeg) végrehajtani, ezekbõl következtetéseket levonni, a mért értékekbõl egyszerûen származtatott mennyiségeket kiszámítani. Konkrét jelenségekben ismerje fel a lendületmegmaradás törvényének megnyilvánulását. Ismerje a hang jellemzõit, az emberi hangképzés és hallás mechanikai hátterét. Tudja értelmezni a kölcsönhatás során bekövetkezõ energia-átalakulásokat (mozgási-helyzeti, mozgási-rugalmas) és a fellépõ mechanikai energiaveszteségeket az energiamegmaradás törvényével. Tudja folyamatok jellemzésére alkalmazni a hatásfok fogalmát.	Milyen mechanikai hatások befolyásolják a levegõ mozgását helyi és földi méretekben, a tengeráramlatokat (2.3-4), a külsõ erõk pusztító és építõ munkáját? (2.2.3) Milyen mechanikai hatások érvényesülnek az üledékes és átalakult kõzetek képzõdése során? (2.2.2) Milyen mechanikai hatások befolyásolják az emberi mozgást, keringést és légzést? (4.2.1)
1.3.2 Termikus kölcsönhatások	A termikus folyamatokban tudja megkülönböztetni az energiacsere két formáját (hõközlés, munkavégzés). Ismerje a hõátadás formáit és ezek jelentõségét. Tudja alkalmazni az I. fõtételt mint az energiamegmaradást kifejezõ törvényt. Kvalitatív módon ismerje a belsõ energia kinetikus értelmezését, kapcsolatát a hõmérséklettel. Legyen tisztában a folyamatok során a környezetben szétszóródó energia szerepével a folyamatok irányának meghatározásában. Magyarázza a halmazállapot-változások közben tapasztalható energiacseréket, hõmérsékletviszonyokat. Tudja kvalitatív módon értelmezni a gázok speciális állapotváltozásai közben az állapotjelzõk kapcsolatát. Végezzen a belsõ energia, a fajhõ és a hõmérséklet összefüggéseit mutató egyszerû számításokat.	Hogyan függ össze a hõmérséklet és a halmazállapotok magyarázata a részecskék (atomok, molekulák) létével és mozgásával? (7.2.1-3). Milyen energiacserék zajlanak a levegõ fölmelegedése és lehûlése során? (2.3.1-2). Mi a halmazállapot-változások élettani szerepe? (4.2.1-2) Milyen energiacserék zajlanak le a csapadékképzõdés során? (2.3-4-5) Milyen más változások zajlanak le halmazállapot változások közben? (7.2.4)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
1.3.3 Elektromágneses kölcsönhatás	Tudja, hogyan érzékeljük, illetve mérjük a fény hatását: az emberi szem mint optikai rendszer, fényképezés. Ismerje a fénysugár megtörésén és visszaverõdésén alapuló eszközök fölépítésének és mûködésének alapelveit (lencsék leképezési törvénye). Ismerje az elektromágneses hullámok spektrumát, közös és eltérõ vonásaikat (terjedési sebesség, hullámjelenségek, kölcsönhatás különbözõ közegekkel, élettani hatás).	Milyen objektumokról nyerhetünk ismereteket fénymikroszkóppal illetve távcsövekkel? (1.2.4; 5.1) Mi szab határt teljesítményüknek, hogyan függ ez a felhasznált fény hullámhosszától? (1.3.3) Mi az üvegházhatás oka? (2.3.1) Hogyan hat a Nap a növényekre (fotoszintézis: 1.3.3; 5.2-3; 7.4.2), és melyek a túlzott UV sugárzás hatásai? (3.3.2)
1.3.4 Nukleáris kölcsönhatás	Tudja jellemezni a nukleáris (erõs) kölcsönhatást (milyen objektumok között lép fel, hatótávolság, távolságfüggés kvalitatív módon).	Milyen nukleáris folyamatok zajlanak le a csillagok belsejében? (1.2.4). Mi a magfúzió és a maghasadás? (8.2.3) Milyen elõnyei és hátrányai vannak a különbözõ energianyerési módoknak (megújuló és nem megújuló energiaforrások)? (1.3.1-5; 2.3.4; 3.3.1)
1.3.5 Gravitációs kölcsönhatás	Tudja jellemezni a gravitációs kölcsönhatást. Tudja alkalmazni ismereteit az égitestek mozgásának, a Naprendszer szerkezetének magyarázatában. Ismerjen legalább egy módszert a nehézségi gyorsulás mérésére. Ismerje a súly fogalmát. Tudja értelmezni a súlytalanság jelenségét. Ismerje a torziós inga (Eötvös L.) felhasználását érc- és kõolajtelepek feltárására.	Hogyan hat a Nap és a Hold a tengerjárásra? (2.4.1)

2. A Föld

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
2.1 A Föld múltjának megismerõ módszerei	Tudja, hogy milyen jelekbõl következtethetünk az egykori eljegesedésekre (felszínformák, fajok elterjedése). Ismerje a lemeztektonika földtani, õséghajlattani és biogeográfiai bizonyítékait. Értse, minek alapján következtetnek az õslénytani leletekbõl az egykori élõlények korára, környezetére és életmódjára. Táblázat, grafikon segítségével értelmezze, hogy mai fajok genetikai állományának összevetésével hogyan következtetnek eredetükre, múltjukra (biokémiai törzsfa).	Mi a kapcsolat az éghajlatváltozások és a biomok kiterjedése között? (2.4.2) Hogyan használhatók fel az izotópok az abszolút kormeghatározásra? (8.2.3) Mi az összefüggés a szervek, az életmód és a környezet között? (4.1.1) Mi a kapcsolat a DNS bázissorrendje, a fajok tulajdonságai és a mutációk között? (3.3.2; 6.5-6; 7.3.2) Mi valószínûsíti, hogy az eukarióta sejt szimbiózis útján jött létre? (5.1-2)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
2.2 A kõzetburok *2.2.1 Kõzetlemezek*	Mutassa be a Föld gömbhéjas szerkezetét, az egyes geoszférák fizikai, kémiai jellemzõinek változásában megnyilvánuló törvényszerûségeket. Ismertesse a kontinentális és az óceáni kõzetlemezek jellemzõit. Mutassa be a kõzetlemez-mozgások okát, típusait és azok következményeit. Tudjon a témakörhöz kapcsolódó ábrákat elemezni. Magyarázza a kõzetlemez-mozgások és a vulkanizmus kapcsolatát. Jellemezze az ütközõ kõzetlemezek alapján a hegységképzõdés típusait, és tudjon példákat ezekre.	Mi a mechanikai feltétele a földrengés hullámok kipattanásának, s mire következtethetünk irány- és sebesség-változásukból? (1.1.2; 1.3.3; 7.2.3.) Mi a radioaktivitás szerepe a kõzetlemezek mozgásában? (8.2.3)
2.2.2Kõzetek, ásványok	Különböztesse meg az ásvány, a kõzet, az érc, a fosszília és a talaj fogalmát. Ismertesse a kõszén és a szénhidrogének keletkezését.	A talaj mint környezeti tényezõ. (3.1.1) Milyen fizikai-kémiai változások zajlanak a magma lehûlésekor? (7.2.4) Mik a szénhidrogének? (6.2) Milyen kõzetek és ásványok vesznek részt a szén körforgásában? (3.1.2)
2.2.3 Külsõ erõk	Jellemezze a külsõ és belsõ erõk rendszerét. Példák alapján mutassa be a víz a szél és a jég felszínformáló tevékenységét. Képek alapján ismerjen föl felszínformákat.	Milyen mechanikai hatások befolyásolják a külsõ erõk pusztító és építõ munkáját? (1.3.1) Mi jellemzõ az áramló levegõ és folyadék viselkedésére? (7.2.2)
2.3. A légkör *2.3.1 Általános jellemzõi*	Ismertesse a légkör összetételének jellemzõ vonásait, hozza kapcsolatba az élõlények anyagcsere-folyamataival. Mutassa be a légkör szerkezeti felépítését, az egyes szerkezeti egységek jellemzõit, a bennük lezajló változások (p, T) legfontosabb vonásait, ezek mérésének módját. Ismertesse az ózonréteg keletkezését és egyensúlyának megbomlását, hatását a földi életre. Mutassa be a levegõ felmelegedésének folyamatát, a felmelegedés és a lehûlés törvényszerûségeit, az üvegházhatás okait és következményeit. Tudjon a hõmérsékleti adatokkal kapcsolatos számítási és grafikus ábrázolásai feladatokat megoldani, a témához kapcsolódó tematikus térképeket elemezni.	A fotoszintézis és a légzés jellemzõi. (5.2) Mi szabályozza a légkör összetételét? (Gaia) (3.4.1) Milyen energiacserék zajlanak a levegõ fölmelegedése és lehûlése során? (1.3.2) Milyen hatások csökkenthetik az ózonréteget? (6.2)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
2.3.2 A szél, a szélrendszerek	Bizonyítsa a szél kialakulásának kapcsolatát a hõmérséklet és a légnyomás változásaival. Ismereteit alkalmazva magyarázza a nagy földi légkörzés rendszerének kialakulását. Hasonlítsa össze a mérsékelt övezeti ciklon és anticiklon jellemzõit, szerepüket az idõjárás alakításában. Ismertesse az összefüggést a levegõ hõmérséklete és lehetséges maximális vízgõztartalma között. Mutassa be a legfontosabb csapadékfajták keletkezésének feltételeit és folyamatát.	Mi jellemzõ az áramló levegõ viselkedésére? (7.2.2) Milyen energiacserék zajlanak a légörvények belsejében? (1.3.2)
2.3.3 Az idõjárás	Tudjon idõjárási térképet olvasni, idõjárás-jelentést értelmezni, a témához kapcsolódó tematikus térképeket összehasonlítani, az adatokból diagramot szerkeszteni, és törvényszerûségeket megállapítani. Tudjon példákat mondani az idõjárás-változások biológiai hatásaira.	
2.3.4 Levegõszennyezés	Mondjon példákat légszennyezõ tevékenységekre. Ismertesse azok hatását az élõvilágra, az ember életminõségére, a többi geoszférára. Legyen képes elemezni és értelmezni a légkör szennyezettségével kapcsolatos adatokat, tematikus térképeket és ábrákat, tudjon azokból következtetéseket levonni. Mondjon példákat a szennyezés csökkentésének lehetõségeire.	A levegõ és az élõlények élettani kapcsolata. (3.1.1; 5.2) Mi a környezeti kár, hogyan csökkenthetõ? (3.1.3)
2.4. A vízburok *2.4.1 Az óceánok*	Ismertesse a víz fizikai és kémiai körforgásának sajátosságait, kapcsolatát a napsugárzással és az élõlények anyagcsere-folyamataival. Ismertesse az óceán és a tengervíz áramlási rendszerének kialakulását, mûködésének sajátosságait, kapcsolatát az általános légkörzéssel, hatását az éghajlatra. Mutassa be a tengerjárás kialakulását és a vízszintváltozás sajátosságait.	Mi az élõlények szerepe a víz körforgásában? (3.1.2) A fajhõ fogalma (1.3.2) és magyarázata. (7.2.2) Mitõl függ a tengervíz sûrûsége (sókoncentráció és hõmérséklet)? (7.2.2)
2.4.2 A szárazföld felszíni és felszín alatti vizei	Mutassa be a folyók vízjárásának jellemzõi, összefüggéseit az éghajlattal. Ismertesse a folyók építõ és romboló felszínátalakító munkáját, a folyó munkavégzõ-képességét meghatározó tényezõket. Ismerje fel képeken a folyók által kialakított jellegzetes felszíni formákat.	Mi jellemzõ az áramló víz viselkedésére? (7.2.2) Melyek a tavak feltöltõdésének földrajzi okai és szukcessziós következményei? (3.4.1) Mi magyarázza a víz sûrûségváltozásait a hõmérséklet függvényében? (7.2.2)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
2.4.3 Emberi hatások	Példák alapján mutassa be az emberi tevékenység nyomán a vízburkot ért környezeti hatásokat, a felszíni és a felszín alatti vízkészlet szennyezésének következményeit, hatását a többi geoszférára. Mondjon példákat a védekezési lehetõségekre. Hazai példák alapján mutassa be a folyószabályozás környezeti hatásait.	Mi a környezeti kár, hogyan csökkenthetõ? (3.1.3) Hogyan õrizhetõ meg a biológiai diverzitás? (3.4.2) Az árterek természetes és mesterséges életközösségei. (3.4.1)
2.5. A természetföldrajzi övezetesség *2.5.1 Az éghajlati övezetesség*	Határozza meg az idõjárás és az éghajlat egymáshoz való viszonyát. Összefüggéseiben mutassa be a az óceánok, a tengeráramlások, a szélrendszerek, a domborzat és a földfelszín éghajlat-módosító hatását. Ismertesse a természetföldrajzi övezetesség rendszerét. Igazolja az éghajlat meghatározó szerepét a többi természeti tényezõ (felszínformálás, élõvilág, talaj) kialakulásában. Tudjon éghajlati diagramot elemezni, illetve adatok alapján szerkeszteni. Ismertesse az összefüggést a tengerszint feletti magasság és a környezeti tényezõk változása között. Tudjon példákat mondani a különbözõ övezetek, övek környezeti/természeti problémáira (esõerdõk irtása, elsivatagosodás, élõhelyek megszüntetése, talaj savasodása).	Mi a természetföldrajzi övezetesség csillagászati oka? (1.1.3) Hogyan tükrözik a biomok természetföldrajzi adottságaikat? (3.4.1.; 3.1.1) Melyek a függõleges övezetesség rendjét meghatározó légkörfizikai tényezõk? (1.3.2) A természetvédelem feladatai. (3.4.2)

3. Életközösségek és populációk

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
3.1 Az élettelen környezeti tényezõk *3.1.1 Az ökológiai környezet*	Értelmezzen a talaj, a víz, a levegõ, a fény és az élõlények élettani jellemzõinek kapcsolatát bemutató adatokat. Konkrét példán mutassa be, hogy a környezetszennyezés hatását hogyan jelzik az élõlények (pl. gyomosodás, betegségek, kipusztulás).	Melyek az élõlények elterjedését befolyásoló éghajlati tényezõk? (2.5.1) Hogyan hat egymásra a légkör és az élõvilág? (2.3.1; 5.3) Mik a talajképzõdés éghajlati feltételei? (2.2.2) Mit jelent a szennyezés? (2.3.4; 2.4.3)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
3.1.2 Anyagok körforgása	Ismertesse a C, H, O, N alábbi szervetlen vegyületeit, ezek fõbb fizikai-kémiai tulajdonságait: O_2, O_3, H_2O, CO_2, CO, H_2CO_3, HCO_3^-, CO_3^{2-}, karbonátsók, Tudja, hogy ezek hogyan keletkeznek természetes úton és emberi hatásra. Értelmezze, hogy mi a szerepük a természetes körforgásban, és miért lehet hiányuk vagy fölöslegük környezeti kár.	A fotoszintézis és a légzés jellemzõi. (5.2) Mi szabályozza a légkör összetételét? (Gaia) (3.4.1) Milyen jellemzõ reakciók mehetnek végbe a felsorolt elemek és vegyületek között? (7.4.1-2) Hogyan állíthatók elõ mesterséges úton elemek? (7.4.2; 8.3.1) Hogyan keletkeznek a karbonátos kõzetek? (2.2.2)
3.1.3 Környezetvédelem	Tudja, hogy milyen eszközök állnak rendelkezésünkre e károk enyhítésére vagy megszüntetésére (technológiák, pl. szennyvíztisztítás, jogi és gazdasági lépések például határérték megszabása, szelektív adózás, illetve életmódváltás). Elemezzen környezetvédelmi eseteket, javasoljon etikai, jogi, gazdasági tartalmú intézkedéseket és tudjon érvelni ezek mellett.	Mi a környezeti kár? (2.3.4; 2.4.3) Hogyan függ össze a betegségek kialakulása a környezetszennyezéssel, a környezet védelme az egészséggel? (4.2.4)
3.2 Az élõk mint környezeti tényezõk	Jellemezze a populáción belüli (agresszió, altruizmus, kommunikáció, hierarchia) és populációk közti (fogyasztás, versengés, élõsködés, szimbiózis) kapcsolatokat, s hozzon ezekre konkrét példákat.	Mi a kapcsolat az állati viselkedés és a populáció létszámának szabályozása között? (3.3.1) Milyen nagyobb egységekké kapcsolják össze a kölcsönhatások a populációkat? (3.4.1)
3.3 Populációk *3.3.1 Populáción belüli kölcsönhatások, etológia*	Elemezze a populáción belüli és populációk közti kölcsönhatások szerepét a populáció létszámának, sûrûségének és eloszlásának szabályozásban (például a ragadozók és élõsködõk szerepe). Vesse össze az állati és emberi társas viselkedést (kommunikáció, agresszió, önzetlenség). Példán mutassa be az emberi hatás szerepét populációk elszaporodásában vagy kipusztulásában.	Hogyan függ egy életközösség stabilitása az alkotó populációk sokféleségétõl? (3.4.2) Mi a különbség az öröklött és a tanult viselkedésformák között? (4.1.2) Mi a környezet- (3.1.3) és természetvédelem (3.4.2) feladata?

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
3.3.2.Genetika	Értelmezze a gén és a jelleg (fén) kapcsolatát és különbségét, a mendeli öröklésmenet lényegét. Legyen képes öröklésmenetet elemezni 1 és 2 génes (nem kapcsolt) példákon. Tudja, mi jellemzõ a hajlam öröklésére. Különböztesse meg a minõségi és a mennyiségi jellegeket, ismertesse ezek öröklésének különbségét. Értelmezzen mennyiségi jellegek eloszlását ábrázoló görbéket. Mondjon konkrét példát arra, hogy a génmûködés is szabályozott folyamat pl. egyedfejlõdés szakaszai.) Magyarázza az ivaros folyamat szerepét a genetikai változatosság fenntartásában. Sorolja föl a genetikai anyag megváltozásának (mutációk) lehetséges okait és következményeit, a kockázati tényezõk csökkentésének módját. Értelmezze a környezetvédelem, a gazdaság, a politika és az emberi felelõsség kapcsolatát, fogalmazza meg véleményét (pl. sugárterhelés, mutagén növényvédõszerek alkalmazása).	Milyen molekula a genetikai információ „hordozója”? (6.6) Hogyan függ össze a DNS bázissorrendje (6.6) a fehérje szerkezetével (6.5), az pedig a tulajdonságokkal (fén)? Hogyan befolyásolja a mennyiségi jellegek eloszlási görbéit a szelekció? (3.3.3) Mitõl függ az, hogy egy gén mûködik-e vagy sem? Hogyan függ össze a génmûködés szabályozása a többsejtûek egyedfejlõdésével (4.3) és egészségével? (4.2.2-4) Mi a mutációk biokémiai oka (6.6) és milyen emberi hatások fokozhatják valószínûségét? (1.1.4; 6.2; 8.2.3)
3.3.3 Fajfogalom, szelekció	Mutassa be a géngyakoriságot befolyásoló tényezõket. Hasonlítsa össze és elemezze a természetes és mesterséges szelekció hatását. Tudja a faj hagyományos (linnéi) meghatározását és a fajok elkülönülésének evolúciós-ökológiai okát.	Mi a szerepe az életmódjukban különbözõ fajoknak az életközösségekben (3.4.1), az anyagáramlásban? (3.1.2)
3.3.4 Etikai vonatkozások	Ismertesse a modern genetika lehetõségeit, a fölvetett etikai problémákat, a lehetséges válaszokat (pl. génterápia, klónozás, genetikailag módosított élõlények, családtervezés).	Mi a szexualitás genetikai funkciója? (3.3.2; 4.3) Mi a biológiai diverzitás szerepe? (3.4.2)
3.4 Életközösségek *3.4.1 Az életközösségek jellemzõi*	Ismertesse az életközösség (társulás, biom, bioszféra v. Gaia) fogalmát, az élõvilág szintekre tagoltságának jellemzõit. Jellemezze az élõlénytársulásokat anyag- és energiaáramlásuk, térbeli szervezõdésük (szintezettség) és idõbeli mintázataik alapján. Vessen össze természetes, természetközeli és mesterséges társulásokat a fenti szempontok alapján.	Mi a kapcsolat a természetföldrajzi zonalitás és a biomok között? (2.5) Milyen érvek szólnak a földi bioszféra önszabályozó tulajdonsága mellett? (Gaia) (2.3.1; 3.1.2) Mi az összefüggés a biológiai, a természetföldrajzi és a csillagászati periódusok között? (1.1.1; 1.1.3; 2.5)
3.4.2 Diverzitás és természetvédelem	Értelmezze a genetikai és a faj-egyed változatosság (diverzitás) megõrzésének fontosságát, az ember veszélyeztetõ és fenntartó szerepét.	Mi a szerepe az életmódjukban különbözõ fajoknak az életközösségekben (3.4.1), az anyagáramlásban? (3.1.2)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
	Értelmezze a természetvédelem fõ feladatait és lehetõségeit, kapcsolatát a környezetvédelemmel. Foglaljon állást hazai teendõinkrõl, érveljen álláspontja mellett.	

4. Az élõ egyed

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
4.1 Az élõ egyed és a környezet kapcsolata *A viselkedés mint alkalmazkodás*	Példán mutassa be, hogy az állat viselkedése is a környezethez való alkalmazkodás eszköze. Különböztesse meg és értelmezze ebbõl a szempontból az öröklött és a tanult viselkedésformákat. Ismertesse a bevésõdést, a feltételes reflexet és az operáns tanulást, illetve az ezt vizsgáló kutatók módszereit (K. Lorenz, Pavlov, Thorndike).	Mi a szerepe a területvédelemnek, a társas viselkedésnek, az utódgondozásnak a populációk fennmaradásában? (3.2) Mi a különbség az öröklött és a szerzett tulajdonságok között? (3.3.2)
4.2 Az emberi életmûködések *4.2.1 Önfenntartás: struktúrák és funkciók*	Ismertesse az emberi önfenntartó életmûködések helyszíneit, az itt zajló folyamatok lényegét, a mûködés feladatát az egész szervezet fenntartásában, homeosztázisában, az alábbi szempontok alapján: Táplálkozás, emésztés, felszívás: mit, hol, mivé bontunk? Kiválasztás: funkciója. Keringés: a szívmûködés és a véráramlás mechanikája, a hajszálerek anyagforgalma. Légzés: a légzõmozgások mechanikája, a gázok funkciója a sejtben. Mozgás: a csontváz- és izomrendszer mechanikája (emelõk), energiaellátása. Ismertesse ezen életmûködések gyakoribb zavarait, betegségeit, az egészségmegõrzés módját.	A homeosztázis mint szabályozott és vezérelt állapot. (4.2.2) Hogyan lesz a táplálékból tápanyag? (6.1-5; 5.3) Milyen szerepet játszik a diffúzió, az ozmózis és a vérnyomás a szervezet anyagforgalmában? (7.2.2) Mi a légzés kémiai háttere? (5.3; 7.3.1; 7.4.2) Az emelõ elve a fizikában. (1.3.1)
4.2.2 Szabályozás és vezérlés	Mutassa be a hormonális szabályozás lényegét az inzulin és cukoranyagcsere példáján. Értelmezze a cukorbetegség kialakulásnak lehetséges okait, gyógymódját. Ábra alapján jellemezze a hormonálisan szabályozott és vezérelt folyamatokat a nõi nemi mûködésekben. Értelmezze a hormonális és idegi szabályozás kapcsolatát a szervezet szintjén (szimpatikus és paraszimpatikus idegrendszer – stressz – adrenalin). Ismertesse a rövid és hosszú ideig tartó stressz hatásait (magas vérnyomás, szorongás), a civilizációs betegségeket és ezek megelõzésének módját.	Hogyan jut szõlõcukorhoz a növényi és az emberi sejt? (4.2.1; 5.3) Mi a szõlõcukor lehetséges sorsa, funkciója a szervezetben? (5.1-3; 6.3) Milyen veszélyeket jelent hormontartalmú készítmények ellenõrizetlen fogyasztása (pl. doppingszerek)? (4.1.2; 4.2.1) Mi magyarázza a szerfüggések veszélyességét (pl. alkohol, drogok)? (4.2.4)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
4.2.3 Immunrendszer	Ismertesse az immunrendszer részeit, az immunitás funkcióját, a csökkent és túlzott (allergia) immunválasz kockázatát Semmelweis és Pasteur munkásságának ismeretében értelmezze a tudományos kutatás és a tudás alkalmazásának lehetõségeit (higiéné-védõoltások) és a tudós erkölcsi felelõsségét.	Mi az egyedek kémiai különbségének genetikai oka (6.5-6; 3.3.2) és ökológiai magyarázata? (3.4.2) Mi az emésztés funkciója? (4.2.1) Mi az egészség feltétele egy kölcsönhatások által fenntartott életközösségen belül? (3.2)
4.2.4 Életmód, egészség	Hozza kapcsolatba az egészséget a testi-lelki egyensúllyal (homeosztázissal), ennek felborulását pedig a betegségekkel. Ismerje a kábítószerek általános hatását az egyén és a közösség életére.	Mi magyarázza a szerfüggés veszélyességét? (pl. alkohol, drogok) (4.2.2)
4.3 Az egyedfejlõdés	Értelemzze, hogy az emberi egyedfejlõdés során a szervezet differenciálódik, hozza kapcsolatba ezt génjeink szabályozott mûködésével. Értelmezze az emberi élet kezdetével és végével kapcsolatos etikai és jogi véleményeket, problémákat (családtervezés és abortusz, illetve euthanázia, szervátültetések), ismertesse az érveket.	Mitõl függ az, hogy egy gén mûködik-e vagy sem? Hogyan függ össze a génmûködés szabályozása a többsejtûek egyedfejlõdésével? (3.3.2) Mi biztosítja egy ivarosan szaporodó élõlény önazonosságát genetikai (3.3.2) és immunológiai értelemben? (4.2.3; 6.5-6)

5. A sejt

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
5.1 Sejttípusok	Ismertesse a baktérium, a növényi, a gomba és az állati sejtek fõ alkotóit, ezek feladatát, hozza kapcsolatba a különbségeket az eltérõ életmóddal.	Mit jelent az életmód kémiai szempontból? (6.1; 7.3.1-2; 7.4.2)
5.2 Sejtalkotók és feladatuk	Ismertesse a sejthártya feladatát az elkülönítésben és a kapcsolattartásban, tudja, hogy a sejtmag örökítõ anyagot tartalmaz.	A sejthártya kémiai alkotói. (6.4-5) A sejthártya mint félig áteresztõ membrán (7.2.2) és mint immunológiai jelek hordozója. (4.2.3)
5.3 A sejtanyagcsere	Határozza meg az autotróf és a heterotróf életmód lényegét, a heterotrófia típusait (ragadozó, növényevõ, lebontó, élõsködõ), az energianyerés két útját (foto- és kemotrófia), a sejtben zajló fontosabb energiaigényes és energiatermelõ folyamatokat (izommûködés, felszívás, fehérjeszintézis). Írja fel a fotoszintézis/légzés bruttó egyenletét. Tudja az erjedés és a biológiai oxidáció különbségét, helyszínét, energiamérlegét, gyakorlati jelentõségét.	Mit jelent az életmód kémiai szempontból (6.1; 7.3.1-2; 7.4.2) és ökológiailag? (3.2; 3.3.1) Mi a fõ anyagcsere folyamatok energetikai mérlege a sejten belül? (1.3.1-3; 7.3.1-2) Mi zajlik le az óriásmolekulák hidrolízisekor, és mi történik monomerjeik erjedése vagy oxidációja során? (6.1-6; 4.2.1) Mi ezen folyamatok biológiai funkciója? (7.3.1) Mi jellemzõ az enzimekre mint katalizátorokra (fajlagosság), mi a magyarázata? (6.5-6; 7.3.2)

6. Szerves kémia

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
6.1 Az óriásmolekulák jellegzetességei	Különböztesse meg a polimerizációt és a (poli)kondenzációt, értelmezze a hidrolízist (alkének, monoszaharidok, aminosavak, nukleotidok összekapcsolódása, észterképzés glicerinbõl zsírsavakból és/vagy foszforsavból).	Részletesebben a továbbiakban: (6.2-6).
6.2 A szénhidrogének	Ismertesse a kõolaj eredetét, fizikai (lepárlás) és kémiai feldolgozásnak legfontosabb termékeit (benzin, petroleum, Diesel-olaj, pakura), ezek fölhasználását a gyakorlatban (energiaforrás, vegyipari alapanyag). Értelmezze a fokozódó kõolajfelhasználás környezeti veszélyeit. Ismertesse a halogénezett szénhidrogének felhasználását (freon, peszticidek, mûanyagok) és ezek környezeti veszélyeit (ózonbontás, mutagén és rákkeltõ hatás, biológiai akkumuláció stb.). Foglaljon állást a mûanyagok felhasználásával kapcsolatban.	A kõolaj keletkezése. (2.2.2) Hogyan függ a forráspont a molekulamérettõl és a kötõerõk típusától? (7.1.2-3) Mi az üvegházhatás oka? (2.3.1) Mi az ózonpajzs szerepe? (2.3.1) Mi a mutációk biokémiai oka (3.3.2; 6.6) és milyen emberi hatások fokozhatják valószínûségét? (1.1.4; 6.2; 8.2.3) Mi a környezeti kár, hogyan csökkenthetõ? (3.1.3)
6.3 A szénhidrátok	Ismertesse a szõlõcukor, a keményítõ, a cellulóz és a kitin elõfordulását, tulajdonságaikat. Ismertesse ezen anyagok biológiai jelentõségét.	Mi a szõlõcukor szerepe a sejtanyagcserében (5.3), hogyan keletkezik a növényi (5.3) és az állati szervezetben? (4.2.1)
6.4 A lipidek	Ismertesse a lipidek biológiai jelentõségét, elõfordulását.	Hogyan magyarázható a molekulák polaritása (7.1.3), miként befolyásolja az oldhatóságot? Mi a membránok szerepe a sejtben? (5.1-3) Mi az epe szerepe? (4.2.1; 6.4)
6.5 Fehérjék, kolloidok	Ismertesse a fehérjék típusait (egyszerû – összetett, enzim – struktúrfehérje, fibrilláris – globuláris). Határozza meg a kolloid állapotot, ismertessen olyan hatásokat, melyek a kolloidokat kicsapják, értelmezze ezt molekuláris szinten, és fogalmazza meg jelentõségét az életmûködések szempontjából (pl. nehézfém-mérgezések, emésztés, talajkolloidok sorsa).	Miként szabja a meg a DNS a fehérjék aminosavsorrendjét? (6.6) Hogyan jön létre a talaj (2.2.2), mi a víztartó képességének magyarázata (7.2.2) és ökológiai szerepe? (3.1.1)
6.6 A nukleinsavak	Ismertesse a nukleinsavak 3 alaptípusát (DNS, mRNS, tRNS), elõfordulását, szerepüket a fehérjeszintézisben. Magyarázza a génmutációk következményeit.	Mi a kapcsolat az öröklõdés molekuláris genetikai (bázissorrend, aminosavsorrend) és klasszikus genetikai (tulajdonság) leírása között? (3.3.2)

7. Atomcsoportok (vegyületek, halmazok)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
7.1 Molekulák, atomcsoportok *7.1.1 A képlet*	Értelmezze a különbséget keverék és vegyület között. Értelmezze a kapcsolatot az összegképlet, a szerkezeti képlet és a térszerkezet között.	Hogyan segítette az Avogadro-törvény a vegyületek összegképletének fölírását? (7.2.1)
7.1.2 A kovalens kötés	Értelmezze a molekulák polaritását, ismertesse ennek gyakorlati jelentõségét.	Mi magyarázza a víz fizikai-kémiai tulajdonságait? (7.2.2)
7.1.3 Molekulák tulajdonságai	Tudjon példát mondani vízben oldódó és oldhatatlan, vizes közegben savas, bázikus és semleges kémhatású vegyületekre. Magyarázza ezeket a tulajdonságokat a molekulák, illetve atomcsoportok polaritásával.	A fehérjék harmadlagos szerkezetét biztosító kötések. (6.5) Hogyan magyarázható a savasság a szó hétköznapi értelmében (Arrhenius), illetve Brönsted szerint? (7.4.1)
7.2 Anyagi halmazok *7.2.1 Gázok*	Értelmezze az ideális gáz fogalmát, az Avogadro-törvényt. Ismertesse ennek jelentõségét a kémiában (moláris anyagmennyiség megadása). Tudjon megoldani egyszerû számításos feladatot a periódusos rendszer fölhasználásával. Ismertessen olyan jelenségeket (gázokban és folyadékokban), melyek a Bernoulli-törvény segítségével értelmezhetõk.	Mi szabja meg a moláris atomtömeget? (8.3.2) A véráramlás mechanikája. (4.2.1) Mi magyarázza a folyók felszínformáló hatását? (2.2.3)
7.2.2 Folyadékok	Magyarázza az oldódás folyamatát. Magyarázza a diffúzió jelenségét gázokban és folyadékokban. Konkrét példákon mutassa be a felhajtóerõ és a hidrosztatikai nyomás hatásait. Értelmezze és alkalmazza a sûrûség, a koncentráció és a százalékos összetétel fogalmát. Értelmezze az ozmózis jelenségét és biológiai fontosságát. Ismerje a víz különleges viselkedését (sûrûség-anomália, nagy fajhõ) és ennek biológiai-földrajzi jelentõségét. Ismerjen folyadék és szilárd felületek közt föllépõ kölcsönhatásokat (felületi feszültség, nedvesedés, hajszálcsövesség), és legyen tisztában ezek gyakorlati jelentõségével.	Hogyan magyarázható a kõsótelepek keletkezése? (2.2.2) Milyen folyamatok játszódnak le a szén-dioxid, az ammónia, a hidrogén-karbonátok és a nitrogén-oxidok vízben oldódásakor? (3.1.2) Milyen élettani folyamatokat magyarázunk ozmózissal? (4.2.1) Az óceánok éghajlat módosító hatása. (2.5.1) Milyen a jó vízgazdálkodású talaj szerkezete? (3.1.1; 2.2.2) Hogyan hatnak a felületaktív anyagok? (6.4; 7.1.3)
7.2.3 Szilárd anyagok	Írja le a kristályos és az amorf állapot különbségét, gyakorlati jelentõségét, a sûrûn folyó (viszkózus) állapot jellemzõit.	Milyen a Föld belsõ szerkezete? (2.2.1) A magma lehûlésekor végbemenõ szerkezeti változások. (2.2.2)
7.2.4 Halmazállapot-változások	Ismerje és magyarázza a halmazállapot-változások közben tapasztalható jelenségeket (sûrûség- és energetikai változások).	Exo- és endoterm folyamatok a víz körforgása során. (2.3.2) Milyen szerepet játszik a víz halmazállapot-változása a kõzetaprózódásban? (2.2.3)
7.3 Átalakulások *7.3.1 Termokémia*	Értelmezze a különbséget fizikai átalakulás és kémiai változás között. Definiálja az exo- és endoterm reakciókat, gyakorlati jelentõségüket (égés, biológiai oxidáció).	Milyen fizikai és kémiai változáson esnek át a kõzetek pusztulásuk során? (2.2.3) Milyen fizikai és kémiai változáson esnek át a tápanyagok emésztésük során? (4.2.1; 6.1-6) A sejtanyagcsere folyamatainak

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
		energiamérlege. (5.3)
7.3.2 Reakciókinetika	Tudja, milyen tényezõktõl függ a reakciók sebessége. Ismertesse a katalízis jelenségét. Különböztesse meg a termodinamikailag zárt és nyílt rendszereket, tudja, hogy a Föld és az élõ rendszerek miért nem kerülhetnek a dinamikus egyensúly állapotába.	Hogyan értelmezhetõ kinetikusan a belsõ energia? (1.3.2) Az enzimek mint biokatalizátorok. (6.5) A Nap hatása a földi életre. (1.2.4) A légkörzés és az óceáni áramlatok mint energiaszállító rendszerek. (2.3.2; 2.4.1)
7.4 Reakciótípusok *7.4.1 Sav-bázis reakciók*	Ismertesse a savasság hétköznapokban használt fogalmát, illetve mérõszámát (pH). Tudja, mik a sav-bázis indikátorok. Ismertesse a Brönsted-féle sav-bázis elméletet és vesse össze a hétköznapokban használttal (Arrhenius). Ismertessen a gyakorlati életben fontos savakat: szénsav (a CO_2 reakcióival) hidrogén-klorid, – gyomornedv, hidrogénfejlesztés ecetsav, – erjedés aminosavak; – fehérjék és bázisokat (nátrium-hidroxid, ammónia). – ammónia gyártás, nitrogén körforgás. Írja fel és értelmezze ezek sav-bázis reakcióit, nevezze meg az így keletkezõ sókat.	Mi bizonyítja, hogy a semleges oldatban is lehetnek ionok, s hogyan függ ez össze az elemi töltésegységgel (8.1.1) és a mól fogalommal? (7.1.2) Hogyan keletkezik a szénsav? (3.1.2) Mi a HCl szerepe az emésztésben? (4.2.1) A környezetvédelem feladatai. (3.1.3) A nitrogén természetes körforgása. (3.1.2) Milyen ásványok, illetve kõzetek keletkeznek ezekbõl az ionokból? (2.2.2) Mi az atomcsoportok polaritásának oka? (7.1.3)
7.4.2 Redox reakciók	Ismertesse az oxidáció és a légzés lényegi azonosságát bizonyító kísérleteket (Lavoisier), az égés magyarázatát oxidációval. Ismertesse a redox folyamatok általánosított elméletét (elektronátmenet), a mindennapi életben fontos redox folyamatokat: vas korrózióját, kohászat (vas, alumínium), elektrolízis (kõsó vizes oldata).	A légzés és a fotoszintézis biokémiai részlépései. (5.2-3) Hogyan magyarázható a periódusos rendszer elemeinek redukciója, illetve oxidációja? (8.3.2)
7.3 Egyéb reakciók	Ismertesse a kondenzáció és a hidrolízis fogalmát, mutassa be e reakciókat a 6. pont példáin.	Lásd 6. pont.

8. Atomok, elemi részek

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
8.1 Elemi részek *8.1.1 Az elemi töltés*	Ismerje az elektron, proton, neutron legfontosabb tulajdonságait (töltés, tömegeik egymáshoz viszonyított aránya). Ismertesse az ion fogalmát, és olyan jelenségeket, melyek ezzel magyarázhatók.	Hogyan bizonyítható az elektron és a proton léte? (8.2.2-3.) Az atom fölépítése a Rutherford-modellben. (8.2.1)
8.1.2 Az energia kvantáltsága	Tudja, mit jelent az energia kvantáltsága, tudjon példát mondani olyan jelenségekre, amelyek ennek alapján értelmezhetõk (pl. vonalas színképek).	Mitõl függ a fény (elektromágneses hullám) energiája? (1.3.3) Mit jelent a héj, illetve pálya a periódusos rendszerben? (8.3.2)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
8.2 Az atom *8.2.1 Ókori modellek*	Ismertessen az atomok léte mellett szóló bizonyítékokat. Tudja, mi a különbség az atom ókori (Démokritosz) és újkori fogalma közt.	Hogyan függ össze a szerkezeti képlet az atomok létével? (7.1.1) Milyen szerepet játszott a tömegmérés (1.3.1) és a mólfogalom (7.1.2) a vegyületek és keverékek elkülönítésében? (7.1.1)
8.2.2 A héj szerkezete	Értelmezze Rutherford szórási kísérletét, és azt magyarázó modelljét. Legyen szemléletes képe az atommag és az elektronburok nagyságrendi viszonyairól. Tudja értelmezni az elektronburok szerkezetét megszabó törvényszerûségeket (diszkrét energiaszintek, fõ- és mellékkvantumszám szemléletes jelentése). Ismertesse, hogy az atom szerkezetérõl alkotott mai képünk miben tér el Rutherford modelljétõl (valószínûségi elektroneloszlás, delokalizált pályák lehetõsége).	Milyen szerepet játszik a valószínûség fogalma a mendeli genetikában (3.3.2), a termikus kölcsönhatások (1.3.2) és a mutációk keletkezésének magyarázatában (6.6), valamint a genetikai hajlam megnyilvánulásában? (4.2.4) Mit bizonyít a vonalas színkép? (8.1.2; 1.3.3.)
8.2.3 A mag szerkezete	Ismerje az atommag összetételét. Tudja megkülönböztetni a legfontosabb magreakciókat (radioaktív bomlások, maghasadás, magfúzió). Konkrét, felírt magreakciót tudjon besorolni ezek közé. Ismerje a radioaktív sugárzások fajtáit, fizikai jellemzõit, élettani hatásait, tudjon példákat mondani felhasználásukra. Ismerje a sugárvédelem alapjait. Ismerje az izotóp fogalmát, tudjon példákat mondani gyakorlati felhasználásukra.	Mi történik a csillagokban (1.2.4; 1.3.4) fejlõdésük különbözõ szakaszaiban? (1.1.4) Mi a mutagén és rákkeltõ hatás következménye? (6.6; 3.3.2; 4.2.2)
8.3 Kémiai elemek *8.3.1 Elemek elõállítása*	Különböztesse meg a kémiai elem és az atom fogalmát. Ismertesse az alábbi elemek természetes elõfordulását és keletkezésük módját: hélium (csillagokban fúzióval) szén, oxigén, nitrogén (a Földön természetes úton). Tudja, hogy milyen kísérleti eszközökkel lehet elõállítani hidrogén- és oxigéngázt (elektromos és vegyi úton), vasat (aluminotermiával és vaskohóban), alumíniumot (elektrolízissel), értelmezze a reakciókat.	Mi történik a csillagokban (1.2.4; 1.3.4) fejlõdésük különbözõ szakaszaiban? (1.1.4) A redox folyamatok általános elmélete. (7.4.2)
8.3.2 A periódusos rendszer	Ismertesse a periódusos rendszer jelöléseit és fölépülésének elvét: teremtsen kapcsolatot az atom héjszerkezete és a periódusok között. Jellemezze egységesen az alkálifémeket, alkáliföldfémeket, halogéneket és nemesgázokat. Értelmezze az egy oszlopon belüli fizikai/kémiai tulajdonságok változásainak hasonló tendenciáit, értelmezze a jelenséget.	Mit bizonyít a vonalas színkép? (8.1.2; 1.3.3.) Mi a kapcsolat rendszám és a mag szerkezete között? (8.2.3)

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A „természettudomány” középszinten választható vizsgatárgy. Azok a tanulók választhatják, akik akár integrált módon, akár hagyományos tantárgyi keretben legalább két éven át tanulták a kerettantervekben leírt fizika, kémia, biológia és földrajz ismereteket.

A VIZSGA CÉLJA

A Természettudomány érettségi vizsga fõ célja az, hogy egy egységes természetszemléleten alapuló, hatékony *gondolkodásmód* meglétét igazolja, s egyben elõ is mozdítsa. Nem elsõsorban az adatok, képletek, megoldási sémák ismeretét követeli meg, hanem inkább a tájékozódóképességet, a megoldandó kérdések meglátását és helyes megfogalmazását, a rendelkezésre álló adatok feldolgozását és értékelését.

Az érettségi vizsgakövetelmények a biológia, kémia, fizika, valamint a földünk és környezetünk tárgyak kerettantervének megfelelõen csoportosított részletei – tehát nincs bennük olyan tartalom, mely e tárgyak valamelyikében ne szerepelne. Elmaradtak az inkább lexikális ismereteket tartalmazó részek, de a megjelölt témakörökbõl sem reproduktív tudást váró feladatok várhatók, hanem többségükben olyanok, melyek a fogalmak ismeretét és az összefüggések átlátását igénylik, a megoldáshoz szükséges konkrét adatokat, szövegeket ugyanakkor magában a feladatban kapja meg a vizsgázó.

Komplex képességek

A vizsga átfogó célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- képes-e természettudományos rész-ismereteit összekapcsolni és hatékonyan alkalmazni valamely probléma megoldása érdekében,
- látja-e a természettudományok alapvetõ kutatási módszereit, ezek lehetõségeit és korlátait,
- képes-e alátámasztani döntéseit, véleményét természettudományos érvekkel,
- képes-e ismereteirõl és véleményérõl logikusan fölépített, szabatos formában számot adni,
- képes-e összetett probléma elemzésére, a probléma összetevõinek felismerésére.

Speciális képességek

A vizsga speciális célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- felismeri-e, hogy az egész „több részeinél”;
- tud-e egy állítást igazolni vagy cáfolni adatok, grafikonok elemzésével;
- képes-e adatokból, grafikonokból stb. következtetéseket levonni, összefüggéseket felismerni;
- adott információkról el tudja-e dönteni, hogy felhasználhatók-e adott probléma megoldásához;
- képes-e értékelni egy kísérlet eredményeit a probléma és a rendelkezésre álló eszközök ismeretében;
- felismeri-e az analógiákat és különbségeket egyes jelenségek, rendszerek stb. között;
- felismeri-e a döntési lehetõséget két, egyaránt lehetséges megoldás között; képes-e a következmények értékelésére kívánatosságuk alapján;
- képes-e valamely rész szerepének megítélésére a szintek hierarchiájában;
- képes-e térbeli és idõbeli minták elemzésére;
- tudja-e alkalmazni a szükséges logikai mûveleteket (pl. halmazba rendezés, helyes ítéletalkotás, hibás következtetések fölismerése).

A vizsga szerkezete

A vizsga írásbeli és szóbeli részbõl áll. Az írásbeli vizsgán 75 pont, a szóbeli vizsgán 75 pont szerezhetõ. A két vizsgarész pontszáma összeadódik. A pontszám átváltása osztályzatra a vizsgaszabályzat általános elõírásai szerint történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsgán a jelölteknek egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsga idõtartama 120 perc.

A feladatsor felépítése és tartalmi szerkezete

A feladatsor mind a négy természettudományos tantárgy ismeretköréből tartalmaz kérdéseket, ezek aránya kb. 25-25% (20-30% közötti).

A kérdések kb. 50%-a fõként ismeretfölidézésre, szövegértésre, grafikonértelmezésre irányul. Pontszámuk aránya az összpontszámban is ennek megfelelõ értékû.

A feladatok másik fele az ismeretek összekapcsolására, alkalmazására, mélyebb értelmezésére, kritikájára, ellenõrzésére, további ismeretek szerzésére, új szempont szerinti rendszerezésére vagy megjelenítésére (pl. grafikonkészítés) vonatkozhat. Ezek között szerepelhetnek véleményalkotást váró feladatok is.

Értékelés

A javítás központi útmutató alapján történik. A megadott részpontszámok nem bonthatók, hacsak az útmutató ettõl eltérõ utasítást nem tartalmaz. A véleményalkotást igénylõ feladatoknál a vélemény megfogalmazásának módja mellett az alátámasztás, indoklás tartalmi része értékelhetõ, maga a vélemény nem.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga témaköreit a jelöltekkel elõzetesen ismertetni kell, a konkrét feladatokat nem tudhatják. A tételsort az érintett szakmai munkaközösségek együttesen állítják össze. A vizsgázónak a kihúzott tételt legalább 30 perc felkészülési idõ után legfeljebb 15 perc alatt kell kifejtenie. Használható segédeszközök: függvénytáblázat, periódusos rendszer, számológép, atlasz.

A tételsor és a tételek felépítése, tartalmi szerkezete

A tételsornak legalább 20 tételbõl kell állnia. A tételek valamennyi tudományágból közelítõleg azonos arányban tartalmazzanak kérdéseket.

A szóbeli tétel 2 résztételbõl áll:

a) A kifejtõ kérdés valamely nagyobb, legalább két tudományágat (pl. biológia-kémia) érintõ témára vonatkozik. A téma megnevezése mellett a tétel szövegének a kifejtést segítõ szempontokat is tartalmaznia kell.

b) Problémafeladat. Valamely konkrét, gyakorlati vagy etikai kérdést is érintõ feladat megoldása, mely szintén több tudományágat érint. A szükséges adatokat, ismereteket a feladathoz mellékelt szöveg, grafikon, táblázat, fotó vagy más információhordozó tartalmazza. Amennyiben a problémafeladat megoldásához számolás szükséges, az csak egyszerû, 1-2 perc alatt megoldható kérdés lehet.

A két résztétel között jelentõs tartalmi átfedés nem lehet [a probléma tehát nem vonatkozhat az *a)* résztételben kifejtett témára].

A jelölt a felkészülési idõ alatt írásos vázlatot készít, azt a vizsga során használhatja. A szaktanár(ok) a felelet végén segítõ, tisztázó kérdéseket tehetnek föl.

Értékelés

A tétel összeállításakor röviden rögzíteni kell a felelet várt tartalmát és ennek pontozását. A felelet minõsítése ennek az értékelési útmutatónak az alapján történik. A vizsga értékelését jelentõ pontszámot legalább két jelen levõ szaktanár megegyezéssel vagy pontszámaik átlagolásával adja.

Az *a)* altétel maximális pontszáma 40.

A *b)* altétel maximális pontszáma 35.

Az *a)* altétel értékelésénél 30 pont adható a tartalomra, 10 pont pedig a felelet felépítésére és a kifejtés önállóságára az alábbi szempontok szerint:

- a felelet mennyire alkot összefüggõ, logikus egészet;
- tartalmaz-e a témához nem tartozó részeket;
- mennyire önálló a tétel kifejtése (azaz szükség van-e és milyen mértékben, mennyire lényeges részeknél segítõ, illetve kiegészítõ kérdésekre).

ANGOL CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Sorszám	Középszint	Emelt szint
1.	**Nagy-Britannia** földrajzi fekvése; Nagy Britannia, az Egyesült Királyság és a Brit-szigetek meghatározása; Nagy-Britannia politikai egységeinek bemutatása(Anglia, Skócia, Wales) és Észak-Írország és a fõvárosok; Államforma és demográfiai adatok (terület, lakosság); A nemzeti jelképek, védõszentek s a hozzájuk fûzõdõ legendák. **Az Amerikai Egyesült Államok** fekvése, természeti adottságai, földrajzi tájegységeinek jellemzõi, természeti kincsei; Politikai adatok (államforma, terület, lakosság, államok száma). A nemzeti jelképek.	**Nagy-Britannia** földrajzi fekvése, *természeti adottságai és gazdasági lehetõségei;* Nagy-Britannia, az Egyesült Királyság és a Brit-szigetek meghatározása; Az Egyesült Királyság politikai egységeinek *összehasonlítása; az Ír Köztársaság és Nagy-Britannia viszonya; politikai értéklés;* Államforma és demográfiai adatok (terület, lakosság, *fõvárosok, Anglia megyéi*); A nemzeti jelképek, védõszentek s a hozzájuk fûzõdõ legendák s *azok magyar vonatkozásai*. **Az Amerikai Egyesült Államok** fekvése, természeti adottságai, földrajzi tájegységeinek jellemzõi, természeti kincsei, és azok *gazdasági lehetõségei.* Politikai adatok (államforma, terület, lakosság, államok száma, a legjelentõsebb államok és fõvárosok); A nemzeti jelképek, *az amerikai identitástudat mássága; patriotizmus.* **Ausztrália** *fekvése, földrajzi jellegzetességei és tájegységei.*
2.	**Nagy-Britannia** korai történelme: Stonehenge, a kelták, a rómaiak, az angol-szászok, a vikingek; A normannok hatása; Arthur király mondaköre; Robin Hood legendája. **Az Amerikai Egyesült Államok** kialakulásának elõtörténete; Észak-amerika õslakosságának területi eloszlása, a legjelentõsebb törzsek, életmódjuk és megélhetési forrásaik.	**Nagy-Britannia** korai történelme: Stonehenge, a kelták, a rómaiak, az angol-szászok, a vikingek. *Albion és Pannonia összehasonlítása, római emlékek, Nagy-Britanniában és Magyarországon.* A normannok hatása; Arthur király mondaköre; Robin Hood legendája. **Az Amerikai Egyesült Államok** kialakulásának elõtörténete; Észak-amerika õslakosságának területi eloszlása, a legjelentõsebb törzsek és megélhetési forrásaik; *Az indiánok hitvilága, rituálék és kapcsolatuk a természettel*.

Sorszám	Középszint	Emelt szint
3.	**Nagy-Britannia** történelme a 17. századig: VIII. Henrik és a protestantizmus; I. Erzsébet uralkodása; az angol reneszánsz kora, Shakespeare és a Globe Színház; Az anglikán egyház létrejötte.	**Nagy-Britannia** történelme a 17. századig: (*A Canterbury Mesék mint kordokumentum)* *Harc a trónért, A pestisek kora;* *A Rózsák háborúja;* VIII. Henrik és a protestantizmus; a kétházas parlament kialakulása; I. Erzsébet uralkodása; az angol reneszánsz kora; Shakespeare és a Globe színház; Az anglikán egyház létrejötte. *A londoni Nagy Tûz.*
	Az Amerikai Egyesült Államok kialakulásának története; Az észak-amerikai kontinens felfedezése és betelepítése; A Mayflower története, az elsõ telepesek; Thanksgiving (a Hálaadás ünnepének története) Az elsõ 13 állam megalakulása. A Függetlenségi Háború és a Függetlenségi Nyilatkozat (Thomas Jefferson, George Washington).	**Az Amerikai Egyesült Államok** kialakulásának története Az észak-amerikai kontinens felfedezése és betelepítése; *a felfedezések Európai elõzményei és következményei;* *Az elsõ telepesek* és a Mayflower története; Thanksgiving (a Hálaadás ünnepének története) *Az elsõ 13 állam megnevezése*. A Függetlenségi Háború és a Függetlenségi Nyilatkozat (Thomas Jefferson, George Washington).
	Az indiánok harcai a betelepülõkkel; Az indiánok visszaszorítása és letelepítése. Élet a rezervátumokban.	Az õslakosság harcai a betelepülõkkel, *A legnevezetesebb összecsapások*. Az õslakosok visszaszorítása és letelepítése nyugaton. *Az indiánok civilizálása és beilleszkedési problémáik, élet a rezervátumokban.* *Az õsi kultúra üzleti jellegû újjáélesztése.* *Az indián öntudat feléledése a 20. században.*
4.	**Nagy-Britannia** történelme a 19. században; az ipari forradalom hatása. A brit birodalom kialakulása, virágkora (a Viktorianus kor értékrendje, a brit önelégültség okai);	**Nagy-Britannia** történelme a 19. században; az ipari forradalom hatása. A brit birodalom kialakulása (*gyarmatbirodalom létrejöttének részletei*), virágkora (a Viktoriánus kor értékrendje, a brit önelégültség okai; *a kapitalizmus kialakulásának körülményei)*; *A 19. századi irodalom a szociális együttérzés tükrözõje (Ch. Dickens);* *Ch. Darwin hatása kora gondolkodására*.
	Az Amerikai Egyesült Államok a 19. században. Az USA terjeszkedése, területi hódítások, szerzõdések vásárlások; 19. századi vasútépítések és az aranyláz; Az ország mai területének kialakulása; Az USA nagyhatalommá válása	**Az Amerikai Egyesült Államok** a 19. században Területszerzés, hódítások, szerzõdések útján. *A földszerzés feltételei.* *A nyugat –keleti összekötõ vasút megépítésének jelentõsége.* Az aranyláz. *Feltalálók és az iparosodás hatása; technikai vívmányok, amelyek megkönnyítették a kapcsolattartást (pl. távíró).* Az ország mai területének kialakulása. Az USA nagyhatalommá válása.
	A rabszolgaság kialakulásának gyökerei. Észak és Dél háborúja. A fajgyûlölet alapjai.	A rabszolgaság kialakulásának gyökerei. Észak és Dél háborúja. *A megosztottság kihatása az USA további sorsára (Abraham Lincoln szerepe)* A fajgyûlölet alapjai.

Sorszám	Középszint	Emelt szint
5.	**Nagy-Britannia** a 20. században. A gyarmati birodalom fokozatos széthullása. Nagy-Britannia szerepe a két háborúban. A Brit Nemzetközösség megalakulása. A királyság intézménye: látszat és valóság. **Az Amerikai Egyesült Államok** A 20. században. A 20-as évek Amerikája; Az USA szerepe a két világháborúban A hidegháború; a vietnami és koreai háborúk értékelése; Az USA mint szuperhatalom.	**Nagy-Britannia** a 20. században. A gyarmatbirodalom fokozatos széthullása *az elsõ és a második világháborút követõen;* Nagy-Britannia szerepe a két háborúban. A Brit Nemzetközösség megalakulása, tagjai és mûködése; A királyság intézménye: látszat és valóság. *Az USA és Nagy-Britannia kapcsolata a 20. században, egészen napjainkig.* **Az Amerikai Egyesült Államok** A 20. században. A 20-as évek Amerikája *és az 1929-es gazdasági válság és következményei.* Az USA szerepe a két világháborúban *Az atombomba .* *A hidegháború; a szovjet blokk és az USA – politikai értékelés* *A vietnami háború és a koreai háború értékelése, hatása a mindennapi életre;* **Ausztrália** *Politikai felépítménye.*
6.	**Nagy-Britannia** A modern brit politikai rendszer; a törvényhozó, végrehajtó és bírói hatalom felépítése és intézményei. A legfontosabb brit politikai pártok jellemzõi és történelmi gyökerei. A politikai választások menete. **Az Amerikai Egyesült Államok** politikai rendszere, a demokrácia intézményei; a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom felépítése és feladatköre; a demokrácia biztosítékai: a „checks and balances” rendszere, az elnök szerepe. A két vezetõ politikai párt jellemzõi és történelmi gyökerei. A politikai választások menete.	**Nagy-Britannia** A modern brit politikai rendszer; a törvényhozó, végrehajtó és bírói hatalom felépítése és intézményei. A legfontosabb brit politikai pártok jellemzõi és történelmi gyökerei. *A legjelentõsebb brit miniszterelnökök bemutatása.* *Közös és eltérõ vonások a magyar, a brit és az amerikai demokratikus intézmények között.(elnök szerepe Magyarországon és az USA-ban.)* **Az Amerikai Egyesült Államok** politikai rendszere; a demokrácia intézményei; *Az Amerikai Alkotmány felépítése és maradandóságának okai*: a törvényhozó, végrehajtó és bírói hatalom felépítése és feladatköre; a demokrácia biztosítékai: a „checks and balances” rendszere, az elnök szerepe. A két vezetõ politikai párt jellemzõi és történelmi gyökerei. *Kiemelkedõ amerikai elnökök bemutatása.* *A választások.*

Sorszám	Középszint	Emelt szint
7.	**Nagy-Britannia** A nemzeti tudat alakulása: született britek, bevándorlók, (multicultural society). Mit jelent ma britnek lenni? Az ír és skót nemzeti tudat formálódása. **Az Amerikai Egyesült Államok** a bevándorlók országa A legjelentõsebb bevándorlási hullámok felsorolása. Az 'Új haza' fogalma: európai bevándorlók – európai toló- és amerikai húzóerõk; Az Ígéret földje: álom vagy valóság? Mozaik vagy olvasztótégely? A feketék beilleszkedése. Diszkrimináció és fajgyûlölet. Fekete Polgárjogi mozgalmak, polgárjogi harcosok és aktivisták (Martin. L. King, Jr.)	**Nagy Britannia** A nemzeti tudat alakulása: született britek, bevándorlók (multicultural society) Mit jelent ma britnek lenni: a skót és ír nemzeti tudat formálódása. *Az ír konfliktus történelmi háttere, a vallás szerepe. Független Írország leválása.* **Az Amerikai Egyesült Államok** A bevándorlók országa A legjelentõsebb bevándorlási hullámok történelmi háttere és felsorolása; *a WASP fogalma* Az 'Új haza' fogalma: európai bevándorlók – európai toló- és amerikai húzóerõk. Az Ígéret Földje: álom vagy valóság? Mozaik vagy olvasztótégely? *Nemzetfogalom és identitástudat;* *eltérõ kultúrák és szokások;* *asszimiláció és kulturális pluralizmus;* *Magyar bevándorlók Amerikában.* A feketék beilleszkedése. Diszkrimináció és fajgyûlölet. Fekete polgárjogi mozgalmak és aktivisták Martin L. King, Jr., Malcolm X) *A Ku Klux Klan.*
8.	**Nagy-Britannia** A brit gazdaság fejlõdésének fõbb csomópontjai (bekerítések, ipari forradalom, feltalálók és ipari találmányok, a gyarmatok majd azok elvesztésének szerepe a gazdasági élet alakulásában, brit gazdaság az ezred fordulón, nagy vállalatok, pénzrendszer, GBP vagy EURO, tõzsde). **Az Amerikai Egyesült Államok** gazdasági fejlõdésének fõbb csomópontjai: az USA gazdaságának növekedése a korai idõszakban, feltalálók és ipari találmányok, a nagy gazdasági világválság, a gazdasági konszolidáció: F. D. Roosevelt és a New Deal, az USA gazdasági élete az ezredfordulón, pénzrendszere és a tõzsde.	**Nagy Britannia** A brit gazdaság fejlõdésének csomópontjai (bekerítések, ipari forradalom, feltalálók és ipari találmányok; a gyarmatok majd azok elvesztésének szerepe a gazdasági élet alakulásában; A brit gazdaság az ezredfordulón, Nagyvállalatok, a pénzrendszer, GBP vagy EURO, a tõzsde). *Nagy-Britannia és Európa viszonya a 20. században. A britek az Európai Unióban.* **Az Amerikai Egyesült Államok** gazdasági fejlõdésének fõbb csomópontjai az USA gazdaságának növekedése a korai idõszakban, feltalálók és találmányok(magyar feltalálók, magyar találmányok az USA-ban), az ipar fejlõdése, a nagy gazdasági válság; Gazdasági konszolidáció: F. D. Roosevelt és a New Deal. *Az USA gazdasági élete a 20. század második felétõl napjainkig.* A pénzrendszer és a tõzsde. *USA és Magyarország gazdaságának, pénzrendszerének összehasonlítása.*

Sorszám	Középszint	Emelt szint
9.	**Nagy-Britannia** Tradicionális értékek és a brit életszemlélet; Tradicíótisztelet és individualizmus; A britek és mindennapi szokásaik A másság és a privát szféra tiszteletben tartása, tolerancia egymás iránt; A törvény tisztelete, a 'fair play' elve. A természet szeretete, vágyakozás a vidéki életre, állatbarátság **Az Amerikai Egysült Államok** Tradicionális amerikai értékek A személyi szabadság tiszteletben tartása, az esélyegyenlõség biztosítása, és az önmegvalósítás képessége; Voluntartizmus és jótékonyság, az üzleti életben kemény munka és önfegyelem.	**Nagy-Britannia** Tradicionális értékek és a brit életszemlélet Tradíciótisztelet és individualizmus; A britek és mindennapi szokásaik; A másság és a privát szféra tiszteletben tartása, tolerancia egymás iránt; A törvény tisztelete, a 'fair play' elve. A természet szeretetet, a vidék idealizálása, állatbarátság. *A brit humor ('understatement')* *Az önkéntesség elve, a jótékonyság, mint a brit életforma alapeleme.* **Az Amerikai Egyesült Államok** Tradicionális amerikai értékek A személyi szabadság tiszteletben tartása, az esélyegyenlõség biztosítása és az önmegvalósítás képessége (a self-made man), a saját erõbõl való érvényesülésbe vetett hit; *Voluntarimus és jótékonyság, az üzleti életben kemény munka és önfegyelem,* *A vadnyugati életforma öröksége:* *Önfenntartás, találékonyság, és 'macho'-izmus*
10.	**Nagy-Britannia** A vallás szerepe a modern brit életben. Az anglikán egyház, a katolikusok és egyéb felekezetek ezredfordulón. **Az Amerikai Egyesült Államok** Az amerikai puritanizmus mai hatása, a mormonok, az amisok, quakerek – protestánsok és katolikusok, zsidók és mohamedánok—vallási tolerancia vagy mégsem?	**Nagy-Britannia** *A vallási tolerancia és intolerancia a történelem során a szigetországban.* A vallás szerepe a modern brit életben. Az anglikán egyház, a katolikusok és egyéb felekezetek az ezredfordulón. *Vallási tolerancia ma – egy multikultúrális társadalom alapeleme.* **Az Amerikai Egyesült Államok** Az amerikai puritanizmus mai hatásai, a mormonok, az amish-ok, a quakerek *A protestantizmus öröksége: stabil, puritán erkölcsi értékrend, a nemzeti értékek, a nemzet tisztelete.* *Etnikai diverzitás – vallási tolerancia szekták.*
11.	**Nagy-Britannia** A tömegkommunikáció forrásai: legjelentõsebb újságok, és folyóiratok ismertetése, a nemzeti napilapok dominanciája, a rádió, és a televízió: a BBC függetlensége és pártatlansága; a média tömegformáló szerepe. **Az Amerikai Egyesült Államok** A tömegkommunikáció forrásai: legjelentõsebb újságok, és folyóiratok ismertetése; A kereskedelmi TV csatornák , a hírcsatornák és a közszolgálati TV helyzete; Pártatlan és független sajtó és média. A tömegkommunikációs konglomerátumok megjelenése.	**Nagy-Britannia** A tömegkommunikáció forrásai: legjelentõsebb újságok, és folyóiratok ismertetése, a nemzeti napilapok dominanciája, a rádió, és a televízió: a BBC függetlensége és pártatlansága; a média tömegformáló szerepe, s*ajtómágnások* *A sajtó politikai függetlensége és a sajtószabadság megvalósulása.* **Az Amerikai Egyesült Álamok** *Az AOL* *A CNN, TNT és TMC csatornák* *Az NBC, az ABC és a CBS* *Egy nemzeti lap: a USA Today* *Az ismertebb nagyvárosi lapok bemutatása.* *Cenzúra vagy teljes szabadság?* *A brit, az amerikai és magyar média összehasonlítása.*

Sorszám	Középszint	Emelt szint
12.	**Nagy-Britannia** Állami ünnepek (Bank Holidays), vallási ünnepek és fesztiválok; St. Valentine's Day, St. Patrick's Day, The Queen's Official Birthday, Halloween, Guy Fawkes Day, Rememberance Day, Karácsony (Christmas Eve, Christmas Day, Boxing Day), New Year's Eve; **Az Amerikai Egyesült Államok** Állami ünnepek, vallási ünnepek és fesztiválok; New Year's Eve, Valentine's Day, St. Patrick's Day, Memorial Day, Independence Day, Labor Day, Halloween, Thanksgiving, Christmas Day.	**Nagy-Britannia** *London's Easter Parade* *Notting Hill Carnival, Panto,* *eisteddfod, Edinburgh Festival,etc.* *A skót, a welszi, az ír ünnepek* *A szokások eredete, háttere, a brit és* m*agyar szokások összehasonlítása.* **Az Amerikai Egyesült Államok** *Hannukah, Ramadan, Kwanzaa,* *Chinese New Year, etc.* *Az etnikai közösségek ünnepei,* *Az amerikai ünnepek eredete, háttere.* *Az amerikai és magyar szokások összehasonlítása* **Ausztrália** *A legjelentõsebb ünnepek.*
13.	**Nagy-Britannia** Legkedveltebb turisztikai látnivalók : London és környéke, Oxford és Cambridge, Stradford, York, Manchester, Liverpool stb. Edinburgh, Glasgow, Cardiff **Az Amerikai Egyesült Államok** a keleti part : Washington, New York, Boston, Philadelphia stb. a nyugati part: San Francisco, Los Angeles, Las Vegas etc. nevezetes tájegységek: Niagara Falls, The Great Lakes, Grand Canyon, Death Valley, Alaska.	*Barangolás Wales, Skócia és Észak-Írország nevezetes tájain.* *Az egyes államok legnevezetesebb turisztikai pontjai.* **Ausztrália** *Legfontosabb turisztikai látványosságai.*
14.	**Nagy Britannia** A jólléti állam 'The Welfare State' Az állami támogatásra, ill. segélyekre jogosultak: Betegek, munkanélküliek, alacsony jövedelmûek, gyermektartási támogatásra jogosultak nyugdíjasok stb. Az egészségügyi ellátás helyzete A szociális munkások hálója segíti a rászorulókat, jótékonysági szervezetek, adományozások, önkéntes munka. Társadalmi problémák (bûnözés, munkanélküliség, a nõk és a fiatalok helyzete a társadalomban (drog, alkohol stb.). A hontalanok problémája. **Az Amerikai Egyesült Államok** A jóléti állam létrejötte. Az amerikai emberek viszonyulása jóléti államhoz – önállóság és rászorultság; az egészségügy helyzete. Társadalmi problémák : a kisebbségiek helyzete és a munkanélküliség; a nõi egyenjogúság; a fegyverviselési jog és a bûnözés problémája, a hontalanok helyzete.	**Nagy Britannia.** *A jóléti állam léátrejöttének történelmi háttere* *A nõi egyenjogúság fejlõdése, a nõk mai helyzete a társadalomban.* *A kisebbséghez tartozó etnikumok helyzete, társadalmi beilleszkedésük elõsegítése.* **Az Amerikai Egyesült Államok** *A jóléti állam létrejöttének történelmi körülményei, voluntarizmus elve.* *Egyenjogúság a társadalomban: a társadalom perifériájára szorultak kilátástalansága.*

Sorszám	Középszint	Emelt szint
15.	**Nagy-Britannia** A brit oktatási rendszer sajátosságainak bemutatása (private and public education). Az állami iskolarendszer és a magániskolák a decentralizáció elve, a vizsgáztatás rendje, megszerezhetõ vizsgák, beiskolázás 16 éves kor fölött a brit diákélet, híres iskolák. **Az Amerikai Egyesült Államok** Az amerikai iskolarendszer sajátosságai. Eltérés az egyes államok között, vizsgák a különbözõ szinteken, a továbbtanulás lehetõségei, állami és magániskolák.	**Nagy-Britannia** *A tanultság értéke a brit társadalomban.* *A továbbtanulás lehetõségei és körülményei.* *Az angolszász minta összevetése a hazai rendszerrel.* **Az Amerikai Egyesült Államok** *Az iskolázottság megítélése a társadalomban – a tudás létrája – az iskolázottság foka az egyéni siker mércéje: az esélyegyenlõség bizonyítéka, a jobb anyagi helyzet záloga; az 'affirmative action' (hátrányos helyzetûek támogatásának elve).*
16.	**Nagy-Britannia** A brit családmodell gyengülése, a magas válások száma, a családon kívûl született gyermekek növekvõ száma, lakáshelyzet, az osztálytársadalom jelenlegi állapota (class consciousness) és hatása a mindennapi életre, szokásokra, társadalmi elvárások és etikett az otthon fogalma sajátos brit megközelítésben, szokások, elvárások. **Az Amerikai Egyesült Államok** Az amerikai családmodell – a legfontosabb érték az egyén tisztelete és érdekeinek megõrzése a családon belül, a szûk család fogalma. A nagycsalád jelentõsége. Az egyén boldogsághoz való joga – a válás szerepe. Gyermekek a családban – az egyenjogúság elve.	**Nagy-Britannia** *A brit, amerikai és magyar modellek összehasonlítása.* *Az amerikai családmodell változása a 20. század második felében.* *A család szerepe a társadalomban.* *A vegyes családok mûködése.*
17.	**Nagy-Britannia** A sport jelentõsége a britek életében; sportélet az iskolában és a lakóközösségekben. A versenyszellem, a sportszerûség, és a veszíteni tudás képessége. A legjellegzetesebb nemzeti sportágak (cricket,futball, golf, rugby és lóverseny). **Az Amerikai Egyesült Államok** A szervezett sportok (futball, kosárlabda és baseball) jelentõsége az amerikai társadalomban: a versenyszellem és az esélyegyenlõség megtestesítõi. A sport a kiegyensúlyozott élet záloga. A professzionális sportok: a durvaság és a túlzott anyagi ellenérték romboló hatásai. Az egészséges életmód és a sportolás: a rekreáció szerepe.	**Nagy-Britannia** *Legendás nemzeti sportesemények bemutatása* *Állatok és a sport.* **Az Amerikai Egyesült Államok** *A legjelentõsebb nemzeti sportesemények, híres profi csapatok;* *A sport szerepe a diákéletben. A csapatszellem és a cheerleader-ek.* **Ausztrália** *Nemzeti sportok.*

Sorszám	Középszint	Emelt szint
18.	**Nagy-Britannia** Étkezési szokások, az evés szerepe a britek életében. Vendéglátóhelyek: a tradicionális étterem, a gyorséttermek és a 'pub' társadalmi funkciói. Nemzeti ételek.A brit konyha híre. Az angol sör. Teáznak vagy kávéznak? **Az Amerikai Egyesült Államok** Az étkezési szokások és a fogyasztói társadalom kapcsolata; a gyorséttermek, a felmelegíthetõ készételek és a nassolás; fogyókúrák és diétás ételek; a mûanyagok országa; nemzeti ételek, változatos, színes étkezési kultúra; a bõség zavara; etnikai hatások, az ízek kavalkádja; az éttermek szerepe az amerikaiak életében a változatosság ígénye. Kávé vagy tea, alkohol vagy ásványvíz?	**Nagy-Britannia** *Néhány brit ételkülönlegesség leírása, Tájjellegû ételek.* *A magyar és a brit étkezési szokások és ételek összehasonlítása.* **Az Amerikai Egyesült Államok** *Az egészségtelen étkezési szokások szerepe a kóros elhízás és a rák elterjedésében. Potenciális lehetõség az egészséges táplálkozásra.* *Az amerikai étkezési kultúra terjedése: Pozitív és negatív hatások.* **Ausztrália** *Nemzeti ételek.*
19.	**Nagy Britannia** H. Purcell, a barokk kor, az angol színpadi zene, B. Britten – a 20. század klasszikusa. A 20. század könnyüzenei fejlõdése, az Angolszász zene népszerûsége, a beat generáció és zenei irányzatok keletkezése, zene és politika: a protest song szerepe **Amerikai Egyesült Államok** Amerikai klasszikusok: G. Gershwin, L. Bernstein A rádió szerepe a könnyûzene elterjedésében. A könnyûzene százada: a musical, mint mûfaj; Hollywood hatása, filmzene, a slágerek nagyjai (Ir. Berlin). Az 50-es évek zenéje, Elvis Presley és a rock korszak. Zenei irányzatok Amerikában: a jazz, country, a gospel.	**Nagy Britannia** *Klasszikus és modern zenei irányzatok.* *Zenei korszakok és legfontosabb képviselõik.* *Híres zeneszerzõk, zenemûvek.(Egy-egy példa.)* **Amerikai Egyesült Államok** *Magyar zeneszerzõk Amerikában.*
20.	Egy brit és egy amerikai film bemutatásaa filmmûvészet kimagasló alkotásainak sorából.	*A legkiemelkedõbb brit és amerikai filmûvészeti alkotások a 20. században.* *Az amerikai filmipar hatása a filmgyártásra; Chaplin-tõl, Spielberg-ig;* *magyarok az amerikai filmiparban.*
21.	**Nagy Britannia** Híres katedrálisok: Westminster Abbey, York, Winchester, Canterbury stb.; Sir Ch. Wren és a St.Paul Székesegyház A világi építészet: Hampton Court, Oxford, Cambridge stb. A kastélyok világa. Egy kiemelkedõ építészeti mûalkotás bemutatása.	**Nagy Britannia** *Az angol festészet korszakai: Reynolds, Gainsborough, Turner, Constable.* *A képzõmûvészeti alkotások tárházai: a leghíresebb múzeumok ill. képtárak bemutatása: Tate Gallery, National Portrait Gallery, The British Museum, National Gallery stb..*

Sorszám	Középszint	Emelt szint
	Amerikai Egyesült Államok F. L.Wright munkássága Washington, a megtervezett város; A Rockefeller Center és Manhattan; Chicago; a felhõkarcolók világa; Copley, J. M. Whistler, Duchamp és O'Keefe munkái. A pop-art mûvészei: Oldenburg, Warhol és Lichtenstein. A. Calder mobil szobrai.	**Amerikai Egyesült Államok** *Washington D.C. múzeumai és New York City múzeumai.* *Az amerikai építészet fejlõdése.* *A legjelentõsebb képzõmûvészeti irányzatok.*
22.	Egy brit és egy amerikai író vagy költõ életének rövid ismertetése és egy mû elemzése.	*A legjelentõsebb 20. századi irodalmi irányzatok ,s legismertebb amerikai és brit képviselõik.* Egy brit és egy amerikai író vagy költõ életmûvének rövid ismertetése és egy-egy mû elemzése.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû tantárgyi érettségi szóbeli vizsga.

A vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort központi útmutató alapján az intézményben tanító szaktanár, illetve szakmai közösség állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgáztató szaktanár értékeli. Az elérhetõ maximális pontszám 50.

A vizsgán elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelõ lapon rögzíti.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet idõtartama 15 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvû nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekrõl, szemelvényekrõl a tételsort összeállító szaktanár gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételbõl áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek elsõ (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenõrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggõ szöveg, az ne haladja meg a 25 sort;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes idõtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3–1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje elõtt nem ismerhetik meg. A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszõleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a térképeket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelõ használatával önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítõ, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amelybõl az elsõ résztétel megoldására maximum 30, a másodikéra maximum 20 pont adható.

Ezen belül az elsõ tétel esetében maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincs használatáért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincs használatáért.

Értékelõlap a középszintû érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Szóbeli vizsga 1. résztétel				Szóbeli vizsga 2. résztétel			A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 50)	Érdemjegy
	Tartalom (max.: 20)	Felépítés (max.: 5)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 30)	Tartalom (max.: 15)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 20)		

AZ EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emelt szintû tantárgyi érettségi írásbeli és szóbeli vizsgából áll. Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort az útmutatónak megfelelõen a vizsgaközpont állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgaközpont által megbízott vizsgáztató szaktanár értékeli.

Az emelt szintû vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összpontszám érdemjegyre történõ átváltása a központilag meghatározott táblázat alapján történik. Az elérhetõ maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelõ lapon rögzíti és összesíti.

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatának megoldására 180 perc áll a jelölt rendelkezésére. Az írásbeli feladathoz bármilyen egynyelvû és kétnyelvû nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsgán a jelöltnek 450–500 szó terjedelmû esszé jellegû fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani, melyeknek a következõ témaköröket kell lefedniük:

1. célnyelvi irodalom vagy mûvészet,
2. célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete,
3. általános, összehasonlító jellegû civilizációs téma.

(Az egyes nyelvek esetében a célnyelvi országok körét a részletes vizsgaleírás tartalmazza).

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következõ megoszlásban:

– tartalom: 50 pont;
– logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelõ szókincs használata: 30 pont. Ez utóbbi pontszámot kell csökkenteni, ha a dolgozatban súlyos, értelemzavaró nyelvi hibák találhatók.

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik.

A vizsgadolgozatok értékelését a vizsgaközpont szervezésében, a jelölt iskolájától független, külsõ értékelõ végzi.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételsorát a vizsgaleírásnak megfelelõen a vizsgaközpont a szakirányú felsõoktatási intézmények képviselõivel egyeztetve központilag állítja össze.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet idõtartama 20 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvû nyelvi szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekrõl, szemelvényekrõl a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételbõl áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

– a tételek elsõ (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenõrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
– a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
– a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
– a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes idõtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3–1/3 arányú lehet;
– a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
– a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje elõtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintû vizsgát megelõzõ tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezõknek.

A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszõleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a rendelkezésre álló segédeszközöket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve gazdag (szak)szókincs megfelelõ használatával, választékos stílusban, önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítõ, irányító kérdéseket.

A második feladat egy autentikus dokumentum önálló elemzésére épülõ beszélgetés a jelölt és a vizsgáztató között.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a vizsgáztató tanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 70, amelybõl az elsõ résztétel megoldására maximum 45, a másodikéra maximum 25 pont adható.

Ezen belül az elsõ tétel esetében maximum 30 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért (szempontjai: jártasság az adott témakörben és önálló véleményalkotás, elemzõkészség), és 10 pontot a megfelelõ (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

Értékelõlap a emelt szintû érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	***Írásbeli vizsgán elért pontszám (maximális pont: 80)***	**I. cikkely Szóbeli vizsga 1. résztétel**				**II. cikkely Szóbeli vizsga 2. résztétel**			***A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 70)***	***Érdem-jegy***
		Tartalom (max.: 30)	Felépítés (max.: 5)	(Szak)szókincs választékos nyelvhasználat (max.: 10)	**A résztétel összpontszáma (max.: 45)**	Tartalom, önálló véleményalkotás, elemzõkészség, jártasság(max.: 15)	(Szak)szókincs, választékos nyelvhasználat (max.: 10)	**A résztétel összpontszáma (max.: 25)**		

FRANCIA CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Az emelt szint követelményeinek részét képezik a középszinten meghatározott követelmények is.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
1. A célnyelvi országok földrajza 1.1 A célnyelvi országok földrajzi fekvése, felszíne	Franciaország földrajzi fekvése Európán belül, a nagyobb földrajzi egységekhez (pl. az Atlanti-óceán, a Pireneusok) képest. Franciaország területének nagysága. A jelentõsebb franciaországi vizek, folyóvizek ismerete, azonosítása térképen. A jelentõsebb franciaországi hegységek ismerete, azonosítása a térképen. A nagyobb franciaországi síkságok, medencék ismerete, azonosítása a térképen.	Annak meghatározása, hogy e folyók milyen nagyvárosokat érintenek, hol erednek és hová ömlenek. A jelentõsebb franciaországi hegységek típusának meghatározása. Franciaország és Magyarország területének, földrajzi adottságainak rövid összehasonlítása. Egy-két frankofón ország, ill. országrész (Belgium, Québec, francia Svájc, Afrika francia nyelvû országai) földrajzi fekvése, felszínének sajátosságai, vizei. Területük nagysága.
1.2 Nemzeti jelképek (zászlók, címerek)	Franciaország nemzeti jelképeinek ismerete, jellemzése (leírása). A Marseillaise szövege (1. versszak + refrén).	Franciaország nemzeti jelképeinek szimbolikája, története. Franciaország és a francia nép képe, „image”-a a világban. Magyarország jelképei, „image”-unk a világban. A Marseillaise születésének története, jellege (induló). A magyar himnusz eredete, jellege, hangulata.
1.3 A célnyelvi országok tájegységei	Franciaország régióinak azonosítása a térképen. Minden régióról 2-3 jellemzõ, sajátosság (gazdaság, konyha-mûvészet, turizmus stb.) megjelölése.	Egy szabadon választott régió részletesebb bemutatása. Adott esetben egy-egy régió jellemzõ mentalitásának ismerete.
1.4 Közigazgatási régiók, autonómiák	A franciaországi megyék számának meghatározása.	A mai francia közigazgatási beosztás eredete. A DOM-TOM fogalma. A DOM-TOM területek ismerete, elhelyezkedésének meghatározása, azonosítása a térképen.
1.5 Éghajlat, növény- és állatvilág	Franciaország éghajlatának jellemzése. Franciaország jellegzetes növénytársulásai, állatvilága.	A nagyobb francia tájegységek éghajlati sajátosságai. Franciaország és Magyarország éghajlatának összehasonlítása. Egy-két frankofón ország vagy DOM-TOM éghajlatának fõ jellemzõi.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
		Az éghajlati területekhez kapcsolódó jellegzetes növénytársulások, állatvilág.
1.6 Népesség, nemzeti kisebbségek	Franciaország lélekszáma.	Franciaország népsûrûsége. Összehasonlítás Magyarországgal lélekszám és népsûrûség tekintetében. A Franciaország lakosságának etnikai összetétele, a mai helyzet történelmi gyökerei. A franciaországi nemzeti kisebbségek, azok földrajzi elhelyezkedése. Franciaországi regionális nyelvek, dialektusok. A francia anyanyelvû népesség számaránya és helyzete Belgiumban, Svájcban és Kanadában.
1.7 Leghíresebb városok, turisztikai központok, nevezetességek	Franciaország régió-székhelyeinek, valamint néhány további jelentõsebb városának azonosítása a térképen. Párizs nevezetességei, azok rövid bemutatása. Franciaország fõ turisztikai központjai, nevezetességek.	Franciaország településhálózata; 100 000 fõt meghaladó lakosságú városainak azonosítása a térképen. Párizs nevezetességeinek részletesebb bemutatása. Látványosságok, események (pl. fesztiválok) Franciaországban. Ugyanez egy-két frankofón országra, országrészre vonatkozóan.
2. A célnyelvi országok gazdasága 2.1 Gazdasági adottságok, lehetõségek, jellemzõk	Franciaország helye a világ országainak gazdasági rangsorában (pl. GDP, ipari termelés, export vagy más szempont alapján). A Franciaország természetföldrajzi adottságai által kínált gazdasági lehetõségek (pl. a mezõgazdasági termõterületek kiterjedtsége). Franciaországot jelentõs agrártermelõ országgá teszi; a tengerek lehetõvé teszik a tengeri kereskedelmet, a halászatot stb.; az Alpokban jó lehetõség van a villamosenergia-fejlesztésre stb.); Franciaország ásványkincsei és az ezek által nyújtott gazdasági lehetõségek; az ásványkincsek fõ lelõhelyei.	A francia gazdaságpolitika alapvetõ jellemzõi (liberális ; mind az európai, mind világgazdaságon belül versenyorientált, intenzív tõkeexport). Franciaország és Magyarország természetföldrajzi adottságainak összehasonlítása. Egy-két frankofón ország vagy országrész gazdasági adottságainak jellemzése.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
2.2 A célnyelvi országok fõbb gazdasági ágazatai	Franciaország alapvetõ gazdasági profilja, az egyes gazdasági szektorok megjelenése a GDP-ben (arányok). A gazdasági szektorok és e szektorokon belüli speciális ágazatok jellemzõ területi megoszlása (pl. Normandia, Bretagne, Loire-vidék: tejtermelés és -feldolgozás; Toulouse: repülõgépgyártás, Côte d'Azur: turizmus stb.).	A II. világháború utáni franciaországi gazdasági fejlõdés fõbb vonalai (les Trente Glorieuses stb.). A mezõgazdasági kistermelõk helyzete, problémái (gépesítés, környezetszennyezés, nagytermelõk konkurenciája stb.). Az állam szerepe a gazdasági életben (a legnagyobb munkáltató; termelõ és megrendelõ). A génmanipuláció problémája. A globalizáció problémája, José Bové mozgalma. A ipari szerkezet átalakulása (pl. a történelmi iparvidékek válsága, a csúcstechnológiai ágazatok megjelenése). Összehasonlítás Magyarországgal a fõ gazdasági ágazatok tekintetében. Egy-két frankofón ország vagy országrész fõ gazdasági ágazatai.
2.3 Nemzetközi viszonylatban is ismert termékek, márkák, nagyvállalatok	Franciaország fõ exportcikkei. Nemzetközi viszonylatban is ismert termékek, márkák említése a gazdaság 4–5 területérõl. 4–5 nemzetközi viszonylatban is ismert nagyvállalat, bank említése.	Nemzetközi viszonylatban is ismert termékek, márkák említése a gazdaság 5-6 területérõl. 5-6 nemzetközi viszonylatban is ismert nagyvállalat, bank említése. Egy-két frankofón ország vagy országrész nemzetközi viszonylatban is ismert termékei, márkái, nagyvállalatai. A PME/ PMI fogalma.
2.4 A célnyelvi országok Magyarországon is jelenlévõ nagyvállalatai	4-5 Magyarországon is jelenlévõ francia nagyvállalat említése, profiljuk meghatározása, tevékenységük helyszíne Magyarországon belül.	
2.5 Közlekedés	A franciaországi közlekedési hálózat általános jellemzése. Közúti közlekedés Franciaországban: a személygépkocsik elterjedtsége, a közúti közlekedés lehetõségei (pl. autópályák). Közlekedési dugók, nehézségek a hosszabb ünnepekhez, ill. nyári szabadsághoz kapcsolódó el-és visszautazások miatt; a „Bison Futé''.	A repülés történetének nagy francia egyéniségei. A rövid távú légiközlekedés és a TGV konkurenciája. A közlekedés jellemzõi Magyarországon (összehasonlítás Franciaországgal). A közlekedés néhány alapvetõ jellemzõje egy-két frankofón országban (pl. Svájc mint tranzitország).

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
	A vasúti közlekedés: vasúti hálózat, a TGV jellemzõi. Eurostar, Thalys. Utazás vonattal Franciaországban (pl. helyfoglalás, a jegy érvényesítése stb.) Légiközlekedés: repülõgépgyártás Franciaországban; az Air France. Városi tömegközlekedés A tömegközlekedési eszközök használata (pl. átszállás a párizsi metrón). A RER. Az egyes tömegközlekedési eszközök elõnyeinek és hátrányainak összehasonlítása.	
2.6 Fizetõeszközök		Az euró múltja és jelene, jellemzõi.
2.7 A célnyelvi országok és az Európai Unió	Az EU fõ céljai, intézményei, intézményeinek székhelye. Az EU bõvítésének fõbb állomásai. Az EU gazdaságpolitikájának alapvetõ vonásai.	Franciaország szerepe az EU megalakulásában és történetének alakításában. Aktuális kérdések az EU-ban: aktuális elnökség, újabb csatlakozások, csúcstalálkozók. Belgium szerepe az EU-ban. Magyarország és az EU.
3. Politikai viszonyok 3.1 A célnyelvi országok politikai és választási rendszere	Választási rendszer Franciaországban. A köztársasági elnöki, az országgyûlési képviselõi és az önkormányzati választások Franciaországban. A francia köztársasági elnök és a miniszterelnök mandátuma. Népszavazás 2000-ben Franciaországban a köztársasági elnök mandátumának idõtartamáról. Egyenes és közvetett választás. A szavazati jog és a választhatóság feltételei.	Az európai parlamenti választások. A szenátorok megválasztási módja mandátuma. Franciaország külpolitikájának, Európában betöltött szerepének prioritásai napjainkban.
3.2 A törvényhozó és a végrehajtó hatalom mûködése	Franciaország politikai és közigazgatási rendszerének intézményi felépítése. A franciaországi törvényhozó hatalom hierarchikus felépítése és mûködése. A francia Nemzetgyûlés összetétele, feladatai.	Az 1958-as francia alkotmány alappillérei; az V. Köztársaság fogalmának értelmezése. A köztársasági elnök, a miniszterelnök, a kormány és a Parlament egymáshoz való viszonya (felelõssége) Franciaországban.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
	A francia Szenátus összetétele, feladatai. A francia köztársasági elnök jogköre, megválasztásának módja, székhelye. A francia miniszterelnök jogköre, kijelölésének módja, székhelye.	A hatalom megosztása a közigazgatás szintjein: decentralizáció, regionalizáció.
3.3 Kormány és ellenzéki pártok	Franciaország fõbb politikai pártjai (P. S., P. C., RPR, UDF, FN, les Verts). A különbözõ pártok politikájának legfontosabb alapelvei, céljai.	Franciaország fõbb politikai pártjainak kialakulása, mûködésük fõbb állomásai (2-3), meghatározó jelenlegi és történelmi vezetõi.
3.4 A célnyelvi országok és Magyarország politikai rendszerének hasonlóságai, eltérései	Franciaország és Magyarország politikai rendszerének összehasonlítása (Parlament, állam- és kormányfõ jogköre és választásuk módja).	Franciaország és Magyarország politikai pártjainak összehasonlítása, párhuzamok és eltérések. A kisebbségek problémája Franciaországban és Magyarországon.
4. Társadalmi viszonyok 4.1 Társadalmi csoportok, helyzetük, együttélési formáik, problémáik	A társadalmi rétegzõdés kategóriái, társadalmi osztályok, rétegek a mai Franciaországban. Társadalmi mobilitás Franciaországban. A francia népesség kiemelt csoportjainak helyzete és jellemzése. A francia ifjúság helyzete, problémáinak összehasonlítása a magyar problémákkal. Az idõsek helyzete Franciaországban, a társadalom elöregedése és ennek okai. A család funkciójának változásai, modern és hagyományos párkapcsolat, új családmodellek (familles éclatées, monoparentales, recomposées). A nõk társadalomban betöltött szerepe. Etnikai csoportok, kisebbségek Franciaországban. A bevándorlók helyzete Franciaországban. Rasszizmus, nacionalizmus a mai Franciaországban.	Szocio-professzionális kategóriák Franciaországban. Társadalmi felemelkedés Franciaországban. Új szegények Franciaországban. A „Pacs” fogalmának értelmezése. Családtámogatási rendszer Franciaországban. A válás mint társadalmi probléma. A nõk emancipációjának fontosabb állomásai Franciaországban (pl. nõk választójoga, abortusz legalizálása, fogamzásgátló tabletta társadalombiztosító általi visszatérítése stb.). Fõbb antirasszista szervezetek. A bevándorlók második generációja. A francia állampolgárság megszerzésének feltételei.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
	A multikulturális társadalom jellemzõi.	Franciaországi humanitárius és civil szervezetek, az országban vagy a világban betöltött szerepük (pl. Médecins sans Frontières, Emmaüs).
4.2 A célnyelvi országok oktatási rendszere, eltérések és hasonlóságok a célnyelvi országok és Magyarország oktatási rendszerében	Az alsó és középszintû oktatási rendszer felépítése Franciaországban. A felsõoktatási rendszer felépítése, egyetemi diplomák (DEUG, licence, maîtrise, DEA, doctorat). Franciaország és Magyarország oktatási rendszerének összehasonlítása.	Az átlagos iskolai végzettség változásai, ennek társadalmi hatása, a globalizáció hatásai az iskolázottságra. Európai ösztöndíjak említése. 2-3 kiemelt francia egyetem (*grandes écoles*) említése, rövid jellemzése (bejutási lehetõségek, a képzés profilja, elhelyezkedési lehetõségek a tanulmányok végeztével).
4.3 Munkavállalás, munkanélküliség, szakszervezetek	A munkavállalás helyzete, a munkanélküliség problémái Franciaországban. A szakszervezetek szerepe, feladatai, 2-3 jelentõs vívmányuk.	Munkaerõ-politika Franciaországban. Az ANPE, az RMI és a SMIC fogalma. A munkanélküliek támogatása Franciaországban. Az új technológiák hatása a munkaerõpiacra. A nagyobb francia szakszervezetek megnevezése.
4.4 Egészségügy, társadalombiztosítás	A francia társadalombiztosítási rendszer elemei.	Egészségügyi ellátás Franciaországban, alternatív gyógymódok.
4.5 Súlyos társadalmi problémák, bûnözés, droghelyzet	A társadalmi normáktól való eltérés, a deviancia problémái. Bûnözés, fiatalkorú bûnözés, kialakulásának okai. Drogfogyasztás.	A társadalom felelõssége a fiatalkori bûnözés kialakulásában. Lelki betegségek.
4.6 A vallás és az egyházak szerepe a társadalomban	Vallások Franciaországban.	Vallásosság Magyarországon és Franciaországban. Egyházak, új vallási mozgalmak, szekták.
5. Mindennapi élet, életmód 5.1 A család szerepe, családi élet, ünnepek, mindennapi rítusok	A francia családok alapvetõ napi, heti idõbeosztásának ritmusa. A legfontosabb családi ünnepek (esküvõ, keresztelõ, születésnap, anyák/ apák napja, Valentin-nap stb.) szokásainak ismertetése. A lakóhely, a lakás típusai, mindennapi és idõszakos tevékenységek a háztartásban, a lakás felszereltsége és a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások igénybevétele Franciaországban.	A francia és a magyar családok napi, heti idõbeosztása közötti különbségek, a mindennapos tevékenységekre fordított idõ. A francia és a magyar lakáskörülmények és az átlaglakás méreteinek összehasonlítása (pl. bérelt v. saját lakás). A lakberendezés stílus szerinti eltérései (pl. a francia lakás nagyobb tereibõl adódó eltérések, az ágy fajtái stb.).

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
	Az francia életstílus dimenziói: – háztartási, fogyasztási szokások (étkezés, öltözködés, testápolás) – a lakberendezés, lakáskultúra, tárgyi környezet. A francia családi költségvetés sarokpontjai: lakhatás, étkezés, közlekedés, öltözködés, egészség, szórakozás, ezek arányai a családi költségvetésen belül.	A francia és a magyar családok kiadásainak összehasonlítása.
5.2 A gyerekek helyzete a családban és a társadalomban	A francia fiatalok idõbeosztása, szórakozási szokásai életkorok szerint (játékok stb.).	A modern technológia (a számítógép, multimédia, telekommunikáció) hatásai a fiatalok mindennapi életére.
5.3 Városi és vidéki élet, urbanizáció	A nagyvárosok és a vidék közötti életmódbeli különbségek.	Az urbanizáció hatásai a mindennapi életre. A modern infrastruktúra. A városban lakók számának növekedése, a városiasodás: a települések városias jellegének erõsödése. A nagyvárosokból való elvándorlás franciaországi jelensége, ennek magyarázata.
5.4 A szabadidõ eltöltése, szórakozás, nyaralási és pihenési szokások	A franciaországi pihenési, kikapcsolódási szokások a családban és az ifjúság körében. A vásárlás helye szerinti vásárlási szokások és ezek változásai (pl. a bevásárlóközpont egész napos program és egyben szórakozási színtér is); a vásárlások szervezése, ritmusa a vásárlás helye szerint (pl. *baguette* naponta a közeli pékségben, nagyobb bevásárlás legfeljebb hetente a külvárosi bevásárlóközpontban). Kulturális kikapcsolódási szokások (mozi, színház, koncert, kiállítás, cirkusz) és igénybevételük lebonyolódása Franciaországban (pl. a múzeumok nyitva tartása vagy a mozik vetítési rendjének jellemzõi (jegyvásárlás, több kisebb terem). A szabadság/szünidõ eltöltésével kapcsolatos szokások (pl. az év mely idõszakaiban, idõtartama, lehetséges helyei, megszervezésének módjai és lehetõségei, lebonyolódásuk). A fizetett szabadság idõtartama, az iskolai szünidõk idõtartama és eloszlása.	A szabadidõ növekedésével járó életmódváltozások. A fogyasztói társadalom jellemzése a szabadidõ és a vásárlási szokások szempontjából. A reklámok hatása a vásárlási szokásokra és az életmódra. A francia és magyar iskolai szünetek rendszerének összehasonlítása, a két rendszer elõnyeinek és hátrányainak felvázolása. A nyaralási szokások változása (a passzív, strandokon töltött „*soleil, sable, sexe*”, *Club Méditerrannée* jellegû nyaralások helyett aktív programokat kínáló, „*activités, aventures, apprentissage*” jegyében szervezõ nyaralások).

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
5.5 A társadalmi érintkezés, etikett	A megismerkedés, a bemutatkozás, a (el)köszönés, a megszólítás (magázás-tegezés) viselkedéskultúrája Franciaországban és a kapcsolódó gesztusok. A társas érintkezéshez kapcsolódó szokások Franciaországban: ajándékozás, telefonálás, meghívás, köszönetmondás stb.	
5.6 Gondolkodásmód, jellemzõ ideálok, értékek	A mai francia társadalom értékrendszere: – testi-lelki jó közérzet (le bien-être) – a tolerancia mint érték – a természettel szembeni felelõsség vállalása – stb.	A média és sztárok által közvetített értékek és a követõ magatartás. A nemzeti identitás és a multikulturális társadalom mint értékhordozó. Európai értékõrzés – nemzeti értékõrzés.
6. Hagyományok, szokások, ünnepek 6.1 A célnyelvi országok nemzeti ünnepei és jelképei	A francia hivatalos nemzeti (ill. Franciaországban is ünnepelt nemzetközi) ünnepek dátumának és a hozzájuk kapcsolódó esemény meghatározása. További ünnepek: Karácsony, Szilveszter, Vízkereszt, Húsvét, Mindenszentek idõpontja, ünneplési szokások Franciaországban. Franciaország nemzeti jelképei, ezek leírása, szimbolikája, története.	Az ünneplés módja a hivatalos nemzeti, nemzetközi ünnepeken Franciaországban (pl. május 1-jén gyöngyvirág, július 14-én katonai parádé, bál, tüzijáték). További ünnepek: Gyertyaszentelõ, karnevál, Jézus mennybemenetele *(Ascension)*, Pünkösd, a zene ünnepe idõpontja, és ahol jellemzõ, ott az ezekhez fûzõdõ szokások. Az egyes ünnepekhez kapcsolódóan a francia és a magyar ünneplési szokások öszehasonlítása. Egy-két frankofón ország legfontosabb nemzeti ünnepeinek dátuma és a hozzájuk kapcsolódó események.
6.2 Népszokások, népzene, néptánc, népviselet, népi játékok	2-3 francia népdal megnevezése, esetleg egy-két sorának elõadása.	Népszokások: pl. a Szent János-napi falusi ünnepek Franciaországban („*les feux de la Saint-Jean*”). A „*Kermesse*”. Babonák; a Katalin-naphoz fûzõdõ hiedelmek. A „*pétanque*”.
6.3 A célnyelvi országok gasztronómiája, tipikus ételei és italai, étkezési szokásai	Tipikus francia ételek (pl. *quiche, coq au vin, boeuf bourgignon, tarte aux pommes*) és italok (pl. *diabolo menthe, grenadine, pastis, kir*) megnevezése. Ezen ételek és italok legfontosabb összetevõinek meghatározása. Annak meghatározása, hogy egy adott tipikus étel melyik fogásként szolgálható fel.	Egy tipikus français étel receptjének ismertetése. Régiókhoz, ill. városokhoz kapcsolódó tipikus francia ételek, italok, alapanyagok meghatározása (pl. *tripes à la mode de Caen, cassoulet de Toulouse, salade niçoise*; dél-Franciaországban az olajbogyó, az olivaolaj, a provanszi fûszerkeverék stb. jellemzõ használata).

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
	A francia reggeli jellemzõinek meghatározása: a reggelire leggyakrabban fogyasztott élelmiszerek felsorolása. A francia fõétkezések fogásainak meghatározása, ezek példákkal való illusztrálása. Ünnepi ételek: Karácsony, Szilveszter, Vízkereszt.	Kulináris különbségek É- és D-Franciaország között. Elõételekre, fõételekre külön-külön legalább 8-10, desszertekre legalább 6-8 példa említése. A sajttál összeállításának szabályai, példák helyesen összeállított sajttálra a sajtfélék (legalább 5-6) konkrét megnevezésével. A leves helye a franciák étrendjében. A „*souper”*. A „*vinaigrette”*. Az egyes ételeket kísérõ borok kiválasztásának alapvetõ szabályai; néhány nagy francia borvidék megnevezése. Az *apéritif* és a *digestif* fogalmának meghatározása, példákkal és néhány jellemzõvel: pl. régió, történet stb.. A francia és magyar étkezési szokások összehasonlítása (a magyarok, ill. a franciák által reggelire, ill. fõétkezéskor leggyakrabban fogyasztott ételek). A francia és magyar ünnepi menük összehasonlítása. Egy-két frankofón ország vagy országrész ételspecialitásainak megnevezése (pl. Belgium: *moules-frites*).
6.4 Tradicionális és modern konyhamûvészet	A hagyományos és a modern konyhamûvészet általános jellemzõi. Az egészséges táplálkozás követelményeinek megjelenése a konyhamûvészetben (pl. kevesebb zsiradék felhasználása). A „*manger équilibré”* kifejezés tartalma, értelmezése. Alternatív (pl. vegetáriánus, bio) táplálkozási módok. A felgyorsuló életmód hatása az étkezési szokásokra (gyorséttermek, fagyasztott készételek).	Jellegzetes francia ételkészítési módszerek (pl. *gratin*, *tarte*) megnevezése és rövid jellemzése. Ezek öszehasonlítása a jellemzõ magyar eljárásokkal (pl. paprikás alap készítése a magyar ételek jelentõs részénél). A hús átsütésének szokásos mértéke Franciaországban és Magyarországon. Az étkezési szokások tartalmi összetevõinek változása Franciaországban és Magyarországon (pl. több friss zöldség, kevesebb marhahús, több ásványvíz). A nemzetközi (pl. olasz, kínai, indiai) konyha megjelenése Franciaországban és Magyarországon.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
		A franciaországi etnikai kisebbségek hatása a francia konyhamûvészetre (pl. *couscous, kebab*, távol-keleti konyha). A génmódosított élelmiszerek problémája; José Bové és mozgalma. A modern konyhamûvészet néhány további jellemzõje (pl. a sós/édes, édes/savanyú ízek vegyítése). Nagy francia séfek (pl. Bocuse, Ducasse, Robuchon) említése.
7. Tömegkommunikáció, média 7.1 A sajtó, a TV és a rádió helyzete, szerepe a célnyelvi országokban	A franciák újságolvasási, tévénézési, rádióhallgatási szokásai (a legnagyobb közönséget vonzó lapok: *L'Equipe, Ouest-France* stb. és mûsorok: vetélkedõk stb.). A médiák kínálata Franciaországban (széles választék, regionális és országos, állami és magánkézben lévõ orgánumok). A „negyedik hatalom" fogalma, annak értelmezése.	A médiák befolyása, hatalma Franciaországban. A francia sajtó történetének jelentõsebb állomásai. Az *AFP* betûszó ismerete, az AFP helye a világ hírügynökségei között.
7.2 Sajtószabadság		A sajtószabadság fogalma, megvalósulása Franciaországban, a sajtószabadság történelmi gyökerei, garanciája.
7.3 A célnyelvi országok legjelentõsebb sajtóorgánumai, TV- és rádióadói, ifjúsági és diáksajtója	A legjelentõsebb országos francia napilapok felsorolása (min. 3 -pl. *Le Monde, Le Figaro, Libération*) és ezek politikai, esetleg világnézeti orientációja; általános profilú és politikai magazinok felsorolása (min. 3 -pl. *Le Nouvel Observateur, Le Point, L'Express*); tudományos népszerûsítõ és szaklapok felsorolása (min. 3 -pl. *L'Histoire, Géo, Science et Vie*); fiataloknak szóló francia lapok felsorolása (min. 2 -pl. *Phosphore, Okapi, Le Journal des Enfants*); más, meghatározott közönségnek szóló, ill. speciális témájú francia lapok, nõi és bulvársajtó felsorolása (min. 3 -pl. *Elle, L'Equipe, Cuisine Actuelle, Pariscope, Paris Match, Voici*).	Egy szabadon választott francia (esetleg más országbeli francia nyelvû) lap bemutatása (periodicitása, profilja, olvasóközönsége, szerkezete, rovatai, és ha az jellemzõ, politikai orientációja). Egy szabadon választott francia tévémûsor (esetleg rádiómûsor) bemutatása. 2-3 francia rádióadó említése (pl. *France-Info, France-Culture, NRJ, Fun Radio*), fõ jellemzõik (profil, közönség, mûsorszerkezet stb.). Egy-két frankofón országbeli médium említése (pl. *Le Soir, RTBF*).

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
	Az legfontosabb francia tévécsatornák (*TF1, France 2, France 3, La Cinquième/Arte, M6, Canal+*) felsorolása, ezek fõ jellemzõi (állami vagy kereskedelmi csatorna, elõfizetéses csatorna, mûsorszerkezet, specialitás -pl. regionális adások, tematikus esték; stb.). A TV5 fõ jellemzõi.	
7.4 Reklámok		A reklámok szerepe a mai Franciaországban (pl. a hagyományos szerepe mellett napjainkban önálló mûfajjá, „mûvészeti ággá" válik). A reklámok megjelenési felülete (pl. újságban, televízióban, óriásplakátokon). A reklámok nyilvánvaló és rejtett üzenetének, alapvetõ hatásmechanizmusának felismerése egy-egy elõre nem ismert, a vizsgán kapott példa alapján.
7.5 Telefon- és mobiltelefon-használat, etikai kódex	Általános szabályok telefonáláskor (bemutatkozás stb.). A mobiltelefon használatának külön szabályai (pl. mikor, hol kötelezõ kikapcsolni).	
7.6 A számítógép és az Internet szerepe a célnyelvi országokban, a virtuális világ		A *Minitel* rövid bemutatása, jelentõsége, szerepe a franciaországi telekommunikációban. A számítógép elterjedtsége Franciaországban, szerepe a munkahelyeken és otthon; jellemzõ felhasználási módok (pl. számítógépes játékok). Az Internet használatának lehetõségei, az Internet nyújtotta elõnyök.
8. Környezetvédelem 8.1 Globális környezeti ártalmak és problémák	Az éghajlati változások és a hozzájuk kapcsolódó ártalmak (az üvegházhatás és az általános felmelegedés). A légkört érintõ ártalmak (az ózonréteg és az ózonlyuk). A vizekhez kapcsolódó környezeti ártalmak (az édesvíz, a tengervíz, az ivóvíz). A mezõgazdaág környezetkárosító hatásai. Az erdõk és hatásuk az éghajlatra, a számuk csökkenése miatti ártalmak (pl. savas esõk).	A francia és a magyarországi környezeti ártalmak (pl. tankhajó- katasztrófák, ill. a tiszai ciánszennyezés). A genetika legújabb eredményeinek veszélyei. A nukleáris energia iránti igény és a radioaktív szemét. A háztartási és az ipari hulladék.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
	A fogyasztói társadalom környezetre gyakorolt hatásai (pl. az eldobható termékek).	
8.2 Környezetvédelem a mindennapokban	Ökológiai szemlélet és felelõsségvállalás a mindennapi életben: – a szelektív szemétgyûjtés – az energiával való takarékoskodás – az újrahasznosítás – az ivóvíz tisztítása és védelme – stb.	A francia nyelvterület és a magyarországi helyzet összehasonlítása. Az urbanizáció veszélyei ellen való fellépés (pl. környezetkímélõ közlekedés).
8.3 A célnyelvi országok környezetvédelmi politikája		Franciaország és az EU környezetvédelmi politikájának fõ alapelvei.
8.4 Zöld mozgalmak, állatvédõk	Nemzeti parkok (2-3) említése francia nyelvterületen és Magyarországon.	A Zöld társadalom és a biokultúra, José Bové mozgalma. Nemzeti parkok (4-5) említése francia nyelvterületen és Magyarországon.
8.5 A környezetvédelem és a gazdasági helyzet fõbb összefüggései	A kedvezõ, ill. kedvezõtlen gazdasági helyzet hatása a környezetvédelmi elõírások betarására (pl. egyes gyáraknak jobban megéri kifizetni a büntetést, mint szûrõket felszereltetni).	
8.6 Építészeti örökség és mûemlékvédelem	A világörökség és a nemzeti örökség fõbb produktumai Franciaországban és Magyarországon (2-3 említése mindkét országból).	A világörökség és a nemzeti örökség fõbb produktumai Franciaországban és Magyarországon (4-5 említése mindkét országból).
9. Sport 9.1 A sport szerepe, a legnépszerûbb sportágak a célnyelvi országokban	A legnépszerûbb, ill. legeredményesebb versenysportok (5-6) Franciaországban. Egy-két jelentõsebb francia eredmény említése az aktualitástól függõen (pl. aranyérem a legutóbbi olimpián). 3-4 jelentõs francia sportegyesület említése. A nagy sportesemények Franciaországban vagy valamely frankofón országban: *Tour de France*, Párizs-Dakar rally, *Roland-Garros*, Formula-1 monacói nagydíj stb. bemutatása 2-3 mondatban.	A sportolás jelentõsége a francia közfelfogásban. Egy-két, valamely frankofón országban különösen népszerû vagy eredményes sportág említése. A nagy sportesemények Franciaországban vagy valamely frankofón országban: *Tour de France*, Párizs-Dakar rally, *Roland-Garros*, Formula-1 monacói nagydíj stb. bemutatása 4–5 mondatban. A Magyarországon népszerû, ill. eredményes sportágak megemlítése.
9.2 Tömegsport, szabadidõsport, élsport		A legnépszerûbb szabadidõsportok (4-5) Franciaországban (pl. kerékpározás, túrázás, sí, szörf stb.). Coubertin báró és az újkori olimpiák. Új tendenciák a sportban: a küzdõsportok divatja, extrém sportok (pl. *bungee-jumping*, vadvízi evezés). A franciaországi és a magyarországi szabadidõsportok összehasonlítása.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
9.3 A célnyelvi országok kiemelkedõ sportolói	Népszerû, ill. eredményes francia sportolók említése (5–6) (sportáguk megnevezésével).	Egy-két népszerû, ill. eredményes sportoló (és sportága) vagy sportegyesület említése bármely frankofón országból.

A célnyelvi civilizáció tantárgy keretében csak az itt feltüntetett évszámok kérhetõk számon.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
10. A célnyelvi országok történelme, irodalma, mûvészete 10.1 A célnyelvi országok történelmi fejlõdésének fõbb szakaszai, csomópontjai, eseményei		Törzsi inváziók: a betelepülõ törzsek neve.
	Gallia és a római hódítás: a gall nép jellemzõi, Julius Caesar hadjáratai, a római civilizáció emlékei.	
	Nagy Károly hódításai, császárrá koronázása (800), jelentõsége; a verduni szerzõdés és Nagy Károly birodalmának szétesése.	A Frank Birodalom kialakulásaa Meroving- és a Karoling-dinasztia: Klodvig és a kereszténység felvétele, Kis Pipin, Nagy Károly Nagy Károly hódításai, császárrá koronázása (800), jelentõsége; a verduni szerzõdés Capet Hugó (987-) és a Capeting-dinasztia. Francia részvétel a keresztes háborúkban; IX. (Szent) Lajos. Szép Fülöp szerepe az avignoni pápaság (1309–1377) kialakulásában; Szép Fülöp hadjárata a templomosok ellen.
	Jeanne d'Arc fellépése, eredményei, megégetése (1431).	A százéves háború (1339–1453) kitörésének körülményei (trónutódlási konfliktus Angliával, a Valois-dinasztia trónra kerülése), eredménye. I. Ferenc itáliai hadjáratai, ill. ezek kultúrális hatása (a reneszánsz elterjedése Franciaországban).
	Vallásháborúk Franciaországban: a hugenották és a katolikusok küzdelme, Navarrai Henrik, a Szent-Bertalan-éj (1572), „Párizs megér egy misét”, a nantes-i ediktum, IV. Henrik meggyilkolása.	Navarrai Henrik: a Bourbon-dinasztia trónra kerülése (1589).

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
		Richelieu szerepe a francia abszolutizmus kialakításában.
	XIV. Lajos (1643–1715) abszolutizmusa: a király ellenõrzés nélküli hatalma, az intendáns-rendszer, hozzáértõ miniszterek (pl. Colbert).	A colbertizmus. A spanyol örökösödési háború okai, eredménye.
	A francia forradalom: a forradalom okai és céljai, a Bastille lerombolása (1789), az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata (1789), az asszonyok menete, a király szökése, jakobinusok és girondisták ellentéte, a háború, a Tuilériák elfoglalása és a monarchia bukása (1792), a Valmy-i gyõzelem (1792), a köztársaság kikiáltása (1792; I. Köztársaság, 1792–1804), a király kivégzése (1793), a jakobinus terror (1793–94), a forradalom eredményei, vívmányok.	
	Bonaparte Napóleon hatalomátvétele (1799), császárrá koronázása (1804), belpolitikai intézkedései (pl. *franc germinal*, *lycées d'Etat*, polgári törvénykönyv, becsületrend, *Banque de France* stb.), háborúi/ csatái: Marengo, Trafalgar, Austerlitz, Jéna, Wagram, oroszországi hadjárat, Lipcse (1813). Napóleon bukása és számûzetése Elba szigetére, visszatérése és „száz napos" uralma, veresége Waterloo-nál (1815), számûzetése Szent Ilona szigetére.	
		A júliusi forradalom (1830) okai, eredménye.
	Az 1848-as forradalom okai, céljai, eredményei; a II. Köztársaság megszületése (II. Köztársaság 1848–1852).	
	III. Napóleon hatalomra jutása. A Második Császárság (1852–70) létrejötte.	
	Porosz–francia háború (1870), Elzász-Lotharingia elvesztése. A kommün (1871) okai, céljai eredményei, hatása.	
		A III. Köztársaság (1870–1940): az állam és az egyház szétválasztása; Jules Ferry – világi, kötelezõ és ingyenes oktatás; A Dreyfus-ügy.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
	Az elsõ világháború (1914–18), Verdun ostroma (1916), Franciaország és Clémenceau meghatározó szerepe a Párizs környéki béketárgyalásokon (1919–20).	A párizsi taxisok a Marne-nál. A Népfront és vívmányai, Léon Blum. A Maginot-vonal.
	A második világháború (1939–45), a kollaboráció és az ellenállási mozgalom.	A második világháború; a Vichy-i rendszer, Pétain marsall; az ellenállási mozgalom, a *maquis* fogalma, Jean Moulin és Charles de Gaulle szerepe az ellenállásban. A IV. Köztársaság (1946–58) A francia gyarmatok függetlenné válása (Indokína 1954, Algéria 1962). Az V. Köztársaság kezdete (1958), de Gaulle visszatérése a politikai életbe (1958), Az V. Köztársaság köztársasági elnökei.
	Az 1968-as megmozdulások okai, céljai, résztvevõi, eredményei.	A szocialisták (Mitterrand) hatalomra kerülése (1981). Jacques Chirac hatalomra kerülése (1995). A politikai „*cohabitation*” fogalma. Egy-két frankofón ország, országrész történelmének legjelentõsebb eseményei (3-5 fontos információ).
A célnyelvi irodalom történetének fõbb korszakai, kiemelkedõ alkotók és mûvek	A középkor és reneszánsz, a klasszicizmus, a felvilágosodás, a romantika, a realizmus, a szimbolizmus, a szürrealizmus, az egzisztencializmus irodalmának általános jellemzõi. Minden korszakból, továbbá a jelenkor irodalmából legalább 1-3 szerzõ ismerete, munkásságuk rövid jellemzése, mindegyiküktõl legalább 1-3 mû említése. Minden mûfajból (színdarab, novella, episztolé, regény) legalább 1-1 mû, versbõl legalább 3, különbözõ korszakokból származó mû olvasottságot is igazoló elemzése.	Minden korszakból*, továbbá a jelenkor irodalmából legalább 2-5 szerzõ ismerete, munkásságuk rövid jellemzése, mindegyiküktõl legalább 2-5 mû említése * A középkori és reneszánsz irodalomból Villon költészetének ismerete elegendõ. Minden mûfajból (színdarab, novella, episztolé, regény) legalább 2-2 mû, versbõl legalább 6, különbözõ szerzõktõl és minél több korszakból származó mû olvasottságot is igazoló elemzése. Francia irodalmi díjak, 2-3 díjazott említése.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
		A frankofón országok irodalmából egy-két jelentõs alkotó (pl. Simenon, Senghor stb.) megemlítése, mûveik mûfajának és jellemzõ témáik megjelölése.
A célnyelvi országok mûvészettörténetének legfontosabb korszakai, kiemelkedõ mûvészek és mûalkotások	A reneszánsz, a klasszicizmus, a barokk, a romantika, az impresszionizmus, a szürrealizmus mûvészetének általános jellemzõi. Minden korszakból legalább 1-3 mûvész említése, munkásságuk rövid jellemzése, mindegyiküktõl legalább 1-3 mûalkotás ismerete. Legalább 2-3 francia zeneszerzõ és mindegyikük 1-2 mûvének megemlítése, zenei stílusuk, ill. mûfajuk megjelölésével. A francia és francia nyelvû sanzon 2-3 jelentõs képviselõje, dalaik, stílusuk, témáik rövid jellemzése. A képregény mûfaj 2-3 jelentõs francia vagy francia nyelvû példája, a legismertebb képregénysorozatok témái, alaphelyzete, fõszereplõi. A mozi kezdetei, a Lumière-fivérek munkássága. A Cannes-i filmfesztivál.	A reneszánsz, a klasszicizmus, a barokk, a romantika, az impresszionizmus, az expresszionizmus, a fauvizmus, a kubizmus, a szürrealizmus mûvészetének általános jellemzõi. Minden korszakból legalább 2-5 mûvész említése, munkásságuk rövid jellemzése, mindegyiküktõl legalább 1-3 mûalkotás ismerete. A fõ építészeti stílusok (román, gótikus, klasszicista, barokk, szecessziós, modern) általános jellemzése, mindegyikhez legalább 2-3 példa említése. Le Corbusier építészetének rövid jellemzése. A francia és francia nyelvû sanzon 8-10 jelentõs képviselõjének említése, közülük 4-5 elõadó dalainak, stílusának, témáinak rövid jellemzése, dalszövegeik szerepe. A francia könnyûzene új vonásai (új stílusok, pl. rap- McSolaar; más népek zenéje jellemzõinek beépítése, pl. *raï*). A francia filmmûvészet történetének legjelentõsebb állomásai: legendás filmek, színészek (legalább 6-8 nagy színész, színésznõ és 1-3 jelentõs szerepük, valamint legalább 4-5 nagy rendezõ és 1-3 filmjük említése); A francia Új Hullám rövid jellemzése (saját-tosságai, 2-3 rendezõ, 4-5 film említése). A *César*-díj. A francia film és Hollywood kapcsolata (az amerikai filmek konkurenciája, francia filmek amerikai feldolgozása, Luc Besson amerikai rendezései).

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
		Egy-két közelmúltban bemutatott francia vagy frankofón film, színházi elõadás, kiállítás vagy egyéb kulturális esemény megemlítése. A frankofón országok mûvészetébõl egy-két jelentõs alkotó (pl. Brel) stb.) megemlítése.
A tanult történelmi korszakok fõbb mûvelõdéstörténeti, civilizációs jellemzõi, általános korrajz	Õskori emlékek Franciaországban (felsorolás: pl. a Lascaux-i barlang, menhirek, dolmenek).	Õskori emlékek Franciaországban (felsorolás és a felsoroltakhoz kapcsolódó információk vagy ismert történetek: pl. a Lascaux-i barlang felfedezésének története, a különösen jó állapotban megmaradt barlangrajzok, a Lascaux II; a menhir, a dolmen fogalmának meghatározása, egy-két olyan hely említése, ahol megalitok találhatók – pl. Carnac).
	Római kori emlékek Franciaországban: 2-3 emlék felsorolása (pl. aréna Arles-ban és Nîmes-ben, *Pont du Gard*).	Vercingétorix és a gallok harca Caesar ellen, a harc eredménye
		Saint Denis legendája.
		Sainte Geneviève legendája.
	A középkorhoz kapcsolódó ismeretek:	A középkorhoz kapcsolódó ismeretek:
		A Sorbonne alapítása.
		A Calais-i polgárok története.
		A *Collège de France*.
	A Loire-menti kastélyok (építtetésük körülményei: I. Ferenc és az itáliai reneszánsz találkozása; 2-3 kastély megnevezése).	4-5 Loire-menti kastély megnevezése.
	A Francia Akadémia alapítása.	
	A *Comédie Française*.	
	Az udvari élet XIV. Lajos korában. A Versailles-i kastély épületének, kertjének és történetének rövid bemutatása. (8-10 információ).	A Versailles-i kastély épületének, kertjének és történetének részletesebb bemutatása.
	Az újkor történetéhez kapcsolódó ismeretek:	Az újkor történetéhez kapcsolódó ismeretek:
	A forradalom és a „Szabadság, Egyenlõség, Testvériség” jelszava A Marseillaise keletkezésének története, szerzõje, a „*Marseillaise”* elnevezés magyarázata.	A forradalmi naptár bevezetése, a hónapok és évek számítása, elnevezésük elve (pl. a hónapokat meteorológiai, ill. természeti jelenségekrõl nevezték el); legalább 4-5 forradalmi hónap említése

Témakör	Követelmények	
	Középszint	**Emelt szint**
	A Louvre története, múzeummá történõ átalakítása. Párizs a XIX. sz. második felében: Haussmann báró városfejlesztõ munkája, a nagy körutak, az elsõ nagy áruházak, az *Opéra Garnier*, a Panthéon, a Sacré Coeur, az Eiffel-torony. A kabarék világa. A tudományok Franciaországban: legalább 2-3 tudós vagy feltaláló említése (pl. a Montgolfier fivérek, Lavoisier, Champollion, Pasteur, Joliot-Curie), egy tudós vagy feltaláló munkásságának, eredményeinek bemutatása.	A guillotine története. A Diadalív építése. A Concorde tér. Az *Obélisque* Franciaországba kerülése. A tudományok Franciaországban: legalább 4-5 tudós vagy feltaláló említése; egy tudós vagy feltaláló munkásságának, eredményeinek bemutatása.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû tantárgyi érettségi szóbeli vizsga.

A vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort központi útmutató alapján az intézményben tanító szaktanár, illetve szakmai közösség állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgáztató szaktanár értékeli. Az elérhetõ maximális pontszám 50.

A vizsgán elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelõ lapon rögzíti.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet idõtartama 15 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvû nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekrõl, szemelvényekrõl a tételsort összeállító szaktanár gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételbõl áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek elsõ (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenõrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;

– amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggõ szöveg, az ne haladja meg a 25 sort;
– a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
– a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes idõtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
– a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
– a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje elõtt nem ismerhetik meg. A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszõleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a térképeket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelõ használatával önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítõ, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amelybõl az elsõ résztétel megoldására maximum 30, a másodikéra maximum 20 pont adható.

Ezen belül az elsõ tétel esetében maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincs használatáért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincs használatáért.

Értékelõlap a középszintû érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Szóbeli vizsga 1. résztétel				Szóbeli vizsga 2. résztétel			A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 50)	Érdemjegy
	Tartalom (max.: 20)	Felépítés (max.: 5)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 30)	Tartalom (max.: 15)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 20)		

AZ EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emelt szintû tantárgyi érettségi írásbeli és szóbeli vizsgából áll. Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort az útmutatónak megfelelõen a vizsgaközpont állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgaközpont által megbízott vizsgáztató szaktanár értékeli.

Az emelt szintû vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összpontszám érdemjegyre történõ átváltása a központilag meghatározott táblázat alapján történik. Az elérhetõ maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelõ lapon rögzíti és összesíti.

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatának megoldására 180 perc áll a jelölt rendelkezésére. Az írásbeli feladathoz bármilyen egynyelvû és kétnyelvû nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsgán a jelöltnek 450-500 szó terjedelmû esszé jellegû fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani, melyeknek a következõ témaköröket kell lefedniük:

1. célnyelvi irodalom vagy mûvészet
2. célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete
3. általános, összehasonlító jellegû civilizációs téma.

(Az egyes nyelvek esetében a célnyelvi országok körét a részletes vizsgaleírás tartalmazza.)

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következõ megoszlásban:

- tartalom: 50 pont;
- logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelõ szókincs használata: 30 pont. Ez utóbbi pontszámot kell csökkenteni, ha a dolgozatban súlyos, értelemzavaró nyelvi hibák találhatók.

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik.

A vizsgadolgozatok értékelését a vizsgaközpont szervezésében, a jelölt iskolájától független, külsõ értékelõ végzi.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételsorát a vizsgaleírásnak megfelelõen a vizsgaközpont a szakirányú felsõoktatási intézmények képviselõivel egyeztetve központilag állítja össze.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet idõtartama 20 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvû nyelvi szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekrõl, szemelvényekrõl a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételbõl áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek elsõ (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenõrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes idõtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje elõtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintû vizsgát megelõzõ tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezõknek.

A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszõleges sorrendben választhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a rendelkezésre álló segédeszközöket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve gazdag (szak)szókincs megfelelõ használatával, választékos stílusban, önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítõ, irányító kérdéseket.

A második feladat egy autentikus dokumentum önálló elemzésére épülõ beszélgetés a jelölt és a vizsgáztató között.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a vizsgáztató tanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 70, amelybõl az elsõ résztétel megoldására maximum 45, a másodikéra maximum 25 pont adható.

Ezen belül az elsõ tétel esetében maximum 30 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért (szempontjai: jártasság az adott témakörben és önálló véleményalkotás, elemzõkészség), és 10 pontot a megfelelõ (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

Értékelõlap a emelt szintû érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	***Írásbeli vizsgán elért pontszám (maximális pont: 80)***	**Szóbeli vizsga 1. résztétel**				**Szóbeli vizsga 2. résztétel**			***A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 70)***	***Érdemjegy***
		Tartalom (max.: 30)	Felépítés (max.: 5)	(Szak)szókincs választékos nyelvhasználat (max.: 10)	**A résztétel összpontszáma (max.: 45)**	Tartalom, önálló véleményalkotás, elemzõkészség, jártasság(max.: 15)	(Szak)szókincs, választékos nyelvhasználat (max.: 10)	**A résztétel összpontszáma (max.: 25)**		

NÉMET CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI KÖVETELMÉNYEK

Az emelt szint követelményeinek részét képezik a középszinten meghatározott követelmények is.

KOMPETENCIÁK

Témák	Középszint	Emelt szint
1. Témakörök bemutatása		
1.1 A témák *komplex*, életszerû bemutatása 10-15 perces, *logikusan* felépített, *árnyaltan* megfogalmazott, szabadon, *helyes hanglejtéssel* érthetõen elõadott beszámolókban	Legyen képes a témakörrõl önállóan, összefüggõen egy kb. 10 perces logikusan felépített átfogó beszámolót tartani, érintve a témakörben elõforduló számára fontos kérdések negatív és pozitív oldalát is. Legyen képes a német nyelvnek megfelelõ szó- és mondathangsúlyozásra, interferencia nélkül.	Legyen képes a témakörnek megfelelõ alapos háttérismeret alapján a fellelhetõ problémák nagy részérõl önálló véleménynyilvánításra, logikus érvelésre. Legyen képes az témakört több irányból megközelíteni és a napi aktualitásokat kiemelni, elemezni.
2. Szaknyelv		
2.1 A célnyelvi országokra jellemzõ fogalmak azonosítása, helyes használata	Legyen képes a fontos, a célnyelvi országokra jellemzõ fogalmakat meghatározás ill. szövegkörnyezet alapján azonosítani. Legyen képes az egy témához kapcsolható fogalmakat kiválasztani, rendszerezni, használni. Legyen képes az egyes célnyelvi országokban nyelvileg különbözõen kifejezett, de tartalmilag azonos jelenségeket leíró fogalmait felismerni.	Legyen képes a célnyelvi országokra jellemzõ speciális szakszókincset árnyaltan használni. Autentikus szövegek alapján legyen képes a célnyelvi országokra jellemzõ fogalmak meghatározására. Legyen képes az egyes célnyelvi országokban nyelvileg különbözõen kifejezett , de tartalmilag azonos jelenségeket leíró fontos fogalmait helyesen használni.
3. Források		
3.1 Konkrét és *elvont* tartalmú, rövid, a célnyelven írt forrásokból merített ismeretek megértése, ismeretlen nyelvi elemek jelentésének kikövetkeztetése, lényeges és *specifikus* információk felismerése, kiemelése és bemutatása folyékony, szabatos, a téma tartalmának megfelelõ szókincs felhasználásával	Tudjon megfelelõ szókinccsel és stílusban válaszolni a forrás tartalmára vonatkozó egyszerû kérdésekre. Tudja kikeresni a forrásból megadott szempontok alapján a lényeges információkat, és azokat megfelelõ nyelvi szinten bemutatni. Legyen képes a forrásból gyûjtött lényeges információkat korábbi ismereteivel összehasonlítani.	Tudjon megfelelõ szókinccsel és stílusban válaszolni a forrás tartalmára vonatkozó komplex kérdésekre. Tudja kikeresni a forrásból megadott szempontok alapján a lényeges és specifikus információkat, és azokat megfelelõ nyelvi szinten bemutatni. Legyen képes a forrásból gyûjtött lényeges és specifikus információkat korábbi ismereteivel összehasonlítani, az esetleges eltéréseket indokolni.
3.2 Különbözõ típusú forrásokból származó információk összevetése		Tudja két vagy több forrás tartalmi, formai, nyelvi hasonlóságait és különbségeit kiemelni, szabatosan megfogalmazni és indokolni. Tudja két vagy több forrás felhasználásával az adott témát megfelelõ nyelvi szinten, összefoglalóan bemutatni.

Témák	Középszint	Emelt szint
3.3 Következtetések, önálló kérdések megfogalmazása tárgyi vagy írásos anyag alapján	Tudjon a forrás alapján egyszerû következtetéseket és kérdéseket megfogalmazni. Tudja a forrás felhasználásával az adott témát megfelelõ nyelvi szinten, összefoglalóan bemutatni.	Tudjon a forrás alapján összetettebb következtetéseket is levonni, kérdéseket feltenni, problémákat megfogalmazni. Tudja alkalmazni a forráskritikát, ismertetni a szerzõ véleményét, szándékát, a témához való viszonyát.
3.4 Információk gyûjtése és következtetések, *elemzések és összehasonlítások* bemutatása (egyszerû) statisztikai táblázatokból, diagramokból, grafikonokból, ábrákból	Tudja az egyszerû statisztikai táblázatok, diagramok, grafikonok, ábrák adatait értelmezni, tudjon az ezekre vonatkozó rövid kérdésekre válaszolni. Tudjon az adatok alapján tényeket és egyszerû következtetéseket megfogalmazni.	Tudja a statisztikai táblázatok, diagramok, grafikonok, ábrák adatait értelmezni, tudjon az ezekre vonatkozó kérdésekre válaszolni. Tudjon az adatok alapján tényeket és következtetéseket megfogalmazni, összehasonlításokat tenni, a témát összefüggõen, megfelelõ nyelvi szinten bemutatni.
3.5 Térképek felhasználása az ismeretszerzéshez	Tudjon földrajzi és történelmi térképekrõl, térképvázlatokról megadott szempontok alapján információkat gyûjteni, és ezeket megfelelõ nyelvi szinten megfogalmazni. Tudja a térképek adatait az adott téma összefüggõ bemutatása során felhasználni.	Tudja két vagy több térkép összehasonlításával a változásokat szabatosan ismertetni.
3.6 Szépirodalmi és képzõmûvészeti alkotások, filmek és képi források (fényképek, karikatúrák stb.) felhasználása a célországokban élõ emberek gondolkodásmódjának, szokásainak, életvitelének megértéséhez és bemutatásához	Tudjon szépirodalmi és képzõmûvészeti alkotásokat, filmeket és képi forrásokat értelmezni, ezekbõl megadott szempontok alapján a célországokban élõ emberek gondolkodásmódjára, szokásaira, életvitelére vonatkozó lényeges információkat kikeresni és megfelelõ nyelvi szinten megfogalmazni. Tudja az így nyert információkat az adott téma összefüggõ bemutatása során felhasználni.	Tudjon szépirodalmi és képzõmûvészeti alkotásokat, filmeket és képi forrásokat értelmezni, ezekbõl megadott szempontok alapján a célországokban élõ emberek gondolkodásmódjára, szokásaira, életvitelére vonatkozó lényeges és specifikus információkat kikeresni, összehasonlítani és megfelelõ nyelvi szinten megfogalmazni. Tudja az így nyert információkat és következtetéseket az adott téma összefüggõ bemutatása során felhasználni.
4.Tájékozódás térben és idõben		
4.1 A célországok fejlõdése, kultúrája, szempontjából *fontos helyszínek azonosítása* a térképen.	Tudja biztosan használni az adott témakörökhöz mellékletként biztosított térképet. Ismerje fel a térképen a fontosabb földrajzi pontokat, gazdasági, politikai és kulturális központokat a gazdasági és politikai fejlõdés szempontjából fontos helyszíneket, tudja ezekhez hozzárendelni a megfelelõ eseményeket.	Legyen képes kontúrtérképen elhelyezni a gazdasági, politikai fejlõdés ill. kultúra szempontjából fontos helyszíneket. Tudja a helyszínt a megfelelõ eseményhez hozzárendelni.
4.2 A *földrajzi környezet szerepe* az egyes kultúrák és államok kialakulásában.	Legyen tisztában a földrajzi környezet hatásaival a német nyelvû egyes államok és kultúrák fejlõdésére, legyen képes következtetések levonására.	Legyen képes megindokolni a földrajzi környezet által befolyásolt változásokat a célnyelvi országok fejlõdésében. Tudja idõben követni az adott területen végbe menõ változásokat a földrajzi környezet esetleges változása alapján.
4.3 Geopolitikai következmények megfogalmazása		Ismertesse a gazdasági globalizáció hatását a német nyelvû államok gazdaságpolitikájára.

Témák	Középszint	Emelt szint
4.4 A célországok fejlõdése szempontjából fontos események idõrendi sorrendbe állítása	Legyen képes a gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális fejlõdés szempontjából fontos eseményeket megnevezni, ezeket idõrendben helyesen elhelyezni.	
4.5 A különbségek és egybeesések, a legjellemzõbb párhuzamok felismerése a célországok és Magyarország fejlõdésében	Legyen képes segédanyag segítségével egy adott témakörben a célnyelvi országok és Magyarország összehasonlítására, a legfontosabb eltérések, ill. párhuzamok fontosabb okainak felsorolására.	Legyen képes az eltérések ill. párhuzamok okainak árnyalt ismertetésére. Legyen képes egy adott esemény összehasonlításánál a vissza-, ill. elõretekintésre.
5. A célországok fejlõdését alakító tényezõk feltárása		
5.1 A földrajzi adottságok, a gazdasági fejlõdés, a politikai felépítmény és a kulturális fejlõdés ok-okozati összefüggései, elõzményei és következményei. *Önálló kérdések megfogalmazása az okokról és* következményekrõl	Legyen képes a gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális fejlõdés, egyes események és folyamatok okait és következményeit felismerni, megfelelõ nyelvi szinten megfogalmazni és értelmezni. Legyen képes a különbözõ típusú (földrajzi, gazdasági, társadalmi, politikai, történelmi, kulturális) okokat és következményeket csoportosítani.	Tudjon önállóan kérdéseket felvetni, problémaköröket azonosítani az okok és következmények kapcsán.
5.2 Személyek, pártok, csoportok szerepének fölismerése a fejlõdésben		Legyen képes gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális eseményekben, folyamatokban egyes személyek, pártok, csoportok szerepét felismerni és megfelelõ nyelvi szinten bemutatni.
5.3 A különbözõ régiók eltérõ fejlõdésének bemutatása		Legyen képes felismerni és megfelelõ nyelvi szinten bemutatni a célországok egyes régióinak gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális fejlõdésében mutatkozó hasonlóságokat és különbségeket. Tudja ismertetni a régiók közötti hasonlóságok és különbségek okait és következményeit.
5.4 Aktuális események és azok elõzményeinek, okainak bemutatása	Legyen képes aktuális eseményeket megfelelõ nyelvi szinten, logikusan, az ok-okozati összefüggéseket érzékeltetve bemutatni.	Legyen képes az aktuális események elõzményeit is megfelelõ nyelvi szinten ismertetni.
5.5 A célországok és hazánk gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális viszonyainak összehasonlítása	Legyen képes egy adott gazdasági, társadalmi, politikai vagy kulturális kérdés, illetve témakör bemutatása során a célországok és Magyarország közötti kapcsolatokat, hasonlóságokat és különbségeket megfelelõ nyelvi szinten ismertetni.	Legyen képes a célországok és Magyarország közötti hasonlóságok és különbségek okait és következményeit felismerni, és megfelelõ nyelvi szinten megfogalmazni.
	TÉMAKÖRÖK	
1. A célnyelvi országok földrajza		
1.1 A célnyelvi országok földrajzi fekvése, felszíne, tájegységei	Elemezze térkép segítségével a megadott szempontok alapján a célnyelvi országok földrajzi fekvését. Mutassa meg térképen az egyes célnyelvi országok nagytájait és legfontosabb felszíni vizeit. Ismertesse a nagytájak felszínformáit.	Elemezze önállóan a célnyelvi országok fölrajzi fekvését. Tudja elhelyezni kontúrtérképen a célországok legfontosabb felszíni vizeit és nagytájait.
1.2 Nemzeti jelképek	Mutassa be az egyes célnyelvi országok nemzeti jelképeit (zászlók, címerek).	

Témák	Középszint	Emelt szint
1.3 Közigazgatási régiók, autonómiák	Mutassa be Németország, Ausztria és Svájc közigazgatási rendszerét és annak mûködését (Németország, Ausztria: tartományi, Svájc: kantonrendszer.) Nevezze meg Németország és Ausztria közigazgatási régióit és azok központjait	Határozza meg az egyes közigazgatási régiók hatásköreit összevetve az államszövetségek központi szerepvállalásával.
1.4 Éghajlat	Jellemezze a célnyelvi országok éghajlatát.	Bizonyítsa példák alapján a domborzat szerepét az éghajlat és a növénytakaró alakulásában. Mutasson be a célnyelvi országok területén honos néhány jellegzetes állat- és növényfajt.
1.5 Népesség, nemzeti kisebbségek	Ismertesse az egyes célnyelvi országok népességére vonatkozó adatokat (lakosságszám, népsûrûség). Jellemezze a népesség eloszlásának területi sajátosságait, tudja megnevezni ennek természeti és társadalmi -gazdasági okait és következményeit. Ismertesse a bevándorlók szerepét az egyes célnyelvi országok népességének alakulásában, valamint a bevándorlás, és a 90-es évektõl kezdõdõen a bevándorlás korlátozásának okait. Nevezze meg a célnyelvi országokban élõ kisebbségeket , jellemezze helyzetüket a célnyelvi országok társadalmaiban.	Elemezze a vendégmunkások, bevándorlók befogadásából eredõ gazdaságföldrajzi kérdéseket.
1.6 Leghíresebb városok, turisztikai központok, nevezetességek	Mutassa be az egyes célnyelvi országok egy-egy leghíresebb turisztikai látványosságát szemléltetve a városnézõ, a természetjáró és a nyaraló turizmus legismertebb helyszíneivel.	Mutassa be a célnyelvi országok kiemelkedõ turisztikai területeinek egy-egy turisztikai központját, nevezetességét. (Ausztria: Bécs és környéke, Salzkammergut vagy Salzburg; Németország: Berlin, Weimar vagy az Északi- és a Keleti-tenger partvidéke; Svájc: Luzern, Zürich vagy a Genfi-tó vidéke)
2. A célnyelvi országok gazdasága		
2.1 Gazdasági adottságok, lehetõségek, jellemzõk	Németország, Ausztria, Svájc és Liechtenstein földrajzi fekvése, a gazdasági fejlõdést meghatározó domborzati, vízrajzi, népességi viszonyaik, fõbb ásványkincseik.	
2.2 A célnyelvi országok gazdasági ágazatai	Németország: energiagazdaság kohászat, gépgyártás, vegyipar, elektro-technika mezõgazdaság kül- és belkereskedelem. Ausztria: energiagazdálkodás, nehézipar mezõgazdaság turizmus. Svájc: energiagazdálkodás, ipar – helyi nyersanyagok hiánya mezõgazdaság turizmus.	Németország: a gazdaság szerkezeti és területi koncentrációja regionális sajátosságok: Észak-nyugat-Németország, Közép- Rajna-vidék, Dél-Németország, az új tartományok Ausztria: regionális sajátosságok: Nyugat-, Délkelet- és Észak-Ausztria Svájc: specializált gazdaság regionális sajátosságok: Alacsony- és Magas-Svájc Liechtenstein mint adóparadicsom
2.3 Nemzetközi viszonylatban is ismert termékek, márkák, nagyvállalatok. *Fogyasztóvédelem*	A német nyelvû országok néhány a vizsgázó által szabadon választott, nemzetközi viszonylatban aktuálisan ismert termékének, márkájának, nagyválla-latának megnevezése, rövid bemutatása.	A fogyasztóvédelem szerepe, mûködése a német nyelvû országokban.

Témák	Középszint	Emelt szint
2.4 A célnyelvi országok Magyarországon is jelenlévõ nagyvállalatai	A német nyelvû országok egy-két, Magyarországon aktuálisan jelenlévõ nagyvállalatának rövid bemutatása.	Magyarország mint gazdasági telephely elõnyei és hátrányai a német nyelvû országok betelepült nagyvállalatainak szempontjából.
2.5 Közlekedés	A német nyelvû országok fõbb szárazföldi, vasúti, vízi és légi közlekedési útvonalai, az egyes közlekedési ágak fõbb sajátosságai.	A német nyelvû országok helye Európa közlekedési hálózatában.
2.6 Pénzügyek, fizetõeszközök, *bankrendszer*	A német nyelvû országok fizetõeszközei a második világháború után. Az euro bevezetése Németországban és Ausztriában.	A német nyelvû országok pénzügyi és bankrendszerének fõbb sajátosságai (kétszintû bankrendszer), kapcsolatok az Európai Monetáris Unióval. A svájci bankok nemzetközi szerepe.
2.7 A célnyelvi országok és az Európai Unió, *illetve más gazdasági integrációk* kapcsolatai	Németország és Ausztria helye, szerepe az Európai Unió gazdasági és politikai rendszerében, kulturális programjaiban. Svájc függetlenségi hagyományai.	Svájc és az EFTA. Az Európai Gazdasági Térség.
3. Politikai viszonyok		
3.1 A célnyelvi országok politikai és választási rendszere	A német, az osztrák és a svájci állam felépítése. Állam és közigazgatás összefüggései. Választási rendszerek a német nyelvû országokban, a választójog szabályozása, parlamenti, tartományi, önkormányzati és európai parlamenti választások. A népszavazás szerepe Svájcban. Politikai alapjogok.	A föderalizmus jellege Németországban, Ausztriában és Svájcban.
3.2 A törvényhozó és a végrehajtó hatalom mûködése	Németország: Bundestag, Bundesrat, Bundesver- sammlung Landtage Bundesregierung, Bundeskanzler, Bundesminister Länderregierungen Gemeinden. Ausztria: Nationalrat, Bundesrat, Bundesver- sammlung Landtage Bundesregierung, Bundeskanzler, Bundesminister Landesregierungen Gemeinden. Svájc: Nationalrat, Ständerat, Bundesversammlung Bundesrat, Departmente Kantone und Gemeinden.	Liechtenstein: Alkotmányos monarchia Landesfürst, Landtag, Regierung.
3.3 Az államfõ politikai szerepe		A szövetségi elnök – Bundespräsident – szerepe, jogai Németországban, Ausztriában és Svájcban.
3.4 Kormány- és ellenzéki pártok	A fõbb politikai pártok rövid jellemzése: Németország: SPD CDU/CSU Bündnis 90/Die Grünen FDP PDS. Ausztria: ÖVP SPÖ FPÖ Die Grünen	Svájc: a fõbb politikai irányzatok rövid jellemzése.
3.5 Kisebbségi problémák, politikai feszültségek		Németország, Ausztria és Svájc nemzeti kisebbségei, a bevándorlók lehetõségei és problémái: aktuális politikai viták a kisebbségek jogaival kapcsolatban.

Témák	Középszint	Emelt szint
3.6 A célnyelvi országok és Magyarország politikai rendszerének hasonlóságai, eltérései	A német nyelvû országok és Magyarország politikai rendszerének összehasonlítása a következõ szempontok alapján: – az állam felépítése, közigazgatás – választási rendszer, választójog – a törvényhozó hatalom mûködése – a végrehajtó hatalom mûködése – fõbb politikai irányzatok.	A német nyelvû országok és Magyarország politikai rendszerének összehasonlítása a következõ szempontok alapján: – az államfõ helyzete, jogai – kisebbségi problémák, feszültségek és a megoldásukra tett erõfeszítések.
4. Társadalmi viszonyok		
4.1 Társadalmi csoportok, helyzetük, együttélési formáik, problémáik	Legyen képes a társadalom néhány kiemelt rétegének, öregek, fiatalok, nõk, kisebbségek vagy bevándorlók aktuális helyzetének ismertetésére, a célnyelvi országokban fellelhetõ problémák, társadalmi feszültségek bemutatására, az esetleges megoldások, ill. próbálkozások felvázolására.	Legyen képes a társadalom néhány kiemelt rétegének, fiatalok, öregek, nõk, kisebbségek és bevándorlók aktuális helyzetének árnyalt bemutatására, a problémák kialakulásának okait tudja kifejteni. Legyen képes a célnyelvi országok és Magyarország e társadalmi csoportjainak helyzetét összehasonlítani, az eltéréseket, ill. párhuzamokat indokolni.
4.2 Célnyelvi dialektusok		Az irodalmi- és köznyelv valamint a dialektusok szerepe a német nyelvû országok nyelvhasználatában, néhány példa említésével.
4.3 A célnyelvi országok oktatási rendszere, eltérések és hasonlóságok a célnyelvi országok és Magyarország oktatási rendszerében.	Tudja ismertetni a német, osztrák, ill. svájci valamint a magyar iskolarendszer felépítését. Legyen képes a rendszerek összehasonlítására, az elõnyök és hátrányok bemutatására.	Legyen képes az oktatási rendszer felépítésének összefüggéseit a különbözõ országokban felismerni, a problémákat, ill. elõnyöket kiemelni, az oktatási rendszerek és az országok közötti átjárhatóságról véleményt alkotni.
4.4 Munkavállalás, munkanélküliség, szakszervezetek	Ismerje a munkavállalás feltételeit a célnyelvi országokban. Tudja felsorolni a munkanélküliség kialakulásának okait. Tudjon példákat felsorolni ezen problémák megoldásának kísérleteire. Legyen képes a szakszervezetek társadalmi szerepének bemutatására.	Legyen képes az Uniós munkavállalási feltételeket ismertetni,a munkanélküliség aktuális helyzetét ismertetni, a változások okait levezetni, a gazdasági összefüggéseket ismertetni. Tudja összehasonlítani Németország, Ausztria és Magyarország nagy szakszervezeteinek társadalmi szerepét.
4.5 Egészségügy, társadalombiztosítás	Legyen képes a célnyelvi országok egészségügyi és társadalombiztosítási rendszerét bemutatni.	Legyen képes az egészségügy és társadalombiztosítás mûködésének eredményességét elemezni.
4.6 Súlyos társadalmi problémák, bûnözés, droghelyzet	Ismertesse a célnyelvi országok súlyos társadalmi problémáit: bevándorlás, idegen gyûlölet, , tolerancia a hátrányos helyzetûekkel és idõsekkel szemben, esélyegyenlõség a társadalomban. Tudja felsorolni a kiváltó okokat és legyen képes a lehetséges megoldások közül néhányat felsorolni. Tudja ismertetni a bûnözés fõbb irányait, a társadalom ellenreakcióit. Tudja elhelyezni a drogkérdést a társadalmi problémák között.	Tudja a súlyos társadalmi problémákat, bûnözés és drog valamint a prevenciós tevékenység egyéni és társadalmi hatását a célnyelvi országokban és Magyarországon összehasonlítani.

Témák	Középszint	Emelt szint
4.7 A vallás és az egyházak szerepe a társadalomban	Ismertesse a célnyelvi országokban jelenlévõ fõbb vallási irányzatokat, ezek egyházait és hatásukat a társadalom tagjainak életére.	Tudja elemezni a vallási sokszínûségbõl adódó aktuális problémákat figyelembe véve az új vallási irányzatokat és a bevándorlás kérdését.
5. Mindennapi élet, életmód		
5.1. A család szerepe, családi élet, családi ünnepek, mindennapi rítusok	Mutassa be a célnyelvi országokban napjainkban legjellemzõbb családszerkezeteket és családi szereposztásokat. Tudja röviden bemutatni a legelterjedtebb családi ünnepeket és ismerjen néhány hozzájuk kapcsolódó, a magyartól eltérõ szokást.	Tudja bemutatni a családi viszonyokban megmutatkozó hasonlóságokat és eltéréseket a célnyelvi országokban és Magyarországon.
5.2. A gyermekek helyzete a családban és a társadalomban		Tudja felsorolni a gyermekek legfontosabb jogait és kötelességeit . Ismerjen néhány esélyegyenlõséget javító, családpolitikai intézkedést. Ismerje és tudja értékelni a gyermekvállalással és a gyermekneveléssel kapcsolatos közvélekedést.
5.3. Városi és vidéki élet, urbanizáció	Hasonlítsa össze a vidéki és a városi életformát a célnyelvi országokban.	Elemezze a városiasodás és az életminõség alakulásának összefüggéseit.
5.4. A szabadidõ eltöltése, szórakozás, nyaralási és pihenési szokások	Mutassa be a célnyelvi országok fiatal és felnõtt lakosságának jellemzõ otthoni és házon kívüli szabadidõs tevékenységeit. Mutassa be az egyes célnyelvi országok fiatal és felnõtt lakosságának nyaralási és pihenési szokásait (pl. az utazások célja, idõtartama, úticélja).	Ismertesse a célnyelvi országokra speciálisan jellemzõ csoportos, ill. szervezett szabadidõs tevékenységeket (pl. egyesületek, népfõiskolák, ifjúsági központok). Soroljon fel és mutasson be röviden néhány európai, ill. világhírû eseményt a célnyelvi országok kulturális életének különbözõ területeirõl (pl. Salzburgi Ünnepi Játékok, Frankfurti Könyvvásár, „documenta” kiállítás).
5.5. Gondolkodásmód, jellemzõ ideálok, értékek	Hasonlítsa össze a német nyelvû országokban és Magyarországon aktuálisan jellemzõ értékrendeket. (pl. anyagi javakhoz való viszony, érvényesülés, munka, erkölcs, emberismeret, tolerancia, egészséges életmód, tudományos-technikai fejlõdés alapján). Hasonlítsa össze egy német nyelvû ország és Magyarország fiataljainak életérzését és jövõképét. Tudjon bemutatni röviden a célnyelvi országok mindegyikébõl egy-két olyan jelentõs történelmi vagy kortárs személyiséget, akik munkásságukkal méltán lehetnek a ma fiataljai számára példaképek.	Mutassa be egy német nyelvû ország példáján az értékek változását a nagyszülõk, szülõk és gyermekek generációinak életében. Tudjon egy-egy példát mondani a célnyelvi országok jellemzõ ideáljaira, példa- és eszményképeire és tudja értelmezni azok hatását a nemzeti önazonosság tudatára.

Témák	Középszint	Emelt szint
5.6. Társadalmi érintkezés, etikett, gesztusnyelvek	Ismerje a társadalmi érintkezés alapszituációiban (köszönés, bemutatkozás, megszólítás, tegezés-magázás, érkezés idõ-pontra, meghívás, vendéglátás, társalgás) a célnyelvi országokban elvárt magatartásformákat. Legyen képes megfelelõen reagálni a célnyelvi országokban használt legfontosabb gesztusokra és tudja tisztázni a számára ismeretlenek jelentését.	
6. Hagyományok, szokások, ünnepek		
6.1 A célnyelvi országok nemzeti ünnepei és jelképei	Ismertesse Németország, Ausztria és Svájc nemzeti ünnepeit / Tag der Deutschen Einheit; 3. Okt. in D. ; Österreich: 26. Oktober ; Schweiz 1. August / az ehhez történelmi hátteret. Ismertesse a célországok nemzeti jelképeit ezek szimbólum rendszerét és jelentését.	Ismertesse a svájci nemzeti ünnephez kapcsolódó Tell legendát.
6.2 Népszokások, népzene, néptánc, népviselet, népi játékok	Ismertessen néhányat az egyik célnyelvi ország történelméhez, vallásához kapcsolódó népszokásai közül, említsen ehhez kapcsolódó népdalt, néptáncot és népviseletet.	Ismertessen néhányat a célnyelvi országok népszokásaiból, mesélje el kialakulásukat, a hozzájuk kapcsolódó hiedelmeket.
6.3 A célnyelvi országok gasztronómiája, tipikus ételei és italai, étkezési szokásai	Ismertessen néhány tipikus táj jellegû ételt és italt. Tudja egy-egy szabadon választott tipikus étel elkészítési módját, receptjét. Tudja összehasonlítani a német, osztrák és magyar konyhát, étkezési szokásokat.	Tudjon beszélni az osztrák és német konyha hatásáról a magyar konyhára.
6.4 Tradicionális és modern konyhamûvészet		Tudjon összeállítani egy-egy tipikusan német, osztrák, ill. svájci ünnepi menüt, a tájnak megfelelõ ételnevek használatával. Ismertesse az életmód változásának a modern konyhára gyakorolt hatásait a célnyelvi országokban.
7. Tömegkommunikáció, média		
7.1 A sajtó, a TV és a rádió helyzete, szerepe a célnyelvi országokban	Legyen képes a hagyományos és modern médiák megkülönböztetésére, ismertesse a különbözõ sajtó termékek fajtáit és jelentõségüket az információ szerzés területén.	Ismertesse a különbséget a sajtótermékek között – napilap, hetilap, bulvár sajtó. Tudja megnevezni a vezetõ német nyelvû mûsorszolgáltatókat, fontosabb információs hálózatot. Ismertesse ezek kapcsolatait a magyar mûsor-szolgáltatókkal.
7.2 A célnyelvi országok legjelentõsebb sajtóorgánumai, TV- és rádióadói, ifjúsági és diáksajtója	Ismerjen néhány német, osztrák és svájci napi lapot, egyéb sajtó terméket. Legyen képes a sajtóban elõforduló fõbb szövegfajták jellemzésére, ismerje fel ezeket. Nevezze meg a német nyelvû TV-csatornákat, mondjon példát a különbözõ mûsorokra, ismertessen néhányat a német nyelvû és magyar csatornákon is folyó mûsorokból. Tudjon felsorolni néhány diáksajtó terméket, ismertesse ezek speciális tartalmát a célcsoporttól függõen.	

Témák	Középszint	Emelt szint
7.3 Telefon- és mobiltelefon-használat, etikai kódex	Legyen tisztában a német és magyar telefonálási szokások közti különbségekkel – köszönés, szóhasználat – a mobiltelefon használat szabályozásával és etikai szabályaival.	
7.4 Sajtószabadság		Legyen tisztában a sajtószabadság gyakorlati jelentõségével, elõnyeivel és esetleges hátrányaival a német nyelvû országok területén. Például: helyreigazítások, sajtóperek
7.5 Reklám		Legyen tisztában az aktuális törvénykezéssel a német nyelvû országokban és Magyarországon. Például: cigaretta és alkohol reklámozása. Ismertesse a különbözõ reklámhordozók jelentõségét, a reklám hatását a társadalom tagjaira, a reklámozás elõnyeit és hátrányait.
7.6 A számítógép és az Internet szerepe a célnyelvi országokban, a virtuális világ		Értékelje az írott sajtó megváltozott szerepét a televízió és internet korában, ismertesse azok elõnyeit és hátrányait. Tudjon árnyalt véleményt nyilvánítani a multimédiás adat, ill. információ szolgáltatás lehetõségeirõl, használatáról, elõnyeirõl és hátrányairól.
8. Környezetvédelem		
8.1.Globális és regionális környezeti problémák a célnyelvi országokban	Tudja felsorolni a célnyelvi országok globális és regionális környezeti problémáit (klímaváltozás, levegõ-, talaj- és vízszennyezés, atomenergia-hasznosítás, szemétkezelés) és mutassa be kialakulásuk fõbb okait. Ismertesse az egyes országok környezeti károk enyhítésére irányuló törekvéseit, azok eredményeit és kudarcait.	Értelmezze a környezeti problémák kialakulásának összetevõit és folyamatát.
8.2. Környezetvédelem a mindennapokban	Jellemezze a célnyelvi országok polgárainak környezettudatos magatartását alátámasztva a mindennapi életbõl vett példákkal.	Mutassa be a környezettudatos magatartás kialakulásának néhány elemét a célnyelvi országokban. Tudja kiemelni a Magyarország számára is példaadó magatartásformákat.
8.3. A célnyelvi országok környezetvédelmi politikája		Ismertesse a célnyelvi országok környezetvédelmi politikájának legfontosabb állomásait és aktuális feladatait.
8.4. Zöld mozgalmak, állatvédõk	Nevezzen meg egy célországbeli fontos környezetvédõ szervezetet és tevékenységi területeit.	Mutassa be a célnyelvi országok részvételét a nemzetközi környezetvédõ szervezetekben és szerepét a nemzetközi összefogásban.

Témák	Középszint	Emelt szint
8.5. A környezetvédelem és a gazdasági helyzet fõbb összefüggései		Mutassa be a célnyelvi országok gazdasági tevékenysége és a környezetvédelmi szempontok érvényesítése közötti ellentmondásokat. Ismertesse a környezetbarát mezõgazdasági, ipari termelésre és szolgáltató tevékenységre irányuló törekvéseket, a fenntartható fejlesztés lehetõségeit.
9. Sport		
9.1 A sport szerepe, a legnépszerûbb sportágak a célnyelvi országokban	A sport szerepe a mindennapi életben Németország, Ausztria és Svájc egy-két népszerû sportágának – pl. sísport, labdarúgás, tenisz – helyzete.	A sport szerepének felértékelõdése az utóbbi években a célnyelvi országok társadalmában.
9.2 Tömegsport, szabadidõsport, élsport		Az iskolai és szabadidõ sport lehetõségei a német nyelvû országokban. Az élsporttal kapcsolatos problémák és ezek társadalmi megítélése a célnyelvi országokban (pl. doppingszerek használata, élsportolók mint példaképek, az élsport és a gazdaság kapcsolata).
9.3 A célnyelvi országok kiemelkedõ sportolói	Egy kiemelkedõ eredményeket elért, a vizsgázó által szabadon választott német, osztrák vagy svájci sportoló pályájának, közéleti szerepének bemutatása.	
10. A célnyelvi országok történelme, irodalma, mûvészete		
10.1 A német történelem kezdetei	A germán törzsek és életmódjuk Az ókori római kultúra hatása a germán népek életére.	A germán népvándorlás legfontosabb mozzanatai és résztvevõinek ismerete, térbeli elhelyezkedése. A legrégibb német nyelvemlékek.
10.2 <u>A középkor</u> 10.2.1. A kora középkor	A Frank Birodalom történetének fõbb állomásai. A hûbériség kialakulása. I. Ottó birodalomépítõ politikájának lényege.	Püspökség- és kolostoralapítások szerepe, a szerzetesrendek tevékenysége.
10.2.2. A középkori német birodalom fénykora és hanyatlása (XI–XV. századig)	A császár és a pápaság konfliktusa, az invesztitúra-harc és lezárása. A Hohehstaufen-dinasztia Itália-politikája; a német fejedelemségek megerõsödése. A rendi társadalom felépítése. Német városalapítások, városszövetségek.	A keresztes hadjáratok hatása a középkori német társadalomra.
10.2.3. Mindennapok a középkorban	Nemesi, polgári és paraszti életformák.	
10.2.4. Ausztria a középkorban (X–XV. századig)		Ausztria útja a határtartományságtól a Habsburg-dinasztia megerõsödéséig.
10.2.5. Az Eidgenossenschaft kialakulása és fejlõdése a középkorban	A lovagi kultúra és értékrend fõbb elemei. Walter von der Vogelweide lírája.	Az Eidgenossenschaft kialakulása és küzdelmei a Habsburg hûbéruralommal szemben.

Témák	Középszint	Emelt szint
10.2.6. Mûvelõdés és mûvészetek a középkorban	A romanika és a gótika stílusjegyeinek bemutatása példákon keresztül.	A Nibelungenlied és egy szabadon választott lovagi eposz rövid bemutató elemzése (pl. Parzival, Tristan und Isolde).
10.3. A reformáció és az ellenreformáció kora (XVI–XVII. század)		
10.3.1. A humanizmus és a reneszánsz	A német humanizmus jellemzõ jegyei és néhány képviselõje. A német reneszánsz stílusjegyeinek bemutatása példákon keresztül.	A festészet új témái (portré, tájfestészet) és néhány képviselõje (pl. Albrecht Dürer, Hans Holbein).
10.3.2. A reformáció	A reformáció elõzményei és fõbb irányzatai (lutheránus, kálvinista) és elterjedése a német nyelvterületen. Luther Márton bibliafordításának jelentõsége. A könyvnyomtatás felfedezése Az ellenreformáció kibontakozása és hatása. Vallási üldözöttség, mûvelõdés, iskolaalapítások.	A német paraszthábo rú és a reformáció népi irányzata. A 30 éves háború és a vesztfáliai béke hatalmi, politikai, felekezeti, és társadalmi következményei.
10.3.3. Az ellenreformáció	A barokk építészet jellemzõ jegyeinek ismertetése néhány világhírû építészeti alkotás (pl. Wiener Karlskirche, Dresdner Zwinger) bemutatásán keresztül.	A barokk irodalom fõbb témáinak bemutatása néhány irodalmi alkotás részletének elemzésével (pl. A. Gryphius, H. J. Chr. von Grimmelshausen).
10.3.4. A barokk mûvészet	A barokk zene egy-két kiemelkedõ alakjának (pl. J. S. Bach, G. F. Händel) és azok munkásságának rövid bemutatása.	
10.4. Az abszolutizmus kora		
10.4.1. A felvilágosodás	A német felvilágosodás politikai és társadalmi vonatkozásai.	
10.4.2. A felvilágosult abszolutizmus	A felvilágosult abszolutizmus jellemzõi Ausztriában és Poroszországban. A német felvilágosodás alapeszméi.	
10.4.3. A felvilágosodás irodalma	G. E. Lessing egy szabadon választott drámájának elemzõ bemutatása. J. W. Goethe és F. Schiller munkásságának bemutatása. Életmûvük jelentõs tényei.	G. E. Lessing életmûvének bemutatása.
10.4.4. A német klasszicizmus	Egy-két fõbb mûvük értelmezése (témák, kérdésfeltevések, mûfajok, kifejezésmód, motívumok). A bemutatott mûvek elhelyezése az adott életmûben, az adott korszakban.	Goethe és Schiller pályaképére ható irányzatok, szellemi kötõdéseik. Goethe és Schiller helye és hatása a német irodalomra.
10.4.5. A német romantika	A német romantika fõbb jellemzõi. E. T. A. Hoffmann egy szabadon választott mûvének elemzõ bemutatása.	W. A. Mozart és L. van Beethoven munkásságának jelentõsége a német zenében. A romantika mûvészetfelfogásának viszonya a megelõzõ eszmei áramlatokhoz. Új tudományágak születése; történelemtudomány, germanisztika, gyûjtõ- és fordítói tevékenység.

Témák	Középszint	Emelt szint
10.5. Az iparosodás kora		
10.5.1. Az 1848-as forradalmak	Az 1848-as német forradalmak célkitûzései, átmeneti eredményeik és bukásuk. A német nemzetállam kialakulása.	
10.5.2. A német nemzetállam születése	Az ipari forradalom hatása a német nyelvterület gazdaságára és környezetére.	A német egységfolyamat gazdasági, hatalmi és politikai vonatkozásainak elemzése. Az ipari forradalom társadalmi következményei (urbanizáció, szociális feszültségek, új ideológiai áramlatok).
10.5.3. Az ipari forradalom	A realizmus fõbb jellemzõi (mûfajai, esztétikai alapelvei, témái, motívumai, ábrázolásmódja). Theodor Storm vagy Theodor Fontane egy szabadon választott mûvének elemzõ bemutatása.	Gottfried Keller egy mûvének értelmezése (mûfaj, téma, kompozíció, a mû kapcsolata a korstílussal).
10.5.4. A realizmus (1850–1890)		
10.5.5. A naturalizmus (1880–1900)		A naturalizmus irodalmi irányzatának bemutatása (mûfajok, témák, hõsök, élethelyzetek, nyelvezet, ábrázolásmód) és G. Hauptmann munkássága.
10.5.6. A szecesszió		A szecesszió jellemzõ vonásai és kiemelkedõ képviselõi az építészetben és a festészetben.
10.6. A német nyelvû országok a XX. században		
10.6.1. Az I. világháborút lezáró békék hatása Németországra és Ausztriára	Az I. világháborút lezáró Versailles-i és St. Germain-i békék területi és etnikai vonatkozásai.	
10.6.2. A Weimari Köztársaság		A Weimari Köztársaság létrejötte, mûködése és összeomlásának okai.
10.6.3. A nemzetiszocializmus és a II. világháború	A nemzetiszocializmus hatalomra jutásának körülményei. A náci Németország jellemzõi. Németország háborús érdekei. A nácizmus bukása.	A nácizmus ideológiájának elemzése (pl. fajelmélet, élettér elmélet).
10.6.4. A két német állam megalakítása és fennállása	A két német állam megalakításának fõbb állomásai (1945–49). Az eltérõ gazdasági, politikai és társadalmi fejlõdés jellemzõi.	A gyõztes hatalmak elképzelései és hatalmi érdekeik hatása a megszállási övezetekben az eltérõ gazdasági, politikai és társadalmi rendszerre.
10.6.5. A német újraegyesítés	A német újraegyesítés fõbb állomásai. Az egyesítést követõ gazdasági és szociális nehézségek.	Az újraegyesítés gazdasági, politikai elõzményei.

Témák	Középszint	Emelt szint
10.6.6. A XX. század német nyelvû mûvészetébõl	Az expresszionizmus irodalmi irányzatának rövid bemutatása (élményanyaga, életérzése, mûfajai, nyelvezete, formai újításai és képviselõi). Bertolt Brecht epikus színházának jellemzõi egy mûve alapján. A XX. századi német nyelvû líra fõbb irányzatai (szürrealizmus, társadalom-kritikai irányzat, konkrét költészet). Egy szabadon választott költõ életmûvének bemutatása. A XX. század kiemelkedõ német nyelvû epikai alkotásaiból: Thomas Mann mûvészetének bemutatása egy választott mûve alapján. Franz Kafka szerepe és hatása a német nyelvû irodalomra egy választott mûve alapján.	Az expresszionista festészet jellemzõi és néhány képviselõje (pl. „Der blaue Reiter”, ”Die Brücke”, O. Kokoschka, E. Schiele). Az epikus színház továbbfejlesztése Friedrich Dürrenmatt mûveiben; a tragikomédia mûfaja. R. M. Rilke életmûvének bemutatása. A XX. század második felének lírájából egy szabadon választott költõ bemutatása. Alfred Döblin, Robert Musil, Günter Grass, Wolfgang Borchert, Thomas Bernhard vagy Peter Handke egy mûvének elemzõ bemutatása.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû tantárgyi érettségi szóbeli vizsga.

A vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort központi útmutató alapján az intézményben tanító szaktanár, illetve szakmai közösség állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgáztató szaktanár értékeli. Az elérhetõ maximális pontszám 50.

A vizsgán elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelõ lapon rögzíti.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet idõtartama 15 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvû nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekrõl, szemelvényekrõl a tételsort összeállító szaktanár gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételbõl áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek elsõ (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenõrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggõ szöveg, az ne haladja meg a 25 sort;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes idõtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;

– a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
– a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje elõtt nem ismerhetik meg. A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszõleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a térképeket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelõ használatával önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítõ, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amelybõl az elsõ résztétel megoldására maximum 30, a másodikéra maximum 20 pont adható.

Ezen belül az elsõ tétel esetében maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincs használatáért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincs használatáért.

Értékelõlap a középszintû érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Szóbeli vizsga 1. résztétel				Szóbeli vizsga 2. résztétel			A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 50)	Érdem-jegy
	Tartalom (max.: 20)	Felépítés (max.: 5)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 30)	Tartalom (max.: 15)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 20)		

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emelt szintû tantárgyi érettségi írásbeli és szóbeli vizsgából áll. Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort az útmutatónak megfelelõen a vizsgaközpont állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgaközpont által megbízott vizsgáztató szaktanár értékeli.

Az emelt szintû vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összpontszám érdemjegyre történõ átváltása a központilag meghatározott táblázat alapján történik. Az elérhetõ maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelõ lapon rögzíti és összesíti.

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatának megoldására 180 perc áll a jelölt rendelkezésére. Az írásbeli feladathoz bármilyen egynyelvû és kétnyelvû nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsgán a jelöltnek 450-500 szó terjedelmû esszé jellegû fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani, melyeknek a következõ témaköröket kell lefedniük:

1. célnyelvi irodalom vagy mûvészet
2. célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete
3. általános, összehasonlító jellegû civilizációs téma.

(Az egyes nyelvek esetében a célnyelvi országok körét a részletes vizsgaleírás tartalmazza.)

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következõ megoszlásban:

- tartalom: 50 pont;
- logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelõ szókincs használata: 30 pont. Ez utóbbi pontszámot kell csökkenteni, ha a dolgozatban súlyos, értelemzavaró nyelvi hibák találhatók.

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik.

A vizsgadolgozatok értékelését a vizsgaközpont szervezésében, a jelölt iskolájától független, külsõ értékelõ végzi.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételsorát a vizsgaleírásnak megfelelõen a vizsgaközpont a szakirányú felsõoktatási intézmények képviselõivel egyeztetve központilag állítja össze.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet idõtartama 20 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvû nyelvi szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekrõl, szemelvényekrõl a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételbõl áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek elsõ (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenõrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat, stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes idõtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje elõtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintû vizsgát megelõzõ tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezõknek.

A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszõleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a rendelkezésre álló segédeszközöket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve gazdag (szak)szókincs megfelelõ használatával, választékos stílusban, önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítõ, irányító kérdéseket.

A második feladat egy autentikus dokumentum önálló elemzésére épülõ beszélgetés a jelölt és a vizsgáztató között.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a vizsgáztató tanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 70, amelybõl az elsõ résztétel megoldására maximum 45, a másodikéra maximum 25 pont adható.

Ezen belül az elsõ tétel esetében maximum 30 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért (szempontjai: jártasság az adott témakörben és önálló véleményalkotás, elemzõkészség), és 10 pontot a megfelelõ (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

Értékelõlap a emelt szintû érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	***Írásbeli vizsgán elért pontszám (maximális pont: 80)***	Szóbeli vizsga 1. résztétel				Szóbeli vizsga 2. résztétel			***A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 70)***	***Érdemjegy***
		Tartalom (max.: 30)	Felépítés (max.: 5)	(Szak)szókincs választékos nyelvhasználat (max.: 10)	**A résztétel összpontszáma (max.: 45)**	Tartalom, önálló véleményalkotás, elemzõkészség, jártasság (max.: 15)	(Szak)szókincs, választékos nyelvhasználat (max.: 10)	**A résztétel összpontszáma (max.: 25)**		

OLASZ CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1. Olaszország földrajza		
1.1 Olaszország földrajzi fekvése, felszíne Olaszország tájegységei	Országhatárok, fõbb folyók Appenninek, Alpok Vulkánok Nagyobb szigetek A Pó-alföld	Tavak Legmagasabb hegycsúcsok Az Appenninek és az Alpok ismertebb hegycsoportjai (pl. Dolomitok stb.) Az Olaszországhoz tartozó szigetcsoportok A Tavoliere
1.2 Közigazgatási régiók, autonómiák	Olaszország jelentõsebb tartományai, ezek rövid bemutatása	Olaszország közigazgatási egységei: regione, provincia, comune
1.3 Éghajlat, növény- és állatvilág	Olaszország éghajlatának fõbb jellemzõi	A mediterrán vidék jellemzõ növényzete (pl. macchia) A hegyvidékek különleges állatai (pl. barna medve, hegyi kecske stb.)
1.4 Népesség, nemzeti kisebbségek	Olaszország népességszáma Néhány példa az ország területén élõ nemzeti kisebbségekre	A kétnyelvû tartományok (Val d'Aosta, Friuli-Venezia Giulia, Trentino-Alto Adige)
1.5 Leghíresebb városok, turisztikai központok, nevezetességek	Róma, Firenze, Velence, Nápoly fõbb nevezetességei Capri, Szicília látnivalói	A tartományok fõbb jellemzõi turisztikai szempontból
2. Olaszország gazdasága		
2.1 Gazdasági adottságok, lehetõségek, jellemzõk	A gazdaságot befolyásoló éghajlati sajátosságok, a fekvés adta lehetõségek rövid ismertetése	Észak és dél gazdasági különbségei és annak fõbb okai
2.2 Olaszország fõbb gazdasági ágazatai	Fontosabb mezõgazdasági termények Fontosabb iparágak (pl. autógyártás, elektronika)	A termelés területi megoszlásának fõbb jellemzõi
2.3 Nemzetközi viszonylatban is ismert termékek, márkák, nagyvállalatok. Magyarországon jelenlévõ olasz nagyvállalatok Fogyasztóvédelem	Olasz autók, háztartási gépek, ruházati termékek; jellegzetes élelmiszerek (pl. olíva olaj, parmezán sajt)	Az olasz termékek esélyei a nemzetközi piacon; A fogyasztói kifogások orvoslásának lehetõségei
2.4 Közlekedés	Az olasz közlekedési hálózat (országúti, vasúti, légi)	Az olasz közlekedési vállalatok; fizetendõ díjak, kedvezmények
2.5 Fizetõeszközök, pénzügyek, bankrendszer	Az euró	Az euró bevezetése Nem készpénzes fizetési lehetõségek Az infláció Olaszországban
2.6 Olaszország és az Európai Unió		Az EU tagság elõnyei és hátrányai Olaszország számára
3. Politikai viszonyok		
3.1 Olaszország politikai és választási rendszere	Az olasz parlament felépítése és mûködése Az olasz miniszterelnök Az olasz választási rendszer rövid bemutatása	
3.2 A törvényhozó és végrehajtó hatalom mûködése	Fontosabb minisztériumok (pl. belügy)	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.3 Kormány- és ellenzéki pártok	A legnagyobb kormánypárt neve és vezetõje A kormány politikai beállítottsága	A kormánykoalíció pártjai Az ellenzéki pártok Jelentõs politikai tömörülések
3.4 Olaszország és Magyarország politikai rendszerének hasonlóságai, eltérései	Olaszország és Magyarország parlamentjének fõbb eltérései	Az olasz és magyar politikai pártok rövid bemutatása
3.5 Az államfõ politikai szerepe		Az államfõ személye
3.6 Kisebbségi problémák, politikai feszültségek		A bevándorlók, illetve a menekültek helyzete A helyzetük rendezésére tett kísérletek A küldõ országok
4. Társadalmi viszonyok		
4.1 Társadalmi csoportok, helyzetük, együttélési formáik, problémáik Nõk a társadalomban Bevándorlás	Társadalmi rétegzõdés A fiatalok helyzete és lehetõségei A nõk helyzete a családban A bevándorlók problémái	A nõi egyenjogúság, a nõk megváltozott társadalmi szerepe A bevándorlás okozta feszültségek
4.2 Olaszország oktatási rendszere, eltérések és hasonlóságok Olaszország és Magyarország oktatási rendszerében	Különbségek az alap- és középszintû oktatásban (felosztás, osztályzás, a tanítás szervezése stb.) Eltérõ iskolatípusok Iskolai végzettségek	Továbbtanulási lehetõségek Olaszországban
4.3 Munkavállalás, munkanélküliség, szakszervezetek	A munkába állás körülményei A munkanélküliség méretei Olaszországban Országos szintû szakszervezetek	A pályakezdõk nehézségei Pályázati rendszer az állami szférában A munkanélküliek helyzete Olaszországban és Magyarországon A munkanélküliség csökkentésére tett lépések A szakszervezetek sajátos helyzete a társadalom életében (sztrájkok, tüntetések stb.)
4.4 Egészségügy, társadalombiztosítás	Az egészségügy aktuális helyzete Olaszországban Betegszabadság, nyugdíj	Kutatások az orvostudomány területén; olasz kutatóorvosok A társadalombiztosítás szerepe, visszaélések
4.5 Társadalmi problémák, bûnözés, droghelyzet	A társadalom perifériájára szorult emberek (pl. hajléktalanok) A maffia A fiatalokra leselkedõ veszélyek (alkohol, drog, diszkó-balesetek)	A társadalmi problémák enyhítésére alakult szervezetek (non-profit szervezetek, szeretetszolgálatok, önkéntes szolgálat stb.) A szervezett bûnözés A maffia és a politika összefonódása A különbözõ maffia-csoportok
4.6 A vallás és az egyházak szerepe a társadalomban	A Vatikán szerepe az olaszok életében	Az egyház szerepe a családok életében (pl. válás, abortusz) Vallások Magyarországon és Olaszországban
4.7 Dialektusok		Az olasz nyelv és rétegei példákon keresztül (a standard és a regionális olasz nyelvhasználat valamint a dialektusok)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5. Mindennapi élet, életmód		
5.1 A család szerepe, családi élet, családi ünnepek, mindennapi rítusok	A hagyományos olasz család felépítése és mindennapjai; eltérõ napirendek Fontosabb ünnepek a családban	A családmodell megváltozása (pl. gyerekvállalás, több generáció együttélése) Az olasz életstílus és életfelfogás Az anya szerepe a családban
5.2 A gyerekek helyzete a családban és a társadalomban		A gyerekek megváltozott helyzete régen és ma (pl. gyermekmunka, gyermekvédelem)
5.3 Városi és vidéki élet, urbanizáció	A városi és a vidéki élet elõnyei és hátrányai	Az urbanizáció hatása az emberek életére Az urbanizációval járó problémák (pl. ingázás, belsõ vándorlás)
5.4 A szabadidõ eltöltése, szórakozás, nyaralási és pihenési szokások	A szabadságolások jellegzetességei Olaszországban A Ferragosto Utazási szokások (pl. settimana bianca, Pasquetta)	
5.5 Társadalmi érintkezés, etikett, gesztusnyelvek	Az eltérõ gesztusnyelvek; néhány ismertebb példa bemutatása	
6. Hagyományok, szokások, ünnepek		
6.1 Olaszország nemzeti ünnepei és jelképei	Az olasz és a magyar nemzeti ünnepek, esetleges összehasonlításuk	
6.2 Népszokások, népzene, néptánc, népviselet, népi játékok	Ismert helyi ünnepek Olaszországban (pl. a sienai Palio, a velencei karnevál stb.)	Néhány szabadon választott tartomány népi hagyományai, szokásai
6.3 Olaszország gasztronómiája, tipikus ételei és italai, étkezési szokásai	Az olasz konyha jellegzetes alapanyagai Az étkezési szokásokban jelentkezõ különbségek Magyarországon és Olaszországban Egy olasz menü összeállítása és elkészítésének módja	A gasztronómiában jelentkezõ különbségek a földrajzi fekvés következtében Néhány jellegzetes olasz étel elkészítésének módja
6.4 Tradicionális és modern konyhamûvészet		A mediterrán konyha sajátosságai A mediterrán diéta Az egészséges táplálkozás
7. Tömegkommunikáció, média		
7.1 A sajtó, a TV és a rádió és szerepük Olaszországban	A média hatása a nyelvhasználatra A tévéfüggõség kialakulása A filmek által közvetített agresszió	A média és a politika viszonyulása
7.2 Olaszország legjelentõsebb sajtóorgánumai, TV- és rádióadói, ifjúsági és diáksajtója	Az állami és az ismertebb magán televíziók Ismertebb TV-programok típusai Fõbb napilapok, heti és havi újságok	A napilapok felépítése és jellegzetességei (pl. terza pagina) A bulvársajtó
7.3 Telefon- és mobiltelefon-használat, etikai kódex	A legismertebb szolgáltatók	Az olasz emberekre jellemzõ „telefonmánia”
7.4 Reklámok		Reklámok az újságokban és a televízióban (pl. reklámozott termékek, a reklámok mennyisége, reklámok a mûsorok alatt) A reklámok nyelvezete
7.5 A számítógép és az Internet szerepe Olaszországban, a virtuális világ		Az Internet térhódítása Néhány ismertebb honlap (pl. keresõk, intézmények honlapjai)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
8. Környezetvédelem		
8.1 Globális és regionális környezeti problémák Olaszországban	Az utóbbi évtizedek környezeti problémái (pl. hegycsuszamlások, erdõtüzek)	
8.2 Környezetvédelem a mindennapokban	A szelektív hulladékgyûjtés A kritikus helyzet megszûntetésére tett lépések (pl. targhe alterne)	Környezetbarát energiaforrások Újrahasznosítható anyagok térhódítása
8.3 Zöld mozgalmak, állatvédõk	A természetvédõ mozgalmak növekvõ szerepvállalása a politikai életben	Természetvédõ mozgalmak Európában (néhány példával illusztrálva)
8.4 Olaszország környezetvédelmi politikája		Nemzeti parkok, védett területek Olaszországban Az ismertebb nemzeti parkok rövid bemutatása
8.5 A környezetvédelem és a gazdasági helyzet fõbb összefüggései		Az állami és a privát szféra szerepe a környezetvédelemben Olaszországban
9. Sport		
9.1 A sport szerepe, a legnépszerûbb sportágak Olaszországban	A legnépszerûbb sport, a labdarúgás; népszerû csapatok, híres személyiségek Az autóversenyzés Az olimpiai játékok	Nagy sportesemények Olaszországban (pl. Giro d'Italia) Történelmi hagyományok a sportban (pl. a velencei Regata, a sienai Palio)
9.2 Olaszország kiemelkedõ sportolói	Néhány kiemelkedõ sportoló életútja, eredményei	A múlt nagy sportolói (pl. Fausto Coppi)
9.3 Tömegsport, szabadidõsport, élsport		A testmozgás az olaszok életében
10. Olaszország történelme, irodalma, mûvészete		
10.1 Olaszország történelmi fejlõdésének fõbb szakaszai, csomópontjai, és fontosabb eseményei	A signoriak kora A Risorgimento Olaszország az I. világháborúban	A Velencei Köztársaság A Risorgimento meghatározó alakjai és szerepük (pl. Mazzini, Cavour, Garibaldi, II. Viktor Emanuel) Olaszország a II. világháborúban
10.2 Az olasz irodalom történetének fõbb korszakai, kiemelkedõ alkotók és mûvek	Dante, Petrarca, Boccaccio Goldoni XX. századi írók a II. világháború elõtt – egy szabadon választott szerzõ és mûve(i) bemutatása (pl. Verga, Pirandello) XX. századi írók a II. világháború után – egy szabadon választott szerzõ és mûve(i) bemutatása (pl. Moravia, Buzzati, Carlo Levi, Primo Levi, Calvino) Az utóbbi évtizedek olasz elbeszélõi – egy szabadon választott szerzõ és mûve(i) bemutatása (pl. Baricco, De Carlo)	Macchiavelli XIX. századi költõk (Leopardi, Pascoli) Manzoni: Jegyesek XX. századi költõk (Montale, Ungaretti, Penna, Pasolini) Nõi szerzõk (D. Maraini, N. Ginzburg, O. Fallaci) Az olasz filmmûvészet fõbb korszakai (pl. neorealizmus, a commedia all'italiana) Az olasz filmmûvészet kiemelkedõ alakjai (rendezõk, színészek)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
10.3 Olaszország mûvészettörténetének fontosabb korszakai, kiemelkedõ mûvészek és mûalkotások	Nagy olasz múzeumok (pl. Vatikáni Múzeumok, Uffizi Képtár) Firenze és a Reneszánsz Leonardo élete és mûvei	Róma és a Barokk Michelangelo élete és mûvei Raffaello élete és mûvei A Futurizmus
10.4 A tanult történelmi korszakok fõbb mûvelõdéstörténeti, civilizációs jellemzõi, általános korrajz	A társadalom és a gazdaság fõbb jellemzõi, a kultúra legjelentõsebb irányzatai; a legfontosabb történelmi és kulturális személyiségek: – a Risorgimento idején	A társadalom és a gazdaság fõbb jellemzõi, a kultúra legjelentõsebb irányzatai; a legfontosabb történelmi és kulturális személyiségek: – a Reneszánszban – a XX. században

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû tantárgyi érettségi szóbeli vizsga.

A vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort központi útmutató alapján az intézményben tanító szaktanár, illetve szakmai közösség állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgáztató szaktanár értékeli. Az elérhetõ maximális pontszám 50.

A vizsgán elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelõ lapon rögzíti.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet idõtartama 15 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvû nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekrõl, szemelvényekrõl a tételsort összeállító szaktanár gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételbõl áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek elsõ (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenõrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggõ szöveg, az ne haladja meg a 25 sort;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes idõtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje elõtt nem ismerhetik meg. A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszõleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a térképeket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelõ használatával önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítõ, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amelybõl az elsõ résztétel megoldására maximum 30, a másodikéra maximum 20 pont adható.

Ezen belül az elsõ tétel esetében maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincs használatáért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincs használatáért.

Értékelõlap a középszintû érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Szóbeli vizsga 1. résztétel				Szóbeli vizsga 2. résztétel			A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 50)	Érdem-jegy
	Tartalom (max.: 20)	Felépítés (max: 5)	(Szak) szókincs (max..: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 30)	Tartalom (max.: 15)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 20)		

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emelt szintû tantárgyi érettségi írásbeli és szóbeli vizsgából áll. Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort az útmutatónak megfelelõen a vizsgaközpont állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgaközpont által megbízott vizsgáztató szaktanár értékeli.

Az emelt szintû vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összpontszám érdemjegyre történõ átváltása a központilag meghatározott táblázat alapján történik. Az elérhetõ maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelõ lapon rögzíti és összesíti.

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatának megoldására 180 perc áll a jelölt rendelkezésére. Az írásbeli feladathoz bármilyen egynyelvû és kétnyelvû nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsgán a jelöltnek 450-500 szó terjedelmû esszé jellegû fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani, melyeknek a következõ témaköröket kell lefedniük:

1. célnyelvi irodalom vagy mûvészet
2. célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete
3. általános, összehasonlító jellegû civilizációs téma.

(Az egyes nyelvek esetében a célnyelvi országok körét a részletes vizsgaleírás tartalmazza.)

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következõ megoszlásban:
– tartalom: 50 pont;
– logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelõ szókincs használata: 30 pont. Ez utóbbi pontszámot kell csökkenteni, ha a dolgozatban súlyos, értelemzavaró nyelvi hibák találhatók.

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik.

A vizsgadolgozatok értékelését a vizsgaközpont szervezésében, a jelölt iskolájától független, külsõ értékelõ végzi.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételsorát a vizsgaleírásnak megfelelõen a vizsgaközpont a szakirányú felsõoktatási intézmények képviselõivel egyeztetve központilag állítja össze.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet idõtartama 20 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvû nyelvi szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekrõl, szemelvényekrõl a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételbõl áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy
– a tételek elsõ (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenõrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
– a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
– a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
– a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes idõtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
– a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
– a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje elõtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintû vizsgát megelõzõ tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezõknek.

A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszõleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a rendelkezésre álló segédeszközöket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve gazdag (szak)szókincs megfelelõ használatával, választékos stílusban, önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítõ, irányító kérdéseket.

A második feladat egy autentikus dokumentum önálló elemzésére épülõ beszélgetés a jelölt és a vizsgáztató között.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a vizsgáztató tanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 70, amelybõl az elsõ résztétel megoldására maximum 45, a másodikéra maximum 25 pont adható.

Ezen belül az elsõ tétel esetében maximum 30 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért (szempontjai: jártasság az adott témakörben és önálló véleményalkotás, elemzõkészség), és 10 pontot a megfelelõ (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

Értékelõlap a emelt szintû érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	***Írásbeli vizsgán elért pontszám (maximális pont: 80)***	**Szóbeli vizsga 1. résztétel**				**Szóbeli vizsga 2. résztétel**			***A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 70)***	***Érdemjegy***
		Tartalom (max.: 30)	Felépítés (max.: 5)	(Szak)szókincs választékos nyelvhasználat (max.: 10)	**A résztétel összpontszáma (max.: 45)**	Tartalom, önálló véleményalkotás, elemzõkészség, jártasság (max.: 15)	(Szak)szókincs, választékos nyelvhasználat (max.: 10)	**A résztétel összpontszáma (max.: 25)**		

OROSZ CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Az emelt szint követelményeinek részét képezik a középszinten meghatározott követelmények is.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Oroszország földrajza		
Oroszország földrajzi fekvése, felszíne	Tudja elhelyezni Oroszországot a térképen, a földgömbön. Ismerje a határoló országokat. Ismerje az ország domborzati viszonyait, legjelentõsebb folyóit, tavait, fõbb szigeteit, azok néhány jellemzõjét. Vaktérképen helyezze el az országot határoló fõbb tengereket.	Hasonlítsa össze Oroszország és Magyarország földrajzi fekvését, domborzati viszonyait, fõbb folyóit, tavait.
Oroszország fõbb tájegységei	Felismerje a térképen és el tudja helyezni a vaktérképen az ország fõbb tájegységeit, tudja azok pontos elnevezését. Tudjon tájékozódni a térképen, hogy melyek az országban elõforduló legfontosabb ásványkincsek, ismerje területi elõfordulásukat.	Össze tudja vetni az Orszországban és Magyarországon elõforduló ásványkincseket.
Oroszország éghajlata	Tudja elemezni Oroszország éghajlatát tematikus térképek alapján, tudja elhelyezni az éghajlati övezetesség rendszerében, ismerje az egyes övezetek fõbb vonásait.	
Oroszország élõvilága	Mutassa be tematikus térképek alapján a természetes növénytakaró területi változásait, az ott jellemzõ állatvilág képviselõit.	A középszintet meghaladóan fel tudja sorolni a célországban lévõ növény és állatvilág több képviselõjét, tudjon mondani néhányról egy-egy jellemzõt.
Oroszország népessége, nemzeti kisebbségek	Ismerje a célország legnépesebb városait. Meg tudjon nevezni a célországban élõ kisebbségeket, ismerje az Oroszország területén élõ finnugor népeket, tudjon közülük jellemezni egyet, legyenek információi életmódjukról, hitvilágukról, az oroszokhoz fûzõdõ viszonyukról.	Ismerjen a finnugor népeken kívül más Oroszországban élõ kisebbségeket, tudja õket jellemezni.
Oroszország leghíresebb városai, turisztikai központok, nevezetességek	Fel tudjon sorolni néhányat a célország legfõbb városai közül, ismerje Moszkva és Pétervár történelmét, nevezetességeit.	Tudjon mondani néhány jellemzõt Moszkva és Péterváron kívül más városokra (pl. az Aranygyûrû némely városaira).
Oroszország jelképei	Ismerje a célország zászlóját, címerét, himnuszát, tudjon információkat keletkezésükrõl, történetükrõl.	
Oroszország gazdasága		
Oroszország gazdasági adottsága, lehetõségei, jellemzõi	Mutassa be a természeti tényezõk és a mezõgazdaság kapcsolatát, nevezze meg a legfõbb kultúrnövényeket, háziállatokat. Nevezze meg a célországban található legfontosabb fafajtákat, mondjon példát feldolgozásukra.	Mutasson be néhányat a célországban lévõ vállalkozási formák közül.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Mutassa meg a térképen a legfõbb kõolaj- és földgázlelõhelyeket, szerepüket a világgazdaságban.	
Oroszország gazdasági ágazatai	A gazdasági adottságokból kiindulva fel tudja sorolni a célország legfontosabb gazdasági ágazatait.	Mondjon példákat az elmúlt évek gazdasági változásaira.
Kereskedelem	Soroljon fel import és export termékeket, rendelkezzék a megfelõ információval, hogy mely országokból és milyen termékeket hoznak be a célországba, és mit és hova exportálnak. A tanuló legyen képes kiigazodni az erre vonatkozó grafikonon.	A gazdasági ágazatokból és a kereskedelembõl kiindulva vonjon le következtetéseket Oroszországnak a világgazdaságban elfoglalt helyérõl.
Gazdasági kapcsolat	Mondjon példákat a Magyarország és Ororszország közötti gazdasági kapcsolatra.	
Közlekedés	Mutassa be röviden a célország tengeri, légi és vasúti közlekedését.	
Pénzügyek, fizetõeszközök, bankrendszer	Jellemezze a Központi Bank tevékenységét,mutassa be a bankrendszer jellemzõit az 1994-es változások után.	
Társadalmi viszonyok		
Az ifjúság helyzete	Tudja elemezni, hogy milyen új lehetõségek (a tanulásban, a szakmaválasztásban, a vállalkozásokban stb.) és új problémák (erkölcsi szabadosság, narkománia, bûnözés stb) jellemzõek a mai orosz ifjúságra.	Hasonlítsa össze az orosz és magyar ifjúság helyzetét.
Oktatási rendszer	Tudja röviden elemezni Oroszország jelenlegi oktatási rendszerét, annak az elmúlt idõszakban végbement változásait (például nem állami iskolák és fõiskolák, egyetemek létrehozása, tandíj bevezetése stb).	Hasonlítsa össze Oroszország és Magyarország oktatási rendszerét!
Nõk az orosz társadalomban	Ismerje a nõk szerepét az orosz történelemben! Tudja, hogy milyen sok szerep jut a mai nõnek a megváltozott világban! Soroljon fel néhány olyan mûvészt, akiknek orosz nõk voltak a múzsái! (Salvador Dali, Picasso, Matisse.)	Hasonlítsa össze az orosz és magyar nõk helyzetét! Próbálja megmagyarázni, miben rejlik az orosz nõk vonzereje!
Egészségügy	Ismerje az egészségügy rendszerét Oroszországban. Tudja, hogy milyen változások történtek az orvosi ellátásban. Tudjon példát hozni olyan változásokra, amelyek segítették az egészségügy korszerûsítését, finanszírozhatóbbá tételét (házi-, magánorvosok, prevenció stb.) Tudja felsorolni az orvostudomány néhány világhírû orosz vívmányát (égés-, szív- és szemsebészet).	Tudja összevetni az Oroszországban és Magyarországon az egészségügyi ellátásban történõ változásokat! Sorolja fel a magyar orvostudomány néhány vívmányát!
Oroszország – soknemzetiségû állam	Tudja bemutatni Oroszországot mint több nemzetiséget magába foglaló föderációt. Tudja elemezni, hogy milyen régi és új feszültségek adódnak egy ilyen soknemzetiségû államban!	Össze tudja vetni a kisebbségek helyzetét Oroszországban és Magyarországon!

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Vallás Oroszországban	Legyenek ismeretei a pravoszláv vallás eredetérõl, ismerjen néhány különbséget a pravoszlávia és a katolicizmus között. Ismerje a pravoszláv egyház szerkezetét. Mutassa be a legfõbb egyházi ünnepeket (idõpontjuk, ünneplésük módja…stb). Jellemezze a pravoszláv egyház megváltozott helyzetét, szerepét a mai Oroszországban! Tudjon felsorolni más vallásokat Oroszországban!	Tudjon valamit a pavoszláv egyház helyzetérõl Magyarországon!
Oroszországi politikai viszonyok		
Oroszország politikai és választási rendszere	Jellemezze Oroszország politikai rendszerét, felépítését, ismerje az orosz választási rendszert.	Vesse össze az orosz és a magyar választási rendszert.
A jelenlegi kormány, ellenzéki pártok	Nevezzen meg néhány pártot és mozgalmat, amelyek fontos szerepet játszanak az orosz politikai életben. Ismerje a legfõbb pártok vezetõit, be tudja mutatni õket néhány szóban. Tudjon felsorolni néhány politikai feszültséget a mai Oroszországban. Próbáljon magyarázatot találni a politikai feszültségekre a mai Oroszországban	
Az orosz államfõ poltikai szerepe	Nevezze meg a jelenlegi orosz köztársasági elnököt. Sorolja fel rendelkezési jogait, hatáskörét.	Hasonlítsa össze a magyar és az orosz köztársasági elnök kompetenciáit.
Törvényhozó és végrehajtó hatalom	Tudja megnevezni Oroszország törvényhozó szervét, valamint a végrehajtó hatalmát.	Össze tudja vetni Oroszország és Magyarország törvényhozó és végrehajtó hatalmi rendszerét.
Kisebbségi problémák az Orosz Föderációban	Tudjon néhány olyan problémát mondani, amelyek az Orosz Föderáció 89 tagból álló soknemzetiségû államban adódnak.	Hasonlítsa össze Oroszország és Magyarország kisebbségi problémáit.
Mindennapi élet, életmód		
A család szerepe, családi élet, családi ünnepek	Mutassa be és jellemezze a legfontosabb családi eseményeket: gyerekszületés, születésnap, esküvõ, temetés. Hasonlítsa össze az ezekkel az ünnepekkel kapcsolatos orosz és magyar szokásokat.	
Gondolkodásmód, jellemzõ ideálok, értékek	Tudjon példákat mondani a magyartól eltérõ gondolkodásmódra (pl. a mindennapi élet „babonái”, eltérõ és egyezõ frazeologizmusok stb.). Be tudja mutatni az ideálok változását az idõk folyamán (pl. nõi és férfi ideálok, öltözködés stb). Képes legyen összevetni az orosz és magyar értékeket, rámutatva az egyezésekre és különbségekre.	
Városi, vidéki élet	Tudjon tájékozódni térkép alapján, hogy mely területek lakottak és melyek nem Oroszországban, ismerve ennek okait.	Fel tudjon sorolni jellemzõket a városi és vidéki élet legújabb tendenciáira (pl. cottage, lakópark stb).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Tudja értelmezni az urbanizáció mértékére vonatkozó táblázatot, legyenek információi a városokban és falvakban lakók arányáról. Be tudja mutatni a falvakban lakók munkalehetõségeit, életkörülményeit. Ismerje az egyes várostípusok (nagy-, milliós…stb.) közti különbséget és az ott élõ emberek munkalehetõségeit és életkörülményeit.	
Társadalmi érintkezés, etikett, gesztusnyelv	Legyen tisztában az etikett magyartól eltérõ szabályaival, tudja használni az egyes szituációkban. Ismerje a legfontosabb gesztusokat, tudja a használatukat.	
A szabadidõ eltöltése, szórakozás, nyaralási és pihenési szokások	Fel tudja sorolni a célország legfõbb színházait, ismerjen néhány színészt, rendezõt. Mutassa be az egyik híres filmrendezõ (Eizenstein, Klimov, Tarkovszkij, Mihalkov stb.) pályáját, legfõbb alkotásait. Ismerje az Oroszországban található legfõbb múzeumokat, legyen képes bemutatni néhány, ott található, világviszonylatban is elismert mûalkotást. Tudja jellemezni néhány szóban az orosz gõzfürdõket, összevetve a finn típusúakkal.	Elemezzen egy orosz filmet és fejtse ki véleményét a film újszerûségérõl, a rendezõ és a színészek játékáról, a film témájáról. Vesse össze a választott filmet más korabeli európai filmekkel, mutasson rá különbségekre. Be tudja mutatni néhány szóban a szabadidõ eltöltésének nem kulturális tevékenységeit is (az orosz dácsa, játékok, horgászat…stb). Ismerjen magyar színházakban játszott orosz darabokat, legyen önálló véleménye az eredeti mûrõl, a mû színházi interpretációjáról, a rendezésrõl, a színészekrõl.
Hagyományok, szokások, ünnepek		
Oroszország nemzeti ünnepei és jelképei	Mutassa be Oroszország legfõbb nemzeti ünnepeit, ismerje azok eredetét.	
Népszokások, népzene, néptánc, népviselet, népi játékok	Ismerjen ünnepekhez kapcsolódó népszokásokat. Ismerje fel és tudja jellemezni a népi hangszereket, legyen elképzelése az orosz népdalok tematikájáról. Jellemezze az orosz táncokat és a hozzájuk kapcsolódó népviseletet. Ismerje és tudja jellemezni az orosz népviseletet, különbséget téve az ünnepi és a hétköznapi viselet között. Legyen tisztában az egyes ruhadarabok pontos elnevezésével. Tudjon a szamovár és a népinek hitt matrjoska eredetérõl. Jellemezze az orosz konyhát, ismerje a legfõbb specialitásokat, azok pontos elnevezését és néhány étel receptjét. Ismerjen néhány népmesét, tudja õket jellemezni. Ismerjen közmondásokat, szólásokat, tudja helyes használatukat.	Mutassa be a népmûvészet néhány ágát és jellemezze röviden (pl. fafaragás, kerámia, csipke, lakkdoboz stb).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Tömegkommunikáció, média		
Sajtó, tv, rádió	Ismerjen napilapokat és különbözõ tematikájú hetilapokat. Mutassa be a rádiócsatornák alakulását az utóbbi években, tematikájuk változását. Ismerje a legfõbb tévécsatornákat, jellemezze kínálatukat.	
Reklámok	Mutassa be a reklámok alakulását Oroszországban.	
Mobiltelefon	Legyenek ismeretei a mobiltelefon elterjedésének mértékérõl Oroszországban, tudja a vele kapcsolatos szakszavakat, legyen tisztában a telefonálási szokásokkal.	
Számítógép, Internet	Legyenek ismeretei a számítógép elterjedésének és az Internet használatának mértékérõl, az Interneten beszerezhetõ orosz vonatkozású információkról.	
Környezetvédelem		
A természet és az ember. Környezeti válság A természetnek az emberi tevékenység által okozott ártalmai.	Tudjon felsorolni az ember által okozott környezeti ártalmakat, környezeti problémákat, amelyekkel Oroszország küzd.	
A környezetet sújtó globális problémák	Mondjon példát az egész világot érintõ és közvetlenül az emberi tevékenységbõl eredõ és egyre növekvõ környezeti ártalmakra, nevezze meg közülök azokat, amelyek Oroszországra is érvényesek.	
A környezetet védelme, a természetnek okozott károk kiküszöbölésére irányuló erõfeszítések	Mutassa be, hogy milyen erõfesztéseket tesznek Oroszországban a környezet védelme érdekében. Mutassa be néhány példán át az emberi tevékenység pozitív hatásait a természetre.	
Szervezetek	Nevezzen meg néhány a globális és helyi környezeti problémákkal foglalkozó szervezetet és jellemezze azok tevékenységét.	Ismerje a környezetvédõ szervezetek tevékenységét, törekvéseit Oroszországban és Magyarországon.
Sport		
A sport szerepe	Tudja elemezni a sport szerepét és helyzetét Oroszországban korábban és jelenleg.	Tudja összevetni a sport szerepét és helyzetét Oroszországban és Magyarországon.
Tömegsport és élsport a mai Oroszországban	Mondja el a tömeg és profi sportokban történt változásokat. Jellemezze ezen változások okait és következményeit.	
A legnépszerûbb és legsikeresebb sportágak Oroszországban Világhírû orosz sportolók	Tudja felsorolni az Oroszországban legnépszerûbb sportágakat és azok kiemelkedõ, világhírû képviselõit. Ismertesse az egyikük pályáját.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Sakk	Ismerjen híres orosz sakkozókat, ismertesse az egyikük pályáját.	
Szabadidõport, aktív pihenés	Soroljon fel néhány olyan sportot, amelyeket Oroszország lakói szabadidejükben aktív pihenésképpen ûznek.	
Irodalom		
Orosz népköltészet (folklór)	Ismerje, milyen mûfajokból áll az orosz folklór gazdag világa (mesék, történeti énekek stb).	Tudja, hogy kik voltak (néhány név) az orosz folklór – a bilinák – hõsei.
Orosz irodalom	Tudja, hol és mikor keletkezett az orosz irodalom, milyen mûfajok jellemzõk rá.	Tudjon az orosz irodalom legismertebb mûvérõl az „Ének Igor hadáról”-ról.
A 18. századi orosz irodalom	Tudjon a 18. századi orosz irodalomra jellemzõ néhány stílusbeli sajátságot.	
A 19. század az orosz irodalom aranykora A 19. század elsõ fele – az orosz klasszikus költészet virágzása	Ismerje a 19. század elsõ fele orosz irodalmának néhány képviselõjét, híres, romantikus költõit. (pl. Puskin, Lermontov) Legyen képes részletesen bemutatni valamelyiknek az életpályáját, mûveit (pl. Puskin).	Tudjon kívülrõl elmondani az orosz klasszikus irodalomból verset vagy prózarészletet.
A 19. század második fele, az orosz realista regények aranykora	Tudja megnevezni a 19. század második fele orosz prózájának képviselõit (Tolsztoj, Dosztojevszkij, Csehov stb.) Ismerje részletesebben valamelyik életpályáját, mûveit.	Tudjon az orosz klasszikus irodalmi mûvek magyarországi sorsáról. Ismerje az orosz klasszikus irodalom hatását a világirodalomra.
Az orosz irodalom a 19–20. század fordulóján	Tudjon megnevezni a 19–20. század fordulójának orosz irodalmából néhány írót (Ahmatova, Blok, Bunyin stb.).	
A 20. század elsõ felének orosz irodalma	Tudja megnevezni a 20. század elsõ fele orosz irodalmának legnagyobb képviselõit. Részletesebben is tudjon beszélni valamelyikrõl (például Gorkijról, Jeszenyinrõl – a parasztság költõjérõl vagy például Bulgakovról).	Tudjon valamit ezeknek a költõknek, íróknak magyarországi népszerûségérõl.
A 20. század második felének orosz irodalma	Ismerje a 20. század második fele orosz irodalmának néhány világhírû költõjét, prózaíróját (pl. Szolzsenyicin).	Ismerje az irodalmi Nobel-díjjal kitüntetett orosz írókat, költõket. (Bunyin, Paszternák, Solohov, Szolzsenyicin, Brodszkij).
Az orosz bárdok és 20. század, 60-as évek költészete	Ismerje a leghíresebb orosz bárdok nevét (Okudzsava, Viszockij, Rozenbaum stb.). Tudja a 60-as években feltûnt lázadó költõk neveit (Jevtusenko, Rozsdesztvenszkij, Voznyeszenkij).	
Képzõmûvészet		
Kereszténység felvétele elõtti mûvészet	Tudjon mondani néhány szót a kereszténység elõtti mûvészet fennmaradásáról.	
A kereszténység felvétele utáni mûvészet	Tudja jellemezni a kereszténységgel együtt Oroszországba bekerült bizánci templomépítészeti stílust és ikonfestészetet.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A 14. és 15. században az orosz ikonfestészet aranykor	Ismerje a világhírû orosz ikonfestõket. (Feofan Grek, Andrej Rubljov, Dioniszij)	Tudja bemutatni Andrej Rubljovot és fõmûvét, a „Szentháromság”-ot.
A 16–17. század – a világi mûvészet megjelenése	Tudja, hogy a 16–17. században az egyházi mûvészeten kívül (templomok építése és díszítése) megjelennek a világi mûvészetek (paloták, használati tárgyak, népmûvészet stb.).	Mutassa be a 16. században épült orosz építészeti remekmûvet, a Vaszilij Blazsennij Székesegyházat.
A 18. század mûvészete	Tudja, hogy az I. Péter reformok nyomán Oroszországba bevonult a nyugat-európai mûvészet.	
19. század – az orosz mûvészet	Fel tudjon sorolni néhány, a 19. században Oroszországban született, az egész világon ismert, kimagasló alkotást a mûvészet bármely területérõl.	
	Legyenek ismeretei a 19. század orosz festészetérõl, benne a „peredvizsnyikek” csoportjáról. Tudja, hogy ki teremtette az orosz operát. Nevezze meg a világhírû orosz zeneszerzõket.	Mutassa be közelebbrõl valamelyik 19. századi orosz festõ életpályáját, mûvészetét! Mutassa be valamelyik kiemelkedõ orosz zeneszerzõt!
Orosz mûvészet a 20. század elején	Tudja, hogy a 20. század elején Oroszország volt az avantgárd mûvészet egyik bölcsõje, hogy innen indult sok olyan festõmûvész, akik késõbb világhírûek lettek.	Beszéljen olyan világhírû festõkrõl, akiknek Oroszország volt a hazájuk (Malevics, Kandinszkij, Tatlin, Chagall stb.).
Orosz mûvészet a 20. század 30-as évei után	Tudja jellemezni a 20. század 30-as évei után az orosz (szovjet) mûvészet egyetlen hivatalosan elfogadott stílusát, a szocialista realizmust.	
Történelem		
A Kijevi Rusz	Tudja, hogy mikor és hol jött létre a Kijevi Rusz. Az orosz nemzetiség bölcsõje, kik voltak az elsõ orosz fejedelmek, milyen szerepet játszottak a történelemben (Oleg, Igor, Olga, Szvjatoszlav). Tudja, hogy mikor és hol történt a kereszténység felvétele, és milyen jelenséggel bírt. Tudja, hogy milyen volt Bölcs Jaroszlávnak a Kijevi Nagyfejedelemnek a szerepe a Kijevi Rusz fejlõdésében.	Ismerje, hogy milyen kapcsolatok voltak a Kijevi Rusz és akkori Magyarország között!
Nagyságos Úr, Novgorod	Ismerje a Novgorodi Köztársaság (Novgorod, Nagyságos Úr) történelmi szerepét. Tudja, hogy ki volt Alekszandr Nyevszkij, mi történt a Néva-menti csatában.	
A Moszkvai Oroszország	Tudja, hogy ki és mikor alapította Moszkvát. Tudja, hogy ki és mikor gyõzte le a tatárokat (Kulikovi csata). Tudja, hogyan lett Oroszország Moszkva központi egységes állam.	
A „lázongó” 17. század	Tudja, hogy miért nevezik „lázongónak” Oroszország történelmében a 17. századot.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
I. Nagy Péter – a nagy orosz reformátor	Tudja, milyen nagy szerepet játszott az orosz történelemben I. Péter, miért nevezik õt nagy reformátornak.	Ismerje, milyen kapcsolatokat épített ki I. Péter Magyarországgal.
Oroszország a 18–19. században	Tudjon valamit mondani a következõ uralkodók valamelyikérõl: II. Katalin, I. Pál, I. II. III. Sándor, II. Miklós, valamint az uralkodásuk alatt történt fontos történelmi események egyikérõl.	
A Szovjet Oroszország	Ismerje az 1917. februári és októberi forradalmak lényegét. Legyenek ismeretei a Szovjetunió lenini és sztálini korszakairól. Tudja, hogy mikor volt a Nagy Honvédõ Háború, milyen áldozatokat követelt a fasizmus felett aratott gyõzelem. Mutassa be a II. világháború után alakult világot. Tudjon valamit a Varsói Szerzõdésrõl és a KGST-rõl.	Tudjon arról, hogy milyen szerepet játszott Magyarország a Varsói Szerzõdésben és a KGST-ben.
Gorbacsov-korszak	Ismerje Gorbacsov szerepét a Szovjetunió történetében. Tudja, hogy mit jelent a „glasznoszty” és a „peresztrojka”.	Fejtse ki a saját véleményét arról, hogy Gorbacsov nagy reformátor volt-e, vagy a Szovjetunió sírásója.
A Szovjetunió szétesése. A Jelcin-korszak	Tudja, hogy Jelcin hatalomra jutása után betiltja a Szovjetunió Kommunista Pártját. Ukrajna és Belorusszia államfõivel együtt bejelentik a Szovjetunió felszámolását. Tudja, hogy ezzel bezárul Oroszországban a rendszerváltás folyamata, megszilárdul az elnöki rendszer, megalakul a FÁK, elkezdõdnek a gazdasági és politikai reformok.	
Putyin – a demokratikus Oroszország jelenlegi elnöke	Ismerje és összegezze Oroszországban az utolsó évtizedben véghezment változásokat!	Hasonlítsa össze, milyen változások történtek Oroszországban és Magyarországon az utolsó évtizedben.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû tantárgyi érettségi szóbeli vizsga.

A vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort központi útmutató alapján az intézményben tanító szaktanár, illetve szakmai közösség állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgáztató szaktanár értékeli. Az elérhetõ maximális pontszám 50.

A vizsgán elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelõ lapon rögzíti.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet idõtartama 15 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvû nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekrõl, szemelvényekrõl a tételsort összeállító szaktanár gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételbõl áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek elsõ (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenõrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggõ szöveg, az ne haladja meg a 25 sort;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes idõtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje elõtt nem ismerhetik meg. A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszõleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a térképeket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelõ használatával önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítõ, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amelybõl az elsõ résztétel megoldására maximum 30, a másodikéra maximum 20 pont adható.

Ezen belül az elsõ tétel esetében maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincs használatáért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincs használatáért.

Értékelõlap a középszintû érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Szóbeli vizsga 1. résztétel				Szóbeli vizsga 2. résztétel			A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 50)	Érdem-jegy
	Tartalom (max.: 20)	Felépítés (max.: 5)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 30)	Tartalom (max.: 15)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 20)		

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emelt szintû tantárgyi érettségi írásbeli és szóbeli vizsgából áll. Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort az útmutatónak megfelelõen a vizsgaközpont állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgaközpont által megbízott vizsgáztató szaktanár értékeli.

Az emelt szintû vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összpontszám érdemjegyre történõ átváltása a központilag meghatározott táblázat alapján történik. Az elérhetõ maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelõ lapon rögzíti és összesíti.

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatának megoldására 180 perc áll a jelölt rendelkezésére. Az írásbeli feladathoz bármilyen egynyelvû és kétnyelvû nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsgán a jelöltnek 450-500 szó terjedelmû esszé jellegû fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani, melyeknek a következõ témaköröket kell lefedniük:

1. célnyelvi irodalom vagy mûvészet
2. célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete
3. általános, összehasonlító jellegû civilizációs téma.

(Az egyes nyelvek esetében a célnyelvi országok körét a részletes vizsgaleírás tartalmazza.)

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következõ megoszlásban:

– tartalom: 50 pont;
– logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelõ szókincs használata: 30 pont. Ez utóbbi pontszámot kell csökkenteni, ha a dolgozatban súlyos, értelemzavaró nyelvi hibák találhatók.

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik.

A vizsgadolgozatok értékelését a vizsgaközpont szervezésében, a jelölt iskolájától független, külsõ értékelõ végzi.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételsorát a vizsgaleírásnak megfelelõen a vizsgaközpont a szakirányú felsõoktatási intézmények képviselõivel egyeztetve központilag állítja össze.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet idõtartama 20 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvû nyelvi szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekrõl, szemelvényekrõl a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételbõl áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek elsõ (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenõrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes idõtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje elõtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintû vizsgát megelõzõ tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezõknek.

A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszõleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a rendelkezésre álló segédeszközöket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve gazdag (szak)szókincs megfelelõ használatával, választékos stílusban, önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítõ, irányító kérdéseket.

A második feladat egy autentikus dokumentum önálló elemzésére épülõ beszélgetés a jelölt és a vizsgáztató között.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a vizsgáztató tanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 70, amelybõl az elsõ résztétel megoldására maximum 45, a másodikéra maximum 25 pont adható.

Ezen belül az elsõ tétel esetében maximum 30 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért (szempontjai: jártasság az adott témakörben és önálló véleményalkotás, elemzõkészség), és 10 pontot a megfelelõ (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

Értékelõlap a emelt szintû érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	***Írásbeli vizsgán elért pontszám (maximális pont: 80)***	**Szóbeli vizsga 1. résztétel**				**Szóbeli vizsga 2. résztétel**			***A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 70)***	***Érdemjegy***
		Tartalom (max.: 30)	Felépítés (max.: 5)	(Szak)szókincs választékos nyelvhasználat (max.: 10)	**A résztétel összpontszáma (max.: 45)**	Tartalom, önálló véleményalkotás, elemzõkészség, jártasság (max.: 15)	(Szak)szókincs, választékos nyelvhasználat (max.: 10)	**A résztétel összpontszáma (max.: 25)**		

SPANYOL CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI KÖVETELMÉNYEK

Az emelt szint követelményeinek részét képezik a középszinten meghatározott követelmények is.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	**Emelt szint**
1. A célnyelvi országok* földrajza		
1.1 A célnyelvi országok földrajzi fekvése, felszíne	Spanyolország földrajzi fekvése (a Pireneusi-félsziget, Baleári és Kanári szigetek, észak-afrikai enklávék). Spanyolország területének nagysága, tartományai, felszíne, folyói, hegységei, nagyobb városai. Tájékozódás a térképen. A Pireneusi-félsziget, mint híd Európa és Afrika között. Latin-Amerika spanyolul beszélõ országainak földrajza, sajátosságai.	Spanyolország alapvetõ földrajzi jellemzõi, földrajzi fekvése és sajátos helyzete; ellentmondások és különbözõségek az országon belül. Spanyolország helyzete a világban társadalmi, gazdasági és geopolitikai szempontból. Spanyolország stratégiai kilátásai a világban az új nemzetközi rendben. Magyarország területének, földrajzi adottságainak rövid összehasonlítása
1.2 Nemzeti jelképek (zászlók, címerek)	Spanyolország nemzeti jelképeinek ismerete, jellemzése (leírása). A spanyol himnusz (szövege és annak magyarázata, keletkezése).	Spanyolország nemzeti jelképeinek szimbolikája, története. Spanyolország és a spanyol nép képe, image-e a világban összevetve Magyarországéval és Latin-Amerikával.
1.3 A célnyelvi országok tájegységei	Spanyolország régióinak azonosítása a térképen. Minden régióról 2-3 jellemzõ, sajátosság (gazdaság, konyhamûvészet, turizmus stb.) megjelölése.	Egy-egy régió jellemzõ mentalitásának ismerete. Egy szabadon választott régió részletesebb bemutatása.
1.4 Közigazgatási régiók, autonómiák	A spanyolországi autonóm közösségek meghatározása. Azonosításuk a térképen. Történelmi tájak.	Az Autonóm Közösségek Spanyolországa. A tartományok történelmi kialakulása (Rekonkvista, a fontosabb történelmi régiók sorsa az egységes Spanyolországban). Regionális önállósulási törekvések. Spanyolország területi szervezése az 1978-as Alkotmányban. Az Autonómiák: eredete, folyamata, az autonómiák térképe. Az autonóm tartományok mindegyikének földrajzi jellemzõi. Területi egyenlõtlenségek: területi ellentmondások az Autonóm Közösségek között, demográfiai

* A célnyelvi országok köre: elsõsorban Spanyolország és Latin-Amerika (spanyolul beszélõ országok), mint földrajzi és kulturális egység (összefüggések és eltérések ismerete).

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	**Emelt szint**
		eltérések, társadalmi és gazdasági eltérések, regionális egyenlõtlenség Spanyolországban.
1.5 Éghajlat, növény- és állatvilág	Spanyolország éghajlatának jellemzése. Spanyolország jellegzetes növény- és állatvilága. Nemzeti parkok. Táj- és természetvédelmi parkok.	A nagyobb tájegységek éghajlati sajátosságai. Az éghajlati területekhez kapcsolódó jellegzetes növénytársulások, állatvilág. Spanyolország és Magyarország éghajlatának összehasonlítása. Latin-Amerika éghajlati tájegységei.
1.6 Népesség, nemzeti kisebbségek	Spanyolország lélekszáma. Hivatalos nyelvek és dialektusok Spanyolországban.	Spanyolország népsûrûsége. Spanyolország lakosságának etnikai összetétele, a mai helyzet történelmi gyökerei. A spanyolországi nemzeti kisebbségek, azok földrajzi elhelyezkedése. Az Autonóm Közösségek: demográfiai eltérések, társadalmi és gazdasági eltérések, regionális egyenlõtlenség Spanyolországban. Az EU regionális politikája. Spanyolország népességének összehasonlítása Magyarországéval: lélekszám, népsûrûség, kisebbségek helyzete.
1.7 Leghíresebb városok, turisztikai központok, nevezetességek	Spanyolország tartomány-székhelyeinek, valamint néhány további jelentõsebb városának azonosítása a térképen. Madrid és egy szabadon választott város nevezetességei, azok rövid bemutatása. Az ország fõ turisztikai központjai, nevezetességek.	Spanyolország településhálózata; 100 000 fõt meghaladó lakosságú városainak azonosítása a térképen. A spanyol városok morfológiája és szerkezete: az iparosodás elõtti város nyomai, az iparváros, a legújabb társadalmi és gazdasági változásokat mutató város. Látványosságok, események. Latin-amerikai fõvárosok. Egy szabadon választott latin-amerikai ország kiemelkedõ nevezetességeinek és látványosságainak bemutatása.
2. A célnyelvi országok gazdasága		
2.1 Gazdasági adottságok, lehetõségek, jellemzõk	Spanyolország helye a világgazdaságban: rangsor különbözõ szempontok alapján (GDP, termelés, export). Spanyolország természeti és ásvány-kincsei, lelõhelyek.	Spanyolország gazdasági földrajza. A társadalmi és gazdasági tényezõk hatása a spanyol gazdaságra: történelmi fejlõdés, aktuális körkép és kilátások.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	**Emelt szint**
	Az ország fõ ipari és mezõgazdasági régiói. A gazdaság jövõje az Európai Unióban.	A vidék sokszínûsége: a vidékre jellemzõ gazdasági tevékenységek átalakulása és fajtái, megjelenési formái a különbözõ tipológiákban, a vidék legújabb mozgatói. Az ipari vidékek: történelmi fejlõdés és jellemzõi a XX. század második felében lejátszódott iparosodásig. A központosított modell krízise és ipari újrastruktúrálódás; aktuális területi tendenciák a spanyol iparban. Területi egyenlõtlenségek, az Autonóm Közösségek: gazdasági eltérések, regionális egyenlõtlenség Spanyolországban. Spanyolország gazdasági kapcsolata a volt gyarmati országokkal és Magyarországgal. Latin-Amerika, mint nyersanyag-forrás, a feldolgozóipar jellemzése, történelmi okok.
2.2 A célnyelvi országok fõbb gazdasági ágazatai	Spanyolország alapvetõ gazdasági profilja. A nemzetgazdaság szerkezete. A GDP eloszlása gazdasági ágazatok és régiók szerint.	A mezõgazdaság szerepe hagyományosan és napjainkban. A halászat. Az ipar szerepe hagyományosan és napjainkban. A szolgáltatóipar a spanyol gazdaság harmadik alappillére, az ágazat fejlõdésének folyamata. A szolgáltatások sokszínûsége, a területi elterjedés egyenlõtlensége. Turistavidékek: a spanyol turizmus feljõdésének okai, a turizmussal foglalkozó régiók tipológiája, a turizmus területi térhódítása.Az idegenforgalom szerepe a gazdasági növekedésben. Spanyolország és Latin-Amerika, mint a magyar turizmus célországai, Magyarország, mint célország.
2.3 Nemzetközileg ismert termékek, márkák, nagyvállalatok	Spanyolország fõ exportcikkei. Nemzetközileg ismert spanyol termékek, márkák és nagyvállalatok.	Fõbb mezõgazdasági és ipari termékek ágazatok szerint. A termelés és a fogyasztás eloszlása. Spanyol importcikkek Magyarországon és magyar exportcikkek Spanyolországban.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	**Emelt szint**
2.4 A célnyelvi országok Magyarországon is jelenlévõ nagyvállalatai	Magyarországon is jelenlevõ spanyol nagyvállalatok (4-5 vállalat megnevezése, profiljuk).	A magyarországi lehetõségek, törvényi szabályozás, adórendszer. A külföldi vállalatok befektetéseinek elõsegítése és nehézségek.
2.5 Közlekedés	A spanyolországi közlekedési hálózat általános jellemzése. Fontosabb közlekedési eszközök és csomópontok. Közlekedési lehetõségek: közúti (autópályák) és vasúti (vonattípusok – AVE, TALGO –, osztályok, jegyek, kedvezmények) közlekedés. A városi tömegközlekedés: a tömegközlekedési eszközök és használatuk. Elõnyeik és hátrányaik.	A közlekedés jellemzõi Spanyolországban és Magyarországon. Madrid és Budapest, mint közlekedési csomópontok összehasonlítása. A közlekedés néhány alapvetõ jellemzõje Latin-Amerikában. A légi közlekedés: vállalatok, az AVE, mint a belföldi légi utasforgalom konkurenciája. Utazási lehetõségek Magyarország és Spanyolország, illetve Latin-Amerika között.
2.6 Fizetõeszközök	Spanyolország pénzneme az euró elõtt. A különbözõ fizetési módozatok és preferenciák (készpénz, csekk és bankkártya).	Az eurora való átállás nehézségei. Bankkártya-használat, készpénzfizetés, csekkek elterjedtsége Magyarországon, Spanyolországban és Latin-Amerikában.
2.7 A célnyelvi országok és az Európai Unió	Az Európai Unióba vezetõ út. Az uniós tagság hatása a spanyol gazdasági életre.	Spanyolország szerepe Európában. Út az európai integráció felé: az Európai Közösségbõl az Európai Unióba, kilátások és kihívások a jövõben. Spanyolország szerepe az EU-ban: az integráció okai, kezdeti következményei. Spanyolország helyzete ma az EU-ban. Spanyolország helye és szerepe az európai integrációs folyamatban. Magyarország integrációja.
3. Politikai viszonyok		
3.1 A célnyelvi országok politikai és választási rendszere	Választások Spanyolországban: a szavazati jog és a választási rendszer. Az Autonóm Közösségek kormányai, a spanyol kormány összetétele, mandátuma. A nõi választójog.	A Franco-diktatúra és a demokratikus átmenet. Az 1978-as demokratikus alkotmány. Rendszerváltás Magyarországon. Katonai diktatúrák Latin-Amerikában (közös vonások, általános jellemzõk).
3.2. A törvényhozó és a végrehajtó hatalom mûködése	Spanyolország politikai és közigazgatási rendszerének intézményi felépítése. A spanyol törvényhozás. A monarchia és a király szerepének megítélése a társadalomban.	A hatalom megosztása. Centralizáció és autonóm törekvések. A *Cortes* felépítése és feladatai. A Kongresszus és a Szenátus mûködése. A magyar Parlament felépítése és mûködése.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	**Emelt szint**
3.3. Kormány- és ellenzéki pártok	Spanyolország fõbb politikai pártjai (PP, PSOE). Jellemzõik, alapelveik, céljaik. Az ellenzék szerepe a politikai életben.	A történelmi pártok kialakulása és szerepe a fontosabb történelmi csomópontokban (pl. *las Repúblicas*, *Guerra Civil*) és napjainkban.
3.4. A célnyelvi országok és Magyarország politikai rendszerének hasonlóságai, eltérései	Eltérõ államforma. Választások Magyarországon és Spanyolországban. Az EU integrációs szerepe.	A társadalmat leginkább foglalkoztató kérdésekre (abortusz, halálbüntetés, dohányzás, drogfogyasztás) vonatkozó törvénykezés Magyarországon és Spanyolországban. Az EU szabványoknak való megfelelés.
4. Társadalmi viszonyok		
4.1 Társadalmi csoportok, helyzetük, együttélési formák, problémáik	A spanyol társadalom felépítése életkor, nemek, iskolai végzettség szerint. A bevándorlók helyzete a mai Spanyolországban. A rasszizmus és a nacionalizmus megnyilvánulásai. Az autonóm közösségek összevetése a társadalom felépítésének szempontjából. Együttélési problémák. Etnikai csoportok, kisebbségek a mai Spanyolországban. A Spanyolországban élõ társadalmi csoportok: kiemelt és marginális csoportok. A társadalom elöregedése: az idõsek és a fiatalok helyzete és szerepe a spanyol társadalomban. A spanyol nõ szerepe a társadalomban. A család szerepének és helyzetének változásai: hagyományos családmodell és a mai spanyol család. A spanyol és a magyar társadalom összehasonlítása egy választott szempont alapján a fentiek közül (párhuzamok és eltérések).	A spanyol lakosság: a lakosság fejlõdése és területi eloszlása, a természetes demográfiai folyamatok, belsõ és külsõ migrációs folyamatok, a mai bevándorlási jelenség, a mai társadalmi struktúra. Az állampolgárság megszerzésének feltételei. Területi egyenlõtlenségek: demográfiai eltérések az Autonóm Közösségek között, társadalmi eltérések, regionális egyenlõtlenség Spanyolországban. Az EU regionális politikája. Etnikai kisebbségek. Az urbanizáció Spanyolországban: a jelenség összetettsége humán szempontból, az urbanizáció történelmi fejlõdése, a spanyol városok jellemzõi; a vidék hanyatlása. Családtámogatási rendszer Spanyolországban. Latin-Amerika lakosságának etnikai felépítése. Jellemzõ latin amerikai figurák (pl. gaucho, criollo, el indio)
4.2 A célnyelvi országok oktatási rendszere, eltérések és hasonlóságok a célnyelvi ország és Magyarország oktatási rendszerében	A spanyol oktatási rendszer. Iskolatípusok (alap-, közép- és felsõoktatás). Osztályozási rendszer. Továbbtanulási lehetõségek.	A magyar és a spanyol oktatási rendszer összehasonlítása. Az oktatásban megjelenõ fõ problémák (az iskolai kudarc). Oktatási reform Spanyolországban: *la ley de Calidad*.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	**Emelt szint**
	Felnõttképzés.	Túljelentkezés és be nem töltött helyek a felsõoktatásban, európai ösztöndíj-lehetõségek. A tanulók által preferált nyelvek. A diákok mindennapjai és problémái, jogai és kötelezettségei. A nem spanyol anyanyelvû Autonóm Közösségek oktatásának helyzete: az anyanyelven való oktatás elterjedtsége.
4.3 Munkavállalás, munkanélküliség, szakszervezetek	A felkapott szakmák, munkaerõhiány és munkanélküliség. Fekete munka. Az EU nyújtotta lehetõségek. A történelmi szakszervezetek szerepe, céljaik, vívmányaik. Sztrájkok.	Az aktív lakosság jellemzése, szerepe és aránya a társadalomban. Magyarország és Spanyolország összehasonlítása: munkaerõpiac, munkanélküliség, fizetések és egyéb juttatások valamint a különbözõ levonások, segélyezési lehetõségek.
4.4 Egészségügy, társadalombiztosítás	Az egészségügy jellemzése, állami- és magánorvosok. A társadalombiztosítás nyújtotta lehetõségek, járulékfizetés.	Az egészségügy finanszírozása, problémái, kiemelkedõ területei Magyarországon és Spanyolországon. A társadalmat leginkább sújtó betegségek összehasonlítása, védõoltások. AIDS-helyzet. Latin-Amerika: járványok, betegségek, orvoslás, veszélyeztetett területek és társadalmi csoportok.
4.5 Súlyos társadalmi problémák, bûnözés, droghelyzet	A társadalmat leginkább érintõ problémák bemutatása, aránya, a megoldásukra tett erõfeszítések. (Munkanélküliség, analfabétizmus, emigráció, terrorizmus, drog, alkoholizmus.)	Emigráció: a bevándorlók életkörülményei, lehetõségei, beilleszkedési problémái. A spanyol és magyar idegenrendészeti törvények összehasonlítása. Magyarország, Spanyolország és Latin-Amerika összehasonlítása: társadalmi egyenlõtlenség, korrupció, bûnözés, droghelyzet szempontjából.
4.6 A vallás és az egyházak szerepe a társadalomban	A katolikus egyház történelmi jelentõsége és meghatározó szerepe a spanyol közéletben és kultúrában. Katolikus rendek és vallásos laikus szervezetek (pl. Opus Dei).	Vallásosság és hiedelmek. Népi vallásosság: szentek ünnepei és egyházi ünnepek. Zarándokhelyek (pl. Santiago de Compostela; El Rocío). A nagyobb ünnepek vallásos eredete és megünneplésük összehasonlítása Magyarországon és Spanyolországban (Húsvét, Karácsony, farsang). Karnevál és Halottak napja Latin-Amerikában. Vallásos szekták jelenléte és veszélyei.
5. Mindennapi élet, életmód		
5.1 A család szerepe, családi élet, családi ünnepek, mindennapi rítusok	A család hagyományos szerepe és megítélése Spanyolországban.	A hagyományos spanyol család. A spanyol család ma.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	**Emelt szint**
	A család szerepe napjainkban. Az átlagos spanyol család: életritmusa, napi, heti idõbeosztása, munkamegosztás, életkörülmények, lakáshelyzet, bevételek, kiadások. Családi ünnepek (esküvõ, keresztelõ, születésnap stb.) és a hozzájuk kapcsolódó hagyományok, szokások.	Családsegítõ rendelkezések. A fõbb családi ünnepek megünneplésének összehasonlítása Magyarországon és Spanyolországban: születésnap, keresztelõ, esküvõ, évfordulók. A keresztény szokások. Latin-amerikai családmodell.
5.2 A gyerekek helyzete a családban és a társadalomban	A spanyol fiatalok idõbeosztása, szabadidõs szokásai, az õket foglalkoztató problémák.	A modern technológia (tömegkommunikációs eszközök, Internet) hatásai a mai fiatalok életére.
5.3 Városi és vidéki élet, urbanizáció	A városi és vidéki élet összehasonlítása. Lehetõségek a városban: tanulás, munka, szórakozás. Migráció. Napi idõbeosztás. A spanyol és magyar napirend összehasonlítása	Urbanizáció Spanyolországban, a spanyol városok kialakulása, jellegzetes vonások (Plaza Mayor, bárok stb.) a spanyol városok jellemzõi. A modern infrastruktúra. Népesség alakulása. A vidék sokszínûsége és hanyatlása. A vidék és a város szerepe Magyarországon és Spanyolországban.
5.4 A szabadidõ eltöltése, szórakozás, nyaralási és pihenési szokások	A szabadidõ hasznos eltöltésének fontossága. A spanyolországi pihenési, kikapcsolódási szokások: hétvége, a különbözõ nyaralási lehetõségek és szokások összehasonlítása. (A fõ nyaralási idõpontok, helyszínek és preferenciák. A tengerpart és a hegyvidék.) Szórakozási lehetõségek (mozi, színház, koncertek, múzeumok): lehetõségek, nyitva tartás, árak. A vásárlás, mint idõtöltés: vásárlási szokások, a bevásárlóközpontok.	A bár, mint a spanyol élet színtere. A pihenési és szabadidõs szokásokból adódó életmódváltás Magyarországon és Spanyolországban. A spanyol és a magyar iskolai szünetek összevetése. A fogyasztói társadalom jellemzése. A reklámok hatása a vásárlási szokásokra és az életmódra.
5.5 Társadalmi érintkezés, etikett, gesztusnyelvek	A társadalmi érintkezés színterei. Megismerkedés, bemutatkozás, megszólítás, magázás-tegezés, elköszönés, ajándékozás – eltérések a spanyol és magyar szokásokban. Az illemszabályok és az udvariasság szerepe a modern társadalomban. A gyermek bevezetése a társadalomba.	Beszédstílus, mimika és gesztusok. A bók. A spanyol etikett. A legyezõ-nyelv. A spanyol és magyar beszélgetési stílus, kultúra összevetése. A spanyol nyelv fejlõdése és mai állapota. A spanyol nyelv eredete. A spanyol nyelv fejlõdésének szakaszai.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
		A jelenlegi nyelvi helyzet Spanyolországban: spanyol nyelv, katalán, gallego és baszk. A kétnyelvûség. A spanyol nyelv kialakulása, fejlõdése és térhódítása. Az amerikai spanyol nyelv. A nyelvhasználat különbözõségei. Nyelvváltozatok: mûvelt, beszélt és vulgáris nyelvhasználat. A szakzsargonok és az argot nyelvhasználat. Az írott nyelv és használata (jelentések, feljegyzések, összefoglalások, nyomtatványok stb.).
5.6 Gondolkodásmód, jellemzõ ideálok, értékek	A spanyol gondolkodásmód kialakulása, az azt meghatározó történelmi események és traumák. Az ideálok változása napjainkban. Hagyományos és modern értékrend.	Machizmus és feminizmus Spanyolországban és Latin-Amerikában. A modern kor ideáljai: sztárkultusz. A spanyol, latin-amerikai és magyar gondolkodásmód összehasonlítása.
6. Hagyományok, szokások, ünnepek		
6.1 A célnyelvi országok nemzeti ünnepei és jelképei	A spanyol nemzeti (ill. Spanyolországban is ünnepelt nemzetközi) ünnepek dátumának és a hozzájuk kapcsolódó esemény meghatározása (Amerika felfedezése; Alkotmány ünnepe). Az év legfontosabb ünnepei: Vízkereszt, a Nagyhét, Karácsony és Szilveszter. Spanyolország nemzeti jelképei, ezek leírása, szimbolikája, története.	Munkaszüneti és ünnepnapok a spanyol naptárban. További ünnepek: egy szabadon választott régió saját ünnepeinek bemutatása. A nemzeti ünnepek megünneplésének összehasonlítása. A fontos magyar nemzeti ünnepek bemutatása. Egy szabadon választott latin-amerikai ország ünnepeinek bemutatása.
6.2 Népszokások, népzene, néptánc, népviselet, népi játékok	A hagyományos kultúra öröksége, regionális sokszínûség. Népi kultúra. Regionális táncok: Flamenco, Sardana, Muñeira. A bikaviadal: állatkínzás vagy mûvészet?	Fõbb népszokások bemutatása: Pl. las Fallas; los Sanfermines; el día de San Juan; baszk népi játékok: pelota, favágás. A népi hiedelmek. Magyar népszokások bemutatása.
6.3 A célnyelvi országok gasztronómiája, tipikus ételei és italai, étkezési szokásai	Tipikus spanyol ételek (pl. paella, tortilla, fabada, gazpacho, cocido, empanada) és italok (pl. sangría, cava, horchata, pacharán) megnevezése. Ezen ételek és italok legfontosabb összetevõinek meghatározása. Annak meghatározása, hogy egy adott tipikus étel melyik fogásként szolgálható fel.	Egy tipikus spanyol étel receptjének ismertetése. Régiókhoz, ill. városokhoz kapcsolódó tipikus spanyol ételek, italok, alapanyagok meghatározása (pl. az olivaolaj, a fokhagyma, fûszerek, tengergyümölcsei, halak, olajbogyó stb. jellemzõ használata).

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	**Emelt szint**
	Mit és mikor esznek a spanyolok? A spanyol reggeli jellemzõinek meghatározása (mit esznek reggelire a spanyolok?). A spanyol fõétkezések fogásainak meghatározása, ezek példákkal való illusztrálása. Ünnepi ételek: Karácsony, Szilveszter, Vízkereszt. A „dieta mediterránea” és a „tapas” jelentése.	Kulináris különbségek Spanyolország tájegységei között. Elõételekre, fõételekre külön-külön legalább 8-10, desszertekre legalább 6-8 példa említése. Néhány nagy spanyol borvidék megnevezése. A spanyol és magyar étkezési szokások összehasonlítása. Idõbeli eltérések. A spanyol és magyar ünnepi menük összehasonlítása. Egy-két latin-amerikai ország ételspecialitásainak megnevezése.
6.4 Tradicionális és modern konyhamûvészet	A hagyományos és a modern konyhamûvészet általános jellemzõi. Az egészséges táplálkozás követelményeinek megjelenése a konyhamûvészetben (pl. kevesebb zsiradék felhasználása). Alternatív (pl. vegetáriánus, bio) táplálkozási módok. A felgyorsuló életmód hatása az étkezési szokásokra (gyorséttermek, fagyasztott készételek).	Spanyol és magyar ételkészítési eljárások összehasonlítása (pl. paprikás alap készítése a magyar ételek jelentõs részénél). Az étkezési szokások tartalmi összetevõinek változása Spanyolországban és Magyarországon (pl. több friss zöldség és gyümölcs, kevesebb disznóhús, több ásványvíz). A génmódosított élelmiszerek problémája. A modern konyhamûvészet néhány további jellemzõje (pl. a sós/édes, édes/savanyú ízek vegyítése).
7. Tömegkommunikáció, média		
7.1 A sajtó, a TV és a rádió helyzete, szerepe a célnyelvi országokban	A fõbb információforrások bemutatása, elõnyeik és hátrányaik. TV-nézési, rádióhallgatási és újságolvasási szokások Spanyolországban. Internet, mint hírforrás.	Tévézés, függõség és erõszak. A latin-amerikai teleregény és hatásai (nyelvi hatások Spanyolországra). A reklám szerepe. Mûsoridõ és programszerkezet Magyarországon és Spanyolországban.
7.2 Sajtószabadság		A sajtószabadság fogalma és megvalósulása Spanyolországban.
7.3 A célnyelvi országok legjelentõsebb sajtóorgánumai, TV-és rádióadói, ifjúsági és diáksajtója	Az országos TV-csatornák, rádióadók és újságok megnevezése. Ifjúsági programok TV-ben és rádióban. A gyerekek és a tévézés.	A spanyol sajtótermékek csoportosítása: napilapok, általános profilú magazinok, tudományos és népszerûsítõ szaklapok, fiataloknak szóló magazinok, nõi lapok) egy-két példával (megnevezés és jellemzõk). A tömegkommunikációs eszközök: elõnyök és hátrányok.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
		A spanyol és a magyar tv-csatornák, rádióadók és újságok megnevezése és egy-két jellemzõje.
7.4 Reklámok		A reklámok mûködése: meggyõzési technikák. Hatásuk a mindennapi életünkre. Hatásuk a nyelvre (márkanevek). Megjelenési felületek.
7.5 Telefon-és mobiltelefon-használat	Telefonálási szokások. A vezetékes és a mobiltelefon hátrányai és veszélyei. Veszélyes-e a mobiltelefon?	A vezetõ telefontársaságok megnevezése. A telefonhasználat elterjedtsége Magyarországon és Spanyolországban. Fõbb telefonos szolgáltatások bemutatása.
7.6 A számítógép és az Internet szerepe a célnyelvi országokban, a virtuális világ	A számítógép és az internet nyújtotta lehetõségek, elõnyök.	A számítógép és az Internet elterjedtsége Spanyolországban (háztartásban, internetes munkavégzés).
8. Környezetvédelem		
8.1 Globális és regionális környezeti problémák a célnyelvi országokban	Spanyolországot, ill. az egyes régiókat érintõ környezeti problémák. A klímaváltozás (üvegházhatás). Az ózonlyuk. Erdõtüzek és elsivatagosodás. Olajkatasztrófák és ökológiai és turisztikai hatásaik. Atomenergia – veszélyek és lehetõségek. Hulladékkezelés.	A természeti környezet általános jellemzõi Spanyolországban: geológiai, morfológiai, éghajlati és vízkészletbeni különbözõségek. A nagy természeti egységek geomorfológiai, szerkezeti, éghajlati és biogeográfiai elemeinek meghatározása. A természet és természeti források Spanyolországban: nyersanyagok, energiaforrások. A víz: vízgyûjtõ területek, vízjárások, vízkészletek szabályozása és eloszlása. A spanyol természet és természeti környezet: helyzete, meghatározó faktorok, problémák. A természetes területek védelme. Közös és eltérõ problémák Magyarországon és Spanyolországban.
8.2 Környezetvédelem a mindennapokban	Környezetvédelem a háztartásban, az iskolában és az utcákon. A „zöld” fogyasztó. A szelektív hulladékgyûjtés és a hulladékhasznosítás. A környezetvédelemre való nevelés. Takarékoskodás.	Hulladék-kezelési lehetõségek. A szelektív hulladékgyûjtés alkalmazása – gyakorlat és lehetõségek Magyarországon és Spanyolországban. A nagyvárosok tisztántartása. Az újrafelhasználás – elmélet és gyakorlat Magyarországon és Spanyolországban.
8.3 A célnyelvi országok környezetvédelmi politikája		Törvényi szabályozások, a fõ uniós elõírások.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	**Emelt szint**
8.4 Zöldmozgalmak, állatvédõk	A zöldmozgalmak céljai. A fakitermelés következményei. A természetes élõhelyek pusztulása. Állatvédelem.	A legnagyobb környezetvédelmi megmozdulások Magyarországon és Spanyolországban. Veszélyeztetett állatok Magyarországon és Spanyolországban. A latin-amerikai esõerdõk helyzete.
8.5 A környezetvédelem és a gazdasági helyzet fõbb összefüggései	A gazdasági érdek hatása a környezetvédelemre: pozitív és negatív hatások.	
8.6 Építészeti örökség és mûemlékvédelem	A világörökség és a nemzeti örökség fõ produktumai Spanyolországban és Magyarországon (2-3 példa).	Ugyanez kiegészítve néhány latin-amerikai példával.
9. Sport		
9.1 A sport szerepe, a legnépszerûbb sportágak a célnyelvi országokban	A sport szerepe a spanyolok mindennapjaiban. A legnépszerûbb sport a labdarúgás. Néhány jelentõs csapat említése. Foci és üzlet. Néhány eredményes spanyol sportág és jelentõs sportesemény (Vuelta, Olimpia) említése aktualitástól függõen.	A legnépszerûbb sportágak összehasonlítása Magyarországon és Spanyolországban: vízilabda, úszás, kézilabda ill. labdarúgás, bicikli, tenisz. A legismertebb spanyol klubok. Hagyományos spanyol és latin-amerikai sportágak (pelota stb.)
9.2 Tömegsport, szabadidõsport, élsport	A sportolók napirendje, étrendje. A sportoló, mint példakép.	Juan Antonio Samaranch, a NOB elnöke 2000-ig. Tömegsport: elterjedtség, lehetõségek Magyarországon és Spanyolországban: kedvelt sportolási formák, sportolással töltött idõ, anyagi háttér. Új tendenciák a sportban: extrém sportok.
9.3 A célnyelvi országok kiemelkedõ sportolói	Kiemelkedõ sportolók és eredményeik (néhány, szabadon választott bármely célnyelvi országból).	Egy szabadon választott sportoló bemutatása. Magyar híresség a spanyol labdarúgásban (Puskás Ferenc).
10. A célnyelvi országok történelme, irodalma, mûvészete		
10.1 A célnyelvi országok történelmi fejlõdésének fõbb szakaszai, csomópontjai, eseményei	<u>Autentikus és bevándorló népek:</u> ibérek, kelták, keltibérek. <u>A romanizáció:</u> Jelentõsége kulturális, nyelvi és történelmi szempontból. A barbár invázió, nyugati gótok. <u>A mór uralom a Pireneusi-félszigeten (711–1492):</u> Al-Andalus. Nyelvi és kulturális hatások. A rekonkviszta. Granada fénykora – az Alhambra építése.	<u>Gyökerek és Hispánia.</u> **Az Ibériai –** félsziget benépesülése. A legújabb leletek. A rómaiak elõtt érkezett népek. A romanizá**ció folyamata.** A nyugati gót monarchia. Középkor. AL-ANDALUS Politikai fejlõdés, gazdaság és társadalom. Középkor: a kersztény királyságok.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	**Emelt szint**
	1492 jelentõsége: – Granada visszafoglalása – Amerika felfedezése – A zsidók kiûzése – Spanyolországból Az egységes Spanyolország kialakulása és megszilárdítása: A Katolikus királyok: Izabella és Ferdinánd. I. Károly; II. Fülöp. A régi rezsim krízise. Az 1812-es alkotmány. A spanyol polgárháború (1936–39) és a Franco-diktatúra: Okok, ellenálló felek, következmények. Demokratikus átmenet: Franco halála és I. János Károly szerepe.	A Rekonkviszta szakaszai és újranépesítési modellek. A középkor vége. A XV. század krízisei. Spanyolország tengeri expanziója a Földközi-tengeren és az Atlanti- óceánon. A Kanári szigetek. A katolikus királyok. A modern állam kialakulása, A dinasztiák egyesülése. A modern állam megalapítása. Területi egyesítés: a nazari királyság meghódítása és Navarra annexiója. Valláspolitika és annak nemzetközi vetületei. Amerika felfedezése. XVI. század I. Károly birodalma és II. Fülöp monarchiája. XVIII. század. A Bourbonok. Dinasztiaváltás: a bourbon monarchia. A felvilágosult reformtörekvések: az állam egyesítése és központosítása. III. Károly. Külpolitika. Amerikai gyarmatok. A régi rendszer krízise Háború és forradalom. Az 1812-es Alkotmány. Abszolutizmus és liberalizmus. Amerika emancipációja. A liberális állam megalakulása II. Erzsébet uralma. Haladók és hagyományõrzõk. I. Amadeusz és az Elsõ Köztársaság. A Restauráció A Restauráció idõszakának politikai rendszere. Szembenállás a rendszerrel: regionalizmus és nacionalizmus. A gyarmati birodalom megszûnése. Kuba. XIII. Alfonz kora A megújulásra irányuló törekvések éa a parlamentáris monarchia nehézségei. Regeneracionizmus és politikai revisionizmus. Társadalmi és politikai nyomások. Primo de Rivera diktatúrája.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	**Emelt szint**
		A II. Köztársaság A II. Köztársaság politikai fejlõdése. A Spanyol Polgárháború A katonai felkelés. A két térség katonai és politikai fejlõdése. A konfliktus nemzetközivé válik. A Franco-diktatúra Franco tábornok diktatúrája: a rezsim ideológiai és társadalmi alapjai. Politikai fejlõdés és nemzetközi konjunktúra. Az önellátó társadalomból a felvirágoztatásig: társadalmi és gazdasági átalakulások, ellenállás. Demokratikus átmenet A demokratikus átmenet. János Károly monarchiája. Az 1978-as Alkotmány az Autonómiák. A demokratikus kormányok: Politikai tendenciák. Az európai integráció és a nemzetközi szervezetek.
10.2 A célnyelvi irodalom történetének fõbb korszakai, kiemelkedõ alkotók és mûvek	Középkori irodalom Mester de Juglaría, cantares de gesta, romancero El cantar de Mío Cid. A pikareszk regény. El Lazarillo. Kapcsolata a társadalommal, amelyben születik. Fejlõdése. Cervantes A Don Quijote elemzése. Szereplõk. A szó teremtõ hatalma. A quijotizáció és az átalakulás folyamatai. A Don Quijote, mint tükör… A barokk A barokk színház. A nemzeti komédia. Segismundo monológja. A felvilágosodás Vita a színházról a XVIII. században: felvilágosultak és hagyományõrzõk. A századvégi dráma és Goya. Romantika Don Juan Tenorio. Egy mítosz születése. A személyiség ésa romantika új felfogása.	A középkori irodalom Az irodalmi alkotás jelentése a középkorban. A vándorénekes (juglar) jelentõsége. Mester de Juglaría: *Cantar de Mío Cid.* X. Alfonz, a kasztíliai próza megalapítója és gallego dalok (cantigas) szerzõje. El Mester de Clerecía: Gonzalo de Berceo. A népi irodalom a középkoban: lírika. El Arcipreste de Hita: el *Libro de Buen amor*. Don Juan Manuel: *El Conde Lucanor* El Romancero: eredete és további élete Spanyolországban és Latin-Amerikában. A lovagregény. A középkori világ krízise. Jorge Manrique: *Coplas* – hatása a spanyol irodalomra. *La Celestina*, a formálódó spanyol színház mûremeke a középkor és a reneszánsz határán. Az Aranyszázad (El Siglo de Oro) Mit értünk "Siglo de Oro" alatt. A spanyol reneszánsz. Humanizmus. Líra: Garcilaso de la Vega. *El Lazarillo* és a pikareszk regény.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	**Emelt szint**
	A modernizmus Gaudí és Rubén Darío. A XX. századi színház A nagy újítók: Valle Inclán és Lorca. A XX. századi regény Egy szabadon választott szerzõ és mû bemutatása. A XX. századi költészet Egy szabadon választott szerzõ és mû bemutatása. Latin-amerikai irodalom Egy szabadon választott szerzõ és mû bemutatása.	Cervantes, a modern regény atyja. A barokk kultúra. Lope de Vega, az Aranyszázad nemzeti színházának megalapítója. Calderón drámái, a barokk színház csúcspontja: *La vida es sueño*. A barokk vers két stílusirányzata: *culteranismo* és *conceptismo*: Góngora és Quevedo. *Felvilágosodás és romantika* Az európai felvilágosodás és hatása a spanyol kultúrára. A Spanyol Királyi Akadémia megalapítása: irányító, szabályozó és tájékoztató szerepe a nyelv és az irodalom terén. Az esszé fejlõdése: Cadalso. A neoklasszikus komédia és Leandro Fernández de Moratín. A spanyol romantika helye az európai történelemben és kultúrában. Színház: egy archetípus végsõ megszilárdulása: Zorrilla: *Don Juan Tenorio*. Larra és az újságírás gyökerei. A romantikus vers: Espronceda. Bécquer mûvészete: hatása a mai költészetre. *A realizmustól a 98-as tragédiáig* A spanyol realizmus és kapcsolata az európai realizmussal. Az elbeszélés, mint a realizmus és a naturalizmus fõ mûfaja. Galdós és Clarín, két nagy elbeszélõ és mûveik: *Fortunata y Jacinta* és *La Regenta*, a XIX. századi európai elbeszélés remekei. A modernizmus: Rubén Darío és más latinamerikai írók, a spanyol nyelvû újítói. Juan Ramón Jiménez és a Machado-testvérek. Valle-Inclán költõi prózája. Az 1898-as krízis és hatása az irodalomra. A regény és az esszé uralma: Baroja, Unamuno. A XX. század nagy esszé írói. *Az avantgárd* Az európai avantgárd irányzatok. Bevezetése Spanyolországban: Ramón Gómez de la Serna. Valle-Inclán expresszionizmusa (esperpentos). A spanyol és a latin-amerikai avantgard kapcsolata: Neruda, Vallejo és Borges.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
		A 27-es nemzedék. A legfontosabb költõk és mûvek. Közös jellemvonásaik: nyitottságuk az avantgard irányzatokra, de gyökereik a hagyományba nyúlnak. A spanyol szürrealizmus sajátosságaik. Lorca, költõ és drámaíró. Kulturális törés: a „két Spanyolország” („dos Españas”) gondolkodói és drámája. *A XX. század második felének irodalma* A regény újjászületése: Cela, Delibes, két nagy elbeszélõ a század közepébõl. Az új latin-amerikai elbeszélés gyõzelme a hatvanas években és hatása a spanyol nyelvû elbeszélés késõbbi megújulására: Cortázar, García Márquez, Vargas Llosa. A spanyol színház a XX. sz. második felében. Miguel Mihura: komédia és abszurd színház. Buero Vallejo: mûvészi érték és korrajz. Költészet. A háború utáni költészet. Az elkötelezett költészet: Blas de Otero és José Hierro. Los "novísimos". Kísérleti költészet.
10.3 A célnyelvi országok mûvészettörténetének legfontosabb korszakai, kiemelkedõ mûvészek és mûalkotások	Õskori mûvészet. Az északi és a levantei õskori festészet jellemzõi. A római kultúra emlékei. Utak, vízvezetékek és egyéb emlékek. Segovia; Mérida. Mór mûvészet. Jellemvonások, alapanyagok és formák. Alhambra és Córdoba. Keresztény mûvészet. A romanika és a gótika összehasonlítása, templomtípusok. A Santiagói Zarándokút. Spanyol festészet El Greco, Velázquez, Goya, Picasso, Dalí	Õskori mûvészet: megalitikus építészet, festmények. Az ibér kultúra. Mûvészet Hispániában. A nyugati gót mûvészet. Al-Andalus: Kultúra és mûvészet – a mecset és a palota a hispano-muzulmán mûvészetben. Mûvészeti megnyilvánulások: az európai kontextus. A preromán mûvészet: asztúriai és mozarab mûvészet. A román mûvészet és Santiago de Compostelai zarándokút. A spanyol gótikus építészet. Képzõmûvészet a spanyol gótikában. A spanyol reneszánsz: építészet, szobrászat, festészet. El Greco. A barokk Spanyolország: az Aranyszázadban. Építészet és szobrászat. A barokk festészet. Velázquez.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
		Goya A XIX. századi mûvészet: építészet, Gaudí és a modernizmus. Szobrászat és festészet. A spanyol kultúra az Ezüstkor kezdetétõl 1936-ig. Az avantgárd irányzatok, a XX. századi spanyol festészet: Picasso, Dalí és Miró. A mai Spanyolország XX. századi mûvészet, a legújabb irányzatok: építészet, festészet és szobrászat.
10.4 A tanult történelmi korszakok fõbb mûvelõdéstörténeti, civilizációs jellemzõi, általános korrajz	Arab–zsidó–keresztény együttélés. A toledói fordítók munkássága és jelentõsége. A nagy spanyol gyarmati birodalom. Az aranyszázad. Dicsõség és hanyatlás. A prekolumbián kultúrák Aztékok, inkák és mayák.	Az Ibériai – félsziget a középkorban: Egy plurális kultúra. A barokk Spanyolország Mentalitás, kultúra és mûvészet az Aranyszázadban Az irodalmi nyelv A nyelv irodalmi használata. A nyelv költõi használata, az irodalmi alkotás. Stílus: fõ retorikai megoldások, vers és próza. A hangsúly, ritmus és rím. Sor-, versszak és verstípusok a spanyol metrikában. Az irodalmi szöveg. A kifejezõeszközök (fonetikai, morfoszintaktikai, lexiko-szemantikai és stirális jegyek), a tartalom (téma, cselekmény stb.), a felépítés és a szövegalkotási technikák (pl. Elbeszélõ szöveg esetén: cselekmény, tér, idõ, szereplõk, az elbeszélõ szándéka stb.) elemzése. Mûnemek és megvalósulási formáik: epika-elbeszélés (eposz, hõsi ének (cantar de gesta), románc, regény, novella, fabula stb.), líra (dal, ecloga, óda, elégia stb.), dráma (tragédia, komédia, dráma, farsa esperpéntica, és a kisebb mûvek: entremés, sainete, auto sacramental stb.) y didaktika (esszé, dialógus, levél stb.). Az irodalmi szöveg annak történelmi és társadalmi kontextusában: a társadalom és kulturális értékeinek hatása az irodalmi mû létrejöttére és a szerzõ és közönsége kapcsolatára. A spanyol irodalom jellemzõ témái, motívumai és közhelyei.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû tantárgyi érettségi szóbeli vizsga.

A vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort központi útmutató alapján az intézményben tanító szaktanár, illetve szakmai közösség állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgáztató szaktanár értékeli. Az elérhetõ maximális pontszám 50.

A vizsgán elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelõ lapon rögzíti.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet idõtartama 15 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvû nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekrõl, szemelvényekrõl a tételsort összeállító szaktanár gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételbõl áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek elsõ (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenõrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggõ szöveg, az ne haladja meg a 25 sort;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes idõtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje elõtt nem ismerhetik meg. A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszõleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a térképeket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelõ használatával önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítõ, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amelybõl az elsõ résztétel megoldására maximum 30, a másodikéra maximum 20 pont adható.

Ezen belül az elsõ tétel esetében maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincs használatáért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincs használatáért.

Értékelõlap a középszintû érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Szóbeli vizsga 1. résztétel				Szóbeli vizsga 2. résztétel			A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 50)	Érdem-jegy
	Tartalom (max.: 20)	Felépítés (max.: 5)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 30)	Tartalom (max.: 15)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 20)		

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emelt szintû tantárgyi érettségi írásbeli és szóbeli vizsgából áll. Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort az útmutatónak megfelelõen a vizsgaközpont állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgaközpont által megbízott vizsgáztató szaktanár értékeli.

Az emelt szintû vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összpontszám érdemjegyre történõ átváltása a központilag meghatározott táblázat alapján történik. Az elérhetõ maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelõ lapon rögzíti és összesíti.

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatának megoldására 180 perc áll a jelölt rendelkezésére. Az írásbeli feladathoz bármilyen egynyelvû és kétnyelvû nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsgán a jelöltnek 450-500 szó terjedelmû esszé jellegû fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani, melyeknek a következõ témaköröket kell lefedniük:

1. célnyelvi irodalom vagy mûvészet,
2. célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete,
3. általános, összehasonlító jellegû civilizációs téma.

(Az egyes nyelvek esetében a célnyelvi országok körét a részletes vizsgaleírás tartalmazza.)

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következõ megoszlásban:

– tartalom: 50 pont;
– logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelõ szókincs használata: 30 pont. Ez utóbbi pontszámot kell csökkenteni, ha a dolgozatban súlyos, értelemzavaró nyelvi hibák találhatók.

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik.

A vizsgadolgozatok értékelését a vizsgaközpont szervezésében, a jelölt iskolájától független, külsõ értékelõ végzi.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételsorát a vizsgaleírásnak megfelelõen a vizsgaközpont a szakirányú felsõoktatási intézmények képviselõivel egyeztetve központilag állítja össze.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet idõtartama 20 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvû nyelvi szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekrõl, szemelvényekrõl a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételbõl áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek elsõ (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenõrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes idõtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje elõtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintû vizsgát megelõzõ tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezõknek.

A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszõleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a rendelkezésre álló segédeszközöket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve gazdag (szak)szókincs megfelelõ használatával, választékos stílusban, önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítõ, irányító kérdéseket.

A második feladat egy autentikus dokumentum önálló elemzésére épülõ beszélgetés a jelölt és a vizsgáztató között.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a vizsgáztató tanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 70, amelybõl az elsõ résztétel megoldására maximum 45, a másodikéra maximum 25 pont adható.

Ezen belül az elsõ tétel esetében maximum 30 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelõ (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért (szempontjai: jártasság az adott témakörben és önálló véleményalkotás, elemzõkészség), és 10 pontot a megfelelõ (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

Értékelõlap a emelt szintû érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	*Írásbeli vizsgán elért pontszám (maximális pont: 80)*	**Szóbeli vizsga 1. résztétel**				**Szóbeli vizsga 2. résztétel**			***A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 70)***	***Érdemjegy***
		Tartalom (max.: 30)	Felépítés (max.: 5)	(Szak)szókincs választékos nyelvhasználat (max.: 10)	**A résztétel összpontszáma (max.: 45)**	Tartalom, önálló véleményalkotás, elemzõkészség, jártasság(max.: 15)	(Szak)szókincs, választékos nyelvhasználat (max.: 10)	**A résztétel összpontszáma (max.: 25)**		

EVANGÉLIKUS HITTAN

A HITTAN ÉRETTSÉGI VIZSGALEÍRÁSA AZ EVANGÉLIKUS FELEKEZETÛ TANULÓK SZÁMÁRA

A hittan érettségi vizsga célja:

A vizsga célja, hogy az érettségizõ diák számot adjon arról, hogy
- rendelkezik a keresztény élet és gondolkodásmód kialakításához szükséges alapfogalmakkal,
- érti és használni tudja az alapvetõ teológiai szaknyelvet és fogalmakat,
- rendelkezik alapvetõ Bibliaismerettel, tisztában van a Szentháromság egy Istenre vonatkozó evangélikus tanítás fõbb vonalaival,
- felismeri Isten teremtõ, gondviselõ és megváltó szeretetét a világban,
- ismeri az egyetemes anyaszentegyház és benne az evangélikus felekezet történetének fõbb eseményeit,
- látja a kapcsolatot a Szentírás tanítása és mai életünk között: látja azokat az erkölcsi értékeket, amelyek pozitívan alakíthatják életünket és világunkat, valamint ismeri a kereszténység alapvetõ válaszait a személyes és végsõ kérdésekre,
- jártas a bibliai szövegek értelmezésében,
- képes ismereteit a dialógus és ökumené szellemében mások számára közvetíteni.

I. A VIZSGA LEÍRÁSA

***Középszinten*:** szóbeli, a vizsga idõtartama 10-15 perc.

A szóbeli vizsgán a jelölt egy tétellapon két kérdést húz. Az elsõ (**A**) kérdés átfogóbb, a részletes követelményekben meghatározott alábbi témakörökbõl: Biblia, egyháztörténet, dogmatika, etika. A második (**B**) kérdés egy-egy kisebb, konkrétabb tudásterületre kérdez rá, gyakorlatiasabb megközelítésû. Itt szerepelhetnek az egyház mai életére, a világvallásokra vonatkozó kérdések, valamint a részletes követelményekben kifejtett kompetenciák ellenõrzését célzó feladatok. A **B** tételekben szereplõ források sokszor nem azonosított források, ilyenkor a feladat részét képezi a szemelvény felismerése is.

Az **A** és **B** tételek párosításakor a vizsgáztató vegye figyelembe, hogy a két kérdés között ne legyen átfedés, ne ugyanahhoz a témakörhöz kapcsolódjon. A 20-25 tételbõl álló tételsor minden témakörbõl tartalmazzon kérdést. Az tételsort a vizsgáztató március 1-jéig ismerteti a vizsgázóval.

A vizsgázó a kérdésekre felkészülés után válaszol. A felkészüléshez segédeszközként Bibliát, bibliai atlaszt, Evangélikus Énekeskönyvet és egyháztörténeti kérdéshez történelem atlaszt használhat. Felkészülése során jegyzetet készít magának, feleletében az általa kívánt sorrendben ismerteti a két kérdésre adott válaszát. A vizsgáztató tanár kiegészítõ kérdéseket tesz fel, szükség esetén kérdésével, megjegyzésével továbbsegíti a tanulót.

Emelt szinten: írásbeli (180 perc), szóbeli (20 perc).

Az írásbeli vizsgán a tanuló elõre összeállított, több különbözõ típusú kérdésbõl álló tétellapot kap. Ennek megoldása önállóan, segédeszközök használata nélkül történik.

A szóbeli vizsga menete alapvetõen megegyezik a középszintû vizsgáéval. Különbség van a számonkérés mélységében, ez tükrözõdik a tételcímek, vizsgafeladatok összeállításában, megfogalmazásában. Az **A** tételek emelt szinten is a Biblia, egyháztörténet, dogmatika és etika témakörökbõl kerülnek ki.

Az emelt szintû írásbeli vizsga részletes leírása

A vizsgázó öt témakörbõl kap feladatokat: Biblia (Ószövetség, Újszövetség), egyháztörténet, dogmatika, világvallások. A részletes követelményekben megtalálható további témakörök csak a szóbeli vizsgán szerepelnek.

A feladattípusok témakörönként állandóak.

Feladattípus	Példa	Pont-szám
Ószövetség	*(Összesen:*	*30)*
Megadott esemény, személy, helyszín mellé hozzá társítható esemény, személy, helyszín önálló meghatározása. (6 db)	Próféta Dávid király mellett: *(Nátán)* Illés a Karmel hegyen: *(Istenítélet)*	6 p
Megadott igeszakaszhoz tartozó szerzõ, bibliai könyv, vagy esemény meghatározása. (4 db)	A Sátán így válaszolt az Úrnak: Bõrért bõrt ad az ember, de életéért mindent odaad! Nyújtsd csak ki a kezed, és tedd rá a csotjaira, majd káromol még téged! Az Úr ezt felelte a Sátánnak: A kezedbe adom, csak az életére vigyázz! *(Jób könyve kerettörténete)*	4 p
Egy-egy korszakra jellemzõ személy vagy esemény részletesebb bemutatása, belehelyezve az adott korszakba.	Mutassa be részletesen Salamon királyt, helyezze el a megfelelõ történelmi korban!	20 p
Újszövetség	*(Összesen:*	*50)*
Palesztina vaktérképén megadott földrajzi nevek valamint helyhez jól köthetõ megadott történetek elhelyezése. (2 földrajzi név, 2 történet)	Jelölje a térképen az alábbi földrajzi neveket és helyezze el a történeteket helyszínük alapján! Genezáret tó, Kána; A samáriai asszony, Jézus megkeresztelése;	4 p
Bevezetéstudományi valamint kortörténeti ismeretekre vonatkozó igaz-hamis állítások. (8 db)	Az újszövetségi kánon kialakulását Marcion tevékenysége siettette *(i)* Mk evangéliuma írásához felhasználta Lk anyagát *(h)*	4 p
Jellemzõ tárgyak, fogalmak, helyek rövid meghatározása, bibliai elõfordulásuk megadása (2 db, 2-2 p), meghatározás mellé tárgy, hely, fogalom megjelölése. (2 db)	Talentumok: *(Jézus korabeli súlymérték, lehetett arany v. ezüst, kb. 43 kg; elõfordul a gonosz szolga példázatában, címadója a talentumokról szóló példázatnak)* Ezen a helyen gyógyít meg Jézus egy 38 éve beteg embert *(Betesda tó)*	6 p
Ismert újszövetségi igék kiegészítése (3 db)	Jöjjetek énhozzám... *(mindnyájan, akik megfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek)*	6 p
Részletes kifejtése Jézus élete valamely meghatározott eseményének, valamely cselekedetének, tanításának és ennek jelentõségének.	Mutassa be részletesen Nagycsütörtök eseményeit és annak jelentõségét! vagy: Írja le és értelmezze a gonosz szolga példázatát, mutassa be a példázat elhangzásának körülményeit is.	20 p
Egy, az apostoli korra vonatkozó kérdés tömör, kb. 5 mondatos összefoglalása	Mi jellemezte az õsgyülekezet életét?	10 p
Dogmatika	*(Összesen:*	*20)*
Egy konkrét kérdésre adott válasz kifejtése, támaszkodva a bibliaismereti és egyháztörténeti tanulmányokra is.	Mit tanít az evangélikus egyház az úrvacsoráról? Mi ennek a tanításnak a bibliai alapja, hogyan vetõdik fel a kérdés a reformáció korában?	20 p
Egyháztörténet	*(Összesen:*	*40)*
Fogalommeghatározás (3 db)	Mit jelentenek az alábbi fogalmak? Artikuláris gyülekezet, ortodoxia, szekularizáció, szkizma, kelyhesek	6 p

Feladattípus	Példa	Pont-szám
Megadott események és helyszínek, szerzõk és mûvek, események és dátumok , események és személyek párosítása. (2×4 db)	Keresse meg a párokat! *a)* Ph.J. Spener ... Orthographia Ungarica Dévai B.M. Krisztus követése id. Ács M. ... Zengedezõ mennyei kar Kempis T. ... Pia Desideria *b)* Husz J. halála ... ... 1534 Luther M. Wartburgban ... 1415 Luther teljes bibliafordítása kész 1539 Loyolai I. rendet alapít .. .1521	8 p
Forrásazonosítás: a szemelvény szerzõjének vagy eredetének meghatározása, idõben való elhelyezése. (3 db)	Mely korból, kitõl származnak az alábbi idézetek? "Nem kívánjuk az üldözést, de a türelmet sem. Ebbõl a szempontból szilárdan ragaszkodunk Házunk alapelveihez."	6 p
Valamely megadott, a reformációhoz kapcsolódó egyetemes vagy hazai egyháztörténeti esemény részletes kifejtése, egy jellemzõ személy bemutatása	Mutassa be a Wormsi birodalmi gyûlés elõzményeit, eseményeit és következményeit! vagy: Mutassa be Dévai Bíró Mátyás személyét, munkásságát!	20 p
Világvallások	*(Összesen:*	*20)*
Fogalommagyarázat vagy kakukktojás feladat indoklással. (5 db)	Mit jelentenek az alábbi fogalmak? reinkarnáció, sófár, Visnu... vagy: szent háború – Ramadán havi böjt – napi ötszöri ima Mekka felé – reinkarnáció – zarándoklat a Kába kõhöz	10 p
Valamely vallás jellegzetességére vonatkozó konkrét kérdés kifejtése.	Hogyan zajlik az élet egy hindu istenség templomában?	10 p
		160/2= 80 pont

II. RÉSZLETES TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

KÖZÉPSZINT

Témakör	Követelmények
1. Biblia	
Ószövetség	A világ teremtése, bûnbeesés, Kain és Ábel, Noé, Bábel története; Az Õstörténet mint hitvallás; Ábrahám, Izsák, Jákob, József története; Izrael népe Egyiptomban, Mózes élete, a kivonulás; A pusztai vándorlás eseményei, a törvény; Honfoglalás, Józsué; Izrael bírái (Gedeon, Sámson, Sámuel); A királyság: Saul, Dávid, Salamon; Nátán próféta; Izrael kettészakadása, a kettõs királyság; Próféták: Illés, Ámósz, Hóseás, Ézsaiás, Mikeás; A prófétaság jellemzõi; A jósiási reform, Jeremiás próféta; Jeruzsálem pusztulása, a babiloni fogság, a fogság prófétái: Ezékiel, II. Ézsaiás; A fogságból való hazatérés, Ezsdrás, Nehémiás, Haggeus és Zakariás; A zsoltárok könyve, a héber költészet jellemzõi; A bölcsességirodalom, Példabeszédek és Jób könyve;

Témakör	Követelmények
Újszövetség	Jézus születése, a 12 éves Jézus; Keresztelõ János személye és szerepe; Jézus megkeresztelése, megkísértése; Tanítványok; Jézus tanítása, gyógyításai, csodái; Hegyi beszéd, Miatyánk, A nagy parancsolat, Példázatok; Péter vallástétele, Jézus megdicsõülése; Jeruzsálemi bevonulás, a nagyhét eseményei, Jézus elfogatása, halála; Jézus feltámadása, mennybemenetel, pünkösd;
Kortörténeti ismeretek	Jézus és az apostolok korának történeti háttere; Palesztina földrajza, néprajza – a mindennapi élet Jézus korában; A vallási élet;
Alapvetõ ószövetségi és újszövetségi bevezetéstudományi ismeretek	Az Ószövetség szövegének keletkezése, az ószövetségi történetírás; Az Ószövetségi kánon kialakulása, a héber és az alexandriai kánon; Az Újszövetség szövegének kialakulása, õskeresztény irodalmi formák; Az Újszövetségi kánon kialakulása; A Biblia mint Isten Igéjét tartalmazó mû;
2. Egyháztörténet	
Krisztus egyházának születése	A kereszténység lényege, gyülekezet fogalma; A missziós parancs; Az elsõ gyülekezetek kialakulása, élete; Pál apostol; Keresztényüldözések; Apostoli atyák és egyházatyák;
A kereszténység államvallássá válása	Nagy Konstantin; Egyetemes zsinatok és egyetemes hitvallások; A nyugati egyházatyák; A pápaság kialakulása; Remeteség és szerzetesség kialakulása;
A középkor egyháza	Torzulások és Cluny reform; A nagy egyházszakadás; Keresztes hadjáratok; Szerzetesrendek és lovagrendek kialakulása; Skolasztika és misztika; A középkori egyház válsága, reformgondolatok;
A magyar egyház kialakulása	A kereszténység felvétele, Szent István államalapítása; A magyar egyház a középkorban, a keresztény mûveltség;
A reformáció	Luther Márton élete, személyes vívódásai, a Szentírás válasza; Luther küzdelme az egyház tanításának tisztaságáért: a 95 tétel, viták, vitairatok, Luther teológiájának alapgondolatai, az evangélikus hitvallások; Kiközösítés és birodalmi átok; Birodalmi gyûlések: Worms, Speier, Augsburg – vallásbéke; A reformáció irányzatai: Zwingli, Kálvin; Reform a katolikus egyházban: a tridenti zsinat, a jezsuita rend;
A reformáció Magyarországon	A reformáció kezdete és terjedése a három részre szakadt országban; Vallásszabadság Erdélyben; Jelentõs magyar reformátorok; Bibliafordítás; A helvét irány terjedése; A magyarországi ellenreformáció kezdetei;
Értelmes kegyesség	Ortodoxia, pietizmus, felvilágosodás Európában; Hit és cselekedet, hit és értelem – a teológia és a tudomány szembeállításának téves volta;
Magyar felvilágosodás és pietizmus	A gyászos évtized, Artikuláris gyülekezetek kora; Thököly Imre és II. Rákóczi Ferenc küzdelmei; A pietizmus és a felvilágosodás követõi Magyarországon; II. József türelmi rendelete;

Témakör	Követelmények
A 19. század: forradalmak és elvilágiasodás	A francia forradalom és következményei, egyház és társadalom különválása; Ébredési mozgalmak az evangélikus egyházban, bel- és külmisszió;
A magyar evangélikus egyház a 19. században	Az egyház és állam viszonya, katolikus restaurációs törekvések; Az egyház belsõ élete; Az evangélikus egyház az 1848-49-es szabadságharcban; Az elnyomatás évei, protestáns pátens.
A kereszténység útkeresése a modern világban	Világháborúk és következményeik, egyházak a totális diktatúrákban; A keresztény ökumené a 20. században; Egyházak világtanácsa, Lutheránus Világszövetség; II. Vatikáni zsinat;
Evangélikus egyház a 20. századi Magyarországon	A hazai evangélikusság megfogyatkozása; Egyházi élet a két világháború között; Küzdelem a diktatúrákkal, egyház a ,,puha diktatúrában”
3. Dogmatika	
A hit alapkérdései	Hit, kinyilatkoztatás, Szentírás, hitvallás; Krisztus evangéliuma;
Hit Istenben	Isten személye, a Szentháromság; A teremtés, a bûn: a teremtõtõl való elfordulás; A világot megtartó, gondviselõ Isten, az Atya;
Jézus a Krisztus	A testté lett Ige, a Názáreti Jézus; Kereszt és feltámadás; A megváltó Jézus Krisztus, megbékélés Istennel; Megigazulás egyedül kegyelembõl, hit által; Isten országa, Krisztus örök uralma;
A Szentlélek közössége	A megszentelõ Lélek; Az egyház közössége; A Szentségek: keresztség és úrvacsora; Hivatás, egyházi szolgálat;
4. Az egyházi esztendõ	
Az egyházi esztendõ ünnepei, az ünnepek gyökerei, jelentõsége; Az ünnepek liturgiája;	Ádvent, Karácsony, Óév, Újév, Vízkereszt ünnepe; Böjt, Virágvasárnap, Nagycsütörtök, Nagypéntek, Húsvét vasárnap, Mennybemenetel, Pünkösd; Szentháromság ünnepe, Szentháromsági vasárnapok; A reformáció ünnepe;
5. Etika	
A jézusi etika	Hit és cselekedetek: a Lélek gyümölcsei;
Az ember helye a világban	Képességek, adottságok, Istentõl való meghatározottság, kiválasztás; Önismeret, az ember szabadsága és felelõssége önmagáért; Lelkiismeret; A szeretet parancsa; Közösség, elfogadás; Önzés, önzetlenség, önmegvalósítás; A szentek közössége;
Felelõsségünk a teremtett világ, az élet védelme és embertársaink iránt	Felelõsség a természetért; A tudomány lehetõségei és korlátai; génsebészet, klónozás; Abortusz, Eutanázia;
A keresztény etika normái a családi élet, munka és társadalmi élet területén	A nemek egyenlõsége, különbözõsége, a nemi szerepek; sexus, eros, agape, filia; A házasság rendje; a válás; A szenvedés és a halál; Hivatás, elhívás, szolgálat; A lutheri munkaértelmezés Az egyén jogai és kötelességei a társadalomban, a társadalom kötelességei az egyén felé; Deviáns viselkedésformák;

Témakör	Követelmények
6. Világvallások	
A történelmi Isten-kinyilatkoztatás vallásai	A zsidó vallás gyökerei, a judaizmus kialakulása, a zsidó identitás, az élõ törvény, az élet ritmusa, a zsinagóga szerepe, szent helyek és jelképek; Az iszlám eredete, forrásai, Mohamed személye, tanítása, elképzelések Allahról, a Korán szerepe az iszlám életben, az iszlám törvény: a saría, a hagyomány: a szunna, vallási kötelezettségek, vallásgyakrolat, az iszlám terjedése napjainkban; A kereszténység helyzete a világvallások között, keresztény felekezetek;
Az örök világtörvény vallásai	A hinduizmus gyökerei, Védizmus, brahmanizmus, legnépszerûbb istenek és istennõk, a vallásos élet, a szent szövegek, kasztok, a karma, halál és újraszületés, a megszabaduláshoz vezetõ ösvények; A buddhizmus eredete, Buddha személye, mennyei lények, a dharma, a Nirvánához vezetõ ösvény, szent helyek és ünnepek, a buddhizmus terjedése.
Mai vallási áramlatok	A New Age; Az új vallási irányzatok kialakulásának okai, különbség ökumené és szinkretizmus között;
7. Kompetenciák	
Szövegértelmezés	A tanuló számára ismert ószövetségi vagy újszövetségi szöveg alapvetõ mondanivalójának, üzenetének kifejtése, a szöveg mûfajának meghatározása; Valamely jelentõs egyháztörténeti eseményhez kötõdõ forrás elemzése; Hitvallási irat részletének értelmezése a bibliai és dogmatikai ismeretek birtokában;
Esetelemzés	Etikai kérdések, mai problémák elemzése, állásfoglalás, a vélemény indoklása a bibliai tanítás fényében;

EMELT SZINT

Témakör	Követelmények
1. Biblia	
Ószövetség	A világ teremtése, bûnbeesés, Kain és Ábel, Noé, Bábel története; Az Õstörténet mint hitvallás; Ábrahám, Izsák, Jákob, József története; Izrael népe Egyiptomban, Mózes élete, a kivonulás; A pusztai vándorlás eseményei, a törvény; Honfoglalás, Józsué; Izrael bírái (Gedeon, Sámson, Sámuel); A királyság: Saul, Dávid, Salamon; Nátán próféta; Izrael kettészakadása, a kettõs királyság; Próféták: Illés, Ámósz, Hóseás, Ézsaiás, Mikeás; A prófétaság jellemzõi; A jósiási reform, Jeremiás próféta; Jeruzsálem pusztulása, a babiloni fogság, a fogság prófétái: Ezékiel, II. Ézsaiás; A fogságból való hazatérés, Ezsdrás, Nehémiás, Haggeus és Zakariás; A zsoltárok könyve, a héber költészet jellemzõi; A bölcsességirodalom, Példabeszédek és Jób könyve; Apokaliptika: Dániel könyve; A bibliai történetírás;
Az intertestamentális kor	Perzsa uralom, Ptolemaioszok és Szeleukidák, Hasmoneus királyság, Júdea a Római birodalomban: Nagy Heródes;
Újszövetség	Jézus születése, a 12 éves Jézus; Keresztelõ János személye és szerepe; Jézus megkeresztelése, megkísértése; Tanítványok; Jézus tanítása, gyógyításai, csodái; Hegyi beszéd, Miatyánk, A nagy parancsolat, Példázatok; Péter vallástétele, Jézus megdicsõülése; Jeruzsálemi bevonulás, a nagyhét eseményei, Jézus elfogatása, halála;

Témakör	Követelmények
	Jézus feltámadása, mennybemenetel, pünkösd; Az újszövetségi levelek fontosabb témái, tanítása Isten és ember viszonyáról, a megváltásról, a gyülekezet életérõl, a keresztény ember életérõl, a keresztény reménységrõl;
Kortörténeti ismeretek	Jézus és az apostolok korának történeti háttere; Palesztina földrajza, néprajza – a mindennapi élet Jézus korában; A vallási élet – a palesztinai zsidóság szellemi irányzatai, a hellenizmus és a rómaiak vallása;
Alapvetõ ószövetségi és újszövetségi bevezetéstudományi ismeretek	Az Ószövetség szövegének keletkezése, az ószövetségi történetírás; Az Ószövetségi kánon kialakulása, a héber és az alexandriai kánon. Septuaginta; A holt tengeri tekercsek felfedezése és jelentõségük; Az Újszövetség szövegének kialakulása, õskeresztény irodalmi formák: evangéliumok, levelek, apokaliptika; Az Újszövetségi kánon kialakulása, korai kánonok; Fontosabb újszövetségi kéziratok; Vulgata; A Biblia irodalmi mûfajai; A Biblia mint Isten Igéjét tartalmazó mû;
2. Egyháztörténet	
Krisztus egyházának születése	A kereszténység lényege, gyülekezet fogalma; A missziós parancs; Az elsõ gyülekezetek kialakulása, élete; Pál apostol élete, missziós tevékenysége; Zsidókeresztények és pogánykeresztények; Keresztényüldözések; Tévtanok és eretnekségek az I–III. században; Apostoli atyák és egyházatyák;
A kereszténység államvallássá válása	Nagy Konstantin; Egyetemes zsinatok és egyetemes hitvallások; A nyugati egyházatyák, Augustinus; A pápaság kialakulása; Remeteség és szerzetesség kialakulása, Nursiai Benedek Regulája; A pogány népek térítése
A középkor egyháza	Torzulások és Cluny reform; A nagy egyházszakadás; Investitúra háborúk; Keresztes hadjáratok; Szerzetesrendek és lovagrendek kialakulása; Skolasztika (Aquinoi Tamás) és misztika (Clairvaux-i Bernát); A középkori egyház válsága, reformgondolatok (Wyclif, Husz, Kempis Tamás, Savonarola); Humanizmus és reneszánsz (Erasmus);
A magyar egyház kialakulása	A kereszténység felvétele, Szent István államalapítása; A magyar egyház a középkorban, a kereszténység megszilárdítása az Árpád-házi királyok alatt, a keresztény mûveltség; A huszitizmus Magyarországon;
A reformáció	Luther Márton élete, személyes vívódásai, a Szentírás válasza; Luther küzdelme az egyház tanításának tisztaságáért: a 95 tétel, viták, vitairatok; Luther teológiájának alapgondolatai, az evangélikus hitvallások; Kiközösítés és birodalmi átok; Birodalmi gyûlések: Worms, Speier, Augsburg – vallásbéke; Luther és a parasztháború; Schmalkaldeni szövetség; Az istentisztelet és a keresztény élet változásai; A reformáció irányzatai: Zwingli, Kálvin, anglikán egyház, anabaptisták, antitrinitáriusok;

Témakör	Követelmények
	Reform a katolikus egyházban: a tridenti zsinat, a jezsuita rend, Loyolai Ignác;
A reformáció Magyarországon	A reformáció kezdete és terjedése a három részre szakadt országban; Vallásszabadság Erdélyben; Jelentõs magyar reformátorok, magyar hitvallások; Bibliafordítás, protestáns kultúra (iskolák, nyomdák); A helvét irány terjedése, antitrinitarizmus; A magyarországi ellenreformáció kezdetei: Telegdi, Pázmány, fegyveres hitvédelem;
Értelmes kegyesség	Ortodoxia, pietizmus, felvilágosodás Európában; Hallei pietizmus jelentõsebb alakjai; Deizmus és ateizmus, a természetes vallás; Hit és cselekedet, hit és értelem – a teológia és a tudomány szembeállításának téves volta.
Magyar felvilágosodás és pietizmus	A gyászos évtized, Artikuláris gyülekezetek kora; Thököly Imre és II. Rákóczi Ferenc küzdelmei; I. Lipót, III. Károly, Mária Terézia; A pietizmus és a felvilágosodás követõi Magyarországon; II. József türelmi rendelete és hatása;
A 19. század: forradalmak és elvilágiasodás	A francia forradalom és következményei, egyház és társadalom különválása; Ébredési mozgalmak az evangélikus egyházban, bel- és külmisszió; Schleiermacher; A pápai hatalom megerõsödése, új dogmák;
A magyar evangélikus egyház a 19. században	Az egyház és állam viszonya, katolikus restaurációs törekvések; Az egyház belsõ élete, Pesti zsinat, Mária Dorottya; Az evangélikus egyház az 1848-49-es szabadságharcban, Haubner Máté, Rázga Pál, Székács József; Az elnyomatás évei, protestáns pátens;
A kereszténység útkeresése a modern világban	Világháborúk és következményeik, egyházak a totális diktatúrákban; Dietrich Bonhoeffer; A keresztény ökumené a 20. században; Egyházak világtanácsa, Lutheránus Világszövetség; II. Vatikáni zsinat A protestáns teológia a 20. században: Barth, Bultmann, Tillich, Schweitzer;
Evangélikus egyház a 20. századi Magyarországon	A hazai evangélikusság megfogyatkozása; Egyházi élet a két világháború között; Küzdelem a diktatúrákkal, egyház a „puha diktatúrában”; Ordass Lajos; A Káldy-korszak, diakóniai teológia; Új lehetõségek 1989-tõl;
3. Dogmatika	
A hit alapkérdései	Hit, kinyilatkoztatás, Isten megismerhetõsége; Szentírás, hitvallás; Krisztus evangéliuma; A személyes megtapasztalás szerepe;
Hit Istenben	Isten személye, a Szentháromság; A teremtés, a bûn: a teremtõtõl való elfordulás; A világot megtartó, gondviselõ Isten, az Atya; Az ember helye, feladata a teremtésben; Isten megszólítható;
Jézus a Krisztus	A testté lett Ige, a Názáreti Jézus; Kereszt és feltámadás; A kereszt teológiája; A megváltó Jézus Krisztus, megbékélés Istennel; Megigazulás egyedül kegyelembõl, hit által; Isten országa, Krisztus örök uralma; Ítélet, üdvösség, kárhozat; Isten megtapasztalható szeretete;

Témakör	Követelmények
A Szentlélek közössége	A megszentelõ Lélek; Az egyház közössége; A Szentségek: keresztség és úrvacsora; Hivatás, egyházi szolgálat;
4. Az egyházi esztendõ	
Az egyházi esztendõ ünnepei, az ünnepek gyökerei, jelentõsége Az ünnepek liturgiája	Ádvent, Karácsony, Óév, Újév, Vízkereszt ünnepe; Böjt, Virágvasárnap, Nagycsütörtök, Nagypéntek, Húsvét vasárnap, Mennybemenetel, Pünkösd; Szentháromság ünnepe, Szentháromsági vasárnapok; A reformáció ünnepe; Passiói istentisztelet, feltámadási istentisztelet; Aratási hálaadó ünnep; Istentiszteletek nemzeti ünnepeinken;
5. Etika	
A jézusi etika	Hit és cselekedetek: a Lélek gyümölcsei;
Az ember helye a világban	Képességek, adottságok, Istentõl való meghatározottság, kiválasztás; Önismeret, az ember szabadsága és felelõssége önmagáért; Lelkiismeret; A szeretet parancsa; Közösség, elfogadás; Önzés, önzetlenség, önmegvalósítás; A szentek közössége;
Felelõsségünk a teremtett világ, az élet védelme és embertársaink iránt	Felelõsség a természetért; A tudomány lehetõségei és korlátai; génsebészet, klónozás; Abortusz, eutanázia;
A keresztény etika normái a családi élet, munka és társadalmi élet területén	A nemek egyenlõsége, különbözõsége, a nemi szerepek; sexus, eros, agape, filia; A házasság rendje; a válás; A szenvedés és a halál; Hivatás, elhívás, szolgálat; A lutheri munkaértelmezés Az egyén jogai és kötelességei a társadalomban, a társadalom kötelességei az egyén felé; Deviáns viselkedésformák;
6. Világvallások	
A történelmi Isten-kinyilatkoztatás vallásai	A zsidó vallás gyökerei, a judaizmus kialakulása, a zsidó identitás, az élõ törvény, az élet ritmusa, a zsinagóga szerepe, szent helyek és jelképek; Az iszlám eredete, forrásai, Mohamed személye, tanítása, elképzelések Allahról, a Korán szerepe az iszlám életben, az iszlám törvény: a saría, a hagyomány: a szunna, vallási kötelezettségek, vallásgyakrolat, az iszlám terjedése napjainkban; A kereszténység helyzete a világvallások között, keresztény felekezetek;
Az örök világtörvény vallásai	A hinduizmus gyökerei, Védizmus, brahmanizmus, legnépszerûbb istenek és istennõk, a vallásos élet, a szent szövegek, kasztok, a karma, halál és újraszületés, a megszabaduláshoz vezetõ ösvények; A buddhizmus eredete, Buddha személye, mennyei lények, a dharma, a Nirvánához vezetõ ösvény, szent helyek és ünnepek, a buddhizmus terjedése; Konfucianizmus és taozimus: az õsi kínai vallás, az õsök kultusza, Jin és Jang, a taoizmus, Konfuciusz tanai; Sintoizmus: Õsök kultusza, a természet tisztelete, szent helyek, szertartások, zen buddhizmus;
Mai vallási áramlatok	Jehova tanúi, a Szcientológia egyház, A New Age; Az új vallási irányzatok kialakulásának okai, különbség ökumené és szinkretizmus között;

Témakör	Követelmények
7. Egyházismeret	
Egyházunk mai élete	A Magyarországi Evangélikus Egyház életének fõbb változásai a fordulat óta; A MEE felépítése, fõbb szolgálati területei; Egyházunk, gyülekezeteink ifjúsági munkája;
Egyházzene	Az evangélikus egyházzene jelentõsége a reformációtól kezdve (Luther, Schütz, Bach); Az Evangélikus énekeskönyv legismertebb, vagy történelmi-teológiai szempontból kiemelkedõ énekei;
A szûkebb közösség	A tanuló gyülekezetének, iskolájának története, mai élete;
7. Kompetenciák	
Szövegértelmezés	A tanuló számára ismert ószövetségi vagy újszövetségi szöveg alapvetõ mondanivalójának, üzenetének kifejtése, a szöveg mûfajának meghatározása; Valamely jelentõs egyháztörténeti eseményhez kötõdõ forrás elemzése, adott korba illesztése; Hitvallási irat részletének értelmezése a bibliai és dogmatikai ismeretek birtokában;
Esetelemzés	Etikai kérdések, mai problémák elemzése, állásfoglalás, a vélemény indoklása a bibliai tanítás fényében;
Szaknyelv alkalmazása	Vallási, vallástörténeti, egyháztörténeti fogalmak azonosítása, helyes használata
Tájékozódás térben és idõben	Vallástörténeti, egyháztörténeti események térben és idõben való elhelyezése, események idõrendbe állítása;

A vizsga értékelése

A középszintû szóbeli vizsga 50 pontot ér. Az **A** kérdésre adott válasz 30, a **B** kérdésre adott felelet 20 pont. Ebbõl számítandó az érettségi végsõ jegye.

Elégtelen a szóbeli vizsga akkor, ha a tanuló a két kérdés egyike kapcsán sincs tisztában az alapvetõ fogalmakkal, eseményekkel, személyekkel, ha a tanár segítõ kérdéseire sem tud felelni.

Közepes lehet legfeljebb a vizsga edménye akkor, ha a tanuló önállóan csak nagyon keveset mond el, állandóan szüksége van a tanár segítõ kérdéseire.

Jeles a jegy akkor, ha a tanuló képes önállóan, összefüggõ gondolatokban ismertetni válaszát, használja a megfelelõ szaknyelvet, logikusan építi be válaszába a felkészülésnél használt segédanyagot.

Ezeken túlmenõen a felelet értékelése a szokásokhoz igazodva történik.

Emelt szintû vizsgán az írásbeli és a szóbeli vizsga összpontszámából számítható a végsõ jegy.

Az emelt szintû *szóbeli vizsga* 70 pontot ér. Az **A** kérdésre 45, a **B**-re 25 adható.

Az emelt szintû *írásbeli vizsgán* 80 pont érhetõ el. A tesztlap értékelése során kapott összpontszámot felezni kell, így kapjuk az írásbeli vizsga pontszámeredményét.

A vizsga összpontszáma tehát 70 + 80 = 150 pont.

KATOLIKUS HITTAN

A HITTAN ÉRETTSÉGI VIZSGA RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEI A KATOLIKUS FELEKEZETÛ (RÓMAI ÉS GÖRÖG SZERTARTÁSÚ) TANULÓK SZÁMÁRA

I. A VIZSGA LEÍRÁSA

Középszint

Középszinten szóbeli érettségi vizsgát tesznek a tanulók. Az érettségi vizsga anyaga 12 témakörbõl áll, ezekbõl állít össze a szaktanár 20 érettségi tételt. A szaktanár szabad választása szerint a számára jelentõsebb, hangsúlyosabb témakörökbõl 2-2 tételt fogalmazhat meg.

Az érettségi tételek **A** és **B** részbõl tevõdnek össze. Az **A** tételek egy-egy témakör átfogó anyagából jelölnek ki egy-egy témát, amelyekben a vizsgázó bemutatja alapvetõ hittani ismereteit, rendszerezési képességeit és hittani tudásának alkalmazását. A **B** tételek a 12 témakörhöz szorosan kapcsolódó fogalmakat, rövidebb témákat, Ó- és Újszövetségi bevezetéstudományi, valamint liturgikus ismereteket, forrás- és dokumentumelemzési, illetõleg értelmezési feladatokat, korunk etikai problémáinak bemutatását kívánja meg a vizsgázótól. A szaktanár szabadon döntheti el, hogy az **A** tételhez ugyanazon témakörbõl illeszt-e **B** tételt vagy egy egészen más témakörbõl választja a **B** tételt. Az elõzõ esetben különösen ügyelni kell arra, hogy a **B** tétel anyaga ne kapcsolódjon az **A** tételhez. Pl. a témakör címe: Ószövetségi üdvtörténet a próféták aranykorától a hellenista korig. A témakörbõl fogalmazott **A** tétel címe: Izajás (az Immánuel-jel, a messiás ígérete), a második Izajás (a Jahve Szolgájáról szóló énekek), a harmadik Izajás a Szolgáról, a **B** tétel címe ugyanebbõl a témakörbõl: A zsoltárok fogalma és mûfaja vagy: A Makkabeus-könyvek történelemszemlélete.

A szóbeli vizsgán az **A** tétel kifejtésére 10 perc, a **B** tétel kifejtésére 5 perc áll a vizsgázó rendelkezésére.

A szóbeli feleletben kívánatos a mondanivaló néhány vázlatpontban történõ megfogalmazása, ezt követõen annak részletes kifejtése vagy a szaktanár által megjelölt vázlatpont részletes ismertetése. A vizsgázók a szóbeli vizsgán a következõ segédeszközöket használhatják: Biblia, zsinati dokumentumok, az elemzendõ források szövegei.

A szóbeli feleletek értékelése: Az **A** tétel 30 pont, a **B** tétel 20 pont, összesen 50 pont. Az **A** tétel tartalmánál és terjedelménél fogva értelemszerûen a végsõ osztályzat kialakításában nagyobb hangsúlyt kap.

Emelt szint

Az emelt szintû érettségi vizsgán írásbeli és szóbeli vizsgaformában mutatja be a vizsgázó komplex hittani tudását, összetettebb teológiai kérdések világos megfogalmazási képességét, korszerû bibliai és egzegetikai ismereteit, önálló vélemény- és ítéletalkotási készségét.

Az írásbeli vizsgán a magyar nyelv és irodalom tantárgy írásbeli feladataihoz hasonlóan értekezõ dolgozat mûfajában fejti ki a vizsgázó a megadott cím tartalmát. A dolgozat terjedelme minimum 120 sor, lehetõleg ne haladja meg a 140 sort. A szaktanár maximum 70 ponttal minõsíti az írásbeli dolgozatot: 40 ponttal minõsíti a címben megadott téma szakszerû és alapos kifejtését, tulajdonképpen a hittani tartalom egzakt és a címnek megfelelõ bemutatását, 30 ponttal minõsíti a dolgozat logikus felépítését, a szakkifejezések használatát, a nyelvi és stilisztikai megformálást. Helyesírási hibákat, stílustalanságot, pongyolaságot tartalmazó dolgozat nem kaphat végsõ érdemjegyként jeles minõsítést.

Az írásbeli vizsgán legalább 2 írásbeli tételcím közül választhatnak a vizsgázók. Az írásbeli vizsgán a következõ segédeszközök használhatók: Biblia, a II. Vatikáni Zsinat dokumentumai.

A szóbeli vizsga témakörei, az **A** és **B** tételek összeállítási lehetõségei és feltételei azonosak a középszintû vizsgáéival.

Az emelt szintû vizsgán különös figyelemmel kell **A** vagy **B** tételben megfogalmazni azokat a témákat, amelyek a középszintû érettségi témaköreiben nem szerepelnek. A tételjavaslatok közül az átfogóbb, tágabb ismeretanyagot és mélyebb értelmezést igénylõ tételeket célszerû az emelt szintû vizsgára kiválasztani az **A** és **B** tételek esetében egyaránt.

A szóbeli vizsgán az **A** tétel kifejtésére 15 perc, a **B** tétel kifejtésére 5 perc áll a vizsgázó rendelkezésére.

A szóbeli tételeket összesen 80 ponttal minõsíti a szaktanár: 60 ponttal az **A** tételt, 20 ponttal a **B** tételt. A végsõ érdemjegy az írásbeli dolgozat és a szóbeli pontszámainak összesítése után alakul ki.

II. RÉSZLETES TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

KÖZÉPSZINT

Témakörök/Kompetenciák	Követelmények
I. Biblia	
ÓSZÖVETSÉG	
1. Az Ószövetségi üdvtörténet a kezdetektõl a próféták aranykoráig	Õstörténet: a teremtés, Isten elgondolása a teremtett világról és az emberrõl; a bûnbeesés, a bûn következményei; az õsatyák istenélménye, meghívása, a nekik adott ígéret, a velük kötött szövetség. Mózes és a mózesi szövetség. A Dávidnak tett messiási ígéret.
2. Ószövetségi üdvtörténet a próféták aranykorától a hellenista korig	Illés, Ámosz és Ozeás próféta. Izajás, a második Izajás, a harmadik Izajás. Jeremiás próféta. Ezékiel próféta. Dániel próféta.
Alapvetõ ószövetségi bevezetéstudományi ismeretek	Az ószövetségi üdvtörténet fogalma, az ószövetségi kánon, irodalmi mûfajok az Ószövetségben, az Ószövetség szövegtanúi és fordításai, a prófétaság fogalma és a prófétai irodalom jellemzése, a bölcsességi és a lírai irodalom, a zsoltárok fogalma és mûfaja.
Kompetenciák	
Szövegértelmezés	Ószövetségi szöveg alapvetõ mondanivalójának, üzenetének értelmezése, kifejtése.
Esetelemzés	A bibliai szövegek mondanivalójának aktualizálása a ma keresztényének életére. Véleményének indoklása, állásfoglalásának megalapozása.
ÚJSZÖVETSÉG	
3. Krisztus misztériuma az evangéliumok alapján	A gyermekségtörténetek értelmezése, Jézus tanítása, Jézus tettei (csodák), Jézus halála és feltámadása, a Szentlélek eljövetele
4. Az apostolok kora az Újszövetség fényében	Az õsegyház élete, a misszió, az elsõ apostoli zsinat. Péter apostol tanítása az Ap.Csel. és a Péter-levelek alapján. Pál apostol megtérése és missziós útjai. János és Jakab apostol tanítása a leveleikben.
Alapvetõ újszövetségi bevezetéstudományi ismeretek	Az Újszövetségi üdvtörténet fogalma, az újszövetségi kánon, irodalmi mûfajok az újszövetségi Szentírásban, újszövetségi szövegtanúk és fordítások. Az evangéliumok keletkezéstörténete. Az Ap.Csel. keletkezéstörténete és mûfajai. Péter apostol leveleinek keletkezéstörténete. Jakab és János apostol leveleinek keletkezéstörténete.
Kompetenciák	
Szövegértelmezés	Újszövetségi szöveg alapvetõ mondanivalójának, üzenetének értelmezése, kifejtése
Esetelemzés	Az újszövetségi szövegek mondanivalójának aktualizálása a ma keresztényének életére. Véleményének indoklása, állásfoglalásának megalapozása.
II. Egyháztörténelem	
5. Az egyház ókora és középkora	Az egyház történelmének kezdete, a keresztényüldözés kora. Egyetemes zsinatok az ókorban. A szerzetesség kialakulása a remetéktõl Assziszi Szent Ferencig. A keleti (ortodox) egyház története. Szent István és az Árpád-házi szentek Jézus evangéliumának szolgálatában. Az egyház történelme mint üdvtörténet. Az egyházi állam fogalma. Egy egyházatya és/vagy az egyházmegye védõszentje életének és mûvének bemutatása. Két ó- vagy középkori pápa bemutatása.

Témakörök/Kompetenciák	Követelmények
6. Az egyház újkora és legújabb kora	A reformáció értékeiben és negatívumaiban rejlõ isteni üzenet: forradalom helyett belsõ megújulás. A Trentói Zsinat a megújulás szolgálatában. Jézus örömhírének hiteles hordozói (néhány kiemelkedõ jelentõségi szent életútjának és mûvének bemutatása). Az egyház története a felvilágosodás korától az I. Vatikáni Zsinatig. A keleti (görög katolikus) rítus jellemzõi. Korunk kihívásai és a II. Vatikáni Zsinat. A 20. század egy nagy pápájának bemutatása Az ökumenizmus törekvései a 20. században az ökumenizmusról szóló zsinati nyilatkozat alapján.
Kompetenciák	
Szövegértelmezés	Egyháztörténeti forrás és egyházi dokumentumok elemzése, értelmezése.
Esetelemzés	Az egyháztörténeti események értelmezése és összevetése a mai kor problémáival. Az egyház mai helyzetének elemzése.
III. Dogmatika	
7. Ünnepeink liturgiája és dogmatikája (Krisztus megváltó tevékenysége, Mariológia) (A görög szertartású tanulók saját liturgikus hagyományuk alapján mutatják be a dogmatikai tanítást.)	A teremtés, a bûnbeesés és az ígéret dogmatikája – az Advent liturgiája. A megtestesülés dogmatikája (Karácsony). A megváltás és a halálon túli lét dogmatikája (Húsvéti ünnepkör). A Szentlélekrõl szóló dogmatikai tanítás (Pünkösd). Az üdvtörténet, a misztérium, a liturgia és a misztériumokat értelmezõ dogmatika fogalma. A Mária-dogmák krisztológiai mondanivalója. A Lélek ajándékai – a karizmák.
8. Az Eukarisztia és a szentségek (A görög szertartású tanulók saját liturgikus hagyományuk alapján mutatják be a dogmatikai tanítást.)	A szentmise liturgiája mint az üdvtörténet valamennyi misztériumának emlékezete és megjelenítõje. A szentség fogalma. A kegyelem fogalma. A keresztség és a bérmálás szentségének liturgiája és dogmatikája. A kiengesztelõdés és a betegek kenetének liturgiája és dogmatikája. A házasság és a papi rend szentségének liturgiája és dogmatikája. A legfontosabb liturgikus jelképek. A szentek tiszteletének dogmatikája. A szentelmények liturgiája és dogmatikája. Az imádság dogmatikája. A szentmisén kívüli igeliturgia dogmatikája.
Kompetenciák	
Esetelemzés	A keresztény életgyakorlat örömei, nehézségei. Állásfoglalás, a vélemény indoklása.
IV. A keresztény erkölcsi élet	
9. Az ember erkölcsi lény	Az ószövetségi ember üdvtapasztalata saját erkölcsi mivoltáról. Jézus tanítása az ember erkölcsi mivoltáról és feladatáról. Az ember erkölcsi mivolta az egyház tanításában. A törvény az ószövetségi üdvtörténetben. A Jézusban beteljesedett ószövetségi törvény. Az üdvtörténeti erkölcstan fogalma. A törvény fogalma és fajtái az erkölcsteológiában. A teológiai erények.
10. Az erkölcsi halál és az erkölcsi feltámadás	A bûn és következménye az ó- és újszövetségi Szentírás alapján. A bûn következménye az egyház teológiai tanításában. Az erkölcsi feltámadás reménye az Ószövetségben, ténye és alapja az Újszövetségben. Az erkölcsi feltámadás az egyház tanításában és gyakorlatában. A születéssel kapcsolatos erkölcsi problémák. A szexualitással kapcsolatos erkölcsi problémák. A házassággal kapcsolatos erkölcsi problémák. A halállal kapcsolatos erkölcsi problémák.

Témakörök/Kompetenciák	Követelmények
Kompetenciák	
Esetelemzés	Erkölcsi kérdések, mai erkölcsi problémák elemzése, állásfoglalás, a vélemény indoklása.
V. Vallás – világvallások	
11. A vallás és a Krisztus-esemény bizonyossága	A vallás fogalma és lehetõsége a katolikus egyház önértelmezésében. A kereszténység elõtti keleti vallások: hinduizmus, buddhizmus. A kinyilatkoztatásból merítõ vallások: zsidó vallás, iszlám. Jézus történetisége pogány és zsidó források alapján. Jézus feltámadásának igazolhatósága. A vallásfilozófia fogalma. Az üdvtörténet apológiájának fogalma. Isten létének bölcseleti bizonyítása. A vallásszabadságról szóló zsinati nyilatkozat ismertetése. A nem keresztény vallásokról szóló zsinati nyilatkozat ismertetése. Mai vallási áramlatok.
12. Az egyház és a kinyilatkoztatás	Az egyház jézusi eredetének ténye és szükséges volta az újszövetségi iratok alapján. Az egyház négy ismertetõjegye (egy, szent, katolikus és apostoli) és szükséges volta. Az egyház fogalma a katolikus egyház önértelmezése alapján. Az egyház ószövetségi gyökerei. Az egyház és a pápa tévedhetetlenségének fogalma. A kinyilatkoztatás és a sugalmazás fogalma. A hit és a cselekvés összefüggése. A hit mint ésszerû engedelmesség.
Kompetenciák	
Esetelemzés	A vallásos élet értékének, az egyházhûségnek bemutatása, értelmezése. A missziós tevékenység fontossága. Mások megértésének, tiszteletének, elfogadásának alapja a krisztusi szeretet. Állásfoglalás, a vélemény indoklása.

EMELT SZINT

Témakörök/Kompetenciák	Követelmények
I. Biblia	
ÓSZÖVETSÉG	
2. Az Ószövetségi üdvtörténet a kezdetektõl a próféták aranykoráig	Õstörténet: a teremtés, Isten elgondolása a teremtett világról és az emberrõl; a bûnbeesés, a bûn következményei; az õsatyák istenélménye, meghívása, a nekik adott ígéret, a velük kötött szövetség. Mózes és a mózesi szövetség. A Dávidnak tett messiási ígéret.
3. Ószövetségi üdvtörténet a próféták aranykorától a hellenista korig	Illés, Ámosz és Ozeás próféta. Izajás, a második Izajás, a harmadik Izajás. Jeremiás próféta. Ezékiel próféta. Dániel próféta.
Alapvetõ ószövetségi bevezetéstudományi ismeretek	Az ószövetségi üdvtörténet fogalma, az ószövetségi kánon, irodalmi mûfajok az Ószövetségben, az Ószövetség szövegtanúi és fordításai, a prófétaság fogalma és a prófétai irodalom jellemzése, a bölcsességi és a lírai irodalom, a zsoltárok fogalma és mûfaja. *A mózesi könyvek keletkezéstörténete. A Tóra. Az épületes irodalom fogalma (Jónás, Tóbiás, Eszter, Judit könyve. A Makkabeus-könyvek történelemszemlélete.*
Kompetenciák	
Szövegértelmezés	Ószövetségi szöveg alapvetõ mondanivalójának, üzenetének értelmezése, kifejtése.

Témakörök/Kompetenciák	Követelmények
Esetelemzés	A bibliai szövegek mondanivalójának aktualizálása a ma keresztényének életére. Véleményének indoklása, állásfoglalásának megalapozása.
ÚJSZÖVETSÉG	
4. Krisztus misztériuma az evangéliumok alapján	A gyermekségtörténetek értelmezése, Jézus tanítása, Jézus tettei (csodák), Jézus halála és feltámadása, a Szentlélek eljövetele
5. Az apostolok kora az Újszövetség fényében	Az õsegyház élete, a misszió, az elsõ apostoli zsinat. Péter apostol tanítása az Ap.Csel. és a Péter-levelek alapján. Pál apostol megtérése és missziós útjai. *Pál apostol tanítása.* János és Jakab apostol tanítása a leveleikben.
Alapvetõ újszövetségi bevezetéstudományi ismeretek	Az Újszövetségi üdvtörténet fogalma, az újszövetségi kánon, irodalmi mûfajok az újszövetségi Szentírásban, újszövetségi szövegtanúk és fordítások. Az evangéliumok keletkezéstörténete. Az Ap. Csel. keletkezéstörténete és mûfajai *Pál apostol Rómaiakhoz és Korintusiakhoz írt leveleinek keletkezéstörténete.* Péter apostol leveleinek keletkezéstörténete. Jakab és János apostol leveleinek keletkezéstörténete. *Az Apokalipszis keletkezéstörténete és mûfaji kérdései.*
Kompetenciák	
Szövegértelmezés	Újszövetségi szöveg alapvetõ mondanivalójának, üzenetének értelmezése, kifejtése.
Esetelemzés	Az újszövetségi szövegek mondanivalójának aktualizálása a ma keresztényének életére. Véleményének indoklása, állásfoglalásának megalapozása.
II. Egyháztörténelem	
6. Az egyház ókora és középkora	Az egyház történelmének kezdete, a keresztényüldözés kora. Egyetemes zsinatok az ókorban. A szerzetesség kialakulása a remetéktõl Assziszi Szent Ferencig. A keleti (ortodox) egyház történelme. *Az egyházszakadás, keresztes hadjáratok, inkvizíció.* *A keleti (ortodox) egyház sajátosságainak bemutatása.* Szent István és az Árpád-házi szentek Jézus evangéliumának szolgálatában. Az egyház történelme mint üdvtörténet. Az egyházi állam fogalma. Egy egyházatya és/vagy az egyházmegye védõszentje életének és mûvének bemutatása. Két ó- vagy középkori pápa bemutatása. *A skolasztika és a misztika fogalma.*
7. Az egyház újkora és legújabb kora	A reformáció értékeiben és negatívumaiban rejlõ isteni üzenet: forradalom helyett belsõ megújulás. A Trentói Zsinat a megújulás szolgálatában. Jézus örömhírének hiteles hordozói (néhány kiemelkedõ jelentõségi szent életútjának és mûvének bemutatása). Az egyház története a felvilágosodás korától az I. Vatikáni Zsinatig. A keleti (görög katolikus) rítus jellemzõi. *A 19. vagy a 20. század egy jelentõs szentjének bemutatása*. *Az újköri missziók jelentõsége az e ház életében.* *A szociális enciklikák jelentõsége.* Korunk kihívásai és a II. Vatikáni Zsinat. A 20. század egy nagy pápájának bemutatása Az ökumenizmus törekvései a 20. században az ökumenizmusról szóló zsinati nyilatkozat alapján.

Témakörök/Kompetenciák	Követelmények
Kompetenciák	
Szövegértelmezés	Egyháztörténeti forrás és egyházi dokumentumok elemzése, értelmezése.
Esetelemzés	Az egyháztörténeti események értelmezése és összevetése a mai kor problémáival. Az egyház mai helyzetének elemzése. *Az egyház megoldási kísérletei a szociális problémákra.*
III. Dogmatika	
7. Ünnepeink liturgiája és dogmatikája (Krisztus megváltó tevékenysége, Mariológia) (A görög szertartású tanulók saját liturgikus hagyományuk alapján mutatják be a dogmatikai tanítást.)	A teremtés, a bûnbeesés és az ígéret dogmatikája – az Advent liturgiája. A megtestesülés dogmatikája (Karácsony). A megváltás és a halálon túli lét dogmatikája (Húsvéti ünnepkör). A Szentlélekrõl szóló dogmatika tanítás (Pünkösd). Az üdvtörténet, a misztérium, a liturgia és a misztériumokat értelmezõ dogmatika fogalma. A Mária-dogmák krisztológiai mondanivalója. A Lélek ajándékai – a karizmák.
8. Az Eukarisztia és a szentségek (A görög szertartású tanulók saját liturgikus hagyományuk alapján mutatják be a dogmatikai tanítást.)	*A Szentháromság ünnepe – a Szentháromság dogmatikája.* A szentmise liturgiája mint az üdvtörténet valamennyi misztériumának emlékezete és megjelenítõje. A szentség fogalma. A kegyelem fogalma. A keresztség és a bérmálás szentségének liturgiája és dogmatikája. A kiengesztelõdés és a betegek kenetének liturgiája és dogmatikája. A házasság és a papi rend szentségének liturgiája és dogmatikája. A legfontosabb liturgikus jelképek. A szentek tiszteletének dogmatikája. A szentelmények liturgiája és dogmatikája. Az imádság dogmatikája. A szentmisén kívüli igeliturgia dogmatikája. *A teremtés és az evolúció összeegyeztethetõségének kérdése.*
Kompetenciák	
Esetelemzés	A keresztény életgyakorlat örömei, nehézségei. *A tudomány és a vallás kapcsolata.* Állásfoglalás, a vélemény indoklása.
IV. A keresztény erkölcsi élet	
9. Az ember erkölcsi lény	Az ószövetségi ember üdvtapasztalata saját erkölcsi mivoltáról. Jézus tanítása az ember erkölcsi mivoltáról és feladatáról. Az ember erkölcsi mivolta az egyház tanításában. A törvény az ószövetségi üdvtörténetben. A Jézusban beteljesedett ószövetségi törvény. Az üdvtörténeti erkölcstan fogalma. A törvény fogalma és fajtái az erkölcsteológiában. A teológiai erények. *Az egyházi törvénykönyv mint az erkölcsös élet útmutatója.*
10. Az erkölcsi halál és az erkölcsi feltámadás	A bûn és következménye az ó- és újszövetségi Szentírás alapján. A bûn következménye az egyház teológiai tanításában. Az erkölcsi feltámadás reménye az Ószövetségben, ténye és alapja az Újszövetségben. Az erkölcsi feltámadás az egyház tanításában és gyakorlatában. *Úton a belsõ ember feltámadása felé az Ószövetség tapasztalata, az Újszövetség és az egyház tanítása alapján.* A születéssel kapcsolatos erkölcsi problémák. A szexualitással kapcsolatos erkölcsi problémák. A házassággal kapcsolatos erkölcsi problémák. A halállal kapcsolatos erkölcsi problémák. *A társadalmi léttel kapcsolatos erkölcsi problémák.*
Kompetenciák	
Esetelemzés	Erkölcsi kérdések, mai erkölcsi problémák elemzése, állásfoglalás, a vélemény indoklása.

Témakörök/Kompetenciák	Követelmények
V. Vallás – világvallások	
11. A vallás és a Krisztus-esemény bizonyossága	A vallás fogalma és lehetõsége a katolikus egyház önértelmezésében. A kereszténység elõtti keleti vallások: hinduizmus, buddhizmus, *konfucianizmus, taoizmus, sintoizmus.* A kinyilatkoztatásból merítõ vallások: zsidó vallás, iszlám. Jézus történetisége pogány és zsidó források alapján. *A Krisztus-esemény történetileg igazolható oldala az újszövetségi könyvek alapján.* Jézus feltámadásának igazolhatósága. A vallásfilozófia fogalma. Az üdvtörténet apológiájának fogalma. Isten létének bölcseleti bizonyítása. A vallásszabadságról szóló zsinati nyilatkozat ismertetése. A nem keresztény vallásokról szóló zsinati nyilatkozat ismertetése. Mai vallási áramlatok. *Alternatív vallási mozgalmak, ezek kialakulásának lehetséges okai.*
12. Az egyház és a kinyilatkoztatás	Az egyház jézusi eredetének ténye és szükséges volta az új szövetségi iratok alapján. Az egyház négy ismertetõjegye (egy, szent, katolikus és apostoli) és szükséges volta. Az egyház fogalma a katolikus egyház önértelmezése alapján. *Az ószövetségi kinyilatkoztatás ténye.* Az egyház ószövetségi gyökerei. *Jézus mint a hitet eredményezõ és feltételezõ kinyilatkoztatás.* Az egyház és a pápa tévedhetetlenségének fogalma. A kinyilatkoztatás és a sugalmazás fogalma. A hit és a cselekvés összefüggése. A hit mint ésszerû engedelmesség.
Kompetenciák	
Esetelemzés	A vallásos élet értékének, az egyházhûségnek bemutatása, értelmezése. A missziós tevékenység fontossága. *Különbségtétel ökumené és szinkretizmus között.* Mások megértésének, tiszteletének, elfogadásának alapja a krisztusi szeretet. Állásfoglalás, a vélemény indoklása.

A REFORMÁTUS HITTAN ÉRETTSÉGI VIZSGA RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEI

I. VIZSGALEÍRÁS

I.1. Középszint

A VIZSGA SZERKEZETE

A hit- és erkölcstan középszintû érettségi vizsgája csak szóbeli vizsgarészbõl áll. A szóbeli vizsga a 30 perces felkészülési idõt követõen 15 perc idõtartamú. A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi:

Szóbeli vizsga	
A tétel [10 perc]	B tétel [5 perc]
50 pont	

A középszintû érettségi vizsga anyaga 13 témakörbõl áll, ezekbõl állít össze a szaktanár 20 érettségi tételt. A szaktanár szabad választása szerint a számára jelentõsebb, hangsúlyosabb témakörökbõl 2-2 tételt fogalmazhat meg.

Az érettségi tételek A és B részbõl tevõdnek össze. Az A tételek egy-egy témakör átfogó anyagából jelölnek ki egy-egy témát, amelyekben a vizsgázó bemutatja alapvetõ hit- és erkölcstani ismereteit, rendszerezési képességei, és hit- és erkölcstani tudásának alkalmazását. A B tételek a 13 témakörhöz szorosan kapcsolódó fogalmakat, rövidebb témákat, ó- és újszövetségi bevezetés-tudományi, valamint liturgikus ismereteket, forrás- és dokumentumelemzési, illetõleg értelmezési feladatokat, korunk etikai problémáinak bemutatását kívánja meg a vizsgázótól. A szaktanár az A tételhez mindig más témakörbõl illeszt B tételt.

A szóbeli vizsgán az A tétel kifejtésére 10 perc, a B tétel kifejtésére 5 perc áll a vizsgázó rendelkezésére.

A szóbeli feleletben kívánatos a mondanivaló néhány vázlatpontban történõ megfogalmazása, ezt követõen annak részletes kifejtése vagy a szaktanár által megjelölt vázlatpont részletes ismertetése. A vizsgázók a szóbeli vizsgán a következõ segédeszközöket használhatják: Biblia, Református énekeskönyv, bibliai atlaszok, az elemzendõ források szövegei.

A szóbeli vizsga értékelése

Az A és B tétel kifejtését a vizsgabizottság együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegzõ pontszámot [maximum 50 pont] kap. A vizsgázó szóbeli vizsgateljesítményének értékelése a következõ általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

Az A és B tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Tartalom – tématartás – a téma bemutatásában érvényesülõ bibliaismereti, egyháztörténeti, etikai, dogmatikai illetve kulturális tájékozottság, tárgyi tudás – megfelelõ szó- és fogalomhasználat – gondolatgazdagság, problémaérzékenység – a témának megfelelõ memoriter szöveghû és tartalmi szempontból indokolt elõadása	30 pont
Elõadásmód, meggyõzõ erõ – a témának megfelelõ világos felépítés – logikus érvelés – világos nyelvi forma – lényegkiemelés, rendszerezés	20 pont

Az A tétel tartalmánál és terjedelménél fogva értelemszerûen a részpontszámok kialakításában nagyobb hangsúlyt kap. Az összpontszám osztályzattá alakítása a jogszabályoknak megfelelõen történik.

I.2. Emelt szint

A VIZSGA SZERKEZETE

A hit- és erkölcstan emelt szintû érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészbõl tevõdik össze. Az írásbeli vizsgán 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére a feladatok megoldására. A szóbeli vizsga a 30 perces felkészülési idõt követõen 15-20 perc idõtartamú. A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi.

Írásbeli vizsga 180 perc		**Szóbeli vizsga 15-20 perc**	
Tartalom	Forma	A tétel	B tétel
70 pont	30 pont	50 pont	

Az emelt szintû érettségi vizsgán írásbeli és szóbeli vizsgaformában mutatja be a vizsgázó komplex hit- és erkölcstani tudását, összetettebb teológiai kérdések világos megfogalmazási képességét, korszerû bibliai és egzegetikai ismereteit, önálló vélemény- és ítéletalkotási készségét.

Az írásbeli vizsgán értekezõ dolgozat mûfajában fejti ki a vizsgázó a megadott cím tartalmát. A dolgozat terjedelme 120-140 sor. A javító tanár 2 pontszámmal minõsíti az írásbeli dolgozatot. Az elsõ pontszám [maximum 70 pont] minõsíti a címben megadott téma szakszerû és alapos kifejtését, tulajdonképpen a hit- és erkölcstani tartalom egzakt és a címnek megfelelõ bemutatását. A második pontszám [maximum 30 pont] minõsíti a dolgozat logikus felépítését, a szakkifejezések használatát, a nyelvi és stilisztikai megformálását.

Az írásbeli vizsgán legalább 2 írásbeli tételcím közül választhatnak a vizsgázók. Az írásbeli vizsgán a következõ segédeszközök használhatók: Biblia, Heidelbergi Káté, Második Helvét Hitvallás, Református énekeskönyv.

A szóbeli vizsga témakörei, az A és B tételek összeállítási lehetõségei és feltételei azonosak a középszintû vizsgáéival, azzal a különbséggel, hogy az emelt szintû érettségi során az érettségi vizsga anyaga 17 témakörbõl áll. Az emelt szintû érettségi vizsga tartalmi követelményrendszere magukban foglalja a középszintû vizsga követelményeit. (A táblázatban az emelt szintû vizsga követelményei oszlop csak a többletet fogalmazza meg.)

Az emelt szintû vizsgán különös figyelemmel kell A vagy B tételben megfogalmazni azokat a témákat, amelyek a középszintû érettségi témaköreiben nem szerepelnek. A tételjavaslatok közül az átfogóbb, tágabb ismeretanyagot és mélyebb értelmezést igénylõ tételeket célszerû az emelt szintû vizsgára kiválasztani az A és B tételek esetében egyaránt.

Az szóbeli vizsgán az A tétel kifejtésére 15 perc, a B tétel kifejtésére 5 perc áll a vizsgázó rendelkezésére.

A szóbeli tételek értékelésére adható összpontszám 50 pont. Az értékelésnél a középszintû vizsga szempontjait kell alkalmazni. A végsõ érdemjegyet az írásbeli vizsgarész (100 pont) és a szóbeli vizsgarész (50 pont) értékelése alapján alakítja ki a szaktanár a jogszabályban meghatározottak szerint.

II. TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

Követelmények		
Témakörök	**Középszint**	**Emelt szint**
I. Bibliaismeret		
1. Ószövetség	**Õstörténet**: A teremtés, az ember teremtése, proto-evangélium, bûnesetek, az özönvíz; **Õsatyák történetei**: Ábrahám, Izsák, Jákób, József; **A választott nép történetének fõbb szakaszai, fontos eseményei:** Mózes elhívása, kivonulás Egyiptomból, szövetségkötés, honfoglalás, bírák kora: Sámson, Gedeon, Jefte, Sámuel, Debora, Saul-Dávid-Salamon királysága; Illés és Elizeus próféta, babiloni fogság, hazatérés a fogságból; **Jézusra vonatkozó próféciák, azok keletkezési körülményei, messiási várakozás:** Ézsaiás, Jeremiás, Dániel, Mikeás, Haggeus, Zakariás	Leviticus: léviták, papok, áldozatok az Ószövetségben; Numeri: A 40 éves pusztai vándorlás oka és következményei. Bálám története; Deuteronomium: Izráel kiválasztásának „indoklása”. A nagy törvények és hétköznapi értelmezésük példái; Az asszír fogság, keveredés és annak következményei
2. Alapvetõ ószövetségi bevezetés-tudományi ismeretek	**A Biblia keletkezése, az ószövetség könyveinek keletkezése és felosztása:** történeti, tanító és prófétai,	**A Tóra**
3. Újszövetség	**Jézus Krisztus földi életének eseményei, tanítása:** születése, megkeresztelkedése, megkísértése, a tanítványok elhívása, hegyi beszéd, az Isten országáról szóló példázatai, az „én vagyok” mondások, gyógyítási csodái, megváltó áldozata, kereszthalála és feltámadása, mennybemenetele és a missziói parancs; **Az apostoli kor:** A Szentlélek kitöltetése, a keresztyén egyház születése, Péter és János apostol munkássága, Saulus megtérése, Pál missziói útjai; **Apostoli kor a levelekben:** Róma, Korinthus I-II., Filippi, Timóteus I-II., Jakab	Keresztelõ János élete és munkássága; Lukács evangéliumának saját anyaga; Találkozások az evangéliumokban: Nikodémus, samáriai asszony; A nagyhét eseményei a négy evangélium összefüggésében; Galata, Efezus, Filemon, János I.; A jelenések könyve és az apokaliptika
4. Alapvetõ újszövetségi bevezetés-tudományi ismeretek	Az evangéliumok keletkezésének története és célja, párhuzamok és eltérések, ezek okai; Az újszövetségi levelek felosztása: páli levelek: tanító és pásztori; egyetemes	Az apostolok cselekedetei; A szinoptikus evangéliumok
5. Kortörténeti ismeretek	**Jézus és az apostolok korának történeti háttere**: az intertestamentális kor	**A palestinai zsidóság vallási élete, vallási mozgalmak, irányzatok:** farizeus, esszénus, szadduceus, zélóta

Követelmények		
Témakörök	**Középszint**	**Emelt szint**
II. Egyháztörténet		
6. Krisztus egyházának története	**A Szentlélek munkájáról szóló bibliai tanítás; Az egyház történelmének kezdetei, fontos fordulópontjai:** Pünkösd eseményei, a keresztyén egyház születése, õskeresztyénség, az istentisztelet liturgiája, ókatolicizmus, keresztyénüldözések, a keresztyénség, mint államvallás; Szerzetesrendek kialakulása Keleten és Nyugaton; Keresztes háborúk, avignoni fogság; Eretnekmozgalmak és az inkvizíció; Elõreformációs törekvések: Wyclif és Husz; A reformáció német és svájci ága; Az ellenreformáció Európában, a jezsuita rend; A protestáns ortodoxia és a pietizmus; A puritanizmus; Az ökumenikus mozgalmak kezdetei; A katolicizmus és a protestantizmus a XX. században; **Kiemelkedõ egyháztörténeti személyiségek példák Krisztus elkötelezett követésére:** Augustinus, I. István, Assisi Ferenc, Luther Márton, Zwingli Ulrich, Kálvin János	Nyugat és Kelet eltérõ fejlõdése, a nagy egyházszakadás; Keleti és nyugati nagy egyházatyák, a korai keresztyénség dogmái; A felvilágosodás, egyházellenes irányzatok Albert Schweitzer Dietrich Bonhoeffer Teréz anya
7. A saját felekezet története	**A saját felekezet kialakulása, annak okai, történetének fontos pontjai**: A reformáció tanainak elterjedése Magyarországon; **Kiemelkedõ személyiségei:** Dévai Bíró Mátyás, Sztárai Mihály Szegedi Kis István, Kálmáncsehi Sánta Márton, Huszár Gál; A reformáció és a mûvelõdés összekapcsolódása: Méliusz Juhász Péter, Dávid Ferenc, Károli Gáspár, Szenci Molnár Albert; A bécsi békétõl a szatmári békéig (Bocskai István) – a Habsburg udvar valláspolitikája: 1606-1711: ellenreformáció, a gyászévtized, gályarab prédikátorok; Az erdélyi fejedelemség valláspolitikája: 1571-1690. Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, Lorántffy Zsuzsánna; Csendes ellenreformáció: A magyar protestantizmus helyzete III. Károly és Mária Terézia uralkodása idején; II. József valláspolitikája, a Türelmi Rendelet; A két világháború közötti egyház története: Makkai Sándor, Baltazár Dezsõ, Ravasz László, Révész Imre; Állam és egyház viszonya a II. világháború után: Egyezmény 1948, államosítások; Bereczky Albert, Pap László, Ordass Lajos	Magyarországi hitvallások, zsinatok, kánonok, teológiák A debreceni alkotmányozó zsinat 1881.; A belmisszió irányzatai és fõbb képviselõi: Szabó Aladár, Balogh Ferenc, Kiss Ferenc; A szolgáló egyház teológiája

Követelmények		
Témakörök	**Középszint**	**Emelt szint**
	III. Dogmatika	
8. Az egyház tanítása	A keresztyén egyház tanításának alapvetõ tételei: Isten megismerése, a kijelentés (Istenérvek); Különös kijelentés, az Ige hármas alakja reformátori felfogásban; Az ember Isten szövetségében; Evangélium a törvényben; A keresztyén hit; Egyetemes hitvallások; Istenrõl, mint Szentháromságról; A teremtõ, Mindenható Atya; Az isteni gondviselés; Jézus Krisztus személye és titka; Jézus Krisztus prófétai, fõpapi és királyi tiszte; A Szentlélek személye és munkája; Az anyaszentegyház; A sákramentumok: keresztség és úrvacsora; Az eljövendõ világ és az örök élet; **A saját felekezet dogmatikai tanítása:** A reformátori gondolkodás jellegzetességei: solus Christus, sola gratia, sola fide, sola Scriptura; **Az üdvtörténet alapigazságainak vizsgálata, Isten mindnyájunkat eggyé tesz Krisztusban:** ökumenikus mozgalmak, a II. vatikáni zsinat	A kegyelmi kiválasztás tanítása A látható és láthatatlan egyház A felekezetek kialakulása, a hitvédelem alapjai, a XIX-XX. századi uniótörekvések
	IV. Az egyházi esztendõ	
9. Ünnepek, ünnepi idõszakok	**Az egyházi esztendõ ünnepei, ünnepi idõszakai, a saját felekezet ünnepei, az ünnepek gyökerei, jelentõsége:** Advent, karácsony, böjt, virágvasárnap, nagypéntek, húsvét, áldozócsütörtök, pünkösd, újkenyér, újbor, október 31, a reformáció emléknapja; Az ünnepek liturgiája; A református istentisztelet és kegyesség	**Liturgikus szövegek:** a református istentisztelet fogalmainak ismerete, apostoli köszöntés, elõfohász, lekció, textus, a sákramentumok szereztetési igéi, a kazuálék vonatkozó szövegei

Követelmények		
Témakörök	**Középszint**	**Emelt szint**
V. A keresztyén erkölcsi élet – etika		
10. A keresztyénség erkölcsi tanítása	**Az ószövetségi és a jézusi etika: Az ember feladata a világban, felelõsségünk a teremtett világ, az élet védelme és embertársaink iránt:** Erkölcs, erkölcsi döntés, etika fogalma; Az erkölcs keresztyén megítélése a bûn és kegyelem fényében; Kicsoda az ember? A törvény átka és haszna; A belsõ törvény: a lelkiismeret; Szabadság és rend; **A keresztyén etika normái a családi élet, munka és társadalmi élet területén** A Tízparancsolat etikai üzenete: más istenek, az Egy és kiábrázolhatatlan Isten tisztelete, Isten nevével élni és visszaélni, az idõ rendje, ünnepek és hétköznapok, a munka és pihenés, a teremtett világ nyugalma, ökológiai etika, kultúra, civilizáció, technika, szülõk, gyermekek, szerelem, házasság, válás, szexualitás, család, nemzedékek, szülõföld, haza; Az élet védelme: szenvedélybetegségek, abortusz, eutanázia, géntechnológia, öngyilkosság, halálbüntetés; Keresztyén ember a gyülekezetben és a társadalomban	Az élet transzcendens megalapozásának igénye A keresztyén diakónia hétköznapi megélési formái; Hivatás, munka, tulajdon; A média szerepe életünkben, a manipuláció veszélye; Tolerancia és megalkuvás
VI. Világvallások		
11. A nagy világvallások alapvetõ gondolatai	A vallás fogalma; A történelmi Isten-kinyilatkoztatás vallásai: a zsidó vallás, az iszlám, a keresztyénség; Az örök világtörvény vallásai: hinduizmus, buddhizmus stb.; Mai vallási áramlatok	
12. Mai vallási áramlatok		Konfucianizmus, taoizmus, sintoizmus, keresztyén kisegyházak, szekták, pszichovallások; Különbség ökumené és szinkretizmus között

Követelmények		
Témakörök	**Középszint**	**Emelt szint**
VII. Egyházismeret		
13. A saját egyház mai élete		A MRE jelképei, címere, hitvallásai: II. Helvét Hitvallás, Heidelbergi Káté; Az egyház felépítése, egyházközség, egyházmegye, egyházkerület, Zsinat; Fõbb szolgálati területei: misszió, diakónia
14. Egyházzene		Az egyház énekkincsének jellemzõ, kiemelkedõ darabjainak ismerete: 23, 25, 32, 42, 65, 66, 77, 84, 89, 90, 130, 134, 135, 150, 164, 165, 167, 225, 264, 274, 312, 315, 316, 326, 341, 373, 390, 460, 463.
15. A szûkebb közösség		A gyülekezet, az egyházi iskola története, mai élete

Követelmények		
Témakörök	**Középszint**	**Emelt szint**
VIII. Kompetenciák		
16. Szövegértelmezés	Bibliai szöveg alapvetõ mondanivalójának, üzenetének kifejtése; Egyháztörténeti forrás és egyházi dokumentum elemzése; Hitvallási irat részletének értelmezése a dogmatikai ismeretek birtokában	
17. Esetelemzés	Etikai kérdések, mai problémák elemzése, állásfoglalás, a vélemény indoklása	

CIGÁNY KISEBBSÉGI NÉPISMERET ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

1. Történeti ismeretek

A roma közösség történetére vonatkozó írott, képi vagy elektronikus források ismerete és felhasználása.

A kapott forrásrészletek, sajtóból vett publicisztika, képi és hangzó történeti források és elektronikus ismerethordozók valamint személyes tapasztalatok alapján kisebbségpolitikai problémák minél pontosabb megfogalmazása, múlt és jelen közötti párhuzam megvonása.

2. Néprajzi ismeretek

Múzeumokból, néprajzi gyûjteményekbõl, illetve egyéb forrásokból (család, rokonság, helyi roma közösség) információk gyûjtése, ezek felhasználásával a roma közösség hétköznapjainak és ünnepeinek megismerése.

A tárgyi és a szellemi néprajzi hagyaték felhasználása segítségével a roma közösség életének bemutatása.

3. Földrajzi ismeretek

A roma közösség tagjai által lakott települési területeken a földrajzi adottságok, az életviszonyok és a gazdasági kapcsolatok közötti összefüggések felismerése, értelmezése.

Falusi és városi roma közösségek kapcsolatainak és eltérõ helyzetének szemléletes bemutatása.

Térképek, történeti, települési, gazdaságföldrajzi és demográfiai adatok kikeresésével, válogatásával és azok felhasználásával egy a roma közösség életére különösen jellemzõ jelenség sokoldalú bemutatása.

4. Társadalmi kapcsolatok és kötõdések

Kérdések megfogalmazása és válaszadás a „Mit jelent ma a magyarországi roma közösség tagjának lenni?” kérdéskörben.

Szociológiai felmérések, publicisztikai részletek válogatásával és felhasználásával az identitásvállalás magatartásformáinak, a kisebbségi egyén és közössége kapcsolatainak bemutatása és értelmezése.

5. Nyelvi ismeretek

A cigány nyelvek kialakulásának bemutatása, a közöttük meglévõ lehetséges kapcsolatok felismerése és ismertetése.

Egy hallott cigány nyelvû szöveg megértése, néhány jellegzetességének magyarázata.

6. Zene és tánckultúra

A roma közösség zene-, ének- és tánckultúrája néhány jellegzetességének összegyûjtése és bemutatása.

A zene és tánckultúra kiemelkedõ szerepének bemutatása a roma közösség életében.

Mûsoros est összeállítása és a válogatás ajánlása magyarázatokkal a leendõ közönségnek.

7. Kisebbségpolitikai ismeretek

A kisebbségpolitikai jogszabályi keretek és az intézményrendszer ismerete, a mûködési mechanizmus elemzõ bemutatása.

Egy választott helyi cigány önkormányzat vagy egyesület tevékenységének felvázolása, lehetõségeinek feltérképezése, kritikai bemutatása egyéni tapasztalatok és a rendelkezésre álló dokumentumok segítségével.

TÉMAKÖRÖK

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1. Történeti ismeretek		
1.1. A cigányság eredete, vándorlása	Az indiai õshaza elmélete, egyéb elméletek (Perzsia, Egyiptom). A vándorlás kezdete, ben és phen cigányok. A cigány népcsoportok szétválása.	
1.2. A cigányság a középkori és újkori Európában, valamint Magyarországon 1914-ig	A cigányok megjelenése Közép- és Nyugat-Európában a XV. századtól. A fogadtatás, az elsõ cigányellenes intézkedések. A cigányság betelepedése a Kárpát-medencébe. Luxemburgi Zsigmond elsõ oltalomlevele. Mátyás király privilégium levele. A török hódoltság idõszaka, cigányok az Erdélyi Fejedelemség területén. Mária Terézia és II. József rendeletei: az összeírás és a letelepítés elsõ kísérlete. Reformkor és a dualizmus idõszaka.	A cigányság magyarországi megjelenése a történeti források tükrében. A felvilágosult abszolutizmus korának kísérlete a magyarországi cigányság összeírására és letelepítésére. Az 1893-as elsõ teljes körû cigányösszeírás bemutatása, elemzése. Az 1938-as belügyminiszteri rendelet és következményei.
1.3. A Horthy-korszak és a II. világháború évei Magyarországon	Folyamatos beépülés a társadalomba. Erõsödõ elõítéletek és megkülönböztetõ intézkedések a Horthy-korszakban. A roma holocaust 1944–45-ben. Cigányrazziák, munkásszázadok, deportálás, áldozatok.	Az iparosítás hatása a magyarországi cigány közösségek életében.
1.4. Változások 1945 után a hazai roma közösség életében	Az asszimiláció-integráció politikája a szocializmus idején. A rendszerváltás alapvetõ következményei.	Az MSZMP 1961- és 1979-es határozatai. Az 1971-es szociológiai felmérés eredményei.
2. Néprajzi ismeretek		
2.1. A cigányság tárgyi kultúrája	A cigány népviselet, hagyományos öltözetek és a korral változó öltözeti elemek. Hagyományos cigány mesterségek: vályogvetés, kosárfonás, fa- és fémmegmunkálás, lókupec, vásározó zenész. A kézmûves tárgyak jellegzetességei.	A vándorláshoz kapcsolódó életmód és szokások jellegzetességei. Az épített környezet sajátosságai. A hagyományos életmód és a modern kor hatásai a cigányság lakáskultúrájában, táplálkozási szokásaiban, életvitelében. A komponálás jellegzetes módjai a cigány képzõmûvészeti alkotásokban.
2.2. A cigányság szokásrendszere	Lakókörnyezet jellegzetességei, lakásmódok. Az életmód alapvetõ elemei, életmód és hitélet kapcsolata. A házasság és a gyerek szerepe. A halálhoz kapcsolódó szokások.	
2.3. Cigány mese- és mondavilág	Mesék, balladák, eredetmondák, rigmusok, altatók, mondókák, szájhagyomány.	
2.4. Hagyományápolás és a média	Cigány és magyar nyelvû kiadványok. Írott és elektronikus sajtó. Képzõmûvészet, naiv alkotások és alkotók Roma mûvészeti, mûvelõdési csoportok.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3. Földrajzi ismeretek		
3.1. A Magyarországon élõ cigány csoportok és térbeli elhelyezkedésük	Magyar cigány (romungro) oláh cigány, beás, szinto cigányok. Településterületeik, létszámuk, szociológiai és gazdasági ismérveik.	Régió vagy kistérség cigány közösségeinek bemutatása településterületeik, létszámuk, anyanyelvük, foglalkozásaik alapján a fejlõdés-felzárkózás lehetõségei.
3.2. A településföldrajzi viszonyok hatása a cigányság életmódjára	A különbözõ csoportok gazdaságföldrajzi meghatározottsága megélhetés és foglalkozás alapján.	A városi és a falusi cigány lakosság életlehetõségeinek eltérése. Foglalkozási és megélhetési stratégiák a XXI. század elején.
3.3. A jövõ lehetõségei, kitörési pontok, esélyek	A földrajzi helyzet és a jövõ lehetõségeinek kapcsolata.	
4. Társadalmi kapcsolatok és kötõdések		
4.1. A cigányság szociológiai ismérvei	A cigányság a korábbi és a mai társadalomtudományi elemzésekben. A cigányság képe a mai szociográfiákban.	Két szociográfia összehasonlítása (az egyik legyen a régebbi a másik a mai helyzettel foglalkozó).
4.2. A közösségi összetartozás tudata és jellemzõ megnyilvánulási formái	Értékrend, közösséget erõsítõ szokások, szabályok. Énkép, mikép, a különbözõség tudata. Romani Kris, Patyív. A közösség vezetõinek, védelmezõ tagjainak szerepe és feladata. Az ünneplés formái.	A közösségi összetartozás tudatának és megnyilvánulási formáinak szerepe a mai roma közösségekben.. Társadalmi differenciálódás, társadalmi hierarchia napjainkban.
4.3. Az egyén helye a cigány közösségekben, a többes kötõdés szerepe és hatásai	A közösséget alkotó nõk, férfiak és gyerekek kapcsolata, a közösségben elfoglalt helyük, feladataik. Idõsek és fiatalok közötti kapcsolatok. Csoport, nagycsalád, család szerepe és ezek változása napjainkban. A roma közösség és a többségi társadalom viszonya.	
5. Nyelvi ismeretek		
5.1. A cigány nyelvek eredete és fejlõdése	Nép- és önelnevezés. Indoeurópai nyelvcsalád, nyelvrokonság, különbözõ hatások a nyelvi fejlõdésében.	A cigány nyelvek legõsibb gyökerei.
5.2. A cigányság beszélt nyelvei és ezek jellemzõi Magyarországon	Beszélt nyelvek, nyelvjárások a hazai cigányság körében (romani-lovári, beás). A szókincs, két- vagy többnyelvûség.	A beszélt nyelvek kapcsolatai, hasonlóságok és különbözõségek. Az anyanyelv megõrzésének problematikája, célok és feladatok.
5.3. Írott nyelvi emlékek	Történeti források, nyelvészeti emlékek. Cigányok képe a magyar és a világirodalomban (néhány szerzõ és mû ismerete).	Egy írott nyelvi emlék elemzõ bemutatása.
5.4. Szépirodalom	Cigány és magyar nyelvû irodalmi mûvek, a roma közösség kiemelkedõ írói költõi.	Egy szabadon választott irodalmi alkotás elemzõ jellegû bemutatása.
6. Zene és tánckultúra		
6.1. A cigányság zenéje és tánckultúrája	A szokások az életmód és a zene kapcsolata. Autentikus zene, pergetõk, hallgatók. Népies és modern cigány mûzene. Jellegzetes hangszerek és hangszerpótló eszközök (hegedû, cimbalom, kanál, kanna stb.). Dalok, éneklési és táncszokások.	A modern cigány mûzene kialakulása, kapcsolata az õsi zenei hagyományokhoz.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.2. Hagyományok és újdonságok a cigányzenében	Ismert cigányok a zenetörténetben (Bihari János, Dankó Pista stb.). A zenélés mint életforma és megélhetési lehetõség. A zenetörténet néhány cigány motívumokkal, témákkal foglalkozó alkotója és mûveik (Liszt Ferenc, Kodály Zoltán, Johann Strauss). Korunk modern mûzenéje pl. dzsessz, populáris mûzene.	Híres cigányzenekarok repertoárja. Kiemelkedõ zenészek és zenekarok napjainkban.
7. Kisebbségpolitikai ismeretek		
7.1. A kisebbségpolitika jogszabályi keretei	Az 1993-as kisebbségekrõl szóló törvény alapjai. Cigány önkormányzatiság Magyarországon. Ombudsman	Az 1993-as kisebbségi törvény cigányságra vonatkozó részeinek ismertetése. A jogszabályok alkalmazása a mindennapok során. A felmerülõ problémák és ezek kezelése.
7.2. Az önkormányzatiság alapjai és gyakorlata	Az önkormányzati törvény. Az önkormányzatok felépítése és mûködése.	
7.3. Az önkormányzatok, egyesületek, civil szervezetek szerepe a cigány önazonosság fenntartásában	Új oktatási és kulturális kezdeményezések.	
7.4. A jelen társadalmi problémái	A komplex problémakezelés feladatai, lehetõségei (oktatás, munkahelyteremtés, szociális háló).	Egy helyi vagy országos program bemutatása és hatása a cigány közösség életére.
8. Szabadon választott témakör	Például egy kiemelkedõ helyi roma személyiség életútja. Saját önkormányzat tevékenységének bemutatása. Civil szervezetek, kulturális-mûvelõdési csoportok szerepe a közösségi élet fenntartásában, fejlesztésében.	Európai Unió-távlatok, programok, lehetõségek a magyarországi roma közösség számára.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga középszinten és emelt szinten is írásbeli és szóbeli részbõl áll.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Emelt szinten

Emelt szinten az írásbeli vizsgán a vizsgázó feladata egy 600–700 szavas esszé megírása.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Ezekkel összhangban ismeretek megszerzésének, válogatásának képességét, különbözõ jellegû információkból általános érvényû összefüggések megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz a négy kötelezõ ismeretcsoportból írott, képi, hangzó és elektronikus ismerethordozón lévõ aktuális problémákkal kapcsolatos forrásokat, amelyekkel kapcsolatban a jelölt ismeretei és képességei alapján összefüggõen kifejti az egyéni véleményét (három megadott címbõl választva).

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Középszinten

Az írásbeli vizsga témája a tanulmányok alatt elkészített projekt bemutatása és értékelése irányított standard kérdések alapján.

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Értékelés

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. Amennyiben a jelölt a kritériumok mindegyikét figyelembe véve fogalmazta meg dolgozatát, úgy arra 60 pontot kaphat; az egyéni álláspont kifejtésére pedig 40 pont adható.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga **két kötelezõ** és **egy választott** részbõl áll.

Kötelezõ ismeretek:

1. Történeti ismeretek **vagy** Kisebbségpolitikai ismeretek
2. Néprajzi ismeretek **vagy** A cigány nyelvekkel kapcsolatos ismeretek

Választható ismeretek:

A vizsgára történõ felkészülés utolsó évében egy terület – Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, A cigány nyelvekkel kapcsolatos ismeretek, Földrajzi ismeretek, Társadalmi ismeretek, A cigány etnikai kisebbség épített környezetének ismerete, A cigány etnikai kisebbség ének-, zene- és tánckultúrájának ismerete – mélyebb megismerése, egy projekt elõzetes kidolgozása és annak bemutatása a szóbeli vizsgán.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc
A vizsgázó felelési ideje:
Középszinten: 15 perc
Emelt szinten: 20 perc

A felkészülés során írott anyagok, alapvetõ forrásgyûjtemények, CD-k és hangzó és képi anyagok, számítógép áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy elõre elkészített projekttervet mutat be a diák legfeljebb 5 percben (emelt szinten 10 perc). Ez után kétszer 5 perc áll rendelkezésére, hogy önállóan kifejtse választhatóan a történeti ismeretek vagy a kisebbségpolitikai ismeretek, illetve a néprajzi ismeretek vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek közül kihúzott tételt. Mindegyik ismeretcsoportban 10 tételt kell adni (így tételcsoportonként 2 x 10 tételbõl húzhat a jelölt), mindegyik tételhez két különbözõ, de azonos tartalmú forrást kell hozzárendelni. Ügyelni kell arra, hogy a megadott tételek hasonló nehézségûek legyenek, és azokat a használható segédeszközökkel megközelítõen ugyanannyi idõ alatt lehessen megoldani.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül a projekttervre 30 pont, a másik két ismeretcsoportra 10-10 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következõ általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A projektterv bemutatása – összesen 30 pont

– Tartalmi gazdagság	5 pont
– A felhasznált ismeretek logikus, áttekinthetõ csoportosítása	5 pont
– Szemléletesség az elõadásban	5 pont
– A projekt kapcsolódása a valóságos helyzetekhez	5 pont
– A projekt tárgyának önálló értelmezése	10 pont

Történeti vagy kisebbségpolitikai ismeretek és néprajzi vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek – összesen 20 pont (kétszer 10 pont)

– A rendelkezésre álló segédanyagokból történõ válogatás képessége	2 pont
– A szerzett információk világos és logikus csoportosításának képessége	2 pont
– Az elõadás szemléletessége, nyelvi megformáltsága	2 pont
– Egyéni tapasztalatok beépítése a feleletbe, saját vélemény megfogalmazása	4 pont

HORVÁT NÉPISMERET

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Történeti ismeretek

- A vizsgázó ismerje a nemzeti kisebbség történetének alapvetõ jellemzõit. A népcsoport eredetét, közösséggé formálódásának kezdeteit.
- Tekintse át az ezzel kapcsolatos írásos és íratlan forrásokat, hagyományokat.
- Használja fel a képi, elektronikus forrásokat.
- Ismerje a népcsoportnak a Magyar Királyság társadalmi szervezetében betöltött szerepét.
- Ismerje a közösségi együttélés változásait, mutassa be a jelenkorig érvényes hatásokat.
- Mutassa be az interetnikus kapcsolatokat.
- Tárja fel az anyaország és a hazai kisebbség története közötti összefüggéseket.
- Tárja fel és értelmezze a népcsoport helyi és regionális történetére vonatkozó forrásokat.
- Ismerje a családtörténet kutatásának eredményeit, fogalmazzon meg általános érvényû következtetéseket.
- Legyen képes a kapott forrásrészletek, publicisztikai, képi források és elektronikus ismerethordozók, valamint a személyes tapasztalatok alapján a múlt és a jelen között párhuzamot vonni.

2. Néprajzi ismeretek

- A múzeumokból, néprajzi gyûjteményekbõl gyûjtsön információkat a horvát nemzetiség hétköznapjainak és ünnepeinek megismeréséhez.
- Ismerje a népcsoport tárgyi hagyatékát. Mutasson be néhány jellegzetes eszközt, a szokásrendszer változását.
- Ismerje a népcsoport családhoz, helyi közösséghez, vallásgyakorláshoz kapcsolódó szokásrendszerét.
- Értelmezze az élõ szokás fenntartása és a globalizáció közötti összefüggéseket.
- Vázolja fel jövõstratégiai elképzeléseit.
- Kísérje figyelemmel a szokások, közösségi ünnepek megjelenését az írott és elektronikus médiában.
- Elemezze, hogy milyen szerepet játszik a média a nemzeti kisebbség értékeinek fenntartásában.
- Készítsen projekttervet: 1. a néprajzi hagyaték és családom, helyi közösségem. 2. hogyan tehetõ vonzóvá a hagyományok ápolása? 3. a hagyomány szerepe a nemzeti-etnikai közösségek fenntartásában. 4. a hagyományteremtés eszköztára.

3. Földrajzi ismeretek

- A vizsgázó ismerje a népcsoport hazai településterületeit.
- Mutassa be a földrajzi környezet és a specifikus kisebbségi jegyek kölcsönhatását.
- Értelmezze az életviszonyokat.
- Mutassa be a népcsoport gazdasági kapcsolatait.
- Elemezze a gazdasági fejlõdés felgyorsulásának következményeit.
- Ismertesse a jelenkori gazdaságföldrajzi kihívásokat és az azokra adott kisebbségi válaszokat.
- Ismerje a nemzeti kisebbség számára a természeti és gazdaságföldrajzi környezetben adott alternatívákat.
- Mutasson be és értelmezzen egy, a saját tapasztalatok és kutatások alapján készített modellt.

4. Társadalmi ismeretek

- Értelmezze azokat az ismérveket, amelyek meghatározzák a népcsoporthoz tartozók alapvetõ és nagyobb közösségi kapcsolatait.
- Mutassa be a közösségi funkciókat.
- Esettanulmányok alapján elemezze a közösségi kapcsolatokat.
- Ismerje a horvát kisebbséget erõsítõ közösségi szervezõdések funkcióit, jellemzõit; értelmezze õket.
- Térképezze fel az egyén lehetõségeit, miként tudja megélni a népcsoporthoz való tartozást.

– Ismerje az identitásvállalás jellemzõ magatartásformáit.
– Elemezze a lehetõségeket esettanulmányok alapján.

5. A horvát kisebbség nyelvével kapcsolatos ismeretek

– Gyûjtse össze azokat a tényezõket, amelyek a népcsoport nyelvére és a használt nyelvi változatokra hatással voltak.
– Mutassa be a tájnyelvnek a közösségi identitás megõrzésében betöltött szerepét.
– A köznyelv, az államnyelv és a tájnyelv összefüggéseinek számbavételével fogalmazza meg következtetéseit.
– Mutassa be a nyelvi változatok jellemzõit az anyanemzettel való összehasonlításban.
– Mutassa be a helyi közösségben használt nyelvi változat néhány jellegzetességét.
– Mutassa be a hazai népcsoport írásos emlékeit.
– Mutasson be egy szabadon választott nyelvi dokumentumot.
– Tolmácsoljon egy választott nyelvjárásban hallott szöveget, vázolja fel az eltéréseket.
– Ismerjen olyan irodalmi mûalkotásokat, amelyek központi problematikája a nyelv.

6. A horvát kisebbség épített környezete

– Ismertesse a népcsoport lakókörnyezetét, közösségi célokat szolgáló épületeit.
– Ismertesse az épületek funkcionális jegyeit.
– Ismerje az építészet formai és funkcionális jegyeit, értelmezze azok kapcsolatát.
– Mutassa be a népcsoport építkezési gyakorlatában érvényesülõ általános és kölcsönös jegyeket. Elemezze azokat.
– Dolgozzon ki értékmentõ programot a lakóhelyén, figyelembe véve a népcsoport sajátosságait és a modernizáció követelményeit.

7. A horvát kisebbség zenéje és tánckultúrája

– Mutassa be az éneklés, a hangszeres zene és a tánc gyakorlatát a horvát népcsoport körében.
– Adjon történeti áttekintést, vázolja a jelen körülményeit.
– Tervezzen zenés-táncos programot, ismertesse annak lebonyolítását.
– Programjában a hagyományõrzés mellett érvényesüljön a jelenkor igényeinek megfelelõ szórakoztatás is.

8. Kisebbségpolitikai ismeretek

– Ismertesse a kisebbségpolitikai törvénykezés alakulását és az elmúlt évtizedekre tett hatását.
– Végezzen esettanulmányt a kisebbségi önkormányzat mûködésérõl.
– Vegye számba a pozitív és negatív jellemzõket, vázolja fel mûködést javító elképzeléseit.
– Ismertesse az önazonosság fenntartását szolgáló programokat, értékelje végrehajtásukat.
– Fogalmazza meg javaslatait az önkormányzati, egyesületi mûködésre vonatkozóan.
– Tárja fel és értelmezze a népcsoport helyi és regionális történetére vonatkozó forrásokat.
– Ismertesse a családtörténet kutatás eredményeit.
– Fogalmazza meg következtetéseit a nemzet-nemzetiség elsõdleges közösség kapcsolatrendszerében.

B) TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

Középszinten kisebb elméleti háttérrel a személyes tapasztalatok, megszerezhetõ ismeretek felhasználása, míg emelt szinten az átfogóbb összefüggéslátás, az információk, tapasztalatok elvontabb, általánosabb, összetettebb kifejezése a cél. Középszinten a vizsgázó az anyaországgal kapcsolatos ismereteit egy hazai régióval való összefüggésben értelmezi. Emelt szinten a régiók közötti kapcsolatok vizsgálata szervesen illeszkedik az anyaországgal kapcsolatos ismeretekhez.

Témakörök	Példák, követelmények
I. A Budapesten és a fõváros környékén élõ horvátok – Horvátország	
1. Történeti ismeretek	– A legrégebbi arheológiai leletek: homo neandertalis, vuèedolska golubica. – A horvátok honfoglalása (VII–VIII. sz.). – A horvát királyság: Tomislav és Zvonimir. – Területvesztés a török hódoltság idején. – A nyolc évszázados magyar–horvát államközösség létezése, történelmi jelentõsége (Lepa Jelena, Szent László és a zágrábi egyházmegye, Szent István és a zágrábi katedrális, Könyves Kálmán 1102-es biográdi koronázása). – Reformok Mária Terézia és II. József korában. A társadalmi változások elõfutára: Maksimilijan Vrhovac, zágrábi püspök. – Az illirizmus kora. Josip Jelaèiæ, horvát bán kormányalakítása. A horvát–magyar kiegyezés (1868). Politikai áramlatok, pártok a XX. század elején. Horvátország a II. világháborúban. Jugoszlávia – a szocializmus idõszaka. A ,,horvát tavasz'' A független Horvátország létrejötte (1992).
2. Néprajzi ismeretek	– a tárgyi néprajz jellegzetességei; – népszokások, vallásos élet; – ünnepek: Bartolovo – ,,Išo je sveti Bartola,/ Nosio je kožicu/ Na svetom ramišcu.'' – néprajzkutatók, fafaragók, mesteremberek; – a magyarországi horvátok hetilapja: a Hrvatski glasnik; – a magyarországi horvátok kalendáriuma;
3. Földrajzi ismeretek, turizmus	– Zágráb és környéke; A horvát fõváros lakosainak száma: 706 800 fõ (1991). Gradec és a Kaptol. A székesegyház és a Szent Márk templom. A Népszínház, az Iparmûvészeti Múzeum, az Akadémia. Sétálóutcák. Kirándulóhelyek. – a régió fekvése, éghajlata, növény- és állatvilága, közlekedése; – turistautak, tájházak, gyûjtemények, kiadványok;
4. Társadalmi ismeretek	– a népcsoport letelepedésével kapcsolatos elméletek;
5. A horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek	– a budai horvát ferences kultúrkör; – Lovro Braèuljeviæ és Stjepan Vilov helyesírási reformja; – a horvát klasszicizmus jeles képviselõje: Matija Petar Katanèiæ;

Témakörök	Példák, követelmények
	– Marijan Jaæimakönyve, a teológus Emerik Paviæ; – a nyelvjárások (što, kaj, èa) és az irodalmi nyelv viszonya; – a helyi közösség család- és dûlõnevei; – a kétnyelvûség; – a mai horvát nemzetiségi irodalom helyi képviselõi;
6. A horvát nemzetiség épített környezetének ismerete, a festészet	– Julije Kloviæ, a reneszánsz festõ; – a városlakó horvátok lakókörnyezete, középületei;
7. A horvát nemzetiség zene-, ének- és tánckultúrájának ismerete	– a balkáni népzenei és néptánc dialektus szerepe; – a budapesti Fáklya Néptáncegyüttes; – a tököli horvát kórus és zenekar; – a régió egyesületi keretek között mûködõ folklóregyüttesei;
8. Kisebbségpolitikai ismeretek	– a Délszláv Szövetség (1945-1990) szerepe a horvátság életében; – a kisebbségi törvénykezés alakulása az elmúlt évtizedekben; – a Magyarországi Horvátok Országos Önkormányzata, a Magyarországi Horvátok Szövetsége, a Fõvárosi Kisebbségi Önkormányzat, a Kerületi Horvát Kisebbségi Önkormányzatok; – a kisebbségi önkormányzatok testvérvárosi kapcsolatai;
II. A Bács-Kiskun megyében élõ horvátok – Horvátország	
1. Történeti ismeretek	– A középkori Dalmácia, a 400 éves velencei uralom, Dubrovnik megõrzi függetlenségét. – Mátyás király boszniai hadjárata, törökellenes harcok. Bosznia és a törökök. A három részre szakadt Magyarország. Dubrovnik aranykora Francia fennhatóság alatt.
2. Néprajzi ismeretek	– a néprajzkutató és tankönyvíró Stjepan Velin; a népmesegyûjtõ Balint Vujkov; – a tárgyi néprajz jellegzetességei; – népszokások (materice), vallásos élet; – ünnepek: Duhovi – ,,Mi kolu iðemo,/ Kolo od nas biži.'' – néprajzkutatók, fafaragók, mesteremberek;
3. Földrajzi ismeretek, turizmus	– Zadartól Dubrovnikig: ipar és mezõgazdaság; Tavak, szigetek, a Neretva deltája; – a régió fekvése, éghajlata, növény- és állatvilága, közlekedése; – turistautak, tájházak, gyûjtemények, kiadványok;
4. Társadalmi ismeretek	– a népcsoport letelepedésével kapcsolatos elméletek; a vallás; a gazdasági élet jellemzõi a XVII–XX. századig; az oktatásügy;
5. A horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek	– a költõ és népmûvelõ Mišo Jeliæ, Antun Karagiæ drámái és prózája, Mihovil Radniæ mûvei, Grgur Peštaliæ epikus költészete, a szerkesztõ, népmûvelõ, drámaíró Ivan Petreš;

Témakörök	Példák, követelmények
	– a nyelvjárások (što) és az irodalmi nyelv viszonya; – földrajzi és családnevek a helyi közösségben; – a kétnyelvûség; – a mai horvát nemzetiségi irodalom helyi képviselõi;
6. A horvát nemzetiség épített környezetének ismerete, a festészet	– Katica Jasenoviæ festményei, Stipan Kubatov pasztelljei, Ruža Kukoviæ akvarelljei; – a városlakó horvátok lakókörnyezete, középületei;
7. A horvát nemzetiség zene-, ének- és tánckultúrájának ismerete	– a balkáni népzenei és néptánc dialektus szerepe; – a régió egyesületi keretek között mûködõ folklóregyüttesei;
8. Kisebbségpolitikai ismeretek	– a kisebbségi törvénykezés alakulása az elmúlt évtizedekben; – a Horvát Kisebbségi Önkormányzatok, a Bácskai Horvátok Egyesülete (regionális), a falusi egyesületek tevékenysége; – a kisebbségi önkormányzatok testvér-városi kapcsolatai;
III. A Baranyában és a Dráva mentén élõ horvátok – Horvátország	
1. Történeti ismeretek	– a Mohácsi csata (1526). A jobbágylázadás és következményei. Zrínyi Miklós, a szigeti hõs (1566). A Határõrvidék. Az iszlám térhódítása Boszniában. A ferencesek tevékenysége. Törökellenes népi felkelések.
2. Néprajzi ismeretek	– a mesemondó Andrija Hideg és Kata Raži æ; – Marko Horvat, a kásádi mesemondó; – a tárgyi néprajz jellegzetességei; – népszokások, vallásos élet; – a mohácsi busójárás; – ünnepek: Uskrs – „Bože naš, vodi nas u taj kraj!’’ – néprajzkutatók, fazekasok, szövõk, hímzõk, tamburakészítõk és más mesteremberek; – a magyarországi horvátok rádiója, televíziója; – a magyarországi horvátok vallásos lapja;
3. Földrajzi ismeretek, turizmus	– Eszék és Szlavónia, mezõgazdasági termékek: búza, kukorica, napraforgó; A baranyai háromszög, Turopolje: a legnagyobb horvát repülõtér, jellegzetes faházak, Sisak és a Bánság; – a régió fekvése, éghajlata, növény- és állatvilága, közlekedése; – turistautak, tájházak, gyûjtemények, kiadványok;
4. Társadalmi ismeretek	– a népcsoport letelepedésével kapcsolatos elméletek; a vallás; a gazdasági élet jellemzõi a XVII–XX. századig; az oktatásügy;
5. A horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek	– a pécsi püspök Janus Pannonius – Ivan Èesmièki mûvelõdéstörténeti jelentõsége; – August Šenoa pécsi diákévei; – Stipan Grdeniæ imakönyve; – a nyelvjárások (što, kaj) és az irodalmi nyelv viszonya; – a helyi közösség család- és dûlõnevei; – a kétnyelvûség; – a mai horvát nemzetiségi irodalom helyi képviselõi;
6. A horvát nemzetiség épített környezetének ismerete, a festészet	– festõk: Josip Fuèkar és Đuro Šarkiæ; – a városlakó horvátok lakókörnyezete, középületei;

Témakörök	Példák, követelmények
7. A horvát nemzetiség zene-, ének- és tánckultúrájának ismerete	– a balkáni népzenei és néptánc dialektus szerepe; – az egyházi zene megújítója: Antun Kanižliæ; – a pécsi Néptáncegyüttes, – a pécsi Horvát Színház; – a régió egyesületi keretek között mûködõ folklóregyüttesei;
8. Kisebbségpolitikai ismeretek	– a kisebbségi törvénykezés alakulása az elmúlt évtizedekben; – a Horvát Kisebbségi Önkormányzatok, a Baranyai Horvátok Egyesülete (regionális), a Dráva menti Horvátok Egyesülete (regionális), a pécsi August Šenoa Horvát Klub; – a kisebbségi önkormányzatok testvér-városi kapcsolatai;
IV. A Zala megyében élõ horvátok – Horvátország	
1. Történeti ismeretek	– A reformáció terjedése Horvátországban. – A Zrínyiek és a Frangepánok.
2. Néprajzi ismeretek	– szalagtelkes utcák (XVIII. sz.), favázas szerkezetû zsúpfedeles, füstöskonyhás házak; – festett bútor: zdreva, zdelnjak, klopa na voglu, stolec, lajca; geometrikus mintázatú hímes textíliák: na korpu robec, zgorna plafta; a népviselet: flajdanka, tokica, frton, žnora i puculica, lajbec, škerlak; – étkezés: juha z glivame, zele s mesom, kuruzne pipice, zdignjena zlevanka; – népszokások, vallásos élet; – ünnepek: Đurđevo – ,,Sveti Đura kresa kure.'' – néprajzkutatók, fafaragók, mesteremberek;
3. Földrajzi ismeretek, turizmus	– Hrvatsko zagorje, Varaždin, Međimurje: sûrûn lakott terület (1 km²/140 lakos), kastélyok, fürdõk. Ipar. Mezõgazdaság: kertészet, borászat, burgonyatermesztés; – a régió fekvése, éghajlata, növény- és állatvilága, közlekedése; – turistautak, tájházak, gyûjtemények, kiadványok;
4. Társadalmi ismeretek	– a népcsoport letelepedésével kapcsolatos ismeretek; a vallás; a gazdasági élet jellemzõi a XVII–XX. századig; az oktatásügy;
5. A horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek	– szótárírók: Franjo Sušnik és Andrija Jambrešiæ; – a nyelvjárások (kaj) és az irodalmi nyelv viszonya; – család- és dûlõnevek a helyi közösségben; – a kétnyelvûség; – a mai horvát nemzetiségi irodalom helyi képviselõi;
6. A horvát nemzetiség épített környezetének ismerete, a festészet	– a városlakó horvátok lakókörnyezete, középületei;
7. A horvát nemzetiség zene-, ének- és tánckultúrájának ismerete	– a magyar népzenei és néptánc dialektus hatása; – a népzenekutató Vinko Žganec, a népdalgyûjtõ Đuro Deželiæ; – a régió egyesületi keretek között mûködõ folklóregyüttesei;

Témakörök	Példák, követelmények
8. Kisebbségpolitikai ismeretek	– a kisebbségi törvénykezés alakulása az elmúlt évtizedekben; – a Horvát Kisebbségi Önkormányzatok, a Zalai Horvátok Egyesülete (regionális), a falusi egyesületek tevékenysége; – a kisebbségi önkormányzatok testvér-városi kapcsolatai;
V. A Vas- és Gyõr-Moson-Sopron megyében élõ horvátok – Horvátország	
1. Történeti ismeretek	– Horvátország és a Monarchia. A Kõszegi csata és a várvédõ kapitány Jurisich Miklós. A XVI. századi népvándorlás: a horvátok letelepedése Itáliában, Nyugat-Magyarországon, Dél-Ausztriában, Szlovákiában és Morvaországban.
2. Néprajzi ismeretek	– a tárgyi néprajz jellegzetességei; – népszokások, vallásos élet; – ünnepek: Božiæ – ,,Kod Betlehema trava zelena,/Onde Marija Sinka rodila.'' – néprajzkutatók, fafaragók, fazekasok és más mesteremberek;
3. Földrajzi ismeretek, turizmus	– Gorski kotar: faipar, vadászat, medvék; Rijeka és a Horvát tengerpart: a legnagyobb horvát kikötõ, Tengerészeti Múzeum, búcsújáróhely. Krk szigete és az elsõ kõbe vésett írásos emlék. Isztria: regionális sajátosságok. Rómaikori emlékek. Lika: állattenyésztés, a Plitvicei tavak. Senj és a bóra; – a régió fekvése, éghajlata, növény- és állatvilága, közlekedése; – turistautak, tájházak, gyûjtemények, kiadványok;
4. Társadalmi ismeretek	– a népcsoport letelepedésével kapcsolatos ismeretek; a vallás; a gazdasági élet jellemzõi a XVII–XX. századig; az oktatásügy;
5. A horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek	– a nyelvtudós Bartol Kašiæ; – a teológus, költõ Mate Meršiæ-Miloradiæ, a moralista Ivan Muškoviæ, a néptanító Mihovil Nakoviæ: tankönyvírás és helyesírási reform; – a nyelvjárások (èa, što, kaj) és az irodalmi nyelv viszonya; – a helyi közösség család- és dûlõnevei; – a kétnyelvûség; – a mai horvát nemzetiségi irodalom helyi képviselõi;
6. A horvát nemzetiség épített környezetének ismerete, a festészet	– templomok, iskolaépületek, parasztházak a barokk és a klasszicizmus jegyében; – Lujo Brigoviæ grafikái; – a városlakó horvátok lakókörnyezete, középületei;
7. A horvát nemzetiség zene-, ének- és tánckultúrájának ismerete	– a német, szlovák népzenei és néptánc dialektus hatása; – a népdalgyûjtõ Fran Kurelac; – Gašpar Glaviniæ, az egyházi dalok megújítója; – a régió egyesületi keretek között mûködõ folklóregyüttesei;

Témakörök	Példák, követelmények
8. Kisebbségpolitikai ismeretek	– a kisebbségi törvénykezés alakulása az elmúlt évtizedekben; – a Horvát Kisebbségi Önkormányzatok, a Gradistyei Horvátok Egyesülete (regionális), a falusi egyesületek tevékenysége; – a kisebbségi önkormányzatok testvér-városi kapcsolatai;

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

Az érettségi vizsga középszinten és emelt szinten is írásbeli és szóbeli feladatokból áll.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az emelt szintû és a középszintû írásbeli vizsgán a vizsgázó feladata egy esszé megírása.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Középszinten a nyolc terület ismerete egy, a vizsgázó lakóhelyét/szülõhelyét magába foglaló régió keresztmetszetében követelmény, figyelembe véve az anyaországgal való történeti és földrajzi összefüggéseket. Emelt szinten a nyolc terület a magyarországi horvátok öt régiójának ismeretére, azok összefüggéseire épül. Az írásbeli vizsga ezekkel összhangban ismeretek megszerzésének (középszint), válogatásának képességét, különbözõ jellegû információkból általános érvényû összefüggések megfogalmazását igényli (emelt szinten). A vizsga a nyolc ismeretcsoportból írott, képi, hangzó és elektronikus ismerethordozón lévõ aktuális problémákkal kapcsolatos forrásokat tartalmaz. A jelölt ezekkel kapcsolatban összefüggõen fejti ki az egyéni véleményét három megadott címbõl választva 600-700 szóban.

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Értékelés

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli 2 kötelezõ és 1 választott részbõl áll.

Kötelezõ ismeretek:

1. Történeti ismeretek vagy Kisebbségpolitikai ismeretek
2. Néprajzi ismeretek vagy A horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek

Választható ismeretek:

A vizsgára történõ felkészülés utolsó évében egy terület mélyebb megismerése, egy projekt kidolgozása és annak bemutatása a szóbeli vizsgán.

A nemzetiségi népismeret emelt szintû vizsgája külsõ vizsgabizottság elõtt, középszintû vizsgája iskolai vizsgabizottság elõtt történik.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc

A vizsgázó felelési ideje:

Középszinten: 15 perc

Emelt szinten: 20 perc

A felkészülés során írott anyagok (kalendárium, újság, alapvetõ forrásgyûjtemények), CD-k, hangzó- és képi anyagok, valamint számítógép áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán középszinten és emelt szinten is egy projekttervet mutat be a diák 10 percben. Ez után kétszer 5 (10) perc áll rendelkezésére, hogy önállóan kifejtse a kihúzott tételt. Minden ismeretcsoportban 10-10 tétel áll a vizsgázó rendelkezésére (így tételcsoportonként 2 x 10 tételbõl húzhat a jelölt), mindegyik tételhez két különbözõ, de azonos tartalmú forrást kell hozzárendelni. A tételek hasonló nehézségûek legyenek, ugyanannyi idõ alatt lehessen megoldani õket.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül a projekttervre 30 pont, a másik kettõ ismeretcsoportra 10-10 pont adható.

A projektterv bemutatása (30 pont)

– tartalmi gazdagság	5 pont
– a felhasznált ismeretek logikus csoportosítása	5 pont
– szemléletesség az elõadásban	5 pont
– a projekt kapcsolódása a valóságos jelenségekhez	5 pont
– a bemutatott jelenség egyéni látásmódja	10 pont

Történeti vagy kisebbségpolitikai ismeretek és néprajzi vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek (2x10 pont)

– a rendelkezésre álló segédanyagokból történõ válogatás képessége	2 pont
– a szerzett információk világos és logikus csoportosításának képessége	2 pont
– az elõadás szemléletessége, nyelvi megformáltsága	2 pont
– egyéni tapasztalatok beépítése a feleletbe	4 pont

Szempontok az írásbeli és a szóbeli feladatok összeállításához

Történeti ismeretek

- A vizsgázó források felhasználásával mutassa be a közösséggé válás jellemzõ jegyeit.
- Vázolja a közösség életmódját, értékrendszerét. Mutasson rá a változásokra.
- Mutassa be a horvát nemzetiség politikai tényezõvé válását elõsegítõ tényezõket.
- Tárja fel az anyaország és a hazai horvátság kapcsolatának fõbb ismérveit. Mutassa be azok hatását az egyén, a közösség életére.
- A családtörténeti adatok alapján mutassa be három generáció életében a mikroközösség fejlõdését. Értékelje a fejlõdésre ható erõket.

Néprajzi ismeretek

- Mutassa be a horvát kisebbség tárgyi kultúráját.
- Ismertesse a települési szokásokat, az építkezési kultúrát, a lakással kapcsolatos ismereteket.
- Ismerje a naptári év, a családi élet szokásait. Vetítse ki azokat a mai társadalomra.
- Mutassa be a népviselet jellemzõit.
- Ismerje az étkezési kultúrát.
- Legyenek ismeretei a médiával kapcsolatosan. Tegyen javaslatokat.

Földrajzi ismeretek

- A megadott forrás segítségével mutassa be a hazai horvátság egy településterületét. Értékelje földrajzi adottságait.
- Vázolja fel forrásadatok alapján egy adott kistérség földrajzi jellemzõit. Mutassa be a fejlõdési lehetõségeket.
- Tárja fel a források alapján a hazai horvátság gazdasági kapcsolatait egy adott kistérségben.
- Mutassa be egy horvátok lakta település fejlõdési kilátásait a megadott forrásanyag szerint.

Társadalmi ismeretek

- Mutassa be népszerû írások alapján a horvát nemzetiségi közösségek meghatározó ismérveit. Tárja fel a közösségi kapcsolatok összefüggéseit.
- Mutassa be az identitásvállalás jellemzõ magatartásformáit.
- Elemezzen egy esettanulmányt az egyén lehetõségei szempontjából.

A horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek

- Egy horvát nyelvemlék alapján mutasson be néhány jellegzetes különbséget a ma beszélt köznyelvhez viszonyítva.
- Mutasson rá egy hangzó anyag köznyelvi tolmácsolásával a lényeges eltérésekre.
- Ismerje a magyarországi horvát irodalom azon mûalkotásait, amelyekben megjelenik a horvát nemzetiség nyelvhasználata.

A horvát nemzetiség épített környezetének ismerete

- Hasonlítsa össze a képi anyag alapján a település régi és új épületeit. Magyarázza meg a változásokat.
- Emelje ki a képi anyag alapján a sajátos hazai horvát építészeti jegyeket.
- Hasonlítsa össze a település épületeit. Emelje ki az általános vonásokat. Mutasson rá a különbségekre.
- Érveljen az értékek megõrzése mellett.

A horvát nemzetiség zene-, ének- és tánckultúrájának ismerete

- Mutassa be a naptári vagy családi események szokásrendszeréhez kapcsolódó énekek, zenei megnyilvánulások és táncok szerepét a hazai horvátság körében.
- Teremtsen összhangot a hagyományõrzési törekvések és a jelenkor kulturális igényei között. Tervezzen mûsort, amelyben figyeljen a különbözõ nemzedékek igényeire.

Kisebbségpolitikai ismeretek

- Értékelje a jogszabályi forrásanyagot. Mutassa ki az összefüggéseket a jogszabályok és a hazai horvátság sorsának alakulása között.
- Esettanulmányon keresztül elemezze az adott horvát kisebbségi önkormányzat tevékenységét. Fogalmazzon meg javaslatokat a konkrét esetre vonatkozóan.
- Mutasson rá, hogy mennyire jelenik meg a horvát önkormányzat vagy egyesület programjaiban az önazonosság fenntartásának törekvése.

HORVÁT NYELV

(Nyelvoktató oktatási forma)

BEVEZETÉS

A nyelvoktató horvát nemzetiségi nyelv érettségi vizsga célja

Figyelembe véve, hogy a nyelvekre vonatkozó vizsgakövetelmények leírásában, valamint a nyelvi szintek mérésében az Európa Tanács nyelvi szintleírása a mérvadó – középszint: B1–B2, emelt szint: B2–C1 –, a nemzetiségi, így a horvát nyelv esetében is a vizsga mindkét szintjén meghatározó szerepet töltenek be a szövegértés, az írásbeli és szóbeli szövegalkotás képességei és tevékenységei.

A vizsga szerkezete:

A vizsga *szóbeli és írásbeli* részbõl áll.

Lényegét a 4 alapkészség – olvasott szöveg értése, hallott szöveg értése, beszédkészség és íráskészség – mérése adja.

Az összpontszámon keresztül ad képet a vizsgázó (idegen-) anyanyelvi kommunikatív kompetenciájáról. A kommunikatív készségek alkalmazásához a nyelvhasználónak rendelkeznie kell megfelelõ mennyiségû szókinccsel, ismernie kell a nyelv struktúráját.

A kommunikatív kompetencia lehetõvé teszi a nyelvhasználó számára, hogy a valós életben elõforduló írott és beszélt nyelvi szövegeket és közléseket megértsen és alkosson. A kommunikáció eredményessége azonban nemcsak a közlés nyelvtani megformáltságán múlik, hanem azon is, hogy az adott közlés a megfelelõ helyen, a megfelelõ idõben, a megfelelõ stílusban hangzik-e el:

– nyelvi kompetencia,
– szociolingvisztikai kompetencia,
– szövegkompetencia,
– stratégiai kompetencia,
– szociokulturális kompetencia.

A vizsgázó ismerje a magyarországi horvát nemzetiség kultúrtörténetét, nyelvi sajátosságait, a kisebbséget érintõ aktuális kérdéseket.

Olvasói tapasztalatai alapján tudjon önállóan reagálni a különbözõ korszakok különbözõ mûfajú szépirodalmi szövegeiben megfogalmazott következtetésekre.

A nyelvoktató horvát nemzetiségi nyelv érettségi vizsga: *egynyelvû*.

A vizsga mindkét szinten 5 vizsgarészbõl áll:

– olvasott szöveg értése,
– nyelvhelyesség,
– hallott szöveg értése,
– íráskészség,
– beszédkészség.

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

1. KÉSZSÉGEK ÉS SZÖVEGFAJTÁK

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Olvasott szöveg értése	*Készségek:* A vizsgázó képes – megérteni a szöveg lényegét, üzenetét, – megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét,	A vizsgázó képes a középszinten felsoroltakat, továbbá – megérteni a szöveg mélyebb, másodlagos értelmét.

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	– megérteni a kulcsinformációkat (személy, idõ, hely, irány, mennyiség), – különválasztani a lényeges és a lényegtelen információkat, – megérteni egy adott álláspont mellett és ellen szóló érveket, – megkeresni egy adott értési célhoz szükséges adatszerû információt, – megérteni a szöveg kommunikációs funkciójának megfelelõ részletességgel, – alkalmazni a különbözõ olvasási stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére), – megkülönböztetni a tényszerûen közölt információt a véleménytõl, – felismerni és érteni a különbözõ szövegfajták szerkezetét. *Szövegfajták:* – funkcionális szövegek (pl. étlap, menetrend, programok, kezelési útmutató, nyomtatvány, katalógus, menetjegy, feliratok, közlekedési elõírások, hirdetések, termékismertetõk, utazási ajánlatok, film- és könyvajánlások), – levelek, – újságcikkek, – ismeretterjesztõ szövegek általánosan ismert témakörökbõl, – irodalmi szövegek (pl. mese, vers, elbeszélés, útleírás, regény, dráma). – email- és egyéb.	ua., továbbá – kritikai írások.
1.2. Nyelvhelyesség	*Készségek:* A vizsgázó képes – az alapvetõ nyelvtani szerkezetek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás), – alapvetõ lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás), – alapvetõ nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára egyszerû szövegben.	A vizsgázó képes – változatos nyelvtani szerkezetek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás), – változatos lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás), – a nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára komplex szövegekben is.

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
1.3. Hallott szöveg értése	*Készségek:* A vizsgázó képes – megérteni a szöveg lényegét, átfogó üzenetét, – megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét, – megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idõ, hely, irány, mennyiség, ok), – megérteni egy adott értési célhoz szükséges adatszerû információkat, – alkalmazni a különbözõ értési stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére a szövegkörnyezetben).	A vizsgázó képes a középszinten felsoroltakra, továbbá – megérteni az adott álláspont mellett és ellen szóló érveket, – felismerni a szöveg hangnemét, – következtetni a beszélõk egymáshoz való viszonyára.
	Szövegfajták: – közérdekû bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülõtéren, áruházban), – rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítõ, információs szolgálatok: útinformáció, nyitvatartás, menetrend), – utasítások (pl. utcán, repülõtéren, pályaudvaron, kikötõben), – médiaközlemények (pl. idõjárás-jelentés, programismeret, rövid hír), – beszélgetések, telefonbeszélgetések, – riportok, interjúk, – beszámolók, elõadások, – közérdekû témáról szóló ismeretterjesztõ szövegek, – színházi elõadások, operák, – játékfilmek, dokumentumfilmek, – koncertek, népdalok, slágerek, – sportközvetítések.	u.a., továbbá – tudományos elõadások, – kerekasztal-beszélgetések, – vitamûsorok.
1.4. Íráskészség	*Készségek:* A vizsgázó képes – a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû rész),	A vizsgázó képes – az összetettebb gondolatmenetnek megfelelõ igényes mondatszerkesztéssel szöveget alkotni, – a szöveget az összetettebb gondolatmenetnek megfelelõen igényesen megszerkeszteni,

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	– különbözõ fajtájú szövegeket írni a *Témakörök* címû részben megadott témákhoz kapcsolódóan, – koherens szöveget létrehozni (elõre- és visszautalással, alapvetõ szinonimákkal és kötõszavakkal), – mondanivalóját logikusan és az adott szövegfajta követelményeinek megfelelõen elrendezni, valamint írásmûvét megfelelõen felépíteni és tagolni, – a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelõ stílust és hangnemet választani, – az adott szövegfajták formai sajátosságain megfelelõ írásmûvet létrehozni, – úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani pontatlansága, szóhasználata ne akadályozza a megértést.	– gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni, – álláspontját, érvrendszerét következetesen, összetetten, árnyaltan kifejteni.
	Szövegfajták: – üzenet, emlékeztetõ, – rövid személyes jellegû közlés, – naplóbejegyzés, – üdvözlõlap, távirat, – meghívó, – magánlevél, hivatalos levél, – önéletrajz, – pályázat, – kérvény, – cikk diákújság számára, – vitaindító, hozzászólás, – érvelés, értelmezõ bemutatás.	u.a., továbbá – olvasói levél, – esszé típusú szövegek létrehozása irodalmi és nem irodalmi témák köréből, – mûalkotások keltette hangulat, vélemény kifejezése.
1.5. Beszédkészség	*Készségek:* A vizsgázó képes – a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, ill. a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû rész), – megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* címû rész), mondanivalóját érthetõen és összefüggõen kifejezni, – úgy beszélni, hogy kiejtése, hanglejtése, beszédtempója ne akadályozza a megértést,	A vizsgázó képes a középszinten felsoroltakra, továbbá – gondolatait árnyaltan kifejezni, – álláspontját, érvrendszerét következetesen, folyamatosan, összetetten kifejteni, – az összetettebb gondolatmenetnek megfelelõ igényes mondatszerkesztéssel beszélni, – olyan kiejtéssel, hanglejtéssel és tempóban beszélni, hogy beszéde jól érthetõ legyen, – változatos kommunikációs stratégiákat alkalmazni (pl. a kompenzációs stratégiák hatékony alkalmazása),

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	– egyszerû kommunikációs stratégiákat alkalmazni (pl. beszéd kezdeményezése) fenntartása, információ kérése/adása, egyszerû kompenzációs stratégiák), – beszédében a célnyelvi udvariasság és a megfelelõ stílus (formális/informális) alapszabályait alkalmazni, – úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani és lexikai pontatlansága ne akadályozza a megértést, – olvasmányélmény, személyes állásfoglalás fogalmilag helytálló bemutatása, – memoriter szöveghû elõadása.	– gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni, – erkölcsi, esztétikai, stilisztikai, verstani, nyelvi fogalmak témának megfelelõ önálló alkalmazása, – fogalmak meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusokban is.

2. TÉMAKÖRÖK

Az érettségi vizsga tartalmi részét az alább felsorolt témakörök képezik. A feladatok tematikusan ezekre épülnek. Ez a lista az érettségi vizsga általános követelményeiben felsorolt témakörök részletes kifejtése közép- és emelt szintre, a Kerettanterv ajánlásainak figyelembevételével. A lista a teljesség igénye nélkül tartalmazza a régi, a közelmúlt és a kortárs horvát irodalom jelentõs szerzõit, jellegzetes témáit, motívumait. A horvát irodalmat, határterületeit, valamint a regionális kultúrát bemutató rövid szemelvények, memoriterek szervesen illeszkednek egy-egy témakörhöz, segítik annak szövegközpontú feldolgozását. A tanuló középszinten dolgozzon fel egy-egy novellát és egy rövidebb regényt eredetiben házi olvasmányként, emelt szinten az adott korszak egy-egy reprezentatív alkotását. A középszinten felsorolt témakörök az emelt szintre is érvényesek.

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
1. Személyes vonatkozások, család*:*	– a vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai), – a családi élet mindennapjai, otthoni teendõk, – személyes tervek – a horvát realista regény. (Szemelvények) *Ante Kovaèiæ: U registraturi, Josip Kozarac: Mrtvi kapitali, Vjenceslav Novak: Posljednji Stipanèiæi,* *– részletek Ivana Brliæ-Mažuraniæ: Prièe iz davnine címû mûvébõl,* *– Zvonimir Balog, Luko Paljetak, Vesna Parun gyermekversei,* – memoriter: *gyermekversek.*	– a család szerepe az egyén és a társadalom életében, – családi munkamegosztás, szerepek a családban, generációk együttélése, *– Josip Kozarac: Mrtvi kapitali címû regénye,* *– részletek Ksaver Šandor Gjalski: Pod starim krovovima címû elbeszéléskötetébõl,* *– Ivana Brliæ-Mažuraniæ: Èudnovate zgode šegrta Hlapiæa,* *– Fran Mažuraniærövidprózájából.*

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
2. Ember és társadalom:	– a másik ember külsõ és belsõ jellemzése, – baráti kör, – a tizenévesek világa: kapcsolata a kortársakkal, felnõttekkel, – nõi és férfi szerepek, – ünnepek, családi ünnepek, – öltözködés, divat, – vásárlás, szolgáltatások, – hasonlóságok és különbségek az emberek között, – *Vladimir Nazor portré, a szerzõnek a gyermekévekkel foglalkozó elbeszélései,* – *a horvát farmernadrágos nemzedék: részletek Alojz Majetić, Zvonimir Majdak regényeibõl,* – *Dragutin Tadijanović versei* – színes családi hetilapok cikkei, – memoriter: *Tadijanović egyik verse.*	– az emberi kapcsolatok minõsége, fontossága (barátság, szerelem, házasság), – lázadás vagy alkalmazkodás; a tizenévesek útkeresése, – elõítéletek, társadalmi problémák és azok kezelése, – az ünnepek fontossága az egyén és a társadalom életében, – az öltözködés mint a társadalmi hovatartozás kifejezése, – a fogyasztói társadalom, a reklámok, – társadalmi viselkedésformák, – *Silvije Strahimir Kranjčević versei,* – memoriter: *Kranjčević egyik verse.*
3. Környezetünk:	– az otthon, a lakóhely környéke (a lakószoba, a lakás, ház bemutatása), – a lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetõségek, – a városi és a vidéki élet összehasonlítása, – növények és állatok a környezetünkben, – környezetvédelem a szûkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért? – idõjárás, – *August Šenoa történelmi témájú regényei (részletek),* – *Josip Kozarac tájleírásai,* – *Ksaver Šandor Gjalski elbeszélései (részletek),* – *a magyarországi horvátok irodalma: Stipan Blažetin, Marko Dekić, Jolanka Tišler,* – a *regionális költészet jellemzõ darabjai.*	– a lakóhely és környéke fejlõdésének problémái, – a természet és az ember harmóniája, – a környezetvédelem lehetõségei és problémái, – *August Šenoa: Zlatarevo zlato címû regénye,* – *részletek Vladimir Nazor elbeszéléseibõl,* – *Balota, Domjanić, Nazor dialektusban írott versei,* – *Vladimir Vidrić tájversei,* – *August Cesarec, Tin Ujević költészete,* – *a horvát naiv festészet,* – memoriter: *népdalok, egy Cesarec vers.*

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
4. Az iskola:	– saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat), – tantárgyak, órarend, érdeklõdési kör, tanulmányi munka, – a nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága, – az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok, *– a régió, a település kulturális, irodalmi hagyományai,* *– a regionális televízió, dalszövegek, az adaptáció jelenségei,* *– az irodalmi ismeretterjesztés elektronikus mûfajai.*	– iskolatípusok és iskolarendszer Magyarországon és más országokban, – hasonló események és hagyományok külföldi iskolákban, *– a horvát realista festészet remekei,* *– a horvát ifjúsági regény (részletek),* *– a modern képregény.*
5. A munka világa:	– diákmunka, nyári munkavállalás, – pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás, – a *horvát felvilágosodás. Részletek Tituš Brezovaèki, Andrija KaèiæMiošiæ, Matija Petar Katanèiæ, Matija Antun Reljkoviæmûveibõl,* *– Petar Preradoviæportréja, versei,* *– August Šenoa kisregényei (részletek),* – memoriter: *Preradoviæegyik verse.*	– a munkavállalás körülményei, lehetõségei itthon és más országokban, divatszakmák, *– a horvát építészet nagy alkotásai.*
6. Életmód:	– napirend, idõbeosztás – az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megõrzésében, testápolás), – étkezési szokások a családban, – ételek, kedvenc ételek, – étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben, – gyakori betegségek, sérülések, baleset, – gyógykezelés (háziorvos, szakorvos, kórházak), *– a horvát népköltészet,* *– a horvát reneszánsz. Marin Držiæ drámái (részletek),* *– a horvát barokk. Részletek Ivan Gunduliæmûveibõl,* *– a kortárs horvát irodalom. Részletek Pavao Pavlièiæprózájából,* – memoriter: egy Držiæmonológ.	– az étkezési szokások hazánkban és más országokban, – ételspecialitások hazánkban és más országokban, – a kulturált étkezés feltételei, fontossága, – a szenvedélybetegségek, – a gyógyítás egyéb módjai, *– Marin Držiæ Dundo Maroje címû komédiája.*

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
7. Szabadidõ, mûvelõdés, szórakozás:	– szabadidõs elfoglaltságok, hobbik, – színház, mozi, koncert, kiállítás stb., – sportolás, kedvenc sport, iskolai sport, – olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, Internet, – kulturális események, *– a horvát reneszánsz. A dubrovniki petrarkisták,* *– a horvát romantika. Stanko Vraz versei,* *– a horvát modernizmus kora. Antun Gustav Matoš portréja és költészete,* *– a szórakoztató irodalom hatáskeltõ eszközei,* – memoriter: *egy reneszánsz költemény és egy Vraz vagy Matoš vers.*	– a szabadidõ jelentõsége az ember életében, – a mûvészet szerepe a mindennapokban, – szabadidõsport, élsport, veszélyes sportok, – a könyvek, a média és az internet szerepe, hatásai, *– Antun Gustav Matoš egyik elbeszélése* *– téma és mûfaj, mûfaj és kompozíció összefüggéseinek elemzése,* *– az irodalomolvasás szellemi, lelki motivációi,* *– a tömegkultúra megítélése.*
8. Utazás, turizmus:	– a közlekedés eszközei, lehetõségei, a tömegközlekedés, – nyaralás itthon, illetve külföldön, – utazási elõkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése, – az egyéni és a társas utazás elõnyei és hátrányai, *– Marin Držićportré,* *– az illirizmus irodalma. Ivan Mažuranić: Smrt Smail-age Èengića (részletek),* *– tipikus mûfajok a horvát irodalomban. Az útleírás. Részletek Antun Nemèić: Putositnice címû mûvébõl,* *– Petar Preradović: Putnik címû költeménye,* *– a horvát–magyar irodalmi kapcsolatok néhány kiemelkedõ dokumentuma,* – memoriter: *szállóigék Ivan Mažuranić elbeszélõ költeményébõl.*	– a motorizáció hatása a környezetre és a társadalomra, – az idegenforgalom jelentõsége, *– Ivan Mažuranić: Smrt Smail-age Èengića,* *– az irodalom körébe tartozó jelenségek idõrendi áttekintése,* *– az irodalom története mint az olvasók története,* *– a horvát rajzfilmesek világhírû alkotásaiból,* *– az utazással kapcsolatos dokumentumfilmek.*

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
9. Tudomány és technika:	– népszerû tudományok, ismeretterjesztés, – a technikai eszközök szerepe a mindennapi életben, *– a horvát expresszionizmus. Antun Branko Šimiæversei,* *– Miroslav Krleža életpályája. Részletek Krleža prózájából,* *– kortárs költõk versei.*	– a tudományos és technikai fejlõdés pozitív és negatív hatása a társadalomra, az emberiségre, *– az intertextualitás egy-egy példájának bemutatása a posztmodern irodalmából,* *– Miroslav Krleža egy elbeszélése,* *– a kortárs horvát dráma.*

3. KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEK ÉS SZÁNDÉKOK

3.1. Kommunikációs helyzetek

A vizsgázó az alábbi kommunikációs helyzetekben, illetve szerepekben nyilatkozhat meg szóban és/vagy írásban mindkét szinten.

Helyzet	**Szerep**
Áruházban, üzletben, piacon	vevõ
Családban, családnál, baráti körben	vendéglátó, vendég
Étteremben, kávéházban, vendéglõben	vendég, egy társaság tagja
Hivatalokban, rendõrségen	ügyfél, állampolgár
Ifjúsági szálláson, campingben, panzióban, szállodában	vendég
Iskolában	tanuló, iskolatárs
Kulturális intézményben, sportlétesítményben, klubban	vendég, látogató, egy társaság tagja
Országhatáron	turista
Orvosnál	beteg, kísérõ
Szolgáltató egységben (fodrász, utazási iroda, jegyiroda, benzinkút, bank, posta, cipész, gyógyszertár stb.)	ügyfél
Szünidei munkahelyen	munkavállaló
Tájékozódás az utcán, útközben	helyi lakos, turista
Telefonbeszélgetésben	hívó és hívott fél
Tömegközlekedési eszközön (vasúton, buszon, villamoson, taxiban, repülõn, hajón)	utas, útitárs

3.2. A kommunikációs szándékok listája

A táblázat azon kommunikációs szándékokat tartalmazza, amelyek nyelvi megvalósítása a középszintû vizsgán elvárható. A lista a Kerettantervben felsorolt kommunikációs szándékokra épül. Az egyes kommunikációs szándékokhoz a teljesség igénye nélkül gyûjtöttük a példákat.

A két szint között mennyiségi és minõségi különbség van. Emelt szinten a vizsgázónak a középszint követelményeihez képest több kommunikációs szándékot kell nyelvileg megvalósítania, valamint árnyaltabban és igényesebben kell kifejeznie magát. Például a hála lehetséges kifejezése középszinten: Hvala; emelt szinten: Hvala vam lijepa. / Mnogo vam hvala. Az utolsó csoportban található kommunikációs stratégiák felsorolása nem teljes, csak ajánlásnak tekinthetõ.

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Megszólítás és arra reagálás	Jeste li vi... - Jesam. O, zdravo!/Ej, bog...
Köszönés, elköszönés és arra reagálás	Dobro jutro!/Dobar dan!/Dobra veèer!/Laku noæ! - Doviðenja! Dobro došli! Zdravo!/Bog!/Pusa.
Bemutatkozás, bemutatás és ezekre reagálás	Zovem se.../On je... - Drago mi je.
Telefonbeszélgetésnél megszólítás, bemutatkozás, más személy kérése, elköszönés és ezekre reagálás	Tko je na telefonu? - Ana ovdje. Nazvati æu te poslije./Nazvali ste pogrešan broj.
Levélben megszólítás, elbúcsúzás	Dragi Gospodine.../Draga Gospoðo.../Draga Ana, - Srdaèan pozdrav/Lijep pozdrav/S poštovanjem/Sretno!
Szóbeli üdvözletküldés	Sve vas voli.
Érdeklõdés hogylét iránt és arra reagálás	E, zdravo, što je nova?/Bog, brate, kako si? - Ja sam izvrsno.
Köszönet és arra reagálás	Hvala./Molim.
Bocsánatkérés és arra reagálás	Oprostite, molim vas. - Molim, nema na èemu.
Gratuláció, jókívánságok és azokra reagálás	Èestitam! /Sretan roðendan! /Sretan Božiæ! /Sretnu Novu godinu!

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Hála	Mnogo vam hvala.
Sajnálkozás, csalódottság	Žalim./Žao mi je./Nažalost, ja imam problema sa...
Öröm	Jako se radujem./Drago mi je./Veselim se.
Elégedettség, elégedetlenség	Meni se posebno sviða./Ne sviða mi se.
Csodálkozás	Što kažeš?/Stade mi dah.
Remény	Nadam se.../Mislim da bi moglo biti zabavno./Sve se ipak rješava.
Félelem, aggodalom	Njih æe najviše.../To mi zadaje brige.
Bánat, elkeseredés	Tuga za...
Bosszúság	Gnjavaža!/Opet buka!
Együttérzés	Primite suæut.

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándék

Kommunikációs szándékok	Példa
Véleménykérés és arra reagálás, véleménynyilvánítás	Što vam je mišljenje? - Po mom mišljenju...
Érdeklõdés, érdektelenség	Mene zanima.../Mene ne zanima...
Tetszés, nem tetszés	Jako mi se dopada./Sviða mi se. - Ne sviða mi se.

Kommunikációs szándékok	Példa
Valaki igazának elismerése, el nem ismerése	U pravu si. - Nisi u pravu.
Egyetértés, egyet nem értés	Slažem se./Potpuno se slažem s vama. - Ne slažem se s takvim ponašanjem.
Helyeslés, rosszallás	To je lijepo./Pametno./Baš dobro!/Toèno. - Ne pravi se...
Ellenvetés, ellenvetés visszautasítása	Moram priznati./Dosta prièanja. - Nije tako.
Elismerés kifejezése, dicséret és arra reagálás	Ukusno./Ukusno je.
Közömbösség	Nije važno.
Ígéret	Odmah æu provjeriti.
Akarat, szándék, terv	Pozivam vas na piæe. Može?
Kívánság, óhaj	Želim razgovarati o.../Htjeli bismo se raspitati za.../Povratom pošte oèekujem...
Képesség, lehetõség, szükségesség, kötelezettség	Mogli bismo...
Bizonyosság, bizonytalanság	I ja sam dobio takav dojam. - Ne mogu o tome govoriti.
Preferencia, érdeklõdési kör kifejezése, illetve érdeklõdés ezek iránt	Volim èitati./Zanima me... - Što vas zanima?
Kritika, szemrehányás	Apsolutno to ne odobravam!/Zašto se nisi vratio?/Zašto si zaboravio?

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Dolgok, személyek megnevezése	To je njegovo raèunalo./Ona je moja prijateljica.
Dolgok, események leírása	Stan se nalazi blizu parka u katnici./Želim iznenaditi svoje
Információkérés	Gdje je.../Što je.../Koliko je...
Igenlõ vagy nemleges válasz	Da./Ne.
Tudás, nem tudás	Nije to jednostavno.
Válaszadás elutasítása	Tu temu ne volim.
Bizonyosság, bizonytalanság	Pa, ja ne znam.
Ismerés, nem ismerés	Znate li...
Feltételezés	Kad bih ja imala...
Emlékezés, nem emlékezés	Sjeæam se./Zaboravio sam ti reæi.
Indoklás (ok, cél)	Vidiš da nije ništa strašno.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Kérés, kívánság	Doði na ples!
Felszólítás, tiltás, parancs	Nemoj zakasniti./Ne zaboravi napisati zadaæu./Zabranjeno parkiranje!
Javaslat és arra reagálás	Dolazite sutra na izložbu? - Vrlo rado.
Rendelés	Ja molim sok./Molim vas, juhu i miješanu salatu./Želimo stol za dvoje.
Meghívás és arra reagálás	Idemo na sladoled? - Idemo.
Kínálás és arra reagálás	Želite li štogod popiti? - Da, svakako.
Reklamálás	Dobar dan! Oprostite, ... nije svježe.
Tanácskérés, tanácsadás	Što æe biti ako...
Figyelmeztetés	Oprezno.
Engedély kérése, megadása, megtagadása	Tražim... dozvolu. - Dajem vam...
Segítségkérés és arra reagálás	Gdje mogu...?/Kako æu najbrže...?
Segítség felajánlása és arra reagálás	Hoæeš li je poslušati? - Vrlo rado.

Interakcióban jellemzõ kommunikációs szándékok (kommunikációs stratégiák)

Kommunikációs szándékok	Példa
Visszakérdezés, ismétléskérés	Nismo vas vidjeli. - Niste me vidjeli, je li?
Nem értés	Ne poznajem.../Ne razumijem...
Betûzés kérése, betûzés	Slovo po...
Felkérés lassabb, hangosabb beszédre	Ma, govori veæjednom!
Beszélési szándék jelzése	Što mislite.../Digni prst!
Téma bevezetése	Bio je to.../Kad je...
Témaváltás	Samo ti prièaj.
Félbeszakítás	Ma pusti to!/Molim te najprije...
Megerõsítés, igazolás	Ipak nije tako strašno.
Körülírás	Meðutim, kako...
Példa megnevezése	Na primjer, èizme ljeti!
Beszélgetés lezárása	Brzo, potrèimo!/Daj, idemo!/Dogovoreno.

4. ISMERETKÖRÖK, NYELVTANI SZERKEZETEK, SZÓKINCS

A következõ táblázat a nyelvoktató ill. kétnyelvû Kerettanterv horvát nyelvi mellékletére épül. A lista a felsorolás természetébõl adódóan nem lehet teljes. A középszintre vonatkozó ismeretkörök, témák tájékoztató jellegûek. Az adott nyelvtani formákat egy-egy példával illusztráltuk. A leíró nyelvtani szerkezetek aktív használata várható el a vizsgázótól. A receptív készséget mérõ vizsgarészekben használt szövegekben elõfordulhatnak a listán nem szereplõ szerkezetek is, ezek azonban nem képezik a mérés részét.

Emelt szinten a mai horvát köznyelvben elõforduló valamennyi nyelvi szerkezet ismerete a felismerés szintjén elvárható. A listán szereplõ szerkezetek aktív ismeretét célzottan a nyelvhasználati vizsgarészben mérjük.

KÖZÉPSZINT

Téma, szerkezet	Példa
I. FONETIKA, ÍRÁS, HELYESÍRÁS	
A beszédhangok képzése és csoportosítása.	otvornici, zatvornici; è i æ
Hangtani törvények.	palatalizacija, sibilarizacija
Hangsúly, intonáció.	kratki, dugi, silazni, uzlazni
Alapvetõ helyesírási szabályok.	fonološki, etimološki; tiskana i pisana slova
II. A SZÓKINCS	
A szóképzés	*mladost, putiæ*
A szóösszetétel	*gradonaèelnik, jugoistok*
Szórövidülés, mozaikszó	*auto, HNK, PTT, UNESCO/Unesco*
III. A SZÓFAJOK	
A FÕNÉV	
A fõnév neme.	imenice muškoga-, ženskoga- i srednjega roda
A fõnév száma.	cvijet – cvijetovi; mraz; vrata
A fõnév fajtái	
A fõnévragozás	
A fõnévragozás rendhagyó esetei.	
A MELLÉKNÉV	
A melléknév ragozása.	crven konj – crveni konj
A melléknév fokozása.	lak – lakši – najlakši
A NÉVMÁSOK	
A személyes névmás.	ja, ti, on…
A visszaható névmás.	*Sebe*
A birtokos névmás.	moj, tvoj, njegov…

Téma, szerkezet	Példa
A kérdõ/vonatkozó névmás.	tko, što, koji
A határozatlan/tagadó/általános névmás	netko, nešto, nekakav; nitko; itko
A SZÁMNEVEK	
A tõszámnév.	jedan, jedna, jedno
A sorszámnév.	Prvi èamac
A gyûjtõszámnév.	*Trojica; troje*
A határozatlan számnév.	
AZ IGE	
Az igenevek világa.	Dati, diæi; èitao – èitala – èitalo; živeæi, doživjevši
Az igeragozás.	
Az igeidõk.	èitam, èitao sam, (ja) æu èitati
Az igemódok.	Èitaj, (ja) bih èitao
A HATÁROZÓSZÓK	*Ovdje, sada, zato, ovako, ovoliko, dakle*
AZ ELÖLJÁRÓSZÓK	
Tárgyesettel.	*Mimo*
Birtokos esettel.	*Bez*
Részeshatározós esettel.	*K*
Eszközhatározós esettel.	*Pod*
Elöljárós esettel.	*O*
A KÖTÕSZÓK A MONDATOKBAN	
AZ INDULATSZÓK	*Ej, bum*
A MÓDOSÍTÓSZÓK	
IV. MONDATTAN	
A mondatok írásjelei.	
Az egyszerû mondat.	
Az állítmány és az alany.	Hoæu uèiti. Mladi su sretni.
A tárgy.	Djeèak piše pismo majci.
A határozó. A határozók helyes használata.	Bio sam s prijateljem u lovu.
A jelzõk.	Treæi mjesec vratio se Jože.
Az értelmezõ.	U srcu zemlje Istre ima neko èudno brdo.
A mondat szerkezetei.	
Az alárendelt összetett mondat.	Isprièat æu ti što sam doživio.
A mellérendelt összetett mondat.	Nebo se razvedrilo, ali je sunce veæzapalo.
V. SZÖVEGTAN	
Szövegfajták. Közéleti-munkahelyi szövegtípusok.	Životopis/autobiografija, prikaz, uputa/instrukcija
VI. STILISZTIKA	
Stílusrétegek. Stílusárnyalatok.	Književnoumjetnièki-, znanstveni-, administrativni-, novinarski-, razgovorni stil
Az ifjúsági nyelv.	Ulièarski-, ðaèki-, športski žargon
VII. A HORVÁT NYELV EREDETE	
A nyelvrokonság.	Južnoslavenski jezici
A nyelvjárások.	*Èakavsko, štokavsko i kajkavsko narjeèje*
A nyelvújítás.	*Gaj i ilirci*
A horvát nyelv új fejleményei.	Razgovorni jezik

EMELT SZINT

Minden, ami középszinten, továbbá

Téma, szerkezet	Példa
I. EMBER ÉS NYELV	
A nyelvek sokfélesége. A horvát írás története.	Indoeuropski jezici, staroslavenski jezik; glagoljica
II. A HORVÁT NYELV TÖRTÉNETE	
Nyelvemlékek.	Bašèanska ploèa
A horvát nyelv történetének fõ szakaszai. Egy nyelvtörténeti korszak jellemzése.	Jezik hrvatske renesansne književnosti. Jezik barokne književnosti. Jezik kajkavske književnosti.
Írók nézetei a nyelvrõl.	
III. NYELV ÉS TÁRSADALOM	
A mai horvát nyelv rétegezõdése. A nyelvi norma. A köznyelv és a nyelvjárások. Egy magyarországi horvát nyelvjárástípus jellemzése.	žargoni/argo/sleng/šatrovaèki
Egynyelvû- és rétegnyelvi szótárak ismerete.	*Vladimir Aniæ: Rjeènik hrvatskoga jezika*
A kisebbségi nyelvhasználat társadalmi jelentõsége. A kétnyelvûség.	
A tömegkommunikáció leggyakoribb mûfajai.	strip, radio, kazalište, film, televizija
III. A NYELVI SZINTEK	
Hangtani törvények.	nepostojano a, nepostojano e, vokalizacija, navezak, jotacija, jednaèenje šumnika po zvuènosti, jednaèenje zatvornika po mjestu tvorbe, gubljenje suglasnika, smjenjivanje -ie-je-e-i
A szóképzés. A szóalkotás ritkább módjai.	Sufiksalna tvorba, prefiksalna tvorba tržište, kukuruzište
A fõnévragozás egyes rendhagyó esetei.	
Az ige.	Govorih, govorah, govorivši, govoren, bijah/bjeh/bio sam govorio
A tárgy.	Indirektni-, prijedložni objekt: Pripovijeda se i o zmaju. U 15. stoljeæu zemlje su bile poharane od Turaka.
A határozó.	Priložne oznake: posljedice, pogodbe, dopuštanja i izuzimanja
A mondatok osztályozása.	Neoglagoljena reèenica, reèenica s neizreèenim subjektom, besubjektna reèenica
A mellérendelt összetett mondat.	isključène, zaključène
Az alárendelt összetett mondat.	posljediène, dopusne
A többszörösen összetett mondat.	
A mondat hangsúly-, szünet-, hanglejtés- és szórendi viszonyai.	
IV. KOMMUNIKÁCIÓ	
A kommunikációs folyamat tényezõi.	
A vizuális és a nyelvi kommunikáció.	
A testbeszéd és a szóbeli megnyilatkozás viszonya.	
V. SZÖVEG és SZÖVEGTÍPUSOK	
A szöveg szóban és írásban	
A szöveg jelentése	
Szövegfonetikai eszközök	intenzitet, ton, tempo, pauza
Az ismeretközvetítõ CD-ROM és az Internet	
VI. KÖZLÉSMÓDOK és MÛFAJOK	
Hagyományos és új mûfajok.	pismo, strip, telefon, radio, film, televizija
A tömegkommunikáció nyelvi és nem nyelvi tényezõi.	obavijest, vijest, fotovijest, oglas, reklama
A tanulás tipikus szövegei.	problem, rješavanje, prijedlog tvrdnja, dokazi, prihvaæanje

Téma, szerkezet	Példa
VII. RETORIKAI MÛFAJOK	
A nyilvános beszéd, a közszereplés fõbb nyelvi és viselkedésbeli kritériumai	
A megtervezett szöveg	

Szókincs

A szókincs mennyisége és minõsége meghatározó eleme a nyelvtudásnak.

A vizsgázó szókincse minõségében és mennyiségében legyen elég ahhoz, hogy az adott szinten elvárt módon és minõségben

– meg tudja valósítani a kommunikációs szándékait szóbeli és írásbeli közlésekben, mindennapi és elvontabb témákban;

– meg tudja érteni a mások által alkotott írásbeli vagy szóbeli közléseket.

A vizsga szókincsének alapjául a horvát standard nyelv szolgál. Speciális tájnyelvi szavak, csoportnyelvi szavak és szakszavak produktív ismerete csupán a kijelölt irodalmi szemelvények esetében követelménye a vizsgának. A vizsgázónak tudnia kell használni olyan kompenzációs stratégiákat is, melyek a kommunikáció sikeres fenntartása érdekében alkalmazhatók. Például egyes szavak ismeretének hiányában a vizsgázó közlési nehézségeit úgy hidalhatja át, hogy az adott lexikai elemet körülírja vagy a regionális, ill. helyi nyelvjárás birtokában nyelvjárási elemekkel helyettesíti. Hallott és olvasott szövegnél az ismeretlen szavak jelentésének megértése érdekében olyan stratégiákat használ, mint pl. jelentés kikövetkeztetése a szövegösszefüggésbõl.

II. VIZSGALEÍRÁS

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A nyelvoktató horvát nyelv (és irodalom) érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészbõl tevõdik össze. Az írásbeli vizsgán 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére. A szóbeli vizsga a 10 perces felkészülési idõt követõen 10-15 perc idõtartamú.

Az írásbeli feladatok megoldásakor szótár nem használható, a szóbeli felkészülés során irodalmi szöveggyûjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

A következõ táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek idõtartamát és körülbelüli arányát az értékelésben.

	Vizsgarész	Idõtartam (perc)	Arány (%)	Pont
Írásbeli	Olvasott szöveg értése	60	22	33
	Nyelvhelyesség	30	12	18
SZÜNET				
	Hallott szöveg értése	30	22	33
	Íráskészség	60	22	33
Szóbeli	Beszédkészség, tartalom	10-15	22	33
	Összesen:	-----	100	150

A középszintû vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának A2–B1 szintjeit. Az eltérõ képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsõzetesség elve érvényesül. A feladatsorokat úgy állítják össze, hogy az A2 szinten lévõ tanulók is le tudják tenni a vizsgát.

A vizsgafeladatok készítése

Az Olvasott szöveg értése, a Nyelvhelyesség, a Hallott szöveg értése és az Íráskészség vizsgarészek feladai központilag készülnek. A Beszédkészséget mérõ feladatokat a központi útmutató alapján a vizsgáztató tanár állítja össze.

Értékelés

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól függetlenül.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsga sikeres teljesítésének elõfeltétele, hogy a vizsgázó mind az öt vizsgarészben az elérhetõ pontszámnak legalább a 15%-át teljesítse (a 15% nem az elégséges osztályzat alsó határa).
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik

ÍRÁSBELI VIZSGA

OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben elõforduló, különbözõ típusú autentikus szövegeket önállóan elolvasni és a valós olvasási céloknak megfelelõ mélységben megérteni.

Az olvasási készség több szintjét különböztetjük meg (pl. a globális, a szelektív és a részletes értést). A vizsgán a szövegértés több szintje mérhetõ. A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelõ stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- megérteni a szöveg lényegét,
- megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét,
- megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idõ, hely, irány, mennyiség),
- különválasztani a lényeges és a lényegtelen információkat,
- megérteni egy adott álláspont mellett és ellen szóló érveket,
- megkeresni egy adott értési célhoz szükséges adatszerû információt,
- megérteni a szöveget kommunikációs funkciójának megfelelõ részletességgel,
- alkalmazni a különbözõ olvasási stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére),
- megkülönböztetni a tényszerûen közölt információt a véleménytõl.

A vizsgán olvasott szövegek

- olyan (esetenként rövidített) autentikus szövegek, amelyeket valós közlési szándékkal hoztak létre,
- egységes egészet alkotnak,
- mind tartalmilag, mind nyelvileg világos szerkezetûek,
- kiválasztásakor a Témakörök címû rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- autentikus jellegükbõl adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elõ:

- funkcionális szövegek (pl. étlap, menetrend, tv-mûsor, mozimûsor, programok, kezelési útmutató, nyomtatvány, katalógus, menetjegy),
- informatív-instruktív szövegek (pl. jegyzet, közlemény, felhívás, hirdetés, plakát, könyvajánlás),

- magánlevél, hivatalos levél,
- újságcikkek (pl. újsághír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztõ szövegek általánosan ismert témakörökbõl,
- irodalmi szövegek (pl. regényrészlet, drámarészlet, novella, költemény, mese).

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (cím és szöveg, kérdés és felelet, személy és kijelentés stb.),
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegbõl kivett mondat, bekezdés helyének megtalálása,
- szöveg részeinek sorrendbe rakása,
- hiányos mondatok kiegészítése a szöveg alapján,
- rövid választ igénylõ nyitott kérdések,
- vázlat készítése.

A teszt feladattipológialag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázónak 3 feladatot kell megoldania, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 600 szó. A feladatsor kb. 30 kérdésbõl/itembõl áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások horvát nyelven íródnak, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
- az alapvetõ nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás),
- alapvetõ nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára egyszerû szövegben.

A vizsgarészben használt szövegek vagy szövegrészletek
- autentikus vagy kismértékben adaptált szövegek,
- kiválasztásakor a Témakörök címû rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérõ feladatoké,
- autentikus jellegükbõl adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
- hiányos mondatok vagy szövegek kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetõség közül egy helyes kiválasztása),
- a szövegbõl kivett mondatrész helyének azonosítása a szövegkohéziós eszközök segítségével,
- hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy elõre megadott szókészletbõl,
- megadott szavak képzett és/vagy ragozott alakjainak beillesztése a szövegbe.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 3-4 feladatból áll, összesen körülbelül 30 itemböl áll. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 300-350 szó.

A feladatok szövegekre épülnek. Egy feladat mondatokra épül, ezzel azonban az elérhetõ pontszám körülbelül 15%-a szerezhetõ meg.

Egy adott feladat több nyelvi jelenségre is rákérdezhet.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások horvát nyelven íródnak, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználattól nem vagy kissé eltérõ anyanyelvi beszédet a valós értési céloknak megfelelõen.

A vizsga a szövegértés alábbi szintjeit méri: a szöveg alapvetõ kommunikációs szándékainak globális megértése (globális értés), a szövegbõl adott szempontok szerinti információk kiszûrése (szelektív értés). A vizsga a szöveg részletes értését nem méri.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelõ stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
- megérteni a szöveg lényegét,
- megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét,
- megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idõ, hely, irány, mennyiség, ok),
- megérteni egy adott értési célhoz szükséges adatszerû információkat,
- alkalmazni a különbözõ értési stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére a szövegkörnyezetbõl).

A vizsgán használt szövegek
- olyan autentikus vagy kismértékben adaptált szövegek, amelyeket valós szóbeli közlési szándékkal hoztak létre,
- egységes egészet alkotnak,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- akusztikai minõsége kifogástalan,
- anyanyelvi beszélõk közvetítésében, normál beszédtempóban hangzanak el,
- kiválasztásakor a *Témakörök* címû rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,

– autentikus jellegükbõl adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elõ:
– közérdekû bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülõtéren, áruházban),
– rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítõ, információs szolgálatok: Útinformáció, nyitvatartás, menetrend),
– utasítások (pl. utcán, repülõtéren, pályaudvaron),
– médiaközlemények (pl. idõjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír),
– beszélgetések, telefonbeszélgetések,
– riportok, interjúk,
– beszámolók,
– közérdekû témáról szóló ismeretterjesztõ szövegek,
– szépirodalmi szövegek: rövid prózarészletek, versek (szavalatok), megzenésített költemények.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
– feleletválasztás,
– igaz/hamis állítás,
– egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
– események sorrendjének megállapítása,
– nyomtatványok, ûrlapok kitöltése,
– táblázat kitöltése,
– hiányos mondatok kiegészítése,
– rövid választ igénylõ nyitott kérdések.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor körülbelül 20-25 itembõl áll.

A teszt 2 feladatot tartalmaz. Az *elsõ feladatban* a vizsgázó 1 rövid funkcionális, informatív szöveget hallgat meg (pl. idõjárás-jelentés, útleírás, programajánlat, reklám, információ a nyitvatartásról). Ezek együttes terjedelme körülbelül 2-3 perc. A feladatok a szöveg leglényegesebb információira kérdeznek rá.

A *második feladatban* a vizsgázó egy körülbelül 3-4 perc hosszúságú igényesebb szöveget (interjú, véleménykifejtés) hallgat meg. Egy hosszabb szöveg helyett elõfordulhat 2-3 azonos témájú rövidebb szöveg is.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgathat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások horvát nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladatmeghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó milyen szinten képes magát horvát nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különbözõ kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
- a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû rész),
- különbözõ fajtájú szövegeket írni a *Témakörök* címû részben megadott témákhoz kapcsolódóan,
- koherens szövegeket létrehozni (elõre- és visszautalással, alapvetõ szinonimákkal és kötõszavakkal),
- mondanivalóját logikusan és az adott szövegfajta követelményeinek megfelelõen elrendezni, valamint írásmûvét megfelelõen felépíteni és tagolni,
- a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelõ stílust és hangnemet választani,
- az adott szövegfajták formai sajátosságainak megfelelõ írásmûvet létrehozni,
- úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani pontatlansága, szóhasználata ne akadályozza a megértést.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek
- valós kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetõek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
- szövegfajtája meghatározott,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
- megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:
- üzenet, emlékeztetõ,
- rövid személyes jellegû közlés,
- naplóbejegyzés,
- üdvözlõlap,
- meghívó,
- magánjellegû vagy intézménynek szóló levél,
- egy mû: prózarészlet, drámarészlet, lírai alkotás adott szempontú elemzése,
- kép, képsorok leírása, összevetése.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* címû listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során valós kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmû keletkezik, az ehhez illeszkedõ szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmû célját, témáját és címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemét.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
- meghatározott szituációban megadott szempontok alapján történõ szövegalkotás,
- verbális segédanyagok (pl. személyes feljegyzések, üzenetek, levelek, cikkek, felhívások, hirdetések, szórólapok, próza-, drámarészletek, versek, dalok, stb.) alapján történõ szövegalkotás és/vagy azokra való reagálás,
- vizuális segédanyagok (pl. ábrák, képek – festmények, szobrok, épületek, népviseletek, fotók, képsorok, grafikonok, táblázatok, stb.) alapján történõ szövegalkotás.

Az irányító szempontok a téma alpontjait adják meg, a verbális és vizuális segédanyagok pedig gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kidolgozásához.

A vizsgarész 2 feladatból áll. Az *elsõ feladat* egy rövidebb, tranzakciós és interakciós szöveg. A vizsgázó verbális és/vagy vizuális segédanyagra reagálva 40-50 szavas közlést hoz létre (pl. üdvözlõlap, e-mail, naplóbejegyzés, üzenet, emlékeztetõ).

A *második feladat* egy hosszabb, véleménykifejtõ szöveg létrehozása. A vizsgázó rövid levélre, hirdetésre vagy hasonló informatív szövegre reagál írásban vagy egy mûrészletet elemez adott szempontok szerint vagy képsorokat vet

össze egy körülbelül 250-300 szó terjedelmû szöveg megírásával. A szövegben a vizsgázónak öt megadott irányító szempontot kell tárgyalnia. Az irányító szempontok kidolgozási sorrendje tetszõleges.

A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok horvát nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához a horvát nyelv helyesírási szótára használható. A nyelvtani, lexikai, helyesírási hibákkal szemben magasabb a toleranciahatár, mint emelt szinten.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik. A vizsgázó teljesítményének értékelése 4 kritérium (A kommunikatív cél teljesítése, Nyelvtani szerkezetek, Szókincs, Mondat- és szövegszintû kohézió) alapján, egy nyolcszintû (0-7) analitikus értékelõ skála segítségével történik.

A két feladat együtt kerül értékelésre. A maximálisan elérhetõ összpontszám: 56. A vizsgarészen belül az elsõ feladat aránya 1/3 rész, a másodiké 2/3 rész.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG, NEMZETISÉGI TARTALOM

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az érettségi követelményekben megfogalmazott nyelvi szinten gondolatait horvát nyelven szóban kifejezni és valós kommunikációs szándékoknak megfelelõ beszélgetést folytatni.

A vizsgán azt mérjük, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minõségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkészség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A második feladathoz a tételsor 15 tételbõl áll. A tételsor az adott nemzetiség irodalmát, kultúráját, nyelvét dolgozza fel a *Témakörök* és az *Ismeretkörök, nyelvtani szerkezetek, szókincs* címû fejezetek alapján.

Ebben a vizsgarészben a feladatokat a központi útmutatók alapján a vizsgáztató tanárok készítik el.

A feladatok megoldásához szótár nem használható. A felkészülés során azonban irodalmi szöveggyûjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû rész),
- megadott témákról (irodalom, kultúra, nyelv) szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* címû rész),
- mondanivalóját érthetõen és összefüggõen kifejezni,
- úgy beszélni, hogy kiejtése, hanglejtése, beszédtempója ne akadályozza a megértést,
- egyszerû kommunikációs stratégiákat alkalmazni,
- beszédében a célnyelvi udvariasság és a megfelelõ stílus alapszabályait alkalmazni,
- úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani és lexikai pontatlansága ne akadályozza a megértést.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgafeladatokban elõforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok,* a *Témakörök,* valamint az *Ismeretkörök, nyelvtani szerkezetek, szókincs* címû listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A feladatmeghatározás egyértelmûen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását.

A vizsgabeszélgetésben az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:

– szerepjáték,
– önálló témakifejtés verbális és/vagy vizuális segédanyagok alapján.

A vizsgarész rövid *bevezetõ társalgással* kezdõdik. A kérdések célja az, hogy a vizsgázó ráhangolódjon a horvát nyelv használatára. Az itt elhangzottak nem számítanak be a vizsgaeredménybe.

A vizsga 2 feladatból áll. A feladatokat a vizsgázó húzza, a felkészülési idõ: 10 perc. A szóbeli vizsga 15 perc idõtartamú.

Az *elsõ feladatban* a vizsgázónak egy, a mindennapi élet helyzeteihez hasonlító szituációban kell részt vennie, amelyben partnere a vizsgáztató. A feladat tehát az, hogy a vizsgázó a beszélgetésben interaktívan vegyen részt, megfelelõ kérdéseket tegyen fel, illetve az elhangzó kérdésekre megfelelõ válaszokat adjon.

A *második feladatban* a vizsgázónak egy irodalmi vagy nyelvi vagy a horvát kultúrával kapcsolatos témát kell részletesen és összefüggõen kifejtenie, megadott szempontok alapján. A felhasználandó segédanyag lehet kép, fénykép, ábra, térkép vagy rövid írott szöveg.

A feladatmeghatározás és a verbális segédnyagok horvát nyelven íródtak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél. A vizuális segédanyagok a horvát nemzetiség kultúrkörét reprezentálják.

Értékelés

Az értékelés egy négy kritériumon [Kommunikációs hatás: *a)* milyen mértékben tudja gondolatait önállóan kifejezni, *b)* beszédstílusa mennyire folyékony, *c)* megnyilvánulásai mennyire relevánsak a feladatmegoldás szempontjából; Nyelvtan és koherencia; Szókincs; Hangképzés, hangsúly, intonáció] alapuló, nyolcszintû analitikus értékelõ skála segítségével történik. A két feladat együtt kerül értékelésre.

Egy értékelési kritériumra maximum 7 pont adható, így a szóbeli vizsgán maximálisan elérhetõ pontszám: 28.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az írásbeli vizsga idõtartama 240 perc, a szóbeli vizsgáé 10-15 perc.

A következõ táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek idõtartamát és körülbelüli arányát az értékelésben.

	Vizsgarész	Idõtartam (perc)	Arány (%)	Pont
Írásbeli	Olvasott szöveg értése	70	20	30
	Nyelvhelyesség	50	20	30
SZÜNET				
	Hallott szöveg értése	30	20	30
	Íráskészség	90	20	30
Szóbeli	Beszédkészség	20	20	30
	Összesen:	-----	100	150

Egyik vizsgarészben sem használható szótár, mivel a vizsgázóknak a tényleges nyelvtudásukról kell számot adniuk. Az emelt szintû vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának B2-C1 szintjeit. Az eltérõ képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsõzetesség elve érvényesül. A feladatsorokat úgy állítják össze, hogy a B2 szinten lévõ tanulók is le tudják tenni a vizsgát.

Értékelés

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsga sikeres teljesítésének elõfeltétele, hogy a vizsgázó mind az öt vizsgarészben az elérhetõ pontszámnak legalább a 15%-át teljesítse (a 15% nem az elégséges osztályzat alsó határa).
- Minden vizsgarész elbírálása központilag kidolgozott javítási és értékelési útmutatók alapján történik.
- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarészek értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az Íráskészség és a Beszédkészség vizsgarészek értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA

OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben elõforduló, különbözõ típusú autentikus szövegeket önállóan elolvasni és a valós olvasási céloknak megfelelõ mélységben megérteni.

Az olvasási készség több szintjét különböztetjük meg (pl. a globális, a szelektív és a részletes értést). A vizsgán a szövegértés több szintje mérhetõ. A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelõ stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

ua. mint a *Középszintû vizsga* esetén

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérõ nehézségi fokában jelenhet meg.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

- feleletválasztás,
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont stb. azonosítása,
- a cím és a szöveg egészének viszonya,
- a szöveg egészének jelentése,
- a szöveg szerkezete, a felépítés által közvetített jelentés,
- vázlat készítése,
- a szöveg rövid összegzése.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázónak 1-3 feladatot kell megoldania, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 1200 szó. A feladatsor 25-30 itembõl áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások horvát nyelven íródnak, amelyek nyelvi szintje alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
- változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás),
- a nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára komplex szövegekben is.

A vizsgarészben használt szövegek vagy szövegrészletek
ua. mint a *Középszintû vizsga*

A két szint közötti különbség a nyelvtani és lexikai szerkezetek komplexitásában és a feladatok eltérõ nehézségi fokában jelenik meg. Emelt szinten a vizsgázó változatosabb és komplexebb nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére és pontos használatára is képes.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

ua. mint a *Középszintû vizsga*

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 4-5 feladatból, körülbelül 40 itembõl áll, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 600 szó.

Valamennyi feladat szövegre épül.

Egy feladat több nyelvi jelenségre is rákérdezhet.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások horvát nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

ua. mint a *Középszintû vizsga*

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
ua. mint a *Középszintû vizsga*, továbbá
- megérteni az adott álláspont mellett és ellen szóló érveket,
- felismerni a szöveg hangnemét, következtetni a beszélõk egymáshoz való viszonyára.

A vizsgán használt szövegek
ua. mint a *Középszintû vizsgán*

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elõ
ua. mint a *Középszintû vizsga*

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérõ nehézségi fokában jelenik meg.

A szövegértés nehézségi fokát további tényezõk is befolyásolhatják, mint például a beszédtempó, a beszélõk száma, az artikuláció, a háttérzajok.

Emelt szinten olyan szövegek is elõfordulhatnak, amelyek az adott témát az általánosítás szintjén közelítik meg és árnyalt közléseket, véleményeket és ellenvéleményeket is tartalmaznak.

Emelt szinten a mûvelt köznyelv összetettebb, választékosabb formái is elõfordulnak.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

ua. mint a *Középszintû vizsga*

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázó 2-3 szöveget hallgat meg, amelyek együttes terjedelme körülbelül 8-10 perc. A teszt 2-3 feladatot, körülbelül 25 itemet tartalmaz.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgathat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások horvát nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladatmeghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó milyen szinten képes magát horvát nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különbözõ kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga méri, hogy képes-e a vizsgázó

ua. mint a *Középszintû vizsga*, továbbá

– gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni,
– álláspontját, érvrendszerét következetesen, összetetten, árnyaltan kifejteni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek

ua. mint a *Középszintû vizsga*

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:

ua. mint a *Középszintû vizsga*, továbbá

– érvelés nyelvi, irodalmi, kulturális kérdésekrõl (a feladat tartalmaz egy szövegrészletet),
– két szöveg adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a kiemelt szempontokat (tematikus, stílusbeli). A szövegek között megjelenhet a mindenkori kortárs irodalom.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében, a létrehozandó szövegek terjedelmében, a nyelvi megformálás jellemzõiben jelenik meg.

A vizsgázó emelt szinten az adott témát általánosabban is képes megközelíteni, és átfogó problémaként tárgyalni.

A nyelvi megformálásra az jellemzõ, hogy a vizsgázó emelt szinten részletesen, választékos szókinccsel és igényesebb nyelvi szerkezeteket használva ír.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok,* valamint a *Témakörök* címû listákra épülnek.
ua. mint a *Középszintû vizsga*

A vizsgán az alábbi feladattípus fordulhat elõ:
- a vizsgázó írásban reagál a megadott verbális és/vagy vizuális segédanyagokra a megadott irányító szempontok alapján.

A vizsgarész 2 feladatból áll. Az *elsõ feladatban* a vizsgázó informatív szövegre reagál írásban egy körülbelül 100 szó terjedelmû szöveg megírásával.

A *második feladatban* a vizsgázó két téma közül választhat. A kiválasztott témáról a megadott irányító szempontok alapján a vizsgázónak körülbelül 300-350 szó terjedelmû szöveget kell írnia, amelyben ki kell fejtenie véleményét is.

A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok horvát nyelven íródnak, amelyek nyelvi szintje alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél.

Értékelés

Általános kritériumok:
- a tartalmi kifejtés kritériumai: a téma megértése, nyelvi és irodalmi mûveltség, kultúrtörténeti asszociációk, személyes állásfoglalás, világismeret, lényegkiemelés,
- a szöveg megszerkesztettségének kritériumai: a kért mûfajnak való megfelelés, tagolás, szerkezeti arányosság, a terjedelem megtartása.
- a szöveg nyelvi minõségének kritériumai: a köznyelvi norma biztos ismerete: nyelvtan, szókincs, helyesírás, szabatos elõadásmód, olvasható kézírás, rendezett íráskép.

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik.
A két feladat értékelése együtt történik.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG, NEMZETISÉGI TARTALOM

ua. mint a *Középszintû vizsga,* továbbá
A második feladathoz a tételsor 20 tételbõl áll. A tételsor a horvát nemzetiség irodalmát, kultúráját, nyelvét dolgozza fel a *Témakörök* és az *Ismeretkörök, nyelvtani szerkezetek, szókincs* címû fejezetek alapján.
Ebben a vizsgarészben a feladatokat a központi útmutató alapján a vizsgáztató tanárok készítik el.
A feladatok megoldásához szótár nem használható. A felkészülés során azonban irodalmi szöveggyûjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

Tartalmi szerkezet

ua. mint a *Középszintû vizsga,* továbbá
- gondolatait árnyaltan kifejezni, álláspontját, érvrendszerét következetesen, folyamatosan, összetetten kifejteni,
- olyan kiejtéssel, hanglejtéssel és tempóban beszélni, hogy beszéde jól érthetõ legyen,
- változatos kommunikációs stratégiákat alkalmazni,
- gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni,
- az összetettebb gondolatmenetnek megfelelõ igényes mondatszerkesztéssel beszélni.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében és a nyelvi teljesítmény színvonalában, azaz a nyelvi megformálás jellemzõiben jelenik meg.

Emelt szinten a vizsgázó az adott témákról az általánosítás szintjén is tud beszélgetni és véleményt nyilvánítani.

A nyelvi megformálásra az jellemzõ, hogy a vizsgázó választékosan, árnyaltabban fejezi ki magát.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

ua. mint a *Középszintû vizsga*, továbbá

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
- vita (véleménykülönbség megjelenítése és áthidalása),
- önálló témakifejtés verbális és/vagy vizuális segédanyagok alapján.

A vizsgarész rövid *bevezetõ társalgással* kezdõdik. ua. mint a *Középszintû vizsga*.

A vizsga 2 feladatból áll. A feladatokat a vizsgázó húzza, a felkészülési idõ: 10 perc. A szóbeli vizsga 15 perc idõtartamú.

Az *elsõ feladatban* a vizsgázó egy vagy több horvát nyelven íródott idézetet értelmez és fejti ki véleményét, miközben a vizsgáztató vitára serkentõ kijelentéseire is reagálnia kell.

A *második feladatban* a vizsgázónak egy irodalmi vagy a horvát nemzetiség kultúrájával kapcsolatos témát kell részletesen és összefüggõen kifejtenie, megadott szempontok alapján. A felhasználandó segédanyag lehet kép, fénykép, ábra, térkép vagy rövid írott szöveg. A vizsgáztató elõre meghatározott, további véleménynyilvánításra ösztönzõ kérdéseket tehet fel.

A feladatmeghatározás és a verbális segédanyagok horvát nyelven íródtak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél. A vizuális segédanyagok a horvát nemzetiség kultúrkörét reprezentálják.

Értékelés

Általános értékelési kritériumok:
- tartalom: tématartás, nyelvi, irodalmi, kulturális tájékozottság, megfelelõ szóhasználat, problémaérzékeny-ség, a témának megfelelõ memoriter szöveghû elõadása,
- elõadásmód: a témának megfelelõ világos felépítés, világos nyelvi forma, lényegkiemelés.

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempon-tok részletes leírását is.

A feladatok együtt kerülnek értékelésre.

HORVÁT NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

KOMPETENCIÁK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

Jártasság a horvát nyelv helyes használatában: a beszédben, szövegértésben és szövegalkotásban.

Az írásbeli és élõszóbeli kifejezés legfontosabb formáinak ismerete.

A témának megfelelõ nyelvi kifejezés képessége; helyes írás, áttekinthetõ, olvasható íráskép.

Az irodalom mint mûvészet és az emberi társadalom kapcsolata. A horvát irodalom helye a világirodalomban; irodalmi mûalkotások értelmezése.

I. Szövegértés

- Szövegértés képessége: az írott és beszélt szöveg megértése, az adott szöveg logikai-jelentésbeli szerkezetének ismerete.
- A nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és használata (szótár, lexikon, enciklopédia, antológia, sajtó, Internet, CD-ROM).
- Az információk kiválasztása, rendszerezése a megnyilatkozás tárgyának, funkciójának és irányának megfelelõen.
- Személyes álláspont kialakítása a különbözõ módon szerzett információk alapján.

II. Irodalmi és más szövegek értelmezése

- Különbözõ szövegértelmezési eljárások alkalmazása a mûfajnak, az adott szempontnak megfelelõen: szépirodalmi, publicisztikai, valamint ismeretterjesztõ szövegek; szövegek összehasonlítása, értelmezése a mûfajnak, kifejezésmódnak, szerkezetnek megfelelõen.
- Annak felismerése, megértése és bemutatása, hogyan fejezi ki az irodalom különbözõ korok és emberek tapasztalatait, élményeit és gondolatait.
- Olvasmányokra való tárgyszerû, illetve személyes érintettséget is kifejezõ reagálás különbözõ írásbeli ás szóbeli közlésmódban a mûfaji normák és a címzettnek figyelembevételével.

III. Írásbeli szövegalkotás

- Különbözõ témákban, különbözõ mûfajokban személyes vélemény megfogalmazása megfelelõ szabatossággal.
- Tájékoztató, érvelõ és esszé típusú szövegek alkotása a megadott témában (a magyarországi horvátok kulturális öröksége; döntéshelyzetek a mindennapi életben; emberi kapcsolatok; erkölcsi kérdések, érzelmek; a jelenkor problématípusai, a tömegkommunikáció).
- Különbözõ mûfajú szövegek alkotása technikájának, stiláris jegyeinek ismerete, azok alkalmazása; a szövegformálási, szövegszerkesztési és helyesírási hibák önálló javítása (önellenõrzési képesség birtoklása).
- A köznyelvi norma alkalmazása, a helyesírási szabályok helyes alkalmazása a helyesírási szabályzat önálló alkalmazásával és a nélkül; rendezett íráskép.
- A mûalkotások keltette hangulat, élmény, vélemény, állásfoglalás megfogalmazása (költészet, szépprózа, színházi élmény, film, építészet, zene).
- Hivatalos szövegmûvek (hozzászólás, pályázat, levél, önéletrajz, kérvény, stb.) szerkezeti, tartalmi és nyelvi normáinak alkalmazása.

IV. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

- A beszédhelyzetnek, a mûfajnak, a témának és a címzettnek megfelelõ nyelvi norma követésével lényegre törõ, világos felépítésû, önállóan kifejtett közlés.
- Retorikai képességek bizonyítása memoriterek elõadásával (szóhasználat, szó- és mondathangsúly, hanglejtés, szünet, hangerõ, hangszín, beszédtempó).

V. Fogalomhasználat

- Nyelvi és irodalmi fogalmak ismerete, azok helyes alkalmazása szóban és írásban.
- Fogalmak összefüggéseinek, változó jelentésének megértése, bizonyítása példákkal.

Csak emelt szinten

- Fogalmak meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusokban is.

ISMERETKÖRÖK

HORVÁT NYELV

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. Az információszerzés és az információk feldolgozása	Nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete. Az információk használata a mindennapi életben és az iskolában. Adatgyûjtés, a megfelelõ információk kiválasztása, rendszerezése, valamint azok felhasználása adott témában. Pl. könyvismertetés, filmajánlat; CD-ROM, lexikon, enciklopédia, Internet.	Az információkban való tájékozottság bizonyítása, az információk célirányos felhasználása nyelvi és irodalmi feladatokban.
2. Szövegértés	A szövegértés képességének bizonyítása a különbözõ típusú szövegek (irodalmi, publicisztikai, ismeretterjesztõ) bemutatásával és összehasonlításával. A hallott és olvasott szövegben a lényeg kiemelésének képessége. A különbözõ mûfajú szövegek gondolatsorának megértése, a kifejezõeszközök szerepének felismerése és megnevezése.	A szerzett ismeretek alkalmazása és önálló felhasználása az olvasott szövegek felhasználásával.
3. Szövegalkotás A) Szóbeli nyelvhasználat	A kommunikációban a beszédhelyzethez, a témához, a partnerhez való igazodás képessége, a kulturált nyelvi magatartás. A szövegfonetikai eszközök (szünet, beszédtempó, hangerõ) kifejezõ használata. Szóbeli kommunikációs helyzetek az iskolában és a mindennapi életben, pl. személyek és tárgyak leírása, élmények és hangulatok kifejezése, információ- és tanácskérés, udvariassági formák. Az érvelés technikájának tudatos alkalmazása irodalmi témában és mindennapi kérdések megválaszolásában. A horvát nyelv hangtani, alaktani és mondattani szabályainak megfelelõ nyelvhasználat a beszédben. A helyes szóhangsúly követése, a horvát hanglejtés szabályainak való megfelelés. Frazeológiai kifejezések és vonzatok helyes használata a beszédben. Néhány horvát frazeológiai kifejezés megfeleltetése a magyarral. Annak igazolása, hogy a horvát és a magyar állandósult szókapcsolatok nem mindig fordíthatók le szó szerint, illetve, hogy a horvát és magyar nyelvben eltérhetnek a vonzatok.	A logikus érvelést követõ részvétel vitában, személyes állásfoglalás kifejtése különbözõ témában. Pl. egy irodalmi mû szereplõjének értékrendjérõl. A helytelen szó- és mondathangsúly okozta kellemetlenségek (jelentésváltozás) igazolása példák alapján. A frazeológiai kifejezések használatának kötöttsége az egyes funkcionális stílusokban példák alapján. Az állandósult szókapcsolatok stílusértékként való használata.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	A magán- és nyilvános nyelvhasználat közti különbségek ismeretének bizonyítása példa alapján. Pl. nyelvhelyességi hibák, töltelékszavak, hiányos és befejezetlen mondatok használata.	
B) Retorika	A szónoklat, a nyilvános beszéd szerepe a meggyõzésben. A nyilvános beszéd fõbb nyelvi jellemzõit befolyásoló tényezõk: a beszélõ és a hallgató viszonya, a beszélõ személyisége, a beszédhelyzet, a megnyilatkozás célja, a megnyilatkozás tárgya. A szöveg hangzó erejének és az érzelmek kifejezésének szerepe. Hatáskeltõ fogások és gesztusok. Nyilvános beszéd szerkesztése adott témára, pl. ballagás, szalagavató a tanult memoriterek és más idézetek felhasználásával.	Szónoklatok a horvát irodalmi mûvekben néhány példa alapján. Pl. August Šenoa mûveiben. Adott szónoklat elemzése a megadott szempontok szerint. A pátosz. Stilisztikai eszközök, költõi képek használata és szerepe a szónoklatban.
C) Írásbeli nyelvhasználat	Az írásbeli és a szóbeli megnyilatkozás közti különbségek bemutatása (pl. mondat-szerkesztés, szókincs, nyelvhelyesség). A szövegfajták tartalmi és formai jellemzõinek kapcsolata a kommunikációs folyamattal. Különbözõ szövegfajták (leírás, elbeszélés, dialógus) jellemzõinek ismerete és önálló szövegalkotás e mûfajokban saját élmények és olvasmányok alapján. A továbbtanuláshoz és a munkavállaláshoz szükséges szövegtípusok (esszé, ismertetés, jegyzõkönyv, kérvény, önéletrajz, pályázat, hivatalos levél, hozzászólás, köszönõlevél, meghívó, részvétnyilvánítás) normái, önálló szövegalkotás e mûfajokban. Lényegre törõ, világos felépítésû kifejtett szöveg alkotása a tájékoztató, érvelõ, meggyõzõ közlésformák valamelyikében. Az idézés technikai szabályainak ismerete és helyes alkalmazása. Az idegen szavak helyesírása fõbb szabályainak ismerete és helyes használata.	Irodalmi és más példák alapján a középszinten megjelölt szövegtípusok nyelvi elemzése. Következtetések megfogalmazása az újonnan olvasott mûvek mûnemi, mûfaji sajátosságaiból, irányzati, egyedi stílusbeli jellemzõkbõl, elõadásmódból, versformákból szakszerû fogalomhasználattal.
4. Ember és nyelv	A nyelv és a beszéd eredete, szerepe az emberi érintkezésben. A kommunikáció tényezõi és funkciói. A kommunikáció nyelvi és nem nyelvi kifejezõeszközei. A nyelv és beszéd összefüggése. A nyelv mint változó rendszer. A nyelv mint jelrendszer.	A gesztusok, a mimika, a testbeszéd szerepe az emberi érintkezésben példák alapján. A mûvészi nyelvhasználat jellemzõi (a nyelv esztétikai funkciója). Különbözõ jelrendszerek (matematikai,

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	A nyelvi jelek (jelölõ, jelölt). Anyanyelv, idegen nyelv, kétnyelvûség. A horvát és a magyar nyelv közötti különbségek (pl. nyelvtípusban).	közlekedési jelek, piktogramok, szimbólumok).
5. A horvát nyelv története	A szláv nyelvek helye az indoeurópai nyelvcsaládban. A szláv nyelvek osztályozása (õsszláv nyelv, ószláv nyelv; nyugati szláv, déli szláv és keleti szláv nyelvek). A horvát nyelv történetének fõbb szakaszai (a latin írásra való áttérés, horvát szótárírás, törekvések az egységes irodalmi nyelv megteremtéséért, a horvát normatív nyelv kezdetei, az illír mozgalom jelentõsége a horvát nyelv történetében, a horvát nyelv alárendelt szerepe a szerb nyelvvel szemben, „Deklaráció"). Nyelvemlékek: Bašæanska ploèa, Red i zakon, Šibenska molitva, Mária-siralom. A glagolita, a cirill és a latin írás. Az irodalmi nyelv kialakulása. A mai horvát nyelvmûvelés legfontosabb kérdései. Purizmus és kultúra (a standard nyelv normái, nyelvi tanácsadó szótárak ismerete és használata).	Az elsõ horvát grammatikák és szótárak. Változások a horvát nyelv hangállományában. Nyelv, kultúra és politika. Ljudevit Gaj: Kratka osnova.... címû mûvének jelentõsége. Helyesírási viták a mai horvát nyelvészeti körökben (pl. etimológikus v. kiejtés szerinti helyesírás).
6. Nyelv és társadalom	A társadalmi és területi nyelvváltozatok és norma (szakszavak, zsargon, regionalizmus). A mai horvát nyelv rétegzõdése; köznyelv, tájnyelv, regionális köznyelv. Az irodalmi nyelv és a nyelvjárások kapcsolata. Magyarországi horvát nyelvjárások és fõ jellemzõik példák bemutatásával.	A változások a mai horvát nyelvben. Az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra és a nyelvi érintkezésre (SMS tömörsége, elektronikus levelezés). A magyar nyelv hatása a magyarországi horvátok anyanyelvére példák bemutatásával. Legalább egy nyelvjárás jellemzõi.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7. Nyelvi szintek A) Hangtan	A horvát nyelv hangállománya. A hangképzés: a hangképzés menete és a hangképzõ szervek. A è, æ, ð, dž, lj és a magánhangzós r̲ helyes képzése és kiejtése. A horvát és a magyar nyelv hangrendszere közti különbségek ismerete. A hangok csoportosítása.	A nyelvjárások hangrendszerének gazdagsága. A horvát hangrendszer néhány nyelvtörténeti vonatkozása [pl. jer (ü), jor (ú), jat (î), nazálisok].
	Hangváltozások (mozgó a, l/o alternáció, palatalizáció, szibilarizáció, o>e hangváltozás, jotáció, zöngésség szerinti hasonulás, a képzés helye szerinti hasonulás) ismerete, tudatos és helyes használata szóban és írásban.	Tõváltozatok; hangváltozások az abszolút és relatív tövekben.
	Az ije/je/e/i alternáció helyes használata.	Az ije/je/e/i alternáció értelmezése a szillabikus verselésben.
	A horvát nyelv (szó)hangsúlyrendszerének megfelelõ kiejtés, a szóhangsúly jelentésmegkülönböztetõ szerepe példákon keresztül.	
B) Alaktan	A szóelemek (szótõ, toldalékok) osztályozása (jelentésük, helyük, valamint funkciójuk szerint) és szerepük a szóalak felépítésében. Szavak képzése adott szófajokból. A szófajok rendszere. A szófajok felosztása.	A toldalékok rendszere (fõnév és igeképzõk).
	Az alapszófajok nyelvtani kategóriái (nem, szám, személy, eset, igeidõ, igemód).	
	A fõnevek csoportosítása és ragozása. A gyûjtõnevek jelentése, ragozása és egyeztetése. A melléknevek fajtái és kétféle ragozásuk. A melléknévfokozás. A névmások fajtái, ragozásuk. A számnevek felosztása, ragozásuk. A számnevek és névszók egyeztetése nyelvtani esetben.	
	Az igék felosztása; az igenemek.	Az aorisztosz (befejezett múlt idõ), az imperfektum (folyamatos múlt idõ) használatának gyakorisága a mindennapi beszédben és költõi nyelvhasználatban.
	A határozószók fajtái és jelentésük. Az elöljárószók szerepe, esetbeli vonzata. A k(a) és a s(a) elöljáró szó helyes használata. A kötõszók, indulatszók és partikulák szerepe a mondatban.	
	Különbségek a magyar és a horvát nyelvben a szófajfelosztásban, a mondatrészek, valamint a mondatrészek kifejezõeszközei között.	
	A különbözõ szófajok helyesírása. Helyesírásbeli különbségek a horvát és a magyar nyelvben.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
C) Szószerkezetek	Paradigmatikus és szintagmatikus viszonyok a mondatban (szószerkezetek).	
		Az aktuális mondattagolás és a szórend.
D) Mondattan	A mondat szerkezete és felépítése. A mondatok szerkesztettségi fokuk szerint (teljes és hiányos mondat, tagolatlan mondat). A mondat az élõbeszédben és az írott nyelvben. A mondatfajták (kijelentõ, kérdõ, felkiáltó, felszólító).	A fordított szórend (inverzió) stilisztikai szerepe.
	A mondatrészek (alany, állítmány, tárgy, jelzõ, értelmezõ jelzõ) és kifejezõeszközeik. Szám, személy és nem szerinti egyeztetés. A modalitás.	A felszólító módú igealak szerepének megkülönböztetése és helyes alkalmazása a kérés, óhaj, parancs/felszólítás kifejezésében.
	A szófajok mondatbeli és szövegbeli szerepe. Pl. fõnevek és melléknevek a leírásban (nominális stílus), igék az elbeszélésben dinamizmus), a névmások helyettesítõ szerepe.	A jelen és múlt idõ szerepe a mondatban: valódi jelen és múlt idõ, elbeszélõ jelen idõ, jövõ idõ kifejezése jelen és múlt idejû igealakkal, a „mindenidejû” jelen és múlt idõ.
	Az egyszerû és összetett mondatok. Az írásjelek a mondatban és a szövegben.	
8. Szókészlettan	A szókincs fogalma. Aktív és passzív szókincs. A szókincs változásainak okai. A szókincs gazdagításának módjai (szóátvétel, szóhasadás, szóképzés, szóösszetétel). Szóképzési módok (prefixummal, szufixummal, összetett szufixális). A szófajváltás. A nevek világa (személy- és ragadványnevek, népnevek, helynevek). Egynyelvû és kétnyelvû szótárak biztos használata.	A historizmusok, archaizmusok, lokalizmusok, regionalizmusok, tájszavak, kollokvializmusok, zsargonok, vulgarizmusok, idegen szavak és frazémák stilisztikai szerepe.
9. A stílus és jelentés	A stílus fogalma, értelmezése. Stílus a mindennapi nyelvhasználatban, a szaknyelvben és a szépirodalomban. A horvát nyelv stílusrétegei és jellemzõik. A szépirodalmi, a publicisztikai, a tudományos, a hivatalos, és társadalmi stílus jellemzõi. Szóhasználat és stílusérték. A nyelvi jelek csoportjai a hangalak és jelentés viszonya szerint (egyjelentésû és többjelentésû szavak, szinonimák, homonimák, homográfok). Kétféle névátvitel (metaforikus, metonimikus). Alapjelentés és elsõdleges jelentés. Denotatív és konnotatív jelentés. Állandósult és alkalmi jelentés. A szótárak fajtáinak ismerete, és azok használata. A képszerûség stíluseszközei és hatásuk. Stíluskorszakok, stílusirányzatok ismerete alapján tájékozottság a stílustörténetben.	A nyelv és a stílus összefüggése. Az irodalmi nyelv és a zsargon viszonya. Néhány frazeológiai kifejezés eredete példával Frazeológiai kifejezések és szerepük a mindennapi életben valamint a mûvészi nyelvhasználatban. A szójelentés változásai. Stílus és norma koronkénti változatai példa alapján.

A középszint követelményei kötelezõek az emelt szinten is.

FOGALMAK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit dõlt betûk jelzik.

alakzatok: ismétlés, párhuzam, ellentét, felsorolás, fokozás, túlzás,
állandósult szókapcsolat: szólás, szóláshasonlat, szállóige, közmondás
egyeztetés
expresszívitás, eufemizmus, evokáció, archaizálás, egyéni szóalkotás, *poetizmus*
gesztusnyelv
hangutánzás, alliteráció, áthajlás
horvát nyelv történetének korszakai
indoeurópai nyelvek
írásjelek *(interpunkció):* gondolatjel, zárójel, kettõspont, pontosvesszõ, idézõjel
jel, jelrendszer
jelentés: szójelentés, denotatív és konnotatív jelentés, szótári és kontextuális jelentés
kétnyelvûség
kommunikáció, a kommunikációs folyamat tényezõi és funkciói
kommunikáció létformái: szóbeliség, írásbeliség; magánéleti és nyilvános nyelvhasználat
magánhangzó, mássalhangzó képzésmódja, hangtörvények
mondatfajták: modalitás
mondat- és szövegfonetikai eszközök
mondatszerkezet: egyszerû mondat, összetett mondat, alárendelõ és mellérendelõ összetett mondat
metafora: szótõ, toldalékok és fajtáik
morféma
nyelvemlék
nyelvi norma
nyelvtörvény
nyelv területi, funkcionális és élõnyelvi tagolódása: sztenderd, köznyelv, irodalmi nyelv, nyelvjárás, regionális nyelv, szaknyelv, zsargon
publicisztikai mûfajok: hír, tudósítás, interjú, riport, *recenzió*, kritika
stílus, stílusérték (sztiléma), stílushatás
stílusirányzatok kifejezõeszközei
szláv nyelvcsalád: nyugati, déli és keleti szláv nyelvek; õsszláv nyelv, ószláv nyelv
szószerkezetek és fajtáik
szóalkotás: szóképzés, szóösszetétel, szóátvétel, szóhasadás
szófajok
szójelentés: egyjelentésû, többjelentésû, azonos alakú szó; rokon- és ellentétes jelentésû szó, homográfok
szóképek: metafora, metonímia, hasonlat, allegória, szimbólum
szókincs rétegei: belsõ keletkezésû szavak, jövevény- és idegen szavak
szórend: egyenes, fordított és mechanikus szórend; aktuális tagolás: ismert és új közléselem
szöveg, szövegegységek: bekezdés; kontextuális jelentés
szövegtípus, szövegfajta: leírás, elbeszélés, magyarázat, párbeszéd, monológ, kérvény, önéletrajz, pályázat, hivatalos levél, hozzászólás, információk, tanácskérés, udvariassági formák, ismertetés, köszönõlevél, meghívó, részvétnyilvánítás

ISMERETKÖRÖK

HORVÁT IRODALOM

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Szerzõk és mûvek Életmûvek	Marin Držiæ, Petar Preradoviæ, August Šenoa, Silvije Strahimir Kranjèeviæ, Antun Gustav Matoš, Miroslav Krleža, Tin Ujeviæ, Josip Gujaš Džuretin. Az életút jelentõs tényei. A szerzõk jellegzetes regionális és kulturális kötõdései. A pályakép fõbb jellemzõi. Néhány kortárs megnevezése. Kapcsolatok a mûvek között (témák, élethelyzetek, mûfajok, kifejezésmód, jellemzõ motívumok). A mûvek bemutatása, elhelyezése az életmûben, az adott korszakban. Memoriterek elõadása.	A pályaszakaszokat jellemzõ fõbb témák, problémafelvetések. Kötetek (témák, motívumok, rendszerezõ elvek). A pályaképet befolyásoló irányzatok, egyéb hatások. A mûvek bemutatásához, értelmezéséhez kapcsolódó tények (meghatározó hatások, világirodalmi párhuzamok). Kapcsolatok a magyar irodalommal. A szerzõ helye és hatása az irodalmi hagyományokban.
Egy mû beható ismerete	Ivan Gunduliæ: Osman Matija Petar Katanèiæ: Vinobera u zelenoj Molbice dolini Petar Preradoviæ: Rodu o jeziku Ivan Mažuraniæ: Smrt Smail-age Èengiæa August Šenoa: Zlatarovo zlato Vjenceslav Novak: Posljednji Stipanèiæi A. B. Šimiæ: Preobraženja Miroslav Krleža: Povratak Filipa Latinovicza, Gospoda Glembajevi, Baraka Pet Be. A mûvek keletkezésének körülményei. A mûvek mûfaji sajátosságai, témája, motívumok, kompozíciója, nyelvhasználata. A fõbb mûvek beható ismeretén alapuló értelmezése. Memoriterek elõadása.	A mûnemi, mûfaji, stílusbeli sajátosságok a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben. A mû utóélete, hatása az irodalmi hagyományban. A társadalmi és családregény általános jellemzõi világirodalmi példákon keresztül is. Krleža és Ady. Az analitikus dráma jellemzõi Krleža: Gospoda Glembajevi drámája alapján. Memoriterek felhasználása a mûvek értelmezése alkalmával.
A közelmúlt irodalmából	Mûvek bemutatása, lényegre törõ értelmezése. A téma, a kompozíció, a nyelvhasználat, a motívumok összefüggései. Jure Kaštelan: Tvrðava koja se ne predaje Josip Pupaèiæ: Tri moja brata, More Ranko Marinkoviæ: Ruke Antun Šoljan: Luka Egy választás szerinti szerzõ a közelmúlt magyarországi horvát irodalomból.	A mûvek összevetése a korszak irányzataival. Ranko Marinkoviæ: Glorija Vesna Parun: Mati èovjekova, Ti koja imaš nevinije ruke Dragutin Tadijanoviæ: Dugo u noæ, u zimsku bijelu noæ, Prsten
A kortárs irodalomból	Milivoj Slavièek: Moj križ svejedno gori „Próza farmernadrágban” jellemzõinek bemutatása Zvonimir Majdak: Kužiš, stari moj regényén keresztül. Božidar Prosenjak: Divlji konj A választott mû értelmezõ bemutatása.	Ivo Brešan: Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja. Vagy Miro Gavran: Kreontova Antigona Az irodalmi nyelv mai jellegzetességei, példákkal (pl. kollokvializmusok, zsargon, stb. jelenléte a mai horvát irodalomban).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Világirodalom	Az európai irodalom alapvetõ hagyományai: az antikvitás és a Biblia (mûfajok, témák, motívumok, élethelyzetek, hõstípusok). Egy korszak jellemzõi egy kiemelkedõ képviselõjének bemutatásával (középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, realizmus, avantgarde, XX. század). Pl. Balzac: Goriot apó – realizmus. Baudelaire: Albatrosz – francia szimbolista líra.	Korszakok jellemzõinek ismerete; korszakonként két szerzõ és mûvének felsorolása. Megjegyzés: A magyar nyelvet idegen nyelvként tanuló diákoknak, akik a világirodalmat nem a magyar irodalmon belül tanulják kötelezõ: Két választás szerinti prózai vagy drámai mû elemzõ bemutatása a korszakok jellegzetes jegyeinek kiemelésével.
Korszakok, stílustörténet	Legalább egy korszak legalább két mûvészeti ágának tematikus, kifejezésmódbeli hasonlóságainak, különbségeinek bemutatása. Pl. A középkori irodalomvallásossága. A barokk és a romantika stílusjegyei a festészetben és irodalomban. A barokk túldíszítettségének bemutatása az irodalomban és festészetben. A klasszicista kompozíció. A horvát újjászületés mozgalmának eszméi az irodalmi alkotásokban.	Legalább két korszak két-három mûvészeti ágának tematikus, kifejezésmódbeli hasonlóságainak, különbségeinek bemutatása. Egy-egy korszak összehasonlítása (pl. reneszánsz és barokk). A stílusok egymásra felelése (pl. A romantika és a realizmus különbségei: a múltból a jelen világa felé fordulás, az idealizált hõsöket felváltják a mindennapi élet átlagos hõsei).
Értelmezési szintek		
Irodalomtörténeti értelmezés	A horvát irodalom fõbb korszakainak jellemzõi: alkotók, mûvek, irányzatok: A középkori horvát irodalom jellemzõi, a humanizmus, a reneszánsz, a barokk és a felvilágosodás.	A szláv írásbeliség kezdetei (Crnorizac Hrabar: Traktat o pismenima). Az itáliai reneszánsz hatása a horvát reneszánsz irodalmára (pl. Petrarca). Új irodalmi központok kialakulásának okai a barokkban (észak-Horvátország).
	A horvát újjászületés mozgalma (illírizmus) és a horvát romantika. Šenoa kora (protorealizmus). A horvát realizmus legfontosabb jegyei és témái.	Hasonlóságok a horvát és magyar korabeli törekvések között (pl. nemzeti függetlenség, nemzeti nyelv). A horvát és magyar történelmi regények születése (August Šenoa és Eötvös József). Az orosz realisták hatása (pl. Turgenyev) a horvát realista irodalomra. Eugen Kumièiæ és a horvát naturalista regény (E. Kumièiæ: O romanu).
	Modernizmus, modern irányzatok (dekadencia, parnasszizmus, szimbolizmus, impresszionizmus, szecesszió) a horvát irodalomban – életfelfogás, költõi sors, stílusjegyek, mûfajok. Horvát irodalom a modernizmustól az 50-es évekig (avantgarde, expresszionizmus, realista témák, szocialista realizmus, ruralitás, regionalizmus). Második modernizmus a horvát irodalomban (1952-1968): A szülõföld felé való fordulás mint jellemzõ tematika a Krug folyóirat köré csoportosuló szerzõk jellegzetes attitüdje. A magyarországi horvát irodalom történetének állomásai; egy-egy mû bemutatásával.	A francia szimbolizmus hatása (pl. A. G. Matoš). Vladimir Vidriæ költészete. Dobriša Cesariæ szociális költészete. Ivan Goran Kovaèiæ: Tömegsír poémájának és Radnóti Miklós költészetének kapcsolata. Vesna Krmpotiæ: Djetetu u utrobi és Mak Dizdar: Modra rijeka költeménye.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Tematikus, motivikus értelmezés	Antik, bibliai és más motívumok a horvát irodalmi alkotásokban: pl. Bibliai motívumok Silvije Strahimir Kranjèeviæ költészetében. Az elmúlás motívuma Ivan Gunduliæ epikus mûveiben. A virág motívuma Antun Gustav Matoš mûveiben. A megérkezés motívuma Miroslav Krleža mûveiben. A halál motívuma Antun Branko Šimiæ költeményeiben. A szerelem motívuma a horvát petrarkistáktól a modernizmusig. A költészet feladatának megfogalmazása a romantikától napjainkig. A hazaszeretet, a szabadságért folytatott harc témájának megfogalmazása a horvát irodalom különbözõ korszakaiban.	Az emberi élet értelmének megfogalmazása a különbözõ korokban. A bûn és bûnhõdés motívuma a horvát irodalmi alkotásokban. A fájdalom motívuma Vladimir Vidriæ költészetében. Örök érvényû témák a horvát irodalomban. Adott téma, illetve motívum kifejezésének különbségei az egyes korokban és költõknél. Szociális témák a horvát költészetben. Horvát tájak a horvát irodalomban. Egyezõségek, hasonlóságok a horvát és a magyar irodalomban a nemzeti nyelvért és nemzeti önállóságért vívott harc tekintetében.
Mûfajok, poétika	Különbözõ korok jellemzõ mûfajai példákkal. Pl. a reneszánsz komédia, budnica a romantikában, a realista regény, a romantika hazafias költészete. Szépirodalmi mûvek poétikai szempontú elemzése és összehasonlítása. Téma és mûfaj, mûfaj és kompozíció alapvetõ összefüggéseinek megértése és elemzése. Ksaver Šandor Gjalski hangulati novelláinak jellemzõi pl. Na Badnjak címû novellán keresztül. A diszkurzív mûnem (tudományos-irodalmi próza) mûfajai (pl. útleírás, életrajz, napló). Jellegzetes költõi képek, stíluseszközök a különbözõ korok horvát irodalmában. Az elbeszélés technikájának bemutatása a horvát novellákban, regényekben egy mûvön keresztül.	Különbözõ korokban keletkezett azonos mûfajú alkotások közös és eltérõ jegyeinek megnevezése, összevetése (pl. a horvát történelmi regény fejlõdése Šenoától Nehajevig, a XIX. és a XX. századi novellák sokszínûsége). A világirodalmi barokk eposz hatása a horvát eposzra (Tasso – Gunduliæ). Antun Gustav Matoš szonettjei világirodalmi kontextusban. A szabadvers jellemzõinek bemutatása egy szabadon választott mû alapján. A regény eseménysorának kronológiai elbeszélése, és az attól való eltérés példák alapján.
Regionális kultúra; népköltészet	A tájhoz, a régióhoz, a településhez kötõdõ szerzõk – Dinko Šimunoviæ Muljika; a horvát dialektális költészet – Dragutin Domjaniæ Bele rože; tájak, régiók irodalmi alkotásokban való megjelenítése (pl. Ksaver Šandor Gjalski: Perillustris ac Generosus Cintek, Bölcs Matild egy költeménye, Tislér Jolán: Kajkavska ruža). A népköltészet alapvetõ jellemzõi és mûfajai; a népköltészet hatása a mûköltészetre; egy-egy jellemzõ mû bemutatása. Pl. A különbözõ szokásokhoz kapcsolódó dalok, mondókák, azok verselése, szóképhasználata, motívumok. A népköltészet jegyei a horvát petrarkisták költeményeiben. A magyarországi horvát népköltészet bemutatása egy-egy jellegzetes népköltészeti alkotáson keresztül Memoriter: 1-2 népdal, részletek.	Miroslav Krleža: Balade Petrice Kerempuha. A magyarországi horvát dialektális költészet jellemzõi. Népköltészet és romantika. Népi szó- és szóképhasználat Ivan Mažuraniæ Smrt Smail-age Èengiæa címû eposzában. Magyar hõsök (Hunyadiak, Zrínyiek, Szilágyi) a horvát epikus énekekben. Magyarországi horvát népmûvészet gyûjtõi (Frankovics György, Mándity Vitályos, Sárosácz György, Vinko Žganec).

A középszint követelményei kötelezõek az emelt szinten is.

FOGALMAK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit dõlt betûk jelzik.

abszurd
alkotás, befogadás, értelmezés
antikvitás
apokrif
Biblia: Ó- és Újszövetség; mózesi ötkönyv zsoltár, evangélium, példázatos történet, eredendõ bûn, özönvíz, Bábel tornya, szövetség, kanonizáció
didaktikusság
dikció, egyenes beszéd, függõ beszéd,
diszkurzív mûfajok: útleírás, életrajz, napló
dráma: dialógus, dikció, szituáció, konfliktus, tragikus hõs, jelenet, felvonás, szerzõi utasítás, helyzetkomikum, jellemkomikum, kellékek, színpad, színházi ismertetõ, dialógus, monológ, expozíció, bonyodalom, tetõpont, megoldás, prológus, epilógus
drámai mûfajok: tragédia, komédia, tragikomédia; analitikus dráma, abszurd dráma, *jelenések, misztérium, moralitás,* pásztorjáték, farsza, maszkarád
elbeszélõ, elbeszélõi nézõpont
epikai közlés formái: elbeszélés, leírás, párbeszéd, belsõ monológ
epikai mûfajok: anekdota, ballada, elbeszélés, *(hangulati elbeszélés*), eposz, poéma, legenda, mese, mítosz, novella, parabola, regény, *vallomás,* verses regény
epikus kompozíció
epikus költészet
esztétikai érték
esztétikai hatás
groteszk
harmónia, diszharmónia, feszültség, késleltetés
hõstípus
humor, irónia, gúny
idõ, idõsíkok, szimultanizmus
irodalmi hagyomány
irodalmi korszak, *irodalomkritika, irodalomelmélet*
irodalomtörténet
jellem, jellemábrázolás, jellemnovella, jellemdráma
katarzis
képszerûség kifejezõeszközei: trópusok és stilisztikai eszközök: metafora, metonímia, megszemélyesítés, allegória, szimbólum, *eufemizmus*, költõi jelzõ, antitézis, asszonánc, alliteráció, anafora, epifora, fokozás, hangutánzás, hasonlat, hiperbola, inverzió, okszimoron, polisindeton,
képzelet, képzettársítás
képvers
kor, korszak; illírizmus
korstílus, stílusirányzat, antik irodalom, középkori irodalom, humanizmus, reneszánsz, reformáció, ellenreformáció, barokk, *rokokó*, klasszicizmus, szentimentalizmus, preromantika, romantika, realizmus, naturalizmus, parnaszizmus, szimbolizmus, *impresszionizmus, szecesszió*, avantgárd, *futurizmus,* expresszionizmus, *szürrealizmus,* modernizmus
költõi magatartás, költõi szerep
kultusz
látomás, vízió
líra: szubjektivitás, lírai hõs
lírai mûfajok: hagyományos lírai mûfajok: óda, elégia, himnusz, dithürambosz, epigramma, episztola, idill, epitáfium; ars poetica, szabadvers, prózavers, szonett, davoria, budnica, *gazella*
mitológia, mítosz
mûnem: líra, epika, dráma, diszkurzív; mûfaj
mûvelõdéstörténeti korszak
nemzeti eposz

népköltészet, mûköltészet
petrarkisták
poétizáció, stilizáltság, allegorikus és szimbolikus ábrázolásmód
regénytípusok *pikareszk regény*, *eszmeregény*
„próza: családregény, társadalmi regény, történelmi regény, fejlõdésregény, *esszéregény*, életrajzi regény, *levélregény*, lélektani regény, kalandregény, farmernadrágban”
rím, rímfajták: páros rím, bokorrím, ölelkezõ rím, keresztrím
ritmus, zeneiség
szerkezet, kompozíció, forma
színház, a színpadi hatás összetevõi
szóbeliség, írásbeliség
téma, motívum
verselés: hangsúlyos verselés, idõmértékes verselés; verssor, versszak, sorfajták, strófaképletek, *hexameter*, *pentameter*, *disztichon*
trubadúrköltészet
világi irodalom, egyházi irodalom

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A horvát nyelv és irodalom érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészbõl tevõdik össze. Az írásbeli vizsgán 240 perc áll a vizsgázó rendelkezésére a szövegértési feladatsor, valamint a szövegalkotási feladat megoldására. A szóbeli vizsga 30 perces felkészülési idõt követõen 10-15 perc idõtartamú. A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi.

Írásbeli vizsga 240 perc		Szóbeli vizsga 10-15 perc	
Szövegértési feladatsor	Szövegalkotási feladatsor	Egy nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	60 pont	50 pont	

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. A vizsgakövetelményekkel összhangban az írásbeli vizsga szövegek megértését, illetve egy szöveg önálló megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl három szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladatokból egyet választ a vizsgázó.

A szövegértési feladat megoldására 60 percet, a szövegalkotási feladat elkészítésére 180 percet fordíthat a vizsgázó.

Az írásbeli feladatok megoldásakor helyesírási szótár, illetve ha azt valamely feladat megjelöli, szöveggyûjtemény használható.

A feladatsor jellemzõi

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladat szövege általában 600-700 szó terjedelmû esszé, ismeretterjesztõ céllal íródott tanulmány, publicisztikai mû egésze vagy részlete. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott válasz rövid szöveges kifejtése, esetenként a megadott válaszvariációk közötti döntés.

A szövegértést a vizsgáló kérdések – az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi jellemzõinek megfelelõen – a következõkre irányulhatnak:

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont stb. azonosítása;
- a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzõi; ezek szövegbeli funkciója;
- a szöveg kommunikatív sajátosságai;
- a cím és a szöveg egészének viszonya;
- a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei;
- a szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok;
- a szerzõi álláspont;
- a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepe;
- a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés.

Feladat lehet továbbá

- vázlat, tematikai háló készítése;
- önálló következtetés, álláspont megfogalmazása;
- a szöveg témájához, a szövegben megjelenített álláspontokhoz kapcsolódó önálló rövid írásmû vagy beszédmû megfogalmazása a mûfaji normák követésével, a mindennapi, esetleg a hivatalos írásbeliség, illetve szóbeliség mûfajainak körébõl;
- a szöveg rövid, esetleg adott szempontú vagy adott címzettnek szóló összegzése (tömörítése).

A vázlatírás, illetve az összefoglalás által kívánt fõ képességek: a kulcsszók feltárása, a tematikus háló [„téma - réma viszony”] követése, a tételmondatok felismerése a különbözõ szövegegységekben, a szöveg fókuszának megértése, a témaváltás, az elõre- és visszautalások követése, a kihagyások érzékelése, a szöveg részletezettségének követése, az ismert és az új közlés elkülönítése.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A vizsgázó három, eltérõ típusú, mûfajú és témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A diák által választott feladat megoldásának terjedelme maximum 4-5 oldal. A feladatok a következõk:

- Érvelés nyelvi, irodalmi, általános kulturális, etikai életmódbeli kérdésekrõl. A feladat tartalmaz egy gondolatébresztõ, az érvelés tematikai hálózatára utaló szöveget, általában szövegrészletet. (E felvezetõ szöveg lehet kritika, esszé, publicisztikai mû, szépirodalmi mû stb. részlete. A feladat megfogalmazása nem feltételezi a felvezetõ szöveg egészének ismeretét.)
- Egy mû (pl. lírai alkotás, rövid szépprózai mû, drámarészlet, esetenként esszé) adott szempontú elemzése, értelmezõ bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontját.
- Két, eseteként három szöveg (pl. szépirodalmi mû, mûrészlet) adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a szövegek összehasonlító elemzésének, értelmezésének kiemelt szempontját, pl. a tematikus, a poétikai, stílusbeli összevetést. A feladat lényeges eleme az irodalmi szövegek egymásrautaltságának hangsúlyozása, az intertextualitás, evokáció különbözõ példái révén. (Az összehasonlítandó szövegek között megjelenhet a mindenkori kortárs irodalom.)

Értékelés

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladatsor megoldásával maximum 40 pontot érhet el a vizsgázó. A szaktanár az írásbeli dolgozatot a központi értékelési útmutató alapján értékeli. Az értékelési útmutató közli a szövegértési feladatok lehetséges választartományát (a válaszmodellt), esetenként a válasz mûfaji normáit, továbbá a pontértékét, valamint az adható részpontszámokat. Az értékelõ az egyes feladatokra adott pontszámot, majd a szövegértési feladatsor megoldásával elért összpontszámot feltünteti a dolgozaton.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A diák által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár az értékelési útmutató alapján minõsíti. Az értékelési útmutató tartalmazza a fogalmazások értékelésének a témától független általános kritériumait, valamint az egyes kitûzött feladatok témafüggõ, címszószerûen megfogalmazott (azaz nem kifejtett) elvárható megoldását. Az ettõl eltérõ minden jó megoldás elfogadható. Az értékelési útmutatóban közölt kritériumok és pontszámjavaslatok figyelembevételével a szaktanár által megállapított pontszám minõsíti a vizsgázó dolgozatának tartalmi minõsítését, a dolgozat felépítését, szerkezetét és nyelvi minõségét, továbbá a vizsgázó helyesírását, valamint a dolgozat írásképét.

A fogalmazási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 60 pontot ér el a vizsgázó. Az elérhetõ 60 pont megoszlása a következõ: a fogalmazás tartalmi minõsége: 20 pont; szerkezete, felépítése: 20 pont; nyelvi minõsége: 20 pont. Az értékelõ tanár a dolgozat végén feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi, szerkezeti, illetve nyelvi minõségének pontszámát.

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok:

A tartalmi kifejtés minõségének kritériumai

- a téma megértése, szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztõ szövegre vonatkoztatás;
- nyelvi és irodalmi mûveltség, tájékozottság, problémaérzékenység;
- tárgyszerûség;
- mûismeret, kultúrtörténeti, motivikus asszociációk, különbözõ összefüggések megteremtése, tényekkel, ismeretekkel való bizonyítása;
- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás;

– világismeret, gondolkodási kulturáltság;
– az érvelés minõsége, az állítások bizonyítása;
– lényegkiemelés, rendszerezõ képesség.

A szöveg megszerkesztettségének kritériumai

– a feladatban kért mûfaj elemeinek való megfelelés;
– tagolás, a szöveg koherens szerkezete;
– a szerkezeti arányosság (pl. felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya);
– az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minõségének értékelésében alkalmazott kritériumok

– a köznyelvi norma biztos ismerete;
– adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és kommunikációs helyzetnek megfelelõ stílus;
– világos és lényegre törõ, szabatos elõadásmód;
– gördülékeny szövegalkotás;
– olvasható kézírás, rendezett íráskép.

HELYESÍRÁS, ÍRÁSKÉP

A vizsgázó helyesírásának és a dolgozat írásképének értékelése a szövegértési feladatsor, valamint a szövegalkotási feladat megoldásában egységes elv szerint történik.

– Az értékelõ tanár mind a szövegértési, mind a szövegalkotási feladat megoldásában fellelhetõ helyesírási hibákat aláhúzza, majd az értékelési útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.
– A helyesírási hibák miatt összesen 15 pont vonható le az összteljesítménybõl.
– Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 pont vonható le az összteljesítménybõl.

SZÓBELI VIZSGA

A horvát nyelv és irodalom középszintû szóbeli vizsgája belsõ, iskolai vizsga.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 10–15 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyûjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggõ más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi tételt fejt ki a diák. A tételsor 20–24 nyelvi és 20–24 irodalmi tételbõl áll. A tételsor összeállításáért a szaktanár a felelõs. A tételsor összeállításához a részletes követelmények horvát nyelvi és irodalmi témáit kell figyelembe venni.

A nyelvi és irodalmi tételsor legalább 30%-át (20 tétel esetén 6 tételt, 24 tétel esetén 8 tételt) évrõl évre módosítani kell.

A tételek jellemzõi, összeállításuk

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitûzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetõleg hasonló nehézségûek legyenek, valamint legyen mód a sikeres felkészülésre, valamint a kifejtésre a felkészülésben, illetve a szóbeli feleletre adható idõkeretben.

HORVÁT NYELVI TÉTELSOR

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20–24 tételt jelöl ki. A tételsort a részletes vizsgakövetelmények Horvát nyelv címû fejezetében foglaltak alapján állítja össze a szaktanár. A horvát nyelvi tételek a részletes követelmények

következõ témáira épülnek: Szövegértés, Szövegalkotás, Retorika, Ember és nyelv, A horvát nyelv története, A nyelv és a társadalom, Nyelvi szintek (Hangtan, Alaktan, Szószerkezetek, Mondattan), Szókészlettan, A stílus és jelentés. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a jelzett témák mindegyikéhez legalább egy tétel tartozzék.

A tétel a témakörnek, illetve a tételben konkretizált feladatnak megfelelõen tartalmaz/hat egy megállapítást, idézetet, felvezetõ gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. ûrlapot, használati utasítást, újságoldalt, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvû szótár részletét), majd a kifejtendõ feladat megjelölését.

A tételben kitûzött feladat lehet idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése, értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, érvek megfogalmazása, a feladatban adott mûfajnak megfelelõ elõadása stb.

IRODALMI TÉTELSOR

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20–24 tételt jelöl ki. A tételsort a részletes vizsgakövetelmények Horvát irodalom címû fejezetében foglaltak, a szerzõk és mûvek, illetve az Értelmezési szintek témák kombinációiból állítja össze a szaktanár.

A tétel tartalmaz/hat egy felvezetõ nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. szépirodalmi idézetet, értekezõ próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzõmûvészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.), majd közli a bemutatandó témát, annak kiemelt szempontját, a témának, illetve a kitûzött szempontnak megfelelõen konkrét mû/vek megjelölését. A kiemelt szempont lehet pl. bármely mûfaji, tematikus, stíluskorszakbeli, poétikai, esztétikai, etikai kérdés. Ha azt a tétel kifejtése igényli, illetve lehetõvé teszi, a vizsgázó választ a tételben megjelölt szerzõk vagy mûvek közül.

Az irodalom szóbeli vizsgatételeinek tematikai aránya

A vizsgaleírás 18 tétel kijelölésére közöl kötelezettséget. Ezek a következõk:

- A Szerzõk és mûvek témáiból összesen 12 tétel állítandó össze. Ebbõl 6 a megjelölt Életmûvekbõl, valamint azon diákok számára, akik a magyar nyelvet mint idegen nyelvet tanulják egy világirodalmi tétel kötelezõ. 5 tételt a Szerzõk és mûvek más témáiból – Egy mû beható ismerete, A közelmúlt irodalmából, A kortárs irodalomból, Világirodalomból, a magyarországi horvát irodalomból állítja össze a szaktanár.
- Az Értelmezési szintek témájából – Irodalomtörténeti értelmezés 2 tétel, Tematikus-motivikus értelmezés 2 tétel, Mûfajok, poétika 1 tétel, Regionális kultúra, népköltészet 1 tétel kötelezõ.
- A további tételek kijelöléséröl – ideértve a húszon felüli tételszámot is – a szaktanár dönt.

A Szerzõk és mûvek témáiból összeállított tételek bármelyike meríthet az Értelmezési szintek szempontjaiból, az Értelmezési szintek tételeibõl összeállított bármelyike tartalmazhatja a Szerzõk és mûvek témáiban megjelölt alkotókat.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A horvát nyelvi és az irodalom tétel kifejtését a szaktanár együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegzõ pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következõ általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Tartalom – tématartás – a téma bemutatásában érvényesülõ nyelvi, illetve irodalmi, kulturális tájékozottság, tárgyi tudás – megfelelõ szó- és fogalomhasználat – gondolatgazdagság, problémaérzékenység – a témának megfelelõ memoriter szöveghû és tartalmi szempontból indokolt elõadása	30 pont
Elõadásmód, meggyõzõ erõ – a témának megfelelõ világos felépítés – logikus érvelés – világos nyelvi forma – lényegkiemelés, rendszerezés	20 pont

A vizsgateljesítmény összpontszámának kialakítása

Az egyes vizsgarészekbõl elért teljesítmény összeadódik, így a középszintû írásbeli és szóbeli vizsgán összesen 150 pont szerezhetõ.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A horvát nyelv és irodalom emelt szintû érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészbõl tevõdik össze. Az írásbeli vizsgán 240 perc áll a vizsgázó rendelkezésére a feladatok megoldására. A szóbeli vizsga a 30 perces felkészülési idõt követõen 20-30 perc idõtartamú.

A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi.

Írásbeli vizsga 240 perc		Szóbeli vizsga 20-30 perc	
Nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsor	Szövegalkotási feladatok	Egy nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	60 pont	50 pont	

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli feladatok a nyelvi és irodalmi mûveltség alkalmazása mellett vizsgálják a jelölt problémalátását, kritikai és kreatív gondolkodását, általános tájékozottságát, szövegértelmezõ és szövegalkotó képességét. Az írásbeli vizsga ennek megfelelõen nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsorból és különbözõ szövegalkotási feladatokból tevõdik össze.

Az írásbeli vizsgán a vizsgázó használhatja a helyesírási szótárt.

A feladatsor jellemzõi

NYELVI-IRODALMI MÛVELTSÉGI FELADATOK

A nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsor egy alkotáshoz (lírai mûhöz, szépprózai alkotáshoz, illetve részletéhez, esszéhez, értekezõ prózához vagy annak részletéhez) kapcsolódik. Szépirodalmi mûvek kijelölése esetében a szerzõk általában a vizsgakövetelményekben szereplõ korszakok alkotói.

A feladatsor nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazását, fogalmak felismerését, azonosítását, esetenként definícióját tartalmazza, különbözõ történeti, mûfaji, tematikus, motivikus összefüggések feltárására irányul, továbbá tartalmaz a vizsgálandó szöveg nyelvi, grammatikai, retorikai, stilisztikai, szövegtani, helyesírási jellemzõire irányuló kérdéseket.

A nyelvi, illetve irodalmi mûveltséget vizsgáló kérdések aránya általában 40-60%.

A feladatsor maximális pontértéke 40 pont.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK

A szövegalkotási feladatsor három, különbözõ témáról adott szempontú és mûfajú önálló szöveg alkotását tartalmazza.

A szövegalkotási feladatok a következõk:

- Egy adott mû vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcseleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben.
- Érvelõ szöveg megfogalmazása: reflektálás egy jelenségre, korjelenségre.
- Egy valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása (pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény), esetenként adott címzetteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott mûfajban.

A feladatok bármelyike lehet szövegbázisú (pl. irodalmi mûvet közlõ, az esszé, a kifejtés, értékelõ érvelés alapjául szolgáló rövid felvezetõ idézetet tartalmazó) vagy szövegbázis nélküli.

A vizsgára választott konkrét szövegek általában nem képezik a tananyag részét.

Értékelés

NYELVI-IRODALMI MÛVELTSÉGI FELADATSOR

A nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsor értékelése témafüggõ értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható részpontokat az értékelési útmutató közli. Az értékelõk a dolgozaton feltüntetik a vizsgázó által elért pontszámokat, valamint a feladatsor megoldásával elért összpontszámot.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK

A vizsgáztatók az értékelési útmutató alapján minõsítik a vizsgázó teljesítményét, majd feltüntetik a dolgozaton az egyes szövegalkotási feladatok megoldásával elért pontszámot.

A feladattípusok pontértéke a következõ:

- egy adott mû vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcseleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben (25 pont);
- érvelés megfogalmazása: reflektálás egy jelenségre, korjelenségre (20 pont);
- egy, valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása (pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény), esetenként adott címzetteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott mûfajban (15 pont).

Az értékelési útmutató címszavakban közli az elvárható jó megoldás tartalmi összetevõit. Az ettõl eltérõ jó megoldás is elfogadható. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelõk személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthetõ megítélésétõl, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthetõ megközelítéstõl.

A megoldás minõségének elbírálásában a következõ általános kritériumok érvényesülnek:

A tartalmi kifejtés minõségének kritériumai

- a téma megértése, szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztõ szövegre vonatkoztatás;
- nyelvi és irodalmi mûveltség, tájékozottság, problémaérzékenység;
- tárgyszerûség;
- mûismeret, kultúrtörténeti, motivikus asszociációk, különbözõ összefüggések megteremtése, tényekkel, ismeretekkel való bizonyítása;
- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás;
- világismeret, gondolkodási kulturáltság;

– az érvelés minõsége, az állítások bizonyítása;
– lényegkiemelés, rendszerezõ képesség.

A szöveg megszerkesztettségének kritériumai

– a feladatban kért mûfaj elemeinek való megfelelés;
– tagolás, a szöveg koherens szerkezete;
– a szerkezeti arányosság (pl. felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya);
– az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minõségének értékelésében alkalmazott kritériumok

– a köznyelvi forma biztos ismerete;
– adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és a kommunikációs helyzetnek megfelelõ stílus;
– világos és lényegre törõ, szabatos elõadásmód;
– gördülékeny szövegalkotás;
– olvasható kézírás, rendezett íráskép.

HELYESÍRÁS, ÍRÁSKÉP

A helyesírás értékelése az útmutató szerint történik. Az értékelõ tanár mind a szövegértési, mind a szövegalkotási feladat megoldásában talált helyesírási hibákat aláhúzza, majd az útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.

– A helyesírási hibák miatt összesen 15 pont vonható le az összteljesítménybõl.
– Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 pont vonható le az összteljesítménybõl.

SZÓBELI VIZSGA

A horvát nyelv és irodalom emelt szintû szóbeli vizsgája külsõ vizsgabizottság elõtt történik.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 20-30 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyûjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggõ más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga egy horvát nyelvi és egy irodalmi témakörhöz megfogalmazott tétel kifejtése. Minden témakörhöz legalább két tétel tartozik, a vizsgázó önállóan dönt, hogy melyik tételt fejti ki. A témakörök arányát, illetve az azokhoz rendelt tételeket a vizsga évében egy szakmai bizottság határozza meg. A témakörök, illetve tételek évrõl évre változ(hat)nak. A meghirdetett nyelvi, illetve irodalmi témakörök száma legalább 25.

A tételek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli vizsgán a vizsgázó kifejt egy nyelvi, illetve egy irodalmi tételt. Az irodalmi tételekhez – a nyilvánosan közzétett témaköröknek megfelelõen – a vizsgázó saját maga által készített olvasmánylistát állít össze. A vizsgázó feleletére az olvasmánylista alkalmazásával készül fel, illetve ennek felhasználásával adja elõ feleletét. Konkrét szerzõkre és mûvekre – a tételnek megfelelõen – a jelölt olvasmánylistája alapján lehet kérdéseket feltenni.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitûzött feladatok – a témák sajátosságainak figyelembe véve – lehetõleg hasonló nehézségûek legyenek, valamint legyen mód a sikeres kifejtésükre a felkészülésre, illetve a feleletre adható idõkeretben.

HORVÁT NYELVI TÉTELSOR

A témaköröket a részletes vizsgakövetelmények Horvát nyelv címû fejezete – Szövegértés, Szövegalkotás, Retorika, Ember és nyelv, A horvát nyelv története, Nyelv és társadalom, Nyelvi szintek, Szókészlettan, A stílus és jelentés – alapján állítja össze az ezzel megbízott szakmai testület. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a témakörök mindegyikéhez legalább két tétel tartozzék.

A tételek a témakörnek, illetve a tételben konkretizált feladatnak megfelelõen tartalmaz(hat)nak egy megállapítást, idézetet, felvezetõ gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. ûrlapot, használati utasítást, újságoldalt, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvû szótár részletét), majd közlik a kifejtendõ feladat megjelölését. A feladatmegjelölés a részletes vizsgakövetelményekre épül.

A tételekben kitûzött feladat lehet az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése, értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, érvek megfogalmazása, a feladatban megjelölt mûfaj elõadása stb.

IRODALMI TÉTELSOR

A szóbeli vizsga témaköreit, illetve tételeit összeállító testület a részletes vizsgakövetelmények Szerzõk és mûvek, valamint Értelmezési szintek témáiból jelöl ki és hirdet meg legalább 25 témakört. A témakörökben az Életmûvek 6 témaköre kötelezõ, továbbá kötelezõ legalább 2 kortárs horvát irodalmi, legalább 2 világirodalmi témakör, valamint 6 az Értelmezési szintek minden témakörébõl; ezen belül 1 népköltészeti témakör, 1 pedig a magyarországi horvátok irodalma témakörbõl. Ez utóbbiak bármelyikében megjelenhetnek különbözõ mûismereti követelmények, azaz a Szerzõk és mûvek különbözõ alkotói. A 18 témakörhöz 7 további témakört évente jelöl ki a szakmai testület.

Minden témakörhöz két tétel tartozik. A tétel tartalmaz/hat egy felvezetõ nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. szépirodalmi idézetet, értekezõ próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzõmûvészeti alkotást, színpadképet, filmet, ábrát, térképet stb.), majd közli a bemutatandó témát, annak kiemelt szempontját, a témának, illetve a kitûzött szempontnak megfelelõen esetleg szerzõ és mû megjelölését. A tétel kifejtésében a diák a saját maga által összeállított és a vizsgabizottság rendelkezésére bocsátott olvasmánylistát alkalmazza.

A tételben kiemelt szempont lehet bármely poétikai, irodalomtörténeti, stíluskorszakbeli, esztétikai, etikai kérdés, valamely életprobléma, motívum, a mûre, a szerzõi életpályára jellemzõ sajátosság.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A horvát nyelvi és az irodalmi tétel kifejtését a vizsgabizottság együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegzõ pontszámot kap.

A vizsgázó szóbeli vizsgateljesítményének értékelése a következõ értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Tartalom – tématartás – a téma bemutatásában érvényesülõ nyelvi, illetve irodalmi, kulturális tájékozottság, tárgyi tudás – megfelelõ szó- és fogalomhasználat – gondolatgazdagság, problémaérzékenység – a témának megfelelõ memoriter szöveghû és tartalmi szempontból indokolt elõadása	30 pont
Elõadásmód, meggyõzõ erõ – a témának megfelelõ világos felépítés – logikus érvelés – világos nyelvi forma – lényegkiemelés, rendszerezés	20 pont

A vizsgázó összpontszámának kialakítása

Az emelt szintû írásbeli vizsgán 100, a szóbeli vizsgán 50, így a horvát nyelv és irodalom emelt szintû vizsgáján összesen 150 pont szerezhetõ.

NARODOPIS

I. OPIS I DETALJNI ZAHTJEVI MATURALNOG ISPITA

A) KOMPETENCIJE

1. Povijesne spoznaje

- Kandidat mora poznavati osnovne karakteristike povijesti nacionalne manjine, podrijetlo zajednice i početke stvaranja zajednice.
- Neka pregleda pisane i nepisane izvore i nasljeđe u svezi s tim.
- Neka upotrijebi slikovne i elektronske izvore.
- Mora poznavati ulogu (svoje) zajednice u društvenoj organizaciji Kraljevine Mađarske.
- Mora poznavati promjene u životu zajednice, neka predstavi utjecaje koje vrijede sve do danas.
- Mora predstaviti interetničke veze.
- Neka otkrije sveze između povijesti matične države i domaće manjine.
- Neka otkrije i interpretira izvore u svezi s mjesnom i regionalnom poviješću zajednice.
- Neka upozna rezultate istraživanja obiteljske povijesti, neka formulira zaključke opće vrijednosti.
- Na osnovi dobivenih ulomaka izvornog materijala, publicistike, slikovnih izvora, elektronskih baza podataka, odnosno osobnih iskustava neka bude sposoban povući paralele između prošlosti i sadašnjosti.

2. Etnografske spoznaje

- Za razumijevanje svakodnevice i blagdana hrvatske narodnosti neka sakuplja informacije iz muzeja i etnografskih zbirki.
- Neka poznaje predmete materijalne kulture zajednice. Neka predstavi nekoliko karakterističnih sredstava i promjene sustava običaja.
- Neka poznaje sustav običaja zajednice u svezi s obitelji, mjesnom zajednicom, vjeri.
- Neka analizira suodnos između globalizacije i održavanja još živih običaja.
- Neka skicira svoje zamisli o strategiji budućnosti.
- Neka prati prezentiranje običaja i blagdana zajednice u pisanim i elektronskim medijima.
- Neka analizira koja je uloga medija u očuvanju vrijednosti nacionalnih manjina.
- Neka izradi plan-projekt: 1. etnografsko nasljeđe i moja obitelj, moja uža zajednica. 2. Kako se može učiniti privlačnim njegovanje tradicija? 3. Uloga tradicije u održavanju nacionalnih i etničkih manjina. 4. Sredstva stvaranja tradicije.

3. Zemljopisne spoznaje

- Neka kandidat poznaje područja naselja domaće zajednice.
- Neka predstavi uzajamni utjecaj zemljopisnog okoliša i specifičnih manjinskih karakteristika.
- Neka interpretira uvjete života.
- Neka predstavi gospodarske veze zajednice.
- Neka analizira posljedice ubrzanja gospodarskog razvoja.
- Neka predstavi gospodarsko-zemljopisne izazove sadašnjice i odgovore manjine na te izazove.
- Neka poznaje alternative manjine u prirodnom i gospodarsko-zemljopisnom okolišu.
- Neka predstavi i interpretira jedan model koji je napravljen na osnovi vlastitih iskustava i istraživanja.

4. Društvene spoznaje

- Neka interpretira one kriterije koji determiniraju osnovne i veće kolektivne veze pripadnika zajednice.
- Neka predstavi kolektivne funkcije.
- Na osnovi pojedinačnih studija neka analizira veze zajednice.
- Neka poznaje i interpretira funkcije i karakteristike onih ustrojstava zajednice koje jačaju hrvatsku manjinu.
- Neka razmotri one mogućnosti pojedinca u kojima on može očitavati pripadnost nacionalnoj zajednici.
- Neka poznaje karakteristične oblike očitovanja nacionalnog identiteta.
- Neka analizira mogućnosti na temelju pojedinačnih studija.

5. Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske manjine

- Neka sakupi one činitelje koji su utjecali na jezik i na promjene jezika zajednice.
- Neka predstavi ulogu dijalekta u očuvanju nacionalnog identiteta zajednice.
- Evidentiranjem uzajamnih odnosa jezika u javnoj uporabi, službenog jezika i dijalekta neka formulira svoje zaključke.
- Neka predstavi karakteristike jezičnih varijanti u usporedbi s matičnim narodom.
- Neka predstavi nekoliko karakterističnih varijanti mjesnog govora.
- Neka predstavi spomenike pismenosti domaće zajednice.
- Neka predstavi, po slobodnom izboru, jedan jezični dokument.
- Neka interpretira jedan poslušani tekst na dijalektu, neka navede odstupanja.
- Neka upozna takva književna djela čija je središnja tema jezik.

6. Graditeljstvo hrvatske manjine

- Neka predstavi stambeni okoliš i društvene objekte zajednice.
- Neka prezentira funkcionalne značajke građevina.
- Neka prezentira formalne i funkcionalne značajke graditeljstva, neka interpretira njihov odnos.
- Neka predstavi opće i uzajamne značajke graditeljstva zajednice. Neka ih analizira.
- Uvažavajući osobitosti zajednice i zahtjeve modernizacije, neka izradi program za očuvanje vrijednosti svoga mjesta.

7. Glazba i plesna kultura hrvatske manjine

- Neka prezentira praksu pjevanja, instrumentalne glazbe i plesa domaće hrvatske zajednice.
- Neka načini povijesni pregled, skicira sadašnje prilike.
- Neka planira glazeno-plesni program, neka prezentira njegovu realizaciju.
- U njegovom programu, pored čuvanja tradicija, neka budu i elementi zabave po zahtjevima sadašnjosti.

8. Spoznaje o manjinskoj politici

- Neka prezentira razvoj manjinskog zakonodavstva i njegov utjecaj na protekla desetljeća.
- Neka napiše studiju o djelatnosti manjinske samouprave.
- Neka evidentira pozitivne i negativne karakteristike te skicira prijedloge za poboljšanje rada.
- Neka prezentira one programe koji imaju za cilj očuvanje nacionalnog identiteta i neka ocijeni njihovu učinkovitost.
- Neka otkrije i interpretira mjesne i regionalne povijesne izvore.
- Neka prezentira rezultate istraživanja povijesti obitelji.
- Neka formulira svoje zaključke u primarnoj zajednici sustava veza narod-manjina.

B) SADRŽAJNI ZAHTJEVI

Srednji i viši stupanj

Dok je na **srednjem stupnju** cilj s manjim teoretskim znanjem primijeniti rezultate osobnih iskustava i spoznaja, dotle je na višem stupnju cilj složenije, općenitije, apstraktivnije prezentiranje sveobuhvatnih pogleda i informacija. Kandidat na srednjem stupnju svoje spoznaje o matičnoj domovini analizira i interpretira u suodnosu s jednom domaćom regijom. Na višem stupnju se raščlamba odnosa među regijama sustavno uklapa u red spoznaja o matičnoj državi.

Tematski krugovi	Primjeri, zahtjevi
I. Hrvati u Budimpešti i okolici glavnog grada – Hrvatska	
1. Povijesne spoznaje	– Najstariji arheološki nalazi: homo neandertalis, vučedolska golubica. – Seoba Hrvata (VII.-VIII. st.) – Hrvatska Kraljevina: Tomislav i Zvonimir. – Gubitak teritorija u vrijeme turskih osvajanja. – Postojanje i značaj osamstoljetne hrvatsko – mađarske državne zajednice (Lijepa Jelena, sv. Ladislav i Zagrebačka biskupija, sv. Stjepan i zagrebačka katedrala, krunidba Kolomana u Biogradu 1102. godine). – Reforme u vrijeme Marije Terezije i Josipa II. Prethodnik društvenih promjena: Maksimilijan Vrhovac, biskup zagrebački. – Doba ilirizma, formiranje vlade hrvatskog bana Josipa Jelačića. – Hrvatsko – mađarska nagodba (1848.). Političke struje i stranke početkom XX. stoljeća. Hrvatska u II. svjetskom ratu. Jugoslavija – razdoblje socijalizma. „Hrvatsko proljeće." Uspostava neovisne Hrvatske (1992.)
2. Etnografske spoznaje	– karakteristike materijalne kulture; – običaji, vjerski život; – blagdani: Bartolovo – „Išo je sveti Bartola/Nosio je kožicu/Na svetom ramišcu." – etnolozi, drvodjelci, majstori: – Hrvatski glasnik – tjednik Hrvata u Mađarskoj; – Kalendar Hrvata u Mađarskoj.
3. Zemljopisne spoznaje, turizam	– Zagreb i njegova okolina; broj stanovnika glavnoga grada je 706800. Gradec i Kaptol. Prvostolnica i crkva sv. Marka. Hrvatsko narodno kazalište, Muzej primijenjene umjetnosti, Akademija. Šetališta, izletišta. – Položaj, klima, biljni i životinjski svijet, promet regije; – Turističke dionice, zavičajne kuće, izdanja;
4. Društvene spoznaje	– Teorije u svezi doseljenjem Hrvata
5. Spoznaje o jeziku hrvatske manjine	– kulturni krug hrvatskih franjevaca u Budimu; – pravopisne reforme Lovre Bračuljevića i Stjepana Vilova; – Matija Petar Katančić, istaknuti predstavnik hrvatskog klasicizma; – molitvenik Marijana Jaića, teolog Emerik Pavić; – odnos narječja (štokavsko, kajkavsko, čakavsko) i književnog jezika;

Tematski krugovi	Primjeri, zahtjevi
	– obiteljska imena i imena čestica polja (uže) zajednice; – dvojezičnost; – mjesni predstavnici recentne književnosti hrvatske manjine;
6. Graditeljstvo i slikarstvo hrvatske manjine	– Julije Klović, slikar renesanse; – stambeni okoliš i javni objekti Hrvata u gradovima;
7. Spoznaje o glazbenoj i plesnoj kulturi hrvatske zajednice	– dijalektička uloga balkanske narodne glazbe i plesa; – hrvatski folklorni ansambl „Luč” iz Budimpešte; – hrvatski zbor i orkestar iz Tukulje; – folklorni ansambli regije koji djeluju u okvirima udruga
8. Manjinskopolitičke spoznaje	– uloga Demokratskog saveza južnih Slavena u Mađarskoj u razvoju hrvatstva u Mađarskoj (1945.-1990.); – manjinsko zakonodavstvo u proteklim desetljećima; – Hrvatska državna samouprava, Savez Hrvata u Mađarskoj, hrvatska samouprava Budimpešte, kvartovske hrvatske samouprave; – prijateljske veze manjinskih samouprava s drugim gradovima-prijateljima
II. Hrvati u Bačko-kiškunskoj županiji – Hrvatska	
1. Povijesne spoznaje	– Dalmacija u srednjem vijeku, 400-godišnja vladavina Venecije, Dubrovnik sačuvao neovisnost; – pohod kralja Marije po Bosni, protuturske borbe. Bosna i Turci. Mađarska u tri dijela. Zlatno doba Dubrovnika. Pod vlašću Francuza;
2. Etnografske spoznaje	– etnolog i autor udžbenika Stjepak Velin, Balint Vujkov, sakupljač narodnih pripovijedaka; – narodni običaji, (materice) vjerski život; – blagdani: Duhovi – „Mi kolu idemo,/Kolo od nas biži.” – etnolozi, drvorezbari, majstori;
3. Zemljopisne spoznaje, turizam	– od Zadra do Dubrovnika: industrija i poljodjelstvo, jezera, otoci, ušće Neretve: – položaj, klima, biljni i životinjski svijet, promet regije; – turistički putevi, zavičajne kuće, zbirke, izdanja;
4. Društvene spoznaje	– teorije o seobi zajednice, vjerski život; karakteristike gospodarstva do XVII.-XX. stoljeća; prosvjeta;
5. Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske manjine	– Mišo Jelić, pjesnik i prosvjetitelj; drame i proza Antuna Karagića; djela Mihovila Radnića; epsko pjesništvo Grgura Peštalića; Ivan Petreš, urednik, prosvjetitelj i dramatičar; – odnos narječja (štokavskog) i književnog jezika; – obiteljska imena i toponimi uže okolice, – dvojezičnost; – mjesni predstavnici recentne hrvatske manjinske književnosti;
6. Poznavanje graditeljstva hrvatske narodnosti, slikarstvo	– slike Katice Jasenović, pasteli Stipana Kubatova, akvareli Ruže Kuković; – stambeni okoliš, javni objekti Hrvata u gradovima;

Tematski krugovi	Primjeri, zahtjevi
7. Poznavanje glazbene i plesne kulture hrvatske manjine	– dijalektička uloga balkanske narodne glazbe i plesa; – folklorni sastavi regije koji djeluju u okvirima udruga;
8. Manjinskopolitičke spoznaje	– manjinsko zakonodavstvo u proteklim desetljećima; – udruga (regionalna) bačvanskih Hrvata, djelatnost seoskih udruga; – veze hrvatske manjinske samouporave s gradovima-prijateljima;
III. Hrvati u Baranji i Podravini – Hrvatska	
1. Povijesne spoznaje	– Mohačka bitka (1526.). Pobuna kmetstva i njegove posledice. Sigetski junak Nikola Zrinski (1566. Vojna krajina. Prodor islama u Bosnu. Djelatnost franjevaca. Seljačke bune protiv Turaka.
2. Etnografske spoznaje	– pripovjedači Andrija Hideg i Kata Rožić; – Marko Horvat, pripovjedač iz Kašada; – osobitosti materijalne kulture; – narodni običaji, vjerski život; – pohod mohačkih bušara, – blagdani: Uskrs – „Bože naš, vodi nas u taj kraj!” – etnolozi, lončari, tkalci, vezilje, graditelji tambura, i ostali majstori; – radio i televizija Hrvata u Mađarskoj; – vjerski časopis Hrvata u Mađarskoj;
3. Zemljopisne spoznaje, turizam	– Osijek i Slavonija, poljodjelski proizvodi: pšenica, kukuruz, suncokret; Baranjski trokut, Turopolje: najveća hrvatska zračna luka, tradicijska arhitektura, Sisak i Banovina; – položaj, klima, biljni i životinjski svijet, promet regije; – turistički putevi, zavičajne kuće, zbirke, izdanja
4. Društvene spoznaje	– teorije o seobi zajednice; vjerski život; osobitosti gospodarstva do XVII.-XX. stoljeća; prosvjeta;
5. Spoznaje o jeziku hrvatske manjine	– kulturno povijesni značaj Ivana Česmičkog (Janusa Pannoniusa), biskupa pečuškog; – učeničke godina Augusta Šenoe; – molitvenik Stipana Grdenića; – odnos narječja (štokavskog, kajkavskog) i književnog jezika; – imena dijelova polja i obiteljska imena uže zajednice; – dvojezičnost; – mjesni predstavnici recentne književnosti hrvatske manjine;
6. Poznavanje graditeljstva, slikarstvo	– slikari: Josip Fučkar i Đuro Šarkić; – stambeni okoliš i javni objekti Hrvata u gradovima;
7. Poznavanje glazbene i plesne kulture hrvatske manjine	– dijalektička uloga balkanske narodne glazbe i plesa; – Antun Kanižlić, obnovitelj crkvene glazbe – Pečuški folklorni ansambl; – Hrvatsko kazalište u Pečuhu; – folklorni sastavi regije koji djeluju u okvirima udruga;

Tematski krugovi	Primjeri, zahtjevi
8. Manjinskopolitičke spoznaje	– manjinsko zakonodavstvo tijekom proteklih desetljeća; – hrvatske manjinske samouprave, udruga baranjskih Hrvata (regionalna), udruga podravskih Hrvata (regionalna), pečuški Klub Augusta Šenoe; – veze manjinskih samouprava s gradovima-prijateljima;
IV. Hrvati u Zaladskoj županiji – Hrvatska	
1. Povijesne spoznaje	– širenje reformacije u Hrvatskoj; – Zrinski i Frankopani;
2. Etnografske spoznaje	– ulice s kućama građene uz cestu (XVIII. st.) kuće s drvenom konstrukcijom, slamnatim krovom i otvorenim ognjištem; – bojano pokućstvo: zdreva, zdelnjak, klopa na voglu, stolec, lajca; geometrijski motivi na tekstilu: na korpu robec, zgorna plafta; narodna nošnja: flajdanka, tokica, frton, žnora i puculica, lajbec, škerlak – prehrana: juha z glivame, zele s mesom, kuruzne pipice, zdignjena zlevanka; – narodni običaji, vjerski život; – blagdani: Đurđevo – „Sveti Đura kresa kure.” – etnolozi, drvodjelci, majstori;
3. Zemljopisne spoznaje, turizam	– Hrvatsko zagorje, Varaždin, Međimurje: gusto naseljeno područje (140 stanovnika/1 km^2), dvorci, toplice. Industrija. Poljodjelstvo: povrtlarstvo, vinarstvo, uzgoj krumpira; – položaj, klima, biljni i životinjski svijet, promet regije; – turistički putevi, zavičajne kuće, zbirke, izdanja;
4. Društvene spoznaje	– spoznaje o seobi zajednice; vjera; karakteristike gospodarstva do XVII.-XX. st.; prosvjeta;
5. Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske manjine	– autori rječnika: Franjo Sušnik i Andrija Jambrešić; – odnos narječja (kajkavskog) i književnog jezika; – obiteljska imena i imena dijelova polja uže zajednice; – dvojezičnost; – mjesni predstavnici recentne književnosti Hrvata u Mađarskoj;
6. Poznavanje graditeljstva, slikarstva hrvatske manjine	– stambeni okoliš i javni objekti Hrvata u gradovima;
7. Poznavanje glazbene i plesne kulture hrvatske manjine	– dijalektički utjecaj mađarske narodne glazbe i plesa; – Vinko Žganec, istraživač narodne glazbe, Đuro Deželić, sakupljač narodnih pjesama; – folklorni ansambli regije koji djeluju u okvirima udruga;
8. Manjinskopolitičke spoznaje	– zakonska regulativa manjina tijekom proteklih desetljeća; – hrvatske manjinske samouprave, udruga zalskih Hrvata (reginalna), djelatnost seoskih udruga; – veze manjinskih samouprava s gradovima-prijateljima;
V. Hrvati u Željeznoj i Đursko-mošonsko-šopronskoj županiji – Hrvatska	
1. Povijesne spoznaje	– Hrvatska i Monarchija. Bitka kod Kisega i kapetan utvrde Nikola Jurišić. Seoba naroda u XVI. stoljeću: naseljavanje Hrvata u Italiji, zapadnoj Mađarskoj, južnoj Austriji, Slovačkoj i Moravskoj;

Tematski krugovi	Primjeri, zahtjevi
2. Etnografske spoznaje	– osobitosti materijalne kulture; – arodni običaji, vjerski život; – blagdani: Božić: „Kod Betlehema trava zelena,/Onde Marija Sinka rodila.” – etnolozi, drvodjelci, lončari i drugi majstori;
3. Zemljopisne spoznaje, turizam	– Gorski kotar: drvna industrija, lovstvo, medvjedi; Rijeka i hrvatska obala: najveća hrvatska luka, Pomurski muzej, mjesto hodočašća. Otok Krk i prvi kameni pisani spomenik. Istra: regionalne osobitosti. Rimski nalazi. Lika: stočarstvo, Plitvička jezera Senj i bura; – položaj, klima, biljni i životinjski svijet, promet regije; – turističke staze, zavičajne kuće, zbirke, izdanja;
4. Društvene spoznaje	– spoznaja o seobi zajednice; vjera; karakteristika gospodarstva do XVII.-XX. st., prosvjeta;
5. Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske manjine	– filolog Bartol Kašić; – teolog i pjesnik Mate Meršić-Miloradić; moralist Ivan Mušković; prosvjetitelj Mihovil Naković: pisanje udžbenika i pravopisna reforma; – odnos narječja (čakavskog, štokavskog, kajkavskog) i književnog jezika; – obiteljska imena i imena dijelova polja uže zajednice; – dvojezičnost; – mjesni predstavnici recentne književnosti hrvatske manjine;
6. Poznavanje graditeljstva i slikarstva hrvatske manjine	– crkve, školske zgrade, seoske kuće u znaku baroka i klasicizma; – grafike Luje Brigovića; – stambeni okoliš i javni objekti Hrvata u gradovima;
7. Poznavanje glazbene i plesne kulture hrvatske manjine	– dijalektički utjecaj njemačke i slovačke narodne glazbe i plesa; – Fran Kurelac, sakupljač narodnih pjesama; – Gašpar Glavanić, obnovitelj crkvenih pjesama; – folklorni sastavi regije koji djeluju u okvirima udruga;
8. Manjinskopolitičke spoznaje	– manjinsko zakonodavstvo tijekom proteklih desetljeća; – hrvatske manjinske samouprave, Društvo gradišćanskih Hrvata (regionalno), djelatnost seoskih udruga; – veze manjinskih samouprava s gradovima-prijateljima;

II. OPIS ISPITA

Ispit se na srednjem i na višem stupnju sastoji od pismenog i usmenog dijela.

PISMENI ISPIT

Sasdržajni sastav

Zadatak kandidata na višem stupnju pismenog ispita napisati jedan esej.

Pismeni ispit zasnovan je na detaljnim ispitnim zahtjevima. Na srednjem je stupnju zahtjev da kandidat poznaje jedan od osam područja – tako da ono sadrži presjek regije u kojoj je mjesto boravka/rođenja kandidata te da poznaje povijesne i zemljopisne suodnose s matičnom državom. Na višem stupnju je ispit zasnovan na pet regija Hrvata u Mađarskoj i njihovom suodnosu. Sukladno tome (na ispitu srednjeg stupnja) se zahtijeva usvajanje spoznaja, (na višem stupnju) sposobnost odabira i od informacija različitog karaktera sposobnost donošenja zaključaka općeg značaja. Ispit s osam spoznajnih područja sadrži izvore u svezi s problemima koji su na pisanom, slikovnom, tonskom i elektronskom zapisu. Kandidat u svezi stim suvislo iznosi svoj osobni stav u 600-700 riječi birajući između tri zadana naslova. Kandidat za rješenje zadatka ima 180 minuta.

Ocjena

Za cijeli se zadatak može dobiti najviše 100 bodova.

USMENI ISPIT

Usmeni ispit sastoji se od dva obavezna dijela i jednog izabranog dijela.

Obvezatne spoznaje:

1. Povijesne spoznaje ili Manjinskopolitičke spoznaje
2. Etnografske spoznaje ili Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske manjine

Spoznaje po izboru:

Dublje upoznavanje jednog područja, izrada projekta u posljednjoj godini pripreme za ispit te prezentiranje na usmenom dijelu ispita.

Polaganje ispita iz narodnosnog narodopisa na višem stupnju obavlja se pred vanjskim ispitnim odborom, a na srednjem stupnju pred školskim ispitnim odborom.

Vrijeme koje se daje za pripremu na usmeni odgovor: 30 minuta

Vrijeme za davanje odgovora:
Na srednjem stupnju: 15 minuta
Na višem stupnju: 20 minuta

Tijekom pripreme na ispit kandidatima su na raspolaganju pisani izvori (kalendar, novine, temeljne izvorne zbirke) CD, tonski i slikovni zapisi.

Sadržajna struktura

Na usmenom ispitu srednjeg i višeg stupnja kandidat u trajanju od 10 minuta prezentira jedan plan-projekt. Nakon toga ima na raspolaganju 5 (10) minuta kako bi samostalno obrazložio izvučenu tezu. Iz svakog spoznajnog područja kandidat ima na raspolaganju po 10 teza, tako kandidat iz svake grupe od 2x10 teza može izvlačiti tezu. Uz svaku tezu treba spojiti po dva različita, ali sadržajno ista izvora. Neka teze budu sličnog stupnja težine, neka za njihovo rješavanje treba isto toliko vremena.

Ocjena

Najviši broj bodova učinka usmenog ispita je 50 bodova. Unutar toga se za plan-projekt može dati 30, a za ostala dva spoznajna područja po 10 bodova.

Prezentiranje plana-projekta (30 bodova)

- sadržajno bogatstvo 5 bodova
- logično grupiranje korištenih spoznaja 5 bodova
- zornost predavanja 5 bodova
- veze projekta sa stranim pojavama 5 bodova
- jedinstvenost motrišta predstavljene pojave 10 bodova

Povijesne ili manjinskopolitičke spoznaje i etnografske ili spoznaje u svezi s jezikom
(2 x 10 bodova)

- sposobnost odabira iz materijala koji je na raspolaganju 2 boda
- sposobnost jasnog i logičnog grupiranja prikupljenih informacija 2 boda
- zornost predavanja, jezično oblikovanje 2 boda
- ugradnja pojedinačnih iskustava u odgovor 4 boda

Kriteriji za sastavljanje pismenih i usmenih zadataka.

Povijesne spoznaje

- Neka kandidat pomoću izvornog materijala pokaže karakteristične točke na putu formiranja zajednice.
- Neka skicira način života i sustav vrijednosti zajednice. Neka ukaže na promjene.
- Neka prikaže one elemente koji su pomogli hrvatskoj zajednici da postane politički čimbenik.
- Neka otkrije glavne crte odnosa matične države i hrvatske zajednice u Mađarskoj. Neka prezentira njihov utjecaj na život pojedinca i zajednice.
- Na osnovi obiteljske povijesti neka prezentira razvoj uže zajednice u životu tri generacije. Neka ocijeni snage koje utječu na razvoj.

Etnografske spoznaje

- Neka postavi materijalnu kulturu hrvatske manjine.
- Neka predstavi običaje naselja, kulturu gradnje, spoznaje o stanovanju.
- Neka poznaje običaje koji se vezuju za kalendar i običaje života u obitelji. Neka ih projicira na današnje društvo.
- Neka prezentira karakteristike narodne nošnje.
- Neka poznaje kulturu jedenja.
- Neka ima spoznaja o medijima. Neka ima prijedloga u vezi s tim.

Zemljopisne spoznaje

- Pomoću datog izvora neka predstavi područja naselja Hrvata u Mađarkoj. Neka ocijeni zemljopisne datosti.
- Neka pomoću izvora skicira zemljopisne karakteristike date mikroregije. Neka pokaže mogućnosti razvoja.
- Neka pomoću datih izvora otkrije gospodarske veze hrvatske manjine u datoj mikroregiji.
- Pomoću datog materijala neka pokaže mogućnost razvoja jednog naselja gdje žive Hrvati.

Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske manjine

- Na osnovi jednog spomenika hrvatske pismenosti neka pokaže nekoliko karakterističnih razlika u odnosu na današnji razgovorni jezik.
- Na primjeru prijevoda na razgovorni jezik slušanog teksta neka ukaže na bitna odstupanja.
- Neka upozna ona književna djela Hrvata u Mađarskoj u kojima se koristi jezik hrvatske manjine.

Poznavanje graditeljstva hrvatske manjine

- Pomoću slikovnog materijala neka usporedi stare i nove građevine naselja. Neka objasni razlike.
- Na osnovi slika neka istakne karakteristične crte graditeljstva hrvatske manjine.
- Neka usporedi zgrade naselja. Neka istakne njihove opće crte. Neka ukaže na različitosti.
- Neka argumentira u cilju njihove zaštite.

Poznavanje glazbe i plesne kulture hrvatske manjine

- Neka objasni ulogu u životu domaćeg hrvatstva onih očitovanja u pjesmi, glazbi i plesu koja se vezuju uz kalendarsku godinu ili život obitelji.
- Neka stvori suglasje između nastojanja za očuvanje tradicija i kulturnih potreba današnjice. Neka napravi plan programa u kojem će pripaziti na različite potrebe generacija.

Manjinskopolitičke spoznaje

- Neka ocijeni pravnu regulativu. Neka ukaže na veze između tijeka razvoja zakonske regulative i razvoja položaja Hrvata u Mađarskoj.
- Na osnovi pojedinačne studije neka analizira djelatnost date hrvatske manjinske samouprave. Neka formulira prijedloge za dati slučaj. Neka ukaže u kojoj se mjeri u programima hrvatske manjinske samouprave ili udruge pojavljuju nastojanja za očuvanje nacionalnog identiteta.

HRVATSKI JEZIK

(Nastava jezika u predmetnoj nastavi)

UVOD

Cilj maturalnog ispita iz hrvatskog narodnosnog jezika u predmetnoj nastavi

Budući da je glede opisa ispitnih zahtjeva u svezi s jezicima, odnosno u svezi s mjerenjima jezičnih razina mjerodavan jezični opis Europskog savjeta – za srednji stupanj: B1 – B2, za viši stupanj: B2 – C1, za narodnosni – pa tako i hrvatski jezik su na oba stupnja odlučujući elementi razumijevanje teksta te djelatnosti i sposobnosti pismenog i usmenog stvaranja teksta.

Struktura ispita

Ispit se sastoji od *pismenog i usmenog* dijela.

Glavninu ispita čini mjerenje 4 osnovne sposobnosti: razumijevanje pročitanog teksta, razumijevanje slušanog teksta, vještina govorenja i vještina pisanja.

Sveukupan broj bodova daje sliku o kandidatovoj komunikativnoj kompetenciji u materinskom (stranom) jeziku. Za primjenu komunikativne kompetencije korisnik mora imati odgovarajući fond riječi i mora poznavati strukturu jezika.

Komunikativna kompetencija omogućuje korisniku da razumije i stvara pisane i govorne tekstove i priopćenja koji se sreću u stvarnom životu.

Uspješnost komunikacije, međutim, ne ovisi samo o gramatičkom oblikovanju priopćenja, već o tome da li je dato priopćenje učinjeno na odgovarajućem mjestu, u odgovarajućem vremenu, u odgovarajućem stilu:

- jezična kompetencija
- sociolingvistička kompetencija
- tekstualna kompetencija
- strateška kompetencija
- sociokulturna kompetencija.

Kandidat mora poznavati kulturnu povijest Hrvata u Mađarskoj, osobitosti njihovog jezika, aktualna pitanja manjine. Na osnovi pročitanog mora znati samostalno reagirati na zaključke koji su formulirani u beletrističkim tekstovima različitih vrsta i realističkih razdoblja.

Ispit se na oba stupnja sastoji od 5 dijelova:

- razumijevanje pročitanog teksta
- jezična pravilnost
- razumijevanje slušanog teksta
- vještina pisanja
- vještina govorenja.

I. **OPIS I DETALJNI ZAHTJEVI MATURALNOG ISPITA**

1. Sposobnosti i vrste tekstova

	ZAHTJEVI	
	Srednji stupanj	**Viši stupanj**
1.1 Razumjevanje pročitanog teksta	Sposobnosti: Kandidat je sposoban – razumjeti bit, poruku teksta, – razumjeti i slijediti misaoni slijed teksta – razumjeti ključne informacije (osobe, vrijeme, mjesto, smjer, količina) – razdvojiti bitne od nebitnih informacija, – razumjeti argumente za i protiv datog stanovišta, – potražiti podatak-informaciju za razumijevanje cilja, – razumjeti tekst do komunikativne funkcionalnosti detalja, – primijeniti razne strategije čitanja (npr. prepoznati značenje nepoznatih riječi), – razlikovati činjenično priopćenu informaciju od mišljenja, – prepoznati i razumjeti kompoziciju različitih tekstova.	Kandidat je sposoban za ono što je navedeno kod srednjeg stupnja, nadalje – sposoban je razumjeti sekundarni smisao teksta
	Vrste tekstova: – funkcionalni tekstovi (npr.: jelovnik, red vožnje, programi, uputstvo za uporabu, tiskanica, katalog, vozna karta, natpisi, prometni propisi, oglasi, opisi proizvoda, turističke ponude, preporuke za film i knjige), – pisma, – novinski članci, – znanstveno-popularni tekstovi općepoznatih tema, – književni tekstovi (npr.: pripovijetka, pjesma, pripovijest, putopis, roman, drama), – e-mail i ostalo	isto, nadalje – kritički napisi.
1.2 Jezična pravilnost	Sposobnosti: Kandidat je u stanju – uključiti osnovne gramatičke konstrukcije u rečenicu (prepoznavanje, dopuna, ostvarenje),	 Kandidat je u stanju – uključiti raznovrsne gramatičke konstrukcije u rečenice (prepoznavanje, dopuna, ostvarenje)

	ZAHTJEVI	
	Srednji stupanj	**Viši stupanj**
	– uključiti osnovne leksičke elemente u rečenicu (prepoznavanje, dopuna, ostvarenje), – točno upotrijebiti osnovne gramatičke i leksičke konstrukcije u jednostavnijim tekstovima.	ostvarenje), – uključiti raznovrsne leksičke elemente u rečenice (prepoznavanje, dopuna, ostvarenje), – točno jezično upotrijebiti gramatičke i leksičke konstrukcije i u kompleksnijim tekstovima.
1.3 . Razumijevanje slušanog teksta	Kandidat je u stanju – razumjeti bit, cjelovitu poruku teksta, – razumjeti i slijediti misaoni slijed teksta, – razumjeti ključne informacije (npr.: lica, vrijeme, mjesto, smjer, količina, razlog), – razumjeti potrebne činjenične informacije za razumijevanje cilja, – primijeniti različite strategije razumijevanja (npr.: zaključivanje o značenju nepoznatih riječi na temelju konteksta).	Kandidat je u stanju izvršiti navedeno kod srednjeg stupnja, nadalje – razumjeti argumente za i protiv datog stajališta, – prepoznati ton teksta, – zaključiti o odnosu među govornicima.
	Vrste tekstova: – javna priopćenja, priopćenja (npr: na kolodvoru, u zračnoj luci, u robnoj kući), – na telefonu snimljeni tekstovi (npr.: telefonska sekretarica, službe informiranja: stanje na cestama, radno vrijeme, red vožnje), – uputstva (npr.: na ulici, u zračnoj luci, na kolodvoru, u pristaništu), medijska priopćenja (npr.: vremenska prognoza, najava programa, kratka vijest), – razgovori, telefonski razgovori, – reportaže, intervjui, – izvješća, predavanje, – znanstveno-popularni tekstovi o općim temama, – kazališne predstave, opere, – igrani filmovi, dokumentarni filmovi, – koncerti, narodne pjesme, šlageri, – športski prijenosi.	isto, nadalje – znastvena predavanja, – okrugli stolovi, – diskusije.

	ZAHTJEVI	
	Srednji stupanj	**Viši stupanj**
1.4 Sposobnosti (vještina) pisanja	Sposobnosti: Kandidat je u stanju – u datim situacijama i ulogama očitavati se, odnosno ostvariti date komunikacijske namjere (Vidi dio s naslovom Komunikacijske situacije i namjere!) – pisati tekstove različitih vrsta na teme koje su date u poglavlju Tematski krugovi, – napisati koherentne tekstove (s ukazivanjem prema naprijed i nazad, osnovnim sinonimama i veznicima), – svoje mišljenje logično i sukladno zahtjevima date vrste teksta složiti, odnosno svoj pismeni uradak prikladno sagraditi i raščlaniti, – sukladno vrsti teksta, namjeri priopćenja i odnosa prema onome kome se upućuje – izabrati odgovarajući stil i ton, – stvoriti pismeni tekst koji je u skladu s formalnim zahtjevima date vrste teksta, – tako se izraziti da njegove eventualne gramatičke netočnosti i uporaba riječi ne sputavaju razgumijevanje.	Kandidat je u stanju – stvoriti tekst zahtjevnijih rečeničnih konstrukcija pogodne za priopćenje složenijeg misaonog slijeda, – sukladno složenijem misaonom slijedu zahtjevno složiti tekst, – svoje misli jezično točno formulirati, – svoje stajalište, sustav argumenata dosljedno, složeno, nijansirano obrazložiti.
	Vrste tekstova: – puroka, podsjetnik. – kratko priopćenje osobne naravi, – zabilješka u dnevnik, – čestitka, brzojav, – pozivnica, – privatno pismo, službeno pismo, – autobiografija, – natječaj, – zamolba, – članak za školske novine, – pokretanje rasprave, istupanje u raspravi, – argumentiranje, prikaz-komentar.	isto, nadalje – pisma čitatelja, – stvaranje tekstova tipa eseja književne i neknjiževne tematike, – izražavanje raspoloženja i mišljenja iniciranih umjetničkim djelima

	ZAHTJEVI	
	Srednji stupanj	**Viši stupanj**
1.5 Govorne svještine	Sposobnosti Kandidati je u stanju – očitovati se u datim situacijama i ulogama, odnosno ostvariti date komunikacijske namjere (Vidi poglavlje *Komunikacijske situacije i namjere),* – sudjelovati u razgovoru o zadanim temama (vidi dio teksta pod naslovim *Tematski krugovi!)* – svoje mišljenje iznijeti razumljivo i suvislo, – govoriti tako da njegova artikulacija, intonacija i tempo govora ne sputavaju razumljivost, – primijeniti jednostavne komunikacijske strategije, (npr.: iniciranje/nastavak razgovora; primanje/predaja informacija, jednostavne kompenzacijske strategije), – primijeniti u govoru osnovna pravila uljuđenosti u jeziku (formalan/informalan), – tako se izraziti da njegove eventualne gramatičke i leksičke netočnosti ne sputavaju razumijevanje, – formalno ispravan prikaz doživljaja pročitanog, osobnog stava, – tekstu vjerna izvedba napamet naučenog.	Kandidat je u stanju učiniti navedeno kao kod srednjeg stupnja, nadalje – svoje misli izraziti nijansirano, – svoja stajališta, sustav argumentacije priopćiti dosljedno, kontinuirano, složeno, – adekvatno složenijem misaonom slijedu govoriti zahtjevnijim rečeničnim konstrukcijama, – govoriti takvom artikulacijom, intonacijom i tempom da govor bude razumljiv, – primijeniti raznovrsne komunikacijske strategije (npr.: djelotvorna primjena kompenzacijskih strategija), – svoje misli s gramatičkog gledišta priopćit točno, – temi adekvatna samostalna primjena moralnih, estetskih, stilističkih, metričkih i jezičnih pojmova, – definiranje i usporedba pojmova i u povijesnim kontekstima.

2. TEMATSKI KRUGOVI

Sadržajni dio maturalnog ispita čine dolje navedeni tematski krugovi. Zadaci se tematski zasnivaju na njima. Taj je popis, respektirajući preporuke Okvirnog programa, sadrži detaljnu razradu tematskih krugova navedenih u općim zahtjevima maturalnog ispita za srednji i viši stupanj. Bez namjere da bude cjelovit i konačan, popis sadrži istaknute autore, karakteristične teme i motive starije, novije i recentne hrvatske književnosti. Kratki izvodi i memoriteti koji predstavljaju hrvatsku književnost, njena rubna područja, odnosno regionalnu kulturu – organski se nadovezuju na pojedine tematske cjeline i pomažu obradu u čijem je središtu tekst. Neka učenik na srednjem stupnju za domaću lektiru obradi po jednu novelu i jedan kraći roman u izvorniku, a na višem stupnju po jedno reprezentativno djelo datog razdoblja. Tematski krugovi navedeni kod srednjeg stupnja vrijede i za viši stupanj.

	ZAHTJEVI	
	Srednji stupanj	**Viši stupanj**
2.1 Osobne veze i odnosi, obitelj:	– osoba, autobiografija i važnije životne postaje (prekretnice) kandidata – svakodnevica obiteljskog života, kućni poslovi – osobni planovi – roman hrvatskog realizma (izvodi) *Ante Kovačić: U registraturi, Josip Kozarac: Mrtvi kapitali, Vjenceslav Novak: Posljednji Stipančići.* – *dijelovi iz djela Ivana Brlić-Mažuranić: Priče iz domovine* – *dječje pjesme Zvonimira Baloga, Luke Paljetka, Vesne Parun* – napamet*: dječje pjesme*	– uloga obitelji u životu pojedinca i u društvu – podjela poslova u obitelji, uloge u obitelji, suživot generacija – *roman Josipa Kozarca: Mrtvi kapitali* – *dijelovi iz zbirke pripovjedaka Ksavera Šandora Gjalskog: Pod starim krovovima* – *Ivana Brlić-Mažuranić: Čudnovate zgode šegrta Hlapića* – *iz kratke proze Frana Mažuranića*
2.2 Čovjek i društvo	– vanjska i unutarnja karakterizacija druge osobe – krug prijatelja – svijet onih iznad deset godina: veze s vršnjacima, sa starijima – ženske i muške uloge – blagdani, obiteljski blagdani – odijevanje, moda – kupovina usluge – sličnost i različitost među ljudima – *portret Vladimira Nazora, njegove pripovijesti na temu mladosti* – *hrvatska generacija u trapericama: dijelovi iz romana Alojza Majetića, Zvonimira Majdaka* – *pjesme Dragutina Tadijanovića* – članci obiteljskih tjednika u boji – napamet: *jedna Tadijanovićeva pjesma*	– kvalitet i važnost ljudskih odnosa (prijateljstvo, ljubav, brak) – pobuna ili prilagodba; traženje putova onih iznad 10 godina – predrasude, društveni problemi i njihovo rješavanje – značaj blagdana u životu pojedinca i u društvu – odijevanje kao izraz društvene pripadnosti – potrošačko društvo, promidžbene poruke – društvene norme ponašanja – *pjesme Silvija Strahimira Kranjčevića* – napamet: *jedna Kranjčevićeva pjesma*

	ZAHTJEVI	
	Srednji stupanj	**Viši stupanj**
2.3 Naša okolica	– dom, mjesto prebivališta (prikaz sobe, stana, kuće) – znamenitosti u mjestu prebivališta, usluge, mogućnosti razonode – usporedba gradskog i seoskog načina života – biljni i životinjski svijet naše okolice – zaštita okolice naše uže sredine: Što možemo činiti za našu okolinu, kako očuvati prirodu? – vrijeme – *odlomci povijesnih romana Augusta Šenoe* – *opis krajolika Josipa Kozarca* – *odlomci pripovijesti Ksavera Šandora Gjalskog* – *književnost Hrvata u Mađarskoj: Stipan Blažetin, Marko Dekić, Jolanka Tišler* – *karakteristični primjerci regionalnog pjesništva*	– problemi razvoja mjesta prebivališta i njegove okolice – sklad čovjeka i prirode – mogućnosti i problemi zaštite okoliša – *roman Augusta Šenoe: Zlatarevo zlato* – *odlomci iz pripovijesti Vladimira Nazora* – *dijalektalna pjesma Balote, Domjanića i Nazora* – *pejzažne pjesme Vladimira Vidrića* – *pjesništvo Augusta Cesarca i Tina Ujevića* – *hrvatsko naivno slikarstvo* – napamet: *narodne pjesme, jedna pjesma A. Cesarca*
2.4 Škola	– predstavljanje svoje škole (osobitosti, npr.: stručno usavršavanje, odjeli) – nastavni predmeti, raspored sati, interes, školski rad – učenje jezika, uloga i važnost znanja jezika – događaj školskog života koji se ne vezuju uz učenje, školske tradicije – *kulturno i književno nasljeđe mjesta i regije* – *regionalna televizija, tekstovi pjesama, pojavnost adaptacije* – *elektronske vrste populiziranja književnosti*	– tipovi škola i školskih sustava u Mađarskoj i u drugim državama – slični događaji i tradicije u inozemnim školama – biseri slikarstva hrvatskog realizma – hrvatski omladinski roman (ulomci) – moderni strip
2.5 Svijet rada	– učenički rad, zapošljavanje preko ljeta – izbor zanimanja, nastavak školovanja ili zaposlenje – *prosvjetiteljstvo u Hrvata. Ulomci iz djela Tituša Brezovačkog, Andrije Kočića Miošića, Matije Petra Katančića, Matije Antuna Reljkovića* – *portret i pjesme Petra Preradovića* – *kratki romani Augusta Šenoe (ulomci)* – napamet*: jedna pjesma P. Preradovića*	– mogućnosti i uvjeti zapošljavanja u domovini i u drugim državama, popularna zanimanja – *istaknuta djela hrvatskog graditeljstva*

	ZAHTJEVI	
	Srednji stupanj	**Viši stupanj**
2.6 Način života	– dnevni red, dnevni raspored poslova – zdrav način života (pravilna i nepravilna ishrana, uloga tjelesne aktivnosti u očuvanju zdravlja, njega tijela) – običaji u obitelji u svezi s ishranom – jela, omiljena jela – ishrana u školskom restoranu, u restoranima; samoposlugama – česta oboljenja, povrede, nesreće – liječenje (kućni liječnik, specijalist, bolnice) – *hrvatska narodna poezija* – *hrvatska renesansa. Drama Marina Držića (ulomci)* – *hrvatski barok. Fragmenti djela Ivana Gundulića* – *suvremena hrvatska književnost. Ulomci iz proze Pavla Pavličića* – napamet: jedan monolog Marina Držića	– običaji uz jelo u našoj domovini i u drugim državama – specijaliteti u našoj domovini i u drugim državama – uvjeti i važnost kulturne ishrane – bolesti ovisnika – alternativno liječenje – komedija Marina Držića: Dundo Maroje
2.7 Slobodno vrijeme, obrazovanje, razonoda	– zanimanje u slobodno vrijeme, hobiji – kazalište, kino, koncert, izložba itd. – šport, omiljeni šport, šport u školi – čitanje, radio, televizija, video, računalo, Internet – događaji u kulturi – *hrvatska renesansa. Dubrovnički petrarkisti* – *hrvatski romatizam. Pjesme Stanka Vraza* – *razdoblje hrvatskog modernizma. Portret i pjeništvo Antuna Gustava Matoša* – *sredstva za postizanje efekata u djelima popularne književnosti* – *napamet: jedna renesansna pjesma i jedna pjema S. Vraza ili A. G. Matoša*	– značaj slobodnog vremena u životu čovjeka – uloga umjetnosti u svakodnevici – rekreacijski šport, vrhunski šport, opasni športovi – uloga i utjecaj knjiga, medija, Interneta – jedna pripovijest Antuna Gustava Matoša – raščlamba suodnosa tema i književne vrste, odnosno književne vrste i kompozicije – intelektualne i duhovne motivacije čitanja književnosti – ocjena masovne kulture
2.8 Putovanje, turizam	– prometna sredstva, mogućnosti prometa, javni promet – ljetovanja u domovini, u inozemstvu – pripreme za putovanje, planiranje i organiziranje putovanja – prednosti i nedostaci pojedinačnog i grupnog putovanja	– utjecaj motorizacije na okoliš i društvo – značaj turizma – *Ivan Mažuranić: Smrt smail-age Čengića* – *kronološki pregled pojava iz kruga književnosti* – *povijest književnosti kao povijest čitatelja*

	ZAHTJEVI	
	Srednji stupanj	**Viši stupanj**
	– *Portret Marina Držića* – *književnosti ilirizma. Ivan Mažuranić: Smrt Smail-age Čengića (ulomci)* – *Tipične književne vrste hrvatske književnosti. Putopis. Fragmenti iz djela Antuna Nemčića: Putositnice* – *Petar Preradović: Putnik* – *nekoliko istaknutih dokumenata hrvatsko-mađarskih književnih veza* – *napamet: krilatice iz djela Ivana Mažuranića*	– *izbor iz djela svjetski poznatih hrvatskih autora animiranih filmova* – *dokumentarni filmovi na temu putovanja*
2.9 Znanost i tehnika	– popularne grane znanosti, znanstveno-popularna djelatnost – uloga tehničkih sredstava u svakodnevici – *hrvatski ekspresionizam. Pjesme Antuna Branka-Šimića* – *životni put Miroslava Krleže. Ulomci iz proze M. Krleže* – pjesme suvremenih pjesnika	– pozitivni i negativni utjecaji razvoja znanosti i tehnologije na društvo i čovječanstvo – *prikaz po jednog primjera intertekstualnosti postmoderne književnosti* – *jedna pripovijest Morislava Krleže* – suvremena hrvatska drama

3. KOMUNIKACIJSKE SITUACIJE I NAMJERE

3.1 Komunikacijske situacije

Kandidat se u sljedećim situacijama, odnosno ulogama na obje razine može očitovati usmeno i/ili pismeno.

Situacija	Uloga
U robnoj kući, u trgovini, na tržnici	kupac
U obitelji, kod obitelji, u društvu prijatelja	domaćin, gost
U restoranu, u kavani, u gostionici	gost, član društva
U uredima, na policiji	stranka, građanin
U hotelu za mlade, u kampu,	gost
U pansionu, u hotelu	
U školi	učenik, školski kolega
U kulturnoj ustanovi	gost, posjetitelj, član društva
Na športskom objektu, u klubu	
Na graničnom prijelazu	turist
Kod liječnika	bolesnik, medicinsko osoblje
U objektu za uslužnu djelatnost (frizer, turistička agencija, blagajna , benzinska crpka, banka, pošta, postolar, ljekarna itd.)	stranka
Na radnom mjestu u vrijeme raspusta	uposlenik
Orijentiranje na ulici, na putu	stanovnik mjesta, turist
Telefonski razgovor	osoba koja zove, osoba koja je nazvana
Na sredstvima javnog prijevoza (na vlaku, u autobusu, na tramvaju, u taksiju, na zrakoplovu, na brodu	putnik, suputnik

3.2 Popis komunikacijskih namjera

Tabela sadrži one komunikacijske namjere čija se jezična realizacija može očekivati na ispitu srednjeg stupnja. Popis se nadovezuje na komunikacijske namjere nabrojene u Okvirnom planu. Primjere za pojedine komunikacijske namjere sakupili smo bez namjere da to bude cjelovito i konačno.

Između dviju razina postoji razlika u kvaliteti i kvantiteti. Kandidati na višoj razini moraju, u odnosu na srednju razinu, ostvariti više komunikacijskih namjera, odnosno moraju se izražavati zahtjevnije i nijansiranije. Na primjer izražavanje hvala na srednjem stupnju: Hvala; a na višem stupnju: Hvala vam lijepa./Mnogo vam hvala.

Niz komunikacijskih strategija navedenih u posljednjoj grupi nije cjelovit, treba ga tretirati samo kao prijedlog.

Komunikacijske strategije potrebite za ostvarivanje društvenih veza

Komunikacijske namjere	Primjer
Oslovljavanje i reagiranje na oslovljavanje	Jeste li vi … - Jesam. O, zdravo!/Ej, bog …
Pozdravljanje, otpozdravljanje i reagiranje na to	Dobro jutro!/Dobar dan!/Dobra večer!/Laku noć! – Doviđenja! Dobro došli! Zdravo!/Bog!/Pusa.
Predstavljanje sebe, predstavljanje nekog drugog i reagiranje na to	Zovem se…/On je … - Drago mi je.
Oslovljavanje pri telefoniranju, predstavljanje, molba druge osobe, otpozdravljanje i reagiranje na to	Tko je na telefonu? – Ana ovdje. Nazvati ću poslije./Nazvali ste pogrešan broj.
Oslovljavanje u pismu, opraštanje	Dragi Gospodine…/Draga Gospođo../Draga Ana, - Srdačan pozdrav/Lijep pozdrav/S poštovanjem/Sretno!
Slanje usmenog pozdrava	Sve vas voli.
Propitivanje o tome kako je netko i reakcija na to	E, zdravo, što je novo?/Bog, brate, kako si? – Ja sam izvrsno.
Zahvala i reagiranje na to	Hvala./Molim.
Traženje oproštenja i reagiranje na to	Oprostite, molim vas. – Molim, nema na čemu.
Čestitke, dobre želje i reagiranje na to	Čestitam!/Sretan rođendan!/Sretan Božić!/Sretnu Novu Godinu!

Komunikacijske namjere za izraz osjećaja

Komunikacijske namjere	Primjer
Zahvala	Mnogo vam hvala.
Žaljenje, razočarenje	Žalim./Žao mi je./Nažalost, ja imam problema sa …
Radost	Jako se radujem./Drago mi je./Veselim se.
Zadovoljstvo, nezadovoljstvo	Meni se posebno sviđa./Ne sviđa mi se.
Čuđenje	Što kažeš?Stade mi dah.
Nada	Nadam se…/Mislim, da bi moglo biti zabavno./Sve se ipak rješava.
Strah, zabrinutost	Njih će najviše…/To mi zadaje brige.
Tuga, ogorčenost	Tuga za …
Srditost	Gnjavaža!/Opet buka!
Sućut	Primite sućut.

Komunikacijske namjere koje služe za osobno držanje i izražavanje mišljenja

Komunikacijske namjere	Primjer
Traženje mišljenja i reagiranje na to, izražavanje mišljenja	Što vam je mišljenje? – Po mom mišljenju ..
Interes, indiferentnost	Mene zanima…/Mene ne zanima…
Dopadanje, nedopadanje	Jako mi se dopada./Sviđa mi se. – Ne sviđa mi se.
Priznavanje i nepriznavanje nečije istine	U pravu si. – Nisi u pravu.
Suglasnost, neslaganje	Slažem se./Potpuno se slažem s vama. – Ne slažem se s takvim ponašanjem.

Komunikacijske namjere	Primjer
Odobravanje, zamjeranje	To je lijepo./Pametno./Baš dobro!/Točno.- Ne pravi se ..
Zamjeranje, odbijanje zamjeranja	Moram priznati./Dosta pričanja. – Nije tako.
Izražavanje priznanja, pohvale i reagiranje na to	Ukusno./Ukusno je.
Indiferentnost	Nije važno.
Obećanje	Odmah ću provjeriti.
Volja, namjera, plan	Pozivam vas na piće. Može?
Želja	Želim razgovarati o…/Htjeli bismo se raspitai za…/Povratom pošte očekujem…
Sposobnost, mogućnost, potreba, obveza	Mogli bismo…
Izvjesnost, neizvjesnost	I ja sam dobio takav dojam. – Ne mogu o tome govoriti.
Preferencija, izražavanje područja interesa, odnosno iskazivanje interesa za njih	Volim čitati./Zanima me… . Što vas zanima?
Kritika, prigovor	Apsolutno to ne odobravam!/Zašto se nisi vratio?/Zašto si zaboravio?

Komunikacijske namjere u svezi s razmjenom informacija

Komunikacijske namjere	Primjer
Imenovanje stvari, osoba	To je njegovo računalo./Ona je moja prijateljica.
Opis stvari, događaja	Stan se nalazi blizu parka u katnici./Želim iznenaditi svoje..
Traženje informacija	Gdje je …/Što je…/Koliko je…
Potvrdan ili negativan odgovor	Da./Ne.
Znanje, neznanje	Nije to jednostavno.
Odbijanje odgovora	Tu temu ne volim.
Izvjesnost, neizvjesnot	Pa, ja ne znam.
Poznavanje, nepoznavanje	Znate li…
Pretpostavka	Kad bih ja imala…
Sjećanje, zaboravljanje	Sjećam se./Zaboravio sam ti reći.
Argumentiranje (razlog, cilj)	Vidiš da nije ništa strašno.

Komunikacijske namjere koje utječu na postupke partnera

Komunikacijske namjere	Primjer
Molba, želja	Dođi na ples!
Poziv, zabrana, zapovijed	Nemoj zakasniti./Ne zaboravi napisati zadaću./Zabranjeno parkiranje!
Prijedlog i reagiranje na to	Dolazite sutra na izložbu? – Vrlo rado.
Narudžba	Ja molim sok./Molim vas, juhu i miješanu salatu./Želimo stol za dvoje.
Poziv i reagiranje na to	Idemo na sladoled? – Idemo.
Nuđenje i reagiranje na to	Želite li štogod popiti? – Da, svakako.
Primjedba	Dobar dan! Oprostite, … nije svježe.
Traženje savjeta, davanje savjeta	Što će biti ako…
Upozorenje	Oprezno
Traženje dozvole, davanje i odbijanje davanja dozvole	Tražim .. dozvolu. – Dajem vam…
Traženje pomoći i reagiranje na to	Gdje mogu…?/Kako ću najbrže…?
Nuđenje pomoći i reagiranje na to	Hoćeš li je poslušati? – Vrlo rado

Komunikacijske namjere (komunikacijske strategije) karakteristične u interakcijama

Komunikacijske namjere	Primjer
Ponavljanje, traženje ponavljanja	Nismo vas vidjeli. – Niste me vidjei, je li?
Nerazumijevanje	Ne poznajem…/Ne razumijem…
Traženje sricanja, sricanje	Slovo po…
Molba za sporije, glasnije govorenje	Ma, govori već jednom!
Najava namjere govorenja	Što mislite…/Digni prst!
Uvođenje teme	Bio je to…/Kad je…
Promjena teme	Samo ti pričaj.
Prekidanje	Ma pusti to!/Molim te najprije…
Osnaženje, potvrda	Ipak nije tako strašno.
Opis	Međutim, kako…
Navođenje primjera	Na primjer, čizme ljeti!
Zaključenje razgovora	Brzo, potrčimo!/Daj, idemo!/Dogovoreno.

4. SPOZNAJNA PODRUČJA, GRAMATIČKI SUSTAVI, RJEČNIČKO BLAGO

Sljedeća tabela se nadovezuje na hrvatski privitak Okvirnog programa za predmetnu i dvojezičnu nastavu. Zbog prirode nabrajanja popis nije potpun. Spoznajna područja i teme za srednji stupanj su informativnog karaktera. Date gramatičke forme ilustrirali smo po jednim primjerom. Od kandidata se očekuje aktivna primjena deskriptivnih gramatičkih sklopova. U dijelovima teksta koji služe za mjerenje receptivnih sposobnosti, mogu se naći i takvi sklopovi koji nisu na popisu, oni, međutim, ne predstavljaju dio mjerenja. Na ispitu višeg stupnja se od kandidata očekuje da na razini prepoznavanja zna sve jezične konstrukcije koje sadrži suvremeni hrvatski jezik u javnoj uporabi. Ciljano aktivno poznavanje konstrukcija koja su na popisu, mjerimo u dijelu ispita uporabe jezika.

SREDNJI STUPANJ

Tema, sklop	Primjer
I**.** FONETIKA, PISMO (grafija), PRAVOPIS	
Artikulacija i dioba glasova	otvornici, zatvornici; č i ć
Glasovna promjena	palatalizacija, sibilarizacija
Naglasak, intonacija	kratki, dugi, silazni, uzlazni
Osnovna pravopisna pravila	Fonološki, etimološki; tiskana i pisana slova
II. RJEČNIČKO BLAGO	
Tvorba riječi	mladost, putić
Slaganje riječi	gradonačelnik, jugoistok
Pokraćivanje riječi, kratice	auto, HNK, PTT, UNESCO/Unesco
III. VRSTE RIJEČI	
IMENICE	
Rod imenica	imenice muškoga-, ženskoga- i srednjega roda
Broj imenica	cvijet – cvjetovi; mraz, vrata
Vrste imenica	
Sklonidba, deklinacija imenica	
Nepravilna sklonidba imenica	
PRIDJEVI	
Sklonidba, deklinacija pridjeva	crven konj – crveni konj
Stupnjevanje pridjeva	lak – lakši – najlakši
ZAMJENICE	
Osobne/lične zamjenice	ja, ti, on …
Povratne zamjenice	sebe
Posvojne zamjenice	moj, tvoj, njegov

Tema, sklop	Primjer
Upitne/odnosne zamjenice	tko, što, koji
Neodređene zamjenice	netko, nešto, nekakav; nitko; itko
BROJEVI	
Glavni brojevi	jedan, jedna, jedno
Redni brojevi	prvi čamac
Zbirni brojevi	trojica, troje
Neodređeni brojevi	
GLAGOLI	
Svijet glagolski pridjeva	dati, dići, čitao – čitala – čitalo, živeći, doživjevši
Sprezanje (konjugacija) glagola	
Glagolska vremena	čitam, čitao sam, (ja) ću čitati
Glagolski način	čitaj, (ja) bih čitao
PRILOZI	ovdje, sada, zato, ovako, ovoliko, dokle
PRIJEDLOZI	
S akuzativom	mimo
S genitivom	bez
S dativom	k
S instrumentalom	pod
S lokativom	o
VEZNICI U REČENICI	
UZVICI	ej, bum
ČESTICE	
IV. SINTAKSA	
Interpunkcijski znakovi u rečenici	
Jednostavna rečenica	
Subjekt i predikat	Hoću učiti. Mladi su sretni.
Objekt	Dječak piše pismo majci.
Priložna oznaka, pravilna uporaba priložnih oznaka	Bio sam s prijateljem u lovu.
Atribut	Treći mjesec vratio se Jože.
Apozicija	U srcu zemlje Istre ima neko čudno brdo.
Sastav rečenice	
Zavisno složena rečenica	Ispričat ću ti što sam doživio.
Nezavisno složena rečenica	Nebo se razvedrilo, ali je sunce već zapalo.
V. TEKSTOLOGIJA	
Vrste tekstova. Javni – poslovni tipovi teksta.	Životopis/autobiografija, prikaz, uputa/instrukcija
VI. STILISTIKA	
Stilistički slojevi. Stilističke nijanse	Književnoumjetnički-, znastveni-, administrativni-, novinarski-, razgovorni stil
Jezik mladeži	Uličarski-, đački-, športski žargon
VII. POVIJEST HRVATSKOG JEZIKA	
Jezično srodstvo	Južnoslavenski jezici
Narječja	Čakavsko, štokavsko, kajkavsko narječje
Reforme jezika	Gaj i ilirci
Novine hrvatskog jezika	Razgovorni jezik

VIŠI STUPANJ

Sve kao i na srednjem stupnju, nadalje

Tema, sklop	Primjer
I. ČOVJEK I JEZIK	
Raznolikost jezika. Povijest hrvatske pismenosti.	Indoeuropski jezici, staroslavenski jezik; glagoljica
II. POVIJEST HRVATSKOG JEZIKA	
Spomenici hrvatske pismenosti	Baščanska ploča
Glavni periodi povijesti hrvatskog jezika. Karakteristike jednog razdoblja povijesti hrvatskog jezika.	Jezik hrvatske renesansne književnosti. Jezik barokne književnosti. Jezik kajkavske književnosti.
Stavovi i pogledi pisaca o jeziku.	
III. JEZIK I DRUŠTVO	
Slojevitost suvremenog hrvatskog jezika. Jezična norma. Jezik u javnoj uporabi i narječju. Karakteristike jednog narječja Hrvata iz Mađarske.	žargoni/argo/sleng/šatrovački
Poznavanje jednojezičnih i specijalnih rječnika	Vladimir Anić: Rječnik hrvatskog jezika
Društvena uloga koristenja manjinskog jezika. Dvojezičnost.	
Najčešće vrste masovne komunikacije	strip, radio, kazalište, film, televizija
III. JEZIČNE RAZINE	
Glasovne promjene	nepostojano a, nepostojano e, vokalizacija, navezak, jotacija, jednačenje šumnika po zvučnosti, jednačenje zatvornika po mjestu tvorbe, gubljenje suglasnika, smjenjevanje –ie-je-e-i
Tvorba riječi. Rjeđi načini tvorbe riječi.	sufiksalna tvorba, prefiksalna tvorba, *tržište, kukuruzište*
Neke od nepravilnih vrsta deklinacija imenica	
Glagol	*govorih, govorah, govorivši, govoren, bijah/bjeh/bio sam govorio*
Objekt	*Indirektni-, prijedložni objekt: Pripovijeda se i o zmaju. U 15. stoljeću zemlje su bile poharane od Turaka.*
Priložne oznake	Priložne oznake: posljedice, pogodbe, dopuštanja i izuzimanja
Podjela rečenica	Neoglagoljena rečenica, rečenica s neizrečenim subjektom, besubjektna rečenica
Nezavisno složene rečenice	isključne, zaključne
Zavisno složene rečenice	posljedične, dopusne
Višestruko složene rečenice	
Odnos između naglaska, stanke, intonacije i reda riječi u rečenici.	
IV. KOMUNIKACIJA	
Čimbenici tijeka komunikacije	
Vizualna jezična komunikacija	
Odnos govorna tijela i usmenog priopćavanja	
V. TEKST I TIPOVI TEKSTA	
Govoreni i pisani tekst.	
Značenje teksta.	
Tekstualno-fonetička sredstva	intenzitet, ton, tempo, pauza
Znanstveno – popularni CD i Internet	
VI. NAČIN I VRSTE PRIOPĆIVANJA	
Tradicionalne i nove vrste	pismo, strip, telefon, radio, film, televizija
Jezični i nejezični čimbenici masovne komunikacije.	obavijest, vijest, fotovijest, oglas, reklama
Tipični tekstovi učenja.	problem, rješavanje, prijedlog, tvrdnja, dokazi, prihvaćanje
VII. RETORIČKE VRSTE	
Glavniji jezični kriteriji i kriteriji ponašanja javnog nastupa i javnog govorenja.	
Planirani tekst.	

Fond riječi

Broj i kvaliteta riječi odlučujući su elementi jezičnog znanja. Broj i kvaliteta riječi ispitnika dostatna da na datom stupnju na poželjan način i kakvoći

- može ostvariti komunikacijske namjere u govoru i pismu – u svakodnevnim i apstraknijim temama;
- može razumjeti usmena i pismena priopćenja drugih.

Fond riječi ispita temelji se na standardnom obliku hrvatskog jezika. Produktivno poznavanje dijalektalizma, riječi manjih jezičnih grupa i stručnih izričaja se zahtjeva samo u slučaju naznačenih ulomaka književnih djela. Ispitanik je dužan znati koristiti i takve komunikacijske strategije koje se mogu primijeniti radi uspješnijeg održavanja komunikacije. Naprimjer, problem nepoznavanja pojedinih riječi ispitnik može premostiti tako da datu leksičnu jedinicu opiše, odnosno ako zna ekvivalent mjesnog govora, zamijeni ga njime. U cilju razumijevanja nepoznatih riječi govorenog i pročitanog teksta primjenjuje npr. strategiju prepoznavanja značenja riječi iz konteksta.

II. OPIS ISPITA

ISPIT SREDNJEG STUPNJA

STRUKTURA ISPITA

Maturalni ispit iz hrvatskog jezika (i književnosti) sastoji se iz pismenog i usmenog dijela. Na pismenom dijelu ispita kandidat ima na raspolaganju 180 minuta. Usmeni ispit, nakon 10-minutnog pripremnog dijela, traje 10-15 minuta.

Pri rješavanju zadataka na pismenom dijelu ispita nije dozvoljeno korištenje rječnika, a u pripremnom dijelu za usmeni ispit dozvoljeno je korištenje čitanke. Na papir za pisanje skice treba staviti pečat škole.

Sljedeća tabela sadrži dijelove, redoslijed obavljanja ispita, trajanje pojedinih dijelova ispita te njihov približni omjer u ocjenjivanju.

	Dio ispita	Trajanje (min.)	Omjer (%)	Bodova
Pismeni	Razumijevanje pročitanog teksta	60	22	33
	Jezična pravilnost	30	12	18
	S T A N K A			
	Razumijevanje slušanog teksta	30	22	33
	Vještina pisanja	60	22	33
Usmeni	Sadržaj, vještina govorenja	10-15	22	33
	Sveukupno:	-	100	150

Ispit srednjeg stupnja obuhvaća dvije jezične razine: razine A2-B1 ljestvice Savjeta Europe. Radi mjerenja različitih razina sposobnosti i znanja u nizovima zadataka pismenog dijela ispita afirmirano je načelo postupnosti. Nizovi zadataka su tako sastavljeni da i učenici koji su na razini A1 mogu položiti ispit.

Sadržaj ispitnih zadataka

Zadaci dijelova ispita iz "Razumijevanja pročitanog teksta", "Jezične pravilnosti", "Razumijevanja slušanog teksta" i "Vještine pisanja" sastavljaju se u središnjici. Zadatke kojima se mjeri "Vještina govorenja", na osnovi uputstva iz središnjice, sastavlja profesor koji ispituje.

Ocjena

- Dijelovi ispita ocjenjuju se neovisno jedan od drugog.
- U svakom ispitnom dijelu ocjenjujemo samo ciljano mjerenu vještinu i sposobnost.
- Preduvjet uspješnog apsolviranja ispita je da ispitanik u svih pet dijelova ispita postigne najmanje 15% od maksimalnog broja bodova. (rezultat od 15% nije donja granica ocjene zadovoljio)
- Preračunavanje bodova postignutih u dijelovima ispita u ispitne bodove radi se temeljem upute iz središnjice.

PISMENI ISPIT

RAZUMIJEVANJE PROČITANOG TEKSTA

Cilj ovoga dijela ispita je da se provjeri je li ispitanik sposoban samostalno pročitati i ciljevima čitanja sukladnoj razini dubine razumijeti autentične tekstove različitih tipova, tekstove svakodnevne.

Možemo razlikovati više razina sposobnosti čitanja (npr.: globalno, selektivno i detaljno razumijevanje). Na ispitu se može mjeriti više razina razumijevanja teksta. Pri rješavanju ispitnih zadataka kandidat mora biti sposoban primijeniti ciljevima razumijevanja odgovarajuće/adekvatne strategije.

Sadržajna struktura

Ispitom se provjerava da li je kandidat sposoban
- razumjeti bit teksta
- slijediti misaoni slijed teksta
- razumjeti ključne informacije (npr.: lica, vrijeme, mjesto, smjer, količina)
- odijeliti važne od nevažnih informacija
- razumjeti argumente za i protiv datog gledišta
- potražiti činjenične informacije potrebne za dati cilj razumijevanja
- razumjeti tekst do detalja njegove komunikacijske funkcionalnosti
- primijeniti različite strategije čitanja (npr.: donositi zaključke o značenju nepoznatih riječi)
- razlikovati činjenično priopćenu informaciju od mišljenja.

Tekstovi čitani na ispitu
- takvi (ponekad skraćeni) autentični tekstovi koji su sastavljeni s istinskom namjerom priopćenja
- čine jedinstvenu cjelinu
- i sadržajno i jezično imaju jasnu kompoziciju
- pri izboru su mjerodavni tekstovi s naslovom “Tematski krugovi”
- tematski su u skladu sa životnim iskustvom i općim interesima te generacije
- za njihovo razumijevanje nisu potrebne spoznaje koje nadilaze opću obrazovnu razinu maturalnog ispita
- polazeći od njihove autentičnosti sadrže takve riječi i izričaje čije poznavanje nije zahtjev na datom stupnju ispita. Razumijevanje tih riječi i izričaja međutim nijet potrebit uvjet za uspješno rješavanje datoga zadatka.

Moguće vrste tekstova na ispitu su sljedeće:
- funkcionalni tekstovi (npr.: jelovnik, red vožnje, TV-program, kino-program, programi, uputstvo za uporabu, obrasci, katalozi, vozna karta)
- informativno-instruktivni tekstovi (npr.: bilješka, priopćenje, poziv, oglas, plakat, preporuka za knjigu)
- privatno pismo, službeno pismo
- novinski članci (novinska vijest, izvješće, reportaža)
- znanstveno-popularni tekstovi općepoznatih tematskih krugova
- književni tekstovi (npr.: ulomci romana, ulomci drama, novela, pjesme, pripovijetka)

Karakteristike zadataka i niza zadataka

- odabir odgovora
- istinita/neistinita tvrdnja
- spajanje (naslova i teksta, pitanja i odgovora, osobe i izjave itd.)
- postavljanje redoslijeda slika, događaja – temeljem teksta
- pronalaženje mjesta rečenice i stavka iz teksta
- slaganje u red dijelova teksta
- dopunjavanje nepotpunih rečenica – temeljem teksta
- otvorena pitanja koja zahtijevaju kratak odgovor
- pisanje skice

Tekst je glede tipova zadataka nevezane konstrukcije, tj. bilo koji tip zadataka može biti sadržan u njemu.

Kandidat mora riješiti 3 zadatka, zajednički broj riječi rabljen u zadacima je otprilike 600 riječi. Niz zadataka se sastoji od otprilike 30 pitanja/itema.

Jedinstveno formulirani zadaci napisani su na hrvatskom jeziku. Njihova jezična razina je, međutim, niža od jezične razine potrebite za rješenje zadataka.

Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi središnje upute o ispravljanju i ocjenjivanju. Ako je više mogućih odgovora, upustvo za ispravljanje sadrži iz teksta moguće odgovore, odnosno one sadržajne elemente koji moraju biti sadržani u pravilnim odgovorima.

Zadaci se ocjenjuju isključivo po sadržajnim kriterijima, tj. gramatičke i pravopisne pogreške se ne uzimaju u obzir.

Pretvaranje bodova postignutih u jednom dijelu ispita u ispitne bodove, obavlja se na osnovi središnjeg uputstva.

JEZIČNA PRAVILNOST

Cilj ove procjene je da se ustanovi, raspolaže li kandidat takvim leksičkim, gramatičkim, semantičkim i pragmatičnim spoznajama koje ga osposobljavaju za samostalnu komunikaciju.

Sadržajna struktura

Ispitom se provjerava da li je kandidat sposoban

- uklopiti u rečenicu osnovne gramatičke sklopove i leksičke elemente (prepoznavanje, dopuna, ostvarenje)
- u jednostavnim tekstovima jezično točno koristiti osnovne gramatičke i leksičke sklopove

U dijelu ispita korišteni tekstovi ili ulomci tekstova

- izvorni ili manjim dijelom adaptirani
- pri njihovom izboru mjerodavan je dio pod naslovom “Tematski krugovi”
- tematski odgovaraju životnom iskustvu i općim interesima datog uzrasta
- za njihovo razumijevanje nisu potrebite spoznaje koje nadilaze opću razinu obrazovanosti maturalnog ispita
- razina težine mu je niža od onih zadataka koje služe za provjeru razumijevanja pročitanog teksta
- zbog njihove prirode izvornosti sadrže i takve riječi i izričaje čije poznavanje nije zahtjev na datom stupnju ispita. Njihovo znanje, međutim, nije potrebiti uvjet uspješnog rješavanja datoga zadatka.

Karakteristike zadataka i nizova zadataka

Na ispitu su mogući sljedeći tipovi zadataka

- nepotpune rečenice ili dopuna tekstova s mogućnošću izbora odgovora (od četiri mogućnosti odabir jednog pravilnog)
- sredstvima kohezije teksta identifikacija mjesta iz teksta izdvojenog dijela rečenice
- dopuna nepotpunih rečenica samostalno ili unaprijed datim riječima
- ugradnja u tekst izvedenih i/ili dekliniranih, konjugiranih oblika datih riječi.

Tekst je, obzirom na tipove zadataka nevezanog sastava, tj. bilo koji od nabrojenih tipova zadataka može biti sadržan u tekstu.

Niz zadataka sastoji se od 3-4 zadataka, od sveukupno 30 itema. Sveukupni broj riječi koje su rabljene u zadacima iznosi otprilike 300-350 riječi.

Zadaci su zasnovani na tekstovima. Jedan je zadatak zasnovan na rečenicama, njegovim se rješavanjem, međutim, postiže otprilike 15% od ukupnog broja bodova.

Jednim se zadatkom može propitivati više jezičnih pojava.

Jedinstveno formulirani zadaci napisani su na hrvatskom jeziku. Njihova jezična razina je, međutim, niža od jezične razine potrebite za rješavanje zadataka.

Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi središnje upute o ispravljanju i ocjenjivanju – koja sadrži sve prihvatljive odgovore.

Pretvaranje bodova postignutih u jednom dijelu ispita u ispitne bodove obavlja se na osnovi srednišnjeg uputstva.

RAZUMIJEVANJE SLUŠANOG TEKSTA

Cilj ovog dijela ispita je da se izmjeri je li kandidat, sukladno stvarnim ciljevima razumijevanja, u stanju razumjeti govor na materinskom jeziku koji ili ne odstupa od uobičajeno prihvaćenog jezika komunikacije ili samo malo odstupa od njega.

Ispitom se mjere sljedeće razine razumijevanja teksta: globalno razumijevanje osnovnih komunikacijskih namjera teksta (globalno razumijevanje), izdvajanje informacija iz teksta prema datim kriterijima (selektivno razumijevanje). Na ispitu nije zahtjev razumijevanje teksta u detalje.

Pri rješavanju zadataka kandidat mora znati primijeniti ciljevima razumijevanja odgovarajuće strategije.

Sadržajni sastav

Ispitom se provjerava da li je kandidat sposoban
- razumjeti bit teksta
- razumjeti i slijediti misaoni slijed teksta
- razumjeti ključne informacije (npr.: lica, vrijeme, mjesto, smjer, količina, razlog)
- razumjet činjenične informacije potrebite za dati cilj razumijevanja
- primijeniti različite strategije razumijevanja (npr.: donositi zaključak o značenju riječi na osnovi konteksta).

Tekstovi na ispitu (su):
- takvi izvorni ili u manjoj mjeri prilagođeni tekstovi koji su stvoreni radi stvarne namjene usmenog priopćenja
- čine jedinstvenu cjelinu
- dužina i sadržaj ne opterećuju suvišno memoriju kandidata
- besprijekorne akustične kvalitete
- priopćuju ih govornici čiji je on materinski, normalnim tempom govorenja
- pri izboru tekstova je mjerodavan dio pod naslovom "Tematski krugovi"
- tematski su u skladu sa životnim iskustvom i općim interesom te generacije
- za njihovo razumijevanje nisu potrebne spoznaje koje nadilaze opću obrazovnu razinu maturalnog ispita
- polazeći od njihove izvornosti sadrže takve riječi i izričaje čije poznavanje nije zahtjev na datom stupnju ispita. Razumijevanje tih riječi i izričaja, međutim, nije potrebiti uvjet za uspješno rješavanje datog zadatka.

Moguće vrste tekstova na ispitu su sljedeće:
- službene najave priopćenja (npr.: na kolodvoru, zračnoj luci, u robnoj kući)
- tekstovi snimljenih telefonskih razgovora (npr.: tel. sekretarica, službe informiranja: stanje na cestama, radno vrijeme, red vožnje)
- uputstva (npr.: na ulici, u zračnoj luci, na kolodvorima)
- medijska priopćenja (npr.: vremenska prognoza, promidžbena poruka, najava programa, kratka vijest)
- razgovori, telefonski razgovori
- reportaže, intervjui
- izvješća

- znanstveno popularni tekstovi o općepoznatim temama
- tekstovi beletristike: ulomci proze, pjesme (recitacije), uglazbljeni stihovi.

Karakteristike zadataka i niza zadataka

Na ispitu su sljedeći tipovi zadataka mogući:
- izbor odgovora
- istinita/neistinita tvrdnja
- spajanje (npr.: osobe i izjave, izbor slike uz tekst)
- određivanje redoslijeda događaja
- popunjavanje tiskanica, obrazaca
- popunjavanje tabele
- dopunjavanje nepotpunih rečenica
- otvorena pitanja koja zahtijevaju kratak odgovor

Tekst je glede tipova zadataka nevezane konstrukcije, tj. bilo koji tip zadataka može biti sadržan u njemu.

Niz zadataka sadrži otprilike 20-25 itema.

Test se sastoji od 2 zadatka. U prvom zadatku kandidat posluša 2-3 kratka, funkcionalna informativna teksta iste teme (npr.: vremenska prognoza, opis puta, prijedlog programa, promidžbena poruka, informacija o radnom vremenu). Njihova sveukupna dužina trajanja je otprilike 2-3 minute. Pitanja zadataka su usmjerena prema najvažnijim informacijama tekstova.

U drugom zadatku kandidat posluša jedan zahtjevniji tekst (intervju, obrazlaganje mišljenja) od 3-4 minute. Umjesto jednog dužeg teksta na ispitu su moguća 2-3 manja teksta na istu temu.

Kandidat svaki tekst posluša dva puta.

Jedinstveno formulirani zadaci napisani sudaci napisani suziku čija je jezična razina niža od jezične razine potrebite za rješavanje zadataka.

Tonski zapis sadrži definiciju zadataka, tekstove dva puta, odnosno stanke potrebne za čitanje i rješavanje zadataka. Definicije zadataka na tonskom zapisu i u pismenom obliku u tekstu identični su od riječi do riječi.

Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi središnje upute o ispravljanju i ocjenjivanju. Ako je više mogućih odgovora, uputstvo za ispravljanje sadrži iz teksta moguće odgovore, odnosno one sadržajne elemente koji moraju biti sadržani u ispravnim odgovorima.

Zadaci se ocjenjuju isključivo po sadržajnim kriterijima tj. gramatičke i pravopisne greške se ne uzimaju u obzir.

Pretvaranje bodova postignutih u jednom dijelu ispita u ispitne bodove, obavlja se na osnovi središnjeg uputstva.

VJEŠTINA PISANJA

Cilj ovoga dijela ispita je da se provjeri na kojoj je razini kandidat u stanju pismeno se izraziti na hrvatskom jeziku, odnosno riješiti pismene zadatke radi ostvarenja različitih komunikacijskih ciljeva.

Sadržajni sastav

Ispitom se provjerava da li je kandidat sposoban
- u datim situacijama se očitavati, odnosno ostvariti date komunikacijske namjere (vidi poglavlje "Komunikacijske situacije i namjere")
- napisati različite vrste tekstova na teme koje su date u poglavlju „Tematski krugovi"
- stvoriti koherentne tekstove (pozivajući se unaprijed i unazad, s osnovnim istoznačnicama i vezinicima)
- svoje mišljenje logično i sukladno zahtjevima date vrste teksta organizirati, odnosno svoj pismeni uradak adekvatno sagraditi i raščlaniti
- sukladno vrsti teksta, namjeri priopćenja i svom odnosu prema kojem je tekst upućen, izabrati odgovarajući stil i ton
- sukladno formuliranim osobitostima datoga teksta stvoriti odgovarajući tekst
- tako se izražavati da eventualne gramatičke netočnosti i izbor riječi ne ometaju razumijevanje

Kandidat mora napisati takve tekstove koji/čiji
- su nastali iz stvarne komunikacijske namjere
- su za čitatelja jasni, razumljivi i prigodni za postizanje komunikacijskog cilja
- je vrsta teksta određena
- tematski odgovaraju životnom iskustvu i općem interesu toga uzrasta
- za njihovu realizaciju nisu potrebite spoznaje koje nadilaze opću obrazovnu razinu maturalnog ispita.

Na ispitu se moraju napisati sljedeće vrste tekstova:
- poruka, podsjetnik
- kratka poruka osobnog karaktera
- bilješka u dnevnik
- čestitka
- pozivnica
- privatno ili službeno pismo
- analiza jednog književnog djela – ulomaka drame, lirike – po datim kriterijima
- opis i usporedba slika i nizova slika

Struktura zadataka i niza zadataka

Zadaci su zasnovani na popisu koji su sadržani u poglavlju pod naslovima „Komunikacijske situacije i namjere" i „Tematski krugovi".

Tijekom provjere vještine pisanja stvorimo stvarnu komunikacijsku situaciju, tj. zadajemo situaciju u kojoj se stvara pismeno djelo, za to prikladnu vrstu teksta, nadalje definiramo cilj, temu i adresanta pismenog uradka, odnosno određujemo karakter odnosa između autora i čitatelja djela. Svi ovi elementi određuju stil i ton teksta.

Na ispitu su mogući sljedeći tipovi zadataka:
- stvaranje teksta u datim situacijama i po određenim kriterijima
- stvaranje teksta na osnovi verbalnih pomagala i/ili reagiranja na njih (npr.: osobne bilješke, poruke, pisma, članci, pozivi, oglasi, letci, prozni i dramski odlomci, pjesme itd.)
- stvaranje teksta na osnovi vizualnih pomagala (npr.: prikazi, slike, skulpture, zgrade, narodna nošnja, fotografije, nizovi slika, grafikoni, tabele itd.).

Važniji kriteriji služe kao poglavlja teme, a verbalna i vizualna pomagala pak pružaju jezičnu i/ili misaonu pomoć za obradu date teme.

Taj dio ispita se sastoji od 2 zadatka. U prvom je zadatku jedan kraći, tranzakcijski i interakcijski tekst. Kandidat reagirajući na verbalna i/ili vizualna pomagala napiše jedno priopćenje od 40-50 riječi (npr.: čestitka, e-mail, bilješka u dnevniku, poruka, podsjetnik).

Drugi je zadatak pisanje jednog dužeg teksta u kojem se argumentira vlastito mišljenje. Kandidat reagira na kratko pismo, oglas ili sličan informativni tekst, ili pak po datim kriterijima analizira ulomak književnog djela, ili uspoređuje – po datim kriterijima niz slika – u opsegu od 250-300 riječi. Kandidat u tekstu mora pisati razmatrajući pet datih glavnih kriterija. Redoslijed razrade glavnih kriterija je po vlastitom izboru.

Definiranje zadataka, glavni kriteriji i pomoćni materijali napisani su na hrvatskom jeziku, njihova je jezična razina niža od jezične razine dijela ispita na kojem se provjeravaju receptivne sposobnosti.

Pri rješavanju zadataka je dozvoljeno korištenje Hrvatskog pravopisa. Granica za toleranciju gramatičkih, leksičkih i pravopisnih pogrešaka je viša od one na višem stupnju.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi središnjeg uputstva za ispravljanje i ocjenjivanje. Učinak kandidata se ocjenjuje po 4 kriterija (Postizanje komunikativnog cilja, Gramatički sklopovi, Fond riječi, Kohezija rečenica i teksta) i pomoću analatičke skale od 8 (0-7) stupnjeva.

Dva se zadatka ocjenjuju zasebno. Maksimalni broj bodova: 56. Omjer prvoga zadatka unutar toga dijela ispita je 1/3, a drugoga zadatka 2/3.

USMENI ISPIT

VJEŠTINA GOVORA, NARODNOSNI SADRŽAJ

Cilj ovoga dijela ispita je provjeriti da li je kandidat na jezičnoj razini koja je definirana za maturalni ispit sposoban usmeno se izražavati na hrvatskom jeziku i sukladno komunikacijskim namjerama voditi razgovor.

Na ispitu se provjerava u kojoj je mjeri i kvaliteti kandidat sposoban za usmenu tranzakciju i interakciju, čije podjednake dijelove čine receptivne i produktivne (razumijevanje, vještina govorenja) sposobnosti. Kandidat mora biti sposoban i za samostalno izlaganje o temi i za interaktivno sudjelovanje u razgovoru.

U drugom zadatku se niz zadataka sastoji od 15 pojedinačnih zadataka. Nizom zadataka su, na osnovi poglavlja „Tematski krugovi" i „Krugovi spoznaja, gramatički sklopovi, fond riječi" obrađeni hrvatska književnost, kultura i jezik.

Zadatke ovog dijela ispita, na osnovi središnjih uputa, sastavljaju profesori ispita.

Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika. Tijekom priprema je dozvoljeno korištenje čitanke. Papir potrebit za pisanje skice nužno je ovjeriti pečatom škole.

Sadržajni sastav

Ispitom se provjerava je li kandidat u stanju

- očitovati se u datim situacijama i ulogama, odnosno ostvariti date komunikacijske namjere (vidi dio s naslovom „Komunikacijske situacije i namjere")
- sudjelovati u razgovorima na zadane teme (književnost, kultura, jezik) (vidi dio pod naslovom „Tematski krugovi")
- svoje mišljenje priopćiti razumljivo i suvislo
- tako govoriti da njegova artikulacija, intonacija i tempo govorenja ne ometaju razumljivost
- primijeniti jednostavne komunikacijske strategije
- u svome govoru primijeniti osnovna pravila jezične uljuđenosti i stil datog jezika
- tako se izražavati da njegove eventualne gramatičke i leksičke netočnosti ne ometaju razumijevanje.

Karakteristike zadataka i niza zadataka

Situacije i uloge koje su sadržane u ispitnim zadacima zasnovane su na popisima iz poglavlja „Komunikacijske situacije i namjere", „Tematski krugovi" i „Krugovi spoznaja, gramatičkih skupovi, fond riječi".

Zadaci tematski odgovaraju životnom iskustvu i općem interesu datog uzrasta te za njihovo rješavanje nisu potrebite spoznaje koje nadilaze opću obrazovnu razinu maturalnog ispita.

Definiranjem zadataka nedvosmisleno su dati i situacija i opis uloge kandidata.

U ispitnom razgovoru kandidat ima aktivnu ulogu.

Na ispitu su mogući sljedeći tipovi zadataka:

- igra uloga
- samostalni prikaz tema na osnovi verbalnih i/ili vizualnih pomagala.

Taj dio ispita započinje uvodnim razgovorom. Cilj je pitanja da se kandidat uvede u komunikaciju na hrvatskom jeziku. Ono što je tu rečeno ne ubraja se u rezultat ispita.

Ispit se satoji od 2 zadatka. Zadatke izvlači kandidat, vrijeme za pripremu iznosi 10 minuta. Usmeni ispit traje 15 minuta.

U prvom zadatku kandidat mora biti sudionik u jednoj situaciji koja je slična svakodnevnoj, a partner mu je ispitivač. Zadatak je, dakle, da kandidat interaktivno sudjeluje u razgovoru, da postavlja odgovarajuća pitanja, odnosno na postavljena pitanja daje adekvatne odgovore.

U drugom zadatku kandidat mora po zadanim kriterijima, detaljno i suvislo izložiti temu koja je u svezi s hrvatskom kulturom. Pomagala koja se mogu koristiti su slika, fotografija, prikaz, zemljovid ili kratki tekst.

Definiranje zadataka i verbalna pomagala napisana su na hrvatskom jeziku, njihova je jezična razina niža od jezične razine ispita kojim se provjeravaju receptivne sposobnosti. Vizualna pomagala predstavljaju hrvatsku kulturu.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi četiri kriterija (Komunikacijski učinak: *a)* u kojoj mjeri je u stanju samostalno izraziti svoje misli, *b)* u kojoj mjeri mu je govor tečan, *c)* koliko su njegova očitovanja relevantna u odnosu na rješenje zadatka; Gramatika i koherencija; Fond riječi; Artikulacija, naglasak, intonacija) i pomoću analitičke skale za ocjenjivanje od osam stupnjeva. Dva se zadatka skupno ocjenjuju.

Za jedan kriterij ocjenjivanja se može dati najviše 7 bodova, tako se na usmenom ispitu može postići najviše 28 bodova.

ISPIT VIŠEG STUPNJA

SASTAV ISPITA

Vrijeme trajanja pismenog ispita je 240 minuta, a usmenog 10-15 minuta.

Sljedeća tabela sadrži dijelove i redoslijed obavljanja ispita, trajanje pojedinih dijelova ispita te njihov približni omjer u ocjenjivanju.

	Dio ispita	Trajanje (min.)	Omjer (%)	Bodova
Pismeni	Razumijevanje pročitanog teksta	70	20	30
	Jezična pravilnost	50	20	30
S T A N K A				
	Razumijevanje slušanog teksta	30	20	30
	Vještina pisanja	90	20	30
Usmeni	Vještina govorenja	20	20	30
	Sveukupno:	---	100	150

Budući da kandidati moraju prikazati svoje stvarno jezično znanje, niti u jednom dijelu ispita nije dozvoljeno korištenje rječnika. Ispit višeg stupnja obuhvaća dvije jezične razine: B2-C1 razine skale Savjeta Europe. Radi mjerenja različitih razina sposobnosti i znanja u nizovima zadataka pismenog ispita afirmirano je načelo postupnosti. Nizovi zadataka sastavljeni su tako da ispit mogu položiti i oni učenici čija je razina znanja B2.

Ocjena

- Ocjena pojedinih dijelova ispita je neovisna jedna od druge.
- U svakom dijelu ispita ocjenjuju se samo ciljane sposobnosti.
- Preduvjet uspješnog polaganja ispita je da kandidat u svih 5 dijelova ispita osvoji najmanje 15% svih osvojivih bodova. (rezultat od 15% nije donja granica ocjene zadovoljio)
- Ocjena svakoga dijela ispita obavlja se na osnovi središnjeg uputstva o ispravljanju i ocjenjivanju.
- Uputstvo za ocjenjivanje dijela ispita „Razumijevanje čitanog teksta", „Razumijevanje slušanog teksta" i „Jezična pravilnost" sadrže moguće prihvatljive odgovore.
- Ocjena dijela ispita „Vještina pisanja" i „Vještina govorenja" obavlja se na osnovi središnje analitičke skale.
- Pretvaranje bodova osvojenih u dijelovima ispita u ispitne bodove obavlja se na osnovi središnjeg uputstva.

PISMENI ISPIT

RAZUMIJEVANJE ČITANOG TEKSTA

Cilj ovoga dijela ispita je da se provjeri je li kandidat sposoban samostalno pročitati i ciljevima čitanja sukladnoj razini dubine razumjeti autentične tekstove različitih tipova i tekstove svakodnevice.

Možemo razlikovati više razina sposobnosti čitanja (npr.: globalno, selektivno i detaljno razumijevanje). Na ispitu se može mjeriti više razina razumijevanja teksta. Pri rješavanju ispitnih zadataka kandidat mora biti sposoban primijeniti ciljevima razumijevanja odgovarajuće strategije.

Sadržajni sastav

Isto kao i na „Ispitu srednjeg stupnja"

Razlika između dvaju stupnjeva se mogu javljati u načinu pristupa datoj temi, u obimu tekstova, u sadržajnoj i jezičnoj kompleksnosti i u različitom stupnju težine zadataka.

Karakteristike zadataka i niza zadataka

- izbor odgovora
- slaganje po redu slika i događaja na osnovi teksta
- identificiranje činjenice, podataka, konstatacije, argumenti, stajališta itd. u tekstu
- struktura teksta, značenje koje se prenosi putem sastavljanja teksta
- pisanje skice
- kratko rezimiranje teksta

Test je glede tipova zadataka nevezane konstrukcije, tj. bilo koji tip zadataka može biti sadržan u njemu. Kandidat mora riješiti 1-3 zadatka, sveukupni broj riječi koje su rabljene u tekstovima zadataka iznosi otprilike 1200 riječi. Niz zadataka sastoji se od 25-30 itema.

Jedinstveno formulirani zadaci napisani su na hrvatskom jeziku, njihova je jezična razina niža od jezične razine potrebite za rješenje zadatka. Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi središnje upute o ispravljanju i ocjenjivanju. Ako je više mogućih odgovora, uputstvo za ispravljanje sadrži iz teksta moguće odgovore, odnosno one sadržajne elemente koji moraju biti sadržani u ispravnim odgovorima.

Zadaci se ocjenjuju isključivo po sadržajnim kriterijima, tj. gramatičke i pravopisne pogreške se ne uzimaju u obzir.

Pretvaranje bodova postignutih u jednom dijelu ispita u ispitne bodove obavlja se na osnovi središnjeg uputstva.

JEZIČNA PRAVILNOST

Cilj ovoga dijela ispita je da se provjeri raspolaže li kandidat onim leksičkim, gramatičkim, semantičkim i pragmatičnim spoznajama koje ga čine sposobnim za samostalnu komunikaciju.

Sadržajna struktura

Ispitom se provjerava da li je kandidat u stanju

- različite gramatičke i leksičke sklopove prilagoditi rečenici (prepoznavanje, dopuna, ustrojenje)
- i u kompleksnim tekstovima jezično točno rabiti gramatičke i leksičke sklopove.

Tekstovi i ulomci tekstova rabljeni u tom dijelu ispita:

Isto kao i na ispitu srednjeg stupnja.

Razlike između dvaju ispita javljaju se u kompleksnosti gramatičkih i leksičkih sklopova i u stupnju težine zadataka. Na višem stupnju je kandidat sposoban pravilno prepoznati i rabiti kompleksnije gramatičke i jezične sklopove.

Karakteristike zadataka i nizova zadataka

Isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja".

Tekst je glede tipologije zadataka nevezane strukture, tj. bilo koji od nabrojenih tipova zadataka može biti sadržan u njemu.

Niz zadataka se sastoji od 4-5 zadataka i otprilike 40 itema, ukupan broj riječi rabljenih u tekstovima iznosi otprilike 600 riječi.

Svi su zadaci zasnovani na tekstu.

Jedan zadatak može propitivati i više jezičnih pojava.

Jedinstveno formulirani zadaci napisani su na hrvatskom jeziku, njihova jezična razina je niža od jezične razine koja je potrebita za rješavanje zadataka.

Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi središnjeg uputstva o ispravljanju i ocjenjivanju. Pretvaranje bodova postignutih u dijelu ispita u ispitne bodove obavlja se na osnovi središnjeg uputstva.

RAZUMIJEVANJE SLUŠANOG TEKSTA

Isto kao na ,,Ispitu srednjeg stupnja".

Sadržajna struktura

Ispitom se provjerava da li je kandidat u stanju

- isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja", nadalje
- razumjeti argumente za i protiv datog stajališta
- prepoznati ton teksta, izvesti zaključak o međusobnom odnosu sugovornika.

Tekstovi rabljeni na ispitu:
Isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja".

Na ispitu su mogući spitu su mogući tekstova:
Isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja".

Razlika između dvaju stupnjeva se javlja u načinu pristupa datoj temi, u obimu tekstova, u sadržajnoj i jezičnoj kompleksnosti, odnosno u stupnju težine zadataka.

Na stupanj težine razumijevanja teksta mogu utjecati čimbenici kao što su tempo govora, broj sugovornika, artikulacija i pozadinski šumovi.

Na višem stupnju su mogući i takvi tekstovi u kojima je pristup temi općenit te sadrže nijansirane poruke, mišljenja i suprotna mišljenja.

Na višem stupnju su zastupljene i složenije, profinjenije forme razgovornog jezika.

Karakteristike zadataka i nizova zadataka

Isto kao na ispitu „Srednjeg stupnja"

Tekst je glede tipologije zadataka nevezane strukture, tj. bilo koji od navedenih tipova zadataka može biti sadržan u njemu.

Kandidat posluša 2-3 teksta čija je ukupna dužina trajanja otprilike 8-10 minuta.

Tekst sadrži 2-3 zadatka, otprilike 25 itema.

Kandidat posluša svaki tekst dva puta.

Jedinstveno formulirani zadaci su napisani na hrvatskom jeziku, njihova je jezična razina niža od jezične razine potrebite za rješavanje zadataka.

Tonski zapis sadrži definicije zadataka, tekstove dva puta, odnosno stanke koje su potrebite za čitanje i rješenje zadataka. Definicije zadataka tonskog zapisa i pismenog teksta su identične od riječi do riječi.

Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi središnjeg uputstva o ispravljanju i ocjenjivanju. Ako je više prihvatljivih odgovora, uputstvo sadrži moguće odgovore temeljem teksta, odnosno one sadržajne elemente koji moraju biti sastavni elementi ispravnog odgovora.

Zadaci se ocjenjuju po isključivo sadržajnim kriterijima, tj. gramatičke i pravopisne pogreške se ne uzimaju u obzir.

Pretvaranje bodova postignutih u dijelu ispita u ispitne bodove obavlja se na osnovi središnjeg uputstva.

VJEŠTINA PISANJA

Cilj ovoga dijela ispita je da se provjeri na kojem je stupnju kandidat sposoban izražavati se, odnosno riješiti pismene zadatke u cilju ostvarenja različitih komunikacijskih ciljeva.

Sadržajna struktura

Ispitom se provjerava da li kandidat sposoban
- isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja"
- svoje misli po kriterijima jezične pravilnosti točno priopćiti
- svoje stajalište, sustav argumentiranja dosljedno, složeno i nijansirano obrazložiti

Kandidat mora napisati takve tekstove koji:
isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja''
- argumentiranje o jezičnim, književnim i kulturnim temama (zadatak sadrži i jedan odlomak teksta)
- usporedba dvaju tekstova po datom kriteriju. U zadatku su definirano istaknuti (tematski, stilistički) kriteriji. Među tekstovima se mogu naći i predstavnici suvremene književnosti.

Razlike između dvaju stupnjeva se pojavljuju u pristupu temama, u obimu tekstova koji se moraju napisati i u karakteristikama jezičnog oblikovanja.

Kandidat je na višem stupnju u stanju i na općenit pristup datoj temi te raspravljati o njoj kao o sveobuhvatnoj temi.

Za njegovo jezično oblikovanje je karakteristično da kandidat na višem stupnju piše biranim rječnikom i zahtjevnijim jezičnim sklopovima.

Karakteristika zadatka i nizova zadataka

Zadaci su zasnovani na propisima poglavlja „Komunikacijske situacije", odnosno „Tematski krugovi".
Isto kao na ispitu „Srednjeg stupnja".

Na ispitu su mogući sljedeći tipovi zadataka:
- kandidat po datim kriterijima i na data verbalna i/ili vizualna pomagala reagira pismeno.

Taj dio ispita se sastoji od dva dijela. U prvom zadatku kandidat u jednom tekstu od otprilike 100 riječi reagira na informativan tekst.

U drugom zadatku kandidat može birati između dviju tema. O izabranoj temi kandidat mora, po zadanim kriterijima, napisati tekst od otprilike 300-350 riječi tako da u njemu obrazloži svoje mišljenje.

Definiranje zadataka, kriteriji i pomagala napisani su na hrvatskom jeziku čija je jezična razina niža od jezične razine dijela ispita na kojem se mjere receptivne sposobnosti.

Ocjena

Opći kriteriji:
- sadržajni kriteriji izlaganja: razumijevanje teme, jezična i književna obrazovanost, kulturno-povijesne asocijacije, osobni stav, spoznaje o svijetu, izdvajanje bitnoga
- kriteriji sastavljenosti teksta: adekvatnost traženoj književnoj vrsti, raščlanjenost, omjer sastavnih dijelova, zadržavanje obima
- kriteriji jezične kakvoće teksta: sigurno poznavanje razgovorne norme, gramatika, fond riječi, pravopis, precizan način predstavljanja, čitljiv rukopis, sređenost rukopisa.
  Ocjena se obavlja na osnovi središnjeg uputstva o ispravljanju i ocjenjivanju.
  Dva se zadatka skupno ocjenjuju

USMENI ISPIT

VJEŠTINA GOVORENJA, NARODNOSNI SADRŽAJ

Isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja”, nadalje

Uz drugi zadatak niz teza se sastoji od 20 teza. U nizu teza su na osnovi poglavlja „Tematski krugovi” i „Krugovi spoznaja, gramatički sklopovi, fond riječi” obrađeni su hrvatska književnost, kultura i jezik.

Zadatke za ovaj dio ispita, na osnovi središnjeg uputstva, sastavljaju profesori koji su ispitivači na ispitu.

Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika. U vremenu koje služi za pripremu za ispit dozvoljeno je korištenje čitanke. Papir koji služi za pisanje skice mora biti ovjeren pečatom škole.

Sadržajna struktura

Isto kao na „ispitu srednjeg stupnja”, nadalje

- svoje misli nijansirano priopćiti, svoje stajalište i argumente dosljedno, kontinuirano i složeno iznijeti
- takvom artikulacijom, intonacijom i tempom govoriti da bude dobro razumljiv
- primijeniti različite vrste komunikacijskih strategija
- svoje misli sa stajališta jezične pravilnosti točno priopćiti
- sukladno složenijem slijedu misli govoriti zahtjevnijim rečeničnim konstrukcijama.

Razlike između dvaju stupnjeva javljaju se u pristupu temama, u razini jezičnog učinka, tj. u značajkama jezičnog oblikovanja.

Na višem stupnju kandidat zna o datim temama razgovarati, mišljenje iznijeti i na općoj razini.

Za jezično oblikovanje je karakteristično da se kandidat izražava nijansirano i biranim riječima.

Karakteristike zadataka i niza zadataka

Isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja”, nadalje

Na ispitu su mogući sljedeći tipovi zadataka:

- rasprava (isticanje i premošćivanje razlika u mišljenju)
- samostalno izlaganje o temi na osnovi verbalnih i/ili vizualnih pomagala.

Ovaj dio ispita, isto kao i na „Ispitu srednjeg stupnja”, započinje kratkim uvodnim razgovorom.

Ispit se satoji od 2 zadatka. Ispitne zadatke izvlači kandidat, priprema za odgovor traje 10 minuta. Usmeni ispit traje 15 minuta.

U prvom zadatku kandidat interpretira i iznosi svoj stav o citatu/citatima koji su napisani na hrvatskom jeziku, pri čemu reagira i na izjave ispitivača koji ga potiču na raspravu.

U drugom zadatku kandidat mora, na osnovi zadanih kriterija, detaljno i suvislo izložiti temu koja je u svezi hrvatskom književnošću ili jezika. Pomagala mogu biti: slike, fotografije, prikazi, zemljovid ili kratak tekst. Ispitivač može postavljati unaprijed utvđena pitanja koja potiču na iznošenje mišljenja.

Definicija zadataka i verbalnih pomagala napisani su na hrvatskom jeziku, njihova jezična razina je niža od jezične razine dijela ispita na kojem se provjeravaju receptivne sposobnosti. Vizualna pomagala prezentiraju teme iz hrvatske kulture.

Ocjena

Opći kriteriji ocjenjivanja

- sadržaj: držanje teme, jezična, književna i kulturna informiranost, odgovarajući izbor riječi, osjetljivost na probleme, sukladno temi teksta vjerna interpretaciji naučenog
- način predstavljanja: temi sukladno jasno strukturiranje, jasna jezična forma, izdvajanje bitnoga

Ocjenjivanje se obavlja na osnovi središnje analitičke skale koja sadrži detaljan opis kriterija ocjenjivanja.

Ocjenjivanje zadataka je neovisno jedno od drugog.

HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

I. OPIS I DETALJNI ZAHTJEVI MATURALNOG ISPITA

KOMPETENCIJE

SREDNJI STUPANJ I VIŠI STUPANJ

Vještina pravilne uporabe hrvatskog jezika: u govoru, razumijevanju i stvaranju teksta.

Poznavanje najznačajnijih oblika pismenog i usmenog izražavanja.

Sposobnost jezičnog izražavanja prilagođenog temi; pravilno pisanje, pregledni i čitki rukopis.

Veza između književnosti kao umjetnosti i ljudskog društva. Mjesto hrvatske književnosti u svjetskoj književnosti; interpretacija književnih djela.

I. Razumijevanje teksta

- Sposobnost razumijevanja teksta: razumijevanje pisanog i govorenog teksta, poznavanje logičke i semantičke strukture određenog teksta.
- Poznavanje i uporaba tiskanih i elektroničkih informacijskih izvora (rječnik, leksikon, enciklopedija, antologija, tisak, Internet, CD-ROM).
- Odabir i sistematizacija informacija adekvatno predmetu, funkciji i smjeru izražavanja.
- Stvaranje osobnog stava na temelju informacija stečenih na razne načine.

II. Interpretacija književnih i inih tekstova

- Uporaba raznih postupaka razumijevanja teksta prilagođeno vrsti (književnoj vrsti) i aspektu: književnoumjetnički, publicistički, znanstvenopopularni tekstovi; uspoređivanje i interpretacija tekstova prilagođeno vrsti (književnoj vrsti), načinu izražavanja i strukturi.
- Prepoznavanje, razumijevanje i prezentiranje kako književnost izražava iskustva, doživljaje i misli raznih ljudi i razdoblja.
- Objektivno, odnosno i unošenjem subjektivnih crta, reagiranje u raznim pismenim i usmenim oblicima na pročitano, uzimajući u obzir norme vrste teksta i adresata.

III. Pismeno stvaranje teksta

- Formuliranje osobnog mišljenja o raznim temama i vrstama, odgovarajućom preciznošću.
- Stvaranje tekstova tipa obavijesti, argumentacije, eseja, o zadanoj temi: kulturno nasljeđe Hrvata u Mađarskoj, donošenje odluka u svakidašnjem životu, ljudske veze, moralna pitanja, osjećaji, tipovi problema današnjice, masovna komunikacija).
- Poznavanje tehnike stvaranja raznih tekstova i njihovih obilježja te njihova uporaba; samostalno ispravljanje pravopisnih pogrešaka i grešaka u formuliranju i konstruiranju teksta (posjedovanje sposobnosti samokontrole).
- Primjena normi standardnog jezika, pravilna primjena pravopisnih pravila korištenjem pravopisa i bez njega. Čitko pisanje.
- Formuliranje dojma, doživljaja, mišljenja, osobnog stava nastalog na temelju umjetničkog djela (poezija, proza, kazališni doživljaj, film, graditeljstvo, glazba).
- Primjena sadržajnih i jezičnih normi službenih tekstova (istupanje, natječaj, pismo, autobiografija, zamolba i sl.).

IV. Govor, usmeno stvaranje teksta

- Jasno građeno i na bitno svedeno samostalno izlaganje prilagođeno jezičnoj normi govorne situacije, vrste, teme i adresata.
- Dokazivanje retoričke sposobnosti izvođenjem memoriranog teksta (leksik, riječni i rečenični naglasak, intonacija, stanka, jačina tona, boja tona, tempo govora).

V. Korištenje pojmova

- Poznavanje jezičnih i književnih pojmova, njihova pravilna primjena u usmenom i pismenom izražavanju.
- Dokazivanje primjerima da učenik razumije povezanost pojmova i promjenu njihovog značenja.

Samo na višoj razini

- Određivanje i uspoređivanje pojmova i u povijesnom kontekstu.

TEMATSKI KRUGOVI

HRVATSKI JEZIK

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	**Viši stupanj**
1. Pribavljanje i obrada informacija	Poznavanje tiskanih i elektroničkih informacijskih izvora. Korištenje informacija u svakodnevnom životu i u školi. Prikupljanje podataka, odabir, sistematizacija informacija i njihova uporaba u određenoj temi. Npr. prikaz knjige, filma; CD-ROM, leksikon, enciklopedija, Internet.	Dokazivanje upućenosti u informacije, uporaba informacija u jezičnim i književnim zadacima.
2. Razumijevanje teksta	Dokazivanje sposobnosti razumijevanja teksta na temelju tekstova raznih vrsta i njihovim uspoređivanjem. Sposobnost izlučivanja bitnog u slušanom i čitanom tekstu. Razumijevanje misaonog slijeda tekstova raznih vrsta, prepoznavanje uloge izražajnih sredstava i njihovo imenovanje.	Primjena usvojenih spoznaja i njihova samostalna primjena na temelju pročitanih tekstova.
3. Stvaranje teksta A) Usmena uporaba jezika	U komunikaciji sposobnost prilagođavanja govornoj komunikaciji, temi, sugovorniku; govorna kultura. Izražajna uporaba fonetičkih sredstava: stanka, tempo govora, jačina tona). Usmene komunikacijske situacije u školi i u svakodnevnom životu, npr. opisivanje osoba i predmeta, izražavanje doživljaja i raspoloženja, traženje informacije i savjeta, oblici pristojnosti. Svjesna primjena tehnike argumentacije u književnim i svakodnevnim temama. Usmena uporaba jezika koja odgovara fonetičkim, morfološkim i sintaktičkim pravilima hrvatskog jezika. Pravilno naglašavanje riječi, pravilna intonacija hrvatske rečenice. Pravilna uporaba frazeoloških izraza i rekcije u govoru. Navođenje nekoliko primjera za frazeološke izraze u hrvatskom i mađarskom jeziku. Dokaz kako se hrvatski i mađarski ustaljeni izrazi ne mogu svaki put prevesti doslovce, odnosno da se rekcije u hrvatskom i mađarskom jeziku često ne poklapaju. Dokazivanje razlike između privatne i javne uporabe jezika primjerima. Npr. jezične nepravilnosti, jezične poštapalice, uporaba nepotpunih rečenica.	Logična argumentacija u raspravi, izricanje osobnog stava u raznim temama. Npr. o etičkom stavu lika u književnom djelu. Neugodnosti prouzročene nepravilnim riječnim i rečeničnim naglaskom (promjena u značenju), na temelju primjera. Ograničena uporaba frazeoloških izraza u raznim funkcionalnim stilovima, na temelju primjera. Ustaljeni izrazi kao stilemi.

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	**Viši stupanj**
B) Retorika	Uloga govorništva i javnog govora u uvjeravaju. Činitelji koji određuju glavna obilježja javnog govora: odnos govornika i slušatelja, ličnost govornika, govorna situacija, cilj izlaganja, tema. Uloga govornih vrednota i izražavanja osjećaja. Postupci i geste za izazivanje dojma. Stvaranje javnog govora na zadanu temu, npr. opraštanje, predaja vrpci – primjenom naučenih citata.	Govori u hrvatskim književnim djelima na osnovi nekoliko primjera. Npr. u djelima Augusta Šenoe. Analiza govora na osnovi zadanih aspekata. Patos. Uporaba i uloga stilskih sredstava i pjesničkih slika u govorništvu.
C) Pismena uporaba jezika	Prikazivanje razlika između pisanog i usmenog izražavanja (npr. komponiranje rečenice, leksik, jezične pravilnosti). Veza sadržajnih i formalnih karakteristika tipova teksta s komunikacijskim procesom. Poznavanje karakteristika raznih tipova tekstova (opis, pripovijedanje, dijalog) i samostalno stvaranje teksta u tim vrstama – na temelju osobnih doživljaja i pročitanih djela. Norme tekstova potrebnih prilikom daljnjeg školovanja i pri zapošljavanju (esej, prikaz, zapisnik, zamolba, životopis, natječaj, službeno pismo, istupanje, zahvalnica, pozivnica, sažalnica), samostalno stvaranje teksta tih književnih vrsta. Formuliranje jasno građenog i na bitno svedenog teksta u jednom od sljedećih vrsta: obavijest, argumentacija, uvjeravanje. Poznavanje tehnike navođenja i njena pravilna uporaba. Poznavanje i primjena najvažnijih pravila pravopisa stranih riječi.	Jezična analiza tipova tekstova označenih na srednjem stupnju na temelju književnih i inih primjera. Formuliranje zaključaka na temelju specifičnosti karakteristika književnih rodova, vrsta, stilskih smjerova, osobnih stilova i izraza, oblika pjesme na temelju novopročitanih književnih djela, služeći se stručnim pojmovima.
4. Čovjek i jezik	Postanak jezika i govora, njegova uloga u ljudskim kontaktima. Činitelji i funkcije priopćavanja. Jezični i nejezični kod komunikacije. Jezik i govor. Jezik kao sustav koji je u stalnoj promjeni. Jezik kao sustav znakova. Jezični znakovi (označitelj/izraz, označenik/sadržaj). Materinski jezik, strani jezik, dvojezičnost. Razlike između hrvatskog i mađarskog jezika (npr. drugi tip jezika).	Uloga gesta, mimike i ostalih tjelesnih znakova u ljudskim kontaktima, na temelju primjera. Karakteristike umjetničkog jezika (estetska funkcija jezika). Razni znakovni sustavi (matematički i prometni znakovi, piktogrami, simboli).
5. Povijest hrvatskog jezika	Mjesto slavenskih jezika u porodici indoeuropskih jezika. Podjela slavenskih jezika (praslavenski i staroslavenski jezik; zapadnoslavenski, južnoslavenski i istočnoslavenski jezici). Glavna razdoblja povijesti hrvatskog jezika (prijelaz na latinično pismo, hrvatska leksikografija, rad na jedinstvenom književnom jeziku, počeci hrvatskog standardnog jezika,	Prve hrvatske gramatike i rječnici. Promjene u glasovnom sustavu hrvatskog jezika.

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	**Viši stupanj**
	zalaganje iliraca da hrvatski jezik postane službenim jezikom, podređenost hrvatskog jezika srpskomu, „Deklaracija”). Pisani spomenici: Bašćanska ploča, Red i zakon, Šibenska molitva, Marijin plač. Glagoljica, ćirilica i latinica. Razvoj književnog jezika. Skrb za jezičnu čistoću i pravilnost. Jezični purizam i jezična kultura (norme standardnog jezika, jezični savjetnik).	Jezik, kultura i politika. Značaj Kratke osnove.... Ljudevita Gaja. Pravopisne rasprave među suvremenim jezikoslovcima (npr. etimologijski ili fonetički pravopis).
6. Jezik i društvo	Društvena (vremenska) i područna raslojenost leksika (stručno nazivlje, žargonizmi, regionalizmi). Raslojenost suvremenog hrvatskog jezika: razgovorni jezik, narječja, regionalni jezik). Odnos književnog jezika i narječja. Hrvatska narječja u Mađarskoj.	Promjene u suvremenom hrvatskom jeziku. Utjecaj informacijskog društva na jezičnu uporabu (jezgrovitost kratkih pisanih poruka (SMS), elektronično dopisivanje). Utjecaj mađarskog jezika na jezik Hrvata u Mađarskoj. Glavne značajke najmanje jednog narječja.
7. Jezične razine A) Fonetika	Glasovni sustav hrvatskog jezika. Tvorba glasova: nastanak glasova i govorni organi. Pravilna tvorba i izgovor glasova č, ć, đ, dž, lj i samoglasničkog r. Razlike u glasovnom sustavu hrvatskog i mađarskog jezika. Podjela glasova. Poznavanje glasovnih promjena (nepostojano a, alternacija l/o, palatalizacija, sibilarizacija, prijeglas, jotacija, asimilacija po zvučnosti, asimilacija po mjestu tvorbe), njihova svjesna i pravilna primjena u usmenoj i pismenoj uporabi jezika. Pravilna uporaba alternacije ije/je/e/i. Pravilno naglašavanje riječi. Dokazivanje razlikovne funkcije naglaska na temelju primjera.	Bogatstvo glasovnog sustava narječja. Neke promjene u glasovnom sustavu hrvatskog jezika u njegovom povijesnom razvoju (npr. jer (ь), jor (ъ), jat (ě), nazali). Alterniranost osnove; glasovne promjene u osnovi i korijenu riječi. Alternacija ije/je/e/i u silabičkoj versifikaciji.
B) Morfologija	Razdioba morfema (korijen, osnova, nastavci) po značenju, položaju i funkciji; njihova uloga u građenju oblika. Tvorba riječi od određenih vrsti. Vrste riječi. Podjela riječi po vrstama. Gramatička obilježja punoznačnih riječi (rod, broj, padež, lice, vrijeme, način). Podjela imenica i njihova deklinacija. Značenje zbirnih imenica, njihova deklinacija i sročnost. Vrste pridjeva i njihova dvojaka deklinacija. Komparacija pridjeva. Vrste brojeva i njihova promjena. Sročnost brojeva i imenskih riječi u padežu. Podjela glagola; vrste glagola.	Osnovni i oblični nastavci (nastavci za tvorbu imenica i glagola). Učestalost uporabe aorista i imperfekta u svakidašnjem govoru i u književnoumjetničkom stilu.

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	**Viši stupanj**
	Vrste priloga i njihovo značenje. Uloga prijedloga i njihova rekcija. Pravilna uporaba prijedloga *k(a)* i *s(a)*. Uloga veznika, usklika i riječca u rečenici. Razlike u podjeli vrsta riječi, u rečeničnim dijelovima i njihovim izražajnim sredstvima. Pravopis pojedinih vrsti riječi. Razlike u hrvatskom i mađarskom pravopisu.	
C) Spojevi riječi	Paradigmatski i sintagmatski odnosi u rečenici (spojevi riječi).	
D) Sintaksa	Gramatičko ustrojstvo rečenice. Članjivost rečenice (raščlanjene i neraščlanjene rečenice, potpune i eliptične rečenice). Rečenica i iskaz. Ciljna usmjerenost rečenica (izjavna, upitna, usklična, zapovjedna). Rečenični dijelovi (subjekt, predikat, objekt, atribut, apozicija) i njihova izražajna sredstva. Sročnost (prema broju, licu i rodu). Modalnost. Rečenična uloga pojedinih vrsta riječi. Npr. imenice i pridjevi u opisu (nominalni stil), glagoli u pripovijedanju (dinamizam), uloga zamjenica (zamjenjivanje imenskih riječi). Proste i složene rečenice. Interpunkcijski znakovi u rečenici i tekstu.	Obavijesno ustrojstvo iskaza i red riječi. Stilistička uloga obrnutog reda riječi (inverzija). Značenje prezenta i perfekta u rečenici: prava i sadašnjost i pripovjedački prezent, pravi perfekt, izražavanje budućnosti prezentom i perfektom, svevremenski prezent i perfekt.
8. Leksikologija	Pojam rječničkog blaga. Aktivno i pasivno rječničko blago. Razlozi promjene leksika. Načini obogaćivanja rječničkog blaga (leksičko posuđivanje, raspad višeznačnosti, tvorba riječi, srastanje i preobrazba). Tvorbeni načini (prefiksalna, sufiksalna, prefiksalno-sufiksalna i složeno-sufiksalna tvorba). Onomastika (osobna imena, nadimci, etnonimi i toponimi). Sigurnost u uporabi jednojezičnih i višejezičnih rječnika.	Stilistička vrijednost historizama, arhaizama, lokalizama, regionalizama, dijalektizama, kolokvijalizama, žargonizama, vulgarizama, stranih riječi i frazema.
9. Stil i značenje	Pojam stila. Stil u svakodnevnoj uporabi jezika, u stručnom jeziku i lijepoj književnosti. Funkcionalni stilovi hrvatskog jezika i njihove karakteristike. Glavne značajke književnoumjetničkoga, publicističkoga, znanstvenoga, administrativnoga i razgovornoga stila.	Veza jezika i stila. Odnos književnog jezika i žargona. Frazeološki izrazi i njihova uloga u svakodnevici i umjetničkoj jezičnoj uporabi.

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	**Viši stupanj**
	Uporaba riječi i njihova stilska vrednota (stilemi). Jednoznačnost i višeznačnost riječi (jednoznačnice, višeznačnice, sinonimi, homonimi, homografi). Dva načina postanka prenesenoga značenja (metafora, metonimija). Osnovno i prvotno značenje. Denotativno/osnovno i konotativno/izvedeno značenje. Podruštvljeno i individualno značenje. Poznavanje rječnika i njihovih znakova. Stilska sredstva slikovitog izraza i njihovo djelovanje. Upućenost u povijest stilova na temelju poznavanja stilskih razdoblja i smjerova.	Objašnjenje postanka nekoliko frazeoloških izraza s navođenjem primjera. Promjena značenja riječi. Varijante stila i norme u pojedinim razdobljima na temelju primjera.

Zahtjevi srednjeg stupnja su obvezatni i na višem stupnju.

POJMOVI

SREDNJI I VISOKI STUPANJ

Pojmovni zahtjevi visokog stupnja istaknuti su kurzivom.

ciljna usmjerenost rečenica, modalnost
dvojezičnost
ekspresivnost, eufemizam, evokacija, arhaizacija, nekrotizam, *poetizam*
gesta
indoeuropski jezici
interpunkcijski znakovi: crtica, zagrada, dvotočje, točka sa zarezom, navodnici
intonativna sredstva rečenice i teksta
izražajna sredstva stilskih smjerova
jezična norma
jezični zakon
jezični znak, znakovni sustav
komunikacija, činitelji i funkcije komunikacijskog procesa
metafora
morfem: korijen, osnova, nastavci
onomatopeja, aliteracija, anžabman
pisani spomenici, publicističke vrste: vijest, izvještaj, intervju, reportaža, *recenzija*, kritika
raslojenost leksika: područna, funkcionalna i vremenska; standard, razgovorni jezik, književni jezik, narječje, regionalni jezik, stručni jezik, žargon
razdoblja povijesti hrvatskog jezika
rečenično ustrojstvo: prosta rečenica, složena rečenica, zavisno i nezavisnosložena rečenica
red riječi: osnovni, obilježeni, automatizirani; obavijesno ustrojstvo rečenice: poznati i novi element propćenja
samoglasnik, suglasnik, njihova tvorba; glasovne promjene
slavenski jezici: zapadnoslavenski, južnoslavenski, istočnoslavenski; praslavenski i staroslavenski jezik
slojevi riječi: riječi nastale od hrvatskih, usvojenice, tuđice
spojevi riječi i njihove vrste

sročnost
stil, stilem
stilske figure: ponavljanje, lirski paralelizmi, antiteza, nabrajanje, gradacija, hiperbola
tekst, jedinice teksta: ulomak, kontekstualno značenje
tip teksta: opis, pripovijedanje, objašnjenje, dijalog, monolog, zamolba, autobiografija, natječaj, službeno pismo, istupanje, informacija, traženje savjeta, oblici učtivosti, prikaz, zahvalnica, pozivnica, sažalnica
tropi: metafora, metonimija, poređenje, alegorija, simbol
tvorbeni načini: tvorba riječi, leksičko posuđivanje, raspad višeznačnosti
usmeno i pismeno izražavanje, javna i privatna jezična uporaba
ustaljeni izrazi: izreka, poredbena izreka, krilatica, poslovica
vrste riječi
značenje: značenje riječi, denotativno i konotativno značenje, osnovno/rječničko i kontekstualno značenje
značenje riječi: jednoznačnice, višeznačnice, homonimi, sinonimi, antonimi, homografi

TEMATSKI KRUGOVI

HRVATSKA KNJIŽEVNOST

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	**Visoki stupanj**
Autori i djela Životna djela	Marin Držić, Petar Preradović, August Šenoa, Silvije Strahimir Kranjčević, Antun Gustav Matoš, Miroslav Krleža, Tin Ujević, Josip Gujaš Džuretin. Glavne činjenice života spisatelja. Karakteristične točke privrženosti spisatelja regiji/području i kulturnom uzoru. Glavne značajke književnog opusa. Imenovanje nekolicine suvremenika spisatelja. Veze između književnih djela (teme, životne situacije, vrste, način izražavanja, karakteristični motivi). Interpretacija glavnih umjetničkih djela. Smještaj određenog književnog djela u književni opus i u razdoblje. Izvođenje memoritera.	Glavne teme i problemi pojedinih razdoblja. Zbirke (teme, motivi, aspekti raspodjele/odabira). Smjerovi i drugi utjecaji koji su određivali književni opus spisatelja. Činjenice (utjecaji, paralele svjetske književnosti) vezani uz prikaz, interpretaciju. Veze s mađarskom književnošću. Mjesto i utjecaj autora u književnoj tradiciji.
Reprezentativno djelo iz opusa	Ivan Gundulić: Osman Matija Petar Katančić: Vinobera u zelenoj Molbice dolini Petar Preradović: Rodu o jeziku Ivan Mažuranić: Smrt Smail-age Čengića August Šenoa: Zlatarovo zlato Vjenceslav Novak: Posljednji Stipančići A. B. Šimić: Preobraženja Miroslav Krleža: Povratak Filipa Latinovicza, Gospoda Glembajevi, Baraka Pet Be Okolnosti nastanka književnog djela. Književna vrsta, tema, motivi, kompozicija, jezik književnog djela. Interpretacija djela na temelju detaljnog poznavanja književnog djela. Izvođenje memoriranog teksta.	Veza književnog roda, vrste, stila književnog djela sa stilskim, idejnim smjerovima i epohalnim stilom određenog razdoblja. Utjecaj književnog djela u književnoj tradiciji. Karakteristike društvenog i obiteljskog romana i preko primjera iz svjetske književnosti. Krleža i Ady. Karakteristike analitičke drame na temelju Krležine drame *Gospoda Glembajevi*. Uporaba memoriranih jedinica prilikom interpretacije djela.

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	**Visoki stupanj**
Iz književnosti nedavne prošlosti	Prikaz književnih djela isticanjem bitnih karakteristika. Književna vrsta, tema, motivi, kompozicija, jezik književnog djela. Ure Kaštelan: Tvrđava koja se ne predaje Josip Pupačić: Tri moja brata, More Ranko Marinković: Ruke Antun Šoljan: Luka Po slobodnom izboru jedan spisatelj iz nedavne prošlosti književnosti Hrvata u Mađarskoj.	Usporedba književnog djela sa smjerovima razdoblja. Ranko Marinković: Glorija Vesna Parun: Mati čovjekova, Ti koja imaš nevinije ruke Dragutin Tadijanović: Dugo u noć, u zimsku bijelu noć, Prsten
Iz suvremene književnosti	Milivoj Slaviček: Moj križ svejedno gori Najvažnije karakteristike proze u trapericama na temelju romana Zvonimira Majdaka: Kužiš, stari moj. Božidar Prosenjak: Divlji konj	Ivo Brešan: Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja. Ili: Miro Gavran: Kreontova Antigona Karakterističnost književnog jezika na temelju primjera (prisutnost kolokvijalizama i žargonizama i sl. u suvremenoj hrvatskoj književnosti). Interpretacija izabranog djela.
Svjetska književnost	Tradicija europske književnosti: antička književnost i Biblija (književne vrste, teme, motivi, životne situacije, tipovi junaka). Karakteristike jednog razdoblja predstavljanjem njegovog tipičnog predstavnika (srednji vijek, renesansa, barok, prosvjetiteljstvo, romantika, realizam, avangarda, XX. stoljeće). Npr. Balzac: Otac Goriot – realizam. Baudelaire – francuska simbolistička poezija.	Poznavanje karakteristika razdoblja. Navođenje po dva spisatelja po razdobljima. **Napomena: Učenici koji mađarski jezik uče kao strani jezik stoga ne uče stranu književnost unutar mađarske obvezatni su predstaviti po slobodnom izboru dva prozna ili dramska djela i navesti karakteristike razdoblja u kojem su nastala.**
Razdoblja, povijest stilova	Prikaz sličnosti i različitosti u tematici i načinu izražavanja barem dviju grana umjetnosti barem jednog razdoblja. Npr. religioznost srednjovjekovne književnosti. Stilska obilježja baroknog slikarstva i književnosti. Prikazi barokne kićenosti u književnosti i slikarstvu. Klasicistička kompozicija. Ideje hrvatskog preporoda u književnim djelima.	Prikaz sličnosti i različitosti u tematici i načinu izražavanja barem u dvije-tri grane umjetnosti. Komparacija pojedinih razdoblja (npr. renesansa i barok). Reakcija razdoblja na prethodno (npr. razlike između romantizma i realizma: okretanje iz prošlosti prema sadašnjosti, umjesto izdvojenih pojedinaca u književna djela ulazi svakodnevni obični čovjek).
Interpretacijska razina Povijest književnosti	Glavne značajke razdoblja hrvatske književnosti: Karakteristike hrvatske književnosti, humanizam, renesansa, barok i prosvjetiteljstvo. Hrvatski preporod (ilirizam) i hrvatski romantizam. Šenoino doba (protorealizam).	Počeci hrvatske pismenosti (Crnorizac Hrabar: Traktat o pismenima). Utjecaj talijanske renesanse na hrvatsku renesansnu književnost (npr. Petrarca). Razlozi nastanka novih književnih središta u baroku (sjeverna Hrvatska). Sličnosti između hrvatskih i mađarskih nastojanja (nacionalna neovisnost, nacionalni jezik). Hrvatski i mađarski povijesni roman (August Šenoa i Eötvös József).

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	**Visoki stupanj**
	Glavne karakteristike i teme hrvatskog realizma.	Utjecaj ruskih realističkih spisatelja (npr. Turgenjev) na hrvatski realizam. Eugen Kumičić i hrvatski naturalistički roman (Eugen Kumičić: O romanu).
	Modernizam, modernistički smjerovi u hrvatskoj književnosti (dekadenca, parnasizam, simbolizam, impresionizam, secesija) – način života, pjesnička sudbina, pjesnički izraz, književne vrste.	Utjecaj francuskog simbolizma (npr. na A. G. Matoša). Pjesničko stvaralaštvo Vladimira Vidrića.
	Hrvatska književnost od modernizma do 50-ih godina XX. stoljeća (avangarda, ekspresionizam, realističke teme, socrealizam, ruralitet, regionalizam).	Socijalno pjesništvo Dobriše Cesarića. Sličnosti između Jame Ivana Gorana Kovačića i pjesništva Miklósa Radnótija.
	Druga moderna u hrvatskoj književnosti (1952.-68.): Usmjeravanje na zavičaj kao karakteristična tematika, obilježja djela pisaca okupljenih oko časopisa Krugovi.	Vesna Krmpotić: Djetetu u utrobi Mak Dizdar: Modra rijeka
	Periodi povijesti književnosti Hrvata u Mađarskoj prikazivanjem po jednog književnog djela.	
Tematsko-motivska interpretacija	Antički, biblijski i drugi motivi u hrvatskoj književnosti: npr. biblijski motivi u pjesmama Silvija Strahimira Kranjčevića. Motiv prolaznosti u epskim djelima Ivana Gundulića. Motiv cvijeća u Matoševom stvaralaštvu. Motiv dolaska u Krležinim djelima. Motiv smrti u pjesmama A. B. Šimića. Motiv ljubavi od petrarkizma do modernizma. Zadatak pjesništva od romantizma do suvremene književnosti. Domoljublje i borba za slobodu u pojedinim razdobljima hrvatske književnosti.	Smisao ljudskog života u raznim razdobljima. Motiv grijeha i kajanja u djelima hrvatske književnosti. Motiv bola u Vidrićevoj poeziji. Tradicionalne (općeljudske) teme u hrvatskoj književnosti. Razlika između načina izražavanja određenih tema u pojedinim razdobljima kod pojedinih književnika. Socijalna tematika u hrvatskoj književnosti. Hrvatski krajevi u djelima hrvatskih književnika. Sličnosti i razlike u hrvatskoj i mađarskoj književnosti u temama: borba za nacionalni jezik i nacionalnu neovisnost.
Književne vrste, poetika	Tipične književne vrste pojedinih razdoblja, navođenjem primjera. Npr. renesansna komedija, budnica u romantizmu, realistički roman, domoljubna poezija romantizma. Analiza književnih djela iz poetskog aspekta, komparacijska analiza djela. Analiza književnog djela na temelju povezanosti teme i književne vrste, književne vrste i kompozicije.	Imenovanje i usporedba djela iste književne vrste nastalih u raznim razdobljima (npr. razvoj hrvatskog povijesnog romana od Šenoe do Nehajeva, raznolikost novela u XIX. i XX. stoljeću). Utjecaj svjetskog baroknog epa na hrvatski ep (Tasso – Gundulić) Soneti Antuna Gustava Matoša u kontekstu svjetske književnosti.

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	**Visoki stupanj**
	Karakteristike novela ugođaja Ksavera Šandora Đalskog npr. preko analize novele Na Badnjak. Oblici diskurzivnog književnog roda (putopis, životopis, dnevnik). Karakteristične pjesničke slike i stilistička sredstva u pojedinim razdobljima hrvatske književnosti. Prikaz pripovjedne tehnike u hrvatskim novelama i romanima pomoću jednog književnog djela.	Prikaz karakteristika slobodnog stiha preko djela po slobodnom izboru. Kronološki slijed događaja i njegovo razbijanje na temelju primjera.
Regionalna kultura, usmena književnost	Autori privrženi lokalnoj sredini, regiji, rodnom mjestu:– Dinko Šimunović: Muljika; hrvatsko dijalektalno pjesništvo – Dragutin Domjanić: Bele rože; prikazi hrvatskih predjela i regija u književnim djelima (npr. Ksaver Šandor Đalski: Perillustris ac Generosus Cintek, jedna pjesma Matilde Bölcs, Jolanka Tišler: Kajkavska ruža). Osnovne karakteristike i književne vrste usmene književnosti; utjecaj usmene književnosti na umjetničku književnost; prikaz po jednog karakterističnog djela. Npr. pjesme uz razne običaje, brojalice, njihova versifikacija, karakteristične pjesničke slike, motivi. Karakteristike usmene književnosti u pjesmama hrvatskih petrarkista. Prikaz usmene književnosti Hrvata u Mađarskoj na osnovi jednog karakterističnog djela. Za memoriranje: 1-2 narodne pjesme, odlomci.	Karakteristike dijalektalnog pjesništva Hrvata u Mađarskoj. Usmena književnost i romantizam. Narodni izrazi i pjesničke slike usmene književnosti u epu Ivana Mažuranića: Smrt Smail-age Čengića. Mađarski junaci (Hunjadijevi, Zrinski, Svilojević) u hrvatskim narodnim epskim pjesmama. Sakupljači narodne baštine Hrvata u Mađarskoj (Đuro Franković, Živko Mandić, Đuro Šarošac, Vinko Žganec).

Zahtjevi srednjeg stupnja su obvezatni i na višem stupnju.

POJMOVI

SREDNJI I VISOKI STUPANJ

Pojmovni zahtjevi visokog stupnja istaknuti su kurzivom.

absurd
antika
apokrifi
Biblija: Stari i Novi zavjet; Petoknjižje, psalam, evanđelje, parabola, prvi grijeh, potop, babilonska kula, savez, kanonizacija
didaktičnost
dikcija, upravni i neupravni govor
diskurzivne vrste: putopis, životopis, dnevnik
drama: dikcija, situacija, konflikt, tragični junak, prizor, čin, didaskalije, komedija situacije, komedija karaktera, rekviziti, pozornica, kazališni oglas, dijalog, monolog, ekspozicija, zaplet, kulminacija, rješenje, prolog, epilog

dramske vrste: tragedija, komedija, tragikomedija; analitička drama, absurdna drama, *prikazanja, moralitet*, pastorala, farsa, maskerata
epohalni stil, stilski smjer, antička književnost, srednjovjekovna književnost, humanizam, renesansa, reformacija, protureformacija, barok, *rokoko*, klasicizam, sentimentalizam, preromantika, romantizam, naturalizam, parnasizam, simbolizam, *impresionizam, secesija*, avangarda, *futurizam*, ekspresionizam, *nadrealizam*, modernizam
epska kompozicija
epsko pjesništvo
epske vrste: anegdota, balada, pripovijetka, (*novela ugođaja*), ep, poema, legenda, narodna pripovijetka, mit, novela, parabola, roman, *ispovijest*, roman u stihovima
estetska vrednota
estetsko djelovanje
groteska
harmonija (sklad), disharmonija, napetost, retardacija
humor, ironija, podrugljivost
kaligram
karakter, karakterizacija, novela karaktera, drama karaktera
katarza
kazalište, činitelji kazališnog dojma
književna tradicija
književni rod: lirika, epika, drama, diskurzivni; književna vrsta
književno razdoblje, *književna kritika, teorija književnosti*
kult
kulturnopovijesno razdoblje
lirika: subjektivnost, lirski subjekt
lirske vrste: stare lirske vrste: oda, elegija, himna, ditiramb, epigram, epistola, idila, epitaf; programska pjesma (arspoetika), slobodni stih, pjesma u prozi, sonet, davorija, budnica, *gazela*
mašta, asocijacija
mitologija, mit
nacionalni ep
oblici pjesničkog izraza: tropi i figure: metafora, metonimija, personifikacija, alegorija, simbol, *eufemizam*, epitet, antiteza, asonanca, aliteracija, anafora, epifora, gradacija, onomatopeja, poredba, hiperbola, inverzija, oksimoron, polisindeton
oblici pripovjedačkog postupka: pripovijedanje, opis, dijalog, unutarnji monolog
petrarkisti
pjesnički stav, pjesnička uloga
poetizacija, stiliziranost, alegorijsko i simbolično prikazivanje
povijest književnosti
pripovjedač, aspekt pripovjedača
proza u trapericama
razdoblje; ilirizam
rima, vrste rima: parna rima, nagomilana rima, obgrljena rima, ukrštena rima
ritam, melodioznost
struktura, kompozicija, forma
svjetska književnost, crkvena književnost
tema, motiv
tipovi junaka
tipovi romana: obiteljski roman, društveni roman, povijesni roman, životopisni roman, *roman eseja,* roman u pismima, psihološki roman, pustolovni roman, *pikareskni roman, idejni roman*
trubadursko pjesništvo
umjetničko djelo, primanje umjetničkog djela, interpretacija
usmena književnost, umjetnička književnost
usmenost, pismenost
versifikacija: kvantitativna i silabičko-tonska versifikacija; stih, strofa, vrste stihova, vrste strofa, *heksametar, pentametar, distih*
pjesništvo trubadura
svjetovna književnost, crkvena književnost

II. OPIS MATURALNOG ISPITA

ISPIT SREDNJEG STUPNJA

Struktura ispita

Maturalni ispit iz hrvatskog jezika i književnosti sastoji se od usmenog i pismenog dijela. Za rješavanje pismenog zadatka iz razumijevanja teksta i sastavljanja teksta maturantu stoji na raspolaganju 240 minuta. Usmeni ispit traje 10-15 minuta kojemu prethodi priprema od 30 minuta. Strukturu maturalnog ispita sažima sljedeća tabela:

Pismeni ispit 240 minuta		Usmeni ispit 10-15 minuta	
Zadaci iz razumijevanja teksta	Zadaci iz sastavljanja teksta	Izlaganje teze iz jezika	Izlaganje teze iz književnosti
40 bodova	60 bodova	50 bodova	

PISMENI ISPIT

Sadržajni dio

Pismeni maturalni ispit se temelji na opširnim maturalnim zahtjevima. Suglasno zahtjevima maturalnog ispita pismeni dio ispita zahtijeva razumijevanje teksta i samostalno sastavljanje teksta. Dakle, pismeni maturalni ispit se sastoji od niza zadataka iz razumijevanja teksta i označuje tri zadatka iz sastavljanja teksta. Maturant bira jedan zadatak od tri naznačena zadatka iz sastavljanja teksta.

Za rješavanje niza zadataka iz razumijevanja teksta maturantu stoji na raspolaganju 60 minuta, a za rješavanje zadatka iz sastavljanja teksta 180 minuta.

Prilikom rješavanja pismenih zadaća maturant se slobodno koristi pravopisnim rječnikom i – ako je to u zadaći naznačeno – antologijom.

Karakteristike niza zadataka

ZADATAK IZ RAZUMIJEVANJA TEKSTA

Tekst iz razumijevanja teksta čini cijeli tekst ili jedan ulomak eseja, znanstveno-popularne studije, publicističkog djela od 600-700 riječi. Rješenje zadaće je obično odgovor na pitanje u obliku kratkog tekstovnog izlaganja ili odlučivanje za odgovarajući pravilni odgovor od ponuđenih rješenja.

Pitanja kojima se proispituje razumijevanje teksta mogu odnositi na:

- identifikacija činjenice, podatka, konstatacije, argumenta, stajališta koja se u tekstu neposredno mogu pronaći;
- gramatičke i stilističke karakteristike teksta; na njihove funkcije u tekstu;
- komunikativne svojstvenosti teksta;
- odnos naslova i cijelog teksta;
- značenje i slojeve značenja cjelovitog teksta;
- logičke i sadržajne veze u tekstu;
- autorovo stajalište;
- ulogu upućivanja i pozivanja u tekstu;
- strukturu teksta, način konstruiranja i značenja koji proizlaze iz kompozicije.

Zadaća još može biti:

- pravljenje skice, tematske mreže;
- formuliranje osobnog zaključka, stava;
- formuliranje kratkog pismenog ili usmenog teksta koji se vezuju uz temu teksta, stajališta prisutnog u tekstu, uz praćenje normi vrste teksta iz svakodnevne, eventualno službene pismenosti ili usmenosti;
- sažimanje teksta prema zadanom aspektu ili određenom adresantu.

Glavne sposobnosti pri pisanju skice i zaključka: pronalaženje ključnih riječi, praćenje tematske mreže (odnos danog i novog), prepoznavanje tematskih rečenica u raznim jedinicama teksta, razumijevanje žarišta teksta, praćenje izmjena teme, praćenje gramatičkih i semantičkih jezičnih elemenata za upućivanje unazad i unaprijed u tekstu, opažanje izostavljenog u tekstu, praćenje detaljiziranosti u tekstu, izdvajanje poznatog i novog.

ZADATAK IZ STVARANJA TEKSTA

Maturant ima mogućnost jednog izbora od tri zadaća stvaranja teksta raznog tipa, književne vrste i teme. Obim rješenja izabrane zadaće iznosi 4-5 stranica. Zadaće su sljedeće:

- Argumentacija o jezičnim, književnim, općekulturnim, etičkim pitanjima. Zadaća sadrži tekst ili obično ulomak teksta koji potiče na razmišljanje i upućuje na tematsku mrežu teksta. (Taj tekst može biti dio kritike, eseja, publicističkog djela, djela lijepe književnosti. Za rješavanje zadaće nije potrebno poznavanje cjelovitog teksta.)
- Analiza, interpretacija jednog djela (*primjerice lirskog, kratkog proznog, dramskog ulomka, eventualno eseja*). Zadaća sadrži istaknuti aspekt interpretacije.
- Komparacija dvaju, eventualno triju tekstova (*djelo lijepe književnosti, ulomak djela*) na temelju zadanog aspekta. Zadaćom je određen istaknuti aspekt komparativne analize tekstova, *primjerice tematsko, poetsko, stilsko uspoređenje.* Važan element zadaće čini naglašavanje povezanosti književnih tekstova preko raznih primjera intertekstualnosti i evokacije. (Među tekstovima mogu biti djela suvremene književnosti.)

VREDNOVANJE

ZADATAK IZ RAZUMIJEVANJA TEKSTA

Rješavanjem zadataka iz razumijevanja teksta maturant može postići maksimalno 40 bodova. Stručni profesor pismenu zadaću vrednuje na temelju središnje upute za vrednovanje. Uputa za vrednovanje navodi moguća rješenja (model odgovora), eventualno norme tipova odgovora, broj bodova te moguće bodove za nepotpun odgovor. Stručni profesor naznačuje na radnji broj bodova danih za pojedina rješenja, a potom postignut ukupan broj za rješenje zadataka iz razumijevanja teksta.

ZADATAK IZ STVARANJA TEKSTA

Rješenje zadatka iz stvaranja teksta koji je izabrao maturant stručni profesor vrednuje na temelju upute za vrednovanje. Uputa za vrednovanje sadrži opće kriterije vrednovanja stvaranja teksta neovisno od teme, te očekivano rješenje pojedinih zadaća ovisno o temi, odrednicama formuliranim (tj., ne opširno izloženo) načinom. Broj bodova utvrđen od profesora na temelju kriterija upute za vrednovanje određuje (vrednuje) ocjenu sadržaja radnje, konstrukciju i jezik radnje, dalje pravopis maturanta i izgled radnje.

Bodovi sastavka

Rješavanjem zadataka iz stvaranja teksta maturant može postići maksimalno 60 bodova. Od mogućih 60 bodova maturant može osvojiti sljedeće bodove za pojedine dijelove zadaće: sadržaj: 20 bodova; konstrukcija: 20 bodova; jezik: 20 bodova. Profesor koji vrednuje zadaću na kraju radnje naznačuje bodove sljedećih dijelova radne: sadržaj, konstrukcija, jezik.

Opći kriteriji koji se primjenjuju pri vrednovanju zadataka iz stvaranja teksta.

Kriteriji pri vrednovanju sadržaja

- shvaćanje teme, upućivanje na tekst koji potiče na razmišljanje u zadacima koji se temelje na tekstu;
- jezična kultura i književna obrazovanost, upućenost, osjetljivost na probleme;
- objektivnost;
- poznavanje književnih djela, uspostavljanje kulturno-povijesnih, motivskih asocijacija, raznih veza, dokazivanje toga podacima, spoznajama;
- samostalno rješavanje problema, zauzimanje osobnog stava;
- poznavanje svijeta, kultura razmišljanja;
- kvaliteta argumentacije, dokazivanje tvrdnji;
- izlučivanje važnog, sposobnost sistematizacije.

Kriteriji konstruiranosti teksta

- odgovaranje elementima književne vrste određene u zadatku;
- raščlanjivanje, koherentna struktura teksta;
- razmjernost u strukturi (*npr. razmjer uvoda, razrade i završetka*);
- zadržavanje danog obima.

Kriteriji vrednovanja jezične kvalitete teksta

- sigurno poznavanje razgovorne norme;
- adekvatna i raznovrsna uporaba leksika, zadaći i komunikacijskoj situaciji prilagođen stil;
- jasna i jezgrovita, precizna dikcija;
- tečno stvaranje teksta;
- čitki rukopis, uređen izgled radnje.

PRAVOPIS, IZGLED RADNJE

Vrednovanje pravopisa i izgleda radnje maturanta u rješavanju zadataka razumijevanja teksta i zadatka stvaranja teksta vrši se prema jedinstvenom principu.

- Profesor podvlači pravopisne pogreške u rješenju zadatka iz razumijevanja teksta i sastavljanja teksta, a potom prema načinu naznačenom u uputi za vrednovanje određuje ukupan broj bodova pravopisnih pogrešaka.
- Zbog pravopisnih pogrešaka može se odbiti 15 bodova od postignutog sveukupnog broja bodova.
- Od sveukupnog broja bodova, zbog neuređenosti izgleda radnje i teško čitkog rukopisa, može se odbiti 3 boda.

USMENI ISPIT

Srednji stupanj usmenog maturalnog ispita iz hrvatskog jezika i književnosti je školski ispit koji se realizira unutar škole.

Na usmenom ispitu za pripremu maturant može dobiti 30 minuta.

Vrijeme trajanja odgovaranja je 10-15 minuta.

Prilikom pripreme maturant se može poslužiti književnom antologijom, zbirkom ili drugim tiskanim i elektroničkim tekstovima koji se u svezi sa zadanim zadatkom.

Sadržajna struktura

Prilikom usmenog ispita maturant razrađuje jednu književnu i jedan jezičnu tezu. Niz teza se sastoji od 20-24 jezičnih i 20-24 književnih teza. Za sastavljanje teza odgovara predmetni profesor. Pri sastavljanju niza teza valja uzeti u obzir teme opširnih zahtjeva iz hrvatskog jezika i književnosti.

Najmanje 30% od jezičnog i književnog niza teza (6 teza u slučaju 20 teza, a 8 u slučaju 24 teza) valja svake godine modificirati.

Karakteristike teza, njihovo sastavljanje

Teze valja sastaviti tako – uvažavajući svojstvenosti tema – da po mogućnosti budu slične težine, da maturant ima mogućnost za uspješnu pripremu, u pripremanju za izradu teze i za usmeni odgovor u okviru vremena određenog za usmeno izlaganje.

NIZ TEZA IZ HRVATSKOG JEZIKA

Za usmeni ispit profesor određuje 20-24 teza. Niz teza sastavlja na temelju Opširnih zahtjeva iz hrvatskog jezika. Teze iz hrvatskog jezika se temelje na sljedećim temama Opširnih zahtjeva: Razumijevanje teksta, Sastavljanje teksta, retorika, Čovjek i jezik, Povijest hrvatskog jezika, Jezik i društvo, Jezične razine (Fonetika, Morfologija, Spojevi riječi, Sintaksa) Leksikologija, Stil i značenje. Niz teza valja sastaviti tako da se uz svaku temu veže najmanje jedna teza.

Teza sadrži (može sadržati) jedno utvrđivanje, citat, uvodnu misao, tiskani ili elektronički dokument (*npr. obrazac, uputu za uporabu, stranicu novina, fotografiju, sliku, zemljovid, stranicu Interneta, ulomak iz rječnika*) shodno tematskom krugu, odnosno zadatku konkretiziranom u tezi, te označavanje zadatka koji valja riješiti.

Zadaća označena u tezi može biti analiza, interpretacija citata odnosno priključenog dokumenta prema zadanom aspektu, prikazivanje, izrada u aspektu označenog problema, pojave, formuliranje i u zadaći naznačenoj književnoj vrsti prilagođeno izlaganje argumentacije i sl.

NIZ TEZA IZ HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI

Za usmeni ispit profesor određuje 20-24 teza. Niz teza sastavlja na temelju Opširnih zahtjeva iz hrvatske književnosti, iz kombinacije sljedećih tematskih krugova: Autori i djela, Interpretacijska razina.

Teza sadrži (može sadržati) tiskani ili elektronični uvodni dokument (*npr. citat iz lijepe književnosti, kratak odlomak rasprave ili eseja, ilustraciju, djelo likovne umjetnosti, kazališni prizor, filmsku sliku, sliku, zemljovid, i sl.*), a potom određuje temu koju valja predstaviti, istaknuti aspekt njenog predstavljanja, označuje konkretno djelo (djela)

sukladno temi odnosno istaknutim aspektima. Istaknuti aspekt može biti npr. bilo koji problem vezan uz književnu vrstu, tematiku, stilsko razdoblje, poetiku, estetiku, etiku. Ukoliko izrada teze zahtijeva, odnosno omogućuje, maturant može birati između u tezi naznačenih autora ili književnih djela.

Tematski razmjer usmenih maturalnih teza iz književnosti

Prema opisu maturalnog ispita profesor je obvezatan formulirati 18 teza iz sljedećih tema:

- Obvezatno je sastaviti 12 teza iz cjeline *Autori i djela*. 6 iz cjeline *Životna djela* i za one učenike koji mađarski jezik, uče kao strani jezik jednu tezu iz svjetske književnosti. Profesor određuje 5 teza iz drugih tema cjeline *Autori i djela – Reprezentativno djelo iz opusa*, *Iz književnosti neposredne prošlosti*, *Iz suvremene književnosti*, *Svjetska književnost*, *Iz književnosti Hrvata u Mađarskoj*.
- Iz teme *Interpretacijska razina – Povijest književnosti*: 2 teze, *Tematska-motivska interpretacija*: 2 teze, *Književne vrste, poetika*: 1 teza, *Regionalna kultura, usmena književnost*: 1 teza je obvezatna.
- Ostale teze – i one iznad 20 – određuje predmetni profesor.
- Prilikom sastavljanja teza iz tematike *Autori i djela* profesor se može poslužiti i aspektima iz cjeline *Interpretacijska razina*, teze iz cjeline *Interpretacijska razina* mogu sadržati autore teme *Autori i djela*.

Vrednovanje

Maturant na usmenom dijelu ispita može postići maksimalno 50 bodova. Profesor zajedno vrednuje izlaganje teze iz hrvatskog jezika i književnosti. Za odgovor maturant dobije zbir bodova. Vrednovanje uspjeha maturanta se na usmenom ispitu vrši na temelju sljedećih kriterija vrednovanja.

Kriteriji vrednovanja usmenog izlaganja jezične i književne teme	**Bodovi**
Sadržaj – koliko se maturant drži teme – jezična, odnosno književna i kulturalna upućenost te stručno znanje koje dolazi do izražaja u predstavljanju teme – odgovarajuća uporaba leksika i pojmova – bogatstvo misli, osjetljivost na probleme – tekstu vjerna izvedba memoritera adekvatnog temi	30 bodova
Način izlaganja, uvjerljivost – temi prilagođena jasna gradnja – logična argumentacija – jasna jezična forma – izlučivanje važnog, sistematizacija	20 bodova

Određivanje ukupnog broja bodova uspjeha učenika na ispitu

Broj postignutih bodova u pojedinim dijelovima ispita se sabiru, tako maturant na maturalnom ispitu srednjeg stupnja ukupno može dobiti 150 bodova.

ISPIT VIŠEG STUPNJA

STRUKTURA ISPITA

Maturalni ispit višeg stupnja iz hrvatskog jezika i književnosti se sastoji od pismenog i usmenog dijela. Na pismenom dijelu ispita maturantu za rješavanje zadataka stoji na raspolaganju 240 minuta. Prije usmenog ispita koji traje 20 – 30 minuta maturantu stoji na raspolaganju 30 minuta za pripremu.

Strukturu ispita pokazuje sljedeća tabela.

Pismeni ispit 240 minuta		Usmeni ispit 20–30 minuta	
Niz zadataka iz jezika i književnosti koji pokazuje stupanj obrazovanosti	Zadaci iz oblasti formuliranja teksta	Izlaganje jedne teze iz jezika	Izlaganje jedne teze iz književnosti
40 bodova	60 bodova	50 bodova	

PISMENI ISPIT

Sadržajna struktura

Pismeni zadaci pored uporabe jezične i književne obrazovanosti ispituju uočavanje problema, kritičko i kreativno razmišljanje, opću obrazovanost te sposobnost interpretacije teksta i stvaranje teksta kandidata. Pismeni ispit se sukladno tome sastoji od zadataka iz jezika i književnosti koji pokazuju stupanj obrazovanosti, i raznih zadataka iz sastavljanja teksta.

Na pismenom ispitu maturant može koristiti pravopisni rječnik.

Karakteristike niza zadataka

ZADACI IZ JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI KOJI POKAZUJU STUPANJ OBRAZOVANOSTI

Zadaci iz jezika i književnosti koji pokazuju stupanj obrazovanosti vezuju se uz jedno djelo (lirsko djelo, prozno djelo, odnosno odlomak, esej, raspravu ili uz njihov odlomak). U slučaju kada su izabrana djela lijepe književnosti, njihovi su autori oni koji su navadeni među autorima djela maturalnih zahtjeva.

Niz zadataka sadrži primjenu znanja iz jezika i književnosti, prepoznavanje, poistovjećivanje i eventualno definiciju pojmova, a odnosi se na otkrivanje raznih povijesnih, tematskih, motivskih povezanosti kniževnih vrsta, dalje sadrži pitanja koja se odnose na jezične, gramatičke, retoričke, stilističke, tekstualne, pravopisne karakteristike zadanog teksta.

Omjer pitanja kojima se propituje stupanj obrazovanja iz jezika odnosno književnosti je obično 40-60%.

Maksimalni broj bodova koji se za rješavanje tih zadataka može dobiti je 40.

ZADACI IZ STVARANJA TEKSTA

Niz zadataka iz stvaranja teksta sadrži stvaranje triju tekstova raznih tema, prema određenim aspektima i vrsti.

Zadaci iz stvaranja teksta su sljedeći:

- Interpretacija, vrednovanje jednog određenog djela ili književnog, kulturnog estetskog, filozofskog, etičkog pitanja u određenom obimu.
- Formuliranje argumentacije: reflektiranje na jednu pojavu, pojavu epohe.
- Stvaranje jednog praktičnog teksta (npr. *tekst za pokretanje rasprave, istupanje, zamolba*) eventualno određenom adresantu, u naznačenoj komunikacijskoj situaciji, odnosno u određenoj vrsti.

Svaki zadatak se može bazirati na tekstu (*npr. sadrži kratak uvodni citat iz književnog djela, koji čini temelj eseja, izlaganja, argumentaciji*), ili ne.

Konkretni tekstovi izabrani za ispit obično nisu dio nastavnog gradiva.

Vrednovanje

NIZ ZADATAKA IZ JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI KOJI POKAZUJU STUPANJ OBRAZOVANOSTI

Vrednovanje niza zadataka iz jezika i književnosti koji pokazuju stupanj obrazovanosti vrši se na temelju tematske upute za vrednovanje. Maksimalni broj za bodova niza zadataka iznosi 40 bodova. Dijapazon prihvatljivih odgovora i bodove koji se mogu dati za djelomično rješenje sadrži uputa vrednovanja. Profesori koji vrednuju zadaću na radnji naznačuju bodove koje je maturant postigao te ukupan broj bodova koje je maturant postigao rješavanjem niza zadataka.

ZADACI IZ STVARANJA TEKSTA

Ispitivači na temelju upute za vrednovanje vrednuju uspjeh maturanta, potom na radnji naznačuju broj bodova postignutih rješavanjem pojedinih zadataka iz stvaranja teksta.

Bodovna vrijednost tipova zadataka:

- interpretacija, vrednovanje određenog djela ili književnog, kulturnog estetskog, filozofskog, etičkog pitanja u određenom obimu (25 bodova);
- formuliranje argumentacije: reflektiranje na jednu pojavu, pojavu epohe (20 bodova);
- stvaranje jednog praktičnog teksta (npr. *tekst za pokretanje rasprave, istupanje, zamolba*) eventualno određenom adresantu, u naznačenoj komunikacijskoj situaciji, odnosno u određenoj vrsti (15 bodova).

Uputa za vrednovanje u natuknicama navodi sadržajne komponente mogućih dobrih rješenja. Može se prihvatiti i dobro rješenje koje se razlikuje od prethodno spomenutog. Ne može utjecati na vrednovanje uspjeha maturanta ni to ako

se osobni sud ispitivača razlikuje od općeprihvaćenog prosuđivanja problema, pitanja, pojave u rješenju, niti ako se mišljenje maturanta razlikuje od općeprihvaćenog prosuđivanja.

Opći kriteriji prosuđivanja kakvoće rješenja:

Kriteriji kakvoće sadržajnog dijela izlaganja

- shvaćanje teme, upućivanje na tekst koji potiče na razmišljanje u zadacima koji se temelje na tekstu;
- jezična i književna obrazovanost, upućenost, osjetljivost na probleme;
- objektivnost;
- poznavanje književnih djela, kulturno-povijesne, motivske asocijacije, pronalaženje i dokazivanje činjenicama, znanjem raznih povezanosti;
- samostalno rješavanje problema, osobni stav;
- poznavanje svijeta, kultura razmišljanja;
- kvaliteta argumentacije, dokazivanje tvrdnji;
- izlučivanje važnog, sposobnost sistematizacije.

Kriteriji konstruiranosti teksta

- odgovara li zadaća elementima vrste naznačene u zadaći;
- raščlanjivanje, koherentna struktura teksta,
- razmjer strukturalnih dijelova (*npr. razmjer uvoda, razrade, završetka*);
- pridržavanje danom obimu.

Kriteriji pri vrednovanju kakvoće jezika teksta

- sigurno poznavanje razgovornog jezika;
- adekvatna i raznovrsna uporaba leksika, zadaći i komunikacijskoj situaciji adekvatan stil;
- jasna i jezgrovita, precizna dikcija;
- tečno stvaranje teksta;
- čitki rukopis, uređen izgled radnje.

PRAVOPIS, IZGLED RADNJE

Vrednovanje pravopisa u rješavanju zadataka vrši se prema uputi za vrednovanje. Profesor podvlači pravopisne pogreške u rješenju zadatka iz razumijevanja teksta i sastavljanja teksta, a potom prema načinu naznačenom u uputi za vrednovanje određuje ukupan broj bodova pravopisnih pogrešaka maturanta.

- Zbog pravopisnih pogrešaka može se odbiti 15 bodova od postignutog sveukupnog broja bodova.
- Od sveukupnog broja bodova, zbog neuređenosti izgleda radnje i teško čitkog rukopisa, mogu se odbiti 3 boda od postignutog sveukupnog broja bodova.

USMENI ISPIT

Usmeni ispit višeg stupnja iz hrvatskog jezika i književnosti se odvija pred vanjskim ispitnim odborom.

Na usmenom ispitu maturant za pripremu može dobiti 30 minuta.

Vrijeme trajanja odgovaranja je 20-30 minuta.

Prilikom pripreme se maturant može poslužiti književnom antologijom, zbirkom ili drugim tiskanim i elektroničkim tekstovima koji su u svezi s uz zadanim zadatkom.

Sadržajna struktura

Prilikom usmenog ispita maturant izrađuje jednu tezu iz jezičnog i jednu iz književnog tematskog kruga. Uz svaki tematski krug vežu se najmanje dvije teze, maturant samostalno određuje koju će tezu obraditi. Omjer tematskih krugova, odnosno teza sastavljenih na temelju njih određuje stručni odbor u godini mature. Tematski krugovi, odnosno teze se mijenjaju/mogu mijenjati svake godine. Broj objavljenih tematskih krugova iznosi najmanje 25.

Karakteristike teza i njihovo sastavljanje

Na usmenom ispitu maturant izlaže jednu tezu iz jezika, odnosno jednu iz književnosti. Uz teze iz književnosti maturant samostalno sastavlja popis lektire prema javno objavljenim tematskim krugovima. Maturant se za usmeni odgovor priprema na temelju popisa lektire, odnosno svoje izlaganje iznosi na temelju tog popisa. Svoja pitanja u svezi

s konkretnim autorima i djelima – sukladno tezi - članovi ispitnog odbora mogu postaviti na temelju sastavljenog popisa lektire maturanta.

Teze valja sastaviti tako – uvažavajući osobitosti tema – da po mogućnosti budu slične težine, da maturant ima mogućnost za uspješnu pripremu, u pripremanju za izradu teze i za usmeni odgovor u okviru vremena određenog za usmeno izlaganje.

NIZ TEZA IZ HRVATSKOG JEZIKA

Povjereni stručni odbor sastavlja tematske krugove na osnovi Opširnih zahtjeva iz hrvatskog jezika: Razumijevanje teksta, Sastavljanje teksta, retorika, Čovjek i jezik, Povijest hrvatskog jezika, Jezik i društvo, Jezične razine, Leksikologija, Stil i značenje. Niz teza valja sastaviti tako da se uz svaku temu vezuju najmanje dvije teze.

Teze sadrže (mogu sadržati) jedno utvrđivanje, citat, uvodnu misao, tiskani ili elektronički dokument (*npr. obrazac, uputu za uporabu, stranicu novina, fotografiju, sliku, zemljovid, stranicu Interneta, ulomak iz rječnika*) shodno tematskom krugu odnosno zadatku konkretiziranom u tezi, te označavanje zadatka koji valja riješiti. Određivanje zadaće se temelji na opširnim maturalnim zahtjevima.

Zadaća označena u tezi može biti analiza, interpretacija citata odnosno priključenog dokumenta prema zadanom aspektu, prikazivanje, izrada u aspektu označenog problema, pojave, formuliranje i u zadaći naznačenoj književnoj vrsti prilagođeno izlaganje argumentacije i sl.

RED TEZA IZ HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI

Tijelo koje sastavlja tematske krugove, odnosno teze usmenog ispita određuje i objavljuje najmanje 25 teza iz tema *Autori i djela* te iz *Interpretacijske razine* Opširnih maturalnih zahtjeva. Unutar tematskih krugova obvezatno je 6 tematskih krugova *Životnih djela* , dalje najmanje 2 iz suvremene književnosti, najmanje 2 iz svjetske književnosti, 6 iz Interpretacijske razine; unutar toga 1 tematski krug iz usmene književnosti, a 1 iz književnosti Hrvata u Mađarskoj. U ovim posljednjim se mogu pojaviti razni zahtjevi poznavanja djela, tj. autori iz tematskog kruga *Autori i djela*. Uz 18 tematskih krugova stručno tijelo svake godine određuje još 7 tematskih krugova.

Uz svaki tematski krug se vezuju dvije teze. Teze sadrže/mogu sadržati jedan uvodni tiskani ili elektronični dokument (*npr. citat iz lijepe književnosti, kratak odlomak rasprave ili eseja, ilustraciju, djelo likovne umjetnosti, kazališni prizor, filmsku sliku, sliku, zemljovid, i sl.*), a potom određuje temu koju valja predstaviti, istaknuti aspekt njenog predstavljanja, označuje autora i djelo sukladno temi odnosno istaknutim aspektima.

Istaknuti aspekt može biti bilo koje pitanje poetike, povijesti književnosti, književne epohe, estetike, etike, dalje životni problem, motiv, specifičnost karakteristična za koje djelo ili autorski život.

Vrednovanje

Maturant na usmenom dijelu ispita može postići najviše 50 bodova. Ispitni odbor zajedno vrednuje izlaganje teze iz hrvatskog jezika i književnosti. Za odgovor maturant dobije zbir bodova. Vrednovanje uspjeha maturanta na usmenom ispitu vrši se na osnovi sljedećih kriterija vrednovanja.

Kriteriji vrednovanja usmenog izlaganja jezične i književne teme	**Bodovi**
Sadržaj – koliko se maturant drži teme – jezična, odnosno književna i kulturalna upućenost te stručno znanje koje dolazi do izražaja u predstavljanju teme – odgovarajuća uporaba leksika i pojmova – bogatstvo misli, osjetljivost na probleme – tekstu vjerna izvedba memoritera adekvatno temi	30 bodova
Način izlaganja, uvjerljivost – temi prilagođena jasna gradnja – logična argumentacija – jasna jezična forma – izlučivanje važnog, sistematizacija	20 bodova

Na pismenom ispitu višeg stupnja može se postići 100, na usmenom dijelu 50 bodova, prema tome prilikom polaganja ispita višeg stupnja iz hrvatskog jezika i književnosti kandidat može postići ukupno 150 bodova.

NÉMET NEMZETISÉGI NÉPISMERET ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

A középszint és emelt szint kompetenciái azonosak, eltérés csupán a témák megközelítésének konkrét, illetve elvont módjában van.

- A német nemzetiségre vonatkozó írott, képi vagy elektronikus források felhasználása.
- A kapott forrásrészletek, napi sajtóból vett publicisztika, képi és hangzó történeti források és elektronikus ismerethordozók, valamint a személyes tapasztalatok alapján kisebbségpolitikai problémák megfogalmazása, a múlt és jelen között párhuzam megvonása.
- A múzeumok, néprajzi gyûjteményekbõl információk gyûjtése, ezek segítségével a német nemzetiség hétköznapjainak és ünnepeinek megismerése.
- A tárgyi és szellemi néprajzi hagyaték felhasználásával a nemzetiség életének szemléletes bemutatása.
- A német nemzetiség települési területén a földrajzi adottságok, az életviszonyok és gazdasági kapcsolatok közötti összefüggések felismerése és értelmezése.
- A kistérségi közösségek közötti kapcsolat szemléletes bemutatása különös tekintettel a német nemzetiségre.
- Térképek, történeti, települési, gazdaságföldrajzi és demográfiai adatok kikeresésével, válogatásával és azok felhasználásával, egy, a német nemzetiségre különösen jellemzõ (pl. települési szokások) jelenség sokoldalú bemutatása.
- Szociológiai felmérések, publicisztikai részletek válogatásával és felhasználásával az identitásvállalás magatartásformáinak, a nemzetiségi egyén és közössége kapcsolatainak bemutatása és értelmezése.
- Egy választott nyelvi változat, beszélt nyelvjárás és a köznyelv kapcsolatának bemutatása, az eltérések felismerése konkrét szöveg példáján.
- **Egy** hallott **nyelvjárási** szöveg megértése, köznyelvi tolmácsolása, **néhány nyelvi jellegzetességének** magyarázata.
- Egy jellegzetes épület funkcionális elemeinek bemutatása, értelmezõ ismertetése.
- Párhuzamok vonása az ugyanazon településen élõ közösségek hasonló funkciójú épületei között, a hasonlóságok és eltérések leíró bemutatása.
- A magyarországi német nemzetiség zene-, ének- és tánckultúrája néhány jellegzetességének összefoglalása és néhány helyben élõ jellegzetesség bemutatása vagy leírása.
- Mûsoros est tervezése, összeállítása, szöveges mûsorajánló készítése különbözõ közönségcsoportnak.
- A kisebbségpolitikai jogszabályi keretek ismerete, tájékozódás a központi és a helyi jogi szabályozás forrásaiban, gyakorlati kérdéseinek magyarázó bemutatása.
- Egy választott helyi német kisebbségi önkormányzat kritikai bemutatása, egy egyesület tevékenységének felvázolása egyéni tapasztalatok és konkrét dokumentumok alapján.

B) TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

EMELT SZINT ÉS KÖZÉPSZINT

Az emelt és a középszinten a vizsgakövetelmények ismeretanyaga lényegében nem különbözik. Középszinten kisebb elméleti háttérrel a személyes tapasztalatok, megszerezhetõ ismeretek felhasználása, míg emelt szinten az átfogóbb összefüggéslátás, az információk, tapasztalatok elvontabb, általánosabb, összetettebb kifejezése a cél. Ezt a vizsgázónak írásban és szóban egyaránt tanúsítania kell.

1. Történeti ismeretek

Ismeretek	Követelmények
Eredet, közösséggé válás, korai kapcsolatok **Középszint** **Emelt szint**	A vizsgázó: – Ismerje a hazai németség magyarországi megjelenésének történeti szakaszait és emlékeit – Tudjon válogatni a különbözõ források között – Vázolja fel a nemzetiségi közösségi tudat kialakulásának folyamatát – Értelmezze az írott források, térképek fontosabb üzeneteit – Magyarázza a közösséggé válást elõsegítõ tényezõket – Mutasson rá a más korai etnikai közösségekkel kialakított kapcsolatok jellemzõ vonásaira
Együttélés, életmód, értékrendszer **Középszint** **Emelt szint**	 – Ismerje a német közösségeket összetartó, együttélési formákat – Mutassa be a rendelkezésére álló forrásanyag alapján a közösség életmódját, értékrendszerét – Értelmezze történetiségében a bekövetkezett változásokat
Sorsfordulók a nemzetiség történetében napjainkig **Középszint** **Emelt szint**	 – Tudja megfogalmazni azokat az okokat, amelyek elõsegítették a politikai ,,mi-tudat'' kialakulását a német ajkú népesség körében – Vessen össze különbözõ szemléletû forrásanyagot a XX. századból – Vonjon le következtetéseket azokból
Németország, Ausztria és a magyarországi németek **Középszint** **Emelt szint**	 – Tárjon fel összefüggéseket a német-osztrák történelem és a hazai németség történetének sorsfordulói között – Mutassa ki és magyarázza a „nagypolitika" hatását a német nemzetiségre
Életképek a hazai németek regionális történetébõl **Középszint** **Emelt szint**	 – Értelmezze saját családtörténetében az életmód változásának okait – Tárja fel a változások legfõbb mozgatóit – Fogalmazzon meg általános érvényû következtetéseket a közösségi sajátosságokra vonatkozóan a helyben rendelkezésre álló források alapján

2. Néprajzi ismeretek

Ismeretek	Követelmények
A német kisebbség tárgyi kultúrája, hagyatéka és települési szokásai **Középszint**	 – Ismerje a német anyanyelvû lakosság települési szokásait, a települések szerkezetét

Ismeretek	Követelmények
Emelt szint	– Ismerje a rokoni kapcsolatokat, nevezze meg õket a nyelvjárásban is, térjen ki a rokoni összetartás fontosságára régen és ma, nevezze meg a különbségek okait – Ismerje a parasztudvar beosztását, az egyes épületek rendeltetéseit – Ismerjen néhány használati és munkaeszközt, azok mûködését, hasonlítsa össze a ma használatos eszközökkel – Ismerjen tipikus kézmûves-mesterségeket, azok települések szerinti elhelyezkedését, kialakulásuk okait – Térjen ki a generációk együttélésének problematikájára, elemezze azt, és vetítse ki a mára – Mutassa be néhány kézmûipari termék jellemzõit, térjen ki a mesterségek mai helyzetére – Tudjon projekttervet készíteni tárgyi gyûjtésre (használati eszközök, ruhadarabok, iskolaszerek), azok kiállítására és funkciójuk bemutatására.
A német kisebbség szokásrendszere **Középszint** **Emelt szint**	– Ismerje a naptári év szokásait, tudjon róluk összefüggõen beszélni, ismerje kialakulásuk okait, a szokások hatásait a közösségi életre és szerepüket ma – Ismerje a családi élet szokásait és az emberi élet sorsfordulóihoz kapcsolódó szokásokat, tudjon róluk összefüggõen beszélni – Ismerjen különbözõ népi gyógymódokat, azokhoz fûzõdõ babonákat, helyezze el õket a mában, értékelje õket és térjen ki újraélesztésük lehetõségeire – Elemezze a szokások hiedelemtartalmát, értékelje azokat, és vonatkoztasson a mára – Ismerje a szokások megszûnésének okait, illetve újraélesztésük lehetõségeit – Tudjon projekttervet készíteni a szokások gyûjtésére, dokumentálására és bemutatására
A német kisebbség népviselete **Középszint** **Emelt szint**	– Ismerje a gyermek, nõi és férfi népviselet fõbb jellemzõit általánosságban a népcsoportra vonatkozóan (színek, anyagok, formák) – Részletesen ismerje lakóhelye népviseletét, tudjon megnevezni ruhadarabokat nyelvjárásban is, ismerjen anyagokat és motívumokat – Tudjon projekttervet készíteni a még meglévõ ruhadarabok, illetve anyagok gyûjtésére, leírására és a gyûjtött anyag bemutatására – Tudja bemutatni a különbségeket a hétköznapi és ünnepi viselet között, értékelje a viselet jelentõségét a társadalom egésze és a népcsoport szemszögébõl – Térjen ki a mai helyzetre, és mutassa be a változás folyamatát és okait

Ismeretek	Követelmények
A német kisebbség étkezési szokásai	
Középszint	– Ismerje általánosságban a német kisebbség fõzési és étkezési kultúráját, annak fõbb jellemzõit és a felhasznált nyersanyagokat – Ismerje a német kisebbség mai fõzési és étkezési szokásait, tudja néhány étel elkészítésének módját – Ismerje a hétköznapi konyha régi és mai jellemzõit
Emelt szint	– Hasonlítsa össze a német kisebbség étkezési szokásait más kisebbségekével, illetve a többségi nemzetével – Ismerje az ünnepek speciális szokásait, értékelje azokat, és hasonlítsa össze a mai szokásokkal
A német kisebbség médiája	
Középszint	– Ismerje a magyarországi németek írott és elektronikus médiumait, azok tevékenységi körét,
Emelt szint	– Tudjon véleményt nyilvánítani és kritikát gyakorolni a médiumok által tolmácsolt tartalmakkal kapcsolatban

3. Földrajzi ismeretek

Ismeretek	Követelmények
A magyarországi németek települései	
Középszint	– Ismerje a fontosabb településterületeket – Mutassa be és értékelje azok földrajzi adottságait
A földrajzi adottságok és az életmód összefüggései	
Emelt szint	– Fedezze fel az összefüggéseket egy adott kistérség és az ott lakók életmódja között, és részletesen mutassa be azt a németek példáján – Értelmezze a fejlõdési lehetõségeket
A hazai németek gazdasági kapcsolatai	
Középszint	– Tárja fel és magyarázza a német nemzetiség gazdasági kapcsolatait
Emelt szint	– Vonjon le következtetéseket egy rövid történeti idõszak példáján a felgyorsult gazdasági fejlõdés hatásaira vonatkozóan
A megmaradt hazai német települések jelene és jövõje a földrajzi meghatározottságok szemszögébõl	
Emelt szint	– Elemezze egy németek lakta település fejlõdési kilátásait megadott szempontok és forrásanyag alapján
Ismeretek az anyaország(ok) földrajzáról	
Középszint	– Legyenek alapvetõ ismeretei az anyaország(ok) földrajzi és településszerkezeti adottságairól – Mutassa be a hazai népcsoport származási területeinek elhelyezkedését és adottságait

4. Társadalmi ismeretek

Ismeretek	Követelmények
A német nemzetiség közösségi kapcsolatai	
Középszint	– Tárja fel és értelmezze azokat az ismérveket, amelyek meghatározzák a német nemzetiséghez tartozók alapvetõ és nagyobb közösségi kapcsolatait
A közösségi összetartozás tudatának jellemzõ megnyilvánulási formái	
Középszint	– Elemezze a közösségi kapcsolatokat
Emelt szint	– Tárja fel és értelmezze a német nemzetiséget erõsítõ kisközösségi szervezõdések funkcióit, jellemzõit
A német nemzetiségi egyén helye és a többes közösségi kötõdések hatásai	
Emelt szint	– Mutassa be és értékelje az identitásvállalás jellemzõ egyéni és csoportos magatartásformáit egy alapvetõen többes közösségi kötõdésekre épülõ társadalmi környezetben

5. A német nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek

Ismeretek	Követelmények
A hazai németség nyelvi fejlõdésére ható tényezõk	
Középszint	– Ismerje fel azokat a tényezõket, amelyek alakították a német nemzetiség nyelvét és a használt nyelvi változatokat
A köznyelv és a nyelvi változatok szerepe	
Középszint	– Értsen meg és tolmácsoljon egy (saját környezeté-bõl) választott nyelvjárásban hallott szöveget
Emelt szint	– Vázolja fel az eltéréseket
A nemzetiség nyelvének megjelenése a magyarországi német irodalomban	
Középszint	– Ismerjen olyan irodalmi mûalkotásokat, amelyek központi témája a nyelvhasználat
Emelt szint	– Tudja elemezni, értelmezni a fent említett mûveket

6. A német nemzetiség épített környezetének ismerete

Ismeretek	Követelmények
A hazai németek építészeti kultúrája	
Emelt szint	– Mutassa be történeti fejlõdésében a német nemzetiség lakókörnyezetét, középületeit
Az épített környezet formai és funkcionális sajátos vonásai	
Középszint	– Tudjon vázlatot készíteni egy település alaprajzáról, ismerjen néhány régi utcanevet és azok kialakulásának okait – Ismerje a település legfontosabb épületeit, azok elhelyezkedését, illetve rendeltetését – Készítsen alaprajzot egy jellemzõ lakóházról, ismerje a helyiségek funkcióját – Ismerje a helyiségek berendezését, emeljen ki néhány nagyon jellemzõ berendezési elvet, szokást

Ismeretek	Követelmények
Emelt szint	– Szemléltesse a hazai német nemzetiség építészetének formai jegyeit – Értelmezze az épületek funkcionális jegyeit, eszközeit és kapcsolatait – Ismertesse a parasztudvar egyes épületei rendeltetésének változásait, vonatkoztasson a második világháború elõtti és a mai idõre.
Kölcsönhatások és sajátosságok német nemzetiségi településeken **Emelt szint**	– Ismertesse a különbözõ népcsoportok együttéléséből következõ jellegzetességek érvényesülését
A német nemzetiségi építészeti örökség védelme **Középszint** **Emelt szint**	– Ismertessen egy értékmentõ programot lakóhelyén – Vegye figyelembe az értékmentõ programban az építészeti sajátosságokat és a modernizáció követelményeit

7. A német nemzetiség zene-, ének- és tánckultúrájának ismerete

Ismeretek	Követelmények
A hazai németek szokásai: a zene-, ének- és tánckultúra kapcsolata **Középszint**	– Vázolja fel az éneklés, a hangszeres zene és a tánc szerepét a hétköznapok és ünnepek szokásrendszerében – Adjon vázlatos történeti áttekintést ennek változásairól
A hagyományõrzés és a jelen követelményei a hazai németek zenekultúrájában **Emelt szint**	– Tervezzen olyan énekes, zenés, táncos mûsorajánló programot, amelyben a hagyományõrzés mellett érvényesül a jelenkor igényeinek megfelelõ szórakoztatás is

8. Kisebbségpolitikai ismeretek

Ismeretek	Követelmények
A kisebbségpolitika jogszabályi keretei **Középszint**	– Ismertesse és elemezze a kisebbséget érintõ törvénykezés alakulását és hatását az elmúlt ötven évben
A kisebbségi önkormányzatiság alapjai és gyakorlata **Középszint** **Emelt szint**	– Mutassa be néhány példán keresztül egy település német kisebbségi önkormányzatának mûködését – Fogalmazzon meg hagyomány- és identitásõrzõ javaslatokat a helyi önkormányzat számára
A német nemzetiségi önkormányzatok, egyesületek szerepe az önazonosság fenntartásában **Középszint** **Emelt szint**	– Ismertessen olyan helyi vagy egyesületi programokat, amelyek az önazonosság fenntartását segítik – Fogalmazzon meg javaslatokat a regionális vagy az országos politika számára a kisebbségi identitás megõrzésének támogatására

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga középszinten és emelt szinten is írásbeli és szóbeli részbõl áll.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Emelt szinten

Emelt szinten az írásbeli vizsgán a vizsgázó feladata egy 600-700 szavas esszé megírása.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Ezekkel összhangban ismeretek megszerzésének, válogatásának képességét, különbözõ jellegû információkból általános érvényû összefüggések megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz a négy kötelezõ ismeretcsoportból írott, képi, hangzó és elektronikus ismerethordozón lévõ aktuális problémákkal kapcsolatos forrásokat, amelyekkel kapcsolatban a jelölt ismeretei és képességei alapján összefüggõen kifejti az egyéni véleményét (három megadott címbõl választva).

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Középszinten

Az írásbeli vizsga témája a tanulmányok alatt elkészített projekt bemutatása és értékelése irányított standard kérdések alapján.

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Értékelés

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. Amennyiben a jelölt a kritériumok mindegyikét figyelembe véve fogalmazta meg dolgozatát, úgy arra 60 pontot kaphat; az egyéni álláspont kifejtésére pedig 40 pont adható.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga **két kötelezõ** és **egy választott** részbõl áll.

Kötelezõ ismeretek:

1. Történeti ismeretek **vagy** Kisebbségpolitikai ismeretek
2. Néprajzi ismeretek **vagy** A német nemzetiségi nyelvvel kapcsolatos ismeretek

Választható ismeretek:

A vizsgára történõ felkészülés utolsó évében egy terület – Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, A német nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek, Földrajzi ismeretek, Társadalmi ismeretek, A német nemzetiség épített környezetének ismerete, A német nemzetiség ének-, zene- és tánckultúrájának ismerete – mélyebb megismerése, egy projekt elõzetes kidolgozása és annak bemutatása a szóbeli vizsgán.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc

A vizsgázó felelési ideje:

Középszinten 15 perc

Emelt szinten 20 perc

A felkészülés során írott anyagok, alapvetõ forrásgyûjtemények, CD-k és hangzó és képi anyagok, számítógép áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy elõre elkészített projekttervet mutat be a diák legfeljebb 5 percben (emelt szinten 10 perc). Ezután kétszer 5 perc áll rendelkezésére, hogy önállóan kifejtse választhatóan a történeti ismeretek **vagy** a kisebbségpolitikai ismeretek, illetve a néprajzi ismeretek **vagy** a nyelvvel kapcsolatos ismeretek közül kihúzott tételt. Mindegyik ismeretcsoportban 10 tételt kell adni (így tételcsoportonként 2 x 10 tételbõl húzhat a jelölt), mindegyik tételhez két különbözõ, de azonos tartalmú forrást kell hozzárendelni. Ügyelni kell arra, hogy a megadott tételek hasonló nehézségûek legyenek, és azokat a használható segédeszközökkel megközelítõen ugyanannyi idõ alatt lehessen megoldani.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül a projekttervre 30 pont, a másik két ismeretcsoportra 10-10 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következõ általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A projektterv bemutatása – összesen 30 pont

– Tartalmi gazdagság	5 pont
– A felhasznált ismeretek logikus, áttekinthetõ csoportosítása	5 pont
– Szemléletesség az elõadásban	5 pont
– A projekt kapcsolódása a valóságos helyzetekhez	5 pont
– A projekt tárgyának önálló értelmezése	10 pont

Történeti vagy kisebbségpolitikai ismeretek és néprajzi vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek – összesen 20 pont (kétszer 10 pont)

– A rendelkezésre álló segédanyagokból történõ válogatás képessége	2 pont
– A szerzett információk világos és logikus csoportosításának képessége	2 pont
– Az elõadás szemléletessége, nyelvi megformáltsága	2 pont
– Egyéni tapasztalatok beépítése a feleletbe, saját vélemény megfogalmazása	4 pont

NÉMET NEMZETISÉGI NYELV

(Nyelvoktató oktatási forma)

RÉSZLETES ÉRETTSÉGI KÖVETELMÉNYEK NÉMET NYELVBÕL A NYELVOKTATÓ KÖZÉPISKOLÁBAN

BEVEZETÉS

A vizsga célja

A német nemzetiségi nyelvi és irodalmi érettségi vizsga célja:

- egyrészt **a kommunikatív nyelvtudás** és **kompetencia** mérése, azaz annak megállapítása, hogy a vizsgázó képes-e valós kommunikációs céljait a négy nyelvi alapkészség terén (olvasott szöveg értése, hallott szöveg értése, beszédkészség és íráskészség) megvalósítani,
- másrészt annak figyelembe vétele, hogy mennyire sikerült a tanulónak elsajátítaniuk **a sajátos nemzetiségi oktatási és nevelési tartalmakat.**

A vizsgakövetelményekben a vizsga mindkét szintjén meghatározó szerepet töltenek be a szövegértés, az írásbeli és szóbeli szövegalkotás képességei és tevékenységei.

A képzés sajátos jellegébõl adódóan, az érettségi vizsgán meg kell jelennie mindannak a nevelési és oktatási tartalomnak, ismeretanyagnak, ami a nemzetiségi nyelvoktató programra jellemzõ.

Fontos, hogy a diákok képesek legyenek önálló tájékozódásra, a kisebbségeket érintõ aktuális hazai, ill. külföldi események megítélésére, érzelmi, szociális, intellektuális élmények megélésére és kifejezésére.

A nemzetiségi német nyelvi érettségi vizsga során hangsúlyosak az irodalmi ismeretek és mindaz, ami a hazai nemzetiségi kulturális hagyomány mellett az anyaországi kultúrát is jellemzi. Mindezek az ismeretek a témakörök számonkérésében jelennek meg.

Az érettségi vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- ismeri a magyarországi nemzetiség történelmét, kultúráját, nyelvi sajátosságait, valamint a kisebbségeket érintõ aktuális kérdéseket,
- képes gondolatait a vizsgafeladatoknak megfelelõ mûfajban, szerkezetben és stílusban elõadni,
- önállóan tud reagálni különbözõ korszakok különbözõ mûfajú szépirodalmi és köznapi szövegeinek következtetéseire.

A vizsgaszintek

A középszintû vizsga célja köznapi, egyszerû írott vagy hallott szövegek értésének, ill. alkotásának mérése. A középszintû követelmények nélkülözhetetlenek az emelt szinten.

Az emelt szint mennyiségében, minõségében más nyelvtudást kíván mérni. Az emelt szintû vizsga célja az elvontabb, összetettebb, hosszabb szövegek értésének, alkotásának mérése, valamint annak megállapítása, hogy a vizsgázó képes-e a felsõfokú oktatásban való részvételre.

A vizsga mindkét szinten *írásbeli és szóbeli részbõl* áll, gerincét *a négy nyelvi alapkészség* mérése alkotja, és az összesített pontszámon keresztül ad képet a vizsgázó idegen nyelvi kommunikatív kompetenciájáról.

A kommunikatív készségek alkalmazásához a nyelvhasználónak rendelkeznie kell megfelelõ mennyiségû szókinccsel, és ismernie kell a nyelv struktúráját.

A nyelvi elemek értését az olvasott és hallott szövegértési feladatokban közvetett módon, a beszéd- és íráskészséget mérõ feladatokban pedig közvetlenül mérjük. *A nyelvtani és lexikai kompetenciát* egy külön vizsgarész keretében célzottan is mérjük. A vizsga egynyelvû, azaz közvetítési készséget nem mér.

A követelmények figyelembe veszik a NAT fejlesztési követelményeit, a *„Német nemzetiségi nyelvoktató középiskolák kerettantervének követelményeit”*, a *„Német nemzetiségi nyelv és irodalom érettségi vizsga általános követelményeit”*, a *„Német, mint idegen nyelvi érettségi vizsga általános és részletes követelményeit”*, *„A magyar nyelv és irodalom érettségi vizsga részletes követelményeit”*, valamint az Európa Tanács idegennyelv-oktatással kapcsolatos ajánlásait a *„Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Sprachen”* és a *„Kontaktschwelle Deutsch als Fremdsprache”* kiadványok alapján.

A nyelvoktató német nemzetiségi nyelvi érettségi vizsga szintmeghatározásai is igazodnak az Európa Tanács skálájához, amely szerint

A nyelvoktató német nemzetiségi nyelvi érettségi vizsga szintmeghatározásai is igazodnak az Európa Tanács skálájához, amely szerint

a vizsga középszintje az A2–B1, az emelt szint pedig a B2 szintnek felel meg.

	Európa Tanács	**Érettségi vizsga**
C2	Mesterszint	
C1	Haladó szint	
B2	Középszint	**Emelt szint**
B1	Küszöbszint	**Középszint**
A2	Alapszint	
A1	Minimumszint	

Az Európa Tanács A2, B1, B2 szintjeinek általános leírása:

B2	Megérti a változatos, konkrét vagy elvont témájú szövegek fõ gondolatmenetét, követni tudja a hosszabb, összetettebb érveléseket is. Folyamatos és természetes módon tud a célnyelven interakciót folytatni. Világos és részletes szöveget tud létrehozni különbözõ témákról. Véleményét indokolni tudja, részletezni tudja a különbözõ lehetõségekbõl adódó elõnyöket és hátrányokat.
B1	Megérti a fontosabb információkat olyan egyszerû, hétköznapi szövegekben, amelyek gyakori élethelyzetekhez kapcsolódnak (pl. iskola, szabadidõ, munka). Képes külföldiekkel kommunikálni mindennapi helyzetekben. Egyszerû, összefüggõ szöveget tud alkotni olyan témákban, amelyeket ismer, vagy amelyek az érdeklõdési körébe tartoznak. Be tud számolni eseményekrõl, élményeirõl, érzelmeirõl és törekvéseirõl. Rövid magyarázatot tud fûzni eseményekhez, jelenségekhez, indokolni tud különbözõ álláspontokat és terveket.
A2	Megért olyan mondatokat és rövid szövegeket, amelyek az õt közvetlenül érintõ területekhez kapcsolódnak. Tud kommunikálni olyan mindennapi, begyakorolt helyzetekben, amelyekben egyszerû és közvetlen információcserére van szükség. Tud egyszerû nyelvi eszközöket használva beszélni önmagáról, családjáról és szûkebb környezetérõl.

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY

A) KÉSZSÉGEK ÉS SZÖVEGFAJTÁK

1. Olvasott szöveg értése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 Készségek	A vizsgázó képes A2 – megérteni a szöveg lényegét, – olyan egyszerûbb szövegek olvasására és megértésére, = amelyek a mindennapi nyelvhasználat ill. a társalgási témák gyakran elõforduló szóelemeit tartalmazzák, = amelyben a nemzetközi szókincsben is meghonosodott szavak és kifejezések is elõfordulnak, – megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét, – megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idõ, hely, irány,	A vizsgázó képes B2 – megérteni a szöveg mélyebb, másodlagos értelmét, – érdeklõdésének megfelelõ, ill. szakirányú szakszövegek értelmezésére, – önálló szótárhasználatra megfelelõ olvasási tempó kialakításával, – hosszabb, összetett szövegek részleteinek értelmezésére

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	mennyiség), – különválasztani a lényeges és a lényegtelen információkat, B1 – megérteni egy adott álláspont mellett és ellen szóló érveket, – megkeresni egy adott értési célhoz szükséges adatszerû információt, – megérteni egyszerû használati utasítások, elõírások, biztonsági elõírások szövegét, – megérteni a szöveget kommunikációs funkciójának megfelelõ részletességgel, – alkalmazni a különbözõ olvasási stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére), – megkülönböztetni a tényszerûen közölt információt a véleménytõl.	– megérteni összetettebb témákról szóló értekezések érveléseit, következtetéseit – megérteni bonyolultabb használati utasítások, elõírások nyelvezetét, – szakirányú utasításokat, elõírásokat értelmezni.
1.2 Szövegfajták	A vizsgarészben használt szövegek A2 – funkcionális szövegek (pl. étlap, menetrend, tv-mûsor, mozimûsor, programok, kezelési útmutató, nyomtatvány, katalógus, menetjegy, térkép, utcajegyzék), – levelek, magánjellegû levelek B1 – informatív-instruktív szövegek (pl. jegyzet, közlemény, felhívás, hirdetés, plakát, könyvajánlás), – a hivatalos közlésben rutinszerûen használt levelek, fax-szövegek, – újságcikkek (pl. újsághír, beszámoló, riport), – ismeretterjesztõ szövegek általánosan ismert témakörökbõl, – irodalmi szövegek (pl. mese, elbeszélés).	– brosúrák, hivatalos dokumentumok – részletes, érzelmeket, kívánságokat kifejezõ eseményeket leíró levél megbízások, megrendelések, kérelmek stb. B2 – komplex szövegek, – konkrét vagy elvont témájú szövegek, – publicisztikai szövegek, – terjedelmes újságcikkek, – kritikai írások.

2. Nyelvhelyesség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Készségek	A vizsgázó képes A2 – az alapvetõ nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás) B1 – gyakran használt nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára egyszerû szövegben.	A vizsgázó képes B2 – változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás), – a nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára komplex szövegekben is.

3. Hallott szöveg értése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Készségek	A vizsgázó képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelõ stratégiák alkalmazásával A2 – megérteni a szöveg lényegét, – megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idõ, hely, irány, mennyiség, ok), – megérteni egy adott értési célhoz szükséges adatszerû információkat, B1 – megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét, – alkalmazni a különbözõ értési stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére a szövegkörnyezetbõl).	 B2 – összetettebb, elvont témájú szövegek, beszédek, elõadások, viták egészének, valamint részleteinek, egyes, fontos információinak megértésére, – a lényeges és lényegtelen információk szétválasztására, – megérteni az adott álláspont mellett és ellen szóló érveket, – felismerni a szöveg hangnemét, következtetni a beszélõk egymáshoz való viszonyára, – konkrét és absztrakt témák megértésére, – közéleti és szakirányú témákról szóló elõadások értelmezésére, – interjúk, beszélgetések során zavaró hangeffektusok ellenére a hallott szöveg lényegének megértésére.

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.2 Szövegfajták	A vizsgarészben használt szöveg – autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel), – megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre. A2 – hétköznapi beszélgetések, párbeszédek személyes és köznapi témákban, – hétköznapi nyelven elhangzó, szinte kizárólag gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmazó, – lassú, de még normál beszédtempójú, – a standard kiejtésnek megfelelõ, – tisztán artikulált, – tartalmilag kifejezetten egyszerû szöveg. B1 – hétköznapi nyelven elhangzó, alapvetõen gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmazó, – normál tempójú, – tartalmilag és szerkezetileg mérsékelten összetett Szövegfajták: – egyszerû, tömör közérdekû bejelentések, közlemények, (pl. pálya-udvaron, repülõtéren, áruházban), – rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítõ, információs szolgálatok: útinformáció, nyitva tartás, menetrend), – utasítások (pl. utcán, repülõtéren, pályaudvaron), – médiaközlemények (pl. idõjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír), – beszélgetések, telefonbeszélgetések, – személyes jellegû riportok, interjúk, – beszámolók, – közérdekû témáról szóló ismeretterjesztõ szövegek., – riportok, TV-hírek, mûsorok.	B2 – változatos nyelvtani szerkezetekbõl és lexikai elemekbõl építkezõ, – természetes, a szöveg jellegének megfelelõen változatos tempójú, – tartalmilag és szerkezetileg összetett. – a hétköznapi beszélgetések egyéb témái: a tanulás, – szakirányú érdeklõdés, szabadidõ, – általános érdeklõdésre számot tartó témáról szóló ismeretterjesztõ szövegek – szakmai elõadások, viták – anyanyelvûek által folytatott párbeszédek, viták, – szakirányú, mûszaki közlemények, utasítások, – használati utasítások (pl. vásárlás során), – dokumentum mûsorok, – a hanghatások miatt nehezebben érthetõ interjúk, – megérteni a TV híradásokat, riportokat, interjúkat játékfilmeket, rövidebb elbeszélések.

4. Íráskészség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 Készségek	A vizsgázó képes – a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû rész). A2 – a személyével, illetve a közvetlen környezetével kapcsolatos témákról írni, – az adott témáról egyszerû kifejezéseket használva írni, – a szöveg mondatai között levõ alapvetõ logikai kapcsolatokat egyszerû nyelvi eszközökkel, pl. kötõszavakkal kifejezni, – néhány egyszerû szerkezetet és alapvetõ helyesírási szabályt úgy használni, hogy a hibák ellenére érthetõ legyen a mondanivaló. B1 – különbözõ fajtájú szövegeket írni a *Témakörök* címû részben megadott témákhoz kapcsolódóan, – koherens szöveget létrehozni (elõre- és visszautalással, alapvetõ szinonimákkal és kötõszavakkal), – mondanivalóját logikusan és az adott szövegfajta követelményeinek megfelelõen elrendezni, valamint írásmûvét megfelelõen felépíteni és tagolni, – a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelõ stílust és hangnemet választani, – az adott szövegfajták formai sajátosságainak megfelelõ írásmûvet létrehozni, – úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani pontatlansága, szóhasználata ne akadályozza a megértést.	A vizsgázó képes B2 – a kreativitásra, – különbözõ mûfajú és stílusú szövegek írására, – az összetettebb gondolatmenetnek megfelelõ igényes mondatszerkesztéssel szöveget alkotni, – a szöveget az összetettebb gondolatmenetnek megfelelõen igényesen megszerkeszteni, – a nyelvi eszközök széles skálájának változatos alkalmazásával tagolt, összefüggõ, logikusan felépített szöveget létrehozni, – a szöveg bizonyos pontjait kiemelni, – álláspontját, érvrendszerét következetesen, összetetten, árnyaltan kifejteni. – gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni, – könyvek, filmek, színdarabok tartalmát bemutatni, – az egyéni vélemény kifejezésére, – meggyõzõ, egyéni stílus kialakítására, – önálló szövegalkotás, tanulmányírás során kézikönyveket, szakirodalmat használni, – az ellenõrzés és önértékelés fejlesztése révén egyre kifejezõbb szövegek alkotására.
4.2 Szövegfajták	– üzenet, emlékeztetõ, – rövid személyes jellegû közlés, – naplóbejegyzés, – üdvözlõlap, – meghívó,	– nyomtatványok kitöltése, – plakátok írása, – beszámolók, jelentések, közlemények tanulmányok iskolai, szakirányú témákban, – referátumok, elõadások, jegyzetek készítése,

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	– magánjellegû vagy intézménynek szóló levél.	– olvasói levél, – hivatalos levél – cikk diákújság, regionális lapok, a nemzetiségi újságok számára.

5. Beszédkészség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1 Készségek	A vizsgázó képes – spontán szóbeli megnyilatkozásra, – a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû rész), A2 – megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni, – köznapi eseményekrõl, dolgokról, szokásokról beszélni, információkat felsorolni, (lásd a *Témakörök* címû rész), – mondanivalóját érthetõen és összefüggõen kifejezni, – úgy beszélni, hogy kiejtése, hanglejtése, beszédtempója ne akadályozza a megértést, – egyszerû kommunikációs stratégiákat alkalmazni (pl. beszéd kezdeményezése/fenntartása, információ kérése/adása, egyszerû kompenzációs stratégiák), – beszédében a célnyelvi udvariasság és a megfelelõ stílus (formális/informális) alapszabályait alkalmazni, – úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani és lexikai pontatlansága ne akadályozza a megértést. B1 – mondanivalójának nagy részét egyszerû nyelvi elemekkel kifejezni, – kevésbé gyakorolt mindennapi helyzetekben felmerülõ feladatokat megoldani,	A vizsgázó képes B2 – folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet, – gondolatait árnyaltan kifejezni, álláspontját, érvrendszerét következetesen, folyamatosan, összetetten kifejteni, – olyan kiejtéssel, hanglejtéssel és tempóban beszélni, hogy beszéde jól érthetõ legyen, – változatos kommunikációs stratégiákat alkalmazni (pl. a kompenzációs stratégiák hatékony alkalmazása), – történetet elmesélni, – valós és kitalált eseményeket bemutatni, – álmokat, vágyakat leírni, – tudósítani egy eseményrõl, pl. balesetrõl, – filmek, könyvek tartalmát elmesélni, véleményt hozzáfûzni, – tapasztalatokról, érzelmekrõl beszélni, – az érdeklõdésnek megfelelõ v. szakirányú témát kifejteni, – gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni, – az összetettebb gondolatmenetnek megfelelõ igényes mondatszerkesztéssel beszélni, – hallgatóság elõtt felszólalni, beszélni, bejelentést tenni – elõadást, referátumot tartani – képek, ábrák, grafikonok alapján témát értelmezni,

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	– viszonylag folyékonyan elmondani egy történetet, beszámolni élményeirõl, érzéseirõl	– betanult szerepet eljátszani – vita során érvelni – tényállást ismertetni

B) TÉMAKÖRÖK

Az érettségi vizsga tartalmi részét az alább felsorolt témakörök képezik.

Ez a lista az érettségi vizsga általános követelményeiben felsorolt témakörök részletes kifejtése közép- és emelt szintre, a „*Kerettanterv*” ajánlásainak figyelembe vételével, a „*Nyelvoktató nemzetiségi nyelvi és irodalmi érettségi vizsga általános követelményei”* és a „*Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Sprachen”* alapján.

A középszinten felsorolt témakörök természetesen az emelt szintre is érvényesek.

I. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1. Személyes vonatkozások, család	– A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai) – Családi élet, családi kapcsolatok – A család szerepe az egyén és a társadalom életében – Családi ünnepek – Családi körben ápolt nemzetiségi szokások – A családi élet mindennapjai, otthoni teendõk – Személyes tervek	– A család szerepe az egyén és a társadalom életében – Családi események, közös együttlétek – Családi munkamegosztás, szerepek a családban – Generációk együttélése – Régi és mai családmodellek, életformák – A nemzetiség hagyományos faluközösségeinek bemutatása
2. Ember és társadalom	– A másik ember külsõ és belsõ jellemzése – Baráti kör – Nõi és férfi szerepek – A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnõttekkel – Hasonlóságok és különbségek az emberek között – Ünnepek, társadalmi ünnepek	– Az emberi kapcsolatok minõsége, fontossága (barátság, szerelem, házasság) – A hagyományos és a modern nõ, Családanya vagy karrier? – Megváltozott erkölcsök a házasság krízise – Lázadás vagy alkalmazkodás; a tizenévesek útkeresése – Életformák, különbözõ társadalmi rétegek – Társadalmi viselkedésformák – Elõítéletek, társadalmi problémák és azok kezelése – Tolerancia – Intolerancia – Az ünnepek fontossága az egyén és a társadalom életében, egyházi ünnepek, állami ünnepek

I. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	– Öltözködés, divat	– Az öltözködés, mint a társadalmi hovatartozás kifejezése – A fogyasztói társadalom, a reklámok – A közélet / az aktuális politika szerepe az egyes ember életében – Manipuláció a médiák, a politikusok, a pénz, a reklám segítségével – Az emberek manipulálása a diktatúrákban – Németország XX. századi története (nemzeti szocializmus, újrakezdés, gazdasági csoda – Utalás az egyesületek szerepére, hagyományápolás, német hagyományõrzõ együttesek
3. Környezetünk	– Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, ház bemutatása) – A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetõségek – A városi és a vidéki élet összehasonlítása – A nemzetiség lakókörnyezete, falvai, házai	– A lakóhely és környéke fejlõdésének problémái, infrastruktúra – A német nemzetiség helyzete városainkban, falvainkban, településeik, házaik jellegzetességei – A német nyelvterület ország ismereti tudnivalóit kiemelni
	– Szolgáltatások (Bank, Posta, rendõrség, önkormányzatok, vásárlás…)	– Szolgáltatások, közigazgatás, önkormányzatok – Utalás a nemzetiségi önkormányzatok szerepére – Vásárlási szokások itthon és külföldön
	– Növények és állatok a környezetünkben	– A természet és az ember harmóniája – Veszélyeztetett növények és állatok a környezetünkben
	– Környezetvédelem a szûkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért?	– A környezetvédelem lehetõségei és problémái – Környezeti katasztrófák
	– Idõjárás, évszakok	– Utalás az évszakokhoz kötõdõ népszokásokra

I. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4. Az iskola	– Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat) – Tantárgyak, órarend, érdeklõdési kör, tanulmányi munka – A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága – Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok	– Iskolatípusok és iskolarendszer Magyarországon és a német nyelvû országokban – Nemzetiségi iskolák Magyarországon – A német nyelv és általában az idegen nyelvek ismeretének fontossága – Hasonló események és hagyományok külföldi iskolákban
5. A munka világa	– Diákmunka, nyári munkavállalás – Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás	– A munkavállalás körülményei, lehetõségei itthon és más országokban – Divatszakmák – Hagyományos, kézmûves foglalkozások a német nemzetiségi falvakban
6. Életmód	– Napirend, idõbeosztás – Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megõrzésében, testápolás) – Étkezési szokások a családban – Ételek, kedvenc ételek – Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben – Gyakori betegségek, sérülések, baleset – Gyógykezelés (háziorvos, szakorvos, kórházak)	– Az étkezési szokások, ételspecialitások hazánkban és német nyelvterületen – Utalás a német nemzetiségi ételspecialitásokra – A kulturált étkezés feltételei, fontossága – A gyógyítás egyéb módjai – A szenvedélybetegségek
7. Szabadidõ, mûvelõdés, szórakozás	– Szabadidõs elfoglaltságok, hobbik – Színház, mozi, koncert, kiállítás stb. – Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, Internet – Kulturális események Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport	– A szabadidõ jelentõsége az ember életében – Az olvasás jelentõsége – A német nyelvû sajtó és médiák bemutatása – Utalás a német nemzetiségi sajtó és médiák szerepére – A mûvészet szerepe a mindennapokban – Utalás az ismertebb német nemzetiségi mûvészek munkásságára, alkotásaira – A könyvek, a média és az Internet szerepe, hatásai – Szabadidõsport, élsport, veszélyes sportágak

I. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
8. Utazás, turizmus	– A közlekedés eszközei, lehetõségei, a tömegközlekedés – Nyaralás itthon, illetve külföldön – Utazási elõkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése – Az egyéni és a társas utazás elõnyei és hátrányai	– A motorizáció hatása a környezetre és a társadalomra – Az idegenforgalom jelentõsége – A német nyelvû országok – ország ismereti jellegzetességek – A kettéosztott Németország (NSZK–NDK) A fal, a Stasi – emberi sorsok Az újraegyesítés következményei, Ossik és Wessik – a fejekben lévõ fal – Az EU szerepe, jelentõsége
9. Tudomány és technika	– Népszerû tudományok, ismeretterjesztés – A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben	– A híradástechnikai és a telekommunikációs eszközök jelentõsége – A számítógép és az Internet használat jelentõsége – A tudományos és technikai fejlõdés pozitív és negatív hatása a társadalomra, az emberiségre, globalizáció

II. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Irodalom és szöveg-ismeret **1. Szerzõk és mûvek kronologikus megközelítése**	Lessing fabuláinak ismerete	Lessing és más szerzõk fabuláinak összehasonlítása, írása
	Goethe, Schiller – a két költõ pályája Goethe – ifjúkori költemények: Mailied, Willkommen und Abschied	– Néhány korai és a klasszicista költemény elemzése: Goethe: pl. Seefahrt, Wanderers Nachtlied, Grenzen der Menschheit Schiller: An die Freude <u>Balladák:</u> Goethe vagy Schiller egy balladája <u>Dráma:</u> Goethe: Faust, Teil I. – tartalmának ismerete, részletek olvasása

II. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
		E.T.A. Hoffmann egyik elbeszélõ mûve Der goldene Topf vagy Das Fräulein von Scuder – tartalmának ismerete, részletek
	Lenau – néhány költeménye, pl. Schilflieder, Meeresstille	Lenau életrajz, magyar vonatkozások – egy-két költeményének elemzése
	Heine – Lorelei	Heine – egy-két részlet a „Das Buch der Lieder” c. gyûjteménybõl
		Fontane: Effi Briest – a regény tartalma, részletek olvasása
	Th. Mann egy novellájának ismerete	Th. Mann novelláinak elemzése „Tonio Kröger” vagy a „Mario und der Zauberer”
		Rilke verselemzések:”Herbsttag” vagy „Der Panther”
		Brecht egyik drámájának ismerete, részletek olvasása
	Dürrenmatt: Die Physiker tartalom	Dürrenmatt: „Die Physiker” vagy Max Frisch: „Andorra” vagy „Biedermann und die Brandstifter” tartalmának ismerete, részletek olvasása
	H. Böll egyik novellájának ismerete A magyarországi német írók, költõk egy-egy mûvének ismerete	W. Borchert drámája:„Draußen vor der Tür” részletek Böll: egy novella elemzése A magyarországi német írók, költõk egy-egy mûve (G. Fath, J. Mikonya, E. Rittinger, E. Áts, V. Koch, J. Michelis…) mûvei alapján összefüggések kiemelése a magyarországi németek múltjából és jelenébõl
	A mai német sajtó, médiák figyelemmel kísérése (újságok, Tv-csatornák)	újságcikkek, dokumentum mûsorok, Internet – információk feldolgozása

II. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2. Értelmezési szintek, megközelítések	Irodalmi alkotások értelmezése	– Egy-egy korszak jellemzõinek kiemelése, összehasonlítása: = klasszicizmus = romantika = realizmus = a 20. sz. – Dráma és színpadi megjelenítésének összehasonlítása (videó, v. német színházi elõadás alapján)
***a)* Témák, motívumok**		A klasszikus német irodalmi alkotásokban – a természet szerepe a költészetben, – szerelem, mint motívum – a mûvészet és a mûvész helye a polgári társadalmakban – erkölcsi példázatok (Lessing, Brecht) – aktuális politikai események a német sajtóban – a német kisebbség hagyományai a médiákban
		A mai német (osztrák / svájci …) közélet aktuális témái (pl. die Wende, Migration, Globalisation, die Wahlen, Umwelt…) – a német sajtóban, – a német kulturális életben – filmekben, mûvészi vizuális megjelenítésben
	A régió jellegzetes német nemzetiségi kulturális és irodalmi hagyományainak megismerése – irodalmi alkotások közvetítésével	A nemzetiségi szerzõk alkotása segítségével folklór, hagyományõrzõ társaságok, faluházak, múzeumok, színház, irodalomtörténeti vonatkozásainak felkutatása
***b)* Kompetenciák**	A tanuló képes biztosan tájékozódni a tömegkommunikációs mûfajokban, (riport, tudósítás, interjú)	A tanuló képes – ilyen mûfajú alkotások létrehozása
	állásfoglalás, véleménynyilvánítás kialakítására	– írásban, szóban
	rövidebb terjedelmû epikai mûvek értelmezésére, elemzésére, a konkrét költészet mûfajkörébe tartozó alkotásokat	– az epikai, lírai, drámai mûvek tartalmi jegyeinek felismerésére, – mûvek elemzésére, – versek egymással való összehasonlítására,

II. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
		– vizuális és akusztikus szempontok alapján nyelvi elemekbõl szerkesztett versek elemzésére, – mondanivalójuk megvitatására, – önálló alkotás létrehozására
	rövidebb epikai mûvek mondanivalójának interpretálására	– hosszabb epikus és drámai mûvek önálló feldolgozására
		– verselemzésre a tartalom és a forma egységében
		– különbözõ korokban keletkezett, hasonló témájú versek összehasonlítására
		– ábrázolásmódok, stílusjegyek vizsgálatára
		– különbözõ korszakok stílusjegyeinek elemzõ megfigyelésére lírai és prózai mûvekben
		– szépirodalmi és ismeretterjesztõ szövegek lényegét megragadni és írásban, szabatos formában megfogalmazni
		– prózai szövegek tartalmi és formai elemzésére,
		– szövegek kreatív átalakítására, folytatására, új befejezés létrehozására
		– a magyarországi nemzetiségi irodalom = korszakai = képviselõi = jellegzetes témái megkülönböztetésére

C) KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEK ÉS SZÁNDÉKOK

1. Kommunikációs helyzetek

A vizsgázó az alábbi kommunikációs helyzetekben, illetve szerepekben nyilatkozhat meg szóban és/vagy írásban mindkét szinten.

Helyzet	Szerep
Áruházban, üzletben, piacon	vevõ
Családban, családnál, baráti körben	vendéglátó, vendég
Étteremben, kávéházban, vendéglõben	vendég, egy társaság tagja
Hivatalokban, rendõrségen, a városházán	ügyfél, állampolgár
Ifjúsági szálláson, campingben, panzióban, szállodában	vendég
Iskolában	tanuló, iskolatárs

Helyzet	Szerep
Kulturális intézményben (színház, mozi, hangversenyterem, múzeum, kiállítás … stb.) Sportlétesítményben, klubban	vendég, látogató, egy társaság tagja nézõ, szereplõ résztvevõ
Országhatáron	turista
Orvosnál, kórházban	beteg, kísérõ
Szolgáltató egységekben (fodrász, utazási iroda, jegyiroda, benzinkút, bank, posta, cipész, gyógyszertár, stb.)	ügyfél
Szünidei munkahelyen	munkavállaló
Tájékozódás az utcán, útközben	helyi lakos, turista
Telefonbeszélgetésben	hívó és hívott fél
Tömegközlekedési eszközökön (vasúton, buszon, villamoson, taxiban, repülõn, hajón), pályaudvaron, repülõtéren	utas, útitárs

2. A kommunikációs szándékok listája

A táblázatok kiegészített változatai az „Idegen nyelvi érettségi vizsga” kommunikációs szándékait tartalmazó fejezetének.

A lista a Kerettantervben felsorolt kommunikációs szándékokra épül.

Az egyes kommunikációs szándékokhoz a teljesség igénye nélkül gyûjtöttük a példákat.

A két szint között mennyiségi és minõségi különbség van. Emelt szinten a vizsgázónak a középszint követelményeihez képest több kommunikációs szándékot kell nyelvileg megvalósítania, valamint árnyaltabban és igényesebben kell kifejeznie magát. Például a hála lehetséges kifejezése középszinten: Vielen Dank / Danke schön; emelt szinten: Ich bin Ihnen sehr dankbar. / Ich bedanke mich bei Ihnen dafür.

Az utolsó csoportban található kommunikációs stratégiák felsorolása nem teljes, csak ajánlásnak tekinthetõ.

1. A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Megszólítás és arra reagálás	Hallo! / Entschuldigung! / Herr Krause! – Ja, bitte!
Köszönés, elköszönés és arra reagálás	Guten Morgen / Guten Tag / Guten Abend! / Hallo Markus! – Auf Wiedersehen! Tschüs! Alles Gute! Machs gut! Ich wünsche Ihnen alles Gute! Viel Glück! Viel Vergnügen! Viel Spaß! Schöne Ferien! Bis bald! Bis dann! Bis morgen!
Bemutatkozás, bemutatás és ezekre reagálás	Mein Name ist Peter Klein. / Das ist Karl Sommer. – (Es) freut mich. Ich möchte Ihnen x vorstellen.... Darf ich .... vorstellen? Darf ich Sie bekannt machen? -angenehm... freut mich... ...es freut mich, Sie kennen zu lernen.

Kommunikációs szándékok	Példa
Telefonbeszélgetésnél megszólítás, bemutatkozás, más személy kérése, elköszönés és ezekre reagálás	Hallo! / Ja, bitte? / (Hier) Kaufmann. – Ich möchte Herrn Müller sprechen. – Auf Wiederhören!
Levélben megszólítás, elbúcsúzás	Lieber Manfred,… / Sehr geehrte Damen und Herren,… – Herzliche Grüße / Mit freundlichen Grüßen, Viele Grüße!
Szóbeli üdvözletküldés	Viele Grüße an Petra! Liebe Grüße an Ihre Familie! – Ja, das mach ich gern.
Érdeklõdés hogylét iránt és arra reagálás	Wie geht es Ihnen? – Danke, gut. Was fehlt Ihnen? – Ich bin erkältet. Wie geht's? Wie geht's Ihrer Frau zu Hause? Was macht Ihre Frau?
Köszönet és arra reagálás	Danke. – Bitte.
Bocsánatkérés és arra reagálás	Entschuldigung! – (Das) macht nichts.
Gratuláció, jókívánságok és azokra reagálás	Herzlichen Glückwunsch (zum Geburtstag)! / Frohe Weihnachten! / Gute Besserung! Guten Appetit! Mahlzeit! Gute Reise! Gute Fahrt!– Danke.

2. Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Hála	Vielen Dank.
Sajnálkozás, csalódottság	Schade.
Öröm	Ich freue mich über ... / Toll! Das macht Spaß! Ich bin froh, dass..., Ich freue mich, dass...,Ich freue mich darauf / darüber...,das ist aber schön, nett, prima, gut, schön, dass ihr gekommen seid!
Elégedettség, elégedetlenség	Das finde ich (nicht) gut. / Ich bin damit (nicht) zufrieden. Es gefällt mir da nicht! Ich habe mir das ganz anders vorgestellt! Das Hotel ist zu teuer! Das ärgert mich!
Csodálkozás	Komisch! Komisch, dass er noch nicht da ist! Es ist doch nicht möglich! Es kann nicht wahr sein! Ich hätte nicht gedacht! Das ist mir völlig neu! Was ist das denn? Hat er dir nichts gesagt?
Remény	Ich hoffe,... hoffentlich..., doch – Inge kommt doch auch?
Félelem, aggodalom	Ich habe Angst, dass.. Ich mache mir Sorgen... Ich habe Sorgen. Das macht mir Sorgen. Ich hab Probleme.
Bánat, elkeseredés	Ich bin traurig, weil...
Bosszúság	Das ärgert mich sehr.
Együttérzés	Es tut mir Leid, dass...

3. Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	**Példa**
Véleménykérés és arra reagálás, véleménynyilvánítás	Was meinst du dazu? – Ich glaube... / Meiner Meinung nach... ich finde es..., ich halte es für...ich bin der Meinung..., ich bin der Ansicht
Érdeklõdés, érdektelenség	Ich interessiere mich für Sport. – Das finde ich langweilig. Ich interessiere mich nicht dafür. Erzählen Sie, das ist sehr interessant!
Tetszés, nem tetszés	Das gefällt mir (nicht). / Das mag ich (nicht). Die Bilder finde ich toll! Ich tue etwas gern.
Valaki igazának elismerése, el nem ismerése	Du hast (nicht) Recht.
Egyetértés, egyet nem értés	Einverstanden. / Ich bin dafür / dagegen.
Helyeslés, rosszallás	Ich finde das (nicht) gut. Das ist einfach schlecht. Das könnte besser sein. Wie das aussieht! Wie das lange geht! So ein Unsinn! Das ist nicht in Ordnung.
Ellenvetés, ellenvetés visszautasítása	Das stimmt nicht. / Doch! / Sie haben nicht Recht. Sie sind schuld! Sie hätten das tun sollen! Du warst das doch..., Sie haben doch gesagt... Hast du es ihm denn nicht gesagt?
Elismerés kifejezése, dícséret és arra reagálás	Das ist toll. / Das hast du wirklich gut gemacht. / Der Fisch schmeckt phantastisch. – Danke.
Közömbösség	Das ist mir egal.
Ígéret	Ich mache das schon!
Akarat, szándék, terv	Ich will... / Ich möchte... / Ich habe vor,...
Kívánság, óhaj	Ich möchte... / Ich hätte gern... Ich würde gern etwas tun! Ich täte etw. gern! Ich käme gern mit. Ich hätte gern mit dir gesprochen. Könnten Sie etwas...tun? Kann ich was zu essen haben? Kann ich da rein. Die Tür ist zu. Wenn...Ich möchte was essen. Wenn noch was da ist. Wenn möglich.... Ich möchte gern früh aufstehen. Wenn möglich vor eins. So...wie möglich Wenn es geht... Geht das? ...würde das gehen? Ginge das? Ich habe einen Wunsch Ich habe eine Frage: Könntest du mich abholen?
Képesség, lehetõség, szükségesség, kötelezettség	Ich kann... / Ich muss... / Ich darf... / Ich soll...
Bizonyosság, bizonytalanság	Ich weiß (nicht) genau, ...
Preferencia, érdeklõdési kör kifejezése, illetve érdeklõdés ezek iránt	Ich mag (keinen) Salat. / Ich lese gern. – Was machst du am liebsten? Wofür/ für was interessieren Sie sich ,
Kritika, szemrehányás	Das war nicht nett von dir. / Warum hast du nicht angerufen?

4. Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Dolgok, személyek megnevezése	Das ist ein neuer Tisch. / Das ist mein Freund.
Dolgok, események leírása	Meine Wohnung liegt im Zentrum. Am Wochenende habe ich... gemacht.
Információkérés	Wer ist das? / Was weißt du über ihn?
Igenlõ vagy nemleges válasz	Ja. / Nein.
Tudás, nem tudás	Ich weiß (nicht), dass (ob)... ohne dass / zu weder...noch nicht /kein/ nichts/ nie/ niemand/ nirgends/nirgendwo/ nirgendwohin Ich bin nicht müde. Hier gibt's kein Schwimmbad. Er ist nirgendwo.
Válaszadás elutasítása	Ich kann Ihre Frage nicht beantworten.
Bizonyosság, bizonytalanság	Es ist (nicht) sicher, dass / ob... Es ist ganz sicher.. Es ist (ganz) bestimmt.. auf jeden Fall / auf keinen Fall natürlich – natürlich kommt er dann nicht. doch / ja – Die Geschäfte sind doch / ja nicht zu. Es ist klar, dass... Es steht fest, dass...
Ismerés, nem ismerés	Ich kenne...gut / nicht.
Feltételezés	vielleicht… Es scheint so../ zu sein... scheinbar, anscheinend offenbar, wahrscheinlich es ist wahrscheinlich, dass.. höchstwahrscheinlich... es ist ziemlich sicher... voraussichtlich... es ist möglich, dass.. Möglich, dass er es vergessen hat. Es ist unklar.. Man weiß nicht.. Es steht nicht fest...es ist ungewiss.... irgendwann - Er kommt irgendwann nächste Woche. Es ist ungewiss, wann er kommt.
Emlékezés, nem emlékezés	Ich erinnere mich (nicht) an ... Ich erinnere mich daran... Ich erinnere mich, dass... Jetzt weiß ich wieder, wie er heißt... Vergessen Sie nicht...? Denken Sie daran, dass...! Sie wissen, dass,....? Haben Sie die Karten?
Indoklás (ok, cél)	Ich kann nicht kommen, weil… / Ich helfe dir, damit …

5. A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Kérés, kívánság	Gib mir bitte... / Kannst du bitte... / Könntest du bitte...
Felszólítás, tiltás, parancs	Öffne (doch) bitte die Tür. / Schreib noch nicht. Sehen Sie mal! Schauen Sie mal! Gucken Sie mal!

Kommunikációs szándékok	Példa
Javaslat és arra reagálás	Gehen wir morgen tanzen? – Einverstanden. Haben Sie Lust schwimmen zu gehen? Hätten Sie Lust dazu? Möchten Sie ins Theater? Wollen wir nicht ins Kino gehen? Könnten wir...? Wie wäre es...? warum gehen wir nicht mal ins Kino? Wir können/könnten doch / mal / zum Beispiel / vielleicht ...tun. Ich schlage vor... Ich möchte / ich würde vorschlagen
Rendelés	Wir möchten bestellen. / Bringen Sie mir bitte einen Kaffee.
Meghívás és arra reagálás	Wollen wir ein Eis essen? / Darf ich Sie zum Essen einladen? – Danke gern.
Kínálás és arra reagálás	Nimm noch ein Stück Kuchen. – Nein danke.
Reklamálás	Guten Tag! Ich habe ein Problem... / Die Suppe ist zu salzig.
Tanácskérés, tanácsadás	Was sagst du dazu? – Ich rate dir,... Empfehlen – Sie tun am besten... Können / könnten Sie mir helfen? Helfen sie mir bitte mal! Komm hilf mal! Würden Sie mir helfen den Koffer zu tragen? Wissen Sie, wie man das macht? Es ist besser... Sie tun besser / Sie täten am besten, Sie fahren, Sie führen über Frankfurt. Es wäre besser, wenn Sie hier blieben. Das sollten sie unbedingt sehen. Ich würde an Ihrer Stelle zum Arzt gehen! Ich würde raten .... zu tun. Es empfiehlt sich ...es ist zu empfehlen...es wird empfohlen zu tun. empfehlenswert... / es lohnt sich...zu...tun
Figyelmeztetés	Vorsicht! / Pass auf! Achtung! Sei vorsichtig! Das ist gefährlich! Da kommt jemand!
Engedély kérése, megadása, megtagadása	Darf ich...? – Bitte sehr! / Nein, das ist hier verboten.
Segítségkérés és arra reagálás	Kannst du mir helfen? – Natürlich. Helfen Sie mir bitte mal! Ich brauche Ihre Hilfe. Ich weiß, wie man das macht.
Segítség felajánlása és arra reagálás	Was kann ich für dich tun? – Danke, es geht schon.

6. Interakcióban jellemzõ kommunikációs szándékok (kommunikációs stratégiák)

Kommunikációs szándékok	Példa
Visszakérdezés, ismétléskérés	Wie bitte? / Wie meinst du das? / Wiederholen Sie bitte.
Nem értés	Entschuldigung, ich habe das nicht verstanden.
Betûzés kérése, betûzés	Buchstabieren Sie bitte.
Felkérés lassabb, hangosabb beszédre	Können / Könnten Sie bitte langsamer / lauter sprechen?
Beszélési szándék jelzése	Ich möchte noch sagen,...
Téma bevezetése	Ich wollte noch erzählen,…/ Übrigens, ich habe gehört, dass…
Témaváltás	Könnten wir jetzt noch darüber reden, ... / Ich möchte noch etwas sagen.
Félbeszakítás	Darf ich Sie kurz unterbrechen?
Megerõsítés, igazolás	Das ist wahr. / Das stimmt.
Körülírás	Das ist ein Gerät, mit dem man...
Példa megnevezése	Ein Beispiel dafür ist...
Beszélgetés lezárása	Wir können darüber ein anderes Mal sprechen.

D) NYELVTANI SZERKEZETEK ÉS SZÓKINCS

1. Nyelvtani szerkezetek

A következõ táblázat néhány kiegészítéstõl eltekintve, megegyezik az „Idegen nyelvi érettségi vizsgakövetelményekben” kidolgozott nyelvtani követelményrendszerrel, ami a Kerettanterv német nyelvi mellékletére épül. A Kerettanterv a nyelvi szerkezeteket a funkcionalitás elve alapján csoportosítja, ezzel szemben a nyelvtani követelmények leírása ebben a dokumentumban a könnyebb kezelhetõség érdekében a leíró nyelvtan kategóriái alapján készült. Az adott nyelvtani formához hozzárendeltük annak nyelvi funkcióját, illetve ahol az kevésbé megoldható, ott egy-egy példával illusztráltuk azt.

A nyelvtani ismeretek alapvetõ szerepet játszanak mind a receptív, mind a produktív készségekben. A *receptív* készségek között felsorolt nyelvtani szerkezetek elõfordulhatnak az olvasott vagy hallott szöveg értését mérõ feladatokban, de ezekre a nyelvhelyességi vizsgarész nem kérdez rá.

A *produktív* ismeretek közé sorolt nyelvtani szerkezetekre lehet feladatot készíteni a Nyelvhelyesség vizsgarészben.

A táblázat terjedelmi okból nem törekedhetett teljességre.

FORMA	**Középszint A2 – B1**		**Emelt szint B2 – C1**		**TARTALOM, FUNKCIÓ, PÉLDA**
	rec.	**prod.**	**rec.**	**prod.**	
I. MORPHOLOGIE					
1. DAS VERB	+	+	+	+	Existenz, Besitz, Geschehen, Handlung
1.1. Das finite und infinite Verb; Konjugation (Person, Numerus)	+	+	+	+	
1.1.1. Tempusformen					Zeitverhältnisse:
Präsens	+	+	+	+	Gegenwart,
Präteritum	+	+	+	+	Vergangenheit,
Perfekt	+	+	+	+	Gleichzeitigkeit,
Plusquamperfekt	+	–	+	+	Vorzeitigkeit,
Futur I	+	+	+	+	Zukunft
Futur II	–	–	+	–	
Hilfsverben der Zeitformen	+	+	+	+	(sein, haben, werden)
1.1.2. Modus					
Indikativ	+	+	+	+	Modalität:
Imperativ	+	+	+	+	Behauptung, Wunsch,
Konjunktiv I	+	–	+	–	Wille, Aufforderung,
Präsens	+	–	+	–	Befehl, Absicht usw.
Perfekt	+	–	+	–	
Konjunktiv II	+	+	+	+	
Präteritum					
würde-Form, hätte, wäre	+	+	+	+	
alle Formen	–	–	+	–	
Plusquamperfekt	+	+	+	+	
Hilfsverben der Modalität					
Präsens	+	+	+	+	
Präteritum	+	+	+	+	(können, dürfen, müssen,
Perfekt	+	–	+	+	wollen, sollen, mögen)
Plusquamperfekt	+	–	+	+	
Futur I	–	–	+	–	
Weitere Ausdrücke der Modalität (Futur II)	–	–	+	–	
Futur I und II zum Ausdruck der Vermutung	–	–	+	+	

FORMA	Középszint A2 – B1		Emelt szint B2 – C1		TARTALOM, FUNKCIÓ, PÉLDA
	rec.	prod.	rec.	prod.	
1.2. Trennbare und untrennbare Verben	+	+	+	+	(an/kommen, bekommen)
1.3. Reflexive Verben	+	+	+	+	Reziproke Handlungen, Ausdruck der Freude, Sorge, Angst usw.
1.4. Aktiv und Passiv					Beschreibung von
Vorgang- (Handlungs-) bzw.	+	+	+	+	Handlungsreihen bzw.
Zustandpassiv ,	+	–	+	+	Zuständen
Passiv mit Modalverben,	+	–	+	+	
Modalverben zur subjektiven Aussage,	–	–	+	+	
Passiv in der Infinitivkonstruktion	–	–	+	+	
Zeitformen des Vorgangpassivs und	+	+	+	+	
des Zustandspassivs:	+	+	+	+	
Präsens	+	+	+	+	
Präteritum	–	–	+	+	
Perfekt	–	–	+	+	
Plusquamperfekt	–	–	+	–	
Futur I					
Futur II					
1.5. Valenz der Verben*[1]	+	+	+	+	
2. PARTIZIPIEN					
Partizip Präsens	+	–	+	+	
Partizip Präsens als Nomen	+	+	+	+	(r Reisende)
Partizip Perfekt	+	+	+	+	
Partizip Perfekt als Nomen	+	+	+	+	(r Angestellte)
Partizip Futur	–	–	+	–	
3. SUBSTANTIV	+	+	+	+	Benennung von Lebewesen, Gegenständen, Abstrakta
3.1. Genus, Numerus, bestimmter, unbestimmter, negierender Artikel (der, die, das, ein/e, kein/e)	+	+	+	+	Benennung u. Unterscheidung von konkreten und nicht konkreten Sachverhalten
3.2. Kasus, Deklination					
Nominativ	+	+	+	+	
Akkusativ	+	+	+	+	
Dativ	+	+	+	+	
Genitiv	+	+	+	+	
3.3. Numerus, Pluralbildung	+	+	+	+	
3.4. Valenz der Substantive*	+	+	+	+	Abhängigkeiten
4. ADJEKTIV					
Gebrauch des Adjektivs					Qualitätsverhältnisse,
als Prädikat	+	+	+	+	Meinung,
als Adverb und	+	+	+	+	Gefallen/Mißfallen,
als Attribut	+	+	+	+	Charakterisierung
4.1. Adjektivdeklination	+	+	+	+	(starker Kaffee, der starke Motor, ein starker Mensch)
4.2. Komparation	+	+	+	+	Vergleich
4.3. Valenz der Adjektive*	+	–	+	+	Abhängigkeiten

[1] A *-gal jelölt kategóriáknál, a középszinten csak néhány alapvetõ kifejezés ismerete szükséges.

FORMA	Középszint A2 – B1		Emelt szint B2 – C1		TARTALOM, FUNKCIÓ, PÉLDA
	rec.	prod.	rec.	prod.	
5. NUMERALIEN	+	+	+	+	Quantitätsverhältnisse Rangverhältnisse, Reihenfolge
5.1. Kardinalzahlen	+	+	+	+	Quantitätsangaben
5.2. Ordinalzahlen	+	+	+	+	(Datum, Reihenfolge)
5.3. Bruchzahlen	+	–	+	+	Mengenangaben
6. ADVERBIEN					
6.1. Lokalangaben*	+	+	+	+	Raumverhältnisse
6.2. Temporalangaben *	+	+	+	+	Zeitverhältnisse
6.3. Kausale Adverbien *	+	+	+	+	kausale Verhältnisse
6.4. Instrumentale Adverbien *	+	+	+	+	(damit, dadurch...)
6.5. Finale Adverbien *	+	+	+	+	(dafür, dazu...)
6.6. Modifikative Adverbien *	+	+	+	+	(anders, ebenso, gern...)
6.7. Graduative Adverbien *	+	+	+	+	(sehr)
6.8. Direktive Adverbien *	+	+	+	+	(daher, daran...)
6.9. Frageadverbien	+	+	+	+	(woher, woran...)
7. PRONOMINA					
7.1. Personalpronomen	+	+	+	+	(ich, ...)
7.2. Possesivpronomen	+	+	+	+	(mein, ...)
7.3. Demonstrativpronomen	+	+	+	+	(der, dieser, derselbe ...)
7.4. Interrogativpronomen	+	+	+	+	(wer, was, wie ...)
7.5. Indefinitpronomen *	+	–	+	+	(einer, keiner ...)
7.6. Relativpronomen					
Nominativ, Akkusativ, Dativ	+	+	+	+	(der, welcher, wo ...)
Genitiv	+	–	+	+	
7.7. Reflexivpronomen	+	+	+	+	(sich...)
7.8. Reziprokpronomen	+	+	+	+	(sich, einander ...)
8. PRÄPOSITIONEN *					
Gebrauch der Präpositionen in Nominalphrasen					Raum- und Zeitverhältnisse, Abhängigkeiten
Präpositionen mit Akkusativ	+	+	+	+	
Präpositionen mit Dativ	+	+	+	+	
Präpostitionen mit Akk. u. D.	+	+	+	+	
Präpositionen mit Genitiv	+	–	+	+	
9. KONJUNKTIONEN *					
Konjunktoren	+	+	+	+	(und, oder …)
Subjunktoren	+	+	+	+	(dass, wenn, weil, …)
Doppelte Konjunktoren	+	–	+	+	(weder … noch, je ... desto)
10. PARTIKELN					
10.1. Modalpartikeln [2]	+	–	+	+	
11.WORTBILDUNG Grundlegende Wortbildungsregeln*	+	+	+	+	
II. SYNTAX					
1. SATZBAU, SATZRAHMEN	+	+	+	+	
2. SATZGLIEDER	+	+	+	+	

[2] Ennél a kategóriánál az emelt szinten is csak néhány alapvetõ kifejezés ismerete szükséges.

FORMA	Középszint A2 – B1		Emelt szint B2 – C1		TARTALOM, FUNKCIÓ, PÉLDA
	rec.	prod.	rec.	prod.	
3. DER ZUSAMMENGESETZTE SATZ					
Nebenordnung	+	+	+	+	
Unterordnung	+	+	+	+	
satzwertiger Infinitiv	+	+	+	+	(hören, sehen, lernen +
„haben“ und „sein“ mit „zu“	-	+	+	+	Inf., zu+Inf.)
4. ANGABEN (Nominalphrasen usw.) und ihre Stellung im Satz	+	+	+	+	
5. SATZTYPEN					
Aussagesatz:					
Subjektsatz	+	+	+	+	Behauptung, Meinung,
Objektsatz	+	+	+	+	Bericht
Fragesatz:					Informationen erfragen,
direkt	+	+	+	+	Entscheidungsfragen,
indirekt	+	+	+	+	Neugier,
Fragesätze als Nebensätze			+	+	höfliche Aufforderung
Aufrufesatz	+	+	+	+	Aufforderung, Befehl, Mahnung
Wunschsatz	+	+	+	+	Wunsch
Irrealer Wunschsatz	+	+	+	+	irrealer Wunsch
Attributsatz (Relativsatz)	+	+	+	+	
Konditionalsatz	+	+	+	+	Bedingungen
Konsekutive Nebensätze	–	+	+	+	Nebensätze der Folge (so dass)
Konzessivsatz	+	–	+	+	Erlaubnis (obwohl)
					Zeitverhältnisse:
Temporalsatz	+	+	+	+	Vorzeitigkeit, Gleichzeitigkeit
Finalsatz	+	+	+	+	Ziele
Sinngerichtete Infinitivkonstruktionen mit „um...zu“, „ohne...zu“, „anstatt...zu“					
Kausalsatz	+	+	+	+	Gründe benennen
Modalsatz	+	+	+	+	Modalität (wie, als)
Partizipialsätze	+	+	+	+	
Das Gerundivum					*z.B.: ein nicht zu erledigende Angelegenheit*
Der indirekte Satz:					Indirekte Rede
Prädikat im Indikativ	+	+	+	+	
Prädikat im Konjunktiv I	+	–	+	–	
III. ÜBERGREIFENDE (MORPHOSYNTAKTISCHE) PHÄNOMENE					
1. VERNEINUNG	+	+	+	+	
2. KONGRUENZ	+	+	+	+	
3. APPOSITION	+	–	+	+	

2. Szókincs

A nyelvoktató német nemzetiségi érettségi vizsgán a tanuló képes köznapi és irodalmi témákat, az adott vizsgaszintnek megfelelõen, mind szóban, mind írásban változatos szókinccsel kifejezni.

A vizsgázó szókincse minõségében és mennyiségében legyen elég ahhoz, hogy az adott szinten elvárt módon és minõségben

- meg tudja valósítani a kommunikációs szándékait szóbeli és írásbeli közlésekben, mindennapi és elvontabb témákban;
- meg tudja érteni a mások által alkotott írásbeli vagy szóbeli közléseket;
- tudja alkalmazni a közléshez szükséges szavak ismeretének hiányában a kompenzációs stratégiákat.

A vizsga szókincsének alapjául a német standard nyelv szolgál. Speciális tájnyelvi szavak, csoportnyelvi szavak és szakszavak produktív ismerete nem követelménye a vizsgának. Ilyen típusú szavak kizárólag olyan szövegekben fordulhatnak elõ, amelyekben az ismeretük nem elõfeltétele az adott szöveg megértésének.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A nyelvoktató német nemzetiségi nyelvi és irodalmi érettségi vizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészbõl tevõdik össze. Az írásbeli vizsgán 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére. A szóbeli vizsga a 10 perces felkészülési idõt követõen 10-15 perc idõtartamú.

Az írásbeli feladatok megoldásakor szótár nem használható, a szóbeli felkészülés során irodalmi szöveggyûjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

A következõ táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek idõtartamát és körülbelüli arányát az értékelésben.

	Vizsgarész	Idõtartam (perc)	Arány (%)	Pont
Írásbeli	Olvasott szöveg értése	60	22	33
	Nyelvhelyesség	30	12	18
SZÜNET				
	Hallott szöveg értése	30	22	33
	Íráskészség	60	22	33
Szóbeli	Beszédkészség, tartalom	10-15	22	33
	Összesen:	-----	100	150

A középszintû vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának A2–B1 szintjeit. Az eltérõ képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsõzetesség elve érvényesül. A feladatsorokat úgy állítják össze, hogy az A2 szinten lévõ tanulók is le tudják tenni a vizsgát.

A vizsgafeladatok készítése

Az Olvasott szöveg értése, a Nyelvhelyesség, a Hallott szöveg értése és az Íráskészség vizsgarészek feladatai központilag készülnek. A Beszédkészséget mérõ feladatokat a központi útmutató alapján a vizsgáztató tanár állítja össze.

Értékelés

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól függetlenül.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsga sikeres teljesítésének elõfeltétele, hogy a vizsgázó mind az öt vizsgarészben az elérhetõ pontszámnak legalább a 15%-át teljesítse (a 15% nem az elégséges osztályzat alsó határa).
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA

OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben elõforduló, különbözõ típusú autentikus szövegeket önállóan elolvasni és a valós olvasási céloknak megfelelõ mélységben megérteni.

Az olvasási készség több szintjét különböztetjük meg (pl. a globális, a szelektív és a részletes értést). A vizsgán a szövegértés több szintje mérhetõ. A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelõ stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
- megérteni a szöveg lényegét,
- megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét,
- megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idõ, hely, irány, mennyiség),
- különválasztani a lényeges és a lényegtelen információkat,
- megérteni egy adott álláspont mellett és ellen szóló érveket,
- megkeresni egy adott értési célhoz szükséges adatszerû információt,
- megérteni a szöveget kommunikációs funkciójának megfelelõ részletességgel,
- alkalmazni a különbözõ olvasási stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére),
- megkülönböztetni a tényszerûen közölt információt a véleménytõl.

A vizsgán olvasott szövegek
- olyan (esetenként rövidített) autentikus szövegek, amelyeket valós közlési szándékkal hoztak létre,
- egységes egészet alkotnak,
- mind tartalmilag, mind nyelvileg világos szerkezetûek,
- kiválasztásakor a *Témakörök* címû rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- autentikus jellegükbõl adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elõ:
- funkcionális szövegek (pl. étlap, menetrend, tv-mûsor, mozimûsor, programok, kezelési útmutató, nyomtatvány, katalógus, menetjegy),
- informatív-instruktív szövegek (pl. jegyzet, közlemény, felhívás, hirdetés, plakát, könyvajánlás),
- magánlevél, hivatalos levél,
- újságcikkek (pl. újsághír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztõ szövegek általánosan ismert témakörökbõl,
- irodalmi szövegek (pl. regényrészlet, drámarészlet, novella, költemény, mese).

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (cím és szöveg, kérdés és felelet, személy és kijelentés stb.),
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,

- a szövegbõl kivett mondat, bekezdés helyének megtalálása,
- szöveg részeinek sorrendbe rakása,
- hiányos mondatok kiegészítése a szöveg alapján,
- rövid választ igénylõ nyitott kérdések,
- vázlat készítése,

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázónak 3 feladatot kell megoldania, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 600 szó. A feladatsor kb. 30 kérdésbõl/itembõl áll.

Az egységes megfogalmazású feladat-meghatározások német nyelven íródnak, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- az alapvetõ nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás),
- alapvetõ nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára egyszerû szövegben.

A vizsgarészben használt szövegek vagy szövegrészletek

- autentikus vagy kismértékben adaptált szövegek,
- kiválasztásakor a Témakörök címû rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérõ feladatoké,
- autentikus jellegükbõl adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:

- hiányos mondatok vagy szövegek kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetõség közül egy helyes kiválasztása),
- a szövegbõl kivett mondatrész helyének azonosítása a szövegkohéziós eszközök segítségével,
- hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy elõre megadott szókészletbõl,
- megadott szavak képzett és/vagy ragozott alakjainak beillesztése a szövegbe.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 3-4 feladatból áll, összesen körülbelül 30 itembõl áll. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 300-350 szó.

A feladatok szövegekre épülnek. Egy feladat mondatokra épül, ezzel azonban az elérhetõ pontszám körülbelül 15%-a szerezhetõ meg.

Egy adott feladat több nyelvi jelenségre is rákérdezhet.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások német nyelven íródnak, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználattól nem vagy kissé eltérõ anyanyelvi beszédet a valós értési céloknak megfelelõen.

A vizsga a szövegértés alábbi szintjeit méri: a szöveg alapvetõ kommunikációs szándékainak globális megértése (globális értés), a szövegbõl adott szempontok szerinti információk kiszûrése (szelektív értés). A vizsga a szöveg részletes értését nem méri.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelõ stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
- megérteni a szöveg lényegét,
- megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét,
- megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idõ, hely, irány, mennyiség, ok),
- megérteni egy adott értési célhoz szükséges adatszerû információkat,
- alkalmazni a különbözõ értési stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére a szövegkörnyezetbõl).

A vizsgán használt szövegek
- olyan autentikus vagy kismértékben adaptált szövegek, amelyeket valós szóbeli közlési szándékkal hoztak létre,
- egységes egészet alkotnak,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- akusztikai minõsége kifogástalan,
- anyanyelvi beszélõk közvetítésében, normál beszédtempóban hangzanak el,
- kiválasztásakor a *Témakörök* címû rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- autentikus jellegükbõl adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elõ:
- közérdekû bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülõtéren, áruházban),
- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítõ, információs szolgálatok: Útinformáció, nyitvatartás, menetrend),
- utasítások (pl. utcán, repülõtéren, pályaudvaron),
- médiaközlemények (pl. idõjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír),
- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- riportok, interjúk,
- beszámolók,
- közérdekû témáról szóló ismeretterjesztõ szövegek,
- szépirodalmi szövegek: rövid prózarészletek, versek (szavalatok), megzenésített költemények.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
- események sorrendjének megállapítása,
- nyomtatványok, ûrlapok kitöltése,
- táblázat kitöltése,
- hiányos mondatok kiegészítése,
- rövid választ igénylõ nyitott kérdések.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor körülbelül 20-25 itembõl áll.

A teszt 2 feladatot tartalmaz. Az *elsõ feladatban* a vizsgázó 1 rövid funkcionális, informatív szöveget hallgat meg (pl. idõjárás-jelentés, útleírás, programajánlat, reklám, információ a nyitvatartásról). Ezek együttes terjedelme körülbelül 2-3 perc. A feladatok a szöveg leglényegesebb információira kérdeznek rá.

A *második feladatban* a vizsgázó egy körülbelül 3-4 perc hosszúságú igényesebb szöveget (interjú, véleménykifejtés) hallgat meg. Egy hosszabb szöveg helyett elõfordulhat 2-3 azonos témájú rövidebb szöveg is.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgathat meg.

Az egységes megfogalmazású feladat-meghatározások német nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladat-meghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladat-meghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó milyen szinten képes magát német nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különbözõ kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
- a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû rész),
- különbözõ fajtájú szövegeket írni a *Témakörök* címû részben megadott témákhoz kapcsolódóan,
- koherens szövegeket létrehozni (elõre- és visszautalással, alapvetõ szinonimákkal és kötõszavakkal),
- mondanivalóját logikusan és az adott szövegfajta követelményeinek megfelelõen elrendezni, valamint írásmûvét megfelelõen felépíteni és tagolni,
- a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelõ stílust és hangnemet választani,
- az adott szövegfajták formai sajátosságainak megfelelõ írásmûvet létrehozni,
- úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani pontatlansága, szóhasználata ne akadályozza a megértést.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek
- valós kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetõek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
- szövegfajtája meghatározott,

– tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
– megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:
– üzenet, emlékeztetõ,
– rövid személyes jellegû közlés,
– naplóbejegyzés,
– üdvözlõlap,
– meghívó,
– magánjellegû vagy intézménynek szóló levél,
– egy mû: prózarészlet, drámarészlet, lírai alkotás adott szempontú elemzése,
– kép, képsorok leírása, összevetése.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* címû listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során valós kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmû keletkezik, az ehhez illeszkedõ szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmû célját, témáját és címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemét.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
– meghatározott szituációban megadott szempontok alapján történõ szövegalkotás,
– verbális segédanyagok (pl. személyes feljegyzések, üzenetek, levelek, cikkek, felhívások, hirdetések, szórólapok, próza-, drámarészletek, versek, dalok stb.) alapján történõ szövegalkotás és/vagy azokra való reagálás,
– vizuális segédanyagok (pl. ábrák, képek – festmények, szobrok, épületek, népviseletek, fotók, képsorok, grafikonok, táblázatok, stb.) alapján történõ szövegalkotás.

Az irányító szempontok a téma alpontjait adják meg, a verbális és vizuális segédanyagok pedig gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kidolgozásához.

A vizsgarész 2 feladatból áll. Az *elsõ feladat* egy rövidebb, tranzakciós és interakciós szöveg. A vizsgázó verbális és/vagy vizuális segédanyagra reagálva 40-50 szavas közlést hoz létre (pl. üdvözlõlap, e-mail, naplóbejegyzés, üzenet, emlékeztetõ).

A *második feladat* egy hosszabb, véleménykifejtõ szöveg létrehozása. A vizsgázó rövid levélre, hirdetésre vagy hasonló informatív szövegre reagál írásban vagy egy mûrészletet elemez adott szempontok szerint vagy képsorokat vet össze egy körülbelül 250-300 szó terjedelmû szöveg megírásával. A szövegben a vizsgázónak öt megadott irányító szempontot kell tárgyalnia. Az irányító szempontok kidolgozási sorrendje tetszõleges.

A feladat-meghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok a német nemzetiség nyelvén íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához a német nyelv helyesírási szótára használható. A nyelvtani, lexikai, helyesírási hibákkal szemben magasabb a toleranciahatár, mint emelt szinten.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik. A vizsgázó teljesítményének értékelése 4 kritérium (A kommunikatív cél teljesítése, Nyelvtani szerkezetek, Szókincs, Mondat- és szövegszintû kohézió) alapján, egy nyolcszintû (0–7) analitikus értékelõ skála segítségével történik.

A két feladat együtt kerül értékelésre. A maximálisan elérhetõ összpontszám: 56. A vizsgarészen belül az elsõ feladat aránya 1/3 rész, a másodiké 2/3 rész.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG, NEMZETISÉGI TARTALOM

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az érettségi követelményekben megfogalmazott nyelvi szinten gondolatait német nyelven szóban kifejezni és valós kommunikációs szándékoknak megfelelõ beszélgetést folytatni.

A vizsgán azt mérjük, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minõségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkészség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A második feladathoz a tételsor 15 tételbõl áll. A tételsor a német nemzetiség irodalmát, kultúráját, nyelvét dolgozza fel a *Témakörök* és az *Ismeretkörök, nyelvtani szerkezetek, szókincs* címû fejezetek alapján.

Ebben a vizsgarészben a feladatokat a központi útmutatók alapján a vizsgáztató tanárok készítik el.

A feladatok megoldásához szótár nem használható. A felkészülés során azonban irodalmi szöveggyûjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû rész),
- megadott témákról (irodalom, kultúra, nyelv) szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* címû rész),
- mondanivalóját érthetõen és összefüggõen kifejezni,
- úgy beszélni, hogy kiejtése, hanglejtése, beszédtempója ne akadályozza a megértést,
- egyszerû kommunikációs stratégiákat alkalmazni,
- beszédében a célnyelvi udvariasság és a megfelelõ stílus alapszabályait alkalmazni,
- úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani és lexikai pontatlansága ne akadályozza a megértést.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgafeladatokban elõforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok,* a *Témakörök* valamint az *Ismeretkörök, nyelvtani szerkezetek, szókincs* címû listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A feladat-meghatározás egyértelmûen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását.

A vizsgabeszélgetésben az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:

- szerepjáték,
- önálló témakifejtés verbális és/vagy vizuális segédanyagok alapján.

A vizsgarész rövid *bevezetõ társalgással* kezdõdik. A kérdések célja az, hogy a vizsgázó ráhangolódjon a német nyelv használatára. Az itt elhangzottak nem számítanak be a vizsgaeredménybe.

A vizsga 2 feladatból áll. A feladatokat a vizsgázó húzza, a felkészülési idõ: 10 perc. A szóbeli vizsga 15 perc idõtartamú.

Az *elsõ feladatban* a vizsgázónak egy, a mindennapi élet helyzeteihez hasonlító szituációban kell részt vennie, amelyben partnere a vizsgáztató. A feladat tehát az, hogy a vizsgázó a beszélgetésben interaktívan vegyen részt, megfelelõ kérdéseket tegyen fel, illetve az elhangzó kérdésekre megfelelõ válaszokat adjon.

A *második feladatban* a vizsgázónak egy irodalmi vagy nyelvi, vagy a német nemzetiség kultúrájával kapcsolatos témát kell részletesen és összefüggõen kifejtenie, megadott szempontok alapján. A felhasználandó segédanyag lehet kép, fénykép, ábra, térkép vagy rövid írott szöveg.

A feladat-meghatározás és a verbális segédanyagok német nyelven íródtak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél. A vizuális segédanyagok a német nemzetiség kultúrkörét reprezentálják.

Értékelés

Az értékelés egy négy kritériumon (Kommunikációs hatás: a) milyen mértékben tudja gondolatait önállóan kifejezni, b) beszédstílusa mennyire folyékony, c) megnyilvánulásai mennyire relevánsak a feladatmegoldás szempontjából; Nyelvtan és koherencia; Szókincs; Hangképzés, hangsúly, intonáció) alapuló, nyolcszintû analitikus értékelõ skála segítségével történik. A két feladat együtt kerül értékelésre.

Egy értékelési kritériumra maximum 7 pont adható, így a szóbeli vizsgán maximálisan elérhetõ pontszám: 28.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az írásbeli vizsga idõtartama 240 perc, a szóbeli vizsgáé 20 perc.

A következõ táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek idõtartamát és körülbelüli arányát az értékelésben.

	Vizsgarész	Idõtartam (perc)	Arány (%)	Pont
Írásbeli	Olvasott szöveg értése	70	20	30
	Nyelvhelyesség	50	20	30
SZÜNET				
	Hallott szöveg értése	30	20	30
	Íráskészség	90	20	30
Szóbeli	Beszédkészség	20	20	30
	Összesen:	-----	100	150

Egyik vizsgarészben sem használható szótár, mivel a vizsgázóknak a tényleges nyelvtudásukról kell számot adniuk. Az emelt szintû vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának B2–C1 szintjeit. Az eltérõ képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsõzetesség elve érvényesül. A feladatsorokat úgy állítják össze, hogy a B2 szinten lévõ tanulók is le tudják tenni a vizsgát.

ÉRTÉKELÉS

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsga sikeres teljesítésének elõfeltétele, hogy a vizsgázó mind az öt vizsgarészben az elérhetõ pontszámnak legalább a 15%-át teljesítse (a 15% nem az elégséges osztályzat alsó határa).
- Minden vizsgarész elbírálása központilag kidolgozott javítási és értékelési útmutatók alapján történik.
- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarészek értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az Íráskészség és a Beszédkészség vizsgarészek értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA

OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben elõforduló, különbözõ típusú autentikus szövegeket önállóan elolvasni és a valós olvasási céloknak megfelelõ mélységben megérteni.

Az olvasási készség több szintjét különböztetjük meg (pl. a globális, a szelektív és a részletes értést). A vizsgán a szövegértés több szintje mérhetõ. A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelõ stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

Ua. mint a *Középszintû vizsga* esetén.

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérõ nehézségi fokában jelenhet meg.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

- Feleletválasztás.
- Képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján.
- A szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont stb. azonosítása.

– A cím és a szöveg egészének viszonya.
– A szöveg egészének jelentése.
– A szöveg szerkezete, a felépítés által közvetített jelentés.
– Vázlat készítése.
– A szöveg rövid összegzése.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázónak 1–3 feladatot kell megoldania, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 1200 szó. A feladatsor 25–30 itembõl áll.

Az egységes megfogalmazású feladat-meghatározások német nyelven íródnak, amelyek nyelvi szintje alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
– változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás),
– a nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára komplex szövegekben is.

A vizsgarészben használt szövegek vagy szövegrészletek ua. mint a *Középszintû vizsga*

A két szint közötti különbség a nyelvtani és lexikai szerkezetek komplexitásában és a feladatok eltérõ nehézségi fokában jelenik meg. Emelt szinten a vizsgázó változatosabb és komplexebb nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére és pontos használatára is képes.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Ua. mint a *Középszintû vizsga*

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 4-5 feladatból, körülbelül 40 itembõl áll, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 600 szó.

Valamennyi feladat szövegre épül.

Egy feladat több nyelvi jelenségre is rákérdezhet.

Az egységes megfogalmazású feladat-meghatározások német nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

Ua. mint a *Középszintû vizsga.*

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
ua. mint a *Középszintû vizsga*, továbbá
– megérteni az adott álláspont mellett és ellen szóló érveket,
– felismerni a szöveg hangnemét, következtetni a beszélõk egymáshoz való viszonyára.

A vizsgán használt szövegek
ua. mint a *Középszintû vizsgán*

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elõ
ua. mint a *Középszintû vizsga*

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérõ nehézségi fokában jelenik meg.

A szövegértés nehézségi fokát további tényezõk is befolyásolhatják, mint például a beszédtempó, a beszélõk száma, az artikuláció, a háttérzajok.

Emelt szinten olyan szövegek is elõfordulhatnak, amelyek az adott témát az általánosítás szintjén közelítik meg és árnyalt közléseket, véleményeket és ellenvéleményeket is tartalmaznak.

Emelt szinten a mûvelt köznyelv összetettebb, választékosabb formái is elõfordulnak.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Ua. mint a *Középszintû vizsga.*

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázó 2-3 szöveget hallgat meg, amelyek együttes terjedelme körülbelül 8-10 perc. A teszt 2-3 feladatot, körülbelül 25 itemet tartalmaz.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgathat meg.

Az egységes megfogalmazású feladat-meghatározások német nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladat-meghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladat-meghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó milyen szinten képes magát német nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különbözõ kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga méri, hogy képes-e a vizsgázó
ua. mint a *Középszintû vizsga*, továbbá
– gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni,
– álláspontját, érvrendszerét következetesen, összetetten, árnyaltan kifejteni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek
ua. mint a Középszintû vizsga

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:
ua. mint a *Középszintû vizsga*, továbbá
- érvelés nyelvi, irodalmi, kulturális kérdésekrõl (a feladat tartalmaz egy szövegrészletet),
- két szöveg adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a kiemelt szempontokat (tematikus, stílusbeli). A szövegek között megjelenhet a mindenkori kortárs irodalom.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében, a létrehozandó szövegek terjedelmében, a nyelvi megformálás jellemzõiben jelenik meg.

A vizsgázó emelt szinten az adott témát általánosabban is képes megközelíteni, és átfogó problémaként tárgyalni.

A nyelvi megformálásra az jellemzõ, hogy a vizsgázó emelt szinten részletesen, választékos szókinccsel és igényesebb nyelvi szerkezeteket használva ír.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* címû listákra épülnek.
Ua. mint a *Középszintû vizsga*

A vizsgán az alábbi feladattípus fordulhat elõ:
- a vizsgázó írásban reagál a megadott verbális és/vagy vizuális segédanyagokra a megadott irányító szempontok alapján.

A vizsgarész 2 feladatból áll. Az *elsõ feladatban* a vizsgázó informatív szövegre reagál írásban egy körülbelül 100 szó terjedelmû szöveg megírásával.

A *második feladatban* a vizsgázó két téma közül választhat. A kiválasztott témáról a megadott irányító szempontok alapján a vizsgázónak körülbelül 300-350 szó terjedelmû szöveget kell írnia, amelyben ki kell fejtenie véleményét is.

A feladat-meghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok német nyelven íródnak, amelyek nyelvi szintje alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél.

Értékelés

Általános kritériumok:
- a tartalmi kifejtés kritériumai: a téma megértése, nyelvi és irodalmi mûveltség, kultúrtörténeti asszociációk, személyes állásfoglalás, világismeret, lényegkiemelés,
- a szöveg megszerkesztettségének kritériumai: a kért mûfajnak való megfelelés, tagolás, szerkezeti arányosság, a terjedelem megtartása.
- a szöveg nyelvi minõségének kritériumai: a köznyelvi norma biztos ismerete: nyelvtan, szókincs, helyesírás, szabatos elõadásmód, olvasható kézírás, rendezett íráskép.

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik.
A két feladat értékelése együtt történik.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG, NEMZETISÉGI TARTALOM

Ua. mint a *Középszintû vizsga.*

A második feladathoz a tételsor 20 tételbõl áll. A tételsor a német nemzetiség irodalmát, kultúráját, nyelvét dolgozza fel a *Témakörök* és az *Ismeretkörök, nyelvtani szerkezetek, szókincs* címû fejezetek alapján.

Ebben a vizsgarészben a feladatokat a központi útmutató alapján a vizsgáztató tanárok készítik el.

A feladatok megoldásához szótár nem használható. A felkészülés során azonban irodalmi szöveggyûjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

Tartalmi szerkezet

Ua. mint a *Középszintû vizsga*, továbbá
- gondolatait árnyaltan kifejezni, álláspontját, érvrendszerét következetesen, folyamatosan, összetetten kifejteni,

– olyan kiejtéssel, hanglejtéssel és tempóban beszélni, hogy beszéde jól érthetõ legyen,
– változatos kommunikációs stratégiákat alkalmazni,
– gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni,
– az összetettebb gondolatmenetnek megfelelõ igényes mondatszerkesztéssel beszélni.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében és a nyelvi teljesítmény színvonalában, azaz a nyelvi megformálás jellemzõiben jelenik meg.

Emelt szinten a vizsgázó az adott témákról az általánosítás szintjén is tud beszélgetni és véleményt nyilvánítani. A nyelvi megformálásra az jellemzõ, hogy a vizsgázó választékosan, árnyaltabban fejezi ki magát.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Ua. mint a *Középszintû vizsga*, továbbá

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:

– vita (véleménykülönbség megjelenítése és áthidalása),
– önálló témakifejtés verbális és/vagy vizuális segédanyagok alapján.

A vizsgarész rövid *bevezetõ társalgással* kezdõdik. ua. mint a *Középszintû vizsga.*

A vizsga 2 feladatból áll. A feladatokat a vizsgázó húzza, a felkészülési idõ: 10 perc. A szóbeli vizsga 20 perc idõtartamú.

Az *elsõ feladatban* a vizsgázó egy vagy több német nyelven íródott idézetet értelmez és fejti ki véleményét, miközben a vizsgáztató vitára serkentõ kijelentéseire is reagálnia kell.

A *második feladatban* a vizsgázónak egy irodalmi vagy nyelvi, vagy a német nemzetiség kultúrájával kapcsolatos témát kell részletesen és összefüggõen kifejtenie, megadott szempontok alapján. A felhasználandó segédanyag lehet kép, fénykép, ábra, térkép vagy rövid írott szöveg. A vizsgáztató elõre meghatározott, további véleménynyilvánításra ösztönzõ kérdéseket tehet fel.

A feladat-meghatározás és a verbális segédanyagok a német nemzetiség nyelvén íródtak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél. A vizuális segédanyagok az adott nemzetiség kultúrkörét reprezentálják.

Értékelés

Általános értékelési kritériumok:

– tartalom: tématartás, nyelvi, irodalmi, kulturális tájékozottság, megfelelõ szóhasználat, problémaérzékenység, a témának megfelelõ memoriter szöveghû elõadása,
– elõadásmód: a témának megfelelõ világos felépítés, világos nyelvi forma, lényegkiemelés.

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is.

A feladatok együtt kerülnek értékelésre.

NÉMET NEMZETISÉGI NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

1. Szövegértés
   1.1 Információk feldolgozása és megítélése
   Információk célirányos és kritikus használata: kiválasztás, újrarendezés a téma és az olvasási cél összefüggésében.
      1.1.1 Nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és használata (pl. egynyelvû és kétnyelvû szótárak, antológia, lexikon, írott és elektronikus sajtó, CD-ROM stb.).
      1.1.2 Nyelvi-nyelvtani, irodalmi ismeretek alkalmazása nyomtatott és elektronikus információforrások szövegeinek értelmezésében, létrehozásában, összehasonlításában, megítélésében.
      1.1.3 Gondolatokról, ismeretekrõl, véleményekrõl a személyes állásfoglalás kialakítása.
   1.2 Irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezése
      1.2.1 Szépirodalmi, publicisztikai, gyakorlati szövegek értelmezésével, összehasonlításával, értékelésével a gondolatmenet, a kifejezésmód, a mûfaj, a szerkezet, a grammatikai szervezõdés, a stílus szerepének felismerése és megfogalmazása.
      1.2.2 Annak felismerése, megértése és bemutatása, hogyan hordozza és fejezi ki az irodalom különbözõ korok és emberek tapasztalatait, élményeit, gondolatait, erkölcsi megfontolásait.
      1.2.3 Szövegen belüli és szövegek közötti jelentésbeli egymásra utalások felismerése.
      1.2.4 Írott közlésekben, megnyilatkozásokban a cél, a kommunikatív kontextus meghatározása, a szerzõi vélemények, álláspontok felismerése, rekonstruálása, a mondanivaló magvasságának, koherenciájának megítélése, értékelése.
      1.2.5 Olvasmányokra való tárgyszerû, illetve a személyes érintettséget is kifejezõ reagálás adott szempontok alapján.

2. Írásbeli szövegalkotás
   Különbözõ témákban, különbözõ mûfajokban széles körû olvasottságon alapuló tájékozottság és személyes vélemény megfogalmazása.
   2.1 Tájékoztató, érvelõ, esszé típusú szövegek létrehozása a megadott témákban.
   2.2 Írásbeli és szóbeli mûfajok nyelvhasználati jellemzõinek, fogalmazástechnikai lépéseinek önálló alkalmazása „az ötlettõl a kidolgozásig”; ideértve az önellenõrzés és javítás képességét.
   2.3 A megnyilatkozás céljának, tárgyának megfelelõ kifejtettségû és stílusú közlés, a köznyelvi norma alkalmazása, biztos helyesírás, rendezett, olvasható íráskép.
   2.4 Kérdés, probléma írásbeli megvitatása, önálló vélemény, álláspont, következtetés megfogalmazása az érvelés módszerével.
   2.5 Hivatalos írásmûvek (pl. levél, önéletrajz, pályázat) szerkezeti, tartalmi, nyelvi normáinak alkalmazása.

3. Beszéd, szóbeli szövegalkotás
   3.1 A beszédhelyzetnek és a témának megfelelõ nyelvi norma követésével önállóan kifejtett közlés.
   3.2 A fonetikai, nyelvtani, nyelvhelyességi szabályok betartásával változatos kommunikációs stratégiák alkalmazása.

4. Fogalomhasználat
   4.1 Szövegértelmezés, olvasmányélmény, személyes állásfoglalás fogalmilag helytálló bemutatása, elõadása.
   4.2 Erkölcsi, esztétikai, poétikai, stilisztikai fogalmak beszédhelyzetnek, témának megfelelõ önálló alkalmazása.

B) ISMERETKÖRÖK

EMELT SZINT ÉS KÖZÉPSZINT

Az emelt és a középszint tartalmilag kevésbé, minõségi és értékelési szempontból viszont jelentõsen különbözik egymástól.

Az emelt szint elsõsorban abban különbözik a középszinttõl, hogy más minõségû tudást kíván mérni, vagyis a nyelvhasználati képességek nagyobb biztonságát feltételezi a nyelvi, irodalmi ismeretek befogadásában és interpretálásában.

1. NÉMET NYELV

1.1 Nyelvhelyesség

Témák	Középszint	Emelt szint
1.1.1 A szó	A német nyelvtan alapvetõ terminusainak ismerete. Alapos morfológiai ismeretek (névmási és igeragozás, igeidõk, igemódok). Igei és melléknévi vonzatok helyes használata. A német helyesírás és központozás szabályainak használata nagy biztonsággal.	A német nyelvtan fontos terminusainak ismerete és használata. A magyar interferencia hatásainak tudatos kerülése.
1.1.2 A mondat	Szintaktikai jelenségek felismerése szépirodalmi és köznapi szövegekben. Mondatrészek és tagmondatok mondatrészszerepének felismerése. Az Objekt fogalmának felismerése és helyes használata, különbözõ határozók megfelelõ használata. Különbözõ kötõszavak segítségével helyes összetett mondatok képzése.	Az Objektek és más mondatrészek helyes sorrendben történõ használata. A mondatszerkezet megváltoztatása különbözõ szempontok szerint.
1.1.3 Szóképzés/ Jelentés	A szóképzés fontos struktúrái (összetétel, rag, toldalék, képzõ), ezek alkalmazása a saját nyelvhasználatban. Alá- és fölérendelt kifejezések. Fogalmak nyelvileg megfelelõ definiálása. Az egy- és kétnyelvû szótárak gyakorlott használata. Többjelentésû, rokon- és ellentétes értelmû szavak. A jelentések közötti különbségek felismerése és helyes használata. Az idiómák az írott és a beszélt nyelvben, jelentésük és szövegbéli felhasználási lehetõségeik felismerése.	Sokrétû szóképzési módszerek a saját nyelvhasználatban. Helyesírási és szinonímaszótárak gyakorlott használata. Idiómák önálló használata.
1.1.4 Nyelv és stílus	Alapvetõ stilisztikai ismeretek használata szóban és írásban, helyes szóhasználatra törekvés. A német nyelvben elõforduló idegen szavak stilisztikai értékének ismerete. A nyelvhasználat különbözõ szintjei (irodalmi nyelv, köznyelv, fiatalok nyelve) – megkülönböztetésük autentikus szövegekben. Nyelvjárásból származó kifejezések és stilisztikai értékük felismerése. Az igék modális jelentése (feltételezés, valószínûség, távolságtartás stb.).	Idegen szavak használata megfelelõ szövegösszefüggésben. A különbözõ nyelvi szinteknek megfelelõ kifejezések megfelelõ használata. A fontosabb módosítószavak jelentése és hatása.

Témák	Középszint	Emelt szint
	A függõ beszéd különbözõ kifejezõdési formáinak és ezek funkciójának felismerése irodalmi mûvekben és a médiák nyelvében. Az írott és a beszélt nyelv közötti különbségek felismerése szövegekben. A saját szóbeli és írásbeli nyelvhasználat ennek megfelelõ alakítása.	A függõ beszéd különbözõ kifejezõdési formáinak önálló használata. Az írott és a beszélt nyelv jellemzõinek biztos használata szóban és írásban.
1.1.5 Szöveg, beszéd, kommuniká-ció	Autentikus szövegekben a nyelvi jelenségek jelentésének és funkciójának felismerése. A köznyelvben használatos szövegtípusok (kérvény, önéletrajz, pályázat) normái. A meggyõzés, a vita, az érvelés beszédhelyzete és kritériumai. Az írott és az elektronikus tömegkommunikáció szövegtípusainak megkülönböztetése.	Médiaközlések, ismeretterjesztõ szövegek összehasonlítása pl. a szóhasználat, a stílus szempontjából.

1.2 Témakörök

A német nyelv írásbeli és szóbeli vizsgáin elõforduló szövegek és az ezeken alapuló kommunikáció a következõ témakörök valamelyikéhez hozzárendelhetõk. A témakörök nagyrészt a „Deutsches Sprachdiplom der KMK – Stufe II.” vizsgájához kiadott listáról származnak.

Míg az emelt szinten a témák megközelítési módja általános, elvont és összetett, addig a középszinten a megközelítési mód személyes, konkrét és egyszerû.

Mindennapok és a család
A fiatalok és a felnõttek világa
Iskola és mûvelõdés
Sport és szabadidõ
Az egyén és a társadalom
Férfi és nõi szerepek
Kultúra és tudomány
Technika és fejlõdés
Természet és környezet
A munka világa
Találkozás a mássággal
A médiák világa
Politika, Európa
Múlt és jelen
Jövõképek

1.3 Fogalmak (Az emelt szintû fogalmi követelményeket dõlt betûvel jelezzük.)

Grammatische Termini
Das Verb
- Tempus (Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futur)
- Modus (Indikativ, Imperativ, Konjunktiv I. u. II.)
- Genus (Aktiv, Vorgangspassiv/Zustandspassiv)
- Modalverb
- sich-Verb, unpersönliches Verb
- Konjugation, konjugieren
- Infinitiv, Partizip Präsens/Perfekt

Das Substantiv
- Genus (maskulin, feminin, neutral)
- Numerus (Singular, Plural)
- Kasus (Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv)
- Deklination, deklinieren

Der (bestimmte/unbestimmte) Artikel
Das Adjektiv
– Deklination
Komparation (Positiv, Komparativ, Superlativ)
Das Pronomen
– Personal-, Possessiv-, Demonstrativ-, Relativ-, *Reflexiv-*, *Interrogativ-*, *Indefinitpron.*
– Pronominaladverb
Das Adverb – Lokal-, Temporal-, Modaladverbien
Das Numerale
Die Konjunktion
Die Präposition
Das Modalwort
Die Wortbildung – Zusammengesetztes Wort *(Kompositum*), Ableitung, *Präfigierung/Präfix*
Das Satzglied (Subjekt, Prädikat, Akkusativ-, Dativ-, Genitiv-, Präpositionalobjekt, Attribut, Lokal-, Temporal-, Modalbestimmung)
Die Rektion, *Valenz* von Verben, Substantiven, Adjektiven
Die Satzverbindung, das Satzgefüge
Der Gliedsatz – Hauptsatz/Nebensatz (Subjekt-, Objektsatz, Temporal-, Lokal-, *Kausal-*, Finalsatz, Relativsatz, *Konditionalsatz*, *Konzessivsatz*)
Infinitivkonstruktion
Indirekte Rede
Das Homonym, das Synonym, das Antonym
Das Idiom
Der Nominal-/Verbalstil
Der Kontext
Der Dialekt, die Umgangssprache, die Hochsprache
Die Zweisprachigkeit

2. NÉMET IRODALOM

Témák	Középszint	Emelt szint
2.1 Szerzõk és mûvek 2.1.1 Különbözõ irodalmi korszakokból származó szerzõk mûveinek ismerete	Lessing: Fabeln Nathan der Weise (részletek) Goethe: Prometheus, Mailied, Willkommen und Abschied Balladák Faust I. (részletek) Schiller: Balladák Kabale und Liebe Hoffmann: Das Fräulein von Scuderi Heine: Buch der Lieder (szabadon választott versek) Deutschland. Ein Wintermärchen (Caput I.) Lenau: Schilflieder Eichendorff: Szabadon választott versek Keller: Romeo und Julia auf dem Dorfe Fontane: Effi Briest Hauptmann: Bahnwärter Thiel	Goethe: Szabadon választott versek Faust II. (a mû vége) Die Leiden des jungen Werthers (ajánlott, nem kötelezõ mû) Schiller: Szabadon választott versek Deutschland. Ein Wintermärchen (további részletek) Lenau: Szabadon választott versek Büchner: Woyzeck (ajánlott, nem kötelezõ mû) Storm: Der Schimmelreiter (ajánlott, nem kötelezõ mû)

Témák	Középszint	Emelt szint
	Rilke: Der Panther, Herbsttag Kafka: Die Verwandlung vagy Vor dem Gesetz és más példázatok Brecht: Mutter Courage und ihre Kinder vagy Leben des Galilei vagy Der gute Mensch von Sezuan vagy Der kaukasische Kreidekreis Th. Mann: Mario und der Zauberer Borchert: Kurzgeschichten, elbeszélések Draußen vor der Tür Böll: Die verlorene Ehre der Katharina Blum Dürrenmatt: Die Physiker vagy Der Besuch der alten Dame Frisch: Andorra vagy Biedermann und die Brandstifter A mûvek beható szövegismereten alapuló értelmezése. A tartalmi, szerkezeti és nyelvi sajátosságok közötti összefüggések felismerése, bemutatása. A mûvekben felvetett fõbb kérdések etikai vonatkozása, aktualizálása.	Rilke: Szabadon választott versek Th. Mann: Tonio Kröger (ajánlott, nem kötelezõ mû) Böll: Szabadon választott elbeszélések Mûfaji sajátosságok, a téma, a kompozíció, a nyelvhasználat, a motívumok, az alkotói nézõpont összefüggései.
2.1.2 Magyarországi német szerzõk és mûveik	V. Koch, J. Michaelis, E. Rittinger, R. Becker, J. Mikonya, C. Klotz stb. szabadon választott mûvei. A háború utáni magyarországi német irodalom jellemzõ témái (anyanyelv, kétnyelvûség, haza, szülõföld, identitás, hagyományok stb.) és tendenciái.	
2.2 Értelmezési szintek 2.2.1 Korszakok, stílusok	A felsorolt korszakok fõbb jellemzõinek bemutatása adott irodalmi mûvek alapján. Felvilágosodás, Sturm und Drang, klasszika, romantika, Vormärz, realizmus, naturalizmus, a századforduló irodalma, emigráció és fasizmus, a háborús idõszak irodalma, a háború utáni korszak.	Különbözõ ábrázolási módok jellemzõinek és hatásának bemutatása adott mûvek alapján.
2.2.2 Témák, motívumok	Az olvasott mûvekben motívum, téma változatainak felismerése, értelmezése. Különbözõ korszakokból választott hasonló témájú és motívumú versek (pl. szerelem, természet, évszakok, hazaszeretet, stb.) összehasonlítása.	Különbözõ mûvek gondolati, tematikus, motivikus egyezéseinek és különbségeinek összevetése.
2.2.3 Mûfajok	Az epika, líra, dráma formai és tartalmi jegyeinek felismerése és adott mûvek alapján történõ bemutatása. Különbözõ korokban keletkezett azonos mûfajú alkotások közös és eltérõ jegyeinek megnevezése, összevetése (pl. fabula, ballada, Kurzgeschichte, novella, elbeszélés, példázat, dráma, regény). Az epikus színház jellemzõi.	

2.3 Fogalmak (Az emelt szintû fogalmi követelményeket dõlt betûvel jelezzük.)

Gattungen: Epik, Lyrik, Drama

Epische Gattungen: Roman (*Entwicklungsroman*, Briefroman, *Gesellschaftsroman*, Familienroman, Kriminalroman), Novelle, Erzählung, Kurzgeschichte, Anekdote, Sage, Fabel, Parabel, *Gleichnis*, Märchen

Lyrische Gattungen: *Elegie*, Hymne, Lied, Ode, Sonett, konkretes Gedicht/konkrete Poesie

Dramatische Gattungen: Komödie/Lustspiel, Tragödie/Trauerspiel, dramatisches Gedicht, Hörspiel

Ballade

Erzählsituation, Erzählperspektive, Ich-Erzählung, Monolog, Dialog, direkte/indirekte Rede, Handlung, Beschreibung, Bericht, Episode, Kapitel, Rahmen

Erlebnislyrik, Gelegenheitslyrik

Vers/Strophe/Reim (Paarreim, Kreuzreim, umarmender Reim), Strophenbau, Rhythmus, Klang, Refrain, Alliteration, Zeilensprung, Personifizierung, Vergleich, Metapher, Allegorie, Ausruf, *lyrisches Ich*

Dramatische Handlung, Exposition, Entwicklung der Handlung, Spannung/Steigerung, Höhepunkt, Lösung, Katharsis

Inszenierung, Bühnenbild, Mimik, Gestik

Dramentheorie, episches Theater, V-(Verfremdungs)Effekt, Narrator, Distanz(ierung)

absurd, grotesk, paradox

Symbol, Schlüsselwort

Humor, Ironie, Satire, Spott

Charakter

Literarische Epochen, Stilrichtungen – Minnesang, Aufklärung, Sturm und Drang, Klassik

Romantik, Vormärz/Junges Deutschland, bürgerlicher/kritischer Realismus, Naturalismus, Jahrhundertwende, Expressionismus, Symbolismus, Weimarer Republik, Exilliteratur, Nachkriegsliteratur, Gegenwartsliteratur

Kunstpoesie, Volkspoesie

Trümmerliteratur, Stunde 0

Interpretation, Kritik, Wertung, Zensur

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

EMELT SZINTÛ VIZSGA

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Ezekkel összhangban az írásbeli vizsga szövegek megértését, ill. egy szöveg önálló megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl négy szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladatokból egyet választ a vizsgázó.

A szövegértési feladat megoldására 60 percet, a szövegalkotási feladat elkészítésére 180 percet fordíthat a vizsgázó. Míg a szövegértési feladat a közép-, ill. az emelt szinten különbözik egymástól, a szövegalkotási feladatok mindkét szinten megegyeznek, csak értékelésük, pontozásuk különbözik.

A feladatsor jellemzõi

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladat szövege általában 600-800 szó terjedelmû esszé, ismeretterjesztõ céllal írt tanulmány, publicisztikai mû egésze vagy részlete. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott válasz rövid szöveges kifejtése, esetenként a megadott válaszvariációk közötti döntés, illetve a szövegben található bizonyos kifejezések más szavakkal történõ körülírása, egyes a szövegben található nyelvtani szerkezetek elõírás szerinti átalakítása.

A szövegértést vizsgáló kérdések irányulhatnak

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, megállapítás, álláspont azonosítására,
- a cím és a szöveg egészének viszonyára,
- a szerzõi álláspontra,
- a szövegben található bizonyos kifejezések magyarázatára,

– a szöveg egészének jelentésére, jelentésrétegeire,
– a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzõire.

Feladat lehet továbbá
– a szöveg, ill. a szöveg bizonyos részeinek (bekezdés) összefoglalása, tömörítése,
– önálló következtetés, álláspont megfogalmazása.

A feladat megoldásához szótár nem használható!

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A vizsgázó négy, eltérõ típusú és témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A választott feladat megoldásának terjedelme minimum 500 szó. Amennyiben a feladatmegadás egy konkrét mû elõzetes ismeretét feltételezi, az csak a kánonban kötelezõként szereplõ mûvek egyike lehet. A feladatok a következõk:

– Egy mû (pl. vers, rövid szépprózai mû, epikus vagy drámai alkotás részlete) adott szempontú értelmezõ bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontjait.
– Egy aktuális jelenség, emberi, társadalmi probléma bemutatása a vizsgázó által szabadon választott két, esetleg három irodalmi mû alapján. A feladat megfogalmazása tartalmazza azt a követelményt, hogy a vizsgázó vonatkoztasson el az irodalmi mûvektõl, utaljon a probléma megjelenésére saját korában, környezetében.
– Érvelõ szöveg megfogalmazása valamely aktuális jelenséggel kapcsolatban. A feladat alapjául szolgálhat autentikus szöveg, publicisztikai mû, de találó rövid idézet is. Feladat lehet az adott problémával összefüggésben valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása (hozzászólás, vitaindító stb.).
– Valamely a magyarországi német kisebbség történetét, létét, szokásait érintõ kérdés esszészerû kidolgozása, állásfoglalás megfogalmazása. A feladat alapjául szolgálhat irodalmi mû, annak részlete vagy a sajtóból vett szöveg, szövegrész.

A feladat megoldásához egy- és kétnyelvû szótár, szükség szerint irodalmi szöveggyûjtemény használható.

Értékelés

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladatsor megoldásával mindkét szinten maximum 25 pont érhetõ el. A szaktanár, ill. az értékelõ értékelési útmutató alapján végzi a feladat értékelését. Az értékelési útmutató lehetséges válaszmodelleket tartalmaz, továbbá a válasz pontértéket, az esetlegesen adható részpontszámokat. Ennek alapján a válasz helyességét, ill. helytelenségét mérlegelve (nyelvhelyességi hibák figyelmen kívül hagyandók!) a szaktanár/értékelõ határozza meg és vezeti fel a dolgozatra az egyes feladatokra adott pontszámot és az összpontszámot.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A vizsgázó által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár, ill. a vizsgáztató az értékelési útmutató alapján minõsíti. Az értékelési útmutató tartalmazza a fogalmazások értékelésének a témától független általános kritériumait. Ezen kritériumok alapján a szaktanár, ill. a vizsgáztató által megállapított pontszám minõsíti a vizsgázó dolgozatának felépítését, szerkezetét, valamint tartalmi és nyelvi minõségét.

A fogalmazási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 75 pontot érhet el a vizsgázó, melynek megoszlása a következõ: a fogalmazás tartalmi minõsége: 30 pont, szerkezete, felépítése, stílusa 15 pont, nyelvi minõsége: 30 pont. Az értékelõ tanár a dolgozat végén feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi, szerkezeti, illetve nyelvi minõségének pontszámát.

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok:

A tartalmi kifejtés minõségének kritériumai:
– a téma megértése, szövegalapú feladatokban a szövegre vonatkoztatás helyénvalósága
– nyelvi és irodalmi mûveltség, tájékozottság, problémaérzékenység
– tárgyszerûség
– a megadott, illetve választott mû alapos ismerete, kultúrtörténeti összefüggések megteremtése

- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás
- tájékozottság, fogékonyság társadalmi problémák iránt, gondolkodási kulturáltság
- az érvelés minõsége, az állítások bizonyítása
- lényegkiemelés, rendszerezõ képesség

A szerkesztés, felépítés, stílus kritériumai:

- a feladatban megjelölt mûfaj elemeinek való megfelelés
- a mondanivaló egysége, szerkezeti arányosság
- tagolás
- gördülékeny, szabatos, a feladatnak és a szituációnak megfelelõ stílus
- adekvát és változatos szóhasználat
- az adott terjedelem megtartása

A nyelvi minõség megítélése:

A dolgozat nyelvi minõségét a 'Deutsches Sprachdiplom der KMK' elõírásai és jelrendszere szerint értékeli a javító tanár.

Hibapontok adhatók: G = grammatikai hiba (helytelen névelõ, ragozás, igeidõ stb.) = 1pont
A = helytelen vagy rossz helyen használt kifejezés = 1 pont
a = kisebb súlyú szóhasználati hiba = ½pont
R = helyesírási hiba = ½pont
Z = központozási hiba = ¼ pont
A dolgozat végén a javító tanár kiszámítja a hibaszázalékot:
hibaszázalék = hibaszám x 100 / szószám
A pontszám meghatározása a hibaszázalék alapján a következõ táblázat segítségével történik:

Emelt szint:
0 – 0,6% – 30 pont
0,61 – 1,2% – 29
1,21 – 1,8% – 28
1,81 – 2,4% – 27
2,41 – 3,0% – 26
3,01 – 3,6% – 25
3,61 – 4,2% – 24
4,21 – 4,8% – 23
4,81 – 5,4% – 22
5,41 – 6,0% – 21
6,01 – 6,5% – 20
6,51 – 7,0% – 19
7,01 – 7,5% – 18
7,51 – 8,0% – 17
8,01 – 8,4% – 16
8,41 – 8,8% – 15
8,81 – 9,1% – 14
9,11 – 9,4% – 13
9,41 – 9,7% – 12
9,71 – 10,0% – 11
10,01 – 10,3% –10
10,31 – 10,6% – 9
10,61 – 10,9% – 8
10,91 – 11,2% – 7
11,21 – 11,5% – 6
11,51 – 11,8% – 5
11,81 – 12,1% – 4
12,11 – 12,4% – 3
12,41 – 12,7% – 2
12,71 – 13% – 1
13,01% felett 0

SZÓBELI VIZSGA

A nemzetiségi német nyelv és irodalom emelt szintû szóbeli vizsgája külsõ vizsgabizottság elõtt történik.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc

A vizsgázó felelési ideje: 20-25 perc

A felkészülés során irodalmi szöveggyûjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggõ más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi tételt fejt ki a diák. A tételsor 20-24 nyelvi és 20-24 irodalmi tételbõl áll. A tételsor összeállításához a részletes követelmények nemzetiségi német nyelv és irodalom témáit kell figyelembe venni.

A tételek jellemzõi, összeállításuk

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitûzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetõleg hasonló nehézségûek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetõsége legyen a megadott idõkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi tételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a tanuló milyen mértékben és milyen minõségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkészség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20-24 tételt állít össze. Minden tétel kb. 250-300 szó terjedelmû szövegbõl és a hozzákapcsolódó 2-3 feladatból áll (nyelvtani transzformációs feladat, szómagyarázat). A tételek 25%-a a magyarországi németek nyelvével, nyelvhasználatával, kultúrájával, szokásaival, illetve kisebbségpolitikával kapcsolatos szöveget tartalmazzon.

A vizsga menete a következõ:

– A vizsgázó önállóan, lehetõleg saját szavaival összefoglalja a szöveg tartalmát.
– A vizsgázó kötetlen beszélgetést folytat a szaktanárral a szöveg által felvetett témáról.
– A vizsgázó megoldja a szöveghez kapcsolódó nyelvtani, lexikai feladatokat.

Irodalmi tételsor

A szóbeli vizsgán 20-24 témakör szerepel. Minden témakörhöz két tétel tartozik, melyek közül a vizsgázó szabadon választhat. A tételt a megadott szöveghez (a részletes vizsgakövetelményekben felsorolt irodalmi mû, illetve annak egy részlete) kapcsolódó kérdések, feladatok alapján kell önállóan kifejteni. A kifejtés végén a tanár a tétellel kapcsolatos kiegészítõ kérdéseket tehet fel.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A nyelvi és irodalmi tétel kifejtését a szaktanár együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegzõ pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következõ általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

Nyelvi kompetenciák – összesen 30 pont

– Kiejtés (hangsúly, intonáció, megfelelõ beszédtempó, az anyanyelvbõl adódó interferenciahibák kerülése, megfelelõ hangképzés) 3 pont
– Nyelvhelyesség (nyelvtani szabályok helyes alkalmazása) 9 pont
– Kifejezõképesség (gazdag szókincs, változatos nyelvi eszközök, találó kifejezések, szófordulatok) 9 pont
– Beszédkészség (folyamatos, a szituációnak megfelelõ kommunikáció, gyors reagálás, kezdeményezõképesség) 9 pont

Tartalom – összesen 20 pont

– Irodalmi ismeretek 15 pont
– A nyelvi tétel szövegének értelmezése és a nyelvtani feladatok megoldása 5 pont

A vizsgateljesítmény összpontszámának kialakítása:

Az egyes vizsgarészekbõl elért teljesítmény összeadódik, így az írásbeli és szóbeli vizsgán összesen 150 pont szerezhetõ.

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Ezekkel összhangban az írásbeli vizsga szövegek megértését, ill. egy szöveg önálló megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl négy szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladatokból egyet választ a vizsgázó.

A szövegértési feladat megoldására 60 percet, a szövegalkotási feladat elkészítésére 180 percet fordíthat a vizsgázó. Míg a szövegértési feladat a közép-, ill. az emelt szinten különbözik egymástól, a szövegalkotási feladatok mindkét szinten megegyeznek, csak értékelésük, pontozásuk különbözik.

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladat szövege általában 600-700 szó terjedelmû esszé, ismeretterjesztõ céllal írt tanulmány, publicisztikai mû egésze vagy részlete. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott válasz rövid szöveges kifejtése, esetenként a megadott válaszvariációk közötti döntés, illetve a szövegben található bizonyos kifejezések más szavakkal történõ körülírása.

A szövegértést vizsgáló kérdések irányulhatnak

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, megállapítás, álláspont azonosítására,
- a cím és a szöveg egészének viszonyára,
- a szerzõi álláspontra,
- a szövegben található bizonyos kifejezések magyarázatára.

A feladat megoldásához szótár nem használható!

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A vizsgázó négy, eltérõ típusú és témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A választott feladat megoldásának terjedelme minimum 500 szó. Amennyiben a feladatmegadás egy konkrét mû elõzetes ismeretét feltételezi, az csak a kánonban kötelezõként szereplõ mûvek egyike lehet. A feladatok a következõk:

- Egy mû (pl. vers, rövid szépprózai mû, epikus vagy drámai alkotás részlete) adott szempontú értelmezõ bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontjait.
- Egy aktuális jelenség, emberi, társadalmi probléma bemutatása a vizsgázó által szabadon választott két, esetleg három irodalmi mû alapján. A feladat megfogalmazása tartalmazza azt a követelményt, hogy a vizsgázó vonatkoztasson el az irodalmi mûvektõl, utaljon a probléma megjelenésére saját korában, környezetében.
- Érvelõ szöveg megfogalmazása valamely aktuális jelenséggel kapcsolatban. A feladat alapjául szolgálhat autentikus szöveg, publicisztikai mû, de találó rövid idézet is. Feladat lehet az adott problémával összefüggésben valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása (hozzászólás, vitaindító stb).
- Valamely a magyarországi német kisebbség történetét, létét, szokásait érintõ kérdés esszészerû kidolgozása, állásfoglalás megfogalmazása. A feladat alapjául szolgálhat irodalmi mû, annak részlete vagy a sajtóból vett szöveg, szövegrész.

A feladat megoldásához egy- és kétnyelvû szótár, szükség szerint irodalmi szöveggyûjtemény használható.

Értékelés

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladatsor megoldásával mindkét szinten maximum 25 pont érhetõ el. A szaktanár, ill. az értékelõ értékelési útmutató alapján végzi a feladat értékelését. Az értékelési útmutató lehetséges válaszmodelleket tartalmaz, továbbá a válasz pontértéket, az esetlegesen adható részpontszámokat. Ennek alapján a válasz helyességét, ill.

helytelenségét mérlegelve (nyelvhelyességi hibák figyelmen kívül hagyandók!) a szaktanár/értékelõ határozza meg és vezeti fel a dolgozatra az egyes feladatokra adott pontszámot és az összpontszámot.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A vizsgázó által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár, ill. a vizsgáztató az értékelési útmutató alapján minõsíti. Az értékelési útmutató tartalmazza a fogalmazások értékelésének a témától független általános kritériumait. Ezen kritériumok alapján a szaktanár, ill. a vizsgáztató által megállapított pontszám minõsíti a vizsgázó dolgozatának tartalmi minõségét, a dolgozat felépítését, szerkezetét és nyelvi minõségét, valamint a dolgozat írásképét.

A fogalmazási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 75 pontot érhet el a vizsgázó, melynek megoszlása a következõ: a fogalmazás tartalmi minõsége: 30 pont, szerkezete, felépítése, stílusa 15 pont, nyelvi minõsége: 30 pont. Az értékelõ tanár a dolgozat végén feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi, szerkezeti, illetve nyelvi minõségének pontszámát.

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok:

A tartalmi kifejtés minõségének kritériumai:

- a téma megértése, szövegalapú feladatokban a szövegre vonatkoztatás helyénvalósága
- nyelvi és irodalmi mûveltség, tájékozottság, problémaérzékenység
- tárgyszerûség
- a megadott, illetve választott mû alapos ismerete, kultúrtörténeti összefüggések megteremtése
- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás
- tájékozottság, fogékonyság társadalmi problémák iránt, gondolkodási kulturáltság
- az érvelés minõsége, az állítások bizonyítása
- lényegkiemelés, rendszerezõ képesség

A szerkesztés, felépítés, stílus kritériumai:

- a feladatban megjelölt mûfaj elemeinek való megfelelés
- a mondanivaló egysége, szerkezeti arányosság
- tagolás
- gördülékeny, szabatos, a feladatnak és a szituációnak megfelelõ stílus
- adekvát és változatos szóhasználat
- az adott terjedelem megtartása

A nyelvi minõség megítélése:

A dolgozat nyelvi minõségét a 'Deutsches Sprachdiplom der KMK' elõírásai és jelrendszere szerint értékeli a javító tanár.

Hibapontok adhatók: G = grammatikai hiba (helytelen névelõ, ragozás, igeidõ stb.) = 1pont
A = helytelen vagy rossz helyen használt kifejezés = 1 pont
a = kisebb súlyú szóhasználati hiba = ½pont
R = helyesírási hiba = ½pont
Z = központozási hiba = ¼ pont
A dolgozat végén a javító tanár kiszámítja a hibaszázalékot:
hibaszázalék = hibaszám x 100 / szószám
A pontszám meghatározása a hibaszázalék alapján a következõ táblázat segítségével történik:

Középszint
0 – 0,7% – 30 pont
0,71– 1,4% – 29
1,41 – 2,1% – 28
2,11 – 2,7% – 27
2,71 – 3,3% – 26
3,31 – 3,9% – 25
3,91 – 4,6% – 24
4,61 – 5,2% – 23
4,21 – 5,8% – 22
5,81 – 6,4% – 21

6,41 – 7,0% – 20
7,01 – 7,6% – 19
7,61 – 8,2% – 18
8,21 – 8,8% – 17
8,81 – 9,3% – 16
9,31 – 9,8% – 15
9,81 – 10,2% – 14
10,21 – 10,6% – 13
10,61 – 11,0% – 12
11,01 – 11,4% – 11
11,41 – 11,8% – 10
11,81 – 12,2% – 9
12,21 – 12,6% – 8
12,61 – 13,0% – 7
13,01 – 13,4% – 6
13,41 – 13,8% – 5
13,81 – 14,1% – 4
14,11 – 14,4% – 3
14,41 – 14,7% – 2
14,71 – 15% – 1
15,01% felett – 0

SZÓBELI VIZSGA

A nemzetiségi német nyelv és irodalom középszintû szóbeli vizsgája belsõ, iskolai vizsga.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc

A vizsgázó felelési ideje: 10-15 perc

A felkészülés során irodalmi szöveggyûjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggõ más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi tételt fejt ki a diák. A tételsor 20-24 nyelvi és 20-24 irodalmi tételbõl áll. A tételsor összeállításáért a szaktanár felelõs. A tételsor összeállításához a részletes követelmények nemzetiségi német nyelv és irodalom témáit kell figyelembe venni.

A közép- és emelt szintû szóbeli vizsga abban különbözik egymástól, hogy a nyelvi tételsorban szereplõ szövegek középszinten egyszerûbbek és rövidebbek, emelt szinten viszont magasabb nyelvtudást igényelnek.

A tételek jellemzõi, összeállításuk

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitûzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetõleg hasonló nehézségûek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetõsége legyen a megadott idõkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi tételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a tanuló milyen mértékben és milyen minõségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkészség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20-24 tételt állít össze. Minden tétel egy kb. 200-250 szó terjedelmû szövegbõl és a hozzákapcsolódó 2-3 feladatból áll (nyelvtani transzformációs feladat, szómagyarázat). A tételek 25%-a a magyarországi németek nyelvével, nyelvhasználatával, kultúrájával, szokásaival, illetve kisebbségpolitikával kapcsolatos szöveget tartalmazzon.

A vizsga menete a következõ:

– A vizsgázó önállóan, lehetõleg saját szavaival összefoglalja a szöveg tartalmát.
– A vizsgázó kötetlen beszélgetést folytat a szaktanárral a szöveg által felvetett témáról.
– A vizsgázó megoldja a szöveghez kapcsolódó nyelvtani, lexikai feladatokat.

Irodalmi tételsor

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20-24 témakört állít össze. Minden témakörhöz két tétel tartozik, melyek közül a vizsgázó szabadon választhat. A tételt a megadott szöveghez (a részletes vizsgakövetelményekben felsorolt irodalmi mû, illetve annak egy részlete) kapcsolódó kérdések, feladatok alapján kell önállóan kifejteni. A kifejtés végén a tanár a tétellel kapcsolatos kiegészítõ kérdéseket tehet fel.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A nyelvi és irodalmi tétel kifejtését a szaktanár együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegzõ pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következõ általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

Nyelvi kompetenciák – összesen 30 pont

– Kiejtés (hangsúly, intonáció, megfelelõ beszédtempó, az anyanyelvbõl adódó interferenciahibák kerülése, megfelelõ hangképzés)	3 pont
– Nyelvhelyesség (nyelvtani szabályok helyes alkalmazása)	9 pont
– Kifejezõképesség (gazdag szókincs, változatos nyelvi eszközök, találó kifejezések, szófordulatok)	9 pont
– Beszédkészség (folyamatos, a szituációnak megfelelõ kommunikáció, gyors reagálás, kezdeményezõképesség)	9 pont

Tartalom – összesen 20 pont

– Irodalmi ismeretek	15 pont
– A nyelvi tétel szövegének értelmezése és a nyelvtani feladatok megoldása	5 pont

A vizsgateljesítmény összpontszámának kialakítása:

Az egyes vizsgarészekbõl elért teljesítmény összeadódik, így az írásbeli és szóbeli vizsgán összesen 150 pont szerezhetõ.

ABITURPRÜFUNG IN LANDES- UND VOLKSKUNDE DER NATIONALEN UND ETHNISCHEN MINDERHEIT

I. DETAILLIERTE ANFORDERUNGEN

A) KOMPETENZEN

Die Kompetenzen in der Oberstufe und Mittelstufe sind gleich, die Behandlung der Themen ist jedoch in der Mittelstufe konkret, in der Oberstufe abstrakt.

- Anwendung geschriebener, bildlicher oder elektronischer Quellen, die sich auf die Geschichte der deutschen Volksgruppe beziehen.
- Formulierung von nationalitätenpolitischen Problemen anhand der erhaltenen Quellenauszüge sowie anhand von Zeitungsartikeln aus der Tagespresse, Bild – und Tonquellen bzw. anhand persönlicher Erfahrungen. Eine Parallele zwischen der Gegenwart und der Vergangenheit ziehen.
- In Museen oder volkskundlichen Ausstellungen Informationen sammeln, mit deren Hilfe die Wochen – und Festtage der deutschen Nationalität kennenlernen.
- Schilderung des Lebens der Nationalität anhand des geistigen und materiellen Nachlasses.
- Die Zusammenhänge zwischen den geographischen Gegebenheiten, Lebensumständen und Wirtschaftsverhältnissen auf dem Siedlungsgebiet der deutschen Minderheit erkennen und interpretieren.
- Bildhafte Darstellung der Beziehungen zwischen Gemeinschaften kleinerer Regionen bezüglich der deutschen Minderheit.
- Darstellung einer, für die deutsche Minderheit typischen Erscheinung mit Hilfe von Landkarten und historischen, wirtschaftsgeographischen sowie demographischen Angaben.
- Mit Hilfe von soziologischen Ermessungen und publizistischen Auszügen die Erscheinungsformen der Identität sowie die Beziehungen der Einzelperson zur Gemeinschaft darstellen und interpretieren.
- Die Beziehung zwischen einer angegebenen Sprachvariante, einer gesprochenen Mundart und der Standardsprache erkennen und darstellen.
- Einen Hörtext in der Mundart verstehen, in der Standardsprache wiedergeben, einige Charakteristika erklären.
- Die funktionalen Elemente eines typischen Gebäudes darstellen und interpretieren.
- Parallelen ziehen zwischen Gebäuden ähnlicher Funktion, die innerhalb einer Gemeinde verschiedenen Volksgruppen gehören.
- Einige Charakteristika der Musik-, Gesang- und Tanzkultur der deutschen Minderheit zusammenfassen, einige örtliche Spezifika darstellen oder beschreiben.
- Ein Kulturprogramm planen und zusammenstellen, die ausgewählten Programmpunkte dem fiktiven Publikum empfehlen.
- Den minderheitenpolitischen gesetzlichen Rahmen kennen, sich in den zentralen und lokalen gesetzlichen Quellen auskennen, den funktionierenden Mechanismus darstellen und erklären.
- Die Tätigkeit einer gewählten lokalen Minderheitenselbstverwaltung, eines Vereins skizzieren, die Möglichkeiten erforschen und kritisch darstellen anhand von eigenen Erfahrungen und entsprechenden Dokumenten.

B) INHALTLICHE ANFORDERUNGEN

OBERSTUFE UND MITTELSTUFE

In der Ober- und Mittelstufe unterscheiden sich in den Prüfungsanforderungen die Kenntnisse im Wesentlichen nicht. In der Mittelstufe ist das Ziel die Anwendung von Kenntnissen, die sich die Kandidaten weniger durch theoretischen Hintergrund als durch persönliche Erfahrungen angeeignet haben, in der Oberstufe muss das Erkennen von Zusammenhängen sowie eine abstrakte, allgemeine, differenzierte Darstellung von Informationen und Erfahrungen unter Beweis gestellt werden. Davon muss der Kandidat sowohl schriftlich als auch mündlich Zeugnis ablegen.

1. Historische Kenntnisse

Kenntnisse	**Anforderungen**
Herkunft, Entwicklung zur Gemeinschaft, frühe Beziehungen *Mittelstufe* *Oberstufe*	Der Prüfungskandidat soll – Die historischen Etappen und Denkmäler (emlék) des Erscheinens des ungarländischen Deutschtums kennen – Von den verschiedenen Quellen wählen können – Den Prozess der Entstehung des Gemeinschaftsbewusstseins schildern – Die wichtigsten Botschaften der schriftlichen Quellen und Landkarten deuten – die Fakoren, die zur Entstehung einer Gemeinschaft beigetragen haben, erklären – auf charakteristische Züge in den Beziehungen zu anderen frühen ethnischen Gruppen hinweisen
Zusammenleben, Lebensweise, Wertordnung *Mittelstufe* *Oberstufe*	 – die Formen des Zusammenlebens, die die deutschsprachigen Gemeinschaften zusammenhalten, kennen – die Lebensweise, Wertordnung der Gemeinschaft anhand der dem Kandidaten zur Verfügung stehenden Quellen darstellen – die eingetretenen Änderungen in ihrem historischen Prozess betrachten
Wendepunkte in der Geschichte der Nationalität bis heute *Mittelstufe* *Oberstufe*	 – die Ursachen, die zur Herausbildung eines politischen Wir-Bewusstseins bei der deutschen Nationalität beigetragen haben, formulieren können – verschiedene Quellen aus dem 20. Jh. vergleichen können – aus dem Ergebnis Schlüsse ziehen können
Deutschland, Österreich und die Ungarndeutschen *Mittelstufe* *Oberstufe*	 – Zusammenhänge zwischen der deutschen, österreichischen Geschichte und den Wendepunkten in der Geschichte des Ungarndeutschtums aufdecken – Die Wirkung der „großen” Politik auf die Deutsche Volksgruppe in Ungarn zeigen und deuten
Bilder aus der regionalen Geschichte der Ungarndeutschen *Mittelstufe* *Oberstufe*	 – Anhand der Familiengeschichte die Ursachen für die Veränderungen in der Lebensweise darstellen – Die Beweggründe der Änderungen erläutern – Allgemeine Schlüsse anhand der Quellen – auf die Gemeinschaftseigentümlichkeiten bezogen – ziehen

2. Volkskundliche Kenntnisse

Kenntnisse	**Anforderungen**
Gegenständliche Kultur, Nachlass und Siedlungsangewohnheiten der deutschen Nationalität *Mittelstufe*	– die Siedlungsgewohnheiten und die Siedlungsstruktur der deutschen Volksgruppe kennen – die Verwandtschaftsbezeichnungen kennen, sie auch in der Mundart angeben können. Über die Wichtigkeit des Zusammenhaltes in der Verwandtschaft früher und heute sprechen können bzw. die Unterschiede begründen – die Einteilung des Bauernhofes und die Funktion der einzelnen Gebäuden kennen – Einige Gebrauchsgegenstände und Werkzeuge sowie deren Verwendung kennen, sie mit heute gebrauchten Gegenständen und Werkzeugen vergleichen – Typische Handwerke kennen, deren regionale Verbreitung und die Gründe der Herausbildung
Oberstufe	– Die Problematik des Zusammenlebens mehrerer Generationen darstellen, interpretieren und auf unsere Zeit Bezug nehmen – Die Charakteristika einiger Handwerkserzeugnisse/ Handwerksprodukte, den heutigen Stellenwert dieser Berufe darstellen – Ein Projekt zum Sammeln und Ausstellen von Gegenständen (Gebrauchsgegenständen, Kleidungsstücken, Schulsachen usw.) entwerfen können
Bräuche der deutschen Minderheit *Mittelstufe*	– Die Bräuche des Kalenderjahres nennen, über sie zusammenhängend sprechen, die Gründe der Herausbildung und die Wirkung der Bräuche auf das Gemeinschaftsleben früher und heute kennen – Die Bräuche des Familienlebens und der Wendepunkte im menschlichen Leben nennen, über sie zusammenhängend sprechen können – Verschiedene Heilmittel kennen, die an sie knüpfenden abergläubischen Bräuche nennen, ihren Stellenwert im heutigen Leben angeben und eine mögliche Neubelebung dieser alten Mittel finden
Oberstufe	– Die abergläubischen Motive der Bräuche interpretieren, sie bewerten und Bezug auf Heute nehmen – Das Verschwinden der Bräuche begründen und Möglichkeiten einer Neubelebung finden – Anhand der Bräuche ein Projekt entwerfen, das das Sammeln, Aufzeichnen und Darstellen der Bräuche beinhaltet

Kenntnisse	Anforderungen
Tracht der deutschen Volksgruppe *Mittelstufe* *Oberstufe*	– Die wichtigsten Charakterzüge der Kinder-, Frauen- und Männertracht im Allgemeinen kennen (Farben, Formen, Stoffe) – Die Tracht des Wohnortes eingehend kennen, einige Kleidungsstücke auch in der Mundart nennen, über Stoffe, Farben und Motive sprechen – Ein Projekt entwerfen, das sich auf das Sammeln, Beschreiben und Ausstellen von heute noch vorhandenen Trachten bzw. Stoffen bezieht – Die Unterschiede in der Werktags- und Sonntagstracht nennen, die Bedeutung der Tracht vom Gesichtspunkt der Volksgruppe bzw. Der ganzen Gesellschaft darstellen – Die heutige Situation aufzeigen, den Prozess und die Gründe der Änderung schildern
Essgewohnheiten *Mittelstufe* *Oberstufe*	– die frühere Koch- und Esskultur der Ungarndeutschen, deren wichtigste Charakteristika und die verwendeten Rohstoffe im Allgemeinen kennen – die heutige Koch- und Esskultur der Ungarndeutschen kennen, die Zubereitung einiger Speisen erklären können – die Charakteristika der Werktagsküche früher und heute darstellen – die Essgewohnheiten der deutschen Volksgruppe mit denen anderer Minderheiten bzw. der Mehrheitsnation vergleichen – die speziellen Gewohnheiten an Festtagen kennen, sie bewerten und mit den heutigen vergleichen
Medien der deutschen Minderheit *Mittelstufe* *Oberstufe*	– die Medien der Ungarndeutschen und ihren Wirkungsbereich kennen – Meinung und Kritik über die Themen und deren Darstellung durch die Medien äußern

3. Geographische Kenntnisse

Kenntnisse	Anforderungen
Siedlungen der Ungarndeutschen *Mittelstufe*	– die wichtigsten Siedlungen kennen – die geographischen Gegebenheiten dieser Siedlungen aufzeigen und bewerten
Zusammenhang zwischen den geographischen Gegebenheiten und der Lebensweise *Oberstufe*	– Die Zusammenhänge zwischen einer gegebenen Region und der Lebensweise der dort Lebenden entdecken und am Beispiel der Deutschen detailliert darstellen – Die Entwicklungsmöglichkeiten deuten

Kenntnisse	Anforderungen
Wirtschaftsbeziehungen der Ungarndeutschen *Mittelstufe* *Oberstufe*	– Die Wirtschaftsbeziehungen der Ungarndeutschen erkunden und erklären – anhand einer kurzen geschichtlichen Periode über die Wirkung der wirtschaftlichen Entwicklung Schlüsse ziehen
Die Gegenwart und Zukunft der erhalten gebliebenen ungarndeutschen Ortschaften vom Gesichtspunkt der geographischen Bestimmungen aus gesehen *Oberstufe*	– Die Entwicklungschancen einer ungarndeutschen Gemeinde anhand gegebener Gesichtspunkte und Quellen interpretieren
Kenntnisse über die Geographie des Mutterlandes/der Mutterländer *Mittelstufe*	– Grundlegende Kenntnisse über die peographischen und siedlungsstrukturellen Gegebenheiten des Mutterlandes – Die Herkunftsgebiete der ungarndeutschen Volksgruppe kennen und charakterisieren können

4. Gesellschaftliche Kenntnisse

Kenntnisse	Anforderungen
Gemeinschaftsbeziehungen der Ungarndeutschen *Mittelstufe*	– jene Charakterzüge aufdecken und erklären, die die grundlegenden und größeren Gemeinschaftsbeziehungen der Ungarndeutschen bestimmen
Typische Erscheinungsformen des Gemeinschaftsbewusstseins *Mittelstufe* *Oberstufe*	– die Gemeinschaftsbeziehungen analysieren – die Funktionen und Charakteristika der kleingemeinschaftlichen Organisationen/Organisierungen, die das Ungarndeutschtum stärken, aufdecken und interpretieren
Stellung der Einzelperson und Wirkung der mehrfachen Identität *Oberstufe*	– die grundlegenden Formen des Identitätsbekenntnisses in einer solchen Gesellschaft darstellen und analysieren, die auf mehrfache Bindungen aufbaut .

5. Kenntnisse über die Sprache der Ungarndeutschen

Kenntnisse	**Anforderungen**
Faktoren, die auf die sprachliche Entwicklung der Ungarndeutschen eingewirkt haben *Mittelstufe*	– Jene Faktoren erkennen, die auf die Sprache und die gebrauchten Sprachvarietäten der Ungarndeutschen eingewirkt haben
Rolle der Standardsprache und der Sprachvarietäten *Mittelstufe* *Oberstufe*	– Einen aus der eigenen Umgebung gewählten Mundarttext verstehen und „dolmetschen” – auf die Unterschiede der beiden Sprachvarianten hinweisen
Erscheinen der Mundart in der ungarndeutschen Literatur *Mittelstufe* *Oberstufe*	– solche literarische Werke kennen, deren zentrales Problem der Sprachgebrauch ist – die oben erwähnten Werke interpretieren und deuten

6. Baukultur der deutschen Minderheit

Kenntnisse	**Anforderungen**
Baukultur der Ungarndeutschen *Oberstufe*	– die Gemeinschaftsbauten und Siedlungsumgebung der Ungarndeutschen in ihrer historischen Entwicklung darstellen
Formale und funktionelle Züge der Baukultur *Mittelstufe* *Oberstufe*	– über den Grundriss einer Gemeinde eine Skizze anfertigen können, einige alte Straßennamen kennen und deren Entstehung erkunden – die wichtigsten Bauten eines Dorfes, ihre Lage und Funktion kennen – den Grundriss eines typischen Wohnhauses zeichnen können, die Funktion der Räume kennen – die Einrichtung der Räume kennen, einige typische Einrichtungsprinzipien, Gewohnheiten nennen – die formalen Merkmale der einheimischen deutschen Baukunst darstellen – die funktionalen Merkmale, Mittel und Beziehungen der Gebäuden erklären – die Veränderungen in der Funktion der Gebäude im Bauernhof aufzeigen, dabei auf die Zeit vor und nach dem II. Weltkrieg Bezug nehmen
Wirkungen und Spezifika in den deutschen Siedlungen *Oberstufe*	– die gegenseitige Wirkung der zusammenlebenden Volksgruppen auf die Baukultur aufzeigen

Kenntnisse	Anforderungen
Schutz des Bauerbes *Mittelstufe* *Oberstufe*	– über ein Programm sprechen, durch das Wertvolles im Wohnort gerettet wird – in diesem Programm die baulichen Spezifika und die Anforderungen der Modernisation in Betracht ziehen

7. Die Musik-, Gesang- und Tanzkultur der Ungarndeutschen

Kenntnisse	Anforderungen
Verhältnis der Musik-, Gesang- und Tanzkultur *Mittelstufe*	– die Rolle des Singens, der instrumentalen Musik und des Tanzes im Brauchtum der Wochen- und Feiertage aufzeigen – einen skizzenhaften historischen Überblick über die Entwicklung der oben erwähnten Rolle geben
Traditionspflege und Anforderungen der Gegenwart in der Musikkultur der Ungarndeutschen *Oberstufe*	– ein Gesang-, Musik- oder Tanzprogramm entwerfen, in dem neben der Traditionspflege auch eine Unterhaltung vorkommt, die den Ansprüchen der Gegenwart entspricht

8. Minderheitenpolitische Kenntnisse

Kenntnisse	Anforderungen
Rechtsverordnungen in Bezug auf die Minderheitenpolitik *Mittelstufe*	– die Entwicklung und Wirkung der Minderheitengesetzgebung in den letzten 50 Jahren darstellen und analysieren
Grundlagen und Praxis der Minderheitenselbstverwaltung *Mittelstufe* *Oberstufe*	– durch eine Fallstudie die Tätigkeit einer Minderheitenselbstverwaltung vorführen – Vorschläge für die örtliche Minderheitenselbstverwaltung formulieren, die die Identität stärken und die Bräuche bewahren
Die Rolle der Minderheitenselbstverwaltungen, Vereine bei der Identitätserhaltung der deutschen Minderheit *Mittelstufe* *Oberstufe*	– Örtliche oder Vereinsprogramme vorstellen, die der Identitätserhaltung dienen – Vorschläge für die regionale oder Landespolitik zur Unterstützung der Identitätsförderung formulieren

II. BESCHREIBUNG DER PRÜFUNG

Die Prüfung besteht sowohl auf der Mittelstufe als auch auf der Oberstufe aus einem mündlichen und schriflichen Teil.

Schriftliche Prüfung

Inhalt

Die schriftliche Prüfung baut auf die detaillierten Prüfungsanforderungen. In diesem Zusammenhang verlangt sie die Fähigkeit, Kenntnisse zu erwerben und zu sortieren, sowie die Formulierung allgemeingültiger Zusammenhänge auf Grund verschiedener Informationen. Die schriftliche Prüfung enthält also aus den vier Pflichtbereichen schriftliche, bildliche, elektronische oder Tonquellen zu aktuellen Problemen, über die der Kandidat seine Meinung anhand seiner Kenntnisse und Fähigkeiten zusammenhängend äußert.

Umfang: 500-700 Wörter.
Zur Lösung der Aufgabe stehen dem Kandidaten 180 Minuten zur Verfügung.

Mittelstufe

Das Thema der schriftlichen Prüfung ist das Darstellen des während der Studien ausgeführten Projekts anhand von standardisierten Fragen.
Umfang: 500 – 700 Wörter
Zur Lösung der Aufgabe stehen dem Kandidaten 180 Minuten zur Verfügung.

Bewertung

Für die Arbeit können maximal 100 Punkte vergeben werden. Ist der Kandidat auf alle angegebenen Kriterien eingegangen, so erhält er 60 Punkte; für die Erarbeitung des eigenen Standpunktes kann er maximal 40 Punkte erhalten.

Mündliche Prüfung

Die Prüfung besteht aus zwei Pflichtteilen und aus einem frei gewählten Teil.

Pflichtbereiche:

1. ’Historische Kenntnisse’ oder ’Minderheitenpolitische Kenntnisse’
2. ’Volkskundliche Kenntnisse’ oder ’Kenntnisse über die Sprache der Minderheit’

Wählbare Bereiche:
Im letzten Jahr der Prüfungsvorbereitungen lernt der Kandidat ein Gebiet (Siedlungsgeographie der Nationalität, soziologische Merkmale der Identität der Minderheit, Mundart, bauliche Umgebung, Musik-, Gesang- und Tanzkultur usw.) tiefgehend kennen, erarbeitet ein Projekt in diesem Bereich und stellt dieses in der mündlichen Prüfung vor.

Die Sprache der Prüfung ist in beiden Stufen die Sprache der Minderheit.
Vorbereitungszeit: 30 Minuten
Prüfungszeit: In der Mittelstufe 15, in der Oberstufe 20 Minuten

Während der Vorbereitungszeit können dem Kandidaten gedruckte Materialien (Deutscher Kalender, Neue Zeitung, Sonntagsblatt, Suevia Pannonica, grundlegende Quellen), CD-s, Ton-und Bildquellen, Computer mit Internetanschluss zur Verfügung stehen.

Inhalt

In der mündlichen Prüfung stellt der Kandidat in 5 Minuten (in der Oberstufe in 10 Minuten) seinen Projektentwurf dar. Danach stehen ihm je 5 Minuten zur Verfügung, um selbstständig seine aus den Pflichtbereichen (Historische **oder** minderheitenpolitische Kenntnisse bzw. volkskundliche Kenntnisse **oder** Kenntnisse über die Sprache der Minderheit) gezogenen Thesen zu erörtern. In beiden Pflichtbereichen müssen pro Themenbereich 10 Thesen gegeben werden. Aus den so entstandenen 20 Thesen jeden Pflichtbereichs zieht der Kandidat eine These pro

Bereich. Jeder These müssen zwei verschiedene Quellen mit gleichem Inhalt zugeordnet werden. Die einzelnen Thesen sollen möglichst den gleichen Schwierigkeitsgrad haben und den gleichen Zeitumfang zur Lösung benötigen.

Bewertung

In der mündlichen Prüfung erhält der Kandidat maximal 50 Punkte. Für den Projektentwurf erhält er 30, für die Thesen je 10 Punkte. Die Leistungsbewertung erfolgt nach den üblichen Bewertungskriterien

Projektentwurf: insgesamt 30 Punkte

– Inhalt:	5 Punkte
– Logische, übersichtliche Gruppierung der verwendeten Kenntnisse:	5 Punkte
– Anschaulichkeit:	5 Punkte
– Bezug des Projekts zu wirklichen Erscheinungen:	5 Punkte
– Individuelle Sichtweise der Darstellung:	10 Punkte

Pflichtbereiche (historische oder minderheitenpolitische Kenntnisse bzw. volkskundliche Kenntnisse oder Kenntnisse über Sprache der Minderheit)

Insgesamt 20 Punkte (pro These je 10 Punkte)

– Auswahl der Hilfsmittel	2 Punkte
– Logische und klare Gruppierung der gewonnenen Informationen	2 Punkte
– Anschaulichkeit und sprachliche Formulierung des Vortrags	2 Punkte
– Einbezug eigener Erfahrungen, Formulierung eigener Meinung	4 Punkte

DEUTSCH ALS NATIONALITÄTENSPRACHE

DETAILLIERTE BESCHREIBUNG DER ABITURANFORDERUNGEN IN MITTELSCHULEN MIT DEUTSCH ALS NATIONALITÄTENSPRACHE

EINFÜHRUNG

Ziel der Prüfung

Ziel der Abiturprüfung Deutsch als Nationalitätensprache und -literatur:

- Zum einen sollen **die kommunikativen Sprachkenntnisse und die Kompetenz** gemessen werden, d.h. es gilt festzustellen, ob der Prüfling in der Lage ist, in simulierten Kommunikationssituationen seine Kommunikationsabsichten mithilfe der vier Grundfertigkeiten (Leseverstehen, Hörverstehen, Sprechfertigkeit und Schreibfertigkeit) zu verwirklichen,
- Zum anderen ist zu beachten, inwiefern es dem Prüfling gelungen ist, sich **die spezifischen Bildungs- und Erziehungsinhalte des Nationalitätenunterrichts** anzueignen.

Innerhalb der Prüfungsanforderungen kommen auf beiden Prüfungsstufen dem Fertigkeiten und Handlungen im Leseverstehen sowie bei der schriftlichen und mündlichen Textproduktion eine determinierende Funktion zu.

Aus der Spezifik der Ausbildung ergibt sich, dass all die Erziehungs- und Bildungsinhalte sowie Kenntnisse, die für das Nationalitätenausbildungsprogramm charakteristisch sind, bei der Abiturprüfung beachtet werden.

Wichtig ist, dass die Abiturienten in der Lage sind, sich selbstständig zu informieren, die Minderheiten betreffende aktuelle in- und ausländische Ereignisse zu beurteilen sowie emotionale, soziale und intellektuelle Erlebnisse zu erfassen und auszudrücken.

Im Verlaufe der Abiturprüfung in Deutsch als Nationalitätensprache werden die Literaturkenntnisse akzentuiert sowie all das, was die Kulturtraditionen ungarländischen Minderheit als auch die Kultur des Mutterlandes kennzeichnet. Demzufolge stehen diese Themenkreise im Prüfungskatalog als zu überprüfende Kenntnisbereiche.

Ziel der Abiturprüfung ist festzustellen, ob der Prüfling

I. die Geschichte der ungarländischen Nationalität, deren Kultur und sprachlichen Spezifika sowie die die Minderheiten betreffenden aktuellen Fragen kennt,
II. fähig ist, seine Gedanken in Gattung, Struktur und Stil, den Prüfungsaufgaben entsprechend, vorzutragen
III. selbstständig auf Schlussfolgerungen aus belletristischen und alltagssprachlichen Texten verschiedener Gattungen und Literaturepochen reagieren kann.

Die Prüfungsstufen

Ziel der **Mittelstufenprüfung** ist zu ermessen, wie der Prüfling alltagssprachliche, einfach formulierte Lese- und Hörtexte versteht und schafft.

Die Anforderungen der Mittelstufe sind für die Oberstufe unerlässlich.

Die **Oberstufe** misst bezüglich Quantität und Qualität ein anderes Sprachwissen. Ziel der Oberstufenprüfung ist zu ermessen**,** wie der Prüfling abstraktere, komplexere und umfangreichere Texte versteht und schafft, als auch festzustellen, ob er die Hochschulreife besitzt.

Die Prüfung besteht auf beiden Stufen aus einem schriftlichen und einem mündlichen Teil, ihr Grundgerüst bildet die Überprüfung der vier Grundfertigkeiten und die zusammengezogene Punktzahl widerspiegelt die kommunikative Fremdsprachenkompetenz des Prüflings.

Zur Anwendung der kommunikativen Fertigkeiten muss der Prüfling über einen entsprechenden Wortschatz verfügen und die Sprachstruktur kennen.

Die Aufgaben zum Lese- und Hörverstehen messen auf indirekte Art und Weise das Verstehen sprachlicher Einheiten, die Aufgaben zum Sprechen und Schreiben sind dagegen direkte Messverfahren.

Die grammatischen und lexikalischen Kompetenzen werden gezielt mithilfe eines eigens dafür konzipierten Prüfungsteiles gemessen. Die Prüfung ist einsprachig, d.h. besondere Fertigkeiten werden nicht geprüft.

Die Anforderungen berücksichtigen die des Nationalen Grundlehrplanes (NAT), die „Anforderungen des Rahmenlehrplanes für die Mittelschulen mit Minderheitenunterricht", die „Allgemeinen Abituranforderungen für Deutsch als Nationalitätensprache und -literatur", die Allgemeinen und detaillierten Abituranforderungen für Deutsch als Fremdsprache", die "Allgemeinen und detaillierten Abituranforderungen für das Fach ungarische Sprache und Literatur" sowie die Empfehlungen des Europarates hinsichtlich des Fremdsprachenunterrichts anhand der Dokumente „Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Sprachen" und „Kontaktschwelle Deutsch als Fremdsprache".

Die Leistungsstufen bei der Bewertung des Abiturs im Fach Deutsch als Nationalitätensprache richten sich auch nach der Skala des Europarates, laut dieser Einteilung entspricht die Mittelstufe der Kategorie A2–B1, die Oberstufe jedoch der Kategorie B2.

<table>
<tr><th colspan="2">Europarat</th><th>Abiturprüfung</th></tr>
<tr><td>C2</td><td>Meisterstufe</td><td rowspan="2"></td></tr>
<tr><td>C1</td><td>Fortgeschrittenenstufe</td></tr>
<tr><td>B2</td><td>Mittelstufe</td><td>Oberstufe</td></tr>
<tr><td>B1</td><td>Übergangsstufe</td><td rowspan="2">Mittelstufe</td></tr>
<tr><td>A2</td><td>Grundstufe</td></tr>
<tr><td>A1</td><td>Minimalstufe</td><td></td></tr>
</table>

Allgemeine Beschreibung der Prüfungsstufen A2, B1 und B2 seitens des Europarates:

B2	Er versteht den Hauptgedankengang abwechslungsreicher, konkreter und abstrakter Texte und kann auch längeren, zusammengesetzteren Argumentationen folgen. Er kann in der Zielsprache fließend und auf natürliche Weise Interaktionen führen. Er kann klare und detaillierte Texte zu verschiedenen Themen schaffen. Er kann seine Meinung begründen und sich aus verschiedenen Möglichkeiten ergebende Vor- und Nachteile detailliert ausführen.
B1	Er ist im Stande, die wichtigsten Informationen in einfachen Alltagstexten zu verstehen, die mit häufigen Lebensituationen (z.B. Schule, Freizeit, Arbeit). Er ist fähig, sich in der Zielsprache mit Ausländern über alltägliche Situationen zu unterhalten. Er kann einfache, zusammenhängende Texte zu ihm bekannten oder ihn interessierende Themen schaffen. Er kann über Ereignisse, seine Erlebnisse, Gefühle und Bestrebungen berichten. Er kann kurze Erklärungen zu Ereignissen und Erscheinungen geben sowie verschiedene Standpunkte und Pläne begründen.
A2	Er versteht Sätze und kurze Texte, die mit seinem unmittelbaren Umfeld zusammenhängen. Er kann über alltägliche und eingeübte Situationen kommunizieren, für die er einfache und unmittelbare Informationen braucht. Er kann mithilfe einfacher Sprachmittel über sich, seine Familie und seine nähere Umgebung sprechen.

I. DETAILLIERTE BESCHREIBUNG DER ABITURANFORDERUNGEN

A) FERTIGKEITEN UND TEXTARTEN

1. Leseverstehen

	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	**Oberstufe**
1.1. Fertigkeiten	Der Prüfling ist fähig, A2 – das Wesen des Textes zu erfassen, = einfachere Texte zu lesen und zu verstehen, die die den häufig frequentierten Wortschatz der Alltagssprache bzw. von Gesprächsthemen enthalten = in denen auch Wörter und Wendungen aus dem internationalen Wortschatz auftreten – dem Gedankengang des Textes zu folgen – Schlüsselinformationen zu verstehen (z.B. Personen, Zeit, Ort, Richtung, Mengen) – wesentliche Informationen von nebensächlichen zu trennen B1 – Argumente, in Stellungsnahmen, die pro und contra ausdrücken, zu identifizieren – einem Text die zu einem gegebenen Verstehensziel nötigen datenartigen Informationen zu entnehmen – einfache Gebrauchanweisungen, Vorschriften und Sicherheitsanordnungen im Text zu verstehen – die kommunikative Funktion des Textes in entsprechender Detailliertheit zu verstehen, – die verschiedenen Lesestrategien zu gebrauchen (z.B. die Bedeutung unbekannter Wörter erschließen) – sachliche Informationsvermittlung von Meinungsäußerungen trennen	Der Prüfling ist fähig, B2 – Texte tiefgründig und in ihrer sekundären Bedeutung zu verstehen – entsprechend seines Interesses bzw. fachorientierte Texte zu analysieren – sein Lesetempo mithilfe der selbstständigen Wörterbuchbenutzung zu gestalten – längere und zugleich komplexere Textpassagen zu analysieren – Interpretationen, Argumentationen, Schlussfolgerungen eines komplexeren Themas zu verstehen – die Ausdrucksweise komplizierter Gebrauchsanweisungen und Vorschriften zu verstehen – fachorientierte Anweisungen und Vorschriften zu erklären
1.2 Textarten	Die im Prüfungsteil vorkommenden Texte A2 – funktionale Texte (z.B. Speisekarte, Fahrplan, Fernseh- und Kinoprogramm, Programme, Gebrauchsanweisung, Formular, Katalog, Fahrschein, und Stadtplan) – Briefe, Privatbriefe – B1 – informativ-instruktive Texte (z.B. Notizen, Mitteilungen, Aufrufe, Annoncen, Plakate, Buchempfehlungen) bei offiziellen Mitteilungen generell verwendete Faxvorlagen und Briefe, Zeitungsartikel (Zeitungsnachricht, Bericht, Reportage) – populärwissenschaftliche Texte zu allge-	– Broschüren, offizielle Dokumente – ausführliche Briefe, die Gefühle und Wünsche zum Ausdruck bringen Aufträge, Bestellungen, Anträge…usw.

	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	**Oberstufe**
	mein bekannten Themenkreisen – literarische Textsorten (Märchen, Erzählung)	B2 – komplexe Texte – Texte mit konkret oder abstrakterem Inhalt – publizistische Texte – umfangreiche Zeitungsartikel – Kritiken

2. Sprachrichtigkeit

	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	**Oberstufe**
2.1 Fertigkeiten	Der Prüfling ist fähig, A2 – grundlegende grammatischen Strukturen und lexikalische Einheiten in Sätze einzusetzen (Erkennen, Ergänzen, Schaffen) B1 – oft gebrauchte grammatische und lexikalische Verbindungen in einfachen Texten sprachlich korrekt anzuwenden	Der Prüfling ist fähig, B2 – variationsreich grammatische Strukturen und lexikalische Einheiten in Sätze einzusetzen (Erkennen, Ergänzen, Produzieren) – grammatischen und lexikalischen Strukturen auch in komplexen Texten exakt anzuwenden

3. Hörverstehen

	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	**Oberstufe**
3.1 Fertigkeiten	Der Prüfling ist fähig, die entsprechenden Strategien für die Verstehensziele bzw. Aufgaben anzuwenden A2 – das Wesen des Textes zu verstehen – Verstehen der Schlüsselinformationen – (z.B. Personen, Zeit, Ort, Richtung, Menge, Grund/Ursache) – Verstehen der zu einen gegebenen Verstehensziel notwendigen datenartigen Informationen B1 – den Gedankengang verstehen und folgen – Gebrauch unterschiedlicher Verstehensstrategien (z.B. Erschließen der Bedeutung unbekannter Wörter aus dem Kontext heraus)	B2 – versteht komplexere, abstraktere themenbezogene Texte, Gespräche, Vorträge, Diskussionen im Ganzen bzw. ihre Teile, d.h. einzelne, wichtige Informationen – Unterscheidung von wesentlichen und nebensächlichen Informationen – versteht Pro- und Kontrapositionen innerhalb einer Argumentation – erkennt des Textstils, schlussfolgert auf die Beziehung unter den Gesprächpartnern – versteht konkrete und abstrakte Themen – Analyse von Vorträgen zu fachorientierten und Themenkreisen aus dem Alltag – versteht das Wesen eines Interviews und von Gesprächen, d.h. gehörter Texte trotz „störender Nebengeräusche“

	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	**Oberstufe**
3.2 Textarten	Im Prüfungsteil vorkommende Texte: – Authentische oder authentisch klingende (Studioaufnahme) – Zum Verstehen des Textes sind keine Kenntnisse, die ein über das allgemeine Bildungsniveau des Abitur hinausgehen, erforderlich A2 – Gespräche über Alltägliches, Dialoge über persönliche und Alltagsthemen – in der Alltagssprache benutzte, fast ausschließlich oft verwendete Wörter und grammatische Strukturen beinhaltende Texte – langsam, aber noch im normalen Tempo gesprochene Texte, – der Standardsprache entsprechende Texte – klar artikulierte und – inhaltlich ausgesprochen einfache Texte B1 – in der Alltagssprache benutzte, grundsätzlich häufig gebrauchte Wörter und grammatische Strukturen beinhaltende Texte – im normalem Sprechtempo gesprochene Texte – inhaltlich wie auch strukturell leichterer zusammengesetzter Texte Textarten: – einfache, gedrängte von allgemeinem Interesse geprägte Ankündigungen und Mitteilungen (z.B. auf Bahnhöfen, Flughäfen, in Kaufhäusern) - aufgezeichnete Telefontexte (z.B. Anrufbeantworter, Telefonauskünfte: Straßenverkehr, Öffnungszeiten, Fahrplan) – zu Straßenverhältnissen – zu Öffnungszeiten – zu Fahrplaninhalten – Anweisungen (z.B. auf der Straße, im Flugzeug, auf dem Bahnhof) – Informationen aus Medien (z.B. Wetterbericht, Werbung, Programmhinweise, Kurznachrichten) – Gespräche, Telefongespräche – Berichte – populärwissenschaftliche Texte zu Themen von allgemeinem Interesse – Reportagen, TV-Nachrichten, Programme	B2 – variationsreiche sich aus grammatischen Strukturen sowie lexikalischen Einheiten aufbauender, – im natürlichen Sprechtempo gesprochener, d.h. seinem Inhalt nach korrekt akzentuierter und intonierter – inhaltlich und vom Textaufbau her zusammengesetzter Text – Alltagsgespräche über sonstige Thmen: das Lernen – fachorientiertes Interesse, Freizeit – populärwissenschaftliche Texte, die Themen von allgemeinem Interesse behandeln – fachgebundene Referate, Diskussionen – von Mutersprachlern geführte Gespräche und Diskussionen – fachbezogene, technische Mitteilungen und Anweisungen Gebrauchsanweisungen (z.B.während eines Einkaufes) Dokumentarsendungen – aufgrund von Toneffekten schwerer verständliche Interviews – Verstehen von Fernsehnachrichten, Reportagen, Interviews, Spielfilmen – kürzere Erzählungen

4. Schreibfertigkeit

	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	**Oberstufe**
4.1 Fertigkeiten	Der Prüfling ist fähig, – sich in vorgegebenen Situationen und Rollen zu äußern bzw. die gegebene Kommunikationsabsicht zu verwirklichen *Is. Teil Kommunikationssituationen und -absichten* A2 – über seine Person bzw. über Themen seiner unmittelbaren Umgebung zu schreiben – mithilfe einfacher, Ausdrücke über ein gegebenes Thema zu schreiben – grundsätzlich logische Verbindungen zwischen den Sätzen mit einfachen, sprachlichen Mittel, z.B. Konjunktionen herzustellen – einige einfache Strukturen und elementare Orthografieregeln so anzuwenden, dass trotz eventueller Fehler die Aussagen verständlich sind B1 – verschiedene Textarten zu den unter dem Teil Themenkreise angegebenen Themen zu produzieren – kohärente Texte herzustellen (mit kataphorischen und anaphorischen Verweisen, unter Anwendung wichtiger Synonyme und Konjunktionen) – seine Aussagen logisch und den Anforderungen der jeweils vorgegebenen entsprechend anzuordnen sowie sein Textprodukt richtig aufzubauen und zu gliedern – der Textsorte, der Mitteilungsabsicht und dem Verhältnis zum Adressaten entprechenden Stil und Tonfall zu wählen – seinen Text den formalen Kriterien der angegebenen Textsorte gemäß zu erarbeiten – sich so auszudrücken, dass bei eventuellen grammatischen und lexikalischen Ungenauigkeiten oder im Wortgebrauch das Textverständnis nicht gefährdet ist	Der Prüfling ist fähig, B2 – zur Kreativität – zum Schreiben von Texten verschiedener Gattungen und Stile – Texte produzieren – den komplexeren Gedankengang entsprechend Texte mit anspruchsvoller Satzstruktur zu schaffen – den Text entsprechend seines komplexen Inhaltes anspruchsvoll zu strukturieren – unter vielseitiger Anwendung von sprachlichen Mitteln einen gegliederten, zusammenhängenden, logisch aufgebauten Text zu produzieren – gewisse Aspekte des Textes zu akzentuieren – seinen Standpunkt, seine Argumente prinzipiengetreu, vielgestaltig und nuanciert auszudrücken – unter dem Aspekt der Grammatikalität seine Gedanken korrekt zu formulieren – den Inhalt von Büchern, Filmen und Theaterstücken wiederzugeben – seine eigene Meinung zum Ausdruck zu bringen – einen überzeugenden individuellen Stil zu präsentieren – bei der Erarbeitung von eigenen Texten und Studien selbstständig Nachschlagewerke und Fachliteratur zu benutzen – durch die Herausbildung von Kontrolle und Selbstbewertung kontinuierlich ausdrucksstärkere Texte zu produzieren
4.2 Textarten	– Nachricht, Merkzettel – kurze persönliche Notiz – Tagebucheintrag – Glückwunschkarte – Einladung – privater Brief oder Brief an eine Institution	– Ausfüllen von Formular – Anfertigen von Plakat – Berichte, Meldungen, Mitteilungen – Studien zu schulischen und fachbezogenen Themen – Referate, Vorträge – Notizen – Leserbrief – offizieller Brief – Artikel für Jugendzeitschriften, regionale Presseorgane und für Nationalitätenzeitungen

5. Sprechfertigkeit

	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	**Oberstufe**
5.1 Fertigkeiten	Der Prüfling ist fähig, – sich spontan mündlich zu äußern – sich in der vorgegebenen Situation und Rolle zu äußern, oder seine vorgegebene Kommunikationsabsicht mündlich zu verwirklichen *(s. Teil Kommunikationsabsichten und –ziele)* A2 – an Gesprächen zu vorgegebenen Themen teilzunehmen – alltägliche Ereignisse, Angelegenheiten und Gesprächsroutinen mündlich anwenden, Informationen aufzählen *Is. Teil Themenkreise* – seine Aussagen verständlich und zusammenhängend zu formulieren – sich so ausdrücken, dass seine Aussprache, Intonation und sein Sprechtempo das Verstehen nicht behindern – einfache Kommunikationsmittel anzuwenden (z.B. Gespräche zu initiieren und in Gang zu halten, Informationen einholen und geben, einfache Kompensationsstrategien) – im Gespräch die Grundregeln der sprachlichen Höflichkeit und im entsprechenden Stil (formell, informelle) anzuwenden – sich so auszudrücken, dass eventuelle grammatische und lexikalische Ungenauigkeiten das Verstehen nicht behindern B1 – den Großteil seiner Aussagen mithilfe einfacher sprachlicher Mittel auszudrücken – in seltener geübten Alltagssituationen auftretende Aufgaben zu lösen – einigermaßen fließend eine Geschichte zu erzählen, über Erlebnisse und Gefühle erzählen	Der Prüfling ist fähig, B2 – die Sprache fließend, sprachlich korrekt und wirkungsvoll zu gebrauchen – seine Gedanken nuanciert auszudrücken, seine Stellungnahme und Argumente folgerichtig, fließend und komplex darzulegen – mit solche einer Aussprache, Betonung und in solch einem Tempo zu sprechen, dass er gut verstanden werden kann – Kommunikationsstrategien (z.B. die Kompetenzstrategien) variationsreich anzuwenden – Geschichten zu erzählen – wahre und fiktive Ereignisse darzustellen – Träume und Wünsche zu beschreiben – über Ereignisse zu berichten, z.B. über einen Unfall – den Inhalt von Filmen und Büchern wiederzugeben und auch seine Meinung dazu zu äußern – über seine Erfahrungen und Gefühle sprechen – seine Interessen entsprechende oder fachorientierte Themen darzulegen – unter grammatikalischem Aspekt seine Gedanken korrekt auszudrücken – komplexerer Gedankenzusammenhänge entsprechend sich in anspruchsvollen Satzkonstruktionen auszudrücken – vor einem Publikum frei zu sprechen und Ankündigungen bekanntzugeben – Vorträge und Referate zu halten – ein Thema anhand von Bildern, Abbildungen und graphischen Darstellungen zu erörtern – eine einstudierte Rolle zu spielen – im Verlauf einer Diskussion zu argumentieren – eine Sachlage wiederzugeben

B) THEMENKREISE

Die unten angeführten Themenkreise bilden den inhaltlichen Teil des Abiturs.

Diese Liste enthält die in den allgemeinen Abituranforderungen zusammen gestellten Themenkreise für die Mittel- und Oberstufe. Sie berücksichtigt die Empfehlungen des „Rahmenlehrplans" und beruht auf den „Allgemeinen Abituranforderungen Deutsch als Nationalitätensprache und -literatur"

sowie auf den Richtlinien des "Gemeinsamen Europäischen Referenzrahmen. für Sprachen".

Die für die Mittelstufe aufgelisteten Themenkreise gelten selbstverständlich auch für die der Oberstufe.

I. Themen	**PRÜFUNGSSTUFEN**	
	Mittelstufe	**Oberstufe**
1. Persönliches und Familie	– die Personalien des Prüflings, sein Lebenslauf, diesbezüglich wichtige Stationen (Wendepunkte) – Familienleben, familiäre Beziehungen – die Rolle der Familie im Leben eines Individuums und für das Leben in der Gesellschaft – Familienfeste – Nationalitätenbräuche, die im Familienkreis gepflegt werden – das Alltagsleben in der Familie und häusliche Aufgaben – persönliche Pläne	– die Rolle der Familie im Leben eines Individuums und für das Leben in der Gesellschaft – Ereignisse im Familienleben, das familiäre Zusammenleben – Arbeitsteilung in der Familie, Rollenverteilung innerhalb der Familie – Zusammenleben von Generationen – traditionelle und moderne Familienmodelle, Lebensformen – Präsentation ungarndeutscher Traditionen in Dorfgemeinschaften
2. Mensch und Gesellschaft	– Charakterisierung innerer Eigenschaften und äußerer Merkmale von Personen – Freundeskreis – Die Rolle des Mannes und die der Frau – Die Welt der Teenager: Beziehungen zu Altersgenossen und Erwachsenen – Ähnlichkeiten und Unterschiede unter den Menschen – Feste, gesellschaftliche Ereignisse – Kleidung. Modetrends	– Die Qualität und Bedeutung von zwischenmenschlichen Beziehungen (Freundschaft, Liebe, Ehe) – Die traditionelle und moderne Rolle der Frau, Familienmutter oder Karrierefrau? – Veränderte Moralvorstellungen (Ehekrisen) – Rebellion oder Anpassung, die Suche von Teenagern nach einem Lebensweg – Lebensweisen, unterschiedliche gesellschaftliche Schichten – Gesellschaftliche Verhaltensnormen – Vorurteile, gesellschaftliche Probleme und deren Handhabung – Toleranz – Intoleranz – Bedeutung von Festen im Leben eines Menschen und iin dem der Gesellschaft, kirchliche und staatliche Feiertage – Die Kleidung als Ausdruck für die Zugehörigkeit zu gesellschaftlichen Schichten – die Verbrauchergesellschaft, Werbungen – Das öffentliche Leben, die Rolle der Politik im Leben des Individuums – Manipulationen mithilfe der Medien, der Politiker, des Geldes und der Werbung – Manipulation von Menschen in Diktaturen – Deutschlands Geschichte im 20. Jahrhundert (Nationalsozialismus, Neubeginn, Wirtschaftswunder) – Hinweise auf die Rolle von Vereinen, Traditionspflege und auf traditionsbewahrende deutsche Vereine

I. Themen	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	**Oberstufe**
3. Unsere Umgebung/ Umwelt	– Das eigene Heim, der Wohnort und seine Umgebung (Beschreibung von Wohnzimmer, Wohnung, Haus) – Die Sehenswürdigkeiten im Wohnort, Dienstleistungen, Unterhaltungsmöglichkeiten – Vergleich von Stadt- mit Landleben – Die ungarndeutschen Wohngebiete, Dörfer und Häuser – Dienstleistungen (Bank, Post, Polizei, Selbstverwaltungen, Einkauf ...) – Pflanzen und Tiere in unserer Umgebung – Umweltschutz in unserer näheren Umgebung: Was können wir für unsere Umwelt oder für den Naturschutz tun? – Wetter, Jahreszeiten	– Entwicklungsprobleme im Wohnort und der Umgebung, Infrastruktur – Die Situation der deutschen Nationalität in unseren Städten und Dörfern, Charakterzüge ihrer Siedlungen und Häuser – Heben von von Kenntnissen in Landeskunde der deutschen Sprachgebiete – Dienstleistungen, Verwaltung und Selbstverwaltungen – Verweise auf die Rolle Minderheitenselbstverwaltungen – Einkaufsgewohnheiten im In- und Ausland – Die Harmonie von Mensch und Natur – Gefährdete Tiere und Pflanzen in unserer Umgebung – Umweltprobleme und Möglichkeiten sie zu lösen – Umweltkatastrophen – Hinweise auf die mit den Jahreszeiten in Verbindung stehenden Bräuche
4. Die Schule	– Vorstellung der eigenen Schule (ihr Profil hinsichtlich Fachausbildung, Nationalitätenklassenzüge) – Fächer, Stundenplan schulische Interessenkreise, Schulleistungen – Spracherwerb, Rolle und Wichtigkeit von Sprachwissen und –können – Außerschulische Ereignisse, Schultraditionen	– Schultypen und Schulsystem in Ungarn und in den deutschsprachigen Länder – Nationalitätenschulen in Ungarn – Die Bedeutung der deutschen Sprachkenntnisse und der Fremdsprachenkenntnisse im Allgemeinen – Ähnliche Ereignisse und Traditionen in Schulen im Ausland
5. Die Arbeitswelt	– Schülerarbeit, Schülerjobs im Sommer – Berufswahl, Studium oder Einstieg ins Berufsleben	– Umstände und Möglichkeiten für Arbeitnehmer in Ungarn und im Ausland – Modeberufe – Traditionelle Handwerkerberufe in ungarndeutschen Dörfern
6. Lebensweise	– Tagesablauf, Zeiteinteilung – Die gesunde Lebensweise – (gesunde und ungesunde Ernährung, die Rolle des Sports für die Erhaltung der Gesundheit, Körperpflege) – Essgewohnheiten in der Familie – Speisen, Lieblingsspeisen – Essen in der Schulmensa, im Restaurant und Schnellimbissgastsstätten – Häufige Krankheiten, Verletzungen und Unfälle – Heiltherapien (Hausarzt, Fachärzte, Krankenhäuser)	– Essgewohnheiten und Spezialitäten in Ungarn und im deutschsprachigem Raum – Hinweise auf Spezialitäten der ungarndeutschen Nationalität – Voraussetzungen für eine gute Esskultur und deren Bedeutung – Einzelne Therapiemethoden – Suchterkrankungen
7. Freizeit, Bildung, Unterhaltung	– Freizeitbeschäftigungen, Hobbys – Theater, Kino, Konzert, Ausstellung usw. – Lesen, Radio, Fernsehen, Video, Computer, Internet – Kulturereignisse	– Bedeutung der Freizeit im Leben der Menschen – Bedeutung des Lesens – Vorstellen deutschsprachiger Zeitungen und Medien

I. Themen	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	**Oberstufe**
	– Sporttreiben, Lieblingsport, Schulsport	– Hinweis auf die Rolle der ungarndeutschen Presse und Medien – Rolle der Kultur im Alltag – Hinweise auf das Schaffen und die Werke bekannter ungarndeutscher Künstler – Rolle der Bücher, Medien und des Internets, deren Auswirkungen – Freizeitsport, Leistungssport und gefährliche Sportarten (Extremsport)
8. Reisen, Tourismus	– Verkehrsmittel, -möglichkeiten, Massenverkehrsmittel – Urlaub im In- und Ausland – Reisevorbereitungen, Reiseplanung und –organisation – Vorteile und Nachteile von Privat- und Gesellschaftsreisen	– Die Auswirkungen der Motorisierung auf Umwelt und Gesellschaft – Die Bedeutung des Fremdenverkehrs – Die deutschsprachigen Länder, ihre Wahrzeichen – Das geteilte Deutschland (BRD-DDR) – die Mauer, Stasi – Menschenschicksale – Folgen der Wiedervereinigung, Ossis, Wessis – die Mauer in den Köpfen – – Die Rolle der EU, ihre Bedeutung
9. Wissenschaft und Technik	– beliebte Wissenschaften – Rolle der technischen Geräte im Alltagsleben	– Bedeutung von Geräten der Nachrichtentechnik und der Telekommunikation – Bedeutung von Computer- und Interneteinsatz – Positive und negative Auswirkungen des wissenschaftlich-technischen Fortschritts auf die Gesellschaft und Menschheit sowie Globalisation

II. Themen	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	**Oberstufe**
Literatur und Lektürekanon		
1. Autoren und Werke, chronologische Betrachtungsweise	– Kenntnis von Lessings Fabeln	– Vergleich von Lessings Fabeln mit denen anderer Autoren
	– Goethe, Schiller: Lebenswege, Schaffensprozess beider Dichter – Goethe:..., Jugendwerke Mailied, Willkommen und Abschied	– Analyse einiger früher und klassizistischer Gedichten – Goethe: z.B. Seefahrt, Wanderers Nachtlied, Grenzen der Menschheit – Schiller: An die Freude – Balladen: je eine von Goethe und von Schiller – Dramen: Faust Teil I – Kenntnis des Inhalts; Lesen von Auszügen – E.T.A. Hoffmann: eine Erzählung Der goldene Topf oder das Fräulein von Scuderi Kennen des Inhalts, Auszüge

II. Themen	**PRÜFUNGSSTUFEN**	
	Mittelstufe	**Oberstufe**
	– Lenau: einige Gedichte – Schilflieder, *Meeresstille* – Heine: *Lorelei* – Th. Mann: Kenntnis einer Novelle – Dürrenmatt: Die Physiker (Inhalt)	– Lenau: Lebenslauf, ungarische Bezüge; Analyse von ein o. zwei Gedichten – Heine: ein, zwei Ausschnitte aus dem Buch der Lieder – Fontane: Effi Briest (Romanhandlung, Lesen von Auszügen) – Th. Mann: Analyse einer Novelle: Tonio Kröger o. Mario, der Zauberer – Rilke: Gedichtanalyse: Herbsttag o. Der Panther – Brecht:: Kenntnis eines Dramas, Lesen von Auszügen Ausschnitten – Dürrenmatt: Die Physiker o. – M. Frisch: Andorra, Der Biedermann und die Brandstifter
	– Böll: Kenntnis einer Novelle	– W. Borchert. Draußen vor der Tür, Auszüge – Böll: Analyse einer Novelle – Ungarndeutsche Schriftsteller und Dichter – W. Borchert: Draußen vor der Tür (Ausschnitte)
	– Kenntnis je eines Werkes eines ungarndeutschen Schriftstellers und Dichters	– je ein Werk eines ungarndeutschen Schriftstellers und Dichters (G. Fath, J. Mikonya, E. Rittinger, E. Ats, V. Koch, J. Michaelis ...) – Herausarbeiten von Zusammenhängen zwischen Vergangenheit und Gegenwart der Ungarndeutschen auf der Basis von Werken
	– aufmerksames Verfolgen der heutigen deutschen Presse und Medien (Zeitungen, Fernsehsender)	– Zeitungsartikel, Dokumentarsendungen – Internet – Verarbeitung von Informationen
2. Interpretationsebenen und Betrachtungsweisen	Interpretation literarischer Werke	– Hervorheben und Vergleichen je eines Epochemerkmales: – Klassizismus – Romantik – Realismus – 20. Jahrhundert – Vergleich von Dramen und Bühnenaufführungen (anhand von Videoaufnahmen und Aufführungen deutscher Bühnen)
***a)* Themen, Motive**		– In den klassischen deutschsprachigen Werken: – die Rolle der Natur in der Dichtung – die Liebe als Motiv – Platz der Kunst und der Künstler in den bürgerlichen Gesellschaften – moralisierende Parabelstücke (Lessing, Brecht) – Ereignisse aus der aktuellen Politik in der deutschen Presse

II. Themen	**PRÜFUNGSSTUFEN**	
	Mittelstufe	**Oberstufe**
		– Traditionen der deutschen Minderheit in den Medien
		– Aktuelle Themen im öffentlichen Leben in Deutschland, Österreich und der Schweiz,) (z. B.: die Wende, Migration, Globalisation, Wahlen, Umweltproblematik) = in der deutschen Presse = im deutschen Kulturleben = in Filmen u. anderen visualisierten Kunstwerken
	Kennen der typischen ungarndeutschen Kultur- und Literaturtraditionen in der Region und deren Darstellung in Werken	Erforschung literaturgeschichtlicher Bezüge zur Folklore, traditionsbewahrenden Vereinen, Museen, Theater mithilfe von Autoren ungarndeutscher Werke
***b)* Kompetenzen**	Der Prüfling ist fähig, – sich in den Gattungen der Massenkommunikationsmittel sicher zu informieren (Reportagen, Berichte, Interviews)	Der Prüfling ist fähig, – die Werke solcher Gattungen zu erarbeiten
	– Erarbeitung von Stellungnahmen und Meinungsäußerungen	– mündlich und schriftlich
	– Interpretation und Analyse kurzer epischer Werke – Werk, die zur Gattung der konkreten Dichtung zu interpretieren	– Die inhaltlichen Kriterien für epische, lyrische und dramatische Literaturwerke zu erkennen – Werke zu analysieren – Werke miteinander zu vergleichen – Aufgrund visueller und akustischer Merkmale die aus sprachlichen Einheiten aufgebauten Gedichte zu analysieren – ihren Aussagegehalt zu diskutieren – eigenständig Werke zu schaffen
	– den Aussagegehaltes kürzerer epischer Werke zu interpretieren	– selbstständig längere epische und dramatische Werke zu bearbeiten – Gedichte unter dem Aspekt der Einheit von Inhalt und Form zu analysieren – thematisch ähnliche Gedichte aus verschiedenen Epochen zu vergleichen – Stilmerkmale lyrischer und Prosawerke verschiedener Epochen zu analysieren – das Wesen von belletristischen und populärwissenschaftlichen Texten zu erfassen und schriftlich in korrekter Form niederzuschreiben – Inhalt und Form in Erzähltexten zu analysieren – Texte kreativ zu gestalten, sie fortzusetzen und einen neuen Schlussteil zu formulieren – Der Prüfling kennt ungarndeutsche Literatur unter den Gesichtspunkten: Epoche, Vertreter, typische Themen und deren Unterscheidungsmerkmale.

C) KOMMUNIKATIONSSITUATIONEN UND ABSICHTEN

1. Kommunikationssituationen

Der Prüfling kann sich auf beiden Stufen sowohl mündlich als auch schriftlich in den unten angeführten Situationen bzw. Rollen äußern.

Situation	Rolle
Warenhaus, Geschäft, Markt	Käufer
in der Familie, bei der Familie, im Freundeskreis	Gastgeber, Gast
Restaurant, Kaffeehaus, Gasthof	Gast, Mitglied einer Gesellschaft
auf Ämtern, bei der Polizei, im Rathaus	Klient, Staatsbürger
in der Jugendherberge, auf dem Campingplatz, in der Pension, im Hotel	Gast
in der Schule	Schüler, Mitschüler
in einer Kulturinstitution (Theater, Kino, Konzertsaal, Museum, Ausstellung usw.)	Gast, Gastgeber, Mitglied einer Gesellschaft
in einer Sportanlage, im Klub	Teilnehmer
beim Arzt, im Krankenhaus	Patient, Begleiter
im Dienstleistungseinheiten (Frisör, Reisebüro, Kartenvorverkaufkasse, Tankstelle, Bank, Post, Schuster, Apotheke usw.)	Kunde
Saisonarbeitsplatz	Arbeitnehmer
Orientierung auf der Straße, unterwegs	Einheimischer, Tourist
Bei einem Telefongespräch	Anrufer, Angerufener
In Massenverkehrsmitteln: (Zug, Bus, Straßenbahn, Taxi, Flugzeug, auf dem Schiff) Am Bahnhof, im Flughafen	Fahrgast, Mitreisender

2. Liste für die Kommunikationsabsichten

Die ergänzte Variante der Liste ist der die Kommunikationsabsichten des Fremdsprachenabiturs beinhaltende Abschnitt und baut auf die im Rahmenlehrplan aufgelisteten Kommunikationsabsichten auf. Ohne Anspruch auf Vollständigkeit wurden diese Beispiele für die jeweiligen Kommunikationsabsichten zusammengetragen.

Die zwei Stufen unterscheiden sich quantitativ wie auch qualitativ.

Im Vergleich zur Mittelstufe muss der Prüfling auf der Oberstufe mehr Kommunikationsabsichten verwirklichen und sich nuancierter und anspruchsvoller ausdrücken: z. B. kann Dank auf der Mittelstufe wie folgt formuliert werden:

Mittelstufe: Vielen Dank/Danke schön; Oberstufe: Ich bin Ihnen sehr dankbar./Ich bedanke mich bei Ihnen dafür.

Die in der letzten Gruppe aufgelisteten Kommunikationsstrategien sind nicht vollständig und lediglich als Empfehlung gedacht.

1. Kommunikationsabsichten, die im gesellschaftlichen Leben gebräuchlich sind

Kommunikationsabsichten	**Beispiel**
Ansprechen und Reaktion darauf	Hallo!/ Entschuldigung!/Herr Krause! – Ja, bitte!
Sich vorstellen, jemanden vorstellen und Reaktion darauf	Mein Name ist Peter Klein./Das ist Karl Sommer. – (Es) freut mich. Darf ich Ihnen x vorstellen...

Kommunikationsabsichten	Beispiel
	Darf ich ... vorstellen? Darf ich Sie bekannt machen? - angenehm .... freut mich ... Es freut mich, Sie kennen zu lernen.
Anredeformen bei Telefongesprächen sich vorstellen, nach einer Person erkundigen Verabschiedung und Reaktion darauf	Hallo!/Ja, wie bitte?/(Hier) Kaufmann. – Ich möchte Herrn Müller sprechen. – Auf Wiederhören!
Anredeformen und Verabschiedung in Briefen	Lieber Manfred, .../ Sehr geehrte Damen und Herren, ... – Herzliche Grüße/ Mit freundlichen Grüßen, Viele Grüße!
Mündlich Gruß übermitteln	Viele Grüße an Petra! Liebe Grüße an Ihre Familie! – Ja, das mach ich gern.
Sich nach dem Befinden erkundigen und Reaktion darauf	Wie geht es Ihnen? – Danke, gut. Was fehlt Ihnen? – Ich bin erkältet. Wie geht´s? Wie geht´s Ihrer Frau zu Hause? Was macht ihre Frau?
Dank und passende Erwiderung	Danke. – Bitte.
Begrüßung und Verabschiedung und Reaktion darauf	Guten Morgen/Guten Tag/Guten Abend!/Hallo Markus! – Auf Wiedersehen! Tschüs! Alles Gute! Machs gut! Ich wünsche Ihnen alles Gute! Viel Glück! Viel Vergnügen! Viel Spaß! Schöne Ferien! Bis bald! Bis dann! Bis morgen!
Sich entschuldigen und Reaktion darauf	Entschuldigung! – (Das) macht nichts.
Gratulieren, Glückwünsche und Reaktion darauf	Herzlichen Glückwunsch (zum Geburtstag)! – Frohe Weihnachten! Gute Besserung! Guten Appetit! Mahlzeit! Gute Reise! Gute Fahrt! – Danke.

2. Kommunikationsabsichten zum Ausdruck von Gefühlen

Kommunikationsabsichten	Beispiel
Danke	Vielen Dank
Freude	Ich freue mich über…/ Toll! Das macht Spaß! Ich bin froh, dass…, Ich freue mich, dass…,Ich freue mich darauf/darüber…, das ist aber schön, nett, prima, gut, Schön, dass ihr gekommen seid!
Zufriedenheit, Unzufriedenheit	Das finde ich (nicht) gut. /Ich bin damit (nicht) zufrieden. Es gefällt mir da nicht! Ich habe mir das ganz anders vorgestellt! Das Hotel ist zu teuer! Das ärgert mich!
Verwundern	Komisch! Komisch, dass er noch nicht da ist! Es ist doch nicht möglich! Es kann nicht wahr sein! Ich hätte nicht gedacht! Das ist mir völlig neu! Was ist das denn? Hat er dir nichts gesagt?
Hoffnung	Ich hoffe, … hoffentlich…, Doch – Inge kommt doch auch?
Angst, Sorge	Ich habe Angst, dass… Ich mache mir Sorgen...

Kommunikationsabsichten	Beispiel
	Ich habe Sorgen. Das macht mir Sorgen. Ich hab Probleme.
Reue, Verbitterung	Ich bin traurig, weil…
Ärger	Das ärgert mich sehr.
Mitleid	Es tut mir Leid, dass…
Leid, Enttäuschung	Schade

3. Kommunikationsabsichten zur persönlichen Einstellung und Meinung

Kommunikationsabsichten	Beispiel
Frage nach der Meinung, Reaktion darauf, Meinungsäußerung	Was meinst du dazu? – Ich glaube…/ Meiner Meinung nach… ich finde es…, ich halte es für…ich bin der Meinung.., ich bin der Ansicht
Interesse, Desinteresse	Ich interessiere mich für Sport. – Das finde ich langweilig. Ich interessiere mich nicht dafür. Erzählen Sie, das ist sehr interessant!
Gefallen, Nichtgefallen	Das gefällt mir (nicht). / Das mag ich (nicht). Die Bilder finde ich toll! Ich tue etwas gern.
jemandem Recht geben, nicht Recht geben	Du hast (nicht) Recht.
Einverständnis, Nichteinverständnis	Einverstanden. / Ich bin dafür/dagegen.
Billigung, Missbilligung	Ich finde das (nicht) gut. Das ist einfach schlecht. Das könnte besser sein. Wie das aussieht! Wie lange das geht! So ein Unsinn! Das ist nicht in Ordnung.
Widersprechen, Ablehnen des Widersprechens	Das stimmt nicht. / Doch! / Sie haben nicht Recht. Sie sind schuld! Sie hätten das tun sollen! Du warst das doch…, Sie haben doch gesagt… Hast du es ihm denn nicht gesagt?
Ausdruck der Erkenntnis, Lob, Reaktion darauf	Das ist toll. / Das hast du wirklich gut gemacht. / Der Fisch schmeckt phantastisch. – Danke.
Gleichgültigkeit	Das ist mir egal.
Versprechen	Ich mache das schon!
Wille, Absicht, Vorhaben	Ich will… / Ich möchte… / Ich habe vor,…
Wunsch	Ich möchte… / Ich hätte gern ... Ich würde gern etwas tun! Ich täte etw. gern! Ich käme gern mit. Ich hätte gern mit dir gesprochen. Könnten Sie etwas…tun? Kann ich was zu essen haben? Kann ich da rein. Die Tür ist zu. Wenn..Ich möchte was essen. Wenn noch was da ist. Wenn möglich… Ich möchte gern früh aufstehen. Wenn möglich vor fünf. So…wie möglich Wenn es geht… Geht das? …würde das gehen? Ginge das?

Kommunikationsabsichten	Beispiel
	Ich habe einen Wunsch. Ich habe eine Frage: Könntest du mich abholen?
Fähigkeit, Möglichkeit, Bedürfnis, Verpflichtung	Ich kann… / Ich muss… / Ich darf… / Ich soll…
Gewissheit, Unsicherheit	Ich weiß (nicht) genau, …
Präferenz, Ausdruck des Interessenkreises bzw. Interesses daran	Ich mag (keinen) Salat. /Ich lese gern. – Was machst du am liebsten? Wofür/für was interessieren Sie sich?
Kritik, Vorwurf	Das war nicht nett von dir. / Warum hast du nicht angerufen?

4. Kommunikationsabsichten zum Informationsaustausch

Kommunikationsabsichten	Beispiel
Benennung von Dingen, Personen	Das ist ein neuer Tisch. /Das ist mein Freund.
Beschreibung von Dingen, Geschehnissen Informationsbitte	Meine Wohnung liegt im Zentrum. Am Wochenende habe ich…gemacht. Wer ist das? / Was weißt du über ihn?
Bejahende, verneinende Antwort	Ja. / Nein.
Wissen, Nichtwissen	Ich weiß (nicht), dass (ob)… Ohne dass/zu Weder…noch Nicht /kein /nichts /nie /niemand /nirgends /nirgendwo /nirgendwohin Ich bin nicht müde. Hier gibt's kein Schwimmbad. Er ist nirgendwo.
auf etwa nicht antworten können	Ich kann Ihre Frage nicht beantworten.
Gewissheit, Unsicherheit	Es ist (nicht) sicher, dass/ob… Es ist ganz sicher… Es ist (ganz) bestimmt… auf jeden Fall/auf keinen Fall natürlich – Natürlich kommt er dann nicht. Doch/ja – Die Geschäfte sind doch/ja nicht zu. Es ist klar, dass… Es steht fest, dass…
Kennen, Nichtkennen	Ich kenne…gut/nicht.
Zumutung	vielleicht… Es scheint so../zu sein… scheinbar, anscheinend offenbar, wahrscheinlich es ist wahrscheinlich, dass… höchstwahrscheinlich… es ist ziemlich sicher… voraussichtlich... es ist möglich, dass… Möglich, dass er es vergessen hat. Es ist unklar.. Man weiß nicht.. Es steht nicht fest..., es ist ungewiss… irgendwann – Er kommt irgendwann nächste Woche. Es ist ungewiss, wann er kommt.

Kommunikationsabsichten	Beispiel
Erinnerung, sich nicht erinnern können	Ich erinnere mich (nicht) an… Ich erinnere mich daran… Ich erinnere mich, dass… Jetzt weiß ich wieder, wie er heißt… Vergessen Sie nicht…? Denken Sie daran, dass… Sie wissen, dass…? Haben Sie die Karten?
Begründung (Grund/Ursache, Ziel)	Ich kann nicht kommen, weil… /Ich helfe dir, damit….

5. Kommunikationsabsichten, die die Handlung des Partners beeinflussen

Kommunikationsabsichten	Beispiel
Bitte, Wunsch	Gib mir bitte…/ Kannst du bitte…/Könntest du bitte…
Aufforderung, Verbot, Befehl	Öffne (doch) bitte die Tür! /Schreib noch nicht! Sehen Sie mal! Schauen Sie mal! Gucken Sie mal!
Vorschlag, Reaktion darauf	Gehen wir morgen tanzen? – Einverstanden. Haben Sie Lust schwimmen zu gehen? Hätten Sie Lust dazu? Möchten Sie ins Theater? Wollen wir nicht ins Kino gehen? Könnten wir..? Wie wäre es…? Warum gehen wir nicht mal ins Kino? Wir können/könnten doch /mal/zum Beispiel/vielleicht…tun. Ich schlage vor… Ich möchte /ich würde vorschlagen
Bestellen	Wir möchten bestellen./ Bringen Sie mir bitte einen Kaffee!
Einladung und Reaktion darauf	Wollen wir ein Eis essen? /Darf ich Sie zum Essen einladen? –Danke gern.
Anbieten und Reaktion darauf	Nimm noch ein Stück Kuchen! – Nein danke.
Reklamieren	Guten Tag! Ich habe ein Problem… /Die Suppe ist zu salzig.
um Rat bitten, Ratgeben	Was sagst du dazu? – Ich rate dir, … Empfehlen – Sie tun am besten…. Können/könnten Sie mir helfen? Helfen Sie mir bitte mal! Komm hilf mal! Würden Sie mir helfen den Koffer zu tragen? Wissen Sie, wie man das macht? Es ist besser… Sie tun besser /Sie täten am besten, Sie fahren, Sie führen über Frankfurt. Es wäre besser, wenn Sie hier blieben. Das sollten Sie unbedingt sehen. Ich würde an Ihrer Stelle zum Arzt gehen! Ich würde raten…zu tun. Es empfiehlt sich…es ist zu empfehlen…es wird empfohlen zu tun empfehlenswert…/ es lohnt sich…zu…tun

Kommunikationsabsichten	Beispiel
Warnung	Vorsicht! /Pass auf! Achtung! Sei vorsichtig! Das ist gefährlich! Da kommt jemand!
Bitte um Erlaubnis, deren Erfüllung und Verweigerung	Darf ich…? – Bitte sehr! Nein, das ist hier verboten.
Um Hilfe bitten, Reaktion darauf	Kannst du mir helfen? – Natürlich. Helfen Sie mir bitte mal! Ich brauche Ihre Hilfe. Ich weiß, wie man das macht.
Hilfe anbieten, Reaktion darauf	Was kann ich für dich tun? – Danke, es geht schon.

6. Kommunikationsabsichten in Interaktion (kommunikative Strategien)

Kommunikationsabsichten	Beispiele
Rückfrage, Wiederholungsbitte	Wie bitte? /Wie meinst du das? / Wiederholen Sie bitte!
Nichtverstehen	Entschuldigung, ich habe das nicht verstanden.
um buchstabieren bitten, buchstabieren	Buchstabieren Sie bitte!
Aufforderung um langsameres, lauteres Sprechen	Können /könnten Sie bitte langsamer/lauter sprechen?
Redeabsicht signalisieren	Ich möchte noch sagen, …
Einleitung des Themas	Ich wollte noch erzählen, … Übrigens, ich habe gehört, dass...
Themenwechsel	Könnten wir jetzt noch darüber reden, … /Ich möchte noch etwas sagen.
Unterbrechen	Darf ich Sie kurz unterbrechen?
Bestätigung, Beweis	Das ist wahr. /Das stimmt.
Umschreibung	Das ist ein Gerät, mit dem man…
Angabe von Beispielen	Ein Beispiel dafür ist…
Beenden eines Gesprächs	Wir können darüber ein anderes mal sprechen.

D) GRAMMATISCHE STRUKTUREN UND WORTSCHATZ

1. Grammatische Strukturen

Die folgende Tabelle – abgesehen von einigen Ergänzungen – ist mit dem grammatischen „Detaillierten Abituranforderungen für Fremdsprachen" identisch, die auf der deutschsprachigen Beilage des Rahmenlehrplans basiert. Der Rahmenlehrplan gruppiert die Sprachstrukturen auf Grund der Funktionalität, dem gegenüber erfolgt die Beschreibung der sprachlichen Anforderungen im Dokument, um sie einfacher handhaben zu können, auf Grund Kategorie der beschreibenden Grammatik. Einer gegebenen sprachlichen Form wurde deren sprachliche Funktion hinzugefügt, bzw. wo es nicht zu lösen war, wurde ein Beispiel angegeben.

Die grammatischen Kenntnisse spielen sowohl in den rezeptiven, als auch in den produktiven Fähigkeiten eine grundlegende Rolle. Die unter den rezeptiven Fähigkeiten aufgezählten Strukturen können in den Verstehensaufgaben für Lesen oder Hören vorkommen, diese Aufgaben müssen aber im Prüfungsteil für Sprachrichtigkeit nicht beantwortet werden. Für die zu den produktiven Kenntnissen gehörenden grammatischen Strukturen können im Prüfungsteil Sprachrichtigkeit Aufgaben angefertigt werden.

Des Umfanges wegen erhebt die Tabelle keinen Anspruch auf Vollständigkeit.

FORM	Mittelstufe A2–B1		Oberstufe B2–C1		INHALT, FUNKTION, BEISPIEL
	rez.	prod.	rez.	prod.	
I. MORPHOLOGIE					
1. DAS VERB	+	+	+	+	Existenz, Besitz, Geschehen, Handlung
1.1. Das finite und infinite Verb; Konjugation (Person, Numerus)	+	+	+	+	
1.1.1.Tempusformen					Zeitverhältnisse:
Präsens					Gegenwart
Präteritum	+	+	+	+	Vergangenheit
Perfekt	+	+	+	+	Gleichzeitigkeit
Plusquamperfekt	+	+	+	+	Vorzeitigkeit
Futur I.	+	–	+	+	Zukunft
Futur II.	+	+	+	+	
Hilfsverben der Zeitformen	–	–	+	–	
	+	+	+	+	(sein, haben, werden)
1.1.2.Modus					
Indikativ	+	+	+	+	Modalität:
Imperativ	+	+	+	+	Behauptung, Wunsch, Wille,
Konjunktiv I.	+	–	+	–	Aufforderung, Befehl, Absicht
Präsens	+	–	+	–	usw.
Perfekt	+	–	+	–	
Konjunktiv II.	+	+	+	+	
Präteritum					
würde- Form, hätte, wäre	+	+	+	+	
alle Formen	–	–	+	–	
Plusquamperfekt	+	+	+	+	
Hilfsverben der Modalität					(können, dürfen, müssen, wollen,
Präsens	+	+	+	+	sollen, mögen)
Präteritum	+	+	+	+	
Perfekt	+	–	+	+	
Plusquamperfekt	+	–	+	+	
Futur I.	–	–	+	–	
Weitere Ausdrücke der Modalität (Futur II.)	–	–	+	–	
Futur I. und II. zum Ausdruck der Vermutung	–	–	+	+	(an/kommen, bekommen)
1.2. Trennbare und untrennbare Verben	+	+	+	+	Reziproke Handlungen,
1.3. Reflexive Verben	+	+	+	+	Ausdruck der Freude, Sorge, Angst usw.
1.4. Aktiv und Passiv					Beschreibung von Handlungsreihen bzw. Zuständen
Vorgangs- (Handlungs-) bzw.	+	+	+	+	
Zustandspassiv	+	–	+	+	
Passiv mit Modalverben,	+	–	+	+	
Modalverben zur subjektiven Aussage,	–	–	+	+	
Passiv in der Infinitivkonstruktion	–	–	+	+	
Zeitformen des Vorgangspassivs und des Zustandspassivs:	+	+	+	+	
	+	+	+	+	
Präsens	+	+	+	+	
Präteritum	–	–	+	+	
Perfekt	–	–	+	+	
Plusquamperfekt	–	–	+	–	
Futur I.					
Futur II.					
1.5. Valenz der Verben*[1]	+	+	+	+	
2. PARTIZIPIEN					
Partizip Präsens	+	–	+	+	
Partizip Präsens als Nomen	+	+	+	+	(r Reisende)
Partizip Perfekt	+	+	+	+	
Partizip Perfekt als Nomen	+	+	+	+	(r Angestellte)
Partizip Futur	–	–	+	–	

[1] Bei den mit * angegebenen Kategorien braucht man in der Mittelstufe nur einige Grundkenntnisse

FORM	Mittelstufe A2–B1		Oberstufe B2–C1		INHALT, FUNKTION, BEISPIEL
	rez.	prod.	rez.	prod.	
3. SUBSTANTIV	+	+	+	+	Benennung von Lebewesen, Gegenständen, Abstrakta
3.1. Genus, Numerus, bestimmter, unbestimmter, negierender Artikel (der, die, das, ein/e, kein/e)	+	+	+	+	Benennung u. Unterscheidung von konkreten und nicht konkreten Sachverhalten
3.2. Kasus, Deklination					
Nominativ	+	+	+	+	
Akkusativ	+	+	+	+	
Dativ	+	+	+	+	
Genitiv	+	+	+	+	
3.3. Numerus, Pluralbildung	+	+	+	+	
3.4. Valenz der Substantive*	+	+	+	+	Abhängigkeiten
4. ADJEKTIV					
Gebrauch des Adjektivs					Qualitätsverhältnisse,
als Prädikat	+	+	+	+	Meinung,
als Adverb und	+	+	+	+	Gefallen, Mißfallen,
als Attribut	+	+	+	+	Charakterisierung
4.1. Adjektivdeklination	+	+	+	+	(starker Kaffee, der starke Motor, ein starker Mensch)
4.2. Komparation	+	+	+	+	Vergleich
4.3. Valenz der Adjektive*	+	–	+	+	Abhängigkeiten
5. NUMERALIEN	+	+	+	+	Quantitätsverhältnisse Rangverhältnisse, Reihenfolge
5.1. Kardinalzahlen	+	+	+	+	Quantitätsangaben
5.2. Ordinalzahlen	+	+	+	+	(Datum, Reihenfolge)
5.3. Bruchzahlen	+	–	+	+	Mengenangaben
6. ADVERBIEN					
6.1. Lokalangaben*	+	+	+	+	Raumverhältnisse
6.2. Temporalangaben*	+	+	+	+	Zeitverhältnisse
6.3. Kausale Adverbien*	+	+	+	+	kausale Verhältnisse
6.4. Instrumentale Adverbien*	+	+	+	+	(damit, dadurch…)
6.5. Finale Adverbien*	+	+	+	+	(dafür, dazu…)
6.6. Modifikative Adverbien*	+	+	+	+	(anders, ebenso, gern…)
6.7. Graduative Adverbien*	+	+	+	+	(sehr)
6.8. Direktive Adverbien*	+	+	+	+	(daher, daran…)
6.9. Frageadverbien	+	+	+	+	(woher, woran…)
7. PRONOMINA					
7.1. Personalpronomen	+	+	+	+	(ich, …)
7.2. Possesivpronomen	+	+	+	+	(mein,…)
7.3. Demonstrativpronomen	+	+	+	+	(der, dieser, derselbe,…)
7.4. Interrogativpronomen	+	+	+	+	(wer, was, wie, …)
7.5. Indefinitpronomen*	+	–	+	+	(einer, keiner,….)
7.6. Relativpronomrn					
Nominativ, Akkusativ, Dativ,	+	+	+	+	(der, welche, wo,…)
Genitiv	+	–	+	+	
7.7. Reflexivpronomen	+	+	+	+	(sich, …)
7.8. Reziprokpronomen	+	+	+	+	(sich, einander,..)
8. PRÄPOSITIONEN*					
Gebrauch der Präpositionen in Nominalphrasen					
Präpositionen mit Akkusativ	+	+	+	+	Raum- und Zeitverhältnisse, Abhängigkeiten
Präpositionen mit Dativ	+	+	+	+	
Präpositionen mit Akk. u. D.	+	+	+	+	
Präpositionen mit Genitiv	+	–	+	+	
9. KONJUNKTIONEN*					
Konjunktoren	+	+	+	+	(und, oder, ..)
Subjunktoren	+	+	+	+	(dass, wenn, weil,…)
Doppelte Konjunktoren	+	–	+	+	(weder…noch, je… desto)

FORM	Mittelstufe A2–B1		Oberstufe B2–C1		INHALT, FUNKTION, BEISPIEL
	rez.	prod.	rez.	prod.	
10. PARTIKELN					
10.1. Modalpartikeln [2]	+	–	+	+	
11. WORTBILDUNG Grundlegende Wortbildungsregeln*	+	+	+	+	
II. SYNTAX					
1. SATZBAU, SATZRAHMEN	+	+	+	+	
2. SATZGLIEDER	+	+	+	+	
3. DER ZUSAMMENGESETZTE SATZ					
Nebenordnung	+	+	+	+	
Unterordnung	+	+	+	+	
satzwertiger Infinitiv	+	+	+	+	(hören, sehe, lernen + Inf., zu+Inf)
“haben” und “sein” mit “zu”	–	+	+	+	
4. ANGABEN (Nominalphrasen usw.) und ihre Stellung im Satz	+	+	+	+	
5. SATZTYPEN					
Aussagesatz :					
Subjektsatz	+	+	+	+	Behauptung, Meinung, Bericht
Objektsatz	+	+	+	+	Informationen erfragen,
Fragesatz:					
direkt	+	+	+	+	Entscheidungsfragen, Neugier,
indirekt	+	+	+	+	höfliche Aufforderung
Fragesätze als Nebensätze					
Aufrufesatz	+	+	+	+	Aufforderung, Befehl
Wunschsatz	+	+	+	+	Mahnung
Irrealer Wunschsatz	+	+	+	+	Wunsch
Attributsatz (relativsatz)	+	+	+	+	Irrealer Wunsch
Konditionalsatz	+	+	+	+	Bedingungen
Konsekutive Nebensätze	–	+	+	+	Nebensätze der Folge(so dass)
Konzessivsatz	+	–	+	+	Erlaubnis (obwohl)
Temporalsatz	+	+	+	+	Zeitverhältnisse: Vorzeitigkeit, Gleichzeitigkeit
Finalsatz	+	+	+	+	Ziele
Sinngerichtete Infinitivkonstruktionen mit “um…zu”, “ohne,,zu”, “anstatt…zu”	+	+	+	+	Gründe benennen
Kausalsatz	+	+	+	+	Modalität (wie,als)
Modalsatz	+	+	+	+	z.B.: ein nicht zu erledigende
Partizipialsätze	+	+	+	+	Angelegenheit
Das Gerundivum					
Der indirekte Satz:	+	+	+	+	indirekte Rede
Prädikat im Indikativ	+	+	+	+	
Prädikat im njunktiv	+	–	+	–	
III. ÜBERGREIFENDE (MORPHO-SYNTAKTISCHE) PHÄNOMENE					
1. VERNEINUNG	+	+	+	+	
2. KONGRUENZ	+	+	+	+	
3. APPOSITION	+	–	+	+	

[2] Bei dieser Kategorie braucht man auch in der Oberstufe Kenntnis einiger grundlegender Ausdrücke

2. Wortschatz

Der Schüler soll im Fach Deutsch als Minderheitensprache fähig sein, sich in Alltags- und Literaturthemen, der Prüfungsstufe entsprechend, sowohl mündlich als auch schriftlich mit einem abwechslungsreichen Wortschatz auszudrücken.

Der Wortschatz des Prüflings soll in Qualität und Quantität ausreichen, in der für die gegebene Stufe erwartenden Weise und Qualität

- seine Kommunikationsabsichten über alltägliche und abstrakte Themen in mündlichen und schriftlichen Mitteilungen zu verwirklichen;
- mündliche und schriftliche Mitteilungen anderer zu verstehen;
- Kompensationsstrategien verwenden zu können, wenn ihm die zur Redeabsicht nötigen Wörter fehlen.

Die Basis der Prüfungswortschatzes dient die deutsche Standardsprache. In der Prüfung werden produktive Kenntnisse von Wörtern spezieller Dialekte, Gruppensprachen, Fachsprachen nicht erwartet. Ähnliche Wörter dürfen ausschließlich in Texten vorkommen, in denen ihre Kenntnis keine Voraussetzung zum Verstehen des gegebenen Textes ist.

II. BESCHREIBUNG DER PRÜFUNG

MITTELSTUFENPRÜFUNG

STRUKTUR DER PRÜFUNG

Die Abiturprüfung im Fach Deutsch als Minderheitensprache und -literatur besteht aus einem schriftlichen und mündlichen Teil. In der schriftlichen Prüfung stehen dem Prüfling 180 Minuten zur Verfügung. Die mündliche Prüfung dauert nach 10 Minuten Vorbereitungzeit 10–15 Minuten.

Zur Lösung der schriftlichen Aufgaben darf kein Wörterbuch verwendet werden, zur mündlichen Vorbereitung dürfen literarische Textsammlungen, Bände verwendet werden. Die Blätter zum Notieren müssen mit dem Schulstempel versehen werden.

Die folgende Tabelle zeigt die Prüfungsteile in der Abwicklungsreihe sowie die Dauer der einzelnen Prüfungsteile und deren etwaiges Verhältnis in der Auswertung.

	Prüfungsteil	**Dauer (Min.)**	**Verhältnis (%)**	**Punkte**
Schriftliche Prüfung	Leseverstehen	60	22	33
	Sprachrichtigkeit	30	12	18
Pause				
	Hörverstehen	30	22	33
	Schreibfertigkeit	60	22	33
Mündliche Prüfung	Sprachfertig-keit, Inhalt	10–15	22	33
Insgesamt:			100	150

Die Mittelstufenprüfung beinhaltet zwei Sprachstufen: Stufen A2–B1 der Skala vom Europarat.

Im Interesse der Auswertung unterschiedlicher Fertigkeits- und Kenntnisstufen kommt in den schriftlichen Aufgabenreihen die Stufenweisigkeit zur Geltung. Die Aufgabenreihen werden so zusammengestellt, dass die Prüfung auch von den Schülern auf der Stufe A2 abgelegt werden kann.

Erstellen der Prüfungsaufgaben

Die Aufgaben des Leseverstehens, der Sprachrichtigkeit, des Hörverstehens und der Schreibfertigkeit werden zentral erstellt. Die Aufgaben für das Ermessen der Sprechfertigkeit werden mit Hilfe einer zentralen Anweisung vom prüfenden Lehrer zusammengestellt.

Bewertung

- Die einzelnen Prüfungsteile werden unabhängig voneinander ausgewertet.
- In jedem Prüfungsteil wird nur die bewußt geprüfte Fertigkeit bewertet.
- Vorbedingung einer erfolgreichen Prüfung ist, dass der Prüfling in jedem Prüfungsteil mindestens 15% der Punkte erreicht (15% sind nicht die untere Grenze der Note „ausreichend").
- Die in den einzelnen Prüfungsteilen erhaltenen Punkte werden mit Hilfe einer zentralen Anleitung in Prüfungspunkte umgewandelt.

SCHRIFTLICHE PRÜFUNG

LESEVERSTEHEN

Das Ziel des Prüfungsteiles ist festzustellen, ob der Prüfling fähig ist, die in Alltagstexten vorkommenen authentischen Texte verschiedener Art selbstständig zu lesen, sie dem Zweck entsprechend zu verstehen.

Man unterscheidet mehrere Stufen des Leseverstehens (z.B. globales, selektives und ausführliches Verstehen). In der Prüfung können mehrere Stufen des Verstehens ermessen werden. Zur Lösung der Prüfungsaufgaben muss der Prüfling auch fähig sein, die Strategien der Verstehenszwecke zu verwenden.

Inhaltsstruktur

Die Prüfung misst, ob der Prüfling
- das Wesen des Textes versteht und
- dem Gedankengang des Textes verstehen und ihm folgen kann,
- die Schlüsselinformationen versteht (z.B. Personen, Zeit, Ort, Richtung, Menge),
- wichtige Informationen von unwichtigen trennen kann,
- Argumente für und gegen einen gegebenen Standpunkt versteht,
- für ein gegebenes Auffassungsziel die notwendigen datenartigen Information suchen kann,
- den Text seiner Kommunikationsfunktion entsprechend ausführlich versteht,
- die verschiedenen Lesestrategien verwenden kann (z.B. die Bedeutung unbekannter Wörter schlussfolgern),
- die tatsächliche Information von der Meinung unterscheiden kann.

Die in der Prüfung gelesene Texte sind:
- authentische Texte (manchmal gekürzt), die zum Zweck einer wahren Mitteilung entstanden sind,
- ein Ganzes bilden,
- sowohl inhaltlich als auch sprachlich von klarer Struktur,
- bei ihrer Auswahl ist der Teil Themenkreise richtungsgebend ,
- thematisch den Lebenserfahrungen und dem Allgemeininteresse des Lebensalters entsprechen
- zum Verstehen braucht man keine Kenntnisse, die über das allgemeine Bildungsniveau der Abiturprüfung hinausgehen,
- sie können wegen ihrer Authentizität Wörter, Ausdrücke beinhalten, deren Kenntnis auf der gegebenen Prüfungsstufe nicht gefordert werden. Ihr Verstehen ist aber zur erfolgreichen Lösung der gegebenen Aufgabe keine nötige Vorbedingung.

In der Prüfung können folgende Textarten vorkommen:
- funktionale Texte (z.B. Speisekarte, Fahrplan, Fernsehprogramm, Kinoprogramm, Programme, Gebrauchsanweisung, Formulare, Katalog, Fahrschein),
- informativ-instruktive Texte (z.B.: Aufzeichnung, Mitteilung, Aufruf, Anzeige, Plakate, Buchempfehlung),
- Privatbrief, offizieller Brief,
- Zeitungsartikel (z.B. Nachricht, Bericht, Reportage)
- populärwissenschaftliche Texte aus allgemein bekannten Themenkreisen,
- literarische Texte (z.B.: Auszüge aus Romanen und Dramen, Novellen, Gedicht, Dichtung, Märchen).

Charakterisieren der Aufgaben und Aufgabenreihen

In der Prüfung können folgende Aufgabentypen vorkommen:
- Auswahl der Antwort
- Behauptung richtig/falsch
- Aneinanderreihung (Titel und Text, Frage und Antwort, Person und Aussage usw.)

- Ordnen von Bildern, Ereignissen in der richtigen Reihenfolge auf Grund des Textes,
- Finden der Stelle eines aus dem Text herausgenommenen Satzes, Abschnittes,
- Teile des Textes der Reihenfolge nach ordnen,
- Lösung eines Lückentextes auf Grund des Textes,
- kurze Antwort auf offene Fragen,
- Anfertigen von Skizzen

Der Test hat laut Aufgabentypologie eine ungebundene Struktur, d.h. jeder aufgezählte Aufgabentyp kann darin vorkommen.

Der Prüfling muss 3 Aufgaben lösen, die zu den Aufgaben verwendeten Texte beinhalten insgesamt etwa 600 Wörter. Die Aufgabenreihe besteht aus 30 Fragen/Items.

Die einheitlich formulierten Aufgabendefinitionen werden in Deutsch geschrieben, ihr Sprachniveau ist aber niedriger als das zur Lösung nötige Sprachniveau.

Zur Lösung der Aufgaben darf kein Wörterbuch verwendet werden.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund der zentralen Korrektur- und Bewertungsanweisung. Wenn mehrere Antworten akzeptierbar sind, beinhaltet die Anweisung die durch den Text möglichen Antworten bzw. die Inhaltselemente, die für die richtige Antwort unentbehrlich sind.

Die Aufgaben werden ausschließlich nach inhaltlichen Gesichtspunkten bewertet, d.h. grammatische und Orthographiefehler werden nicht berücksichtigt.

Die in diesem Prüfungsteil erhaltenen Punkte werden mit Hilfe einer zentralen Anweisung in Prüfungspunkte umgewandelt.

SPRACHRICHTIGKEIT

Ziel der Prüfungsteils ist das Ermessen, ob der Prüfling über lexikalische, grammatische, semantische und pragmatische Kenntnisse verfügt, die ihn zur selbstständigen Kommunikation befähigen.

Inhaltsstruktur

Die Prüfung misst, ob der Prüfling fähig ist

- grundsätzliche grammatische Konstruktionen und lexikalische Elemente in Sätze einzufügen (Erkennen, Ergänzung, Schaffen),
- grundsätzliche grammatische Konstruktionen und lexikalische Strukturen in einfachen Texten sprachlich genau zu gebrauchen.

Im Prüfungsteil verwendete Texte oder Textteile

- authentische oder in kleinem Maße adaptierte Texte,
- bei der Auswahl ist der Teil Themenkreise richtungsgebend,
- thematisch entsprechen sie den Lebenserfahrungen und dem allgemeinen Interesse dieses Alterskreises,
- zum Verstehen braucht man keine das allgemeine Bildungsniveau des Abiturs überschreitenden Kenntnisse,
- der Schwierigkeitsgrad ist niedriger als der der Leseverstehensaufgaben,
- sie können wegen ihrer Authentizität Wörter, Ausdrücke beinhalten, deren Kenntnis auf der gegebenen Prüfungsstufe nicht verlangt wird. Ihr Verstehen ist aber zur erfolgreichen Lösung der gegebenen Aufgabe keine nötige Vorbedingung.

Charakterisieren der Aufgaben und Aufgabenreihen

In der Prüfung können folgende Aufgaben vorkommen:

- Ergänzen von Lückensätzen oder Texte durch Antwortwahl (die Auswahl der einen richtigen Lösung von vier Möglichkeiten),
- Identifizieren der Stelle des aus dem Text herausgenommenen Satzteiles mithilfe von Textkohersionsmitteln,
- Ergänzen eines Lückentextes selbstständig oder aus den im voraus angegebenen Wörtern,
- Einfügen gegebener, weitergebildeter Wörter und/oder deren konjugierter oder deklinierter Form in den Text.

Der Test hat laut Aufgabentypologie eine ungebundene Struktur, d.h. jeder angegebene Aufgabentyp kann darin vorkommen.

Die Aufgabenreihe besteht aus 3–4 Aufgaben, insgesamt aus 30 Items. Die zu den Aufgaben verwendeten Texte machen etwa 300–350 Wörter aus.

Die Aufgaben basieren auf Texten. Eine Aufgabe basiert auf Sätzen, damit können aber etwa 15% der erreichbaren Punkte erlangt werden.

Eine Aufgabe kann auch nach mehreren sprachlichen Erscheinungen fragen.

Die einheitlichen Aufgabendefinitionen werden in deutsch geschrieben, ihr Sprachniveau ist aber niedriger als das zur Aufgabenlösung nötige.

Zur Lösung der Aufgaben darf kein Wörterbuch verwendet werden.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund der zentralen Korrektur und Bewertungsanweisung, die alle möglichen richtigen Antworten beinhaltet.

Die in diesem Prüfungsteil erhaltenen Punkte werden mit Hilfe einer zentralen Anweisung in Prüfungspunkte umgewandelt.

HÖRVERSTEHEN

Ziel des Prüfungsteils ist zu ermessen, ob der Prüfling fähig ist auf dem gegebenen Sprachgebiet das allgemein angenommene oder davon wenig abweichende Sprechen entsprechend den normalen Verstehenszielen zu verstehen.

Die Prüfung misst die folgenden Stufen: globales Verstehen der Kommunikationsabsichten des Textes (globales Verstehen), nach gegebenen Gesichtspunkten Infomationen aus dem Text heraus suchen (selektives Verstehen). Die Prüfung misst das detaillierte Verstehen des Textes nicht.

Zur Lösung der Prüfung muss der Prüfling auch fähig sein, die den Verstehenszielen entsprechenden Strategien gebrauchen zu können.

Inhaltsstruktur

Die Prüfung misst, ob der Prüfling fähig ist,

- das Wesentliche des Textes zu verstehen,
- den Gedankengang des Textes zu verstehen und ihm zu folgen,
- die Schlüsselinformationen zu verstehen (z.B. Personen, Zeit, Ort, Richtung, Menge, Grund/Ursache),
- die zum Verstehensziel nötigen Angabeninformationen zu erfassen,
- die verschiedenen Strategien zu verwenden (z.B.: Folgerung auf die Bedeutung der unbekannten Wörter aus dem Kontext).

Texte in der Prüfung

- authentische oder in kleinem Maße adaptierte Texte, die zum Zweck normaler mündlicher Mitteilung zustande gekommen sind,
- Texte, die ein Ganzes bilden,
- Texte, deren Länge und Inhalt das Gedächtnis des Prüflings nicht überflüssigerweise belasten,
- Texte, deren akustische Qualität einwandfrei ist,
- sie werden in normalem Sprechtempo von Muttersprachlern vorgetragen,
- bei ihrer Auswahl ist der Teil Themenkreise maßgebend,
- thematisch entsprechen sie den Lebenserfahrungen und dem allgemeinen Bildungskriterien,
- zu ihrem Verständnis sind keine Kenntnisse erforderlich, die über das Bildungsniveau der Abiturprüfung hinaus gehen,
- sie können wegen ihrer Authentizität Wörter, Ausdrücke beinhalten, deren Kenntnis auf dem gegebenen Niveau nicht verlangt wird. Ihr Verstehen aber ist zur erfolgreichen Lösung der gegebenen Aufgabe keine nötige Voraussetzung.

Textarten, die in der Prüfung vorkommen können:

- öffentliche Ankündigungen, Mitteilungen (z.B. auf dem Bahnhof, auf dem Flughafen, im Warenhaus),
- aufgenommene Telefontexte (z.B.: Anrufbeantworter, Informationsdienste: Verkehrinformation, Öffnungszeiten, Fahrplan),
- Anweisungen (z.B.: auf der Straße, auf dem Flughafen, auf dem Bahnhof),
- Mitteilungen durch Medien (z.B. Wetterbericht, Werbung, Programme, Kurznachricht),
- Gespräche, Telefongespräche,

- Reportage, Interviews,
- Berichte,
- populärwissenschaftliche Texte über allgemeine Themen,
- belletristische Texte: kurze Prosaauszüge, Gedichte (vorgelesen), vertonte Gedichte.

Charakteristika der Aufgaben und Aufgabenreihen

In der Prüfung können die folgenden Aufgabentypen vorkommen:
- Antwortauswahl
- Behauptung richtig/falsch
- einander zuordnen (z.B. Person und Aussage, Auswahl von Bildern zum Text),
- Feststellen der Reihenfolge von Ereignissen,
- Ausfüllen von Drucksachen und Formularen,
- Ausfüllen von Tabellen,
- Ergänzen von Lückensätzen,
- offene Fragen mit kurzer Antwort.

Der Test hat gemäß Aufgabentypologie eine ungebundene Struktur, d.h. jeder angegebene Aufgabentyp kann darin vorkommen.

Die Aufgabenreihe besteht etwa 20–25 Items.

Der Test enthält 2 Aufgaben. *In der ersten Aufgabe* hört sich der Prüfling einen kurzen informativen Text an (z.B. Wetterbericht, Wegbeschreibung, Programmangebot, Werbung, Information über Öffnungszeiten). Die Gesamtdauer macht etwa 2–3 Minuten aus. Die Aufgaben fragen nach den wichtigsten Informationen des Textes.

In der zweiten Aufgabe hört sich der Prüfling einen anspruchsvolleren Text mit einer Dauer von 3–4 Minuten an (Interview, Meinungsausführung). Statt eines längeren Textes können auch 2–3 kürzere Texte mit ähnlichem Thema vorkommen.

Der Prüfling hört sich jeden Text zweimal an.

Die einheitlichen Aufgabendefinitionen werden in Deutsch geschrieben, ihr Sprachniveau ist aber niedriger als das zur Lösung der Aufgabe nötige.

Die Tonaufnahme enthält die Aufgabendefinition, zweimal die Texte sowie die zum Lesen und zur Lösung der Aufgaben nötigen Pausen. Die auf der Tonaufnahme hörbaren und auf dem Aufgabenblatt lesbaren Aufgabendefinitionen stimmen wortwörtlich überein.

Zur Lösung der Aufgaben darf kein Wörterbuch verwendet werden.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund der zentralen Korrektur- und Auswertungsanweisung. Wenn mehrere Antworten akzeptierbar sind, beinhaltet die Anweisung die sich aus dem Text ergebenden möglichen Antworten bzw. die Inhaltselemente, die in der richtigen Antwort unentbehrlich sind.

Die Aufgaben werden ausschließlich nach inhaltlichen Gesichtspunkten bewertet, d.h. grammatische und Orthographiefehler werden nicht berücksichtigt.

Die Umrechnung der in diesem Teil erreichten Punkte in Prüfungspunkte erfolgt mithilfe der zentralen Anweisung.

SCHREIBFERTIGKEIT

Ziel des Prüfungsteiles ist zu ermessen, auf welchem Niveau sich der Prüfling in der deutschen Sprache schriftlich ausdrücken kann bzw. wie er schriftliche Aufgaben zur Verwirklichung verschiedener Kommunikationsziele lösen kann.

Inhaltsstruktur

Die Prüfung misst, ob der Prüfling fähig ist
- sich in den gegebenen Situationen und Rollen zu äußern bzw. die gegebenen Kommunikationsabsichten zu verwirklichen (siehe *Kommunikationssituation und Absichten*),
- Texte verschiedener Art über Themen aus dem Teil *Themenkreise* zu schreiben,
- kohärente Texte zu schreiben (mit Voraus- und Rückweisung, grundsätzlichen Synonymen und Konjunktionen),

- seine Aussage logisch und den Anforderungen der gegebenen Textart entsprechend zu ordnen sowie das Schriftwerk entsprechend aufzubauen und zu gliedern,
- der Textsorte, der Mitteilungsabsicht, dem Verhältnis zum Adressaten den entsprechenden Stil und Ton zu finden,
- ein den Formeigenschaften der gegebenen Textart entsprechendes Schriftwerk zu schaffen,
- sich so auszudrücken, dass durch eventuelle grammatische Ungenauigkeiten, Wortgebrauch das Verstehen nicht behindert wird.

Der Prüfling soll Texte schaffen,
- die mit wahrer Kommunikationsabsicht entstehen,
- die für den Leser klar und verständlich sowie geeignet sind, das Kommunikationsziel zu erreichen,
- bei denen die Textart festgelegt ist,
- die thematisch den Lebenserfahrungen und dem Interesse dieses Alters entsprechen,
- die zum Schreiben keine das Abitur überschreitenden Kenntnisse erfordern.

In der Prüfung sind folgende Textarten zu schaffen:
- Nachricht, Merkzettel,
- kurze, private Mitteilung,
- Tagebucheintragung,
- Ansichtskarte,
- Einladung,
- privater oder offizieller Brief,
- Analyse – nach gegebenen Gesichtspunkten – eines Werkes: Prosaauszug, Auszug aus einem Drama, lyrisches Werk
- Beschreibung, Vergleich von Bildern, Bilderreihen.

Aufbau der Aufgaben und der Aufgabenreihe

Die Aufgaben basieren auf den Listen *Kommunikationssituationen* sowie *Themenkreise*.

Beim Messen der Schreibfähigkeit werden wahre Kommunikationssituationen geschaffen, d.h. die Situation, in der das Schriftwerk entsteht, wird angegeben, die dazu passende Textsorte genannt, ebenso das Ziel, das Thema und der Adressat des Schriftwerkes sowie die Art des Verhältnisses zwischen Schreiber und Leser. All dies bestimmt Stil und Ton des Textes.

In der Prüfung können folgende Aufgabetypen vorkommen:
- Textproduktion auf Grund einer gegebenen Situation nach gegebenen Gesichtspunkten,
- Textproduktion auf Grund verbaler Hilfsmittel (z.B. persönliche Notizen, Nachrichten, Briefe, Artikel, Aufrufe, Inserate, Werbeblätter, Prosa- und Dramenauszüge, Gedichte, Lieder usw.) und/oder Reaktion darauf,
- Textproduktion auf Grund visueller Hilfsmittel (z.B. Abbildungen, Bilder, Gemälde, Statuen, Gebäude, Volkstracht, Fotos, Bilderreihen, Graphiken, Tabellen usw.).

Die richtungsweisenden Gesichtspunkte geben die Unterpunkte des Themas an, die verbalen und visuellen Hilfsmittel bieten Gedanken- und/oder sprachliche Hilfe zur Ausarbeitung des Themas.

Der Prüfungsteil besteht aus zwei Aufgaben. *Die erste Aufgabe* ist ein kürzerer, Trans- und Interaktionstext. Der Prüfling formuliert – auf verbale und/oder visuelle Hilfsmittel reagierend – eine Mitteilung von 40–50 Wörtern (z.B.: Ansichtskarte, e-Mail, Tagebucheintragung, Nachricht, Merkzettel).

Die zweite Aufgabe ist die Formulierung eines längeren Textes mit Meinungsausführung. Der Prüfling reagiert schriftlich in einem Text von 250–300 Wörtern auf einen kurzen Brief, ein Inserat oder auf einen ähnlichen informativen Text, oder er analysiert einen Werkteil nach angegebenen Gesichtspunkten oder er vergleicht Bilderreihen. Im Text soll der Prüfling fünf gegebene Richtungspunkte erörtern. Diese können in beliebiger Reihenfolge ausgearbeitet werden.

Die Aufgabenbestimmung, die richtungsweisenden Gesichtspunkte und die Hilfsmittel werden in der Sprache der ungarndeutschen Minderheit geschrieben, ihr Sprachniveau ist niedriger als das der rezeptiven Prüfungsteile.

Zur Lösung der Aufgaben darf das deutsche Rechtschreibwörterbuch verwendet werden. Die Toleranzgrenze gegen grammatische, lexikalische und Rechtschreibfehler liegt höher als bei der Oberstufe.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund der zentralen Korrektur- und Bewertungsanweisung. Die Bewertung der Leistung des Prüflings wird nach 4 Kriterien (Erfüllung des kommunikativen Zieles, grammatische Strukturen, Wortschatz, Satz- und Textkohäsion) mithilfe einer achtstufigen analytischen Skala (0–7) durchgeführt.

Die zwei Aufgaben werden gemeinsam bewertet. Maximale Gesamtpunktzahl: 56, die erste Aufgabe beträgt 1/3, die zweite 2/3.

MÜNDLICHE PRÜFUNG

SPRECHFERTIGKEIT, MINDERHEITENINHALT

Der Prüfungsteil hat das Ziel festzustellen, ob der Prüfling fähig ist, seine Gedanken auf dem sprachlichen Niveau, das in den Abituranforderungen festgelegt ist, in deutscher Sprache mündlich auszudrücken und ein den wahren Kommunikationsabsichten entsprechendes Gespräch zu führen.

In der Prüfung wird ermessen, in welchem Maße und in welcher Qualität der Prüfling zur mündlichen Trans- und Interaktion fähig ist, deren Teile sowohl rezeptive als auch produktive Fertigkeiten (Sprechverstehen, Sprechfähigkeit) sind. Der Prüfling soll fähig sein, sowohl ein Thema selbstständig auszuführen als auch am Gespräch interaktiv teilzunehmen.

Die Thesenreihe der zweiten Aufgabe besteht aus 15 Thesen. Die Thesenreihe bearbeitet Literatur, Kultur und Sprache der ungarndeutschen Minderheit auf Grund der Abschnitte *Themenkreise, grammatische Strukturen, Wortschatz.*

In diesem Prüfungsteil werden die Aufgaben auf Grund zentraler Anweisungen von den prüfenden Lehrern erarbeitet.

Zur Lösung der Aufgabe darf kein Wörterbuch verwendet werden. Zur Vorbereitung dürfen aber literarische Textsammlungen, Bände benutzt werden. Blätter zum Notizen müssen mit dem Schulstempel versehen werden.

Inhaltsstruktur

Die Prüfung ermisst, ob der Prüfling fähig ist,

- sich in den gegebenen Situationen und Rollen zu äußern bzw. die angegebenen Kommunikationsabsichten zu verwirklichen (siehe Teil *Kommunikationssituationen und -absichten*),
- an Gesprächen über gegebene Themen (Literatur, Kultur, Sprache) teilzunehmen (siehe Teil *Themenkreise*),
- seine Aussage verständlich und zusammenhängend auszudrücken,
- so zu sprechen, dass seine Aussprache, Intonation und sein Sprechtempo das Verstehen nicht behindern,
- einfache Kommunikationsstrategien zu verwenden,
- beim Sprechen die Grundlagen der zielsprachlichen Höflichkeit und des entsprechenden Stils zu verwenden,
- sich so ausdrücken, dass eventuelle grammatische und lexikalische Ungenauigkeiten das Verstehen nicht behindern.

Charakteristika der Aufgaben und Aufgabenreihen

Die Situationen und Rollen der Prüfungsaufgaben basieren auf den Listen Kommunikationssituationen und -absichten, Themenkreise, Kenntniskreise, grammatische Strukturen, Wortschatz.

Die Aufgaben entsprechen thematisch den Lebenserfahrungen und dem Interesse des Alters, ihre Lösung verlangt keine das Abitur überschreitende Kenntnisse.

Die Aufgabendefinition gibt die Situation und die Beschreibung der Rolle des Prüflings eindeutig an.

Im Prüfungsgespräch spielt der Prüfling die aktive Rolle.

In der Prüfung können folgende Aufgabentypen vorkommen:

- Rollenspiel,
- selbstständige Themenausführung auf Grund verbaler und/oder visueller Hilfsmittel.

Der Prüfungsteil beginnt mit einem kurzen Einführungsgespräch. Ziel der Fragen ist, den Prüfling auf den Gebrauch der deutschen Sprache einzustimmen. Das hier Verlautete zählt nicht zur Prüfungsleistung.

Die Prüfung besteht aus zwei Teilen. Die Aufgaben werden von Prüfling gezogen, die Vorbereitungszeit beträgt 10 Minuten. Die mündliche Prüfung dauert 15 Minuten.

In der *ersten Aufgabe* soll der Prüfling an einer, dem Alltagsleben ähnlichen Situation teilnehmen, in der sein Partner der Prüfer ist. Die Aufgabe besteht also darin, dass der Prüfling am Gespräch interaktiv teilnimmt, entsprechende Fragen stellt bzw. auf die gestellten Fragen entsprechende Antworten gibt.

In der zweiten Aufgabe soll der Prüfling auf Grund gegebener Gesichtspunkte ein literarisches oder sprachliches Thema oder ein mit der Kultur der Ungarndeutschen zusammenhängendes Thema ausführlich und zusammenhängend erörtern. Das verwendbare Hilfsmaterial kann eine Bild, ein Foto, eine Abbildung, eine Landkarte oder ein kurzer geschriebener Text sein.

Die Aufgabenbestimmung und die verbalen Hilfsmittel wurden in deutscher Sprache geschrieben, ihr Sprachniveau ist niedriger als das Niveau der Prüfungsteile für rezeptive Fertigkeiten. Die visuellen Hilfsmittel repräsentieren den Kulturkreis der deutschen Minderheit.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund einer auf vier Kriterien basierenden, achtstufigen, analytischen Skala (Kommunikationsauswirkung: a) in welchem Maße kann er seine Gedanken selbstständig ausdrücken, b) wie fließend ist sein Sprachstil c) wie relevant sind seine Äußerungen vom Gesichtspunkt der Aufgabenlösung aus; Grammatik und Kohärenz; Wortschatz; Lautbildung, Akzent, Intonation). Die zwei Aufgaben werden gemeinsam bewertet.

Für ein Auswertungskriterium dürfen maximal 7 Punkte gegeben werden, so ist die in der mündlichen Prüfung maximal erreichbare Punktzahl 28.

OBERSTUFEPRÜFUNG

DIE STRUKTUR DER PRÜFUNG

Die schriftliche Prüfung dauert 240 Minuten, die mündliche 10–15 Minuten.

Die folgende Tabelle zeigt die Prüfungsteile in der Abwicklungsreihe sowie die Dauer der einzelnen Prüfungsteile und deren etwaiges Verhältnis bei der Bewertung.

	Prüfungsteil	**Dauer (min.)**	**Anteil (%)**	**Punkte**
Schriftliche prüfung	Leseverstehen	70	20	30
	Sprachrichtig-keit	50	20	30
Pause				
	Hörverstehen	30	20	30
	Schreibfähig-keit	90	20	30
Mündliche prüfung	Sprachfähig-keit	20	20	30
Insgesamt:		-----	100	150

In keinem Prüfungsteil darf das Wörterbuch benutzt werden, da der Prüfling über seine tatsächlichen Kenntnis Rechenschaft ablegen soll. Die Oberstufenprüfung beinhaltet 2 Sprachstufen: B2–C1 der Skala des Europarates. Zum Ermessen voneinander abweichender Fähigkeiten- und Wissensebenen wird das Prinzip der Stufenweisigkeit verwendet. Die Aufgabenreihen werden so zusammengestellt, dass auch die Schüler auf der Stufe B2 die Prüfung ablegen können.

Bewertung

- Die einzelnen Prüfungsteile werden voneinander unabhängig bewertet.
- In jedem Prüfungsteil wird nur die gezielte ermessene Fertigkeit bewertet.
- Vorbedingung einer erfolgreichen Prüfung ist, dass der Prüfling in allen fünf Prüfungsteilen mindestens 15% der erreichbaren Punktzahl erlangt (15% sind nicht die untere Grenze der Note „ausreichend")
- Die Bewertung jedes Prüfungsteiles erfolgt auf Grund zentral ausgearbeiteter Korrektur- und Bewertungsanweiser.
- Die Bewertungsanweiser für Leseverstehen, Hörverstehen und Sprachrichtigkeit beinhalten die möglichen akzeptablen Antworten.
- Die Bewertung für die Prüfungsteile Schreibfertigkeit und Sprechfertigkeit wird auf Grund zentral ausgearbeiteter analytischer Skalen durchgeführt.
- die in den einzelnen Prüfungsteilen erhaltenen Punkte werden auf Grund eines zentralen Anweisers in Prüfungspunkte umgerechnet.

SCHRIFTLICHE PRÜFUNG

LESEVERSTEHEN

Das Ziel des Prüfungsteiles ist festzustellen, ob der Prüfling fähig ist, die in den Alltagstexten vorkommenen authentischen Texte verschiedener Art selbstständig zu lesen und das wahre Leseziel in entsprechender Tiefgründigkeit zu verstehen.

Man unterscheidet mehrere Stufen des Leseverstehens (z.B. globales, selektives und ausführliches Verstehen). In der Prüfung können mehrere Stufen des Verstehens ermessen werden. Zur Lösung der Prüfungsaufgaben muss der Prüfling auch fähig sein, die Strategien der Verstehenszwecke zu verwenden.

Inhaltsstruktur

ist gleich wie bei der Mittelstufenprüfung

Der Unterschied zwischen den zwei Ebenen liegt in der Art der Annährung an das gegebene Thema, im Umfang der Texte, in der inhaltlichen und sprachlichen Komplexität sowie im unterschiedlichen Schwierigkeitsgrad der Aufgaben.

Charakteristika der Aufgaben und Aufgabenreihen

- Antwortwahl,
- Bilder, Ereignisse auf Grund vom Text der Reihenfolge nach zu ordnen,
- Identifizierung einer Tatsache, Angabe, Feststellung, eines Argumentes, Gesichtspunktes usw., die im Text direkt zu finden sind,
- das Verhältnis des Ganzen von Text und Titel,
- Bedeutung des Textganzen,
- Textstruktur, durch den Aufbau vermittelte Bedeutung,
- Notizen machen,
- kurze Zusammenfassung des Textes.

Der Test hat gemäß Aufgabentypologie eine ungebundene Struktur, d.h. jeder aufgezählte Aufgabentyp kann darin vorkommen.

Der Prüfling muss 1–3 Aufgaben lösen, die zu den Aufgaben verwendeten Texte beinhalten insgesamt etwa 1200 Wörter. Die Aufgabenreihe besteht aus 25–30 Items.

Die einheitlich formulierten Aufgabendefinitionen werden in deutscher Sprache geschrieben, ihr Sprachniveau ist aber niedriger als das zur Lösung nötige Sprachniveau.

Zur Lösung der Aufgaben darf kein Wörterbuch verwendet werden.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund der zentralen Korrektur- und Auswertungsanweisung. Wenn mehrere Antworten akzeptierbar sind, beinhaltet die Anleitung die sich aus dem Text ergebenden möglichen Antworten bzw. die Inhaltselemente, die in der richtigen Antwort unentbehrlich sind.

Die Aufgaben werden ausschließlich nach inhaltlichen Gesichtspunkten bewertet, d.h. grammatische und Ortographiefehler werden nicht berücksichtigt.

Die in diesem Prüfungsteil erhaltenen Punkte werden mit Hilfe einer zentralen Anweisung in Prüfungspunkten umgerechnet.

SPRACHRICHTIGKEIT

Ziel der Prüfungsteilermessung ist festzustellen, ob der Prüfling über lexikalische, grammatische, semantische und pragmatische Kenntnisse verfügt, die ihn zur selbstständigen Kommunikation befähigen.

Inhaltsstruktur

Durch die Prüfung wird ermessen, ob der Prüfling fähig ist

- abwechlungsreiche grammatische Konstruktionen und lexikalische Elemente in einen Satz einzufügen (Erkennen, Vervollständigung, Schaffen),
- grammatische und lexikalische Elemente auch in komplexen Texten sprachlich kompetent zu verwenden.

Die im Prüfungsteil verwendeten Texte oder Textauszüge wie Mittelstufenprüfung.

Der Unterschied zwischen den zwei Ebenen liegt in der Komplexität der grammatischen und lexikalischen Strukturen und im unterschiedlichen Schwierigkeitsgrad der Aufgaben. In der Oberstufenprüfung ist der Prüfling fähig, abwechslungsreichere und komplexere grammatische und lexikalische Strukturen zu erkennen und sie genau zu verwenden.

Charakteristika der Aufgaben und Aufgabenreihe

Wie bei Mittelstufenprüfung.

Der Test hat der Aufgabentypologie gemäß eine unabhängige Struktur, d.h. jeder aufgezählte Aufgabentyp kann darin vorkommen.

Die Aufgabenreihe besteht aus 4–5 Aufgaben, etwa aus 40 Items, der Umfang der verwendeten Texte beinhaltet etwa 600 Wörter.

Alle Aufgaben basieren auf Texten.

Eine Aufgabe kann auch nach mehreren sprachlichen Phänomen fragen.

Die einheitlich formulierten Aufgabendefinitionen werden in deutscher Sprache geschrieben, ihr sprachliches Niveau ist niedriger als das zur Aufgabenlösung nötige.

Zur Aufgabenlösung darf kein Wörterbuch verwendet werden.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund der zentralen Korrektur- und Auswertungsanweisung. Die in diesem Prüfungsteil erhaltenen Punkte werden mit Hilfe einer zentralen Anweisung in Prüfungspunkte umgerechnet.

HÖRVERSTEHEN

Wie bei Mittelstufenprüfung.

Inhaltsstruktur

Die Prüfung ermisst, ob der Prüfling fähig ist,
wie bei Mittelstufenprüfung

- Für- und Gegenargumente eines gegebenen Standpunktes zu verstehen,
- den Ton des Textes zu erkennen, auf das Verhältnis der Sprechenden zueinander zu schlussfolgern.

Texte in der Prüfung
wie bei Mittelstufenprüfung

In der Prüfung können folgende Textarten vorkommen
wie in der Mittelstufenprüfung.

Der Unterschied zwischen den zwei Ebenen liegt in der Weise der Annährung an das gegebene Thema, im Umfang der Texte, in der inhaltlichen und sprachlichen Komplexität sowie im unterschiedlichen Schwierigkeitsgrad der Aufgaben.

Der Schwierigkeitsgrad kann auch durch weitere Faktoren beeinflusst werden, wie das Sprechtempo, Zahl der Sprechenden, Artikulation, Hintergrundgeräusche.

Bei der Oberstufe können auch Texte vorkommen, die sich dem gegebenen Thema verallgemeinert nähern, eventuell nuancierte Mitteilungen und Gegenmeinungen beinhalten.

In der Oberstufenprüfung können auch zusammengesetztere, ausgewähltere Formen der Standardsprache vorkommen.

Charakteristika der Aufgaben und Aufgabenreihe

Wie bei Mittelstufenprüfung.

Der Test hat der Aufgabentypologie gemäß eine ungebundene Struktur, d.h. jeder aufgezählte Aufgabentyp kann darin vorkommen.

Der Prüfling hört sich 2–3 Texte an, deren Gesamtdauer 8–10 Minuten ausmacht. Der Test beinhaltet 2–3 Aufgaben, etwa 25 Items.

Der Prüfling kann sich jeden Text zweimal anhören.

Die einheitlichen Aufgabendefinitionen werden in Deutsch geschrieben, ihr Sprachniveau ist aber niedriger als das zur Lösung der Aufgabe nötige.

Die Tonaufnahme enthält die Aufgabendefinition, zweimal die Texte, sowie die zum Lesen und zur Lösung der Aufgaben nötigen Pausen. Die auf der Tonaufnahme hörbaren und auf dem Aufgabenblatt lesbaren Aufgabendefinitionen stimmen wortwörtlich überein.

Zur Lösung der Aufgaben darf kein Wörterbuch verwendet werden.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund der zentralen Korrektur- und Auswertungsanweisung. Wenn mehrere Antworten akzeptierbar sind, beinhaltet die Anleitung die sich aus dem Text ergebeneden möglichen Antworten bzw. die Inhaltselemente, die in der richtigen Antwort unentbehrlich sind.

Die Aufgaben werden ausschließlich nach inhaltlichen Gesichtspunkten bewertet, d.h. grammatische und Orthographiefehler werden nicht berücksichtigt.

Die Umrechnung der in diesem Teil erreichten Punkte in Prüfungspunkte erfolgt mit Hilfe der zentralen Anweisung.

SCHREIBFERTIGKEIT

Ziel des Prüfungsteiles ist festzustellen, auf welcher Ebene sich der Prüfling in deutscher Sprache schriftlich ausdrücken bzw. schriftliche Aufgaben zur Verwirklichung verschiedener Kommunikationsziele lösen kann.

Inhaltsstruktur

Die Prüfung ermisst, ob der Prüfling fähig ist,
wie bei Mittelstufenprüfung, ferner
- seine Gedanken sprachlich richtig und genau auszudrücken,
- seinen Standpunkt und seine Argumente konsequent, kompakt und nuanciert auszuführen.

Der Prüfling muss folgende Textarten schaffen
wie bei Mittelstufenprüfung, ferner
- Argumentieren über sprachliche, literarische und kulturelle Fragen (die Aufgabe beinhaltet einen Textauszug),
- Vergleich zweier Texte nach gegebenen Gesichtspunkten. Die Aufgabe gibt die hervorgehobenen Gesichtspunkte (thematisch, stilistische) an. Unter den Texten kann auch die jeweilige zeitgenössische Literatur vorkommen.

Der Unterschied zwischen den zwei Ebenen liegt in der Weise der Annährung an die Themen, im Umfang der zu schaffenden Texte, in den Charakterzügen der sprachlichen Formulierung.

Der Prüfling in der Oberstufenprüfung ist fähig, sich dem gegebenen Thema auch im Allgemeinen zu nähern und es als umfassendes Problem erörtern.

Für die sprachliche Formulierung ist charakteristisch, dass der Prüfling in der Oberstufe ausführlich, mit einem gewählten Wortschatz und anspruchsvollen sprachlichen Strukturen schreibt.

Aufbau der Aufgaben und der Aufgabenreihe

Die Aufgaben basieren auf Kommunikationssituationen und -absichten sowie Themenkreise.
Wie bei Mittelstufenprüfung.

In der Prüfung können folgende Aufgabentypen vorkommen:
- Der Prüfling reagiert auf gegebene verbale und/oder visuelle Hilfsmittel nach angegebenen Gesichtspunkten.

Der Prüfungsteil besteht aus 2 Aufgaben. In der ersten Aufgabe reagiert der Prüfling schriftlich auf einen informativen Text, indem er einen Text mit etwa 100 Wörter schreibt.

In der zweiten Aufgabe kann der Prüfling unter zwei Themen wählen. Über das ausgewählte Thema hat er einen Text mit etwa 300–350 Wörtern nach gegebenen Gesichtspunkten zu schreiben, er muss auch seine Meinung anführen.

Die Aufgabenbestimmung, die richtungsgebenden Gesichtspunkte und die Hilfsmittel werden in deutscher Sprache geschrieben, ihr Sprachniveau ist niedriger als das der rezeptiven Prüfungsteile.

Bewertung

Allgemeine Kriterien:
- Kriterien der inhaltlichen Darstellung: Verstehen des Themas, sprachliche und literarische Allgemeinbildung, kulturgeschichtliche Assoziationen, persönliche Stellungnahme, Weltkenntnis, Wesenhervorheben,
- Kriterien der Textstrukturiertheit: Entsprechung der verlangten Gattung, Gliederung, strukturelle Proportionalität, Einhalten des Umfanges,
- Kriterien der sprachlichen Qualität des Textes: sichere Kenntnis der standardsprachlichen Norm: Grammatik, Wortschatz, Rechtschreibung, korrekter Vortrag, leserliche Handschrift, ordentliches Schriftbild.

Die Bewertung wird mithilfe einer zentralen Korrektur- und Bewertungsanweisung durchgeführt.
Die Bewertung der zwei Aufgaben erfolgt gemeinsam.

MÜNDLICHE PRÜFUNG

SPRECHFERTIGKEIT, MINDERHEITENINHALT

Wie bei Mittelstufenprüfung.

Die Thesenreihe der zweiten Aufgabe besteht aus 20 Thesen. Die Thesenreihe bearbeitet die Literatur, Kultur und Sprache der ungarndeutschen Minderheit auf Grund des Kapitels *Themenkreise, Wissenskreise, grammatische Strukturen, Wortschatz.*

In diesem Prüfungsteil werden die Aufgaben auf Grund zentraler Anweisungen vom prüfenden Lehrern erarbeitet.

Zur Lösung der Aufgabe darf kein Wörterbuch verwendet werden. Zur Vorbereitung ist aber die Verwendung von literarischen Textsammlungen, Bänden erlaubt. Das Papier zum Notizenschreiben muss mit dem Schulstempel versehen werden.

Inhaltsstruktur

Wie bei Mittelstufenprüfung, ferner soll der Prüfling
- seine Gedanken nuanciert ausdrücken, seinen Standpunkt, seine Argumente fließend, konsequent und kompakt ausführen,
- mit einer Aussprache, einem Akzent und Tempo sprechen, damit seine Rede gut verstanden werden kann,
- abwechslungsreiche Kommunikationsstrategien zu verwenden,
- seine Gedanken hinsichtlich Sprachrichtigkeit genau ausdrücken,
- mit einer anspruchsvollen Satzkonstruktion sprechen, damit sie einer komplizierteren Gedankenweise entsprechen.

Der Unterschied zwischen den zwei Ebenen liegt in der Weise der Annährung an die Themen und im Niveau der sprachlichen Leistung, d.h. in den Charakterzügen der sprachlichen Umformung.

In der Oberstufenprüfung kann der Prüfling über das gegebene Thema auch verallgemeinert sprechen und seine Meinung ausführen.

Für die sprachliche Formulierung ist charakteristisch, dass sich der Prüfling ausgewählter und nuancierter ausdrückt.

Charakteristika der Aufgaben und Aufgabenreihe

Wie bei Mittelstufenprüfung.

In der Prüfung können folgende Aufgabentypen vorkommen:
- Diskussion (Meinungsunterschiede zeigen und überwinden),
- Selbstständige Themenerörterung auf Grund verbaler und/oder visueller Hilfsmittel.

Der Prüfungsteil beginnt mit einem kurzen Einführungssgespräch. Wie bei Mittelstufenprüfung.

Die Prüfung besteht aus 2 Aufgaben. Die Aufgaben werden vom Prüfling gezogen, die Vorbereitungszeit beträgt 10 Minuten. Die Prüfung dauert 15 Minuten.

In der ersten Aufgabe interpretiert der Prüfling ein oder mehrere deutschsprachige Zitate und führt seine Meinung dazu aus, dabei muss er auch auf die die Diskussion stimulierenden Bemerkungen des Prüfers reagieren.

In der zweiten Aufgabe hat der Prüfling ein Thema über Literatur, Sprache oder über Kultur der ungarndeutschen Minderheit ausführlich und zusammenhängend zu erörtern, und zwar auf Grund gegebener Gesichtspunkte. Als Hilfsmit-

tel können Bilder, Fotos, Abbildungen, Landkarten oder kurze geschriebene Texte dienen. Der Prüfer kann im Voraus bestimmte weitere Fragen stellen, die die Meinungsäußerung stimulieren.

Die Aufgabendefinition und die verbalen Hilfsmittel wurden in der deutschen Minderheitensprache geschrieben, ihr sprachliches Niveau ist niedriger als das der rezeptiven Prüfungsteile.

Bewertung

Allgemeine Bewertungskriterien:

- Inhalt: Themenentfaltung, Orientiertheit in Sprache, Literatur und Kultur, entsprechender Wortgebrauch, Problemempfindlichkeit, genauer Vortrag eines dem Thema entsprechenden Textes
- Vortragsweise: dem Thema entsprechender klarer Aufbau, klare sprachliche Form, Wesenhervorheben.

Die Bewertung erfolgt auf Grund einer zentral ausgearbeiteten analytischen Skala, die auch die ausführliche Beschreibung der Gesichtspunkte enthält.

Die Aufgaben werden gemeinsam bewertet.

DEUTSCHE MINDERHEITENSPRACHE UND -LITERATUR

I. DETAILLIERTE BESCHREIBUNG DER PRÜFUNGSANFORDERUNGEN

A) KOMPETENZEN

MITTELSTUFE UND OBERSTUFE

1. Leseverstehen
   - 1.1 Informationsverarbeitung und Beurteilung
     Zielgerichtete und kritische Nutzung von Informationen: Auswahl und Neugestaltung in Bezug auf das Thema und das Leseziel
     - 1.1.1 Kenntnisse über Printmedien und elektronische Informationsquellen und deren Nutzung (z.B. ein- und zweisprachige Wörterbücher, Anthologien, Lexikon und elektronische Presse usw.)
     - 1.1.2. Nutzung von lexikalisch-grammatischen und literarischen Kompetenzen zur Analyse, Produktion und zum Vergleich und zur Beurteilung von Texten in Printmedien und elektronische Informationsquellen
     - 1.1.3 Entwicklung von persönlichen Stellungnahmen zu Gedanken, Wissensbeständen und Meinungen
   - 1.2 Analyse von literarischen und nichtliterarischen Texten
     - 1.2.1 Anhand von Analyse, Vergleich und Wertung belletristischer, journalistischer und Übungstexte Beschreiben von Gedankengängen, Ausdrucksweisen und die Kennzeichnung der Gattung, Textgestalt, grammatischen Struktur und des Stils sowie deren Funktionen
     - 1.2.2 Die Identifizierung dessen, das Verständnis und die Präsentation dafür, dass Literatur Träger und Ausdruck für unterschiedliche Epochen und menschliche Erfahrungen/Wahrnehmungen, Denkweisen und ethische Überlegungen ist
     - 1.2.3 Erkenntnis des aufeinander verweisenden Bedeutungsunterschieden innerhalb und zwischen Texten
     - 1.2.4 Erfassung des kommunikativen Kontextes als Ziel von geschriebenen Mitteilungen und Veröffentlichungen
       Erkenntnis und Rekonstruierung von Autorauffassungen und –meinungen, Einschätzung und Wertung von des Grundgedankens und der Kohärenz der Aussagen
     - 1.2.5 Sachliche oder individuelle Reaktion zur Lektüre anhand vorgegebener Gesichtspunkte zum Ausdruck bringen

2. Schriftliche Textproduktion
   Ausdruck von persönlicher Meinung; Orientiertheit und Kenntnisse in verschiedenen Themenbereichen und Gattungen beruhend auf einem umfangreichen Lektürewissen;
   - 2.1 Anfertigung von Berichten, argumentierenden und essayartigen Texten zum angegebenen Thema
   - 2.2 Selbstständige Textproduktion anhand von formulierungstechnischen Schritten um Erstellen eines Aufsatzes „von der Idee bis zur Ausführung’’, inbegriffen Selbstkontrolle und Fehlerkorrektur
   - 2.3 Ziel ist eine dem Gegenstand angemessene und stilgerechte Darlegung unter Anwendung der Normen der Standardsprache und sicherer Orthografiekenntnisse bei übersichtlichem, lesbarem Schriftbild
   - 2.4 Schriftliche Erörterung von Fragen und Problemen, eigenständige Meinungsäußerung, Formulierung von Standpunkten und Schlussfolgerungen anhand argumentativer Methoden
   - 2.5 Anfertigung offizieller Textsorten (z.B. Brief, Lebenslauf, Bewerbung) unter Anwendung struktureller, inhaltlicher und sprachlicher Normen

3. Kommunikation/mündliche Textproduktion
   - 3.1 Der Gesprächssituation und dem -thema entsprechend unter Einhaltung der sprachlichen Normen selbstständig ausgedrückte Äußerung
   - 3.2 Anwendung von vielfältigen Kommunikationsstrategien unter Einhaltung der phonetischen, grammatischen bzw. grammatikalischen Regeln

4. Umgang mit Begriffen
   - 4.1 Formell stichhaltiges Vorstellen und zutreffender Vortrag von Textanalysen, Leseerlebnissen und persönlichen Stellungnahmen
   - 4.2 Selbstständiger Gebrauch von moralischen, ästhetischen, poetischen und stilistischen Begriffen entsprechend der Gesprächssituation

B) WISSENSBEREICHE

OBERSTUFE UND MITTELSTUFE

Die Ober- und Mittelstufe unterscheiden sich weniger hinsichtlich ihrer inhaltlichen Aspekte, allerdings bedeutend in Bezug auf Qualitätsanspruch und Bewertung.

Die Oberstufe unterscheidet sich in erster Linie dadurch von der Mittelstufe, dass sie ein andere qualifizierteres Wissen misst, anders ausgedrückt setzt sie eine höhere Sicherheit bezüglich der Aneignungen und Interpretation sprachlicher und literarischer Kenntnisse voraus.

1. DIE DEUTSCHE SPRACHE

1.1 Sprachrichtigkeit

Themen	Mittelstufe	Oberstufe
1.1.1 Das Wort	– Kenntnis grundlegender grammatischer Termini – gründliche Morphologiekenntnisse (Deklination von Pronomina, Verbkonjugation, Tempusformen, Modi der Verben) – korrekter Gebrauch von Verbrektionen; – Sichere Anwendung der deutschen Rechtschreib- und Interpunktionsregeln	– Kenntnis und Anwendung von wichtigen Termini der deutschen Grammatik – bewusste Vermeidung des Einflusses ungarischer Interferenzen
1.1.2 Der Satz	– Identifizieren von syntaktischen Phänomen in belletristischen und Alltagstexten – Erkennen der Rolle von Satzgliedern und Gliedsätzen – Erkennen des Objekt-Begriffs und sein richtiger Gebrauch, Einsatz unterschiedlicher Adverbialbestimmungen – Bildung korrekter Satzverbindungen und Satzgefüge mithilfe verschiedener Konjunktionen	– Verwendung der Objekte und anderer Satzglieder in der korrekten Reihenfolge – Transformationen von Satzstrukturen anhand unterschiedlicher Gesichtspunkte
1.1.3 Die Wortbildung und -bedeutung	– Wichtige Struktureinheiten der Wortbildung (Zusammensetzung, Präfix, Infix, Suffix) deren Einsatz im eigenen Sprachgebrauch – Begriffe der Unter- und Überordnung – sprachlich korrekte Definition von Termini – geübter Umgang mit ein- und zweisprachigen Wörterbüchern – polyseme, verwandte und antonyme Wörter – Erkennen der Bedeutungsunterschiede und deren korrekter Gebrauch – Idiome in der gesprochenen und geschriebenen Sprache, ihre Bedeutung und Einsatzmöglichkeiten im Text	– vielseitige Wortbildungsmethoden im eigenem Sprachgebrauch – routinierte Verwendung von Rechtschreibungsbüchern und Synonymwörterbüchern – selbstständige Verwendung von Idiomen

Themen	Mittelstufe	Oberstufe
1.1.4 Sprache und Stil	– grundlegenden stilistische Kenntnisse und deren Anwendung mündlich und schriftlich, Bemühen um korrekten Sprachgebrauch – Wissen über den stilistischen Wert der im Deutschen vorkommenden Wörter und deren Gebrauch – die unterschiedlichen Ebenen des Sprachgebrauchs (Literatursprache, Standardsprache, Jugendsprache) – deren Unterscheidung in authentischen Texten – Erkennen von Dialektausdrücken und deren stilistischem Wert – die modale Bedeutungen der Verben (Bedingung, Wahrscheinlichkeit, Einhalten der Distanz usw.) – verschiedene Ausdrucksformen der indirekten Rede und das Erkennen ihrer Funktion in literarischen Werken und in der Mediensprache – Erkennen von Unterschieden zwischen geschriebener und gesprochener Sprache. Den eigenen mündlichen und schriftlichen Sprachgebrauch dementsprechend umformen.	– Verwendung von Fremdwörtern in entsprechenden Textzusammenhängen – den verschiedenen Stilebenen entsprechend angemessener Einsatz von Ausdrücken – Bedeutung und Wirkung wichtiger modaler Ausdrücke – eigenständiger Gebrauch der verschiedenen Formen der indirekten Rede – sichere Beherrschung der Kriterien der gesprochenen und geschriebenen Sprache, im mündlichen wie schriftlichem Sprachgebrauch
1.1.5 Text, Sprache, Kommunikation	– Erkennen der Bedeutung und Funktion von sprachlichen Erscheinungen in authentischen Texten – Normen der in der Umgangssprache gebräuchlichen Textsorten (Gesuch, Lebenslauf, Bewerbung) – Sprachsituation und Kriterien der Überzeugung, Diskussion und Argumentation – die Unterscheidung von Textsorten der gedruckten und elektronischen Massenkommunikationsmittel	– Vergleich von Mitteilungen in Medien und populärwissenschaftlicher Texte z.B. unter dem Aspekt des Wortgebrauchs, des Stils

1.2 Themenkreise

Die in den mündlichen und schriftlichen Prüfungen Verwendung findenden Texte und die darauf beruhende Kommunikation können den nachfolgend angeführten Themenkreisen zugeordnet werden. Die Themen stammen zum Großteil von der Prüfungsliste des ,,Sprachdiploms der KMK-Stufe II''.

Während die Behandlung der Themen auf der Oberstufe allgemein, abstrakt und in komplexer Weise erfolgt, ist die Vermittlung auf der Mittelstufe auf individuelle, konkrete bzw. einfache Ziele ausgerichtet.

Alltag und Familie
Die Welt der Jugendlichen und die der Erwachsenen
Schule und Bildung
Sport und Freizeit
Das Individuum und die Gesellschaft
Die Rolle des Mannes und die der Frau

Kultur und Wissenschaft
Technik und Fortschritt
Natur und Umwelt
Arbeitswelten
Begegnung mit dem Anderssein
Die Medienwelt
Politik und Europa
Vergangenheit und Gegenwart
Zukunftsvorstellungen

1.3 Termini (kursiv gedruckt: grammatische Termini für die Oberstufe)

Grammatische Termini
Das Verb
– Tempus (Präsens, Perfekt, Plusquamperfekt, Futur)
– Modus (Indikativ, Imperativ, Konjunktiv I, II)
– Genus (Aktiv, Vorgangspassiv/Zustandspassiv)
– Modalverb
– sich-Verb, unpersönliches Verb
– Konjugation, konjugieren
– Infinitiv, Partizip Präsens/Perfekt
Das Substantiv
– Genus (maskulin, feminin, neutral)
– Numerus (Singular/Plural)
– Kasus (Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv)
– Deklination, deklinieren
Der (bestimmte/unbestimmte) Artikel
Das Adjektiv
– Deklination
– Komparation (Positiv, Komparativ, Superlativ)
Das Pronomen
– Personal-, Possessiv-, Demonstrativ-, Relativ-, *Reflexiv-, Interrogativ-, Indefinitivpronomen*
– *Pronominaladverb*
Das Adverb – Lokal-, Temporal-, Modaladverbien
Das Numerale
Die Konjunktion
Die Präposition
Das Modalwort
Die Wortbildung – zusammengesetztes Wort (Kompositum), Ableitung, *Präfigierung/Präfix*
Das Satzglied (Subjekt, Prädikat, Akkusativ-, Dativ-, Genitiv-, Präpositionalobjekt, Attribut, Lokal-, Temporal-, Modalbestimmung)
Die Rektion, *Valenz von Verben, Substantiven, Adjektiven*
Die Satzverbindung, das Satzgefüge
Der Gliedsatz – Hauptsatz/Nebensatz (Subjekt-, Objektsatz, Temporal-, Lokal-, *Kausal-*, Final-, Relativ-, *Konditionalsatz- Konzessivsatz)*
Infinitivkonstruktion
Indirekte Rede
Das Homonym, das Synonym, das Antonym
Das Idiom
Der Nominal-/Verbalstil
Der Kontext
Der Dialekt, die Umgangssprache, die Hochsprache
Die Zweisprachigkeit

2. DEUTSCHE LITERATUR

Themen	Mittelstufe	Oberstufe
2.1 Autoren und Werke 2.1.1 Kenntnisse über Werke von Autoren in verschiedenen Literaturepochen	Lessing: Fabeln Nathan, der Weise (Auszüge) Goethe: Prometheus Willkommen und Abschied Balladen Faust I. (Auszüge) Schiller: Balladen Kabale und Liebe Hoffmann: Das Fräulein von Scuderi Heine: Buch der Lieder (frei gewählte Gedichte) Deutschland. Ein Wintermärchen (Caput I.) Lenau: Schilflieder Eichendorff: (frei gewählte Gedichte) Keller: Romeo und Julia auf dem Dorfe Fontane: Effi Briest Hauptmann: Bahnwärter Thiel Rilke: Herbsttag Der Panther Kafka: Die Verwandlung oder Vor dem Gesetz und andere Parabeln Brecht: Mutter Courage und ihre Kinder oder Leben des Galileo Galilei Der gute Mensch von Sezuan oder Der kaukasische Kreidekreis Th. Mann: Mario und der Zauberer Borchert: Kurzgeschichten, Erzählungen	Goethe: (frei gewählte Gedichte) Faust II. (Schlussteil) Die Leiden des jungen Werther (empfohlene, keine Pflichtliteratur) Schiller: (frei gewählte Gedichte) Heine: Deutschland. Ein Wintermärchen (weitere Auszüge) Lenau: (frei gewählte Gedichte) Büchner: Woyzeck (empfohlene, keine Pflichtlektüre) Storm: Der Schimmelreiter (empfohlene, keine Pflichtliteratur) Rilke: (frei gewählte Gedichte) Th. Mann: Tonio Kröger
	Draußen vor der Tür Böll: Die verlorene Ehre der Katharina Blum Dürrenmatt: Die Physiker oder Der Besuch der alten Dame Frisch: Andorra oder Biedermann und die Brandstifter Interpretierung der Werke auf Grund tiefer Textkenntnis. Erkennen und Aufzeigen der Zusammenhänge zwischen sprachlichen, inhaltlichen und strukturellen Spezifika. Äthischer Bezug, Aktualisierung in den Werken aufgeworfenen Hauptfragen	(empfohlene, keine Pflichtliteratur) Böll: Frei gewählte Erzählungen Gattungsspezifika, Zusammenhänge von Thema, Komposition, Sprachgebrauch, Motiven und Gesichtspunkt des Autors.
2.1.2 Ungarndeutsche Autoren und ihre Werke	Frei gewählte Werke von V. Koch J. Michaelis, E. Rittinger, R. Becker, J. Mikonya, C. Klotz usw. Charakteristische Themen in der ungarndeutschen Literatur nach dem Zweiten Weltkrieg (Muttersprache,	

Themen	Mittelstufe	Oberstufe
	Zweisprachigkeit, Heimat, Vaterland, Identität, Traditionen usw.) und deren Tendenzen	
2.2 Interpretationsstufen 2.2.1 Epochen, Stile	Aufzeigen der wichtigeren Charakteristika der aufgezählten Epochen auf Grund der gegebenen literarischen Werke. Aufklärung, Sturm und Drang, Klassik, Romantik, Vormärz, Realismus, Naturalismus, Literatur der Jahrhundertwende, Emigration und Faschismus, Kriegsliteratur, Nachkriegsliteratur	Aufzeigen der Charakteristika und Wirkung verschiedener Darstellungsmethoden auf Grund gegebener Werke
2.2.2 Themen, Motive	Erkennen und Interpretieren der Varianten von Motiv und Thema in den gelesenen Werken Vergleich von Gedichten mit ähnlichem Thema und Motiv aus verschiedenen Epochen (z.B.: Liebe, Natur, Jahreszeiten, Heimatliebe usw.)	Vergleich der Gedanken-, Motiv- und thematischen Übereinstimmung und Unterschiede verschiedener Werke
2.2.3 Gattungen	Erkennen der Form und Inhaltscharakteristika der Epik, Lyrik, Drama, Aufzeigen derer auf Grund der gegebener Werke Angabe und Vergleich von gleichen und verschiedenen Charakteristika von Werken in verschiedenen Epochen (z.B. Fabel, Ballade, Kurzgeschichte, Novelle, Parabel, Drama, Roman) Charakterisierung des epischen Theaters.	

2.6. Begriffe (Erwartungen für die Oberstufe werden kursiv gedrückt)

Gattungen: Epik, Lyrik, Drama

Epische Gattungen: Roman (*Entwicklungsroman*, Briefroman, *Gesellschaftsroman*, Familienroman, Kriminalroman), Novelle, Erzählung, Kurzgeschichte, Anekdote, Sage, Fabel, Parabel, *Gleichnis*, Märchen

Lyrische Gattungen: *Elegie*, Hymne, Lied, Ode, Sonett, konkretes Gedicht/ konkrete Poesie

Dramatische Gattungen: Komödie/ Lustspiel, Tragödie/ Trauerspiel, dramatisches Gedicht, Hörspiel, Ballade

Erzählsituation, Erzählperspektive, Ich-Erzählung, Monolog, Dialog, direkte/ indirekte Rede, Handlung, Beschreibung, Bericht, Episode, Kapitel, Rahmen

Erlebnislyrik, Gelegenheitslyrik

Vers/Strophe/Reim (Paarreim, Kreuzreim, umarmender Reim), Strophenbau, Rhythmus, Klang, Refrain, Alliteration, Zeilensprung, Personifizierung, Vergleich, Metapher, Allegorie, Ausruf, *lyrisches Ich*

Dramatische Handlung, Exposition, Entwicklung der Handlung, Spannung/Steigerung, Höhepunkt, Lösung, Katharsis

Inszenierung, Bühnenbild, Mimik, Gestik,

Dramentheorie, episches Theater, V-(Verfremdungs)Effekt, Narrator, Distanz(ierung)

absurd, grotesk, paradox

Symbol, Schlüsselwort

Humor, Ironie, Satiere, Spott

Charakter

Literarische Epochen, Stilrichtungen-Minnesang, Aufklärung, Sturm und Drang, Klassik, Romantik, Vormärz/Junges Deutschland, bürgerlicher/kritischer Realismus, Naturalismus, Jahrhundertwende, Expressionismus, Symbolismus, Weimarer Republik, Exilliteratur, Nachkriegsliteratur, Gegenwartsliteratur

Kunstpoesie, Volkspoesie

Trümmerliteratur, Stunde 0

Interpretation, Kritik, Wertung, Zensur

II. BESCHREIBUNG DER PRÜFUNG

OBERSTUFENPRÜFUNG

SCHRIFTLICHE PRÜFUNG

Struktur des Inhalts

Die schriftliche Prüfung basiert auf den detaillierten Prüfungsanforderungen. Damit im Zusammenhang wird das Verstehen der Texte der schriftlichen Prüfung bzw. die selbstständige Formulierung eines Textes verlangt.

Die schriftliche Prüfung beinhaltet also eine Aufgabenreihe im Textverstehen, außerdem gibt sie 4 Textproduktionsaufgaben an. Davon kann sich der Prüfling eine auswählen.

Für die Lösung der Aufgabe im Textverstehen bekommt der Prüfling 60 Minuten, für das Anfertigen der Textproduktion kann er 180 Minuten verwenden. Während die Textverstehensaufgaben auf der Mittel-, bzw. Oberstufe unterschiedlich sind, sind die Textformulierungsaufgaben auf beiden Stufen gleich, nur ihre Bewertung und Punktwertung ist unterschiedlich.

Charakteristika der Aufgabenreihe

AUFGABE DES TEXTVERSTEHENS

Im Allgemeinen ist die Textverstehensaufgabe ein Essay, mit 600-800 Wörtern, das ist ein Auszug oder das Ganze einer zu diesem Zweck verfassten populärwissenschaftlichen Studie oder einer Publizistik. Die Lösung der Aufgabe besteht im Allgemeinen in der kurzen Ausführung auf die Frage, fallweise ist es die Entscheidung unter den Antwortvarianten, bzw. die Umschreibung mit anderen Wörtern von bestimmten Ausdrücken im Text, oder bestimmte, im Text vorhandene grammatische Konstruktionen, die nach Vorschrift umzuformen sind.

Die Fragen für Textverstehen können ausgerichtet sein auf

- das Identifizieren von einer direkt im Text vorhandenen Tatsache, Feststellung, Stellungnahme
- das Verhältnis von Titel und der Gesamtheit des Textes
- den Standpunkt des Autors
- die Erklärung von Ausdrücken im Text
- die Bedeutung des Gesamttextes, Bedeutungsschichten
- die Charakteristika des Textes in grammatischer, stilistischer Hinsicht

Eine weitere Aufgabe kann sein:

- Zusammenfassung, kompakte Wiedergabe des Textes bzw. bestimmter Teile (Absätze)
- Formulierung einer selbstständigen Schlussfolgerung oder Stellungnahme

Zur Lösung der Aufgabe darf kein Wörterbuch verwendet werdet!

TEXTPRODUKTIONSAUFGABE

Der Prüfling wählt von 4, voneinander in Thema und Typ unterschiedlichen Textproduktionsaufgaben eine aus.

Der Umfang der ausgewählten Aufgabe umfasst min. 500 Wörter. Wenn die Lösung der Aufgabe das vorherige Kennen eines konkreten Werkes voraussetzt, darf das nur eines der im Kanon als Pflichtlektüre angegebenes Werk sein. Die Aufgaben sind die Folgenden:

- Interpretierende Darlegung eines Werkes nach gegebenen Gesichtspunkten (z.B.: Gedicht, kurzes Prosastück, Teil eines epischen oder dramatischen Werkes.) Die Aufgabe soll die wichtigen Gesichtspunkte der Interpretation beinhalten
- Darlegung einer aktuellen Erscheinung, eines menschlichen, gesellschaftlichen Problems auf Grund von zwei, eventuell drei, vom Prüfling ausgewählten Werken. Die Formulierung der Aufgabe soll die Anforderung beinhalten, die der Prüfling auf die literarischen Werke bezieht, er soll auf das Problem in seiner eigenen Zeit und Umgebung hinweisen.
- Formulierung eines argumentierenden Textes im Zusammenhang mit irgendeiner aktuellen Erscheinung. Als Basis der Aufgabe können ein authentischer Text, eine Publikation oder ein treffendes Zitat dienen. Die Aufgabe kann im Zusammenhang mit dem gegebenen Problem auch ein praktischer Texttyp (eine Äußerung zur Sache, Diskussionsrede usw.) sein.
- Essayartige Ausarbeitung einer Frage, die die Geschichte, die Existenz und die Bräuche der Ungarndeutschen betrifft sowie die Formulierung einer Stellungnahme dazu. Als Grundlage der Aufgabe kann ein literarisches Werk, ein Auszug daraus oder ein der Presse entnommener Text bzw. Textauszug dienen.

Zur Lösung der Aufgabe dürfen ein ein- oder zweisprachiges Wörterbuch, auf Wunsch eine literarische Textsammlung verwendet werden!

Bewertung

TEXTVERSTEHENSAUFGABE

Mit der Lösung der Textverstehensaufgabe kann man in beiden Stufen max. 25 Punkte erreichen. Der Fachlehrer bzw. der Auswerter führen die Bewertung mit Hilfe der Bewertungsanweisung durch. Die Bewertungsanweisung beinhaltet die möglichen Antwortmodelle sowie den Punktzahl des Antworten und die eventuell zu vergebenden Teilpunkte. Dementsprechend trägt der Fachlehrer/Bewerter – die Richtigkeit bzw. Unrichtigkeit berücksichtigend – die Punktzahl für die einzelnen Aufgaben sowie die Gesamtpunktzahl in die Arbeit ein. (Sprachfehler werden außer Acht gelassen!).

TEXTPRODUKTIONSAUFGABE

Die Lösung der Textformulierungsaufgabe wird durch den Fachlehrer bzw. den Prüfer mit Hilfe der Bewertungsanweisung bewertet. Die Bewertungsanweisung beinhaltet die allgemeinen vom Thema unabhängigen Kriterien. Auf Grund dieser Kriterien wird die vom Fachlehrer bzw. den Bewerter festgelegte Punktzahl hinsichtlich Aufbau, Struktur sowie inhaltliche und sprachliche Qualität des Aufsatzes des Prüflings beurteilt.

Aufteilung der Punktzahl für den Aufsatz

Für den Aufsatz kann der Prüfling max. 75 Punkte bekommen. Die Aufteilung der Punkte: Inhalt: 30 Punkte, Struktur, Aufbau, Stil: 15 Punkte, Sprachrichtigkeit: 30 Punkte. Der Auswerter gibt am Ende der Aufgabe die Punktzahl für Inhalt, Struktur bzw. Sprachrichtigkeit an.

Allgemeine Kriterien zur Bewertung der Textproduktionsaufgabe:

Kriterien für die Qualität der Textproduktion:

- Verstehen des Themas, bei Aufgaben, die auf einem Text basieren, Richtigkeit in Bezug auf den Text
- Sprachliche und literarische Bildung, Orientiertheit, Problemempfindlichkeit
- Objektivität
- Gründliche Kenntnis des gegebenen bzw. ausgewählten Werkes, Schaffen kulturhistorischer Zusammenhänge

- Selbstständige Problembehandlung, persönliche Stellungnahme
- Orientiertheit, Empfänglichkeit für gesellschaftliche Problemen, kultivierte Denkweise
- Qualität der Argumentation, Beweis der Behauptung
- Hervorheben des Wesentlichen, Fähigkeit zum Systematisieren

Kriterien für Struktur, Aufbau und Stil:

- Entsprechung der in der Gattung angegebenen Elemente
- Einheit der Aussage, Proportionen der Struktur
- Gliederung
- Fließender, präziser, der Aufgabe und der Situation entsprechender Stil
- Adäquater und abwechslungsreicher Wortgebrauch
- Einhaltung des gegebenen Umfanges

Bewertung der sprachlichen Qualität:

Die Arbeit wird laut den Vorschriften und Zeichensystem des „Deutschen Sprachdiploms der KMK" vom Lehrer, der die Arbeit nachsieht, beurteilt.

Fehlerpunkte können gegeben werden:

G = grammatische Fehler (falsche Artikel, Konjugation/Deklination, Tempusfehler usw.) = 1 Punkt

A = falscher oder an falscher Stelle gebrauchter Ausdruck = 1 Punkt

a = unbedeutender Wortgebrauchsfehler = 1/2 Punkt

R = Rechtsschreibfehler = 1/2 Punkt

Z = Interpunktionsfehler = 1/4 Punkt

Am Ende der Arbeit rechnet der Lehrer die Fehlerprozente aus:

Fehlerprozent = Fehlerzahl x 100 Wörter

Die Punktzahl wird auf Grund des Fehlerprozesses mit Hilfe der Tabelle ausgerechnet:

Oberstufe:

0–0,6%	–30 Punkt
0,61–1,2%	–29
1,21–1,8%	–28
1,81–2,4%	–27
2,41–3,0%	–26
3,01–3,6%	–25
3,61–4,2%	–24
4,21–4,8%	–23
4,81–5,4%	–22
5,41–6,0%	–21
6,01–6,5%	–20
6,51–7,0%	–19
7,01–7,5%	–18
7,51–8,0%	–17
8,01–8,4%	–16
8,41–8,8%	–15
8,81–9,1%	–14
9,11–9,4%	–13
9,41–9,7%	–12
9,71–10,0%	–11
10,01–10,3%	–10
10,31–10,6%	–9
10,61–10,9%	–8
10,91–11,2%	–7
11,21–11,5%	–6

11,51–11,8% –5
11,81–12,1% –4
12,11–12,4% –3
12,41–12,7% –2
12,71–13% –1
über 13,01% –0

MÜNDLICHE PRÜFUNG

Die Prüfung in der deutschen Minderheitensprache und -literatur wird von einer externen Prüfungskommission abgenommen.

Vorbereitungszeit für die mündliche Prüfung: 30 Minuten.

Zeitdauer der Prüfling: 20-25 Minuten.

Zur Vorbereitung kann der Kandidat literarische Textsammlungen, einschlägige Bände oder andere gedruckte bzw. elektronische Kenntnisträger verwenden, die mit der Aufgabe zusammenhängen.

Struktur des Inhalts

In der mündlichen Prüfung erörtert der Schüler eine literarische und eine sprachliche These. Die Thesenreihe besteht aus 20-24 sprachlichen und 20-24 literarischen Thesen. Zur Zusammenstellung der Thesenreihe müssen die detaillierten Anforderungen für die Themen Deutsch als Minderheitensprache und -literatur beachtet werden.

Charakteristika, Zusammenstellung der Thesen

Die Thesenreihe muss so zusammengestellt werden, dass die Aufgaben in den Thesen – die Spezifika der Themen beachtend – möglichst den gleichen Schwierigkeitsgrad haben, der Prüfling muss Gelegenheit haben, sich in der gegebenen Zeit erfolgreich vorzubereiten und seine Gedanken auszuführen.

Sprachliche Thesenreihe

In der Prüfung wird beurteilt, in welchem Maße und welcher Qualität der Prüfling zur mündlichen Trans- und Interaktion fähig ist, deren Teile auch rezeptive und produktive Fähigkeiten (Sprechverstehen, Sprechfähigkeit) sind. Der Prüfling muss fähig sein, das Thema sowohl selbstständig auszuführen, als auch interaktiv am Gespräch teilzunehmen.

Der Fachlehrer stellt für die mündliche Prüfung 20-24 Thesen zusammen. Jede These besteht aus einem Text mit etwa 250-300 Wörtern und den dazu gehörenden 2-3 Aufgaben (grammatische Transformationsaufgaben, Worterklärung). 25% der Thesen sollen die Sprache der Ungarndeutschen, ihren Sprachgebrauch, ihre Kultur, ihre Bräuche bzw. Texte über die Minderheitenpolitik beinhalten.

Verlauf der Prüfung**:**

- Der Prüfling fasst den Inhalt des Textes selbstständig, möglichst mit eigenen Worten zusammen.
- Der Prüfling führt mit dem Fachlehrer ein ungebundenes Gespräch über ein Thema aus dem Text.
- Der Prüfling löst die zum Thema gehörenden grammatischen, lexikalischen Aufgaben.

Literarische Thesenreihe

In der mündlichen Prüfung gibt es 20-24 Themenkreise. Zu jedem Themenkreis gehören je 2 Thesen, von denen der Prüfling eine frei wählen kann. Die These soll auf Grund der zum Text angegebenen Fragen, Aufgaben (sie sind in den detaillierten Abituranforderungen enthalten: ein literarisches Werk bzw. ein Auszug daraus) selbstständig ausgeführt werden. Nach der Ausführung kann der Lehrer zum Thema Zusatzfragen stellen.

Bewertung

Die mündliche Prüfungsleistung macht max. 50 Punkte aus. Die Ausführung der sprachlichen und der literarischen These werden vom Fachlehrer gemeinsam bewertet. Der Prüfling bekommt dafür eine zusammengezogene Punktzahl. Die Bewertung der Prüfung erfolgt mit Hilfe der folgenden allgemein gültigen Kriterien.

Sprachkompetenzen – insgesamt 30 Punkte

- Aussprache (Betonung, Intonation, entsprechendes Sprechtempo, Vermeiden muttersprachlicher Interferenzfehler, entsprechende Lautbildung) 3 Punkte
- Sprachrichtigkeit (richtiges Verwenden der grammatischen Regeln) 9 Punkte
- Ausdrucksfähigkeit (reicher Wortschatz, abwechslungsreiche sprachliche Mittel, zutreffende Ausdrücke, Redewendungen) 9 Punkte
- Sprechfähigkeit (ständige, der Situation angepasste Kommunikation, schnelle Reaktion, Fähigkeit zu Initiativen) 9 Punkte

Inhalt **–** insgesamt 20 Punkte

- Literarische Kenntnisse 15 Punkte
- Interpretierung des Textes der sprachlichen These, Lösung der grammatischen Aufgaben 5 Punkte

Herausbildung der Gesamtpunktzahl der Prüfungsleistung:

Die Punkte der verschiedenen Prüfungsteile werden zusammengezogen, so können in der mündlichen und schriftlichen Prüfung insgesamt 150 Punkte erreichen werden.

MITTELSTUFENPRÜFUNG

SCHRIFTLICHE PRÜFUNG

Struktur des Inhalts

Die schriftliche Prüfung basiert auf den detaillierten Prüfungsanforderungen. Damit im Zusammenhang wird das Verstehen der Texte der schriftlichen Prüfung bzw. die selbstständige Formulierung eines Textes verlangt.

Die schriftliche Prüfung beinhaltet also eine Aufgabenreihe im Textverstehen, außerdem gibt sie 4 Textproduktionsaufgaben an. Davon kann sich der Prüfling eine auswählen.

Für die Lösung der Aufgabe im Textverstehen bekommt der Prüfling 60 Minuten, für das Anfertigen der Textproduktion kann er 180 Minuten verwenden. Während die Textverstehensaufgaben auf der Mittel- bzw. Oberstufe unterschiedlich sind, sind die Textformulierungsaufgaben auf beiden Stufen gleich, nur ihre Bewertung und Punktwertung ist unterschiedlich.

AUFGABE DES TEXTVERSTEHENS

Im Allgemeinen ist die Textverstehensaufgabe ein Essay mit 600-700 Wörtern, das ist ein Auszug oder das Ganze einer zu diesem Zweck verfassten populärwissenschaftlichen Studie oder einer Publizistik. Die Lösung der Aufgabe besteht im Allgemeinen in der kurzen Ausführung auf die Frage, fallweise ist es die Entscheidung unter den Antwortvarianten, bzw. die Umschreibung mit anderen Wörtern von bestimmten Ausdrücken im Text, oder bestimmte, im Text vorhandene grammatische Konstruktionen, die nach Vorschrift umzuformen sind.

Die Fragen für Textverstehen können ausgerichtet sein auf

- das Identifizieren von einer direkt im Text vorhandenen Tatsache, Feststellung, Stellungnahme
- das Verhältnis von Titel und der Gesamtheit des Textes
- den Standpunkt des Autors
- die Erklärung von Ausdrücken im Text

Zur Lösung der Aufgabe darf kein Wörterbuch benutzt werden.

TEXTPRODUKTIONSAUFGABE

Der Prüfling wählt von 4, voneinander in Thema und Typ unterschiedlichen Textproduktionsaufgaben eine aus. Der Umfang der ausgewählten Aufgabe umfasst min. 500 Wörter. Wenn die Lösung der Aufgabe das vorherige

Kennen eines konkreten Werkes voraussetzt, darf das nur eines der im Kanon als Pflichtlektüre angegebenes Werk sein. Die Aufgaben sind die Folgenden:

- Interpretierende Darlegung eines Werkes nach gegebenen Gesichtspunkten (z.B.: Gedicht, kurzes Prosastück, Teil eines epischen oder dramatischen Werkes.) Die Aufgabe soll die wichtigen Gesichtspunkte der Interpretation beinhalten Darlegung einer aktuellen Erscheinung, eines menschlichen, gesellschaftlichen Problems auf
- Grund von zwei, eventuell drei, vom Prüfling ausgewählten Werken. Die Formulierung der Aufgabe soll die Anforderung beinhalten, die der Prüfling auf die literarische Werke bezieht, er soll auf das Problem in seiner eigenen Zeit und Umgebung hinweisen.
- Formulierung eines argumentierenden Textes im Zusammenhang mit irgendeiner aktuellen Erscheinung. Als Basis der Aufgabe können ein authentischer Text, eine Publikation oder ein treffendes Zitat dienen. Die Aufgabe kann im Zusammenhang mit dem gegebenen Problem auch ein praktischer Texttyp (eine Äußerung zur Sache, Diskussionsrede usw.) sein.
- Essayartige Ausarbeitung einer Frage, die die Geschichte, die Existenz und die Bräuche der Ungarndeutschen betrifft sowie die Formulierung einer Stellungnahme dazu. Als Grundlage der Aufgabe kann ein literarisches Werk, ein Auszug daraus oder ein der Presse entnommener Text bzw. Textauszug dienen.

Zur Lösung der Aufgabe dürfen ein ein- oder zweisprachiges Wörterbuch, auf Wunsch eine literarische Textsammlung verwendet werden!

Bewertung

TEXTVERSTEHENSAUFGABE

Mit der Lösung der Textverstehensaufgabe kann man in beiden Stufen max. 25 Punkte erreichen. Der Fachlehrer bzw. der Auswerter führen die Bewertung mit Hilfe der Bewertungsanweisung durch. Die Bewertungsanweisung beinhaltet die möglichen Antwortmodelle sowie den Punktzahl der Antworten und die eventuell zu vergebenden Teilpunkte. Dementsprechend trägt der Fachlehrer/Bewerter – die Richtigkeit bzw. Unrichtigkeit berücksichtigend – die Punktzahl für die einzelnen Aufgaben sowie die Gesamtpunktzahl in die Arbeit ein. (Sprachfehler werden außer Acht gelassen!).

TEXTPRODUKTIONSAUFGABE

Die Lösung der Textformulierungsaufgabe wird durch den Fachlehrer bzw. den Prüfer mit Hilfe der Bewertungsanweisung bewertet. Die Bewertungsanweisung beinhaltet die allgemeinen vom Thema unabhängigen Kriterien. Auf Grund dieser Kriterien wird die vom Fachlehrer bzw. den Bewerter festgelegte Punktzahl hinsichtlich Aufbau, Struktur sowie inhaltliche und sprachliche Qualität sowie das Schriftbild des Aufsatzes des Prüflings beurteilt.

Aufteilung der Punktzahl für den Aufsatz

Für den Aufsatz kann der Prüfling max. 75 Punkte bekommen. Die Aufteilung der Punkte: Inhalt, Ausdruck: 30 Punkte, Struktur, Aufbau, Stil: 15 Punkte, Sprachrichtigkeit: 30 Punkte. Der Auswerter gibt am Ende der Aufgabe die Punktzahl für Inhalt, Struktur bzw. Sprachrichtigkeit an.

Allgemeine Kriterien zur Bewertung der Textproduktionsaufgabe:

Kriterien für die Qualität der Textproduktion:

- Verstehen des Themas, bei Aufgaben, die auf einem Text basieren, Richtigkeit in Bezug auf den Text
- Sprachliche und literarische Bildung, Orientiertheit, Problemempfindlichkeit
- Objektivität
- Gründliche Kenntnis des gegebenen bzw. ausgewählten Werkes, Schaffen kulturhistorischer Zusammenhänge
- Selbstständige Problembehandlung, persönliche Stellungnahme

- Orientiertheit, Empfänglichkeit für gesellschaftliche Problemen, kultivierte Denkweise
- Qualität der Argumentation, Beweis der Behauptung
- Hervorheben des Wesentlichen, Fähigkeit zum Systematisieren

Kriterien für Struktur, Aufbau und Stil:

- Entsprechung der in der Gattung angegebenen Elemente
- Einheit der Aussage, Proportionen der Struktur
- Gliederung
- Fließender, präziser, der Aufgabe und der Situation entsprechender Stil
- Adäquater und abwechslungsreicher Wortgebrauch
- Einhaltung des gegebenen Umfanges

Bewertung der sprachlichen Qualität:

Die Arbeit wird laut den Vorschriften und Zeichensystem des „Deutschen Sprachdiploms der KMK" vom Lehrer, der die Arbeit nachsieht, beurteilt.

Fehlerpunkte können gegeben werden:

G = grammatische Fehler (falsche Artikel, Konjugation/Deklination, Tempusfehler usw.) = 1 Punkt

A = falscher oder an falscher Stelle gebrauchter Ausdruck = 1 Punkt

a = unbedeutender Wortgebrauchsfehler = 1/2 Punkt

R = Rechtsschreibfehler = 1/2 Punkt

Z = Interpunktionsfehler = 1/4 Punkt

Am Ende der Arbeit rechnet der Lehrer den Fehlerprozente aus:

Fehlerprozent = Fehlerzahl x 100 /Wörter

Die Punktzahl wird auf Grund des Fehlerprozesses mit Hilfe der Tabelle ausgerechnet:

Mittelstufe:

0–0,7%	–30 Punkt
0,71–1,4%	–29
1,41–2,1%	–28
2,11–2,7%	–27
2,71–3,3%	–26
3,31–3,9%	–25
3,91–4,6%	–24
4,61–5,2%	–23
5,21–5,8%	–22
5,81–6,4%	–21
6,41–7,0%	–20
7,01–7,6%	–19
7,61–8,2%	– 18
8,21–8,8%	–17
8,81–9,3%	–16
9,31–9,8%	–15
9,81–10,2%	–14
10,21–10,6%	–13
10,61–11,0%	–12
11,01–11,4%	–11
11,41–11,8%	–10
11,81–12,2%	–9
12,21–12,6%	–8
12,61–13,0%	–7
13,01–13,4%	–6
13,41–13,8%	–5

13,81–14,1% –4
14,11–14,4% –3
14,41–14,7% –2
14,71–15% –1
über 15,01% –0

MÜNDLICHE PRÜFUNG

Die mündliche Prüfung der Mittelstufe in der deutschen Minderheitensprache und -literatur ist eine interne schulische Prüfung..

Vorbereitungszeit für die mündliche Prüfung: 30 Minuten.

Zeitdauer der Prüfung: 10-15 Minuten.

Zur Vorbereitung kann der Kandidat literarische Textsammlungen, einschlägige Bände oder andere gedruckte bzw. elektronische Kenntnisträger verwenden, die mit der Aufgabe zusammenhängen.

Struktur des Inhalts

In der mündlichen Prüfung erörtert der Schüler eine literarische und eine sprachliche These. Die Thesenreihe besteht aus 20-24 sprachlichen und 20-24 literarischen Thesen. Für die Zusammenstellung der Thesenreihe ist der Fachlehrer zuständig. Beachtet werden müssen dabei die detaillierten Anforderungen für die Themen Deutsch als Minderheitensprache und -literatur. Die mündliche Prüfung der Oberstufe und Mittelstufe unterscheidet sich darin, dass die Texte in der sprachlichen Thesenreihe auf der Mittelstufe einfacher und kürzer sind, auf der Oberstufe dagegen wird ein höheres Sprachniveau verlangt.

Charakteristika, Zusammenstellung der Thesen

Die Thesenreihe muss so zusammengestellt werden, dass die Aufgaben in den Thesen – die Spezifika der Themen beachtend – möglichst den gleichen Schwierigkeitsgrad haben, der Prüfling muss Gelegenheit haben, sich in der gegebenen Zeit erfolgreich vorzubereiten und seine Gedanken auszuführen.

Sprachliche Thesenreihe

In der Prüfung wird beurteilt, in welchem Maße und welcher Qualität der Prüfling zur mündlichen Trans- und Interaktion fähig ist, deren Teile auch rezeptive und produktive Fähigkeiten (Sprechverstehen, Sprechfähigkeit) sind. Der Prüfling muss fähig sein, das Thema sowohl selbstständig auszuführen, als auch interaktiv am Gespräch teilzunehmen.

Der Fachlehrer stellt für die mündliche Prüfung 20-24 Thesen zusammen. Jede These besteht aus einem Text mit etwa 200-250 Wörtern und den dazu gehörenden 2-3 Aufgaben (grammatische Transformationsaufgaben, Worterklärung). 25% der Thesen sollen die Sprache der Ungarndeutschen, ihren Sprachgebrauch, ihre Kultur, ihre Bräuche bzw. Texte über die Minderheitenpolitik beinhalten.

Verlauf der Prüfung**:**

- Der Prüfling fasst den Inhalt des Textes selbstständig, möglichst mit eigenen Worten zusammen.
- Der Prüfling führt mit dem Fachlehrer ein ungebundenes Gespräch über ein Thema aus dem Text.
- Der Prüfling löst die zum Thema gehörenden grammatischen, lexikalischen Aufgaben.

Literarische Thesenreihe

In der mündlichen Prüfung gibt es 20-24 Themenkreise. Zu jedem Themenkreis gehören je 2 Thesen, von denen der Prüfling eine frei wählen kann. Die These soll auf Grund der zum Text angegebenen Fragen, Aufgaben (sie sind in den detaillierten Abituranforderungen enthalten: ein literarisches Werk bzw. ein Auszug daraus) selbstständig ausgeführt werden. Nach der Ausführung kann der Lehrer zum Thema Zusatzfragen stellen.

Bewertung

Die mündliche Prüfungsleistung macht max. 50 Punkte aus. Die Ausführung der sprachlichen und der literarischen These werden vom Fachlehrer gemeinsam bewertet. Der Prüfling bekommt dafür eine zusammengezogene Punktzahl. Die Bewertung der Prüfung erfolgt mit Hilfe der folgenden allgemein gültigen Kriterien.

Sprachkompetenzen – insgesamt 30 Punkte

- Aussprache (Betonung, Intonation, entsprechendes Sprechtempo, Vermeiden muttersprachlicher Interferenzfehler, entsprechende Lautbildung) 3 Punkte
- Sprachrichtigkeit (richtiges Verwenden der grammatischen Regeln) 9 Punkte
- Ausdrucksfähigkeit (reicher Wortschatz, abwechslungsreiche sprachliche Mittel, zutreffende Ausdrücke, Redewendungen) 9 Punkte
- Sprechfähigkeit (ständige, der Situation angepasste Kommunikation, schnelle Reaktion, Fähigkeit zu Initiativen) 9 Punkte

Inhalt – insgesamt 20 Punkte

- Literarische Kenntnisse 15 Punkte
- Interpretierung des Textes der sprachlichen These, Lösung der grammatischen Aufgaben 5 Punkte

Herausbildung der Gesamtpunktzahl der Prüfungsleistung:

Die Punkte der verschiedenen Prüfungsteile werden zusammengezogen, so können in der mündlichen und schriftlichen Prüfung insgesamt 150 Punkte erreicht werden.

ROMÁN NÉPISMERET

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

A vizsgázó:

- ismerje Románia földrajzi elhelyezkedését, hegységeit és vizeit;
- legyen jártas a térképhasználatban;
- legyen képes Románia gazdasági és természetföldrajzának szöveges bemutatására;
- legyen képes a különbözõ régiók földrajzi, történelmi, kulturális sajátosságainak a bemutatására;
- rendelkezzen alapismeretekkel a hazai románság földrajzi elhelyezkedésérõl, településtörténetérõl, mindennapi életkörülményeirõl;
- mutassa be a településföldrajzi viszonyok hatását a nemzeti kisebbség életmódjára;
- tudjon önállóan is információkat gyûjteni tárgyi és írásos történelmi forrásokból, magazinokból, tanulmányokból és filmekbõl;
- legyen képes a román, a magyar és az egyetemes történelmi ismeretek összekapcsolására;
- ismerjen fejedelmekrõl szóló történelmi legendákat, filmeket és más mûvészi alkotásokat;
- legyen képes jelentõs román, magyar és egyetemes történelmi események térben és idõben való elhelyezésére, nevek és helyek összekapcsolására;
- ismerje a román kisebbség történetének legfõbb jellemzõit, hazai településterületeit, természet és gazdaságföldrajzi meghatározóit;
- rendelkezzen alapismeretekkel a történelmi és a mai Magyarország románságának (mûvelõdés) történetébõl;
- értse a(z) (újra)telepítések okait és körülményeit;
- legyen képes tárgyi (archív fotók, muzeális értékû tárgyak) és írásos emlékek (régi levelek, anyakönyvek) alapján felvázolni a saját faluja (hely)történetét;
- rendelkezzen alapvetõ kisebbség-jogi és állampolgári ismeretekkel;
- legyen képes azoknak a szociológiai sajátosságoknak a bemutatására, amelyek meghatározzák a népcsoporthoz tartozók kapcsolatrendszerét;
- tudja ismertetni a román nyelvjárások és a tájnyelvi változatok fõbb sajátosságait;
- legyen önálló véleménye a kétnyelvûségrõl;
- legyen képes ok-okozati összefüggésekben megérteni az egyházszakadás közvetlen és közvetett okait;
- legyen képes a magyarországi románság tárgyi és szellemi értékeinek többszempontú jellemzésére;
- fedezzen fel párhuzamokat a román és a magyar népi kultúrában; õsi motívumok vándorlásában;
- legyen képes a különbözõ nemzetiségi kultúrák kölcsönhatásának a felismerésére, azonosságok és különbözõségek lényeglátó bemutatására szóban és írásban egyaránt;
- ismerje az ortodox templomok fõbb építészeti stílusjegyeit;
- értse a hagyomány és újítás kölcsönhatását, az értékmentés és teremtés filozófiáját;
- legyen véleménye a média szerepérõl a hagyományõrzõ és teremtõ tevékenységben.
- legyen képes a földrajzi, történelmi, mûvelõdéstörténeti, etnológiai és mûvészeti ismeretek ötvözésére;
- legyen tájékozott a színház, a zene, a filmmûvészet, a tudományok, a technika és a sport világában.

Emelt szinten

Minden témakörben (részterületen) az ok-okozati összefüggések komplexebb megértése, a tudásanyag integrált szemléleten alapuló elsajátítása, igényes írásos és élõszavas feldolgozása.

B) ISMERETKÖRÖK

I. Földrajz

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Románia földrajzi elhelyezkedése	Románia földrajzi fekvése; jelentõsebb régiói; szomszédos országai. Helye Európában. Természeti adottságai és gazdasága, népessége. Hegységei és vizei. Növény- és állatvilágának jellemzõi.	Románia összehasonlítása Európa és a Föld hasonló országaival. Társadalmi – gazdasági jellemzõi.
Tájak a (nép)mûvészeti alkotásokban	Románia specifikus jelképei néhány földrajzi legendában és népi költeményben (*pl. az Olt folyó legendája, Ceahlãul, Retezatul*)	Tájak román irodalmi és képzõmûvészeti alkotásokban.
A magyar–román határmenti települések földrajzi helyzete	Településföldrajzi viszonyok elemzése. Hatásuk a románság életmódjára.	

II. 1. A románok története

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A kezdetek	Az élet elsõ jelei a mai Románia területén. A román nép kialakulásának tényszerû ismerete.	Különbözõ elméletek. Elméletek a románság etnogenezisérõl.
A román államok létrejötte	A feudális államok berendezkedésének feltételei. A vajdaságok mint az elsõ politikai formációk Moldovában és Havasalföldön.	Gazdasági, társadalmi és politikai struktúrák a román feudalizmusban.
A török veszély	A román fejedelemségek és a török terjeszkedése. Havasalföld és Moldova helyzetének megszilárdulása, fejlõdése.	A fanarioták helye, szerepe a románok történetében.
A nemzeti újjászületés kora	Az erdélyi románok a XVIII. században. Az erdélyi és a magyarországi parasztság helyzete. Horea, Cloºca és Criºan felkelése és annak következményei. Tudor Vladimirescu forradalmi mozgalma. A „Szervezeti Szabályzat” és a fejedelemségek. Az erdélyi és a magyarországi románok a reformkorban és az 1848-as forradalomban. Az 1848-as forradalom a román fejedelemségekben.	Az erdélyi iskola törekvései, korifeusainak túlzásai a római eredettel kapcsolatban. A román történetírás kezdetei. A dél-kelet európai népek forradalmi mozgalmai és azok belsõ okai. Együttmûködési tárgyalások Kossuth és a román forradalmárok között. Az erdélyi és a hazai románok programjának eltérõ vonásai.
A modern állam kiépítése	A fejedelemségek egyesülése. A román nemzeti állam megszületése. Cuza reformjai. Az 1867-es kiegyezés és az erdélyi románok helyzete.	Az emigránsok forradalmi propagandája. Az unionista mozgalom a fejedelemségekben. Cuza bukásának okai. Az Osztrák–Magyar Monarchia nemzetiségi politikája.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Románia és a függetlenségi háború. A királyság kikiáltása. A románok a dualizmus kori magyar államban, nemzetiségi politika. Az erdélyi kérdés Romániában. Románia és az elsõ világháború.	
Románia, az elsõ világháború után	Románia a párizs környéki békék után. A királyi diktatúra. A Vasgárda kormányra kerülése. Antonescu és a légionárius nemzeti állam létrehozása.	A két világháború közötti román külpolitika. Az egységes román állam megteremtésének nehézségei. A II. bécsi döntés.
A második világháború és hatásai	Románia hadba lépése és a harctéri események. Románia és a szovjet érdekszféra. A *Vörös hadsereg* Románia területén. Rendszerváltás.	
A kommunista diktatúra Romániában	Társadalmi, gazdasági változások a második világháború után. A kommunista diktatúra kiépítése. A személyi kultusz következményei.	A szocialista rendszerre való áttérés romániai körülményei. Románia új külpolitikai orientációja.
A romániai rendszerváltozás	A temesvári és bukaresti forradalom. A szocialista rendszer megszûnése és a demokratikus többpártrendszer kialakulása.	A mai Románia társadalmi, gazdasági és kulturális helyzete.

II. 2. A magyarországi románok története

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A XVIII. század elõtti múlt nyomában	A hazai románság életének színtere, a Körösök és a Maros közti vidék ismerete. A család- és helységnevek szerepe az eredet feltérképezésében. Történelmi tények adatok tükrében.	Történeti áttekintés román és magyar történelmi és nyelvészeti tanulmányok alapján. Diakron nyelvvizsgálat: családnevek, helynevek etimológiája (néhány példa alapján). Földrajzi, történelmi, nyelvészeti ismeretek ötvözése.
A török hódoltság korában	Letelepedés, földrajzi elhelyezkedés. Evlia Celebi feljegyzéseibõl (gyulai vár, 1666.). E régió elnéptelenedésének okai és következményei.	A románok által is lakott települések helyzetrajza a török hódoltság idején (*átfogó bemutatás*). Körkép Gyula városáról a XVII. században *[várostörténet, lakosság, felekezetek, fürdõk, közigazgatás, divat, nyelv(ek), épületek stb.]*.
A XVIII. század az újratelepítés idõszaka (1718–1746)	Az újratelepítések okai, folyamata és eredményei. Bihar, Békés és Csanád megye újjászervezõdése. A túlélés alaptényezõinek (*nyelv, ortodox vallás, szokások, mûvészetek*) ismerete.	A XVIII. század elsõ felének történései, levéltári dokumentumok, írásos emlékek tükrében. Kitekintés más nemzetiségek (*németek, szlovákok)* betelepítésére.
Helytörténet	Elek, Battonya, Békéscsaba, Kétegyháza, Méhkerék, Pusztaottlaka, Gyula, Körösszakál, Körösszegapáti, Bedõ, Pocsaj, Magyarcsanád helytörténete.	Egyéni anyaggyûjtésen alapuló helytörténeti ismertetõ. Helytörténeti, mûvelõdéstörténeti; hitéleti és etnológiai ismeretek összekapcsolása.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Elsõ megjelenése történelmi dokumentumban, alapítólevélben. Tulajdonosai (*híres magyar és német családok felsorolása*). Lakossága: etnikai, felekezeti összetétele. Hitélete; oktatása; mûvelõdésszervezése. Endogámia-exogámia kérdésköre.	Egy település *(hely)története* a kezdetektõl napjainkig.
Nemzeti – kulturális törekvések	Az Erdélyi Iskola szerepe. Az Osztrák–Magyar Monarchia macedo-román közösségeinek jellemzése. Kiemelkedõ személyiségek. Szerepvállalásuk a gazdasági és a kulturális életben.	Az európai felvilágosodás hatása az Erdélyi Iskola gondolkodóira. Samuil Micu-Clain, Gheorghe [a] incai és Petru Maior jelentõsebb mûveinek ismerete.
Neves személyiségek	Moise Nicoarã, Gheorghe Pomuþ Iosif Vulcan, Iosif Ioan Ardelean, David Voniga, [a] tefan Rusu és mások a magyarországi románság szolgálatában. Hitvallásuk, mecénási szerepük, küldetéstudatuk jellemzése. A Petru Maior egyesület szerepe.	Egy-két neves személyiség *komplex pályarajza*.
Kulturális intézmények, iskola, oktatás, alapítványok	Az egyházi iskolák. Román állami iskolák. Felsõoktatás. Az alapítványok szerepe a magyarországi románok kulturális életében. Alapítványok: Gozsdu, Ghiba-Birta Elena, Pap Teodor, Þegle Petru.	A Gozsdu-hagyaték „életútja” történeti kontextusban.
A román nyelvû sajtó és kiadványok	Sajtótörténeti alapismeretek 1918-ig. A *Familia* és a *Lumina* címû lap(ok) jelentõsége. Egyéb sajtótermékek, évkönyvek, kiadványok.	A legújabb publikációk felsorolása. A mai *Lumina* bemutatása.
Kulturális élet a XX. század második felében.	A társadalmi-kulturális kontextus fejlõdése. A magyarországi románság mûvelõdéstörténetének fõbb szakaszai. A jelentõsebb román intézmények rövid története (pl. iskolatörténet). A Magyarországi Románok Kutató Intézete. Kiadványok (*Simpozion, Annales, Izvorul, Din tradiþiile populare ale românilor din Ungaria* stb.).	A határon belüli és azon kívüli kisebbségek kulturális életébõl (*kiemelkedõ személyiségek, jelentõsebb kiadványok, mûvészeti produktumok stb*.). Történelmi, nyelvészeti, etnológiai, szociológiai tanulmányok a hazai románságról.

III. Kisebbségpolitikai ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Kisebbségi jogi és állampolgári ismeretek, alapfogalmak	Nép, nemzet, nemzetiség, nemzeti kisebbség, etnikum. Identitás, kettõs (hármas) kötõdések (kisebbséghez, a többségi nemzethez, az anyaországhoz).	Az *endogámia-exogámia* kérdésköre a magyarországi románok életében (átfogó bemutatás).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Az asszimiláció (*okai, jellemzõi, fokozata, iránya*).	
A kisebbségpolitika jogszabályi keretei	Kisebbségi nyelv-iskola. Nemzetiségi nyelv-közigazgatás.	A kisebbségpolitikai törvénykezés alakulása a XX. század közepétõl napjainkig.

IV. A román nyelv

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A román nyelv egy neolatin nyelv	A neolatin nyelvek. A román nyelv rövid keletkezéstörténete. Román nyelvterületek bemutatása.	A neolatin nyelvek nyomában (*térképhasználattal*).
Az irodalmi nyelv	A román nyelv irodalmi változata. Stílusfajták.	Stílusfajták jellemzése; különbözõ népismereti témájú szövegtípusok elemzése.
Nyelvjárások, tájnyelvi változatok	A román dialektusok sajátosságai.	A román nyelvjárások területei (*részletesebb feltérképezés*).
A hazai románok nyelve Nyelvcsere	A magyarországi román nyelvjárások jellemzõi. A nyelvcsere típusai. A nyelvcserét elõidézõ faktorok. A kétnyelvûvé válás körülményei. A magyarországi sztenderd román. Nyelvválasztási szokások.	A bihari és a körös–marosi tájszólás jellemzése nyelvi példákkal. Szociolingvisztikai kutatások a magyarországi románok közösségében (*egy-két jelentõsebb tanulmány ismerete*). A nyelvcsere jelei a nyelvtudásban és a nyelvválasztásban. A román nyelvválasztást meghatározó tényezõk.
Nyelv–identitás	Ifjú nemzedék – iskola – nyelv	A nyelv mint az identitásõrzés egyik kulcstényezõje.

V. A vallások és az egyházak szerepe a románok kultúrájában

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Kereszténység, a keresztény egyház, a Nagy Egyházszakadás, ortodoxizmus (1054)	Az egyházszakadás okai és következményei. A keleti és a nyugati kereszténység elkülönülése. Fõbb dogmatikai, egyházfegyelmi és liturgikus eltérések az ortodox és a római katolikus szertartás között.	A Biblia a mûvészetekben *(néhány példa bemutatása).*
A szent építmények stílusjegyei	Külsõ és belsõ építészeti stílusjegyek, freskókompozíciók.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A protestantizmus, (neo)protestáns egyházak	A protestantizmus lényege. Hatása a (román) kultúra fejlõdésére.	A protestantizmusról egyetemes, magyar-román történelmi ismeretek összekapcsolásával.

VI. A magyarországi románok népi kultúrája

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Román és más ajkú (paraszti) közösségek együttélése	Kölcsönhatások a magyar és a román népi kultúrában. Elõdeink alkalmazkodása a földrajzi és kulturális környezethez.	Kölcsönhatások a magyar, a román és más kisebbségek népi kultúrájában.
A tradicionális típusú család	A család felépítése, kapcsolatrendszere, hierarchiája.	A család hajdan és ma (generációk együttélése; szereposztásaik).
Õsi tevékenységek és mesterségek	A magyarországi románok õsi tevékenységei és mesterségei.	
Lakókörnyezet, lakóház	A falu képe *(utcák, épületek).* Az alföldi jellegû lakóházak típusai A gazdasági építmények jellege, rendeltetése. A lakóház belsõ elrendezése, díszítõelemei. Bútorzata *(jellegzetes geometriai formák, díszítõelemek).*	A lakókörnyezet és a lakóház régen és ma.
Népi textíliák	A szõtt, hímzett textíliák mint a paraszti lakásbelsõ legjellegzetesebb román elemei. A szõttesek rendeltetése, esztétikája. A vászonszövés mûvészete (*textíliák, eljárások, hímzésminták*).	A munkafolyamat leírása a len- és kendertermesztéstõl a népi textíliákig. Egyes textíliák szerepe a tradicionális összejöveteleken (pl.a *tradicionális táncmulatságokon* vagy az *átmeneti rítusokban*.)
Ruházkodás	A magyarországi románok ruházata. Etikai jellege, rendeltetése.	Románia különbözõ tájegységeinek népviselete. Egy vegyes nemzetiségû település *(pl. Elek* vagy *Battonya*) népi viselete.
Népi étkezési szokások, speciális ételek	A hazai románok hétköznapokhoz és ünnepekhez kötõdõ speciális ételei.	Étkezési szokások a múltban és ma.
Naptári ünnepek és szokások	A naptári ünnepek szokásköltészete.	A magyar és román szokások kölcsönhatásai.
Tradicionális összejövetelek	A vasár- és ünnepnapi táncház. A bihari táncok jellemzõi. A rigmusköltészet szerepe, téma- és formavilága.	
Az átmeneti rítusok	Születési szokások, hiedelmek és népi alkotások. Az ortodox keresztelõ jelképrendszere. A lakodalom elõtti (nép)szokások.	Az emberi élet nagy eseményei a mûvészetekben (néhány szabadon választott alkotás tükrében).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Lakodalmi szokások, folklóralkotások, szimbólumok. Õsi hiedelmek és jelképek a temetési szertartásban. Szokásköltészet. A halál mint a menyegzõ Szentsége a román költészetben *(pl. Miorița).*	A halál mint a házasságkötés misztériuma világirodalmi alkotásokban.
Népi hiedelmek, babonák	Pozitív és negatív (elõ)jelek. Mítikus lények.	
Népi gyógyászat	Mágikus eljárások. Ráolvasások. A népgyógyászat költészete.	A természetgyógyászat szerepe a modern ember életében.
A gyermek helye és szerepe a tradicionális közösségekben	A gyermek jogai és kötelességei. Gyermekjátékok, -színház, -folklór. Játékszerkészítés a tradicionális faluban.	A gyermek a román irodalomban (*néhány szabadon választott alkotás tükrében*). Kitekintés a világirodalomra és a társmûvészetekre.
Népi líra	A „*Doina*" téma- és formavilága. A *vágy*, a *táj* és a *szerelem* élménye öt-hat népi alkotás tükrében.	Hét-nyolc „doina" értelmezése (*képi, érzelmi, filozófiai motívumok* feltárása).
Népi epika	Négy-öt földrajzi és történelmi legenda. Egyetemes, nemzeti és helyi motívumok V. Gurzãu, T. ª imonca, M. Purdi meséiben. (Öt-hat mese ismerete).	Hét-nyolc földrajzi és történelmi legenda. Mesemondók-mesegyûjtemények a magyar a román és a honi kisebbségek irodalmából.
Népi dráma (színjátszás)	Paraszti karnevál: turkajárás, maszkos alakoskodások. Betlehemezés, misztérium- és egyéb népi színjátékok.	Szokásvándorlás a magyar, a román és más ajkú nemzetiségek népi kultúrájában.
Népzene és néptáncmûvészet	Román népdalgyûjtemények, bihari táncok.	Dalok és táncok a magyar, a román, a szomszédos népek és a *(honi) kisebbségek* népi kultúrkincséből.

VII. Tájak, korok, alakok találkozása a mûvészet és tudomány alkotásaiban

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Tudományok, mûvészetek	Földrajzi, történelmi, vallástörténeti, mûvészeti ismeretek integrált bemutatása. Tájegységek, történelmi korok és alakok találkozása a mûvészet és a tudomány alkotásaiban (pl. Olt völgye, Cozia kolostor, Mircea cel Bãtrîn, G. Bogza Curtea Oltului, Goga Oltul, I. Minulescu Pe malul Oltului). Építészeti és képzõmûvészeti stílusok (pl. a bizánci, brîncoveanui, argeºi, moldvai stílus stb.). A román építészet és képzõmûvészet remekmû-	Kitekintés egyetemes és magyar alkotásokra *(néhány mûre).* C. Bâncuºi három-négy mûvének elemzése. A szülõföldélmény kifejezése hazai román kép-

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	veibõl (öt-hat mû bemutatása). A magyarországi románok képzõmûvészete (átfogó bemutatás).	zõmûvészek munkáiban (pl. jelképek, motívumok feltárása szabadon választott alkotások tükrében).
Színház- és filmmûvészet	Színháztörténeti alapismeretek. Román (film)színészek, (film)rendezõk, dramaturgok.	Európai hírnevû (film)színészek, (film)rendezõk, a román, a magyar és a szomszédos népek kultúrájából (néhány alkotó és mûvének ismerete).
Tudományok	A különbözõ tudományok (matematika, fizika, kémia, biológia, földrajz, történelem, filozófia, nyelvészet) román származású világhírû tudósai.	Egy-két életút részletesebb bemutatása.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga középszinten és emelt szinten is írásbeli és szóbeli részbõl áll.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Emelt szinten

Emelt szinten az írásbeli vizsgán a vizsgázó feladata egy 600-700 szavas esszé megírása.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Ezekkel összhangban ismeretek megszerzésének, válogatásának képességét, különbözõ jellegû információkból általános érvényû összefüggések megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz a négy kötelezõ ismeretcsoportból írott, képi, hangzó és elektronikus ismerethordozón lévõ aktuális problémákkal kapcsolatos forrásokat, amelyekkel kapcsolatban a jelölt ismeretei és képességei alapján összefüggõen kifejti az egyéni véleményét (három megadott címbõl választva).

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Középszinten

Az írásbeli vizsga témája a tanulmányok alatt elkészített projekt bemutatása és értékelése irányított standard kérdések alapján.

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Értékelés

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. Amennyiben a jelölt a kritériumok mindegyikét figyelembe véve fogalmazta meg dolgozatás, úgy arra 60 pontot kaphat; az egyéni álláspont kifejtésére pedig 40 pont adható.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbelii vizsga **két kötelezõ és egy választott** részbõl áll.

Kötelezõ ismeretek

1. Történeti ismeretek vagy Kisebbségpolitikai ismeretek
2. Néprajzi ismeretek vagy a román nemzetiségi nyelvvel kapcsolatos ismeretek

Választható ismeretek

A vizsgára történõ felkészülés utolsó évében egy terület – *Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, A román nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek, Földrajzi ismeretek, Társadalmi ismeretek A román nemzetiség épített környezetének ismerete, A román nemzetiség ének-, zene- és tánckultúrájának ismerete* – mélyebb megismerése, egy projekt elõzetes kidolgozása és annak bemutatása a szóbeli vizsgán.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc
A vizsgázó felelési ideje:
– Középszinten 15 perc,
– Emelt szinten 20 perc.

A felkészülés során írott anyagok, alapvetõ forrásgyûjtemények, CD-k és hangzó és képi anyagok, számítógép áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy elõre elkészített projekttervet mutat be a diák legfeljebb 5 percben (emelt szinten 10 perc). Ez után kétszer 5 perc áll rendelkezésére, hogy önállóan kifejtse választhatóan a történeti ismeretek vagy a kisebbségpolitikai ismeretek illetve a néprajzi ismeretek vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek közül kihúzott tételt. Mindegyik ismeretcsoportban 10 tételt kell adni (így tételcsoportonként 2×10 tételbõl húzhat a jelölt), mindegyik tételhez két különbözõ, de azonos tartalmú forrást kell hozzárendelni. Ügyelni kell arra, hogy a megadott tételek hasonló nehézségûek legyenek, és azokat a használható segédeszközökkel megközelítõen ugyanannyi idõ alatt lehessen megoldani.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül a projekttervre 30 pont, a másik két ismeretcsoportra 10-10 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következõ általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A projektterv bemutatása – összesen 30 pont

– Tartalmi gazdagság	5 pont
– A felhasznált ismeretek logikus, áttekinthetõ csoportosítása	5 pont
– Szemléletesség az elõadásban	5 pont
– A projekt kapcsolódása a valóságos helyzetekhez	5 pont
– A projekt tárgyának önálló értelmezése	10 pont

Történeti vagy kisebbségpolitikai ismeretek és néprajzi vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek
Összesen 20 pont (kétszer 10 pont)

– A rendelkezésre álló segédanyagokból történõ válogatás képessége	2 pont
– A szerzett információk világos és logikus csoportosításának képessége	2 pont
– Az elõadás szemléletessége, nyelvi megformáltsága	2 pont
– Egyéni tapasztalatok beépítése a feleletbe, saját vélemény megfogalmazása	4 pont

ROMÁN NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

1. Szövegértés

1.1. Különbözõ mûfajú és tematikájú szövegek lényegének megértése.
- 1.1.1. Információk értelemszerû szelektálása, célirányos kiválasztása és újraalkotása.
- 1.1.2. Önálló véleményformálás az új ismeretek, gondolatok befogadásakor.
- 1.1.3. Megfelelõ tájékozottság és jártasság a nyomtatott és elektronikus információforrásokban, a médiamûfajokban.
- 1.1.4 Grammatikai és irodalmi ismeretek alkalmazása írott és elektronikus formában közvetített szövegek megértésében és megformálásában.

1.2 Irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezése.
- 1.2.1. Szövegértelmezési eljárások alkalmazása a különbözõ szövegfajták körébõl.
- 1.2.2. Az irodalom nevelõ-, ismeret- és élményközvetítõ szerepének megértése és bemutatása.
- 1.2.3. Különbözõ szövegfajták (*szépirodalmi, tudományos, hivatalos, publicisztikai*) összevetése, nyelvi, stilisztikai, szerkezeti sajátosságainak felismerése.
- 1.2.4. Az írott közlés kohéziójának, logikai kapcsolatainak feltárása, a cél és a kommunikatív kontextus meghatározása.
- 1.2.5. Szövegen belüli és szövegek közötti jelentésbeli, ok-okozati összefüggések felismerése és megértése.
- 1.2.6. A címzettnek, a témának és a mondanivalónak megfelelõ írásos és élõszavas szövegek helyes megformálása.

2. Írásbeli szövegalkotás

2.1. Irodalmi és nem irodalmi témák feldolgozása különbözõ típusú szövegekben. (Pl. a kisebbségek helye és szerepe az Európai Unióban; kétnyelvûség, a nyelvcsere; a globalizáció;a kulturális örökség; az emberi kapcsolatok, az érzelmi intelligencia megnyilatkozási formái; a számítógépes újvilág.)

2.2. Címnek, címzettnek, témának megfelelõ tartalmú, stílusú, felépítésû írásmû megformálása a mindennapi élet magán- és hivatalos mûfajaiban. (Pl. jegyzet, ajánlás, kronologikus beszámoló, úti napló, beszámoló színházi vagy filmélményrõl, értekezés, esszé, mûértelmezés.)

2.3. Probléma írásos megvitatása az önálló érvelés és a meggyõzés módszerével.

2.4. Olvasmányélmény kifejezése tartalmi, nyelvi és szerkezeti szempontból egyaránt.

2.5. Mûvészi alkotással kapcsolatos esztétikai élmény kifejezése szabatos stílusban és logikus felépítésben.

2.6. Hivatalos iratok megalkotásához szükséges tartalmi és formai követelmények készségszintû elsajátítása és alkalmazása (pl. kérvény, önéletrajz, pályázat, jegyzõkönyv).

2.7. A szövegszerkesztés normáinak, technikai lépéseinek alapos ismerete, biztos helyesírás, jó arányérzék és esztétikus íráskép.

3. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

3.1. Önálló közlés megformálása, alkalmazkodva a nyelvi normához, az adott beszédhelyzethez, témához, illetve mûfajhoz.

3.2. Jól összefogott, lényegre törõ, logikus felépítésû szóbeli elõadás *(megfelelõ artikuláció, helyes hangsúly, hanglejtés, beszédtempó).*

4. Fogalomhasználat

4.1. Az olvasmányélmények értõ-érzõ befogadása, fogalmilag helytálló bemutatása.

4.2. Etikai, esztétikai, költészettani, nyelvi fogalmak megfelelõ alkalmazása.

4.3. Fogalmak megvilágítása gyakorlati példák alapján.

Csak emelt szinten

4.4 Fogalmak összefüggéseinek értelmezése, összevetése történeti kontextusokban.

B) ISMERETKÖRÖK

1. Román nyelv

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.2. Nyelvek Európában	Különbözõ nyelvcsaládok. Neolatin nyelvek. A diakrón és a szinkrón nyelvvizsgálat.	Agglutináló (ragozó), izoláló (elszigetelõ) és flektáló (hajlító) nyelvtípusok. A nyelv mint változó rendszer. Mozaikok az írás történetébõl.
1.3. A román nyelv története	A román nyelv neolatin nyelv. Keletkezéstörténetének fõbb szakaszai. Érintkezés idegen népekkel, azok hatása a nyelv alakulására, változására.	Egy szöveg(részlet) elemzése a régi román irodalomból (két-három nyelvtörténeti példa bemutatása). Nyelv- és mûvelõdéstörténeti összefüggések felismerése. A szókészlet rétegezõdése.
1.3.1. Nyelvtörténeti korszakok	A történelmi-kulturális kontextus és a szókincsformálás összefüggései. A nyelvrokonság mibenléte, kritériumai. Nyelvtörténeti források: nyelvemlékek (írott, nyomtatott). A román nyelvû írás kezdetei: *Scrisoarea lui Neac°u din Cîmpulung.*	Nyelv és helyesírás.
1.3.2. Az írott nyelvi norma kialakulása	A máramarosi szövegek jelentõsége. A protestantizmus hatása a román kultúrára. A vallásos irodalom hatása a román nyelv fejlõdésre. A Bukaresti Biblia. A nagy történetírók szerepe a román kultúra terjesztésében. A történetírás hozzájárulása a román irodalmi nyelv és az irodalom fejlõdéséhez. A könyvnyomtatás terjedése. Román nyelvterületek.	
1.3.3. Nyelvmûvelés	Költõk-írók vallomásai a nyelvrõl. A mai román nyelvmûvelés alapkérdései (*pl. neologizmusok, idegen szavak, közhelyek*).	A mûfordítások szerepe, jelentõsége. Az írott és az elektronikus információforrások szerepe a nyelvmûvelésben.
1.4. Nyelv és társadalom		
1.4.1. Nyelvváltozatok	Dialektusok: dákoromán (*munténiai, moldovai, bánáti, körösvidéki, máramarosi*); aromán; meglenoromán; isztroromán. A mai román nyelv tagolódása. Fõbb nyelvváltozatok: köznyelv, nyelvjárások, csoportnyelvek. A földrajzi és társadalmi rétegezõdés megnyilvánulása a szókincsben: regionális köznyelv, szaknyelv, rétegnyelv, ifjúsági nyelv, szleng. A magyarországi románok nyelvi változatai. A bihari nyelvjárás, körös–marosi nyelvjárás.	A mai román nyelv vertikális és horizontális rétegzõdése. Különbözõ nyelvjárási szövegek elemzése. Kisebbségi nyelvhasználat, *kétnyelvûség, nyelvcsere*.
1.4.2. Kisebbségi nyelvhasználat	Egynyelvû szótárak rendeltetésszerû használata. Magyarországon beszélt más kisebbségi nyelvek megnevezése.	A társadalmi-kulturális kontextus és a nyelv változásának összefüggései.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.5. A nyelvi szintek	Irodalmi és nem irodalmi szövegek hang-, alak-, mondat- és jelentéstani elemzése. Ismeretek alkalmazása a különbözõ szövegtípusok megformálásában.	
1.5.1. Hangtan	Hangtani alapismeretek. Magán- és mássalhangzótörvények. Hangcsoportok (*diftongus*, *triftongus*, *félhangzó*). Hiátus. Hangsúlyos és hangsúlytalan szótagok.	A román és a magyar hangállomány összevetése.
1.5.2. Szóalaktan	A szuffixumok és prefixumok szerepe a szóalak felépítésében és jelentésében. Nyelvhelyesség a szóképzésben. Szó-és szövegkörnyezet.	. Alapszavak, képzett szavak, szócsaládok. Szavak értelmének meghatározása szövegkörnyezetben. A román helyesírás alapelvei.
1.5.3. Szófajtan	Szófajtani alapismeretek. A szófajok rendszere. Átmeneti szófajok helyesírása.	Egy szöveg(részlet) szótani elemzése. Szófajváltás példákkal illusztrálva.
1.5.4. A mondat szintagmatikus felépítése	A mondat felépítése, fõ részei. Az állítmányi szerkezet és a bõvítmények elemzése. Az állítmány és az alany egyeztetése. Az alárendelõ és a mellérendelõ szintagma.	Alaki és értelmi egyeztetés. Az alany és az állítmány viszonyának értelmezése. Mondatok szintagmatikus szerkezeteinek készségszintû meghatározása és ágrajzainak megformálása.
1.5.5. Mondattan	Mondattani fogalmak ismertetése. A mondat az élõszavas és az írásos közlésben. Az összetett mondat. A mellérendelés és alárendelés.	
1.5.6. A mondat a szövegben	A mondat és a szöveg. A mondat jelentése szövegkörnyezetben. A mondat denotatív és konnotatív jelentése.	A mondat és a szöveg kapcsolatának bemutatása. A szintezõdés és a tömbösödés jelenségei.
1.5.7. Logikai és tartalmi viszonyok	Nyelvi és nem nyelvi jelek szerepe a kijelentõ, kérdõ, óhajtó, felkiáltó és felszólító mondatok megkülönböztetésében. A mondatok modalitása. Mondatfajták elemzése nyelvtani, jelentéstani eszközökkel.	
1.5.8. Szókincs és frazeológia	A szókincs változásának okai. A szókészlet bõvülése; az átvétel és a belsõ keletkezés. Szócsaládok. Antonímák, szinonimák, homonimák, frazeológiai egységek. Az összetett szavak helyesírása.	A szóalkotás ritkább módjai. *(Pl. mozaikszavak, népetimológia.)*
1.6. Szöveg és szövegtípusok	A szöveg természete. A szöveg nyelvi és nem nyelvi jelei. Szövegkohézió; globális és lineáris kohézió.	Szövegelemzési gyakorlatok, logikai-jelentéstani összefüggések felismerése.
1.6.1. Szövegfunkciók	A szöveg és a kommunikáció. A szöveg két alapformája (*az élõbeszéd és az írás*).	A szövegösszetartó erõ és összetevõi (*nem nyelvi tényezõi; jelentésbeli kapcsolatai; nyelvtani kapcsolatai*).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	A különbözõ szövegtípusok jellemzõi. A szöveghasználati szabályok ismerete. A kommunikáció kódja (*nyelvi és nem nyelvi összetevõi*).	
1.6.2. A szöveg szerkezete	A szövegértést és a szövegalkotást meghatározó kommunikációs körülmények. A tájékoztató, a kifejezõ és a felhívó szövegfunkciók. A szöveg szerkezeti egységei. A (prózai) szöveg- és makroszerkezeti egységei. Rendszermondat, szövegmondat. A szöveg szerkezettípusai: Idõrendi (*lineáris*), térbeli, logikai. Más szerkesztésmódok (*párhuzamosság, ellentétezés, keretes, mozaikszerû, képzettársításos*).	A szövegszintek és a szövegösszetartó erõ összefüggései. Prózai szöveg szerkezeti elemzése (*mikro- és makroszerkezeti egységei; szerkezettípusai*).
1.6.3. A szöveg jelentése	A szöveg *globális* kohéziójának eszközei: A szöveg témahálózata, az izotópia, tartalmi-logikai kapcsolatok (*térbeli, idõbeli, logikai viszonyok, ok-okozati kapcsolatok*); a témajelölõ cím. Jelentésbeli kapcsolóelemek a szövegben (*kulcsszavak, rokon jelentésû szavak, többjelentésû szavak, azonos alakú szavak, ellentétes jelentésû szavak*). A *téma-réma* kapcsolatok.	Egy szöveg lokális, temporális, kauzális szegmentumainak feltárása. Témahálózatok jelölése.
1.6.4. A szöveg grammatikája	Grammatikai kapcsolóelemek, elõre-és visszautalások. A mondat szórendje. A szöveg ritmusa.	A grammatikai kapcsolóelemek szerepe a szövegösszefüggés megteremtésében.
1.6.5. Szövegértelmezés	Témahálózat felismerése a különbözõ szövegtípusokban.	Szövegértelmezési feladatok megoldása (*témahálózatok mikro-és makrostruktúrák követése, egyeztetés, szórend*).
1.6.6. Az intertextualitás	Az intertextualitás értelmezése irodalmi és nem irodalmi szövegekben. A CD-ROM és az Internet intertextualitásának fõbb jellemzõi.	
1.7. Kommunikáció	A kommunikációs folyamat tényezõi és funkciói; nyelvi és nem nyelvi kódjai.	A gesztusnyelv. A különbözõ kommunikáció-típusok alapos ismerete.
1.7.1. A jel, a jelrendszer	Jel, jelentés, jeltárgy. A nyelvi jelek rendszere. Morfémák, lexémák, szintagmák, mondatok. Hangalak és jelentés kapcsolata. Hangutánzó, hangulatfestõ szavak (*a jelölõ és jelölt között valós összefüggés*). A jelentésmezõ.	
1.8. Közlésmódok és mûfajok	A nyelvi kódok beszélt és írott formái.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.8.1. Szövegtípusok és kommunikációs szintek szerint	A kommunikáció célja. A közlés logikai–szemantikai felépítése. A szövegösszefüggés három síkja (*nyelvtani, jelentésbeli, nyelven kívüli*). Különbözõ szövegfajták *tartalmi* és *formai kapcsolata* a kommunikációs folyamattal. A tömegkommunikáció. Szövegtípusok és viselkedési szokások. Kommunikáció iránya: *dialogikus* és *monologikus* szövegek. Kommunikációs funkciók: *elbeszélõ, leíró* és *érvelõ* szövegek. *Szóbeli* és *írásbeli* szövegtípusok. Szövegtípusok a kommunikációs szintek szerint (*szépirodalmi, tudományos, hivatalos, magánéleti, közéleti).* Szövegalkotás módja*: tervezett* vagy *spontán* szövegek. A szövegtípusok és a stílusrétegek.	A különbözõ szövegtípusok tartalmi, nyelvi és szerkezeti jegyeinek ismerete. Egy téma megjelenítése különféle szövegtípusokban.
1.8.2. A média, elektronikus kommunikáció	Tömegközlési és tájékoztatási eszközök (a *sajtó*, a *rádió* és a *televízió*). Tájékoztató és véleményközlõ sajtómûfajok. A rádiós mûfajok. Elõre rögzített mûsorok (*nemzetiségi adás, dokumentummûsor*). Az elektronikus média új mûfajai (*az e-mail, az Internet*). Az *iskolarádió* és *-újság* jellemzõ mûfajainak bemutatása.	Néhány példa megformálása a legjellemzõbb sajtó-mûfajokból. *A nemzetiségi rádió- és tévémûsorok* valamint a *román nyelvû hetilap* bemutatása önálló véleményformálással. A nemzetiségi mûsorok jelentõsége.
1.9. Retorikai alapismeretek	A szónoklattan jellemzõi.	Alapismeretek a retorika történetébõl. Néhány történeti értékû szöveg(rész) összevetése, értékelése.
1.9.1. A retorika	Retorika és kommunikáció.	
1.9.2. A nyilvános megszólalás szövegtípusai	A nyilvános beszéd és a kommunikációs folyamat tényezõi. A szónoki beszéd fajtái: a tanácsadó és alkalmi beszéd. A szövegszerkesztés logikus menetének ismerete (*témaválasztás, címadás, szövegtípus kiválasztása).* Az érvelõ szöveg helyes felépítése szóbeli és írásos formában egyaránt.	
1.9.3. Érvelés, vita	Az érvek fajtái és az érvelés módszerei. Az érvelés mûfajai: bizonyítás és cáfolat. A kulturált vitatkozás kritériumai.	Különbözõ érvelõ típusú szövegek megformálása és bemutatása. Írásos és élõszavas érvelések tárgyszerû értékelése tartalmi és nyelvi szempontból.
1.10. Nyelv és stílus	A stílus fogalma és jelentõsége. Stíluselem, stílusérték.	
1.10.1. Stílusrétegek	A román nyelv beszélt és írott nyelvû stílusrétegeinek jellemzése; a társalgási, a hivatalos, a publicisztikai és a tudományos stílus ismérvei.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.10.2. Stíluseszközök	A képszerûség stíluseszközei: képek , képrendszerek felismerése.	Képek és összetett képrendszerek értelmezése.
1.10.3. Az állandósult szókapcsolatok stílusértéke	A román szólások és közmondások etikai és esztétikai sajátosságai.	Román–magyar szólások és közmondások összehasonlítása, kölcsönhatások felismerése.

2. Irodalom

2.1. Szerzõk, mûvek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1.1. Életmûvek a román irodalomból	Mihai Eminescu, George Coºbuc, Octavian Goga, George Bacovia, Tudor Arghezi, Lucian Blaga Az életút fõbb állomásai, a költõi életmû sajátossága. Helyi és idõbeni tájékozottság, társadalmi – kulturális kontextus, természet- és szülõföldélmény. Pályarajz fõbb idõrendi adatokban, néhány román és magyar kortárs megnevezése. A jelentõsebb alkotások értelmezése. Kapcsolatok költõk *(pl. O. Goga – Ady E.)* és mûvek között *(pl. témák, motívumok, létélmények, mûfajok, kifejezési módok*). A mûvek helye az adott korszakban. Memoriterek élõszavas és írásos közlésben. Kritikák értelmezése.	Komplex pályarajz, az életmû jellemzése. A pályaszakaszokat jellemzõ fõbb témák, kérdések, ihletforrások, hitvallások. Eszmeáramlatok és stílusirányzatok hatása a költõi életmûre (pályaszakaszokra). Kötetek, kötetkomponáló elvek (*ciklusok, témák, motívumok*). Román, magyar, (világ)irodalmi párhuzamok. A mû korabeli fogadtatása, utóélete. A költõ helye és szerepe a román irodalomban, (egy-egy életmû esetén) a világirodalomban. Recenziók értelmezése, önálló véleményalkotás.
2.1.2. Portrék	Dimitrie Cantemir, Nicolae Bãlcescu, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Alexandru Macedonski, Barbu ª tefãnescu Delavrancea, Ion Creangã, Ion Luca Caragiale, Ioan Slavici, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, George Cãlinescu, Nichita Stãnescu, Ana Blandiana. Az életmû fõbb sajátosságainak kiemelése. 2-3 lírai és/vagy néhány epikai alkotás bemutatása. Mûvek értelmezése az eszmei és esztétikai irányzatok, a téma, a mûfaj, a kompozíció, a témahálózatok, jelentésmezõk alapján. Tematikai, formai, tér- és idõbeli, ok-okozati, mûfaji összefüggések keresése, felismerése az értelmezett mûvekben. Némi kitekintés a társmûvészetekre és a magyar irodalmi alkotásokra. Memoriterek – mindegyik költõtõl egy-egy költemény, továbbá összefüggõ szövegrészlet, jellemzõ szállóigék.	2-3 lírai és/vagy 1-2 epikai alkotás szövegközpontú elemzése, többletjelentéseinek megfejtése. Jártasság a társadalmi-kulturális közegben, a mûvészeti életben, a kortársak között (pl. *'48-asok a román és a magyar történelem színpadán*), barátságok (*Ion Creangã, I. L. Caragiale, Mihai Eminescu),* közös „ihletforrás” (pl. *a folklórhagyomány*), tematikai párhuzamok (pl. *Miorița, M. Sadoveanu: Baltagul, Móricz Zs.: Barbárok).* Mûfaji, tematikai, nyelvi sajátosságok bemutatása a korszak eszmei áramlataival és stílusirányzataival összefüggésben. Világirodalmi és társmûvészeti párhuzamok. Mûfordítások, román–magyar irodalmi kapcsolatok.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1.3. A XX. század román irodalmából	Mircea Eliade, Emil Cioran, Geo Bogza, Vasile Voiculescu, Marin Preda, Eugen Barbu, Fãnuº Neagu, ªt. Augustin Doinaº, Marin Sorescu, Theodor Mazilu. Választandó legalább négy szerzõ a felsoroltak közül. Hat mû ismerete a XX. század román irodalmából szabad választás szerint. Az adott szerzõ 2-3 költeményének értelmezése és/vagy 1 epikai vagy drámai mûvének bemutatása. Memoriterek.	Legalább hat szerzõ a XX. század román irodalmából. A választott alkotó 2-3 lírai és/vagy 1-2 epikai, illetve drámai mûvének lényeglátó elemzése. Hitvallások, élethelyzetek, kérdésfelvetések, létértelmezések, motívumok bemutatása. Mûfaji, stílusbeli sajátosságok felismerése a korstílussal összhangban. Párhuzamok a román és a magyar irodalmi alkotásokban. Román–magyar irodalmi kapcsolatok, fordítások, színház, film.
2.1.4. Román származású alkotók mûvei a világirodalomban	Tájékozódás a román származású, de más népek irodalmában ismertté vált alkotók világában *(pl. Panait Istrati, Eugen Ionescu, Vintilã Horia).* Legalább egy szerzõ 2-3 lírai és/vagy 1-2 epikai vagy drámai alkotásának elemzése. Memoriterek.	Tartalmi és mûfaji sajátosságok, jelképrendszerek, motívumok. A mûvek ihletforrásai. A szerzõk helye a világirodalomban.
2.1.5. A magyarországi románok irodalmából	Moise Nicoarã, Iosif-Ioan Ardelean, David Voniga, Iustin Popfiu, Iosif Vulcan. Tájékozódás az életmûben. Küldetéstudatuk bemutatása 1-2 jellemzõ írásuk alapján. Tájékozódás a magyarországi románok irodalmában. Szülõföldélmény, gyökerek, származástudat (*pl. Magdu Lucian, Ilie Ivãnus 1-1 mûvében*).	A szellemi háttér leírása, kultúrtörténeti áttekintés. Szerepük a magyarországi románság szellemi felemelkedésében. Összefüggések az értelmezett alkotások között. Közös témák és motívumok, mûfaji, poétikai sajátosságok. A magyarországi román nemzetiségi irodalom helye a román irodalomban. Kapcsolatok a magyar irodalommal, kölcsönhatások, kétnyelvûség.
2.1.6. Kölcsönhatások és párhuzamok a világ- és a román irodalom között.	Irodalmi témák: világegyetem *(pl. M. Eminescu: Luceafãrul, Vajda J.: Üstökös*); természetélmény: (*pl. V. Alecsandri: Bãrãganul, Petõfi S.: Az Alföld, M. Eminescu: Lacul, Lamartine: Lacul*); szerelem*: (pl. V. Alecsandri: Steluþa, M. Eminescu: Floarea albastrã, Vajda J.: Húsz év múlva)*; az emberi élet nagy eseményei (születés-házasságkötés) *(pl. L. Blaga: Naºtere, G. Coºbuc: Nunta Zamfirei, Nagy L.: Menyegzõ)* család: *(pl. B. ªt. Delavrancea:Bunica, Bunicul, G. Coºbuc: Mama, Petõfi Sándor: Egy estém otthon*). mûvészi sors *(pl. Meºterul Manole, M. Eminescu:. Luceafãrul, L.Blaga: Eu nu strivesc corola de minuni a lumii, H. Lovinescu: Moartea unui artist, Babits M.: Jónás könyve,Ch. Baudelaire: Albatros),* emberi gyengeségek: *(pl. B. ªt. Delavrancea: Hagi Tudose, I. Slavici: Moara cu noroc, Molière: Avarul*); választás szerint legalább öt alaptéma bemutatása (*témánként 3 mû a különbözõ korok szerzõinek alkotásaiból*).	Alaptémák az irodalomban és a társmûvészetekben. Néhány téma mélyreható kifejtése kitekintve magyar és más világirodalmi mûvekre is, témánként 2-3 alkotás *(pl. világegyetem: Biblia Genezis, M. Eminescu: Scrisoarea I., Vörösmarty M.: Csongor és Tünde, Berzsenyi D.: Fohászkodás*). Tematikus-motivikus kapcsolatok, filozófiai, etikai és esztétikai vonatkozások. Fordítások, román-magyar irodalmi kapcsolatok.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Mûvek átfogó bemutatása (*tematikai, szemléletbeli, tér- és idõbeli, mûfaji összefüggések*). Memoriterek (*3 teljes mû és néhány idézet, szállóige*).	
2.1.7. Színház- és drámatörténet	Színháztörténeti alapismeretek. A dráma fejlõdése. Színházi és irodalmi hagyományok bemutatása az alábbi drámák értelmezésekor. *Ion Luca Caragiale*: O noapte furtunoasã *Lucian Blaga*: Me^{o}terul Manole *Horia Lovinescu*: Moartea unui artist *Marin Sorescu*: Iona	Két dráma elemzése a kortárs román irodalomból.

2.2. Értelmezési szintek, megközelítések

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.2.1. Témák, motívumok	Párhuzamosságok, tematikus, motivikus összefüggések felismerése és kifejtése (*pl.* az *áldozati motívum: a Mãnãstirea Arge^{o}ului* és a *Kõmûves Kelemenné címû balladákban, valamint a L. Blaga: Me^{o}terul Manole c. drámájában).* További témák, motívumok értelmezése *(pl. hegy, erdõ, folyó, tenger, ember és természet, természet és szerelem, bûn és bûnhõdés, pénz, hegy-völgy, fény-sötétség, háború-béke, szeretet-elidegenedés, élet-halál, ifjúkor-öregkor, falusi és nagyvárosi életformák).*	A térben és idõben közeli, ill. távoli román-, magyar- és világirodalmi mûveket összekötõ témák, motívumok szerepének megértése. Jelentésmezõk, témahálózatok, motívumok feltárása különbözõ korok táj- és szerelmi költészetébõl (*koronként egy-egy alkotás alapján*). Az irodalom alaptémái és fõbb motívumai az élõszavas és az írásos közlésben.
2.2.2. Mûfajok, poétika	Különbözõ korok mûfajai (*koronként egy-két irodalmi példával*). Különbözõ korokban keletkezett azonos mûfajú alkotások összehasonlítása, közös és eltérõ jegyeinek bemutatása. A mûfaj történeti változásainak felismerése.*(Pl. „a doina” a népköltészetben és Eminescu lírájában.*) Népköltészeti és mûköltészeti mûfajok megfelelése *(pl. doina-elégia,* a *táncszó-epigramma, népballada, mûballada, népmese-mûmese*). Mûvek többszempontú elemzése *(pl. tematikai, mûfaji, szerkezeti és poétikai szempontból).*	Mûfaji hagyomány és újítás. A mûfaj történeti változásainak okai, a hagyományos formák fölbomlásának indokai. Különbözõ korokban keletkezett, azonos mûfajú alkotások poétikai jellemzõi. Egy-egy román, magyar és világirodalmi mûfajteremtõ alkotás értelmezése, poétikai sajátosságainak a felismerése. Egy-egy mûfaj változásainak figyelemmel kísérése a kezdetektõl napjainkig *(pl. ódák, balladák a román irodalomban, mese-és regényformák.*).
2.2.3. Korszakok, stílustörténet	Az irodalom és a társmûvészetek kapcsolata: legalább egy korszak két mûvészeti ágának megjelenítése néhány szabadon választott alkotásban.	Egy – egy korszak összehasonlítása (*pl. romantika* és *realizmus, impresszionizmus* és *expresszionizmus*). Példák *a román, a magyar és az egyetemes* mûvészetbõl.
2.2.4. Irodalomtörténet	A román irodalom és kultúra fõbb korszakainak bemutatása az ószláv nyelvû román kultúra és a román nyelvû írás kezdeteitõl napjainkig. Mûvelõdéstörténeti korszakok, filozófiai és esztétikai irányzatok, életmûvek ismerete.	Kultúrtörténeti és román irodalomtörténeti korszakok *idõrendi és ok-okozati* összefüggésekben való bemutatása. *(Pl. A vallásos irodalom hozzájárulása a román nyelv fejlõdéséhez; a történetírás hozzájárulása a román irodalmi nyelv és román irodalom fejlõdéséhez; a huma-*

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Egy írói életút részletes bemutatása. Egy-egy alkotás értelmezése egy korszakból, egy szerzõ munkásságából. Szerzõk és mûvek bemutatása történeti, kronológiai tények kontextusában. Irodalmi ismeretterjesztés nyomtatott és elektronikus formában *(pl. recenzió, CD-ROM, Internet*).	*nizmus, a felvilágosodás, a modern román kultúra kialakulásának társadalmi, politikai, kulturális keretei.)* Korszakok, folyamatok, történetileg változó hagyományok. Folyamatosság és egyidejûség bizonyítása szerzõk és mûvek tükrében.

FOGALMAK A ROMÁN NYELV ÉS AZ IRODALOM ISMERETKÖREIHEZ

Középszint és emelt szint

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit *dõlt betûvel* jelezzük.

1. ROMÁN NYELV

állandósult és alkalmi stílusérték
állandósult szókapcsolat, szólás, szóláshasonlat, szállóige, közmondás
beszédaktusok
diakrónia, szinkrónia
diftongusok, triftongusok
egyeztetés a szintagmákban
érvelés: tétel (állítás), érv, ellenérv, cáfolat
expresszivitás, eufemizmus
neolatin nyelvcsalád
fõbb nyelvtípusok
grammatikai szinonimitás
hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés, alliteráció
jel, jelrendszer
jelentés(rétegek) szóban, mondatban, szövegben
jelentésszerkezet, jelentéselem, *jelentésmezõ*, jelhasználati szabály, *kevert nyelvûség*, kétnyelvûség
kommunikáció, a kommunikációs folyamat funkciói, tényezõi
kommunikáció létformái: szóbeliség, írásbeliség, magánéleti, nyilvános kommunikáció
központozás: gondolatjel, zárójel, kettõspont, pontosvesszõ, idézõjel szerepe
mondatfajták: modalitás, *elsõdleges, másodlagos*
mondat- és szövegfonetikai eszközök
mondatszerkezet: egyszerû mondat, összetett mondat (alárendelõ, mellérendelõ)
mondatábrázolási modell
nyelv vízszintes és függõleges tagolódása: nyelvjárás, sztenderd, köznyelv, regionális köznyelv, csoportnyelvek, szleng
nyelvjárások (körösvidéki nyelvjárás)
retorika: szónoklat, alkalmi beszéd, meggyõzõ szövegmûfajok
stílus, stíluselem, stílushatás
szóelem (morféma) fajtái
szóalkotás: szóképzés, szóösszetétel, mozaikszó
szófaji rendszer
szójelentés: egyjelentésû, többjelentésû, azonos alakú szó; rokon- és ellentétes jelentésû szó, hangutánzó, hangulatfestõ szó
szóképek: metafora, hasonlat, *szinesztézia*, allegória, szimbólum
téma, réma
szöveg, szövegmondat, szövegegységek: bekezdés, tömb, szakasz
szövegjelentés: témahálózat, tételmondat, kulcsszó

szövegkapcsoló elemek: kötõszó, névmás, névelõ, határozószó, elõre- és visszautalás
szövegkohézió (lineáris, globális)
szövegtípus, szövegfajta
pályázat; *ajánlás*, *mûelemzés*-értelmezés; *vita*, referátum, elõadás, hivatalos levél, meghatalmazás, kérvény, önéletrajz
testbeszéd (nem nyelvi kommunikáció fajtái, szerepe)
tömegkommunikáció tájékoztató, véleményformáló mûfajai: hír, tudósítás, kommentár, cikk, interjú, riport, *glossza*, *recenzió*

2. IRODALOM

reneszánsz, humanizmus
barokk
felvilágosodás
klasszicizmus
romantika
realizmus
naturalizmus
impresszionizmus
szimbolizmus
sãmãnãtorismul
poporanismul (népiesség)
modernizmus
tradicionalizmus
avantgárd
expresszionizmus
szürrealizmus
dadaizmus
futurizmus
(poszt)modernizmus

Mûnemek és mûfajok

líra, lírai mûfajok
szonett
glossza
ars poetica
elégia
óda
dal, himnusz
átmeneti mûfajok: napló, levél, fiktív levél, ballada, leíró költemény
epika, epikai mûfajok: elbeszélõ költemény, elbeszélés, eposz
fabula, krónika, legenda, mese, mítosz, monda, novella, *parabola*
karcolat
regény, regénytípusok: kalandregény, verses regény, családregény, történelmi regény, fejlõdésregény, *esszéregény*, életrajzi regény, *lélektani regény*
dráma: tragédia, komédia, színmû
Biblia: a Biblia irodalmi mûfajai: prófécia, zsoltár, evangélium, példabeszéd

Kifejezési módok, szerzõ–narrátor–hõs

szerzõ, narrátor, hõs, jellemábrázolás, típus
mû, kompozíció, *szegmentumok* (*localis, temporalis, persona, cauzalis, actionis)*
jelentés, jelentésrétegek, nyitott mû, téma, motívum, témahálózat, jelentésmezõ
cselekmény
mondanivaló
expozíció
konfliktus
bonyodalom
tetõpont
végkifejlet

prológus
epilógus
leírás
portré
antitézis
dialógus
(belsõ) monológ
katarzis
harmónia, diszharmónia, feszültség, feszültségoldás, késleltetés, helyzet- és jellemkomikum

Stilisztika, szóképek, stilisztikai eszközök

stilisztika, stílus
élõszavas stílus
direkt és indirekt (közvetlen és közvetett) stílus
szépirodalmi stílus
publicisztikai stílus
tudományos stílus
hivatalos stílus
szóképek
jelzõ
metafora
megszemélyesítés
hiperbola
allegória
stilisztikai eszközök
költõi kérdés
alliteráció
hasonlat
esztétikai minõségek
fantasztikum
fenség
groteszk
szép
rút
komikum
tragikum
tragikomikum
humor, irónia, gúny, *szarkazmus*

Verstani (alap)fogalmak

verselés – hangsúlyos, idõmértékes, verslábak, *sorfajták, strófaképletek*
rím(fajták)
ritmus

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A *román nyelv és irodalom érettségi* vizsgája *írásbeli* és *szóbeli* vizsgarészbõl tevõdik össze. Az írásbeli vizsgán 240 perc áll a vizsgázó rendelkezésére a szövegértési feladatsor, valamint a szövegalkotási feladat megoldására. A szóbeli vizsga a 30 perces felkészülési idõt követõen 10-15 perc idõtartamú. A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi.

Írásbeli vizsga 240 perc		Szóbeli vizsga 15-20 perc	
Szövegértési feladatsor	Szövegalkotási feladat	Egy nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	60 pont	50 pont	

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. A vizsgakövetelményekkel összhangban az írásbeli vizsga szövegek megértését, illetve egy szöveg önálló megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz *egy szövegértési* feladatsort, továbbá megjelöl *három szövegalkotási feladatot*. A szövegalkotási feladatokból egyet választ a vizsgázó.

A szövegértési feladat megoldására 60 percet, a szövegalkotási feladat elkészítésére 180 percet fordíthat a vizsgázó.

Az írásbeli vizsgafeladatok megoldásakor az Ortografia limbii române (Román helyesírási szótár), illetve ha azt valamely feladat megjelöli, szöveggyûjtemény használható.

A feladatsor jellemzõi

Szövegértési feladat

A szövegértési feladat szövege általában *450-500* szó terjedelmû *esszé*, ismeretterjesztõ céllal íródott *tanulmány*, *publicisztikai mû* egésze vagy részlete. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott válasz rövid szöveges kifejtése, esetenként a megadott válaszvariációk közötti döntés.

A szövegértést vizsgáló kérdések – az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi jellemzõinek megfelelõen – a következõkre irányulhatnak:

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont stb. azonosítása;
- a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzõi; ezek szövegbeli funkciója;
- a szöveg kommunikatív sajátosságai;
- a cím és a szöveg egészének viszonya;
- a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei;
- a szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok;
- a szerzõi álláspont;
- a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepe;
- a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés.

Feladat lehet továbbá

- vázlat, tematikai háló készítése;
- önálló következtetés, álláspont megfogalmazása;

- a szöveg témájához, a szövegben megjelenített álláspontokhoz kapcsolódó önálló rövid írásmû, vagy beszédmû megfogalmazása a mûfaji normák követésével, a mindennapi, esetleg a hivatalos írásbeliség, illetve szóbeliség mûfajainak körébõl;
- a szöveg rövid, esetleg adott szempontú vagy adott címzetteknek szóló összegzése (tömörítése).

A vázlatírás, illetve az összefoglalás által kívánt fõ képességek: a kulcsszók feltárása, a tematikus háló [„téma-réma viszony"] követése, a tételmondatok felismerése a különbözõ szövegegységekben, a szöveg fókuszának megértése, a témaváltás, az elõre- és visszautalások követése, a kihagyások érzékelése, a szöveg részletezettségének követése, az ismert és új közlés elkülönítése.

Szövegalkotási feladat

A vizsgázó három, eltérõ típusú, mûfajú és témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A diák által választott feladat megoldásának terjedelme maximum 4-5 oldal. A feladatok a következõk:

- Érvelés nyelvi, irodalmi, általános kulturális, etikai, életmódbeli kérdésekrõl. A feladat tartalmaz egy gondolatébresztõ, az érvelés tematikai hálózatára utaló szöveget, általában szövegrészletet. (E felvezetõ szöveg lehet kritika, esszé, publicisztikai mû, szépirodalmi mû stb. részlete. A feladat megfogalmazása nem feltételezi a felvezetõ szöveg egészének ismeretét.)
- Egy mû (*pl. lírai alkotás, rövid szépprózai mû, drámarészlet, esetenként esszé*) adott szempontú elemzése, értelmezõ bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontját.
- Két, esetenként három szöveg (*pl. szépirodalmi mû, mûrészlet*) adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a szövegek összehasonlító elemzésének, értelmezésének kiemelt szempontját, *pl. a tematikus, a poétikai, stílusbeli összevetést.* A feladat lényeges eleme az irodalmi szövegek egymásrautaltságának hangsúlyozása, az intertextualitás, *evokáció* különbözõ példái révén. (Az összehasonlítandó szövegek között megjelenhet a mindenkori kortárs irodalom.)

Értékelés

Szövegértési feladat

A szövegértési feladatsor megoldásával maximum 40 pontot érhet el a vizsgázó. A szaktanár az írásbeli dolgozatot a központi értékelési útmutató alapján értékeli. Az értékelési útmutató közli a szövegértési feladatok lehetséges választartományát (a válaszmodellt), esetenként a válasz mûfaji normáit, továbbá a válasz pontértékét, valamint az adható részpontszámokat. Az értékelõ az egyes feladatokra adott pontszámot, majd a szövegértési feladatsor megoldásával elért összpontszámot feltünteti a dolgozaton.

Szövegalkotási feladat

A diák által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár az értékelési útmutató alapján minõsíti. Az értékelési útmutató tartalmazza a fogalmazások értékelésének a témától független általános kritériumait, valamint az egyes kitûzött feladatok témafüggõ, címszószerûen megfogalmazott (azaz nem kifejtett) elvárható megoldását. Az ettõl eltérõ minden jó megoldás elfogadható. Az értékelési útmutatóban közölt kritériumok és pontszámjavaslatok figyelembevételével a szaktanár által megállapított pontszám minõsíti a vizsgázó dolgozatának tartalmi minõségét, a dolgozat felépítését, szerkezetét és nyelvi minõségét, továbbá a vizsgázó helyesírását, valamint a dolgozat írásképét.

A fogalmazási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 60 pontot ér el a vizsgázó. Az elérhetõ 60 pont megoszlása a következõ: a fogalmazás tartalmi minõsége: 20 pont; szerkezete, felépítése: 20 pont; nyelvi minõsége: 20 pont. Az értékelõ tanár a dolgozat végén feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi, szerkezeti, illetve nyelvi minõségének pontszámát. Az adható pontszámok a következõk:

Tartalmi minõség:	0–5–10–15–20 pont
Szerkezet:	0–5–10–15–20 pont
Nyelvi minõség:	0–5–10–15–20 pont

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok:

A tartalmi kifejtés minõségének általános kritériumai:

- a feladat értelmezése, kifejtése; szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztõ szövegre vonatkoztatás;
- nyelvi és irodalmi mûveltség, tájékozottság, indokolt hivatkozás, idézés;
- tárgyszerûség; az állítások bizonyítása;
- problémaérzékenység; a témához való személyes viszonyulás kifejezése *(pl. reflexió, állásfoglalás);*
- világismeret, gondolkodási kulturáltság.

A szöveg megszerkesztettségének általános kritériumai:

- a feladatban megjelölt mûfaj elemeinek való megfelelés;
- a témának, a címzettnek, a mûfajnak, a tartalmi mondandónak megfelelõ szerkezet kialakítása;
- koherens szövegszerkezet *(pl. térbeli és idõbeli viszonyok; logikai és jelentésszintû kapcsolatok létrehozása; kulcsszók, elõre- és visszautalások, nyelvtani, jelentésbeli és pragmatikai kapcsolatok megteremtése);*
- arányosság és tagolás *(pl. a felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya, témaváltás jelölése, bekezdések szerkesztése);*
- az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minõségének értékelésében alkalmazott kritériumok:

- a köznyelvi norma biztos ismerete,
- adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és a kommunikációs helyzetnek megfelelõ stílus;
- világos és lényegre törõ, szabatos elõadásmód;
- gördülékeny, érthetõ, mondat- és szövegalkotás;
- olvasható kézírás, rendezett íráskép.

Helyesírás, íráskép

A vizsgázó helyesírásának és a dolgozat írásképének értékelése a szövegértési feladatsor, valamint a szövegalkotási feladat megoldásában egységes elv szerint történik.

- Az értékelõ tanár mind a szövegértési, mind a szövegalkotási feladat megoldásában fellelhetõ helyesírási hibákat aláhúzza, majd az értékelési útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.
- A helyesírási hibák miatt összesen 15 pont vonható le az összteljesítménybõl.
- Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 pont vonható le az összteljesítménybõl.

SZÓBELI VIZSGA

A román nyelv és irodalom középszintû szóbeli vizsgája belsõ, iskolai vizsga.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 10-15 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyûjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggõ más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi tételt fejt ki a diák. A tételsor legalább 20 nyelvi és legalább 20 irodalmi tételbõl áll. A tételsor összeállításáért a szaktanár a felelõs. A tételsor összeállításához a részletes követelmények román nyelvi és irodalmi témáit kell figyelembe venni.

A nyelvi és irodalmi tételsor legalább 30%-át (20 tétel esetén 6 tételt) évrõl évre módosítani kell.

A tételek jellemzõi, összeállításuk

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitûzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetõleg hasonló nehézségûek legyenek, valamint legyen mód a sikeres felkészülésre, valamint a kifejtésre a felkészülésre, illetve a szóbeli feleletre adható idõkeretben.

Román nyelvi tételsor

A szóbeli vizsgára a szaktanár legalább 20 tételt jelöl ki. A tételsort a részletes vizsgakövetelmény Román nyelv címû fejezetében foglaltak alapján állítja össze a szaktanár. A román nyelvi tételek a részletes követelmények következõ témáira épülnek: *Nyelvek Európában, A román nyelv története, Nyelv és társadalom, A nyelvi szintek, Szöveg és szövegtípusok, Kommunikáció, Retorikai alapismeretek, Stilisztika és stílustörténet*. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a jelzett témák mindegyikéhez legalább egy tétel tartozzék. További szóbeli tételek kijelöléséröl – ide értve a húszon felüli tételszámot is – a szaktanár dönt.

A tétel a témakörnek, illetve a tételben konkretizált feladatnak megfelelõen tartalmaz/hat egy megállapítást, idézetet, felvezetõ gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (*pl. ûrlapot, használati utasítást, újságoldalt, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvû szótár részletét*), majd a kifejtendõ feladat megjelölését.

A tételben kitûzött feladat lehet az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, érvek megfogalmazása, a feladatban adott mûfajnak megfelelõ elõadása stb.

Irodalom tételsor

A szóbeli vizsgára a szaktanár legalább 20 tételt jelöl ki. A tételsort a részletes vizsgakövetelmény Irodalom címû fejezetében foglaltak, a *Szerzõk és mûvek*, illetve az *Értelmezési szintek, megközelítések* témák kombinációiból állítja össze a szaktanár.

A tétel tartalmaz/hat egy felvezetõ nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (*pl. szépirodalmi idézetet, értekezõ próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzõmûvészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.*), majd közli a bemutatandó témát, annak kiemelt szempontját, a témának, illetve a kitûzött szempontnak megfelelõen konkrét mû/vek megjelölését. A kiemelt szempont lehet például bármely mûfaji, tematikus, stíluskorszakbeli, poétikai, esztétikai, etikai kérdés. Ha azt a tétel kifejtése igényli, illetve lehetõvé teszi, a vizsgázó választ a tételben megjelölt szerzõk vagy mûvek közül.

Az irodalom szóbeli vizsgatételeinek tematikai aránya

A tételek a *Szerzõk, mûvek* témáiból, az *Értelmezési szintek, megközelítések* szempontjainak a szerzõnek, a mû/vek/nek, a tétel tárgyának megfelelõ megközelítési értelmezési szempont érvényesítésével állítandók össze. A tematikai arányok a következõk:

Szerzõk, mûvek	Témakörök száma
Életmûvek	6
Portrék	4
A XX. sz. román irodalmából	3
Román származású alkotók más népek irodalmában	1
A magyarországi románok irodalmából	1
Kitekintés a világirodalomra	3
Színház és dráma	2
Összesen	*20*

További szóbeli tételek kijelöléséröl – ide értve a húszon felüli tételszámot – a vizsgáztató szaktanár dönt.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A vizsgázó a feleletre a nyelvi és az irodalmi tétel kifejtésének tartalmát és elõadásmódját értékelõ pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következõ általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik:

	Elõadásmód (25 pont)	**Tartalom (25 pont)**	**Megfelelõ szóhasználat**	**Világos tagolás**	**Logikus Érvelés**	**Lényeg kiemelés**	**Rendszerezés**
Nyelvtani tájékozottság							
Irodalmi tájékozottság							
Kulturális tájékozottság							
Tárgyi tudás							
Gondolatgazdagság							
Memoriter							

A vizsgateljesítmény összpontszámának kialakítása:

Az egyes vizsgarészekbõl elért teljesítmény összeadódik, így a középszintû írásbeli és szóbeli vizsgán összesen 150 pont szerezhetõ.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A román nyelv és irodalom emelt szintû érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészbõl tevõdik össze. Az írásbeli vizsgán 240 perc áll a vizsgázó rendelkezésére a feladatok megoldására. A szóbeli vizsga a 30 perces felkészülési idõt követõen 20-30 perc idõtartamú. A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi.

Írásbeli vizsga 240 perc		Szóbeli vizsga 20-30 perc	
Nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsor	Szövegalkotási feladatok	Egy nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	60 pont	50 pont	

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli feladatok a nyelvi és irodalmi mûveltség alkalmazása mellett vizsgálják a jelölt önálló problémalátását, kritikai és kreatív gondolkodását, általános tájékozottságát, szövegértelmezõ és szövegalkotó képességét. Az írásbeli vizsga ennek megfelelõen nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsorból és különbözõ szövegalkotási feladatokból tevõdik össze.

Az írásbeli vizsgán a vizsgázó használhatja a Román helyesírás szótárát (Ortografia limbii române).

A feladatsor jellemzõi

Nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsor

A nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsor egy alkotáshoz (lírai mûhöz, szépprózai alkotáshoz, illetve részletéhez, esszéhez, értekezõ prózához vagy annak részletéhez) kapcsolódik. Szépirodalmi mûvek kijelölése esetében a szerzõk általában a vizsgakövetelményekben szereplõ korszakok alkotói.

A feladatsor nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazását, fogalmak felismerését, azonosítását, esetenként definícióját tartalmazza, különbözõ történeti, mûfaji, tematikus, motivikus összefüggések feltárására irányul, továbbá tartalmazza a vizsgálandó szöveg nyelvi, grammatikai, retorikai, stilisztikai, szövegtani, helyesírási jellemzõire irányuló kérdéseket.

A nyelvi, illetve irodalmi mûveltséget vizsgáló kérdések aránya általában 40–60%.

A feladatsor maximális pontértéke 40 pont.

Szövegalkotási feladatok

A szövegalkotási feladatsor három, különbözõ témáról adott szempontú és mûfajú önálló szöveg alkotását tartalmazza.

A szövegalkotási feladatok a következõk:

- Egy adott mû vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcseleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben.
- Érvelõ szöveg megfogalmazása: reflektálás egy jelenségre, korjelenségre
- Egy valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása *(pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény*), esetenként adott címzetteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott mûfajban.

A feladatok bármelyike lehet szövegbázisú (pl. irodalmi mûvet közlõ, az esszé, a kifejtés, értékelõ érvelés alapjául szolgáló rövid felvezetõ idézetet tartalmazó) vagy szövegbázis nélküli.

A vizsgára választott konkrét szövegek általában nem képezik a tananyag részét.

Értékelés

Nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsor

A nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsor értékelése témafüggõ értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható részpontokat az értékelési útmutató közli. Az értékelõk a dolgozaton feltüntetik a vizsgázó által elért részpontszámokat, valamint a feladatsor megoldásával elért összpontszámot.

Szövegalkotási feladatok

A vizsgáztatók az értékelési útmutató alapján minõsítik a vizsgázó teljesítményét, majd feltüntetik a dolgozaton az egyes szövegalkotási feladatok megoldásával elért pontszámot.

A feladattípusok pontértéke a következõ:

- egy adott mû vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcseleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben (0–5–10–15–20–25 pont);
- érvelés megfogalmazás: reflektálás egy jelenségre, korjelenségre (0–5–10–15–20 pont);
- egy, valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása *(pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény*), esetenként adott címzetteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott mûfajban (0–5–10–15 pont).

Az értékelési útmutató címszavakban közli az elvárható jó megoldás tartalmi összetevõit. Az ettõl eltérõ jó megoldás is elfogadható. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelõk személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthetõ megítélésétõl, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthetõ megközelítéstõl.

A megoldás minõségének elbírálásában a következõ általános kritériumok érvényesülnek:

A tartalmi kifejtés minõségének általános kritériumai:

- a feladat értelmezése, kifejtése; szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztõ szövegre vonatkoztatás;
- nyelvi és irodalmi mûveltség, tájékozottság, indokolt hivatkozás, idézés;
- tárgyszerûség; az állítások bizonyítása;
- problémaérzékenység; a témához való személyes viszonyulás kifejezése *(pl. reflexió, állásfoglalás);*
- világismeret, gondolkodási kultúráltság.

A szöveg megszerkesztettségének általános kritériumai:

- a feladatban megjelölt mûfaj elemeinek való megfelelés;
- a témának, a címzettnek, a mûfajnak, a tartalmi mondandónak megfelelõ szerkezet kialakítása;
- koherens szövegszerkezet *(pl. térbeli és idõbeli viszonyok; logikai és jelentésszintû kapcsolatok létrehozása; kulcsszók, elõre- és visszautalások, nyelvtani jelentésbeli és pragmatikai kapcsolatok megteremtése);*
- arányosság és *tagolás (pl. a felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya; a témaváltás jelölése, bekezdések szerkesztése)*;
- az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minõségének értékelésében alkalmazott kritériumok:

- a köznyelvi norma biztos ismerete,
- adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és a kommunikációs helyzetnek megfelelõ szókincs, hangnem, stílus;
- világos és lényegre törõ, szabatos elõadásmód;

– gördülékeny; érthetõ, mondat- és szövegalkotás;
– olvasható kézírás, rendezett íráskép.

Helyesírás, íráskép

A helyesírás értékelése az útmutató szerint történik. Az értékelõ tanár mind a szövegértési, mind a szövegalkotási feladat megoldásában talált helyesírási hibákat aláhúzza, majd az útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.

– A helyesírási hibák miatt összesen 15 pont vonható le az összteljesítménybõl.
– Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 pont vonható le az összteljesítménybõl.

SZÓBELI VIZSGA

A román nyelv és irodalom emelt szintû szóbeli vizsgája külsõ vizsgabizottság elõzz történik.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 20-30 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyûjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggõ más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga egy román nyelvi és egy irodalmi témakörhöz megfogalmazott tétel kifejtése. Minden témakörhöz legalább két tétel tartozik, a vizsgázó önállóan dönt, hogy melyik tételt fejti ki. A témakörök arányát, illetve az azokhoz rendelt tételeket a vizsga évében egy szakmai bizottság határozza meg. A témakörök, illetve a tételek évrõl évre változ/hat/nak. A meghirdetett nyelvi, illetve irodalmi témakörök száma legalább 24.

A tételek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli vizsgán a vizsgázó kifejt egy nyelvi, illetve egy irodalmi tételt. Az irodalmi tételekhez – a nyilvánosan közzétett témaköröknek megfelelõen – a vizsgázó saját maga által készített olvasmánylistát állít össze. A vizsgázó feleletére az olvasmánylista alkalmazásával készül fel, illetve ennek felhasználásával adja elõ feleletét. Konkrét szerzõkre és mûvekre – a tételnek megfelelõen – a jelölt olvasmánylistája alapján lehet kérdéseket feltenni.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitûzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetõleg hasonló nehézségûek legyenek, valamint legyen mód a sikeres kifejtésükre a felkészülésre, illetve a feleletre adható idõkeretben.

Román nyelvi tételsor

A 24 témakört a részletes vizsgakövetelmények Román nyelv címû fejezete – Nyelvek sokfélesége Európában, A román nyelv története, Nyelv és társadalom, A nyelvi szintek, Szöveg és szövegtípusok, Kommunikáció, Retorikai alapismeretek, Stilisztika és stílustörténet – alapján állítja össze az ezzel megbízott szakmai testület. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a témakörök mindegyikéhez legalább két tétel tartozzék.

A tételek a témakörnek, illetve a tételben konkretizált feladatnak megfelelõen tartalmaz/hatnak egy megállapítást, idézetet, felvezetõ gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. ûrlapot, használati utasítást, újságoldalt, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvû szótár részletét), majd közlik a kifejtendõ feladat megjelölését. A feladatmegjelölés a részletes vizsgakövetelményekre épül.

A tételekben kitûzött feladat lehet az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, érvek megfogalmazása, a feladatban megjelölt mûfaj elõadása stb.

Irodalmi tételsor

A szóbeli vizsga témaköreit, illetve tételeit összeállító testület a részletes vizsgakövetelmények *Szerzõk, mûvek*, valamint az *Értelmezési szintek, megközelítések* témáinak lehetséges kombinációiból jelöl ki és hirdet meg legalább 24 témakört.

A tételek tehát a *Szerzõk, mûvek* témáiból, az *Értelmezési szintek, megközelítések* szempontjainak a szerzõnek, a mû/vek/nek, a tétel tárgyának megfelelõ megközelítési, értelmezési szempont érvényesítésével állítandók össze. A tematikai arányok a következõk:

Szerzõk, mûvek	Témakörök száma
Életmûvek	6
Portrék	5
A XX. sz. román irodalmából	4
Román származású alkotók más népek irodalmában	1
A magyarországi románok irodalmából	2
Kitekintés a világirodalomra	4
Színház és dráma	2
Összesen	*24*

Minden témakörhöz legalább két tétel tartozik. A tétel tartalmaz/hat egy felvezetõ nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. szépirodalmi idézetet, értekezõ próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzõmûvészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.), majd közli a bemutatandó témát, annak kiemelt szempontját, a témának, illetve a kitûzött szempontnak megfelelõen esetleg szerzõ és mû megjelölését. A tétel kifejtésében a diák a saját maga által összeállított és a vizsgabizottság rendelkezésére bocsátott olvasmánylistát alkalmazza.

A tételben kiemelt szempont lehet bármely poétikai, irodalomtörténeti, stíluskorszakbeli, esztétikai, etikai kérdés, valamely életprobléma, motívum, a mûre, a szerzõi életpályára jellemzõ sajátosság.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A vizsgázó a feleletére a nyelvi és az irodalmi tétel kifejtésének tartalmát és elõadásmódját értékelõ pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következõ általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

	Elõadásmód (25 pont)	Tartalom (25 pont)	Megfelelõ szóhasználat	Világos tagolás	Logikus Érvelés	Lényeg kiemelés	Rendszerezés
Nyelvtani tájékozottság							
Irodalmi tájékozottság							
Kulturális tájékozottság							
Tárgyi tudás							
Gondolatgazdagság							
Memoriter							

A vizsgázó összpontszámának kialakítása:

Az emelt szintû írásbeli vizsgán 100, a szóbeli vizsgán 50, így a román nyelv és irodalom emelt szintû vizsgáján összesen 150 pont szerezhetõ.

CULTURĂ ŞI CIVILIZAŢIE ROMÂNEASCĂ

I. CERINŢE DETALIATE DE BACALAUREAT

A) COMPETENŢE

NIVEL MEDIU ŞI RIDICAT

Candidatul trebuie

- să cunoască aşezarea României, munţii şi apele ţării;
- să ştie să se folosească de hartă;
- să prezinte geografia economică şi fizică a României;
- să fie capabil să prezinte trăsăturile caracteristice de natură geografică, istorică şi culturală ale diverselor regiuni;
- să aibă cunoştinţe de bază despre aşezarea geografică a românilor din Ungaria, despre istoricul aşezărilor şi condiţiile lor de viaţă;
- să prezinte influenţa ambianţei aşezării geografice exercitată asupra modului de viaţă al minorităţii;
- să fie capabil de a culege - şi în mod independent - informaţii din izvoare scrise istorice şi nescrise, din reviste, studii de specialitate şi filme;
- să găsească legături între evenimente istorice din istoria popoarelor român şi maghiar, precum şi din istoria universală;
- să cunoască legende istorice, filme şi alte opere artistice despre voievozi;
- să fie capabil să plaseze în timp şi spaţiu evenimentele din istoria românilor, maghiarilor şi din istoria universală, precizînd nume şi locuri;
- să cunoască caracteristicile importante ale istoriei minorităţii române, aşezările cu populaţie românească din Ungaria, factorii naturali şi geografici;
- să aibă cunoştinţe de bază cu privire la istoria (culturii) românilor din Ungaria de ieri şi de azi;
- să înţeleagă cauzele şi împrejurările colonizărilor şi recolonizărilor;
- să fie capabil să schiţeze istoricul localităţii natale pe baza unor documente nescrise (fotografii vechi, obiecte de valoare muzeală) şi pe baza surselor scrise (scrisori din trecut şi matricole);
- să aibă cunoştinţe de bază despre drepturile civile şi minoritare;
- să fie capabil să prezinte trăsăturile specifice sociologice care determină relaţiile dintre cei ce aparţin aceleiaşi etnii;
- să fie capabil să prezinte principalele particularităţi ale dialectelor române şi ale variantelor de grai;
- să aibă părere personală despre bilingvism;
- să fie capabil să înţeleagă cauzele directe şi indirecte - într-un context de cauză-efect - ale unirii bisericii (din 1701);
- să fie capabil să caracterizeze în mod complex valorile materiale şi spirituale ale românilor din Ungaria;
- să descopere paralelisme între cultura populară română şi maghiară în circulaţia motivelor strămoşeşti;
- să fie capabil să identifice influenţele reciproce în diferitele culturi etnice, prezentînd oral şi în scris esenţa identităţilor şi diferenţelor;
- să cunoască principalele trăsături caracteristice ale arhitecturii bisericilor ortodoxe;
- să înţeleagă influenţa reciprocă dintre tradiţie şi inovaţie, precum şi filozofia păstrării şi creării valorilor;
- să aibă părere despre rolul mediilor de informare în activitatea de păstrare şi de creare a tradiţiilor;
- să fie capabil să facă legătură între cunoştinţele de geografie, istorie, cultură, etnologie şi arte;
- să fie orienteze în mod adecvat în lumea teatrului, muzicii, filmului, ştiinţelor, tehnicii şi a sportului.

La nivel ridicat

Să înţeleagă în mod complex relaţia cauză-efect, să-şi însuşească în mod coerent cunoştinţele şi să le prelucreze cu exigenţă în scris şi oral.

B) DOMENII DE CUNOŞTINŢE

I. Geografie

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	**Nivel ridicat**
Aşezarea geografică a României	Aşezarea geografică a României; regiunile sale mai importante; ţările vecine. Locul ei în Europa. Condiţiile geografice şi sursele naturale, populaţia. Munţii şi apele. Caracteristicile florei şi faunei.	Compararea României cu alte ţări Asemănătoare din Europa şi de pe alte continente. Caracteristici socio- economice.
Peisajul în opere de artă (folclorică)	Simboluri specifice ale României în cîteva legende toponimice şi poezii populare (de ex. Legenda Oltului, Ceahlăul, Retezatul).	Peisaje zugrăvite în opere literare şi de artă.
Aşezarea geografică a localităţilor aflate de-a lungul frontierei maghiaro-române	Analiza condiţiilor geografice ale aşezărilor. Impactul lor asupra modului de trai al românilor.	

II. 1. Istoria românilor

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	**Nivel ridicat**
Începuturile	Primele semne ale vieţii de pe teritoriul actual alRomâniei	Concepţii diverse. Teorii cu privire la etnogeneza românilor.
Formarea statelor române	Condiţiile în care s-au format statele feudale. Voievodatele ca primele formaţiuni politice în Moldova şi Ţara Românească.	Structuri economice, sociale şi politice feudale în ţările române.
Pericolul turcesc	Principatele române şi expansiunea turcească. Consolidarea şi dezvoltarea Ţării Româneşti şi Moldovei.	Locul şi rolul fanarioţilor în istoria românilor.
Epoca renaşterii naţionale	Românii din Transilvania în secolul al XVIII-lea. Situaţia ţărănimii din Transilvania şi Ungaria. Răscoala sub conducerea lui Horea Cloşca şi Crişan. Consecinţele ei. Mişcarea revoluţionară condusă de Tudor Vladimirescu. Principatele şi Regulamentele Organice. Românii din Transilvania şi din Ungaria în epoca refomelor şi în timpul revoluţiei de la 1848. Revoluţia de la 1848 în principate.	Năzuinţele Şcolii Ardelene, exagerările corifeilor în legătură cu originea latină. Începuturile istoriografiei române. Mişcările revoluţionare ale popoarelor din sud-estul Europei şi cauzele interne ale mişcărilor. Tratative de colaborare între Kossuth şi revoluţionarii români. Deosebiri în programul românilor din Transilvania şi al celor din Ungaria.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	**Nivel ridicat**
Constituirea statului modern	Unirea Principatelor. Formarea statului român național. Reformele lui Cuza. Pactul dualist din 1867 şi situația românilor din Transilvania. România şi războiul de independență. Proclamarea regatului. Românii în epoca statului dualist maghiar, politica față de naționalități. Problema Transilvaniei în România. România şi primul război mondial.	Propaganda revoluționară a emigranților. Mişcarea unionistă din principate. Cauzele căderii lui Cuza. Politica față de minorități în Austro-Ungaria.
România după primul război mondial	România după pacea de la Trianon. Dictatura regală. Ajungerea la putere a Gărzii de fier. Antonescu şi constituirea statului național-legionar român.	Politica externă a României între cele două războaie. Dificultățile formării statului român unitar. Al doilea arbitraj (dictat) de la Viena.
Cel de-a1 doilea război mondial şi urmările sale	Intrarea în război a României şi evenimentele de pe front. România şi sfera de interes sovietică. Armata Roşie pe teritoriul României. Schimbarea regimului.	
Dictatura comunistă în România	Schimbări sociale şi economice după cel de-al doilea război mondial. Instalarea dictaturii comuniste. Urmările cultului personalității.	Trecerea la sistemul socialist în România. Noi orientări în politica externă a României.
Schimbarea regimului în România	Revoluțiile din Timişoara şi Bucureşti. Răsturnarea sistemului socialist şi formarea partidelor democratice.	Situația socială, economică şi culturală în România contemporană.

II. 2. Istoria românilor din Ungaria

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	**Nivel ridicat**
Pe urmele trecutului din perioada premergătoare secolului al XVIII-lea	Cunoaşterea regiunii dintre Crişuri şi Mureş (cu folosirea hărții), a zonei aşezărilor populate de români din Ungaria. Rolul numelor de familie şi de localități cu privire la originea românilor. Fapte istorice în oglinda datelor.	Privire generală istorică pe baza unor studii istorice şi lingvistice în română şi maghiară. Analiză diacronică: etimologia unor nume de familie şi aşezări. Îmbinarea cunoştințelor de geografie, de istorie şi de lingvistică.
În epoca dominației turceşti	Stabilirea românilor şi condițiile geografice ale aşezărilor lor. Din însemnările lui Evlia Celebi (cetatea din Giula, 1666). Cauzele şi urmările depopulării acestei regiuni.	Situația aşezărilor populate de români în epoca dominației turceşti. (Prezentare generală.) Giula în secolul al XVII-lea. (Istoricul oraşului, locuitorii, confesiuni, băi, administrație publică, modă, limbi, edificii etc.)
Secolul al XVIII-lea, perioada recolonizării (1718-1746)	Cauzele, procesul şi urmările recolonizării. Reorganizarea județelor Bihor, Bichiş şi Csanád. Factorii de bază ai supraviețuirii (limbă, religie ortodoxă, datini, arte).	Evenimente din prima jumătate a secolului al XVIII-lea în oglinda documentelor din arhive şi a altor acte scrise. Privire generală asupra colonizării altor minorități (germani, slovaci).

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	**Nivel ridicat**
Istorie locală	Istoricul aşezărilor Aletea, Bătania, Bichişcia-ba, Chitighaz, Micherechi, Otlaca-Pustă, Giula, Săcal, Apateu, Bedeu, Pocei, Cenadul Unguresc. Prima apariţie în documente istorice, fundaţii. Proprietarii (numele renumitelor familii maghiare şi germane). Etnia şi confesiunea locuitorilor. Viaţă religioasă, învăţământ, culturalizare, obiceiurile de endogamie şi de exogamie.	Expunere despre istoricul unei aşezări, bazată pe culegerea materialului în mod individual. Îmbinarea cunoştinţelor de istorie locală, de cultură locală, de viaţă confesională şi de etnologie.
Năzuinţe naţionale şi culturale	Rolul Şcolii Ardelene. Caracterizarea comunităţilor macedoromâne din Monrahia Austro-Ungară. Personalităţi de seamă. Rolul lor în viaţa economică şi culturală.	Influenţa iluminismului european exercitată asupra corifeilor Şcolii Ardelene. Cunoaşterea unor opere mai însemnate ale lui Samuil Micu-Clain, Gheorghe Şincai, Petru Maior.
Personalităţi de seamă	M. Nicoară, Gh. Pomuţ, I. Vulcan, I. I. Ardelean, D. Voniga, Şt. Rusu şi alţii în slujba românilor din Ungaria. Caracterizarea crezului, rolului de mecenat şi a misiunii lor. Rolul Societăţii Petru Maior.	Prezentarea complexă a activităţii unor personalităţi de seamă (de ex. Gh. Pomuţ: anii de la Giula şi Budapesta, în America, în Rusia; paşoptiştii în viaţa culturală şi politică românească, maghiară şi universală (de ex. Bălcescu, Kossuth, Heine).
Instituţii culturale, şcoli, învăţământ, fundaţii	Şcoli confesionale, Şcoli româneşti de stat. Învăţământul superior. Rolul fundaţiilor în viaţa culturală a românilor din Ungaria. Fundaţii înfiinţate de E. Gojdu, Ghiba-Birta Elena, Pap Teodor, Ţegle Petru.	Moştenirea Gojdu în context istoric.
Presa în limba română, publicaţii	Cunoştinţe despre istoria presei pînă în anul 1918. Însemnătatea revistelor Familia şi Lumina. Alte publicaţii, almanahuri.	Publicaţiile noi. Prezentarea revistei Lumina.
Viaţa culturală în a doua jumătate a secolului al XX-lea	Dezvoltarea condiţiilor socio-culturale. Perioadele mai importante ale istoriei culturii românilor din Ungaria. Scurt istoric al unor instituţii româneşti (de ex. istoricul şcolilor). Institutul de cercetări al românilor din Ungaria. Publicaţii (Simpozion, Annales, Izvorul, Din tradiţiile populare ale românilor din Ungaria etc.).	Din viaţa culturală a minorităţilor din ţară şi de peste hotare (personalităţi de seamă, publicaţii mai importante, opere artistice etc.). Studii istorice, lingvistice etnologice şi sociologice despre românii din Ungaria.

III. Cunoştinţe cu privire la politica faţă de minorităţi

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	**Nivel ridicat**
Cunoştinţe juridice privind minorităţile şi cunoştinţe de drept civil. Noţiuni fundamentale	Popor, naţiune, naţionalitate, minoritate, etnie. Identitate, relaţii duble (triple) cu alte minorităţi, cu naţiunea majoritară, cu patria-mamă. Procesul de asimilare (cauzele, caracteristicile, măsura, direcţia).	Problema endogamiei şi exogamiei în viaţa românilor din Ungaria. (Prezentare generală.)

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	**Nivel ridicat**
Limitele normelor de drept în politica față de minorități	Limba – şcolile minorității. Limba minorității, administrația.	Procesul de formare a legislației cu privire la politica față de minorități de la a doua jumătate a secolului al XX-lea pînă în zilele noastre.

IV. Limba română (Vezi cerințele la limba şi literatura română)

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	**Nivel ridicat**
Limba română este o limbă romanică	Limbile romanice. Scurt istoric al formării limbii române. Prezentarea teritoriilor unde se vorbește limba română.	Pe urmele limbilor romanice (folosindu-se de hartă).
Limba literară	Varianta literară a limbii române. Stilurile.	Caracterizarea stilurilor; analiza unor texte cuprinzînd diverse teme folclorice.
Dialecte, graiuri	Particularitățile dialectelor române.	Zonele dialectelor limbii române.
Limba românilor din Ungaria	Particularitățile dialectelor române din Ungaria. Tipuri ale schimbului de limbă Factorii care generează aceste schimburi. Împrejurările formării bilingvismului. Limba română standardă din Ungaria. Obiceiuri de alegere a limbii.	Prezentarea graiurilor bihorean şi crişean cu exemple potrivite. Cercetări socio-lingvistice în comunitățile românilor din Ungaria (cunoaşterea unor studii mai importante). Semne ale schimbului de limbă în vorbire şi în alegerea limbii Factori determinanți în alegerea limbii.
Limbă – identitate	Generația nouă, şcoala, limba.	Limba – un element fundamental în păstrarea identității.

V. Rolul religiei şi al bisericii în cultura românilor

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	**Nivel ridicat**
Creştinismul, biserica creştină, Schisma produsă în sînul bisericii, ortodoxismul (1054)	Cauzele şi urmările schismei. Ruptrura dintre creştinismul din est şi din occident. Diferențe mai importante la nivel canonic, disciplinar şi liturgic dintre slujba ortodoxă şi cea catolică.	Prezentarea Bibliei în arte (demonstrare prin cîteva exemple).
Arhitectura locaşurilor sacre	Arhitectura interioară şi exterioară, compoziții ale frescelor.	
Protestantismul, Biserici (neo)protestante.	Esența protestantismului. Influența sa asupra dezvoltării culturii (române).	Cunoştințe despre protestantism corelînd cunoştințele de istorie universală şi cele de istorie maghiară şi română.

VI. Cultura populară a românilor din Ungaria

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	**Nivel ridicat**
Conviețuirea comunităților (țărăneşti) româneşti şi cu celelalte etnii	Interacțiuni în cultura populară maghiară şi română. Acomodarea înaintaşilor noştri la mediul geografic şi cultural.	Interacțiuni între cultura populară maghiară, română şi a altor minorități.
Familia de tip tradițional	Structura familiei, sistemul ei de relații şi ierarhia ei.	Familia în trecut şi în zilele noastre (coabitarea generațiilor; obligațiile).
Activitățile strămoşeşti şi meşteşugurile	Activități şi meşteşuguri vechi la românii din Ungaria.	
Mediul ambiant, casa de locuit	Aspectul satului (străzi, edificii). Tipuri de case de cîmpie. Caracterul şi destinația acareturilor. Interiorul casei de locuit. Mobilierul (forme geometrice caracteristice, elemente ornamentale).	Aspectul din trecut şi de azi al mediului ambiant şi al casei de locuit.
Textile populare	Țesături, textile brodate ca cele mai caracteristice elemente româneşti ale locuinței. Arta țesutului (textile, procese, modele de broderie).	Descrierea proceselor de la cultivarea cînepii şi inului pînă la produsele textile. Rolul unor textile în cadrul întîlnirilor tradiționale (de ex. jocul duminical şi riturile de trecere: naşterea, cununia, decesul).
Îmbrăcămintea	Portul românilor din Ungaria. Particularități etnice.	Costumele naționale în diverse regiuni ale României. Portul în aşezările cu mai multe minorități (de ex. Aletea, Bătania).
Obiceiuri privind mesele, mîncăruri specifice.	Mîncăruri specifice ale românilor din Ungaria servite în zilele de lucru şi cu prilejul sărbătorilor.	Obiceiuri vechi şi noi privind mesele.
Sărbători calendaristice. Țesături, datini	Poezii legate de sărbătorile calendaristice.	Influențe reciproce ale datinilor maghiare şi române.
Întîlniri tradiționale	Jocul duminical şi de sărbători. Caracteristicile dansurilor bihorene. Rolul, tema şi forma strigăturilor.	Prezența evenimentelor decisive din viața omului în opere artistice.
Riturile de trecere	Obiceiuri, credințe şi creații populare legate de naştere. Simboluri ale botezului ortodox. Obiceiuri populare practicate înainte de nuntă. Obiceiuri legate de nuntă, creații folclorice, simboluri. Credințe şi simboluri strămoşeşti în riturile de înmormîntare. Moartea – sacralitatea nuntirii în poezia populară românească (de ex. Miorița).	Moartea ca misterul cununiei în literatura universală.
Credințe populare, superstiții	Semne (premonitorii) pozitive şi negative. Ființe mitice.	
Medicina populară	Procedee magice. Descîntatul. Descîntece. Poezia legată de medicina populară.	Rolul medicinii populare în viața omului modern.
Locul şi rolul copilului în comunitățile tradiționale	Drepturile şi obligațiile copilului. Jucării, teatru pentru copii, folclorul literar al copiilor. Confecționarea jucăriilor în satul tradițional.	Copilul în literatura română în oglinda unor opere la alegere). Privire generală asupra literaturii universale şi asupra altor opere artistice.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	**Nivel ridicat**
Poezia populară	Tematica şi forma doinei. Oglindirea dorului, peisajului şi a dragostei în cinci-şase poezii populare.	Analiza a şapte-opt doine (prezentarea imaginilor, sentimentelor şi motivelor filozofice).
Proza populară	Patru-cinci legende toponimice şi istorice. Elemente universale, naţionale şi locale în poveştile lui Vasile Gurzău, Teodor Şimonca, Mihai Purdi. (Cunoaşterea a cinci-şase poveşti.)	Şapte-opt legende toponimice şi istorice. Povestitori, culegeri de poveşti din literatura maghiară, română şi a altor minorităţi din ţară (cu exemple).
Drama populară	Teatru folcloric: turca, Vicleimul, alte piese populare.	Obiceiuri transmise şi preluate reciproc în cultura populară maghiară, română şi a altor minorităţi.
Muzica populară, dansuri populare	Culegeri de cîntece populare române, dansuri bihorene.	Cîntece şi dansuri din folclorul maghiar, român, al popoarelor vecine şi al minorităţilor din ţară.

VII. Regiuni, epoci, personalităţi în opere artistice şi ştiinţifice

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	**Nivel ridicat**
Ştiinţe, arte	Prezentarea în mod coerent a cunoştinţelor din domeniile geografiei, istoriei, istoriei bisericii, artelor. Regiuni, epoci şi personalităţi istorice în opere de artă şi ştiinţifice (de ex. valea Oltului, mănăstirea Cozia, Mircea cel Bătrîn; Geo Bogza: Cartea Oltului, Octavian Goga: Oltul, Ion Minulescu: Pe malul Oltului). Stiluri în arhitectură şi în artele plastice (de ex. stilul bizantin, brîncovenesc, argeşean, moldovenesc etc.). Capodoperele arhitecturale şi de artă plastică româneşti (cinci-şase exemple). Privire generală asupra artei plastice a românilor din Ungaria.	Privire asupra creaţiilor universale, maghiare şi române (cîteva opere). Analiza a trei-patru opere ale lui C. Brâncuşi. Revelaţii despre meleagurile natale în operele artiştilor plastici români din Ungaria (prezentarea simbolurilor, motivelor în opere la alegere).
Teatru, cinematografie	Cunoştinţe de bază despre istoria teatrului. Actori, regizori, dramaturgi români.	Actori, regizori cu renume european în viaţa culturală română, maghiară şi a popoarelor vecine (numele unor creatori şi opere).
Ştiinţe	Savanţi de origine română cu renume mondial în ştiinţele: matematică, fizică, chimie, biologie, geografie, istorie, filozofie, lingvistică.	Expunerea mai detaliată a vieţii şi activităţii cîtorva savanţi.
Sport	Sportivi români renumiţi.	

II. DESCRIEREA EXAMENULUI

Examenul la ambele niveluri se compune din două părți: examen în scris, examen oral

EXAMENUL ÎN SCRIS

Structura de conținut

La nivel ridicat

Examenul în scris se bazează pe cerințele de examen detaliate. Îm contextul acestor cerințe se cere de la candidați să fie capabili de a-şi dobîndi şi de a selecta cunoştințele precum şi de a formula pe baza diverselor informații unele conexiuni cu caracter general. Deci, examenul în scris la cele patru domenii de cunoştințe cu caracter obligatoriu cere cunoaşterea surselor scrise, vizuale, electronice de actualitate, pe baza cărora candidatul îşi expune în 500-700 de cuvinte, în mod coerent, părerea personală (alegînd din trei titluri date) în limba minorității sale.

Pentru examenul în scris candidatul are la dispoziție 180 de minute.

La nivel mediu

Tema examenului în scris este prezentarea proiectului candidatului, elaborat în perioada studiilor şi aprecierea acestuia pe haza unor întrebări directe şi generale.

Pentru examenul în scris candidatul are la dispoziție 180 de minute.

Aprecierea

Pentru lucrare, în întregime, se pot obține maximum 100 de puncte. Întrucît, candidatul şi-a elaborat lucrarea, luînd în considerație toate criteriile, se pot obține 60 de puncte, iar pentru expunerea părerii personale 40 de puncte.

EXAMENUL ORAL

Examenul se compune din **două părți obligatorii şi o parte la libera alagere**.

Cunoştințe obligatorii

1. Cunoştințe de istorie sau Cunoştințe cu privire la politica față de minorități
2. Cunoştințe de etnografie (folclor) sau Cunoştințe despre limba minorității

Cunoştințe la alegere:

În ultimul an al perioadei de pregătire pentru examen candidații trebuie să cunoască mai aprofundat una dintre următoarele teme – **Cunoştințe de istorie, Cunoştințe cu privire la politica față de minorități Cunoştințe de etnografie, Cunoştințe despre limba minorității, Cunoştințe de geografie, Cunoştințe de sociologie, Cunoştințe despre mediul ambiant** dan**(habitatul) minorității românești, Cunoştințe despre cîntecele, muzica şi surile minorității române, –** care trebuie elaborată în prealabil sub formă de proiect, fiind prezentată în cadrul examenului oral.

Pentru pregătire candidatul are la dispoziție 30 de minute.

Durata examenului oral:

- La nivel mediu: 15 minute
- La nivel ridicat: 20 de minute

În perioada de pregătire candidații au la dispoziție documente scrise, CD-ROM-uri, materiale vide, audio şi coputer.

Structura de conținut

În cadrul examenului oral candidatul prezintă, maximum în 5 minute (la nivel ridicat în 10 minute) un proiect pregătit în prealabil. Apoi, îi stau la dispoziție de două ori cîte 5 minute pentru a prezenta în mod individual – la alegere – un subiect de pe biletul tras în legătură cu cunoştințele de istorie, ori cunoştințele cu privire la politica față de minorități, respectiv cunoştințele de etnografie, ori cu cunoştințele cu privire la limbă. Pentru fiecare domeniu de cunoştințe trebuie să se alcătuiască 10 teze (astfel din fiecare grup de teze candidatul va trage din 20 de teze), iar fiecare trebuie să fie însoțit de

două surse diferite cu conținut asemănător. Se va avea în vedere ca tezele date să aibă acelaşi grad de dificultate, precum şi faptul ca expunerea lor, folosind materialele auxiliare, să fie aproximativ de aceeaşi durată.

Aprecierea

Pentru efectuarea examenului oral se pot obține maximum 50 de puncte. Dintre acestea 30 de puncte se pot da pentru proiect, iar pentru celelalte două grupe de cunoştințe cîte 10 puncte. Aprecierea examenului se face pe baza următoarelor criterii generale.

Prezentarea proiectului – în total 30 de puncte

– Bogăția conținutului	5 puncte
– Gruparea logică şi limpede a cunoştințelor	5 puncte
– Nivelul intuiției în expunere	5 puncte
– Relația proiectului cu situațiile reale	5 puncte
– Interpretarea independentă a proiectului	10 puncte

Cunoştințe de istorie sau cunoştințe despre politica față de minorități, precum şi cunoştințe de etnografie sau de limbă

În total 20 de puncte (de două ori 10 puncte)

– Aptitudineade selectare di materialele ce stau la dispoziţie	2 puncte
– Aptitudinea grupării limpezi logice a informațiilor	2 puncte
– Plasticitatea expunerii, limbajul exigent	4 puncte
– Intercalarea în expunere a experiențeleor proprii , formarea părerii personale	4 puncte

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

I. CERINȚE DETALIATE DE BACALAUREAT

A) COMPETENȚE

NIVEL MIJLOCIU ŞI NIVEL RIDICAT

1. *Înțelegerea textului*
   - 1.1. Înțelegerea esenței textelor ce diferă în funcție de gen şi de tematică.
     - 1.1.1. Selectarea rațională (logică) a informațiilor, alegerea şi realcătuirea lor în funcție de obiectivele propuse.
     - 1.1.2. Formarea opiniilor personale deodată cu receptarea noilor cunoştințe şi noțiuni.
     - 1.1.3. Formarea orientării adecvate şi a unor deprinderi corecte în folosirea surselor de informații din presa scrisă şi electronică, în genurile publicistice.
     - 1.1.4. Aplicarea cunoştințelor de gramatică şi de literatură în înțelegerea şi alcătuirea textelor transmise prin presa scrisă şi electronică.
     - 1.1.5. Interpretarea textelor ficționale şi non-ficționale.
     - 1.2.1. Procedee de înțelegere a textului şi exerciții pe baza diverselor tipuri de texte; receptarea organică a ideilor, argumentației şi opiniilor din textele respective.
     - 1.2.2. Înțelegerea şi promovarea rolului educativ al literaturii.
     - 1.2.3. Compararea diverselor tipuri de texte (*beletristice, ştiințifice, oficiale, publicistice*), identificarea trăsăturilor lingvistice, stilistice şi structurale specifice.
     - 1.2.4. Definirea coeziunii mesajului scris şi a raporturilor sale logice, stabilirea obiectivelor şi a contextului de comunicare.
     - 1.2.5. Identificarea şi înțelegerea raporturilor semantice şi cauzale în interiorul textului şi între diverse texte.
     - 1.2.6. Formularea corectă a textelor scrise şi orale în funcție de destinatar, tematică şi mesaj.

2. *Producerea de texte scrise*
   - 2.1. Prelucrarea temelor ficționale şi non-ficționale în cadrul diverselor tipuri de texte (de ex. locul şi rolul minorităților în Uniunea Europeană; bilingvismul, schimbarea de cod; mondializarea; nivelul de trai de calitate, comportamentul uman; formele de manifestare a culturii afective; lumea calculatoarelor.)
   - 2.2. Formarea textelor în scris în funcție de conținutul, de stilul şi de structura titlului, a destinatarului şi a temei (de ex. însemnări, recomandare, relatare cronologică, prezentarea impresiilor în urma vizionării unei piese de teatru sau a unui film, disertație, eseu, interpretarea operei).
   - 2.3. Dezbaterea în scris a unei teme date cu metoda argumentației individuale şi a convingerii.
   - 2.4. Prezentarea impresiilor de lectură sub formă de compunere bine concepută din punct de vedere al conținutului, limbii şi structurii.
   - 2.5. Exprimarea impresiilor estetice legate de opere de artă, într-un stil bine conturat cu o structură logică distinctă.
   - 2.6. Elaborarea unui jurnal de călătorie despre o excursie memorabilă, peisaje pitoreşti, moştenire culturală.
   - 2.7. Însuşirea şi aplicarea la nivel de deprinderi ale cerințelor de conținut şi de formă legate de formularele oficiale (*cerere, autobiografie, dosar pentru concurs, proces verbal*).
   - 2.8. Cunoaşterea aprofundată a normelor şi a mijloacelor tehnice de redactare; siguranță în scrierea corectă, simț corect al măsurii şi aspect estetic al grafiei.

3. *Vorbirea, producerea de texte orală*
   - 3.1. Formularea unei comunicări individuale potrivit normelor limbii, situației de comunicare, temei şi genului.
   - 3.2. Comunicarea orală coerentă, de evidențiere a esenței, construită logic (*articulare potrivită, accent corect, intonație potrivită, ritm corect în vorbire).*

4. *Folosirea conceptelor*
   - 4.1. Receptarea rațională şi afectivă a impresiilor de lectură, prezentarea cu concepte adecvate.
   - 4.2. Folosirea motivată a conceptelor etice, estetice, poetice şi lingvistice.
   - 4.3. Clarificarea conceptelor pe baza exemplelor.

Numai la nivel ridicat

Interpretarea şi compararea noţiunilor în diferite contexte istorice.

B) DOMENII DE CUNOŞTINŢE

1. Limba română

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	**Nivelul ridicat**
1.2. Limbile în Europa	Diverse familii de limbi. Limbile neolatine. Analiza limbii din perspectivă diacronică şi sincronică.	Limbi aglutinante (cu afixare), izolante (determinate de topică) şi flexionare (cu flexiune). Limba ca sistem în schimbare. Aspecte din istoria scrierii.
1.3. Istoria limbii române	Limba română este o limbă neolatină (romanică). Etapele mai importante ale genezei limbii. Legăturile cu alte popoare, influenţa lor asupra formării şi schimbării limbii. Raportul între contextul istorico-cultural şi formarea vocabularului. Esenţa, criteriile înrudirii limbilor.	Analiza unui (fragment) text din epoca veche a literaturii române (prezentarea a două-trei exemple din istoria limbii). Identificarea raporturilor între lingvistică şi istoria culturii. Stratificarea vocabularului.
1.3.1. Epoci ale istoriei limbii	Izvoare ale istoriei limbii: monumente de limbă (scrise, tipărite). Începuturile scrierii în limba română: *Scrisoarea lui Neacşu din Cîmpulung.* Importanţa textelor maramureşene. Influenţa protestantismului asupra culturii române.	Limba şi ortografia.
1.3.2. Formarea normelor limbii scrise	Influenţa literaturii religioase asupra dezvoltării limbii române. Biblia de la Bucureşti (Biblia lui Şerban Cantacuzino, 1688) Rolul marilor cronicari în răspîndirea culturii române. Contribuţia istoriografiei la dezvoltarea limbii literare şi a literaturii române. Răspîndirea tipăririi cărţilor. Aria limbii române.	
1.3.3. Cultivarea limbii	Confesiuni ale poeţilor şi scriitorilor despre limbă. Probleme fundamentale ale cultivării actuale a limbii române *(*de ex. *neologisme, cuvinte străine, locuri comune*).	Rolul şi importanţa traducerilor literare. Rolul informaţiilor scrise şi electronice în procesul cultivării limbii.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	**Nivelul ridicat**
1.4. Limba şi societatea **1.4.1. Variantele de limbă**	Dialectele: daco-român (*muntenesc, moldovenesc, bănăţean, crişean, maramureşean*); aromân; meglenoromân; istroromân. Stratificarea limbii române. Principalele variante ale limbii: limba comună, dialectele, limbaje de grup. Manifestarea stratificării geografice şi sociale în vocabular: limba comună regională, limbaje speciale, limbaje de grup, limbaj al tineretului, argoul (jargonul). Variantele lingvistice ale românilor din Ungaria. Dialectul bihorean. Dialectul crişean-mureşean.	Startificarea orizontală şi verticală a limbii române actuale. Analiza diverselor texte dialectale.
1.4.2. Folosirea limbii de către minorităţi	Folosirea curentă a dicţionarelor explicative. Denumirea altor limbi aparţinînd minorităţilor din Ungaria.	Folosirea limbii de către minorităţi, *bilingvismul*, *schimbareade cod*. Legăturile între contextul socio-cultural şi schimbările la nivelul limbii.
1.5. Nivelurile limbii	Analiza textelor ficţionale şi non-ficţionale din punct de vedere fonetic, morfologic, sintactic şi semantic. Aplicarea cunoştinţelor în formarea diverselor tipuri de texte.	Analiza comparată a sunetelor româneşti şi maghiare.
1.5.1. Fonetică	Cunoştinţe fonetice. Regulile vocalelor şi consoanelor. Grupuri fonetice (*diftongul*, *triftongul*, *semivocala*). Hiatul. Silabele accentuate şi neaccentuate.	
1.5.2. Morfematică	Rolul sufixelor şi prefixelor în compoziţia formei cuvintelor şi semnificaţia lor. Corectitudinea în formarea cuvintelor. Cuvintele şi textele în context.	Cuvinte din fondul principal, cuvinte derivate, familii de cuvinte. Definirea sensului cuvintelor în context. Principiile fundamentale ale ortografiei.
1.5.3. Morfologie	Cunoştinţe de morfologie. Sistemul părţilor de vorbire. Ortografia părţilor de vorbire de tranziţie.	Analiza morfologică a unui text sau a unui fragment.
1.5.4. Structura sintagmatică a propoziţiei	Structura propoziţiei, principalele părţi ale propoziţiei. Analiza structurii predicative şi a complementelor. Acordul între predicat şi subiect. Sintagma de subordonare şi de coordonarea.	Schimbarea valorii gramaticale cu exemple. Acordul formal şi cel logic. Interpretarea raportului subiect-predicat. Definirea la nivel de deprinderi a structurilor sintagmatice ale propoziţiei şi alcătuirea schemei arborescente.
1.5.5. Sintaxa	Prezentarea conceptelor sintactice. Propoziţia în comunicarea orală şi scrisă. Fraza. Coordonarea şi subordonarea.	

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	**Nivelul ridicat**
1.5.6. Propoziția în context	Propoziția şi textul. Semnificația propoziției în context. Semnificații denotative şi conotative ale propoziției.	Prezentarea raportului între propoziție şi text. Fenomenul coeziunii lineare şi al coeziunii globale.
1.5.7. Raporturi logice şi de conținut	Rolul semnelor lingvistice şi extralingvistice în diferențierea propozițiilor enunțiative, interogative, optative, exclamative şi imperative. Relația între vorbitor şi sensul propozițiilor. Analiza felului propozițiilor din punct de vedere gramatical şi semantic.	
1.5.8. Vocabularul şi frazeologia	Cauzele schimbării vocabularului. Mijloace de îmbogățire a vocabularului; împrumutul şi construcțiile interne. Familii de cuvinte. Antonime, sinonime, omonime, unități frazeologice. Ortografia cuvintelor compuse.	Modalități mai puțin cunoscute ale formării cuvintelor. *(*de ex. *abrevierile, etimologia populară).*
1.6. Textul şi tipuri de texte	Natura textului. Semnele lingvistice şi extralingvistice ale textului. Coeziunea textului; coeziunea globală şi lineară.	Exerciții de analiza textului, identificarea raporturilor logico-semantice. Forța de coeziune a textului şi componentele ei (*factorii de natură extralingvistică; relațiile semantice; relațiile gramaticale*).
1.6.1. Funcțiile textului	Textul şi comunicarea. Cele două forme fundamentale ale textului (*vorbirea curentă şi scrierea*). Caracteristicile diverselor tipuri de texte. Cunoaşterea regulilor de folosire a textului. Codul comunicației (*componentele lingvistice şi extralingvistice*).	
1.6.2. Structura textului	Contexte de comunicare care determină înțelegerea textului şi producerea de text. Funcțiile de orientare, de exprimare şi de scoatere în evidență ale textului. Unitățile structurii textului. Unitățile structurii textului (de proză) şi ale macrostructurii. Propoziția în contextul structurii, propoziția în text. Tipuri de structurare a textului: temporală (*lineară*), spațială, logică. Alte modalități de structurare (*paralelism, opoziție, construcții în cadru, ordonare armonioasă a elementelor eterogene, asociații de idei*).	Raportul între nivelurile textului şi forța de coeziune a textului. Analiza structurală a textului în proză (*unitățile de micro- şi macrostructură; tipurile de structură*). Scoaterea la iveală a segmentelor sapțiale, temporale, cauzale. Delimitarea rețelelor tematice.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	**Nivelul ridicat**
1.6.3. Semnificaţia textului	Mijloacele coeziunii *globale* ale textului: reţeaua tematică a textului, izotopie, raporturi de conţinut şi logice (*raporturi spaţiale, temporale, logice, raporturi cauză-efect*); titlul pentru marcarea temei. Elemente semantice de relaţie în context (*cuvinte-cheie, sinonime, polisemnatism, omonime, antonime*). Raporturi *temă-remă*.	
1.6.4. Gramatica textului	Elemente gramaticale de legătură, conexiuni şi retroacţiuni (feed-back). Topica frazei. Ritmul textului.	Rolul elementelor de legătură în realizarea contextualităţii.
1.6.5. Interpretarea textului	Identificarea reţelei tematice în diverse tipuri de texte. Interpretarea intertextualităţii în textele ficţionale şi non-ficţionale.	Rezolvarea temelor de interpretare a textului (*reţelele tematice, urmărirea micro- şi macrostructurilor, acordul, topica*).
1.6.6. Intertextualitatea	Principalele caracteristici ale intertextualităţii între CD-ROM şi Internet.	
1.7. Comunicarea	Factorii şi funcţiile procesului de comunicare; semnele lingvistice şi extralingvistice.	Limbajul gesturilor. Cunoaşterea aprofundată a tipurilor de comunicare.
1.7.1. Semnul lingvistic, sistemul de semne	Semnul lingvistic, semnificaţia, obiectul semnului. Sistemul semnelor lingvistice. Morfeme, lexeme, sintagme, fraze. Raportul între aspectul fonetic şi semnificaţie. Cuvinte onomatopeice, evocative (*raportul real între semnificant şi semnificat*). Cîmpurile semantice.	
1.8. Moduri şi genuri ale comunicării	Codul lingvistic oral şi cel scris. Scopul comunicaţiei. Compoziţia logico-semantică a comuncării. Cele trei secvenţe ale contextualităţii (*gramaticală, semantică, extralingvistică*).	
1.8.1. În funcţie de tipuri de texte şi de niveluri de comunicare	Raportul la nivelul conţinutului şi al formei între diversele tipuri de texte şi procesul de comunicare. Comunicarea în masă. Tipuri de texte şi deprinderile de comportament. Direcţia comunicării: texte *dialogice* şi *monologice*. Funcţiile de comunicare: texte *narative, descriptive* şi *argumentative*.	Cunoaşterea caracteristicilor de conţinut, de limbă şi de structură ale diverselor tipuri de texte.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	**Nivelul ridicat**
	Tipuri de texte orale şi scrise. Tipuri de texte în funcţie de nivelurile comunicării *(beletristică, ştiinţifică, oficială, din sfera particulară şi publică*). Modul de producere de text*:* texte *planificate* sau *spontane*. Tipuri de texte şi straturi de stiluri.	
1.8.2. Mijloace de comunicare în presă, mijloace de comunicare electronică	Mijloace de comunicare în masă şi de informare (*presa*, *radioul* şi *televiziunea*). Genuri de presă de informare şi de prezentare a opiniilor. Genuri radiofonice. Programe înregistrate (*emisiunile pentru minorităţi, programe de documentare*). Genurile noi ale presei electronice (*e-mailul, internetul*). Prezentarea genurilor caracteristice emisiunilor de radio pentru şcolari.	Prezentarea cîtorva exemple ale genurilor de presă caracteristice. Prezentarea *emisiunilor de radio şi televiziune ale minorităţilor*, respectiv prezentarea *săptămînalului românesc* pe baza opiniilor personale. Importanţa emisiunilor minorităţilor.
1.9. Cunoştinţe de retorică **1.9.1. Retorica** **1.9.2. Tipuri de texte ale comunicării oficiale** **1.9.3. Argumentaţia, dezbaterea**	Trăsăturile caracteristice ale retoricii. Retorică şi comunicare. Comunicarea oficială şi factorii procesului de comunicare. Genurile discursului retoric: discursul consultativ şi discursul ocazional. Cunoaşterea demersului logic al compoziţiei textului (*alegerea temei, a titlului, a tipului de texte)*. Elaborarea corectă a textului argumentativ sub formă orală şi scrisă. Felurile argumentelor şi modalităţile argumentaţiei. Genurile argumentaţiei: demonstrarea şi combaterea cu argumente. Criteriile dezbaterii civilizate.	Cunoştinţe fundamentale din istoria retoricii. Analiza contrastivă şi aprecierea unor texte (sau fragmente) cu valoare istorică. Elaborarea şi prezentarea diverselor texte argumentative. Evaluarea concretă a argumentaţiei scrise şi orale din punct de vedere lingvistic şi al conţinutului.
1.10. Limba şi stilul **1.10.1. Niveluri stilistice**	Noţiunea de stil şi importanţa ei. Elemente de stil, valoarea stilistică. Caracterizarea nivelurilor stilistice ale limbii vorbite şi scrise. Indiciile stilului de conversaţie, ale stilului oficial, publicistic şi ştiinţific.	
1.10.2. Mijloace de realizare a stilului	Mijloacele de realizare a plasticităţii: recunoaşterea figurilor de stil şi a sistemelor de tropi. Trăsăturile etice şi estetice ale zicalelor şi proverbelor româneşti.	Interpretarea figurilor de stil şi a sistemelor de tropi.
1.10.3. Valoarea stilistică a legăturilor permanentizate între cuvinte		Compararea dictoanelor şi proverbelor româneşti şi maghiare, identificarea interdependenţelor.

2. Literatură

2.1. Autori, opere

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Niveleul mijlociu	**Nivelul ridicat**
2.1.1.Opere ale literaturii române	Mihai Eminescu, George Coşbuc, Octavian Goga, George Bacovia, Tudor Arghezi, Lucian Blaga. Etapele mai importante ale vieţii, trăsăturile operei poetice. Orientare în timp şi în spaţiu, contextul socio-cultural, experienţa trăită în mijlocul naturii şi impresiile asupra locului natal. Activitatea literară în date cronologice, indicarea cîtorva nume de scriitori contemporani maghiari şi români. Interpretarea creaţiilor mai importante. Relaţii între poeţi *(*de ex. *O. Goga – Ady E.)* şi opere *(*de ex. *teme, motive, experienţe fundamentale, genuri, moduri de expresie*). Locul operelor în perioada respectivă. Texte învăţate pe de rost prezentate oral şi în scris. Interpretarea scrierilor critice.	Prezentarea complexă a activităţii, caracterizarea operei. Teme, probleme, surse de inspiraţie, arte poetice caracteristice pentru diferitele etape ale creaţiei. Influenţa curentelor de idei şi a direcţiilor stilistice asupra operei poetice (etapelor de creaţie). Volumele, principii de ordonare a volumelor (*cicluri, teme, motive*). Paralelisme literare româno-maghiare şi din literatura universală Receptarea de către contemporani a operei şi destinul ulterior al cărţii. Locul şi rolul poetului în literatura română (în cazul operelor în parte) şi în literatura universală. Interpretarea recenziilor, formularea opiniilor proprii.
2.1.2. Portrete	Dimitrie Cantemir, Nicolae Bălcescu, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Alexandru Macedonski, Barbu Ştefănescu Delavrancea, Ion Creangă, Ion Luca Caragiale, Ioan Slavici, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, George Călinescu, Nichita Stănescu, Ana Blandiana. Evidenţierea trăsăturilor principale ale operei. Prezentarea a 2-3 creaţii poetice şi/sau a cîtorva creaţii epice. Interpretarea operelor în funcţie de curentele ideologice şi estetice, de tematică, gen, compoziţie, reţele tematice şi cîmpurile semantice. Căutarea corelaţiei în funcţie de tematică, formă, spaţiu şi timp, cauză-efect, gen, şi recunoaşterea lor în opera de analizat. Privire generală asupra artelor înrudite şi asupra creaţiilor literare maghiare. Texte memorizate - cîte o poezie de la fiecare poet -, un fragment de text coerent, maxime specifice.	Analiza textuală a 2-3 creaţii poetice şi/sau a 1-2 creaţii epice, identificarea conotaţiilor acestora. Capacitatea de a se orienta în mediile socio-culturale, în viaţa artistică, printre contemporani (de ex. *paşoptişti în istoria românească şi maghiară*), prietenii literare (*I. Creangă, I. L. Caragiale, M. Eminescu)*, surse comune de "inspiraţie" (de ex.: *tradiţiile folclorice*), paralelisme tematice (de ex.: *Mioriţa – Baltagul –Barbarii* de Móricz Zs.). Realismul (naturalismul) lui M. Sadoveanu şi al lui Móricz. Zs. Prezentarea trăsăturilor genului, tematicii şi ale limbii în contextul curentelor ideologice şi stilistice ale epocii. Paralelisme din literatura universală şi din domeniul artelor înrudite. Traduceri literare*,* relaţii literare româno-maghiare.
2.1.3. Aspecte ale literaturii române a sec. XX.	Mircea Eliade, Emil Cioran, Geo Bogza, Vasile Voiculescu, Marin Preda, Eugen Barbu, Fănuş Neagu, Şt. Augustin Doinaş, Marin Sorescu, Teodor Mazilu. De ales cel puţin patru autori din cei menţionaţi mai sus. Cunoaşterea a şase opere din literatura română a sec. XX, la alegere. Interpretarea a 2-3 poezii şi/sau prezentarea unei opere epice sau dramatice. Texte învăţate pe din afară.	Cunoaştarea a cel puţin şase autori din literatura română din sec. XX. Analiza aprofundată a 2-3 opere poetice şi/sau a 1-2 opere epice, respectiv a unei opere dramatice aparţinînd autorului ales. Prezentarea artelor poetice, atitudinii faţă de anumite situaţii în viaţa autorului, expunerii unor probleme, a unor motive. Identificarea trăsăturilor ale genului şi stilului în consens cu stilul specific epocii. Paralelisme în creaţiile literare române şi maghiare. Relaţii literare româno-maghiare, traduceri, teatru, film.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Niveleul mijlociu	**Nivelul ridicat**
2.1.4. Operele autorilor de origine română în literatura universală.	Capacitatea de a se orienta în lumea autorilor de origine română care s-au remarcat în literatura altor popoare *(*de ex. *Panait Istrati, Eugen Ionescu, Vintilă Horia)*. Analiza a cel puțin 2-3 creații lirice şi/sau a 1-2 opere epice sau dramatice ale unui autor. Texte memorizate.	Trăsături specifice de conținut şi de gen, sisteme de simboluri, motive. Sursele de inspirație ale operelor. Locul autorilor în literatura universală.
2.1.5. Aspecte ale literaturii românilor din Ungaria	Moise Nicoară, Iosif-Ioan Ardelean, David Voniga, Iustin Popfiu, Iosif Vulcan. Orientarea în operă. Prezentarea promovării misiunii lor pe baza a 1-2 scrieri caracteristice. Orientarea în literatura românilor din Ungaria. Experiența locului natal, rădăcinile, conştiința de apartenență (de ex. *în cîte o operă a lui Magdu Lucian* şi *Ilie Ivănuş*).	Descrierea fondului spiritual, prezentare cu caracter de istorie a culturii. Rolul lor în ridicarea spirituală a românilor din Ungaria. Raporturi între operele interpretate. Teme şi motive comune, caracteristicile poetice şi de gen. Locul literaturii române din Ungaria în literatura română. Raporturi, influențe reciproce cu literatura maghiară, bilingvismul.
2.1.6. Influențe reciproce şi paralelisme între literatura română, maghiară şi cea universală.	Teme literare: universul *(*de ex. *M. Eminescu: Luceafărul*, *Vajda J. Üstökös*); natura: (de ex. *V. Alecsandri: Bărăganul, Petőfi S.: Az Alföld, M. Eminescu: Lacul, Lamartine: Lacul*); iubirea*: (*de ex. *V. Alecsandri: Steluța, M. Eminescu: Floarea albastră, Vajda J.: Húsz év múlva)*; marile evenimente ale vieții omeneşti naştereа-nunta: *(*de ex. *L. Blaga: Naştere, G. Coşbuc: Nunta Zamfirei, Nagy L.: Menyegző)* familia: *(*de ex. *B. Şt. Delavrancea: Bunica, Bunicul, G. Coşbuc: Mama, Petőfi S.: Egy estém otthon*). Destinul artistului *(*de ex. *Meşterul Manole, M. Eminescu: Luceafărul, L. Blaga: Eu nu strivesc corola de minuni a lumii, H. Lovinescu: Moartea unui artist, Babits M.: Jónás könyve, Ch. Baudelaire: Albatros),* Slăbiciuni ale omului: *(*de ex. *B. Şt. Delavrancea: Hagi Tudose, I. Slavici: Moara cu noroc, Molière: Avarul*). Prezentarea a cinci teme fundamentale laă alegere (*3 opere în funcție de fiecare temă din creațiile autorilor din diverse epoci*). Prezentarea generală a operelor (*raporturi tematice, de viziune, spațiale şi temporale, de gen*). Texte memorizate (*3 creații întregi şi cîteva citate, maxime*).	Teme fundamentale în literatură şi în artele înrudite. Prezentarea complexă a cîtorva teme, realizînd legături asemănătoare cu opere din literatura maghiară şi universală, cîte 2-3 opere dîn funcție de fiecare temă. (de ex.*: universul: Biblia: Geneza, M. Eminescu: Scrisoarea I, Vörösmarty M.: Csongor és Tünde, Berzsenyi D.: Fohászkodás*). Raporturi tematice şi motivice, referințe, filozofice, etice şi estetice. Traduceri, relații literare româno-maghiare.
2.1.7. Istoria teatrului şi a dramaturgiei	Cunoştințe fundamentale în domeniul istoriei teatrului. Evoluția dramaturgiei. Prezentarea tradițiilor teatrale şi literare la analiza următoarelor drame: *Ion Luca Caragiale*: O noapte furtunoasă *Lucian Blaga*: Meşterul Manole *Horia Lovinescu*: Moartea unui artist *Marin Sorescu*: Iona	Analiza a două opere din dramaturgia contemporană românească.

2.2. Nivel de interpretare, moduri de abordare

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Niveleul mijlociu	**Nivelul ridicat**
2.2.1. Teme, motive	Identificarea şi prezentarea paralelismelor, raporturilor tematice şi motivice (de ex.: *motivul jertfei: în baladele Mănăstirea Argeşului – Meşterul Manole* şi *Kőműves Kelemenné, respectiv în drama lui L. Blaga: Meşterul Manole).* Interpretarea altor teme şi motive *(*de ex. *munte, pădure, rîu, mare, omul şi natura, natura şi iubirea, crimă şi pedeapsă, banii, deal-vale, lumină- întuneric, război-pace, iubire-înstrăinare, viaţă-moarte, tinereţe-bătrîneţe, forme de viaţă rustice şi orăşeneşti).*	Înţelegerea rolului temelor şi motivelor ce leagă opere - apropiate sau îndepărtate în timp şi spaţiu - româneşti, maghiare sau din literatura universală. Identificarea cîmpurilor semantice, reţelelor tematice şi motivelor din poezia naturii şi din poezia de dragoste din epoci diferite (*pe baza unei creaţii din fiecare epocă)*. Teme fundamentale literare şi principalele ei motive în comunicarea orală şi scrisă.
2.2.2.Genuri, poetică	Genurile în epoci diferite (*1-2 exemple literare din fiecare epocă*). Compararea creaţiilor de acelaşi gen concepute în epoci diferite, prezentarea trăsăturilor lor comune şi deosebite. Identificarea schimbărilor istorice ale stilului *(*de ex. *doina în creaţia populară şi în poezia lui M. Eminescu*). Corespondenţa genurilor de folclor şi literatura cultă *(*de ex. *doina – elegia*, *strigături – epigrame*, *balada populară – balada cultă, basmul – basmul cult*). Analiza complexă a operelor *(*de ex. *din perspectiva tematică, a genului, compiziţiei şi poeticii).*	Tradiţie şi inovaţie la nivelul genului. Cauzele schimbărilor istorice, motivele desfiinţării formelor tradiţionale. Trăsăturile poetice ale creaţiilor concepute în epoci diferite, de acelaşi gen. Interpretarea unei creaţii fundamentale, creatoare de gen din literatura română, maghiară şi universală, identificarea trăsăturilor sale poetice. Examinarea schimbărilor unui gen de la începuturi pînă în zilele noastre. *(de ex.: ode şi balade în literatura română, forme ale basmului şi romanului*).
2.2.3. Epoci ale evoluţiei literaturii, istoria stilurilor	Relaţia între literatură şi artele înrudite: prezentarea a cel puţin două domenii artistice dintr-o epocă dată pe baza unor creaţii liber alese de către candidaţi.	Compararea a două epoci (de ex.: *romantism şi realism*, *impresionism şi expresionism*, *modern şi postmodern*). Exemple din arta *românească, maghiară şi universală*.
2.2.4. Istoria literaturii	Prezentarea principalelor epoci ale literaturii şi culturii româneşti începînd de la cultura în limba slavă (veche) şi de la scrierea în limba română pînă în zilele noastre. Cunoaşterea epocilor din istoria culturii, a curentelor filosofice şi estetice, a operelor. Prezentarea detaliată a unei cariere scriitoriceşti. Interpretarea unei creaţii literare a unui scriitor dintr-o epocă dată. Prezentarea autorilor şi operelor într-un contextul istoric şi cronologic. Răspîndirea literaturii sub formă tipărită şi electronică: *(*de ex. *recenzie, CD-ROM, Internet*).	Prezentarea epocilor din istoria culturii şi a literaturii române în relaţia *ordine cronologică şi cauză-efect* (de ex.: *Contribuţia literaturii religioase la evoluţia limbii române; contribuţia istoriografiei la dezvoltarea limbii literare şi a literaturii române; umanismul, iluminismul, cadrul social, politic şi cultural al formării culturii române moderne*). Epoci, procese, tradiţii în transformare istorică. Demonstarea continuităţii şi sincronismului pe baza autorilor şi operelor lor.

NOŢIUNI SPECIFICE LIMBII ŞI LITERATURII ROMÂNE

Nivel mijlociu şi nivel ridicat

Cerinţele pentru nivelul ridicat sînt marcate cu litere *cursive*.

1. LIMBA ROMÂNĂ

valoarea stilistică permanentă şi ocazională
legătura permanentă între cuvinte, locuţiunea, expresia, maxima (dictonul), proverbul
actele de vorbire
diacronia, sincronia
diftongii, triftongii
acordul în sintagme
argumentaţia: teza (afirmaţia), argumentul, contraargumentul, combaterea cu argumente (dezminţirea)
expresivitatea, eufemismul
familia limbilor neolatine (romanice)
tipurile principale de limbi
sinonimia gramaticală
simbolismul fonetic, onomatopeele, plasticizarea, aliteraţia
semnul, sistemul de semne
(straturi) de semnificaţii în cuvînt, în propoziţie, în text
structura semantică, elementul semantic, *cîmpul semantic,* regula de folosire a semnului, *limba amestecată*, bilingvismul
comunicarea, funcţiile, factorii procesului de comunicare
formele fundamentale ale comunicării: orală, scrisă, particulară, oficială
punctuaţia: cratima, paranteza, două puncte, *punct şi virgulă*, ghilimele
felul propoziţiilor: modalitate, *primar, secundar*
mijloacele fonetice la nivelul propoziţiei şi textului
structura frazei: propoziţia simplă, fraza (subordonată, coordonată)
modelul de prezentare a frazei
structurarea orizontală şi verticală a limbii: limba standard, limba comună, dialectul, limba comună regională, limbaje de grup, argoul (jargonul)
dialectele (dialectul crişean)
retorica: oratoria, discursul ocazional, genurile textelor de persuasiune
stilul, element de stil, efectul stilului
felul elementelor cuvîntului (morfemă)
crearea de cuvinte: derivarea, cuvintele compuse, abrevierile (iniţiale)
sistemul părţilor de vorbire
semnificaţia cuvintelor: monosemantice, polisemantice, omonime; sinonime şi antonime, onomatopee, plasticizante
figurile de stil: metaforă, comparaţie, *sinestezie*, alegorie, simbol
tema, rema
textul, fraza în text, unităţi ale textului: alineatul, blocul de text, secţiunea de text
semnificaţia textului: reţeaua tematică, teorema, cuvîntul cheie
elementele de legătură a textului: conjuncţia, pronumele, articolul, adverbul, conexiunile şi retroacţiunile (feed-backul)
coeziunea textului (lineară, globală)
tipul de text, felul textului
concursul; *recomandarea, analiza literară*- interpretarea; *dezbaterea*, referatul, disertaţia, scrisoarea oficială, împuternicirea, cererea, autobiografia
limbajul corpului (felul şi rolul comunicării extralingvistice)
genurile mijloacelor de comunicare în masă, de formare a opiniei publice : ştirea, corespondenţa, comentariul, articolul, interviul, reportajul, *glosa*, *recenzia*

2. LITERATURA

renaşterea, umanismul
barocul

iluminismul
clasicismul
romantismul
realismul
naturalismul
impresionismul
simbolismul
sămănătorismul
poporanismul
modernismul
tradiționalismul
avantgarda
expresionismul
suprarealismul
dadaismul
futurismul
(post)modernismul

Genurile literare

lirismul, genurile lirice
sonetul
glosa
arta poetică
elegia
oda
cîntul, imnul
genuri de tranziție: jurnal, scrisoare, pseudo-scrisoare, baladă, poemul descriptiv
epicul, genuri epice: poezia epică, povestirea, epopeea
fabula, cronica, legenda, basmul, mitul, legenda, nuvela*, parabola*
schița
romanul, tipuri de romane: romanul de aventuri, romanul în versuri, Bildungsroman, *romanul istoric*, romanul de inițiere, *romanul-eseu*, romanul autobiografic, romanul psihologic
drama: tragedia, comedia, piesa de teatru
Biblia: genurile literare ale Bibliei: profeția, psalmul, evanghelia, parabola

Modurile de exprimare, autor-narator-erou

autorul, naratorul, eroul, portretul, tipologia
opera, compoziția, *segmentul* (*local, temporal, personal, cauzal, de acțiune)*
semnificația, structuri de semnificații, opera deschisă, tema, motivul, rețeaua tematică, cîmpul semantic
acțiunea
mesajul
expoziționea
conflictul
punctul culminant
deznodămîntul
prologul
epilogul
descrierea
portretul
antiteza
dialogul
monolog interior
catharsisul
armonia, discordanța, tensiunea (suspansul), rezolvarea tensiunii, întîrzierea, comicul de situație şi de caracter

Stilistica, figurile de stil, mijloacelele stlistice

stilistica, stilul
stilul oral

stilul direct şi indirect (mijlocit şi nemijlocit)
stilul beletristic
stilul publicistic
stilul ştiinţific
stilul oficial
figurile de stil
epitetul
metafora
personificarea
hiperbola
alegoria
mijloacele stilistice
interogaţia poetică
aliteraţia
comparaţia
calitatea estetică
fantasticul
măreţia (sublimul)
grotescul
frumosul
urîtul
comicul
tragicul
tragicomicul
umorul, ironia, sarcasmul

Noţiuni fundamentale de poetică

versificaţia – accentuată, metrică –, picioarele metrice, *felul versurilor, felul srtofei*
felul ritmului
ritmul

II. DESCRIEREA EXAMENULUI

EXAMENUL LA NIVEL MIJLOCIU

STRUCTURA EXAMENULUI

Bacalaureat la limba şi literatura română se compune din două părţi: *scris* şi *oral.* La examenul în scris candidatul are la dispoziţie 240 de minute pentru a rezolva subiectul de înţelegere a textului, respectiv cel de producere de text. Examenul oral durează 10-15 minute, după o pregătire de 30 de minute. Structura examenului se prezintă în felul următor:

Examenul în scris 240 de minute		Examenul oral 15-20 de minute	
Subiect de înţelegere a textului	Subiect de producere de text	Expunerea unui subiect de gramatică	Expunerea unui subiect literar
40 puncte	60 puncte	50 puncte	

EXAMENUL ÎN SCRIS

Structura de conținut

Examenul în scris se bazează pe cerințele detaliate de bacalaureat. În conformitate cu cerințele, examenul în scris solicită înțelegerea textelor, respectiv producerea individuală a unui text. Examenul în scris cuprinde deci un subiect de *înțelegere a textului*, şi de asemenea *trei subiecte la producere de text*. Din aceste trei subiecte candidatul va alege unul.

Pentru rezolvarea subiectului de înțelegere a textului candidatul are la dispoziție 60 de minute, iar pentru subiectul de producere de text 180 de minute.

La rezolvarea subiectelor la examenul în scris pot fi folosite lucrări ca *Ortografia limbii române*, respectiv antologia de texte în cazul în care în subiect se menționează acest fapt.

Caracteristicile subiectelor

Subiectul de înțelegere a textului

Lucrarea la subiectul de înțelegere a textului este în general un *eseu* de *450-500* de cuvinte, un *studiu* întreg sau un fragment, o *lucrare de publicistică* întreagă sau un fragmente. Rezolvarea subiectelor se limitează în general la expunerea scurtă în cadrul răspunsului dat la întrebare, după caz, sau alegerea unuia dintre răspunsurile date.

Întrebările referitoare la înțelegerea textului, conform caracteristicilor tematice, structurale şi de limbă se pot rezuma la următoarele:

- identificarea faptelor, datelor, constatărilor, argumentelor, pozițiilor etc. aflate în text în mod direct;
- caracteristicile gramaticale şi stilistice ale textului; funcția lor în text;
- caracteristicile textului din punct de vedere al comunicării;
- raportul între titlul şi textul în ansamblu;
- sensul textului în ansamblul straturile de semnificații;
- raporturile logice şi de conținut în interiorul textului;
- poziția autorului;
- rolul aluziilor, trimiterilor din text;
- structura textului, modul de structurare a textului, semnificația reflectată prin structură.

Alte subiecte posibile

- elaborarea unui plan, a unei scheme tematice;
- formularea unor concluzii individuale, a unor puncte de vedere;
- formularea individuală a unui text scurt scris sau oral, referitor la tematica textului sau la opiniile exprimate în text, urmărind normele specifice ale genului, din aria genurilor care se referă la texte scrise în limbajul cotidian sau oficial, sau exprimate în limbajul oral;
- rezumarea (sinteza, prescurtarea) concisă a textului pe baza criteriilor precizate sau cu specificarea destinatarilor.

Principalele competențe cerute la elaborarea planului sau a sintezei sînt următoarele: descoperirea cuvintelor-cheie, urmărirea schemei tematice, „raportul temă şi temă secundară”, recunoaşterea în diverse unități de texte a frazelor specificate în subiect, înțelegerea focarului textului, urmărirea schimbării temei, a conexiunilor şi a retroacțiunilor (feed-back), sesizarea omisiunilor, urmărirea a detaliilor în text, despărțirea comunicării cunoscute de cea nouă.

SUBIECTUL DE PRODUCERE DE TEXT

Candidatul va alege unul din cele trei subiecte la producere de text, diferite după tipul, genul şi tematica lor. Extinderea elaborării subiectului ales de către candidat este cel mult de 4-5 pagini. Sarcinile sînt următoarele:

- Argumentație referitoare la probleme de limbă, de literatură, de cultură generală, de etică, de mod de viață. Subiectul cuprinde un text, în general un fragment de text ce invită la reflecții sau ce se referă la schema tematică a argumentației. (Acest text de orientare poate fi un fragment dintr-un text de critică, de eseu, dint-o operă de publicistică, sau dintr-o operă de beletristică, etc. Redactarea subiectului nu presupune cunoaşterea întregului text de orientare.)
- Analiză după criterii date, prezentarea interpretativă a unei opere (de ex. *o creație lirică, o operă scurtă de proză literară, un fragment dintr-o dramă, un eseu după caz*). Subiectul cuprinde criteriul principal al interpretării.
- Compararea după criterii date a două, sau după caz, a trei texte (de ex. *o operă beletristică, un fragment dintr-o operă*). La subiect se va menționa criteriul principal (de ex. *analiza comparată din punct de vedere tematic,*

poetic, stilistic) al analizei comparate, al interpretării textelor. Un element important al subiectului este accentuarea conexiunii interne a textelor, a intertextualității, prin diverse exemple ale *evocării.* (Textele pentru analiza comparată pot fi luate şi din literatura contemporană).

Aprecierea

Subiect de înțelegere a textului

Prin rezolvarea subiectelor de înțelegere a textului candidatul va putea obține cel mult 40 de puncte. Profesorul de specialitate va corecta lucrarea scrisă în funcție de indicatorul de puncte stabilit la nivel central. În acest indicator se va publica modelul de răspunsuri (posibile), după caz, normele de gen ale răspunsului, punctajul pentru fiecare răspuns, respectiv fracțiunile de puncte posibile. Profesorul va trece pe lucrare punctele obținute la fiecare răspuns în parte, precum şi punctajul obținut pentru rezolvarea subiectului de înțelegere a textului.

Subiectul de producere de text

Rezolvarea subiectului de producere de text pe care candidatul şi l-a ales se va aprecia de către profesorul de specialitate după indicatorul de puncte. Indicatorul de puncte cuprinde criteriile generale ale evaluării compunerilor, indiferent de tematică, respectiv rezolvarea a subiectului referitor la o temă dată, definită sub formă de noțiuni (adică fără să fie dezvoltate). Toate răspunsurile corecte care diferă de acest indicator vor putea fi acceptate. Punctajul stabilit de către profesorul de specialitate – ținînd cont de criteriile şi de punctajul din indicatorul de puncte – califică calitatea conținutului lucrării candidatului, compoziția, structura şi calitatea limbii lucrării, respectiv ortografia şi grafia candidatului.

Împărțirea punctajului la subiectul de compunere

Candidatul va putea obține cel mult 60 de puncte pentru rezolvarea subiectului la compunere. Împărțirea celor 60 de puncte este următoarea: calitatea conținutului compunerii: 20 de puncte; sctructura şi compoziția: 20 de puncte; nivelul cunoştințelor de limbă: 20 de puncte. La sfîrşitul lucrării profesorul va menționa punctajul din punct de vedere al conținutului, structurii, compoziției, respectiv al calității cunoştințelor de limbă la subiectul de compunere. Punctajul este următorul:

Calitatea conținutului:	0-5-10-15-20 de puncte
Compoziția:	0-5-10-15-20 de puncte
Calitatea cunoştințelor de limbă:	0-5-10-15-20 de puncte

Criterii generale în aprecierea subiectelor la producere de text

Criterii generale pentru aprecierea calității conținutului:

- Interpretarea, expunerea subiectului; referirile la text în cazul subiectelor, avînd la bază un text;
- cultură literară şi de limbă, orientare, referire întemeiată, citatul;
- prezentarea la obiect a conținutului; argumentarea afirmațiilor;
- simțul abordării unei probleme; exprimarea raportării individuale a temei *(*de ex. *reflexcții, luare de poziție);*
- cunoaşterea problemelor globale, nivelul intelectual al reflectării.

Criterii generale ale redactării unui text:

- să corespundă elementelor genului indicat;
- să formeze o structură adecvată temei, destinatarului, genului, mesajului, privind conținutul;
- să exprime o structură coerentă a textului (de ex. raporturi temporale şi spațiale; raporturi logice şi semantice adecvate; cuvinte cheie, conexiuni şi retroacțiuni (feed-back), stabilirea relațiilor gramaticale, semantice şi pragmatice);
- proporția şi structurarea (de ex. introducerea, tratarea subiectului, proporția încheierii, indicarea schimbării temei, folosirea alineatelor);
- încadrarea în dimensiunea precizată.

Criterii pentru aprecierea calității cunoştințelor de limbă:

- stăpînirea cu siguranță a normelor limbii standard;
- folosirea adecvată şi variată a cuvintelor, stilul adecvat subiectului şi situației de comunicare;
- claritate, profunzime şi exactitate în modul de prezentare;
- construirea frazei şi a textului în stil curgător şi inteligibil;
- scris citeț, imagine ordonată a grafiei.

Ortografie şi caligrafie

Aprecierea ortografiei şi caligrafiei candidatului se va realiza după criterii unitare de-a lungul expunerii în scris subiectului de înţelegere a textului, respectiv de producere de text.

- Profesorul va sublinia greşelile de ortografie atît la subiectul de înţelegere a textului cît şi la cel de producere de text, pe urmă el va stabili punctajul global al ortografiei candidatului pe baza indicatorului de puncte.
- Din cauza greşelilor de ortografie din punctajul global se vor putea scădea în total 15 puncte.
- Din cauza grafiei dezordonate şi a scrierii cu deficienţe se vor putea scădea în total 3 puncte din punctajul global.

EXAMENUL ORAL

Examenul oral la limba şi literatura română la nivel mijlociu este un examen la nivelul şcolii.

Timpul de pregătire pentru examenul oral este de 30 minute.

Timpul de examinare a candidatului este de 10-15 minute.

În timpul pregătirii examenului se va permite folosirea antologiei de texte, a volumelor sau a altor materiale tipărite, respectiv a mijloacelor electronice legate de rezolvarea problemei.

Structura de conţinut

La examenul oral candidatul va expune un subiect de literatură şi unul de limbă. Subiectele se vor alcătui cel puţin din 20 de subiecte la literatură şi din 20 de subiecte la limbă. În alcătuirea subiectelor responsabilitatea îi revine profesorului de specialitate. La alcătuirea subiectelor se va avea în vedere temele precizate în cerinţele detaliate la limba şi literatura română.

În fiecare an se va schimba cel puţin 30% din subiecte (la 20 de subiecte se vor modifica 6).

Caracteristicile subiectelor, alcătuirea lor

Subiectele se vor alcătui în aşa fel încît problemele de rezolvat – avînd în vedere carateristicele temelor – să fie pe cît posibil de acelaşi grad de dificultate, şi candidaţii să aibă timp suficient pentru pregătirea şi expunerea necesară şi să se încadreze în intervalul indicat.

Subiecte la limba română

Pentru examenul oral profesorul de specialitate va indica cel puţin 20 de subiecte. Subiectele se vor alcătui de către profesorul de specialitate pe baza temelor expuse la capitolul Limba română din Cerinţele detaliate de bacalaureat. Subiectele se vor referi la temele următoare din cerinţele dezvoltate: *Limbile din Europa*, *Istoria limbii române, Limbă şi societate, Nivel de limbă, Textul şi tipologiile de text, Comunicarea, Cunoştinţe fundamentale de retorică, Stilistică şi istoria stilurilor*. Subiectele vor fi compuse în aşa fel încît fiecare temă să fie reprezentată de către cel puţin un subiect. Profesorul de specialitate va decide asupra indicării altor subiecte, peste numărul de douăzeci obligatorii.

În funcţie de tematică, respectiv de problema concretă indicată, subiectul poate cuprinde o constatare, un citat, o reflecţie de dezvoltat, un document tipărit sau electronic (de ex. *formular, mod de întrebuinţare, pagină de ziar, imagine, schemă, hartă, pagină de Internet, fragment dintr-un dicţionar explicativ*), pe urmă menţionarea temei de rezolvat.

Tema precizată în subiect poate fi analiza şi interpretarea unui citat, respectiv a unui document alăturat, o temă de limbă, un fenomen lingvistic formulat, prezentarea şi expunerea unei definiţii, definirea argumentelor, expunerea în funcţie de genul indicat în subiect etc.

Subiecte la literatură

Profesorul de specialitate va indica cel puţin 20 de subiecte pentru examenul oral. Subiectele se vor alcătui de către profesorul de specialitate avînd în vedere capitolul *Literatură* din Cerinţele detaliate de bacalaureat, respectiv prin îmbinarea temelor din capitolul *Autori, opere*, precum şi din capitolul *Niveluri de interpretare, abordări.*

Subiectul cuprinde sau poate cuprinde o reflecţie de dezvoltat sau un document electronic (de ex. un citat din literatura beletristică, proză eseistică, un scurt fragment dintr-un eseu, o ilustraţie, o creaţie de artă plastică, o scenă dintr-o piesă de teatru, dintr-un film, o schemă, o hartă etc.), pe urmă se indică o temă de dezvoltat, respectiv o operă sau mai multe opere concrete de expus conform criteriilor evidenţiate. Un criteriu indicat poate fi conform oricărei probleme de gen, legată de o temă, de o perioadă a evoluţiei stilurilor, de poetică, de estetică, de etică. Dacă dezvoltarea subiectului impune, respectiv oferă posibilitatea, candidatul va putea alege între autorii şi operele indicate în subiect.

Raportul tematic al subiectelor la examenul oral la literatură

Subiectele se vor alcătui pe baza temelor din capitolul *Autori, opere*, avînd în vedere criteriile din capitolul *Niveluri de interpretare, abordări* prin exprimarea criteriului adecvat de abordare şi de interpretare al autorului, al operei sau operelor şi al obiectului subiectului. Raporturile tematice sînt următoarele:

Autori, opere	**Numărul ariilor tematice**
Opere integrale	6
Portrete	4
Aspecte ale literaturii române din sec. XX	3
Autori de origine română din literatura altor popare	1
Aspecte ale literaturii românilor din Ungaria	1
Privire asupra literaturii universale	3
Teatru şi dramaturgie	2
Total	*20*

La examenul oral profesorul de specialitate va decide asupra indicării altor subiecte peste numărul obligatoriu (douăzeci).

Aprecierea

Punctajul maxim de obţinut la examenul oral este 50 de puncte. Candidatul va primi un punctaj care reflectă aprecierea conţinutului şi modului de expunere a răspunsului la subiectele la limbă şi la literatură. Aprecierea răspunsului se va desfăşura prin aplicarea criteriilor generale următoare:

	Modul de expunere (25 de puncte)	**Conţinut (25 de puncte)**	**Folosirea adecvată a cuvinte-lor**	**Struc-turare evi-dentă**	**Argu-men-taţie logică**	**Scoate-rea în evi-denţă a ideilor**	**Organiza-rea materialu-lui**
Orientare							
În domeniul limbii							
Al literaturii							
Cunoştinţe în materie							
Bogăţia de idei							
Cunoaşterea operelor pe de rost							

Obţinerea punctajului total la răspunsurile candidaţilor

Rezultatele la fiecare examen în parte se vor acumula, astfel la examenul în scris şi oral la nivel mijlociu se pot obţine 150 de puncte.

EXAMENUL LA NIVEL RIDICAT

STRUCTURA EXAMENULUI

Examenul de bacalaureat la nivel ridicat la limba şi literatura română se compune din două părţi: scris şi oral. La scris candidaţii au la dispoziţie 240 de minute pentru rezolvarea temelor. Examenul oral durează 20-30 de minute, după o pregătire de 30 de minute. Compoziţia examenului se prezintă în felul următor:

Examenul în scris 240 de minute		Examenul oral 20-30 de minute	
Subiecte la limbă, la literatură şi la cultură generală	Subiecte la producere de text	Expunerea unui subiect de limbă	Expunerea unui subiect de literatură
40 de puncte	60 de puncte	50 de puncte	

EXAMENUL SCRIS

Structura de conţinut

Paralel cu aplicarea cunoştinţelor de limbă şi de literatură se va examina gradul de percepere individuală a problemei, judecata critică şi gîndirea creatoare a candidaţilor, orientarea lor generală, deprinderile lor de interpretare şi de producere de text. În consecinţă examenul în scris se compune din subiecte la cunoştinţe de limbă şi la literatură şi din diverse subiecte la producere de text.

La examenul în scris candidatul are dreptul de a se folosi de *Ortografia limbii române*.

Caracteristicile subiectelor

Subiecte la limbă şi la literatură

Subiectele la limbă şi la literatură se leagă de o operă (de o operă lirică, de o operă beletristică, respectiv de un fragment din aceasta, de un eseu, de o proză eseistică, respectiv de un fragment din aceasta). La indicarea operelor beletristice se va lua în vedere în general autorii din diverse epoci ce figurează în cerinţele stabilite pentru examen.

Subiectele cuprind aplicarea cunoştinţelor de limbă şi de literatură, identificarea lor, şi cunoaşterea după caz a definiţiei lor, subiectele solicită în continuare revelarea corelaţiilor din domeniul istoriei literare, genurilor, tematicii şi motivelor, respectiv ele includ întrebările referitoare la caracteristicile gramaticale, retorice, stilistice, textuale şi ortografice ale textului de analizat.

Raportul întrebărilor referitoare la cunoştinţele de limbă şi de literatură este în general de 40–60%.

Punctajul maxim pentru aceste subiecte este 40 de puncte.

Subiecte la producere de text

Subiectele la producere de text cuprind producerea a trei texte de către candidaţi legate de trei teme, conform unor criterii şi genuri indicate.

Subiectele la producere de text sînt următoarele:

- Interpretarea şi aprecierea în dimensiunile cerute a unei opere date, sau a unei teme literare, culturale, estetice, filozofice şi etice.
- Elaborarea unui text argumentativ: reflecţii în legătură cu un fenomen, cu o problemă de actualitate.
- Producerea unui text cu caracter practic (de ex. *un text cu caracter polemic, observaţii, cerere*), adresat după caz unor destinatari precizaţi, într-o situaţie de comunicare dată, adoptînd un gen indicat în subiect.

Oricare din teme poate avea la bază un text (de ex. *un scurt citat dintr-o operă literară, dintr-un eseu ce serveşte ca punct de plecare pentru dezvoltarea argumentării cu caracter de apreciere)* sau poate fi o temă ce nu are la bază un text.

Textele alese pentru examen în general nu fac parte din materia predată în clasă.

Aprecierea

Subiecte la limbă şi la literatură

Aprecierea subiectelor la limbă şi la literatură se face pa baza unui indicator de puncte pentru evaluarea temelor în parte. Punctajul maxim pentru subiecte este de 40 de puncte. Indicatorul de puncte cuprinde aprecierea nivelului

răspunsurilor, respectiv punctele fracționate. Cei care apreciază lucrările vor trece pe fiecare lucrare punctele fracționate obținute de către candidați, precum şi punctajul final al candidaților.

Subiecte la producere de text

Examinatorii vor aprecia rezultatele obținute de către candidați pe baza indicatorului de puncte, şi vor trece pe lucrări punctajul pentru fiecare subiect la producere de text.

Punctajul pentru subiecte sînt următoarele:

- interpretarea şi aprecierea, în dimensiunile precizate, a unei opere date, sau a unei teme literare, culturale, estetice, filozofice şi etice (0-5-10-15-20-25 de puncte);
- Elaborarea unui text argumentativ: reflecții în legătură cu un fenomen, cu o problemă de actualitate (0-5-10-15-20 de puncte);
- Producerea unui text cu caracter practic (*de ex. un text cu caracter polemic, observații, cerere*), adresat după caz unor destinatari precizați, într-o situație de comunicare dată, adoptînd un gen specificat în subiect (0-5-10-15 de puncte).

Indicatorul de puncte cuprinde sub formă de termeni scurți soluțiile corecte ce se vor cere din partea candidaților. Soluțiile corecte care diferă de termenii dați, de asemenea pot fi acceptate. Evaluarea rezultatelor obținute nu poate fi influențată nici de atitudinile subiective ale examinatorilor ce diferă de aprecierea - considerată generală - a problemei sau a temei subiectului respectiv, şi nici dacă pozițiile candidaților în chestiunea respectivă se deosebesc de cele acceptate unanim.

În apecierea calității rezolvării se va ține cont de următoarele criterii:

Criterii generale pentru aprecierea calității expunerii conținutului:

- Interpretarea şi expunerea subiectului; raportare la ideile importante ale textului în cazul subiectelor cu texte;
- Cunoştințe generale de limbă şi de literatură, referințe întemeiate, citate;
- Obiectivitate în tratarea problemei; argumentarea afirmațiilor;
- Gradul de identificare a problemelor; exprimarea atitudinilor personale față de problema respectivă *(*de ex. *reflecții, poziție personală);*
- Cunoştințe asupra lumii, gîndirea la un nivel intelectual acceptabil.

Criterii generale pentru aprecierea compoziției textului:

- Acordul cu elementele genului precizat în subiect;
- realizarea structurii textului conform temei, destinatarului, genului şi mesajului conținutului;
- structură coerentă *(de ex. raporturi spațiale şi temporale; realizarea corelațiilor logice şi semantice; cuvinte-cheie, conexiuni şi retroacțiuni – feed-back –, realizarea relațiilor gramaticale, semantice şi pragmatice);*
- proporții corecte, îmbinarea justă a materialului *(*de ex. *proporția expoziției, tratării şi a încheierii; indicarea schimbării temei, redactarea alineatelor);*
- menținerea dimensiunilor precizate.

Criterii pentru evaluarea calității nivelului de limbă al textului

- cunoaşterea temeinică a normelor limbii standard,
- folosirea adecvată şi variată a cuvintelor, stilul şi tonul adecvat subiectului, potrivit situației de comunicare;
- claritate, profunzime şi exactitate în modul de prezentare;
- producere a frazei şi a textului în stil curgător şi inteligibil;
- scris citeț, imgine ordonată a grafiei.

Ortografie, caligrafie

Evaluarea ortografiei se va face conform indicatorului.

- Profesorul va sublinia greşelile de ortografie atît la subiectul de înțelegere a textului cît şi la cel de producere de text, pe urmă el va stabili punctajul global al ortografiei candidatului pe baza indicatorului de puncte.
- Din cauza greşelilor de ortografie din punctajul global se vor putea scădea în total 15 puncte.
- Din cauza grafiei dezordonate şi a scrierii cu deficiențe se vor putea scădea în total 3 puncte din punctajul global.

EXAMENUL ORAL

Examenul oral de nivel ridicat la limba şi literatura română se va da în fața unei comisii externe.

Timpul de pregătire pentru examenul oral este de 30 minute.

Timpul de examinare a candidatului este de 20-30 minute.

În timpul pregătirii examenului se va permite folosirea antologiei de texte, a volumelor sau a altor materiale tipărite, respectiv a mijloacelor electronice legate de rezolvarea problemei.

Structura de conținut

La examenul oral candidatul va prezenta un subiect legat de o arie tematică de literatură şi unul de limbă. Din fiecare arie tematică se vor da două subiecte, iar candidatul singur va alege unul dintre ele. Raportul între ariile tematice, respectiv subiectele vor fi stabilite de către o comisie în anul examenului. Ariile tematice, precum şi subiectele se vor /putea/ schimba anual. Vor fi cel puțin 24 arii tematice de limbă, respectiv de literatură, anunțate dinainte.

Caracteristicile subiectelor şi elaborarea lor

La examenul oral candidatul va expune un subiect de limbă, respectiv unul de literatură. Pentru subiectele de literatură candidatul va stabili singur bibliografia conform ariilor tematice anunțate oficial. Pentru răspuns candidatul se va pregăti, respectiv va expune subiectul pe baza bibliografiei întocmite. Pe baza bibliografiei candidatului examinatorii vor putea pune întrebări referitoare la autori şi la opere.

Subiectele se vor alcătui în aşa fel încît problemele de rezolvat – avînd în vedere carateristicele temelor – să fie pe cît posibil de aceeaşi dificultate, şi candidații să aibă timp suficient pentru pregătirea şi expunerea necesară şi pentru a se încadra în timpul precizat.

Subiecte la limba română

O comisie de specialişti va stabili cele 24 de arii tematice pe baza cerințelor detaliate de bacalaureat din capitolul Limba română – Varietatea limbilor în Europa, Istoria limbii române, Limbă şi literatură, Nivel de limbă, Textul şi tipologiile de text, Comunicarea, Cunoştințe fundamentale de retorică, Stilistică şi istoria stilului. Subiectele se vor compune în aşa fel încît fiecare arie tematică să fie reprezentată de cel puțin două subiecte.

În funcție de arie tematică, respectiv de problema concretă indicată, subiectul cuprinde/ poate cuprinde o constatare, un citat, o reflecție de dezvoltat, un document tipărit sau electronic (de ex. *formular, mod de întrebuințare, pagină de ziar, imagine, schemă, hartă, pagină de Internet, fragment dintr-un dicționar explicativ*), pe urmă se indică tema de expus. La indicarea temei se vor avea în vedere cerințele detaliate de bacaluareat.

Tema precizată în subiect poate fi analiza şi interpretarea unui citat, respectiv a unui document alăturat, o temă de limbă, un fenomen lingvistic formulat, prezentarea şi expunerea unei definiții, definirea argumentelor, expunerea lor în funcție de genul indicat în subiect etc.

Subiecte la literatură

O comisie de alcătuire a ariilor tematice, respectiv a subiectelor, va stabili şi va anunța 24 arii tematice pe baza cerințelor detaliate de bacalaureat, din îmbinarea temelor din capitolul *Autori, opere*, precum şi din capitolul *Niveluri de interpretare, abordări.*

Subiectele se vor stabili deci în funcție de perspectiva de abordare şi de interpretare a autorului, operei/operelor, a temei subiectului. Raporturile tematice sînt următoarele:

Autori, opere	**Numărul ariilor tematice**
Opere integrale	6
Portrete	4
Aspecte ale literaturii române din sec. XX	3
Autori de origine română din literatura altor popare	1
Aspecte ale literaturii românilor din Ungaria	1
Privire asupra literaturii universale	3
Teatru şi dramaturgie	2
Total	*20*

Fiecare arie tematică cuprinde cel puțin două subiecte. Subiectul cuprinde/poate cuprinde o reflecție de dezvoltat sau un document electronic (de ex. *un citat din literatura beletristică, proză eseistică, un scurt fragment dintr-un eseu, o ilustrație, o creație de artă plastică, o scenă dintr-o piesă de teatru, dintr-un film, o schemă, o hartă etc.*), pe urmă se indică tema de dezvoltat, criteriul de prezentare a acesteia, respectiv un autor şi o operă, conform criteriilor evidențiate. La expunerea subiectului candidatul se foloseşte de bibliografia întocmită de el pe care o pune la dispoziția comisiei de examen.

Un criteriu important poate fi oricare problemă de poetică, istorie literară, gen, de istoria stilurilor, de estetică, de etică, sau o problemă de viață de actualitate, motiv, o caracteristică a operei, a activității autorului.

Aprecierea

Punctajul maxim de obținut la examenul oral este 50 de puncte. Candidatul va primi un punctaj care apreciază conținutul şi modul de expunere a răspunsului la subiectele la limbă şi la literatură. Aprecierea răspunsului se va desfăşura prin aplicarea criteriilor generale următoare:

	Modul de expunere (25 de puncte)	**Conținut (25 de puncte)**	**Folosirea adecvată a cuvinte-lor**	**Struc-turare evi-dentă**	**Argu-men-tație logică**	**Scoate-rea în evi-dență a ideilor**	**Organiza-rea materialu-lui**
Orientare							
În domeniul limbii							
Al literaturii							
Cunoştințe în materie							
Bogăția de idei							
Cunoaşterea operelor pe de rost							

Obținerea punctajului total la răspunsurile candidaților:

La examenul în scris la nivel ridicat punctajul maxim este 100 de puncte, la examenul oral 50, astfel la examenul de limba şi literatura română la nivel ridicat se pot obține în total 150 de puncte.

SZERB NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

KOMPETENCIÁK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

Kommunikatív és nyelvtani kompetenciák birtoklása, illetve a szerb nyelvi rendszer törvényszerûségeinek biztos használata szóban és írásban.

A szerb irodalom áttekintése világirodalmi kontextusban, az irodalmi mû és általában az irodalom értelmezése, irodalmi mûveltség és kultúra elsajátítása.

1. Szövegértés

- Információk megértése, feldolgozása és értékelése.
- Az információk szelektálása a téma és a szövegolvasás céljának függvényében, az információk tudatos és kritikus használata.
- Személyes álláspont információk útján szerzett ismeretekrõl és véleményekrõl.
- Tájékozottság nyomtatott és elektronikus információforrásokban (szótárak, antológiák, kézikönyvek, lexikonok, CD-ROM, internet).

2. Irodalmi és egyéb szövegek értelmezése

- Különbözõ szövegértelmezési eljárások mûfajnak, adott szempontnak megfelelõ alkalmazása: lírai, epikai, drámai szöveg, vers és próza, publicisztikai és ismeretterjesztõ szövegek.
- Az irodalom társadalmi jelenségek tükörképeként való megértése és bemutatása, annak tudatosulása, hogy az irodalom az életnek, az emberek történelem útján szerzett tapasztalatainak és gondolatainak mûvészi megjelenítése.
- A szépirodalmi, tudományos, publicisztikai, ismeretterjesztõ és egyéb szövegek gondolatfûzésének, kifejezésmódjának, mûfajának, szerkezetének, nyelvének és stílusának értelmezése.
- Írott közlésekben a cél és a kommunikatív kontextus meghatározása a szerzõk véleményének, álláspontjának felismerése, a mondanivaló magvasságának, koherenciájának megítélése.
- Olvasott és hallott szövegekre való tárgyszerû reagálás a szöveg fajtájának és céljának függvényében, személyes érintettség megfogalmazása.

3. Írásbeli szövegalkotás

- Informatív, érvelõ és más esszé típusú szövegek alkotása irodalmi és egyéb témákban (pl. a magyarországi szerbek kulturális öröksége, emberi kapcsolatok, a civilizáció ellentmondásai, erkölcsi kérdések, napjaink problématípusai, tömegkommunikáció).
- Fontos kérdések, problémák, aktuális témák írásbeli megvitatása érveléssel, önálló vélemény kifejtése.
- Mûalkotások keltette hangulat, élmény, vélemény megfogalmazása (pl. építészet, képzõmûvészet, zene, prózai és verses irodalmi mû, film, színházi élmény).
- Különbözõ mûfajú szövegalkotások technikájának ismerete, a mûfajnak megfelelõ stílus használata (vita, beszámoló, hivatalos levél, kérvény, pályázat, önéletrajz).
- Világos, precíz, tömör, a lényeget kiemelõ írásbeli szövegek alkotása, a szerb köznyelvi és helyesírási norma következetes alkalmazása, tiszta, jól olvasható külalak.

4. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

- Kulturált kapcsolat a beszédpartnerrel. A megfelelõ stílus megválasztása. A mondatfonetikai megfelelõ használata; szó- és mondathangsúly, mondatlejtés, szünetek, ritmus, hangszín és hangerõ, világos és meggyõzõ beszéd.
- Az értelmes, értelmezõ szövegmondás képessége.
- Autentikus és fontos információk közlése a téma és szituáció függvényében: bizonyítás, kommentár, érvelés, részvétel vitában.
- A szerb köznyelvi norma következetes használata: kifogástalan artikuláció, hangsúly és mondatlejtés.

5. Fogalomhasználat

- Nyelvi és irodalmi fogalmak, kategóriák ismerete, azok alkalmazása szóban és írásban.
- Fogalmak összefüggéseinek, változó jelentésének megértése, bizonyítása példákkal.

Csak emelt szinten

Fogalmak meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusban is.

Megjegyzés: A középszintû követelmények kötelezõek az emelt szinten, a többletet az emelt szintû követelmények oszlopa tartalmazza.

TÉMÁK	**VIZSGASZINT**	
	Középszint	**Emelt szint**
1.Az információszerzés és az információk feldolgozása	Tájékozottság bizonyítása a nyomtatott és elektronikus információforrásokban. Információk továbbításának képessége a mindennapi életben való gyakorlati felhasználásra. Adatok, érvek gyûjtése irodalmi és más témák interpretálásához. Pl. könyv bemutatása, ajánlás, interjú. Szótárhasználat, CD-ROM, internet.	Az információkban való tájékozottság bizonyítása, az információk célirányos felhasználása nyelvi és irodalmi feladatokban és a mindennapi kommunikációs gyakorlatban. A tömegkommunikációs mûfajok értõ és kritikus vizsgálata.
2. Szövegértés	A szövegértés képességének bizonyítása különbözõ mûfajú szövegek bemutatásával és összehasonlításával (ismeretterjesztõ, publicisztikai, irodalmi szöveg). A különbözõ mûfajú szövegek gondolatsorának és a kifejezõeszközök funkciójának megértése, a nyelvi szerkezet a mûfaji és stíluseszközöknek a szöveg tartalmával összefüggõ vizsgálata.	A szerzett ismeretek alkalmazása és önálló felhasználása az olvasott szövegekre való reagálással.
3. Szövegalkotás ***A)* Szóbeli nyelvhasználat**	Különbözõ kommunikációs szituációkban való részvétel képessége. Részvétel vitában érveléssel. Világos, logikus és érvelõ hozzászólás különbözõ témákhoz, aktuális témák megvitatása. Kulturált beszédkapcsolat a partnerrel. A nyelvhelyesség következetes alkalmazása a beszédben, helyes hangsúlyozás. Állandósult szókapcsolatok és nyelvi fordulatok használata a beszédben. A sajtó követése, az olvasott szövegek tartalmának elemzõ bemutatása. Irodalmi mû, film elemzõ bemutatása.	Logikus érvelést magában foglaló részvétel vitában, személyes álláspont kifejtése különbözõ témákról. A hangsúlyeltolódással járó jelentés változásának megfigyelése. A hangsúly jelentéstani funkciója. A sajtó követése és az olvasott szövegek kommentálása. Az irodalmi mû személyes, kritikus interpretálása, személyes álláspont kifejtése. Egyéni olvasat megfogalmazása.
***B)* A retorika alapjai**	Szónoklat, beszéd és szerepük különbözõ célhelyzetekben. Nyilvános beszéd, a beszélõ és a hallgatók közötti kontaktus, a meggyõzõ beszéd kritériumai. Jellegzetes, konkrét és pontos adatok közlése.	A retorika mint etikai érték, mint a meggyõzés mûvelete a gondolatközlésben. A beszéd tárgyát képezõ téma részleteinek logikus kötése és élethû elõadása.

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	**Emelt szint**
	A beszéd témájának érdekes, tetszetõs és erõteljes kifejtése. Pl. kisebb monológ, ballagási beszéd, beszéd iskolai ünnepségen, pl. Szt. Száva ünnepén, kiállítás megnyitása. Ismert szónoklatok és beszédek. Pl. Ivo Andriæ beszéde a Nobel-díj átvétele alkalmából. Ünnepi beszéd elmondásának képessége memoriterek elmondásával és idézetek alkalmazásával.	Stíluseszközök, költõi képek használata beszédben: pl. hasonlat, metafora, allegória, ellentét…. Beszéd Vuk Karadžiæ tabáni emlékmûvénél, a koszovói hõsök emlékmûve elõtt. Emlékbeszéd ismert író, költõ, tudós életérõl, illetve történelmi esemény kerek évfordulója alkalmából.
***C)* Írásbeli nyelvhasználat**	Különbözõ mûfajú írásbeli fogalmazások készítése (elbeszélõ, leíró, értékezõ), a megfelelõ funkcionális stílusok használata. Összetettebb jelenségek, emberi cselekedetek, érzések leírása. Az írásbeli fogalmazás szerkezetének ismerete. Könyv, film írásbeli bemutatása. A szûkebb és tágabb társadalmi közösség eseményeinek leírása. Különbözõ témák érvelõ bemutatása. Hivatalos levél, meghívó, kérvény, önéletrajz, pályázat, jegyzõkönyv írása. A nyelvtani és helyesírási ismeretek következetes használata.	Irodalmi alkotások és más mûvek bemutatásának képessége, magyarázat, összefoglalás, ajánlás esszé és más mûfajú szövegek írása. (Pl. kulturális örökség, a nemzeti kisebbségek életébõl, a civilizáció kérdései, emberi kapcsolatok, erkölcsi kérdések és más témák). Személyes álláspont kifejtése, érvelés, cáfolat. Hivatalos mûfajú szövegek írása megfelelõ stílusban és formában. Önálló alkotás: cikk, riport írása. Hibátlan helyesírás.
4. Nyelvi ismeretek	A nyelv helye az ember életében, a nyelv keletkezése és fennmaradása; nyelvi evolúció.	A nyelv mint az emberi kapcsolatok tanulmányozásának tárgya. A nyelv szinkronikus és diakronikus tanulmányozása.
***A)* Általános nyelvészet**	A nyelv mint társadalmi és pszichológiai jelenség. Leíró nyelvészet. Teoretikus és alkalmazott nyelvészet. A nyelv alapvetõ jegyei. A nyelv mint jelrendszer, annak szerkezete, az emberek közötti kapcsolattartás egyik eszköze; A nyelv produktivitása; Az életmód és a nyelv változása közti kapcsolat. A szókincs gyarapodása és változása. Általános tájékozottság a témában (az ismeretek bizonyítása példákkal).	Összehasonlító nyelvészet. A helytelen nyelvi alakok és hungarizmusok kiküszöbölése. A nyelv diszlokációs jellemzõi – téren és idõn kívüliség. A nyelv állandó változása. A nyelv, az írás és az irodalom fejlõdése közötti összefüggés.
A nyelv és a beszéd	A nyelv eredete, a nyelv és a beszéd fejlõdése. A beszéd, mint üzenet. Verbális jelek. Társadalmi kommunikáció kifejezés és közlés formájában. A nyelv és valóság.	A nyelv materializációja – érzékszervi hozzáférhetõsége. A kommunikációs csatorna. A nyelv funkciója – közlés, kifejezés.

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	**Emelt szint**
A nyelv és az írás	A nyelv funkciói: kommunikációs, kulturális. A beszéd mint akcióban levõ nyelv – üzenetek. Az írás keletkezése és fejlõdése A beszéd és az írás; a civilizáció alappillérei. Az írás történelmi fejlõdése. Általános tájékozottság bizonyítása a témáról.	A nyelv és a gondolkodás A költõi nyelv esztétikai értéke, esztétikai funkciója. Az írás és a civilizáció. A szerb írásbeliség fejlõdése Cirill és Metód munkássága. A témában való tájékozottság bizonyítása.
A világ nyelvei	Az elsõ írásmódok – glagolita cirill és latin betûsor. Az egy nyelv fogalma (a nyelven belüli érthetõség). Holt és élõ nyelvek. A nyelvek csoportosítása a beszélõk száma szerint. A nyelvek rendszerezése eredetük szerint. Nyelvcsaládok Indoeurópai nyelvek] *Alapvetõ különbség* Finnugor nyelvek] *a szerb és a magyar*] *nyelv összevetésével* Délszláv nyelvek Egynyelvûség, többnyelvûség a mindennapi életben A negatív hatások kiküszöbölése kétnyelvûség esetében.	Az elsõ nyelvemlékek ismerete: A baskai tábla, Miroslav – evangélium. A nyelv stílusrétegek szerinti osztályozása. Õsnyelv – nyelvcsaládok, rokon nyelvek jellemzõ jegyei. Agglutináló és flektáló nyelvek. Világnyelvek és szerepük a népek közötti kommunikálásban. Fordítás – különbözõ témájú szövegek fordítása. A nyelvi interferencia megjelenése és a hatások kiküszöbölése.
A szerb nyelv	A szerb nyelv helye a szláv nyelvek sorában. A szerb nyelv fejlõdésének jelentõs állomásai. Köznyelv, nyelvjárások. Irodalmi nyelv. Vuk Karadžiæ, a szerb nyelv megújítója, szerepe a szerb nyelv fejlõdésében. Nyelv és helyesírás. Az irodalmi nyelv standardizációjának kezdete. Ezõ és ijezõ kiejtésmód, a szerb nyelv két ábécéje. A nyelv fejlõdésének útja: könyvnyomtatás, kiadói tevékenység. A nyelv fejlõdésének megtorpanása. A szerb nyelv az anyanemzeten kívül, a Magyarországon beszélt szerb nyelv jellemzõ jegyei példák bemutatásával.	Standard nyelv. A tájékozottság bizonyítása szövegeken. A dialektus fogalma, példák bemutatása. A magyarországi szerb nyelvjárások példák alapján. Az új nyelvi fogalmak, szavak, kifejezések a sajtó olvasása alapján. Avram Mrazoviæ, Sava Mrkalj, Luka Milovanov szerepe a szerb nyelv megújításában. A helyesírás reformja. A nyelvek szerepe más népek kulturális értékeinek megismerésében. A nyelv és a tömegtájékoztató eszközök. A média hatása a mindennapi nyelvhasználatban
***B)* Nyelvtan** **Hangtan**	A hangok keletkezése, hangképzés A hangképzés szervei A hangok felosztása Hangváltozások A szó és a szótag	A hang mint artikulációs hangzás. Artikulációs és auditív fonetika. Diftongusok a beszédben. A nazálisok fogalma

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	**Emelt szint**
	A szótagképzõ r hang A hangváltozások helyes használata szóban és írásban. Az idegen nevek cirill és latin betûs átírása.	A è, æ, ð, dž és h hangok képzése a szerb és a magyar nyelvben. A különbség érzékelése és érzékeltetése a beszédben. Az interferencia kerülése. A fonetikus és a szóelemzõ helyesírási alapelvek. A transzkripció fogalma és helyes alkalmazása.
Alaktan Szófajok és ragozásuk Ragozható szavak	A ragozható és ragozhatatlan szavak megkülönböztetése és helyes használata. Nyelv: a nyelvtani nem, szám és eset. A névszók ragozása. A deklináció fogalma. A fõnevek deklinációja és helyesírása. A melléknevek felosztása, ragozása és fokozása. A fokozás helyesírási vonatkozásainak ismerete. A számnevek fajtái és helyesírásuk. A névmások fajtái, ragozásuk és helyes használatuk. A nyelvi kategóriák ismerete, helyes alkalmazása és szótani elemzés. Az igék felosztása, az igeszemlélet helyes használata. Igeidõk, igemódok, igeragozás. Egyszerû és összetett igealakok, gyakoriságuk a köznyelvben (modális alakok).	A duális fogalma és rendhagyó esetekben való fennmaradása. Biztos felismerés és helyes alkalmazás. Egyenes és függõ esetek. Singularia tantum és plurália tantum. A határozott és határozatlan melléknevek használatának ismerete. Rendhagyó esetek a fokozásban. A melléknevek jelzõi és állítmányi szerepe a mondatban. Gyûjtõszámnevek és számnévi fõnevek. A visszaható névmás funkciója és helyes alkalmazása. Fõnévi, melléknévi és határozói igenevek helyes használata szóban és írásban. Az impertívusz fogalmának ismerete, alkalmazása. A kérés, felszólítás, óhaj megkülönböztetése. A prézens igealak különbözõ jelentései irodalmi szövegekben.
Ragozhatatlan szavak és nyelvi funkciójuk	A határozószók fajtái és jelentésük. Az elöljárószók nyelvi szerepe és vonzataik. Kötõszók, módosítószók, partikulák és szerepük a mondatban.	Az elöljáró és a vonzat viszonya.
A szavak morfológiai szerkezete	Alapszó, szótõ, végzõdés. Összetett szavak. Képzett szavak. Prefixum, sufixum, infixum. Idegen szavak, jövevényszavak, szófordítások. Felismerés és alkalmazás.	A szóképzés készségfokú ismerete. Szavak alkotása rövidítéssel. Akronomok A leggyakoribb alakok ismerete pl. fax. telex, OUN, UNICEF, SRJ
Szintaktikai egységek	A szintagmák funkciójuk szerint;. tárgyi, határozói, jelzõi – szövegek alapján. Mondatrészek: a fõ mondatrész és bõvítményei. Az állítmány fajtái. Az alany fajtái. A tárgy fajtái. Jelzõk, határozók. A szófajok és a mondatrészek. A szófajok	A szintagmák szófaji jellegük szerint: fõnévi, igei, melléknévi. Felismerés és megkülönböztetés. A személytelenség fogalmának ismerete és használata. Értelmezõ jelzõ a mindennapi beszédben és irodalmi szövegekben.

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	**Emelt szint**
	mondatbeli szerepe. A tájékozottság bizonyítása szövegek vizsgálata alapján.	A szintagmán belüli függõség példák alapján.
A mondat	A mondat szerkezete szerint. Az összetett mondat interpunkciójának helyes használata. A mondatok tartalmuk szerinti ismerete. Kijelentõ (az állító és tagadó mondat helyes használata). Kérdõ mondat. A felszólító és felkiáltó mondat megkülönböztetése. A helyes szórend a mondatban. Önálló mondatelemzés.	Alárendelõ és mellérendelõ mondatok és helyesírási vonatkozásaik. Inverzió az összetett mondat esetében.
5. Lexikológia és jelentéstan	Szavak és lexémák. Frazeológiák és szerepük a beszédben. Idiomák; frazeológiai és szociolingvisztikai jelentésük. Lexikográfia, szótárak, lexikonok A szótár és lexikon közötti különbség. Egynyelvû és kétnyelvû szótárak használata. Jelentéstani ismeretek. A szavak és mondatok jelentése. Lexikai és nyelvtani jelentés. Azonos alakú szavak, szinonímák, ellentétes jelentésû szavak. Denotatív és konnotatív jelntés. Állandósult szókapcsolatok felismerése, megkülönböztetése és alkalmazása szóban és írásban. Azonos alakú szavak, szinonímák, ellentétes jelentésû szavak. Deminutívok, augmentatívok mint a stílusgazdagság jegyei.	Aktív és passzív szókincs. A költõi nyelv gazdagsága Hangutánzás, etnonímiák és toponímiák. Nyelvi terminológia A szótárak fajtái: nyelvi és tematikus. A szótár alapvetõ jegyeinek ismerete és biztos használata. A hangulatfestõ és hangutánzó szavak szerepe a nyelvben. Az eufemizmusok szerepe a kommunikációban. Tájékozottság és alkalmazás. Hipokrisztoszok. Pejoratív jelentésû szavak. Alárendelés a szavak jelentésében (ovca – ovan – jagnje).
A mondatok jelentése	Csoportosítás, jelentésbeli viszonyok. A mondatok szinonímiája. Tautológia a mondatban. Idiómák	Poliszémia – a mondatok többértelmûsége.
Beszédhelyzetek	A mondat a közlés szerepében, annak szórendi megvalósulása: állítás, kijelentés, információ, utasítás, ígéret, fenyegetés – különbözõ szituációkban. Expresszív helyzetek. Bocsánatkérés, köszönetnyilvánítás a kommunikációban.	A gesztusok üzenethordozó szerepe a kommunikációban.
6. A beszéd és a szöveg szerkezete	A megfelelõ magatartás a kommunikációban; együttmûködés, udvariasság. A szövegfolyamat tagolása, linearitás és a szöveg megszerkesztettsége. A szöveg elemzése: jelentésbeli stilisztikai	A beszélõ és a beszédpartner kapcsolata a kommunikációban. A szövegrészek logikai és tartalmi összefüggése. A tájékozottság bizonyítása példákkal.

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	**Emelt szint**
	nyelvtani A szöveg szerkezete: egység teljesség, a részek közötti összefüggés – konkrét példák alapján. Általános tájékozottság a témakörben.	
7. Tömegtájékoztatási eszközök	A klasszikus tömegtájékoztatási eszközök és a legújabb változatok nyelvi sajátosságainak ismerete. Rádió, televízió, Internet, e-mail A média szerepe a nyelv fejlõdésében, és hatása a kommunikációra és a nyelvi tisztaságra	Publicisztikai szövegfajták elemzése: hír, közlemény, interjú, kommentár, tudósítás. Tömörség és egyértelmûség mint a megfogalmazás alapvetõ jegyei. A szövegfajták pontos ismerete, megkülönböztetése és rövid terjedelmû szöveg önálló alkotása a felsorolt mûfajok közül.
8. A nyelvhez való személyes viszonyulás	A tájékozottság bizonyítása A beszélõ és a nyelv kapcsolata, a nyelven belüli pozitív és negatív jelenségekre utaló reagálás. A szóbeli és írásbeli nyelvhasználat reális megítélése (tartalom-stílus, kompozíció, kifejezõerõ, stílusbeli és helyesírási hibák). A nyelvi norma mint a nyelv erõssége, a mindenkori nyelvhelyességre való törekvés.	A nyelvi normán alapuló köznyelv és állandó változása. A köznyelvtõl eltérõ változatok; dialektusok, zsargon, szleng A költõi nyelv autonómiájának magyarázata. A korszerû nyelvi kultúra – kommunikatív képesség, sokoldalú nyelvi mûveltség.

FOGALOMISMERET

Ismeretkörök

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit dõlt betûvel jelezzük.

A nyelv és a beszéd
A kommunikáció három csatornája: szó, intonáció, nyelvi jelek
A nyelv mint rendszer
A nyelv kifejezõ ereje
Denotatív és konnotatív jelentés
A kommunikáció mûfajai: vita, beszámoló, hozzászólás, érvelés
Beszédkultúra
Idiómák
Vonzatok
Kongruencia

A nyelv esztétikai funkciója

Kétnyelvûség, többnyelvûség
Nyelvrokonság
Fonetikus és szóelemzõ helyesírás

Fonetika és fonológia

Magánhangzó, mássalhangzó
Hangutánzás, hangfestés alliteráció, *asszonánc*
Hangsúly
Szó-mondat-szöveg
Írás
Irodalmi nyelv
Kiejtésváltozat
Dialektikus
Stílus
Interpunkció

Alaktan

Morfológiai stilisztika

Ragozás és ragozhatatlanság
Egyszerû szavak, összetett és képzett szavak; szótõ
Toldalék, prefixum, sufixum, infixum
Eset, nem, szám
Lexéma
Deklináció
Igeragozás
Fokozás
Jelentéstan
Szinonimák, homonimák, antonimok
Igeszemlélet
Igeidõ
Igemód
Aktívum, passzívum
Szintaxis
Személytelenség
Egyszerû mondat
Körmondat

Szöveg, szövegfajták, szövegtan
elbeszélés, vita, esszé, magyarázat, pályázat, ajánlás *referátum*, életrajz
Szókincs
Összehasonlító nyelvtan
Funkcionális nyelvészet
Média: hír, *kommentár*, interjú, riport, kritika, beszámoló
Retorika
Szónoklat, beszéd. Bizonyítás, érvelés, cáfolat.
Programnyelv
Nyelvi kultúra

SZERB IRODALOM

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Szerzõk és mûvek **Életmûvek a szerb irodalomból**	Vuk St. Karadžiæ; J. Jovanoviæ Zmaj, Jakov Ignjatoviæ; Borisav Stankoviæ; Jovan Duèiæ; Ivo Andriæ Az író/költõ életének jelentõs adatai, azok összefüggései az életmûvel (pl. témák, életszituációk, jellemzõ motívumok). Irodalmi mûvek ismerete és bemutatása, elhelyezésük a szerzõ életmûvében és az irodalomtörténeti korszakban. Olvasat, különbözõ értelmezések magyarázata. Memoriterek. Teljes versek, illetve részletek, idézetek használata szóban és írásban.	A szerzõ élete és mûve közötti kapcsolatok, meghatározó tényezõk, regionális kötõdés. Az életmûvet meghatározó irányzatok és tendenciák. Irodalmi kapcsolatok, párhuzam a világirodalommal és a magyar irodalommal. Kötetek, ciklusok, témák, motívumok. A kötetek, ciklusok komponálását meghatározó eljárások, elvek. A szerzõ és életmûvének utóélete, jelentõsége és helye a szerb irodalomban. Az újabb és kortárs irodalomra tett hatás, az egész szerb kultúrához való hozzájárulás.
A szerzõ és mûvének beható ismerete	P.P. Njegoš: Gorski vijenac, B. Radièeviæ Đaèki rastanak, P. Preradoviæ Rodu o jeziku, B. Nušiæ egy komédia Miloš Crnjanski: Seobe, Ivo Andriæ Na Drini æuprija, Egy-egy vers és egy prózai mû a kortárs irodalomból. A mû megszületésének körülményei; a keletkezés jellemzõ tényei; forrásvidék, motiváció, történelmi háttér. Nyelvi, mûfaji és stílussajátosságok. A választott mû elemzõ bemutatása. Memoriterek: versek, idézetek, aforizmák.	Marin Držiæ Dundo Maroje Laza Kostiæ Santa Maria della Salute Meša Selimoviæ Derviš i smrt Az irodalmi mû helyének meghatározása az adott korszak irányzatainak kontextusában. Etikai, filozófiai kérdések, esztétikai érték. A mû fogadtatása keletkezésének idején, késõbbi hatása, helye az európai irodalomban, hatása a szerb irodalmi hagyományban. Jellegzetes mûfajok, mûnemek, stílusjegyek és nyelvi megkomponálás a kor irodalmi irányzatainak összefüggésében.
Szerzõk és néhány jelentõs mûvük	Dositej Obradoviæ; J. Sterija Popoviæ; B. Radièeviæ; Đura Jakšiæ; Laza Lazareviæ; Vojislav Iliæ; Borisav Stankoviæ; Milan Rakiæ; Aleksa Œantiæ; Petar Koèiæ; Sima Pandduroviæ A legfontosabb mûvek elmélyültebb ismerete. Tájékozottság a mûvek szerkezeti felépítésében, tartalmában, az esztétikai értékek felismerése, több szempontú mûelemzés. Különbözõ mûnemek és mûfajok ismerete, a nyelvi kifejezés, stílushasználat értelmezése. Memoriterek: három költõ teljes verse, részletek, idézetek, aforizmák	Simo Matavulj, Radoje Domanoviæ; Vladislav PetkoviæDis Periodizáció, irodalmi irányzatok ismerete. Világirodalmi összefüggések felismerése. 3-4 lírai és 1-2 epikai/prózai mû komplex elemzése. Nyelv és stílus a tartalom és lokáció kontextusában. Mûnemek és mûfajok világirodalmi összevetésben is. A mûvek tartalmának, fõ gondolatainak etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozásai.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A XX. század és a kortárs szerb irodalom alkotóinak mûvei	Desanka Maksimoviæ, Dušan Vasiljev, Vasko Popa, Danilo Kiš, Stevan Raièkoviæ, Milorad Paviæ A szerb irodalom legújabb áramlatai egy szabadon választott mû alapján. A magyarországi szerb írók, költõk munkássága. A felsorolt szerzõk egy-egy mûvének ismerete és értékelõ elemzése. Jellemzõ témák, motívumok, nyelvi kifejezésmód, stíluseszközök.	Dobrica Æosiæ, Branko Miljkoviæ, Borislav Pekiæ Legalább 1 mû több szempontú elemzése. A téma, a motívumok és a stílus közötti kapcsolat felismerése. Kortárs szerzõk és mûveik az európai és a magyar irodalommal való összevetés alapján. A klasszikus és kortárs szerb irodalom kapcsolódási pontjai. Irodalmi intézmények, folyóiratok, irodalmi lapok.
Népköltészet	A szerb népköltészet felosztása. Néhány lírai vers (népdal) motívumok alapján. Lírai-epikus versek: Hasanaginica, Smrt Omera i Merime. Hõsi énekek, ciklusok szerint. Prózai mûvek. A legjellemzõbb témák, motívumok, mondanivalók. 2-3 lírai vers ismerete és 1-1 hõsi ének elemzõ bemutatása a koszovói és a Kraljeviæ Markoról szóló ciklusból. A versek történelmi háttere. A rigómezei tragédia a hõsi énekekben. Népi énekesek, gyûjtõk. Vuk Karadžiæ gyûjtõmunkája. A népköltészet nyelvezete és stílusa. Verselés: népi tizes és a szláv-antitézis. Memoriter: 1-2 népdal, részletek, idézetek, aforizmák a hõsi énekekbõl. Közmondások	A népköltészet hatása a mûköltészetre. A szerb népköltészet európai visszhangja és jelentõsége, hatása a magyar költõkre. Pl. Vörösmarty Mihály: Földi menny, Petõfi S.: Sz. J. kisasszony emlékkönyvébe
Világirodalom	Az európai kultúra alapvetõ hagyományainak ismerete: az antikvitás és a Biblia. Mûfajok, témák, motívumok, élethelyzetek, hõsök, esztétikai elvek. Egy-egy szerzõ, illetve mû bemutatása a következõ korszakokból: középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, a XIX. sz. második fele és a kortárs irodalom. A korszakok jellemzõinek ismerete. Két-három drámaíró, illetve dráma ismerete; dráma és színház Európában. A választott irodalmi mûvek átfogó bemutatása, elhelyezésük az irodalomtörténeti korszakban és stílusirányzatban. Egy jelentõs magyar irodalmi mû szerb fordításban. Memoriter: rövidebb versek (1-2 szonett) ismert idézetek, aforizmák.	Humanizmus és reneszánsz Dubrovnikban és a Kotori Öbölben. Összehasonlítás az európai reneszánsszal. Két irodalmi mû bemutatása. A korszakok jellemzõ jegyeinek ismerete, tájékozottság a stílusirányzatokban. A szerb és a világirodalom alapvetõ találkozási pontjainak ismerete. Európai rangú szerzõk és mûvek a horvát irodalomban. Szerb-magyar irodalmi kapcsolatok. A mûvek etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozásai.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Értelmezési szintek, megközelítések **Idõrendi, irodalomtörténeti értelmezés**	A régi szerb irodalom. Humanizmus, reneszánsz, barokk. Az újabb szerb irodalom kezdetei a történelmi Magyarországon. Felvilágosodás. Az európai és a szerb romantika. A szerb realizmus jellemzõ jegyei. A francia parnasszizmus és szimbolizmus. A szerb irodalom alakulása a romantikától a parnasszizmusig. A szerb „Moderna". A két világháború közötti szerb irodalom. Expresszionizmus és szûrrealizmus. Az I. világháború utáni szerb irodalom. A költészet modern tendenciái. A szerb próza modernizálódása. Egy-egy korszak és stílusirányzat bemutatása, irodalmi mûvek elemzése a korszakok és irányzatok kontextusában. Kronológiai, topológiai tájékozottság szerzõk és mûveik bemutatásával.	A szláv írásbeliség kezdetei. A lengyel, az orosz és ukrán barokk hatása a 18. sz. közepének szerb irodalmára. Klasszicizmus és szentimentalizmus mint a felvilágosodás irányzatai. Szvetozar Markoviæaz irodalomról. Vojislav Iliæ„naturalista" parnasszizmusa. Kiút a sematizmusból (Mihailo Laliæ, Dobrica Æosiæ, Branko Æopiæ). Hagyományos és modern eljárások pl. Meša Selimoviæmûvében. A legújabb irányzatok. Az irodalmi alkotás kontinuitásának bizonyítása egy-egy korszak összehasonlításával: hasonlóságok és különbségek megfogalmazása. Az irodalmi irányzatok kronológiai áttekintése, érintkezési pontok és kapcsolódások bemutatása mûvek alapján.
Tematikus motivikus értelmezés	Az európai irodalom alapvetõ hagyományai mint ihletforrás. Antik és biliai motívumok a szerb irodalomban. Néhány példa (pl. Vojislav Iliæ költészetének antik motívumai, dubrovniki motívumok Duèiæ verseiben). A híd mint a tájak és emberek közötti kapocs. Migrációk és vándorlások. A motívumok bemutatása egy-egy mû elemzésével. Gondolati témák: pl. a felvilágosodás új szellemi irányzatai, Njegoš gondolatai az ellentétek örökös harcáról. Gondolatok a költészet feladatáról. Élet és halál mint motívum, illetve téma. Hõsiesség, szabadság, harc a szabadságért témák a népköltészetben. Tematikus megközelítés: (pl. hazafias, szerelmi, gyermekköltészet; Bosznia és élet Boszniában, szociális témák, a patriarchális család a szerb realistáknál; az anya és nõ alakja, Kosovo, kolostorok, Szentendre… A motívumok, illetve témák bemutatása legalább egy mû alapján, két azonos vagy hasonló témájú, motivációjú mû összehasonlító elemzése.	Bûn, bûnhõdés, bosszú, háború és béke mint motívumok és témák a szerb irodalomban. Az egyes motívumok ismétlõdése irodalomtörténeti korszakonként. Az örökérvényû témák és motívumok kontinuitásának bemutatása példákkal. Vallásos témák. Az ún. „nagy" témák feltárása a kortárs szerb irodalomban Pl. Dobrica Æosiæ Vreme smrti, Danilo Kiš: Enciklopedija mrtvih, Branko Miljkoviæ: Vatra i ništa. Szentendre Jakov Ignjatoviæés Milorad Paviæ mûveiben. A szerb és a magyar irodalom rokon motívumainak felismerése és bemutatása egy-egy mû alapján.
Mûfaji, poétika megközelítés	Az irodalomtörténeti korszakok jellemzõ mûfajainak, stílusirányzatainak áttekintése. A líra és az epika jellemzõ kifejezõ- és stíluseszközei. A szerb népköltészet felosztása mûfajok szerint. A lírai versek; fajtái. Egy-egy óda, elégia, gon-	Jellemzõ stíluseszközök a szerb és a világirodalomban. Kölcsönösségek és hasonlóságok. Összehasonlítás a magyar irodalommal. A középkori szerb irodalom mûfajainak isme-

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	dolati, tájleíró, szociális és szatirikus vers bemutatása. Két hazafias és két szerelmi témájú vers összehasonlító elemzése. Novellák és elbeszélések. Regényfajták: történelmi, társadalmi, naturalista és lélektani regény. Dráma és vígjáték: egy-egy mû ismerete. Egy prózavers a szerb irodalomból. Költõi képek és stílus. A szerb költészet jellemzõ költõi képei és verselés egy-egy vers elemzése alapján. A novella és a regény mûfaji sajátosságai egy-egy példa bemutatásával.	rete mûfajonként egy mû interpretációjával. Életírások, apokrifok, dicsõítõ és hálaversek. A legújabb irányzatok: pl. valóságpróza, farmernadrágos próza, posztmodern regény. Az univerzális témák és a történelmi témakör idõ- és szemlélet-eltolódással. Idõ- és szemlélet-eltolódás. Egy-egy mû bemutatása a felsorolt szempontok alapján.
Kultúrtörténet I.	A mûvészetek közötti kölcsönös kapcsolatok és hatások, azonos vagy hasonló motívumok. Pl. Rigómezõ a költészetben és Ivan Mešroviæ szobrászatában. Szerb kolostorok és helyük az irodalomban. Színház és dráma: Držiæ – Sterija – Nušiæ – Krleža. Irodalmi mû és a filmmûvészet. Dušan Kovaèeviæ A balkáni kém. Közönség, színház, színmûvészet, rendezés, drámaturgia. Irodalmi és kulturális élet. Harc a szerb nyelvújításért, Vuk Karadžiæ nyelvi reformjának jelentõsége. Matica srpska – a Szerb Matica. Betekintés a témákba és a tájékozottság bizonyítása 1-1 példával.	Uroš Prediæ Na kladencu (A kútnál) c. festménye B. Radièeviæ verse alapján. B. Stankoviæ Koštana c. drámája és P. Konjoviæazonos címû operája. Abszurd dráma, rádió-és TV-dráma. A színpadi nyelv, drámai szituáció, vizuális és akusztikus színpadi hatások. A Szerb Matica magyar vonatkozásai. Irodalomkritika. Svetozar Markoviæ és Jovan Skerliæ Irodalomkritika a magyarországi szerb sajtóban. Általános tájékozottság és a témák iránti tudatos érdeklõdés bizonyítása.
Kultúrtörténet II.	Szerb–magyar irodalmi kapcsolatok. A szerb irodalom a történelmi Magyarországon. A szerb nyelvû irodalom Magyarországon. Általános tájékozottság. Zmaj J. Jovanoviæ és a Kisfaludy Társaság. Zmaj irodalomközvetítõ szerepének bemutatása egy fordítás, illetve átköltés alapján. Jakov Ignjatoviæ irodalomtörténeti jelentõsége. Szentendre a szerb irodalomban. A magyarországi szerb írók és költõk jellemzõ témái, motívumai, regionális aspektusok felismerése.	Vitkovits Mihály jelentõsége. A kétnyelvû költõ két életmûve. Vitkovits fordítói tevékenysége. A „szerbus manir” a magyar irodalomban Az irodalmi avantgárd érintkezései: Veljko Petroviæ, Miloš Crnjanski, Dušan Vasiljev és Ady Endre költészete. Színház. Joakim Vujiæ, a modern szerb színház megteremtésének úttörõje. Általános tájékozottság a szerb-magyar irodalmi kapcsolatok körében.

FOGALOMISMERET

Ismeretkörök

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit dõlt betûvel jelezzük.

Mûfaji ismeretek.
Mûnemek és mûfajok
epika, líra
elbeszélõ költemény (a népköltészetben hõsi ének)
lírai vers (a népköltészetben nõversek)
a lírai versek mûfajai: epigramma, dal, elégia, óda; témájuk szerint tájleíró költemény, szerelmes vers, hazafias, szociális, szatirikus vers, ars poética;
elbeszélõ költemény, eposz, epikus hõs, *narráció,*
belsõ monológ
tárgyias költészet
lírai-epikus versek: balladák, románcok
regény, a regény fajtái
történelmi, családregény, életrajzi, lélektani, kalandregény
utópisztikus regény, *valóságpróza*
elbeszélés, novella
mítosz, szájhagyomány, tündérmese, realisztikus mese,
életrajz
dráma, drámai mûfajok
antik dráma
tragédia, komédia, a szûkebb értelemben vett dráma
(dialógus, szituáció, prológus, konfliktus, tetõpont, megoldás, epilógus
reneszánsz komédia, farce)
humor, irónia, gúny, komikum, tragikum
átmeneti mûfajok: *életírások, apokrifok, hála- és dicsõítõ versek,* önéletrajz, útleírás, emlékirat, levél

Korszakok, irányzatok

Antik irodalom; görög és római:
Biblia: Ószövetség, Újszövetség
középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, romantika és illirizmus, realizmus, modernizmus, „naturális" parnasszizmus, szürrealizmus
avantgárd

Kulturológia

mitológia, mítosz, kultusz
A Biblia mûfajai; próféciák, evangéliumok, zsoltárok
parabola, apokalipszis
mitológiai és bibliai világszemlélet
kanonizáció
irodalmi hagyomány, irodalomtörténet
irodalomkritika
az irodalmi kommunikáció jellemzõi
civilizáció, könyvnyomtatás, tömegkultúra, színház
a színpadi hatás tényezõi, filmmûfajok

Poétika

versszak, ritmus, verselés, verssor, cezura
idõmértékes, hangsúlyos, szillabikus verselés
szillabikus-hangsúlyos verssor a szerb költészetben
népi tízes, szláv antitézis

költõi képek és alakzatok: állandó jelzõ, hasonlat, metafora, anafora, epifora
szimploha és *palilógia*, megszemélyesítés, hiperbola, allegória, szimbólum
etikai datívusz
szonett

Esztétika

irodalomesztétika
az irodalmi mû szerkezete
kompozíció, motívumok, esztétikai érték
evokáció, stilizáció
denotáció, konnotáció
jelentésrétegek
polifónia

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A szerb nyelv és irodalom érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészbõl tevõdik össze. Az írásbeli vizsgán 240 perc áll a vizsgázó rendelkezésére a szövegértési feladatsor, valamint a szövegalkotási feladat megoldására. A szóbeli vizsga a 30 perces felkészülési idõt követõen 10-15 perc idõtartamú. A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi.

Írásbeli vizsga 240 perc		Szóbeli vizsga 15-20 perc	
Szövegértési feladatsor	Szövegalkotási feladat	Egy nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	60 pont	50 pont	

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. A vizsgakövetelményekkel összhangban az írásbeli vizsga szövegek megértését, illetve egy szöveg önálló megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl három szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladatokból egyet választ a vizsgázó.

A szövegértési feladat megoldására 60 percet, a szövegalkotási feladat elkészítésére 180 percet fordíthat a vizsgázó.

Az írásbeli vizsgafeladatok megoldásakor helyesírási szótár, illetve ha azt valamely feladat megjelöli, szöveggyûjtemény használható.

A feladatsor jellemzõi

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladat szövege általában 600-700 szó terjedelmû esszé, ismeretterjesztõ céllal íródott tanulmány, publicisztikai mû egésze vagy részlete. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott válasz rövid szöveges kifejtése, esetenként a megadott válaszvariációk közötti döntés.

A szövegértést vizsgáló kérdések – az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi jellemzõinek megfelelõen – a következõkre irányulhatnak:

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont stb. azonosítása;
- a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzõi; ezek szövegbeli funkciója;

- a szöveg kommunikatív sajátosságai;
- a cím és a szöveg egészének viszonya;
- a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei;
- a szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok;
- a szerzõi álláspont;
- a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepe;
- a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés.

Feladat lehet továbbá

- vázlat, tematikai háló készítése;
- önálló következtetés, álláspont megfogalmazása;
- a szöveg témájához, a szövegben megjelenített álláspontokhoz kapcsolódó önálló rövid írásmû vagy beszédmû megfogalmazása a mûfaji normák követésével, a mindennapi, esetleg a hivatalos írásbeliség, illetve szóbeliség mûfajainak körébõl;
- a szöveg rövid, esetleg adott szempontú vagy adott címzetteknek szóló összegzése (tömörítése).

A vázlatírás, illetve az összefoglalás által kívánt fõ képességek: a kulcsszók feltárása, a tematikus háló [„téma-réma viszony”] követése, a tételmondatok felismerése a különbözõ szövegegységekben, a szöveg fókuszának megértése, a témaváltás, az elõre- és visszautalások követése, a kihagyások érzékelése, a szöveg részletezettségének követése, az ismert és új közlés elkülönítése.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A vizsgázó három, eltérõ típusú, mûfajú és témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A diák által választott feladat megoldásának terjedelme maximum 4-5 oldal. A feladatok a következõk:

- Érvelés nyelvi, irodalmi, általános kulturális, etikai, életmódbeli kérdésekrõl. A feladat tartalmaz egy gondolatébresztõ, az érvelés tematikai hálózatára utaló szöveget, általában szövegrészletet. (E felvezetõ szöveg lehet kritika, esszé, publicisztikai mû, szépirodalmi mû stb. részlete. A feladat megfogalmazása nem feltételezi a felvezetõ szöveg egészének ismeretét.)
- Egy mû (*pl. lírai alkotás, rövid szépprózai mû, drámarészlet, esetenként esszé*) adott szempontú elemzése, értelmezõ bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontját.
- Két, esetenként három szöveg (*pl. szépirodalmi mû, mûrészlet*) adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a szövegek összehasonlító elemzésének, értelmezésének kiemelt szempontját, *pl. a tematikus, a poétikai, stílusbeli összevetést*. A feladat lényeges eleme az irodalmi szövegek egymásrautaltságának hangsúlyozása, az intertextualitás, evokáció különbözõ példái révén. (Az összehasonlítandó szövegek között megjelenhet a mindenkori kortárs irodalom.)

Értékelés

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladatsor megoldásával maximum 40 pontot érhet el a vizsgázó. A szaktanár az írásbeli dolgozatot a központi értékelési útmutató alapján értékeli. Az értékelési útmutató közli a szövegértési feladatok lehetséges választartományát (a válaszmodellt), esetenként a válasz mûfaji normáit, továbbá a válasz pontértékét, valamint az adható részpontszámokat. Az értékelõ az egyes feladatokra adott pontszámot, majd a szövegértési feladatsor megoldásával elért összpontszámot feltünteti a dolgozaton.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A diák által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár az értékelési útmutató alapján minõsíti. Az értékelési útmutató tartalmazza a fogalmazások értékelésének a témától független általános kritériumait, valamint az egyes kitûzött feladatok témafüggõ, címszószerûen megfogalmazott (azaz nem kifejtett) elvárható megoldását. Az ettõl eltérõ minden jó megoldás elfogadható. Az értékelési útmutatóban közölt kritériumok és pontszámjavaslatok figyelembevételével a szaktanár által megállapított pontszám minõsíti a vizsgázó dolgozatának tartalmi minõségét, a dolgozat felépítését, szerkezetét és nyelvi minõségét, továbbá a vizsgázó helyesírását, valamint a dolgozat írásképét.

A fogalmazási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 60 pontot ér el a vizsgázó. Az elérhetõ 60 pont megoszlása a következõ: a fogalmazás tartalmi minõsége: 20 pont; szerkezete, felépítése: 20 pont; nyelvi minõsége: 20 pont. Az értékelõ tanár a dolgozat végén feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi, szerkezeti, illetve nyelvi minõségének pontszámát.

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok

A tartalmi kifejtés minõségének kritériumai:
- a téma megértése, szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztõ szövegre vonatkoztatás;
- nyelvi és irodalmi mûveltség, tájékozottság, problémaérzékenység;
- tárgyszerûség;
- mûismeret, kultúrtörténeti, motivikus asszociációk, különbözõ összefüggések megteremtése, tényekkel, ismeretekkel való bizonyítása;
- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás;
- világismeret, gondolkodási kulturáltság;
- az érvelés minõsége, az állítások bizonyítása;
- lényegkiemelés, rendszerezõ képesség.

A szöveg megszerkesztettségének kritériumai:

- a feladatban kért mûfaj elemeinek való megfelelés;
- tagolás, a szöveg koherens szerkezete;
- a szerkezeti arányosság *(pl. a felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya);*
- az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minõségének értékelésében alkalmazott kritériumok:

- a köznyelvi norma biztos ismerete,
- adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és a kommunikációs helyzetnek megfelelõ stílus;
- világos és lényegre törõ, szabatos elõadásmód;
- gördülékeny szövegalkotás;
- olvasható kézírás, rendezett íráskép.

HELYESÍRÁS, ÍRÁSKÉP

A vizsgázó helyesírásának és a dolgozat írásképének értékelése a szövegértési feladatsor, valamint a szövegalkotási feladat megoldásában egységes elv szerint történik.

- Az értékelõ tanár mind a szövegértési, mind a szövegalkotási feladat megoldásában fellelhetõ helyesírási hibákat aláhúzza, majd az értékelési útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.
- A helyesírási hibák miatt összesen 15 pont vonható le az összteljesítménybõl.
- Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 pont vonható le az összteljesítménybõl.

SZÓBELI VIZSGA

A szerb nyelv és irodalom középszintû szóbeli vizsgája belsõ, iskolai vizsga.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 10-15 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyûjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggõ más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi tételt fejt ki a diák. A tételsor 20-24 nyelvi és 20-24 irodalmi tételbõl áll. A tételsor összeállításáért a szaktanár a felelõs. A tételsor összeállításához a részletes követelmények szerb nyelvi és irodalmi témáit kell figyelembe venni.

A nyelvi és irodalmi tételsor legalább 30%-át (20 tétel esetén 6 tételt, 24 tétel esetén 8 tételt) évrõl évre módosítani kell.

A tételek jellemzõi, összeállításuk

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitûzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetõleg hasonló nehézségûek legyenek, valamint legyen mód a sikeres felkészülésre, valamint a kifejtésre a felkészülésre, illetve a szóbeli feleletre adható idõkeretben.

SZERB NYELVI TÉTELSOR

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20-24 tételt jelöl ki. A tételsort a részletes vizsgakövetelmény Szerb nyelv címû fejezetében foglaltak alapján állítja össze a szaktanár. A szerb nyelvi tételek a részletes követelmények következõ témáira épülnek: Szövegértés, Szövegalkotás, Retorika, Nyelvi ismeretek (A nyelv és a beszéd, A nyelv és az írás, A világ nyelvei és a szerb nyelv), Leíró nyelvtan, Lexikológia és jelentéstan. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a jelzett témák mindegyikéhez legalább egy tétel tartozzék.

A tétel a témakörnek, illetve a tételben konkretizált feladatnak megfelelõen tartalmaz/hat egy megállapítást, idézetet, felvezetõ gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (*pl. ûrlapot, használati utasítást, újságoldalt, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvû szótár részletét*), majd a kifejtendõ feladat megjelölését.

A tételben kitûzött feladat lehet az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, érvek megfogalmazása, a feladatban adott mûfajnak megfelelõ elõadása stb.

IRODALOM TÉTELSOR

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20-24 tételt jelöl ki. A tételsort a részletes vizsgakövetelmény Irodalom címû fejezetében foglaltak, a *Szerzõk és mûvek*, illetve az *Értelmezési szintek, megközelítések* témák kombinációiból állítja össze a szaktanár.

A tétel tartalmaz/hat egy felvezetõ nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. szépirodalmi idézetet, értekezõ próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzõmûvészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.), majd közli a bemutatandó témát, annak kiemelt szempontját, a témának, illetve a kitûzött szempontnak megfelelõen konkrét mû/vek megjelölését. A kiemelt szempont lehet például bármely mûfaji, tematikus, stíluskorszakbeli, poétikai, esztétikai, etikai kérdés. Ha azt a tétel kifejtése igényli, illetve lehetõvé teszi, a vizsgázó választ a tételben megjelölt szerzõk vagy mûvek közül.

Az irodalom szóbeli vizsgatételeinek tematikai aránya

A vizsgaleírás 18 tétel kijelölésére közöl kötelezettséget. Ezek a következõk:

- A *Szerzõk és mûvek* témáiból összesen 12 tétel állítandó össze. Ebbõl a 6 megjelölt életmû, valamint egy világirodalmi tétel kötelezõ. 5 tételt a *Szerzõk és mûvek* más témáiból – A szerzõ és mûvének beható ismerete, Népköltészet, A magyarországi szerb irodalomból, A közelmúlt irodalmából, A kortárs irodalomból – állítja össze a szaktanár.
- Az *Értelmezési szintek* mindegyik témájából – Irodalomtörténet 2 tétel, Motivikus, tematikus megközelítés 2 tétel, Mûfaji, poétikai 1 tétel, Kulturtörténeti 1 tétel kötelezõ.
- A további tételek kijelöléséröl – ideértve a húszon felüli tételszámot is – a szaktanár dönt.

A *Szerzõk és mûvek* témáiból összeállított tételek bármelyike meríthet az *Értelmezési szintek* szempontjaiból, az *Értelmezési szintek* témáiból összeállított tételek bármelyike tartalmazhatja a *Szerzõk és mûvek* témáiban megjelölt alkotókat.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A szerb nyelvi és az irodalom tétel kifejtését a szaktanár együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegzõ pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következõ általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	**Pontérték**
Tartalom – tématartás – a téma bemutatásában érvényesülõ nyelvi, illetve irodalmi, kulturális tájékozottság, tárgyi tudás – megfelelõ szó- és fogalomhasználat – gondolatgazdagság, problémaérzékenység – a témának megfelelõ memoriter szöveghû és tartalmi szempontból indokolt elõadása	30 pont

A nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Elõadásmód, meggyõzõ erõ – a témának megfelelõ világos felépítés – logikus érvelés – világos nyelvi forma – lényegkiemelés, rendszerezés	20 pont

A vizsgateljesítmény összpontszámának kialakítása

Az egyes vizsgarészekbõl elért teljesítmény összeadódik, így a középszintû írásbeli és szóbeli vizsgán összesen 150 pont szerezhetõ.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A szerb nyelv és irodalom emelt szintû érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészbõl tevõdik össze. Az írásbeli vizsgán 240 perc áll a vizsgázó rendelkezésére a feladatok megoldására. A szóbeli vizsga a 30 perces felkészülési idõt követõen 20-30 perc idõtartamú. A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi.

Írásbeli vizsga 240 perc		Szóbeli vizsga 20-30 perc	
Nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsor	Szövegalkotási feladatok	Egy nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	60 pont	50 pont	

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli feladatok a nyelvi és irodalmi mûveltség alkalmazása mellett vizsgálják a jelölt önálló problémalátását, kritikai és kreatív gondolkodását, általános tájékozottságát, szövegértelmezõ és szövegalkotó képességét. Az írásbeli vizsga ennek megfelelõen nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsorból és különbözõ szövegalkotási feladatokból tevõdik össze.

Az írásbeli vizsgán a vizsgázó használhatja a helyesírási szótárt.

A feladatsor jellemzõi

NYELVI-IRODALMI MÛVELTSÉGI FELADATSOR

A nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsor egy alkotáshoz (lírai mûhöz, szépprózai alkotáshoz, illetve részletéhez, esszéhez, értekezõ prózához vagy annak részletéhez) kapcsolódik. Szépirodalmi mûvek kijelölése esetében a szerzõk általában a vizsgakövetelményekben szereplõ korszakok alkotói.

A feladatsor nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazását, fogalmak felismerését, azonosítását, esetenként definícióját tartalmazza, különbözõ történeti, mûfaji, tematikus, motivikus összefüggések feltárására irányul, továbbá tartalmaz a vizsgálandó szöveg nyelvi, grammatikai, retorikai, stilisztikai, szövegtani, helyesírási jellemzõire irányuló kérdéseket.

A nyelvi, illetve irodalmi mûveltséget vizsgáló kérdések aránya általában 40–60%.

A feladatsor maximális pontértéke 40 pont.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK

A szövegalkotási feladatsor három, különbözõ témáról adott szempontú és mûfajú önálló szöveg alkotását tartalmazza.

A szövegalkotási feladatok a következõk:

– Egy adott mû vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcseleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben.

– Érvelõ szöveg megfogalmazása: reflektálás egy jelenségre, korjelenségre
– Egy valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása *(pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény*), esetenként adott címzetteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott mûfajban.

A feladatok bármelyike lehet szövegbázisú (pl. irodalmi mûvet közlõ, az esszé, a kifejtés, értékelõ érvelés alapjául szolgáló rövid felvezetõ idézetet tartalmazó) vagy szövegbázis nélküli.

A vizsgára választott konkrét szövegek általában nem képezik a tananyag részét.

Értékelés

NYELVI-IRODALMI MÛVELTSÉGI FELADATSOR

A nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsor értékelése témafüggõ értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható részpontokat az értékelési útmutató közli. Az értékelõk a dolgozaton feltüntetik a vizsgázó által elért részpontszámokat, valamint a feladatsor megoldásával elért összpontszámot.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK

A vizsgáztatók az értékelési útmutató alapján minõsítik a vizsgázó teljesítményét, majd feltüntetik a dolgozaton az egyes szövegalkotási feladatok megoldásával elért pontszámot.

A feladattípusok pontértéke a következõ:

– egy adott mû vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcseleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben (25 pont);
– érvelés megfogalmazás: reflektálás egy jelenségre, korjelenségre (20 pont);
– egy, valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása *(pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény*), esetenként adott címzetteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott mûfajban (15 pont).

Az értékelési útmutató címszavakban közli az elvárható jó megoldás tartalmi összetevõit. Az ettõl eltérõ jó megoldás is elfogadható. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelõk személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthetõ megítélésétõl, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthetõ megközelítéstõl.

A megoldás minõségének elbírálásában a következõ általános kritériumok érvényesülnek:

A tartalmi kifejtés minõségének kritériumai:

– a téma megértése, szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztõ szövegre vonatkoztatás;
– nyelvi és irodalmi mûveltség, tájékozottság, problémaérzékenység;
– tárgyszerûség;
– mûismeret, kultúrtörténeti, motivikus asszociációk, különbözõ összefüggések megteremtése, tényekkel, ismeretekkel való bizonyítása;
– önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás;
– világismeret, gondolkodási kulturáltság;
– az érvelés minõsége, az állítások bizonyítása;
– lényegkiemelés, rendszerezõ képesség.

A szöveg megszerkesztettségének kritériumai:

– a feladatban kért mûfaj elemeinek való megfelelés;
– tagolás, a szöveg koherens szerkezete;
– a szerkezeti arányosság *(pl. a felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya);*
– az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minõségének értékelésében alkalmazott kritériumok

– a köznyelvi norma biztos ismerete,

– adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és a kommunikációs helyzetnek megfelelõ stílus;
– világos és lényegre törõ, szabatos elõadásmód;
– gördülékeny szövegalkotás;
– olvasható kézírás, rendezett íráskép.

HELYESÍRÁS, ÍRÁSKÉP

A helyesírás értékelése az útmutató szerint történik. Az értékelõ tanár mind a szövegértési, mind a szövegalkotási feladat megoldásában talált helyesírási hibákat aláhúzza, majd az útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.

– A helyesírási hibák miatt összesen 15 pont vonható le az összteljesítménybõl.
– Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 pont vonható le az összteljesítménybõl.

SZÓBELI VIZSGA

A szerb nyelv és irodalom emelt szintû szóbeli vizsgája külsõ vizsgabizottság elõtt történik.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 20-30 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyûjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggõ más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga egy magyar nyelvi és egy irodalmi témakörhöz megfogalmazott tétel kifejtése. Minden témakörhöz legalább két tétel tartozik, a vizsgázó önállóan dönt, hogy melyik tételt fejti ki. A témakörök arányát, illetve az azokhoz rendelt tételeket a vizsga évében egy szakmai bizottság határozza meg. A témakörök, illetve a tételek évrõl évre változ/hat/nak. A meghirdetett nyelvi, illetve irodalmi témakörök száma legalább 25.

A tételek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli vizsgán a vizsgázó kifejt egy nyelvi, illetve egy irodalmi tételt. Az irodalmi tételekhez – a nyilvánosan közzétett témaköröknek megfelelõen – a vizsgázó saját maga által készített olvasmánylistát állít össze. A vizsgázó feleletére az olvasmánylista alkalmazásával készül fel, illetve ennek felhasználásával adja elõ feleletét. Konkrét szerzõkre és mûvekre – a tételnek megfelelõen – a jelölt olvasmánylistája alapján lehet kérdéseket feltenni.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitûzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetõleg hasonló nehézségûek legyenek, valamint legyen mód a sikeres kifejtésükre a felkészülésre, illetve a feleletre adható idõkeretben.

SZERB NYELVI TÉTELSOR

A témaköröket a részletes vizsgakövetelmények Szerb nyelv címû fejezete – Szövegértés, Szövegalkotás, Retorika, Nyelvi ismeretek, Leíró nyelvtan, Lexikológia és jelentéstan – alapján állítja össze az ezzel megbízott szakmai testület. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a témakörök mindegyikéhez legalább két tétel tartozzék.

A tételek a témakörnek, illetve a tételben konkretizált feladatnak megfelelõen tartalmaz/hatnak egy megállapítást, idézetet, felvezetõ gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (*pl. úrlapot, használati utasítást, újságoldalt, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvû szótár részletét*), majd közlik a kifejtendõ feladat megjelölését. A feladatmegjelölés a részletes vizsgakövetelményekre épül.

A tételekben kitûzött feladat lehet az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, érvek megfogalmazása, a feladatban megjelölt mûfaj elõadása stb.

IRODALMI TÉTELSOR

A szóbeli vizsga témaköreit, illetve tételeit összeállító testület a részletes vizsgakövetelmények *Szerzõk és mûvek*, valamint *Értelmezési szintek* témáiból jelöl ki és hirdet meg legalább 25 témakört. A témakörökben az *Életmûvek* 6 témaköre kötelezõ, továbbá kötelezõ legalább 2 kortárs szerb irodalmi, 2 népköltészeti, továbbá legalább 4 világirodalmi témakör, valamint legalább egy, azaz összesen 4 az *Értelmezési szintek* minden témakörébõl. Ez utóbbi-

ak bármelyikében megjelenhetnek különbözõ mûismereti követelmények, azaz a *Szerzõk és mûvek* különbözõ alkotói. A 18 kötött témakörhöz 7 további témakört évente jelöl ki a szakmai testület.

Minden témakörhöz két tétel tartozik. A tétel tartalmaz/hat egy felvezetõ nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (*pl. szépirodalmi idézetet, értekezõ próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzõmûvészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet* stb.), majd közli a bemutatandó témát, annak kiemelt szempontját, a témának, illetve a kitûzött szempontnak megfelelõen esetleg szerzõ és mû megjelölését. A tétel kifejtésében a diák a saját maga által összeállított és a vizsgabizottság rendelkezésére bocsátott olvasmánylistát alkalmazza.

A tételben kiemelt szempont lehet bármely poétikai, irodalomtörténeti, stíluskorszakbeli, esztétikai, etikai kérdés, valamely életprobléma, motívum, a mûre, a szerzõi életpályára jellemzõ sajátosság.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A szerb nyelvi és az irodalmi tétel kifejtését a vizsgabizottság együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegzõ pontszámot kap.

A vizsgázó szóbeli vizsgateljesítményének értékelése a következõ általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Tartalom – tématartás – a téma bemutatásában érvényesülõ nyelvi, illetve irodalmi, kulturális tájékozottság, tárgyi tudás – megfelelõ szó- és fogalomhasználat – gondolatgazdagság, problémaérzékenység – a témának megfelelõ memoriter szöveghû és tartalmi szempontból indokolt elõadása	30 pont
Elõadásmód, meggyõzõ erõ – a témának megfelelõ világos felépítés – logikus érvelés – világos nyelvi forma – lényegkiemelés, rendszerezés	20 pont

A vizsgázó összpontszámának kialakítása

Az emelt szintû írásbeli vizsgán 100, a szóbeli vizsgán 50, így a szerb nyelv és irodalom emelt szintû vizsgáján összesen 150 pont szerezhetõ.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

ДЕТАЉНИ МАТУРКИ ЗАХТЕВИ

А) КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Стицање комуникативне компетенције као и граматичке, тј. сазнања о законитостима по којима функционише српски језик као систем, сигурна примена граматичких знања у говору и писму.

Преглед српске књижевности у контексту светске књижевности, разумевање књижевног дела и књижевности уопште, стицање књижевне културе и књижевног образовања.

1. Разумевање текста

- Разумевање, обрада и просуђивање информација.
- Селекција информација у односу на тему и намеру читања текста, свесно и критично коришћење информација.
- Формирање личног става у вези са разним сазнањима и мишљењима стеченим путем информација.
- Сналажење у штампаним и електронским изворима информација /речници, антологије, приручници, лексикони, интернет, ЦД-РОМ/.

2. Интерпретација књижевних и других текстова

- Примена разних начина интерпретације према врсти текста: лирски, епски, драмски текст, поезија и проза, публицистички и научнопопуларни текстови.
- Схватање и приказивање књижевности као одраза друштвених појава, сазнање да је књижевност сликовита прича о животу, о људима, о човековим искуствима и мислима на историјском путу.
- Разумевање низања мисли, начина изражавања, жанра, структуре, језика и стила у белетристичким, научним, публицистичким и другим популарним текстовима.
- Одређивање циља и комуникативног контекста у писаним саопштењима, препознавање ауторовог мишљења и става, вредновање кохеренције и језгровитости поруке текста.
- Објективно реаговање на прочитане и слушане текстове с обзиром на врсту и намену текста, као и изражавање личног доживљаја.

3. Писмено изражавање и формулисање састава

- Формулисање информативних, аргументативних састава у виду есеја на књижевне и друге теме /нпр. културна баштина Срба у Мађарској, људски односи, противречности цивилизације, морална питања, разни проблеми данашњице, масовна комуникација/.
- Писмена дискусија о неком важном питању, проблему, актуелној теми, лично мишљење, заузимање става уз аргументе.
- Писмено исказивање расположења, доживљаја, мишљења о неком уметничком делу /нпр. архитектура, ликовна уметност, музика, прозно и песничко књижевно дело, филм, позоришни комад/.
- Познавање технике израде разних врста писмених састава, примена разних функционалних стилова /расправа, реферат, званично писмо, молба, расписивање конкурса, аутобиографија/.
- Јасност, прецизност, сажетост у писменим саставима, примена норме стандардног српског језика, доследно коришћење ортографске норме српског језика, чист, читак рукопис.

4. Комуникација, усмено изражавање

- Култура контактирања са саговорником. Одабирање одговарајућег стила, обука у остваривању говорних вредности у говору и читању, наглашавање речи и реченица, интонација, паузе, темпо, чујност и висина гласа, природност и убедљивост.
- Говорничка способност казивањем напамет учених текстова у прози и стиховима.
- Излагање аутентичних и важних информација у зависности од карактера теме или ситуације: доказивање, коментар, аргументовање, учешће у дискусији.
- Доследно коришћење ортоепске норме: беспрекорна артикулација гласова, интонација и акценат.

Коришћење појмова

– Разумевање језичких и књижевних појмова и категорија, њихова примена у говору и писму.
– Разумевање узајамне повезаности и вишезначности појмова, доказивање на примерима.

Само на вишем степену

Дефиниција појмова, знања о варијацијама појмова у историјском контексту.

ЗАХТЕВИ ИЗ ЈЕЗИКА

Напомена: Теме за средњи степен обавезне су и на вишем степену, оне се проширују садржајима у другом ступцу

Тематика	**СТЕПЕН**	
	Средњи	**Виши**
1. Начин стицања информација и обрада информација	Доказивање информисаности у штампаним и електронским изворима информација. Способност за достављање информација за практичну употребу стечених обавештења у свакодневном животу. Сакупљање података, аргумената за интерпретацију књижевних и других тема. Нпр. приказ књиге, препорука, интервју. Коришћење речника, ЦД-РОМ, интернет.	Доказивање информисаности у изворима информација, целисходна употреба информација у језичким и књижевним задацима као и у свакодневној комуникацији. Врсте масовне комуникације, разумевање информација и критички приступ.
2. Разумевање текста	Доказивање способности за разумевање текста интерпретацијом и упоређивањем текстова разних врста /научно-популарни, публицистички, књижевни/. Разумевање тока мисли и улоге изражајних средстава у текстовима различитих врста, способност за схватање језичке структуре, жанровских и стилских средстава са аспекта садржаја текста.	Примена и самостална употреба стечених знања у усменом и писменом реаговању на прочитане текстове.
3. Стварање текста А) Усмено изражавање	Способност за сналажење у разним комуникацијским ситуацијама. Учествовање у дискусији – аргументовани допринос. Разговетно, логично и аргументовано излагање на различите теме, расправљање о разним актуелним темама. Култура контактирања са саговорником. Доследна примена ортоепске норме, правилна употреба акцента. Коришћење устаљених израза и језичких обрта у говору. Праћење штампе, препричавање прочитаног текста. Самостална обрада књижевног дела, филма и њихово приказивање.	Способност за учествовање у полемици, за логичну аргументацију и излагање личног става о разним питањима. Померање реченичног нагласка и уочавање значењских последица. Уочавање семантичке функције акцента. Праћење и коментарисање штампе. Лични, критички приступ књижевном делу, излагање свог виђења. Читаочка рецепција.

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	**Виши**
Б) Реторика	Говорништво, беседништво и њихова улога у животним ситуацијама. Јавни говор, контакт између говорника и слушалаца, критеријуми убедљивог говора. Саопштавање карактеристичних, конкретних, тачних чињеница. Интересантно, лепо и снажно излагање теме. Нпр. краћи монолог, говор на опроштајној свечаности, на школској свечаности, говор поводом празника Св.Саве, уводна реч на отварању изложбе. Истакнути говори и беседе. Нпр. говор Иве Андрића при примању Нобелове награде. Доказивање говорничке способности казивањем напамет и коришћењем цитата.	Логично повезивање и живо приказивање теме о којој се говори. Коришћење стилских фигура као: поређење, метафора, алегорија, антитеза... Говор пред Вуковим спомеником, пред спомеником на Гази-Местану, говор поводом неке округле годишњице значајног књижевника, научника или историјског догађаја. Тон, наглашавање, гестови и мимика као средства убедљивости.
В) Писмено изражавње	Израда разних врста писмених састава /дескрипција, расправа, реферат/, примена разних функционалних стилова. Описивање сложенијих појава, људских поступака и осећања. Познавање композиције писмених састава. Приказ књиге, филма. Извештавање о различитим појавама и догађајима у животу уже и шире друштвене заједнице. Способност за аргументовано излагање на различите теме. Писање службеног писма, молбе, позивнице, аутобиографије, пријаве на конкурс, писање записника. Доследна примена граматичких знања и ортографске норме.	Способност за приказ, тумачење, репутацију, препоруку, за писање есеја и других врста текстова. /Нпр. на теме: културно наслеђе, из живота националних мањина, питања цивилизације, међуљудске везе, морална питања.../ Излагање личног става, аргументовање, демантовање. Писање службених текстова у одговарајућем стилу и с уважавањем стандарда форме. Самостално стваралаштво: писање чланка, репортаже... Беспрекоран правопис.
4. Знања о језику **А) Општа лингвистика и њен предмет**	Место језика, у људском животу, настанак, опстанак, еволуција језика. Језик као друштвена и психичка појава. Дескриптивна лингвистика. Теоријска и примењена лингвистика. Решавање практичких проблема. Основно обележје језика. Језик као систем знакова – његова структура, споразумевање. Продуктивност језика Повезаност начина живота са развојом језика степеном- фонд речи, богатство - речима. Основне информације: доказивањем на примерима.	Језик као предмет проучавања у људским контактима. Синхронијско и дијахронијско проучавање језика. (описни и историјски приступ) Компаративна лингвистика Отклањање хунгаризама и ванстандардних облика. Дислокационо обележје језика – невезаност за време и простор. Стална променљивост у језику. Повезаности између развојног степена језика – писма – књижевности. Општа оријентисаност доказивањем на примерима.

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	**Виши**
Језик и говор	Порекло и развој Говор као порука Вербални знакови Друштвена комуникација у виду саопштавања и изражавања Језик и стварност – оријентација Функције језика: комуникацијска, културна Говор као језик у акцији – поруке	Материјализација језика – доступност чулним органима Комуникацијски канал Функција језика – изражавање и саопштавање Језик и стварност Језик и мисао – естетика песничког језика Естетска функција језика – проучавање
Писмо и језик	Настанак и развој писма: Говор и писмо као основа цивилизације Историјски развој писма Основне информације Прве азбуке /глагољица,ћирилица, латиница/	Писмо и цивилизација Развојни пут српског писма Рад Ћирила и Методија Информисаност и сведочење на примерима Представа старих писаних споменика: Башчанска плоча, Мирослављево јеванђеље
Језици у свету	Шта се сматра једним језиком? (разумљивост унутар језика) Изумрли и живи језик Разликовање језика по броју говорника Класификације језика: -Генетска – језичке породице -Језичка сродност по корену -Етимологија (по значењу) Основна разлика на примерима из српског и мађарског језика: -Индоевропска језичка породица -Угро-фински језици -Јужнословенски језици Једнојезичност, вишејезичност у свакодневном животу. Избегавање утицаја мађарског језика на српски у говору ученика.	Функционална класификација Прајезик, језичка породица, Гране – обележја Аглутинативни и флективни језици: угро-фински индоевропски Светски језици и њихова улога у сарадњи разних народа Превођење – кратки преводи различитих садржаја Појава језичке интерференције и отклањање негативних утицаја
Српски језик	Место српког језика у породици словенских језика. Главне етапе развоја српског језика. Народни језик, говорни језик Књижевни језик Вук Караџић – реформатор српког језика и његова улога у развоју Језик и правопис Почетак стандардизације књижевног језика. Екавски и ијекавски изговор, два писма српског језика. Развојни пут, штампање књига, издавачке делатности. Језичка чистота Развој и застој у развоју језика. Српски језик изван матице, главна обележја у Мађарској, регије	Стандардни језик, представа на основу текста Појам дијалекта, примери Обележја српског језика у Мађарској Наречја, праћење нових појава из штампе Улога: Аврама Мразовића, Саве Мркаља, Луке Милованова, Вука Стефановића Караџића у развоју српског језика Реформе правописа Улога језика у преношењу културних достигнућа других народа – преводи. Језик и медији – позитивни и негативни утицај на свакодневни говор.
Б) Граматика **Фонетика**	Настанак, творба гласова Говорни органи Гласови, њихова подела	Глас као артикулисани звук Артикулациона фонетика Аудитивна фонетика

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	**Виши**
	Гласовне промене Слог, реч Познавање и правилно коришћење гласовних промена у говору и писму. Писање страних имена ћирилицом и латиницом	Дифтонзи у говору Појам назала Паралела између творбе неких гласова у мађарском и српском језику (ч, ћ, ђ, ю, х ...) отклањање интерференције Фонетски и етимолошки правопис у примењивању Појам транскрипције.
Морфологија (врсте речи и њихова промена) **Променљиве речи**	Променљивост и непроменљивост речи Граматичка категорија: род, број, падеж у врстама речи Промена именичких категорија, деклинација Именске речи, њихова подела и промена Именице, врсте и деклинација, правопис именица.	Појам морфема Двојина или дуал, остатак у облицима Независни и коси падежи Сингуларија тантум и плуралија тантум код именица
	Придеви, врсте, компарација, деклинација придева Бројеви и њихове врсте Промена и правопис бројева Заменице, врсте, промена и употреба заменица, улога у сложеним реченицама Препознавање и анализа Глаголи, подела по виду, прелазности Глаголска времена, начини, коњугација Прости и сложени глаголски облици, њихова учесталост у стандардном језику (модални облици)	Вид придева – одређени, неодређени у преводу Одступања у компарацији придева Атрибутивна и предикативна улога придева Збирни бројеви и бројне именице Функција повратне заменице Глаголске именице, глаголски придеви, глаголски прилози у говору и писму Проблематика императива у говору и писму, разликовање молбе, заповести, жеље. Различито значење презента у књижевним текстовима.
Непроменљиве речи и њихова улога у језику	Прилози, значење прилога, врсте Предлози и њихова функција и рекција Однос предлога и падежа Везници, узвици, партикуле и њихова улога у реченици	 Улогу везника у сложеним реченицама (зависни, независни) представити на примерима
Морфолошка структура речи	Основа, корен, наставак Сложенице Изведенице Афикс: префикс, суфикс, инфикс Туђице, позајмице, преведенице	Творба речи скраћивањем (факс, профа - жаргон) Акроними: (ОУН, УНИЦЈЕФ, СРЈ) Телекс
Синтаксичке јединице	Синтагме по функцији: предикатске, објекатске, одредбене. На основу текстова препознавање. Реченички делови: главни и додаци Предикат, врсте Субјекат, врсте Објекат, врсте Атрибут, врсте Прилошке одредбе, врсте прилошких одредби Врсте речи и реченички делови – функција у реченици, доказати на актуелном тексту.	Синтагме по карактеру односа према врстама речи (именичке, глаголске, придевске) Препознавање и разликовање категорије Субјекат – тема Предикат – коментар Безличност Апозиција – представљање на књижевним текстовима Зависност у синтагми (доказати у анализи)

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	**Виши**
Реченица	Реченица према клаузи: -просте -сложене: зависне – врсте независне – врсте -реченички низ Реченице према функцији: изјавне (потврдне-одричне) упитне, заповедне, узвичне Конгруенција у реченици -код глагола -код именских речи Самостална анализа.	Подређене, напоредне реченице Клауза: субјекат+предикат Интерпункција у сложеним реченицама Инверзија и обичан ред у сложеној реченици Ред речи у реченици
5. Лексикологија и семантика	Речи и лексеме Фразеологизми и њихова улога у говору Идиоми, њихово социолингвистичко и фразеолошко значење Лексикографија Писање речника, речници у настави Коришћење речника у свакодневним ситуацијама Разлика између речника и лексикона Семантика речи и реченица Лексичко и граматичко значење нпр: читати: глагол; инфинитив књига: именица; ж.род, једнина ном. Конкретно и апстрактно значење нпр: камен, камено срце Препознавање и примена у говору и писму. Основно и пренесено значење Хомоними, синоними, антоними Деминутиви, аугментативи у језику као одреднице богатства стила	Активна и пасивна лексика Богатство песничког језика Ономастика, етнонимија, топоними... Терминологија као појава присутна у језику. Врсте речника: по језику по тематици Представити основна обележја речника. Ономатопејске речи и њихова улога у језику Еуфемизми и њихова функција у говору Хипокористици Речи пејоративног значења Подређеност у значењима (овић – ован – јагње)
Значење реченица	Основа груписања, значењски односи Синонимија на нивоу реченице нпр: Саградили смо мост. Мост је сграђен. Таутологија на нивоу реченице нпр: Овај нежења је неожењен. Обрао бостан, пошао грлом у јагоде, отегао папке, као врсте идиома који се користе у скраћивању.	Двосмисленост у реченици (полисемија)
Говорни чинови	Реченица у улози типа исказа, остварење типа у конгруенцији Врсте говорних чинова: тврђења, извештаји (истинитост),упутства, наредбе (одређени учинак се постиже), обећања (обавеза за будућност), претње (у разним ситуацијама)	Експресивни чин: извињење, захвала у комуникацији Гестови као врсте порука у комуникацији Примена у говору и писму.

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	**Виши**
6. Структура разговора и текста	Вербално понашање, сарадња, учтивост Одреднице говора: квалитет, квантитет однос, начин Организација текста: Јединственост, целовитост, Повезаност, као основна обележја (пронаћи на конкретном примеру)	Говорник – саговорник – слушалац и њихови односи у комуникацији Анализа текста: значењска стилистичка лингвистичка Логичка и садржајна повезаност у тексту
Код усменог изражавања	Општа информисаност	Информисаност и сведочење на примерима
7. Медији	Разлике између писаног, говорног текста и језика медија. Вести и рекламе Класичне врсте медија и нови проналасци нпр: радио, телевизија, имејл и Интернет Улога медија у развоју језика, позитивни и негативни утицаји на усмену комуникацију и језичку чистоту. Доказивање информисаности	Анализа врсте текстова: Вест, саопштење, интервју, коментар, извештај, њихове одреднице у обликовању сажетости једносмислености. Тачно одређивање приликом анализе и самостално састављање краћих текстова ових врста.
8. Лични став према језику	Повезаност субјекта са језиком, реаговање на различите позитивне и негативне појаве унутар језика. Реална процена усменог и писменог изражавања (садржај, стил, композиција, изражајност, стилистичке и правописне грешке) Језичка норма, као чврстина у једном језику, исправност свагда, за свакога и свугде.	Стандардни језик заснован на језичким нормама. Нестандардне варијантте, дијалекти, жаргон, сленг Објаснити појам аутономности у језику поезије. Језичка култура данас (комуникативна способност, вишеструко језичко образовање)

СРПСКИ ЈЕЗИК

СРЕДЊИ И ВИШИ СТЕПЕН

ПОЗНАВАЊЕ ПОЈМОВА

Захтеви за виши степен истакнути су масним словима.

Језик и говор. Три говорна канала комуникације: реч
интонација
нејезични знаци

Језик као систем
Изражајна способност језика
Дословно и фигуративно значење
Врсте комуникације – **извештај, учешће у дискусији**
Реферат, излагање, аргументовање
Говорна култура
Идиоме
Конгруенција
Рекција
Естетска функција језика

Двојезичност, вишејезичност
Језичко сродство
Фонетски правопис, етимолошки правопис
Фонетика, фонологија
Гласови, ономатопеја, **алитерација, асонанца**
Самогласник
Сугласник
Акценат
Реч-реченица-**текст**
Писмо
Књижевни језик
Изговори
Дијалекти
Стил
Интерпункција

Морфологија – морфостилистика

Променљивост и непроменљивост речи
Просте речи, сложенице, изведенице
Наставак, префикс, суфикс, инфикс
Лексеме
Основа, корен
Падеж, број, род
Коњугација
Деклинација
Компарација
Семантика
Синоними, хомоними, антоними
Вид глагола
Прелазност
Време
Начин
Актив, пасив
Синтакса
Безличност
Проста реченица
Сложена реченица
Реченични низ
Врсте текстова: наратија, дискусија, есеј, објашњење, конкурс, препорука, реферат, биографија

Лексика

Компаративна граматика, функционална граматика
Медији: вест, коментар, интервју, репортажа, критика, извештај.

Реторика

Беседа, говор, доказивање, аргументовање, демантовање
Програмски језик
Језичка култура

ЗАХТЕВИ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ

Напомена: Теме за средњи степен обавезне су и на вишем степену, оне се проширују садржајима у другом ступцу

Тематика	**СТЕПЕН**	
	Средњи	**Виши**
Аутори и дела **Животна дела из српске књижевности**	Вук Ст. Караџић, Змај Јован Јовановић, Јаков Игњатовић, Борисав Станковић, Јован Дучић, Иво Андрић Значајни подаци пишчеве /песникове биографије који су у вези са делима /нпр.теме, животне ситуације, карактеристични мотиви/. Познавање и интерпретација појединих књижевних дела, њихово место у животном делу аутора и у књижевноисторијској епохи. Казивање напамет, целе песме и фрагменти, цитати у говору и писму. Читаочка рецепција, тумачење ставова.	Чињенице и везе између живота и дела, локална и регионална привржености. Струјања и тенденције које карактеризују животно дело. Књижевне везе, паралеле са светском и мађарском књижевношћу. Збирке, циклуси, теме, мотиви. Уметнички поступак при компоновању циклуса и збирки. Накнадно дејство, значај и место аутора у целокупној српској књижевности. Утицај на новију и савремену књижевност, допринос српској култури.
Аутор и темељно познавање једног његовог дела	Петар Петровић Његош: Горски вијенац Бранко Радичевић: Ђачки растанак Петар Прерадовић: Роду о језику Бранислав Нушић: Једна комедија Милош Црњански: Сеобе Иво Андрић: На Дрини ћуприја Једна песма и једно прозно дело из савремене српске књижевности. Околности и услови у којима је дело створено, извори, мотивација, историјска основа. Језичке, стилске, жанровске карактеристике. Интерпретација дела, казивање напамет: песме, цитати, афоризми.	Марин Држић: Дундо Мароје Лаза Костић: Санта Мариа делла Салуте Књижевно дело у оквирима струјања дате епохе. Мотивске везе у књижевном тексту. Етичка, филозофска питања, естетска вредност и пријем дела у времену када је писано, каснији ефекат, место дела у европској књижевности, допринос целокупној српској књижевности. Меша Селимовић: Дервиш и смрт Карактеристични књижевни родови, жанрови, језичко обликовање у контексту књижевних струјања дате епохе.
Аутори и неколико њихових значајних дела	Доситеј Обрадовић, Јован Стерија Поповић, Бранко Радичевић, Ђура Јакшић, Лаза Лазаревић, Војислав Илић, Борисав Станковић, Милан Ракић, Алекса Шантић, Петар Кочић, Сима Пандуровић. Детаљније познавање најважнијих дела. Сналажење у композицији, садржају, откривање естетских вредности књижевних дела, анализа са разних аспеката. Препознавање разних књижевних родова и врста, разликовање језичког израза и стилова. Напамет: целе песме од три песника, фрагменти, цитати, афоризми.	Симо Матавуљ, Радоје Домановић, Владислав Петковић Дис Периодизација, књижевни правци. Однос према светској књижевности. Комплексна анализа 3-4 лирска и 1-2 епска/прозна дела. Језик и стил у контексту садржаја и локалитета. Књижевни родови и врсте у оквирима светске књижевности. Етичке, естетске, филозофске релације основних мисли у књижевним делима. Сведочење знања комплексном анализом.
Дела стваралаца 20.века и из савремене књижевности	Десанка Максимовић, Душан Васиљев, Васко Попа, Данило Киш, Стеван Раичковић, Милорад Павић. Најновија стремљења у српској књижевности. Једно дело по избору. Дела српских писаца у Мађарској.	Добрица Ћосић, Бранко Миљковић, Миодраг Павловић, Миодраг Булатовић, Борислав Пекић. Анализа дела са разних аспеката. Веза између теме, мотива и стилског обликовања. Савремени аутори и њихова дела у

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	**Виши**
	Интерпретација најмање једног дела од наведених аутора. Карактеристичне теме, мотиви, језик, стилски израз.	контексту европске и мађарске књижевности. Однос класичне и савремене књижевности. Књижевне институције, часописи, новине.
Народна књижевност	Подела народне књижевности. Неколико лирских песама према мотивима. Лирско-епске песме: Хасанагиница, Смрт Омера и Мериме. Епске песме, циклуси, подела. Народно стваралаштво у прози. Основне теме, мотиви, поруке. Познавање 2-3 лирске песме и интерпретација по једне епске песме из Косовског циклуса и из циклуса о Краљевићу Марку. Историјска основа песама. Косовска трагедија у епским песмама. Народни певачи, записивачи и сакупљачи. Вуков сакупљачки рад. Језик и стил народне књижевности. Версификација. Епски десетерац и словенска антитеза. Напамет: 1-2 лирске песме, фрагменти, цитати и афоризми из епских песама. Пословице.	Сви циклуси епске поезије. Утицај народне на уметничку књижевност. Одјек, значај српске народне поезије у Европи и утицај на мађарске песнике.
Светска књижевност	Познавање основа европске културе: антика, библијска традиција. Књижевни родови и врсте, теме, мотиви, животне ситуације, јунаци, естетски принципи. Приказ једног до два дела, односно аутора и основних карактеристика стваралаштва из следећих епоха: средњи век, ренесанса, барок, просветитељство, романтизам, друга половина 19.века и савремена књижевност. Неколико /2-3/ драмских писаца – драма и позориште у Европи. Интерпретација књижевног дела, место у књижевноисторијској епохи и у стилским струјањима. Једно дело из мађарске књижевности у преводу. Напамет: краће песме /нпр.сонети/, познати цитати, афоризми.	Хуманизам и ренесанса посебно у Дубровнику и Боки Которској. Упоређење са европском ренесансом. Приказ по два књижевна дела по епохама наведеним у захтевима. Основне карактеристике појединих епоха, стилских струјања. Узајамни утицаји светске и српске књижевности. Српско-мађарски књижевни додири. Етичке, естетске, филозофске релације у репрезентативним делима светске књижевности.
Алтернативе интерпретирања и приступа књижевном делу **Хронолошки, књижевноисторијск и приступ**	Стара српска књижевност. Хуманизам и ренесанса, барок. Почеци новије српске књижевности у Угарској. Рационализам и просветитељство. Романтизам у европској и српској књижевности. Реализам. Особености реализма. Парнасизам и симболизам у француској књижевности. Од романтизма ка парнасизму у српској књижевности. Српска модерна. Српска књижевност између два рата. Експресионизам и надреализам. Српска књижевност после другог светског рата.	Почеци словенске писмености. Утицај пољског, руског и украјинског барока на српску књижевност средином 18.века. Класицизам и сентиментализам као књижевни правци просветитељства. Светозар Марковић о књижевности. „Натурални” парнасизам Војислава Илића. Излазак из шематизма /Михаило Лалић, Добрица Ћосић, Бранко

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	**Виши**
	Модерна стремљења у поезији. Традиционално и модерно нпр. у делу Меше Селимовића. Модернизација српске прозе. Приказ појединих епоха, стилских струјања, интерпретација, анализа књижевних дела у контексту појединих епоха и тенденција. Хронолошка, топографска оријентисаност приказивањем књижевника и њихових дела.	Ћопић/. Најновија стремљења. Доказивање континуитета књижевног стварања, сличности и разлике из доба у доба. Хронолошки преглед књижевних стремљења, тумачење веза и узајамних односа анализом књижевних дела.
Мотивски и тематски приступ	Основне традиције европске књижевности као извор и инспирација. Антички и библијски мотиви у српској књижевности. Неколико примера. /Нпр.антички мотиви у поезији Војислава Илића, дубровачки мотиви код Дучића/. Мост као спона између предела и људи, мотив сеоба и миграција – интерпретација по једног дела. Мисаоне теме /нпр.нове идејне струје просветитељства, Његошева размишљања о вечној борби и супротности. Мисли о задацима поезије. Живот и смрт. Јунаштво, слобода и борба за слободу у народној поезији. Тематски приступ /нпр.родољубива, дечја, љубавна поезија, Босна и живот у Босни, социјалне теме, патријархална породица код српских реалиста, лик жене и мајке, Косово, манастири, Сентандреја... Анализа, интерпретација бар једног до два књижевна дела, компаративна анализа два дела на исту тему и сличним мотивима.	Злочин, казна, освета, рат и мир. Понављање појединих мотива и тема у разним књижевним епохама. Приказивање континуитета „вечитих" тема и мотива на примерима. Религиозне теме. Способност за откривање „великих" мотива у савременој српској књижевности. Нпр.Добрица Ћосић: Време смрти, Данило Киш: Енциклопедија мртвих, Бранко Миљковић: Ватра и ништа Сентандреја код Јаше Игњатовића и Милорада Павића /Седам звоника у Сент-Андреји/. Сродни мотиви у српској и мађарској књижевности.
Жанровски и поетски приступ	Преглед књижевних родова, врста и струјања у појединим епохама. Карактеристични стилски изрази у песништву и прози. Према књижевним родовима: Народна поезија-подела. Врсте лирских песама у српској поезији. Приказ једне оде, елегије, рефлексивне, дескриптивне, социјалне и сатиричне песме. Компаративна анализа две родољубиве и две љубавне песме. Новеле и приповетке. Врсте романа: историјски, друштвени, натуралистички и психолошки роман. Драма и комедија. Песма у прози. Уметничке слике и стил. Језик и стил. Карактеристичне уметничке слике и версификација у српској поезији.	Карактеристични стилски изрази у српској и светској књижевности. Узајамности и сличности. Упоређење с мађарском књижевношћу. Књижевне врсте старе српске књижевности: житија, апокрифи, похвале. Познавање једног дела. Најновија стремљења, нпр. стварносна проза, проза у траперијама. Постмодерни роман. Тежња ка универзалним темама, сагледавање конкретног, савременог и историјског из ванвременске перспективе. Померање гледишта и времена. Доказивање информисаности на једном

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	**Виши**
	Техника приповедања у српској новелистици и роману. Приказ на по једном књижевном делу.	делу.
Културолошки приступ I	Узајамности између разних грана уметности, исти или слични мотиви. Нпр. Косово у књижевности и у Мештровићевом вајарству. Српски манастири и њихово место у српској књижевности. Позориште и драма: Држић-Стерија-Нушић-Крлежа. Књижевно дело и филм. Душан Ковачевић: Балкански шпијун. Публика, глумац, глума, режија, сценограф. Књижевни и културни живот. Борба за увођење народног језика у књижевност. Значај Вукове револуције. Матица српска. Увид у наведене теме и доказивање оријентисаности једноставним приказом.	Слика Уроша Предића На кладенцу према песми Бранка Радичевића. Коштана Боре Станковића и опера Коштана Петра Коњовића. Драма апсурда, радио и ТВ-драма. Сценски језик, драмска ситуација визуелни и акустични сценски знакови. Књижевна критика. Светозар Марковић и Јован Скерлић. Књижевне критике у Српским народним новинама. Мађарске релације Матице српске Општа информисаност и интерпретативно доказивање свесног интересовања за тему.
Културолошки приступ II	Српско-мађарске књижевне везе. Књижевност Срба у Угарској. Књижевност на српском језику у Мађарској. Змај и Кишфалудијево друштво. Змајеви препеви и преводилачки рад. Значај Јакова Игњатовића. Сентандреја у српској књижевности. Најчешће теме, предели и мотиви у делима српских писаца и песника у Мађарској	Значај Михаила Витковића. Двојезичност – два књижевна дела. Витковићеви преводи. Српски манир у мађарској књижевности. Додири књижевне авангарде: Вељко Петровић, Милош Црњански, Душан Васиљев и Адијева поезија Позориште. Јоаким Вујић утирач пута модерном српском позоришту. Општа информисаност о српско-мађарским књижевним везама.

КЊИЖЕВНОСТ

Појмови /Захтеви за виши степен истакнути су масним словима/

Књижевни родови и врсте. Књижевни род, жанр
проза, поезија, драма
епска песма /у народној књижевности мушка песма/
лирска песма /у народној књижевности женска песма/
врсте лирских песама: елегија, дескриптивна, љубавна, патриотска, социјална, сатирична, арспоетика
епска песма, еп, епопеја, епски јунак, **нарација, унутрашњи монолог**
објективна поезија
лирско-епске песме: балада, романса
роман, врсте романа

историјски, породични, биографски, психолошки, авантуристички,
утопистички, **стварносна проза**
приповетка, новела
мит, предање, бајка, прича, биографија
драма и драмске врсте
античка драма
трагедија, комедија, драма у ужем смислу
дијалог, ситуација, пролог, заплет, кулминација, расплет, епилог
ренесансна комедија, фарса
хумор, ирониja, подсмех, руга, комичност
прелазне врсте: **житија, апокрифи, похвале**, аутобиографија,
путопис, мемоари, писма
епохе, струјања
стари век
антика, хеленска и римска књижевност
Библија: Стари и Нови завет
средњи век, ренесанса, барок, рационализам, класицизам, **сентиментализам**
романтизам и илиризам, реализам, модерна, **„натурални" парнасизам**,
надреализам
културологија
митологија, мит, култ
књижевне врсте Библије: пророчанство, јеванђеље, псалми, **парабола,**
апокалипса
митолошки и библијски поглед на свет
канонизација
књижевна традиција, историја књижевности
књижевна критика
карактеристике књижевне комуникације
штампање књига, цивилизација, масовна култура, позориште,
чиниоци сценског ефекта, врсте филмова
поетика
стих, ритам, версификација, строфа, рима, цезура
метрички, акценатски и силабички систем
силабичко-акценатски стих у српској поезији
епски десетерац, словенска антитеза
стилске фигуре: епитет, поређење, метафора, анафора, епифора,
симплоха и палилогија, персонификација, хипербола, **алегорија,**
симбол, **етички датив**
сонет
естетика
књижевна естетика
структура књижевног дела
композиција, мотиви, естетски квалитети
евокација, стилизација
оригинално и пренесено значење
слојеви значења
полифонија

ОПИС ИСПИТА

СРЕДЊИ СТЕПЕН

СТРУКТУРА ИСПИТА

Матурски испит из српског језика и књижевности се полаже писмено и усмено. На писменом испиту кандидати имају на располагање 240 минута за решење задатака из области „Разумевање текста" и „Обликовање текста". На усменом испиту кандидат има 30 минута за припрему, а сам испит траје 10-12 минута. Структуру испита предочавамо следећом табелом.

Писмени испит 240 минута		Усмени испит 10-15 минута	
Задаци из разумевања текста	Формулисање текста	Излагање тезе из језика	Излагање тезе из књижевности
40 бодова	60 бодова	50 бодова	

ПИСМЕНИ ИСПИТ

Структура садржаја

Писмени испит се базира на детаљним матурским захтевима. На писменом испиту се, у складу са матурским захтевима, од кандидата тражи разумевање текста и самостално састављање једног текста. За разумевање текста даје се низ задатака, а три задатка за писање састава. Од ова три задатка кандидат бира само један. За решење задатка из разумевања текста кандидат има 60 минута, а за писање састава 180 минута.

При решавању писмених задатака може се користити правописни речник и, ако је у задатку назначено, дозвољена је и употреба антологије.

Опис задатака

РАЗУМЕВАЊЕ ТЕКСТА

Текст за разумевање текста је есеј, научно-популарни студиј, публицистички текст у целини или фрагменат од 600-700 речи. Решење задатака најчешће треба да је кратко текстуално излагање одговора или одговарајући избор датих варијаната одговора.

Питања за контролу разумевања текста – у складу са тематским, структуралним и језичким особинама датог текста – усмерена су на следеће:

- идентификација чињеница, података, аргумената, ставова и др., који се налазе у тексту;
- граматичке и стилске особине и њихова функција у тексту;
- комуникативна обележја текста;
- веза између наслова и целог текста;
- смисао целог текста и слојеви значења;
- логичка и садржајна повезаност текста;
- ауторски став;
- улога указивања и алузија у тексту;
- значење које се трансформише кроз структуру и композицију текста.

ЗАДАТАК МОЖЕ БИТИ И:

- састављање скице и нацрт теме;
- формулисање самосталног става и закључка;
- самостално формулисање неког писменог или усменог излагања у вези са темом и садржајем текста сходно жанровским нормама; или писмени састав из области писмених и усмених службених врста;
- кратка, сажета рекапитулација текста према датим аспектима или у зависности коме је текст намењен.

Најважније способности које се очекују од кандидата јесу: откривање кључних речи и израза, праћење тематске мреже /однос тема-рема/, препознавање теорема у појединим јединицама текста, разумевање усме-

рености текста, мењање теме, праћење указивања у временском простору, уочавање изостављених делова, праћење текста у појединостима, разликовање познатих и нових појмова.

САСТАВЉАЊЕ ТЕКСТА

Кандидат може да изабере један задатак од три различита по теми и врсти. Обим решеног задатка треба да је највише 4-5 страница. Задаци су следећи:

- Аргументовање о језичким, књижевним, етичким питањима, о питањима из области опште културе и начина живота. Уз задатак се даје краћи мотивациони текст, обично одломак, који упућује на тематску мрежу аргументације. /Овај дедуктивни текст може бити одломак из неке критике, есеја, из публицистичког или књижевног дела. Задатак не условљава познавање овог текста у целини./
- Анализа, односно интерпретација једног дела према датим аспектима /напр.лирско или краће прозно књижевно дело, фрагмент из драме или есеја/. У задатку је истакнут главни аспекат интерпретације.
- Поређење два или три текста /напр. књижевна дела, фрагменти из дела/ према датим аспектима. У задатку су истакнути аспекти интерпретације. Напр. тематско, поетско или стилско упоређење. Важан елеменат задатка јесте истицање повезаности анализираних текстова са разним примерима евокације интертекстуалних односа. /Међу текстовима за компаративну анализу могу се наћи и дела из савремене књижевности/.

Оцењивање

РАЗУМЕВАЊЕ ТЕКСТА

Решавањем низа задатака за разумевање текста кандидат може постићи 40 бодова. Стручни наставник писмену радњу оцењује према централном упутству. Упутство за оцењивање даје могуће алтернативе одговора, понекад и жанровске обрасце, стандарде одговора, вредност бодова и евентуалне делимичне бодове. Наставник бодове, постигнуте у појединим задацима, и укупни број бодова треба да назначи на писменој радњи.

САСТАВЉАЊЕ ТЕКСТА

Задатак, који је ученик изабрао, професор оцењује према упутству. У упутству се налазе општи критеријуми оцењивања без обзира на тему, као и могућа решења у одредницама, а не опширно. Може се примити свако добро решење, иако одступа од одредница. Број бодова који ће наставник установити према критеријумима упутства оцењује квалитет садржаја, структуру, језички квалитет, правопис и спољашњи изглед ученикове радње.

Подела бодова за састав

Решавањем овог задатка кандидат може постићи максимално 60 бодова. Подела бодова: квалитет садржаја 20, структура 20, квалитет језика 20 бодова. Професор на крају ученикове радње треба да назначи постигнути број бодова за садржај, структуру и језик.

Општи критеријуми при оцењивању састава

Критеријуми квалитета садржаја:

- схватање теме, осврт на уводни, мотивациони текст;
- језичка и књижевна образованост, информисаност, афинитет за уочавање проблема;
- објективност;
- познавање уметничког дела, културолошке, мотивационе асоцијације, откривање разних узајамних веза. Доказивање знањем и чињеницама;
- самостално решавање проблема, заузимање става;
- спознаје о свету, култура мишљења;
- квалитет аргументација, доказивање тврдњи;
- истицање суштине, способност за систематизацију.

Критеријуми организовања текста

- адекватност жанровским елементима текста;

– рашчлањивање, кохерентна структура текста;
– размереност композиције;
– одржавање прописаног обима.

Критеријуми при оцењивању језичког квалитета састава
– сигурно знање стандардног језика;
– адекватна и разнолика употреба речи, стил који је у складу са одређеним задатком и комуникационом ситуацијом;
– јасно, суштинско и егзактно излагање;
– течно састављање текста;
– читак рукопис, уредна спољашњост.

ПРАВОПИС, СПОЉАШЊИ ИЗГЛЕД

Оцењивање правописа и спољашњег облика радње се врши по јединственим принципима у решавању задатака за разумевање текста и састављање текста.
– Наставник подвлачи ортографске грешке у задатку за разумевање текста и у саставу, затим према упутству за оцењивање одређује укупни број бодова за правописне грешке.
– За грешке у правопису може се одбити од целог ученикових рада укупно 15 бодова.
– Због нечитког рукописа и неуредног спољашњег изгледа радње одбија се укупно 3 бода.

УСМЕНИ ИСПИТ

Средњи степен испита из српског језика и књижевности је месни, полаже се у школи коју је кандидат похађао.

За припрему одговора кандидат располаже са 30 минута времена.

Трајање одговора: 10-15 минута.

При припреми за одговор могу се користити одговарајуће антологије и други штампани или електронски извори информација, ако је то у вези са одређеним задатком оправдано.

Структура садржаја

На усменом испиту кандидат излаже једну тему из књижевности и једну из језика. Низ теза састоји се од 20-24 задатка из језика и 20-24 задатка из књижевности. За састављање теза одговоран је стручни наставник. При састављању теза користе се теме детаљних матурских захтева из српског језика и књижевности. Најмање 30 % теза / у случају 20 теза 6, а у случају 24 тезе 8/ сваке године треба мењати.

Састављање и особине теза:

Низ теза треба саставити тако да задаци у њима, у кохерентности са темом, буду, по могућности, сличне тежине, да су у складу са датим временом за припрему и за одговор.

ТЕЗЕ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

За усмени испит стручни наставник припрема 20-24 тезе на основу детаљних захтева из српског језика. Тезе се базирају на следећим темама детаљних захтева: Разумевање текста, Стварање текста, Реторика, Знања о језику /Језик и говор, Писмо и језик, Језици у свету и развој српског језика/, Описна граматика, Лексикологија и семантика. Међу тезама из сваког тематског круга треба да се нађе најмање један задатак. Уз тезу се може додати неки цитат, тврдња, мисао неке значајне личности, штампани или електронски документат /напр. формулар, чланак из новина, слика, географска карта, детаљ са интернета/ који је у вези са одређеним задатком. Задатак који је назначен у тези може бити цитат, односно анализа приложеног документа са одређеног аспекта, интерпретација неког језичког проблема, појаве и правила, аргументација према упутству датог задатка.

ТЕЗЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ

За усмени испит стручни наставник треба да састави 20-24 тезе комбинацијом тематских области Аутори и дела и Алтернативе интерпретирања и приступ књижевном делу у детаљним захтевима.

Уз тезу се може приложити штампани или електронски уводни текст /напр. цитат из књижевног дела, фрагмент из прозног књижевног дела или есеја, илустрација, ликовно дело, слика са сцене или из филма, географска карта и др./. Теза тачно одређује тему и одреднице интерпретације конкретног књижевног дела. Истакнути аспекат може бити жанровско, тематско, поетско, естетско, етичко питање, односно питање које се односи на стилска струјања одређене епохе. Ако је у тезу уврштено више аутора и дела, а карактер задатка то дозвољава, треба изабрати једног аутора и његово дело.

Тематске размере усмених теза из књижевности

Опис испита прописује обавезно 18 теза

- Из тематске области Аутори и дела 12 теза. Међу 12 обавезно треба уврстити 6 животних дела и једну тезу из светске књижевности. 5 теза наставник треба да састави из других тематских области као: Аутор и темељно познавање једног дела, Народна књижевност, Књижевност 20.века и савремена књижевност, Дела српских писаца у Мађарској.
- Из тематске области Алтернативе интерпретације и приступ књижевном делу: Књижевноисторијски приступ 2 тезе, Мотивски и тематски приступ 2 тезе, Жанровски и поетски 1 теза, Културолошки приступ 1 теза, **укупно 6 теза**. О осталим тезама до 20 или више од 20 одлучује стручни наставник.

Тематске области Аутори и дела и Алтернативе интерпретације и приступ књижевном делу у тезама се могу појавити и комбиновано.

Оцењивање

Максимални број бодова на усменом испиту је 50. Наставник одговор из језика и књижевности оцењује сажето према следећим критеријумима:

Оцењивање одговора из језика и књижевности	**Вредност бодова**
Садржај – праћење теме – језичка и књижевна информисаност, општекултурна информисаност, знање – употреба одговарајућих појмова и речи – богатство мисли, афинитет за уочавање проблема – тачно казивање текста напамет у вези са темом	30 бодова
Начин излагања, убедљивост – композиција одговора усклађена теми – логична аргументација – јасност у употреби језика – истицање суштинских елемената, систематизација	20 бодова

Укупни број бодова

Продукти појединих детаља испита се сабирају, тако је могући број постигнутих бодова на писменом и усменом испиту 150.

ВИШИ СТЕПЕН

СТРУКТУРА ИСПИТА

Матурски испит из српског језика и књижевности на вишем степену полаже се писмено и усмено. За решавање задатака на писменом испиту кандидат има на располагању 240 минута. Након 30 минута припреме за одговор је предвиђено 20-30 минута.

Писмени испит 240 минута		Усмени испит 10-15 минута	
Задаци из разумевања текста	Формулисање текста	Излагање тезе из језика	Излагање тезе из књижевности
40 бодова	60 бодова	50 бодова	

ПИСМЕНИ ИСПИТ

Структура садржаја

Писмени задаци поред примене језичког и књижевног знања испитују самостално проблемско, критичко и креативно мишљење кандидата, те његову општу способност за анализу и формулисање текста. Према томе писмени испит се састоји од низа задатака за састављање текста.

На писменом испиту дозвољена је употреба правописног речника.

Опис задатака

ЗАДАЦИ ИЗ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Задаци за испитивање образованости из језика и књижевности су везани за књижевно дело или други текст /лирско дело, књижевна проза или фрагмент из прозног дела, есеј или фрагмент из есеја/. У случају белетристичких дела аутори су представници епоха назначених у детаљним захтевима.

У задацима се испитује примена језичких и књижевних знања, препознавање и идентификација, а понекад и дефиниција појмова. Задаци су усмерени на откривање разних историјских, жанровских, тематских и мотивских односа, а у њима се дају и питања у вези са граматичким, реторичким, стилистичким и ортографским особинама датог текста.

Сразмера питања за оцењивање језичке и књижевне образованости је 40-60 %.

Максимални број бодова је 40.

ЗАДАЦИ ЗА САСТАВЉАЊЕ ТЕКСТА

Овај низ задатака захтева самостално стварање три текста разних тема и врста са разних аспеката.

Задаци су следећи:

- Интерпретација и вредновање једног уметничког дела, или књижевног, културолошког, естетског, филозофског и етичког питања у датом обиму
- Писање аргументативног текста: рефлектовање на неку друштвену и другу појаву
- Састављање једног функционалног текста /напр. отварање дискусије, излагање, иступање, молба/ у кохерентности са комуникативном ситуацијом и врстом текста.

Задаци се могу базирати на полазном тексту /напр. цитат из књижевног дела, детаљ из есеја и др./.

Ови текстови за испит нису заступљени у наставном градиву.

Оцењивање

Задаци из језика и књижевности

Задаци из језика и књижевности се оцењивају према упутству, максимални број бодова је 40. У упутство за оцењивање су уврштени могући одговори и делимични бодови. На учениковој радњи треба назначити делимичне бодове, а затим укупни број бодова које је кандидат постигао.

Задаци за састављање текста

Чланови комисије просуђивају ученикoв успех према централном упутству, затим на радњи назначују бодове постигнуте решавањем појединих задатака.

Вредност бодова за врсте задатака

- интерпретација једног дела, односно естетског, филозофског, етичког питања или питања из области културе /25 бодова/,
- излагање аргумената: указивање на неку друштвену и другу појаву /20 бодова/
- састављање једног функционалног текста /уводна реч у дискусији, иступање, молба/ у одређеном жанру кохерентно са комуникационом ситуацијом /15 бодова/.

Упутство за оцењивање у одредницама указује на компоненте могућег
доброг решења, али може се примити и свако друго адекватно решење.

Оцењивање ученикoвог продукта треба да је објективно и у случају да се лични став чланова комисије разликује од опште прихваћеног просуђивања датог питања или проблема, као и у случају кандидатовог разилажења у мишљењу са опште прихваћеним.

При оцењивању квалитета рада важећи су следећи критеријуми:

КРИТЕРИЈУМИ КВАЛИТЕТА ИЗЛАГАЊА САДРЖАЈА

- разумевање теме, указивање на евентуални уводни текст;
- језичка и књижевна култура, информисаност, афинитет за уочавање и решавање проблема;
- објективност;
- познавање уметничког дела, културолошке, мотивационе асоцијације, откривање разних узајамних веза. Доказивање знањем и чињеницама;
- самосталан приступ проблему, лични став;
- спознаје о свету, култура у мишљењу;
- квалитет аргументовања, доказивање тврдњи;
- истицање суштинских елемената, способност за систематизацију.

КРИТЕРИЈУМИ ОРГАНИЗОВАЊА ТЕКСТА

- адекватност у решавању елемената датог жанра, односно врсте;
- рашчлањивање, кохерентна структура текста;
- размерност структуре /напр. размере увода, расправе, закључка/;
- одржавање прописаног обима.

КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА ЈЕЗИУКОГ КВАЛИТЕТА РАДЊЕ

- сигурно знање стандардног језика;
- адекватна и разнолика употреба речи, стил кохерентан са задатком и комуникационом ситуацијом;
- јасно, суштинско и егзактно излагање;
- течно састављање текста;
- читак рукопис, уредна спољашњост.

ПРАВОПИС, СПОЉАШЊИ ИЗГЛЕД

Правопис се оцењује према централном упутству. Наставник подвлачи ортографске грешке у задатку за разумевање текста и у саставу, затим, према упутству, одређује укупни број бодова за правописне грешке.

- За грешке у правопису може се одбити укупно 15 бодова.
- Због нечитког рукописа и неуредног спољашњег изгледа радње одбија се укупно три бода.

УСМЕНИ ИСПИТ

Усмени испит из српског језика и књижевности на вишем степену полаже се пред спољном комисијом.

За припрему одговора даје се 30 минута.

Трајање одговора је 20-30 минута.

При припреми за одговор могу се користити одговарајуће антологије и други штампани и електронски извори информација, ако су у вези са одређеним задатком.

Структура садржаја

На усменом испиту кандидат излаже једну тезу из језика и једну из књижевности које стручна комисија саставља на основу тематике детаљних захтева. Из сваке тематске области се даје најмање две тезе, кандидат има право на избор. Размеру тематике и теза одређује стручна комисија годишње. Теме, односно тезе се из године у годину могу мењати. Број објављених тема из језика и књижевности је 25-25.

Састављање и опис теза

На усменом испиту се излаже једна теза из језика и једна из књижевности. Уз тезе из књижевности, у складу са објављеном тематиком, кандидат саставља списак своје лектире. Кандидат се за одговор спрема помоћу ове листе, а користи је и током одговора. Питања везана за конкретна дела и ауторе – адекватно тези – постављају се на основу кандидатовог списка лектире.

Низ теза треба саставити тако да задаци у њима, по могућности, и у зависности од теме, буду сличне тежине и да су решиви у датом времену.

ТЕЗЕ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Теме на основу детаљних захтева из српског језика саставља стручна комисија према тематици: Разумевање текста, Стварање текста, Реторика, Знања о језику, Описна граматика, Лексикологија и семантика.

Уз тезе – у складу са датом темом и конкретним задатком – може се приложити неки цитат, тврдња, мисао познате личности, штампани или електронски документ /напр. формулар, чланак из новина, слика, илустрација, географска или историјска карта, страна са интернета и др./. Конкретни задатак се базира на детаљним захтевима.

Задатак може бити анализа приложеног цитата, односно документа са одређеног аспекта, приказивање неког језичког проблема, језичке категорије и правила, аргументовање, интерпретација неке врсте текста према упутству и др.

ТЕЗЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ

Тематику и тезе за усмени испит саставља стручна комисија која на основу тематских области Аутор и дела и Алтернативе интерпретације и приступа књижевном делу објављује најмање 25 тема. Из тематике Животна дела обавезно је 6 тема, 2 теме из савремене књижевности, 4 теме из светске књижевности, 2 теме из народне књижевности. Из области Алтернативе интерпретације... по једна, тј. 4теме. Осим ових 18 обавезних, комисија сваке године објављује још 7 тема. На сваку тему се састављају две тезе. Уз тезу се може додати неки штампани или електронски уводни текст /напр. цитат из књижевног дела, из есеја, илустрација, ликовно дело, слика са сцене, из филма и др./ Теза тачно одређује тему и аспекте интерпретације. Током одговора кандидат користи списак лектире који је претходно доставио комисији.

У тези истакнути аспекат може бити неко поетско, књижевноисторијско, естетско, етичко питање, неки животни проблем, мотив или обележје које одликује књижевно дело.

Оцењивање

Максимални број бодова на усменом испиту је 50. Одговор из језика и књижевности комисија оцењује сажето. Кандидат за одговор осваја сабрани број бодова према следећим критеријумима:

Оцењивање одговора из језика и књижевности	**Вредност бодова**
Садржај – праћење теме – језичка и књижевна информисаност, општекултурна информисаност, знање – употреба одговарајућих појмова и речи – богатство мисли, афинитет за уочавање проблема – тачно казивање текста напамет у вези са темом	30 бодова
Начин излагања, убедљивост – композиција одговора усклађена теми – логична аргументација – јасност у употреби језика – истицање суштинских елемената, систематизација	20 бодова

Укупни број постигнутих бодова

На писменом испиту је максимални број бодова 100, на усменом 50. Могући број бодова на испиту вишег степена је 150./

SZLOVÁK NÉPISMERET

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Vizsgaforma: középszinten: írásbeli és szóbeli vizsga
emelt szinten: írásbeli és szóbeli vizsga

A vizsga nyelve: szlovák

A szlovák népismeret érettségi vizsga általános célja

A szlovák népismeret érettségi vizsga követelményeiben két alapvetõ cél fogalmazódik meg.

Egyrészt a vizsga azt hivatott mérni, hogy a vizsgázó birtokában van-e a vizsgatárgy interdiszciplináris jellegû ismeretanyagának, alapvetõ tényeinek. A vizsgatárgy követelményrendszere tartalmazza a szlovák nemzet és a magyarországi szlovák nemzeti kisebbség történelmének, néprajzának, földrajzának, nyelvtörténetének és nyelvjárástanának építészetének, szociológiájának, irodalomtörténetének, zenetörténetének elemeit, illetve az alapvetõ politológiai ismereteket.

Az érettségi vizsgakövetelmények annak megmutatását kérik számon a vizsgázótól, hogy milyen mértékben jutott el a magyarországi szlovák kisebbséget meghatározó kérdések és problémák megismeréséhez és értelmezéséhez.

Másrészt a vizsgán alapvetõ követelmény annak bemutatása, hogy a vizsgázó milyen mértékben sajátította el a vizsga tartalmakat, mennyire képes megszerzett ismereteit általános formában is megfogalmazni, illetve a fölvetõdõ általánosabb kérdésekre és problémákra tud-e konkrét példákat, tényeket felhozni, azokat érvekkel alátámasztani.

Az érettségi vizsga két szintje

A középszintû vizsga elsõsorban az elsajátított ismereteket, tényeket – fõleg fogalmakat kéri számon. Az alapismeretek számonkérésén túl azt méri, hogy a vizsgázók tudatosították, megértették-e a magyarországi szlovák kisebbség múltját, jelenét, anyagi szellemi kultúráját, társadalmi-politikai helyzetét meghatározó kérdéseket, problémákat.

Tudják-e azokat értelmezni és általánosabb formában megfogalmazni. Meghatározó jelentõségû az alapvetõ kompetenciák mérése (források, statisztikák elemzése, szaknyelv alkalmazása, általánosítás képessége, analógiák, okozati viszonyok használata). Fontos a kommunikációs készségek mérése, egyszerûbb ismeretszerzési eljárások, a rendszerezõ képesség, az ítéletalkotás alapvetõ formáinak készségszintû alkalmazásának elvárása.

Az emelt szintû vizsga általánosabb jellegû, legfõképpen a felsõoktatásban tovább tanulni szándékozó vizsgázó ismereteit és képességeit vizsgálja.

A vizsga a jelöltektõl a középszintû követelményeket meghaladó, összetettebb ismeretszerzési eljárásokat, önállóbb rendszerezési, alkalmazási, összehasonlítási és elemzési szempontokat, ítéletalkotási és kifejezõ készségek kialakulását várja el.

A középszint és emelt szint kompetenciái azonosak, különbség csupán a témák megközelítésének konkrét, illetve absztrakt módjában, összetettségében, önállóságában van.

A) KOMPETENCIÁK

- A szlovák nemzetre és nemzetiségre vonatkozó források (anyagi, írott, képi, elektronikus) felhasználása, elemzése.
- Források alapján történeti, kisebbségpolitikai problémák megfogalmazása, ok-okozati viszonyok felismerése, törvényszerûségek felismerése, analógia megvonása múlt és jelen között.
- Múzeumok, néprajzi gyûjtemények, mûemlékek, emlékmûvek megismerése, információgyûjtés, rendszerezés, elemzés. A gyûjtött és elemzett információk segítségével a szlovák kisebbség hétköznapjainak és ünnepeinek megismerése.
- A tárgyi és szellemi néprajzi hagyaték megismerése, felhasználása a szlovákok lakta kistérségek szemléletes bemutatásánál, leírásánál.
- Természetföldrajzi és gazdaságföldrajzi adottságok, életviszonyok, életmód, és kultúra összefüggésrendszerek felismerése és értelmezése.

- Térképek elemzése, történeti, gazdasági, statisztikai, demográfiai adatok, grafikonok kikeresése, elemzése, összehasonlítása egy-egy településsel, jelenséggel, eseménnyel kapcsolatosan. Folyamatok komplex bemutatása.
- Publicisztikai írások, zsánerek, szociológiai felmérések tanulmányozása, válogatása, azok felhasználásával, egyén és közösség viszonyának bemutatása, értelmezése.
- Interjúkészítés az identitás vállalás formáinak vizsgálatához.
- Beszélt nyelvjárások, köznyelv és irodalmi nyelv összehasonlítása, az eltérések felismerése konkrét szöveg alapján.
- Nyelvjárási szöveg értelmezése.
- A szlovák kisebbség település típusainak összehasonlítása, épített környezetének funkcionális szempontból történõ bemutatása, értelmezése.
- A szlovák kisebbség zene-, ének- és tánckultúrájának jellemzése, összefoglalása, összehasonlítása a magyar zene- és tánckultúrával. A regionális és helyi jellegzetességek kiemelése, leírása.
- A kisebbségpolitika kereteit meghatározó jogszabályok ismerete, elemzése, esettanulmányok készítése, a jogalkalmazás gyakorlati kérdéseinek bemutatása.
- Esettanulmány készítése a kisebbségi önkormányzat és egy civil szervezet, egyesület mûködésérõl.
- A kisebbségpolitikai törvénykezés alakulása, az elmúlt évtizedekre gyakorolt hatásának felvázolása.
- Készítsen projektterveket. Például: a család, a helyi közösség, a szlovák kisebbség történetével, szellemi-tárgyi hagyatékával, jelenével kapcsolatos bármely témakörben (Például: településem „útikönyve” szlovák szemmel.).

B) TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

1. Történeti ismeretek

Témakörök	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
A szlávok etnogenezise közösséggé formálódásának kezdetei	A szlávok õshazájának geográfiai – természetföldrajzi jellemzõi. A szlávok gazdasági élete, társadalma, anyagi és szellemi kultúrája, életmódja és vallása. Az indoeurópai nyelvcsalád. A szlávok és a népvándorlás. A szlávok szétvándorlásának okai, etnikai és nyelvi differenciálódásának folyamata, szláv nyelvcsaládok kialakulása.	Írott források elemzése, archeológiai jellemzõk ismertetése. A szlávok anyagi-szellemi kultúrájának összehasonlítása más civilizációkkal (pl. finnugor népek kultúrája). A földmûvelõ és a nomád civilizáció összevetése. A szlávok széttelepedésének térbeli és idõbeli rekonstrukciója.
Szlávok a Kárpát-medencében (V – IX. század)	A szláv törzsek bevándorlása a Kárpát-medencébe, annak irányai. Szláv-avar szimbiózis. A társadalmi szervezõdés változásai: Az elsõ törzsek feletti katonai-politikai jellegû törzsszövetség létrehozása – Szamo birodalma (623–658). A törzsszövetség jellege, területi kiterjedése, jelentõsége.	A Kárpát-medence a szlávok, betelepedése elõtt. Írott és régészeti források a szlávok megtelepedésérõl, gazdasági-társadalmi-politikai viszonyairól. Hatalmi viszonyok Közép-Kelet Európában a Frank és Bolgár birodalom érdekszférájának határán.
Nagymorávia a nyugati szlávok elsõ protofeudális állama (IX. század)	Nagy Károly gyõzelme az avarok felett. Szláv fejedelmi központok kialakulása a Frank és Bolgár birodalom határán: Mojmír moráviai és Pribina nyitrai fejedelemségének létrejötte a kereszténység felvétele. Rasztiszlav fejedelem kísérlete a frank befolyás kiegyensúlyozására. Kísérlet az önálló fejedelmi hatalom kiépítésére, az önálló egyházi provincia, írásbeliség megteremtésére. Cirill és Metód missziós tevékenysége, az önálló püs-	A Megale Morabia (Porfyrogenetos) fogalom értelmezése. A Morva birodalomra vonatkozó források és irodalom ismertetése. A Frank állam és a dunai szlovienok viszonya. Az ószláv (szlovien) nyelv, az azbúka és a korabeli irodalom jellemzése. Konstantin és Metód élete, Proglasz.

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	pökség, érsekség kialakítása. Az ószláv (szlovien) nyelv elismertetése a glagolikus írás megalkotása. Fordítói és irodalmi tevékenységük. Rasztiszlav bukásának belsõ és külsõ okai.	
A Morva birodalom Szvatopluk fejedelem korában (870–894)	Szvatopluk hatalomra jutása. A latin civilizációhoz való visszatérés a frank befolyás növekedése. Harc az önállóságért, hûbéri függés, területi növekedés. Gazdaság, társadalom, kultúra a Morva birodalomban (építészet, fémmûvesség, ékszerkészítés). Nagymorávia szétesésének belsõ és külsõ okai.	Polémia a Morva birodalom kiterjedésérõl, a társadalom törzsi, illetve feudális jellegérõl a lakosság etnicitásáról. A Nagymorva birodalom hagyományának szerepe a szlovák nemzeti ideológiában. A Fehér ló mondájának értelmezése.
Szlovákok a középkori Magyar Királyságban (X–XIV. század)	A magyarok honfoglalása, társadalma, életmódja. A szlovien–magyar akkulturáció jellemzõi a szlovienok fokozatos betagolódása a Magyar Királyságba. A szlovien civilizáció hatása a feudális magyar államra (gazdasági érintkezés, egyház és államépítés, a szlovien közigazgatási, államszervezeti elõzmények hatása, a szláv–szlovien településtség folytonossága, helynevek). A szlovák nyelv önállósodása. Etnikai viszonyok Észak Magyarországon a vlach és német kolonizáció. A középkori városok és etnikai arculatuk. A szlovákok kollektív etnikai megnyilvánulásai. A szlovák etnikum társadalmi struktúrája. A szlovák kézmûves polgárság jelentõsége. A szlovák nemesség kérdése. A rendi nemzet fogalma. Etnikum és rendi nemzet.	A nyitrai dukáttus stratégiai szerepe a magyar államban. A részfejedelemség, illetve Csák Máté szerepe a XVIII. századi nemzetébresztõk és a XIX. századi romantikus történetírók érvrendszerében. Az írott források elemzése: a Sebavus, Sclavus nitriensis nomonímiái a Slovenska, Slovak , Slováky elnevezések megjelenése. Királyi privilégiumok. A zobori, garamszentbenedeki járási apátságok és a nyitrai püspökség egyházi, adminisztratív, kulturális szerepköre. A történelmi Magyarországon élõ etnikumok társadalmi struktúrájának összehasonlító elemzése. A korszak anyagi és szellemi kultúrája.
Szlovákok az újkor küszöbén	Magyarország az érett feudalizmusban és a Habsburg-birodalom keretei között. A husziták hatása a szlovák népre, a cseh nyelv szerepe a vallásban és a kultúrában. A szlovakizáló biblikus cseh nyelv. A reformáció hatása, a szlovák etnikum nyelvi és vallási tagozódása. Nyelvjárások. Az ellenreformáció kulturális hatásai.	A protestáns egyházszervezet kialakulása, az oktatás, könyvkiadás intézményesülése. A korszak jelentõs szlovák evangélikus személyiségei. Az ellenreformáció térnyerése, intézményei, személyiségei.
A felvilágosodás és a szlovák nemzeti ébredés kora (XVIII–XIX. sz. elsõ fele)	Magyarország a felvilágosodás korában. A felvilágosodás eszmei tartalma és fogalma. Új nemzet koncepciók: a kultúrnemzet és az államnemzet fogalma. A szlovák nemzet apológiái. Az 1791–92, 1830, 1834, 1840-es törvények hatása a formálódó szlovák nemzetre. Az irodalmi nyelv kérdése. A felvilágosodás és a nemzeti ébredés korának jeles képviselõi, gyakorlati tevékenységük.	Az evangélikus és katolikus értelmig nemzetfelfogása. Anton Bernolák és mûve. Ján Kollár és Pavol Jozef Šafárik jelentõsége, mûvei.

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Az 1848–49-es forradalom	Magyarország gazdasága és társadalma a reformkorban. A Štúr-iskola tevékenysége, céljai, nemzetfelfogása. A szlovák irodalmi nyelv kodifikálása. Nemzeti és demokratikus programjuk összefoglalása a Liptószentmiklóson elfogadott nemzeti követelésekben. (Žiadosti slovenského národa.) A magyar és szlovák álláspont eltérõ vonásai. A nemzeti szembenállás okai, következményei. A szlovák nemzet memoranduma.	A korszak jeles személyiségeinek, mûveinek bemutatása. Az 1848-as szlovák nemzeti program és a Memorandum összehasonlítása.
A szlovák nemzet a dualizmus korában	A kiegyezés a nemzetiségi törvény. Szlovák politikai irányzatok a 60-as, 70-es években. Matica slovenská jelentõsége. A dualizmus korának asszimilációs nemzetiségpolitikája. Modernizáció, kivándorlás. Politikai passzivitás a XIX. sz. végén. A politikai élet aktivizálódása és polarizációja a XX. sz. elején. A csehek és szlovákok politikai elitjének közeledése, tervei. A csehszlovák állameszme. 1918. október 28. Csehszlovákia kikiáltása. 1918. október 31. Túrócszentmárton: Mártoni deklaráció.	A Stará škola és a Nová škola programja, irodalmi és publicisztikai tevékenysége. Az asszimiláció a források tükrében. Asszimiláció és urbanizáció. A Szlovák Nemzeti Párt a Hlaszisták, a Néppárt és a Szociáldemokrata párt társadalmi-politikai profiljának megrajzolása. Štefánik és Hodža politikai profilja.
Szlovákia a két háború közötti Csehszlovákiában	A szlovákok gazdasági-társadalmi-politikai fejlõdése az 1920–1929. közötti években. Az 1920-as alkotmány, a közös állam problémája. A polgári demokratikus berendezkedés jellemzõ vonásai, nemzetiségpolitika. A náci fenyegetés árnyékában, a gazdasági válság és következményei, autonomista törekvések. A szlovákiai magyar pártok politikája. Az I. bécsi döntés okai, következménye. A Tiso-féle bábállam jellemzése. A szlovák nemzeti felkelés.	A Csehszlovák Köztársaság berendezkedésének polgári és demokratikus jegyei, nemzetiségi politikájának hiányosságai. A csehszlovák állameszme gyökerei. Anton Hlinka autonomista programja. A Tiso-féle állam totalitárius jegyei.
Szlovákia a II. világháború után	A kassai kormányprogram: Csehszlovákia függõsége a Szovjetuniótól a centralizált Csehszlovákia felújítása, a benesi dekrétumok, kitelepítések. A csehszlovák–magyar lakosságcsere egyezmény (1946), reszlovakizáció. A politikai élet kétpólusúvá válása. 1948. februári kommunista fordulat. Prágai tavasz, reformkísérletek a 60-as években. A Varsói Szerzõdés hadseregeinek intervenciója. A husáki „konszolidáció” évei. A „bársonyos forradalom”. Az önálló Szlovák Köztársaság kikiáltása. Magyarország szerepe a Közép- és Kelet-Európai rendszerváltozásokban. Szlovákok a világban.	A kassai kormányprogram elemzése. A benesi dekrétumok és a kollektív bûnösség elve. A lakosságcsere céljai, módszerei, nemzetközi háttere, következményei a magyarországi szlovákokra és a szlovákiai magyarokra. A mai Szlovákia gazdasági, társadalmi és politikai viszonyai.

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Szlovák migráció és kolonizáció a XVII–XVIII. században	A belsõ migráció okai Magyarországon (török expanzió rendi felkelések és hatásuk, a magyar nemesség koncentrációja, növekvõ adóterhek, rossz gazdasági-földrajzi viszonyok, majorgazdálkodás, második jobbágyság kialakulása, a bányászat és kézmûvesipar válsága, barokk ellenreformáció). A török alól felszabadított területek földrajzi-gazdasági viszonyai.	A szlovák kisebbség településterületei, azok természeti és gazdaságföldrajzi meghatározói. A Kollonich-féle terv.
A szlovák migráció formái és szakaszai, irányai	Jobbágyszökések, egyházi és földesúri telepítések, mint a telepítések fõ formái. A telepítés három fõ szakasza 1690–1711, 1711–1740, 1740–1780. Elsõdleges és másodlagos telepítések. Az iprai kolonizáció (huták pld.) a XVIII–XIX. században. Telepes szerzõdések. A három nagy nyelvsziget kialakulása: – Dunántúl – Alföld – Északkelet-Magyarország Szlovákok Pest-Budán (illetve Budapesten)	Telepes szerzõdések elemzése. Az egyes nyelvjárások jellemzése, a beszélt nyelv változatai.
Szlovákok az új lakhelyükön	Az újraalapított települések típusai. Az új földrajzi-gazdasági-társadalmi környezet leírása. Az egyes szlovákok lakta régiók komplex leírása: – Szlovákok a Dunántúlon (Bakony, Gerecse, Pilis) – A Nógrád–Pest megyei szlovákok – Budapesti szlovákok – Délalföldi szlovákok (Miskével, Kiskörössel, Nyíregyházával) Szlovákok a mai Észak-Magyarországon (Mátra, Bükk-hegységben és Zempléni hegységben). A tipologizálás fõbb szempontjai: származás, nyelvjárás, vallás, életmód-foglalkozás, településtípusok (hegyvidéki falu, alföldi falu, tanyás település, mezõváros stb., ipari települések – huták stb.)	A migráció rekonstruálása térben és idõben, térkép segítségével.
Az egyes régiók néprajzi leírása	Az adott, letelepedés utáni idõszak anyagi-szellemi kultúrájának leírása, neves személyiségei. A tanulók összegezzék a szlovákok migrációjának okait. Olvassanak ehhez megfelelõ forrásokat és irodalmat. Elemezzék a magyarországi jobbágytelepítések összes formáját, hasonlítsák össze a többi kisebbség betelepülési formáival. Készítsenek statisztikai kimutatást Magyarország nemzetiségi összetételérõl az 1850-es népszámlálás adatai alapján. A források alapján határozzák meg a telepítés és letelepülés alapformáit. A térképen kövessék a migráció irányait, sorolják fel a szlovák telepesek által betelepített régiókat, településeket. Ismerkedjenek meg a három nagyrégió	Források elemzése, történeti, néprajzi tanulmányok, portrék, tanulmányozása, bibliográfia készítése.

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	nyelvjárásával, rögzítsenek nyelvjárási szövegeket településükön. Készítsenek térképvázlatot a migrációról. A tanulók emeljék ki az egyes régiók jellegzetességeit, gyûjtsenek fotókat, dokumentumokat szlovák lakta vidékekrõl. Írjanak beszámolót saját településük nemzetiségtörténetérõl, családjuk történetérõl. Látogassanak meg tájházat, múzeumot, népi iparmûvészt stb. Tanuljanak meg jellegzetes népdalokat. Készítsenek „útikönyvet” településükrõl „szlovák szemmel”. Gyûjtsenek településükön jellegzetes szlovák neveket. Mutassák be környezetük jeles szlovák személyiségeit. Ismerkedjenek településük népi szokásaival.	
Helytörténet: szlovákok az én (választott) településemen	Az adott település helytörténetének feldolgozása. Az alapítók, betelepedõk származási helye, vallása, népnyelve, az alapítás jellege, története, az alapítók tipikus szlovák nevei, foglalkozása, anyagi kultúrája és szellemi kultúrája (szerszámok, népviseletek, kézmûves termékek, tipikus házak, népszokások, jeles napok, népköltészet stb. Az ifjúságot érintõ népszokások, szórakozás stb. Saját család, illetve más szlovák család családfájának kutatása. Turisztikai bedekker (útikönyv) elkészítése „szlovák Szemmel” (településrõl, vagy régióról).	Történeti, néprajzi tanulmányok bemutató elemzése.
Az etnikai területen kívül élõ szlovákok mûvelõdése, szellemi kultúrája	M. Markovitz, Tessedikek, Wallaszki P., A. Školka, M.Hamuljár szellemi alkotásai, gyakorlati tevékenysége. Az evangélikus poétizmus lényege.	A jeles személyiségek mûveinek tanulmányozása, gyakorlati tevékenységük ismertetése.
Az alföldi szlovákság gazdasági-társadalmi helyzete a forradalom elõtt, viszonya a forradalomhoz (1848/1849)	A parasztság differenciálódása, áttérés az intenzív mezõgazdálkodásra. Mezõvárosok kialakulása, örökváltság. Szlovákok részvétele a forradalomban. A forradalom emlékei szülõhelyemen, régiómban. Haán L. és Jancsovics I. munkássága, viszonya a forradalomhoz. Az adott idõszak nagy személyiségei: pl. D. Bocko, J. Kollár, Janko Krá¾ stb.	Források, történeti munkák elemzése, olvasása.
Szlovákok, mint szórvány nemzetiségi a dualizmus korában	Gazdasági változások – differenciáció – agrárproletariátus kialakulása, mozgalmai. Urbanizáció. Kivándorlás. Az alföldi szlovákok profesionális szervezõdései, olvasókörei, mûvelõdése, iskolái, amatõr színjátszás. Tudományos-felvilágosító irodalom, tankönyvek, egyházi kiadványok. A kor jeles képviselõi: pl. B. Tablic, K. Jesenský, K. Straka, S. Mokrý, St. Leška, D.	Kordokumentumok, sajtótermékek, tanulmányok ismerete.

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Bachát. A szlovák értelmiség tevékenysége Budapesten (Új iskola, Bobula hírlapkiadói tevékenysége, Pešbudínske vedomosti). Magyarosodás és magyarosítás, polgárosodás, magyarosító állami és egyházpolitika. Az asszimiláció gazdasági-társadalmi okai. Politikai irányzatok a XX. század elején (Áchim L. András, K. Hrdlièka stb.). Saját régiónk történelmi-társadalmi változásai, jellemzõi.	
Szlovákok a Horthy-rendszerben	A szlovákok létszáma a trianoni Magyarországon. Autonómia kísérletek, tervezetek a kisebbségi jogok érdekében (K. Hrdlièka, J. Kvasz). Iskolarendszer és mûvelõdés, erõszakos asszimiláció. Kalendáriumok, színjátszás, népi írók (J. Gerèi, J. Sekerka, Št. Hudák). A Szlovák Nemzeti Egység Párjának tevékenysége. Slovenská rodina, Evanjelický hlásnik. A Szlávok Antifasiszta Frontjának megalakulása, tevékenysége.	A magyarországi szlovákok népszámlálási adatai a Horthy rendszerben. Nemzetiségi és iskola-politika a Horthy rendszerben. A magyarországi szlovák kisebbség helyzetének összehasonlítása más országok kisebbségeivel.
Szlovákok Magyarországon 1945 után	A lakosságcsere mérlege. Az asszimiláció felgyorsulásának gazdasági-társadalmi-politikai okai. Az iskolák államosítása és ennek következményei. Az egyesületi élet megszûnése, az egyházak üldözése. A nemzetiségi iskolarendszer és mûvelõdés. A Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetségének tevékenysége. Az asszimiláció és a szövetkezetesítés, nagyipari fejlõdés, urbanizáció. Az egynyelvû oktatás megszüntetése. Kultúra, irodalom, publikációk.	A Kádár rendszer formalista nemzetiség politikája.
Szlovákok a mai Magyarországon	A népszámlálások adatai, a szlovákok becsült száma, szociális és korösszetétele. A Magyarországi Szlovákok Szövetsége és más országos hatáskörû társadalmi szerveztek. A nemzetiségi jogok az alkotmányban. Az 1993. évi törvény a nemzeti és etnikai kisebbségekrõl – kísérlet a kulturális autonómia megvalósítására. A civil szervezõdések szerepe, jelentõsége. Az oktatás és mûvelõdés lehetõségei Magyarországon. A mai szlovák tudományos élet, irodalom, kultúra, média helyzete. Kapcsolatok Szlovákiával és a határon túli szlovák közösséggel. Továbbélõ hagyományok: szlovák szokások, néphagyomány, szellemi és tárgyi kultúra a mai Magyarországon. Önkormányzati rendszer, szervek.	Cikkek, tanulmányok, irodalom, sajtó a magyarországi szlovákokról. A magyarországi szlovákok politikai-társadalmi-kulturális szervezõdései. A nemzeti és etnikai kisebbségekrõl szól törvény pozitív és negatív vonásai.

2. Néprajzi ismeretek

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A szlovák kisebbség tárgyi kultúrája, szokásai	A szlovák lakta települések szerkezete, típusai, lakóházak. Lakberendezési tárgyak, használati tárgyak a paraszti életmódban. Tipikus kézmûves mesterségek. Rokoni kapcsolatok, azok megnevezése.	Projektterv készítése tárgyi gyûjtésre, kiállításra és funkciójuk bemutatására.
A szlovák kisebbség szokásrendszere	A naptári év szokásai, a családi élet szokásai, népi gyógyászat, hiedelmek.	Projektterv készítése, szokások gyûjtésére.
A szlovák kisebbség népviselete	A férfi-nõi népviselet jellemzõi. A lakóhely népviseletének részletes ismerete.	Az ünnepi és hétköznapi viselet összehasonlítása, annak változásai.
Étkezési szokások	A szlovákok étkezési és fõzési kultúrája. A konyha bemutatása, ünnepi és hétköznapi konyha régen és ma.	Az ünnepek speciális szokásai.

3. Földrajzi ismeretek

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Az anyaország földrajzi leírása	Szlovákia földrajzi, településszerkezeti, gazdaság földrajzi adottságai. A magyarországi szlovákok származási területeinek bemutatása.	A magyarországi szlovákok település területeinek földrajzi adottságai és az életmód összefüggései.

4. Társadalmi ismeretek

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A szlovák kisebbség közösségi kapcsolatai, identitástudatának jellemzõi	A szlovák kisebbség identitástudatának jellemzõi, közösségi szervezõdései.	Az identitásvállalás megnyilvánulási formái.

5. A szlovák kisebbség nyelve

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A magyarországi szlovákok nyelvjárásai	A nyelvjárások jellemzése, elterjedtsége.	A nyelvjárások, a köznyelv és az irodalmi nyelv használatának területei, összefüggése a vallási hovatartozással.

6. A szlovák kisebbség épített környezetének ismerete

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A magyarországi szlovákság építészeti kultúrája	A szlovák kisebbségre jellemzõ lakókörnyezet.	Az épületek funkcionális és esztétikai jellemzõi.

7. A szlovák nemzetiség zene-, ének- és tánckultúrája

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A hazai szlovákok zene-, ének- és tánckultúrájának jellemzése	A szlovák lakta régiók zene-, ének- és tánckultúrájának áttekintése, összehasonlítása.	Énekes, zenés, táncos mûsorajánló projekt készítése.

8. Kisebbségpolitikai ismeretek

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A kisebbségpolitika jogi keretei	A kisebbségeket érintõ törvénykezés alakulása, hatása.	
A kisebbségi önkormányzatiság alapjai és gyakorlata	Egy adott település kisebbségi önkormányzatának mûködése.	A kisebbségi önkormányzati választási rendszer jellemzése.
A kisebbségi egyesületek szerepe az identitás megtartásában	A régió egyesületeinek, civil szervezõdéseinek programjai, mûködési elvei.	Az önkormányzatok és az egyesületek civil szervezõdések mûködési körének összevetése.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga középszinten és emelt szinten is írásbeli és szóbeli részbõl áll.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Emelt szinten:

Emelt szinten az írásbeli vizsgán a vizsgázó feladata egy 600-700 szavas esszé megírása.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Ezekkel összhangban ismeretek megszerzésének, válogatásának képességét, különbözõ jellegû információkból általános érvényû összefüggések megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz a négy kötelezõ ismeretcsoportból írott, képi, hangzó és elektronikus ismerethordozón lévõ aktuális problémákkal kapcsolatos forrásokat, amelyekkel kapcsolatban a jelölt ismeretei és képességei alapján összefüggõen kifejti az egyéni véleményét (három megadott címbõl választva).

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Középszinten:

Az írásbeli vizsga témája a tanulmányok alatt elkészített projekt bemutatása és értékelése irányított standard kérdések alapján.

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Értékelés

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. Amennyiben a jelölt a kritériumok mindegyikét figyelembe véve fogalmazta meg dolgozatás, úgy arra 60 pontot kaphat; az egyéni álláspont kifejtésére pedig 40 pont adható.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga két kötelezõ és egy választott részbõl áll.

Kötelezõ ismeretek:

1. Történeti ismeretek vagy kisebbségpolitikai ismeretek
2. Néprajzi ismeretek vagy a szlovák kisebbség nyelvével kapcsolatos ismeretek

Választható ismeretek:

A vizsgára történõ felkészülés utolsó évében egy terület – Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, A szlovák kisebbség nyelvével kapcsolatos ismeretek, Földrajzi ismeretek, Társadalmi ismeretek, A szlovák kisebbség kisebbség épített környezetének ismerete, A szlovák kisebbség ének-, zene- és tánckultúrájának ismerete – mélyebb megismerése, egy projekt elõzetes kidolgozása és annak bemutatása a szóbeli vizsgán.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc

A vizsgázó felelési ideje:

középszinten 15 perc
emelt szinten 20 perc

A felkészülés során írott anyagok, alapvetõ forrásgyûjtemények, CD-k és hangzó és képi anyagok, számítógép áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy elõre elkészített projekttervet mutat be a diák legfeljebb 5 percben (emelt szinten 10 perc). Ez után kétszer 5 perc áll rendelkezésére, hogy önállóan kifejtse választhatóan a történeti ismeretek vagy a kisebbségpolitikai ismeretek illetve a néprajzi ismeretek vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek közül kihúzott tételt. Mindegyik ismeretcsoportban 10 tételt kell adni (így tételcsoportonként 2×10 tételbõl húzhat a jelölt), mindegyik tételhez két különbözõ, de azonos tartalmú forrást kell hozzárendelni. Ügyelni kell arra, hogy a megadott tételek hasonló nehézségûek legyenek, és azokat a használható segédeszközökkel megközelítõen ugyanannyi idõ alatt lehessen megoldani.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül a projekttervre 30 pont, a másik két ismeretcsoportra 10-10 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következõ általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik**.**

A projektterv bemutatása – *összesen 30 pont*

– Tartalmi gazdagság	5 pont
– A felhasznált ismeretek logikus, áttekinthetõ csoportosítása	5 pont
– Szemléletesség az elõadásban	5 pont
– A projekt kapcsolódása a valóságos helyzetekhez	5 pont
– A projekt tárgyának önálló értelmezése	10 pont

Történeti vagy kisebbségpolitikai ismeretek és néprajzi vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek – *összesen 20 pont (kétszer 10 pont)*

– A rendelkezésre álló segédanyagokból történõ válogatás képessége	2 pont
– A szerzett információk világos és logikus csoportosításának képessége	2 pont
– Az elõadás szemléletessége, nyelvi megformáltsága	2 pont
– Egyéni tapasztalatok beépítése a feleletbe, saját vélemény megfogalmazása	4 pont

SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

1. Szövegértés

- A szöveg lényegének felismerése, megítélése
- A cél, a beszédszándékok, érvelések, különbözõ vélemények felismerése a szóbeli és írásbeli szövegfajtákban
- A szóbeli és írásbeli szövegekbõl nyert információk használata; kiválasztás, újrarendezés a téma és cél összefüggésében
- A különbözõ témájú és mûfajú szóbeli és írásbeli szövegfajták (pl. publicisztikai, ismeretterjesztõ, elektronikus sajtó, szépirodalomi stb.) gondolatmenetének követése, a szövegösszefüggések felismerése a kifejezés és a tartalom síkján
- A nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és önálló használata (pl. egynyelvû és kétnyelvû szótárak, lexikonok, szöveggyûjtemények, CD-ROM stb.)
- Kritikai, személyes állásfoglalás kialakítása az olvasott ill. hallott információk kapcsán
- Különbözõ témájú és mûfajú szóbeli és írásbeli szövegfajták összehasonlítása adott szempontrendszer alapján
- A szépirodalmi szöveg értelmezése és értékelése a mûfaj, a szerkezet, a stílus felismerése, megfogalmazása, kifejtése
- A különbözõ korokban és korszakokban született szépirodalmi mûvek/szövegek bemutatása, a korra és korszakra jellemzõ sajátos életérzések, életszemlélet, erkölcsi megfontolások láttatása
- Sajátos életformára, kulturális szokásokra utaló információk felismerése és megfogalmazása

2. Szövegalkotás szóban és írásban

- Kritikai, személyes hangvételû vélemény, állásfoglalás megfogalmazása és kifejtése a különbözõ témájú és mûfajú szóbeli és írásbeli szövegek kapcsán
- Különbözõ mûfajú és témájú önálló szövegek létrehozása (elbeszélés, leírás, jellemzés, értekezés, elõadás) szóban és írásban, a mûfaji és fogalmazástechnikai ismeretek alkalmazásával
- A szóbeli és írásbeli megnyilatkozás céljának és tárgyának megfelelõ stílusú közlés, a köznyelvi norma alkalmazása, megbízható helyesírás, rendezett, kultúrált íráskép
- Hivatalos jellegû írásmûvek (pl. levél, önéletrajz, pályázat) szerkezeti, tartalmi normáinak betartása, ill. alkalmazása
- Információátadás képessége (pl. felvilágosítás, tudósítás) a szituációnak megfelelõ formában
- Olvasott szövegekkel, szépirodalmi mûvekkel kapcsolatban érvek és ellenérvek összegyûjtése, megfogalmazása és kifejtése
- Változatos kommunikációs stratégiák alkalmazása a szlovák nyelv fonetikai, nyelvtani és nyelvhelyességi szabályainak betartásával
- Önellenõrzés és javítás képessége
- Képesség a kölcsönös megbecsülésen alapuló, a partner véleményét figyelembe vevõ kultúrált vitatkozásra
- Beszámoló olvasott ill. hallott szövegekrõl, lényeget kiemelõ, kulturált elõadásmód írásban és szóban

B) NYELVI ÉS IRODALMI ISMERETEK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

1. Nyelvi ismeretek

- A szlovák nyelv rendszerének és szabályainak ismerete, megbízható, korrekt alkalmazásuk szóban és írásban
- Tájékozottság a szlovák nyelv eredetérõl, a szlovák irodalmi nyelv kialakulásáról, a szlovák nyelv helyérõl a világ nyelvei között, a rokon nyelvekrõl
- Tájékozottság a szlovák nyelvjárásokról, ideértve a hazai szlovák nyelvjárásokat is

- A szó jelentéstani és stilisztikai árnyalatainak megbízható ismerete ill. az ismeretek alkalmazása a legfrekventáltabb szókincs tekintetében
- Jártasság a szlovák nyelv leíró nyelvtanában (hangtan, alaktan, mondattan), az összefüggések felismerése
- A szlovák nyelvtani terminológia ismerete és használata

2. Irodalmi ismeretek

- A megismert irodalomelméleti fogalmak megbízható, korrekt használata, a szépirodalom eszköztárának fogalmi ismerete
- Kronológiai ismeretek, egy adott mû korba, korszakba helyezése
- A szlovák irodalom egyes alkotásainak világirodalmi ill. szlovák-magyar kontextusba helyezése
- Adott életmûvek bemutatása az elsajátított ismeretek alapján, az életút jelentõs tényei, kapcsolatok az egyes mûvek között
- Annak felismerése, megértése, bemutatása, hogyan hordozza és fejezi ki a szlovák irodalom a különbözõ korok és emberek tapasztalatait, élményeit, gondolatait, társadalmi-erkölcsi megfontolásait
- Szépirodalmi alkotások adott szempontok alapján történõ értelmezése, elemzése, bemutatása

C) TARTALMI RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

EMELT SZINT ÉS KÖZÉPSZINT

Az emelt és középszinten a témakörök lényegében nem különböznek egymástól, de különbözõ a témák megközelítési módja. Míg az emelt szint a megközelítési mód általános, elvont és összetett, addig a középszinten a megközelítési mód személyes, konkrét és egyszerûbb.

Az emelt szint a magasabb nyelvi készségek mellett a nyelvhasználati képességek biztonságát feltételezi a nyelvi, irodalmi ismeretek befogadásában és interpretálásában.

1. Szlovák nyelv és kommunikáció

1.1. Ismeretek a nyelvrõl

ISMERETEK	KÖVETELMÉNYEK
A szlovák nyelv hangtana	– Tagolt, tiszta kiejtés, helyes intonáció, korrekt hanglejtés – Ismerje fel és tudatosan kerülje a magyar interferencia hatását (a, h-ch, ejtése, a hangok hosszúsága – A hanghasonulás és neutralizálás szabályainak ismerete, korrekt betartása
Morfológia	– Ismerje és használja a szlovák nyelvtan fontos terminusait – Rendelkezzen alapos ismeretekkel a szlovák ragozható és nem ragozható szófajok tárgykörében és szóbeli, valamint írásbeli megnyilatkozásaiban megbízhatóan alkalmazza is azokat – Ismerje és megbízhatóan használja a szlovák helyesírás és központozás szabályait – Ismerje és tudatosan használja a magyar nyelvtõl eltérõ igevonzatokat a frekventáltabb szókincs tekintetében
Mondattan	– Ismerje fel a mondatrészeket – Ismerje fel a tagmondatok mondatrészszerepét – Tudjon különbözõ kötõszók segítségével helyesen összetett mondatokat képezni – Tudja a mondatszerkezeteket különbözõ módon transzformálni
A szlovák nyelv szókincse	– Ismerje és használja helyesen a szlovák szóképzés szabályait, tudja ezeket saját nyelvhasználatában sokrétûen alkalmazni – Tudjon fogalmakat körülírni és definiálni – Legyen képes gyakorlottan használni az egy- és kétnyelvû, valamint a helyesírási, szinonima és frazeológiai szótárakat – Ismerje fel a szövegekben a többjelentésû, rokon- és ellentétes értelmû

ISMERETEK	KÖVETELMÉNYEK
	szavakat, a jelentések közötti különbségeket és saját nyelvhasználatában alkalmazza ezeket helyesen – Ismerje fel a frazeologizmusokat a beszélt és írott nyelvben és értse jelentésüket és felhasználási lehetõségeiket
A szlovák nyelv története	– Ismerje a szlovák irodalmi nyelv kialakulásának fõbb állomásait – Legyen tájékozott a szlovákok által használt irodalmi nyelvekrõl – Legyen tájékozott a szlovák nyelv három fõ nyelvjárási csoportjáról, ideértve a hazai szlovák nyelvjárásokat is, néhány jellegzetesség felsorolásával – Helyezze el a szlovák nyelvet a világ nyelvei és a rokonnyelvek között

1.2. Kommunikáció/nyelvhasználat

ISMERETEK	KÖVETELMÉNYEK
Szöveg/Stílus	– Morfológiai és szintaktikai ismeretei alkalmazásával nyelvhasználata legyen helyes, stílusa választékos – Rendelkezzen alapvetõ stilisztikai ismeretekkel, tudja ezeket saját nyelvhasználatában szóban és írásban helyesen használni – Ismerje fel és nyelvhasználata során helyesen alkalmazza a szlovák nyelvben elõforduló idegen eredetû szavakat – Ismerje fel az írott és a beszélt nyelv közötti különbséget, törekedjen saját írásbeli és szóbeli nyelvhasználatát ennek megfelelõen alakítani – Ismerje fel a szövegekben a nyelvjárásokból származó kifejezéseket, legyen tisztában azok stilisztikai értékével – Ismerje fel a szövegkörnyezet okozta jelentéskülönbségeket – Értse a szlovák nyelvben elõforduló módosítószók jelentését és hatását, törekedjen azok helyes használatára – Ismerje fel a függõ beszéd különbözõ kifejezõdési formáit és ezek funkcióját, tudja ezeket bizonyos helyzetekben önállóan használni – Értse és törekedjen az igék modális jelentésének helyes használatára a szituációnak és a beszédszándéknak megfelelõen (pl. feltételezés, távolságtartás, bizonytalanság, bizonyosság) – Ismerje és saját nyelvhasználatában helyesen alkalmazza a szlovák nyelv különbözõ udvariassági kifejezéseit a szituációnak és a beszédszándéknak megfelelõen – Legyen képes beszélgetést kezdeményezni, abba bekapcsolódni a kulturált társalgási normák betartásával

1.3 Témakörök

A szlovák nyelv írásbeli és szóbeli vizsgáin elõforduló szövegek és az ezeken alapuló kommunikáció a következõ témakörök valamelyikéhez hozzárendelhetõk:

Emberi kapcsolatok
Életmód
Iskola és mûvelõdés
Természet és környezet
A mûvészetek világa
Gyökereink
Jövõképek
Utazás, turizmus
A mindennapok világa
Szabadidõ és sport

1.4 Fogalmak

– Hláskoslovie: hlásky; znelé, neznelé, zvuèné spoluhlásky, samohlásky, slabikotvorné spoluhlásky, slabikotvorné spoluhlásky, dvojhlásky, slabika, dåžka slabiky, rytmický zákon

– Ohybné slovné druhy:

slovesá, èinnostné a stavové slovesá, predmetové, bezpredmetové slovesá, plnovýznamové a pomocné slovesá, zvratné slovesá, slovesný vid, slovesné tvary: prítomník, rozkazovací spôsob, prechodník, èinné príèastie minulé, trpné príèastie,
slovesný èas: prítomný, minulý, budúci èas;
spôsob: oznamovací, podmieòovací; slovesná väzba

podstatné mená:
konkrétne,, abstraktné podstatné mená skloòovanie podstatných mien, vzory podstatných mien, pád, èíslo podstatných mien

prídavné mená
skloòovanie prídavných mien, skloòovacie vzory prídavných mien, akostné a privlastòovacie prídavné mená,
stupòovanie prídavných mien: pozitív, komparatív, superlatív

zámená
skloòovanie zámen, druhy zámen: osobné, privlastòovacie, ukazovacie, opytovacie, vymedzovacie a neurèité zámená

èíslovky:
skloòovanie èísloviek, základné, radové, druhové, násobné èíslovky, zlomky

– Neohybné slovné druhy

príslovky, príslovky miesta, èasu, spôsobu, príèiny, miery, stupòovanie prísloviek

predložky, prvotné a druhotné predložky

spojky, priraïovacie a podraïovacie spojky

èastice

– Skladba druhy viet podľa obsahu: oznamovacie, opytovacie, žiadacie a zvolacie vety, kladné a záporné vety, gramatické usporiadanie vety; sklady: urèovací sklad, prisudzovací sklad, priraïovací sklad; spájanie vetných èlenov do skladu: zhoda, väzba, primkýnanie
vetné èleny: hlavné vetné èleny: podmet, prísudok, rozvíjacie vetné èleny: predmet, prívlastok, doplnok, príslovkové urèenie

– Vývin slovnej zásoby

neologizmy, archaizmy, cudzie slová

– Slovenské náreèia

Tri veľké skupiny slovenských náreèí, slovenské náreèia v Maïarsku

1.5 Szlovák irodalom követelvények

– Szerzõk, mûvek

Proglas
Moravsko – panónske legendy (részletek)
Ján Kollár: Slávy dcera (részletek)
Ján Hollý: Svätopluk (részletek)
Ľudovít Štúr: Rozžehnání
Reè na uhorskom sneme 21. dec. 1847
Andrej Sládkoviè: Marína (részletek)
Detvan (részletek)
Nehaòte ľud môj
Janko Kráľ: Orol vták
Krajinská pieseò

Jarná pieseò
Zakliata panna vo Váhu a divný Janko
Kvet,
Ján Botto: Žltá ¾alia
Margita a Besná
Smr• Jánošíkova (részletek)
Lucijný stolèek
Svetozár Hurban Vajanský: Na Bašnárovom kopci,
Od Silvestra do Troch krá¾ov
Pavol Országh – Hviezdoslav:
Priadka
K ¾udu
Krvavé sonety (részletek)
Hánjnikova žena (részletek
Martin Kukuèín: Rysavá jalovica,
Keï báèik z Chocho¾ova umrie
Mladé letá
Dom v stráni
Jozef Gregor-Tajovský:
Do konca, Maco Mlieè, Mamka Pôstková, Horký chlieb
Božena Slanèíková-Timrava:
Tapákovci
Hrdinovia
Ivan Krasko: Šelest hory
Topole
Vesper dominicae
Život
Otcova ro¾a
Ivan Gall: Szabadon választott 3-4 vers
Ján Smrek: Neslýchané
Triumf
Báseò o krásnej matke
Básnik a žena
Emil Boleslav Lukáè: Taedium urbis
Pokoj zemi tejto
Veèná parabola
Rudolf Dilong: Màtvej matke
Veèerná modlitba
Zem pod nebom
Ján Hrušovský: Muž s protézou
Prípad poruèíka Seeborna, Dolorosa
Janko Jesenský: Slneèný kúpe¾, Pani Rafiková,
Demokrati (részletek
Jozef Cíger – Hronský: Jozef Mak
Milo Urban: Za Vyšným mlynom
Živý biè
Margita Figuli: Tri gaštanové kone
František Švantner: Malka
Dominik Tatarka: Démon súhlasu (részletek)
Panna zázraènica (részletek)
Kohútik v agónii
Milan Rúfus: Chryzantémy
Tažká hodina
List jednej žene

Magyarországi szlovák szerzõk és mûveik
(szabadon választott versek, elbeszélések)

A felsorolás további szabadon választott szerzõkkel és mûvekkel bõvülhet, ezek azonban csak a szóbeli vizsga irodalmi tételsorában szerepelhetnek.

1.5.1 Korszakok

Ószláv hagyományok a szlovák irodalomban, a középkor irodalma, a humanizmus és a reneszánsz, a szlovák barokk irodalom, a felvilágosodás irodalma, a szlovák klasszicizmus, romantika; a Štúr iskola költészete, a realista próza, a modern irodalom: szimbolizmus, neoszimbolizmus, vitalizmus, a 20-as, 30-as évek prózairodalma, a naturizmus, a háború utáni idõszak

- A korszakok fõbb jellemzõinek ismerete
- Ábrázolási módok jellemzõinek felismerése a szépirodalmi mûvekben

1.5.2 Témák, motívumok

Különbözõ korokban keletkezett hasonló témájú és motívumú mûvek összehasonlítása (pl. hazaszeretet, szerelem, faluábrázolás, életérzések stb.)

1.5.3 Mûfajok

A különbözõ korokban keletkezett azonos mûfajú alkotások közös és eltérõ jegyeinek összevetése (pl. ballada, elbeszélés)

Az epika, líra, dráma formai jegyeinek felismerése és a mûveknek ezen jegyek alapján történõ megkülönböztetése

1.5.4 Fogalmak

literárna kommunikácia
faktickos• a fikcia v texte
jazyková štruktúra textu
estetická funkcia textu
tragickos•, komickos•
téma, dej, dejová línia
monológ, dialóg
rozprávaè, postava
kompozícia, konflikt
metafora, prirovnanie, epiteton, personifikácia, metonymia,
synekdocha, hyperbola, aliterácia
symbol
rým, rytmus, refrén, verš
literárne druhy
lyrické, epické, dramatické žánre
sonet, elégia, epigram, balada,
pieseò, ¾udová pieseò
lyrizovaná próza/naturizmus
epos, historická pieseò, legenda,
anekdota, rozprávka, poves•, novela,
poviedka, román
dráma

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

EMELT SZINTÛ VIZSGA

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsga részletes követelményekre épül. A vizsga céljával és a követelményekkel összhangban az írásbeli vizsga szövegek megértését, illetve létrehozását, megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl négy szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladatból a vizsgázó egyet választ.

A szövegértési feladat megoldására 60 percet, a szövegalkotási feladat elkészítésére 180 percet fordíthat a vizsgázó. Szlovák nyelv és irodalomból a szövegértési feladat közép- illetve emelt szinten különbözik egymástól, a szövegalkotási feladatok mindkét szinten megegyeznek, csak értékelésük, pontozásuk különbözik.

A feladatsor jellemzõi

Szövegértési feladat

A szövegértési feladat szövege általában 450-700 szó terjedelmû esszé, ismeretterjesztõ céllal írott tanulmány, publicisztikai mû egésze vagy része. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott válasz rövid szöveges kifejtése, esetenként a megadott válaszvariációk közötti döntés, illetve a szövegben található bizonyos szavak, kifejezések más szavakkal, kifejezésekkel történõ körülírása, helyettesítése.

A szövegértést vizsgáló kérdések – az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi jellemzõinek megfelelõen – a következõkre irányulhatnak:

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont azonosítására
- a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzõire
- a cím és a szöveg egészének viszonyára
- a szöveg egészének jelentésére, jelentésrétegeire
- a szerzõi álláspontra
- a szövegben található bizonyos kifejezések magyarázatára

Feladat lehet továbbá

- önálló álláspont megfogalmazása
- a szöveg, illetve a szöveg bizonyos részeinek (bekezdés) összegzése, tömörítése

A feladat megoldásához szótár nem használható!

Szövegalkotási feladat

A vizsgázó négy, eltérõ típusú és témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A választott feladat megoldásának terjedelme maximum 4-5 oldal. A feladatok a következõk:

- Egy irodalmi mû (pl. vers, rövidebb prózai alkotás) adott szempontú értelmezõ bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontját
- Két, esetenként három szöveg (szépirodalmi mû) adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a szövegek összehasonlításának kiemelt szempontjait
- Érvelés megfogalmazása valamely aktuális jelenséggel kapcsolatban. A feladat alapjául szolgálhat pl. szöveg, publicisztikai mû, de egy rövid, találó idézet is. Feladat lehet az adott problémával összefüggésben, valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása.
- A magyarországi szlovák kisebb kisebbség történetét, létét, szokásait érintõ kérdés esszészerû feldolgozása, állásfoglalás megfogalmazása. A feladat alapjául szolgálhat irodalmi mû (pl. vers, vagy versrészlet), illetve sajtóból vett szöveg, szövegrész.
- A szövegalkotási feladathoz irodalmi szöveggyûjtemény, valamint egy-és kétnyelvû szótár használható**.**

Értékelés

Szövegértési feladat

A szövegértési feladatsor megoldásával mindkét szinten 30 pont érhetõ el. A szaktanár az értékelési útmutató alapján végzi a feladat értékelését. Az értékelési útmutató közli a szövegértési feladatok lehetséges választartományát, az elvárható válasz pontértékét, illetve az esetlegesen adható részpontszámokat. A szövegértési feladat értékelésekor a nyelvhelyességi hibák figyelmen kívül hagyandók. Az értékelést végzõ szaktanár ennek alapján az egyes feladatokra adott pontszámokat, majd a szövegértési feladatsor megoldásával elért összpontszámot feltünteti a dolgozaton.

Szövegalkotási feladat

A vizsgázó által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár az értékelési útmutató alapján minõsíti. Az értékelési útmutató tartalmazza a fogalmazások értékelésének a témától független általános kritériumait. Az értékelési útmutatóban közölt kritériumok és pontszámjavaslatok figyelembe vételével a szaktanár által megállapított pontszám minõsíti a vizsgázó dolgozatának felépítését, szerkezetét, valamint tartalmi és nyelvi minõségét.

A fogalmazási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 70 pontot érhet el a vizsgázó, melynek megoszlása a következõ: a fogalmazás tartalmi minõsége 25 pont, szerkezete, felépítése, stílusa 20 pont, nyelvi minõsége 25 pont. Az értékelõ tanár a dolgozat végén feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi szerkezeti, illetve nyelvi minõségének pontszámát.

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok:

A tartalmi kifejtés minõségének kritériumai:
- a megadott, illetve választott mû alapos ismerete, kultúrtörténeti összefüggések megteremtése
- a téma megértése, a szövegalapú feladatokban a szövegre vonatkoztatás helyénvalósága
- nyelvi és irodalmi mûveltség, tájékozottság, problémaérzékenység
- tárgyszerûség
- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás
- lényegkiemelés, rendszerezõ képesség
- tájékozottság, fogékonyság a társadalmi problémák iránt, kulturált gondolkodásmód
- az érvelés minõsége, az állítások igazolása, bizonyítása

A szerkesztés, felépítés, stílus kritériumai:
- a feladatban megjelölt mûfaj elemeinek való megfelelés
- a mondanivaló egysége, szerkezeti arányosság
- tagolás
- gördülékeny, szabatos, a feladatnak megfelelõ stílus
- az adott terjedelem megtartása

A szöveg nyelvi minõségének értékelésében alkalmazott kritériumok:

Az értékelõ tanár a szövegalkotási feladat megoldásában fellelhetõ hibákat aláhúzza, majd az alábbiakban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó nyelvi hibáinak összpontszámát:

Hibapontok adhatók:

1. Helyesírási hiba (y-i, lágyjel, e-ä, o-ô, l-ł, r-à, mássalhangzó hasonulás)
½ pont
2. Grammatikai hiba (helytelen ragozás, nyelvtani nem, igeidõ, folyamatos-befejezett ige, igevonzat, visszaható ige, elöljárószó, kötõszó)
1 pont
3. Szóhasználati hiba (helytelenül használt kifejezés, szórendi hiba)
½ pont
4. Központozási hiba
¼ pont

A dolgozat végén a javító tanár kiszámítja a hibaszázalékot:

$$\text{hibaszázalék} = \text{hibaszám} \times 100/\text{szószám}$$

Nyelvi minõség – elérhetõ pontszám: 25 pont

EMELT SZINT:

Pontozás

Pontszám	**Hibaszázalék**
25 pont	0,0% - 0,70%
24 pont	0,71% - 1,30%
23 pont	1,31% - 2,00%

Pontszám	Hibaszázalék
22 pont	2,01% - 2,60%
21 pont	2,61% - 3,20%
20 pont	3,21% - 3,80%
19 pont	3,81% - 4,40%
18 pont	4,41% - 5,00%
17 pont	5,01% - 5,60%
16 pont	5,61% - 6,20%
15 pont	6,21% - 6,70%
14 pont	6,71% - 7,20%
13 pont	7,21% - 7,70%
12 pont	7,71% - 8,20%
11 pont	8,21% - 8,60%
10 pont	8,61% - 9,10%
9 pont	9,11% - 9,60%
8 pont	9,61% - 10,10%
7 pont	10,11% - 10,50%
6 pont	10,51% - 11,00%
5 pont	11,01% - 11,40%
4 pont	11,41% - 11,80%
3 pont	11,81% - 12,20%
2 pont	12,21% - 12,60%
1 pont	12,61% - 13,00%
0 pont	13,01% -

Az írásbeli dolgozat összpontszámának kialakítása:

Részteljesítmény	Szövegértés	Szövegalkotás
Elérhetõ pontszám	30 pont	70 pont Tartalom: 25 pont Szerkezet, stílus: 20 pont Nyelvi minõség: 25 pont

SZÓBELI VIZSGA

A nemzetiségi szlovák nyelv és irodalom emelt szintû szóbeli vizsgája külsõ vizsgabizottság elõtt történik.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 20–25 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyûjtemény kötet, vagy a feladatok megjelölésével összefüggõ más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi tételt fejt ki a diák. A tételsor 20–24 nyelvi és 20–24 irodalmi tételbõl áll. A tételsor összeállításához a részletes követelmények nemzetiségi szlovák nyelv és irodalom témáit kell figyelembe venni.

A tételek jellemzõi, összeállításuk

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitûzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetõleg hasonló nehézségûek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetõsége legyen a megadott idõkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi tételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a tanuló milyen mértékben és milyen minõségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20-24 tételt jelöl ki. Minden tétel kb. 250–300 szó terjedelmû szövegbõl és a hozzá-kapcsolódó 2-3 feladatból áll. (szómagyarázat, szinonima –autonima, nyelvi transzformáció stb.) A nyelvi tételek 25%-a a magyarországi szlovákok nyelvével, szokásaival, hagyományaival, szokásaival stb. kapcsolatos szövegeket tartalmazzon.

A vizsga menete

- A vizsgázó a felkészülési idõ után felolvassa a kihúzott szöveget.
  Ennél a feladatnál a kiejtést, intonációt, és beszédtempót értékeljük.
- A vizsgázó önállóan összefoglalja a felolvasott szöveg tartalmát
- A vizsgázó kötetlen beszélgetést folytat a szaktanárral a szöveg által felvetett témáról
- A vizsgázó önállóan megoldja a szöveghez kapcsolódó lexikai, illetve nyelvi feladatokat

Irodalmi tételsor

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20–24 témakört jelöl ki. Minden témakörhöz két tétel tartozik, amelyek közül a vizsgázó egyet választ. A tételt a nemzetiségi szlovák nyelv és irodalom részletes követelményeiben felsorolt mû, vagy mûrészlethez kapcsolódó feladatok alapján kell a vizsgázónak önállóan kifejtenie. A vizsgáztató tanár a tétellel kapcsolatos kiegészítõ kérdéseket tehet fel.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A szlovák nyelvi és irodalmi tétel kifejtését a szaktanár együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegzõ pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következõ általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik:

A nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Nyelvi kompetenciák – Kiejtés (hangsúly, intonáció, megfelelõ beszédtempó) – Nyelvhelyesség (a szabályok alkalmazása) – Beszédkészség (gazdag szókincs, a szituációknak megfelelõ nyelvi eszközök, gyors reagálás, kezdeményezõképesség)	5 pont 10 pont 10 pont Összesen: 25 pont
– Irodalmi ismeretek – Nyelvtani feladatok megoldása a nyelvi szöveghez kapcsolódóan	15 pont 10 pont Összesen: 25 pont

A vizsgateljesítmény összpontszámának kialakítása

Az egyes vizsgarészekbõl elért teljesítmény összeadódik, így az írásbeli és szóbeli vizsgán összesen 150 pont szerezhetõ az alábbiak szerint:

Az írásbeli és a szóbeli vizsga értékelése	Pontszám
Szövegértési feladat	30 pont
Szövegalkotási feladat	70 pont
Nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtése	50 pont
	Összesen: 150 pont

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. A vizsga céljával és a követelményekkel összhangban az írásbeli vizsga szövegek megértését, illetve egy szöveg önálló megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl négy szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladatból a vizsgázó egyet választ.

A szövegértési feladat megoldására 60 percet, a szövegalkotási feladat elkészítésére 180 percet fordíthat a vizsgázó. Szlovák nyelv és irodalomból a szövegértési feladat közép- illetve emelt szinten különbözik egymástól, a szövegalkotási feladatok mindkét szinten megegyeznek, csak értékelésük, pontozásuk különbözik.

A feladatsor jellemzõi

Szövegértési feladat

A szövegértési feladat szövege általában 450–600 szó terjedelmû esszé, ismeretterjesztõ céllal írott tanulmány, publicisztikai mû egésze vagy része. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott választ rövid szöveges kifejtése, esetenként a megadott válaszvariációk közötti döntés, illetve a szövegben található bizonyos szavak, kifejezések más szavakkal, kifejezésekkel történõ körülírása, helyettesítése.

A szövegértés vizsgáló kérdések irányulhatnak

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont azonosítására,
- a cím és a szöveg egészének viszonyára,
- a szerzõi álláspontra,
- a szövegben található bizonyos kifejezések magyarázatára.

A feladat megoldásához szótár nem használható.

Szövegalkotási feladat

A vizsgázó négy, eltérõ típusú és témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A választott feladat megoldásának terjedelme maximum 4-5 oldal. A feladatok a következõk:

- Egy irodalmi mû (pl. vers, rövidebb prózai alkotás) adott szempontú értelmezõ bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontját
- Két, esetenként három szöveg (szépirodalmi mû) adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a szövegek összehasonlításának kiemelt szempontjait
- Érvelés megfogalmazása valamely aktuális jelenséggel kapcsolatban. A feladat alapjául szolgálhat pl. szöveg, publicisztikai mû, de egy rövid, találó idézet is. Feladat lehet az adott problémával összefüggésben, valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása.
- A magyarországi szlovák kisebbség történetét, létét, szokásait érintõ kérdés esszészerû feldolgozása, állásfoglalás megfogalmazása. A feladat alapjául szolgálhat irodalmi mû (pl. vers, vagy versrészlet) illetve sajtóból vett szöveg, szövegrész.
- A szövegalkotási feladathoz irodalmi szöveggyûjtemény, valamint egy- és kétnyelvû szótár használható.

Értékelés

Szövegértési feladat

A szövegértési feladatsor megoldásával mindkét szinten 30 pont érhetõ el. A szaktanár az értékelési útmutató alapján végzi a feladat értékelését. Az értékelési útmutató közli a szövegértési feladatok lehetséges választartományát, az elvárható válasz pontértékét, illetve az esetlegesen adható részpontszámokat. A szövegértési feladat értékelésekor a nyelvhelyességi hibák figyelmen kívül hagyandók. Az értékelést végzõ szaktanár ennek alapján az egyes feladatokra adott pontszámokat, majd a szövegértési feladatsor megoldásával elért összpontszámot feltünteti a dolgozaton.

Szövegalkotási feladat

A vizsgázó által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár az értékelési útmutató alapján minõsíti. Az értékelési útmutató tartalmazza a fogalmazások értékelésének a témától független általános kritériumait. Az értékelési útmutatóban közölt kritériumok és pontszámjavaslatok figyelembe vételével a szaktanár által megállapított pontszám minõsíti a vizsgázó dolgozatának felépítését, szerkezetét, valamint tartalmi és nyelvi minõségét.

A fogalmazási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 70 pontot érhet el a vizsgázó, melynek megoszlása a következõ: a fogalmazás tartalmi minõsége 25 pont, szerkezete, felépítése, stílusa 20 pont, nyelvi minõsége 25 pont. Az értékelõ tanár a dolgozat végén feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi szerkezeti, illetve nyelvi minõségének pontszámát.

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok

A tartalmi kifejtés minõségének kritériumai:
- a megadott, illetve választott mû alapos ismerete, kultúrtörténeti összefüggések megteremtése
- a téma megértése, szövegalapú feladatokban a szövegre vonatkoztatás helyénvalósága
- nyelvi és irodalmi mûveltség, tájékozottság, problémaérzékenység
- tárgyszerûség
- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás
- lényegkiemelés, rendszerezõ képesség
- tájékozottság, fogékonyság a társadalmi problémák iránt, kulturált gondolkodásmód
- az érvelés minõsége, az állítások bizonyítása

A szerkesztés, felépítés, stílus kritériumai:
- a feladatban megjelölt mûfaj elemeinek való megfelelés
- a mondanivaló egysége, szerkezeti arányosság
- tagolás
- gördülékeny, szabatos, a feladatnak megfelelõ stílus
- az adott terjedelem megtartása

A szöveg nyelvi minõségének értékelésében alkalmazott kritériumok

Az értékelõ tanár a szövegalkotási feladat megoldásában felleletõ hibákat aláhúzza, majd az alábbiakban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó nyelvi hibáinak összpontszámát:

Hibapontok adhatók:

1. Helyesírási hiba (y-i, lágyjel, e-ä, o-ô, l-¾ r-à, mássalhangzó hasonulás)
½ pont
2. Grammatikai hiba (helytelen ragozás, nyelvtani nem, igeidõ, folyamatos – befejezett ige, igevonzat, visszaható ige, elöljárószó, kötõszó)
1 pont
3. Szóhasználati hiba (helytelenül használt kifejezés, szórendi hiba)
½ pont
4. Központozási hiba
¼ pont

A dolgozat végén a javító tanár kiszámítja a hibaszázalékot:

$$\text{hibaszázalék} = \text{hibaszám} \times 100/\text{szószám}$$

Középszint – elérhetõ pontszám: 25

PONTSZÁM	HIBASZÁZALÉK
25 pont	0,0% - 0,8 %
24 pont	0,81% - 1,6 %
23 pont	1,61% - 2,4%
22 pont	2,41% - 3,20%
21 pont	3,21% - 3,90%
20 pont	3,91% - 4,60%
19 pont	4,61% - 5,30%
18 pont	5,31% - 6,00%
17 pont	6,01% - 6,70%
16 pont	6,71% - 7,40%
15 pont	7,41% - 8,10%
14 pont	8,11% - 8,70%
13 pont	8,71% - 9,30%
12 pont	9,31% - 9,90%
11 pont	9,91% - 10,50%
10 pont	10,51% - 11,00%
9 pont	11,01% - 11,50%
8 pont	11,51% - 12,00%
7 pont	12,01% - 12,50%
6 pont	12,51% - 13,00%
5 pont	13,01% - 13,40%
4 pont	13,41% - 13,80%
3 pont	13,81% - 14,20%
2 pont	14,21% - 14,60%
1 pont	14,61% - 15,00%
0 pont	15,01% -

Az írásbeli dolgozat összpontszámának kialakítása:

Részteljesítmény	**Szövegértés**	**Szövegalkotás**
Elérhetõ pontszám	30 pont	70 pont Tartalom: 25 pont Szerkezet, stílus: 20 pont Nyelvi minõség: 25 pont

SZÓBELI VIZSGA

A nemzetiségi szlovák nyelv és irodalom középszintû szóbeli vizsgája belsõ, iskolai vizsga. A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 10–15 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyûjtemény, mû, vagy a feladatokkal összefüggõ más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi tételt fejt ki a diák. A tételsor 20-24 nyelvi és 20-24 irodalmi tételbõl áll. A tételsor összeállításáért a szaktanár felelõs. A tételsor összeállításához a részletes követelmények nemzetiségi szlovák nyelv és irodalom témaköreit kell figyelembe venni.

A közép és emelt szintû szóbeli vizsga abban különbözik egymástól, hogy a nyelvi tételsorban szereplõ szövegek középszinten egyszerûbbek és rövidebbek, emelt szinten viszont magasabb nyelvtudást igényelnek.

A tételek jellemzõi, összeállításuk

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitûzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetõleg hasonló nehézségûek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetõsége legyen a megadott idõkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi tételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a tanuló milyen mértékben és milyen minõségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20-24 tételt jelöl ki. Minden tétel kb. 200 – 250 szó terjedelmû szövegbõl és a hozzákapcsolódó 2-3 feladatból áll. (szómagyarázat, szinonima – autonima, nyelvi transzformáció stb.) A nyelvi tételek 25%-a a magyarországi szlovákok nyelvével, szokásaival, hagyományaival, szokásaival stb. kapcsolatos szövegeket tartalmazzon.

A vizsga menete:

- A vizsgázó a felkészülési idõ után felolvassa a kihúzott szöveget. Ennél a feladatnál a kiejtést, intonációt, és beszédtempót értékeljük.
- A vizsgázó önállóan összefoglalja a felolvasott szöveg tartalmát.
- A vizsgázó kötetlen beszélgetést folytat a szaktanárral a szöveg által felvetett témáról.
- A vizsgázó önállóan megoldja a szöveghez kapcsolódó lexikai, illetve nyelvi feladatokat.

Irodalmi tételsor

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20–24 témakört jelöl ki. Minden témakörhöz két tétel tartozik, amelyek közül a vizsgázó egyet választ.

A tételt a nemzetiségi szlovák nyelv és irodalom részletes követelményeiben felsorolt mû, vagy mûrészlethez kapcsolódó feladatok alapján kell a vizsgázónak önállóan kifejtenie. A vizsgáztató tanár a tétellel kapcsolatos kiegészítõ kérdéseket tehet fel.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A szlovák nyelvi és irodalmi tétel kifejtését a szaktanár együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegzõ pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következõ általános értékelés kritériumok alkalmazásával történik:

A nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Nyelvi kompetenciák – Kiejtés (hangsúly, intonáció, megfelelõ beszédtempó) – Nyelvhelyesség (a szabályok alkalmazása) – Beszédkészség (gazdag szókincs, a szituációknak megfelelõ nyelvi eszközök, gyors reagálás, kezdeményezõképesség)	 5 pont 10 pont 10 pont Összesen: 25 pont
– Irodalmi ismeretek – Nyelvtani feladatok megoldása a nyelvi szöveghez kapcsolódóan	15 pont 10 pont Összesen: 25 pont

A vizsgateljesítmény összpontszámának kialakítása

Az egyes vizsgarészekbõl elért teljesítmény összeadódik, így az írásbeli és szóbeli vizsgán összesen 150 pont szerezhetõ az alábbiak szerint:

Az írásbeli és a szóbeli vizsga értékelése	Pontszám
Szövegértési feladat Szövegalkotási feladat Nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtése	30 pont 70 pont 50 pont Összesen: 150 pont

PODROBNÉ POŽIADAVKY MATURITNEJ SKÚŠKY

ZO SLOVENSKEJ VZDELANOSTI

OPIS SKÚŠKY

Formy skúšky: písomná a ústna skúška na strednom stupni
písomná a ústna skúška na vyššom stupni

Jazyk skúšky: slovenský

Všeobecné ciele maturitnej skúšky zo slovenskej vzdelanosti

V požiadavkách maturitnej skúšky zo slovenskej vzdelanosti sú zdôraznené dva základné ciele:

Prvým základným cieľom maturitnej skúšky je zistiť, nakoľko si študenti osvojili poznatky, základné fakty interdisciplinárneho maturitného predmetu. Ide o poznatky z dejín, národopisu, zemepisu, jazykovedy, dialektológie, architektúry, sociológie, literárnej histórie, hudby slovenského národa a slovenskej národnej menšiny v Maďarsku, respektíve základné poznatky z politológie.

Skúška je zameraná na zistenie toho, nakoľko si maturanti osvojili základné otázky a problémy slovenskej menšiny v Maďarsku a nakoľko sú schopní interpretovať ich a orientovať sa v nich.

Na druhej strane základnou požiadavkou maturitnej skúšky je zistenie toho, do akej miery sú maturanti schopní osvojený obsah učiva sformulovať do všeobecnej formy, respektíve či na nadhodené otázky a problémy sú schopní uviesť konkrétne príklady, fakty a podložiť ich argumentmi.

Dva stupne maturitnej skúšky:

Skúška stredného stupňa: je zameraná na skúšanie poznatkov, faktov - najmä pojmov. Okrem požadovania základných poznatkov, je zameraná aj na zistenie toho, nakoľko maturanti pochopili otázky a problémy ktoré určujú minulosti a prítomnosti slovenskej menšiny v Maďarsku, jej hmotnú a duchovnú kultúru, jej spoločensko-politické postavenie.

Na skúške stredného stupňa treba zistiť, či sú maturanti schopní vysvetliť a sformulovať tieto otázky aj vo všeobecnej forme. Základnou požiadavkou je, aby na skúškach boli hodnotené kompetencie študentov. (Schopnosť analyzovať pramene, tvorba analógií, spoznávanie kauzálnych vzťahov, zákonitostí.)

Maturanti majú byť zbehlí v komunikácii, zruční v základných postupoch osvojovania si informácií, v systematizácii a v usudzovaní.

Skúška vyššieho stupňa: má všeobecnejší charakter. Je zameraná predovšetkým na hodnotenie zručností, schopností a poznatkov tých maturantov, ktorí chcú pokračovať v štúdiu na vysokých školách.

Na skúške vyššieho stupňa sa od maturantov vyžadujú zložitejšie kompetencie. Maturanti majú byť zbehlí v používaní zložitejších postupov a metód získavania vedomostí. Majú byť samostatnejší v kompetenciách, pri výbere tém, hľadísk analýzy a systematizácie, pri aplikácii usudzovaní a vyjadrovaní sa.

Kompetencie skúšok stredného a vyššieho stupňa sa zhodujú.

Rozdiel je v konkrétnosti, respektíve abstraktnosti prístupu k danej téme, zložitosti odpovede a v miere jej samostatnosti.

A) KOMPETENCIE

- Narábanie s prameňmi, analýza dokumentov (hmotných, písomných, obrázkových, elektronických) týkajúcich sa dejín slovenského národa a slovenskej národnosti
- v Maďarsku.
- Nastolenie historických, národnostno-politických problémov na základe štúdia prameňov. Spoznanie kauzálnych vzťahov, objavenie zákonitostí, načrtnutie analógie medzi minulosťou a prítomnosťou.
- Poznávanie múzeí, národopisných zbierok, historických pamiatok, pamätníkov, zbieranie informácií, systematizácia faktov, ich analýza. Na základe nahromadených faktov, prostredníctvom ich analýzy načrtnutie každodenného života a sviatkov slovenskej menšiny.
- Poznávanie hmotného a duchovného národopisného dedičstva. Použitie poznatkov pri názornom predstavení, opise regiónov obývaných Slovákmi.

- Odhalenie súvislostí zemepisného, prírodného prostredia, životných pomerov, životného spôsobu a kultúry, interpretácia ich vzájomných súvislostí.
- Analýza máp, zbieranie historických, ekonomických, štatistických demografických údajov, grafov, grafikonov, ich analýza, komparácia v súvislosti s danou osadou, javom, procesom alebo udalosťou. Komplexný opis procesov.
- Štúdium publicistickej literatúry, žánrov, sociologických prieskumov. Ich použitie pri interpretácii vzťahu jednotlivca a kolektívu.
- Zostavenie interview k skúmaniu rôznych foriem menšinovej identity.
- Porovnávanie zaužívaných nárečí, hovorového jazyka a spisovnej slovenčiny. Identifikácia rozdielov na konkrétnych textoch.
- Interpretácia nárečového textu.
- Porovnávanie, typológia Slovákmi obývaných osád, funkcionálny opis architektonického dedičstva Slovákov v Maďarsku.
- Charakteristika, krátky súhrn hudobnej a tanečnej kultúry, spevov slovenskej menšiny. Porovnanie s maďarskou hudobnou a tanečnou kultúrou. Zdôraznenie miestnych a regionálnych zvláštností.
- Poznanie, analýza národnostného zákona a predpisov, určujúcich rámce národnostnej politiky. Napísanie štúdií o praktickom uplatňovaní právnych predpisov.
- Napísanie štúdie o fungovaní menšinovej samosprávy a spoločenskej organizácie resp. spolku.
- Prehľad národnostno-politickej legislatívy, jej dopad na národnostno-politickú prax minulých desaťročí.
- Zostavenie projektov. Napr. na tému dejiny rodiny, miestneho kolektívu slovenskej menšiny, resp. z hociktorej témy, týkajúcej sa hmotného a duchovného dedičstva slovenskej menšiny. (Napr. Zostavenie „sprievodcu" danou osadou, slovenskými očami.)

B) POŽIADAVKY NA OBSAH UČIVA

1. Historické vedomosti

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Etnogenéza Slovanov, počiatky ich spoločenského vývinu	Geografický opis pravlasti Slovanov. Hospodárska činnosť spoločnosti, materiálna a duchovná kultúra, životný spôsob a náboženstvo Slovanov. Indoeurópska jazyková skupina. Slovania a sťahovanie národov. Príčiny sťahovania sa Slovanov, proces ich etnickej a jazykovej diferenciácie, vznik troch skupín slovanských jazykov.	Rozbor písomných prameňov, štúdium archeologických nálezov. Porovnanie materiálnej a duchovnej kultúry Slovanov s inými kultúrami (napr. s kultúrou ugrofínskych národov. Porovnanie roľníckych a kočovníckych kultúr. Rekonštrukcia rozmiestnenia Slovanov z topografického a chronologického hľadiska.
Slovania v Karpatskej kotline (V–IX. storočie)	Príchod slovanských kmeňov do Karpatskej kotliny, smery príchodu. Slovansko-avarská symbióza. Zmeny spoločenskej organizácie. Založenie prvého nadkmeňového vojensko-politického útvaru, kmeňového zväzu: Samova ríša (623–658) Charakteristika kmeňového zväzu, jeho teritoriálny rozsah a význam.	Karpatská kotlina pred príchodom Slovanov. Písomné a archeologické pramene o usadení sa Slovanov, o ich ekonomických a politických pomeroch. Mocenské pomery v Strednej a Východnej Európe na hraniciach franskej a bulharskej záujmovej sféry.
Prvý protofeudálny štát západných Slovanov (IX. storočie)	Víťazstvo Karola Veľkého nad Avarmi. Vznik slovanských kniežacích centier na hraniciach Franskej a Bulharskej ríše: vznik moravského kniežatstva pod vedením Mojmíra. Vznik nitrianskeho kniežatstva pod vedením Pribinu. Prijatie kresťanstva. Pokus kniežaťa Rastislava o vyváženie franského vplyvu. Pokus o vybudovanie nezávislej kniežacej moci, o vytvorenie	Interpretácia pojmu Megale Morabia (Porfyrogenetos). Prehľad prameňov a odbornej literatúry o Veľkej Morave. Vzťahy podunajských Slovienov s Franskou ríšou. Staroslovienský jazyk. Príznačné znaky azbuky a súdobej literatúry. Cyrilova a Metodova životná dráha.

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
	samostatnej cirkevnej provincie a písomnosti. Misijná činnosť Cyrila a Metóda, založenie samostatného biskupstva a arcibiskupstva. Uznanie starosloviencčiny, ako liturgického jazyka, vytvorenie hlaholiky. Ich literárna a prekladateľská činnosť vnútorné a vonkajšie príčiny pádu Rastislava.	Proglas
Veľkomoravská ríša za Svätopluka (870–894)	Nástup kniežaťa Svätopluka. Návrat k latinskej civilizácii, vzrast franského vplyvu. Boj o nezávislosť, vazalský vzťah k Frankom, teritoriálny vzrast. Vnútorné a vonkajšie príčiny zániku Veľkej Moravy.	Polemika o rozsahu Veľkomoravskej ríše, o jej charaktere (kmeňová spoločnosť, feudálna spoločnosť) a etnicite obyvateľstva. Význam veľkomoravskej tradície v slovenskej národnej ideológii. Interpretácia maďarskej povesti o bielom koňovi.
Slováci v stredovekom Uhorskom kráľovstve (X–XIV. storočie)	Príchod Maďarov do Karpatskej kotliny. Spoločnosť a životný spôsob Maďarov. Sloviensko–maďarská akulturácia, včlenenie sa Slovienov do Uhorského kráľovstva. Vplyv slovienskej civilizácie na feudálny uhorský štát. (ekonomické styky, cirkev a štátna, verejná správa, toponymiá) Vznik slovenského jazyka. Etnické pomery v Severnom Uhorsku. Valašská a nemecká kolonizácia. Stredoveké mestá a ich etnické zloženie. Kolektívne etnické prejavy Slovákov. Spoločenská štruktúra slovenského etnika. Význam slovenského meštianskeho elementu. Otázka slovenskej šľachty. Pojem stavovského národa. Etnikum a stavovský národ.	Strategický význam nitrianskeho údelného kniežatstva v rámci Uhorského kráľovstva. Údelné kniežatstvo a Matúš Čák v dielach obrodencov 18. storočia a v dielach romantických autorov a historikov 19. storočia. Rozbor písomných prameňov, Nomonímiá Sclavus, Sclavus nitriensis, pomenovania Slovenka, Slovák, Slováky. Kráľovské privilégiá pre mestá. Opátstva na Zbore a v Hronskom Beňadiku, biskupstvo v Nitre, ich význam. Porovnanie
Slováci na prahu novoveku	Uhorsko v období zrelého feudalizmu, v Habsburskej ríši. Vplyv husitov na slovenský ľud, význam českého jazyka v náboženstve a kultúre. Slovakizovaná biblická čeština. Vplyv reformácie na Slovákov. Konfesionálne zloženie slovenského etnika. Nárečia. Vplyv protireformácie na slovenskú kultúru.	Vznik protestantských cirkví, zakladanie škôl a kníhtlačiarní. Významné evanjelické osobnosti obdobia. Nástup protireformácie, inštitúcie, katolícke osobnosti doby.
Osvietenstvo a slovenské národné obrodenie (XVIII.stor.-zač. XIX.stor.)	Uhorsko v dobe osvietenstva. Ideový odkaz a pojem osvietenstva. Nové poňatie koncepcie národa. Apológie slovenského národa. Vplyv zákonov z rokov 1791–92, 1830, 1834, 1840. na formujúci sa slovenský národ. Otázka spisovného jazyka. Významné osobnosti osvietenstva a národného obrodenia, ich praktická činnosť.	Koncepcia národa evanjelickej a katolíckej inteligencie. Dielo A. Bernoláka. Význam a diela Jána Kollára a P. J. Šafárika.

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Revolúcia 1848/49	Ekonomika a spoločnosť v Uhorsku v prvej polovici XIX. storočia. Činnosť, ciele Štúrovej školy. Koncepcia, ponímanie národa. Žiadosti slovenského národa. Odlišné črty slovenského národného programu a maďarských programov. Príčiny a dôsledky konfliktov medzi Maďarmi a národnosťami. Memorandum slovenského národa.	Významné osobnosti obdobia, ich činnosť a diela. Porovnanie Mikulášskych žiadostí s Memorandom slovenského národa.
Slovenský národ v období dualizmu	Vyrovnanie a národnostný zákon (1868). Slovenské politické smery v 60.-70. rokoch XIX. storočia. Národnostná politika v období dualizmu. Modernizácia, vysťahovalectvo. Politická pasivita na konci XIX. storočia. Aktivizácia politického života začiatkom XX. storočia. Zbližovanie sa českej a slovenskej politickej elity, ich politické programy. Plán vytvorenia československého štátu 28.okt.1918. Vyhlásenie Československej republiky 31. október 1918 Turčiansky Svätý Martin: Martinská deklarácia	Program Starej a Novej školy. Publicistika a literárne diela. Asimilácia v zrkadle prameňov. Asimilácia a urbanizácia. Slovenská národná strana, Hlasisti, Ľudová strana, Sociálnodemokratická strana. Politický profil a spoločenská báza strán. Politický profil Štefánika a Hodžu.
Slovensko v Československej republike	Ekonomický, spoločenský politický vývin na Slovensku v r. 1920–1929. Ústava z roku 1920. Otázky vzťahov medzi Čechmi a Slovákmi. Národnostná politika. Československá republika, ako demokratický štát V tieni nacizmu. Hospodárska kríza a jej dôsledky. Boj za autonómiu Slovenska. Politika maďarských strán na Slovensku. Príčiny a dôsledky I. viedenskej arbitráže. Charakteristika tzv. Slovenského štátu (Tisovho režimu) Slovenské národné povstanie	Občianske a demokratické črty prvej republiky. Nedostatky národnostnej politiky. Korene čechoslovakizmu. Autonomistický program A. Hlinku. Totalitárne črty slovenského štátu za J. Tisu.
Slovensko po II. svetovej vojne	Košický vládny program. Závislosť Československa od ZSSR. Obnovenie centralizovaného Československa Deportácie. Československo-maďarská dohoda a výmene obyvateľstva (1946). Reslovakizácia. Dvojpólovitosť politického života 1948: februárový komunistický prevrat. Pražská jar, pokusy o reformy v 60. rokoch. Intervencia armád Varšavskej zmluvy. Roky Husákovskej, konsolidácie „Zamatová revolúcia" Vyhlásenie samostatnej zvrchovanej Slovenskej republiky. Rola Maďarska v procese rozkladu socializmu v Strednej a Východnej Európe. Slováci vo svete.	Analýza Košického vládneho programu. Benešove dekréty, zásada kolektívnej viny. Analýza Košického vládneho programu. Ciele výmeny obyvateľstva. Propaganda, metódy výmeny. Jej dôsledky.

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Slovenská migrácia a kolonizácia v XVII–XVIII. storočí	Príčiny vnútornej migrácie v Uhorsku (turecká expanzia, stavovské povstanie, koncentrácia uhorskej šľachty na severe, stúpajúce dane, nevýhodné zemepisné a ekonomické podmienky, majerové hospodárene, druhé nevoľníctvo, kríza baníctva a remesla, baroková protireformácia). Geograficko-hospodársky a demografický opis území, oslobodených spod tureckej nadvlády.	Opis regiónov, do ktorých smerovala migrácia Slovákov z geografického a ekonomického hľadiska. Kollonichov plán.
Formy, smery a etapy migrácie Slovákov	Úteky poddaných, cirkevná a zemepanská kolonizácia ako hlavné formy kolonizácie. Tri hlavné etapy kolonizácie: 1690–1711, 1711–1740, 1740–1780. Primárna a sekundárna kolonizácia. Priemyselná kolonizácia (huty) v 18. a 19. storočí. Osadnícke zmluvy Vznik troch veľkých jazykových ostrovov – Zadunajsko – Dolná zem – Severovýchodné Maďarsko Slováci v Pešť-Budíne (resp. v Budapešti).	Analýza osadníckych zmlúv. Charakteristika nárečí, podoby hovorového jazyka.
Slováci v novej domovine	Typy znovuzaložených a založených osád. Opis nového geograficko-ekonomického prostredia. Komplexný opis jednotlivých regiónov, obývaných Slovákmi. – Slováci v Zadunajsku (Bakony, Gerecse, Píliš) – Slováci v peštiansko-novohradskej oblasti Slováci v Budapešti – Slováci na Dolnej zemi (vrátane Miške, Malý Kereš a Nireďháza) – Slováci v severovýchodnom Maďarsku (Matra, Bukové hory, Zemplínske hory) Hlavné princípy typologizácie: pôvod osadníkov, nárečie, konfesia, životný spôsob, zamestnanie. Typy osád (dediny v horách, kopcoch, dolnozemská dedina, agrárne mestečko, sálaše, priemyselná osada atď.)	Rekonštrukcia migrácie v priestore a čase pomocou mapy
Opis regiónov z národopisného hľadiska	Opis hmotnej a duchovnej kultúry osád a regiónov. Významné osobnosti regiónov. Študenti majú zhrnúť príčiny migrácie. Majú k tomu čítať pramene a patričnú literatúru. Majú analyzovať všetky formy kolonizácie poddaných v Uhorsku porovnať ich s kolonizáciou iných národností. Majú zhotoviť štatistický prehľad o národnostnom zložení Uhorska podľa údajov sčítania ľudu z r. 1850. Na základe prameňov majú určiť základné formy kolonizácie a typy vzniknutých osád.	Rozbor prameňov historických štúdií zostavenie bibliografie.

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
	Na mape majú sledovať smery migrácie a opísať regióny a osady, založené Slovákmi. Majú sa oboznámiť s nárečím troch veľkých regiónov, mali by nahrať nárečové texty z vlastnej osady. Majú zhotoviť mapku o migrácii. Majú vyzdvihnúť príznačné črty regiónov, majú zbierať fotky, dokumenty. Žiaci majú napísať referát z dejín národnosti, vlastnej rodiny. Majú navštíviť pamiatkové domy, múzea, národopisné a iné zbierky. Majú sa naučiť typické ľudové piesne. Majú zhotoviť „sprievodcu" po vlastnej osade „slovenskými očami". Majú zbierať slovenské mená vo svojej osade. Majú predstaviť významné osobnosti. Majú sa oboznámiť s ľudovými zvykmi svojej domoviny.	
Miestna história: Slováci v mojej osade	Spracovanie miestnej histórie danej osady. Pôvod zakladajúcich predkov, ich náboženstvo, nárečie, forma založenia, typické mená, zamestnania zakladateľov ich hmotná a duchovná kultúra (nástroje, kroje remeselnícke výrobky, typické domy, ľudové zvyky, týkajúce sa mládeže, zábava. Genealógia vlastnej rodiny.	
Vzdelávanie a duchovná kultúra Slovákov, žijúcich mimo etnického územia	M. Markovitz, Tešedíkovci, P. Vlaský, A. Školka, M. Hamaljar ich duchovný odkaz, diela a praktická činnosť	Štúdium diel významných osobností referát v ich praktickej činnosti
Spoločensko-ekonomické postavenie dolnozemských Slovákov pred revolúciou a ich postoj k revolúcii v r. 1848/49.	Diferenciácia roľníctva, prechod na intenzívne poľnohospodárstvo. Vznik agrárnych mestečiek, večitý výkup. Účasť Slovákov v revolúcii. Pamiatky revolúcie v mojom rodisku. Činnosť a dielo Ľ. Haána a Št. Jančoviča, vzťah k revolúcii. Veľké osobnosti doby: D. Bocko, J. Kollár, J. Kráľ atď.	Rozbor, čítanie prameňov a pôvodných prác, štúdií.
Slováci, ako sporadická národnosť v období dualizmu	Hospodárske zmeny – vznik agrárneho proletariátu, roľnícke hnutia. Urbanizácia, emigrácia. Profesionálne združenia a čitateľské krúžky dolnozemských Slovákov. Vzdelávanie, školy, divadelníctvo. Odborno-náučná literatúra, učebnice cirkevná literatúra. Významné osobnosti doby: B. Tablic, K. Jesenský, K. Straka, S. Mokrý, Št. Leška, D. Bachat. Činnosť slovenskej inteligencie v Budapešti (Nová škola, Bobuľa vydavateľská činnosť – Peštbudínske vedomosti). Maďarizácia a pomaďarčovanie sa vznik novodobého meštianstva (občianskej spoločnosti), maďarizačná štátna a cirkevná politika.	Poznanie dobových dokumentov, tlače.

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
	Ekonomicko-spoločenské príčiny maďarizácie. Politické smery na začiatku XX. storočia (Ondrej L. Áchim, K. Hrdlička). Zmeny spoločnosti a ekonomiky v mojom regióne.	
Slováci v horthyovskom režime	Počet Slovákov v potrianonskom Maďarsku. Pokusy o autonómiu v záujme uplatnenia národnostných práv (K. Hrdlička, J. Kvasz). Školstvo a vzdelávanie. Násilná asimilácia. Kalendáre, divadelníctvo, ľudoví písmami (J.Gerči, J. Sekerka, Št. Hudák). Činnosť Strany slovenskej jednoty. Slovenská rodina, Evanjelický hlásnik. Založenie Antifašistického frontu Slovanov a jeho činnosť.	Výsledky sčítania obyvateľstva v horthyovskom Maďarsku. Školská a národnostná politika. Porovnanie postavenia Slovákov v Maďarsku s národnosťami iných krajín.
Slováci v Maďarsku po roku 1945.	Bilancia výmeny obyvateľstva. Hospodárske, spoločenské a politické príčiny zrýchlenia asimilácie. Zoštátnenie škôl a jeho dôsledky. Zánik spolkového života, potláčanie cirkevného života. Školský systém a vzdelávanie. Činnosť DZSM. Kolektivizácia, vznik veľkopriemyslu a ich vplyv na národnosť. Urbanizácia. Zrušenie jednojazyčného školstva. Kultúra, literatúra, publikácie.	Formalizmus v národnostnej politike Kádárovho režimu.
Slováci v dnešnom Maďarsku	Údaje zo sčítania ľudu, odhad počtu Slovákov, ich vekové a sociálne zloženie. Zväz Slovákov v Maďarsku a iné spoločenské organizácie. Národnostné práva v Ústave MR. Zákon o národných a etnických menšinách z r. 1943 – pokus o vybudovanie kultúrnej a menšinovej autonómie. Úloha a význam spolkov a združení. Možnosti štúdia a vzdelávania sa. Vedecký život, literatúra, kultúra, média. Vzťahy so Slovenskom a slovenskými komunitami v zahraničí. Prežívajúce tradície v Maďarsku: slovenské zvyky, tradície, hmotná a duchovná kultúra v dnešnom Maďarsku. Systém menšinových samospráv a ich orgány.	Články, štúdie, literatúra o Slovákoch v Maďarsku. Politické, spoločenské profesionálne spolky a združenia. Rozbor Zákona o národných a etnických menšinách: klady a nedostatky.

2. Vedomosti z národopisu

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Materiálna kultúra, zvyky slovenskej menšiny	Štruktúra, typy Slovákmi obývaných osád, typy domov. Nábytok, úžitkové predmety v roľníckej domácnosti. Typické remeslá Rodinné a príbuzenské vzťahy, ich pomenovania.	Projekt na zbieranie národopisného materiálu výstava a prezentácia, opis jeho funkcie.

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Zvykoslovie, obyčaje slovenskej menšiny. Kroje slovenskej menšiny	Kalendárne obyčaje, rodinné zvyky, ľudové liečenie, povery.	Projekt na zbieranie zvykov a obyčají. Porovnanie všedného a sviatočného oblečenia. Zmeny v kultúre obliekania.
Gastronómia	Slovenská kuchyňa, kultúra stravovania Slovákov. Opis kuchyne, jedál. Gastronómia všedných a sviatočných dní. Jedlá v minulosti a dnes.	Špeciálna kuchyňa v sviatočné dni.

3. Zemepisné poznatky

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Zemepisné poznatky	Geografický opis materskej krajiny. Opis regiónov, z ktorých Slováci v Maďarsku pochádzali.	Zemepisné danosti, prírodné a hospodárske danosti Slovákmi obývaných regiónov. Zemepisného súvislosť prostredia a životného spôsobu.

4. Vedomosti o spoločnosti

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Systém spoločenských vzťahov a stykov slovenskej menšiny. Charakteristika jej povedomia, identity	Príznačné črty identity slovenskej menšiny, spoločenské organizácie, základné komunity.	Formy prejavu povedomia.

5. Jazyk slovenskej menšiny

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Nárečia Slovákov v Maďarsku	Charakteristika nárečí, ich lokalizácia.	Používanie nárečí, hovorového a spisovného jazyka. Jazyk a konfesia.

6. Vedomosti o architektúre slovenskej menšiny

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Dedičstvo slovenskej menšiny v architektúre	Architektúra, príznačná pre slovenskú menšinu	Charakteristika staviteľstva z funkcionálneho a estetického hľadiska

7. Hudba, tanec a spev v kultúre Slovákov v Maďarsku

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Charakteristika hudby, tancov a spevov Slovákov v Maďarsku	Prehľad spevov, hudobnej a tanečnej kultúry regiónov, jej porovnávanie	Zhotovenie projektu k hudobným, tanečným, kultúrnym akciám a koncertom.

8. Vedomosti o národnostnej politike

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Právne rámce národnostnej politiky	Proces vznikania národnostnej legislatívy, jej dôsledky.	
Základy a prax činnosti samospráv	Pôsobenie menšinovej samosprávy danej lokality.	Charakteristika menšinového volebného systému
Úloha menšinových spolkov v zachovaní slovenskej identity	Programy, zásady fungovania spoločenských organizácií a spolkov daného regiónu.	Porovnanie okruhu pôsobnosti menšinových samospráv a spoločenských organizácií.

II. OPIS SKÚŠKY

Skúška sa na strednom aj na vyššom stupni skladá z písomnej a ústnej časti.

PÍSOMNÁ SKÚŠKA

Obsahová štruktúra

Vyšší stupeň:

Formou písomnej skúšky na vyššom stupni je napísanie eseje s obsahom 600-700 slov.

Písomná skúška je založená na podrobných požiadavkách maturitnej skúšky. V súlade s nimi sa vyžaduje sformulovanie nadobudnutých poznatkov, schopnosť výberu materiálu a rozpoznanie všeobecne platných súvislostí medzi informáciami rôzneho druhu. Písomná skúška teda obsahuje písomné, obrazové, zvukové elektronické zdroje spojené s aktuálnymi problémami zo štyroch povinných skupín poznatkov, s ktorými skúšajúci na základe vlastných znalostí a schopností súvislo vyjadrí svoju mienku (vyberá si z troch udaných tém).

Na riešenie úlohy je k dispozícii 180 minút.

Stredný stupeň:

Formou skúšky stredného stupňa je prezentácia a hodnotenie projektu vypracovaného počas školského roku, a to na základe štandardných a riadených otázok.

Na riešenie úlohy je k dispozícii 180 minút.

Hodnotenie

Na celú písomnú prácu možno udeliť maximálne 100 bodov. Ak boli pri vypracovaní zohľadnené všetky potrebné kritériá, možno na túto časť práce získať 60 bodov. Za vyjadrenie vlastného stanoviska, názoru môže maturant získať 40 bodov.

ÚSTNA SKÚŠKA

Ústna skúška sa skladá z dvoch povinných a jednej voliteľnej časti.

Povinne predpísané vedomosti:

1. Historické vedomosti alebo vedomosti z národnostnej politiky
2. Národopisné vedomosti alebo vedomosti o jazyku slovenskej menšiny

Voliteľné vedomosti:

Spracovanie jednej oblasti z posledného roku prípravy na skúšku – Historické vedomosti, Vedomosti o národnostnej politike, Vedomosti z národopisu, Vedomosti o jazyku slovenskej menšiny, Zemepisné vedomosti, Vedomosti o spoločnosti, Vedomosti o architektúre slovenskej menšiny, Vedomosti o hudbe, tanci a speve v kultúre Slovákov v Maďarsku – jej hlbšie spoznanie, vypracovanie projektu a jeho prezentácia na ústnej skúške.

Čas na prípravu k ústnej skúške: 30 minút

Dĺžka skúšky:

Na strednom stupni 15 minút

Na vyššom stupni 20 minút

Maturanti k príprave na ústnu skúšku majú mať k dispozícii písomné materiály, základné zbierky, CD-platne, audiovizuálne kazety, knihy.

Štruktúra obsahu skúšky

Na ústnej skúške maturant prezentuje v priebehu školského roka vypracovaný písomný projekt v časovom rozsahu 5 minút (na vyššom stupni 10 minút). Potom disponuje dvakrát 5 minútami času, aby podal samostatnú odpoveď na otázky z tematického okruhu historické vedomosti alebo poznatky z národnostnej politiky respektíve z tematického okruhu národopisné vedomosti alebo vedomosti o jazyku slovenskej menšiny.

Z každého tematického okruhu treba vypísať 10 maturitných otázok. (maturanti si takto budú mať možnosť vytiahnuť v prípade oboch tematických okruhov z 2 x 10 otázok.)

Ku každej otázke treba priradiť dva rôzne pramene rovnakého obsahu. Treba dbať na to, aby otázky boli rovnako náročné, aby na ne bolo možné s pomocou použiteľných pomôcok odpovedať za rovnako dlhý čas.

Hodnotenie

Úspešný výkon na ústnej skúške možno hodnotiť 50 bodmi. V rámci toho možno dať na projekt 30 bodov a na odpovede z dvoch tematických okruhov po 10 bodov. Hodnotenie výkonu sa koná na základe nasledujúcich kritérií.

Prezentácia projektu – *celkovo 30 bodov*

– Obsahová pestrosť, rozmanitosť	5 bodov
– Logické, prehľadné triedenie použitých poznatkov	5 bodov
– Názornosť vo výklade	5 bodov
– Náväznosť projektu na reálne situácie	5 bodov
– Samostatná interpretácia predmetu projektu	10 bodov

Historické vedomosti alebo vedomosti z menšinovej politiky a národopisné vedomosti alebo vedomosti o jazyku menšiny – *celkovo 20 bodov (dvakrát 10 bodov)*

– Schopnosť výberu a narábanie s pomocným materiálom	2 body
– Schopnosť jednoznačného a logického triedenie získaných informácií	2 body
– Názornosť prednesu, jazyková formulácia	2 body
– Využitie vlastných skúseností, v odpovedi vyslovenie vlastného názoru	4 body

PODROBNÉ POŽIADAVKY MATURITNEJ SKÚŠKY ZO SLOVENSKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY

OPIS SKÚŠKY

I. PODROBNÉ POŽIADAVKY MATURITNEJ SKÚŠKY

A) KOMPETENCIE

STREDNÝ A VYŠŠÍ STUPEŇ

1. Porozumenie textu

– Spoznanie a posúdenie textu
– Rozpoznanie odlišných názorov, zdôvodnenie zámeru a cieľa pri ústnom aj písomnom texte
– Použitie z textu získaných informácií ich výber a znovuusporiadanie v súlade s danou témou a cieľom
– Sledovanie myšlienkových postupov a tematicky a žánrovo rôznorodých textoch (publicistika, vzdelávanie, elektronické noviny, krásna literatúra a pod.) a pochopenie súvislostí v obsahovej a výrazovej rovine
– Znalosť a samostatné použitie elektronických a tlačených informácií (napr. jedno a dvojjazyčné slovníky, lexikóny, zbierky, CD-ROM a pod.)
– Zaujatie vlastného, kritického stanoviska na základe prečítaných alebo vypočutých informácií
– Porovnanie tematicky a žánrovo rôznorodých textov, ústnych aj písaných, na základe daného hodnotiaceho kritéria
– Rozbor literárneho textu, rozpoznanie žánru, jeho štruktúry a literárneho štýlu
– Ukážka literárnych diel/textov z rôznych časových období s poukázaním na výstižnú dobrú charakteristiku života v citovej, mravnej a spoločenskej oblasti
– Rozpoznanie a štylizácia informácií, ktoré poukazujú na osobitosti životného štýlu a kultúrne zvyklosti

2. Tvorba textu v ústnej aj písomnej podobe

– Formulácia a vyjadrenie kritického, subjektívne ladeného názoru v súvislosti s ústnym či písaným textom rozličnej témy a žánru
– Samostatná tvorba žánrovo a tematicky rôznorodých textov (poviedka, opis, charakteristika, hodnotenie, prednáška) v ústnej aj písomnej podobe, využijúc poznatky štylistickej techniky a žánrov
– Informácia štylisticky vyhovujúca cieľu a predmetu ústneho a písomného prejavu, využívanie normy hovorového jazyka, zodpovedajúci pravopis, usporiadané a kultivované písmo
– Úradné texty (napr. list, životopis, dotazník, prihláška do konkurzu) a dodržanie ich obsahových noriem, resp. správne použitie
– Schopnosť podania informácie (napr. objasnenie, oznámenie) vo forme vyhovujúcej danej situácii
– Zozbieranie, skoncipovanie a rozvinutie argumentov a protiargumentov v súvislosti s prečítaným textom, literárnym dielom
– Vhodné použitie rozmanitých komunikačných stratégií pri dodržiavaní fonetických, gramatických a pravopisných noriem slovenského jazyka
– Schopnosť sebareflexie a opravy
– Schopnosť viesť kultúrny dialóg založený na vzájomnej úcte, berúc ohľad na názory partnera
– Referát, vyzdvihujúci podstatu prečítaného alebo počutého textu, kultivovaný písaný príp. ústny prejav

B) JAZYKOVÉ A LITERÁRNE SKÚSENOSTI, ZRUČNOSTI

STREDNÝ A VYŠŠÍ STUPEŇ

1. Jazykové schopnosti

– Spoľahlivé poznanie a korektné používanie systému a pravidiel slovenského jazyka v ústnej a písomnej forme

– Prehľad o pôvode slovenského jazyka, vývine spisovnej slovenčiny, postavení a jazykovej príbuznosti v rámci, svetových jazykov

– Prehľad o slovenských nárečiach, vrátane tunajších nárečí

– Poznanie resp. využitie poznatkov o významových a štylistických odtieňoch slov, s dôrazom na najfrekventovanejšiu slovnú zásobu

– Zbehlosť v gramatike slovenského jazyka (fonetika, morfológia, syntax), rozpoznanie súvislostí

– Poznanie a používanie slovenskej jazykovednej terminológie

2. Literárne poznatky

– Spoľahlivé a korektné používanie spoznaných literárnovedných termínov, poznanie pojmových prostriedkov krásnej literatúry

– Chronologické poznatky, zaradenie diela do daného obdobia

– Zaradenie jednotlivých diel slovenskej literatúry do svetového resp. slovensko-maďarského kontextu

– Predstavenie celoživotného diela na základe osvojených poznatkov, dôležitejšie fakty života, vzťahy medzi jednotlivými dielami

– Rozpoznanie, pochopenie a predstavenie toho, ako slovenská literatúra obsahuje a vyjadruje skúsenosti, zážitky, myšlienky a spoločenskú morálku ľudí rôznych období

– Pochopenie, rozbor a predstavenie literárneho diela na základe daného hľadiska

C) PODROBNÉ OBSAHOVÉ POŽIADAVKY

STREDNÝ A VYŠŠÍ STUPEŇ

Tematické okruhy stredného a vyššieho stupňa sa v podstate nelíšia, ale prístup k jednotlivým témam je rozdielny. Zatiaľ, čo na vyššom stupni je spôsob priblíženia témy všeobecný, komplexný a abstraktný, na strednom stupni ide o jednoduchší, konkrétny a subjektívny prístup.

Vyšší stupeň popri jazykových zručnostiach predpokladá istotu v používaní jazykových schopností pri prijímaní a interpretácii jazykových a literárnych znalostí.

Slovenský jazyk a komunikácia

1.1 Znalosti o jazyku

POZNATKY	POŽIADAVKY
Fonetika slovenského jazyka	– Artikulovaná, čistá výslovnosť, správna a korektná intonácia reči – Nech rozpozná a vedome obchádza vplyv maďarskej interferencie (výslovnosť a, e, h – ch a dĺžky samohlások) – Poznanie a dodržiavanie pravidiel znelostnej asimilácie, korektné dodržiavanie neutralizácie
Morfológia	– Nech pozná a používa dôležitejšie termíny slovenskej gramatiky – Nech má dôkladné poznatky o slovenských ohybných a neohybných slovných druhoch a nech ich vie spoľahlivo používať v ústnom aj písomnom prejave – Nech pozná a spoľahlivo používa pravopisné a interpunkčné pravidlá slovenského jazyka – Nech pozná a vedome používa slovesné väzby odlišujúce sa od maďarského jazyka, s ohľadom na frekventovanú slovnú zásobu

POZNATKY	POŽIADAVKY
Syntax	– Nech dokáže rozpoznať časti vety – Nech pozná úlohy vetných členov – Nech je schopný vytvárať pomocou vhodných spojok súvetia – Nech dokáže vhodnými spôsobmi transformovať vetné konštrukcie
Slovná zásoba	– Nech pozná a správne používa pravidlá tvorby slov v slovenčine a dokáže tieto znalosti mnohostranne využiť vo svojej reči – Nech je zbehlý v používaní jedno, dvojjazyčných a pravopisných slovníkov, ako aj synonymických a frazeologických slovníkov – Nech dokáže v texte rozoznať viacvýznamové, príbuzné a významovo protikladné slová, rozdiely medzi jednotlivými význammi a musí ich vedieť vhodne používať – Nech dokáže rozpoznať frazeologizmy v ústnom aj písanom jazyku, pozná ich význam a možnosti použitia
Dejiny slovenského jazyka	– Nech pozná najdôležitejšie etapy vývinu spisovnej slovenčiny – Nech je informovaný o Slovákmi používaných spisovných jazykoch – Nech má prehľad o troch hlavných nárečových skupinách slovenčiny vrátane tunajších slovenských nárečí, s vymenovaním ich niektorých osobitostí – Nech vie, do ktorej jazykovej rodiny a skupiny patrí slovenský jazyk

1.2 Komunikácia/použitie jazyka

POZNATKY	POŽIADAVKY
Text/Štýl	– Nech je jeho jazykový prejav správny a štylisticky vyberavý pri vhodnom využití morfologických a syntaktických poznatkov – Nech má základné poznatky zo štylistiky, nech ich vie vo svojom ústnom a písomnom jazykovom prejave vhodne používať – Nech pri používaní slovenského jazyka rozpozná a vhodne uplatňuje slová cudzieho pôvodu – Nech pozná rozdiel medzi písanou a ústnou formou jazyka a nech ich vie vhodne používať – Nech rozpozná v texte nárečové prvky a nech dokáže posúdiť ich štylistickú hodnotu – Nech rozpozná význam a vplyv slovenských častíc a dokáže ich používať – Nech rozpozná významové rozdiely v kontextoch – Nech dokáže rozpoznať rôzne vyjadrovacie formy a funkcie súvislej reči a vie ich používať – Nech chápe a pokúsi sa správne použiť modálny význam slovies s ohľadom na situáciu a zámer (napr. predpoklad, dodržanie odstupu, neistota, istota) – Nech pozná a správne používa zdvorilostné frázy slovenčiny s ohľadom na situáciu a zámer – Nech je schopný začať, zapojiť sa a viesť kultivovaný rozhovor s dodržiavaním noriem konverzácie

1.3 Tematické okruhy

Texty vyskytujúce sa na ústnej a písomnej maturitnej skúške zo slovenského jazyka a komunikácie postavené na týchto textoch, sú priradené k nasledovným tematickým okruhom:

Medziľudské vzťahy
Životospráva
Škola a vzdelávanie
Príroda a prostredie
Svet umenia
Naše korene
Pohľady do budúcnosti
Cestovanie, turistika
Každodenný život
Šport a voľný čas

1.4 Pojmy

– Hláskoslovie: hlásky; znelé, neznelé, zvučné spoluhlásky, samohlásky, slabikotvorné spoluhlásky, slabikotvorné spoluhlásky, dvojhlásky, slabika, dĺžka slabiky, rytmický zákon
– Ohybné slovné druhy:

slovesá, činnostné a stavové slovesá, predmetové, bezpredmetové slovesá, plnovýznamové a pomocné slovesá, zvratné slovesá, slovesný vid, slovesné tvary: prítomník, rozkazovací spôsob, prechodník, činné príčastie minulé, trpné príčastie,
slovesný čas: prítomný, minulý, budúci čas; spôsob: oznamovací, podmieňovací; slovesná väzba

podstatné mená:
konkrétne, abstraktné podstatné mená skloňovanie podstatných mien, vzory podstatných mien, pád, číslo podstatných mien

prídavné mená
skloňovanie prídavných mien, skloňovacie vzory prídavných mien, akostné a privlastňovacie prídavné mená, stupňovanie prídavných mien: pozitív, komparatív, superlatív

zámená
skloňovanie zámien, druhy zámien: osobné, privlastňovacie, ukazovacie, opytovacie, vymedzovacie a neurčité zámená

číslovky: skloňovanie číslovíek, základné, radové, druhové, násobné číslovky, zlomky

– Neohybné slovné druhy

príslovky, príslovky miesta, času, spôsobu, príčiny, miery, stupňovanie prísloviek

predložky, prvotné a druhotné predložky

spojky, priraďovacie a podraďovacie spojky

častice

– Skladba druhy viet podľa obsahu: oznamovacie, opytovacie, žiadacie a zvolacie vety, kladné a záporné vety, gramatické usporiadanie vety; sklady: určovací sklad, prisudzovací sklad, priraďovací sklad; spájanie

vetných členov do skladu: zhoda, väzba, primkýnanie
vetné členy: hlavné vetné členy: podmet, prísudok, rozvíjacie vetné členy: predmet, prívlastok, doplnok, príslovkové určenie

– Vývin slovnej zásoby
Neologizmy, archaizmy, cudzie slová

– Slovenské nárečia
Tri veľké skupiny slovenských nárečí, slovenské nárečia v Maďarsku

1.5 Požiadavky zo slovenskej literatúry

Autori, diela
Proglas
Moravsko – panónske legendy (úryvky)
Ján Kollár: Slávy dcera (úryvky)
Ján Hollý: Svätopluk (úryvky)
Ľudovít Štúr: Rozžehnání
Reč na uhorskom sneme 21. dec. 1847
Andrej Sládkovič: Marína (úryvky)
Detvan (úryvky)
Nehaňte ľud môj
Janko Kráľ: Orol vták
Krajinská pieseň
Jarná pieseň
Zakliata panna vo Váhu a divný Janko
Kvet
Ján Botto: Žltá ľalia
Margita a Besná
Smrť Jánošíkova (úryvky)
Lucijný stolček
Svetozár Hurban Vajanský: Na Bašnárovom kopci
Od Silvestra do Troch kráľov
Pavol Országh – Hviezdoslav:
Priadka
K ľudu
Krvavé sonety (úryvky)
Hájnikova žena (úryvky)
Martin Kukučín: Rysavá jalovica
Keď báčik z Chochoľova umrie
Mladé letá
Dom v stráni
Jozef Gregor-Tajovský:
Do konca, Maco Mlieč, Mamka Pôstková, Horký chlieb
Božena Slančíková-Timrava:
Ťapákovci
Hrdinovia
Ivan Krasko: Šelest hory
Topole
Vesper dominicae
Život
Otcova roľa
Ivan Gall:
Ján Smrek: Neslýchané
Triumf
Emil Boleslav Lukáč: Taedium urbis
Pokoj zemi tejto

Rudolf Dilong:
Ján Hrušovský: Muž s protézou
Janko Jesenský: Slnečný kúpeľ, Pani Rafiková
Demokrati (úryvky)
Jozef Cíger – Hronský: Jozef Mak
Milo Urban: Za Vyšným mlynom
Živý bič
Margita Figuli: Tri gaštanové kone
František Švantner: Malka
Dominik Tatarka: Démon súhlasu (úryvky)
Panna zázračnica (úryvky)
Milan Rúfus:

Diela slovenských autorov žijúcich v Maďarsku
(voľný výber básní a poviedok)

Vybrané diela sa môžu rozšíriť o slobodne zvolených autorov a ich tvorbu, môžu však byť zaradení iba v literárnych otázkach ústnej skúšky.

1.5.1 Obdobia: Staroslovienske tradície v slovenskej literatúre, literatúra stredoveku, baroková literatúra, osvietenská literatúra, slovenský klasicizmus, romantizmus, literatúra štúrovskej školy, symbolizmus, neosymbolizmus, vitalizmus, próza 20. a 30. rokov, naturizmus, povojnové obdobie.

– Poznanie hlavných charakteristických znakov daného obdobia
– Rozpoznanie metód zobrazovania v dielach krásnej literatúry

1.5.2 Témy, motívy: Porovnanie diel podobnej tematiky a motívov, ktoré vznikli v rozličných obdobiach (napr. láska k vlasti, láska, zobrazenie dediny, životné pocity, atď.)

1.5.3 Žánre: Porovnanie spoločných a odlišných prvkov v dielach rovnakého žánru vytvorených v rozličných obdobiach (napr. balada, poviedka).
Rozpoznanie formálnych prvkov epiky, lyriky a drámy a rozlíšenie diel na tomto základe.

1.5.4 Pojmy:
literárna komunikácia
faktickosť a fikcia v texte
jazyková štruktúra textu
estetická funkcia textu
tragickosť, komickosť
téma, dej, dejová línia
monológ, dialóg
rozprávač, postava
kompozícia, konflikt
metafora, prirovnanie, epiteton, personifikácia, metonymia,
synekdocha, hyperbola, aliterácia
symbol
rým, rytmus, refrén, verš
literárne druhy
lyrické, epické, dramatické žánre
sonet, elégia, epigram, balada,
pieseň, ľudová pieseň
lyrizovaná próza/naturizmus
epos, historická pieseň, legenda,
anekdota, rozprávka, povesť, novela,
poviedka, román
dráma

II. OPIS SKÚŠKY

SKÚŠKA VYŠŠIEHO STUPŇA

PÍSOMNÁ SKÚŠKA

Obsahová stránka

Písomná skúška je postavená na podrobných požiadavkách. Písomná skúška si vyžaduje pochopenie textu, prípadne jeho tvorbu a štylizáciu v súlade s cieľmi a požiadavkami skúšky. Obsahom písomnej skúšky je rad úloh na pochopenie textu a štyri úlohy tvorenia textu, z ktorých si študent vyberie jednu. Na pochopenie textu má k dispozícii 60 a na tvorbu textu 180 minút. Úlohy na pochopenie textu pri skúške stredného a vyššieho stupňa sú odlišné, úlohy na tvorenie textu sa pri oboch typoch skúšky zhodujú, len ich posudzovanie a bodovanie je rozdielne.

Charakteristika radu úloh

Úloha na pochopenie textu

Text úlohy tvorí spravidla 450-700 slovná esej, štúdia napísaná so vzdelávacím cieľom alebo časť publicistického diela. Riešením je vo všeobecnosti krátka odpoveď, prípadne výber z daných možností, opis alebo nahradenie určitých slov vybraných z textu.

Otázky týkajúce sa pochopenia textu sú zamerané na:
- určenie faktov, údajov, zistení argumentov a postojov nachádzajúcich sa v danom texte
- gramatické a štylistické znaky textu
- vzťah textu k jeho titulu
- význam celého textu, prípadne jeho významové vrstvy
- postoje autora
- vysvetlenie istých pojmov nachádzajúcich sa v texte

Ďalšou úlohou môže byť:
- vyjadrenie vlastného názoru
- súhrn a zhustenie celého textu prípadne jeho častí (odstavca)

K riešeniu úlohy sa nemôže použiť slovník!

Úloha na tvorenie textu

Študent si vyberie jeden zo štyroch textov rozličného typu a témy. Rozsah vybranej témy je max. 4-5 strán. Úlohy sú nasledovné:
- Predstavenie literárneho diela (báseň, kratší prozaický útvar). Úloha obsahuje hlavné hľadiská pochopenia.
- Porovnanie 2-3 textov (diela krásnej literatúry) z daného hľadiska.
- Zaujatie postoja v súvislosti s aktuálnym javom. Základom úlohy môže byť napr. text, publicistické dielo, ale aj krátky a trefný citát alebo tvorba určitého druhu textu v súvislosti s daným problémom.
- Spracovanie textu pomocou eseje alebo zaujatie postoja k otázkam dejín, existencie a zvykov slovenskej menšiny žijúcej v Maďarsku. Základom úlohy môže byť literárne dielo (báseň, časť básne) alebo článok z tlače či jeho úryvok.

V úlohe na tvorenie textu sa môže použiť antológia slovenskej literatúry alebo jedno či dvojjazyčný slovník.

Hodnotenie

Pochopenie textu

Vyriešením úlohy, pri oboch stupňoch skúšky, môže študent dosiahnuť 30 bodov. Skúšajúci hodnotí úlohu na základe hodnotiacej príručky, ktorá mu poskytuje súbor odpovedí a očakávaný počet bodov, resp. možné čiastkové body. **Pri hodnotení tejto úlohy sa neberú do úvahy pravopisné chyby.** Získané body za jednotlivé úlohy, ako aj celkový počet bodov za pochopenie textu vyznačí skúšajúci na písomnej práci.

Tvorenie textu

Študentom zvolenú tému vyhodnotí skúšajúci na základe hodnotiacej príručky. Príručka obsahuje všeobecné hodnotiace kritériá nezávisle od témy. Na ich základe zhodnotí skúšajúci štruktúru, jazykovú a obsahovú kvalitu splnenej úlohy.

Bodové ohodnotenie danej úlohy

Tvorenie textu

Za tvorbu textu môže študent dosiahnuť max. 70 bodov, ktoré sú rozdelené nasledovne: kvalita obsahovej stránky – 25 bodov, štruktúra a štýl – 20 bodov, kvalita jazykovej stránky – 25 bodov. Skúšajúci vyznačí získané body za jednotlivé úlohy (obsah, štruktúra, jazyk) v závere písomnej práce.

Všeobecné kritériá hodnotenia úlohy na tvorenie textu:

Kritériá hodnotenia kvality obsahu:
- dôsledné poznanie daného alebo vybraného diela, vytvorenie kultúrnohistorických súvislostí
- pochopenie témy a riešenie úloh odvolávajúcich sa na daný text
- jazykové a literárne vzdelanie, rozhľad a schopnosť riešiť problémy
- vecnosť
- samostatné riešenie problémov a zaujatie osobného postoja
- vyzdvihnutie podstaty a schopnosť systematizácie
- prehľad a vnímavosť na spoločenské problémy, kultivovaný spôsob myslenia
- kvalita argumentácie, doloženie a potvrdenie postojov

Kritériá hodnotenia štruktúry a štýlu:
- zodpovedajúce žánrové prvky danej úlohy
- jednotnosť prejavu a rovnomernosť štruktúry
- rozčlenenie
- plynulý a výstižný štýl
- dodržanie daného rozsahu

Kritériá hodnotenia jazykového prejavu:

Skúšajúci podčiarkne nájdené chyby a podľa nasledovného systému bodovania urobí celkové hodnotenie práce:

Strhávanie bodov:

1. Pravopisná chyba (y-i, mäkčeň, e-ä, o-ô, l-ľ, r-ŕ, spodobovanie spoluhlások)
½ bodu

2. Gramatická chyba (nesprávne skloňovanie, gramatický rod, slovesný čas, dokonavé – nedokonavé sloveso, slovesná väzba, zvratné sloveso, predložka, spojka)
1 bod

3. Chybne použité slovo (chybný výraz, slovosled)
½ bodu

4. Interpunkčná chyba
¼ bodu

Na konci práce vyjadrí skúšajúci počet chýb v%.

chyby v% = počet chýb × 100/počet slov

Kvalita jazykového prejavu – max počet bodov: 25

VYŠŠÍ STUPEŇ:

Bodovanie

POČET	CHYBY V%
25 bodov	0,0% - 0,70%
24 bodov	0,71% - 1,30%
23 bodov	1,31% - 2,00%
22 bodov	2,01% - 2,60%
21 bodov	2,61% - 3,20%
20 bodov	3,21% - 3,80%
19 bodov	3,81% - 4,40%
18 bodov	4,41% - 5,00%
17 bodov	5,01% - 5,60%
16 bodov	5,61% - 6,20%
15 bodov	6,21% - 6,70%
14 bodov	6,71% - 7,20%
13 bodov	7,21% - 7,70%
12 bodov	7,71% - 8,20%
11 bodov	8,21% - 8,60%
10 bodov	8,61% - 9,10%
9 bodov	9,11% - 9,60%
8 bodov	9,61% - 10,10%
7 bodov	10,11% - 10,50%
6 bodov	10,51% - 11,00%
5 bodov	11,01% - 11,40%
4 body	11,41% -11,80%
3 body	11,81% - 12,20%
2 body	12,21% - 12,60%
1 bod	12,61% - 13,00%
0 bodov	13,01% -

CELKOVÝ POČET BODOV PÍSOMNEJ SKÚŠKY:

Čiastkové výsledky	Pochopenie textu	Tvorenie textu
Možné body	30 bodov	70 bodov Obsah: 25 bodov Štruktúra, štýl: 20 bodov Jazykový prejav:25 bodov

ÚSTNA SKÚŠKA

Vyšší stupeň skúšky z národnostného slovenského jazyka prebieha pred vybranou (vonkajšou) komisiou.

Čas na prípravu: 30 minút

Čas na odpoveď: 20-25 minút

Počas prípravy smie študent použiť antológiu slovenskej literatúry alebo iné tlačené príp. elektronické pomôcky súvisiace s vybranou témou.

Obsah skúšky

Na slovnej skúške rieši študent jednu jazykovú a jednu literárnu úlohu. Otázky pozostávajú z 20-24 jazykových a 20-24 literárnych úloh. Pri zostavovaní otázok je potrebné brať do úvahy podrobné požiadavky národnostného slovenského jazyka a literatúry.

Zostavovanie otázok, princípy

Otázky je potrebné zostaviť tak, aby boli približne rovnako ťažké a poskytli študentom v danom časovom intervale možnosť ich úspešného vyriešenia.

Otázky z jazyka

Počas skúšky hodnotíme kvalitu slovného vyjadrovania sa študentov (transakcia a interakcia), ktorí majú byť schopní samostatného rozboru danej témy a všestranne aktívnej komunikácie.

Na slovnú skúšku pripraví skúšajúci 20-24 otázok. Každá otázka pozostáva z 250-300 slovného textu a 2–3 pridaných úloh (vysvetlivky, synonymá – antonymá, jazyková transformácia, atď.). **25% jazykových otázok sa musí viazať k jazyku, zvykom a tradíciám Slovákov žijúcich v Maďarsku.**

Priebeh skúšky

- Po uplynutí času na prípravu študent prečíta text, ktorý si vytiahol. Pri tejto úlohe hodnotíme jeho výslovnosť, intonáciu a tempo čítania.
- Skúšaný študent samostatne zhrnie obsah prečítaného textu.
- Skúška pokračuje voľným rozhovorom medzi skúšajúcim a žiakom k danej téme.
- Skúšaný študent samostatne rieši lexikálne príp. jazykové úlohy viažuce sa k danému textu.

Otázky z literatúry

Na slovnú skúšku pripraví skúšajúci 20-24 tematických okruhov. Každý okruh pozostáva z dvoch otázok, z ktorých si študent jednu vyberie a samostatne ju rieši. Otázka sa musí viazať k požiadavkám z národnostného slovenského jazyka a predstavuje buď celé dielo alebo jeho časť. Skúšajúci môže zadať doplňujúce otázky viažuce sa k uvedenej téme.

Hodnotenie

Za odpoveď môže študent dosiahnuť max. 50 bodov. Jazyková a literárna skúška sa hodnotí spoločne, čiže študent dostane za slovnú skúšku jedno súhrnné bodové hodnotenie. Hodnotenie prevedie skúšajúci podľa nasledovných kritérií:

Kritériá hodnotenia ústnej skúšky z jazyka a literatúry	Body
Jazykové kompetencie	
– Výslovnosť (intonácia, hovorové tempo)	5 bodov
– Správnosť (použitie a dodržanie pravidiel)	10 bodov
– Pohotovosť (bohatá slovná zásoba, vhodné jazykové prostriedky, iniciatíva, rýchla reakcia)	10 bodov
	Celkovo: 25 bodov
– Literárne vedomosti	15 bodov
– Riešenie gramatických úloh vyplývajúcich z textu	10 bodov
	Celkovo: 25 bodov

Celkové bodové hodnotenie skúšky

Súčtom čiastkových výsledkov písomnej a ústnej skúšky sa dá dosiahnuť max. 150 bodov a to nasledovne:

Hodnotenie písomnej a ústnej skúšky	Body
Pochopenie textu	30 bodov
Tvorenie textu	70 bodov
Ústna skúška z jazyka a literatúry	50 bodov
	Celkovo: 150 bodov

SKÚŠKA STREDNÉHO STUPŇA

PÍSOMNÁ SKÚŠKA

Obsahová stránka

Písomná skúška je postavená na podrobných požiadavkách. Skúška vyžaduje pochopenie textu, príp. jeho samostatnú tvorbu v súlade s cieľmi a požiadavkami skúšky. Obsahom písomnej skúšky je rad úloh na pochopenie textu a štyri úlohy tvorenia textu, z ktorých si študent vyberie jednu.

Na pochopenie textu má študent k dispozícii 60 minút a na tvorenie textu 180 minút. Úlohy na pochopenie textu sú pri strednom a vyššom type skúšky odlišné, kým úlohy na tvorenie textu sa pri oboch typoch skúšky zhodujú a iné je iba ich posudzovanie a bodovanie.

Charakteristika radu úloh

Úloha na pochopenie textu

Text úlohy tvorí spravidla 450-600 slovná esej, štúdia napísaná so vzdelávacím cieľom alebo časť publicistického diela. Riešením je vo všeobecnosti krátka odpoveď, prípadne výber z daných možností, opis alebo nahradenie určitých slov vybraných z textu.

Otázky týkajúce sa pochopenia textu sú zamerané na:

- určenie faktov, údajov, zistení argumentov a postojov nachádzajúcich sa v danom texte
- vzťah textu a jeho titulu
- postoje autora
- vysvetlenie istých pojmov nachádzajúcich sa v texte

K riešeniu úlohy sa nemôže použiť slovník!

Tvorenie textu

Študent si vyberie jeden zo štyroch textov rozličného typu a témy. Rozsah témy je max. 4-5 strán. Úlohy sú nasledovné:

- predstavenie literárneho diela (báseň, kratší prozaický útvar). Úloha obsahuje pochopenie vyzdvihnutých hľadísk.
- porovnanie 2-3 textov (diela krásnej literatúry) z daného hľadiska
- zaujatie postoja v súvislosti s aktuálnym javom. Základom úlohy môže byť napr. text, publicistické dielo, ale aj krátky trefný citát alebo vytvorenie určitého druhu textu v súvislosti s daným problémom.
- Spracovanie textu pomocou eseje alebo zaujatie postoja k otázkam dejín, existencie a zvykov slovenskej menšiny žijúcej v Maďarsku. Základom úlohy môže byť literárne dielo (báseň, časť básne) alebo článok z tlače či jeho úryvok!

Pri riešení úloh na tvorenie textu sa môže použiť antológia slovenskej literatúry alebo jedno či dvojjazyčný slovník.

Hodnotenie

Pochopenie textu

Vyriešením úlohy, pri oboch stupňoch skúšky, môže študent dosiahnuť 30 bodov. Skúšajúci hodnotí úlohu na základe hodnotiacej príručky, ktorá mu poskytuje súbor odpovedí a očakávaný počet bodov, resp. možné čiastkové body. Pri hodnotení tejto úlohy sa neberú do úvahy pravopisné chyby**.** Získané body za jednotlivé úlohy, ako aj celkový počet bodov za pochopenie textu vyznačí skúšajúci na písomnej práci.

Tvorenie textu

Študentom zvolenú tému vyhodnotí skúšajúci na základe hodnotiacej príručky. Príručka obsahuje všeobecné hodnotiace kritériá nezávisle od témy. Na ich základe zhodnotí skúšajúci štruktúru, jazykovú a obsahovú kvalitu splnenej úlohy.

Bodové ohodnotenie danej úlohy

Tvorenie textu

Za tvorbu textu môže študent dosiahnuť max. 70 bodov, ktoré sú rozdelené nasledovne: kvalita obsahovej stránky – 25 bodov, štruktúra a štýl – 20 bodov, kvalita jazykovej stránky – 25 bodov. Skúšajúci vyznačí získané body za jednotlivé úlohy (obsah, štruktúra, jazyk) v závere písomnej práce.

Všeobecné kritériá hodnotenia úlohy na tvorenie textu:

Kritériá hodnotenia kvality obsahu:
- dôsledné poznanie daného alebo vybraného diela, vytvorenie kultúrnohistorických súvislostí
- pochopenie témy a riešenie úloh odvolávajúcich sa na daný text
- jazykové a literárne vzdelanie, rozhľad a schopnosť riešiť problémy
- vecnosť
- samostatné riešenie problémov a zaujatie osobného postoja
- vyzdvihnutie podstaty a schopnosť systematizácie
- prehľad a vnímavosť na spoločenské problémy, kultivovaný spôsob myslenia
- kvalita argumentácie, doloženie a potvrdenie postojov

Kritériá hodnotenia štruktúry a štýlu
- zodpovedajúce žánrové prvky danej úlohy
- jednotnosť prejavu a rovnomernosť štruktúry
- rozčlenenie
- plynulý a výstižný štýl
- dodržanie daného rozsahu

Kritériá hodnotenia jazykového prejavu:

1. Pravopisná chyba (y-i, mäkčeň, e-ä, o-ô, l-ľ, r-ŕ, spodobovanie spoluhlások)
½ bodu

2. Gramatická chyba (nesprávne skloňovanie, gramatický rod, slovesný čas, dokonavé – nedokonavé sloveso, slovesná väzba, zvratné sloveso, predložka, spojka)
1 bod

3. Chybne použité slovo (chybný výraz, slovosled)
½ bodu

4. Interpunkčná chyba
¼ bodu

Na konci práce vyjadrí skúšajúci počet chýb v%.

chyby v% = počet chýb × 100/počet slov

Stredný stupeň – max. počet bodov: 25

POČET BODOV	CHYBY V%
25 bodov	0,0% - 0,8%
24 bodov	0,81% - 1,6%
23 bodov	1,61% - 2,4%
22 bodov	2,41% - 3,20%
21 bodov	3,21% - 3,90%
20 bodov	3,91% - 4,60%
19 bodov	4,61% - 5,30%
18 bodov	5,31% - 6,00%
17 bodov	6,01% - 6,70%
16 bodov	6,71% - 7,40%
15 bodov	7,41% - 8,10%
14 bodov	8,11% - 8,70%
13 bodov	8,71% - 9,30%
12 bodov	9,31% - 9,90%
11 bodov	9,91% - 10,50%
10 bodov	10,51% - 11,00%
9 bodov	11,01% - 11,50%
8 bodov	11,51% - 12,00%
7 bodov	12,01% - 12,50%
6 bodov	12,51% - 13,00%
5 bodov	13,01% - 13,40%
4 body	13,41% - 13,80%
3 body	13,81% - 14,20%
2 body	14,21% - 14,60%
1 body	14,61% - 15,00%
0 bodov	15,01%

CELKOVÝ POČET BODOV PÍSOMNEJ SKÚŠKY:

Čiastkové výsledky	Pochopenie textu	Tvorenie textu
Možné body	30 bodov	70 bodov Obsah: 25 bodov Štruktúra, štýl: 20 bodov Jazykový prejav: 25 bodov

ÚSTNA SKÚŠKA

Vyšší stupeň skúšky z národnostného slovenského jazyka prebieha pred školskou komisiou.

Čas na prípravu: 30 minút

Čas na odpoveď: 10–15 minút

Počas prípravy smie študent použiť antológiu slovenskej literatúry alebo iné tlačené príp. elektronické pomôcky súvisiace s vybranou témou.

Obsah skúšky

Na slovnej skúške rieši študent jednu jazykovú a jednu literárnu úlohu. Otázky pozostávajú z 20-24 jazykových a 20-24 literárnych úloh. Pri zostavovaní otázok je potrebné brať do úvahy podrobné požiadavky národnostného slovenského jazyka a literatúry.

Stredný a vyšší stupeň ústnej skúšky sa odlišuje v tom, že texty v otázkach pre stredný stupeň sú jednoduchšie a kratšie, kým na vyššom stupni si vyžadujú väčšie jazykové vedomosti.

Zostavovanie otázok, princípy

Otázky je potrebné zostaviť tak, aby boli približne rovnako ťažké a poskytli študentom v danom časovom intervale možnosť ich úspešného vyriešenia.

Otázky z jazyka

Počas skúšky hodnotíme kvalitu slovného vyjadrovania sa študentov (transakcia a interakcia), ktorí majú byť schopní samostatného rozboru danej témy a všestranne aktívnej komunikácie.

Na slovnú skúšku pripraví skúšajúci 20-24 otázok. Každá otázka pozostáva z 200-250 slovného textu a 2–3 pridaných úloh (vysvetlivky, synonymá-autonymá, jazyková transformácia atď.). 25% jazykových otázok sa musí viazať k jazyku, zvykom a tradíciám Slovákov žijúcich v Maďarska.

Priebeh skúšky:

– Po uplynutí času na prípravu študent prečíta text, ktorý si vytiahol. Pri tejto úlohe hodnotíme jeho výslovnosť, intonáciu a tempo čítania.
– Skúšaný študent samostatne zhrnie obsah prečítaného textu.
– Skúška pokračuje voľným rozhovorom medzi skúšajúcim a žiakom k danej téme.
– Skúšaný študent samostatne rieši lexikálne príp. jazykové úlohy viažuce sa k danému textu.

Otázky z literatúry

Na slovnú skúšku pripraví skúšajúci 20-24 tematických okruhov. Každý okruh pozostáva z dvoch otázok, z ktorých si študent jednu vyberie a samostatne ju rieši. Otázka sa musí viazať k požiadavkám z národnostného slovenského jazyka a predstavuje buď celé dielo alebo jeho časť. Skúšajúci môže zadať doplňujúce otázky viažuce sa k uvedenej téme.

Hodnotenie

Za odpoveď môže študent dosiahnuť max. 50 bodov. Jazyková a literárna skúška sa hodnotí spoločne, čiže študent dostane za slovnú skúšku jedno súhrnné bodové hodnotenie. Hodnotenie prevedie skúšajúci podľa nasledovných kritérií:

Kritériá hodnotenia ústnej skúšky z jazyka a literatúry	Body
Jazykové kompetencie	
– Výslovnosť (intonácia, hovorové tempo)	5 bodov
– Správnosť (použitie a dodržanie pravidiel)	10 bodov
– Pohotovosť (bohatá slovná zásoba, vhodné jazykové prostriedky, iniciatíva, rýchla reakcia)	10 bodov
	Celkovo: 25 bodov
– Literárne vedomosti	15 bodov
– Riešenie gramatických úloh vyplývajúcich z textu	10 bodov
	Celkovo: 25 bodov

Celkové bodové hodnotenie skúšky

Súčtom čiastkových výsledkov písomnej a ústnej skúšky sa dá dosiahnuť max. 150 bodov a to nasledovne:

Hodnotenie písomnej a ústnej skúšky	Body
Pochopenie textu	30 bodov
Tvorenie textu	70 bodov
Ústna skúška z jazyka a literatúry	50 bodov
	Celkovo: 150 bodov

SZLOVÉN NÉPISMERET

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Történeti ismeretek

A vizsgázó ismerje a szlovén kisebbség történetének alapvetõ jellemzõit.
Ismerje Szlovénia történelmének sorsfordulóit.
Tárja fel az anyaország és a hazai kisebbség története közötti összefüggéseket.
Ismerje meg a Kárpát-medence népei együttélésének történeti jellemzõit.

2. Néprajzi ismeretek

A vizsgázó ismerje a szlovén kisebbség tárgyi hagyatékát.
Ismerje a szlovén kisebbség szokásrendszerét, szemléltesse a szokásrendszer változását.
Múzeumokból, néprajzi gyûjteményekbõl gyûjtsön információkat a szlovén nemzetiség múltbeli és jelenkori életmódjáról, hétköznapjairól, ünnepeirõl; szemléltesse a változások okait.
Tárja fel a hagyományok, a szokásrendszer megtartásának jelentõségét a globalizáció korában.
Elemezze a kisebbségi média szerepét a kisebbségi értékek fenntartásában.

3. Földrajzi ismeretek

A vizsgázó ismerje a szlovén kisebbség településterületeit.
Mutassa be a kisebbség – földrajzi környezetbõl adódó – életviszonyait. Mutassa be a szlovén kisebbség lakta területek gazdaságföldrajzát, s annak változásait.
Elemezze a gazdasági fejlõdés jelenkori alternatíváit.

4. Társadalmi ismeretek

Értelmezze a szlovén kisebbség szociológiai ismérveit.
Mutassa be a különbözõ közösségi szervezõdéseket, a közösségek funkcióját, jelentõségét.
Tárja fel az egyén lehetõségeit a szlovén kisebbséghez tartozás megélésére, kifejezésére.

5. A szlovén kisebbség nyelvével kapcsolatos ismeretek

Ismerje és tárja fel a szlovén kisebbség nyelvi fejlõdésére ható tényezõket.
Mutassa be a tájnyelvnek a szlovén közösség identitásának megõrzésében betöltött szerepét.
Mutassa be a magyarországi (Rába-vidéki) nyelv jellemzõit összehasonlítva az anyaországi szlovén nyelv jellemzõivel.
Tárja fel a Rába-vidéki nyelvjárás nyelvváltozatainak fõbb különbözõségeit.
Ismerje a szlovén kisebbség írásos emlékeit.
Mutasson be egy szabadon választott dokumentumot.

6. A szlovén kisebbség épített környezete

Mutassa be a szlovén kisebbség épített környezetének sajátos jellemzõit.
Ismertesse az épületek formai jellemzõit és funkcionális jegyeit, értelmezze azok egymásra gyakorolt hatását.
Állítson össze projektet a Rába-vidéki szlovének építészeti örökségének megmentésére.

7. A szlovén kisebbség zene- és tánckultúrája

Mutassa be a magyarországi szlovének ének, zene és tánckultúráját.
Tárja fel a hazai szlovénség hagyományai és zenéje, tánckultúrája közötti kapcsolatokat.
Ismerje az identitás megõrzésében fontos szerepet játszó kulturális csoportokat.

8. Kisebbségpolitikai ismeretek

A vizsgázó ismertesse a kisebbségpolitikai törvénykezés alakulását, mutassa be hatását a szlovén kisebbségre.
Ismertesse és értékelje a kisebbségi önkormányzat mûködését.
Mutassa be és értékelje a nemzeti öntudat fenntartását szolgáló programokat.
Tervezzen egy – a kor szórakozási igényeinek megfelelõ – hagyományõrzõ programot.

B) TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

1. Történeti ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 A Rába-vidéki szlovénség eredete, megjelenése a Kárpát-medencében	Alapvetõ ismeretek a Rába-vidéki szlovénség eredetérõl. Betelepítésük a 12. sz. során a történelmi Magyarország nyugati határán húzódó Rába és Mura közötti területekre. A Rába-vidéki szlovénség szerepe a Magyar Királyság társadalmában.	A szlovénség megjelenése a 6. sz. második felében a Rába és a Dráva közötti területen. Pribina fejedelemsége Alsó Pannóniában (847-861) – Zalavár. Kocelj fejedelem által Ciril és Metód Meghívása Moráviából. Szerepük a szláv írás, a kereszténység terjesztésében. A 11. sz. végétõl a Rába és a Mura közötti terület magyar királyi birtok. 1094-ben állami és egyházi igazgatási keretet kap. Közigazgatásilag Vas-vármegyéhez tartozik. A szlovének lakta vidéket a magyarok Tótságnak hívták.
1.2 A Rába-vidéki szlovénség közösséggé szervezõdésének fontosabb állomásai, kapcsolatrendszere	A Rába-vidéki szlovénség közösségi együttélési formáinak, azok változásainak ismerete. A Szentgotthárd környéki szlovén községek létrejötte a 13. és 16. század között. A szlovén népcsoport életmódtörténetének, értékrendszerének ismerete, a változások történetének megítélése és bemutatása. Kisparaszti gazdálkodás, földnélküli zsellérek-idénymunka a magyarországi majorokban (summások), a késõbbiekben németországi munkalehetõség.	1183: A szentgotthárdi apátság megalapítása. A szlovén települések létrehozása (munkaerõ). A két nagybirtokhoz tartozás (Batthyány és egyházi) hatása az itt élõ szlovének életmódjára, nyelvjárásuk alakulására, gazdasági és szociális fejlõdésükre. Török harcok a vidéken. Az 1664-es szentgotthárdi csata eseményeinek ismerete. Az 1867-es kiegyezés negatív hatása a szlovén nemzetiségre, magyarosítási törekvések felerõsödése.
1.3 A nemzeti kisebbséggé válás története és alakulása a jelenkorig	A politikai tényezõvé válás ismertetése. Az interetnikus kapcsolatok bemutatása, a hatásrendszerek megítélése. A trianoni egyezmény következménye: Murántúl (Slovenska krajina) Jugoszláviához csatolásával egységének megszüntetése. A Magyarországon maradt szlovének „Rába-menti szlovének” (porabski Slovenci) és a „Rába-mente” (Porabje) elnevezése. A Rába-vidéki szlovének tömeges kivándorlása a nagy gazdasági válság idején. Családok kitelepítése az 1950-es évek elején. Kivándorlás 1956-ban.	1918: A magyarországi szlovének nemzeti öntudatra ébredése. Párizsi békekonferencia: a mai Rába-vidéki szlovének önálló történelmi útra lépése. A vidék helytelen magyar elnevezése a „Vendvidék”, lakossága a „vendek”. II. Világháború után: A „Vend-vidék”, „vendek” kifejezés törlése Vas megye Tanácsa által határozatilag 1981-ben.
1.4 Az anyaország története és a hazai szlovén kisebbség sorsfordulói	Összefüggések az anyaország, azon belül is a hazai szlovén kisebbséggel határos terület, Muravidék története és a hazai szlovénség története között. A protestantizmus kultúrtörténeti szerepének jelentõsége: az elsõ Murán-túli könyvek megjelenése a 18. sz. kezdetén (Murán-túli irodalmi nyelven). Használatuk 1919-ig, ill. még a 20. sz. elsõ évtizedeiben is Jelentõségük a magyarországi szlovének nemzeti öntudatának megõrzésében.	Török támadások a késõi középkorban. A protestantizmus egyházi és kultúrtörténeti szerepe. Az osztrák-magyar monarchiához tartozás. 1848 a forradalom éve a szlovéneknél. A nemzetek önállósodási törekvései. Az „Egyesült Szlovénia” programja. A jugoszláv népek függetlenségi törekvései. Jugoszlávia szétesésének okai. A szlovén önállóság kikiáltása. Háború Szlovéniáért. A Szlovén Köztársaság, mint önálló állam, kapcsolatai a Rába-vidékkel.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.5 A szlovén kisebbség regionális történetének jellemzõ fejlõdési vonulatai	A szlovén kisebbség regionális történetére vonatkozó források. A nemzeti tudat elmélyülése a két világháború között (a Szent Mohor Társulat könyveinek elterjedése-ismerkedés a szlovén irodalmi nyelvvel).	11. sz.: Vasvármegyéhez (tótsági járáshoz) tartozás. 1920 (trianoni békeszerzõdés) után Szentgotthárd-muraszombati járáshoz, majd a szentgotthárdi járáshoz. Népiskolák létrejötte az ellenreformáció idején, hatásuk a szlovén nemzetiségre. Történelmi események (a két világháború, az 1950-es évek eseményei), hatásuk és azok lecsapódása a szlovén nemzetiség életére. Szentgotthárd iparosításának hatása a hatvanas évek végétõl.

2. Néprajzi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. A szlovén kisebbség tárgyi kultúrája, hagyatéka	A szlovén kisebbség tárgyi hagyatéka, néhány jellegzetes eszköz bemutatása, elemzése a közösségre jellemzõ értékek szemszögébõl. Pável Ágoston Múzeum (Szentgotthárd) és a Múzeumfalu (Szombathely) jelentõsége.	Régi mezõgazdasági eszközök, azok elnevezése és használata. A fazekas- és szövésmesterség, a tökmagsajtolás munkafolyamatai, szerszámai, termékei. Téli elfoglaltságok (kukoricafosztás, tökmagköpesztés, tollfosztás, fonás, kötés, kosárfonás, virágkötés stb.).
2.2 A szlovén kisebbség szokásrendszere	A szlovén kisebbség családhoz, helyi közösséghez, vallásgyakorláshoz kapcsolódó szokásrendszere. Az emberi élet sorsfordulóihoz kapcsolódó szokások: keresztelõ, lakodalom, temetés. A naptári év szokásai: karácsony, újév, háromkirályok, húsvét, pünkösd. Néphagyományok: farsangi szokások, kiemelten a rönkhúzás, mint a magyarországi szlovének egyik leglátványosabb dramatikus népszokása.	A család egy napjának folyamata régen. Tavaszi szokások (Pünkösd, búcsú). Lakodalmi szokások. Legfontosabb hétköznapi ételei, ünnepnapok ételei. Régi ételreceptek. Az élõ szokások fenntartása (lucázás, betlehemezés, korbácsolás, újévi, húsvéti, téli elfoglaltságok).
2.3 A média és a hagyományápolás	A tárgyi hagyaték és a szokások, közösségi ünnepek megjelenése az írott és elektronikus médiában. Porabje c. újság, Szlovén naptár, Szlovén Rádió. Slovenski utrinki c. szlovén adás a TV1-en.	A média szerepe a szlovén kisebbség hagyományos értékeinek fenntartásában.
2.4 A hagyományápolás szerepe az egyén közösséghez való tartozásának erõsítésében	A néprajzi hagyaték: a család, a falu hagyományai régi családi fotók, nagyszülõkkel, falubeli öregekkel való beszélgetés alapján.	Szlovének és más etnikai csoportok (németek, romák) a lakóhelyen. A magyarsággal való együttélésbõl eredõ kölcsönhatások (gazdasági, nyelvi, kulturális).

3. Földrajzi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 A szlovén kisebbség települései hazánkban	A szlovénség hazai településterületei: aprófalvas sajátosság, agyagos dombhátak, magas erdõsültség, rét-és gyepterület, savanyú, mészszegény talaj, szerény hozamok.	A településterületek alakulása a történelem során.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.2 A település-földrajzi viszonyok hatása a szlovén kisebbség életmódjára	A településterületekbõl adódó életviszonyok. A terület alacsony népességeltartó képessége. Jobbágyi, kisparaszti életmód. Zsellérek, idénymunkások.	A vidék periférikus fekvése, határok (szlovén, osztrák) közé való beékelõdés, a „határmentiség" ténye, a határsáv hatásai domborzati viszonyok és ezek hatásai. A települések elhelyezkedése a déli lankákon. Erdõvel borított, lakatlan északi lankák. Szórványtelepülések kialakulása Nyugat-Magyarországon szlovén hatásra.
3.3 Gazdaságföldrajzi meghatározottságok a szlovén kisebbség életében	A hazai szlovénség gazdasági kapcsolatainak feltárása és értelmezése. Fejlett gazdasági ágazatok a múltban. Gyümölcstermesztés, pálinkafõzés, tökmagolaj-sajtolás, fazekasság, szövés. Állattenyésztés. Borjú- és sertéshússal kereskedés Ausztriában. Gombakereskedés, erdei termékek (fenyõtoboz, tölgyfagubacs) értékesítése. Szakszövetkezeti gazdálkodás a 60-as, 70-es években: állattenyésztés, erdei termések gyûjtése, fakitermelés. A kétlakiság (munkavállalás a szentgotthárdi gyárakban és gazdálkodás a meglévõ földeken) mint gazdasági fejlõdési tényezõ.	Paraszti önálló gazdálkodás. Jellegzetes termelési mód a bakhátas szántás. Vasúti pálya építésének terve Szentgotthárd és Muraszombat között 1907-ben. A terv meghiúsulása a földtulajdonosok tiltakozása miatt. (Megismétlõdése az 1990-es években.) Negatív hatása a kisebbség megmaradása szempontjából (fiatalok elvándorlása).
3.4 A földrajzi helyzet és a kisebbség távlatai	Modellek és alternatívák a szlovén kisebbség számára. Õrség-Rábavidék tájvédelmi terület kettõs hatása: iparosítás visszaszorítása, turizmus és biotermesztés elõsegítése.	PHAR projekt. Euroregio-Nyugat Pannon régió.

4. Társadalmi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 A szlovén kisebbség szociológiai ismérvei	A hazai szlovénséghez tartozók alapvetõ ismérvei és nagyobb közösségi kapcsolatait meghatározó ismérvek (az emberek szociális helyzete és problémái, munkához való viszony, családi viszonyok) értelmezése.	Rossz természeti adottságú földek-nehéz megélhetés. Elhelyezkedési gondok az 1960-as évek közepéig, majd a rendszerváltás után. Mezõgazdasági idénymunka (summásság) a II. világháború elõtt és az 1950-es években. Az iparosítás visszaszorításából fakadó munkanélküliség. A paraszti gazdálkodás visszafejlõdése felvásárlási gondok miatt. Demográfiai változások: népességcsökkenés, a lakosság elöregedése, ezek okai.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.2 A közösségi összetartozás tudata és jellemzõ megnyilvánulási formái	A közösségek funkciói. A közösségi kapcsolatok. A szlovén kisebbséget erõsítõ kisközösségi szervezõdések funkciói, jellemzõi. (Rokonsági viszonyok, leány-és fiúegyletek, majd klubok, egyesületek (sport, tûzoltó, nyugdíjas) és kultúrcsoportok.	Testvérkapcsolatok kidolgozására irányuló projekt.
4.3 Az egyén helye a szlovén kisebbségi közösségben	Az egyén lehetõségeinek feltérképezése és bemutatása a népcsoporthoz való tartozás megélése szempontjából: anyanyelv és kultúra ápolása, fejlesztése.	Az identitásvállalás jellemzõ magatartásformái: az anyanyelv megõrzése, tudatos ápolása, a szokások, hagyományok ápolásában való részvétel.

5. A szlovén kisebbség nyelvével kapcsolatos ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1 A szlovén kisebbség nyelvi fejlõdésére ható tényezõk	A hazai szlovénség nyelvét, a használt nyelvi változatok alakítását befolyásoló alapvetõ tényezõk: kétféle birtokhoz, ill. egyházközséghez való tartozás.	A nyelvjárás sajátos fejlõdésének történelmi és egyháztörténeti okai.
5.2 A köznyelv és a nyelvi változatok szerepe	A tájnyelv szerepe az identitás megõrzése szempontjából. A Rába-vidéki tájnyelv mint a Mura-vidéki szlovén nyelvjárás egyik változata. Küzmics István, a jelentõs Mura-vidéki szlovén író, pedagógus, bibliafordító.	A köznyelv, az államnyelv és a tájnyelv összefüggésében ható tényezõk számbavétele: nyelvhasználat a családon belül és kívül. A szlovén nyelv otthon és az iskolában. A kisebbségi nyelvhasználat lehetõségei. Az anyanyelv tanulásának jelentõsége.
5.3 A szlovén kisebbség beszélt nyelvének jellemzõi	Nyelvi változatok jellemzõinek bemutatása az anyanemzet nyelvével történõ összehasonlításban: a Rába-vidéki szlovén tájszólás a szlovén nyelv része, a felsõszölnöki és apátistvánfalvi nyelvjárás fõbb ismertetõjegyei.	A helyi nyelvjárás legfontosabb morfológiai és szintaktikai jellemzõi.
5.4 A szlovén kisebbség írott nyelvi emlékei	A hazai szlovénség írásos emlékei: Kossics József irodalmi és néprajzi munkássága. Pável Ágoston író, néprajzkutató és muzeológus tevékenysége. Drávecz Alajos néprajzi írása, Teleki Vendel: Rönkhúzás, Pavlics Irén: Ajándékkérés, Szlovén háznevek c. anyagok. Jelenkori kutatások: Vilko Novak, M. Kozár Mária, dr. Eperjessy Ernõ, Mukics Ferenc, Hirnök Katalin, Krajczár Károly A ma élõ Rába-vidéki szlovén alkotók.	Egy szabadon választott nyelvi dokumentum bemutatása. Mûveik ismerete, ill. bemutatása.

6. A szlovén kisebbség épített környezete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1 A szlovén kisebbség építészeti kultúrája	A hazai szlovénség lakókörnyezetének, közösségi célokra szolgáló épületek a múltban és jelenben. A szlovén települések jelentõsebb épületei.	A Rába-vidéki szlovén települések alapformája. A régi konyha berendezése, régi konyhai eszközök, azok használata és nyelvjárási neve. A szoba hagyományos berendezése.
6.2 Sajátos vonások a szlovénség által használt épületekben formai-stílusbeli és funkcionális szempontból	Az építészet formái és funkcionális jegyei, eszközei, azok kapcsolatának értelmezése. A régi parasztházak alaprajza. A lakóház és a melléképületek elrendezése a telken.	A Szlovénvidék népi építészetének jellemzõi.
6.3 A szlovén kisebbségi építészeti örökségének ápolása	A hazai szlovénség lakáskultúráját reprezentáló boronafalu ház és gazdasági épületek a szombathelyi Szabadtéri Néprajzi Múzeumban.	

7. A szlovén kisebbség zenéje és tánckultúrája

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
7.1 A hazai szlovénség szokásai és a zene, tánckultúra kapcsolata	Az éneklés, a hangszeres zene és a tánc jellegzetességei, hagyományai és mai gyakorlata a szlovén nemzetiség körében.	
7.2 Hagyományõrzés és a jelen követelményei a hazai szlovénség zenekultúrájában	A hagyományõrzés és a jelenkor igényeinek megfelelõ szórakoztatás megvalósításának a lehetõségei.	

8. Kisebbségpolitikai ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
8.1 A kisebbségpolitika jogszabályi keretei	A kisebbségpolitikai törvénykezés alakulásának és hatásának ismertetése és elemzése az elmúlt ötven évben.	
8.2 A kisebbségi önkormányzatiság alapjai és gyakorlata	Szlovén kisebbségi helyi és országos önkormányzatok mûködése.	
8.3 A szlovén kisebbségi önkormányzatok, egyesületek szerepe a szlovének önazonosságának fenntartásában	Az önazonosság fenntartását szolgáló programok (helyi és Országos Szlovén Önkormányzat, a Magyarországi Szlovének Szövetsége által rendezett) ismertetése, végrehajtásának értékelése. A szlovén kisebbség történelemadta helyzetébõl eredõ összekötõ és közvetítõ szerepe a két ország gazdasága és kultúrája között.	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga emelt szinten és középszinten is írásbeli is szóbeli részbõl áll.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Emelt szinten

Emelt szinten az írásbeli vizsgán a vizsgázó feladata egy esszé megírása.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Ezekkel összhangban ismeretek megszerzésének, válogatásának képességét, különbözõ jellegû információkból általános érvényû összefüggések megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz a négy kötelezõ ismeretcsoportból írott, képi, hangzó és elektronikus ismerethordozón lévõ aktuális problémákkal kapcsolatos forrásokat, amelyekkel kapcsolatban a jelölt ismeretei és képességei alapján összefüggõen kifejti az egyéni véleményét (három megadott címbõl választva) a nemzetiség nyelvén 500-700 szóban.

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Középszinten

Az írásbeli vizsga témája a tanulmányok alatt végrehajtott projekt bemutatása és értékelése irányított standard kérdések alapján.

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Értékelés

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. Amennyiben a jelölt a kritériumok mindegyikét figyelembe véve fogalmazta meg dolgozatás, úgy arra 60 pontot kaphat; az egyéni álláspont kifejtésére pedig 40 pont adható.

SZÓBELI VIZSGA

A szlovén népismeret szóbeli érettségi vizsga **két kötelezõ** és **egy választott** részbõl áll. Mindkét szinten ehhez egy írásbeli feladat is csatlakozik a **kötelezõ ismeretekbõl**.

Kötelezõ ismeretek:

1. Történeti ismeretek vagy Kisebbségpolitikai ismeretek

2. Néprajzi ismeretek vagy A szlovén nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek

Választható ismeretek:

A vizsgára történõ felkészülés utolsó évében egy terület – Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, A szlovén nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek, Földrajzi ismeretek, Társadalmi ismeretek, A szlovén nemzetiség épített környezetének ismerete, A szlovén nemzetiség ének-, zene- és tánckultúrájának ismerete – mélyebb megismerése, egy projekt elõzetes kidolgozása és annak bemutatása a szóbeli vizsgán.

A népismeret vizsga szlovén nyelven zajlik, az emelt szintû külsõ vizsgabizottság elõtt, középszintû iskolai vizsgabizottság elõtt történik.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idõ: 30 perc

A vizsgázó felelési ideje:

Középszinten 15 perc.

Emelt szinten 20 perc.

A felkészülés során írott anyagok (Slovenski koledar, Porabje, Etnološki slovar Slovencev na Madžarskem, alapvetõ forrásgyûjtemények), CD-k, hang- és képanyagok, számítógép internet-kapcsolattal áll a vizsgázók rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy elõre elkészített projekttervet mutat be a diák legfeljebb 5 percben, emelt szinten 10 percben. Ez után kétszer 5 perc áll rendelkezésére, hogy önállóan kifejtse választhatóan a történeti ismeretek vagy a

kisebbségpolitikai ismeretek illetve a néprajzi ismeretek vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek közül kihúzott tételt. Mindegyik ismeretcsoportban 10 tételt kell adni (így tételcsoportonként 2 x 10 tételbõl húzhat a jelölt), mindegyik tételhez két különbözõ, de azonos tartalmú forrást kell hozzárendelni. Ügyelni kell arra, hogy a megadott tételek hasonló nehézségûek legyenek, és azokat a használható segédeszközökkel megközelítõen ugyanannyi idõ alatt lehessen megoldani.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül a projekttervre 30 pont, a másik két ismeretcsoportra 10-10 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következõ általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A projektterv bemutatása – összesen 30 pont

Tartalmi gazdagság	5 pont
A felhasznált ismeretek logikus, áttekinthetõ csoportosítása	5 pont
Szemléletesség az elõadásban	5 pont
A projekt kapcsolódása a valóságos helyzetekhez	5 pont
A projekt tárgyának önálló értelmezése	10 pont

Történeti vagy kisebbségpolitikai ismeretek és néprajzi vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek – *összesen 20 pont (kétszer 10 pont)*

A rendelkezésre álló segédanyagokból történõ válogatás képessége	2 pont
A szerzett információk világos és logikus csoportosításának képessége	2 pont
Az elõadás szemléletessége, nyelvi megformáltsága	2 pont
Egyéni tapasztalatok beépítése a feleletbe, saját vélemény megfogalmazása	4 pont

SZLOVÉN NYELV

(Nyelvoktató oktatási forma)

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KÉSZSÉGEK ÉS SZÖVEGFAJTÁK

1. Olvasott szöveg értése és értelmezése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 Készségek	A vizsgázó képes – megérteni, követni a szöveg gondolatmenetét – kiemelni a szöveg lényegét, mondanivalóját – megérteni a kulcsinformációkat – a lényeges és lényegtelen információkat különválasztani – a szöveg kommunikációs funkciójának megértésére (pl. meg tudja különböztetni a tényszerûen közölt információkat a véleménytõl, egy adott álláspont mellett szóló érveket és az ellenérveket) – alkalmazni az olvasási stratégiákat (pl. következtet az ismeretlen szavak jelentésére) – irodalmi mûvek/részletek/ által közvetített gondolatok, megfogalmazására – olvasmányélmények, esztétikai értékek kifejezésére	A vizsgázó képes – a szöveg másodlagos értelmének megértésére – az irodalmi mûvek által közvetített gondolatok, esztétikai értékek kifejezésére
1.2 Szövegfajták	– funkcionális, informatív szövegek pl. értesítés, meghívó, felhívás, felirat, hirdetés, menetrend, mûsorismertetõ, könyv- és filmajánlások, utazási ajánlatok, útleírások – magán és hivatalos levelek, üdvözlõlapok, üzenetek – újságcikkek – ismeretterjesztõ szövegek – rövid irodalmi szövegek (pl. vers, mese. elbeszélés, kisregény-, regényrészlet)	– hosszabb terjedelmû irodalmi szövegek

2. Nyelvhelyesség

	VIZSGASZINT	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Készségek	A vizsgázó legyen képes a szlovén nyelv rendszerének és szabályainak ismeretében	A vizsgázó képes
	– a szlovén nyelv hangjait helyesen kiejteni – a szlovén köznyelv normáinak megfelelõ hangsúlyozásra a beszédben	– a szlovén köznyelv normáinak megfelelõ helyes hangsúlyozásra
	– a hangok helyesírási vonatkozásainak alkalmazására	– a hangok és hangváltozások hibátlan helyesírására
	– az igeidõk, igemódok helyes használatára a beszédben és írásban	– a helyes igeszemlélet alkalmazására
	– a fõnevek ragozásában a nemek megkülönböztetésére és helyes használatára	– a rendhagyó ragozású fõnevek felismerésére és alkalmazására
	– a fõnevek és melléknevek egyeztetésére, a melléknév fokozására	
	– a tõszámnevek és sorszámnevek helyes alkalmazására	
	– a ragozható és ragozhatatlan szavak megkülönböztetésére	
	– az elöljárószók helyes vonzatainak alkalmazására	
	– a mondatok tartalom szerinti és szerkezeti megkülönböztetésére és mondatalkotásra	
	– a helyes szórend alkalmazására a mondatban	
	– az alárendelõ és mellérendelõ mondatok helyesírására vonatkozó ismeretek alkalmazására	– az egyenes és függõ beszéd megkülönböztetésére

3. Hallott szöveg értése

	VIZSGASZINT	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Készségek	A vizsgázó képes – a hallott szöveg gondolatmenetét folyamatosan figyelemmel kísérni, s eközben megkülönböztetni a lényeges és lényegtelen információkat – a szöveg lényegének, üzenetének megértéséhez szükséges kulcsinformációkat megérteni, kiemelni – alkalmazni a különbözõ értési stratégiákat	A vizsgázó képes – következtetni a beszéd szituációra: a beszélgetés hangnemére, a beszélõk egymáshoz való viszonyára, a beszélõknek az adott témához való viszonyulására
3.2 Szövegfajták	– rögzített telefonos szövegek – közérdekû közlemények – médiaközlemények (hírek, idõjárás-jelentés, mûsorismertetés, mûsorajánlat) – beszélgetések, riportok, interjúk – ismeretterjesztõ szövegek – színházi elõadások, filmek, stb.	– beszámolók, elõadások – vitamûsorok

4. Íráskészség

	VIZSGASZINT	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 Készségek	A vizsgázó képes – az írásos kommunikációs helyzetek, szándékok megvalósítására – különbözõ koherens szövegfajták alkotására a szövegalkotási szabályok figyelembevételével – az adott szöveg logikus felépítésére és tagolására – az adott szövegfajta formai követelményeinek is megfelelni – a szövegfajtának megfelelõ stílust, hangnemet – választani	A vizsgázó képes – különbözõ hosszabb terjedelmû, bonyolultabb lexikai és nyelvtani szerkezeteket tartalmazó szövegeket létrehozni
4.2 Szövegfajták	– levél, üdvözlõlap, meghívó – önéletrajz, pályázat – különbözõ fogalmazási mûfajok /elbeszélõ fogalmazás, leírás, jellemzés – irodalmi mû bemutatása	– hosszabb terjedelmû irodalmi mûvek elemzõ bemutatása

5. Beszédkészség

	VIZSGASZINT	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1 Készségek	A vizsgázó képes – a Témakörök címû részben megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni, azokba bekapcsolódni illetve a beszélgetést megszakítani – a beszélgetésben résztvevõ személyek cselekvését befolyásolni – információt adni és kapni – véleményt nyilvánítani – mondanivalóját érthetõen, összefüggõen megfelelõ kiejtéssel, hanglejtéssel és tempóban kifejezni – beszédében a szituációnak megfelelõ stílust alkalmazni – a nyelv udvariassági formuláit betartani – a megjelölt mûvekkel kapcsolatban olvasmányélményeirõl összefüggõen beszélni – memoritereket szöveghûen elõadni	A vizsgázó képes – véleményét érvekkel alátámasztani – mondanivalóját választékosan, bonyolultabb lexikai és nyelvtani szerkezetekkel hibátlanul kifejezni – a megjelölt irodalmi mûvek irodalomtörténeti jelentõségérõl összefüggõen, választékosan beszélni

B) TÉMAKÖRÖK

Közép- és emelt szinten a témakörök hasonlók, de különbözõ azok megközelítése módja. Középszinten a megközelítés személyes, konkrét, emelt szinten pedig általános, absztrakt és igényesebb.

A Témakörök fejezetben az irodalmi anyag is megtalálható, hiszen a nemzetiségi irodalomnak (olvasás, olvasási élmények) fontos szerepe van a nyelvtanulásban. A kötelezõ olvasmányok és a tárgyalt szerzõk, mûvek alapján a vizsgázó számot ad szlovén irodalmi tudásáról. A középszinten ez a mûrészletek, versek tartalmának, fõszereplõinek ismeretét, a szöveg értésére vonatkozó kérdésekre való válaszadást, a szöveg értelmezését jelenti. Az emelt szinten pedig a cselekvés színhelyeinek, fõ- és mellékszereplõinek meghatározását, a mû szerkezetének, valamint irodalomelméleti fogalmak elsajátítását jelenti. A vizsgázó mindkét szinten be tudja sorolni az adott mûvet az adott irodalomtörténeti korszakba.

TÉMAKÖR	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
1. Személyes adatok, család	A vizsgázó bemutatkozása, a családi élet jellemzõi, mindennapjai Munkamegosztás a családban. *Modernizmus* Ivan Cankar: Skodelica kave *Irodalom a két világháború között* Prežihov Voranc: Solzice	A család szerepe az egyén életében és a fogyasztói társadalomban, a társadalmi körben ünnepelt nemzetiségi szokások. *Realizmus* Josip Jurèiè: Deseti brat *Modernizmus* Ko dobrave se mraèe *Romantika* France Prešeren: o, Vrba *Irodalom a II. világháború után* Ivan Minatti: Nekoga moraš imeti rad

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2. Ember és társadalom	Az emberek külsõ és belsõ jellemzése. Emberi kapcsolatok – a barátság. Családi és társadalmi ünnepek. *Romantika* France Prešeren: Zdravljica	Az ünnepek szerepe az egyén és a társadalom életében, fogyasztói társadalom, reklámok. A Európai Uniós csatlakozással kapcsolatos ismeretek.
3. Közvetlen környezet	Lakóhely, környezetünk, lakókörülmények, városok, falvak, szlovén specifikumok. Szolgáltatás (bank, posta, rendõrség, bevásárlás). Vásárlási szokások. Idõjárás, évszakok, naptárhoz kötött hiedelmek, szlovén népszokások Környezetünk ” élõvilága”. Környezeti változások napjainkban, környezetvédelem közvetlen környezetünkben *Realizmus* Fran Levstik: Naša vas Simon Gregorèiè: Nazaj v planinski raj Janez Trdina: Bajke in povesti o Gorjancih *Modernizmus* Oton Županèiè: Na Jurjevo	A lakóhely infrastrukturális fejlesztésének problémái. A szlovén nemzetiség helyzete falvainkban, városainkban, a települések jellemzõi Közigazgatás, önkormányzatok, a kisebbségi önkormányzatok szerepe, tevékenysége, Életkörülmények az anyaországban (házak, falvak, városok). A környezetszennyezés problémái (ismert esetek a hazai környezetben és az anyaországban), környezeti katasztrófák. Környezetvédelem a Földön *Realizmus* Simon Jenko: Na Sorškem polju Ivan Tavèar: Cvetje v jeseni *Irodalom a két világháború között* Kajetan Koviè: Moje mesto
4. Iskola	Iskola, tantárgyak, órarend Továbbtanulás – tervek a jövõre nézve Az iskolai élet tanórán kívüli eseményei – érdeklõdési kör. *Modernizmus* Ivan Cankar: Mater je zatajil	Iskolatípusok, a hazai oktatási rendszer. Az anyaország oktatási rendszere. Továbbtanulás, folyamatos képzés, szakmai továbbképzés, szemináriumok, pályázatok, ösztöndíjak. A nyelvtudás fontossága (anyanyelv, idegen nyelv). *Kortárs irodalom* Tone Pavèek: Nova faca
5. A munka világa	Foglalkozások, új, modern és hagyományos foglalkozások bemutatása. Pályaválasztás. A külföldi munkavállalás lehetõsége. *Realizmus* Sreèko Kosovel. Jesen	A szlovén nemzetiség hagyományos kézmûipara, népmûvészet. A külföldi munkavállalás elõnyei és hátrányai. A munkanélküliség. hatása az egyénre és a társadalomra. *Modernizmus* Oton Županèiè: Žebljarska
6. Életmód (minõség)	Idõbeosztás, napirend a rohanó világban. Egészséges/egészségtelen életmód. Táplálkozás, hagyományos ételek, a nemzetiségek hagyományos ételei. Kedvenc ételek/egészséges ételek. Gyakori betegségek *Népköltészet* Danes malo, jutri malo in Mravlji pravljici *Realizmus* Anton Aškerc: Anka, Brodnik	Étkezési szokások, „bio”ételek – a vegetáriánus táplálkozás. Szlovénia ételspecialitásai A 20. század „betegségei”: túlzott gyógyszerfogyasztás, kábítószer élvezete, a kábítószerrel való visszaélés, a túlzott mértékû alkoholfogyasztás, a dohányzás. *Felvilágosodás* Valentin Vodnik: Dramilo *Irodalom a két világháború között*

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Oton Župančič: Zlata ptička *Irodalom a két világháború között* Srečko Kosovel: Starka za vasjo	Miško Kranjec: Povest o dobrih ljudeh Niko Grafenauer: Življenje *Irodalom a II. világháború után* Janez Menart: Kmečka balada
7. Szabadidõ, képzés, sport	A szabadidõ hasznos eltöltése: olvasás, színház, film, zene. Tömegtájékoztatási eszközök, azok szerepe a családban és a társadalomban: televízió, rádió, újságok. A sport szerepe mindennapjainkban. *Irodalom a II. világháború után* Miroslav Košuta: Deklica in ples	A szlovén nemzetiségi média jellemzõi. Kulturális események a szlovének lakta nemzetiségi területen. *Kortárs irodalom* Karolina Kolmanič: Lotosov cvet
8. Utazás, turizmus	Közlekedés, közlekedési eszközök. Felkészülés az utazásra, egzotikus úti célok *Modernizmus* Ivan Cankar: Najino potovanje	A turizmus, az idegenforgalom jelentõségé. Az Európai Unió jelentõsége, határok nélkül, globalizáció. *Modernizmus* Oton Župančič: Hodil po zemlji-Duma
9. Tudomány, technika	A mûszaki eszközök szerepe a mindennapi életben, a számítógép, az internet szerepe. *Irodalom a két világháború között* Alojz Gradnik: Delavec in stroj	Tudomány és technika a mai társadalomba. Egyénre és társadalomra gyakorolt pozitív és negatív hatások. *A nemzeti felszabadító háború irodalma* Matej Bor: Šel je popotnik

C) KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEK ÉS SZÁNDÉKOK

1. Kommunikációs helyzetek

A vizsgázó az alábbi kommunikációs szituációkban és szerepekben nyilvánulhat meg szóban és írásban.

Szituáció	Szerep
Találkozás	ismerõs, idegen
Családban, baráti körben	vendég, vendéglátó, baráti társaság tagja
Áruházban, boltban, piacon	eladó, vásárló
Étteremben, kávézóban, vendéglõben	vendég, egy társaság tagja
Diákszállón, campingben, hotelben	lakó, lakótárs, turista, vendég
Az iskolában	tanuló, iskolatárs
Kulturális intézményekben, sportlétesítményekben, klubokban	vendég, látogató, valamely közösség tagja
Országhatáron	turista
Orvosnál	beteg, orvos, kísérõ
Rendõrségen, hivatalokban	állampolgár, ügyfél
Szolgáltató egységekben (fodrásznál, utazási irodában, benzinkútnál, bankban, postán, gyógyszertárban stb.)	ügyfél

Szituáció	Szerep
Szünidei munka helyen	munkavállaló, munkaadó
Tájékozódás utcán, utazás közben	helyi lakos, turista
Telefonbeszélgetés	a telefonbeszélgetés résztvevõi
Közlekedési eszközökön (vasútállomáson, autóbuszon, villamoson, taxiban, repülõgépen, hajón)	utas, utastárs

2. Kommunikációs szándékok listája

A lista azokat a kommunikációs szándékokat tartalmazza, amelyek az érettségi vizsgán számon kérhetõk. A két vizsgaszint között minõségi és mennyiségi különbség van. Az emelt szintû vizsgán a vizsgázónak pontosabban, igényesebben kell kifejeznie magát.

Az ismerkedéshez, bemutatkozáshoz szükséges kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példák
Megszólítás, reagálás a megszólításra	Gospa, prosim…/Gospod, prosim… Draga prijateljica, Dragica…/Dragi prijatelj, Dušan! Spoštovani profesor! Prosim…/Izvolite…
Köszönés, búcsúzás, reagálás ezekre	Dober dan! Zdravo! Živijo! Na svidenje! Adijo! Tudi tebi!
Bemutatkozás, reagálás	Pišem se.... / Ime mi je Dovolite, da Vam predstavim… To je moj prijatelj, Ivan. Veseli me, da sem vaju spoznal.
Telefonbeszélgetésnél megszólítás, bemutatkozás, elköszönés, reagálás ezekre	Halo, gospa profesorica? Ne, sem dijakinja profesorice za matematiko. Lahko bi jo poklicali k telefonu? Seveda, takoj!
Megszólítás és elbúcsúzás magán- és hivatalos levelekben	Draga sestra! Ljubi Peter! Spoštovani ! S spoštovanjem. Prisrèno te/Te pozdravlja
Szóbeli jókívánságok, üdvözletek	Veseli me, da sem se sreèala z Vami. Pozdravljam tudi vašo hèerko. Prosim, predajte ji moje pozdrave.
Hogylét felõl érdeklõdés, reagálás	Kako ste? Kako se poèutite? Hvala, dobro!
Köszönet kifejezése, reagálás	Hvala lepa za Vašo pomoè! Z veseljem, tudi drugiè!
Bocsánatkérés, reagálás	Oprostite, da sem zamudila, toda zaspala sem! Opravièujem se… Niè hudega V redu, toda drugiè…
Gratulációk, jókívánságok, reagálás ezekre	Èestitam ti/vam za uspešni izpit! Želim Vam vesele praznike! Sreèno novo leto! Tudi jaz Vam želim vse najboljše.
Részvétnyilvánítás	Ob izgubi prijatelja ti izrekam sožalje.

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példák
Hála	Najlepša hvala!
Sajnálkozás, csalódottság	Žal, ne morem na izlet. Zelo sem razoèarana, da me nisi povabil na ples!
Öröm	Hura! Jutri ne bo pouka! Oj, kako sem vesela! Veseli me/nas….
Elégedettség, elégedetlenség	Zadovoljen/zadovoljna sem s tabo. Nisem zadovoljen/zadovoljna…
Csodálkozás	O, kak lep fantek! Kako si zrasel, odkar te nisem videl/a!
Remény	Upam, da boš èimprej ozdravel!
Félelem, aggodalom	Strah me je! Bojim se …
Bánat, kétségbeesés	Žalostna sem, ker je mama zbolela. Ožaljen/a sem …
Harag, bosszúság	Kako si nesramen! Pojdi proè/stran!

Vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példák
Véleményt kérni és a véleményre reagálni	Po vašem/tvojem mnenju … Kaj reèete vi? Strinjam se z Vami. Imate prav. Mislim, da je tako prav!
Érdeklõdés, érdektelenség	Si slišal/a kaj novega? Zanima me… Ne zanima me … Rad/a/ se ukvarjam s/z … Z veseljem …
Tetszés, nemtetszés	Všeè mi je… Ugaja mi… Ni mi všeè, ker … To obnašanje ni lepo!
Igazat adni valakinek ill. nem elismerni igazát	Prav imaš! Res je tako! Nimaš prav! Ne poznaš dovolj razmere.
Egyetértés, egyet nem értés	Ta uèenec je pohvale vreden. Strinjam se z Vami. Nismo enakega mnenja!
Véleménnyel egyetértés, véleménykülönbség, rosszallás	Dosegli smo lepe uspehe. Da, tako je! Danes niste bili pridni. Zamerim ti…
Fenntartás, kikötés és ezek elutasítása	Ta predlog ne sprejmemo! S pridržkom… Brez pridržkov… Odklonimo Vaš predlog. Uveljavili bomo svojega!
Érdeklõdési kör kifejezése	Zanima me slikarstvo. Ne zanima me… Moj konjièek je … Rad/a/ se ukvarjam s/z ….
Dicséret, kritika, szemrehányás	Priden/pridna si bil/a/ Lepo, da si pomagala starcu! Ta roman je slab/dober, zanimiv/dolgoèasen… Ni bilo lepo, da nisi prišel na sestanek, èeprav si obljubil

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példák
Dolgok, személyek megnevezése	Ta aparat je kuhinjski robot. Tista lepotica se imenuje Marija.
Dolgok, események leírása	V šoli smo imeli zanimivo prireditev. Dijaki so recitirali, peli in plesali.
Információkérés, információadás	Ali bi mi lahko povedali …? Seveda… Zanima me, koliko stane prenoèišèe v vašem hotelu.
Igenlõ és nemleges válasz	Da, verjetno pridem zveèer. Ne, ne pišem se Bajzek.
Válaszadás megtagadása	Oprosti, noèem odgovoriti/odgovarjati. Zaman me sprašuješ, ne bom odgovarjal/a/.
Tudás, nem tudás	Temeljito poznam pesmi Franceta Prešerna, manj pa njegovo življenje. Vem, da si me iskal. Dobro obvladam/znam matematiko.
Bizonyosság, kételkedés	Preprièan sem, da je to škodo storil vaš sin. Ne vem, èe bom lahko šla veèer v opero. Mogoèe pridem jutri.
Ismerés, nem ismerés	Da, to knjigo poznam tudi jaz. Vaše hèerke ne poznam.
Feltételezés, kételkedés	Domnevam, da … Mogoèe, da mi prijateljica posodi kaseto, ker je radodarna.
Emlékezés, nem emlékezés	Še danes se spominjam tistih lepih dni. Mogoèe, si mi že rekla, naj kupim darilo za brata, vendar se ne spominjam tega.

A partner viselkedését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példák
Kérés, kívánság	Prosim te … Želim ... Zelo me boli glava. Imaš kakšno tableto zame? Da bi le našli najboljšo rešitev!
Felszólítás, tiltás, parancs	Pozor! Kajenje je prepovedano! Prepovedujem ti, da… Tukaj ne smeš glasno govoriti! Tukaj se ne pogovarja glasno. Prosim te, utihni! Bodi tiho! Molèi!
Javaslat, reagálás a javaslatra	Brala sem zelo zanimivo knjigo. Predlagam ti, preberi jo! Bila bi hvaležna, èe bi mi jo posodila.
Rendelés	Prosim, prinesite mi kozarec mineralne! Jaz bi palaèinko z orehi.
Meghívás, reagálás a meghívásra	Vabimo vas/Vas … Vljudno vabljeni na predstavo novega filma. Hvala za vabilo, vsekakor bomo tam.
Kínálás és arra reagálás	Imamo poceni obleke, izvolite, kupite jih!
Reklamáció és arra reagálás	Vèeraj sem kupila bratu brivski aparat. Doma se je izkazalo, da ne dela. Prosim zamenjajte ga. Seveda, takoj!
Tanácskérés, tanácsadás	Prosim nasvet … Kaj mi svetuješ …? Svetujem ti ….

Kommunikációs szándékok	Példák
Figyelmeztetés	Pozor! Zelo glasni ste! Zadnjiè vas opozarjam!
Engedélykérés, annak megadása, megtagadása	Ali lahko vstopim? Kar izvolite! Malo poèakajte!!
Segítségkérés és arra reagálás	Pomagajte mi prosim … Ali bi mi lahko pomagali? Lahko vas/Vas prosim, da bi mi pomagali … Seveda, z veseljem. Žal, nikoli nisem delal/a kaj takega.
Segítség felajánlása, reagálás	Lahko vam/Vam pomagam? Ja, zahvalim. Lahko Vam priskoèim na pomoè? Zahvalil/a bi se.

Interakcióban jellemzõ kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példák
Visszakérdezés, ismétléskérés	Sem prav razumela? Prosim, ponovite mi zadnji stavek! Prosim še enkrat!
Nem értés	Ne razumem. Oprostite, zame to ni razumljivo.
Betûzés	Kakšen priimek! Prosim èrkovati! Fasching: F kot figa, a kot Anica, s kot sliva, c kot cmok, h kot Helga, i kot ime, n kot noè, g kot gosli
Felkérés lassúbb, hangosabb beszédre	Prosim, govorite bolj razloèno!
Beszélési szándék jelzése	Rada bi povedala, da … Lahko tudi jaz povem svoje mnenje?
Téma bevezetése	Spoznali smo razmere pri fevdalizmu. Poglejmo, kako se to obdobje pojavlja v slovenski književnosti.
Témaváltás	O tem toliko. Zdaj gremo naprej!
Félbeszakítás	Nehaj, prosim! Oprostite, po mojem to ni tako!
Megerõsítés, indoklás	Toèno tako je. Tudi jaz tako mislim.
Körülírás	Uèenje je delo dijakov.
Példa megnevezése	Na primer. Lahko bi mi povedali primer? Za vzgled vzamemo …
Beszélgetés befejezése	Zaenkrat toliko, drugiè pa bolj obširno.

D) NYELVTANI TARTALMAK, SZERKEZETEK

A szlovén nyelv rendszerét, törvényszerûségeit a vizsgázónak elsõsorban funkcionálisan kell ismernie A szlovén nyelv struktúrájára jellemzõ, bemutatott példák a leíró nyelvtan alapján készültek. Az adott nyelvtani alakhoz illetve kategóriához nyelvtani példák társulnak.

KÖZÉPSZINT

Nyelvtani tartalmak, szerkezetek	Példák
A szlovén nyelv hangtana A szlovén abc A szlovén nyelv hangjai Hangsúlyozás A helyesírás alapvetõ	
Alaktan Szófajok Ige Igeragozás (szám, személy) Igeidõk: jelen, múlt, jövõ idõ Igemódok: kijelentõ, feltételes és felszólító mód Igeszemlélet: folyamatos, befejezett cselekvõ, szenvedõ szerkezet Melléknévi igenév Határozói igenév Az igébõl képzett fõnevek Fõnévi igenév A szupinum A módbeli segédigék A „biti”segéd ige Tárgyas és alanyi ragozású igék	 delam, delaš, dela ;delava, delata, delata,;delamo, delate, delajo delam, sem delal, bom delal delam, bi delal, delaj pisati, napisati so ustanovili, je bil ustanovljen kazati-kažoè, dremati-dremaje, prebrati-prebravši ponositi-ponošen, podreti-podrt, ogoreti-ogorel, vzhajati-vzhajajoè pisati-pisanje pogledati šel je pogledat mora, treba, lahko, vedeti-znati biti, ne biti zida hišo, orje njivo; stoji pred tablo, plava, spi, itd.
Fõnévi szavak Fõnév A fõnév neme Fõnévragozás A fõnévragozások jellemzõi Köz- és tulajdonnevek Fõnévként állandósult melléknevek Fõnévi névmások Melléknévi szavak A melléknév és fajtái A melléknév ragozása A melléknév fokozása Határozott és határozatlan melléknévi alak Melléknévi névmás A számnév: tõ-, sor- és határozatlan számnevek A számnevek ragozása	 korak, lipa, dete bog, èlovek oèe, mati, dete, otrok, sin dekle, hèi, gospa sin, Vera mineralna voda-mineralna mi, on, nekdo, nihèe, itd. sladek, Anièin, listnat lep, lepši,najlepši; bel, bolj bel, najbolj bel zelen, zeleni njen, svoj, marsikateri, noben pet, deseti, mnogo …
Határozószó és fajtái: helyhatározószó, idõhatározószó stb	 daleè, zgodaj, zato, ostro
Elöljáró Indulatszó fajtái: érzelmeket kifejezõ, hangutánzó felszólító Módosítószó Kötõszó fajtái: mellérendelõ, alárendelõ	na, v, po, pri ,ob, itd. au, joj, ku-ku, na – nate itd. samo, celo, že, itd. in, ter; da, èe, itd.

Nyelvtani tartalmak, szerkezetek	Példák
Mondattan	
A mondat	
Egyszerû mondat	Deèek se sprehaja.
Mondatrészek: alany, állítmány, tárgy,	Deèek je privezel psa.
határozó: hely	Pred vrati poèakaj.
idõ	Po praznikih se oglasi.
mód	Lepo zna govoriti.
eszköz	Na delo se vozimo z vlakom.
cél, ok	Od veselja se je jokal.
Összetett mondat	
Alárendelés	
alanyi alárendelés	Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade.
tárgyas alárendelés	Èas ozdravi, kar boli.
jelzõs alárendelés	Ne kupuj stvari, ki niso potrebne.
határozói alárendelés: helyhatározói	Kjer se prepirata dva, tretji dobièek ima.
időhatározói	Ko je suša, zemlja poka.
okhatározói	Ker je suša, zemlja poka.
módhatározói	Odšel je, ne da bi se poslovil.
feltételes határozói	Èe se boš uèil, boš znal.
Mellérendelés	
kapcsolatos	Zima je pritisnila in sneg je naletaval.
fokoz	Zgodovina ne kaže samo lepih in slavnih dejanj,
választó	ampak tudi strasti in hudobije.
ok	Ali se pridno uèi, ali pusti šolo.
ellentétes	Ne sramuj se delati, zakaj delo je èast.
Mondatok a közlés szándéka szerint	Rad bi me prevaral, pa me ne boš.
kijelentõ	Krpan je Brdavsu odsekal glavo.
kérdõ	Ali je Krpan Brdavsu odsekal glavo?
felszólító	Odsekaj Brdavsu glavo.
óhajtó	Naj Brdavsu odseka glavo.
felkiáltó	Odsekaj že Brdavsu glavo!
Egyenes és függõ beszéd	Uèitelj me je vprašal: „Koliko ur na dan se uèiš?”; Uèitelj me je vprašal, koliko ur na dan se uèim.
Helyesírás	
Nagy kezdõbetû	Novo mesto; Zidani Most
Vesszõhasználat	Boš potoval z vlakom ali z avtobusom? Ali sva prijatelja,
Írásjelek az egyenes beszédben	Danilo, ali nisva?
	„Kaaaj?” je zarohnel Kocmur.
Egybeírás, különírás	za to – zato; ne bo – nebo; po zimi – pozimi …
Szótan és képzés	

EMELT SZINT

Nyelvtani tartalmak, szerkezetek	Példák
Alaktan	
Ige	
Visszaható igék	smeje se, ubije se, govori se, umiva se, sreèati se
Kölcsönös igék	Otava se kosi v avgustu. Bal se je smejati. pomagati si, misliti si
Két igeszemlélettel bíró igék	rodim, ubogam, darujem, žrtvujem, telefoniram ipd.
Igetípusok:	
a) folyamatos igék:	
hosszantartó és ismétlõdõ cselekvést kifejezõ igék	nesti, iti – skakati, sedati
határozott és határozatlan igék	nesem – nosim, peljem – vozim
a cselekvést és a csel.-bõl adódó helyzetet kifejezõ igék	sedem, ležem – sedim, ležim
a cselekvést és a cselekvés okát kifejezõ igék	pijem – pojim, teèem – toèim
cselekvést és a cselekvés érzékelését kifejezõ igék	gledam – vidim, poslušam – slišim
b) befejezett igék:	zaigrati, zapeti
a cselekvés kezdetét kifejezõ igék	posedeti, poèakati
rövid ideig tartó cselekvést kifejezõ igék	poèiti, suniti
pillanatnyi cselekvést kifejezõ igék	doveèerjati
a cselekvés befejezését kifejezõ igék	blisniti…
mozzanatos igék	
Fõnév	tla, vrata, uho, oko, ime, drevo, usta, dan,
Rendhagyó alakok a fõnévragozásban	zobje, prošnja, taksi…
A fõnév használata mértékegységek, számnevek után	narezati kruha in slanine
Számnév	petero sinov, troji ljudje, dvojno dno, dvojna morala
Osztó és gyûjtõ számnév	Soparno je bilo.
Predikatív	
Mondattan	
Határozók szándék	Deèek je šel ven privezat psa.
feltételes	V takih razmerah ni mogoèe delati.
állapot	To je tehnièno nemogoèe.
hasonlító	Dekle je bilo lepo kot roža.
mérték	To mora v celoti ven.
eredmény	Delal je do onemoglosti.
Értelmezõ tagmondat	Trubar, prvi slovenski pisatelj se je rodil na Rašèici.
Megszólító mondat	Ti v modri jopici, pridi sem.
Határozói mellékmondatok: időhatározói	Poèakaj, dokler se ne najem.
hasonlítóhat.	Bil sem zmuèen, kot da celo noè ne bi bil spal.
okhatározói	Bilo je tako mraz, da je drevje pokalo.
állapothatározói	Kar se tièe hrane, bodite mirni.
szándékhatározói	Prišel sem, da bi ti pomagal.
Mellérendelés: következtetõ	Bolan je, zato ga ni v šolo.
magyarázó	Vrnil se je pozno, in sicer šele ob polnoèi.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A szlovén nyelv (és irodalom) érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészbõl tevõdik össze. Az írásbeli vizsgán 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére. A szóbeli vizsga a 10 perces felkészülési idõt követõen 10-15 perc idõtartamú.

Az írásbeli feladatok megoldásakor szótár nem használható, a szóbeli felkészülés során irodalmi szöveggyûjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

A következõ táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek idõtartamát és körülbelüli arányát az értékelésben.

	Vizsgarész	Idõtartam (perc)	Arány (%)	Pont
Írásbeli	Olvasott szöveg értése	60	22	33
	Nyelvhelyesség	30	12	18
		SZÜNET		
	Hallott szöveg értése	30	22	33
	Íráskészség	60	22	33
Szóbeli	Beszédkészség tartalom	10-15	22	33
	Összesen:	-----	100	150

A középszintû vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának A2-B1 szintjeit. Az eltérõ képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsõzetesség elve érvényesül. A feladatsorokat úgy állítják össze, hogy az A2 szinten lévõ tanulók is le tudják tenni a vizsgát.

A vizsgafeladatok készítése

Az Olvasott szöveg értése, a Nyelvhelyesség, a Hallott szöveg értése és az Íráskészség vizsgarészek feladatai központilag készülnek. A Beszédkészséget mérõ feladatokat a központi útmutató alapján a vizsgáztató tanár állítja össze.

ÉRTÉKELÉS

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsga sikeres teljesítésének elõfeltétele, hogy a vizsgázó mind az öt vizsgarészben az elérhetõ pontszámnak legalább a 15%-át teljesítse (a 15% nem az elégséges osztályzat alsó határa).
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA

OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben elõforduló, különbözõ típusú autentikus szövegeket önállóan elolvasni és a valós olvasási céloknak megfelelõ mélységben megérteni.

Az olvasási készség több szintjét különböztetjük meg (pl. a globális, a szelektív és a részletes értést). A vizsgán a szövegértés több szintje mérhetõ. A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelõ stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
- megérteni a szöveg lényegét,
- megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét,
- megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idõ, hely, irány, mennyiség),
- különválasztani a lényeges és a lényegtelen információkat,
- megérteni egy adott álláspont mellett és ellen szóló érveket,
- megkeresni egy adott értési célhoz szükséges adatszerû információt,
- megérteni a szöveget kommunikációs funkciójának megfelelõ részletességgel,
- alkalmazni a különbözõ olvasási stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére),
- megkülönböztetni a tényszerûen közölt információt a véleménytõl.

A vizsgán olvasott szövegek
- olyan (esetenként rövidített) autentikus szövegek, amelyeket valós közlési szándékkal hoztak létre,
- egységes egészet alkotnak,
- mind tartalmilag, mind nyelvileg világos szerkezetûek,
- kiválasztásakor a *Témakörök* címû rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- autentikus jellegükbõl adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elõ:
- funkcionális szövegek (pl. étlap, menetrend, tv-mûsor, mozimûsor, programok, kezelési útmutató, nyomtatvány, katalógus, menetjegy),
- informatív-instruktív szövegek (pl. jegyzet, közlemény, felhívás, hirdetés, plakát, könyvajánlás),
- magánlevél, hivatalos levél,
- újságcikkek (pl. újsághír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztõ szövegek általánosan ismert témakörökbõl,
- irodalmi szövegek (pl. regényrészlet, drámarészlet, novella, költemény, mese),

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (cím és szöveg, kérdés és felelet, személy és kijelentés stb.),
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegbõl kivett mondat, bekezdés helyének megtalálása,
- szöveg részeinek sorrendbe rakása,
- hiányos mondatok kiegészítése a szöveg alapján,
- rövid választ igénylõ nyitott kérdések,
- vázlat készítése,

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázónak 3 feladatot kell megoldania, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 600 szó. A feladatsor kb. 30 kérdésbõl/itembõl áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

– az alapvetõ nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás),
– alapvetõ nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára egyszerû szövegben.

A vizsgarészben használt szövegek vagy szövegrészletek

– autentikus vagy kismértékben adaptált szövegek,
– kiválasztásakor a Témakörök címû rész az irányadó,
– tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
– megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
– nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérõ feladatoké,
– autentikus jellegükbõl adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:

– hiányos mondatok vagy szövegek kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetõség közül egy helyes kiválasztása),
– a szövegbõl kivett mondatrész helyének azonosítása a szövegkohéziós eszközök segítségével,
– hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy elõre megadott szókészletbõl,
– megadott szavak képzett és/vagy ragozott alakjainak beillesztése a szövegbe.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 3-4 feladatból áll, összesen körülbelül 30 itembõl áll. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 300-350 szó.

A feladatok szövegekre épülnek. Egy feladat mondatokra épül, ezzel azonban az elérhetõ pontszám körülbelül 15%-a szerezhetõ meg.

Egy adott feladat több nyelvi jelenségre is rákérdezhet.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználattól nem vagy kissé eltérõ anyanyelvi beszédet a valós értési céloknak megfelelõen.

A vizsga a szövegértés alábbi szintjeit méri: a szöveg alapvetõ kommunikációs szándékainak globális megértése (globális értés), a szövegbõl adott szempontok szerinti információk kiszûrése (szelektív értés). A vizsga a szöveg részletes értését nem méri.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelõ stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- megérteni a szöveg lényegét,
- megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét,
- megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idõ, hely, irány, mennyiség, ok),
- megérteni egy adott értési célhoz szükséges adatszerû információkat,
- alkalmazni a különbözõ értési stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére a szövegkörnyezetbõl).

A vizsgán használt szövegek

- olyan autentikus vagy kismértékben adaptált szövegek, amelyeket valós szóbeli közlési szándékkal hoztak létre,
- egységes egészet alkotnak,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- akusztikai minõsége kifogástalan,
- anyanyelvi beszélõk közvetítésében, normál beszédtempóban hangzanak el,
- kiválasztásakor a *Témakörök* címû rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- autentikus jellegükbõl adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elõ:

- közérdekû bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülõtéren, áruházban),
- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítõ, információs szolgálatok: Útinformáció, nyitvatartás, menetrend),
- utasítások (pl. utcán, repülõtéren, pályaudvaron),
- médiaközlemények (pl. idõjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír),
- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- riportok, interjúk,
- beszámolók,
- közérdekû témáról szóló ismeretterjesztõ szövegek,
- szépirodalmi szövegek: rövid prózarészletek, versek (szavalatok), megzenésített költemények.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
- események sorrendjének megállapítása,
- nyomtatványok, ûrlapok kitöltése,
- táblázat kitöltése,
- hiányos mondatok kiegészítése,
- rövid választ igénylõ nyitott kérdések.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor körülbelül 20-25 itembõl áll.

A teszt 2 feladatot tartalmaz. Az *elsõ feladatban* a vizsgázó 1 rövid funkcionális, informatív szöveget hallgat meg (pl. idõjárás-jelentés, útleírás, programajánlat, reklám, információ a nyitvatartásról). Ezek együttes terjedelme körülbelül 2-3 perc. A feladatok a szöveg leglényegesebb információira kérdeznek rá.

A *második feladatban* a vizsgázó egy körülbelül 3-4 perc hosszúságú igényesebb szöveget (interjú, véleménykifejtés) hallgat meg. Egy hosszabb szöveg helyett elõfordulhat 2-3 azonos témájú rövidebb szöveg is.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgathat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladatmeghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó milyen szinten képes magát szlovén nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különbözõ kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû rész),
- különbözõ fajtájú szövegeket írni a *Témakörök* címû részben megadott témákhoz kapcsolódóan,
- koherens szövegeket létrehozni (elõre- és visszautalással, alapvetõ szinonimákkal és kötõszavakkal),
- mondanivalóját logikusan és az adott szövegfajta követelményeinek megfelelõen elrendezni, valamint írásmûvét megfelelõen felépíteni és tagolni,
- a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelõ stílust és hangnemet választani,
- az adott szövegfajták formai sajátosságainak megfelelõ írásmûvet létrehozni,
- úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani pontatlansága, szóhasználata ne akadályozza a megértést.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek

- valós kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetõek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
- szövegfajtája meghatározott,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének,
- megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:
- üzenet, emlékeztetõ,
- rövid személyes jellegû közlés,
- naplóbejegyzés,
- üdvözlõlap,
- meghívó,
- magánjellegû vagy intézménynek szóló levél,
- egy mû: prózarészlet, drámarészlet, lírai alkotás adott szempontú elemzése.
- kép, képsorok leírása, összevetése.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* címû listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során valós kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmû keletkezik, az ehhez illeszkedõ szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmû célját, témáját és címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemét.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
- meghatározott szituációban megadott szempontok alapján történõ szövegalkotás,
- verbális segédanyagok (pl. személyes feljegyzések, üzenetek, levelek, cikkek, felhívások, hirdetések, szórólapok, próza-, drámarészletek, versek, dalok, stb.) alapján történõ szövegalkotás és/vagy azokra való reagálás,
- vizuális segédanyagok (pl. ábrák, képek – festmények, szobrok, épületek, népviseletek, fotók, képsorok, grafikonok, táblázatok, stb.) alapján történõ szövegalkotás.

Az irányító szempontok a téma alpontjait adják meg, a verbális és vizuális segédanyagok pedig gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kidolgozásához.

A vizsgarész 2 feladatból áll. Az *elsõ feladat* egy rövidebb, tranzakciós és interakciós szöveg. A vizsgázó verbális és/vagy vizuális segédanyagra reagálva 40-50 szavas közlést hoz létre (pl. üdvözlõlap, e-mail, naplóbejegyzés, üzenet, emlékeztetõ).

A *második feladat* egy hosszabb, véleménykifejtõ szöveg létrehozása. A vizsgázó rövid levélre, hirdetésre vagy hasonló informatív szövegre reagál írásban vagy egy mûrészletet elemez adott szempontok szerint vagy képsorokat vet össze egy körülbelül 250-300 szó terjedelmû szöveg megírásával. A szövegben a vizsgázónak öt megadott irányító szempontot kell tárgyalnia. Az irányító szempontok kidolgozási sorrendje tetszõleges.

A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához a szlovén nyelv helyesírási szótára használható. A nyelvtani, lexikai, helyesírási hibákkal szemben magasabb a toleranciahatár, mint emelt szinten.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik. A vizsgázó teljesítményének értékelése 4 kritérium (A kommunikatív cél teljesítése, Nyelvtani szerkezetek, Szókincs, Mondat- és szövegszintû kohézió) alapján, egy nyolcszintû (0-7) analitikus értékelõ skála segítségével történik.

A két feladat együtt kerül értékelésre. A maximálisan elérhetõ összpontszám: 56. A vizsgarészen belül az elsõ feladat aránya 1/3 rész, a másodiké 2/3 rész.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG, SZLOVÉN NEMZETISÉGI TARTALOM

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az érettségi követelményekben megfogalmazott nyelvi szinten gondolatait szlovén nyelven szóban kifejezni és valós kommunikációs szándékoknak megfelelõ beszélgetést folytatni.

A vizsgán azt mérjük, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minõségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkészség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A második feladathoz a tételsor 15 tételbõl áll. A tételsor a szlovén nemzetiség irodalmát, kultúráját, nyelvét dolgozza fel a *Témakörök* és *Nyelvtani ismeretek, szerkezetek*, címû fejezetek alapján.

Ebben a vizsgarészben a feladatokat a központi útmutatók alapján a vizsgáztató tanárok készítik el.

A feladatok megoldásához szótár nem használható. A felkészülés során azonban irodalmi szöveggyûjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

– a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* címû rész),
– megadott témákról (irodalom, kultúra, nyelv) szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* címû rész),
– mondanivalóját érthetõen és összefüggõen kifejezni,
– úgy beszélni, hogy kiejtése, hanglejtése, beszédtempója ne akadályozza a megértést,
– egyszerû kommunikációs stratégiákat alkalmazni,
– beszédében a célnyelvi udvariasság és a megfelelõ stílus alapszabályait alkalmazni,
– úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani és lexikai pontatlansága ne akadályozza a megértést.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

A vizsgafeladatokban elõforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, a *Témakörök* valamint az N*yelvtani ismeretek, szerkezetek* címû listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklõdésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános mûveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A feladatmeghatározás egyértelmûen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását.

A vizsgabeszélgetésben az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:

– szerepjáték,
– önálló témakifejtés verbális és/vagy vizuális segédanyagok alapján.

A vizsgarész rövid *bevezetõ társalgással* kezdõdik. A kérdések célja az, hogy a vizsgázó ráhangolódjon a szlovén nyelv használatára. Az itt elhangzottak nem számítanak be a vizsgaeredménybe.

A vizsga 2 feladatból áll. A feladatokat a vizsgázó húzza, a felkészülési idõ: 10 perc. A szóbeli vizsga 15 perc idõtartamú.

Az *elsõ feladatban* a vizsgázónak egy, a mindennapi élet helyzeteihez hasonlító szituációban kell részt vennie, amelyben partnere a vizsgáztató. A feladat tehát az, hogy a vizsgázó a beszélgetésben interaktívan vegyen részt, megfelelõ kérdéseket tegyen fel, illetve az elhangzó kérdésekre megfelelõ válaszokat adjon.

A *második feladatban* a vizsgázónak egy irodalmi vagy nyelvi vagy a szlovén nemzetiség kultúrájával kapcsolatos témát kell részletesen és összefüggõen kifejtenie, megadott szempontok alapján. A felhasználandó segédanyag lehet kép, fénykép, ábra, térkép vagy rövid írott szöveg.

A feladatmeghatározás és a verbális segédanyagok szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél. A vizuális segédanyagok az adott nemzetiség kultúrkörét reprezentálják.

Értékelés

Az értékelés egy négy kritériumon [Kommunikációs hatás: *a)* milyen mértékben tudja gondolatait önállóan kifejezni, *b)* beszédstílusa mennyire folyékony, *c)* megnyilvánulásai mennyire relevánsak a feladatmegoldás szempontjából; Nyelvtan és koherencia; Szókincs; Hangképzés, hangsúly, intonáció] alapuló, nyolcszintû analitikus értékelõ skála segítségével történik. A két feladat együtt kerül értékelésre.

Egy értékelési kritériumra maximum 7 pont adható, így a szóbeli vizsgán maximálisan elérhetõ pontszám: 28.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az írásbeli vizsga idõtartama 240 perc, a szóbeli vizsgáé 10-15 perc.

A következõ táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek idõtartamát és körülbelüli arányát az értékelésben.

	VIZSGARÉSZ	IDÕTARTAM (perc)	ARÁNY (%)	PONT
ÍRÁSBELI	Olvasott szöveg értése	70	20	30
	Nyelvhelyesség	50	20	30
		SZÜNET		
	Hallott szöveg értése	30	20	30
	Íráskészség	90	20	30
SZÓBELI	Beszédkészség	20	20	30
	Összesen:	-----	100	150

Egyik vizsgarészben sem használható szótár, mivel a vizsgázóknak a tényleges nyelvtudásukról kell számot adniuk. Az emelt szintû vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának B2-C1 szintjeit. Az eltérõ képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsõzetesség elve érvényesül. A feladatsorokat úgy állítják össze, hogy a B2 szinten lévõ tanulók is le tudják tenni a vizsgát.

ÉRTÉKELÉS

– Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
– Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
– A vizsga sikeres teljesítésének elõfeltétele, hogy a vizsgázó mind az öt vizsgarészben az elérhetõ pontszámnak legalább a 15%-át teljesítse (a 15% nem az elégséges osztályzat alsó határa).
– Minden vizsgarész elbírálása központilag kidolgozott javítási és értékelési útmutatók alapján történik.
– Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarészek értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
– Az Íráskészség és a Beszédkészség vizsgarészek értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
– Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA

OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben elõforduló, különbözõ típusú autentikus szövegeket önállóan elolvasni és a valós olvasási céloknak megfelelõ mélységben megérteni.

Az olvasási készség több szintjét különböztetjük meg (pl. a globális, a szelektív és a részletes értést). A vizsgán a szövegértés több szintje mérhetõ. A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelõ stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

ua. mint a *Középszintû vizsga* esetén

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérõ nehézségi fokában jelenhet meg.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

- feleletválasztás,
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont stb. azonosítása,
- a cím és a szöveg egészének viszonya,
- a szöveg egészének jelentése,
- a szöveg szerkezete, a felépítés által közvetített jelentés,
- vázlat készítése,
- a szöveg rövid összegzése.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázónak 1-3 feladatot kell megoldania, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 1200 szó. A feladatsor 25-30 itemböl áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás),
- a nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára komplex szövegekben is.

A vizsgarészben használt szövegek vagy szövegrészletek
ua. mint a *Középszintû vizsga*

A két szint közötti különbség a nyelvtani és lexikai szerkezetek komplexitásában és a feladatok eltérõ nehézségi fokában jelenik meg. Emelt szinten a vizsgázó változatosabb és komplexebb nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére és pontos használatára is képes.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Ua. mint a *Középszintû vizsga.*

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 4-5 feladatból, körülbelül 40 itemböl áll, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 600 szó.

Valamennyi feladat szövegre épül.

Egy feladat több nyelvi jelenségre is rákérdezhet.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

Ua. mint a *Középszintû vizsga.*

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
ua. mint a *Középszintû vizsga,* továbbá

- megérteni az adott álláspont mellett és ellen szóló érveket,
- felismerni a szöveg hangnemét, következtetni a beszélõk egymáshoz való viszonyára.

A vizsgán használt szövegek
ua. mint a *Középszintû vizsgán.*

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elõ
ua. mint a *Középszintû vizsga*

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérõ nehézségi fokában jelenik meg.

A szövegértés nehézségi fokát további tényezõk is befolyásolhatják, mint például a beszédtempó, a beszélõk száma, az artikuláció, a háttérzajok.

Emelt szinten olyan szövegek is elõfordulhatnak, amelyek az adott témát az általánosítás szintjén közelítik meg és árnyalt közléseket, véleményeket és ellenvéleményeket is tartalmaznak.

Emelt szinten a mûvelt köznyelv összetettebb, választékosabb formái is elõfordulnak.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Ua. mint a *Középszintû vizsga.*

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetû, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázó 2-3 szöveget hallgat meg, amelyek együttes terjedelme körülbelül 8-10 perc. A teszt 2-3 feladatot, körülbelül 25 itemet tartalmaz.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgathat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladat-meghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegbõl adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó milyen szinten képes magát szlovén nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különbözõ kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga méri, hogy képes-e a vizsgázó
Ua. mint a *Középszintû vizsga*, továbbá
– gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni,
– álláspontját, érvrendszerét következetesen, összetetten, árnyaltan kifejteni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek
Ua. mint a *Középszintû vizsga*

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:
ua. mint a Középszintû vizsga, továbbá
– érvelés nyelvi, irodalmi, kulturális kérdésekrõl (a feladat tartalmaz egy szövegrészletet),
– két szöveg adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a kiemelt szempontokat (tematikus, stílusbeli). A szövegek között megjelenhet a mindenkori kortárs irodalom.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében, a létrehozandó szövegek terjedelmében, a nyelvi megformálás jellemzõiben jelenik meg.

A vizsgázó emelt szinten az adott témát általánosabban is képes megközelíteni, és átfogó problémaként tárgyalni.

A nyelvi megformálásra az jellemzõ, hogy a vizsgázó emelt szinten részletesen, választékos szókinccsel és igényesebb nyelvi szerkezeteket használva ír.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* címû listákra épülnek.
ua. mint a *Középszintû vizsga*

A vizsgán az alábbi feladattípus fordulhat elõ:
– a vizsgázó írásban reagál a megadott verbális és/vagy vizuális segédanyagokra a megadott irányító szempontok alapján.

A vizsgarész 2 feladatból áll. Az *elsõ feladatban* a vizsgázó informatív szövegre reagál írásban egy körülbelül 100 szó terjedelmû szöveg megírásával.

A *második feladatban* a vizsgázó két téma közül választhat. A kiválasztott témáról a megadott irányító szempontok alapján a vizsgázónak körülbelül 300-350 szó terjedelmû szöveget kell írnia, amelyben ki kell fejtenie véleményét is.

A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok szlovén nyelven íródnak, amelyek nyelvi szintje alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél.

Értékelés

Általános kritériumok:
– a tartalmi kifejtés kritériumai: a téma megértése, nyelvi és irodalmi mûveltség, kultúrtörténeti asszociációk, személyes állásfoglalás, világismeret, lényegkiemelés,
– a szöveg megszerkesztettségének kritériumai: a kért mûfajnak való megfelelés, tagolás, szerkezeti arányosság, a terjedelem megtartása.
– a szöveg nyelvi minõségének kritériumai: a köznyelvi norma biztos ismerete: nyelvtan, szókincs, helyesírás, szabatos elõadásmód, olvasható kézírás, rendezett íráskép.

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik.
A két feladat értékelése együtt történik.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG, SZLOVÉN NEMZETISÉGI TARTALOM

Ua. mint a *Középszintû vizsga*, továbbá

A második feladathoz a tételsor 20 tételbõl áll. A tételsor a szlovén nemzetiség irodalmát, kultúráját, nyelvét dolgozza fel a *Témakörök* és a N*yelvtani ismeretek, szerkezetek* címû fejezetek alapján.

Ebben a vizsgarészben a feladatokat a központi útmutató alapján a vizsgáztató tanárok készítik el.

A feladatok megoldásához szótár nem használható. A felkészülés során azonban irodalmi szöveggyûjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

Tartalmi szerkezet

Ua. mint a *Középszintû vizsga*, továbbá

– gondolatait árnyaltan kifejezni, álláspontját, érvrendszerét következetesen, folyamatosan, összetetten kifejteni,
– olyan kiejtéssel, hanglejtéssel és tempóban beszélni, hogy beszéde jól érthetõ legyen,
– változatos kommunikációs stratégiákat alkalmazni,
– gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni,
– az összetettebb gondolatmenetnek megfelelõ igényes mondatszerkesztéssel beszélni.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében és a nyelvi teljesítmény színvonalában, azaz a nyelvi megformálás jellemzõiben jelenik meg.

Emelt szinten a vizsgázó az adott témákról az általánosítás szintjén is tud beszélgetni és véleményt nyilvánítani.

A nyelvi megformálásra az jellemzõ, hogy a vizsgázó választékosan, árnyaltabban fejezi ki magát.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Ua. mint a *Középszintû vizsga*, továbbá

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elõ:
– vita (véleménykülönbség megjelenítése és áthidalása),
– önálló témakifejtés verbális és/vagy vizuális segédanyagok alapján.

A vizsgarész rövid *bevezetõ társalgással* kezdõdik. ua. mint a *Középszintû vizsga.*

A vizsga 2 feladatból áll. A feladatokat a vizsgázó húzza, a felkészülési idõ: 10 perc. A szóbeli vizsga 15 perc idõtartamú.

Az *elsõ feladatban* a vizsgázó egy vagy több szlovén nyelven íródott idézetet értelmez és fejti ki véleményét, miközben a vizsgáztató vitára serkentõ kijelentéseire is reagálnia kell.

A *második feladatban* a vizsgázónak egy irodalmi vagy nyelvi vagy a szlovén nemzetiség kultúrájával kapcsolatos témát kell részletesen és összefüggõen kifejtenie, megadott szempontok alapján. A felhasználandó segédanyag lehet kép, fénykép, ábra, térkép vagy rövid írott szöveg. A vizsgáztató elõre meghatározott, további véleménynyilvánításra ösztönzõ kérdéseket tehet fel.

A feladatmeghatározás és a verbális segédanyagok szlovén nyelven íródtak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérõ vizsgarészek nyelvi szintjénél. A vizuális segédanyagok a szlovén nemzetiség kultúrkörét reprezentálják.

Értékelés

Általános értékelési kritériumok:

– tartalom: tématartás, nyelvi, irodalmi, kulturális tájékozottság, megfelelõ szóhasználat, probléma-érzékenység, a témának megfelelõ memoriter szöveghû elõadása.
– elõadásmód: a témának megfelelõ világos felépítés, világos nyelvi forma, lényegkiemelés.

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is.

A feladatok együtt kerülnek értékelésre.

PODROBNE ZAHTEVE IN OPIS MATURITETNEGA IZPITA

SPOZNAVANJE SLOVENSTVA

I. PODROBNE ZAHTEVE

A) KOMPETENCE

1. Znanje o zgodovini

Kandidat naj pozna glavne značilnosti zgodovine slovenske manjšine.

Naj pozna ključne dogodke slovenske zgodovine.

Naj predstavi povezave med zgodovino matične domovine in zgodovino slovenske manjšine na Madžarskem.

Naj pozna zgodovinske značilnosti sožitja narodov v Karpatskem bazenu.

2. Znanje o etnologiji

Kandidat naj pozna materialno dediščino slovenske manjšine.

Naj pozna navade slovenske manjšine, zna predstaviti spreminjanje navad.

Naj iz muzejev, etnoloških zbirk zbira informacije o načinu življenja slovenske narodnosti v preteklosti in sedanjosti, o vsakdanjikih in praznikih; in predstavi razloge za spremembe.

Naj predstavi pomen ohranjanja tradicije in navad v času globalizacije.

Naj analizira vlogo manjšinskih medijev pri ohranjanju manjšinskih vrednot.

3. Znanje o geografiji

Kandidat naj pozna naselja slovenske manjšine.

Naj predstavi z geografskimi danostmi pogojene življenjske razmere manjšine. Naj predstavi ekonomsko geografijo območja na katerem živi slovenska manjšina in spremembe le-te.

Naj analizira sodobne alternative gospodarskega razvoja.

4. Znanje o družbi

Naj razloži sociološke značilnosti slovenske manjšine.

Naj predstavi različne organizacije slovenske skupnosti, funkcijo in pomen teh skupnosti.

Naj predstavi možnosti za doživljanje in izražanje pripadnosti k slovenski manjšini.

5. Znanje povezano z jezikom slovenske manjšine

Naj pozna in zna predstaviti dejavnike, ki vplivajo na jezikovni razvoj slovenske manjšine.

Naj predstavi vlogo narečja pri ohranjanju identitete slovenske skupnosti.

Naj predstavi značilnosti porabskega jezika v primerjavi z značilnostmi slovenščine v matični domovini.

Naj navede glavne razlike med različicama porabskega narečja.

Naj pozna pisne spomenike slovenske manjšine.

Naj predstavi en prosto izbrani dokument.

6. Arhitektura slovenske manjšine

Naj predstavi posebnosti arhitekture slovenske manjšine.

Naj spregovori o oblikovnih in funkcionalnih značilnostih zgradb in razumeva njun sovpliv.

Naj sestavi projekt za ohranitev slovenske arhitekturne dediščine v Porabju.

7. Glasbena in plesna kultura slovenske manjšine

Naj predstavi pevsko, glasbeno in plesno kulturo Slovencev na Madžarskem.

Naj razgrne povezavo med glasbeno in plesno kulturno tradicijo Slovencev na Madžarskem.

Naj pozna kulturne skupine, ki igrajo pomembno vlogo pri ohranjanju identitete.

8. Znanje o manjšinski politiki

Maturant naj pozna nastajanje zakonov s področja manjšinske politike, naj predstavi njihov vpliv na slovensko manjšino.

Naj predstavi in oceni delovanje manjšinske slovenske samouprave.

Naj predstavi in oceni programe za ohranjanje narodne zavesti.

Naj načrtuje program za negovanje tradicij, ki je primeren zahtevam sodobnega časa.

B) VSEBINSKE ZAHTEVE

1. Znanje o zgodovini

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	**Višja raven**
1.1 Poreklo porabskih Slovencev in njihov prihod v Karpatski bazen.	Temeljna znanja o poreklu porabskih Slovencev. Naselitev v 12. stoletju na zahodu takratne Madžarske, na območju med Rabo in Muro. Vloga porabskih Slovencev v družbi Kraljevine Madžarske.	Naselitev Slovencev v 6. stoletju na območju med Rabo in Dravo. Pribinova kneževina v Spodnji Panoniji (847-861) – Zalavár. Knez povabi Cirila in Metoda iz Moravske. Njuna vloga pri širitvi krščanske vere. Območje med Rabo in Muro je bilo od konca 11. stoletja madžarsko kraljevo posestvo. Leta 1094 je dobilo okvire državne in cerkvene uprave. Upravno je spadalo pod Železniško županijo. Območje, na katerem so živeli Slovenci, so Madžari imenovali Tótság.
1. 2 Pomembnejše postaje porabskih Slovencev pri organiziranju svoje skupnosti.	Oblike družbenega življenja porabskih Slovencev, poznavanje spreminjanja le-teh. Nastanek naselij v okolici Monoštra med 13. in 16. stoletjem. Poznavanje zgodovine načina življenja in vrednostnega sistema slovenske skupnosti, ocena in predstavitev zgodovinskih sprememb. Kmetovanje na majhnih kmetijah, bajtarji brez zemlje, sezonsko delo na madžarskih pristavah, kasneje možnosti zaposlovanja v Nemčiji.	1183: Ustanovitev opatije v Monoštru. Nastanek porabskih vasi (delovna sila). Vpliv pripadnosti k dvema zemljiškima gospodoma (družina Batthyány in cerkev) na način življenja tukaj živečih Slovencev, na oblikovanje njihovega narečja in socialni razvoj. Turški boji na tem območju. Poznavanje dogodkov povezanih z monoštrsko bitko iz leta 1664. Negativen vpliv nagodbe iz leta 1867 na slovensko manjšino, okrepitev teženj madžarizacije.
1. 3 Zgodovina in sedanjost narodne manjšine	Predstavitev okoliščin, v katerih je narodna manjšina postala politični dejavnik. Predstavitev interetničnih stikov in vplivov. Posledice trianonskega sporazuma: Prenehanje enotnosti Slovenske krajine po priključitvi večjega dela k Jugoslaviji. Slovence, ki so ostali na Madžarskem, so poimenovali porabski Slovenci, območje na katerem so živeli pa Porabje. Množično izseljevanje porabskih Slovencev v času velike gospodarske krize. Deportiranje družin na začetku 50. let. Izseljevanje leta 1956.	1918: Prebujanje narodne zavesti Slovencev na Madžarskem. Mirovna konferenca v Parizu: začetek samostojne zgodovinske poti porabskih Slovencev. Nepravilno poimenovanje pokrajine „ »Vendvidék” in prebivalstva „vendek” v madžaršcini. Po drugi svetovni vojni je Železnožupanijski svet s sklepom odpravil izraza „Vend-vidék” in „vendek”.
1.4 Zgodovina matične domovine in pomembni dogodki slovenske manjšine na Madžarskem.	Povezave med zgodovino matične domovine, predvsem Prekmurja, ki meji z območjem,kjer živi slovenska manjšina na Madžarskem in zgodovino Slovencev na Madžarskem. Kulturnozgodovinski pomen protestantizma: na začetku 18. stoletja so objavili prve prekmurske knjige (v prekmurskem knjižnem jeziku). Uporabljale so se do leta 1919 oziroma tudi v prvih desetletjih 20. stoletja. Njihov pomen pri ohranjanju narodne zavesti Slovencev na Madžarskem.	Turški napadi v poznem srednjem veku. Cerkvena in kulturnozgodovinska vloga protestantizma. Pripadnost k Avstro-Ogrski monarhiji. Leto 1848 je bilo leto revolucije pri Slovencih. Osamosvojitvene težnje narodov. Program Zedinjene Slovenije. Težnje jugoslovanskih narodov po neodvisnosti. Razlogi za razpad Jugoslavije. Razglasitev slovenske samostojnosti. Vojna za Slovenijo. Republika Slovenija kot samostojna država, odnosi s Porabjem.

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
1.5 Zgodovina regionalnega razvoja slovenske manjšine.	Viri o zgodovini regionalnega razvoja slovenske manjšine. Razvoj narodne zavesti med dvema vojnama (širitev knjig Mohorjeve družbe, seznanjanje s slovenskim knjižnim jezikom).	11. st.: Pripadnost k Železni županiji (okraj Tótság). Po 1920 (trianonska mirovna pogodba) k okraju Monošter-Murska Sobota, kasneje pa k okraju Monošter. Nastanek ljudskih šol v času protireformacije, njihov vpliv na slovensko manjšino. Zgodovinski dogodki (dve svetovni vojni, dogodki v 50. letih 20. stoletja), njihov vpliv na življenje slovenske narodnosti. Učinki razvoja industrije v Monoštru od konca 60. let 20. stoletja naprej.

2. Narodopisna znanja

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
2.1. Materialna kultura, dediščina slovenske manjšine.	Materialna dediščina slovenske manjšine, predstavitev nekaterih značilnih predmetov in analiza iz zornega kota njihove vrednosti pri skupnosti. Pomen Muzeja Avgusta Pavla (Monošter) in Muzejske vasi (Szombathely).	Staro kmečko orodje, njihovo poimenovanje in uporaba. Lončarstvo, tkalstvo, delovni postopki, orodja in izdelki pridelovanja bučnega semena. Zimska opravila (ličkanje koruze, česanje perja, luščenje bučnic, pletenje, pletenje košar, izdelovanje papirnatih rož, itn.)
2.2 Običaji slovenske manjšine.	Običaji povezani z družino, lokalno skupnostjo, verskim življenjem. Običaji povezani s pomembnimi dogodki človeškega življenja: krst, poroka, pogreb. Koledarske šege: božič, novo leto, trije kralji, velika noč, binkošti. Ljudski običaji: pustni običaji, borovo gostüvanje kot najbolj atraktiven običaj porabskih Slovencev.	Potek dneva v družini nekoč in danes. Spomladanski običaji: (proščenje ob binkoštih). Poročni običaji. Najpomembnejše vsakdanje jedi, praznične jedi. Stari recepti. Ohranjanje še živih običajev (dan svete Lucije, božični koledniki, novoletna, velikonočna, zimska opravila)
2.3 Mediji in negovanje tradicij.	Prisotnost materialne dediščine in običajev, praznikov skupnosti v tisku in elektronskih medijih. Časopis Porabje, Slovenski koledar, Slovenski radio, Slovenski utrinki na TV 1.	Vloga medijev pri ohranjanju tradicionalnih vrednot slovenske manjšine.
2.4 Vloga negovanja tradicij pri krepitvi pripadnosti posameznika k skupnosti.	Narodopisna dediščina: dediščina družine, vasi, na podlagi starih družinskih slik, razgovora s starimi starši, starejšimi iz vasi.	Slovenci in druge narodne in etnične skupnosti (Nemci in Romi) v naselju. Sovplivi iz sožitja z Madžari. (gospodarski, jezikovni, kulturni).

3. Znanje o geografiji

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
3.1 Naselja slovenske manjšine na Madžarskem.	Za naselja Slovencev na Madžarskem je značilno: majhne vasi, ilovnati griči, velike gozdne površine, pašniki in travniki, kisla tla, skromni pridelki.	Razvoj naselij skozi stoletja

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	**Višja raven**
3.2 Vpliv naselbinskih in geografskih razmer na način življenja slovenske manjšine	Vpliv naselbin na način življenja. Nizka naseljenost območja. Podložniški, kmečki način življenja. Bajtarji, sezonski delavci.	Pokrajina leži na periferiji, je vklenjena med meje (slovensko, avstrijsko), življenje ob meji, vplivi mejnega pasu, vplivi reliefnih razmer. Naselja na južnih pobočjih. Gozdnata, nenaseljena severna pobočja. Slovenski vpliv na nastanek razpršenih naselij na zahodnem delu Madžarske.
3.3 Ekonomskogeografski vplivi na življenj slovenske manjšine.	Predstavitev in razumevanje gospodarskih stikov Slovencev na Madžarskem. Razvite gospodarske panoge v preteklosti. Sadjarstvo, žganjarstvo, pridelovanje bučnega olja, lončarstvo, tkalstvo. Živinoreja. Trgovanje s telečjim in svinjskim mesom z Avstrijo. Trgovanje z gobami, prodaja gozdnih plodov (smrekovi storži, šiške). Zadruge v 60., 70. letih 20. stoletja: živinoreja, nabiranje gozdnih sadežev, gozdno gospodarstvo. Zaposlovanje v monoštrskih tovarnah in obdelovanje domače zemlje kot dejavnik gospodarskega razvoja.	Samostojno kmetovanje. Značilnost poljedelstva je oranje na sloge. Leta 1907 načrt za izgradnjo železnice med Monoštrom in Mursko Soboto. Načrt se ni uresničil zaradi protesta lastnikov zemlje. (Isto se je ponovilo v 90. letih 20. stoletja.) Negativen vpliv na obstoj manjšine (odseljevanje mladih).
3.4 Geografski položaj in perspektive za manjšino.	Modeli in alternative za slovensko manjšino. Dvojni učinek Narodnega parka Őrség-Porabje: ovirani industrijski razvoj, podpora turizmu in pridelovanju ekološke hrane.	Projekti Phare. Euroregija-Regija zahodna Panonija**.**

4. Znanje o družbi

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	**Višja raven**
4.1 Sociološke značilnosti slovenske manjšine.	Glavne značilnosti pripadnikov Slovencev na Madžarskem in značilnosti, ki določajo njihove odnose s skupnostjo. (socialni položaj in problemi ljudi, odnos do dela, družinske razmere).	Težke okoliščine za preživetje zaradi slabe kvalitete zemljišč. Težave pri zaposlovanju do 60. let 20. stoletja in po spremembi sistema. Sezonstvo pred drugo svetovno vojno in v 50. letih. Težave pri zaposlovanju v 50-ih letih. Brezposelnost zaradi oviranega industrijskega razvoja. Nazadovanje kmetovanja zaradi težav pri odkupu pridelkov. Demografske spremembe: zmanjševanje števila prebivalcev, staranje prebivalstva in razlogi za to.
4.2 Zavest o pripadnosti k skupnosti in njene značilne oblike.	Funkcije skupnosti. Stiki znotraj skupnosti. Funkcije, značilnosti organizacij, ki krepijo slovensko manjšino. (Sorodstveni odnosi, dekliška in fantovska združenja, klubi, društva (športna, gasilska, upokojenska) in kulturna društva.	Projekti za sodelovanje med pobratenimi organizacijami.

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
4.3 Položaj posameznika v skupnosti slovenske manjšine.	Odkrivanje in predstavitev možnosti posameznika za doživljanje pripadnosti k skupnosti: negovanje in razvoj maternega jezika in kulture.	Značilne oblike vedenja pri zamenjavi identitete: ohranjanje maternega jezika, zavestno negovanje jezika, sodelovanje pri negovanju običajev in tradicij.

5. Znanje, povezano z jezikom slovenske manjšine

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
5.1 Dejavniki, ki vplivajo na razvoj jezika slovenske manjšine.	Glavni dejavniki, ki so vplivali na jezik, na različice narečja Slovencev na Madžarskem: pripadnost k dvema zemljiškima gospodoma oziroma cerkvenima župnijama.	Zgodovinski in cerkvenozgodovinski razlogi za značilen razvoj narečja.
5.2 Vloga pogovornega jezik in jezikovnih različic.	Vloga narečja pri ohranjanju identitete. Porabsko narečje kot različica prekmurskega slovenskega jezika. Števan Küzmič pomemben prekmurski slovenski pisatelj, pedagog, prevajalec Biblije.	Dejavniki, ki vplivajo na uradni jezik, državni jezik in narečje: uporaba jezika v družini in zunaj nje. Slovenski jezik doma in v šoli. Možnosti uporabe jezika manjšine. Možnosti učenja maternega jezika.
5.3 Značilnosti slovenskega jezika, ki ga govori slovenska manjšina.	Predstavitev značilnosti jezikovnih različic v primerjavi z jezikom matičnega naroda: glavne značilnosti porabskega slovenskega narečja, ki ga sestavljata gornjeseniški in števanovski govor.	Najpomembnejše morfološke in sintaktične značilnosti lokalnega narečja.
5. 4 Pisani jezikovni spomeniki slovenske manjšine.	Pisani spomeniki Slovencev na Madžarskem: literarno in etnološko ustvarjanje Jožefa Košiča. Delovanje Avgusta Pavla pisatelja, etnologa in muzeologa. Etnološko delo Alojza Dravca, Vendel Teleki: Borovo gostüvanje, Irena Pavlič: Podaraj, Slovenska hišna imena. Sedanje raziskave: Vilko Novak, Marija Kozar Mukič, dr. Ernő Eperjessy, Francek Mukič, Katarina Hirnök, Karel Krajczar. Sodobni porabski ustvarjalci.	Predstavitev poljubno izbranega jezikovnega spomenika. Poznavanje oziroma predstavitev del.

6. Arhitektura slovenske manjšine

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
6.1 Arhitektura slovenske manjšine.	Bivalno okolje Slovencev in zgradbe za družbene namene Slovencev na Madžarskem v preteklosti in danes. Pomembnejše zgradbe slovenskih naselij.	Oblika porabskih naselij. Oprema stare kuhinje, stari kuhinjski predmeti, njihova uporaba in poimenovanje v narečju. Tradicionalna oprema sobe.
6.2 Stilne in funkcionalne značilnosti zgradb, ki jih uporabljajo Slovenci.	Oblikovne in funkcionalne značilnosti arhitekture. Tloris starih kmečkih hiš. Razporeditev stanovanjske hiše in stranskih poslopij na parceli.	Značilnosti porabske ljudske arhitekture.

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
6.3 Negovanje arhitekturne dediščine slovenske manjšine na Madžarskem.	Lesena hiša in gospodarska poslopja, ki predstavljajo stanovanjsko kulturo Slovencev na Madžarskem, v Etnološkem muzeju na prostem v Szombathelyu.	

7. Glasba in plesna kultura slovenske manjšine

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
7.1 Povezava med običaji, glasbeno in plesno kulturo Slovencev na Madžarskem.	Značilnosti in tradicija petja, instrumentalne glasbe in plesa ter izvajanje teh danes v krogu Slovencev na Madžarskem.	
7.2 Negovanje tradicij in glasbena kultura Slovencev na Madžarskem v sodobnem času.	Negovanje tradicije in zagotavljanje zabave po zahtevah sodobnega časa.	

8. Znanje o manjšinski politiki

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
8.1 Pravni okviri manjšinske politike.	Predstavitev nastajanja manjšinske zakonodaje v preteklih 50. letih, vplivi in analiza le-te.	
8.2 Temelji in praksa manjšinskega samoupravljanja.	Delovanje slovenskih lokalnih manjšinskih samouprav in državne samouprave.	
8.3 Vloga slovenskih manjšinskih samouprav, društev pri ohranjanju slovenske identitete.	Predstavitev in ocena programov za ohranjanje identitete (prireditve lokalnih samouprav in Državne slovenske samouprave, Zveze Slovencev na Madžarskem). Vloga slovenske manjšine pri povezovanju in posredovanju med gospodarstvom in kulturo dveh držav.	

II. OPIS IZPITA

Izpit na višji in srednji ravni sestoji iz pisnega in ustnega dela.

PISNI DEL IZPITA

Vsebinska struktura

Višja raven

Na višji ravni na pisnem izpitu maturant mora napisati esej.

Pisni del izpita temelji na podrobnih izpitnih zahtevah. V skladu s temi mora kandidat dokazati, da je pridobil potrebna znanja, zna med njimi izbirati in je sposoben na podlagi raznih informacij skleniti splošno veljavne povezave. Pisni del izpita vsebuje vire z aktualnimi problemi, ki so povezani s štirimi obveznimi tematskimi sklopi in so na razpolago v pisni, slikovni obliki, zvočnem in elektronskem zapisu. Na podlagi teh kandidat s pomočjo svojih znanj in sposobnosti v jeziku narodnosti predstavi v 500-700 besedah svoje individualno mnenje (izbira med tremi naslovi).

Kandidat ima za rešitev naloge 180 minut.

Srednja raven

Tema pisnega izpita je predstavitev in ocena projekta, ki ga je izdelal pri pouku, s pomočjo standardnih vprašanj.

Kandidat ima za rešitev naloge 180 minut.

Ocenjevanje

Celotna naloga se lahko oceni maksimalno s 100 točkami. V kolikor je kandidat pri svoji nalogi upošteval vse kriterije, se naloga lahko oceni s 60 točkami; predstavitev individualnega stališča pa se lahko oceni s 40 točkami.

USTNI DEL IZPITA

Maturitetni izpit iz spoznavanja slovenstva je sestavljen iz **dveh obveznih** in **enega izbirnega** dela. Obe ravni vsebujeta tudi pisno nalogo iz obveznega gradiva.

Obvezno gradivo:

1. Zgodovinsko gradivo ali gradivo iz manjšinske politike.

2. Etnološko gradivo ali gradivo povezano z jezikom slovenske narodnosti

Izbirno gradivo:

V zadnjem letu priprave na maturo je potrebno obdelati eno področje iz zgodovine, manjšinske politike, etnologije, o jeziku slovenske manjšine, geografije, družbe, arhitekture slovenske manjšine, pevske, glasbene in plesne kulture slovenske manjšine – globlje spoznati in podrobno izdelati en projekt ter ga predstaviti na ustnem delu izpita.

Izpit iz Spoznavanja slovenstva poteka v slovenskem jeziku. Izpit na višji ravni se odvija pred komisijo z zunanjimi člani, izpit na srednji ravni pa pred šolsko komisijo.

Čas za pripravo na ustni izpit: 30 minut

Čas za odgovor::

Na srednji ravni: 15 minut.

Na višji ravni: 20 minut.

Ob pripravi na odgovor so kandidatu na voljo pisna gradiva (Slovenski koledar, Porabje, Etnološki slovar Slovencev na Madžarskem, osnovni viri), zgoščenke, zvočni in slikovni zapisi, računalnik in internet povezava.

Vsebinska struktura

Dijak predstavi na ustnem izpitu maksimalno v petih minutah (na višji ravni 10 minut) vnaprej pripravljen projektni načrt. Potem ima na razpolago dvakrat po 5 minut, da samostojno predstavi znanje iz zgodovine ali iz manjšinske politike ali pa znanje iz etnologije ali jezika na podlagi izpitnega listka, ki si ga je izbral. Za vsako skupino znanj je potrebno določiti 10 izpitnih listkov (tako lahko kandidat po skupinah znanj izbira med 2x10 izpitnimi listki, pri vsakem izpitnem listku je potrebno določiti dva različna vira z enako vsebino. Paziti je treba, da bodo izpitni listki vsebovali podobne zahteve in jih je možno rešiti s pomočjo pripomočkov, ki so na razpolago, v približno enakem času.

Ocenjevanje

Ustni del izpita se lahko oceni maksimalno s 50 točkami. Znotraj tega je mogoče projektni načrt oceniti s 30 točkami, drugi dve skupini znanj pa po 10-10 točk. Vrednotenje izpita poteka s pomočjo uporabe naslednjih splošnih kriterijev.

Predstavitev projektnega načrta – skupaj 30 točk

Vsebinsko bogastvo	5 točk
Logično, pregledno razvrščanje uporabljenih znanj	5 točk
Nazornost v predavanju	5 točk
Povezanost projekta z dejanskim položajem	5 točk
Samostojno razumevanje predmeta projekta	10 točk

Znanje o zgodovini ali znanje o manjšinski politiki in znanje povezano z etnologijo ali jezikom – skupaj 20 točk (dvakrat 10 po točk)

Sposobnost izbiranja med pripomočki, ki so na razpolago	2 točki
Sposobnost za jasno in logično razvrščanje pridobljenih informacij	2 točki
Nazorno, jezikovno pravilno oblikovano predavanje	2 točki
Vgradnja lastnih izkušenj v odgovore, oblikovanje lastnega mnenja	4 točk

PODROBNE ZAHTEVE IN OPIS MATURITETNEGA IZPITA
SLOVENSKI JEZIK
(Slovenski jezik kot učni predmet)

I. PODROBNE ZAHTEVE

A) SPOSOBNOSTI IN ZVRSTI BESEDIL

1. Razumevanje prebranega besedila

	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	**Višja raven**
1.1 Sposobnosti	Maturant je sposoben – razumeti, sledeti miselni tok besedila – poudariti bistvo, sporočilnost besedila – razumeti ključne informacije – ločiti pomembne in nepomembne informacije – razumeti komunikacijsko funkcijo besedila (npr. zna ločiti informacije, ki so sporočene kot dejstvo od mnenja, argumente od protiargumentov) – uporabljati bralne strategije (npr. sklepati o neznanih besedah) – povzeti vsebino literarnih del /odlomkov/, doživetij v zvezi s prebranim	Maturant je sposoben – razumeti sekundarni pomen besedila – izraziti misli, estestske vrednote, ki jih posredujejo literarna dela
1.2 Zvrsti besedila	– funkcionalna, informativna besedila – npr. obvestilo, vabilo, poziv, napis, oglas, vozni red, obvestilo o programih, priporočila za knjige in filme, ponudbe za potovanja, potopisi – zasebna in uradna pisma, čestitke, sporočila – časopisni članki – poljudnoznastvena besedila – kratka literarna besedila – (npr. pesem, pravljica, pripovedka, kratek roman, odlomek iz romana)	– daljša literarna besedila

2. Jezikovna pravilnost

	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	**Višja raven**
2.1 Sposobnosti	Maturant naj s pomočjo poznavanja sistema in pravil slovenskega jezika – pravilno izgovarja glasove slovenskega jezika – pravilno naglaša besede, kakor to zahtevajo norme slovenskega zbornega jezika – pri pravopisu uporablja pravila, ki se nanašajo na glasove in glasovne spremembe – v govoru in pisavi pravilno uporablja glagolski čas in naklon – loči spole in jih pravilno uporablja pri sklanjatvi samostalnikov – pozna ujemanje samostalnikov in pridevnikov, stopnjevanje pridevnikov – pravilno uporablja glavne in vrstilne številnike – loči pregibne in nepregibne besede – pravilno uporablja predložne zveze – loči povedi po vsebini in strukturi ter tvori povedi – uporablja pravilen besedni red v povedi – pozna pravopis podrednih in prirednih stavkov	Maturant je sposoben – naglaševati po normah slovenskega zbornega jezika – pravilno zapisovati glasove in glasovne spremembe – pravilno uporabljati glagolski vid – prepoznati in uporabljati samostalnike, ki odstopajo od sklanjatvenih vzorcev – ločiti premi in odvisni govor

3. Razumevanje slišanega besedila

	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	**Višja raven**
3.1 Sposobnosti	Maturant je sposoben – sproti spremljati miselni tok slišanega besedila in ločiti bistvene in nebistvene informacije – razumeti, poudariti bistvo besedila in ključne informacije, ki so bistvene za razumevanje sporočilnosti besedila – uporabljati razne strategije razumevanja	Maturant je sposoben – sklepati o situaciji govora: na ton razgovora, odnos med govorci, odnos govorcev do teme razgovora
3.2 Zvrsti besedila	– posneto telefonsko sporočilo – sporočila javnega interesa – medijska sporočila (vesti, vremenska napoved, napoved programov, priporočilo programov) – pogovori, reportaže, intervjuji – poljudnoznanstvena besedila – gledališke predstave, filmi, itn.	– poročila, predavanja – debate

4. Pisna sposobnost

	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	**Višja raven**
4.1 Sposobnosti	Maturant je sposoben – uresničiti pisne komunikacijske položaje, smotre – sestaviti različne koherentne zvrsti besedila z upoštevanjem pravil oblikovanja besedila – logično zgraditi in razčleniti določeno besedilo – odgovarjati oblikovnim zahtevam določenih zvrsti besedila – za zvrst besedila izbrati primeren stil in ton	Maturant je sposoben – sestaviti različna daljša besedila, ki vsebujejo zahtevnejše leksikalne in slovnične strukture
4.2 Zvrsti besedila	– pismo, čestitka, vabilo – življenjepis, razpis – razne stalne oblike sporočanja (pripoved, opis, oris) – predstavitev literarnega dela	– analizirati daljša literarna dela

5. Govorna sposobnost

	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	**Višja raven**
5.1 Sposobnosti	Maturant je sposoben – sodelovati v razgovoru o temah, ki so določene v poglavju Tematski sklopi, se vključevati v razgovor oziroma prekiniti razgovor – vplivati na dejanje oseb, ki sodelujejo v razgovoru – nuditi in prejemati informacije – izraziti mnenje – izraziti čustva – svoje sporočilo izraziti razumljivo, povezano s primerno izgovorjavo, naglasom in tempom – v govoru uporabljati stil, ki je primeren govorni situaciji – upoštevati vljudnostne formule govora – tekoče govoriti o doživetjih v zvezi s prebranimi deli, ki so bila določena – verodostojno predstaviti memoriterje	Maturant je sposoben – svoje mnenje argumentirati – svoje sporočilo izraziti z izbranimi besedami, zahtevnejšimi leksikalnimi in slovničnimi strukturami, brez napak – tekoče govoriti o literarnozgodovinskem pomenu literarnih del, ki so bila določena, govoriti izbrano

B) TEMATSKI SKLOPI

Na srednji in višji ravni so tematska področja podobna, vendar se razlikuje način približanja tem. Na srednji ravni je način približanja oseben in konkreten, na višji ravni pa splošen, abstrakten in bolj zahteven.

V tematska področja je uvrščena snov iz književnosti, saj je tudi književnost (branje–pridobitev doživetij) sredstvo sporočanja. Na podlagi obveznega branja in po obravnavanih avtorjih in besedilih kandidat dokaže znanja literarnozgodovinskega pregleda slovenske književnosti. To pomeni , da se na srednji ravni seznanijo z vsebino prebranega, spoznajo glavne osebe odlomkov oz. motive pesmi, odgovarjajo na vprašanja v zvezi z razumevanjem in interpretirajo besedilo.

Na višji ravni podrobneje spoznajo prizorišča dogajanj, glavne in stranske osebe, zgradbo literarnega dela ter pojme iz literarne teorije.

Hkrati s tem pa na obeh nivojih uvrstijo besedila v ustrezno literarnozgodovinsko obdobje.

Tematski sklopi	**RAVEN IZPITA**	
	Srednja raven	**Višja raven**
1. Osebni podatki, družina	Predstava kandidata Značilnosti družinskega življenja. Delitev dela v družini *Moderna* Ivan Cankar: Skodelica kave *Književnost med obema vojnama* Prežihov Voranc: Solzice *Realizem* Josip Jurčič Deseti brat *Romantika* France Prešeren: O Vrba	Vloga družine v življenju posameznikov in potrošniške družbe. Narodnostne navade in običaji v družini. *Moderna* Josip Murn–Aleksandrov: Ko dobrave se mrače *Književnost po drugi svetovni vojni* Ivan Minatti: Nekoga moraš imeti rad
2. Človek in družba	Značilnosti posameznika. Človeški odnosi – prijateljstvo. Prazniki v družini in družbi. *Romantika* France Prešeren: Zdravljica	Pomen praznikov v življenju posameznika in družbe, potrošniška dužba, reklame. Priprave za priključitev k Evropski uniji
3. Neposredno okolje	Prebivališča, okolje, stanovanjske razmere, mesta, vasi, bivalno okolje, vasi in hiše slovenske narodnosti. Oskrba (banka, pošta, policija, nakupovanje). Nakupovalne navade. Vreme, letni časi, s koledarjem povezane šege, običaji. Spremembe okolja. Varstvo okolja v neposrednem okolju. *Realizem* Fran Levstik: Naša vas; Simon Gregorčič: Nazaj v planinski raj; Janez Trdina: Bajke in povesti o Gorjancih *Moderna* Oton Župančič: Na Jurjevo	Problemi razvijanja infrastrukture posameznih naselij v porabskih vaseh. Položaj slovenske narodne skupnosti v porabskih vaseh, mestih, značilnosti naselij. Življenjske razmere v matični deželi (hiše, vasi, mesta) Javna uprava, samouprave, vloga in dejavnost manjšinskih samouprav. Problemi onesnaženja okolja (značilni primeri v domačem okolju in v matični državi), ekološke katastrofe. Varstvo okolja na Zemlji. *Realizem* Simon Jenko: Na Sorškem polju; Ivan Tavčar: Cvetje v jeseni *Književnost po drugi svetovni vojni* Kajetan Kovič: Moje mesto
4. Šola	Šola, šolski predmeti, urnik. Nadaljevanje šolanja – načrti za bodočnost Krog zanimanja – konjički. *Moderna* Ivan Cankar: Mater je zatajil	Šolski tipi, šolski sistem na Madžarskem. Šolski sistem v matični državi. Nadaljevanje šolanja, kontinuitetno izobraževanje, strokovno izpopolnjevanje, seminarji, tečaji, štipendije. Pomembnost znanja jezikov (materni in tuji jeziki). *Sodobna književnost* Tone Pavček: Nova faca

Tematski sklopi	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	**Višja raven**
5. Svet dela	Poklici, novi, „moderni" oz. popularni in tradicionalni poklici. Izbira poklica. Možnosti zaposlitve v tujini *Moderna* Oton Župančič: Žebljarska	Tradicionalne obrti v krogu slovenske narodnosti, ljudska umetnost, Možnosti zaposlitve v tujini, prednosti, slabe strani. Brezposelnost. Vpliv brezposelnosti na posameznika in družbo. *Realizem* Srečko Kosovel: Jesen
6. Način življenja	Razporeditev časa, dnevni red. Zdrav/nezdrav način življenja. Uživanje hrane, prehranjevanje, tradicionalne jedi, tradicionalne jedi manjšine. Priljubljene hrane/zdrave hrane. Bolezni. *Ljudsko pesništvo* Danes malo, jutri malo in Mravlji pravljici *Realizem* Anton Aškerc: Anka, Brodnik *Moderna* Oton Župančič: Zlata ptička *Književnost med obema vojnama* Srečko Kosovel: Starka za vasjo	Navade uživanja hrane, ekološka hrana, vegetarijansko uživanje hrane. Jedi v Sloveniji. „Bolezni" 20. stoletja: uporaba in zloraba zdravil, zloraba mamil, čezmerno uživanje alkohola, kajenje. *Razsvetljenstvo* Valentin Vodnik:Dramilo *Književnost med obema vojnama* Miško Kranjec: Povest o dobrih ljudeh; Niko Grafenauer: Življenje *Književnost po drugi svetovni vojni* Janez Menart: Kmečka balada
7. Prosti čas, izobrazba, šport	Koristno preživljanje prostega časa: branje, gledališče, film, glasba. Sredstva javnega obveščanja in njihova vloga v življenju posameznika in družbe: televizija, radio, časopisje. Vloga športa. *Književnost po drugi svetovni vojni* Miroslav Košuta: Deklica in ples	Značilnosti medijev slovenske narodnosti. Kulturna dejavnost na narodnostnem območju. *Sodobna književnost* Karolina Kolmanič: Lotosov cvet
8. Potovanje, turizem	Promet, prometna sredstva. Priprave na potovanje, nenavadni potniški cilji. *Moderna* Ivan Cankar: Najino potovanje	Pomembnost turizma. Pomembnost Evropske unije, brezmejnost, globalizacija. *Moderna* Oton Župančič: Hodil po zemlji –Duma
9. Znanost, tehnika	Vloga tehničnih sredstev v vsakdanjem življenju, vloga računalnika, interneta. *Književnost med obema vojnama* Alojz Gradnik: Delavec in stroj	Znanost in tehnika v sodobni družbi. Pozitivni in negativni vplivi na družbo. *Književnost NOB* Matej Bor: Šel je popotnik

C) KOMUNIKACIJSKE SITUACIJE IN NAMENI

1. Komunikacijske situacije

Kandidat se lahko v sledečih komunikacijskih situacijah oz. vlogah izraža ustno ali pisno.

SITUACIJA	VLOGA
Srečanje	znanec, tujec
V družini, v prijateljskem krogu	gost – gostitelj, član prijateljske družbe
V blagovnici, trgovini, na tržnici	prodajalec – nakupovalec
V restavraciji, kavarni, gostilni	gost, član neke družbe
V študentskem naselju, v kampu, v hotelu	stanovalec – sostanovalec, turist, gost
V šoli	učenec, sošolec
V kulturnih ustanovah, v športnih dvoranah, v klubih	gost, obiskovalec, član neke družbe
Na državni meji	turist
Pri zdravniku	bolnik – zdravnik, spremljevalec
Na policiji, v uradih	državljan, stranka
V storitvenih enotah (frizer, turistična agencija, bencinska črpalka, banka, pošta, lekarna, itd.)	stranka
Delovno mesto v počitnicah	delojemalec–delodajalec
Poizvedovanje na ulici, med potjo	domačin, turist
Telefonski pogovor	udeleženca telefonskega pogovora
Prometna sredstva (železnica, avtobus, tramvaj, taksi, letalo, ladja)	potnik, sopotnik

2 Seznam komunikacijskih namenov

Tabela vsebuje tiste komunikacijske namene, ki jih zahtevamo na izpitu srednje ravni. Med dvema ravnema je kvalitetna in kvantitetna razlika. Pri izpitu na višji ravni mora kandidat uresničiti več komunikacijskih namenov ter se izraziti bolj natančno in zahtevno.

Komunikacijski nameni s spoznavno–predstavitveno vlogo

Komunikacijski nameni	Primeri
nagovor in reagiranje nanj	Gospa, prosim… Gospod, prosim… Draga prijateljica, Dragica! / Dragi prijatelj Dušan! Spoštovani profesor! Prosim…/Izvolite…
pozdrav, poslovitev in reagiranje nanju	Dober dan! Zdravo!Živijo!Na svidenje! Adijo! Tudi tebi!
predstavitev in reagiranje nanj	Pišem se.... / Ime mi je Dovolite,da Vam predstavim… To je moj prijatelj Ivan. Veseli me, da sem vaju spoznal.
nagovor pri telefonskem pogovoru, predstavitev, poslovitev in reagiranje nanje	Halo, gospa profesorica? Ne, sem dijakinja profesorice za matematiko. Lahko bi jo poklicali k telefonu? Seveda, takoj!
nagovor in poslovitev v zasebnih in uradnih pismih	Draga sestra! Ljubi Peter! Spoštovani ! S spoštovanjem. Prisrčno te pozdravlja…
ustni pozdravi	Veseli me, da sem se srečala z Vami. Pozdravljam tudi vašo hčerko. Prosim, predajte ji moje pozdrave.
poizvedovanje o počutju in reagiranje nanj	Kako ste? Kako se počutite? Hvala, dobro!
zahvala in reagiranje nanjo	Hvala lepa za Vašo pomoč! Z veseljem, tudi drugič!
prositi odpuščanje in reagirati nanj	Oprostite, da sem zamudila, toda zaspala sem! Opravičujem se… Nič hudega V redu, toda drugič…

Komunikacijski nameni	Primeri
čestitke, voščila in reagiranje nanje	Čestitam ti/vam za uspešni izpit! Želim Vam vesele praznike! Srečno novo leto! Tudi jaz Vam želim vse najboljše.
sočustvovanje	Ob izgubi prijatelja ti izrekam sožalje.

Komunikacijski nameni z izrazno–čustveno vlogo

Komunikacijski nameni	Primeri
hvaležnost	Najlepša hvala!
obžalovanje, razočaranje	Žal, ne morem na izlet. Zelo sem razočarana, da me nisi povabil na ples!
veselje	Hura! Jutri ne bo pouka! Oj, kako sem vesela! Veseli me/nas….
zadovoljstvo, nezadovoljstvo	Zadovoljen/zadovoljna sem s tabo. Nisem zadovoljen/zadovoljna…
začudenje	O, kak lep fantek! Kako si zrasel, odkar te nisem videl/a
upanje	Upam, da boš čimprej ozdravel!
strah, zaskrbljenost	Strah me je! Bojim se …
otožnost, obup	Žalostna sem, ker je mama zbolela. Užaljen/a sem …
izražanje jeze	Kako si nesramen! Pojdi proč/stran!

Vzorci za navezovanje stikov z ljudmi, izražanje svojega mnenja

Komunikacijski nameni	Primeri
prositi mnenje in reagirati nanj	Po vašem/tvojem mnenju … Kaj rečete vi/Vi? Strinjam se z Vami. Imate prav. Mislim, da je tako prav!
zainteresiranost, nezainteresiranost	Si slišal/a kaj novega? Zanima me… Ne zanima me Rad/a/ se ukvarjam s/z … Z veseljem …
všečnost, nevšečnost	Všeč mi je…; Ugaja mi… Ni mi všeč, ker … To obnašanje ni lepo!
prav dati komu oz. ne dati prav	Prav imaš! Res je tako! Nimaš prav! Ne poznaš dovolj razmere.
složnost, nesložnost	Ta učenec je pohvale vreden. Strinjam se z Vami. Nismo enakega mnenja!
soglasje, nesoglasje, zamera	Dosegli smo lepe uspehe. Da, tako je! Danes niste bili pridni. Zamerim ti…
pridržek, odklonitev pridržka	Ta predlog ne sprejmemo! S pridržkom… Brez pridržkov… Odklonimo Vaš predlog. Uveljavili bomo svojega!
krog zanimanja	Zanima me slikarstvo. Ne zanima me… Moj konjiček je … Rad/a/ se ukvarjam s/z …
pohvala, kritika, očitanje	Priden/pridna si bil/a/. Lepo, da si pomagala starcu! Ta roman je slab/dober, zanimiv/dolgočasen… Ni bilo lepo, da nisi prišel na sestanek, čeprav si obljubil

Komunikacijski nameni v zvezi z izmenjavo informacij

Komunikacijski nameni	Primeri
poimenovanje stvari, oseb	Ta aparat je kuhinjski robot. Tista lepotica se imenuje Marija.
opis stvari, dogodkov	V šoli smo imeli zanimivo prireditev. Dijaki so recitirali, peli in plesali.
povpraševanje po informacijah, dajati informacije	Ali bi mi lahko povedali …? Seveda… Zanima me, koliko stane prenočišče v vašem hotelu.
pritrdilni in nikalni odgovor	Da, verjetno pridem zvečer. Ne, ne pišem se Bajzek.
odklonitev odgovora	Oprosti, nočem odgovoriti/odgovarjati. Zaman me sprašuješ, ne bom odgovarjal/a/.
znanje, neznanje	Temeljito poznam pesmi Franceta Prešerna, manj pa njegovo življenje. Vem, da si me iskal. Dobro obvladam/znam matematiko.
gotovost, negotovost	Prepričan sem, da je to škodo storil vaš sin. Ne vem, če bom lahko šla večer v opero. Mogoče pridem jutri.
poznanje, nepoznanje	Da, to knjigo poznam tudi jaz. Vaše hčerke ne poznam.
domneva	Domnevam, da … Mogoče, da mi prijateljica posodi kaseto, ker je radodarna.
spominjanje, nespominjanje	Še danes se spominjam tistih lepih dni. Mogoče, si mi že rekla, naj kupim darilo za brata, vendar se ne spominjam tega.

Komunikacijski nameni z vplivanjsko vlogo na partnerja

Komunikacijski nameni	Primeri
prošnja, želja	Prosim te … Želim ... Zelo me boli glava. Imaš kakšno tableto zame? Da bi le našli najboljšo rešitev!
poziv, prepoved, ukaz	Pozor! Kajenje je prepovedano! Prepovedujem ti, da… Tukaj ne smeš glasno govoriti! Tukaj se ne pogovarja glasno. Prosim te, utihni! Bodi tiho! Molči!
predlaganje in reagiranje nanj	Brala sem zelo zanimivo knjigo. Predlagam ti, preberi jo! Bila bi hvaležna, če bi mi jo posodila.
naročanje	Prosim, prinesite mi kozarec mineralne! Jaz bi palačinko z orehi.
povabilo in reagiranje nanj	Vabimo vas/Vas … Vljudno vabljeni na predstavo novega filma. Hvala za vabilo, vsekakor bomo tam.

Komunikacijski nameni	Primeri
ponujanje in reagiranje nanj	Imamo poceni obleke, izvolite, kupite jih!
reklamacija in reagiranje nanjo	Včeraj sem kupila možu brivski aparat. Doma se je izkazalo, da ne dela. Prosim zamenjajte ga. Seveda, takoj!
prošnja za nasvet, svetovanje	Prosim nasvet … Kaj mi svetuješ …? Svetujem ti ….
opozorilo	Pozor! Zelo glasni ste! Zadnjič vas opozarjam!
prošnja dovoljenja, odobritev, odklonitev	Ali lahko vstopim? Kar izvolite! Malo počakajte!
prošnja za pomoč in reagiranje nanjo	Pomagajte mi prosim … Ali bi mi lahko pomagali? Lahko vas/Vas prosim, da bi mi pomagali … Seveda, z veseljem. Žal, nikoli nisem delal/a kaj takega.
ponuditi pomoč in reagirati nanjo	Lahko vam/Vam pomagam? Ja, zahvalim. Lahko Vam priskočim na pomoč? Zahvalil/a bi se.

Komunikacijski nameni, značilni za interakcijo

Komunikacijski nameni	Primeri
ponovno vprašanje, prositi ponovitev	Sem prav razumela? Prosim, ponovite mi zadnji stavek! Prosim še enkrat!
nerazumevanje	Ne razumem. Oprostite, zame to ni razumljivo.
črkovanje	Kakšen priimek! Prosim črkovati! Fasching: F kot figa, a kot Anica, s kot sliva, c kot cmok, h kot Helga, i kot ime, n kot noč, g kot gosli
prošnja po počasnejšem, glasnejšem govoru	Prosim, govorite bolj razločno!
oznaka govornega namena	Rada bi povedala, da … Lahko tudi jaz povem svoje mnenje?
uvod teme	Spoznali smo razmere pri fevdalizmu. Poglejmo, kako se to obdobje pojavlja v slovenski književnosti.
menjava teme	O tem toliko. Zdaj gremo naprej!
prekinitev	Nehaj, prosim! Oprostite, po mojem to ni tako!
potrditev, utemeljitev	Točno tako je. Tudi jaz tako mislim.
parafraza	Učenje je delo dijakov.
poimenovanje zgleda	Na primer. Lahko bi mi povedali primer? Za vzgled vzamemo …
zaključek pogovora	Zaenkrat toliko, drugič pa bolj obširno.

D) JEZIKOVNE RAVNINE IN STRUKTURE

Sistem slovenskega jezika in zakonitosti njegovega delovanja mora dijak poznati predvsem funkcionalno.

Predstavljeni vzorci, ki so značilne strukture za slovenski jezik, so pripravljeni po opisni slovnici. K določeni slovnični obliki oz. kategoriji so dodani slovnični primeri.

SREDNJA RAVEN

Jezikovne ravnine in strukture	Primeri
Glasoslovje slovenskega knjižnega jezika Slovenska abeceda Glasovi v slovenskem knjižnem jeziku Naglaševanje Glavne zakonitosti pravopisa	
Oblikoslovje ***Besedne vrste*** Glagol Spreganje (oseba, število) Glagolski časi: sedanjik, preteklik, prihodnjik Glagolski nakloni: povednik, pogojnik, velelnik Glagolski vid: nedovršni, dovršni Glagolski način: tvornik, trpnik Neosebne glagolske oblike: deležja na –č, –e, –ši deležnik na –n, –t, –l, –č glagolnik nedoločnik namenilnik Modalni glagoli Pomožni glagol Prehodnost glagola: prehodni, neprehodni	 delam, delaš, dela ;delava, delata, delata,;delamo, delate, delajo delam, sem delal, bom delal delam, bi delal, delaj pisati, napisati so ustanovili, je bil ustanovljen kazati–kažoč, dremati–dremaje, prebrati–prebravši ponositi–ponošen, podreti–podrt, ogoreti–ogorel, vzhajati–vzhajajoč pisati–pisanje pogledati šel je pogledat mora, treba, lahko, vedeti–znati biti, ne biti zida hišo, orje njivo;stoji pred tablo, plava, spi, itd.
Samostalniška beseda Samostalnik Spol samostalnikov Sklanjatev samostalnikov Posebnosti samostalniških sklanjatev Občna in lastna imena Posamostaljena pridevniška beseda Samostalniški zaimek Pridevniška beseda Pridevnik Vrste Sklanjatev pridevnikov Stopnjevanje pridevnika Določna in nedoločna oblika pridevnika Pridevniški zaimek Številnik Vrste številnika: glavni, vrstilni, nedoločni Sklanjatev številnikov	 korak, lipa, dete bog, človek oče, mati, dete, otrok, sin dekle, hči, gospa sin, Vera mineralna voda–mineralna mi, on, nekdo, nihče, itd. sladek, Aničin, listnat lep, lepši,najlepši; bel, bolj bel, najbolj bel zelen, zeleni njen, svoj, marsikateri, noben pet, deseti, mnogo …
Prislov Vrste: prostorski, časovni, vzročnostni, lastnostni Predlog Medmet Vrste:razpoloženjski, posnemovalni, velelni Členek Veznik Vrste:priredni, podredni	 daleč, zgodaj, zato, ostro na, v, po, pri ob, itd. au, joj, ku–ku, na – nate itd. samo, celo, že, itd. in, ter; da, če, itd.

Jezikovne ravnine in strukture	Primeri
Skladnja	
Poved	
Enostavčna poved	Deček se sprehaja.
Stavčni členi: osebek, povedek, predmet,	Deček je privezel psa.
prislovno določilo prostora (kraja)	Pred vrati počakaj.
časa	Po praznikih se oglasi.
lastnosti– pravega načina	Lepo zna govoriti.
sredstva in orodja	Na delo se vozimo z vlakom.
vzročnosti– vzroka	Od veselja se je jokal.
Zložena poved	
Podredje	
osebkov odvisnik	Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade.
predmetni odvisnik	Čas ozdravi, kar boli.
prilastkov odvisnik	Ne kupuj stvari, ki niso potrebne.
prislovni odvisniki: prostorski	Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima.
časovni	Ko je suša, zemlja poka.
vzročni	Ker je suša, zemlja poka.
načinovni	Odšel je, ne da bi se poslovil.
pogojni	Če se boš učil, boš znal.
Priredje	
vezalno	Zima je pritisnila in sneg je naletaval.
stopnjevalno	Zgodovina ne kaže samo lepih i slavnih dejanj, ampak tudi strasti in hudobije.
ločno	Ali se pridno uči, ali pusti šolo.
vzročno	Ne sramuj se delati, zakaj delo je čast.
protivno	Rad bi me prevaral, pa me ne boš.
Povedi glede na skladenjski naklon	
pripovedne	Krpan je Brdavsu odsekal glavo.
vprašalne	Ali je Krpan Brdavsu odsekal glavo?
velelne	Odsekaj Brdavsu glavo.

VIŠJA RAVEN

Jezikovne ravnine in strukture	Primeri
Oblikoslovje	
Glagol	
Glagoli in oblike s se/si	smeje se, ubije se, govori se, umiva se, srečati se Otava se kosi v avgustu. Bal se je smejati. pomagati si, misliti si
Dvovidski glagoli	rodim, ubogam, darujem, žrtvujem, telefoniram ipd.
Vrste glagolskih dejanj:	
a) pri nedovršnih glagolih	
trajni in ponavljalni glagoli	nesti, iti – skakati, sedati
določni in nedoločni glagoli	nesem – nosim, peljem – vozim
glagoli dejanja in stanja	sedem, ležem – sedim, ležim
glagoli za dejanje in povzročanje dejanja	pijem – pojim, tečem – točim gledam – vidim, poslušam – slišim
glagoli za dejanje in zaznavanje dejanja	
b) pri dovršnih glagolih	zaigrati, zapeti
začetek dejanja	posedeti, počakati
kratkotrajnost	počiti, suniti
trenutnost	dovečerjati
konec dejanja	blisniti…
manjšalnost	
Samostalnik	tla, vrata, uho, oko, ime, drevo, usta, dan,
Posebnosti v samostalniški sklanjatvi	zobje, prošnja, taksi… narezati kruha in slanine
Delni rodilnik	
Števnik	petero sinov, troji ljudje, dvojno dno, dvojna morala
Ločilni in množilni števniki	Soparno je bilo.
Povedkovnik	
Skladnja	
Prislovno določilo namena	Deček je šel ven privezat psa.
pogoja	V takih razmerah ni mogoče delati.
ozira	To je tehnično nemogoče.
primere	Dekle je bilo lepo kot roža.
mere	To mora v celoti ven.
izida	Delal je do onemoglosti.
Pristavek	Trubar, prvi slovenski pisatelj se je rodil na Raščici.
Zvalniški stavek	Ti v modri jopici, pridi sem.
Prislovni odvisniki: količine časa	Počakaj, dokler se ne najem.
primerjalni	Bil sem zmučen, kot da celo noč ne bi bil spal.
posledični	Bilo je tako mraz, da je drevje pokalo.
ozirni	Kar se tiče hrane, bodite mirni.
namerni	Prišel sem, da bi ti pomagal.
Priredje: posledično/sklepalno	Bolan je, zato ga ni v šolo.
pojasnjevalno	Vrnil se je pozno, in sicer šele ob polnoči.

II. OPIS IZPITA

IZPIT SREDNJE RAVNI

SREDNJA RAVEN

STRUKTURA IZPITA

Maturitetni izpit iz slovenskega jezika (in književnosti) je sestavljen iz pisnega in ustnega dela. Na pisnem delu ima kandidat na razpolago 180 minut. Ustni izpit po 10–minutni pripravi traja 10–15 minut.

Pri reševanju pisnih nalog ni možna uporaba slovarja, pri ustnem delu se lahko uporablja zbornik literarnih del. Papir na katerem kandidat skicira je potrebno opremiti z žigom šole.

Naslednja tabela predstavlja izpitne enote v svojem zaporedju ter trajanje posameznih izpitnih enot in okvirni delež pri ocenjevanju.

	Izpitna enota	Čas trajanja (minut)	Delež pri oceni (%)	Točke
Pisni izpit	Bralno razumevanje	60	22	33
	Slovnična pravilnost	30	12	18
		ODMOR		
	Slušno razumevanje	30	22	33
	Pisno izražanje	60	22	33
Ustni izpit	Govorno izražanje Vsebina	10–15	22	33
	Skupaj:	———	100	150

Izpit na srednji ravni obsega dve jezikovni ravni: raven A2–B1 Sveta Evrope. V interesu vrednotenja različnih ravni sposobnosti in znanja se pri nalogah pisnega izpita uveljavlja načelo postopnosti. Naloge so sestavljene tako, da lahko izpit opravijo tudi učenci na ravni A2.

Priprava izpitnih nalog

Naloge izpitne enote Bralno razumevanje, Slovnična pravilnost, Slušno razumevanje in Pisno izražanje se pripravijo centralno. Naloge za vrednotenje govornega izražanja sestavi učitelj, izpraševalec pri katerem se izpit opravlja, na podlagi centralnih navodil.

OCENJEVANJE

– Ocena posameznih izpitnih enot je neodvisna druga od druge.
– V vsakem izpitnem delu ocenjujemo le vrednotene sposobnosti.
– Predpogoj za uspešno opravljeni izpit je, da kandidat v vseh petih izpitnih enotah doseže vsaj 15% možnih točk (15% ni spodnja meja zadostne ocene).
– V posameznih izpitnih enotah dosežene točke se preračunajo na podlagi centralnih navodil.

PISNI IZPIT

BRALNO RAZUMEVANJE

Namen te izpitne enote je ovrednotiti ali je kandidat sposoben samostojno prebrati besedilo iz vsakdanjega življenja, avtentično besedilo različnega tipa in razumeti do globine, ki odgovarja dejanskemu cilju branja.

Razlikujemo več ravni bralnega razumevanja (npr. globalno, selektivno in podrobno razumevanje). Na izpitu je mogoče ovrednotiti več ravni bralnega razumevanja. Kandidat mora med reševanjem izpitnih nalog znati uporabljati tudi strategije razumevanja.

Vsebinska struktura

Izpit ovrednoti ali je kandidat sposoben

- razumeti bistvo besedila,
- razumeti in spremljati miselni tok besedila,
- razumeti ključne informacije (npr. osebe, čas, kraj, smer, količina),
- ločiti pomembne in nepomembne informacije,
- ob določenem stališču razumeti tudi protiargumente,
- za določeni cilj razumevanja najti potrebno podatkovno informacijo,
- besedilo razumeti do podrobnosti, ki odgovarja komunikacijski funkciji besedila,
- uporabljati različne strategije branja (npr. sklepati o pomenu neznanih besed),
- ločiti informacijo, ki je bila sporočena kot dejstvo, od mnenja.

Na izpitu prebrana besedila
- so avtentična besedila (tudi skrajšana), ki so bila sestavljena z namenom pravega sporočila,
- tvorijo enotno celoto,
- so jasne strukture tako vsebinsko kot jezikovno,
- pri izbiri se upošteva del z naslovom Tematski sklopi,
- tematsko odgovarjajo življenjskim izkušnjam in splošnemu zanimanju te starosti,
- za njihovo razumevanje ni potrebno znanje, ki presega splošno izobrazbeno raven maturitetnega izpita,
- zaradi avtentičnega značaja lahko vsebujejo besede, izraze, poznavanje katerih ni zahteva na določeni izpitni ravni. Razumevanje leteh pa ni pogoj za uspešno rešitev določene naloge.

Na izpitu so možni naslednji tipi besedil:
- funkcionalna besedila (npr. jedilni list, vozni red, televizijski program, program kina, programi, navodilo za uporabo, obrazec, katalog, vozovnica),
- informativna-instruktivna besedila (npr. beležka, sporočilo, poziv, oglas, plakat, posvetilo v knjigi),
- zasebno pismo, uradno pismo,
- časopisni članki (npr. časopisna vest, poročilo, reportaža),
- poljudnoznanstvena besedila iz splošno znanih tematskih krogov,
- literarna besedila (npr. odlomek iz romana, odlomek iz drame, novela, pesem, pravljica).

Značilnosti nalog in serije nalog

Na izpitu so možni naslednji tipi nalog:
- izbira odgovora,
- pravilna/nepravilna trditev,
- povezovanje (naslov in besedilo, vprašanje in odgovor, oseba in izjava itn.),
- postavljanje slik, dogodkov v vrstni red na podlagi besedila,
- določitev mesta povedi v odstavku, ki je bil izvzet iz besedila,
- postavitev delov besedila v pravilno zaporedje,
- dopolnjevanje stavka na podlagi besedila,
- odprta vprašanja s kratkimi odgovori,
- priprava sheme.

Test je tipološko nevezane strukture, torej v njem je lahko kateri koli tip naloge.

Kandidat mora rešiti 3 naloge, obseg besedila znaša približno 600 besed. Serija nalog je sestavljena iz okrog 30 vprašanj/itemov.

Navodila za nalogo in pripomočki so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Uporaba slovarja pri reševanju nalog ni mogoča.

Ocenjevanje

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnega navodila za popravljanje in ocenjevanje. V kolikor je več možnih odgovorov, bodo v navodilu za popravljanje navedeni vsi možni odgovori, oziroma vsebinski elementi, ki jih mora vsebovati pravilen odgovor.

Naloge bodo ocenjene izključno le iz vsebinskega zornega kota, torej ne bodo upoštevali slovnične in pravopisne napake.

Točke, ki se dobijo za izpitno enoto, bodo v izpitno točko pretvorjene na podlagi centralnega navodila.

SLOVNIČNA PRAVILNOST

Namen te izpitne enote je ovrednotiti ali kandidat razpolaga z leksikalnimi, slovničnimi, semantičnimi in pragmatičnimi znanji, ki ga usposobijo za samostojno komunikacijo.

Vsebinska struktura

Izpit ovrednoti ali je kandidat sposoben
- iz osnovnih slovničnih struktur in leksikalnih elementov tvoriti povedi (spoznanje, dopolnitev, postavitev),
- osnovne slovnične in leksikalne strukture jezikovno pravilno uporabiti v enostavnem besedilu.

Besedila in odlomki, ki se uporabljajo v tej izpitni enoti
- so avtentična ali pa v manjši meri adaptirana besedila,
- pri izbiri se upošteva del z naslovom Tematski sklopi,
- tematsko odgovarjajo življenjskim izkušnjam in splošnemu zanimanju te starosti,
- za njihovo razumevanje ni potrebno znanje, ki presega splošno izobrazbeno raven maturitetnega izpita,
- te naloge so lažje kot naloge, ki merijo bralno razumevanje,
- zaradi avtentičnega značaja lahko vsebujejo besede, izraze, poznavanje katerih ni zahteva na določeni izpitni ravni. Razumevanje leteh pa ni pogoj za uspešno rešitev določene naloge.

Značilnosti nalog in serije nalog

Na izpitu so možni naslednji tipi nalog:
- dopolnjevanje povedi ali besedil z izbiro odgovora (od štirih možnih odgovorov je potrebno izbrati en pravilen odgovor),
- identifikacija dela povedi, ki je bil izvzet iz besedila, s pomočjo sredstev besedilne kohezije,
- dopolnjevanja pomanjkljivega besedila samostojno ali pa s pomočjo vnaprej določenega besedišča,
- vstavljanje pravilnih oblik besed v besedilo.

Test je tipološko nevezane strukture, v njem je lahko kateri koli našteti tip naloge.

Serija nalog je sestavljena iz 3–4 nalog, skupaj iz okrog 30 itemov. Obseg besedila, ki se uporabi za naloge, znaša okrog 300–350 besed.

Naloge temeljijo na besedilih. Ena naloga temelji na stavkih, z njo pa je mogoče pridobiti okrog 15% vseh točk.

Ena naloga lahko obravnava tudi več jezikovnih elementov.

Navodila za nalogo in pripomočki so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Uporaba slovarja pri reševanju nalog ni mogoča.

Ocenjevanje

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnega navodila za popravljanje in ocenjevanje, ki vsebuje vse možne sprejemljive odgovore.

Točke, ki se dobijo za izpitno enoto, bodo v izpitno točko pretvorjene na podlagi centralnega navodila.

SLUŠNO RAZUMEVANJE

Namen izpitne enote je ovrednotiti ali je kandidat zmožen razumeti govor v materinem jeziku, ki se ne razlikuje ali pa le v majhni meri od jezikovne rabe na določenem jezikovnem območju.

Izpit vrednoti naslednje ravni razumevanja besedila: globalno razumevanje osnovnih komunikacijskih namenov (globalno razumevanje), filtriranje informacij iz besedila po določenih vidikih (selektivno razumevanje). Izpit ne vrednoti razumevanje besedila do podrobnosti.

Kandidat mora pri reševanju izpitnih nalog uporabljati tudi strategije, ki odgovarjajo ciljem razumevanja.

Vsebinska struktura

Izpit vrednoti ali je kandidat sposoben
- razumeti bistvo besedila,
- razumeti in spremljati miselni tok besedila,
- razumeti ključne informacije (npr. osebe, čas, kraj, smer, količina, razlog),
- razumeti podatkovne informacije, ki so potrebne za cilj razumevanja,
- uporabljati razne strategije razumevanja (npr. iz besedila sklepati pomen neznanih besed).

Na izpitu uporabljena besedila
- so avtentična ali v majhni meri adaptirana besedila, ki so bila sestavljena s pravim ustnim sporočevalnim namenom,
- tvorijo celoto,
- njihova dolžina in vsebina ne obremenjuje kandidatov spomin,
- njihova akustika je odlična,
- posredujejo jih govorci materinega jezika, v normalnem tempu govora,
- pri izbiri se upošteva del z naslovom Tematski sklopi,
- tematsko odgovarjajo življenjskim izkušnjam in splošnemu zanimanju te starosti,
- za njihovo razumevanje ni potrebno znanje, ki presega splošno izobrazbeno raven maturitetnega izpita,
- zaradi avtentičnega značaja lahko vsebujejo besede, izraze, poznavanje katerih ni zahteva na določeni izpitni ravni. Razumevanje le–teh pa ni pogoj za uspešno rešitev določene naloge.

Na izpitu so možni naslednji tipi besedil:
- najave, sporočila splošnega interesa (npr. na kolodvoru, letališču, nakupovalnem centru),
- posneta telefonska besedila (npr. telefonski odzivnik, informacije: informacije o cestah, obratovalnem času, vozni red),
- navodila (npr. na cesti, letališču, kolodvoru),
- medijska sporočila (npr. vremenska napoved, oglasi, programi, kratka vest),
- pogovori, telefonski pogovori,
- reportaže, intervjuji,
- poročila,
- poljudnoznanstvena besedila o temah javnega interesa,
- leposlovna besedila: npr. kratki prozni odlomki, pesmi (recitacije), uglasbene pesmi.

Značilnosti nalog in serije nalog

Na izpitu so možni naslednji tipi nalog:
- izbira odgovora,
- resnična/neresnična trditev,
- povezovanje (npr. oseba in izjava, izbira slik k besedilu),
- ugotavljanje zaporedja dogodkov,
- izpolnjevanje obrazcev, tiskovin,
- izpolnjevanje tabel,
- dopolnjevanje pomanjkljivega stavka,
- odprta vprašanja, ki zahtevajo kratek odgovor.

Test je po tipologiji nalog nevezane strukture, torej v njem je možen kateri koli tip naloge.

Serija nalog je sestavljena iz okrog 20–25 itemov.

Test vsebuje 2 nalogi. Kandidat pri *prvi nalogi* posluša kratko funkcionalno, informativno besedilo (npr. vremensko napoved, potopis, napoved programov, oglas, informacijo o obratovalnem času). Besedilo je dolgo približno 2–3 minute. Naloge sprašujejo po najpomembnejših informacijah besedila.

Kandidat pri *drugi nalogi* posluša okrog 3–4 minute dolgo zahtevnejše besedilo (intervju, mnenje). Namesto daljšega besedila je možno tudi več krajših besedil (2–3) z isto tematiko.

Kandidat besedila posluša dvakrat.

Navodila za nalogo in pripomočki so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Zvočni posnetek vsebuje navodilo, dvakrat posneto besedilo in tudi potrebne odmore za branje in reševanje nalog. Posnete naloge se dobesedno ujemajo z nalogami na izpitni poli.

Uporaba slovarja pri reševanju nalog ni dovoljena.

Ocenjevanje

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnega navodila za popravljanje in ocenjevanje. V kolikor je možno več različnih razgovorov, so v navodilih za popravljanje navedeni vsi možni odgovori, oziroma vsebinski elementi, ki jih mora pravilen odgovor vsebovati.

Naloge se ocenijo le iz vsebinskega vidika, torej se ne upoštevajo slovnične in pravopisne napake.

Točke, ki se dobijo za izpitno enoto, bodo v izpitno točko pretvorjene na podlagi centralnega navodila.

PISNO IZRAŽANJE

Namen izpitne enote je ovrednotiti pisno izražanje kandidata v slovenskem jeziku, oziroma reševanje pisnih nalog za uresničevanje različnih komunikacijskih namenov.

Vsebinska struktura

Izpit vrednoti ali je kandidat sposoben

- spregovoriti v določenih položajih in vlogah, oziroma uresničiti določene komunikacijske namene (glej del z naslovom *Komunikacijske situacije in nameni*),
- pisati različne zvrsti besedila povezane s temami določenimi v delu Tematski sklopi,
- sestaviti koherentna besedila (sklicevanje vnaprej in nazaj, z osnovnimi sopomenkami in vezniki),
- svojo misel urediti logično po pravilih določene zvrsti besedila ter svoje pisno delo primerno zgraditi in razčleniti,
- izbrati stil in ton, ki odgovarjata zvrsti besedila, sporočevalnemu namenu in odnosu do naslovnika,
- sestaviti pisno delo, ki odgovarja oblikovnim značilnostim določene zvrsti besedila,
- se izraziti tako, da morebitne jezikovne, besedne nepravilnosti ne ovirajo razumevanja.

Kandidat mora sestaviti besedila, ki

- so nastala z resničnim komunikacijskim namenom,
- so jasna, razumljiva bralcu in primerna za doseganje komunikacijskega cilja,
- imajo vnaprej določeno zvrst besedila,
- tematsko odgovarjajo življenjskim izkušnjam in splošnemu zanimanju te starosti,
- za njihovo razumevanje ni potrebno znanje, ki presega splošno izobrazbeno raven maturitetnega izpita.

Na izpitu je potrebno sestaviti naslednje zvrsti besedila:

- sporočilo, opomnik,
- kratko osebno sporočilo,
- zapis v dnevnik,
- čestitka,
- vabilo,
- zasebno ali uradno pismo,
- analiza nekega dela: proznega, dramskega odlomka, lirske stvaritve iz določenega vidika,
- opis in primerjava slik, serije slik.

Struktura nalog in serije nalog

Naloge so zgrajene na listah z naslovom *Komunikacijske situacije in nameni ter Tematski sklopi*.

Ob vrednotenju pisnega izražanja ustvarimo resnično komunikacijsko situacijo, torej določimo situacijo, v kateri bo pisni izdelek nastal, primerno besedilno zvrst ter določimo namen, temo, naslovnika pisnega izdelka in značaj odnosa med piscem in bralcem besedila. Vse to določi stil in ton besedila.

Na izpitu so možni naslednji tipi nalog:

- ustvarjanje besedila v določenem položaju in na podlagi določenih vidikov,
- ustvarjanje besedila s pomočjo verbalnih pripomočkov (npr. osebni zapiski, sporočila, pisma, članki, pozivi, oglasi, letaki, prozni in dramski odlomki, pesmi, itn.) in/ali odziv na njih,
- ustvarjanje besedila s pomočjo vizualnih pripomočkov (npr. slike, kipi, zgradbe, ljudske noše, fotografije, serije slik, grafi, tabele, itn.).

Navodila določajo podtočke teme, verbalni in vizualni pripomočki pa nudijo miselno in/ali jezikovno pomoč pri izdelavi določene teme.

Izpit je sestavljen iz dveh delov. *Prva naloga* je krajše, transakcijsko in interakcijsko besedilo. Kandidat se odzove na verbalne in/ali vizualne pripomočke in ustvari besedilo iz 40–50 besed (npr. čestitka, e-mail, zapis v dnevnik, sporočilo, opomnik).

V d*rugi nalogi* je potrebno sestaviti daljše besedilo in izraziti lastno mnenje. Kandidat se odzove na kratko pismo, oglas ali podobno informativno besedilo ali pa analizira krajše literarno delo iz določenega vidika, ali pa primerja serijo slik v besedilu, ki vsebuje okrog 250–300 besed. Kandidat mora v besedilu razpravljati o petih določenih vidikih. Zaporedje izdelave posameznih vidikov je poljubno.

Navodila za nalogo in pripomočki so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Pri reševanju nalog se lahko uporablja slovenski pravopis. Jezikovne, leksikalne in pravopisne napake se tolerirajo v večji meri kot na višji ravni izpita.

Ocenjevanje

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnih navodil za popravljanje in ocenjevanje. Ocenjevanje kandidatovega dela poteka s pomočjo 4 kriterijev (uresničitev komunikativnega cilja, slovnična struktura, besedni zaklad, kohezija na ravni povedi in besedila) in osemstopenjske (0–7) analitične ocenjevalne lestvice.

Nalogi sta ocenjeni skupaj. Maksimalno število točk je 56. V okviru izpitne enote prva naloga predstavlja 1/3, druga pa 2/3.

USTNI IZPIT

GOVORNA SPOSOBNOST, SLOVENSKE NARODNOSTNE VSEBINE

Namen izpitne enote je ovrednotiti ali je kandidat sposoben svoje misli izraziti v slovenskem jeziku na ravni, ki je določena v maturitetnih zahtevah in se pogovarjati primerno resničnim komunikacijskim namenom.

Na izpitu bomo vrednotili v kolikšni in kakšni meri je kandidat sposoben izvesti ustne tranzakcije in interakcije, katerih del so tako receptivne kot tudi produktivne (govorno razumevanje, govorna sposobnost) sposobnosti. Kandidat mora znati temo samostojno razviti in interaktivno sodelovati v razgovoru.

Druga naloga je sestavljena iz 15 izpitnih listkov. V izpitnih listkih je obdelana književnost slovenske narodnosti, kultura in jezik na podlagi poglavij *Tematski sklopi* in *Jezikovne ravnine, strukture*.

Naloge za ta del izpitne enote pripravijo učitelji izpraševalci na podlagi centralnih navodil.

Pri reševanju nalog se ne sme uporabljati slovar. Med pripravami pa se lahko uporablja zbornik besedil. Papir za skiciranje je potrebno opremiti z žigom šole.

Vsebinska struktura

Izpit vrednoti ali je kandidat sposoben

- spregovoriti v določenih položajih in vlogah, oziroma uresničiti določeni komunikacijski namen (glej del *Komunikacijske situacije in nameni*),
- sodelovati v pogovorih o določenih temah (književnost, kultura, jezik) (glej del T*ematski sklopi*),
- svojo misel izraziti razumljivo in povezano,
- tako govoriti, da izgovor, intonacija, tempo govora ne ovirajo razumevanje,
- uporabljati enostavne komunikacijske strategije,
- v svojem govoru uporabiti osnovna pravila vljudnosti ciljnega jezika in primeren slog,
- se tako izraziti, da morebitne slovnične in leksikalne nepravilnosti ne ovirajo razumevanje.

Značilnosti nalog in serije nalog

Situacije in vloge izpitnih nalog temeljijo na listah z naslovom *Komunikacijske situacije in nameni, Tematski sklopi.*

Naloge tematsko odgovarjajo življenjskim izkušnjam in splošnemu zanimanju te starosti, za njihovo reševanje ni potrebno znanje, ki presega splošno izobrazbeno raven maturitetnega izpita.

Navodilo za nalogo jasno določa položaj in kandidatovo vlogo.

Na izpitnem razgovoru igra izpraševanec aktivno vlogo.

Na izpitu so možni naslednji tipi nalog:

- igranje vlog,
- samostojna predstavitev tem s pomočjo verbalnih in/ali vizualnih pripomočkov.

Izpitna enota se začne s *kratkim uvodnim razgovorom*. Namen teh vprašanj je, da se kandidat stimulira na uporabo slovenskega jezika. V tem delu povedano se ne šteje v izpitni rezultat.

Izpit sestavljata 2 nalogi. Nalogi si izbere kandidat, čas za pripravo je 10 minut. Ustni izpit traja 15 minut.

V *prvi nalogi* mora kandidat sodelovati v vsakdanjem položaju, v katerem sodeluje izpraševalec. Naloga je torej ta, da kandidat interaktivno sodeluje v razgovoru, postavi primerna vprašanja, oziroma primerno odgovori na postavljena vprašanja.

V *drugi nalogi* mora kandidat podrobno in povezano predstaviti eno literarno ali jezikovno temo ali pa temo povezano z kulturo slovenske narodnosti na podlagi določenih vidikov. Kot pripomoček se lahko uporabi slika, fotografija, zemljevid ali pa kratko pisano besedilo.

Navodila za nalogo in verbalni materiali so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti. Vizualni pripomočki predstavljajo kulturo določene narodnosti.

Ocenjevanje

Ocenjevanje temelji na štirih kriterijih (Komunikacijski učinek: *a)* v kolikšni meri je sposoben samostojno izraziti svoje misli, *b)* v kolikšni meri govori tekoče, *c)* v kolikšni meri so relevantne njegove rešitve glede reševanja naloge; Slovnica in koherenca; Besedni zaklad; Izgovor, naglas, intonacija) in poteka s pomočjo osemstopenjske analitične ocenjevalne lestvice. Nalogi sta ocenjeni skupaj.

Posamezni ocenjevalni kriterij se lahko oceni z maksimalno 7 točkami, tako je mogoče na ustnem izpitu doseči maksimalno 28 točk.

IZPIT VIŠJE RAVNI

STRUKTURA IZPITA

Pisni izpit traja 240 minut, ustni izpit pa 10–15 minut.

V spodaj navedeni tabeli so predstavljene izpitne enote v zaporedju izvedbe ter čas posameznih izpitnih enot in približni delež v oceni.

	Izpitna enota	Čas trajanja (minut)	Delež v oceni (%)	Točke
Pisni izpit	Bralno razumevanje	70	20	30
	Slovnična pravilnost	50	20	30
		ODMOR		
	Slušno razumevanje	30	20	30
	Pisno izražanje	90	20	30
Ustni izpit	Govorna sposobnost	20	20	30
	Skupaj:	———	100	150

Pri tej izpitni enoti ni mogoče uporabljati slovar, ker kandidati morajo dokazati dejansko jezikovno znanje. Izpit na višji stopnji vsebuje dve jezikovni ravni: lestvici B2–C1 Sveta Evrope. V interesu vrednotenja različnih sposobnosti in ravni znanj v seriji nalog velja načelo postopnosti. Serije nalog so sestavljene tako, da jih lahko opravijo tudi učenci na ravni B2.

Ocenjevanje

– Ocena posameznih izpitnih enot je neodvisna druga od druge.
– V vsakem izpitnem delu ocenjujemo le ciljno vrednotene sposobnosti.
– Predpogoj za uspešno opravljeni izpit je, da kandidat v vseh petih izpitnih enotah doseže vsaj 15% možnih točk (15% ni spodnja meja zadostne ocene).
– Vrednotenje vsake izpitne enote poteka s pomočjo centralnih navodil za popravljanje in vrednotenje.
– Navodila za vrednotenje Bralnega razumevanja, Slušnega razumevanja, Slovnične pravilnosti vsebujejo tudi možne sprejemljive odgovore.
– Vrednotenje izpitnih enot Pisno izražanje in Govorna sposobnost poteka s pomočjo centralno izdelanih analitičnih lestvic.
– V posameznih izpitnih enotah dosežene točke se preračunajo na podlagi centralnih navodil.

PISNI IZPIT

BRALNO RAZUMEVANJE

Namen te izpitne enote je ovrednotiti ali je kandidat sposoben samostojno prebrati besedilo iz vsakdanjega življenja, avtentično besedilo različnega tipa in razumeti do globine, ki odgovarja dejanskemu cilju branja.

Razlikujemo več ravni bralnega razumevanja (npr. globalno, selektivno in podrobno razumevanje). Na izpitu je mogoče ovrednotiti več ravni bralnega razumevanja. Kandidat mora med reševanjem izpitnih nalog znati uporabljati tudi strategije razumevanja.

Vsebinska struktura

Isto kot pri *Izpitu srednje ravni.*

Razlika med dvema ravnema je v načinu pristopa k določeni temi, v obsegu, vsebinski in jezikovni kompleksnosti besedil ter v različni težavnosti nalog.

Značilnosti nalog in serije nalog

- izbira odgovora,
- razporeditev slik, dogodkov po vrstnem redu na podlagi besedila,
- identifikacija dejstev, podatkov, ugotovitev, argumentov, stališč itn., ki se nahajajo neposredno v besedilu,
- razmerje naslova in celotnega besedila,
- pomen celotnega besedila,
- struktura besedila, pomen, ki ga posreduje zgradba besedila,
- priprava skice,
- kratek povzetek besedila.

Test je tipološko nevezane strukture, torej v njem je možen kateri koli tip naloge.

Kandidat mora rešiti 1–3 naloge, obseg besedila za rešitev nalog znaša približno 1200 besed. Serija nalog je sestavljena iz okrog 25–30 itemov.

Navodila za nalogo in verbalni materiali so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Uporaba slovarja pri reševanju nalog ni mogoča.

Ocenjevanje

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnega navodila za popravljanje in ocenjevanje. V kolikor je več možnih odgovorov, bodo v navodilu za popravljanje navedeni na podlagi besedila možni odgovori, oziroma vsebinski elementi, ki jih mora vsebovati pravilen odgovor.

Naloge bodo ocenjene izključno le iz vsebinskega zornega kota, torej ne bodo upoštevali slovnične in pravopisne napake.

Točke, ki se dobijo za izpitno enoto, bodo v izpitno točko pretvorjene na podlagi centralnega navodila.

SLOVNIČNA PRAVILNOST

Namen te izpitne enote je ovrednotiti ali kandidat razpolaga z leksikalnimi, slovničnimi, semantičnimi in pragmatičnimi znanji, ki ga usposobijo za samostojno komunikacijo.

Vsebinska struktura

Izpit ovrednoti ali je kandidat sposoben
- različne slovnične strukture in leksikalne elemente vgraditi v povedi (spoznanje, dopolnitev, postavitev),
- jezikovno pravilno uporabiti osnovne slovnične in leksikalne strukture tudi v kompleksnem besedilu.

V izpitni enoti uporabljena besedila, besedilni odlomki
Isto kot pri izpitu *Srednje ravni.*

Razlika med ravnema je v kompleksnosti slovničnih in leksikalnih struktur in različni težavnostni stopnji nalog. Kandidat je na višji ravni sposoben prepoznati in pravilno uporabljati raznolike in kompleksnejše slovnične in leksikalne strukture.

Značilnosti nalog in serije nalog

Isto kot pri *Srednji ravni.*

Test je tipološko nevezane strukture, v njem je možen kateri koli našteti tip naloge.

Serija nalog je sestavljena iz 4–5 nalog, skupaj iz okrog 40 itemov. Obseg besedila, ki se uporabi za naloge, znaša okrog 600 besed.

Vse naloge temeljijo na besedilih.

Ena naloga lahko obravnava tudi več jezikovnih elementov.

Navodila za nalogo in verbalni materiali so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Uporaba slovarja pri reševanju nalog ni mogoča.

Ocenjevanje

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnega navodila za popravljanje in ocenjevanje.
Točke, ki se dobijo za izpitno enoto, bodo v izpitno točko pretvorjene na podlagi centralnega navodila.

SLUŠNO RAZUMEVANJE

Isto kot pri *Izpitu srednje ravni.*

Vsebinska struktura

Izpit vrednoti ali je kandidat sposoben
Isto kot pri *Izpitu srednje ravni,*
– ob določenem stališču razumeti argumente za in proti,
– spoznati ton besedila in sklepati na odnos med govorcema.

Na izpitu uporabljena besedila
Isto kot pri *Izpitu srednje ravni.*

Na izpitu se lahko pojavijo naslednje zvrsti besedila
Isto kot pri *Izpitu srednje ravni.*

Razlika med ravnema je v pristopu k določeni temi, v obsegu besedil, v kompleksnosti slovničnih in leksikalnih struktur in različni težavnostni stopnji nalog.

Na težavnostno stopnjo besedila lahko vplivajo tudi dejavniki kot npr. tempo govora, število govorcev, izgovor, hrup iz ozadja.

Na višji ravni se lahko pojavijo tudi besedila, ki se določeni temi približajo na ravni pospološevanja in vsebujejo tudi niansirana sporočila, mnenja in proti mnenja.

Na višji ravni se lahko pojavijo tudi kompleksnejše, izbrane oblike knjižnega jezika.

Značilnosti nalog in serije nalog

Isto kot pri *Izpitu srednje ravni.*

Test je po tipologiji nalog nevezane strukture, torej v njem je možen kateri koli tip naloge.
Kandidat posluša dve besedili, katerih obseg je okrog 8–10 minut.
Test vsebuje 2–3 naloge, okrog 25 itemov.
Kandidat obe besedili posluša dvakrat.

Navodila za nalogo in verbalni materiali so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Zvočni posnetek vsebuje navodilo, dvakrat posneto besedilo in tudi potrebne odmore za branje in reševanje nalog. Posnete naloge se dobesedno ujemajo z nalogami na izpitnih polah.

Uporaba slovarja pri reševanju nalog ni dovoljena.

Ocenjevanje

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnega navodila za popravljanje in ocenjevanje. V kolikor je možno več različnih razgovorov, so v navodilih za popravljanje navedeni vsi možni odgovori, oziroma vsebinski elementi, ki jih mora pravilen odgovor vsebovati.

Naloge se ocenijo le iz vsebinskega vidika, torej se ne upoštevajo slovnične in pravopisne napake.

Točke, ki se dobijo za izpitno enoto, bodo v izpitno točko pretvorjene na podlagi centralnega navodila.

PISNO IZRAŽANJE

Namen izpitne enote je ovrednotiti pisno izražanje kandidata v slovenskem jeziku, oziroma reševanje pisnih nalog za uresničevanje različnih komunikacijskih namenov.

Vsebinska struktura

Izpit vrednoti ali je kandidat sposoben
isto kot pri *Izpitu srednje ravni*
– svoje misli jezikovno pravilno izraziti,
– svoja stališča, argumente dosledno, kompleksno, niansirano izraziti.

Kandidat mora na izpitu sestaviti naslednje zvrsti besedil
isto kot pri *Izpitu srednje ravni* ter
– utemeljiti vprašanja iz jezika, književnosti in kulture (naloga vsebuje odlomek besedila),
– primerjava dveh besedil na podlagi določenih vidikov. Naloga določa pomembnejše vidike (tematske, stilistične). Med besedili so lahko tudi odlomki iz sodobne književnosti.

Razlika med ravnema je v pristopu k posameznim temam, obsegu sestavljenih besedil in značilnostih jezikovnega oblikovanja.

Na višji ravni je kandidat sposoben določeno temo predstaviti splošno in jo obravnavati tudi kot celosten problem.

Za jezikovno oblikovanje je značilno, da kandidat na višji ravni piše o temi obširneje, z izbranim besednim zakladom in uporablja zahtevnejše jezikovne strukture.

Struktura nalog in serije nalog

Naloge temeljijo na listah z naslovom *Komunikacijske situacije in nameni* ter *Tematski sklopi*.
Isto kot pri *Izpitu srednje ravni.*

Na izpitu so možni naslednji tipi nalog:
– kandidat se pisno odzove na določene verbalne in/ali vizualne pripomočke s pomočjo določenih navodil.

Izpitno enoto sestavljata dve nalogi. Kandidat se *v prvi nalogi* pisno odzove na informativno besedilo in sicer v besedilu, ki obsega okrog 100 besed.

Pri *drugi nalogi* lahko kandidat izbira med dvema temama. O izbrani temi mora kandidat s pomočjo navodil napisati besedilo, ki obsega okrog 300–350 besed in v njem predstaviti tudi lastno mnenje.

Navodila za nalogo, usmeritveni vidiki in pripomočki so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Ocenjevanje

Splošni kriteriji:
– kriteriji vsebinskega dela: razumevanje teme, jezikovna in književna omikanost, kulturnozgodovinske asociacije, osebna stališča, poznavanje svetovnih povezav, poudarek bistva,
– kriteriji strukture besedila: besedilo mora odgovarjati zahtevani zvrsti, členitev, strukturna sorazmernost, primeren obseg,
– kriterij jezikovne pravilnosti: zanesljivo poznavanje knjižne norme: slovnica, besedni zaklad, pravopis, precizno izražanje, čitljiv rokopis, urejena pisna podoba.

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnih navodil za popravljanje in ocenjevanje.
Nalogi bosta skupaj ocenjeni.

USTNI IZPIT

GOVORNA SPOSOBNOST, SLOVENSKE NARODNOSTNE VSEBINE
Isto kot pri *Izpitu srednje stopnje.*

Druga naloga je sestavljena iz 20 izpitnih listkov, ki na podlagi poglavij z naslovom *Tematski sklopi* in *Jezikovne ravnine, strukture* obravnavajo književnost, kulturo, jezik slovenske narodnosti.

Naloge za ta del izpitne enote pripravijo učitelji izpraševalci na podlagi centralnih navodil.

Pri reševanju nalog se ne sme uporabljati slovar. Med pripravami pa se lahko uporablja zbornik besedil. Papir za skiciranje je potrebno opremiti z žigom šole.

Vsebinska struktura

Isto kot pri *Izpitu srednje ravni.*
- niansirano izraziti svoje misli, stališča, argumente izraziti dosledno, tekoče, celostno,
- govoriti razločno, intonirano in v tempu, da bo njegov govor dobro razumljiv,
- uporabljati raznolike komunikacijske strategije,
- svoje misli točno, slovnično pravilno izraziti,
- uporabljati zahtevnejše stavčne strukture, ki odgovarjajo kompleksnejšemu miselnemu toku.

Razlika med ravnema je v pristopu k posameznim temam, obsegu sestavljenih besedil in značilnostih jezikovnega oblikovanja.

Na višji ravni je kandidat sposoben določeno temo predstaviti splošno in jo obravnavati tudi kot celosten problem.

Za jezikovno oblikovanje je značilno, da se kandidat na višji ravni izraža o temi obširneje, z izbranim besednim zakladom.

Značilnosti nalog in serije nalog

Isto kot pri *Izpitu srednje ravni.*
Na izpitu so možni naslednji tipi nalog:
- debata (predstavitev in premostitev razlike v mnenju),
- samostojna predstavitev tem s pomočjo verbalnih in/ali vizualnih pripomočkov.

Izpitna enota se začne s *kratkim uvodnim razgovorom* kot pri *Izpitu srednje ravni*.

Izpit sestavljata 2 nalogi. Nalogi si izbere kandidat, čas za pripravo je 10 minut. Ustni izpit traja 15 minut.

V *prvi nalogi* kandidat obravnava enega ali več citatov pisanih v slovenskem jeziku in izrazi svoje mnenje, med tem pa se mora odzvati tudi na pripombe izpraševalca, ki spodbuja debato.

V *drugi nalogi* mora kandidat podrobno in povezano predstaviti eno literarno ali jezikovno temo ali pa temo povezano z kulturo slovenske narodnosti na podlagi določenih vidikov. Kot pripomoček se lahko uporabi slika, fotografija, zemljevid ali pa kratko pisano besedilo. Izpraševalec lahko postavi nadaljnja vnaprej določena vprašanja za spodbujanje razprave.

Navodila za nalogo in verbalni materiali so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti. Vizualni pripomočki predstavljajo kulturo določene narodnosti.

Ocenjevanje

Splošni kriteriji:
- vsebina: govoriti o temi, književna, kulturna razgledanost, uporaba primernih besed, dovzetnost do določene teme, predstavitev tematiki primernih memoriterjev,
- nastop: temi primerna jasna struktura, jasna jezikovna oblika, poudarek bistva.

Ocenjevanje poteka s pomočjo centralno izdelane analitične lestvice, ki vsebuje tudi podroben opis vidikov ocenjevanja.

Naloge se ocenijo skupaj.

EGÉSZSÉGÜGYI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Források használata és értékelése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 Egészséggel kapcsolatos fogalmak gyûjtése	Legyen képes válaszolni a forrás tartalmára vonatkozó egyszerû kérdésekre.	
1.2 Különbözõ típusú forrásokból származó információk összevetése	Legyen képes különbséget tenni egymástó eltérõ tartalmú leírások között.	
1.3 Képi források megadott szempontok szerinti értelmezése	Legyen képes a képi források leírására megadott szempontok szerint. Legyen képes a képi forrásokat megfelelõen csoportosítani.	
1.4 Részletek iránti érzékenység	Legyen képes összefüggések meglátására, ok-okozati összefüggések elmagyarázására.	Legyen képes összefüggések meglátására, ok-okozati összefüggések elmagyarázására.
1.5 Érvekkel alátámasztott vélemény kialakítása az egészségügy területén	Legyen képes érvekkel alátámasztott véleményének bemutatására.	

2. Szakkifejezések alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Egészséggel, betegséggel kapcsolatos fogalma azonosítása helyes használata	Legyen képes az egészséggel kapcsolatos fontosabb fogalmakat meghatározás alapján felismerni. Legyen képes alkalmazni az emberi test felépítésével és mûködésével kapcsolatos szakszerû leírást. Legyen képes egy témához vagy korcsoporthoz kapcsolódó fogalmakat kiválasztani.	

3. Humánus szemlélet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Egészséggel, betegséggel kapcsolatos humánus szemlélet kialakítása	Legyen képes az emberrel kapcsolatosan a humánus, empatikus szemlélet közvetítésére.	

4. Összefüggések bemutatása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 Egészség, egészségkultúráltság	Legyen képes az egészségi állapottal kapcsolatos jelenségek problémaközpontú bemutatására. Legyen képes bemutatni az egészség és az egészségkultúráltság összefüggéseit.	Legyen képes bemutatni az egészség és az egészségkultúráltság összefüggéseit.

B) TÉMAKÖRÖK

A középszintû szóbeli vizsgán a számonkérhetõ követelmények a kerettantervben meghatározott tantárgyi követelmények alapján kerültek megfogalmazásra. Az emelt szintû vizsga írásbeli és szóbeli tételei a középszintû vizsga követelményeit és az összefüggések konkrét felismerését várja el a vizsgázótól.

1. Egészségtan

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 Egészségkultúráltság	Ismertesse az egészségkultúra lényegét, alapfogalmait, elemeit. Határozza meg az egészségkultúra fejlesztéséhez szükséges tényezõket. Ismertesse az egészségi állapotot befolyásoló tényezõket. Értelmezze az egyén kultúráltsága és az egészségi állapot közötti kapcsolatot.	
1.2 Az egészség értékjellege	Értelmezze és jellemezze az egészséget, mint dinamikus egyensúlyi állapotot. Értelmezze a „pozitív” egészségfogalmat. Mutassa be a család egészsége és az utódvállalás közötti kapcsolatot. Magyarázza meg az egészségi állapot és az azt befolyásoló tényezõk közötti összefüggést.	Értelmezze a holisztikus egészség-szemléletet. Magyarázza meg az egészségi állapotot és az azt befolyásoló tényezõk közötti összefüggést.
1.3 Az egészséges életvitel	Mutassa be a személyi higiéné szerepét a társas kapcsolatokban, valamint a betegségek megelõzésében. Jellemezze a külsõ megjelenés és az egyén belsõ világának összefüggéseit. Magyarázza meg a tisztaság és az testápolás jelentõségét az egészség megõrzése szempontjából. Ismertesse a megfelelõ haj-, száj-, fog-, kéz- és lábápolás fontosságait. Ismertesse a nemi szervek tisztántartását, a menstruáció alatti higiéné jelentõségét. Jellemezze az alkalomhoz illõ kozmetikákat. Ismertesse az egészséges táplálkozás és öltözködés fontosságát az egészség megõrzésében.	Értelmezze az egészséges életvitellel és életmóddal kapcsolatos alapvetõ értékeket. Magyarázza el, hogy másoknak hogyan lehet segítséget nyújtani egészségük megõrzésében és fejlesztésében.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Magyarázza meg a testtartás és a rendszeres testedzés jelentõségét a mindennapi életben és a foglalkozási helyzetekben. Mutassa be az egészséges és harmonikus életvezetést.	
1.4 Az egészség fenntartását hátrányosan befolyásoló tényezõk	Ismertesse a betegségek kialakulását és a megelõzési lehetõségüket. Ismertesse a védõoltás és a szûrõvizsgálatok fontosságát az egészség megõrzésében. Ismertesse a természetes gyógymódokat. Mutassa be a gyógyszerformákat és beszéljen az alkalmazási módjukról.	Ismertesse az egészséget veszélyeztetõ tényezõket. Mutassa be a betegségek kialakulását és az elkerülésüket célzó magatartást.
1.5 Egészségre káros szenvedélyek	Jellemezze az egészségre káros szenvedélyeket. Magyarázza meg az egyes drogok hatását az ember egészségi állapotára, különös tekintettel testi, szellemi és szociális szempontból. Ismertesse a káros szenvedélyekhez kapcsolódó megelõzési és segítségnyújtási formákat.	
1.6 Vészhelyzetek elhárítása, elsõsegélynyújtás	Ismertesse a vészhelyzeteket és az ebbõl eredõ leggyakoribb sérüléseket. Ismertesse a sérültek elsõsegélyszintû ellátásának alapelveit és módjait. Magyarázza el az eszméletlenség állapotát. Mutassa be a stabil oldalfektetést. Ismertesse a gyakoribb mérgezéseket és a rosszullétre utaló tüneteket. Értelmezze és jellemezze az újraélesztés ABC–jét.	

2. Emberi test

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Az ember az ökoszisztéma része	Határozza meg az ember helyét és szerepét az ökoszisztémában. Ismertesse az ember és környezete kölcsönhatásait, valamint a holisztikus szemlélet alapelveit.	
2.2 Az emberi test fõbb szerkezeti elvei	Ismertesse az emberi test jellemzõit: a kétoldali szimmetriát, a szelvényezettséget, a test síkjait és irányait.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.3 Mozgásrendszer	Jellemezze a csontvázrendszert és az ízületeket. Ismertesse a végtagok fõbb csontjait és ízületeit. Ismertesse a törzs és a koponya fõbb csontjait és ízületeit. Jellemezze az izomrendszert.	Magyarázza meg a mozgásrendszer felépítése és mûködése közötti összefüggéseket. Magyarázza meg az életmódnak az izületekre gyakorolt hatását.
2.4 Keringési rendszer	Ismertesse a vér alkotóelemeit. Jellemezze az erek fajtáit és mûködésüket. Ismertesse a vércsoportokat és az RH faktort. Mutassa be a szív felépítését és mûködését. Jellemezze a nyirokrendszert. Ismertesse az életmódnak a keringési szervekre gyakorolt hatását.	Ismertesse a vér alkotóinak kóros elváltozásait. Ismertesse a szívmûködés szabályozását és leggyakoribb kóros elváltozásait. Mutassa be a véralvadás folyamatát és jelentõségét. Ismertesse az életmódnak a keringési szervekre gyakorolt hatását.
2.5 Légzõrendszer	Ismertesse a légzõrendszer felépítését és magyarázza el a mûködését. Értelmezze a légzés mechanizmusát és szabályozását.	Ismertesse az életmód és a légzõrendszer elváltozásai közötti összefüggéseket. Ismertesse a keringési rendszer és a légzõrendszer mûködése közötti összefüggést.
2.6 Emésztõrendszer	Magyarázza el a tápanyagok, vitaminok és enzimek szerepét az emésztésben. Ismertesse az emésztõrendszer felsõ szakaszának részeit és mûködését. Ismertesse az emésztõrendszer középsõ szakaszának részeit és mûködését. Ismertesse a máj, a hasnyálmirigy felépítését és mûködését. Mutassa be az emésztõrendszer alsó szakaszát és magyarázza el mûködését. Ismertesse a hashártya részeit és mûködését.	Magyarázza el a táplálkozás, az életmód és az emésztõrendszer elváltozásai közötti összefüggéseket.
2.7 Vizeleti szervek	Ismertesse a vizeletkiválasztó rendszer felépítését és mûködését. Mutassa be a vese szerkezetét és felépítését.	Magyarázza meg a vizelet összetétele és a betegségekre utaló jelek közötti kapcsolatot. Magyarázza el az elsõdleges és a másodlagos vizeletképzést.
2.8 Szaporodás szervrendszere	Magyarázza el az elsõdleges és a másodlagos nemi jelleget. Ismertesse a férfi és nõi nemi szervek felépítését és mûködését.	Ismertesse a szaporodás élettanát.
2.9 Idegrendszer	Ismertesse az idegmûködés alapfogalmait. Rajzolja le a gerincvelõ keresztmetszetét és nevezze meg részeit. Sorolja fel az agyidegeket és feladatukat.	Sorolja fel az idegrendszer leggyakoribb, az élettanitól eltérõ elváltozásait. Röviden vázolja a gerincvelõ, az agyvelõ felépítését mûködését.
2.10 Érzékszervek	Ismertesse a látószerve felépítését és mûködését. Ismertesse a bõr, valamint az emlõ élettani szerepét és mûködését. Ismertesse a halló- és egyensúlyozószerv felépítését és mûködését. Ismertesse a szagló és ízlelõszerv felépítését és mûködését.	

3. Általános és személyiséglélektan

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Általános lélektan fogalma, tárgya és jelentõsége	Határozza meg a lélektan fogalmát, tárgyát és helyét a tudományok rendszerében.	
3.2 Érzékelés és az észlelés	Mutassa be a megismerési folyamatokat. Ismertesse az érzékelés az észlelés fogalmát és fiziológiai alapjait. Magyarázza meg a tér és nagyság, észlelés konstanciákat valamint a mozgás és az idõ észlelés sajátosságait. Ismertesse a fájdalom percepcióját. Jellemezze az érzéki csalódásokat.	
3.3 Figyelem, álom	Ismertesse a figyelem fogalmát, fajtáit és tulajdonságait. Jellemezze az alvás fázisait. Jellemezze a különbözõ tudati állapotokat.	
3.4 Tanulás	Jellemezze a különbözõ tanulási formákat.	
3.5 Emlékezés, képzelet	Értelmezze az emlékezés fogalmát és folyamatát. Magyarázza meg a felejtés okait és az emlékezés zavarait.	
3.6 Gondolkodás, intelligencia, kreativitás	Ismertesse a gondolkodás fogalmát és folyamatát. Jellemezze a problémamegoldó gondolkodást és annak fázisait. Magyarázza el az intelligencia, valamit a kreativitás lényegét és jellemzõit. Vázolja fel az intelligencia mérésére alkalmazható módszereket.	
3.7 Motiváció	Vázolja fel és jellemezze a szükségletek hierarchiáját. Értelmezze az érzelmi és a szociális motívumokat.	
3.8 Érzelem	Magyarázza el az érzelmi állapot lényegét és fiziológiáját. Ismertesse az érzelmek osztályozását. Ismertesse a félelem típusait. Jellemezze az érzelem zavarainak okait és megnyilvánulási formáit.	
3.9 Személyiség–temperamentum, jellem	Ismertesse a személyiséglélektan fogalmait. Jellemezze a személyiségtipológiákat. Mutassa be az emberi viselkedést kialakító tanulási alapelveket (késztetés, vezetõ inger, válasz, megerõsítés). Ismertesse az érett és érettlen személyiség kritériumait.	

4. Fejlõdéslélektan és szocializáció

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 Fejlõdéslélektan fogalma és törvényszerûsége	Ismertesse a fejlõdés menetét és alapfogalmait. Határozza meg az érés és fejlõdés törvényszerûségeit. Ismertesse az emberi pszichikum fejlõdésének folyamatát. Jellemezze az életkori szakaszokat.	Mutassa be a személyiség érésének és fejlõdésének biológiai, pszichés és szociális összefüggéseit.
4.2 A szenzoros és a kognitív mechanizmusok fejlõdése	Ismertesse a mozgástér szerepét, valamint a szenzomotoros fejlõdés menetét. Ismertesse a verbális és a nonverbális kommunikáció fejlõdését. Jellemezze a gyermeki világképet, a gondolkodás fejlõdését és a beszédfejlõdés menetét. Ismertesse az énkép és az éntudat fejlõdésének menetét.	
4.3 Tanulás, mint viselkedésmódosulás	Jellemezze a tanulás viselkedés módosító szerepét.	
4.4 Érzelmi és akarati élet fejlõdése	Magyarázza el az érzelmi– és akarati fejlõdést és ezek összefüggéseit. Jellemezze a korai anya–gyermek és apa–gyermek kapcsolatot és annak jelentõségét. Ismertesse a pszichoszexuális fejlõdés folyamatát. Értelmezze a játék, a rajz és a mese szerepét a fejlõdésben.	
4.5 Életkorok szerinti fejlõdés	Jellemezze a születés elõtti fejlõdést. Jellemezze az újszülött és csecsemõkor fejlõdéslélektanát. Ismertesse a kisgyermek és az óvodás pszichés tulajdonságait. Ismertesse a kisiskoláskor, a prepubertáskor, a serdülõkor és az ifjúkor pszichés jellemzõit. Ismertesse a felnõttkor, az öregkor és aggkor pszichés jellemzõit. Jellemezze a férfi és a nõi szerep kialakulását.	

5. Gondozástan

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1 Gondozás mint integrált tevékenység és az egyedfejlõdés szakaszai	Jellemezze az egyedfejlõdés szakaszait. Értelmezze a gondozás fogalmát, formáit és folyamatát. Határozza meg a mentális, szociális és egészségügyi gondozás kapcsolódási pontjait.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.2 Szülõk leszünk	Ismertesse a pozitív és a negatív családtervezés jelentõségét. Ismertesse a modern fogamzásgátlás eszközeit és módjait. Ismertesse a terhes nõ életmódját és a terhes-gondozás célját és feladatát. Magyarázza el a családközpontú szülészet lényegét, a szülést és a születést.	
5.3 Újszülött a családban	Ismertesse az egészséges újszülött jellemzõit. Ismertesse az újszülöttkori átmeneti mûködészavarokat. Ismertesse az újszülött ellátását. Határozza meg az újszülött egészséges fejlõdéséhez szükséges feltételeket. Magyarázza el a szoptatás (anyatejes táplálás) fontosságát.	
5.4 Az elsõ év	Jellemezze az egészséges csecsemõ élettani sajátosságait. Ismertesse a testi, szellemi és szociális fejlõdés sajátosságait. Ismertesse a természetes, vegyes és mesterséges táplálás jellemzõit. Magyarázza el az elválasztás helyes menetét. Ismertesse a beteg csecsemõ ápolásának elveit.	
5.5 A kisdedkor	Jellemezze az 1–3 éves kisgyermek fejlõdési sajátosságait. Magyarázza el a kisgyermek fürösztésének és öltöztetésének a menetét. Ismertesse a helyes szokások kialakításának folyamatát. Jellemezze a kisgyermek optimális fejlõdését elõsegítõ tényezõket.	
5.6 Óvodáskor	Mutassa be az óvodáskorú gyermek fejlõdési sajátosságait. Magyarázza meg az iskolaérettség kritériumait.	
5.7 A kisiskolás gyermek	Ismertesse a helyes életmód kialakítását kisiskoláskorban. Jellemezze a kisiskoláskorú gyermek fejlõdési sajátosságait. Értelmezze a megváltozott emberi kapcsolatok alakulását kisiskolás korban. Ismertesse a biztonságos élet és közlekedés feltételeit.	
5.8 A serdülõkor	Ismertesse a prepubertás és a pubertás kor élettani és életkori sajátosságait. Értelmezze a mozgás fontosságát az egészség megõrzésében. Mutassa be a társas kapcsolatok jellemzõit és problémáit. Ismertesse a pozitív viselkedési mintákat.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.9 Ifjúkor	Jellemezze az ifjúkor élettani és életkori sajátosságait. Értelmezze az egészséges életvitelt. Magyarázza meg a higiéné szerepét a társkapcsolatokban, valamint a nemi betegségek megelõzésében. Jellemezze az ifjúkori célokat és feladatokat. Ismertesse a rákszûrés fontosságát és formáit.	
5.10 Felnõttkor	Jellemezze a felnõttkor szakaszait. Fogalmazza meg a fittség és az aktív élet jelentõségét.	
5.11 Idõskor	Jellemezze az idõskor szakaszait és az öregedéssel összefüggõ változásokat. Ismertesse az idõsek gondozási lehetõségeit és az idõs emberek életmódját. Fogalmazza meg a haldoklás, a halál és a gyász hatását a családra.	

6. Kommunikáció

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1 Kommunikáció alapfogalmai, dinamikus alapelvei, törvényszerûségei	Ismertesse a kommunikációs alapfogalmakat.	
6.2 Kommunikációs zavarok	Ismertesse a kommunikációs zavarokat. Mutassa be a kommunikációs zavarok leküzdésének lehetõségeit.	
6.3 Verbális és nonverbális csatornák	Mutassa be a verbális és nonverbális kommunikáció viszonyát.	
6.4 Az érintkezés kultúrája	Magyarázza el a metakommunikációs jelzéseket. Ismertesse a társas érintkezés szabályait.	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A vizsga szerkezete

A középszintû érettségi vizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészbõl áll. A vizsgázó az egészségügyi alapismeretek a követelményeiben megadott témákból központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot.

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga: Tesztjellegû egészségügyi alapismeretek írásbeli központi kérdéssor kitöltése.
  Egészségügyi alapismeretek központi írásbeli feladatsor.
- Szóbeli vizsga: Egészségügyi alapismeretek központi tételsor alapján.

A középszintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga ismeretek	Teszt–jellegû egészségügyi alapismeretek írásbeli központi kérdéssor megválaszolása.	60	50
	Egészségügyi alapismeretek központi írásbeli feladatsor.	120	50
Szóbeli vizsga	Az egészségügyi alapismeretek központi tételsor alapján témakörök bemutatása. „A” részlet egészségtan, emberi test, gondozástan „B” részlet általános és személyiséglélektan, fejlõdéslélektan és szocializáció és kommunikáció.	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló tudásáról ismeretek és képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához semmilyen segédeszköz nem használható.

Tartalmi szerkezet

A központi érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám fele-fele arányban tesztjellegû egészségügyi alapismeretek és feladatsor megoldásával érhetõ el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15–20 kérdésbõl álló teszt jellegû kérdéssorban különbözõ arányban jelennek meg az egészségügyi alapismeretek.

Arányok:

Egészségtan	30%
Emberi test	40%
Gondozástan	30%

A kérdéstípusok az elõírt ismeret és képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

A feladatsor 10–15 feladatból áll, egy-egy feladat részfeladatot is tartalmazhat. A szöveges feladatoknál a vizsgázónak néhány mondatban kell kifejteni a válaszokat.

Kompetenciák		%
Tesztjellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	10
	Szakkifejezések használata	10
	Összefüggések ismerete, alkalmazása	10
	Tájékozódás az ember szomatikus mûködésében	20
Feladatsor	Szakkifejezések használata	10
	Összefüggések értelmezése	10
	Tájékozódás az ember szomatikus mûködésében	20
	Szöveges vagy képi forrás értelmezése, összefüggések meglátása	10
	Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
1. Fogalmak meghatározása, magyarázata, hozzárendelése állításokhoz
2. Folyamatszakaszok sorrendjének megállapítása
3. Ok-okozat összefüggések felismerése
4. Ábrák felismerése, ábraelemzés
5. Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

A teszt jellegû kérdéssor és a feladatsor értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított megoldókulcs és a javítási útmutatóban közölteknek való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetõen az egészségügyi alapismeretek a követelményeiben megadott témák bemutatását és egyben az elsajátítottak alkalmazását várja el a vizsgázótól. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, fogalmakat, törvényszerûségeket szabatosan definiálni, a megszerzett ismeretei felhasználásával képes-e megmagyarázni az összefüggéseket.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott „A” és „B” tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

1. Egészségtan

Egészségkulturáltság
Egészséges életvitel
Elsõsegélynyújtás

2. Emberi test

Az ember az ökoszisztéma része
A emberi test fõbb szerkezeti elvei
A mozgásrendszer
A keringési rendszer
A légzõrendszer
Emésztõrendszer
Vizeleti szervek
Szaporodás szervrendszere
Idegrendszer
Érzékszervek

3. Általános és személyiség lélektan

Bevezetés az általános lélektanba
Érzékelés–észlelés
Figyelem–álom
Tanulás–tudás
Emlékezet és képzelet
Gondolkodás, intelligencia és kreativitás
Motiváció, érzelem
Személyiség-temperamentum-jellem

4. Fejlõdéslélektan és szocializáció

Az érés és fejlõdés fogalma törvényszerûségei
A szenzoros és kognitív mechanizmusok fejlõdése
A tanulás, mint viselkedésmódosulás
Az érzelmi akarati élet fejlõdése
Az életkorok szerinti fejlõdés

5. Gondozástan

Bevezetés a gondozástanba
Szülõk leszünk
Újszülött a családban
Az életkori szakaszoknak megfelelõ gondozás

6. Kommunikáció

A kommunikáció alapfogalmai, alapelvei
A kommunikáció csatornái
A kommunikáció zavarai

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két résztételbõl („A” és „B”) áll. Az „A” résztétel: egészségtan, gondozástan, emberi test témaköreibõl áll. A „B” résztétel: általános és személyiség lélektan, fejlõdéslélektan és szocializáció és kommunikáció témaköreibõl áll.

A vizsgázók a résztételek megoldása során egy szomatikus (A) és egy pszichés (B) témájú feladat bemutatásával teljesítik a szóbeli vizsga követelményeit.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek címe az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kerül megfogalmazásra, s ötévenként felül kell vizsgálni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, problémamegoldást ösztönzõ, egyértelmû megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	10
A megközelítés sokszínûsége	10
Tények ismertetése és alkalmazása	10
Szabályok összefüggések értelmezés	10
Világosság szabatosság, a felelet felépítése	5
Források használata és értékelése	5
Szakkifejezések és helyes alkalmazása	10
Humán emberszemlélet	10
Összefüggések problémaközpontú bemutatása	10
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A vizsga szerkezete

A vizsga részei

– Írásbeli vizsga: Egyszerû rövid választ igénylõ feladatok megoldása
  Szöveges kifejtendõ feladatok megoldása
– Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	%
Írásbeli vizsga	Egyszerû rövid választ igénylõ zárt feladat megoldása	180	30
	Szöveges kifejtendõ feladatok megoldása		20
Szóbeli vizsga	Tematikus szempontú (probléma központú) bemutatás	10–15	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló tudásáról az ismeretek és képességek tekintetében egyaránt. A vizsga hozzájárul ahhoz, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ, valamint a különbözõ iskolák tanulóinak teljesítménye összehasonlítható legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A feladattípusok pedig az elõírt képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

Arányok:	
Egészségtan	20%
Emberi test	40%
Általános és személyiség lélektan	10%
Fejlõdéslélektan–szocializáció	10%
Gondozástan	20%

Az egyes képességjellegû követelményekhez rendelt arányok azt a célt szolgálják, hogy teljes egészében érvényesüljenek a megfogalmazott fejlesztési követelmények.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Az emelt szintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 60%-ban egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok megoldásával és 40%-ban szöveges (kifejtendõ) kérdésekre adott válaszokkal érhetõ el.

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok:

Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok alatt azokat a többségében zárt végû feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Források használata és értékelése	30
Szakkifejezések használata	30
Tájékozódás az ember szomatikus és pszichés mûködésében	40

Az emelt szintû egyszerû, rövid választ igénylõ feladatsor 18–20 feladatból áll.

1. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése állításokhoz
2. Folyamatszakaszok sorrendjének a megállapítása
3. Ok-okozati összefüggések felismerése
4. Ábrák felismerése, ábraelemzés
5. Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint

Szöveges kifejtendõ feladatok:

Szöveges feladatnak az tekinthetõ, ahol a vizsgázónak néhány összefüggõ mondatban kell kifejtenie a válaszokat. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak ismeretére és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Források használata és értékelése	30
Szakkifejezések használata	30
Tájékozódás az ember szomatikus és pszichés mûködésében	40

Az emelt szintû szöveges (problémamegoldó) feladatsor 8–10 feladatból áll.

Lehetséges feladattípusok
1. Szöveges, problémamegoldó feladat – E feladatoknál általában valamilyen forrás (szöveges, képi) felhasználásával kell néhány mondatban, 4–6 sorban megoldani a kitûzött feladatot

Értékelés

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetõségeit fõleg a szöveges, problémamegoldó feladatok tekintetében a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetõen az egészségügyi alapismereteknek a követelményekben megadott témáinak bemutatását és egyben az elsajátítottak alkalmazását várja el a tanulóktól. A szóbeli vizsga célja, hogy vizsgálja a meghatározott témakörökben megfogalmazottak érvényesítését a számonkérés során.

Tartalmi szerkezet

Egészségtan	25%
Emberi test	25%
Általános és személyiség lélektan	15%
Fejlõdéslélektan–szocializáció	15%
Gondozástan	20%

A szóbeli vizsga témakörei:

Egészségtan
Emberi test
Általános személyiség lélektan
Fejlõdéslélektan–szocializáció
Gondozástan

Tételtípusok:

– Kisebb témakörök részletezõ bemutatása
– Néhány összetett téma áttekintõ bemutatása

Példa:
- Ismertesse a vércsoportokat és az RH faktor jellemzõit!
- Mutassa be az egyén egészségi állapota és egészségi kultúráltsága közötti összefüggést!
- Magyarázza el az életmód és a légzõrendszer elváltozásai közötti összefüggést!

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek címe az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kerül megfogalmazásra.

Értékelés

Az értékelés a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	30
A megközelítés sokszínûsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	15
Források használata és értékelése	10
Szakkifejezések helyes alkalmazása	10
Humánus emberszemlélet	15
Összefüggések problémaközpontú bemutatása	10

SZOCIÁLIS ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. A társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 A társadalom és a társadalmi viszonyok megismerési módszerinek felsorolása, jellemezése	Soroljon fel és jellemezzen adatgyûjtési technikákat.	
1.2 Információk gyûjtése	Gyûjtsön információkat megadott módszerek, megadott segédanyagok segítségével.	Foglaljon össze különbözõ módszerekkel szerzett információkat egységes ismertetésként.
1.3 Összegyûjtött adatok ábrázolása	Készítsen sematikus ábrát társas helyzetekrõl. Készítsen genogramot, szociogramot szöveges forrás, adatsor alapján.	Készítsen rövid elemzést statisztikai adatsorok, szociogramok, sematikus ábrák alapján.

2. A szakmai nyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 A társadalmi és az emberi viszonyok megnevezésére használatos fogalmak azonosítása	Értse a szociális alapismeret tantárgy során tanított pszichológiai, szociálpszichológiai és társadalomismereti fogalmakat. Válassza ki, rendszerezze az egy témához kapcsolható fogalmakat.	Határozzon meg szakkifejezéseket. Észlelje, értelmezze egy szakkifejezés jelentésárnyalatait.

3. A folyamatokat alakító tényezõk felismerése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Az ok és okozati összefüggések felismerése	Soroljon fel ok-okozati összefüggéseket az ember fizikai és lelki állapotával kapcsolatban. Különböztesse meg és kapcsolja össze a felsorolt pszichés és társas tényezõk közül az okokat és a következményeket.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Sorolja fel egy adott lélektani, vagy társadalmi jelenség néhány okát, lehetséges következményeit.	
3.2 Az idõ tényezõ hatása	Fogalmazza meg a fejlõdés és a változás lényegét. Gyûjtsön példákat a társadalom területén a változás és fejlõdés közötti különbség érzékeltetésére. Sorolja fel az emberi élet és a társadalom fõbb fejlõdési állomásait. Értelmezze az emberek társadalomban elfoglalt helyének idõbeli változását.	Példák segítségével értelmezze a változás és a fejlõdés közti különbséget. Határozza meg az érés és fejlõdés törvényszerûségeit. Jellemezze az emberi élet és a társadalom fõbb fejlõdési szakaszait. Értelmezze a társadalmi mobilitás fõ tendenciáit.
3.3 Az emberek társadalmi és élet-helyzetének hatása nézeteikre, döntéseikre és cselekedeteikre	Gyûjtsön példákat a társadalom rétegzõdésének bemutatására. Ismerje fel a társadalom különbözõ helyzetû csoportjait.	Mutassa be példaszerûen az egyén élethelyzetének befolyásoló hatását nézeteire, döntéseire és cselekedeteire. Értelmezze a társadalmi mobilitás befolyásoló szerepét az emberek nézetére, viselkedésére.
3.4 Társadalmi értékek és problémák hatása a szociálpolitikára	Sorolja fel a legfontosabb humanista társadalmi értékeket, az azokat valló mozgalmakat, csoportokat. Ismerje fel a mai magyar társadalomban elõforduló szociális problémákat. Fejtse ki egy mai magyar társadalomban elõforduló szociális probléma okait, összefüggéseit.	Ismerje fel az értékek és a világnézetek közötti összefüggést.

4. Az ember és a társadalom értékalapú megközelítése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 A humanisztikus értékek, az emberi élet tisztelete	Mutassa be, hogyan hat az ember empatikus, toleráns, elõítélettõl mentes megközelítése a társas kapcsolatokra. Igazodjon a világ emberközpontú szemléletéhez. Magyarázza meg a kongruens kommunikáció jelentõségét. Értelmezze az érték fogalmát.	Értelmezze a legáltalánosabb humanisztikus értékek fogalmát.
4.2 Az ember elõítélet mentes megközelítése	Értelmezze az elõítélet fogalmát. Ismerje a hétköznapi elõítéleteket. Jelöljön meg néhány okot, amelyek az elõítélet keletkezéséhez vezetnek. Dokumentumok alapján ismerje fel a legjellemzõbb elõítéleteket.	

5. Az ember holisztikus megközelítése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1 Szocializáció komplex értelmezése	Értelmezze a szocializáció fogalmát. Értelmezze a család, az iskola, a kortárscsoportok és a társadalom szerepét a szocializációban. Mutassa be a szocializációs folyamat nehézségeit, a lehetségesen problémákat.	Magyarázza meg a környezet és az ember kölcsönhatásának, a szocializáció folyamatának törvényszerûségeit.
5.2 Az emberi életszakaszok biológiai, pszichológiai, és szociálpszichológiai jellemzõi	Jellemezze a különbözõ életkori szakaszok biológiai, pszichológiai, és szociálpszichológiai jellemzõi. Mutassa be az összefüggést az egészségügyi és a szociális ellátás rendszere, valamint az ellátásban szereplõ szakmák között a humán szolgáltatás folyamatában.	Jellemezze a lelki egyensúly megõrzésének valamelyik módját.
5.3 Az ember társadalmi helyzetének hatása a testi, lelki egészségre	Ismerje fel a hátrányos szociális tényezõk testi, lelki hatásait. Hozzon ezekre hétköznapi példákat. Ismertesse az egészségügyi és a szociális ellátás szerepét, az ellátásban szereplõ szakmák funkcióját.	Mondjon példákat a társadalom ártó-védõ hatásaira. Jellemezze a testi-lelki egyensúly megõrzésének valamelyik módját.

6. Problémaközpontúság

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1 Az ember testileg	Azonosítsa az emberi szükségletek hierarchikus rendjét. Ismerje fel a fizikai hiányokat, a ki nem elégített szükségletekbõl származó szociális problémákat. Nevezze meg az emberek fizikai szükségleteinek kielégítését szolgáló egészségügyi és szociális ellátásokat.	Magyarázza meg a szükségletek hierarchikus elrendezõdését. Ismerje fel az emberek fizikai, vagy értelmi fogyatékosságaiból származó különleges szükségleteit
6.2 Intraperszonális szint	Sorolja fel a lelki egyensúly hiányának néhány következményét.	
6.3 Interperszonális szint	Jellemezze az egyes életszakaszokat a társas kapcsolatok iránti igény szempontjából.	Indokolja az embernek megfelelõ társas kapcsolatainak, illetve a társas kapcsolatok létrehozása képességének fontosságát.
6.4 A család és kis csoportok szintje	Sorolja fel a család támasz nyújtási szerepét az egyén számára. Nevezzen meg néhány olyan helyzetet, amikor a probléma forrása a család.	Sorolja fel néhány, problémákkal küzdõ családok számára szolgáló segítõ intézményt.
6.5 A helyi közösség szintje	Mutasson be néhány, saját települése szociális igényeinek kielégítésére szolgáló intézményt, módszert.	
6.6 Az adott kultúra szintje	Határozza meg a kultúra és a szubkultúra fogalmát. Soroljon fel az adott térségben megfigyelhetõ hagyományokat.	Különböztesse meg a kultúra és a szubkultúra fogalmát
6.7 A nemzet az állam, a társadalom szintje	Ismerje fel a hétköznapi erkölcsi elvek érvényesülésének jelentõségét a társadalom biztonságérzete szempontjából.	Nevezze meg a társadalom biztonságérzete szempontjából legfontosabb hétköznapi erkölcsi elveket és jogi szabályokat. Határozzon meg néhány, szociális biztonságot garantáló törvényt.

B) TÉMAKÖRÖK

A közép- és az emelt szintû érettségi vizsgán a számon kérhetõ témák és tananyagtartalmak megegyeznek a Szakközépiskolák számára készült Szakmai orientáció a humán szakterületre és a Szakmacsoportos alapozó oktatás a szociális szolgáltatások szakmacsoportra kerettantervi követelményeivel.

Az érettségi vizsga szituációs feladatainak megoldását szóban érdemes számon kérni. A feladatok tartalmát a vizsgaközpont által felkért bizottság állítja össze a témaköröknél szereplõ kritériumok alapján. A szituáció vagy eset összeállításánál arra kell törekedni, hogy rövid, világos megfogalmazásban történjen és szakmailag az érettségi szintjét ne haladja meg. Konkrét feladat tervezését szintén szóban érdemes számon kérni. A feladatok témáit szintén a bizottság állítja össze, érdemes több témát megjelölni, hogy a vizsgázónak lehetõsége legyen a számára kedvezõbb téma kiválasztására. Az ábrázolást igénylõ feladatok inkább írásban kérhetõk számon.

1. Pszichológiai alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 Általános lélektan	Használja felelete során az általános lélektani alapfogalmakat. Ismertesse a tanult lelki jelenségeket. Értelmezze a testi és lelki jelenségek összefüggéseit.	Értelmezze a testi és lelki jelenségek összefüggéseit.
1.2 Személyiség-lélektan	Ismerje a humanisztikus személyiségelmélet jelentését. Sorolja fel az érett személyiség kritériumait.	Definiálja a személyiség fogalmát, sorolja fel összetevõit. Elemezze tanult lelki megnyilvánulásokat és ismertesse azok kiváltó okait.
1.3 Fejlõdéslélektan	Határozza meg az érés és fejlõdés törvényszerûségeit. Ismertesse a különbözõ életkori szakaszok pszichikus jellemzõit, a szenzomotoros és a kognitív fejlõdés menetét. Ismerje a lelki fejlõdés krízispontjait és azok lehetséges okait.	
1.4 Szocializáció	Értelmezze a szocializáció fogalmát. Sorolja fel a szocializáció folyamatának spontán és tudatos elemeit, legfontosabb jellemzõit. Mutassa be a család, az iskola, a kortárscsoportok és a társadalom pozitív és negítív szerepét a szocializációban. Értékelje a család szerepét a szocializáció folyamatában.	Mutassa be a szocializációra ható társas helyzeteket. Értelmezze a tanulás szocializációban betöltött szerepét (spontán és tudatos tanulás). Magyarázza meg a környezet és az ember kölcsönhatásának, a szocializáció folyamatának törvényszerûségeit.
1.5 Szociálpszichológia	Definiálja a szociálpszichológia fogalmát. Mutassa be a kommunikáció sémájának ábrázolásán keresztül a kommunikáció elemeit. Sorolja fel a verbális és nonverbális kommunikáció formáit. Jellemezze a metakommunikáció fogalmát.	Definiálja a szociálpszichológia fogalmát. Elemezze és értékelje társas kapcsolataiban elõforduló társas helyzeteket (az ifjúkorban elõforduló szerepek). Ismertessen jellegzetes szerepkonfliktusokat.
1.6 Szakmai kommunikáció	Magyarázza el a hiteles kommunikáció összetevõit, jellemzõit. Felelete kapcsán derüljön ki a kongruencia fontossága a segítõ szakmákban. Tudjon példát mondani eltérõ kultúrájú emberek eltérõ kommunikációs jelzéseire.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Ismertesse az empátia, kongruencia, feltétel nélküli elfogadás jelentõségét a segítõ kapcsolatban.	
1.7 Társismeret	Legyen képes a társas kapcsolatok elemzésére, értelmezésére egy meghatározott feladat megoldása során. (Pl. egy öt szereplõs társas szituáció leírásából értelmezze a szereplõk közötti kapcsolatokat, rajzoljon fel egy szociogramot.)	
1.8 Csoportmunka	Ismertesse a csoportmunka szabályait, a csoportfejlõdés fázisait. Ismertesse a különbözõ társas szerepeket (adott szerepek, kivívott és spontán szerepek). Határozza meg a konfliktus fogalmát. Sorolja fel a konfliktusok fajtáit (külsõ és belsõ konfliktusok; érdek, érték, intim konfliktusok). Soroljon fel néhány konfliktuskezelési technikát (pl. harc, játszma, vita, menekülés stb.). Magyarázza el a csoportban elõforduló sztereotípiák és elõítéletek egyénre gyakorolt hatását. (Pl. fogyatékosokkal, szegényekkel, kisebbséggel szembeni sztereotípiák.)	

2. Társadalomismeret és szociálpolitika

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 A politika	Ismerje a legfontosabb társadalompolitikai ideológiákat (liberalizmus, konzervativizmus, szocializmus) és értékeket (szabadság, egyenlõség, szolidaritás, tolerancia, igazságosság), amelyek meghatározzák az adott társadalom szociálpolitikáját.	Jellemezze a különbözõ politikai irányzatokat (pl. liberális, konzervatív, szociális, demokrata, stb.).
2.2 Társadalomismeret	Ismerje a társadalom szerkezetét, rétegzõdését. Azonosítsa az egyéni és társadalmi különbségeket. Mutasson be néhány példát a fogyatékosság, a hajléktalanság, vagy valamelyik kisebbség egyenlõtlen helyzetének okára, következményére.	Ismerje fel a mai magyar társadalomban kialakult egyenlõtlenségek dimenzióit (pl. iskolázottság, lakóhely, jövedelem, stb. mentén). Értelmezze az egyenlõtlenségek okait.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Ismertesse a társadalom megismerésének legfontosabb módszereit (pl. megfigyelés dokumentumelemzés, kérdõív, interjú, stb.). Ismertesse az egészségügyi és a szociális ellátás rendszerét. Ismerje az egészségügyi és a szociális ellátásokban rejlõ együttmûködés lehetõségeit.	
2.3 Az életmód	Írja le az egészséges és egészségtelen életmód fogalmát, jellemzõit. Elemezze az életmód és életvitel összetevõit (szükségletek, indítékok, körülmények, szokások). Soroljon fel életmódkutatás technikákat. Ismertesse a különbözõ életmódú és életvitelû emberekhez való toleráns és elõítélet-mentes közelítés fontosságát.	
2.4 A család	Ismertesse a család fogalmát (nukleáris család, nagycsalád) és szerepét a társadalomban. Ismerje a család szerkezetét, a családi szerepeket, a család funkcióit. Egy megadott egyszerû, rövid esetleírást ábrázoljon egy genogram vagy echo-térkép vagy idõmérleg segítségével.	Értelmezze a család szerkezetének és funkcióinak történelmi változásait. Mutassa be a családokat és szerepeiket az egyes történelmi korszakokban.
2.5 A szociálpolitika	Ismerje fel a mai magyar társadalomban elõforduló szociális problémákat és az azokra adott alapvetõ válaszokat (pl. szegénység, munkanélküliség, hajléktalanság, nagycsalád stb.).	Ismerje a szociális szolgáltatások rendszerét, feladatait, a jóléti pluralizmus formáit (állami, piaci és civil szervezetek). Különböztesse meg alapvetõen a profit és nonprofit szervezetek fogalmát.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll, a vizsgázó szociális alapismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga szociális alapismeretek központi feladatsor megoldása:
  = Egyszerû, rövid választ igénylõ (teszt-jellegû) kérdéssor kitöltése
  = Szöveges (kifejtendõ írásbeli) feladatok megoldása
- Szóbeli vizsga szociális alapismeretek központi tételsor alapján

A középszintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	**Pontszám**
Írásbeli vizsga	Szociális alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása	180	100
Szóbeli vizsga	Szociális alapismeretek központi tételsor alapján témakörök bemutatása	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló szociális alapismeretek tudásáról az ismeretek, a megértés és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám egyrészt, a szociális alapismeretek írásbeli központi kérdéssor egyszerû, rövid választ igénylõ (teszt-jellegû) kérdéssorának megválaszolásával, másrészt a szociális alapismeretek szöveges (kifejtendõ írásbeli) feladatok megoldásával érhetõ el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

Az írásbeli vizsga szociális alapismeretek központi feladatsorban közel azonos arányban jelennek meg a pszichológiai alapismeretek és a társadalomismeret és szociálpolitika fogalmai, törvényszerûségei, jelenségei és összefüggései. A kérdéstípusok az elõírt ismeret- és képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

Szociális alapismeretek írásbeli szöveges feladatainak megoldásai alkalmazás jellegû követelményekre is építenek. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Kompetenciák	%
Problémaközpontú gondolkodás	20
A szaknyelv alkalmazása	25
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	25
Az ember elhelyezése társas környezetében	30
Összesen	100

Lehetséges feladattípusok	
1.	Dokumentumok egy-egy részletének összehasonlítása, a különbségek okainak értelmezése
2.	Dokumentumok alapján következtetések, értékelések megfogalmazása
3.	Fogalmak magyarázata, hozzárendelése korhoz, területhez, személyekhez
4.	Események, feladatok közötti sorrendiség megállapítása
5.	Ok-okozati összefüggések feltárása, az eltérések bemutatása
6.	Célok és következmények megkülönböztetése
7.	Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint
8.	Egyszerû ábra, séma, táblázat készítése
9.	Egyéb

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

Az értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításakor a szöveges feladatoknál az alábbi táblázat szerint történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		Minõségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemei	**Aránya**	**Elemei**	**Aránya**	**Elemei**	**Aránya**
– a megoldottság szintje	70%	– a feladat megértése, – a szaknyelv használata, – a lényeg kiemelése, – a téma kidolgozottsága, – az ismeretek mélysége, – a megközelítés sokszínûsége	20%	– világosság, – nyelvhelyesség, – helyesírás, – tartalmi és formai elrendezés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételei komplex témákat ölelnek fel, így lehetõség nyílik egy téma több oldalról történõ megközelítésére.

A szóbeli vizsga tételei alapvetõen két témakört ölelnek fel. A két témakör mindegyikének alapismerete fontos a szociális szakmákra készülõ érettségizõk számára, ezért minden tétel *a)* és *b)* részbõl áll. Az *a)* tételek mindegyike a pszichológiai alapismeretekbõl, a *b)* tételek társadalomismeret és szociálpolitika témaköreibõl épülnek fel.

A tételek tartalmazhatnak életszerû feladatokat, egyszerû esetleírásokat. A feladat vagy eset összeállításánál arra kell törekedni, hogy rövid, világos megfogalmazásban történjen és szakmailag az érettségi szintjét ne haladja meg, illetve ne legyen triviális.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

Pszichológiai alapismeretek:
- Általános lélektan
- Személyiség-lélektan
- Fejlõdéslélektan
- Szocializáció
- Szociálpszichológia
- Szakmai kommunikáció
- Társismeret
- Csoportmunka

Társadalomismeret és szociálpolitika:
- A politika
- Társadalomismeret
- Az életmód
- A család
- A szociálpolitika

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel komplex, alapvetõen két témakört ölel fel. A tételek tartalmának összeállítása két féle lehet:
Egy téma, probléma komplex bemutatása a két témakör szemszögébõl.
és/vagy
A két témakörbõl kiválasztott témák bemutatása a fenti arány figyelembe vételével.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, és öt évenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell változatos, a problémamegoldást ösztönzõ feladatok megfogalmazására.

A szóbeli tételsor legalább 20 *a)-b)* tételbõl áll.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
A megközelítés sokszínûsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	10
Az ember holisztikus megközelítése	10
A szakmai nyelv használata	10
Az ember és a társadalom értékalapú megközelítése	20
A téma problémaközpontú bemutatása	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelete során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelt során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szakmai nyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emeltszintû érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll, a vizsgázó szociális alapismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga szociális alapismeretek központi feladatsor megoldása:
  = Egyszerû, rövid választ igénylõ (teszt-jellegû) kérdéssor kitöltése
  = Szöveges (kifejtendõ írásbeli) feladatok megoldása
- Szóbeli vizsga szociális alapismeretek központi tételsor alapján

Az emeltszintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	**Pontszám**
Írásbeli vizsga	Szociális alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása	180	100
Szóbeli vizsga	Szociális alapismeretek központi tételsor alapján témakörök bemutatása	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló szociális alapismeretek tudásáról az ismeretek, a megértés és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

Az emeltszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám egyrészt, a szociális alapismeretek írásbeli központi kérdéssor egyszerû, rövid választ igénylõ (teszt-jellegû) kérdéssorának megválaszolásával, másrészt a szociális alapismeretek szöveges (kifejtendõ írásbeli) feladatok megoldásával érhetõ el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

Az írásbeli vizsga szociális alapismeretek központi feladatsorban közel azonos arányban jelennek meg a pszichológiai alapismeretek és a társadalomismeret és szociálpolitika fogalmai, törvényszerûségei, jelenségei és összefüggései. A kérdéstípusok az elõírt ismeret- és képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

Szociális alapismeretek írásbeli szöveges feladatainak megoldásai alkalmazás jellegû követelményekre is építenek. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Kompetenciák	%
Problémaközpontú gondolkodás	20
A szaknyelv alkalmazása	25
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	25
Az ember elhelyezése társas környezetében	30
Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
10. Dokumentumok egy-egy részletének összehasonlítása, a különbségek okainak értelmezése
11. Dokumentumok alapján következtetések, értékelések megfogalmazása
12. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése korhoz, területhez, személyekhez
13. Események, feladatok közötti sorrendiség megállapítása
14. Ok-okozati összefüggések feltárása, az eltérések bemutatása
15. Célok és következmények megkülönböztetése
16. Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint
17. Egyszerû ábra, séma, táblázat készítése
18. Egyéb

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

Az értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításakor a szöveges feladatoknál az alábbi táblázat szerint történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		Minõségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemei	**Aránya**	**Elemei**	**Aránya**	**Elemei**	**Aránya**
– a megoldottság szintje	70%	– a feladat megértése, – a szaknyelv használata, – a lényeg kiemelése, – a téma kidolgozottsága, – az ismeretek mélysége, – a megközelítés sokszínûsége	20%	– világosság, – nyelvhelyesség, – helyesírás, – tartalmi és formai elrendezés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételei komplex témákat ölelnek fel, így lehetõség nyílik egy téma több oldalról történõ megközelítésére.

A szóbeli vizsga tételei alapvetõen két témakört ölelnek fel. A két témakör mindegyikének alapismerete fontos a szociális szakmákra készülõ érettségizõk számára, ezért minden tétel *a)* és *b)* részbõl áll. Az *a)* tételek mindegyike a pszichológiai alapismeretekbõl, a *b)* tételek társadalomismeret és szociálpolitika témaköreibõl épülnek fel.

A tételek tartalmazhatnak életszerû feladatokat, egyszerû esetleírásokat. A feladat vagy eset összeállításánál arra kell törekedni, hogy rövid, világos megfogalmazásban történjen és szakmailag az érettségi szintjét ne haladja meg, illetve ne legyen triviális.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

Pszichológiai alapismeretek:
- Általános lélektan
- Személyiség-lélektan
- Fejlõdéslélektan
- Szocializáció
- Szociálpszichológia
- Szakmai kommunikáció
- Társismeret
- Csoportmunka

Társadalomismeret és szociálpolitika:
- A politika
- Társadalomismeret
- Az életmód
- A család
- A szociálpolitika

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel komplex, alapvetõen két témakört ölel fel. A tételek tartalmának összeállítása két féle lehet:

Egy téma, probléma komplex bemutatása a két témakör szemszögébõl.

és/vagy

A két témakörbõl kiválasztott témák bemutatása a fenti arány figyelembe vételével.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, és öt évenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell változatos, a problémamegoldást ösztönzõ feladatok megfogalmazására.

A szóbeli tételsor legalább 20 *a)-b)* tételbõl áll.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
A megközelítés sokszínûsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	10
Az ember holisztikus megközelítése	10
A szakmai nyelv használata	10
Az ember és a társadalom értékalapú megközelítése	20
A téma problémaközpontú bemutatása	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelete során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelt során elkérheti.
A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szakmai nyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

OKTATÁSI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A VIZSGA FORMÁJA

Középszinten: írásbeli és szóbeli

Az oktatás szakmacsoportos középszintû érettségi vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

– tájékozott-e az általános- és személyiséglélektan, a szociál-, fejlõdés és pedagógiai pszichológia, a pedagógia – neveléselmélet, didaktika és neveléstörténet – korszerû ismeretanyagban

– rendelkezik-e megfelelõ ismeretekkel, képességekkel önmaga és mások megismeréséhez, a családi és társadalmi helyzetek értelmezéséhez a szocializációs folyamatokban

– elsajátította-e azokat a képességeket és ismereteket, amelyekkel a

pedagógiai helyzeteket
döntési szituációkat
etikai kérdéseket
magatartásokat } tudja értelmezni

– képes-e a szakmai nyelv szabatos és helyes használatára

– képes-e tudását, gondolatait szóban és írásban választékosan elõadni

– teljesítményében kifejezõdik-e ismeretelemzõ – értékelõ, önálló gondolkodása, lényegkiemelõ és rendszerezõ képessége, kreativitása, igényessége

– rendelkezik-e saját szakmai munkájával kapcsolatos kötelességtudattal, felelõsségérzettel, személyiségközpontú szemléletmóddal, pedagógiai érzékenységgel, kapcsolatteremtõ képességgel

– képes-e önmaga és mások reális értékelésére, tudatos szakmaválasztásra

A középszintû vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

– tájékozott-e az oktatás szakmacsoportos alapozó tárgy ismeretanyagában

– rendelkezik-e korszerû pedagógiai szemlélet- és gondolkodásmóddal, mely lehetõvé teszi számára a nevelés körébe tartozó különbözõ alapproblémák felismerését

– tudja-e használni a pedagógiai, pszichológiai fogalmakat, a szaknyelvet

– képes-e ismereteit meggyõzõen kommunikálni

– képes-e a pedagógiai szituációkban szerzett tapasztalatai és elméleti ismeretei integrálására, tudatos szakmaválasztásra

– fel tudja-e használni ismereteit önmaga és mások viselkedésének elemzésére

– képes-e önálló véleményalkotásra, érvei kifejezésére és megvédésére

A középszintû vizsga a jelöltektõl az egyszerûbb ismeretszerzései eljárásokat, kifejezõképességeket, a rendszerezés és alkalmazás alapvetõ formáit, valamint az érettségi utáni szakképzés megalapozásához, a pályaválasztási döntéshez szükséges motívumok és képességek (kompetenciák) meglétét várja el.

Emelt szinten: írásbeli és szóbeli

Az emelt szintû vizsga célja annak megállítása, hogy a vizsgázó

– rendelkezik-e rendszerezett oktatás szakmacsoportos ismeretekkel

– képes-e ismeretelemzõ, -értékelõ, önálló gondolkodásra

– kifejezõdik-e teljesítményében lényegkiemelõ képessége, kreativitása, igényessége, pedagógiai érzékenysége

– képes-e tudását írásban és szóban választékosan, igényes nyelvi formában kommunikálni

– képes-e önmaga és mások viselkedésének reális értékelésére, tudatos pályaválasztásra

Az emelt szintû vizsga elsõsorban a szakirányú felsõoktatásban, az akkreditált szakképzésben tovább tanulni szándékozó vizsgázó ismereteit és képességeit vizsgálja. A jelöltektõl a KÖZÉPSZINTÛ követelményeket meghaladó bonyolultabb ismeretszerzési eljárásokat, kifejezõképességeket, összetettebb rendszerezési, alkalmazási, összehasonlítási és elemzési szempontokat, magasabb fokú gondolkodási mûveleteket, önállóbb ítéletalkotási képességeket vár el, az elmélyültebb pedagógiai, pszichológiai ismereteket kéri számon. A követelményekben az ismeretek mellett azok a képességjellegû követelmények szerepelnek nagyobb súllyal, amelyek pedagógiai helyzetek, döntési szituációk, magatartások értelmezéséhez, elemzéséhez a pedagógiai szituációban érintett személyek megismeréséhez, viselkedésük, magatartásuk megértéséhez szükségesek.

A) KOMPETENCIÁK

1. A pszichológiai ismeretek (problémacentrikus) tematikus bemutatása

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
1.1. Általános lélektani ismeretek	Értékelje a pszichológia tanulásnak jelentõségét példák segítségével a felelõsségteljes szakmaválasztás szempontjából. Értelmezze az általános lélektani alapfogalmak jelentését. Ismertesse a pszichológia tárgyát. Jelölje meg helyét a tudományok rendszerében. Mutassa be kialakulásának történetét, fõbb képviselõjét, alap és alkalmazott tudományait, vizsgálati módszereit. Mutassa be a módszerek alkalmazásának lehetõségét a gyakorlatban.	Értékelje a vizsgálati módszerek alkalmazásának jelentõségét a pedagógiai gyakorlatban
	Jellemezze a pszichológia fõbb nézõpontjait, nevezze meg fõbb képviselõit, azonosuljon valamelyikkel. Mutassa be az egyes pszichikus folyamatok lényegét, jellemzõit példák segítségével. Értékelje a pszichikus mûködés funkcióját példákkal illusztrálva. Osztályozza megadott szempont alapján a lelki jelenségeket.	Ismertesse a viselkedés biológiai alapjait mutasson rá a lelki jelenségek és a magasabb idegmûködés összefüggésére
	Mutasson rá a lelki jelenségek közötti összefüggésekre (érzékelés-észlelés, észlelés-képzelet, emlékezet-tanulás). Különböztesse meg a megismerési folyamatok általános és speciális jellemzõit példákkal illusztrálva.	Értelmezze az egyes lelki jelenségek közötti összefüggést megadott szempontok alapján
	Hasonlítsa össze a különbözõ tanulási formákat (az „S'' és „R'' típusú tanulás hasonlósága és különbözõsége). Ismertesse a tanulási törvényeket, alkalmazási lehetõségeiet, illusztrálja példával.	Példák segítségével elemezze a hatékony tanulás és a lelki mûködés összefüggését
	Elemezze az aktiváció, emóció, motiváció kapcsolatát a harmonikus fejlõdés szempontjából. Mutassa be az érzelmek viselkedésre gyakorolt hatását. Mutasson rá az érzelmek kifejezõdésének szerepére a hiteles kommunikációban.	Értelmezze a humánspecifikus motiváció és a környezettel való hatékony alkalmazkodás kapcsolatát példák segítségével
1.2. Személyiséglélektani ismeretek	Ismertesse a személyiséggel kapcsolatos alapfogalmakat. Mutasson rá a személyiség-definíciók sokaságára. Ismerje fel, hogy a személyiséget a biológiai tényezõk és a környezeti nevelési hatások együttesen, egymással szoros kölcsönhatásban határozzák meg.	Értelmezze a személyiségdefinícióit és hasonlítsa össze saját személyisége jellemzõivel Igazolja, hogy a személyiséget a biológiai tényezõk és a környezeti nevelési hatások együttesen, egymással szoros kölcsönhatásban határozzák meg
	Mutassa be a személyiségalakulás folyamatát, az érett személyiség kritériumait.	

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
	Értelmezze a személyiségzavar fogalmát példák segítségével. Soroljon fel személyiségvizsgáló módszereket. Csoportosítsa a fõbb személyiségelméleteket.	Jellemezze a fõbb személyiségelméleteket, és értékelje azok egy csoportját
1.3. Szociálpszichológiai ismeretek	Értékelje a szociálpszichológia tanulásának jelentõségét érvekkel alátámasztva. Válassza ki, rendszerezze és szakszerûen használja a szociálpszichológia témájához kapcsolódó alapfogalmakat. Helyezze el a fogalmakat ismeretei rendszerében. Mutasson rá a fizikai és a szociális észlelés különbözõségére példák segítségével. Mutassa be konkrét példával a társas kapcsolatokban elõforduló társas helyezeteket és azok jellemzõit. Elemezze a szereptanulás folyamatát néhány példa segítségével. Csoportosítsa és jellemezze az emberi kapcsolatokat segítõ és gátló tényezõket. Ismertesse a konfliktusok fajtáit a hátterükben meghúzódó okok szerint. Mutasson rá az egyes konfliktuskezelõ stratégiák elõnyeire és hátrányaira. Értelmezze a konfliktusok szerepét az interperszonális kapcsolatokban. Elemezze a kommunikáció folyamatát. Értelmezze a verbális és nonverbális közlés viszonyát. Jellemezze a hatékony kommunikáció feltételeit. Nevezze meg a kommunikációs zavarok okait. Mutasson rá a tanári kommunikációban a kongruencia jelentõségére. Elemezze a szereptanulás folymatát saját szerepeibõl vett példákkal. Az önismeretei kerék és a Johari-ablak felhasználásával mutassa be az önismeret forrásait, a hiányos önismeret okait és következményeit. Mutassa be saját csoportélmény alapján a csoportmunka szabályait, a kiscsoport fejlõdésének szakaszait. Értékelje saját csoportja norma- és értékrendszerét.	Értelmezze a szocializáció fogalmát, mutassa be a folyamatát néhány szemléletes példával illusztrálva hospitálási élményeibõl. Mutassa be példák segítségével napjaink pedagógus szerepelvárásait. Elemezzen egy szerepfeszültségbõl adódó konfliktust és annak megoldását példa segítségével. Alkosson vélemény a megoldásról. Magyarázza meg a hatékony pedagógiai tevékenység és a társas kapcsolatokat segítõ tényezõk összefüggését hospitálási élmények felhasználásával. Elemezzen konfliktusokat a lehetséges kiváltó ok és a beavatkozás formáinak összefüggéseiben példák felhasználásával. Értékelje és példákkal igazolja a kongruencia jelentõségét a tanári kommunikációban. Személyes példákkal illusztrálva értékelje a testkép-énkép-énideál kapcsolatát és az önértékelés fejlõdését. Igazolja az önismeret és társismeret összefüggését.
1.4. Fejlõdéslélektani ismeretek	Különböztesse meg a fejlõdéslélektant a pszichológia többi alaptudományától. Mutassa be példák segítségével a fejlõdés törvényszerûségeit. Sorolja fel és jellemezze a fejlõdési eltéréseket. Mutassa be az életkori szakaszokat a korszakhatár és a legjellemzõbb változások megnevezésével.	Jellemezzen néhány fejlõdéselméletet a képviselõk és a jellemzõ jegyek bemutatásával. Gyakorlati példákkal értelmezze a fejlõdés törvényszerûségeit. Magyarázza meg az összefüggést a fejlõdés tényezõi és a személyiség tulajdonságainak kialakulása között példák segítségével.

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
	Mutassa be az egyes életszakaszok általános és speciális jellemzõit. Mutasson rá a fejlõdés hatótényezõinek komplex kapcsolatára egy-egy életszakaszon belül. Értelmezze példák segítségével a viselkedés és az életkori jellemzõk összefüggését. Értékelje az anya-gyermek kapcsolat kiemelt szerepét a cscsemõkorban. Értse az éntudat kialakulása és a környezettel való kapcsolat összefüggését kisgyermekkorban. Mutasson rá az akarat, az önkontroll és a feladattudat meghatározó tényezõkkel összefüggésben. Jellemezze az iskolaérettség kritériumait, az írás-olvasás megtanulásának pszichológiai alapjai. Elemezze a serdülõkor testi diszharmóniából adódó frusztráció oldásának lehetõségét. Mutasson rá az akarat az önkontroll és a feladattudat összefüggésére óvodáskorban. Értelmezze a pályaválasztási érettség mutatóit, a házasság érettség kritériumait példák segítségével. Értelmezze az agy funkcionalitása és a szellemi frissesség összefüggését a felnõttkorban. Ismertesse az öregedés biológiai és szociális jellemzõit, a magány elkerülésének lehetõségeit. Értse az életmód és az életkor kapcsolatát.	Elemezze a megismerés- és mozgásfejlõdés kölcsönhatását példákkal illusztrálva Mutassa be a kisgyermekkorban a nyelvelsajátítás folyamatának jellemzõit, a beszédfejlõdést Jellemezze példákkal illusztrálva a rajz- és ábrázolás fejlõdésének fõbb állomásait. Értelmezze a játéktevékenység és a személyiségfejlõdés összefüggését óvodáskorban példák segítségével. Értelmezzen serdülõkori konfliktusokat. Mutasson rá az adott konfliktuskezelõ stratégia elõnyeire, hátrányaira. Elemezze példákkal illusztrálva saját pályaválasztási érettségét befolyásoló tényezõket. Értelmezze a felnõttkori érzelmi és akarati elkötelezettséget. Értelmezze és példákkal illusztrálja az idõseket ért szociális és társadalmi hatásokat és azok következményeit.
1.5. Pedagógiai pszichológiai ismeretek	Határozza meg a pedagógiai pszichológiai fogalmát, tárgyát, feladatát. Ismertesse a pedagógiai hatás lényegét, törvényszerûségeit példák segítségével. Jellemezze a nevelési feladatok és a motiválás összefüggését hospitálási tapasztalatok segítségével. Értelmezze, hogy a család a szocializáció elsõdleges közege. Jellemezze a szokás kialakítás pszichológiai kérdéseit a bölcsõdei és óvodai nevelésben. Magyarázza meg a hospitalizáció lényegét és mutasson rá elkerülésének lehetõségeire. Mutassa be az óvodai, iskolai gyermek és nevelõközösség pszichológiai jellemzõit. Mutassa be az összefüggést a gyermekközösség hatása és az egyén fejlõdése között az óvodai, bölcsõdei, iskolai nevelés körébõl vett példák segítségével.	Elemezzen nevelési helyzeteket a lehetséges óvodai/iskolai, családi hatások összefüggés-rendszerének feltárásával. Értelmezze konkrét példák felhasználásával a családi nevelés hatásának és a gyermek személyiségfejlõdésének összefüggését. Indokolja érvekkel alátámasztva a gyermek megismerésének kiemelt szerepét a nevelõ/oktató munkában.

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
	Osztályozza és jellemezze a nevelés különleges eseteit, tudja felsorolni tüneteit, megnevezni okait és a problémakezelés módjait. Mutasson rá a hospitálási tapasztalatok alapján a leggyakrabban elõforduló nevelési nehézségekre.	Értelmezze – hospitálási tapasztalatainak illusztrálásával az óvodai/iskolai gyermekközösségek alakulásának folyamatát, a gondozási tevékenység és a helyes magatartási szokások kialakításának pszichológiai kérdéseit.

2. Pedagógia ismeretek (problémacentrikus) tematikus bemutatása

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
2.1. Általános pedagógiai ismeretek	Ismertesse a pedagógia tárgyát, funkcióját. Mutassa be interdiszciplináris kapcsolatait. Szakszerûen használja a nevelés fogalmát, rokon fogalmait. (kultúra, mûveltség, mûvelõdés, oktatás, képzés) Értelmezze a fogalmak tartalmát. Mutassa be a fogalmak tartalma közötti különbséget. Indokolja, hogy a nevelési célmeghatározások kiinduló pontjai a szükségletek. Jellemezze az egyes szükségletek életkor szerinti változását a nevelési feladatok összefüggésében példák segítségével. Mutasson rá az érték és az értékorientáció megjelenésére a nevelésben. Gyûjtsön példát a nevelési célban érvényesülõ érdekekre napjainkban. (XXI. századi pedagógiában) Értelmezze az individualizáció és a szocializáció folyamatát. Mutassa be a nevelés jelentõségét az egyén és a társadalom szempontjából példák segítségével. Csoportosítsa és jellemezze példák bemutatásával a képességeket. Mutasson rá az öröklés, a környezet és a nevelés kölcsönhatására a személyiség fejlesztésében kísérleti tapasztalatok felhasználásával. Mutassa be a nevelhetõségrõl szóló álláspontok jellemzõit. Értelmezze a nevelhetõség kérdését konkrét példák bemutatásával. Jellemezze a nevelés korlátait azok forrásainak, megnyilvánulásainak megjelölésével.	Értelmezze példák segítségével a nevelés és a rokon fogalmak közötti kapcsolatot. Indokolja, hogy a nevelhetõség kérdésének eldöntése csak több tényezõ komplex vizsgálatával lehetséges. Mondjon példákat a nevelés korlátait képezõ külsõ vagy belsõ zavarokra, elemezze azokat a kiváltó okok komplex vizsgálatával.
2.2. A pedagógus és a gyermek a nevelés folyamatában	Különböztesse meg a nevelési folyamat szûkebb-tágabb értelmezését.	

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
	Értelmezze a nevelés folyamatát. Jellemezze a nevelési folyamat sajátosságait, összetevõit példákkal illusztrálva. Érvekkel alátámasztva értékelje a pedagógus szerepét a nevelés folyamatában. Mutassa be az általa fontosnak tartott pedagógus személyiségjellemzõket, érvelje mellettük oktatás szakmacsoportos ismereteit felhasználva. Mutasson rá, milyen elvárásoknak kell megfelelni a nevelõnek a nevelési folyamat szervezése, irányítása közben. Példákkal bizonyítsa a nevelési stílus közösségre és egyénre gyakorolt hatásának összefüggését. Értelmezze a pedagógus etikát. Mutassa be az összefüggést az alapvetõ értékek (általános emberi jog, gyermekjog) és a pedagógus kompetenciája között. Rendszerezze és jellemezze a nevelési módszereket. Magyarázza meg alkalmazásuk általános követelményeit. Ismerje fel, hogy a nevelési módszerek alkalmazása érdekében figyelembe kell venni a gyermek egyéni sajátosságait, a nevelési célokat, feladatokat. Gyakorlati példával mutassa be valamely módszer eredményes vagy eredménytelen voltát, elemezze okait. Példák segítségével mutassa be a leggyakrabban elõforduló nevelési nehézségeket és eredményüket.	Értelmezze példák segítségével, hogy milyen szerepet tölt be a nevelõ az értékközvetítésben. Mutassa be a pedagógusokkal szemben támasztott társadalmi követelményeket. Értelmezze konkrét példák segítségével a pedagógus-szerepelvárásokat. Példák segítségével mutassa be, hogy képes különbözõ szociális technikák, készségfejlesztõ módszerek alkalmazására. Elemezze példák segítségével a módszerek inadekvát használatának következményeit, hatásukat a személyiség alakulására.
2.3. A nevelés mint a viselkedés alakítása	Értse a szokás fogalmának tartalmát. Értékelje a szokások, hagyományok szerepét a viselkedésminták elsajátításának folyamatában. Ismerje fel a nevelési feladatok és a motiválás összefüggését az egyes szükségletek vonatkozásában. Mutassa be a szokás és a hagyomány kialakításának lépéseit példákkal illusztrálva. Elemezze a kívánt viselkedés megerõsítésének és a nem kívánatos viselkedés kezelésének folyamatát példák segítségével. Értelmezze, mit jelent az egészséges életmód, és hogyan nevelhetjük a gyermeket egészséges életmódra. Mutassa be a biztonság szükséglet és a gyermek életritmusa közötti összefüggést. Értelmezze a rend szerepét az ember életmódjában, környezetében, mindennapi	Magyarázza meg az összefüggést a társas/tárgyi környezetben való hatékonyság és a fejlõdési, nevelési tényezõk között.

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
	tevékenységében saját példa mutatásával. Mutasson rá a pedagógus esetében a renddel kapcsolatos magatartásminták elsajátításának értékére. Értelmezze, hogy a szeretet nemcsak szükséglet, hanem a nevelõhatás alapja is. Mutassa be saját példáján az empátia, tolerancia és a hatékony együttmûködés összefüggését a társas kapcsolataiban. Mutassa be a tisztelet, a szabadság, a fegyelem és az agresszió szükséglet kielégítésének jellemzõit. Példa segítségével értelmezze a frusztráció és az agresszív viselkedés kapcsolatát. Értelmezze példákkal illusztrálva, hogy az udvariasságnak, a tiszteletnek, a fegyelemnek és a szabadságnak mi a szerepe a társas kapcsolatokban.	Értelmezze az empátia és tolerancia szerepét a csecsemõ, a kisgyermek az óvodás és a kisiskolás gyermek nevelésében. Mutasson rá példák segítségével az agresszió elleni nevelés lehetõségeire.
2.4. A szocializáció színterei	Mutassa be a család szerkezetét, funkcióját, típusait az együttnevelés formáit példák segítségével. Értékelje a család szerepét a személyiségfejlõdésben. Elemezze különbözõ családi nevelési hatások személyiségfejlõdésre gyakorolt hatását. Mutassa be a különbözõ nevelési intézmények szocializációban betöltött szerepét. Példákkal igazolja a gyermekek megismerésének kiemelt szerepét a nevelõ munkában. Soroljon fel különbözõ életkorú gyermekek megismerésére alkalmas módszereket, nevezze meg milyen pedagógiai, pszichológiai tartalmú információkat szerezhet használatukkal. Osztályozza a nevelés különbözõ eseteit, ismertesse az egyes esetek tüneteit, azok okait és a problémakezelés lehetséges módjait.	Elemezze a család szociális, társadalmi, intellektuális helyzetének hatását a gyermek személyiség fejlõdésére példák felhasználásával. Mutasson be és elemezzen olyan családi szerepeket, magatartásmintákat, melyek nevelési problémahelyzeteket okozhatnak. Tárja fel és magyarázza meg az ok-okozati összefüggést. Értékelje, milyen feladatai, lehetõségei vannak az egyes nevelési/oktatási intézményeknek az egyéni és társadalmi különbségek, egyenlõtlenségek csökkentése érdekében. Hospitálási tapasztalata alapján elemezze a csoport húzó vagy visszahúzó erejét az egyén fejlõdésére.
2.5. A nevelés eszközei	Mutassa be a játék jellemzõ sajátosságait, kialakulásának objektív és szubjektív feltételeit. Csoportosítsa a játék fajtákat fejlesztõ hatásuk szempontjából. Mutassa be konkrét példák segítségével a játék sajátosságait, szervezésének, irányításának lehetõségeit.	Értékelje a játék, a mese, a báb szerepét a gyermek személyiségfejlõdése szempontjából példákkal illusztrálva.

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
	Elemezzen egy konkrét játékhelyzetet fejlesztõ hatásának, nevelõértékének bemutatásával. Indokolja, hogy a társadalom és benne az egyén fejlõdésének fontos tényezõje a munka. Tárja fel a különbséget a gyermek és a felnõtt munkatevékenysége között. Mutassa be a munka megszervezésének feltételeit és lehetõségeit az egyes életkorban példák segítségével. Elemezze, hogyan befolyásolják az egyéni és életkori sajátosságok a munka feltételeinek, a munka lehetõségeinek alakítását és a nevelõ magatartását.	Hasonlítsa össze pedagógiai és pszichológiai szempontból a gyermek játék- és munkatevékenységét Gyakorlati példán keresztül mutassa be, hogyan tervezné meg adott gyerekcsoport (óvodás/kisiskolás) játék és/vagy munkatevékenységét. Indokolja a választott szervezõ- irányító- és értékelõ tevékenységet pszichológiai szempontból.
2.6. Az oktatás mint a nevelés eszköze	Ismertesse a didaktika tárgyát, fõ kérdéseit. Mutassa be kapcsolatát a tudományokkal. Értelmezze a didaktikai alapfogalmakat. Magyarázza meg az oktatási célok komplex jellegét, hierarchiáját. Mutassa be az oktatási tartalmak rendszerét. Sorolja fel az oktatás tartalmát, követelményeit meghatározó tényezõket. Ismertesse a tantervek fajtáit, jellemzõit példák segítségével. Gyûjtsön példákat különbözõ tananyag-elrendezési módokra tanult tantárgyi körébõl. Értelmezze az oktatási folyamat fogalmát. Mutassa be az oktatási folyamat mozzanatait példák segítségével. Hospitálási tapasztalatai alapján elemezze az oktatási folyamat szubjektív tényezõinek hatását a gyermek tanulási tevékenységére. Példák segítségével mutassa be, különbözõ tanulási helyzetekben milyen tanulási-tanítási stratégiákat alkalmazna. Jellemezze az oktatás szervezeti és munkaformáit példák segítségével. Értelmezze a munkaformák és az életkori sajátosságok összefüggését. Magyarázza meg a differenciálás szükségességét és lehetõségét a tanulók közötti különbségek megjelölésével konkrét példa alapján. Csoportosítsa és jellemezze az oktatás módszereit és eszközeit, kiválasztásának szempontjait. Példák segítségével mutassa be az egyes módszerek elõnyeit, hátrányait. Ismertesse az értékelés funkcióját, jelentõségét és formáit az oktatási/nevelési folyamatban.	Példák segítségével szakszerûen elemezze az oktatás személyiségfejlesztõ hatását. Mutassa be és értelmezze a tanítás-tanulás rendszerszemléletû modelljét. Gyûjtse össze milyen tényezõk indokolják a differenciált tanulásszervezést. Példák segítségével elemezze saját tanulási tevékenységének hatékonyságát. Magyarázza meg hogyan oldható fel a tanuló teljesítményének értékelésében az objektivitás (egységes követelmények) és az egyéni sajátosságok figyelembe vétele közötti ellentmondás.

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
	Foglalja össze a különbözõ értékelési módok elõnyeit, hátrányait.	Gyûjtsön példákat pedagógiai döntéshozatalra, elemezze és értékelje a döntés elõzményeit és hatását pedagógiai szempontból.
2.7. A nevelés történeti változásai	Mutassa ne a neveléstörténet tárgyát, helyét a neveléstudomány rendszerében. Ismertesse történeti korok szerint a magyar és az egyetemes neveléstörténet fõbb állomásait, kiemelkedõ alakjait. Mutassa be részletesen a XIX–XX. századi magyar nevelés-történet egy képviselõjének pedagógiai munkásságát, és az egyetemes neveléstörténet egy kiemelkedõ alakjának pedagógiai törekvéseit választása alapján. Ismertesse a jelenlegi magyar közoktatási rendszer jellemzõit, alapvetõ dokumentumait.	Ismertesse az egyes korok nevelési eszményeit, értékeit, szakszerûen érveljen ellenük vagy mellettük. Mutassa be részletesen néhány kiváló pedagógiai gondolkodó életét és pedagógiai törekvéseit. Elemezze, hogy a társadalom érték- és normarendszerében bekövetkezõ változások milyen mértékben befolyásolják a nevelést, az oktatást.

3. Pedagógiai gyakorlati feladatok logikai feldolgozása

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
3.1. Gyakorlati példákban gyermek-tevékenység elemzése	Elemezzen gyermektevékenységet (játék, munka, tanulás) pedagógia-pszichológiai szempontok alapján pedagógiai jegyzõkönyv vagy saját hospitálási élmény felhasználásával	Megadott gyermekrajzok segítségével elemezze a gyermek rajz-ábrázolás tevékenységének fejlõdését.
– Információ megértése	Ismerje fel a gyermek fejlettségének mutatóit!	Állapítsa meg a rajzok alapján a gyermek fejlettségének mutatóit.
– Saját vélemény kialakítása információk alapján	Ítélje meg, fejlettsége megfelel-e életkorának! Tervezze meg az elemzés után a téma, a társas kapcsolatok, a légkör, az aktivitás és beleélés alapján a nevelési feladatokat!	Elemzõ véleményét szakszerûen indokolja meg!
3.2. Vizsgálati módszerek dokumentumainak használatával pedagógiai/pszichológiai információ gyûjtése	Válaszoljon vizsgálati módszerek dokumentumainak (pedagógiai megfigyelés jegyzõkönyve, szociogram) tartalmára vonatkozó kérdésekre. Megadott szempontok alapján gyûjtsön pedagógiai, pszichológiai vonatkozású információt adott gyermekrõl (gyermekcsoportról).	Adott gyermekcsoportra vonatkozóan tervezzen meg szociometriai vizsgálatot Mutassa be a vizsgálat menetét konkrét csoportra vonatkoztatva.
– Különbözõ úton szerzett információk összevetése	A megismerés tárgyával, témájával kapcsolatos információkat vesse össze elméleti ismereteivel.	Végezzen szöveges elemzést a pedagógiai vizsgálati módszerek dokumentumai alapján: statisztikai adatsorok, diagrammok, grafikonok, sematikus ábrák.
– Következtetések levonása	Foglalja össze a vizsgálati tapasztalatokat. Indokolja meg következtetéseit.	Értékelje a szociometriai módszer használhatóságát pedagógiai és etikai szempontból.
Érvekkel alátámasztott vélemény kialakítása.	Mutasson rá az adott módszer használhatóságára pedagógiai és etikai szempontból.	

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
3.3. Pedagógiai problémahelyzetek, szituációk megoldásának elemzése, véleményezése	Ismerje fel a problémát, a viselkedést kiváltó/fenntartó okokat. Elemezze a jelenségek mögött álló tényezõket! (tények, érzelmek) Az ítéleteket és döntéseket azok helyességének valószínûsége alapján mérlegelje! Alkosson érvekkel alátámasztott véleményt az adott problémahelyzet megoldásáról! A problémamegoldónak szóló véleményét a humanista értékek (tisztelet, felelõsségvállalás stb.) közvetítésével fogalmazza meg.	
3.4. „Mit tenne, ha" – döntés- szituáció megoldása	Pontosan értelmezze a feladatot! Tárja fel a helyzet különbözõ nézõpontjait! Élje bele magát a „problémahordozó" szerepébe a megértés érdekében. Fogalmazza meg annak érzéseit! Dolgozzon ki többféle alternatívát a megoldásra a lehetséges (feltételezhetõ) okok és következmények figyelembevételével! Értékelje az összegyûjtött alternatívákat, és válassza ki a megfelelõt a helyzet, a szereplõk és saját maga ismeretében! Válassza ki a lehetséges cselekvési módot! Érveljen meggyõzõen döntéshozatala mellett!	
3.5. Konfliktus-megoldások elemzése, véleményezése	Értelmezze a feladatot, ismerje fel és elemezze a helyzet körülményeit. Mutassa be a konfliktus közvetlen és közvetett okait. Ismerje fel a konfliktusok gyökereit (érdek-szükséglet-érzelem-kapcsolat zavara személyiségbeli probléma – kommunikációs probléma). A lehetséges kiváltó ok ismeretében nevezze meg a konfliktus fajtáját! Ismerje fel a megoldásban alkalmazott konfliktuskezelõ stratégiát! Alkosson véleményt a megoldásról!	
3.6. Pedagógiai problémahelyzetek, konfliktusszituációk megoldása		Értelmezze a feladatot, fogalmazza meg, mi a konfliktus. Határozza meg, az adott szituációban kinek, mi a problémája. Készítsen problémahálót. Tárja fel a helyzet különbözõ nézõpontjait. Mutassa be a konfliktus/probléma közvetlen és közvetett okait. Dolgozzon ki többféle alternatívát a megoldásra. Ismerje fel a konfliktus gyökereit (érdek-szükséglet-érzelem-kapcsolat zavara, személyiségbeli probléma, kommunikációs probléma).

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
		A lehetséges kiváltó ok ismeretében nevezze meg a konfliktus fajtáját. Fogalmazza meg, hogyan oldaná meg a konfliktust, nevezze meg milyen konfliktuskezelõ stratégiát alkalmazna. Érveljen meggyõzõen a választott megoldás mellett pedagógiai, pszichológiai ismeretei alapján.

4. A szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
4.1. Pszicholó-giai/pedagógiai fogalmak azonosítása, használata	Meghatározás alapján ismerje fel a témához kapcsolódó pszichológiai/pedagógiai fogalmakat. Határozza meg a téma legfontosabb alapfogalmait. Válassza ki, rendszerezze és szakszerûen használja a témához kapcsolódó fogalmakat. Értse az alapfogalmak jelentésének tartalmát. Használja a szakszókincset a gyakorlati feladatok pedagógiai/pszichológiai szempontú elemzésében.	Határozzon meg adott témához kapcsolódó pedagógiai, pszichológiai fogalmakat. Értse a szakkifejezések jelentésének tartalmát. Értelmezze a szakkifejezések jelentésárnyalatait.

B) TÉMAKÖRÖK

A közép- és emelt szintû érettségi vizsgán számonkérhetõ adatok, fogalmak, összefüggések megegyeznek az oktatás szakmacsoportos tantárgy kerettantervében az adott témakörhöz rendelt tantárgyi követelményekkel.

A PSZICHOLÓGIA MODUL TÉMAKÖREI

1. Általános lélektan

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
1.1. A pszichológia tudománya	A pszichológia fogalma, tárgya, helye a tudományok rendszerében A pszichológia alap- és alkalmazott tudományainak vizsgálati módszereinek bemutatása Rövid pszichológia történet fõbb képviselõkkel	A pszichológia és a filozófia viszonya A tudományközi kapcsolatok értelmezése A vizsgálati módszerek alkalmazása a pedagógiai gyakorlatban A különbözõ pszichológiai irányzatok megközelítései

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
1.2. A szervezet felépítése és mûködése (csak emelt szint)		A viselkedés biológiai alapjai A szervezeten belüli alrendszerek mûködése A környéki és központi idegrendszer Az agy mûködési szintjei, az aktiváló rendszer és az alkalmazkodás
1.3. Érzékelés	A megismerési folyamat jelentõsége, fajtái Az analizátor rendszer mûködése és az ingerküszöbök Az érzékletek jellemzõi, fajtái Az érzékelés és észlelés különbségei	Az analizátor rendszer mûködése és belsõ összefüggései
1.4. Észlelés	Az észlelés alapja, szervezõdése Az észlelés folyamata, konstanciák, érzéki csalódások	Az észlelés komplex jellege
1.5. Figyelem	A figyelem funkciója, mûködési mechanizmusa A figyelem fajtái, tulajdonságai (tartósság, terjedelem, megosztás, átvitel) A figyelem zavarai	A figyelemkoncentráció és a terjedelemnövelés lehetõségei és gyakorlati hasznosítása (tanulás, gyorsolvasás) A megfigyelés komplex jellege
1.6. Alvás, álom, ábránd	Az alvás és ébrenlét ciklikus változása Az alvás funkciója, fázisai Az álom, ábrándozás megkülönböztetése	Az alvás közben megváltozott testi és vegetatív mûködés leírása
1.7. Emlékezet	Az emlékezet folyamata A kettõs emlékezet modellje Az emlékezet fajtái Az emlékezet és a tanulás kapcsolata Az emlékezést segítõ és gátló tényezõk	Az emlékezet és a tanulásvizsgálatok összefüggései
1.8. Képzelet	A képzelet kialakulása jellemzõi, fajtái A képzelet és az észlelés, emlékezet összefüggése	Az alkotó képzelet gyakorlati alkalmazása
1.9. Gondolkodás	A gondolkodás feltétele, fogalma, fajtái A problémamegoldó gondolkodás folyamata A gondolkodási mûveletek bemutatása, a gondolkodás és a beszéd összefüggése Az intelligencia és a kreativitás jellemzõi	A gondolkodás és a beszéd szerepe az egyén és a társadalom fejlõdésében. A kreativitás, az intelligencia és a problémamegoldás összefüggései Gondolkodási stratégiák Az intelligencia és az iskolázottság kapcsolódási pontjai Az intelligencia összefüggése más pszichikus mûködésekkel. Az IQ mérése

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
1.10. Tanulás	A tanulási folyamat értelmezése A klasszikus és operáns kondicionálás alapfogalmai, jellemzõi. Tanulástörvények. A verbális tanulást befolyásoló tényezõk. A humanisztikus tanulásfelfogás	A feltételes idegkapcsolatok és a tanulás összefüggései A tanulási törvények és alkalmazási lehetõségeik
1.11. Motiváció	A motiváció alapfogalmai – a motívumok differenciált rendszere A motívumtanulás alapvetõ formái A humán motiváció jellemzõi	A motiváció biológiai alapjai A motivált viselkedés csoportjai, jellemzésük A szociális motívumok szerepe a személyiségfejlõdésében
1.12. Érzelem	Az érzelem fogalma, fiziológiai alapjai Az érzelem jellemzõi, fajtái, kifejezõdései Az aktiváció, emóció, motiváció összefüggése Az érzelmek kialakulásának kísérleti bizonyítékai	Az érzelmi mûködés fiziológiája Az érzelmek hatása a magatartásra, a viselkedésre Az érzelmi élet zavarai

2. Személyiséglélektani ismeretek

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
2.1. Személyiség	A személyiség fogalma, értelmezése A személyiségalakulás folyamata, az érett személyiség kritériumai A személyiségelméletek lényege, fõ képviselõi Személyiségzavarok, legfontosabb személyiségvizsgáló módszerek	A személyiségelméletek jellemzése, értékelése

3. Szociálpszichológiai ismeretek

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
3.1. A szociálpszichológia, mint tudomány	A szociálpszichológia tárgya, helye a tudományok rendszerében Vizsgálódási területei	Az ember és a környezet kölcsönhatásának magyarázata a szocializáció folyamatában a szocializáció fõbb területeinek bemutatásával
3.2. A társas kölcsönhatások világa	Az interakció, a kommunikáció értelmezése A metakommunikáció jelentõsége, formái A kommunikációs folyamat összetevõi A hatékony kommunikáció feltételei A pedagógiai kommunikáció – kongruens viselkedés A kommunikációs zavarok	A kommunikáció és metakommunikáció viszonya a kongruencia szempontjából
3.3. Önismeret	Az önismeret forrásai A tanulás és az önismeret összefüggése Az önismereti kerék, és a Johari – ablak bemutatása	Az énkép alakulását befolyásoló tényezõk összefüggésrendszere
3.4. Személyközi kapcsolataink	A szerep, a szereptanulás A konfliktusok gyökerei A konfliktusok fajtái Konfliktuskezelõ stratégiák A kreatív konfliktuskezelés	A szerepfeszültség és a szerepkonfliktus különbségei A szerepösszeütközések okháttere

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
3.5. A csoport szerepe a társas kapcsolatokban	A csoport kritériumai. Csoportformák A kiscsoport fejlõdésének szakaszai A csoportmunka szabályai A kiscsoport rokonszenvi struktúrája A csoport norma és értékteremtõ világa	A formális és informális csoportstruktúra összefüggései A szociometria jelentésvilága, felhasználási lehetõségei

4. Fejlõdéspszichológia

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
4.1.A fejlõdéspszichológia, mint tudomány	A fejlõdéspszichológia tárgya, feladata A pszichikum filogenezisének és ontogeneisének kérdése A pszichés fejlõdés törvényei és értelmezésük Az egyedfejlõdést meghatározó tényezõk Az érés-tanulás viszonya, a fejlõdés értelmezése Az életkori periodizáció A fejlõdés zavarai	Fejlõdéselméletek A fejlõdés törvényszerûségeinek értelmezése példákkal illusztrálva
4.2. Az újszülött és csecsemõkor	A korszak általános jellemzõi A születés, a veleszületett és tanult reflexek A csecsemõ testi- és mozgásfejlõdése A megismerõ folyamatok jellemzõi A csecsemõ érzelmei Az anya-gyermek kapcsolat jelentõsége A beszédfejlõdés	A megismerés és a mozgásfejlõdés szoros kapcsolata, kölcsönhatásai
4.3. A kisgyermekkor	A korszak általános jellemzése A testi jellemzõk és a mozgásfejlõdés A megismerési folyamatok jellemzõi A beszédfejlõdés Az érzelmi – akarati élet jellemzése Az én-tudat kialakulása és a környezettel való kapcsolat összefüggésének bemutatása	A nyelvelsajátítás folyamatának pszichológiai összefüggései
4.4. Az óvodáskor	A korszak általános jellemzése Az óvodás testi és mozgásfejlõdése A megismerési folyamatok. – Sajátos szemléletmód az észlelésben. A fantázia-hazugságok háttere, magyarázata Az érzelmi-akarati élet jellemzõi, a beszéd fejlõdése A játék és egyéb tevékenységi formák Az iskolaérettség szempontjai	A személyiségváltozás és a játéktevékenység/egyéb tevékenységi formák összefüggése
4.5. A kisiskoláskor	Az életkor általános jellemzõi Az iskolaérettségi problémaköre A megismerési folyamatok jellemzõi A beszédfejlõdés, az írás, olvasás megtanulásának, a számfogalom kialakulásának pszichológiai alapjai Az érzelmek belsõ kontrollja. Az akarat és az önfegyelem	Az iskolaérettség kritériumainak komplex jellege

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
4.6. A serdülõkor	A pubertáskor szakaszai, jellemzõi A pszicho-szexuális fejlõdés A megismerõ folyamatok jellemzõi Az érzelmi-akarati élet ellentmondásossága A szociális kapcsolatok alakulása A testkép, énkép, önértékelés fejlõdése	A serdülõkori konfliktusok hátterének elemzése Az érzelmi-akarati élet ellentmondása; a kritikai gondolkodás és az önkritika szintjének összefüggése
4.7. Az ifjúkor	Az ifjúkor általános jellemzõi Az érdeklõdés alakulása Az ifjú pálya- és párválasztása A pályaválasztási érettség mutatói, a házasságérettség kritériumai	Az akarati tevékenység és az érdeklõdés viszonyának összefüggése a pályaválasztási érettséggel
4.8. A felnõttkor	A társadalmi érettség A fizikai és szellemi teljesítmény viszonya Az életmód, életstílus alakulása, kritériumai A perspektíva rendszer A klimax testi és pszichés zavarai, okháttere A panaszok megszüntetésének lehetõségei.	Az érzelmi-akarati elkötelezettség és a társadalmi érettség értelmezése
4.9. Az öregkor és az aggkor	Az öreg- és aggkor idõhatárai Az öregkor biológiai, testi és szociális jellemzõi Az öregedés problémái A család és az idõs ember kapcsolata Az életmód és az életkor összefüggése	Az idõseket ért mai társadalmi hatások és következményeik értelmezése

5. A pedagógiai pszichológia

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
5.1. A pedagógiai pszichológia	A pedagógiai pszichológia tárgya, jelentõsége A pedagógiai hatás jellemzõi A pedagógiai hatás pszichológiai törvényszerûségei Válaszlehetõségek a pedagógiai hatásra	Válaszlehetõségek pedagógiai hatásra konkrét nevelési helyzetekben
5.2. A családi nevelés	A család szerepe a szocializációban A családi légkör és a nevelési stílusok összefüggése A családi nevelés hibái, kedvezõtlen hatásai	A családi nevelés hatása és a gyermek személyiségfejlõdése közötti összefüggés feltárása példák illusztrálásával
5.3. A bölcsõdei nevelés	A gondozás, szokás-kialakítás pszichológiai feltételei A gyermekközösség hatása az egyén fejlõdésére A gondozónõ személyisége A feladatellátás pszichológiai problémái Hospitalizáció elkerülése	

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
5.4. Az óvodai nevelés	Az óvónõ személyisége Az óvodai gyermekközösség-alakulás folyamata A magatartási szokások kialakítása A játék és egyéb tevékenységek pszichológiai elemzése	A gyermekközösségek alakulásának folyamata és a helyes magatartási szokások elsajátításának pszichológiai kérdései hospitálási tapasztalatok tükrében
5.5. Az iskolai nevelés	Az iskolába lépés pszichológiai hatása A pedagógus személyisége, szerepe A tanulóközösség, a tanulók megismerésének lehetõségei, módjai A nevelés különleges esetei – tünetek, okok, problémakezelés	Társadalmi változások és beilleszkedési zavarok összefüggései

A PEDAGÓGIAI MODUL TÉMAKÖREI

1. Általános pedagógia

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
1.1. A pedagógiai	A pedagógia tárgya, feladata, felosztása A pedagógia interdiszciplináris kapcsolatai Az általános pedagógia tárgya, feladata A pedagógiai kutatás módszerei	
1.2 . A nevelés fogalomrendszere, nevelés és társadalom	A nevelés és rokon fogalmai, tartalmi jegyei Elképzelések a nevelés céljáról A nevelés jelentõsége az egyén és a társadalom szempontjából A nevelés mint értékközvetítés; mint társadalmi beilleszkedési folyamat Individualizáció – szocializáció A nevelés feladatai a szükségletek rendszerében Az alapvetõ szükségletek tartalma	A nevelés rokon fogalmai közötti kapcsolat értelmezése
1.3. A nevelés	A probléma történeti áttekintése A személyiségfejlõdését befolyásoló tényezõk: öröklés – környezet – nevelés (Az érés, tanulás, tudatos pedagógiai hatások és idõzítés elve) A nevelhetõség kérdésköre, a nevelés korlátai ezek forrásai, megnyilvánulásai	A nevelhetõség komplex kérdésköre A nevelés korlátait elõidézõ okok feltárása

2. A gyermek és a pedagógus a nevelés folyamatában

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
2.1. A nevelés folyamata	A nevelés folyamata, (szûkebb-tágabb) értelmezése A nevelési folyamat sajátosságai, összetevõi A pedagógus szerepe, személyisége A pedagógus vezetési stílusa, hatása a gyermekközösségre és az egyénre A pedagógus etika	A pedagógus szerepelvárásainak értelmezése
2.2. A nevelési módszerek	A nevelési módszerek szerepe a nevelés folyamatában A nevelési módszerek osztályozása, elemzése Az értékelés (jutalmazás, büntetés) szerepe a gyermeki tevékenységek rendszerében A szociális technikák alkalmazása a nevelési folyamatban A gyakori nevelési nehézségek, kezelésük: agresszió, indulat, szorongás, félelem, gátlásosság	A módszerek inadekvát használatának következményei Szociális technikák, készségfejlesztõ módszerek megválasztásának tudatossága a nevelés folyamatában

3. A nevelés mint a viselkedés alakítása

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
3.1. Szokások, hagyományok a viselkedésminták elsajátításának folyamatában	A viselkedésminták alakítása A magatartásminták értékközvetítõ és társadalmi szerepe A szükségletek és kielégítésük A rend az ember életmódjában, a környezetében, a mindennapi tevékenységében A szeretet, a derû, a nyitottság, õszinteség a viselkedésben, az emberi kapcsolatokban A tisztelet, a szabadság, a fegyelem, az agresszió, a frusztráció a viselkedésben	Nevelés az agresszió ellen
3.2. A szociális képességek és fejlesztésük	Az empátia kialakulása és fejlõdése Az empátia a csecsemõ, a kisgyermek, a serdülõ és a felnõttkorban A nonverbális kommunikáció és az empátia kapcsolata A toleranciára nevelés a példa erejével A viselkedés konfliktus helyzetben A konfliktusmegoldási képesség fejlesztése A konfliktus építõ megoldása, feltételei, lépései	Az empátia és a tolerancia szerepe a különbözõ életkorú gyermekek nevelésében Konfliktuskezelés hétköznapi/iskolai élethelyezetben

4. A szocializáció színterei

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
4.1. A családi nevelés	A család fogalma, szerkezete, funkciója, típusai A megváltozott család – szerepek a családban és ennek hatásai	A család szerepe a szocializációban
4.2. Az intézményes nevelés	Az óvoda, bölcsõde feladatai, szerepe a szocializációban Az iskola funkciói A szocializáció és az iskolai eredmények Az iskolai légkör, társas környezet hatása a gyermek személyiségfejlõdésére A nevelési intézmények szerepe a társadalmi beilleszkedésben	Az egyes nevelési/oktatási intézmények szerepe az esélyegyenlõtlenség csökkentésében
4.3. Egyén, csoport, közösség	A csoport fogalma, típusai, jellemzõi A gyermekközösség megismerésének lehetõségei, módszerei A nevelés különleges esetei Az átlagtól való eltérés tünetei, a problémakezelés módjai	A csoport hatása az egyén fejlõdésére

5. A nevelés eszközei

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
5.1 A játék	A játék fogalma, jellemzõ sajátosságai, történeti kialakulása Játékelméletek A játék fajtái A játék személyiségfejlesztõ hatása Az egyes életkorok játékai A játék kialakulásának szubjektív (nevelõ személyisége, pedagógiai magatartása, légkör élmény) és objektív (hely, idõ, eszköz) feltételei A játék szervezésének lehetõségei A játék (mese, báb) felhasználása a gyermek megismerésében	A játék (egyéb tevékenységi formák) és a személyiség-fejlettségének összefüggése
5.2. A munka	A munka mint társadalmi és egyén szükséglet A munka és a játék mint tevékenység összehasonlítása A felnõtt és a gyermek munkájának összehasonlítása A munka végzésének objektív és szubjektív feltételei A munka szerepe a gyermek életében, személyiségfejlõdésében Az egyes életkorokra jellemzõ munkafajták 3-6; 6-10 és 10-14 éves korban	Az egyes tevékenységformák (játék, tanulás, munka) pedagógiai/pszichológiai szempontú összehasonlítása

6. Az oktatás mint a nevelés eszköze

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
6.1. A didaktika tudománya, alapfogalmai	A didaktika fogalma, tárgya, fõ kérdései A didaktika kapcsolata a tudományokkal A didaktika alapfogalmai	
6.2. Az oktatás célja, tartalma	Az oktatási cél funkciója, fajtái, céltaxonómiák Az oktatás tartalmát meghatározó tényezõk Korszerû mûvelõdési ismeretek Tantervek: NAT, kerettanterv, helyi tanterv A tananyag elrendezése	
6.3. Az oktatás folyamata	Az oktatási folyamat értelmezése, jellemzõi Az oktatási folyamat mozzanatai, fázisai, a tanulás pszichikus feltételei Tanulási- tanítási stratégiák A felfedezéses és az irányított tanulás	A tanítás – tanulás rendszerelméletû modellje Az oktatás és a személyiségfejlesztés összefüggése
6.4. Az oktatás szervezeti és munkaformái	Szervezeti formák az oktatás folyamatában A munkaformák fajtái, jellemzõi, eredményességük a személyiség-fejlesztésben A differenciálás oka, szükségessége és lehetõségei	Az adaptív oktatás szerepének értelmezése
6.5. Az oktatás módszerei és eszközei	Az oktatási módszer fogalma, fajtái, jellemzõi A módszerek kiválasztásának, alkalmazásának szempontjai Az oktatási eszköz fajtái, kiválasztásuk követelményei Az oktatási módszerek és eszközök alkalmazásának megteremtése	Az oktatási cél – tartalom-módszerek-eszközök összefüggése
6.6. Az oktatási folyamat tervezése, értékelés	Az oktatási folyamat eredményességének elemzése Az értékelés szerepe, formái, funkciója az oktatási folyamatban. A pedagógiai döntés	Saját tanulási eredményességének elemzése Objektív-szubjetív elemek a pedagógiai értékelésben A pedagógiai döntéshozatal pedagógiai, pszichológiai elemzése

7. Neveléstörténet

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
7.1. A magyar neveléstörténet	A magyar neveléstörténet fõbb állomásai (996. Pannonhalma Vallás – állam – oktatás Haladó nevelésügyi törekvések (Apáczai, Tessedik) Egyetemek, gimnáziumok szervezése 1777 elsõ átfogó tanügyi szabályozás Az elsõ óvoda – Brunszvik Teréz Az elsõ népiskolai törvény (Eötvös) 1972 évi MSZMP oktatáspolitikai határozat 1985. évi és 1993. évi oktatási törvények A jelenlegi magyar közoktatási rendszer jellemzõi	A társadalom norma és értékrendszerének hatása a nevelésre/oktatásra Kiváló pedagógiai gondolkodók élete és pedagógiai törekvései a magyar és az egyetemes nevelés történetében
7.2. Egyetemes neveléstörténet	A nevelés eredete A spártai és athéni nevelés. A görög nevelés nagy gondolkodói (Platon, Arisztotelész) A feudáliskori nevelés (Szent Ágoston) A reneszánsz korának nevelése A pedagógia önálló tudománnyá válása (Comenius, Locke, Rousseau, Herbart, Claparede, Makarenko, Owen, Montessori, Waldorf, Gordon, Rogers)	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A vizsga célja

A középszintû vizsgán meghatározó jelentõségû azon kompetenciák feltárása, mérése, melybõl megállapítható, hogy a vizsgázó

- tájékozott-e az oktatás szakmacsoportos tárgy ismertanyagában
- tudja-e használni a pedagógiai, pszichológiai fogalmakat, a szaknyelvet
- rendelkezik-e korszerû pedagógiai szemlélet- és gondolkodásmóddal, mely lehetõvé teszi számára a nevelés körébe tartozó különbözõ alapproblémák felismerését
- képes-e a pedagógiai szituációkban szerzett tapasztalatai és elméleti ismeretei integrálására
- fel tudja-e használni ismereteit önmaga és mások viselkedésének elemzésére
- képes-e ismeretei meggyõzõ kommunikálására, önálló véleményalkotásra

Alapelvek

A középszintû vizsga a jelöltektõl az egyszerûbb ismertszerzési eljárásokat, kifejezõképességeket, a rendszerezés és alkalmazás alapvetõ formáit, valamint az érettségi utáni szakképzés megalapozásához szükséges motívumok és képességek meglétét kéri számon.

A feladatokban megjelenõ kompetenciák arányai

Az itt felsorolt kompetencia arányok a feladatok összeállítására, nem pedig a tanulói tevékenységek értékelésére vonatkoznak.

Kompetenciák	Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatsor (%)	Szöveges (kifejtendõ) feladatok (%)	Szóbeli
Pszichológiai ismeretek tematikus bemutatása	35%	40%	
Pedagógiai ismeretek tematikus bemutatása	35%	40%	
Pedagógiai gyakorlati feladatok logikai feldolgozása			80%
A szaknyelv alkalmazása	30%	20%	20%

A VIZSGA SZERKEZETE ÉS ÉRTÉKELÉSE

A vizsga részei

Írásbeli vizsga:

- Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok megoldása
- Szöveges (kifejtendõ) feladatok megoldása

Szóbeli vizsga

Az írásbeli vizsga idõtartama 180 perc, a szóbeli 10-15 perc

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya:

		Perc	**Arány (pontszám)**
Írásbeli	Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok megoldása	60	egyharmad (50pont)
	Szöveges (kifejtendõ) feladatok megoldása	120	egyharmad (50 pont)
Szóbeli vizsga	Pedagógiai gyakorlati feladatok logikai feldolgozása	10-15 perc	egyharmad (50 pont)

A vizsga értékelése

Az írásbeli és szóbeli vizsgán szerzett pontszámok összeadódnak, és együttesen adják a vizsga végeredményét az alábbi táblázat szerint [78/2002. (IV.13) Az érettségi vizsga vizsgaszabályzata módosításáról szóló kormányrendelet 16. § (3) *c)* alapján].

Az elért eredmény pontban	**Érdemjegy**
44	elégtelen
45-69	elégséges
70-98	közepes
99-125	jó
126-150	jeles

Ugyanezen kormányrendelet 16. § (2) bekezdés szerint:
„A vizsgatantárgy több vizsgarészbõl áll (írásbeli és szóbeli), a vizsgázónak minden vizsgarészbõl legalább tizenöt százalékot kell teljesítenie ahhoz, hogy a tantárgyból legalább elégséges osztályzatot kapjon.”

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló tudásáról a képességek és az ismeretek tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák eredményei összemérhetõk legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A feladattípusok pedig az elõírt képességjellegû követelményeknek felelnek meg. Az egyes követelményekhez rendelt arányok azt a célt szolgálják, hogy teljes egészében érvényesüljenek a megfogalmazott fejlesztési követelmények.

Arányok

Az írásbeli feladatait 50%-ban a pszichológiai, 50%-ban a pedagógiai modul témaköréhez kapcsolódó feladatok alkotják, az egyes témakörökhöz tartozó témák arányainak figyelembevételével.

Feladattípusok

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 50%-ban egyszerû, rövid választ igénylõ (teszt-jellegû) feladatok megoldásával és 50%-ban szöveges (kifejtendõ) kérdésekre adott válaszokkal érhetõ el. A feladatlapok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és megértésének mérésére, valamint az alábbi kompetenciák meglétére irányulnak.

	Kompetenciák	**%**
Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatsor	alapfogalmak ismerete, definiálása, alkalmazása	15
	név, adat, ábra felismerése	15
	összefüggések ismerete és alkalmazása	20
Szöveges (kifejtendõ) feladat	ismeretelemzõ- értékelõ, önálló gondolkodás	20
	tématartás, lényegkiemelõ és rendszerezõ képesség	30

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok

Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok alatt azokat a többségében zárt végû feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól.

Lehetséges feladattípusok
1. Tényadatok rendezése megadott szempont szerint (tartalmi szempontból igaz-hamis, helyes-helytelen állítás kiválasztása)
2. Egyszerû ábra, séma, táblázat készítése
3. Képfelismerés, képelemzés, ábraelemzés
4. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése korhoz, személyhez, témához
5. Összefüggések felismerése, kiegészítése (ok-okozat)
6. Célok és következmények megkülönböztetése
7. A megegyezés és különbség feltárása
8. Összetartozó fogalmak kiválasztása
9. A különbségek okainak feltárása, értelmezése
10. Egyéb

A tesztjellegû feladatsor 15-20 kérdésbõl (feladatból) áll.

Szöveges (kifejtendõ) feladatok

Szöveges feladatnak az tekinthetõ, ahol néhány összefüggõ mondatban vagy hosszabb szövegben kell kifejteni a válaszokat.

Feladattípusok
1. Szöveges, problémamegoldó (rövidebb) feladat E feladattípusban néhány mondatban 8-10 sorban (kb. 50-60 szó) kell megoldani a kitûzött feladatot
2. Hosszabb szöveges, elemzõ feladat A feladatot 20-25 soros szövegben (kb. 100-120 szóban) kell megoldani Az egyik feladatot pedagógiai forrásanyag segítségével 20-25 soros szerkesztett szövegben kell megoldani

A szöveges feladatok száma 4-6, a témakörök közötti arányt a szöveges feladatoknál is be kell tartani.

Értékelés

Az írásbeli feladatok értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni. A dolgozatokat a szaktanárok javítják és értékelik, a diák által használt színtõl eltérõ színnel jelölve a hibákat és azok súlyosságát, illetve a meg nem oldott feladatokat. A dolgozathoz kapcsolódó rövid, szöveges értékelésben a tanár megállapítja a munka erényeit és hiányosságait.

A szöveges jellegû feladatok értékelése az alábbi táblázat alapján történik:

	Mennyiségi szempontok		Minõségi szempontok		Kifejezõ képesség	
	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
Probléma megoldó (rövi-debb)	Az ismeretek mennyisége	70%	A feladat megértése A szaknyelv használata A lényeg kiemelése	20%	Áttekinthetõség, rendezettség Nyelvhelyesség Helyesírás	10%
Elem zõ (hosz szabb)	Az ismeretek mennyisége	60%	A feladat megértése A lényeg kiemelése A téma kidolgozottsága Az ismeretek mélysége A szaknyelv használata Kreativitás	30%	Áttekinthetõség, rendezettség Nyelvhelyesség Helyesírás Szövegalkotás	10%

Az elõírásoknak nem megfelelõ feladatválasztás esetén a megoldás nem értékelhetõ.

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok esetén kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga az elsajátított pedagógiai, pszichológiai ismeretek alkalmazását várja el a tanulótól. A gyakorlati feladatok logikai feldolgozása az ismeretelemzõ-értékelõ, önálló gondolkodást, a lényegkiemelõ és rendszerezõ képességet, a kreativitást kívánja meg a tanulóktól. A pedagógiai helyzetek, döntési szituációk, etikai kérdések értelmezése során megmutatkoznak a tanuló jövõbeni szakmai munkájához szükséges személyes, kognitív, szociális és speciális kompetenciák motívumai.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

– Gyakorlati példákban gyermektevékenység (játék, munka, tanulás) elemzése
– Vizsgálati módszerek dokumentumainak használatával pedagógiai/pszichológiai információ gyûjtése, elemzése
– Pedagógiai problémahelyzetek, szituációk megoldásának elemzése, véleményezése
– „Mit tenne, ha” – döntés szituáció megoldása
– Konfliktusmegoldások elemzése, véleményezése

Témakörönként 4-6 tétel összeállítása javasolt, összesen minimum 24.

A tételcímek jellemzõi

A szóbeli vizsga tételei komplexek. Részletes kifejtésük forrás használatával a „Részletes követelmények” címû fejezet a „Pedagógiai gyakorlati feladatok logikai feldolgozása” címû rész (3. pont) alatt található. A komplex elemzés során lehetõség nyílik egy téma több oldalról történõ bemutatására a pedagógiai, pszichológiai alkalmazott ismeretek alapján. A gyakorlati feladatok típusaiból összeállított „Pedagógiai feladatgyûjteménybõl” kapják a tanulók a tételt. A feladat sorszámát a felkészülés elõtt húzzák ki. A konkrét gyakorlati feladatot elõre nem ismerhetik a tanulók. A szóbeli tételek címét és részleteit a témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni.
VAGY
A tételeket a szaktanárok állítják össze, de a konkrét gyakorlati feladatot a tanulók elõre nem ismerhetik.

A tételcímek megfogalmazása
1. A szituáció leírása
2. A feladat meghatározása a Részletes követelmények 3. pont alapján

A tételek életszerû feladatokat, fõképp az óvodai, iskolai nevelés folyamatában elõforduló szituációkat, eseteket, problémahelyzeteket tartalmazhatnak. Törekedni kell a feladatok összeállításánál a rövid, világos megfogalmazásra és arra, hogy a feladat megfeleljen a középszintû érettségi szintjének. A feladatokat úgy kell összeállítani, hogy a részletes követelményekben megfogalmazott képesség- és tartalmi követelmények a feladat megoldása során megjelenjenek. (pl. eltérõ életkorú szereplõk, különbözõ szituációk, különbözõ tevékenységformák, különbözõ családi-társadalmi hátterek.)

Értékelés

Az értékelést a vizsgakövetelmények alapján az alábbi kompetenciák figyelembevételével a szaktanár végzi.

Kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
A pedagógiai, pszichológiai ismeretek mélysége, komplexitása, problémacentrikus bemutatása	30
Összefüggések értelmezése, magyarázata, pedagógiai érzékenység	20
A megközelítés sokszínûsége, a téma kidolgozottsága	10
Önálló véleményalkotás, szakszerû érvelés	10
A szaknyelv alkalmazása, igényes nyelvhasználat, nyelvhelyesség	10

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

Írásbeli vizsga: Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok megoldása
Szöveges (kifejtendõ) feladatok megoldása
Szóbeli vizsga
Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli	Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok megoldása	40	20%
	Szöveges, kifejtendõ feladatok megoldása	80	40%
Szóbeli vizsga	Pedagógiai problémák, konfliktusszituációk megoldása, komplex elemzése	15-20	40%

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló tudásáról az ismeretek és a képességek tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti az egyes iskolák tanulóinak összemérhetõ vizsgateljesítményét és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul, a feladattípusok az elõírt képességjellegû követelményeknek felelnek meg. Az emelt szintû követelmények tartalmazzák a középszintû követelményeket is.

Arányok	%
Pedagógiai témakörök	50%
Pszichológiai témakörök	50%

A feladatok és a feladatsorok jellemzõi

Az emelt szintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 40%-ban egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok megoldásával és 60%-ban szöveges (kifejtendõ) kérdésekre adott válaszokkal érhetõ el.

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok

Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok alatt azokat a többségében zárt végû feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatlapok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak (név, fogalom, adat, ábra) tudására és megértésének mérésére (összehasonlítás, lényegkiemelés) irányulnak

Az emelt szintû egyszerû, rövid választ igénylõ feladatsor 8-12 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Lehetséges feladattípusok
1. Tényadatok rendezése megadott szempont szerint (tartalmi szempontból igaz-hamis, helyes-helytelen állítás kiválasztása)
2. Egyszerû ábra, séma, táblázat készítése
3. Képfelismerés, képelemzés, ábraelemzés
4. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése korhoz, személyhez, témához
5. Összefüggések felismerése, kiegészítése (ok-okozat)
6. Célok és következmények megkülönböztetése
7. A megegyezés és különbség feltárása
8. Összetartozó fogalmak kiválasztása
9. A különbségek okainak feltárása, értelmezése
10. Egyéb

Szöveges (kifejtendõ) feladatok

Szöveges feladatnak az tekinthetõ, ahol néhány összefüggõ mondatban vagy hosszabb szövegben kell kifejteni a válaszokat.

A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Problémaközpontú gondolkodás	20%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20%
A szaknyelv alkalmazása	20%
Pedagógiai források tartalmának komplex elemzése, értékelése	20%
A megközelítés sokszínûsége, önálló véleményalkotás, pedagógia érzékenység	20%

Feladattípusok	Feladat száma
1. Szöveges, problémamegoldó (rövidebb) feladat E feladattípusban néhány mondatban 8-10 sorban (kb. 50-60 szó) kell megoldani a kitûzött feladatot	4
2. Hosszabb szöveges, elemzõ feladat A feladatot 20-25 soros szövegben (kb. 100-120 szóban) kell megoldani Az egyik feladatot pedagógiai forrásanyag segítségével 20-25 soros szerkesztett szövegben kell megoldani	2

A témakörök közötti arányt a szöveges feladatoknál is be kell tartani.

Példa a tételcím megfogalmazására

1. Rövidebb problémamegoldó feladat:

   Mit jelent a fantáziahazugság ? Példán keresztül értelmezze!

2. Hosszabb elemzõ feladat:

   Elemezze, hogyan segíti a gyermek szociális fejlõdését a mese!

   vagy

   A mellékelt játékleírás alapján határozza meg a gyermek személyiség fejlettségének mutatóit!
   Állapítsa meg, fejlettsége megfelel-e életkorának!
   Véleményét pedagógiai-pszichológiai ismeretei alapján indokolja!

Értékelés

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetõségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Szöveges jellegû feladatoknál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

	Mennyiségi szempontok		Minõségi szempontok		Kifejezõ képesség	
	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
Probléma megoldó (rövidebb)	Az ismeretek mennyisége	70%	A feladat megértése A szaknyelv használata A lényeg kiemelése	20%	Világosság Nyelvhelyesség Helyesírás	10%
Elemzõ (hosszabb)	Az ismeretek mennyisége	60%	A feladat megértése A lényeg kiemelése A téma kidolgozottsága Az ismeretek mélysége A szaknyelv használata A megközelítés sokszínûsége	30%	Világosság Nyelvhelyesség Helyesírás Szövegalkotás	10%

Az elõírásnak nem megfelelõ feladatválasztás esetén a megoldás nem értékelhetõ. A többletmegoldások a végsõ pontszámba nem számítanak bele.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga célja, hogy a tanítási gyakorlatban érvényesülõ újító szándékok, újszerû megközelítések a számonkérés során is megjelenjenek. Így a vizsga során a TÉMÁK gyakorlatias megközelítése, az elsajátított ismeretek alkalmazása kap hangsúlyt.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga tételei komplexek. A pedagógiai problémák, konfliktusszituációk megoldása, komplex elemzése során lehetõség nyílik egy téma több oldalról történõ bemutatására a pedagógiai, pszichológiai alkalmazott ismeretek alapján.

A tételcím jellemzõi, az elemzés szempontjai

1. A szituáció (problémahelyzet) leírása
2. A feladat meghatározása:
   - A konfliktus (probléma) definiálása
   - A leírt konfliktus (probléma) lehetséges okainak feltárása
   - A konfliktusok (problémák) hátterében meghúzódó (családi és társadalmi) problémák felismerése
   - A konfliktus fajtája, pedagógiai hasznosítása, konfliktuskezelõ stratégia, a konfliktus (probléma) pszichológiai elemzése
   - Mit tehet a pedagógus? A megoldás lehetõségei

A tételek életszerû feladatokat, fõképp az iskolai/óvodai nevelés folyamatában elõforduló konfliktus-szituációkat, problémahelyzeteket tartalmazhatnak. Törekedni kell a feladat összeállításánál a rövid, világos megfogalmazásra és arra, hogy a feladat megoldása szakmailag megfeleljen az érettségi szintjének. A szóbeli tételhez tartozó szituációkat, esetleírásokat a tanuló elõre nem ismerheti. A problémahelyzeteket a vizsgaközpont által felkért szóbeli bizottságok határozzák meg. A feladatokat úgy kell összeállítani, hogy a részletes vizsgakövetelményekben megfogalmazott képesség és tartalmi követelmények a feladat megoldása, elemzése során megjelenjenek. (pl.: eltérõ életkorú szereplõk, óvodás, kisiskolás, serdülõ közötti konfliktusok; különbözõ családi-társadalmi problémahátterek; különbözõ szituációk)

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése, a felelet felépítése	15
A megközelítés sokszínûsége, pedagógiai érzékenység	15
A pedagógiai, pszichológiai ismeretek mélysége, komplexitása, problémacentrikus bemutatása, szakszerû okfeltárás	35
A szaknyelv alkalmazása, igényes nyelvhasználat, nyelvhelyesség	15
Önálló véleményalkotás, szakszerû érvelés a megoldás mellett	20

Példa a tételcím megfogalmazására

Évismétlõ kerül egy különben jól tanuló, értelmes harmadik osztályba. A többiek leplezetlen ellenszenvvel fogadják.

Az érintett fiú, Laci pedig testi erejét is latba vetve erõszakos módon reagál a kirekesztésre.

Feladat: Fogalmazza, meg, mi a konfliktus!
Kinek, mi a problémája?
Milyen problémák rejlenek a konfliktus hátterében?
Elemezze a helyzetet pedagógiai, pszichológiai szempontból!
Mit tehet a pedagógus? – adjon választ a megoldás lehetõségére.
Érveljen a választott megoldás mellett!
Értékelje a konfliktus pedagógiai hasznosítását!

MŰVELŐDÉSI ÉS KOMMUNIKÁCIÓS ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

ÖSSZETETT SZAKMAI INFORMATIKAI ÍRÁSBELI FELADAT MEGOLDÁSA

1. Feladatértelmezés

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	**Emelt szint**
Összetett írásbeli feladat értelmezése	Legyen képes szakirányú ismereteit rendezni és önállóan alkalmazni. Legyen képes a részfeladatokhoz kiválasztani és használni az informatikai eszközöket.	

2. Szövegfeldolgozás

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	**Emelt szint**
Hivatalos iratok tartalmi sajátosságainak érvényesítése	Legyen képes felismerni a hivatalos irat részegységeit (pl. címzett, tárgy, tartalmi szöveg). Legyen képes meghatározni, az önálló tartalmi egységeket, a fontos ismereteket a kevésbé lényegestől elkülöníteni. Ismerje a hivatalos levelezés alapvető szakszókincsét. Legyen képes érvényesíteni a helyesírási követelményeket a hivatalos irat szövegének elkészítésekor. Legyen képes használni a helyesírási, az értelmező és az idegen szavak szótárát.	Legyen képes önállóan megfogalmazni egy hivatalos irat szövegét, 4-5 megadott tartalmi útmutatás alapján. Legyen képes alkalmazni a tanult hivatalos iratfajtákhoz illeszkedő szakszókincset és mondatpaneleket. Legyen képes érvényesíteni a szakszöveg elkészítésekor a nyelvhelyességi követelményeket.
Adatbevitel	Legyen képes másolni 10 perc alatt, 750 leütést max. 5 hibaponttal. Legyen képes beszúrni, tartalmilag a megfelelő helyre illeszkedően szöveget, táblázatot, grafikont.	Legyen képes legépelni kéziratból tízujjas vakírással – a számítógép nyelvi ellenőrző programjának alkalmazásával – hibátlan szöveget.
Hivatalos iratok formai sajátosságai	Legyen képes iratot készíteni .megfelelő formában. Legyen képes megfelelő helyen szerepeltetni az irat részegységeit (pl. fejléc, dátum, címzett, tárgy stb.) a tanult – piaci szokások szerint. Legyen képes jelölni az iratban bekezdéseket, kiemeléseket, mellékleteket stb. a tanult – piaci szokásoknak megfelelő – módon.	
Hivatalos iratok elektronikus továbbítása	Legyen képes továbbítani iratot e-mailen. Legyen képes számítógéppel körlevelet, borítékot, címkét készíteni.	Legyen képes iratot továbbítani elektronikusan (pl. körlevél, fax, körfax)

3. Informatikai alkalmazások használata

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Alapfogalmak helyes használata	Ismerje az informatikai alapfogalmakat.	
Informatikai eszközök kezelése	Legyen képes az informatikai eszközöket a munkaegészségügyi, adatvédelmi, szerzõi jogi elõírások betartásával használni. Legyen képes adott feladattípushoz az optimális perifériákat megnevezni.	
Szoftverismeret-használat	Ismerje a tanult operációs rendszer felhasználói felületét, alapvetõ funkcióit. Legyen képes kezelni könyvtárszerkezetet, állományokat Legyen képes vírusellenõrzést végezni. Legyen képes adott feladat megoldásához megfelelõ felhasználói programokat kiválasztani.	
Gépírás, szövegszerkesztés	Legyen képes használni a tanult szövegszerkesztõ program lehetõségeit. Legyen képes egyszerû szöveges dokumentumot begépelni, önállóan formázni. Legyen képes részletes leírás alapján bármilyen szöveges dokumentumot elkészíteni. Legyen képes szöveges dokumentumaiba képet, táblázatot, diagramot beilleszteni. Legyen képes használni a program nyelvi segédeszközeit.	
Táblázatok, diagramok szerkesztése	Legyen képes használni a tanult táblázatkezelõ program lehetõségeit. Legyen képes adatokat egyszerû táblázatokba rendezni, azokon elemi számításokat elvégezni. Legyen képes adatokat megadott szempont szerint rendezni. Legyen képes táblázatot esztétikusan formázni. Legyen képes egyszerû kimutatást elkészíteni. Legyen képes a táblázat megadott adatait adott típusú diagramon ábrázolni, a diagramot esztétikusan megtervezni.	Legyen képes meghatározott adatokat kigyûjteni. Legyen képes egyszerû kimutatást elkészíteni. Legyen képes egy táblázat adataiból önállóan szemléletes diagramot készíteni.
Adatbáziskezelés		Legyen képes adatbázis-kezelõ program interaktív használatára (adatbevitel, adatok módosítása, törlése).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Prezentáció és számítógépes grafikai alkalmazások	Legyen képes az általa tanult bemutató-készítõ programot indítani. Ismerje a program kezelõ felületét. Legyen képes bemutatót megnyitni, menteni és lejátszani különbözõ módokon. Legyen képes egyszerû bemutatót, elektronikus faliújságot, elektronikus hirdetõtáblát készíteni. Legyen képes az általa tanult grafikai programot indítani, ismerje a program kezelõ felületét. Legyen képes grafikát, illetve képállományokat megnyitni, menteni és nyomtatni. Legyen képes elemi ábrákat rajzolni, javítani, transzformálni. Legyen képes képeket bevinni a számítógépbe, azokat képfeldolgozó programmal kezelni, módosítani, minõségét javítani. Grafikus ábráit, képeit tudja szöveges környezetben esztétikusan elhelyezni.	
Információs hálózati szolgáltatások	Legyen képes hatékonyan használni az Internet nyújtotta lehetõségeket (levelezési rendszerek, állományok átvitele, hírcsoportok, www, keresõrendszerek, távoli adatbázisok használata). Legyen képes tematikus keresõprogramokkal-barangolással az Interneten információt keresni Legyen képes elektronikus levelet írni, fogadni, leveleihez állományokat csatolni. Legyen képes egy korszerû html-szerkesztõt kezelni, home-page-t készíteni.	

SZÓBELI VIZSGA

1 A társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Alapfogalmak helyes használata	Legyen képes a pszichológiai, szociálpszichológiai, alapfogalmakat értelmezni, helyesen használni. Ismerje, értelmezze a néprajzi területen használatos fogalmakat.	
Információk gyûjtése és következtetések levonása	Legyen képes dokumentumokból, megadott szempontok alapján társas viszonyokra vonatkozó állításokat megfogalmazni. Legyen képes különbözõ forrásokból adott szempontok alapján információkat gyûjteni, az információkat korábbi ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni és indokolni.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Ismerje a társadalom és az ember megismerésének módszereit.	
Kultúra és közösség, társadalmi viszonyok	Ismerje a mai magyar társadalom rétegzõdésének fõ jellemzõit, a nemzet, állam, etnikum, többség és kisebbség fogalmak jelentését, a helyi társadalom fogalmát.	

2. Problémaközpontúság

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Törvényszerûségek, összefüggések felismerése	Ismerje az önazonosság és a társadalmi hovatartozás megnyilvánulásának jellemzõit, problémáit. Legyen képes felismerni, értelmezni társas szituációkban az egyéni élethelyzet befolyását, hatását a személyiség nézeteire, döntéseire és cselekedeteire. Legyen képes jellemezni, értelmezni szociológiai és pszichológiai szempontból a legproblémásabb devianciákat.	Legyen képes elemezni és értelmezni a pszichés és társas megnyilvánulás markáns jelenségeibõl az okokat és a következményeket.
A személyiségmegismerés módszereinek alkalmazása	Ismerje, értelmezze a kommunikációs gát oldására szolgáló eszközöket, a verbális és nonverbális jelzéseket.	
A tanultak okok és következmények szerinti rendezése	Jellemezze a legfontosabb pszichés és társas jelenségek meghatározó tényezõit.	Legyen képes értelmezni a kiemelkedõ jelentõségû társadalmi események okait és következményeit.
A társas és társadalmi események okai és következményei	Értelmezze korosztálya társas és társadalmi megnyilvánulásainak okait. Ismerje a szokás, hagyomány, illem, erkölcs és jog fogalmait.	
Az egyén élethelyzetének befolyása	Elemezze, hogy az egyéni élethelyzet hogyan hathat egy-egy döntõ jelentõségû társas szituációban.	
A nevelési folyamat sajátosságai	Értelmezze a személyiség alakulásában nevelés legfontosabb színtereinek feladatait, jelentõségét	Jellemezze a a személyiségformálás hatékony és kevésbé hatékony lehetõségeit.
A csoporton belüli tényezõk hatása a kapcsolatokra	Értelmezze a társas kapcsolatokat segítõ illetve zavaró tényezõket.	
A változás és fejlõdés közötti különbség	Ismerje az emberi érés és fejlõdés törvényszerûségeit.	Értelmezze a társadalmi változás és fejlõdés közötti különbséget.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A társadalom szerkezetében elõforduló eltérések bemutatása	Ismerje a társadalmi rétegzõdés jellemzõ okait, jegyeit.	

3. Néprajzi, népmûvészeti jártasság

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Nemzeti, nemzetiségi, etnikai közösségek	Ismerje a magyarországi népcsoportokat, a nemzeti és etnikai kisebbségek táji-történelmi egységeit, határait, alakulását, jellemzõit. Ismerje, mutassa be az egyes népcsoportokra, nemzetiségekre, etnikai kisebbségekre jellemzõ tárgyi kultúrát, népmûvészeti jellemzõket.	

4 Kommunikáció

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Beszéd, kommunikáció	Legyen képes a mondanivalóját egyértelmûen, egyszerûen, világosan közvetíteni. Legyen képes segíteni beszédtempójával, artikulációjával a hatékony kommunikációt. Legyen képes megjeleníteni a valós kommunikációs szándékot. Legyen képes reagálni a munkavégzés során elõforduló helyzetekre. Legyen képes információt szolgáltatni. Legyen képes információk, továbbadására, rögzítésére különválasztva a lényeges és kevésbé lényeges információkat.	

B) TÉMAKÖRÖK

ÖSSZETETT SZAKMAI INFORMATIKAI ÍRÁSBELI FELADAT

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Gépírás	Legyen képes egyszerû tartalmú iratszöveget másolni kb. 750 leütés/10 perc írássebességgel, tízujjas vakírással, a javítási lehetõségek használatával, az elõírt hibahatárokon belül.	
Hivatalos irat fajtája	Legyen képes jegyzõkönyvet készíteni. Legyen képes emlékeztetõt készíteni. Legyen képes beszámolót készíteni.	
A szövegfeldolgozás tartalmi sajátosságai	Ismerje a hivatalos irat egyes részegységeit (pl. címzett, tárgy, tartalmi szöveg). Legyen képes az önálló tartalmi egységek meghatározására, a fontos ismeretek elkülönítésére a kevésbé lényegestõl. Ismerje a hivatalos levelezés alapvetõ szakszókincsét. Legyen képes érvényesíteni a helyesírási követelményeket a hivatalos irat szövegének elkészítésekor. Legyen képes használni a helyesírási, értelmezõ és idegen szavak szótárát.	
Hivatalos iratok formázása	Legyen képes az egyes iratfajtákat a tanult formában elkészíteni. Legyen képes az iratszövegben megjeleníteni bekezdéseket, kiemeléseket a tanult módon.	
Hivatalos iratok elektronikus továbbítása	Legyen képes továbbítani az iratot e-mailen.	
A szövegszerkesztõ program kezelése	Legyen képes az általa tanult szövegszerkesztõ programot indítani. Legyen képes azonosítani a program kezelõ felületének elemeit. Legyen képes nézetet, nagyítást módosítani. Legyen képes többféle formátumú dokumentumot megnyitni, menteni és nyomtatni. Legyen képes pontosan azonosítani a szöveg egységeit (karakter, szó, sor, bekezdés, blokk, szakasz, oldal).	
A szöveg kialakítása	Legyen képes szöveget bevinni, javítani, törölni. Legyen képes a szövegben keresést, cserét elvégezni. Legyen képes kijelölni betût, szót, bekezdést, szövegblokkot, legyen képes ezeket másolni, mozgatni, törölni. Legyen képes használni a szövegszerkesztõ nyelvi segédeszközeit.	
Formázási mûveletek	Legyen képes karakterek betûtípusát, méretét, stílusát, színét megadni. Legyen képes bekezdéseihez behúzást és térközt beállítani, szövegbeosztást megadni.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Legyen képes szegélyt, mintázatot beállítani. Legyen képes felsorolást, sorszámozott és többszintû felsorolást készíteni. Legyen képes különbözõ fajta tabulátorokat használni. Legyen képes szakaszt hasábozni. Legyen képes az oldalbeállításokat megtenni (élõfej, élõláb, lapszámozás, margók stb).	
Táblázatok, grafikák a szövegben	Legyen képes szöveges dokumentumokban táblázatokat létrehozni, szerkeszteni (sorokat, oszlopokat, cellákat beszúrni, törölni). Legyen képes táblázatot formázni (sorok magasságát, oszlopok szélességét beállítani, cellát, sort, oszlopot, táblázatot szegélyezni, mintázattal ellátni). Legyen képes kördokumentumot készíteni. Legyen képes grafikus objektumokat a szövegbe beilleszteni, s azokat esztétikusan elhelyezni.	
A táblázatkezelõ program kezelése	Legyen képes a tanult táblázatkezelõ programot elindítani. Legyen képes azonosítani a program kezelõ felületének elemeit. Legyen képes táblázatot megnyitni, menteni és nyomtatni. Legyen képes pontosan azonosítani a táblázat egységeit (cella, sor, oszlop, tartomány, aktuális cella) Legyen képes nézetet, nagyítást módosítani.	
Formázási mûveletek	Legyen képes használni a karakterformázás és a cellaformázás lehetõségeit. Legyen képes tartományon belüli igazítást beállítani. Legyen képes beállítani az oszlopszélességet és a sormagaságot. Legyen képes cellát, tartományt szegélyezni, mintázattal ellátni. Legyen képes fejlécet és láblécet készíteni. Legyen képes oldalbeállítást elvégezni (tájolás, margó), nyomtatási beállításokat (nyomtatási méret, ismétlõdõ sorok, oszlopok) megtenni.	
Diagram, grafika a táblázatban	Legyen képes táblázatai meghatározott adataiból megadott típusú diagramot (pont, vonal, oszlop, kör) elõállítani. Legyen képes táblázataiba grafikus objektumot (kép, szimbólum) beilleszteni.	
Nyilvántartások készítése	Legyen képes a tanult határidõ-nyilvántartó programmal események idõpontjait nyilvántartani, az idõpontokhoz emlékeztetõt beállítani. Legyen képes címlistákat összeállítani, használni, aktualizálni.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Prezentáció és grafika	Legyen képes prezentációs anyagot készíteni (szöveg, rajz, fotó stb.) formázni, elemi alakzatokat megrajzolni, módosítani, képeket beilleszteni.	
Internet, intranet	Legyen képes helyi hálózaton állományt megkeresni, megnyitni, menteni. Legyen képes használni az Internet legfontosabb szolgáltatásait. Legyen képes a tanult levelezési programmal levelet küldeni, fogadni, megválaszolni, továbbítani és törölni. Legyen képes a levélhez csatolást készíteni és fogadni. Legyen képes egy böngészõt használni. Legyen képes Internetrõl állományokat letölteni. Legyen képes egy keresõt használni.	

SZAKMAI INFORMATIKAI SZÓBELI

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Informatikai alapfogalmak (hardver, szoftver)	Ismertesse a számítógép, illetve a kapcsolódó perifériákat, a perifériák típusait (monitor, szkenner, nyomtató, háttértárolók), fõbb jellemzõit és feladataikat. Ismertesse az operációs rendszert és fõbb feladatait, az adatkezelés szoftver és hardver eszközeit, adott feladathoz a hardver és szoftver kiválasztási szempontjait.	
Hálózatokkal kapcsolatos alapfogalmak	Jellemezze a hálózati be- és kijelentkezési programok indítását. Ismertesse a hozzáférési jogok, adatvédelem kérdéseit, feladatait, a kezelõi parancsokat, a hálózatos üzemeltetéssel kapcsolatos információk lekérdezését.	
Az információs társadalom	Ismertesse az információs és kommunikációs technológiák alkalmazását és hatását a mindennapi életben, munkában, szórakozásban stb. Ismertesse az informatika fejlõdéstörténetének fõbb fázisait. Értelmezze, hogy az információ miért áru, hogy az információs rendszerekben mi az érték. Ismertesse a közhasznú magyar információs adatbázisokat.	
Adatbiztonság, szerzõi jogok, törvények	Értelmezze az adatbiztonság, a szerzõi jog, az etika követelményeit.	

PSZICHOLÓGIAI, SZOCIÁLPSZICHOLÓGIAI, PEDAGÓGIAI, MÛVELÕDÉSI ALAPISMERETEK SZÓBELI VIZSGA

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A pszichológia alapfogalmai	Ismerje a lelki jelenségek és a személyiség organikus alapjait. Ismerje az emberi érzékelés és észlelés legfontosabb sajátosságait, hogy melyek a legfontosabb megismerõ funkciók. Ismerje az emlékezés fajtáit, a gondolkodás stratégiáit, a fogalomalkotás menetét, az intelligencia jellemzõit, a motiváció alapjait, a motiváció szociális motívumait, az érzelmek kifejezõdését, az érzelmekhez kötõdõ lelki jelenségeket. Legyen képes értelmezni, hogy miben hasonlít, és miben különbözik egymástól az emberi és állati tanulás.	Ismerje az egyéni tulajdonságok és a környezeti hatások dinamikus kölcsönhatását az intelligencia, a temperamentum, a személyiség néhány fontos képesség és tulajdonság alakulásában
Személyiség-lélektan	Ismerje az egyén, egyéniség, karakter fogalmakat. Értelmezze a személyiség fogalmát, sorolja fel összetevõit. Értelmezze a jellem fogalmát. Sorolja fel az érett személyiség kritériumait.	Ismerje a humanisztikus személyiségelméletet
Fejlõdéslélektan	Elemezze az érés és fejlõdés törvényszerûségeit. Ismerje a különbözõ életkori szakaszok pszichikus jellemzõit. Értelmezze a szenzomotoros és a kognitív képességek fejlõdésének legfontosabb állomásai jelentõségét.	
Szociálpszichológia	Értelmezze az emberi élet és fejlõdés társas környezetének jelentõségét Ismerje a fontosabb társas hatásokat (azonosulás, szociális tanulás stb.). Ismerje a csoportszervezõdés és -mûködés alapelveit.	
Az interakciók pszichológiája	Ismerje a tömegjelenségek (pánik, divat, rohamszerû cselekvés) pszichológiai sajátosságait.	
Lelki egészség és betegség	Értelmezze, hogy egy társadalom bizonyos viselkedési formákat miért tekint normálisnak vagy abnormálisnak. Ismerje a testi és lelki egészség különbözõ értelmezéseit. Ismerje a devianciák, az antiszociális viselkedés és lelki betegségek legfontosabb fajtáit. Ismerje, hogy milyen társadalmi, családi-környezeti és örökletes tényezõk meghatározók a deviancia kialakulásában.	Értelmezze, hogy a lelki nehézségekkel miként lehet küzdeni, és ebben szakemberek segítségére hogyan lehet hatékonyan támaszkodni.
Nevelés	Értelmezze a nevelési folyamat színtereit, fázisait, sajátosságait, a szokások kialakulásának folyamatát. Értelmezze, hogy a nem tudatos környezeti hatás miként érvényesül a személyiség alakulásában.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A beszéd és a kommunikáció	Ismerje a nyelv emberi társadalomban betöltött szerepét. Ismerje a verbális és nem verbális kommunikáció néhány válfaját. Jellemezze a metakommunikáció fogalmát. Ismerje a kóros kommunikációs zavarokat.	Ismerje a kommunikációs gátakat és a kommunikációs zavarok leküzdésének módjait.

TÁRSADALOMISMERET, NÉPRAJZ, NÉPMÛVÉSZET, NÉPI KISMESTERSÉGEK SZÓBELI VIZSGA

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Közösségek	Ismerje a mai magyar társadalom rétegzõdésének fõ jellemzõit. Értelmezze az egyéni és társadalmi különbségeket.	
Társadalmi szabályok	Elemezze az életmód és életvitel összetevõit (szükségletek, indítékok, körülmények, szokások). Értelmezze a toleráns magatartás és elõítélet-mentes együttélés módjait. Legyen képes bemutatni a társadalmi csoportokat eltérõ szempontok (pl. mûveltség, életmód, gazdasági helyzet, régió) szerint. Legyen képes bemutatni és elemezni az egyén, illetve egyes közösségek beilleszkedési problémáit.	Legyen képes bemutatni a hazánkban élõ etnikumokat, nemzetiségeket (számuk, arányuk, helyzetük, céljaik, problémáik, szervezeteik, intézményeik alapján).
Néprajz, népmûvészet, népi kismesterségek	Értelmezze az írásbeli és az íratlan, szájhagyomány útján terjedõ mûveltség fogalmát. Ismertesse a néprajztudomány ágait, feladatait. Jellemezze a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek életmódjára jellemzõ hagyományokat. Ismerje az egyes népcsoportokra, nemzetiségekre jellemzõ tárgyi kultúrát, népmûvészeti jellemzõket.	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA RÉSZEI

- Írásbeli vizsga
  „A” feladatsor
    Egyszerû rövid választ igénylõ teszt jellegû feladatok megoldása
    Szöveges kifejtendõ feladatok megoldása
  „B” feladatsor
    Másolás szövegszerkesztéssel
    Összetett feladat megoldása számítógépen
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

			Perc	**Pontszám**
Írásbeli vizsga	„A”	Egyszerû rövid választ igénylõ teszt jellegû feladatok megoldása	60	40
		Szöveges kifejtendõ feladatok megoldása	120	20
	„B”	Másolás szövegszerkesztéssel	10	20
		Összetett feladat megoldása számítógépen	120	20
Szóbeli vizsga		Tematikus szempontú (probléma központú) bemutatás	15	50

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló tudásáról az ismeretek és képességek tekintetében egyaránt. A vizsga hozzájárul ahhoz, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ, valamint a különbözõ iskolák tanulóinak teljesítménye összehasonlítható legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A feladattípusok pedig az elõírt képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

„A” feladatsor:

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 40%-ban teszt jellegû, egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok megoldásával és 20%-ban szöveges (kifejtendõ) kérdésekre adott válaszokkal érhetõ el.

Arányok:

- Informatikai ismeretek 10%
- Pszichológiai, szociálpszichológiai, pedagógiai, mûvelõdési alapismeretek 50%
- Társadalomismeret, néprajz, népmûvészet, népi kismesterségek 40%

„B" feladatsor":

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 20%-ban a tanuló két feladatot old meg számítógépen:

a) A tanuló egy korrektúrázott, nyomtatott kb. 1000 leütés terjedelmû iratszöveget másol. A rendelkezésére álló idõ 10 perc.

b) Egy összetett feladatot old meg, amely során a szövegszerkesztõ program mellett a prezentáció és a számítógépes grafikai alkalmazások is számonkérésre kerülnek. (pl. plakáttervezés, a plakát elkészítéséhez árajánlatkérés, meghívó készítés stb.). A hivatalos iratot a szokásoknak megfelelõ tartalmi és formai sajátosságok szerint elkészíti és elektronikusan postázza.

A feladatok és a feladatsorok jellemzõi

„A" feladatsor":

A tesztjellegû, egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok:

Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok alatt azokat a többségében zárt végû feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	**%**
Informatikai alkalmazások használata	30
A társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság	50
Néprajzi, népmûvészeti jártasság	20

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatsor 20-25 feladatból áll, amelybõl max. 9 pont az informatikai alkalmazások használatát, max. 9 pont a szókincset, max. 12 pont pedig a pszichológiai, szociálpszichológiai, pedagógiai, mûvelõdési alapfogalmak ismeretét, definiálását kéri számon.

Az informatikai alkalmazások és a szókincs (szómagyarázatok) esetében a feleletadás módja alternatív vagy többszörös választás, a pszichológiai, szociálpszichológiai, pedagógiai, mûvelõdési alapfogalmak esetében a feleletválasztás mellett feleletalkotás, vagy relációanalízis is lehet.

Szöveges kifejtendõ feladatok:

Szöveges feladatnak az tekinthetõ, ahol a vizsgázónak esszészerûen kell kifejtenie a válaszokat.

A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak ismeretére és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	**%**
Források használata és értékelése	20
Szakkifejezések használata	25
A probléma emberközpontú megközelítése	30
Néprajzi, népmûvészeti jártasság	25

A középszintû szöveges (esszé) feladatsor két feladatból áll.

Az elsõ feladat egy népszokás, néphagyomány rövid ismertetése.

A második szöveges kifejtendõ feladat során a tanulók a mindennapi élet konkrét vagy modellezett élethelyzeteit dolgozzák fel. Forrásuk lehet napihír, történelmi esemény, irodalmi alkotás, film, az iskolai vagy lakóhelyi közösség életének eseményei.

„B" feladatsor:

Kompetenciák	%
Hibátlan másolás	25
A feladat értelmezése	10
Szövegfeldolgozás	15
Informatikai alkalmazások	50

Értékelés

„A" feladatsor:

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetõségeit fõleg a szöveges, problémamegoldó feladatok tekintetében a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Szöveges kifejtendõ feladatok:

1. feladat

maximálisan 5 pontot kaphat a tanuló, ha a népszokás pontos ismertetése mellett a tájegységet, etnikai, nemzetiségi népcsoportot, a dátumot is megjelöli.

2. feladat

1. Mennyire képes logikus, koherens szövegalkotásra?
2. Mennyire képes a megadott témához (problémához) a témától függõen pszichológiai, szociálpszichológiai, stb. fogalmakat kapcsolni?
3. Mennyire képes a témát (problémát) az életbõl vett példákkal megjeleníteni?
4. Mennyire képes rendszerezésre, lényegkiemelésre?
5. Mennyire képes önálló kérdésfelvetésre, véleményalkotásra, állítása mellett érvelésre?
6. Mennyire tájékozott a témakörben?
7. Milyenek tárgyi ismeretei?
8. Milyen mértékû a probléma-érzékenysége?
9. Milyen mértékû a kreativitása?
10. Mennyire képes az eset komplex (elsõsorban pszichológiai, szociálpszichológiai) megközelítésére, vagyis a tárgy keretében tanultak gyakorlati alkalmazására?
11. Mennyire képes etikai vonatkozású kérdésekben a történeti, szociológiai, kulturális és lélektani szempontok érvényesítésére?
12. Mennyire képes elkerülni a vulgarizáló redukciókat: a közhelyes, lapos pszichologizálást, szociologizálást, a közhelyeket, valamint az erkölcsi ítélkezést és a lapos moralizálást?
13. Mennyire képes különbözõ erkölcsi felfogások felismerésére és értelmezésére?

A 6. ponthoz (elégséges szint) szükséges az 1, 2., 4., 6. és 7. pontokban foglaltak középiskolai viszonylatban átlagos, valamint a 3., 5., 8., 9., 10., 11., pontokban foglaltak minimális teljesítése.

A 12. ponthoz (jeles szint) szükséges az elõbbiek átlagon felüli, valamint és a 3., 5., 9., 10., 11., 12. és 13. pontokban foglaltak legalább átlagos szintû teljesítése.

„B" feladatsor:

Az adott feladatmegoldás értékelését az elektronikus dokumentum alapján kell végezni, a feladathoz tartozó javítási útmutató szerint.

A másolásnál az elégséges szint eléréséhez a rendelkezésre álló 10 perc alatt legalább 750 leütést max. 5 hibaponttal kell teljesíteni.

SZÓBELI VIZSGA

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során a szintje szerinti követelményeknek megfelelni. A vizsgázó számot ad arról, hogy mennyiben ismeri a társadalomra vonatkozó alapvetõ fogalmakat, értelmezési kereteket, megközelítési módokat, mennyire tudja értelmezni a körülötte lévõ világ eseményeit. Meghatározó jelentõségû az alapvetõ kompetenciák – szövegek, szituációk elemzése, a szaknyelv alkalmazása, az általánosítás képessége, szemléletes példák, analógiák, okozati viszonyok használata, kommunikációs készségek stb. – mérése, azok az elemzési és értelmezési szempontok, kommunikációs ismeretek, amelyek szükségesek az önálló tájékozódáshoz, az ítélõképességhez, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények megéléséhez és kifejezéséhez.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga az önálló tájékozódást, az ítélõképességet, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények kifejezését, az élethelyzetek, döntési szituációk, etikai kérdések, gondolatok, érzelmek, magatartások, szociális beállítódások, elvek, eszmék árnyalt bemutatását, értelmezését várja el a tanulóktól.

A szûkebb és tágabb értelemben vett emberi csoportok, közösségekben zajló folyamatok problémaközpontú bemutatása nem igényel a témakörökben megjelenõknél több konkrét ismeretet, hanem az elsajátítottak alkalmazását várja el.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során hogyan képes tudását, gondolatait, véleményét szóban elõadni, feleletében mennyire tükrözõdnek a humanisztikus értékek, az ember tisztelete.

A szóbeli témakörei

A szóbeli vizsga tételei két részbõl állnak.
a) Pszichológiai, szociálpszichológiai, pedagógiai, mûvelõdési alapismeretek
b) Társadalomismeret, néprajz, népmûvészet, népi kismesterségek

Tételtípusok:

A tételek egy-egy téma (tétel) önálló és átfogó kifejtése, érvelõ bemutatása.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk:

A szóbeli tételek az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kerülnek megfogalmazásra.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
Tartalom – a téma bemutatásában érvényesülõ tájékozottság – tárgyi ismeretek – fogalomhasználat	50%
Elõadásmód – a felelet világos, témának megfelelõ felépítése – a logikus érvelés – megfelelõ szakmai szókincs – helyes beszédtechnika	25%
Meggyõzõ erõ – lényegkiemelõ képesség – rendszerezõ képesség – problémaérzékenység – kreativitás	25%

Az értékelés arányai

A szóbeli felelet	A szóbelin belüli százalékarány
Pszichológiai, szociálpszichológiai, pedagógiai, mûvelõdési alapismeretek	50%
Társadalomismeret, néprajz, népmûvészet, népi kismesterségek	50%

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga
  - Másolás szövegszerkesztéssel(megegyezik a középszintre elõírt feladattal)
  - Összetett feladat megoldása számítógépen (megegyezik a középszintre elõírt feladattal)
  - Egyszerû rövid választ igénylõ feladatok megoldása
  - Szöveges kifejtendõ feladatok megoldása
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	%
Írásbeli vizsga	Másolás szövegszerkesztéssel	10	20
	Összetett feladat megoldása számítógépen	120	
	Egyszerû rövid választ igénylõ zárt feladat megoldása	180	20
	Szöveges kifejtendõ feladatok megoldása		30
Szóbeli vizsga	Tematikus szempontú (probléma központú) bemutatás	15	30

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló tudásáról az ismeretek és képességek tekintetében egyaránt. A vizsga hozzájárul ahhoz, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ, valamint a különbözõ iskolák tanulóinak teljesítménye összehasonlítható legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A feladattípusok pedig az elõírt képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

Arányok:

– Pszichológiai, szociálpszichológiai, pedagógiai, mûvelõdési alapismeretek 70%
– Társadalomismeret, néprajz, népmûvészet, népi kismesterségek 30%

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Az emelt szintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 40%-ban egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok megoldásával és 60%-ban szöveges (kifejtendõ) kérdésekre adott válaszokkal érhetõ el.

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok:

Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok alatt azokat a többségében zárt végû feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	**%**
A társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság	50
Problémaközpontúság	30
Néprajzi, népmûvészeti jártasság	20

Az emelt szintû egyszerû, rövid választ igénylõ feladatsor 18-20 feladatból áll.

1. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése állításokhoz
2. Folyamatszakaszok sorrendjének a megállapítása
3. Ok-okozati összefüggések felismerése
4. Ábrák felismerése, ábraelemzés
5. Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint

Szöveges kifejtendõ feladatok:

Szöveges feladatnak az tekinthetõ, ahol a vizsgázónak néhány összefüggõ mondatban kell kifejtenie a válaszokat. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak ismeretére és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	**%**
Források használata és értékelése	30
Szakkifejezések használata	30
A probléma emberközpontú megközelítése	30
Néprajzi, népmûvészeti jártasság	10

Az emeltszintû szöveges (problémamegoldó) feladatsor 3-5 feladatból áll.

E feladatoknál általában valamilyen forrás (szöveges, képi) felhasználásával kell néhány mondatban, 4-6 sorban megoldani a kitûzött feladatot

Értékelés

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetõségeit fõleg a szöveges, problémamegoldó feladatok tekintetében a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

SZÓBELI VIZSGA

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során a szintje szerinti követelményeknek megfelelni. A vizsgázó számot ad arról, hogy mennyiben ismeri a társadalomra vonatkozó alapvetõ fogalmakat, értelmezési kereteket, megközelítési módokat, mennyire tudja értelmezni a körülötte lévõ világ eseményeit. Meghatározó jelentõségû az alapvetõ kompetenciák – a szaknyelv alkalmazása, az általánosítás képessége, szemléletes példák, analógiák, okozati viszonyok használata, kommunikációs készségek stb. – mérése, azok az elemzési és értelmezési szempontok, kommunikációs ismeretek, amelyek szükségesek az önálló tájékozódáshoz, az ítélõképességhez, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények megéléséhez és kifejezéséhez.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga az önálló tájékozódást, az ítélõképességet, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények kifejezését, az élethelyzetek, döntési szituációk, etikai kérdések, gondolatok, érzelmek, magatartások, szociális beállítódások, elvek, eszmék árnyalt bemutatását, értelmezését várja el a tanulóktól.

A szûkebb és tágabb értelemben vett emberi csoportok, közösségekben zajló folyamatok problémaközpontú bemutatása nem igényel a témakörökben megjelenõknél több konkrét ismeretet, hanem az elsajátítottak alkalmazását várja el.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során hogyan képes tudását, gondolatait, véleményét szóban elõadni, feleletében mennyire tükrözõdik a humanisztikus értékek, az ember, az emberi élet tisztelete.

A szóbeli vizsga tételei három részbõl állnak:

a) Szakmai informatika
b) Pszichológiai, szociálpszichológiai, pedagógiai, mûvelõdési alapismeretek
c) Társadalomismeret, néprajz, népmûvészet, népi kismesterségek

Tételtípusok

Az a) tétel egy-egy fogalom rövid értelmezése, definíciója. A b) és a c) egy-egy téma (tétel) önálló és átfogó kifejtése, érvelõ bemutatása

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk:

A szóbeli tételek az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kerülnek megfogalmazásra.

Egy-egy tételben a témakörök azonos hangsúllyal szerepeljenek.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	**%**
Tartalom – a probléma értékalapú megközelítése – a társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság – tárgyi ismeretek – fogalomhasználat	50%
Elõadásmód – a felelet világos, témának megfelelõ felépítése – a logikus érvelés – megfelelõ szakmai szókincs használata – helyes beszédtechnika	25%
Meggyõzõ erõ – lényegkiemelõ képesség – rendszerezõ képesség – problémaérzékenység – kreativitás	25%

GÉPÉSZETI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A Gépészeti alapismeretek szakmai elõkészítõ tantárgy érettségi vizsga részletes vizsgakövetelményeinek kidolgozása a mûszaki szakterület Gépészeti szakmacsoportjába tartozó szakközépiskolák számára készült. A tantárgy az érettségin a szabadon választható vizsgatárgyak körét bõvíti. A részletes követelmények az elõírt kerettantervekhez illeszkednek, s nem tartalmazzák az egyes intézmények helyi tanterveiben megfogalmazott kiegészítõ témakörök követelményeit.

A Gépészeti alapismeretek komplex vizsgatantárgy, részletes követelményei alapvetõen a Gépészeti szakmacsoportos alapozó ismeretek kerettantervének mértékadó témaköreire épülnek.

A részletes vizsgakövetelmények közép- és emelt szinten egyaránt kompetencia elv alapján készültek. Az emelt szintû követelmények tartalmazzák a középszintû követelményeket. Középszinten alapvetõen az ismeret és a megértés szintje a jellemzõ, emelt szinten fokozottabban elõtérbe kerül az alkalmazási és integrálási képesség.

A középszintû vizsgakövetelmények figyelembe veszik a szakmai elõkészítõ érettséginek azt a lehetõségét, hogy vizsgával megtörténjék a szakmai alapozás lemért lezárása, segítse a szakirány szerinti felsõfokú szakképzõ intézményekben történõ továbbtanulást, elõsegítse a tanulók szakmaválasztását, valamint elõkészítse bekapcsolódásukat a specializáló szakmai képzésbe.

Az emelt szintû vizsgakövetelmények figyelembe vették a szakmai elõkészítõ érettségi azon célját is, hogy bizonyos technikus szakokhoz, vagy egyes akkreditált iskolai rendszerû felsõfokú szakképesítésekhez – az intézmény pedagógiai programjában rögzített elõírásokkal összhangban – szükségessé válhat az emelt szintû vizsga letétele.

Az ismeretek és készségek legnagyobb része középszinten és emelt szinten egyaránt megjelenik. A középszintû célok elsõsorban az egyszerûbb feladatmegoldást, a szóbeli kifejezõ készséget, a rendszerezés és az alkalmazás legalapvetõbb formáit várja el. Emelt szinten elsõsorban az igényesebb felépítés, az alkalmazás és integrálás összetettsége, a feladatok nehézségi fokának magasabb szintje a jellemzõ.

A középszintû vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- rendelkezik-e mûszaki szemlélettel és a mûszaki mûveltség részét képezõ gépészeti alapismeretekkel,
- képes-e ismereteit a mindennapokban tapasztalt fizikai jelenségekkel, technikai eszközök mûködésével összekapcsolni,
- elsajátította-e a gépészet alapfogalmaihoz kapcsolódó összefüggések alkalmazását,
- rendelkezik-e a fizikai alapmennyiségek mértékegységeinek és mértékeinek ismeretével, átszámítási mechanizmusával,
- képes-e a gépészet alapvetõ fontosságú tényeinek, fogalmainak és alaptörvényeinek szabatos definiálására, jellemzésére,
- képes-e megszerzett ismeretei felhasználásával mûszaki összefüggéseket megmagyarázni és folyamatokat összehasonlítani,
- képes-e gépészeti- és villamos jellegû alapszámításokat elvégezni,
- tudja-e a mûszaki ábrázolás szabályait és eszközrendszerét helyesen alkalmazni.

Az emelt szintû vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó a fentiekben felsoroltakon túlmenõen

- elsajátította-e a speciális szakmai tantárgyak tanulásához szükséges mûszaki feladatmegoldó képességet,
- tudja-e levezetni, igazolni, ábrázolni és értékelni a gépészeti összefüggéseket és folyamatokat,
- tudja-e a vonatkozó szabványelõírásokat alkalmazni,
- rendelkezik-e az alapfogalmak, a folyamatok, a jelenségek és törvényszerûségek integrálási képességével.

TÉMAKÖRÖK

1. A mûszaki ábrázolás alapjai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 Ábrázoló geometriai alapismeretek		
1.1.1 Síkmértani alapfogalmak	Mutassa be a szerkesztõ rajzolás alapjait (rajzlapméretek, vonalfajták, vonalvastagságok, feliratmezõ, szabványírás jellemzõi). Ismertesse és vázlattal mutassa be a méretmegadás négy alapelemét és azok jellemzõit. Ismertesse a méretszámok elõtt használatos jeleket és rajzoljon példákat az alkalmazásukra.	Végezzen mûveleteket síkelemekkel (szerkesztéssel és derékszögû vonalzókkal való rajzolással). Szerkesszen szabályos 3,4,5,6,7,8 stb. szöget. Definiálja az ellipszist, parabolát, hiperbolát mint mértani helyet, magyarázza el szerkesztésük módját. Szerkesszen ellipszist affin körrel, érintõinek szerkesztését is végezze el. Szerkessze meg a kosárgörbét. Mutassa be az evolvens származtatását és mutassa be szerkesztését. Készítse el összetettebb, egyenesekbõl és ívekbõl álló lemeztárgy szerkesztett rajzát, lássa el mérethálózattal
1.1.2 Térmértani alapfogalmak	Rajzvázlatok készítése során alkalmazza helyesen a térmértani alapfogalmakat: Sorolja fel a térelemek fajtáit Ismertesse a térmértan alaptételeit illeszkedés, merõlegesség, párhuzamosság, kitérõ helyzet, metszés. Sorolja fel sík- és a térmértan közös alapfogalmait. Osztályozza a síklapú és görbelapú testeket, ábrázolja ezeket és nevezze meg felületelemeiket. Mutassa be a forgástesteket (egyenes körhenger, kúp, gömb, tórusz) és magyarázza el származtatásukat. Készítsen szerkesztett ábrákat.	Mutassa be az egyszerûbb síklapú testeket (hasábok, gúla) és magyarázza el származtatásukat.
1.1.3 Vetületi ábrázolás	Mutassa be a merõleges vetítést. Értelmezze az európai és az amerikai vetítést. Ismertesse az egy- és kétképsíkos ábrázolást, a három képsíkos képsíkrendszer felépítését. Ábrázoljon egyszerû csonkított hasábot három képsíkban és mutassa be a nézetrendet hat nézettel. Mutassa be a térelemeket (pont, egyenes, sík). Vázolja fel egy mértani test megadott axonometrikus ábrájáról a vetületeit. Készítsen szerkesztett ábrákat.	Ismertesse a vetületi ábrázolás fajtáit. Hasonlítsa össze a középpontos-, a ferde- és a merõleges vetítés lényegét. Ismertesse a térnegyedek, térnyolcadok fogalmát és mutassa be ezek értelmezését. Ábrázoljon térelemeket képsíkon: pont, különbözõ helyzetû egyenesek, kölcsönös helyzetû egyenesek. Szerkessze meg egy általános helyzetû egyenes valódi hosszát. Definiálja és ábrázolja a különleges helyzetû egyeneseket (vetítõegyenes, profilegyenes).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
		Mutassa be az egyenesek kölcsönös helyzetét és a láthatóság ábrázolásának módszerét. Határozza meg a vetítõsík és a nyomvonal fogalmát, mutassa be ezt a képsíkrendszerben. Ábrázoljon általános helyzetû síkot a képsíkrendszerben. Keresse meg mértani testek felületén a fedõpontokat és a fedõegyeneseket, magyarázza el ezek jelentõségét a láthatóság megszerkesztésében. Mutassa be a három képsíkon a sík és egyenes döféspontjának, síkok metszésvonalának, profilegyenesnek, vetítõsíknak, profilsíknak az ábrázolását. Magyarázza el a segédképsík felvételének szükségességét és okát, mutassa be a transzformációt, rotációt.
1.1.4 Axonometrikus és perspektivikus ábrázolás	Mutassa be a perspektivikus ábrázolást, azon belül az egypontos és a kétpontos ábrázolás lényegét alkalmazási területét. Mutasson be rajzvázlattal izometrikus, dimetrikus, frontális axonometriában ábrázolt egyszerû mértani testet (pl. hasáb). Mértani test vetületi ábráiról készítsen axonometrikus szabadkézi vázlatot (síklapú testek). Szerkessze meg adott vetületek alapján egyszerû csonkolt szögletes test axonometrikus képét. Készítsen szerkesztett ábrákat.	Szerkesszen egyszerûbb síklapú testrõl egypontos és kétpontos perspektivikus képet. Szerkesszen izometrikus, dimetrikus vagy frontális axonometriában ábrázolt összetett mértani testeket. Szerkessze meg egyszerû, tengelyszerû gépalkatrész axonometrikus képét izometrikus axonometriában.
1.1.5 Síkmetszés	Határozza meg a beforgatás és a leforgatás szerepét a síkmetszéskor keletkezõ metszetidomok valódi nagyságának meghatározásában. Ismertesse vázlatokkal a síkmetszések alapeseteit hasábok és gúlák esetében. Sorolja fel, hogy milyen metszetidomok keletkezhetnek henger és kúp síkmetszése esetén. Mutassa be a síkkal metszett egyszerû mértani testek palástkiterítésének módszerét. Készítsen szerkesztett ábrákat.	Szerkessze meg a vetítõsíkkal képzett jellegzetes metszetidomokat síklapú testek (hasábok, gúlák) esetében. Definiálja a metszetidom valódi nagyságát és szerkessze meg (rotáció, transzformáció). Magyarázza el általános helyzetû síkkal való metszés szerkesztésének módját.
1.1.6 Áthatások	Határozza meg az áthatás fogalmát. Sorolja fel, milyen kombinációban fordulnak elõ síklapú és forgástestek közötti áthatások. Ismertesse a síklapú testek áthatás-szerkesztésének menetét.	Osztályozza az áthatásokat. Szerkessze meg síklapú testek áthatásait a láthatóság megállapításával együtt. Ismertesse a síklapú és forgástest áthatás-szerkesztésének menetét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Vázolja fel közös tengelyvonalú és egymást merõlegesen metszõ tengelyvonalú, henger-henger, kúp-henger esetén keletkezõ jellegzetes áthatási vonalakat. Készítsen szerkesztett ábrákat.	Szerkessze meg sík- és görbelapú testek áthatásait: hasáb-henger/gömb, hasáb-kúp, henger-gúla stb. esetében. Sorolja fel, hogy áthatáskor milyen viszonyban lehetnek a forgásfelületek tengelyhelyzetük szerint. Végezze el merõlegesen metszõdõ helyzetû görbelapú testek áthatás-szerkesztését szeletelõ módszerrel: henger-kúp, henger-henger, kúp-gömb esetében. Szerkessze meg az áthatásokat segédgömbös módszerrel.
1.1.7 Metszeti ábrázolás	Ismertesse a metszeti ábrázolás célját és elvét. Ismertesse a metszet és a szelvény fogalmát. Sorolja fel a metszetek fajtáit és mutassa be a metszõsík nyomvonalának jelölését. Mutassa be a többsíkos metszeteken az egyes metszetek azonosításának módját. Rajzvázlaton mutasson be egy-egy példát teljes metszetre, a félnézet félmetszetre, lépcsõs- és befordított metszetre, valamint a részmetszetre (kitörés). Mutassa be a szelvények elhelyezésének lehetõségeit, rajzoljon példát metszõsík nyomvonalára, középvonalra, tetszõleges helyre helyezett szelvényre. Sorolja fel, milyen esetekben nem szabad metszetben ábrázolni az elmetszett tárgyat (metszési tilalmak). Mutassa be a metszetfelület jelölésének általános módját. Rajzoljon példát néhány nemfémes anyag metszetben történõ jelölésére (fa, mûanyag, üveg, folyadék stb.). Készítsen szerkesztett ábrákat.	Vázlatokkal mutassa be a metszetek származtatását. Ismertesse a vonalzat (sraffozás) szerepét és kialakítását. Szerkessze meg az egy és többsíkos metszeteket egyszerû gépalkatrészeken, megadott feladatlapon. Elemezze, hogy mi a jelentõs különbség a lépcsõs és a befordított lépcsõs metszet között. Hasonlítsa össze a szelvényt és a metszetet, soroljon fel példákat az alkalmazásaik közötti különbségre.
1.2 Géprajzi alapismeretek alkalmazása		
1.2.1 Felvételi vázlatkészítés	Ismertesse a géprajzfajták rendszerét. Ismertesse a vázlatkészítés szerepét, szabályait. Mutassa be egyszerû gépalkatrész axonometrikus rajza alapján a vázlatkészítés technikáját. Készítsen vázlatot makettrõl, alkatrészrõl, gépelemrõl.	Ismertesse az összeállítási rajzok jellemzõit, készítési szabályait. Mutassa be a darabjegyzék készítési szabályait. Osztályozza a rajzszámozási rendszereket, majd magyarázza el felépítésük lényegét és eltéréseit. Készítsen valós gépalkatrészrõl szabadkézi (felvételi) vázlatot. Készítsen egyszerû összeállítási rajzokat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.2.2 Egyszerûsített és különleges ábrázolások	Mutassa be vázlatkészítés folyamán a következõ ábrázolási módokat: vetületi rendtõl eltérõ elhelyezés, törés, nem teljes vetületek, szimmetrikus tárgy, félvetület, a helyi nézet, kiemelt részletek, ismétlõdõ alakzatok, hajlítás elõtti alak, síkfelület jelölése. Készítsen szerkesztett ábrákat.	Mutassa be vázlatkészítés folyamán a következõ ábrázolási módokat: ferde síkú és elfordított vetületek, mozgó alkatrész szélsõ állása, csatlakozó alkatrészek, eredeti körvonal (közbensõ gyártási alak), felületi kialakítások, alkatrészek felfekvõ felülete, metszõsík elõtti rész ábrázolása.
1.2.3 Méréthálózat	Ismertesse a méretmegadás általános elõírásait. Mutassa be a méretek elhelyezésének legfontosabb ismérveit a rajzokon: szögek és körosztások, szimmetrikus alkatrészek, sorozatos kis méretek, recézés, közös alapvonalra támaszkodó méretek, lekerekítés, éltompítás, szabványos részletek. kúposság, lejtés. Mutassa be a méréthálózat kialakítását, felépítésének elveit, a bázisvonal, alapvonal fogalmát, alkalmazását. Egészítse ki adott feladatlapon, forgácsolt tengely vagy tárcsa jellegû alkatrész rajzát méréthálózattal. Ismertesse a géprajzokon leggyakrabban elõforduló szöveges elõírásokat. Készítsen szerkesztett ábrákat.	Ismertesse vázlatkészítés révén a következõ ábrázolási lehetõségeket illetve szabályokat: húr, ív, nagy sugarak megadása, szabálytalan görbe vonal, magától értetõdõ méretek, táblázatos méretmegadás, furatok egyszerûsített megadása, szabványos alkatrészek méretei.
1.2.4 Mérettûrések	Ismertesse a tûrés fogalmát. Mutassa be szemléltetõ ábra segítségével a tényleges- a névleges-, az alsó- és a felsõ határméretek értelmezését. Értelmezze az alsó és a felsõ eltérés valamint a tûrés fogalmát. Ismertesse az illesztés fogalmát, sorolja fel fajtáit és mindegyikre mondjon egy-egy példát. Mutassa be, hogy a szabványos tûrésválasztékból hogyan adhatók meg csap és furat jellegû tûrések. Adjon meg rajzon tûréseket.	Ismertesse a tûrésezetlen méretek esetén alkalmazandó pontosságára vonatkozó elõírásokat. Írja fel és értelmezze a tûrés kiszámítására szolgáló összefüggést. Értelmezze az illesztési rendszert. Mutassa be vázlattal az egyes illesztésfajtákat. Végezze el alaplyuk rendszerben egy illeszkedõ tengely és tárcsa illesztés megadását. Használja a gépipar számára ajánlott illesztés - választék táblázatokat. Végezzen illeszkedõ alkatrészek kapcsolódására vonatkozó számításokat (határméretek, határeltérések, tûrés).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.2.5 Alak és helyzettûrések	Sorolja fel a leggyakoribb alak- és iránytûréseket. Kiadott alkatrészrajzon értelmezze az adott alak és helyzettûréseket. Értelmezze és adja meg a szóban forgó tûréseket.	Definiálja az alak- és helyzettûrés fogalmát. Sorolja fel a leggyakoribb alak- és helyzettûréseket, mutassa be rajzjeleit. Mutassa be a tûréskeret kialakítását, adatait és elhelyezését géprajzon adott feladat esetében.
1.2.6 Felületminõség	Határozza meg az átlagos felületi érdesség és az egyenetlenségmagasság fogalmát. Rajzolja fel a felületi érdesség megadására szolgáló rajzjeleket (kötetlen eljárással megmunkált, forgácsolással megmunkált, forgácsolás nélkül megmunkált felület). Mutassa be, milyen esetben lehetséges a rajzon kiemelt felületi érdességi jelet alkalmazni. Adjon meg felületi minõséget forgácsolt alkatrészek rajzain. Sorolja fel, milyen jellemzõbb hõkezelési és felületkikészítési elõírások fordulnak elõ munkadarabrajzokon.	Mutassa be rajvázlattal az érdességi profil geometriai jellemzõit. Határozza meg a felületi egyenetlenség fogalmát, sorolja fel fajtáit. Írja fel a felületi érdesség és az egyenetlenségmagasság kapcsolatát leíró összefüggést. Mutassa be, milyen összefüggés van a tûrés és az érdesség között. Adjon meg felületi minõséget öntött, kovácsolt, alkatrészek rajzain. Mutasson példákat hõkezelés és felületkikészítés megadására (bevonatok stb.).
1.2.7 Jelképes ábrázolások	Mutassa be a jelképes ábrázolási szabályokat: csavarmenetek, fogazott alkatrészek, kapcsolódó fogazott elempárok, ék és reteszkötések, csapszegkötés, bordás tengely és -furat, rugók, gördülõcsapágy, siklócsapágy, hegesztett, forrasztott, ragasztott és szegecskötések csövek csõszerelvények. Értelmezze a csavarmenetek egyszerûsített méretmegadását (Tr40x14x-P7-LH stb.). Készítsen vázlatokat.	Készítsen rész összeállítási rajzokat: csavarkötések, ék és reteszkötések, bordás kötések (barázda és evolvens fogazat), rugós szerkezetek, fogaskerék, lánc- és szíhajtások, csövek, csõszerelvények. Mutassa be csavarkötések tûrés megadásának formáját. Adja meg egy rajzon a bordás kötés szabványos jelölését. Mutassa be a hegesztett kötés jelképeit. Mutassa be a hegesztési eljárás géprajzi jelölését és a kiegészítõ jelöléseket. Ábrázoljon forrasztott, ragasztott kötést.
1.2.8 Munkadarabrajz készítése	Rajzolja meg egy gépalkatrész munkadarabrajzát axonometrikus ábra alapján, szabadkézi vázlat formájában. Adjon meg munkadarabrajzon mérettûréseket, felületi érdességet és egyéb elõírt jellemzõt (anyagminõség, hõkezelés stb.).	Szerkessze meg összeállítási rajzról, kijelölt alkatrész munkadarabrajzát. Határozzon meg a csatlakozó felületeken illesztéseket, használja a tûrés és illesztés szabványait.

2. Mechanika

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Merev testek statikája		
2.1.1 Statikai alapfogalmak, síkbeli erõrendszerek	Határozza meg az erõrendszer fogalmát. Mutassa be a vektorokkal végezhetõ alapmûveleteket (erõk felbontása, összegzése). Ismertesse az erõrendszer eredõjének fogalmát. Számítsa ki a forgatónyomatékot. Határozza meg az erõpár fogalmát, számítsa ki forgatónyomatékát. Ismertesse a statika alaptételeit: erõháromszög tétele, két erõ egyensúlyának feltétele, egyensúlyi erõrendszer hozzáadása, eltávolítása, hatás-ellenhatás törvénye. Határozza meg az erõrendszerek eredõjét szerkesztéssel és számítással: közös hatásvonalú, közös pontban metszõdõ erõrendszerek esetében. Ismertesse a súlypont és a súlyvonal fogalmát. Ismertesse tetszõleges síkidom statikai nyomatékának kiszámítási elvét. Számítsa ki egyszerû síkidom statikai nyomatékát. Mutassa be a síkidomok súlypont meghatározásának elvét. Számítsa ki egyszerû síkidom súlypontját. Ismertesse a stabilitás (állékonyság) fogalmát és gyakorlati jelentõségét.	Határozza meg az erõrendszerek eredõjét szerkesztéssel és számítással párhuzamos hatásvonalú erõrendszerek esetében. Határozza meg az erõrendszerek eredõjét általános hatásvonalú erõrendszernél szerkesztéssel: részeredõk módszerével és kötélábra módszerrel. Ismertesse a nyomatéki tétel szerepét a súlypont meghatározásban. Írja fel és magyarázza el a nyomatéki tételt. Határozza meg szerkesztéssel tetszõleges síkidom súlypontját. Számítsa ki tetszõleges síkidom statikai nyomatékát. Számítsa ki egyszerû és összetett síkidom súlypontját. Definiálja a megoszló erõrendszer fogalmát, mutassa be jelölését és rajzolja be eredõjét. Ismertesse, hogy milyen eddig megismert módszer elvén szerkeszthetõ meg a megoszló erõrendszer eredõje. Szerkessze meg megoszló erõrendszer eredõjét kötélsokszög módszerrel. Írja fel a stabilitás kiszámítására alkalmas összefüggést. Mondjon néhány példát a gépészet bármely területén alkalmazott állékonyság vizsgálatra.
2.1.2 Síkbeli egyensúlyi szerkezetek	Sorolja fel a kényszerek fajtáit és jellemzõit. Ismertesse, hogy a reakcióerõ támadáspontja, nagysága és értelme (irányítása) milyen módon alakul: támasz, kötél, statikai rúd, csukló és befogás esetén. Ismertesse három, közös síkban fekvõ erõ egyensúlyának feltételeit. Írja fel az egyensúly feltételét számítás esetén. Mutassa be szerkesztéssel három erõ egyensúlyának meghatározási módszerét. Számítsa ki három megadott erõ egyensúlyát.	Mutassa be rajzvázlatokkal, hogy a reakcióerõ támadáspontja, iránya és értelme (irányítása) milyen módon alakul az egyes statikai kényszerek esetében. Ismertesse általában az egyensúlyban lévõ összetett síkbeli szerkezetek vizsgálatának módját. Határozza meg szerkesztéssel és számítással az összetett síkbeli szerkezetek reakcióerõit.
2.1.3 Kéttámaszú tartók és egyik végükön befogott tartók	Osztályozza a tartókat kialakítás szempontjából. Definiálja a kéttámaszú tartót, rajzvázlaton mutassa be a szabványos jelöléseit. Mutassa be, milyen igénybevételek terhelhetik az egyes tartókat. Sorolja fel, milyen feladatokat kell megoldani a tartók vizsgálata során.	Osztályozza a tartókat erõhatás szempontjából. Elemezze a kötélsokszöget és a vektorábrát és állapítsa meg, milyen rokonság áll fenn közöttük. Határozza meg a reakcióerõket szerkesztéssel adott, koncentrált erõkkel terhelt kéttámaszú tartónál.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Sorolja fel a reakcióerõ számítás fõ lépéseit koncentrált erõkkel terhelt kéttámaszú tartónál. Ismertesse rajzvázlat alapján, hogyan számítható ki a tartót adott keresztmetszetében terelõ nyomaték. Definiálja a pólustávolság fogalmát, ismertesse szerepét a nyomaték meghatározásában. Ismertesse, hogy mi a nyíróerõ ábra és mi a szerepe a maximális nyomaték helyének meghatározása szempontjából. Mutassa be lépésenként, hogyan kell megszerkeszteni a nyíróerõ ábrát. Ismertesse, hogy mi határozza meg a veszélyes keresztmetszet helyét és hogyan határozható ez meg a szerkesztésbõl leolvasott adatokkal. Definiálja az egyik végén befogott tartót. Végezze el szerkesztéssel és számítással koncentrált erõkkel terhelt kéttámaszú és befogott tartók statikai vizsgálatát.	Nevezze meg, milyen ismert alapfeltétel alapján végezhetõ el a koncentrált erõkkel terhelt kéttámaszú tartónál a reakcióerõk meghatározása számítással. Vezesse le, hogyan határozható meg számítással egy kéttámaszú tartó adott keresztmetszetében a nyomaték nagysága a pólustávolság segítségével. Mutassa be szerkesztéssel a hajlító nyomaték meghatározásának módját. Határozza meg szerkesztéssel és számítással adott, koncentrált erõkkel terhelt kéttámaszú tartónál a maximális hajlító nyomatékot. Szerkesztéssel határozza meg egy adott befogott tartónál adódó reakcióerõket, a veszélyes keresztmetszet helyét, a maximális hajlító nyomaték nagyságát, majd ellenõrizze számítással a szerkesztés helyességét. Ismertesse, hogy az egyik végén befogott tartó milyen igénybevételekkel terhelhetõ a befogás kényszere miatt. Ismertesse, hogy az egyik végén befogott tartó befogási helyén hogyan számítható ki a reakcionyomaték. Magyarázza el, hogyan számítható az egyik végén befogott tartó tetszõleges helyén a nyomaték. Határozza meg számítással és szerkesztéssel egy adott, egyik végén befogott tartó reakcióerõit és reakcionyomatékát. Szerkessze meg egy adott, egyik végén befogott tartó nyomatéki- és nyíróerõ ábráját. Definiálja a megoszló tehelésû tartót. Mutassa be vázlaton a megoszló tehelésû tartók reakcióerõinek és hajlító nyomatékának megszerkesztését. Ismertesse a nyomatéki parabola szerkesztésének menetét. Mutassa be vázlaton a megoszló terhelésû tartó nyíróerõ ábrájának megszerkesztését, határozza meg a veszélyes keresztmetszet helyét és a maximális hajlító nyomatékot. Számítsa ki a megoszló terhelésû tartó veszélyes keresztmetszetének helyét és a maximális hajlító nyomatékot. Szerkesztéssel határozza meg egy adott megoszló terhelésû tartónál a reakcióerõket, a veszélyes keresztmetszet helyét, a maximális hajlító nyomaték nagyságát, majd ellenõrizze számítással a szerkesztés helyességét. Vázolja fel a vegyes terhelésû tartót. Számítással és szerkesztéssel határozza meg egy adott vegyes terhelésû tartó reakcióerõit, nyíróerõ ábráját, a veszélyes keresztmetszet helyét és a maximális hajlító nyomatékot.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.2 Szilárdságtan		
2.2.1 Igénybevételek	Ismertesse a szilárdságtan tárgyát, feladatát. Fogalmazza meg mit nevezünk igénybevételnek. Sorolja fel az egyszerû igénybevételeket. Mutassa be az igénybevételek meghatározásának módját tetszõleges keresztmetszetben. Határozza meg a normálfeszültség és a csúsztatófeszültség fogalmát. Az anyagjellemzõk ismertetése érdekében elemezze a lágy, szívós és rideg acél szakítódiagramját, értelmezze a feszültségeket és az alakváltozást. Mutassa be a Hooke törvényt. Értelmezze a biztonsági tényezõt.	Egy adott kéttámaszú tartó, adott erõrendszerrel terhelt esetében, határozza meg az igénybevételeket átmetszõ módszerrel. Ábrán mutassa be a normál- és a csúsztatófeszültség kialakulását. Értelmezze a mértékadó igénybevétel és keresztmetszet fogalmát. Mutassa be a Hooke törvény alkalmazását. Definiálja a mértékadó szilárdsági jellemzõt és a megengedhetõ feszültséget. Írja fel, hogyan határozható meg a megengedhetõ feszültség a szakítószilárdságból illetve a folyáshatárból. Hasonlítsa össze a méretezés és az ellenõrzés elveit és hozzon rá példákat. Mutassa be ábrán, hogy hányféle módon változhat a feszültség az idõ függvényében. Rajzolja le és értelmezze a Wöhler görbét. Ismertesse a fáradt törés jellegét, okát. Definiálja a kifáradási határfeszültséget és számítsa ki Wöhler szerint. Értelmezze az ismétlési számot. Ismertessen a fáradt törés elkerülésére alkalmas szerkezeti megoldásokat.
2.2.2 Méretezés egyszerû igénybevételre	Mutassa be a méretezést és az ellenõrzést, a terhelhetõség meghatározását húzó igénybevétel esetén. Számítsa ki megadott adatok alapján egy húzó igénybevétellel terhelt állandó keresztmetszetû rúd szilárdságilag szükséges keresztmetszetét. Számítsa ki ismert szilárdsági tulajdonságú és ismert keresztmetszetû rúdszerû alkatrész megengedhetõ terhelését húzó igénybevétel esetén. Definiálja a nyomó igénybevételt és írja fel feszültség kiszámítására szolgáló összefüggést. Határozza meg a felületi nyomás és a palástnyomás fogalmát. Mutassa be, hogyan számítható ki a felületi nyomás és a palástnyomás. Számítsa ki megadott adatokkal gépszerkezeti elemen létrejövõ felületi nyomást illetve palástnyomást. Ismertesse a kazánképletet és mutassa be, hogy mire alkalmazható. Számítsa ki vékonyfalú, belsõ nyomással terhelt tartály falvastagságát ismert adatok esetén. Definiálja a tiszta hajlító igénybevételt. Mutassa be egyszerû tartókon a hajlító igénybevételkor elvégezhetõ méretezést, ellenõrzést és terhelhetõség meghatározást. Ismertesse a nyíró igénybevételt és a feszültség kiszámításának módját.	Számítsa ki megadott adatok alapján egy húzó igénybevétellel terhelt rúd szükséges keresztmetszetét és az ehhez tartozó legkisebb átmérõjét. Számítsa ki ismert szilárdsági tulajdonságú és geometriájú kötõcsavar megengedhetõ terhelését húzó igénybevételkor. Számítsa ki lineáris hõtágulást feltételezve a hõmérséklet csökkenés hatására létrejött hosszváltozást. Számítsa ki alakváltozás gátlása esetén egy rúdban a hõmérsékletváltozás hatására keletkezõ feszültséget. Mutassa be és értelmezze a fellépõ alakváltozást és feszültségeloszlást húzó igénybevétel esetén. Értelmezze a másodrendû nyomatékot és a keresztmetszeti tényezõt. Számítsa ki a másodrendû nyomatékot és a keresztmetszeti tényezõt kör és téglalap keresztmetszetnél. Méretezzen, ellenõrizzen egyszerû gépalkatrészt hajlításra, határozza meg a terhelhetõséget. Mutassa be az alakváltozást nyíró igénybevétel esetén és számítsa ki ismert alap adatokkal az alakváltozási szöget. Mutassa be a Hooke törvény analógiáját. Végezzen méretezést, ellenõrzést, terhelhetõségi számítást, tiszta nyírás esetén. Ábrázolja vázlaton és indokolja a kör keresztmetszetû rúdban keletkezõ csavaró feszültség eloszlását.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Mutassa be az egyszeres és a kétszeres nyírást. Végezzen méretezést, ellenõrzést, terhelhetõségi számítást tiszta nyírású egyszerû alkatrészek esetén. Vázlattal ismertesse a tiszta csavaró igénybevételt. Írja fel a csavaró feszültség kiszámítására szolgáló összefüggést. Ismertesse a csavarónyomaték kiszámítását a az erõ és erõkar illetve az átvitt nyomaték esetében. Számítsa ki a csavaró nyomatékot ismert szögsebesség és teljesítmény esetén. Számítsa ki egyszerû, kör keresztmetszetû tengelynél alapadatok ismeretében a szükséges tengelyátmérõt.	Definiálja a poláris másodrendû nyomatékot. Számítsa ki a poláris másodrendû nyomatékot és a keresztmetszeti tényezõt kör- és körgyûrû szelvénynél. Számítsa ki ismert nagyságú csavaró nyomatékkal terhelt, ismert méretû, körgyûrû keresztmetszetû tengelyen fellépõ legnagyobb és legkisebb csavaró feszültséget. Mutassa be az alakváltozáskor fellépõ szögelfordulás kiszámításának módszerét. Számítsa ki állandó keresztmetszetû, adott hosszúságú rúd elcsavarodásának mértékét a terhelõ nyomaték ismeretében.
2.2.3 Méretezés összetett igénybevételre	Definiálja az összetett igénybevételt. Ismertesse az összetett igénybevételek fajtáit.	Értelmezze az egyirányú összetett igénybevételt és ábrázolja az egyirányú feszültségi állapotot. Értelmezze a többirányú összetett igénybevételt, ábrázolja a feszültségi állapotot. Definiálja az eredõ (redukált) feszültség fogalmát. Mutassa be az eredõ feszültség kiszámításának módszerét egyirányú összetett igénybevétel esetén. Mutassa be a Mohr elmélet szerinti eredõ feszültég- és eredõ nyomaték számítást többirányú igénybevétel esetén. Méretezzen egyszerû alkatrészt illetve végezze el a méretellenõrzést hajlításra és húzásra, hajlításra és csavarásra, hajlításra és nyírásra. Válassza ki a helyes anyagminõséget.

3. Gépelemek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Kötõgépelemek, kötések	Válassza meg és ábrázolja a különféle szegecskötési megoldásokat (egy oldalról kialakítható szegecskötések, két oldalról kialakítható átlapolt, hevederes, egysoros, többsoros szegecskötések). Mutassa be a szegecskötések geometriai és szilárdsági méretezési, illetve ellenõrzési eljárásait, méretezzen szegecskötést. Ismertesse a hegesztett, forrasztott, ragasztott kötések kialakítását. Ismertesse azokat a mûszaki követelményeket, amelyek a zsugorkötés alkalmazását indokolják.	Végezze el hegesztett, forrasztott, ragasztott kötés szilárdsági ellenõrzését, méretezését. Határozza meg zsugorkötésnél a szükséges túlfedés értékét, a kialakítandó hõmérsékletkülönbséget, a felsajtolás erõszükségletét. Ismertesse a zsugorkötési eljárás technológiáját. Méretezze szilárdsági szempontból adott rendeltetésû és elrendezésû menetes szerkezetek elemeit (orsó, anya). Ismertesse a reteszkötéseknél biztosítandó illesztés jellegét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Mutassa be a különbözõ technológiákkal kialakított zsugorkötéseket és a kötésben résztvevõ elemek igénybevételeit. Ábrázolja és jellemezze a csavarmenet modelljét, a különféle szabványos orsó- és anyameneteket. Mutassa be a különféle csavarbiztosítási eljárásokat. Ismertesse az ékkötések jellemzõit, alkalmazásuk korlátait. Méretezzen ékkötést. Ismertesse a reteszkötés elemeit terhelõ erõk irányát és nagyságát. Méretezze szilárdsági szempontból, válassza ki és ellenõrizze a szabványos reteszkötések elemeit. Ismertesse a bordástengely kötések jellemzõit, alkalmazásukat. Végezze el a csapszeg- és szegkötések szilárdsági méretezését, ellenõrzését. Alkalmazza a vonatkozó szabványok elõírásait.	Ismertesse a poligon kötések jellemzõit, alkalmazásuk célszerûségét. Ismertesse az axiális helyzetbiztosító elemeket, mutassa be a kiválasztásukat adott feladatra. Ismertesse a csapszeg- és szegkötések illesztési elõírásait.
3.2 Rugók és lengéscsillapítók	Ismertesse a rugók feladatát. Jellemezze és vázolja fel a jellegzetes rugótípusokat. Végezze el adott terhelés és a megengedett legnagyobb deformáció mértéke alapján a laprugó szilárdsági méretezését. Ismertesse a lengéscsillapítók feladatát, mutasson be egy típust.	Jellemezze karakterisztikájuk alapján az egyes rugókat. Ismertesse az adott feladatnak legjobban megfelelõ rugó kiválasztásának elvét. Mutassa be a csillapítatlan rezgések káros következményeit és a rezgés, illetve a lengéscsillapítás lényegét. Vázolja fel a mechanikus-, hidraulikus- és pneumatikus lengéscsillapítók kialakítását és ismertesse a mozgási energia átalakításának módját.
3.3 Csövek, csõszerelvények	Számítsa ki a térfogatáram, illetve a tömegáram és az áramlási sebesség ismeretében a szükséges névleges átmérõjû csõ átmérõjét és a szabványból válassza ki a szabványos méretét. Számítsa ki adatok ismeretében, kazánképlettel, a csõ szükséges falvastagságát. Vázlattal mutassa be a különbözõ anyagú és rendeltetésû csõvezetékeknél alkalmazott csõkötési megoldásokat. Ismertesse a csõkiegyenlítõ, alátámasztó és felfüggesztõ szerkezetek kialakítását, a velük szemben támasztott követelményeket. Mutassa be a közeg áramlását szabályozó, szerelvények (csapok, szelepek, tolózárak) szerkezetét, mûködését.	Ismertesse a különbözõ halmazállapotú, hõmérsékletû, vegyi hatású és nyomású anyagok szállítására alkalmas csõvezeték anyagának kiválasztási elveit. Mutassa be a különbözõ anyagú és rendeltetésû csõvezetékeknél alkalmazott tömítõ- és hõszigetelõ anyagokat, ismertesse kiválasztásuk elveit. Ismertesse vázlatosan a különféle közegeket szállító csõvezetékek zavartalan üzemét biztosító egyéb szerelvények (légtelenítõ, víztelenítõ, hõmérséklet- és nyomásmérõ, víz- és porleválasztók, biztonsági szelepek stb.) feladatát, mûködését. Jellemezze a közeg áramlását szabályozó, szerelvényekkel elérhetõ szabályozhatóság mértékét (csapok, szelepek, tolózárak). Ismertesse a tömítések funkcióját, a nyugvó- és mozgó alkatrészek tömítéseinek típusait, jellemzõit, alkalmazásukat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.4 Tengelyek, csapágyazások	Mutassa be szilárdsági számításokkal a tengely egyes keresztmetszeti méreteinek meghatározását. Határozza meg szilárdsági számításokkal a tengely egyes keresztmetszeteinek méretét. Rajzolja meg a szabványok elõírásai szerint az optimális tengelyalakot. Ismertesse a siklócsapágyak jellegzetes szerkezeti kialakításait. Ismertesse a fellépõ palástnyomásnak a siklócsapágy helyes mûködésére gyakorolt hatását. Ismertesse a siklócsapágyak kenési rendszereit, a tömítési és porvédelmi megoldásokat. Mutassa be vázlatokkal és ismertesse a különbözõ irányú terhelések felvételére alkalmas gördülõcsapágy szerkezeteket. Válassza ki a célnak megfelelõ csapágyat katalógusból. Ismertesse a leggyakoribb csapágy beépítési és rögzítési megoldásokat. Mutassa be a gördülõcsapágyak kenési, tömítési és porvédelmi megoldásait.	Mutassa be a tengely rendeltetésének és igénybevételének ismeretében a célnak leginkább megfelelõ anyag, alak és keresztmetszet megválasztását. Ismertesse a tengely és a csapágyazás kapcsolatának kiválasztási elvét. Ismertesse a tengely terhelésének, üzemi viszonyainak ismeretében az alkalmazható csapágy típusának megválasztási elveit. Vázlatokkal mutassa be és ismertesse az érintkezõ felületeken kívánatos teherbíró olajfilm kialakulásának feltételeit és folyamatát. Ismeresse a használatos persely- és bélésanyagok kiválasztását. Ismertesse a csapágykatalógusok belsõ rendszerét. Sorolja fel a megfelelõ csapágy kiválasztásához felveendõ jellemzõket. Ismertesse a csapágy beépítési és rögzítési megoldásokból az adott esetre leginkább megfelelõ típus kiválasztásának elvét. Írja elõ a megrajzolt tengely csapágyazott és hordozó felületeinek alak-, helyzet- és mérettûréseit, valamint felületminõségét.
3.5 Tengelykapcsolók és fékek	Ismertesse az alábbi tengelykapcsoló csoportokból egy-egy típusnak a mûködését: merev tengelykapcsolók (tárcsás, tokos, héjas), rugalmas tengelykapcsolók (bõr- és gumidugós, acéltûs, acélszalagos), kiegyenlítõ tengelykapcsolók (körmös, Oldham, Hardy-tárcsás, kardáncsukló), súrlódó tengelykapcsolók (súrlódó tárcsás, lemezes, kúpos), önmûködõ tengelykapcsolók (biztonsági, indító, szabadonfutó). Számítsa ki a legfontosabb mûködési jellemzõket. Ismertesse az egyes tengelykapcsolók nyomatékátvivõ szerkezeti elemeinek méretezési elvét. Méretezze az egyes tengelykapcsolók nyomatékátvivõ szerkezeti elemeit. Ismertesse a fékek fõ szerkezeti kialakításait (pofás fékek, szalagfékek, tárcsafék, kúpos fék, villamos fékek), megoldásait. Mutassa be vázlatokkal és ismertesse a fékezésben közvetlenül résztvevõ elemeket (fékdob, fékpofa, fékszalag, sík-, illetve kúpos tárcsa, fékkarok stb.).	Ismertesse az összekötendõ tengelyek viszonylagos helyzetének, a kialakítandó kapcsolat jellegének és az átviendõ nyomaték nagyságának függvényében a célnak leginkább megfelelõ tengelykapcsoló-szerkezet kiválasztását. Készítsen elvi vázlatot az egyes tengelykapcsoló csoportokból, egy-egy kiválasztott tengelykapcsolóról. Válassza ki a nyomatékátvitelkor igénybevett szerkezeti elemeket. Elemezze az adott szerkezetû fékberendezésen a mozgó tömegek fékezésekor végbemenõ energiaátalakulás folyamatát. Mutassa be vázlatokkal és ismertesse a fékek rendeltetését (rögzítõfék, üzemi fék, süllyesztõ fék, vészfék). Ismertesse a fékek mûködtetésének megoldásait (mechanikus, hidraulikus, pneumatikus és elektromágneses). Számítsa ki a fékezés erõ-, illetve nyomatékszükségletét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Méretezze, illetve ellenõrizze szilárdsági szempontból a fékezésben közvetlenül résztvevõ szerkezeti elemeket.	
3.6 Nyomatékát-származtató hajtások, súrlódó- és kényszerhajtások	Ismertesse a különbözõ súrlódásos és kényszerkapcsolatú hajtások nyomaték átszármaztató elemeinek anyagát, igénybevételét, méretezési elvét, az áttételt befolyásoló geometriai jellemzõit. Számítsa ki a legfontosabb mûködési jellemzõket. Mutassa be vázlatokkal és ismertesse a dörzshajtások jellemzõ elrendezéseit, alkalmazási területeit. Számítsa ki dörzskerékhajtásnál a csúszásmentes nyomatékátvitelhez szükséges minimális összeszorító erõ nagyságát. Mutassa be a laposszíj hajtás méretezési módszerét. Ismertesse az ékszíjhajtás szerkezeti kialakítását és mutassa be mûködését. Vázlatokkal mutassa be az ékszíjak típusait és az ékszíjtárcsák kialakítását. Méretezzen táblázatok és diagramok felhasználásával ékszíjhajtást. Ismertesse a lánchajtások jellemzõit, alkalmazási területeit. Mutassa be a különféle lánc és lánckerék kialakításokat. Mutassa be a lánchajtások elrendezéseit, gépelemeit, a lánc kiválasztásának módját. Ismertesse a fogaskerekek kapcsolódásának feltételeit. Mutassa be vázlaton az evolvens fogazat fõ jellemzõit. Ismertesse hengeres egyenes- és ferdefogazatú, valamint kúpkerék hajtásnál az elemi fogazás jellemzõit. Mutassa be a fogaskerekek geometriai méreteinek számítását elemi fogazatnál, számítsa ki ezeket. Vázlaton mutassa be egy jellegzetes csigahajtás szerkezetét.	Ismertesse az összekötendõ tengelyek viszonylagos helyzete, a megvalósítandó áttétel, az átviendõ nyomaték és az üzemi viszonyok ismeretében a célnak leginkább megfelelõ hajtástípus kiválasztásának fõbb szempontjait. Számítsa ki laposszíj hajtásnál a szíj szükséges hosszúságát és keresztmetszeti méreteit. Ismertesse az üzemszerû szíjcsúszás (slip) hatását, befolyásolását és a szíjfeszítõ alkalmazásának szükségességét. Ellenõrizze a láncokat húzó igénybevételre. Ismertesse a fogasszíj hajtások jellemzõit, alkalmazási területeit, a hajtás katalógusból való kiválasztásának módját. Ismertesse hengeres egyenes- és ferdefogazatú, valamint kúpkerék hajtásnál a kompenzált fogazás jellemzõit és célját. Számítsa ki a hengeres fogaskerékpár geometriai méreteit kompenzált fogazat esetén.
3.7 Hajtómûvek	Ismertesse a hajtómûvek funkcióit, csoportosításukat. Mutassa be egy jellegzetes hajtómû típus mûködését.	Sorolja fel a hajtómûvek adott feladatra való kiválasztásának szempontjait. Mutassa be a jellegzetes hajtómû típusok szerkezeti felépítését, mûködését, a teljesítmény-nyomaték és fordulatszám átvitel törvényszerûségeit.

4. Anyagismeret

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 Fémtani alapismeretek		
4.1.1 Alapfogalmak	Sorolja fel a gépészetben gyakorta használatos anyagok alapvetõ fizikai, kémiai, mechanikai, technológiai tulajdonságait. Ismertesse a nyersanyag, alapanyag, elõgyártmány, segédanyag fogalmakat.	
4.1.2 Fémtani alapfogalmak	Ismertesse a fémek kristályrendszereit. Mutassa be a színfémek kristályosodásának fõbb jellemzõit: kristályosodási sebesség- és képesség polikristallin dermedés, rácshibák, diszlokáció. Mutassa be a vas allotróp átalakulását lehûlési és hevítési görbéjével. Ismertesse az ötvözet fogalmát, az ötvözés módját, az ötvözetet alkotó fémek kapcsolatát. Mutassa be a kétalkotós ötvözettípusok lehûlési folyamatát. Határozza meg a kétalkotós egyensúlyi diagram fogalmát, lényegét. Ismertesse a lehûlési görbe felvételének módszerét. Mutassa be a kétalkotós egyensúlyi diagram szerkesztését lehûlési görbékbõl. Ismertesse a kétalkotós egyensúlyi diagramok olvasási szabályait. Mutassa be két fém egyensúlyi diagramjait, ha a képzõdõ szövetelem: szilárd oldat, eutektikum, szilárd oldat és eutektikum. Mutassa be egy kiválasztott egyensúlyi diagramon, kijelölt koncentrációban, a lehûlés menetét és nevezze meg a keletkezett szövetelemeket. Rajzolja le a lehûlési görbéket. Kiadott állapotábrán ismertesse a metastabilis vas-karbon rendszert és a jellegzetes koncentrációkban vezesse végig a lehûlést, nevezze meg az egyes szövetelemeket. Mutassa be az acél gyors hûtésekor bekövetkezõ változásokat, ismertesse a C-görbét.	Elemezze a lehûlés során lejátszódó folyamatokat, a kristályosodás folyamatát. Magyarázza el az ideális kétalkotós állapotábrák (Tamman-ábrák) kezelését. Definiálja az allotróp átalakulást. Definiálja a diffúziót és magyarázza el hatását. Elemezze az Fe-Fe_3C illetve az Fe-C állapotábrát (ikerdiagramot), mutassa be a jellegzetes szövetszerkezeteket. Rajzolja le az ikerdiagramot és jellegzetes koncentrációkban vezesse végig a lehûlést, nevezze meg a szövetelemeket. Elemezze az acélok hõmérsékletváltozásakor lejátszódó folyamatokat, az ausztenit-perlit, illetve perlit-ausztenit átalakulás mechanizmusát. Mutassa be a diffúziós átalakulás jelenségét. Ismertesse az acél gyors lehûtésekor fellépõ martenzites és a bainites átalakulás jelenségét, a keletkezõ szövetszerkezeteket. Definiálja a kritikus hûtési sebességet. Indokolja a széntartalom befolyását a keménységre. Magyarázza meg a visszamaradó ausztenit okát és hatását. Hasonlítsa össze az izotermikus és a folyamatos hûtésre érvényes C-görbéket. Ismertesse az izotermikus, illetve a folyamatos hûlés során létrejövõ szövetszerkezeteket.
4.2 Fémes szerkezeti anyagok		
	Osztályozza a nyersvasakat és ismertesse jellemzõ összetételüket. Csoportosítsa az acélokat összetétel és felhasználás szerint.	Ismertesse a leggyakoribb ötvözõanyagok és szennyezõanyagok hatását az acél tulajdonságaira. Jellemezze az öntöttvasak szövetszerkezetét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Mutassa be az ötvözetlen acélokat a szövetszerkezet és a szilárdsági tulajdonságok összefüggése alapján. Osztályozza az ötvözött acélokat, mutassa be jelölésrendszerüket és fõbb felhasználási területüket. Ismertesse az ötvözés célját és a jellemzõ acélötvözõk hatásait. Ismertesse a nyersvas és az öntöttvas közötti különbséget. Mutassa be az öntészeti szürkevas, fehérvas szövetszerkezetét, tulajdonságait, alkalmazási területeit, jelölését. Ismertesse a különleges öntöttvasak szövetszerkezetét, tulajdonságait, alkalmazási területeit, jelölését. Jellemezze az alumínium tulajdonságait, a szennyezõ- és ötvözõanyagok hatását, az alumíniumötvözetek csoportosításának alapját, felhasználási területüket. Ismertesse a réz tulajdonságait, elõállítását, ötvözeteit, felhasználási területeit. Hasonlítsa össze az ón és az ólom tulajdonságait, ötvözeteit, ismertesse jellemzõ felhasználási területeiket.	Ismertesse a szilícium és a hûtési sebesség hatását, a szilárdságnövelés lehetõségeit, a grafit méretének, illetve alakjának megváltoztatási módjait. Mutassa be a használatos acél és öntöttvas anyagok fõbb fizikai, mechanikai és technológiai jellemzõit, az acél és öntöttvas szabványok rendszerét. Ismertesse az alakítható, valamint az önthetõ alumíniumötvözeteket, ötvözõanyagaik hatását a hõkezelhetõségre, valamint szabványos jelölésüket. Mutassa be a magnézium és ötvözeteinek tulajdonságait, az alakítható és az önthetõ magnéziumötvözeteket, felhasználási területüket. Jellemezze a titánt és ötvözeteit, felhasználási területüket. Mutassa be a horganyt és ötvözeteit, jellemzõ felhasználási területeiket. Mutassa be az alakítható, valamint az önthetõ rézötvözetek (sárgarezek) tulajdonságait, jelölésüket, felhasználási területüket. Ismertesse az egyéb rézötvözeteket (bronzokat), az óntartalomtól függõ felhasználási területüket, a különleges bronzfajtákat (alumínium-, ólom-, foszforbronz). Vesse össze a nemesfémek (arany, ezüst, platina) tulajdonságait, mutassa be jellemzõ felhasználási területüket.
4.3 Nemfémes szerkezeti anyagok		
	Sorolja fel a mûanyagok elõnyös és hátrányos tulajdonságait. Sorolja fel a mûanyagok fõ csoportjait és ismertesse legjellemzõbb tulajdonságaikat: temoplasztok, duroplasztok, elasztomerek. Jellemezzen és mutasson be az alábbiak közül egy kijelölt nemfémes anyagfajtát, tulajdonságaik és felhasználási területük alapján: kerámiák, üveg, fa, papír, textilanyagok, bõr, kenõanyagok.	Határozza meg a mûanyag fogalmát és ismertesse a monomerek átalakítási folyamatát. Vázolja fel a polimerek szerkezetét. Csoportosítsa a mûanyag késztermékek fontosabb elõállítási eljárásait. Ismertesse elvi vázlattal a következõ forgács nélküli mûanyag megmunkálások berendezései közül egy kiválasztottat: vákuum- és préslégformázás, fóliafúvás, kalanderezés, szálképzés.

5. Megmunkálások

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1 Forgácsnélküli megmunkálások	Jellemezze az öntési eljárásokat az alkalmazott minta, a forma jellege, a forma anyaga valamint a formázás módja szerint. Ismertesse a homokformába történõ öntés gépeit, berendezéseit, felhasznált anyagait. Ismertesse a héjformázást és a precíziós öntést. Mutassa be az öntészet területérõl az állandó formába öntések elveit, berendezését alkalmazási területeit: gravitációs öntés, nyomásos öntés, a centrifugál öntés. Csoportosítsa a melegalakító eljárásokat. Ismertesse a szabadonalakító kovácsolás szerszámait, mûveleteit. Mutassa be a süllyesztékes kovácsolást. Ismertesse a hengerlés berendezéseit, anyagait, technológiáját. Ismertesse a sajtolás berendezéseit, anyagait, technológiáját.	Értelmezze az öntészeti minta, a ráhagyások, a forma és a mag fogalmát. Ismertesse az öntvénytisztítás feladatát, eljárásait, a jellemzõ öntvényhibákat. Definiálja a képlékenység fogalmát és az alakítási szilárdságot. Jellemezze a különféle képlékenyalakító eljárásokhoz alkalmazott anyagok fõ tulajdonságait. Ismertesse az alakítás hatását az anyag szerkezetére a képlékenyalakító eljárások során. Jellemezze a kovácsoló eljárásokat, méretpontosság és sorozatnagyság szempontjából. Ismertesse a süllyeszték kialakításának szempontjait. Jellemezze a hengerlési folyamatot hõmérséklet, gyártmány és berendezése alapján. Jellemezze a sajtolási folyamatot gyártmány és berendezése alapján.
5.2 Hõkezelések	Csoportosítsa az ipari vasötvözetek hõkezelõ eljárásait. Ismertesse az acél hõkezelési eljárások célját, a hõkezelõ eljárások szakaszait. Definiálja az edzhetõség és az átedzhetõség fogalmát. Ismertesse a hevítés, a hõntartás valamint a hûtés jellemzõit, az alkalmazott berendezéseket, anyagokat. Jellemezze a gyakorlati hõkezelõ eljárásokat (feszültségoldó izzítás, lágyítás, újrakristályosítás, normalizálás, diffúziós izzítás, edzés, nemesítés), az alkalmazásukkal elérhetõ anyagtulajdonság-változásokat, alkalmazási területüket. Ismertesse az ötvözõ anyagok befolyását az anyag hõkezelhetõségi tulajdonságaira. Ismertesse a dekarbonizációs jelenség hatásait.	Csoportosítsa az öntészeti vasak hõkezelését. Rajzolja fel a technológiai diagramokat és ezek segítségével ismertesse a szürkevas hõkezelését: a feszültségcsökkentõ izzítást, a lágyítást, a keményítõ hõkezelést és a szívósságfokozó hõkezelést. Mutassa be a réz és rézötvözetek hõkezeléseit a feszültségcsökkentést és az újrakristályosító lágyítást. Ismertesse az alumínium és ötvözeteinek jellegzetes hõkezeléseit, a lágyítást és a nemesítést. Magyarázza el az önnemesedés jelenségét és jelentõségét. Hasonlítsa össze és magyarázza el, hogy miben illetve miért különböznek az acéloknál megismert azonos vagy hasonló célú technológiáktól a színes és könnyûfémek hõkezelései. Jellemezze az anyagtulajdonság-változtatás módjait anyagrészecskék bevitelekor (cementálás, nitridálás, alitálás, kromálás stb.). Mutassa be a kérgesítõ eljárásokat (lángedzés, indukciós edzés, betétedzés) és felhasználási területüket.
5.3 Hegesztés	Jellemezze a hegesztést és definiálja a hegeszthetõség fogalmát. Csoportosítsa a hegesztõ eljárásokat.	Ismertesse a hegesztési varrat és a kötés kialakulását, a varratfém kristályosodását. Sorolja fel a hegesztési feszültségek keletkezésének okait.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Jellemezze lánghegesztést, az égõgázok fajtáit, felhasználási területüket, a hegesztõégõk felépítését, a hegesztõláng részeit és fajtáit. Ismertesse a lánghegesztés technológiáját. Ismertesse a hegesztés elõkészítõ mûveleteit, az utólagos munkálatokat. Ismertesse a nyíltívû kézi villamos ívhegesztés technológiáját. Csoportosítsa és jellemezze a fedettívû hegesztési eljárásokat, felhasználási területüket. Ismertesse a hegesztés során fellépõ hibákat.	Ismertesse a hegesztõ ívben lejátszódó folyamatokat. Ismertesse a hegesztõ áramforrásokat, a hegesztés szerszámait és segédberendezéseit. Hasonlítsa össze az egyenáramú és a váltakozó áramú hegesztés jellemzõit. Jellemezze a védõgázas ívhegesztésnél alkalmazott védõgázok szerepét, fajtáit. Ismertesse az AWI, az AFI valamint a CO_2 védõgázas hegesztõ eljárásokat. Ismertesse az ellenállás-hegesztések fizikai alapjait. Csoportosítsa a sajtolóhegesztési eljárásokat.
5.4 Forrasztás	Definiálja a forrasztást. Osztályozza a forrasztási technológiákat a forrasztás hõmérséklete szerint. Ismertesse a lágy, valamint a keményforrasztás forraszanyagait és jellemzõ alkalmazási területeiket. Ismertesse a folyasztószer feladatát, jellemzõ tulajdonságait. Ismertesse a forrasztópákával végzett forrasztó eljárást. Ismertesse a lángforrasztást (lágy- és keményforrasztás).	Ismertesse a forrasztás fizikai folyamatát. Sorolja fel a forrasztás elõnyeit, hátrányait. Definiálja a forraszanyag fogalmát és sorolja fel a forraszanyag megválasztásának szempontjait. Sorolja fel és röviden ismertesse a folyasztószer bevitelének módjait. Ismertesse a különleges forrasztási eljárások közül az indukciós forrasztást, az ellenállásforrasztást és a mártóforrasztást.
5.5 Mûanyagok megmunkálása	Ismertesse a duroplaszt termékek elõállítására szolgáló eljárásokat, a készített termékeket és jellemzõ felhasználási területeiket: sajtolás, fröccsöntés.	Rajzolja le vázlatosan és ismertesse a termoplaszt termékek elõállítására szolgáló extrudálást. Ismertesse az extrudálás alapanyagait, a készített termékeket és jellemzõ felhasználási területeiket.

6. Villamosságtani ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1 Elektrotechnikai, elektronikai alapfogalmak		
6.1.1 Alapfogalmak	Sorolja fel az egyenáramú áramkörök alaptörvényeit. Ismertesse a szinuszos váltakozó feszültség elõállításának elvét, valamint az áram és feszültség jellemzõit. Ismertesse a háromfázisú feszültség elõállításának elvét. Mutassa be a csillag és a háromszög kapcsolást. Értelmezze az áramkörökben a teljesítmény a munka és a hatásfok fogalmát, valamint a	Végezzen számításokat egyenáramú áramkörökben az alaptörvények alkalmazásával (az Ohm- és a Kirchhoff-törvények). Értelmezze a szinuszos váltakozó feszültség és áram ábrázolását. Végezzen ellenállásokkal kapcsolatos alapszámításokat (az ellenállás függését a vezetõ adataitól, az ellenállások soros, párhuzamos és vegyes kapcsolásának számításait).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	látszólagos-, a meddõ- és a hatásos teljesítmény fogalmát. Számítsa ki a teljesítményt, a munkát és a hatásfokot, valamint a látszólagos-, a meddõ- és a hatásos teljesítményt.	Végezzen R, L és C elemekkel kapcsolatos alapszámításokat.
6.1.2 Áramköri elemek	Ismertesse a villamos áramköri elemek mûködési elvét, felépítését, fajtáit. Definiálja az elektronikai elemek fogalmát. Ismertesse egy kijelölt félvezetõ elvi mûködését (dióda, tranzisztor, tirisztor, diac, triac) és jellemzõ gyakorlati alkalmazási területét.	Ismertesse a fontosabb félvezetõk mûködésének fizikai alapjait (p-n átmenet). Rajzolja le és elemezze a félvezetõk U-I karakterisztikáit. Mutassa be az elektronikai építõelemek legjellemzõbb ipari alkalmazási területeit.
6.2 Transzformátorok		
6.2.1 Felépítés, mûködés	Indokolja a transzformátor alkalmazásának szükségességét és sorolja fel fõ alkalmazási területeit. Az indukció jelenségét alkalmazva, magyarázza el a transzformátor elvi felépítését és mûködését. Ismertesse transzformátor-törvényeket, értelmezze a feszültség áttételt, az áram áttételt, menetszám áttételt, végezzen ezekkel kapcsolatos alapszámításokat. Sorolja fel a jellegzetes transzformátortípusokat és ismertesse fõbb alkalmazási területeiket.	Rajzolja fel a transzformátor U-I jelleggörbéjét. Magyarázza el a transzformátorok mûködését üresjáráskor, terheléskor és rövidzáráskor. Ismertesse transzformátor veszteségeit: a réz- és vasveszteség lényegét. Ismertesse a transzformátorok veszteségeinek csökkentési lehetõségeit. Számítsa ki a transzformátor hatásfokát.
6.2.2 Transzformátor-típusok	Ismertesse az egy- és a háromfázisú transzformátorok szerkezeti felépítését és alkalmazási területeit. A különleges transzformátorok közül ismertesse a hegesztõ transzformátor szerkezeti felépítését és sorolja fel jellemzõit.	Ismertesse a háromfázisú transzformátorok kapcsolási módjait. Mutassa be a takarékkapcsolású transzformátorok mûködési elvét, felépítését, alkalmazását. Sorolja fel a mérõ transzformátorok jellemzõit és ismertesse alkalmazásukat.
6.3 Egyenáramú- és váltakozó áramú villamos forgógépek		
6.3.1 Egyenáramú villamos forgógépek	Ismertese az egyenáramú gépek mûködési elvét és szerkezeti felépítését, vázolja fel a mechanikai jelleggörbéiket. Sorolja fel és ismertesse kapcsolási rajzokkal az egyenáramú motorok és generátorok gerjesztésének kapcsolási módjait és jellemzõit. Ismertesse kapcsolási rajzok segítségével a motorok indítását. Magyarázza el a motor forgásirányának és fordulatszám-változtatásának megoldásait. Mutassa be a fékezési megoldásokat.	Az egyenáramú motorok és generátorok mechanikai jelleggörbéi alapján elemezze ezek mûködését. Magyarázza el a mechanikai jelleggörbe alapján a gép motor és generátor üzemmódjait.
6.3.2 Váltakozó áramú villamos forgógépek	Ismertesse az aszinkronmotorok felépítését és mûködési elvét.	Az aszinkron motorok mechanikai jelleggörbéi alapján elemezze ezek mûködését.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Sorolja fel az aszinkronmotorok típusait a forgórész megoldása szerint. Értelmezze a szlip fogalmát. Végezzen alapszámításokat. Ismertesse az aszinkronmotorok üzemi viszonyait. Rajzolja le a mechanikai jelleggörbéket. Értelmezze a billenõ nyomatékot, a terhelõ nyomatékot és az indítónyomatékot. Mutassa be kapcsolási rajzokkal az indítás módjait. Ismertesse fordulatszám-változtatás és a forgásirány-változtatás kapcsolásait. Mutassa be a fékezés kapcsolásait. Sorolja fel az aszinkronmotorok alkalmazási területeit.	Magyarázza el a mechanikai jelleggörbék alapján az aszinkron gépek motor és generátor üzemmódjait.

7. Az ember és környezete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
7.1 Környezetvédelmi és egészségvédelmi alapfogalmak	Indokolja a természetvédelem, a környezetvédelem lényegét és szükségszerûségét. Jelölje meg a természetvédelem céljait és feladatait. Értékelje a talaj védelmének fontosságát, különös tekintettel az üzemi eljárások és módszerek hatásaira. Definiálja az emisszió, transzmisszió és immisszió fogalmát. Sorolja fel a természetes vizek és az ivóvíz minõségét jellemzõ tényezõket és a vízszennyezés legfontosabb forrásait. Ismertesse a szennyvizek kezelésének és tisztításának lehetõségeit. Sorolja fel a levegõszennyezés legfontosabb forrásait. Nevezze meg az ipari és a kommunális hulladék ártalmatlanításának leggyakoribb módjait, mutasson rá a hulladékhasznosítás lehetõségeire. Ismertesse a zaj, a rezgés, az infrahang az ultrahang és a sugárzás hatásait.	Határozza meg a WHO egészség fogalmát. Ismertesse az egészségünket befolyásoló legfontosabb tényezõket. Definiálja a rizikófaktorok fogalmát. Ismertesse az etilalkohol, a dohányzás, a kábítószerek szervezetre gyakorolt hatását. Ismertesse a stressz lelki egészségünkre gyakorolt hatását.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
7.2 Munkakörnyezet, ergonómia	Sorolja fel a megvilágítási elveket. Definiálja a klíma fogalmát. Sorolja fel a klíma közérzetre gyakorolt hatásának okait. Ismertesse a zaj fogalmát és a zaj hatásfok-befolyásoló hatását. Sorolja fel a terhelés- igénybevétel fajtáit. Helyezze el az ergonómiát a tudományok rendszerében. Csoportosítsa az emberi tényezõket és ismertesse szerepüket a kölcsönhatásokban. Definiálja az antropometria fogalmát és ismertesse az ergonómiában betöltött szerepét, jelentõségét.	Ismertesse a színlátást és rendellenességeit. Sorolja fel a színek hangulat- és közérzet-befolyásoló hatásait. Ismertesse a szociális kölcsönhatás fogalmát. Értelmezze a személyes tér fogalmát. Fejtse ki, hogy miért szükséges a személyes tér figyelembevétele a tervezésnél. Elemezzen ergonómiai szempontból egy kijelölt témát: iskolai bútorzat, tanterem megvilágítás, tantermi klíma, iskolán belüli közlekedés.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû érettségi vizsga írásbelibõl és szóbelibõl áll, a vizsgázó a Gépészeti alapismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségérõl.

A VIZSGA RÉSZEI

- Tesztjellegû gépészeti alapismeretek írásbeli központi kérdéssor megoldása.
- Gépészeti alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása.
- Szóbeli vizsga a gépészeti alapismeretek központi tételsor alapján.

A középszintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegû gépészeti alapismeretek írásbeli központi kérdéssor megoldása	60	50
	Gépészeti alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása	120	50
Szóbeli vizsga	Gépészeti alapismeretek központi tételsor alapján témakörök bemutatása	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló gépészeti alapismeretek tudásáról, az ismeretek, a képességek, az alkalmazás, az integrálás és a rajzi kommunikáció tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõk legyenek és hozzájárul ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához számológép és négyjegyû függvénytáblázat használható.

Tartalmi szerkezet

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám fele-fele arányban tesztjellegû Gépészeti alapismeretek kérdéssor megválaszolásával, illetve a Gépészeti alapismeretek feladatsor megoldásával érhetõ el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása a témakörhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15-20 kérdésbõl álló tesztjellegû kérdéssorban a Gépészeti alapismeretek témáival arányosan jelennek meg az egyes fogalmak, törvényszerûségek, jelenségek és összefüggések. A kérdéstípusok az elõírt ismeret és képesség jellegû követelményeknek felelnek meg. A kérdéssor tartalmazhat egyszerû számolást és rajzolást igénylõ kérdéseket is.

A Gépészeti alapismeretek feladatainak megoldásai alkalmazás jellegû követelményekre is építenek. A feladatok a mûszaki ábrázolás alapjai, a mechanika és a gépelemek témakörébõl kerülnek ki, közel azonos arányban.

A számolást (méretezést) is igénylõ feladatsor 4-6 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

	Kompetenciák	**%**
Teszt jellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	25
	Törvények ismerete és alkalmazása	25
Feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás, precíz méretezés	25
	Jelenségek, összefüggések ábrázolása és értelmezése	25
Összesen		100

Lehetséges feladattípusok
1. Ábrázoló geometriai alapismeretek (alapszerkesztések)
2. Géprajzi alapismeretek (munkadarabrajz szabadkézi vázlat formájában)
3. Koncentrált erõkkel terhelt kéttámaszú és konzolos tartók vizsgálata
4. Szilárdsági méretezés egyszerû igénybevételekre
5. Oldható gépelemkötések méretezése, méretellenõrzése
6. Nem oldható gépelemkötések méretezése**,** méretellenõrzése
7. Acélrugó méretezése
8. Csövek geometriai és szilárdsági méretezése
9. Tengelykapcsolók és fékek elemeinek szilárdsági méretezése, ellenõrzése
10. Végtelenített hajtások geometriai vagy/és szilársági méretezése
11. Elemi fogazású fogaskerekek geometriai méretezése
12. Egyéb, a fentiekbõl kombinált feladat

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

A kérdéssor értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást (méretezést) is igénylõ feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**A feladat megoldásának dokumentálása**	
elemei	aránya	elemei	aránya	elemei	aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – mértékegységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetõség – szabványos jelölések alkalmazása – mûszaki, formai és esztétikai elvárásoknak való megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga a Gépészeti alapismeretek témáinak alapfogalmaira, az ezekhez kapcsolódó törvényekre és összefüggésekre épülõ mûszaki szemlélet elsajátításának bemutatását igényli a vizsgázóktól. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, a fogalmakat, az alaptörvényeket szabatosan definiálni, megszerzett ismeretei felhasználásával az összefüggéseket megmagyarázni, a feleletét képes-e megfelelõ színvonalú rajzokkal illusztrálni.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei:

A mûszaki ábrázolás alapjai
Mechanika
Gépelemek
Anyagismeret
Megmunkálások
Villamosságtani ismeretek
Az ember és környezete

Tételtípusok:

A tételsor legalább 30 tételbõl áll. Minden szóbeli tétel két altételbõl A) és B) tevõdik össze. Az A) tétel mechanika és gépelemek, a B) tétel a többi témakörbõl kerül ki. Minden altétel egy témakör általános bemutatását és meghatározott részeinek alaposabb kifejtését igényli. A témakörtõl függõen az A) és a B) tétel is tartalmazhat egyszerû számításos vagy rajzos feladatokat.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk:

A szóbeli tételek címét és részleteit az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s öt évenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönzõ, korrekt megfogalmazásokra, az egyszerû és egyértelmû értékelhetõségre.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	30
Törvények ismerete és alkalmazása, jelenségek, összefüggések értelmezése	40
Világosság, szabatosság, a felelet felépítettsége	10
A mûszaki nyelv és rajzos illusztrációk alkalmazása	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésére álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELTSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emeltszintû érettségi vizsga írásbelibõl és szóbelibõl áll, a vizsgázó a gépészeti alapismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségérõl.

A VIZSGA RÉSZEI

- Tesztjellegû gépészeti alapismeretek írásbeli központi kérdéssor megoldása.
- Gépészeti alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása.
- Szóbeli vizsga a gépészeti alapismeretek központi tételsor alapján.

Az emeltszintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegû gépészeti alapismeretek írásbeli központi kérdéssor megoldása	60	35
	Gépészeti alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása	120	65
Szóbeli vizsga	Gépészeti alapismeretek központi tételsor alapján témakörök bemutatása	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló gépészeti alapismeretek tudásáról, az ismeretek, a képességek, az alkalmazás, az integrálás és a rajzi kommunikáció tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõk legyenek és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához számológép és négyjegyû függvénytáblázat használható.

Tartalmi szerkezet

Az emeltszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 35% arányban tesztjellegû Gépészeti alapismeretek kérdéssor megválaszolásával, illetve 65% arányban a Gépészeti alapismeretek feladatsor megoldásával érhetõ el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása a témakörhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15-20 kérdésbõl álló tesztjellegû kérdéssorban a Gépészeti alapismeretek témáival arányosan jelennek meg az egyes fogalmak, törvényszerûségek, jelenségek és összefüggések. A kérdéstípusok az elõírt ismeret és képesség jellegû követelményeknek felelnek meg. A kérdéssor tartalmazhat egyszerû számolást és rajzolást igénylõ kérdéseket is.

A Gépészeti alapismeretek feladatainak megoldásai alkalmazás jellegû követelményekre is építenek. A feladatok a mûszaki ábrázolás alapjai, a mechanika és a gépelemek témakörébõl kerülnek ki, közel azonos arányban.

A számolást (méretezést) is igénylõ feladatsor 4-6 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

	Kompetenciák	**%**
Teszt jellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	25
	Törvények ismerete és alkalmazása	25
Feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás, precíz méretezés	25
	Jelenségek, összefüggések ábrázolása és értelmezése	25
Összesen		100

Lehetséges feladattípusok
1. Ábrázoló geometriai alapismeretek (alapszerkesztések)
2. Géprajzi alapismeretek (munkadarabrajz)
3. Összetett síkidomok súlypontjának kiszámítása
4. Statikai nyomaték számítása
2. Koncentrált erõkkel terhelt kéttámaszú és konzolos tartók vizsgálata
3. Összetett terhelésû, megoszló erõrendszerrel is terhelt tartók vizsgálata
4. Szilárdsági méretezés egyszerû igénybevételekre
5. Szilárdsági méretezés összetett igénybevételekre
6. Egyszerû gépelemek méretellenõrzése egyszerû- és összetett igénybevételek esetén
7. Oldható gépelemkötések méretezése, méretellenõrzése
8. Nem oldható gépelemkötések méretezése méretellenõrzése
9. Acélrugó méretezése
10. Csövek geometriai és szilárdsági méretezése, anyagmegválasztás
11. Tengelykapcsolók és fékek elemeinek szilárdsági méretezése, ellenõrzése
12. Végtelenített hajtások geometriai és szilárdsági méretezése
13. Fogaskerekek geometriai méretezése
Egyéb, a fentiekbõl kombinált feladat

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

A kérdéssor értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást (méretezést) is igénylõ feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**A feladat megoldásának dokumentálása**	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– a meg-oldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – mértékegységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetõség szabványos jelölések alkalmazása – mûszaki, formai és esztétikai elvárásoknak való megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga a Gépészeti alapismeretek témáinak alapfogalmaira, az ezekhez kapcsolódó törvényekre és összefüggésekre épülõ mûszaki szemlélet elsajátításának bemutatását igényli a vizsgázóktól. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, a fogalmakat, az alaptörvényeket szabatosan definiálni, megszerzett ismeretei felhasználásával az összefüggéseket megmagyarázni, alkalmazni és a folyamatokat összehasonlítani, a feleletét képes-e megfelelõ színvonalú rajzokkal illusztrálni.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei:

A mûszaki ábrázolás alapjai
Mechanika
Gépelemek
Anyagismeret
Megmunkálások
Villamosságtani ismeretek
Az ember és környezete

Tételtípusok:

A tételsor legalább 30 tételbõl áll. Minden szóbeli tétel két altételbõl A) és B) tevõdik össze. Az A) tétel mechanika és gépelemek, a B) tétel a többi témakörbõl kerül ki. Minden altétel egy témakör általános bemutatását és meghatározott részeinek alaposabb kifejtését igényli. A témakörtõl függõen az A) és a B) tétel is tartalmazhat egyszerû számításos vagy rajzos feladatokat.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk:

A szóbeli tételek címét és részleteit az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s öt évenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönzõ, korrekt megfogalmazásokra, az egyszerû és egyértelmû értékelhetõségre.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	30
Törvények ismerete és alkalmazása, jelenségek, összefüggések értelmezése	40
Világosság, szabatosság, a felelet felépítettsége	10
A mûszaki nyelv és rajzos illusztrációk alkalmazása	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésére álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

ELEKTRONIKAI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

Az Elektronikai alapismeretek szakmai elõkészítõ tantárgy érettségi vizsga részletes vizsgakövetelményeinek kidolgozása a mûszaki szakterület elektrotechnika-elektronika szakmacsoportjába tartozó szakközépiskolák számára készült. A tantárgy az érettségin a szabadon választható vizsgatárgyak körét bõvíti. A részletes követelmények természetesen az elõírt kerettantervekhez illeszkednek, s nem tartalmazzák az egyes intézmények helyi tanterveiben megfogalmazott kiegészítõ témakörök követelményeit.

Az Elektronikai alapismeretek komplex vizsgatantárgy, részletes követelményei alapvetõen az elektrotechnika-elektronika szakmacsoportos alapozó ismeretek kerettantervének elektrotechnikai és elektronikai témaköreire épülnek, de közvetve figyelembe veszi a mûszaki orientációs ismeretek egyes témaköreit is.

A részletes vizsgakövetelmények közép- és emelt szinten egyaránt kompetencia elv alapján készültek. Az emelt szintû követelmények tartalmazzák a középszintû követelményeket is. Középszinten alapvetõen az ismeret és a megértés szintje dominál, emelt szinten fokozottabban elõtérbe kerül az alkalmazási és integrálási képesség is. Az ismeretek és készségek legnagyobb része középszinten és emelt szinten egyaránt megjelenik.

A középszintû vizsgakövetelmények figyelembe veszik a szakmai elõkészítõ érettségi azon céljait, hogy vizsgával is megtörténjék a szakmai alapozás lezárása, segítse a szakirány szerinti felsõfokú intézményekbe történõ továbbtanulást, kövesse és elõsegítse a tanulók szakmaválasztását, valamint elõkészítse bekapcsolódásukat a specializáló szakmai képzésbe. A középszintû célok elsõsorban az egyszerûbb ismeretszerzési eljárásokat, kifejezõ készséget, a rendszerezés és az alkalmazás, valamint az alapfeladatok megoldásának legalapvetõbb formáit várják el.

Az emelt szintû vizsgakövetelményekben elsõsorban az igényesebb felépítésre törekvés, az alkalmazás és integrálás összetettsége, a feladatok nehézségi fokának erõsödése jelentkezik. A követelmények figyelembe veszik továbbá, hogy bizonyos technikus szakokhoz, vagy egyes akkreditált iskolai rendszerû felsõfokú szakképesítésekhez – az intézmény pedagógiai programjában rögzített elõírásokkal összhangban – szükségessé válhat az emelt szintû érettségi vizsga letétele is.

A középszintû érettségi vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- rendelkezik-e mûszaki szemlélettel és a mûszaki mûveltség részét képezõ elektrotechnikai-elektronikai alapismeretekkel,
- képes-e ismereteit a mindennapokban tapasztalt villamos jelenségekkel, egyszerû technikai eszközök mûködésével összekapcsolni,
- elsajátította-e az elektrotechnika és az elektronika alapfogalmaihoz kapcsolódó összefüggések alkalmazását,
- rendelkezik-e az elektrotechnikai-elektronikai alapmennyiségek mértékegységeinek és mértékeinek ismeretével, átszámítási mechanizmusával, elektrotechnikai és elektronikai alapfeladatok megoldási készségével,
- képes-e az elektrotechnika-elektronika alapvetõ fontosságú tényeinek, fogalmainak és alaptörvényeinek szabatos definiálására, jellemzésére,
- képes-e megszerzett ismeretei felhasználásával elektrotechnikai-elektronikai jelenségeket, összefüggéseket megmagyarázni, és folyamatokat összehasonlítani.

Az emelt szintû érettségi vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó a fentiekben felsoroltakon túlmenõen

- elsajátította-e a speciális szakmai tantárgyak tanulásához szükséges mûszaki feladatmegoldó képességet,
- tudja-e levezetni, igazolni, ábrázolni és értékelni az elektrotechnikai-elektronikai összefüggéseket és folyamatokat,
- képes-e elemezni és méretezni a legfontosabb elektrotechnikai-elektronikai alapáramköröket,
- rendelkezik-e az alapfogalmak, a folyamatok, a jelenségek és törvényszerûségek összehasonlító, integrálási képességével.

A részletes vizsgakövetelményeket tartalmazó táblázat emelt szintû oszlopa csak a középszintet meghaladó követelményeket tartalmazza, de az emelt szintû vizsga természetesen magába foglalja a középszintû követelményeket is.

TÉMAKÖRÖK

1. Villamos alapfogalmak

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 Feszültség, áram töltés, ellenállás, vezetõképesség	Definiálja a feszültség, az áram, a töltés, az ellenállás és a vezetõképesség fogalmát és jellemzõit. Ismertesse a feszültség, az áram, a töltés, az ellenállás és a vezetõképesség mértékegységeit (V, A, As, Ù, S). Értelmezze az áram és a töltés közötti összefüggést. Végezzen átszámításokat a mértékegységekkel a prefixumok szerint (ì V, mV, ì A, mA, Kù, ì S, mS).	Mutassa be az elektrotechnika, mint mûszaki tudomány kapcsolatait a fizikával és az elektrotechnikával.
1.2 Ellenállásokkal kapcsolatos számítások Ellenállások hõfokfüggése (NTK, PTK)	Értelmezze a fizikai és geometriai paraméterek alapján az ellenállás kiszámítására vonatkozó összefüggést. Végezzen ellenállás számításokat az ellenállás megadott fizikai és geometriai paraméterei segítségével. Értelmezze az ellenállások hõfokténye-zõjét, a negatív és a pozitív hõfokfüggést. Végezzen hõmérsékletfüggésre vonatkozó számításokat.	Értelmezze a fajlagos ellenállás és a fajlagos vezetés anyagszerkezeti alapjait. Mutassa be az ellenállások hõfokfüggésének gyakorlati vonatkozásait. Mutassa be szerkezeti felépítése alapján az ellenállást, mint alkatrészt.
1.3 Ellenállások a gyakorlatban, rajzjelek	Ismertesse az ellenállások fajtáit és katalógusadatait. Mutassa be a legfontosabb ellenállások szabványos jelölésmódjait.	Hasonlítsa össze és jellemezze a vezetõ és a szigetelõ anyagokat (energiaszintek). Mutassa be a vezetõ és a szigetelõ anyagok felépítéséből adódó különbségeket.

2. Egyenáramú hálózatok alaptörvényei

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Az áramkör fogalma, egyenáramú hálózatok alaptörvényei (Ohm, Kirchhoff) Ellenállás-hálózatok, eredõ ellenállásszámítások	Mutassa be az egyszerû áramkör felépítését, jellemzõit. Definiálja az egyenáramú hálózatok Ohm törvényét. Definiálja az egyenáramú hálózatok csomópontokra és hurkokra vonatkozó Kirchhoff törvényeit. Alkalmazza a Kirchhoff törvényeket egyszerûbb hálózatok jellemzõinek számításánál. Határozza meg az ellenállások soros, párhuzamos és vegyes kapcsolásainál az eredõ ellenállás kiszámítására vonatkozó összefüggéseket. Végezzen eredõ ellenállás számításokat soros, párhuzamos és vegyes kapcsolások esetén.	Értelmezze a generátort, mint töltésszétválasztót és a fogyasztót, mint töltés kiegyenlítõt. Ábrázolja az ellenállások jelleggörbéjét. Legyen képes a Kirchhoff törvényeket alkalmazni összetettebb egyenáramú hálózatokban. Vezesse le az ellenállások soros és párhuzamos eredõjének meghatározására szolgáló összefüggéseket. Vezesse le a csillag-delta átalakítást.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.2 Az alaptörvények igazolása		Rajzolja fel az alaptörvények igazolására szolgáló mérési elrendezéseket, és ezek alapján ismertesse a mérések menetét.
2.3 Nevezetes hálózatok: feszültségosztó, áramosztó, Wheatstone-híd	Definiálja a feszültségosztás törvényét. Definiálja az áramosztás törvényét. Végezzen számításokat egyszerû feszültség- és áramosztó áramkörökön. Határozza meg a Wheatstone-híd kiegyenlítésére szolgáló összefüggést.	Igazolja a feszültségosztás törvényét. Igazolja az áramosztás törvényét. Értelmezze a változtatható és a beállítható ellenállások gyakorlati felépítését (potenciométer, trimmer). Vezesse le a Wheatstone-híd kiegyenlítését igazoló összefüggést.
2.4 Méréshatár-kiterjesztés: elõtét- és söntszámítások	Ismertesse az áram- és feszültségmérõ méréshatár kiterjesztésére vonatkozó megoldásokat. Értelmezze az alapmûszer jellemzõit. Határozza meg az elõtét- és a söntellenállás kiszámítására szolgáló összefüggéseket. Számítson ki elõtét- és söntellenállásokat.	Méretezzen alapmûszerek méréshatár kiterjesztésére szolgáló elõtét- és söntellenállásokat.

3. A villamos áram hatásai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Hõhatás	Ismertesse a villamos- és a hõenergia közötti kapcsolatot. Magyarázza el az áram hõhatásának okait. Értelmezze a fajhõ fogalmát. Soroljon fel hõhatáson alapuló jellemzõ gyakorlati alkalmazásokat (fûtés, melegítés, izzólámpák, biztosítók, hûtõbordák).	Végezzen számításokat a fajhõ segítségével. Mutassa be a hõhatás gyakorlati alkalmazásait és a káros hõhatás elleni védekezést.
3.2 Vegyi hatás	Ismertesse a folyadékok vezetési mechanizmusát, az anyagok kiválasztásának folyamatát. Definiálja Faraday törvényét. Mutassa be az elektrolízis jellemzõ gyakorlati alkalmazási lehetõségeit (fémek kiválasztása, galvanizálás, galvanoplasztika, eloxálás).	Mutassa be a Faraday törvény anyagszerkezeti hátterét. Végezzen számításokat Faraday törvényének felhasználásával. Értelmezze a galvánelemek és az akkumulátorok mûködését és jellemzõit. Mutassa be a korrózió fajtáit és az ellene történõ védekezés gyakorlati lehetõségeit.
3.3 Élettani hatás	Ismertesse az áram emberi ideg- és izomrendszerre vonatkozó hatásait. Sorolja fel az áramütés mértékét befolyásoló tényezõket és az áramütés elleni védekezés lehetõségeit.	Fejtse ki részletesen az áram élettani hatásait. Mutassa be az áramütés mértékét befolyásoló tényezõket és az áramütés elleni védekezés lehetõségeit.
3.4 Mágneses hatás	Értelmezze az állandó mágnes, ill. az árammal átjárt vezetõ mágneses tere közötti kapcsolatot. Sorolja fel a mágneses hatással kapcsolatos gyakorlati alkalmazásokat.	Elemezze a mágneses tér mozgó töltéshordozókra gyakorolt hatásának következményeit. Mutassa be a mágneses hatással kapcsolatos gyakorlati alkalmazásokat.

4. Energiaforrások

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 A villamos munka, a teljesítmény, a hatásfok és a terhelhetõség	Értelmezze a villamos munka és a villamos teljesítmény fogalmát és mértékegységeit. Számítással határozza meg a villamos munkát és teljesítményt. Értelezze a hatásfok fogalmát. Végezzen számításokat a berendezések hatásfokának figyelembevételével. Ismertesse az ellenállások szabványos terhelhetõségeit.	Elemezze néhány gyakorlatban alkalmazott villamos berendezés, készülék, eszköz jellegzetes hatásfokait. Mutassa be az egyenáramú teljesítmény és munka mérésének lehetõségeit. Értelmezze a gyakorlatban fellépõ disszipációt.
4.2 Ideális és valódi generátorok A feszültség- és áramgenerátorok helyettesítõ képei, soros és párhuzamos kapcsolása (Norton, Thevenin)	Értelmezze a belsõ ellenállás, a forrásfeszültség és a kapocsfeszültség fogalmát. Különböztesse meg az ideális és a valóságos generátorokat. Rajzolja fel a feszültség- és áramgenerátorok helyettesítõ képeit (Thevenin, Norton). Számítással határozza meg az egyszerûbb aktív kétpólusok helyettesítõ elemeit. Határozza meg a sorosan, a párhuzamosan és a vegyesen kapcsolt generátorok jellemzõit. Végezzen számításokat generátorok soros, párhuzamos és vegyes kapcsolásaira.	Mutassa be a Norton és a Thevenin helyettesítõ képek közötti kapcsolatot. Elemezze a kapocsfeszültség terhelõ áramtól való függését.
4.3 A szuperpozíció tétele	Definiálja a szuperpozíció tételét.	Elemezze a szuperpozíció tételét. Végezzen számításokat a tétel segítségével.
4.4 Generátorok teljesítményviszonyai és hatásfoka, az illesztés fogalma és gyakorlata	Ismertesse a generátorok lehetséges terhelési állapotait. Értelmezze a generátorok teljesítményviszonyait és hatásfokát. Magyarázza el az illesztést, s mutasson rá gyakorlati jelentõségére.	Ábrázolja a teljesítmény- és a hatásfokgörbét a terhelõ ellenállás függvényében a jellemzõ értékek feltüntetésével. Értelmezze generátoroknál a hatásfok és a teljesítmény, ill. a hasznosítható teljesítmény és a terhelés kapcsolatait.

5. Villamos erõtér

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1 A villamos tér fogalma, jellemzõi és szemléltetése, Coulomb törvénye	Ismertesse a villamos tér fogalmát és értelmezze jellemzõit (töltés, erõtér, erõ, térerõsség, feszültség). Értelmezze a villamos töltések egymásra gyakorolt taszító és vonzó hatását. Definiálja Coulomb törvényét. Végezzen számításokat a Coulomb törvény segítségével. Ábrázolással szemléltesse a villamos erõteret. Értelmezze a homogén erõteret.	Fejtse ki részletesen a kisülés, a csúcshatás az elektromos megosztás és az árnyékolás gyakorlati jelentõségét. Ábrázolja Q töltésû fémgömb esetén a villamos térerõsséget a távolság függvényében.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.2 Anyagok viselkedése villamos térben	Mutassa be a villamos térerõsség és az anyagok kapcsolatát. Ismertesse a dielektromos állandó fogalmát. Értelmezze a polarizációt, az átütést, az átütési szilárdságot, a dielektromos veszteséget és a piezovillamos jelenséget.	Fejtse ki részletesen a polarizáció, az átütés, a dielektromos veszteség és a piezovillamos jelenség belsõ okait, gyakorlati jelentõségét.
5.3 Kondenzátorok, kapacitások	Ismertesse és értelmezze a kapacitás fogalmát, mértékegységeit és a hozzá kapcsolódó prefixumait. Értelmezze a síkkondenzátor kapacitását meghatározó paraméteres összefüggést. Ismertesse a kondenzátorok típusait, azok katalógusadatait és szabványos jelöléseit. Határozza meg a kondenzátorok soros, párhuzamos és vegyes kapcsolás eredõ kapacitásaira vonatkozó összefüggéseket. Végezzen számításokat a kondenzátorok soros, párhuzamos és vegyes kapcsolásaira.	Mutasson be állandó és változtatható kapacitású jellegzetes kondenzátor megoldásokat. Vezesse le a kondenzátorok soros és párhuzamos eredõire vonatkozó összefüggéseket.
5.4 Töltés, kisütés, energia	Ismertesse a kondenzátor feltöltési és kisütési folyamatát. Értelmezze az idõállandó fogalmát. Értelmezze a kondenzátorok energiáját. Ismertesse a kondenzátorok veszteségeit.	Ábrázolja a kondenzátorok töltési és kisütési görbéit, s tüntesse fel a jellemzõ értékeket. Elemezze a kondenzátorok gyakorlatban fellépõ veszteségeit.

6. Mágneses erõtér

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1 A mágneses erõtér jellemzõi és szemléltetése, erõhatások mágneses erõtérben	Ismertesse a mágneses erõtér fogalmát és értelmezze jellemzõit (térerõsség, indukció, fluxus, gerjesztés). Szemléltesse ábrázolással a mágneses teret. Értelmezze a mágneses erõtér erõhatásait. Határozza meg a mágneses tér és az áram kölcsönhatásánál fellépõ erõhatás összefüggését.	Mutassa be az állandó mágnes mágnesességének anyagszerkezeti okait. Értelmezze a gerjesztési törvényt. Számítsa ki egyszerû mágneses körök alapjellemzõit. Mutassa be a mágneses erõ irányának meghatározását.
6.2 Anyagok viselkedése mágneses térben	Mutassa be az anyagok viselkedését mágneses erõtérben (elemi mágnesek, domének). Mutassa be a mágnesezési görbéket, értelmezze a mágneses permeabilitást. Értelmezze a hiszterézist.	Értelmezze a diamágneses, a paramágneses és a ferromágneses anyagok fogalmát, gyakorlati jellemzõit. Hasonlítsa össze a keménymágneses és a lágymágneses anyagokat. Mutassa be a hiszterézis gyakorlati szerepét.
6.3 Elektromágneses indukció	Értelmezze az indukált feszültség nagyságát meghatározó indukciótörvényt. Értelmezze az indukált feszültség irányát meghatározó Lenz törvényt.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Ismertesse a mozgási-, a nyugalmi-, az ön- és a kölcsönös indukciót. Ismertesse az önindukciós tényezõ (induktivitás) fogalmát és mértékegységét. Ismertesse az induktivitás be- és kikapcsolásánál fellépõ jelenségeket. Ismertesse az induktivitás energiáját meghatározó tényezõket.	Mutassa be a szkinhatás gyakorlati vonatkozásait. Magyarázza el az örvényáram létrejöttének okait. Mutassa be az örvényáram gyakorlati vonatkozásait.

7. Szinuszos mennyiségek – Váltakozó áramú áramkörök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
7.1 A szinuszos váltakozó mennyiségek jellemzõi	Ismertesse és értelmezze a szinuszos váltakozó jel amplitúdóját, frekvenciáját, körfrekvenciáját, periódus idejét, pillanatnyi értékét és fázisszögét. Ismertesse a váltakozó mennyiségek ábrázolási módszereit (vonal diagram, vektor diagram). Értelmezze és számítsa ki a váltakozó jel középértékeit.	Értelmezze a szinuszos váltakozó jel alaktényezõit (csúcstényezõt és formatényezõt) az egyenirányítatlan, az egyutasan és a kétutasan egyenirányított szinuszos jelek esetén. Értelmezze a szinuszos váltakozó jel középértékei közötti kapcsolatokat.
7.2 Egyszerû váltakozó áramkörök	Értelmezze a tisztán ohmos, a tisztán induktív és a tisztán kapacitív fogyasztó jellemzõit. Ismertesse az induktív és a kapacitív reaktancia fogalmát.	Mutassa be az ideális ellenállás, tekercs és kondenzátor viselkedését váltakozó áramkörökben (fázis sietés és késés).
7.3 Összetett váltakozó áramkörök Valódi tekercsek, kondenzátorok és veszteségeik	Értelmezze a tekercsek és a kondenzátorok veszteségeit. Mutassa be a valóságos ohmos ellenállás és a valóságos reaktanciák jellemzõit. Értelmezze az impedancia és az admittancia fogalmát és kapcsolatait. Határozza meg vektorábrák segítségével a soros R-L, R-C és R-L-C, ill. a párhuzamos R-L, R-C és R-L-C áramkörök jellemzõire vonatkozó összefüggéseket. Végezzen számításokat soros és párhuzamos R-L, R-C és R-L-C áramkörökön.	Értelmezze a tekercs és a kondenzátor jóságát. Ábrázolja a soros és a párhuzamos R-L, R-C és R-L-C áramkörök impedanciájának és fázisszögének frekvenciafüggését. Szerkessze meg vegyes kapcsolású R-L-C áramkörök vektorábráit.
7.4 Rezgõkörök	Értelmezze a rezgõkörök fogalmát. Rajzolja fel a rezgõkörök rezonanciagörbéit. Definiálja a határfrekvenciákat, a rezonancia frekvenciát és a jósági tényezõt.	Fejtse ki részletesen a rezgõkörök gyakorlati alkalmazásának lehetõségeit. Végezzen soros és párhuzamos rezgõkörrel kapcsolatos számításokat.
7.5 Váltakozó áramú teljesítmények	Értelmezze a látszólagos, a hatásos és a meddõ teljesítmény fogalmát és mértékegységeit. Ismertesse a váltakozó áramú teljesítmények közötti kapcsolatot. Értelmezze a teljesítménytényezõ fogalmát.	Elemezze a fázisjavítás (fáziskompenzálás) szükségességét és mutassa be jellemzõ megoldásait.

8. Többfázisú hálózatok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
8.1 A többfázisú rendszer fogalma		Mutassa be a többfázisú rendszer elõnyeit az egyfázisúval szemben.
8.2 A háromfázisú rendszer lényege, jellemzõi, csillag- és háromszögkapcsolások, teljesítmények, terhelések	Ismertesse a háromfázisú rendszer fogalmát, jellemzõit (fázistekercsek, fázis feszültségek, vonali feszültségek, teljesítmény, láncolás, csillagpont, csillag kapcsolás, delta kapcsolás, szimmetrikus és aszimmetrikus terhelés).	Hasonlítsa össze jellemzõi alapján a csillag- és a háromszögkapcsolást. Mutassa be a háromfázisú rendszer gyakorlati alkalmazásait.
8.3 A villamos energia szállítása és elosztása	Ismertesse a villamos energia szállításának és elosztásának gyakorlatát.	Térjen ki a villamos energia szállításánál és elosztásánál fellépõ áramütés veszély elhárítására.

9. Villamos gépek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
9.1 Transzformátorok	Csoportosítsa a villamos gépeket. Ismertesse a transzformátor felépítését, mûködését és fajtáit. Hasonlítsa össze az ideális és a valóságos transzformátorokat. Ismertesse a transzformátorok veszteségeit, szórását és hatásfokát. Értelmezze a transzformátor feszültség-, áram és impedancia-áttételeit. Rajzolja le a transzformátor rajzjelét.	Mutassa be a transzformátor veszteségeinek okait és a csökkentésére szolgáló eljárásokat. Mutassa be a transzformátorok legfontosabb mûszaki jellemzõit és azok méréssel történõ meghatározásait.
9.2 A villamos forgógépek felosztása és jellemzõi	Ismertesse a forgó mágneses mezõ fogalmát és jellemzõit. Csoportosítsa a villamos forgógépeket és ismertesse jellemzõiket (kommutátor, armatúra, kapocsfeszültség, fordulatszám, nyomaték).	Hasonlítsa össze és rendszerezze a villamos forgógépeket.
9.3 Egy- és háromfázisú generátorok	Ismertesse az egy- és háromfázisú váltakozó áramú generátorok felépítését, mûködését.	Mutassa be az egy- és háromfázisú generátorok gyakorlati alkalmazásait.
9.4 Egyenáramú generátorok és motorok	Ismertesse az egyenáramú generátorok felépítését, gerjesztési megoldásait és mûködését. Ismertesse az egyenáramú motorok felépítését, gerjesztési megoldásait és mûködését.	Mutassa be az egyenáramú generátorok és motorok jelleggörbéit, gyakorlati alkalmazásait.
9.5 Váltakozó áramú motorok	Ismertesse a háromfázisú motorok felépítését és mûködését.	Mutassa be a váltakozó áramú motorok jelleggörbéit, jellemzõit, gyakorlati alkalmazásait.

10. Passzív elektronikai áramkörök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
10.1 A kétpólusok felosztása és jellemzõi	Definiálja az aktív, a passzív, a lineáris és a nemlineáris kétpólusok fogalmát Értelmezze a passzív kétpólusok jellemzõit (impedancia, admittancia, fázisszög, helyettesítõ kép). Ismertesse az aktív kétpólusok helyettesítésének lehetõségeit Norton, ill. Thevenin helyettesítõ képpel.	Jellemezze a kétpólusok egyes csoportjainak jelleggörbéit.
10.2 A négypólusok felosztása és jellemzõi	Definiálja az aktív, a passzív, a lineáris, a nemlineáris, a szimmetrikus és a földszimmetrikus négypólusok fogalmát. Értelmezze a passzív négypólusok jellemzõit impedancia, admittancia és hibrid paraméteres egyenleteik alapján. Értelmezze a passzív négypólus csillapítását és a szint fogalmát. Számítsa ki a passzív négypólus csillapítását.	Határozza meg számítással egyszerûbb négypólusok impedancia, admittancia és hibrid paraméteres egyenletrendszereit. Határozza meg számítással a négypólusok átviteleit dB-ben.
10.3 Szûrõ áramkörök	Értelmezze az aluláteresztõ, a felüláteresztõ és a sávszûrõk határfrekvenciáit és sávszélességét. Ábrázolja a szûrõk frekvenciaátvitelét a nevezetes frekvenciák bejelölésével	Méretezzen egyszerû szûrõáramköröket. Mutassa be a szûrõ áramkörök gyakorlati alkalmazási lehetõségeit.

11. Félvezetõ áramköri elemek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
11.1 Félvezetõ diódák	Ismertesse a félvezetõk fizika alapjait. Értelmezze a félvezetõ dióda felépítését és mûködését. Értelmezze a félvezetõ dióda jellemzõit. Rajzolja fel a félvezetõ dióda karakterisztikáját és jelképét. Mutassa be a félvezetõk hõfokfüggését. Mutassa be félvezetõ dióda mûködését egyenirányító kapcsolásokban (egyutas és kétutas egyenirányítás).	Fejtse ki részletesen a félvezetõk mûködésének elektronfizikai és elektrokémiai vonatkozásait. Értelmezze az egyenáramú és a differenciális ellenállást. Mutassa be a félvezetõ dióda karakterisztikájának jellegzetes szakaszait. Méretezze a puffer- és a szûrõkondenzátort. Értelmezze a szûrés jóságát. Térjen ki részletesen a hídkapcsolású (Graetz) kétutas egyenirányító felépítésére, mûködésére és jellemzõire.
11.2 Speciális diódák	Ismertesse a Zener-, a varicap-, az alagút-, a Schottky-, a tûs- és a LED-dióda felépítését, jellemzõit és gyakorlati alkalmazási lehetõségeit. Rajzolja fel a speciális diódák karakterisztikáját és jelképi jelöléseit.	Elemezze a speciális diódák karakterisztikáinak jellegzetes szakaszait.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
11.3 Bipoláris tranzisztorok	Értelmezze a bipoláris tranzisztor felépítését, mûködését, feszültség-, áramviszonyait és a tranzisztorhatást. Mutassa be a bipoláris tranzisztor jellemzõit és alapkapcsolásait. Ismertesse a bipoláris tranzisztor közös emitteres áramegyenleteit. Rajzolja fel a legfontosabb közös emitteres jelleggörbéket és a h-paraméteres helyettesítõ képet. Rajzolja le a tranzisztor jelképeit.	Elemezze a jelleggörbék, a paraméterek és a helyettesítõ képek közötti kapcsolatrendszert. Értelmezze a bipoláris tranzisztor mûszaki katalógusadatait és határértékeit. Mutassa be a tranzisztor hõfokfüggését és gyakorlati hûtési lehetõségeit.
11.4 Unipoláris tranzisztorok	Értelmezze az unipoláris tranzisztorok felépítését, mûködését, feszültség- és áramviszonyait. Mutassa be az unipoláris tranzisztorok jellemzõit és alapkapcsolásait. Rajzolja fel a legfontosabb source-u jelleggörbéket és az y-paraméteres helyettesítõ képet. Rajzolja le a FET-ek és a MOSFET-ek jelképeit.	Elemezze a jelleggörbék, a paraméterek és a helyettesítõ képek közötti kapcsolatrendszert. Mutassa be a bipoláris és az unipoláris tranzisztorok felépítése, mûködése és alkalmazása közötti különbözõségeket, emelje ki a tervezérlés szerepét. Értelmezze az unipoláris tranzisztor mûszaki katalógusadatait és határértékeit.
11.5 Egyéb félvezetõk	Ismertesse a négyrétegû dióda, a tirisztor, a diac, a triac, az UJT és a lézerdióda felépítését, mûködését, és karakterisztikáját. Mutassa be az egyéb félvezetõk gyakorlati alkalmazásait. Rajzolja fel jelképi jelöléseiket.	Értelmezze az egyéb félvezetõk mûszaki katalógusadatait és határértékeit.

12. Tranzisztoros alapáramkörök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
12.1 Munkapont-beállítás	Definiálja a lineáris és a nemlineáris mûködést, a sztatikus és a dinamikus üzemmódot. Értelmezze a munkapont, a munkaegyenes fogalmát és szerepét. Mutassa be a munkapont beállítására szolgáló kapcsolásokat bipoláris és unipoláris tranzisztoroknál. Ismertesse a munkapont-beállító kapcsolások egyes elemeinek szerepét. Méretezze a munkapontbeállító alkatrészeket.	Hasonlítsa össze a munkapont stabilitása szempontjából az egyes munkapont beállító kapcsolásokat.
12.2 Erõsítõ áramkörök alapjellemzõi	Értelmezze a feszültségerõsítést, az áramerõsítést, a teljesítményerõsítést, a bemeneti ellenállást és a kimeneti ellenállást.	Mutassa be a feszültség-, az áram- és a teljesítményerõsítés közötti kapcsolatokat.
12.3 Bipoláris tranzisztoros alapkapcsolások	Rajzolja fel a bipoláris tranzisztoros alapkapcsolásokat, és magyarázza el mûködésüket. Határozza meg a h paraméteres helyettesítõ kép alapján a közös emitteres alapkapcsolás váltakozó áramú jellemzõire vonatkozó összefüggéseket. Számítsa ki az erõsítõ alapkapcsolás váltakozó áramú jellemzõit.	Vezesse le a közös emitteres erõsítõ alapkapcsolás váltakozó áramú jellemzõit. Méretezze az erõsítõ alapkapcsolásokat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
12.4 Unipoláris tranzisztoros alapkapcsolások	Rajzolja fel a közös sorce-u unipoláris tranzisztoros alapkapcsolást és y-paraméteres helyettesítõ képét. Magyarázza el az áramkör és helyettesítõ képe alapján a kapcsolás mûködését. Számítsa ki az y paraméteres helyettesítõ kép alapján a közös source-u alapkapcsolás váltakozó áramú jellemzõit.	Vezesse le a közös source-u alapkapcsolás váltakozó áramú jellemzõit. Méretezze az unipoláris tranzisztoros alapkapcsolásokat.
12.5 Többfokozatú erõsítõk, csatolások	Ismertesse a többfokozatú erõsítõk csatolási lehetõségeit, s azok alkalmazási korlátait. Definiálja az elõerõsítõ, a fõerõsítõ és a teljesítményerõsítõ fogalmát. Értelmezze a többfokozatú erõsítõk váltakozó áramú jellemzõit.	Rajzolja fel a többfokozatú erõsítõk helyettesítõ képeit. Hasonlítsa össze a közvetlen, az RC és a transzformátoros csatolás gyakorlati vonatkozásait. Számítsa ki a többfokozatú erõsítõk váltakozó áramú jellemzõit.
12.6 Frekvenciafüggés, határfrekvenciák	Mutassa be a közös emitteres erõsítõ frekvenciafüggésének okait. Definiálja az erõsítõk alsó és felsõ határfrekvenciáját, sávszélességét. Rajzolja fel a közös emitteres erõsítõ amplitúdó- és fáziskarakterisztikáját a nevezetes pontok feltüntetésével.	Elemezze az erõsítõk frekvenciafüggésének okait. Mutassa be az alsó határfrekvencia csökkentésének és a felsõ határfrekvencia növelésének céljait és lehetõségeit.
12.7 Zajok és torzítások	Értelmezze a zajok és a torzítások okait, fajtáit és jellemzõit. Ismertesse a zajok és a torzítások csökkentésének lehetõségeit.	Mutassa be a zajok és a torzítások gyakorlati szerepét. Értelmezze a torzítási tényezõket.
12.8 Visszacsatolások	Ismertesse a visszacsatolás elvét és céljait. Értelmezze a visszacsatolás alapegyenletét, a visszacsatolási tényezõt és a hurokerõsítést. Mutassa be tömbvázlatok alapján a negatív- és a pozitív-, a soros- és a párhuzamos-, ill. a feszültség- és az áram-visszacsatolást. Ismertesse az egyes visszacsatolás fajták váltakozó áramú jellemzõkre gyakorolt hatásait. Mutasson be egy jellemzõ visszacsatolást a közös emitteres erõsítõben.	Rajzoljon fel egy jellemzõ visszacsatolású egyszerû erõsítõt és helyettesítõ képét, s számítsa ki váltakozó áramú jellemzõit. Mutassa be a negatív visszacsatolás az erõsítõk sávszélességére, zajára és torzítására gyakorolt hatásait. Mutasson be jellemzõ gyakorlati visszacsatolás megoldásokat.

13. Alapáramkörök alkalmazásai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
13.1 Szélessávú erõsítõk	Értelmezze a szélessávú erõsítõk mûködését és jellemzõit (erõsítés, sávszélesség, sávjóság). Mutassa be a szélessávú erõsítõk gyakorlati alkalmazási lehetõségeit.	Mutassa be a sávszélesség növelésének módszereit, a kis- és nagyfrekvenciás kompenzálást.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
13.2 Hangolt (szelektív) erõsítõk	Értelmezze a hangolt erõsítõk mûködését és jellemzõit (rezonancia frekvencia, jósági tényezõ, sávszélesség, feszültségerõsítés). Mutassa be a hangolt erõsítõk gyakorlati alkalmazási lehetõségeit.	Számítsa ki a hangolt erõsítõ váltakozó áramú jellemzõit. Mutassa be a hangolt erõsítõ sávszûrõs csatolásának gyakorlati szerepét.
13.3 Nagyjelû erõsítõk	Értelmezze a kivezérelhetõség, a hatásfok és a nagyjelû erõsítés fogalmát. Ismertesse a nagyjelû erõsítõk fajtáit és munkapont-beállítási lehetõségeiket. Ismerje fel a korszerû teljesítményerõsítõ kapcsolásokat. Mutassa be a nagyjelû erõsítõk gyakorlati alkalmazási lehetõségeit.	Ismertesse az egyes erõsítõosztályok hatásfokát meghatározó tényezõket. Mutassa be a teljesítményerõsítõk túlterhelés elleni védelmi lehetõségeit.
13.4 Oszcillátorok	Ismertesse a szinuszos rezgések elõállítására szolgáló módszereket. Értelmezze az oszcillátoroknál alkalmazott pozitív visszacsatolást. Ismertesse a berezgés fázis- és amplitúdófeltételeit. Csoportosítsa az oszcillátorokat. Ismertesse egy-egy tipikus kis- és nagyfrekvenciás oszcillátor mûködését.	Mutassa be az oszcillátorok gyakorlati alkalmazási lehetõségeit. Hasonlítsa össze elõnyei és hátrányai alapján az LC-, az RC- és a kvarcoszcillátorokat.
13.5 Stabilizátorok	Értelmezze a feszültség- és áramstabilizátor kapcsolások felépítését, mûködését és jellemzõit. Mutassa be a soros és a párhuzamos stabilizálás elvét. Elemezze az átvezetõ tranzisztoros feszültségstabilizátor mûködését. Ismertesse a stabilizátorok gyakorlati alkalmazási lehetõségeit.	Hasonlítsa össze az áteresztõ-tranzisztoros, a visszacsatolt és a kapcsoló üzemû stabilizátorok elvi mûködését. Méretezzen egyszerû stabilizátor kapcsolásokat. Mutassa be a stabilizátorok túláramvédelmi lehetõségeit.
13.6 A mûveleti erõsítõk alapjai, felépítése, alapkapcsolások	Ismertesse a mûveleti erõsítõk tömbvázlatos felépítését, jelképi jelöléseit, és jellemzõit. Ismertesse a differenciálerõsítõk, az áramgenerátorok, a fázisösszegzõk és a szinteltolók felépítését és mûködését. Rajzolja fel a mûveleti erõsítõs alapkapcsolásokat, értelmezze jellemzõiket (feszültségerõsítés, bemeneti ellenállás, kimeneti ellenállás). Ismertesse a mûveleti erõsítõk munkapont-beállítási lehetõségeit. Mutassa be a mûveleti erõsítõk ofszet feszültség, ofszet áram és frekvencia kompenzálásait. Határozza meg a mûveleti erõsítõs alapkapcsolások méretezésére szolgáló összefüggéseket. Számítsa ki az invertáló és a nem invertáló mûveleti erõsítõs alapkapcsolások váltakozó áramú jellemzõit.	Mutassa be a mûveleti erõsítõk mûszaki katalógus adatait. Méretezzen mûveleti erõsítõs alapkapcsolásokat. Értelmezze a mûveleti erõsítõk egyéb alkalmazási céljait, és mutasson be jellemzõ alkalmazásokat.

14. Impulzustechnikai alapáramkörök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
14.1 Az impulzus fogalma és fajtái, az impulzusformák jellemzõi	Értelmezze az impulzus fogalmát és fajtáit. Értelmezze az impulzusok jellemzõit, az amplitúdót, a periódusidõt, az impulzus idõt, a felfutási- és visszafutási idõt, a felfutási- és visszafutási meredekséget, a felfutási- és visszafutási sebességet, a tetõesést, a túllövést és a kitöltési tényezõt. Rajzolja fel a legfontosabb impulzus fajtákat.	Értelmezze a négyszögjelekhez is alkalmazható Fourier-elvet.
14.2 Passzív jelformálás: differenciáló, integráló és vágó áramkörök	Mutassa be a passzív jelformáló áramköröket. Magyarázza el a differenciáló-, az integráló- és a vágóáramkör mûködését. Ismertesse a passzív jelformálók gyakorlati alkalmazási területeit.	Értelmezze diagramok alapján a differenciálást és az integrálást meghatározó idõviszonyokat. Mutassa be a szórt kapacitások és a diódák kapcsolási idejének hatásait a vágóáramkör mûködésére.
14.3 Impulzusok elõállítási módjai: a félvezetõelemek kapcsoló üzemmódja, multivibrátorok, aktív jelformálók, Schmitt-trigger áramkör, fûrészjelek elõállítása	Értelmezze a félvezetõ elemek és a mûveleti erõsítõ kapcsoló üzemmódját, a stabil- és a kvázistabil állapotot. Magyarázza el a tranzisztoros vagy mûveleti erõsítõvel felépített bistabil, monostabil és astabil multivibrátor mûködését és értelmezze jellemzõiket. Ismertesse a Schmitt-trigger és a fûrészjel elõállító áramkörök mûködését és értelmezze jellemzõiket.	Mutassa be az impulzus-elõállító áramkörök gyakorlati szerepét. Méretezzen egy mûveleti erõsítõvel felépített astabil multivibrátort.

15. Digitális alapáramkörök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
15.1 Logikai alapfogalmak	Definiálja a digitális és az analóg jelek fogalmát és jellemzõit. Ismertesse a kettes és a tizenhatos számrendszer jellemzõit és az átszámítási algoritmusokat. Mutassa be az információ kódolásának elvét és a leggyakrabban alkalmazott numerikus és alfanumerikus kódokat. Mutassa be a logikai függvények leírási módjait: szövegesen, igazság táblázattal, logikai vázlattal, algebrai alakban. Értelmezze az egy-, a két- és a többváltozós logikai függvényeket. Ismertesse a logikai (Boole) algebra alaptörvényeit és alaptételeit, az algebrai és a grafikus (Veitch-Karnough táblás) egyszerûsítés szabályait. Értelmezze a logikai függvények mintermes és maxtermes szabályos alakjait. Mutassa be egyszerû feladaton keresztül a szabályos alakú logikai függvények grafikus egyszerûsítését.	Ismertesse a hibafeltáró kódokat és a hibajavítás elvét. Hasonlítsa össze a minterm- és a maxterm táblák felépítésének elvét. Mutassa be a szabályos alakok közötti átalakítást és a függvények szabályos alakra hozását. Végezze el logikai feladatok alapján logikai függvények minimalizálását.

15.2 Logikai alapáramkörök	Ismertesse a kombinációs és a szekvenciális hálózatok jellemzõit. Ismertesse az alapfüggvényeket megvalósító TTL és CMOS kapuáramkörök jellemzõit és kimeneti megoldásait. Rajzolja le a logikai kapuk rajzjeleit. Ismertesse a funkcionálisan teljes rendszereket, a NÉV, a NAND és a NOR rendszert. Realizáljon egyszerûsített logikai függvényeket NÉV, NAND és NOR rendszerben. Mutassa be a tároló áramkörök alaptípusait, az R-S, a J-K, a T és a D tárolót. Írja fel az egyes tároló típusok vezérlési táblázatait. Mutassa be egy egyszerû feladaton keresztül a szinkron szekvenciális hálózatok megvalósításának módszerét.	Magyarázza el egy TTL vagy CMOS technológiával készült NAND kapu mûködését a belsõ kapcsolási rajz alapján. Mutassa be a két- és többszintû logikai hálózatok realizálásának módszerét. Realizáljon logikai feladat alapján minimalizált logikai függvényeket kétbemenetû logikai kapukkal NÉV, NAND és NOR rendszerben. Magyarázza el a kapuzott mester-szolga és az élvezérelt tárolók mûködését.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû érettségi vizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészekbõl áll, a vizsgázó elektrotechnika-elektronika központi írásbeli és központi szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségérõl.

A vizsga részei

- Tesztjellegû elektrotechnika-elektronika írásbeli központi kérdéssor kitöltése
- Elektrotechnika-elektronika központi írásbeli feladatsor megoldása
- Szóbeli vizsga elektrotechnika-elektronika központi tételsor alapján

A középszintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli vizsga	Teszt-jellegû elektrotechnika-elektronika írásbeli központi kérdéssor megválaszolása	60	50%
	Elektrotechnika-elektronika központi írásbeli feladatsor megoldása	120	50%
Szóbeli vizsga	Elektrotechnika-elektronika központi tételsor alapján témakörök bemutatása „A” résztétel: elektrotechnikai témakör kifejtése „B” résztétel: elektronikai témakör kifejtése	20	50%

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló elektrotechnika-elektronika tudásáról az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához csak számológép használható.

Tartalmi szerkezet

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám fele-fele arányban tesztjellegû elektrotechnika-elektronika kérdéssor megválaszolásával, illetve elektrotechnika-elektronika feladatsor megoldásával érhetõ el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15-20 kérdésbõl álló tesztjellegû kérdéssorban közel azonos arányban jelennek meg elektrotechnikai és az elektronikai fogalmak, törvényszerûségek, jelenségek és összefüggések. A kérdéssor elektronikai részében az analóg és a digitális témakörök aránya kb. 2/3-1/3. A kérdéssorban szereplõ feladatok megoldása legfeljebb csak egy elektrotechnikai-elektronikai összefüggés (képlet) alkalmazását igényelheti, ennél bonyolultabb példák csak az érettségi írásbeli feladatai között kérhetõk számon. A kérdéstípusok az elõírt ismeret- és képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

Az elektrotechnika-elektronika feladatainak megoldásai alkalmazás jellegû követelményekre is építenek. A számolást igénylõ feladatoknál az elektrotechnika és az elektronika témakörei közel azonos arányban jelennek meg. A feladatsor 4-6 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

	Kompetenciák	**%**
Tesztjellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	25
	Törvények, szabályok és összefüggések ismerete és alkalmazása	25
Feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás	25
	Összefüggések ábrázolása és értelmezése	25
	Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
1. Ellenállás meghatározása paramétereibõl és ellenállás hõfokfüggés számítások
2. Az Ohm és a Kirchhoff törvények alkalmazása egyszerûbb egyenáramú hálózatokban
3. Egyszerûbb ellenállás-hálózatok feszültség- és áramosztásának számítása
4. Méréshatár-kiterjesztés, elõtét- és söntellenállás számítások
5. Villamos munka, teljesítmény, hatásfok és terhelhetõség számítások
6. Egyszerû számítások és szemléltetések a villamos erõtérben
7. Egyszerû számítások és szemléltetések a mágneses erõtérben
8. Szinuszos váltakozó jel középértékeinek kiszámítása, váltakozó mennyiségek ábrázolása
9. Soros és párhuzamos R-L, R-C és R-L-C egyszerû áramkörök jellemzõinek számítása, ábrázolása
10. Passzív négypólusok csillapításának számítása, szûrõk frekvencia-átvitelének ábrázolása
11. Erõsítõ alapkapcsolások munkapontbeállító elemeinek, váltakozó áramú jellemzõinek számítása
12. Mûveleti erõsítõk munkapontbeállító elemeinek és váltakozó áramú jellemzõinek számítása
13. Logikai függvények grafikus egyszerûsítése, egyszerû logikai áramkörök megvalósítása

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

A tesztjellegû kérdéssor és a feladatok értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni. Célszerû a kérdéseknél és a feladatoknál is 100-100 pontos pontszám skálát alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást is igénylõ feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**A feladat megoldásának dokumentálása**	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – a mértékegységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetõség – szabványos jelölések alkalmazása – mûszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetõen az elektrotechnika-elektronika alapfogalmaira, az ezekhez kapcsolódó villamos jelenségekre, összefüggésekre és törvényekre épülõ mûszaki szemlélet elsajátításának bemutatását igényli a jelöltektõl. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, a fogalmakat, az alaptörvényeket szabatosan definiálni, megszerzett ismeretei felhasználásával elektrotechnikai-elektronikai jelenségeket megmagyarázni, összefüggéseket alkalmazni, a folyamatokat összehasonlítani és a törvényszerûségekkel integrálni.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga témakörei:

Villamos alapfogalmak
Egyenáramú hálózatok alaptörvényei
A villamos áram hatásai
Energiaforrások
Villamos erõtér
Mágneses erõtér
Szinuszos mennyiségek – Váltakozó áramú áramkörök
Többfázisú hálózatok
Villamos gépek
Passzív elektronikai áramkörök
Félvezetõ áramköri elemek
Tranzisztoros alapáramkörök
Alapáramkörök alkalmazásai
Impulzustechnikai alapáramkörök
Digitális alapáramkörök

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két résztételbõl („A” és „B”) tevõdik össze. Az „A” résztétel elektrotechnikai, a „B” résztétel elektronikai témakörû. Minden résztétel egy témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s öt évenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönzõ, egyértelmû megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	20
Tények, jelenségek, folyamatok ismerete és alkalmazása	10
Törvények, szabályok, összefüggések értelmezése	10
Világosság, szabatosság, a felelet felépítettsége	10
A mûszaki nyelv alkalmazása	10
A jelenségek megmagyarázása, összefüggések alkalmazása	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésére álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

- Tesztjellegû elektrotechnika-elektronika írásbeli központi kérdéssor kitöltése
- Elektrotechnika-elektronika központi írásbeli feladatsor megoldása
- Szóbeli vizsga elektrotechnika-elektronika központi tételsor alapján

Az emelt szintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli vizsga	Tesztjellegû elektrotechnika-elektronika írásbeli központi kérdéssor megválaszolása	60	25%
	Elektrotechnika-elektronika központi írásbeli feladatsor megoldása	120	25%
Szóbeli vizsga	Elektrotechnika-elektronika központi tételsor alapján témakörök bemutatása „A” résztétel: elektrotechnikai témakör kifejtése „B” résztétel: elektronikai témakör kifejtése	20	50%

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló elektrotechnika-elektronika tudásáról az ismeretek, a képességek, az alkalmazás és az integrálás tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához számológépen kívül egyéb segédeszköz nem használható.

Tartalmi szerkezet

Az emelt szintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám fele-fele arányban tesztjellegû elektrotechnika-elektronika kérdéssor megválaszolásával, illetve elektrotechnika-elektronika feladatsor megoldásával érhetõ el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15-20 kérdésbõl álló tesztjellegû kérdéssorban közel azonos arányban jelennek meg elektrotechnikai és az elektronikai fogalmak, törvényszerûségek, jelenségek és összefüggések. A kérdéssor elektronikai részében az analóg és a digitális témakörök aránya kb. 2/3-1/3. A kérdéssorban szereplõ feladatok megoldása legfeljebb csak egy elektrotechnikai-elektronikai összefüggés (képlet) alkalmazását igényelheti, ennél bonyolultabb példák csak az érettségi írásbeli feladatai között kérhetõk számon. A kérdéstípusok az elõírt ismeret- és képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

Az elektrotechnika-elektronika feladatainak megoldásai alkalmazás- és integrálásjellegû követelményekre is építenek. A számolást (méretezést) is igénylõ feladatoknál az elektrotechnika és az elektronika témakörei közel azonos arányban jelennek meg. A feladatsor 4-6 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

	Kompetenciák	**%**
Tesztjellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	25
	Törvények, szabályok és összefüggések ismerete és alkalmazása	25
Feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás, precíz méretezés	25
	Összefüggések ábrázolása és értelmezése	25
	Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
1. Ellenállás meghatározása paramétereibõl és ellenállás hõfokfüggés számítások
2. Az Ohm és a Kirchhoff törvények alkalmazása egyenáramú hálózatokban
3. Összetett ellenállás-hálózatok méretezése, feszültség- és áramosztás számítása
4. Méréshatár-kiterjesztés, elõtét- és söntellenállás számítások
5. Villamos munka, teljesítmény, hatásfok és terhelhetõség számítások
6. A Norton-, a Thevenin- és a szuperpozíció-tétel alkalmazása
7. Számítások a villamos erõtérben
8. Számítások a mágneses erõtérben
9. Szinuszos váltakozó jel középértékeinek kiszámítása

Lehetséges feladattípusok
10. Soros és párhuzamos R-L, R-C és R-L-C áramkörök jellemzõinek számítása, ábrázolása
11. Négypólusok paramétereinek meghatározása számítással
12. Egyszerû szûrõáramkörök méretezése
13. Bipoláris és unipoláris tranzisztoros alapkapcsolások paramétereinek kiszámítása
14. Többfokozatú erõsítõk paramétereinek számítása
15. Visszacsatolt erõsítõk méretezése
16. Hangolt erõsítõk méretezése, frekvencia-átvitel ábrázolása
17. Elemi stabilizátor méretezése
18. Mûveleti erõsítõk méretezése
19. Astabil multivibrátor méretezése
20. Logikai függvények minimalizálása, logikai áramkörök megvalósítása

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát. A felsorolt lehetséges feladattípusokból összetett feladatok is összeállíthatók.

Értékelés

A tesztjellegû kérdéssor és a feladatok értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni. Célszerû a kérdéseknél és a feladatoknál is 100-100 pontos pontszám skálát alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást (méretezést) is igénylõ feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**A feladat megoldásának dokumentálása**	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – a mértékegységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetõség – szabványos jelölések alkalmazása – mûszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetõen az elektrotechnika-elektronika alapfogalmaira, az ezekhez kapcsolódó villamos jelenségekre, összefüggésekre és törvényekre épülõ mûszaki szemlélet elsajátításának bemutatását igényli a jelöltektõl. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, a fogalmakat, az alaptörvényeket szabatosan definiálni, megszerzett ismeretei felhasználásával elektrotechnikai-elektronikai jelenségeket megmagyarázni, összefüggéseket alkalmazni, a folyamatokat összehasonlítani és a törvényszerûségekkel integrálni.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga témakörei (megegyeznek a középszint témaköreivel):

Villamos alapfogalmak
Egyenáramú hálózatok alaptörvényei
A villamos áram hatásai
Energiaforrások
Villamos erõtér
Mágneses erõtér
Szinuszos mennyiségek – Váltakozó áramú áramkörök
Többfázisú hálózatok
Villamos gépek
Passzív elektronikai áramkörök
Félvezetõ áramköri elemek
Tranzisztoros alapáramkörök
Alapáramkörök alkalmazásai
Impulzustechnikai alapáramkörök
Digitális alapáramkörök

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két résztételbõl („A” és „B”) tevõdik össze. Az „A” résztétel elektrotechnikai, a „B” résztétel elektronikai témakörû. Minden résztétel egy témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s öt évenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönzõ, egyértelmû megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	20
Tények, jelenségek, folyamatok ismerete és alkalmazása	10
Törvények, szabályok, összefüggések értelmezése	10
Világosság, szabatosság, a felelet felépítettsége	10
A mûszaki nyelv alkalmazása	10
A jelenségek, összefüggések, megmagyarázása, alkalmazása, a folyamatok törvényszerûségekkel összehasonlítása és integrálása.	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésére álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti. A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

INFORMATIKAI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Hardver alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. Fogalmak helyes használata	– Ismerje és szakszerûen értelmezze a fontosabb hardver elemeknek az informatikai rendszerben betöltött szerepét. – Alkalmazza az informatikai szakkifejezéseket. – Értse a fontosabb hardver fogalmakat, és meghatározás alapján ismerje fel õket.	– Értse a hardver folyamatokat. – Elemezze a hardver folyamatok jellemzõit, legyen képes az általánosításra, a jellemzõ összefüggések felismerésére.
1.2. Eszközök ismerete	– Ismerje a tipikus hardver elemeket, eszközöket és tulajdonságaikat. – Értse egy minimális számítógépes konfiguráció hardver elemeinek a kiválasztási szempontjait. – Integrálja ismereteit a rendelkezésre álló eszközök közül a megfelelõ kiválasztásához. – Ismerje az archiváló eszközöket és adathordozókat.	
1.3. Lemezpartíciók használata	– Értse a számítógépen létrehozható lemezpartíciók kialakításának jelentõségét. (Több egymástól független operációs rendszer használatának sajátosságai egy számítógépen) – Ismerje a partíció információk lekérdezését. – Ismerje a lemezformázás sajátosságait. – Ismerje a használt operációs rendszer fájlrendszerének fontosabb jellemzõit.	– Alkalmazza a lemez(ek) partícionálását. – Értse az adott operációs rendszernél alkalmazott fájlrendszer fõbb jellemzõit, elõnyeit, hátrányait. – Elemezze egy adott operációs rendszernél az alkalmazható fájlrendszereket. Adott hardver feltételek megléte esetén tudja választását indokolni.

2. Szoftver alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. Fogalmak helyes használata	– Értse a fontosabb szoftver elemeknek az informatikai rendszerben betöltött szerepét. – Alkalmazza az informatikai szakkifejezéseket.	– Értse a szoftver folyamatokat. – Elemezze a szoftver folyamatok jellemzõit, legyen képes az általánosításra, a jellemzõ összefüggések felismerésére.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	– Értse a fontosabb szoftver fogalmakat, és meghatározás alapján ismerje fel õket. – Értse a fontosabb BIOS beállításokat.	
2.2. Programok telepítése	– Alkalmazza a partíciók létrehozását és formázását. – Ismerje a tanult operációs rendszer telepítésének feltételeit. – Alkalmazza az operációs rendszer mûködését kiegészítõ segédprogramok telepítését. (Víruskezelõ, tömörítõ stb.) – Értse egy operációs rendszer szolgáltatásainak kiegészítõ telepítését. – Alkalmazza a könyvtárrendszer sajátosságait a programok telepítésénél. – Alkalmazza egy felhasználói program telepítését.	– Alkalmazzon egy partíciómenedzser segédprogramot.
2.3. Operációs rendszer használata	– Alkalmazza a használt operációs rendszerben az alapvetõ katalóguskezelési mûveleteket. (Könyvtárszerkezet kialakítása, másolás, átnevezés, törlés, tulajdonságok módosítása) – Értse az adott operációs rendszer betöltési folyamatát. – Ismerje az adott operációs rendszer memóriakezelésének alapjait. (Mûködési feltételek) – Alkalmazza az adott operációs rendszer alapvetõ rendszer-információinak lekérdezését. (Jogosultságainak figyelembe vétele mellett) – Alkalmazza a használt operációs rendszer mûködési jellemzõinek lekérdezését, illetve beállítását. (Jogosultságainak figyelembe vétele mellett.) – Ismerje a szabályos és a szabálytalan kilépés következményeit. – Ismerje fel a meghibásodott operációs rendszert.	– Alkalmazza az egy gépen két operációs rendszer közül bármelyik elindítását és mûködtetését. – Értse két operációs rendszer megléte esetén ugyanazon adatok elérési módját. – Ismerje a rendszerleíró adatbázis(ok) jelentõségét. – Alkalmazza az operációs rendszer felhasználói felületének beállítási funkcióit. – Ismerjen fel egy meghibásodott operációs rendszert – Ismerje a hiba elhárításának módjait.
2.4. Állományok kezelése	– Alkalmazza az állománykezelõ parancsokat. (létrehozás, másolás, törlés, átnevezés, nyomtatás, helyreállítás, megnyitás) – Alkalmazza az állomány attribútumokat (lekérdezés, illetve megváltoztatás). – Alkalmazza az állománykeresést.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.5. Segédprogramok használata	– Ismerje a tömörítõ programok általános jellemzõit. – Alkalmazzon tömörítõ programot. (tömörítés, archiválás, kicsomagolás, adatvédelem.) – Értse egy víruskeresõ program mûködésmódjának beállítását. – Alkalmazzon víruskeresõ programot egy meghatározott helyen. (Kötet, könyvtár, vagy fájl ellenõrzés) – Alkalmazza a lemez-karbantartási feladatokat (töredezettség-mentesítés, lemez törlése, új lemez használatba vétele). – Ismerje az alapértelmezés szerinti nyomtató váltását.	– Értse a háttértárak karbantartásának szükségességét. – Ismerje az archiválást és a visszaállítást – Alkalmazza külsõ adattároló eszközre a biztonsági mentést. – Alkalmazza az indítólemez készítést a rendszer indításához.

3. Szövegszerkesztés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. Szövegszerkesztõ használata	– Alkalmazza típusdokumentumok elkészítésére (levél, tanulmány, meghívó, önéletrajz, kérelem stb.) – Alkalmazza a karakter, bekezdés és szakasz-formázásokat. – Értse a különbözõ típusú formázások közötti különbségeket. – Alkalmazza a dokumentumban a táblázatok készítését, formázását. – Értse a csatolás és a beillesztés közötti különbségeket. Legyen képes objektumok csatolására, illetve beillesztésére. – Alkalmazzon stílusokat és sablonfájlt. – Alkalmazzon hasábokat. – Alkalmazza a nyelvi ellenõrzést. (helyesírás, elválasztás) – Alkalmazza a dokumentum beállításokat (laptájolás, papírméret, margó stb.). – Értse az Interneten leggyakrabban elõforduló állományformátumokat. – Értse a HTML leíró nyelv alapelemeit. – Alkalmazza egy szöveges dokumentum HTML formában történõ elmentését. – Értse egy grafikus Webszerkesztõ használatát egy egyszerû Weblap-szerkesztési feladat elvégzéséhez.	– Alkalmazza a HTML leíró nyelv alapelemeit. – Legyen képes egyszerû Weblap szerkesztési feladatot elvégezni egy grafikus Webszerkesztõvel. – Alkalmazzon egy grafikus Webszerkesztõt egy egyszerû Weblap szerkesztési feladat elvégzéséhez. – Alkalmazza a szövegszerkesztõt a HTML leíró nyelv használatával egy egyszerû Weblap készítéséhez.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.2. Grafikai kiegészítõ ismeretek	– Értse az elemi ábrák rajzolási, javítási funkcióit. – Értse a grafikus elemek használatát (kép, grafika, alakzatok, szövegdoboz). – Értse egy adott kép, fénykép stb. digitalizálását és annak a kívánt formátumban történõ elmentését. – Értse egy adott formátumú képfájl valamilyen képfeldolgozó programmal történõ módosítását (levágás a képbõl; fényerõ-, kontraszt megváltoztatása; képbe szöveg beírása). – Alkalmazza képek szövegkörnyezetben történõ elhelyezését. – Alkalmazza a képletszerkesztést.	– Alkalmazza az elemi ábrák rajzolási, javítási, transzformálási funkcióit. – Alkalmazza képbevitelt a számítógépbe. – Alkalmazzon képfeldolgozó programot a módosításokhoz és az esztétikus szövegbe illesztéshez.

4. Táblázatkezelés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. Táblázatkezelõ használata	– Alkalmazzon rutinszerûen egy táblázatkezelõ programot (táblázatot tartalmazó állomány elõírt helyrõl történõ beolvasása, – szükség esetén konvertálása –, a kész anyag elmentése.). – Értse a munkakörnyezet megfelelõ beállításait. – Értse a cellahivatkozásokat (abszolút, relatív és vegyes). – Alkalmazza a haladó szövegformázásokat (szövegforgatás, igazítás stb.). – Ismerjen néhányat a haladó függvények közül (adatbázis, statisztikai, pénzügyi szövegkezelõ). – Értse a függvények egymásba ágyazását. – Ismerje a célérték keresést. – Ismerje a kimutatás készítést. – Ismerje a szûrõk használatát (autoszûrõ, irányított szûrõ). – Értse az összegfokozatos lista készítését. (Részösszeg képzés, csoportképzés.) – Értse a cellavédelem használatát. (Sorok, oszlopok elrejtése, munkalapok, képletek védelme.)	– Alkalmazza az összetett, nagy táblázatok elkészítési módját (több munkalap használata). – Értse az alapvetõ statisztikai függvényeket és a hozzájuk kapcsolódó fogalmakat (középérték, szórás, gyakoriság). – Értse a statisztikai kimutatások elkészítését. – Alkalmazzon diagramokat. (Haladó használat: adatsorok kezelése, perspektíva váltás.) – Értse a táblázatkezelõ rendszer adatbázis kezelõ funkcióit. (Rendezés, keresés, kigyûjtés.)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	– Értse a diagramkészítést. (A kiválasztott adatokhoz megfelelõ grafikon választásával.) – Ismerje összetett, nagy táblázatok elkészítési módját (több munkalap használata).	

5. Informatikai alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. Számábrázolás, számrendszerek	– Alkalmazza segédeszköz használata nélkül a 8 bites bináris számok oda-vissza alakítását bináris, decimális, hexadecimális számok esetében. – Alkalmazza egy megadott számra a fixpontos, vagy lebegõpontos ábrázolást.	

6. Hálózati ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1. Hálózati alapok	– Ismerje a helyi és a távoli hálózatok *Netikett*-jét – Ismerje a hálózati bejelentkezést és kijelentkezést. – Ismerje az ügyfél-kiszolgáló és az egyenrangú hálózati architektúrák fontosabb jellemzõit. – Ismerje a megfelelõ felhasználói jelszó kiválasztásának ismérveit (hosszúság, „megjegyezhetõség” stb.).	– Ismerje a kliens oldali operációs rendszer kialakítását.
6.2. Bejelentkezési környezet kialakítása	(A módosítás végrehajtása, bemutatása: csak a kizárólag oktatási célra szolgáló hálózaton történhet!) – Alkalmazza a jelszómódosítást. – Ismerje a felhasználói profilt. – Ismerje saját felhasználói profilját. – Ismerje saját felhasználói profiljának módosítási lehetõségeit. – Ismerje fel a rendellenes hálózati bejelentkezést.	(A módosítás végrehajtása, bemutatása csak a kizárólag oktatási célra szolgáló hálózaton történhet!) – Értse saját felhasználói profiljának a megváltoztatási lehetõségeit. – Ismerje a felhasználók létrehozását, a nekik megfelelõ jogadást.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.3. Hálózati operációs rendszer használata	– Ismerje a biztonsági hierarchiát (azonosító, jelszó, jogosultságok). – Ismerje a felhasználói csoportokat. – Ismerje saját hálózati környezetében a felhasználói adatbázis jellemzõit. – Alkalmazza a hálózati nyomtatást. – Ismerje az adott hálózati környezet alapvetõ segédprogramjait és azok szolgáltatásait. – Alkalmazza egy fájl vagy mappa tulajdonságainak a lekérdezését, illetve megváltoztatását. – Értse a kijelentkezés szükségességét és módjait.	– Ismerje az adott hálózati környezet fontosabb segédprogramjait. – Értse a megfelelõ hálózati segédprogramok szolgáltatásait. – Alkalmazza a hálózati és az egyedi gépek adatállományainak, mappáinak az attribútumait. – Ismerje a külsõ perifériák csatlakoztatását. – Ismerje a külsõ perifériák installálását. – Ismerje a külsõ perifériák szabályos eltávolítását.
6.4. Kommunikáció a hálózaton	– Ismerje a levelezés szabályait. (Etikett) – Alkalmazza a hálózati levelezést. – Értse a levelezõprogram saját igényei szerinti beállítását. – Alkalmazza a levelezési címlistát. – Alkalmazza a fájlcsatolást. – Alkalmazza a javító csomagok, szoftver kiegészítések letöltését. – Ismerjen levelezési listákat. – Ismerje a keresõ szoftverek legfontosabb tulajdonságait (heurisztikus és tematikus keresõprogramok). – Alkalmazza keresésnél a logikai operátorokat. – Értse a keresés eredményének az értékelését a forrás alapján (megbízható, nem megbízható). – Ismerje a Web oldalak mentését, nyomtatását. – Ismerje a portál fogalmát. – Ismerjen magyar portálokat fontosabb információk eléréséhez. – Ismerje az információk megjelentetésének újabb generációs eszközeit. (Keret, Java applet, VRML, Flash stb.)	– Ismerje a kommunikációban közremûködõ alhálózatokat és hostokat. – Értse a kliens oldali operációs rendszer komponenseinek a frissítését, a javító csomagok installálását.

7. Programozási alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
7.1. Programozási alapismeretek	– Ismerje a programozási lépéseket. – Ismerjen egy programfejlesztõ környezetet. – Ismerje a programozási környezet alapvetõ beállításait. – Értse egy egyszerû feladat algoritmusának az elkészítését és leírását valamilyen algoritmus leíró eszköz használatával. – Alkalmazza az algoritmus szerinti program készítését. (*A további követelmények erre a programra vonatkoznak!)* – Értse egy félkész program folytatását, illetve javítását. – Értse a hibakeresést és a hibajavítást. – Alkalmazza az eredménynek képernyõn, vagy nyomtatón történõ megjelenítését.	
7.2. Algoritmusok	– Értse az algoritmus-leíró eszközök használatát. – Alkalmazza az algoritmus-leíró eszközöket egyszerû feladatok elkészítéséhez és leírásához (mondatszerû leírás, struktogram). – Ismerje a rekurzió fogalmát.	
7.3. A programkészítés környezete	– Ismerje a használt fejlesztõi környezetet és követelményeit.	
7.4. Programnyelv ismerete	*Értékadás, változók, konstansok* – Alkalmazza az elemi adattípusokat (egész- és valós számok, logikai, karakteres, és mutató típusok). – Értse az összetett adatszerkezetek közül a tömböt. – Ismerje a szövegek (string, karakterlánc) kezelését. – Ismerje a verem, a sor és a lista struktúrákat. – Alkalmazza a megfelelõ adattípust. *Vezérlési szerkezetek (Szekvenciák, elágazások, ciklusok):* – Alkalmazzon szekvenciákat. – Alkalmazzon elágazásokat. – Alkalmazzon különbözõ ciklusokat. (Tesztelés helye, feltételes elágazás tervezése.) *Függvények, eljárások* – Alkalmazza a programkönyvtár fontosabb eljárásait. (Alkalmazási feltételek, paraméter átadás.) – Értse a függvények hívását.	– Értse az összetett adatszerkezeteket. (Halmaz, tömb, rekord, fájl.) – Értse a rekurzív algoritmusokat. – Alkalmazzon saját függvényeket és eljárásokat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Adatállományok: – Ismerje a típusos állományokat (létrehozás, írás, olvasás, módosítás). – Alkalmazzon szöveges állományokat. (Írás, olvasás, hozzáfûzés szabványos eszközökkel.)	
7.5. Programozási tételek	– Ismerje a programozási tételek tartalmát, alkalmazási körét. – Értse egyszerû feladatok programjainak az elkészítésénél az összegzés, eldöntés, szekvenciális keresések, szélsõérték kiválasztás, megszámlálás, belsõ rendezések, egyesítés, szétválogatás, kiválogatás, összefuttatás tételeinek alkalmazását. – Tudja alkalmazni a programozási alaptételeket feladatok megoldásához.	
7.6. Hibakeresés, tesztelés, hatékonyság	– Ismerje a töréspontok elhelyezésének és a lépésenkénti végrehajtásnak a módszereit.	
7.7. Az objektum-orientált programozás alapjai	– Ismerje az objektum-létrehozást valamilyen vizuális nyelven. – Ismerjen egy vizuális fejlesztõ eszközt egy elemi program létrehozására.	– Tudjon form- és kontrolltulajdonságokat meghatározni. – Legyen képes formot létrehozni és azon eszközöket elhelyezni. – Értse az eseményfigyelést és -kezelést. – Ismerje az objektumokhoz rendelt metóduskészletbõl való kiválasztást. – Ismerje a különbözõ metódusok és események hatását.

8. Adatbázis-kezelés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
8.1. A relációs adatbázis kezelés alapfogalmai	– Értse a relációs adatbázis fogalmát. – Ismerjen egy adatbázis modell leírást. – Ismerje az adathalmazból adatbázis készítést. – Ismerje a kulcsmezõ kiválasztását.	– Értse az adathalmazból adatbázis készítést.
8.2. Adatbázis-kezelõ használata	– Ismerje a fontosabb mezõ típusokat (szám, szöveg, dátum, logikai, pénznem), valamint azok jellemzõit. (alkalmazás, hossz, mûveletvégzési lehetõségek). – Ismerje az adatbázis kezelõ által használt állományokat. – Értse a létezõ adatbázis megnyitását.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	– Értse adatbázis adattáblájának a létrehozását adott mezõkkel, adott tulajdonságokkal, elsõdleges kulccsal. – Alkalmazza a rekordokat törlését, vagy új adatokkal történõ felülírását. – Értse a mezõk módosítását. – Értse egy elõírt kapcsolatokkal rendelkezõ adatbázis létrehozását (mezõk helyes kiválasztása, kulcsmezõ meghatározása, tábla feltöltése, elmentése). – Értse az adatbázis logikai rendezését.	
8.3. Alapvetõ adatbázis kezelési mûveletek	– Alkalmazza egy létezõ adatbázisból (egy vagy több adattáblából) az adott feltételeknek megfelelõ rekordok megjelenítését. – Alkalmazza az adatok az ûrlap segítségével történõ adatbevitelét. – Alkalmazza adattábla alapján egy egyszerû jelentés készítését, a jelentésben az adatok csoportosítását. – Alkalmazza meghatározott jelentésformák kialakítását és nyomtatását. – Alkalmazza a különbözõ szempontok szerinti keresést és irányított lekérdezést. – Alkalmazza a szûrõvel kombinált táblázatos böngészõket és a segédprogramok lekérdezõ utasításait.	– Alkalmazza az adatbázis adattábláiból számított információk megjelenítését. – Ismerje a paraméteres lekérdezést.
8.4. Az SQL nyelv használata	– Ismerje az SQL nyelv elemeit. – Legyen képes adatbázis létrehozására, átszerkesztésére SQL utasításmondat segítségével. – Ismerje az adatbázis rekordok azonos adatokkal, sorozatokkal, dátumértékekkel történõ feltöltését SQL mondatok megadásával. – Ismerje az SQL lekérdezéseket (záradékok és operátorok alkalmazásával).	– Értse az adatbázis lekérdezési feladatok programozását – Értse a csoportosított keresés, szûrést. – Ismerje a nagy adatbázisok kezelésének problémáit (sok adat, sok felhasználó).

B) TÉMAKÖRÖK

1. Hardver alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. A számítógépek felépítése	– Ismerje a Neumann-elvû számítógépek elvi felépítését és a tárolt program elvét. – Ismerje, hogy más elven mûködõ számítógépek is vannak. (Pl. analóg.)	
1.2. Funkcionális egységek	– Ismerje az alapvetõ hardver elemek feladatait és legfontosabb tulajdonságait. – [Ház, tápegység, alaplap (processzor, memória, buszrendszer, integrált szolgáltatások), háttértárak, optikai meghajtók, videó vezérlõ (videokártya), audió vezérlõ (hangkártya), hálózati csatoló (NIC), modem, monitor, nyomtatók, digitalizáló eszközök] – Ismerje és tudja felsorolni egy minimális számítógépes konfiguráció összeállításához szükséges eszközöket, szerszámokat, szabályokat. – Ismerje a nagykapacitású tárolóeszközöket. – Ismerje a nagykapacitású tárolóeszközök elõnyös és hátrányos tulajdonságait.	– Értse és indokolja egy számítógépes konfiguráció összeállításához szükséges hardver elemek, eszközök kiválasztásának szempontjait. – Értse a nagykapacitású tárolóeszközök mûködése között levõ elvi különbségeket.

2. Szoftver alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. A rendszer elõkészítése	– Ismerje a partíciók jelentõségét, fajtáit és kialakításuk módját. – Ismerje a formázás szerepét és fajtáit. – Ismerje a tanult operációs rendszer fájlrendszerének legfontosabb jellemzõit.	– Elemezze, hasonlítsa össze egy adott operációs rendszernél az alkalmazható fájlrendszereket. – Ismerje a partíciómenedzser program feladatait.
2.2. Programok telepítése	– Ismerje a szoftver fogalmát és fajtáit. – Ismerje a szerzõi jog fogalmát. – Ismerje az adatvédelmi törvények elõírásait. – Értse a szoftverek felhasználói jogosultság szerinti csoportosítását és jellemzését (freeware, shareware, kereskedelmi). – Ismerje a korszerû telepítõ programok jellemzõit.	– Értse egy gépen több operációs rendszer használatának feltételeit. – Értse és ismerje egy operációs rendszer telepítésének a feltételeit. – Ismerje egy gépen két operációs rendszer telepítésének feltételeit.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	– Értse egy szoftver telepítésének menetét (elõkészítés, végrehajtás, utómunkálatok).	
2.3. Operációs rendszer használata	– Alkalmazza a használt operációs rendszerben az alapvetõ katalóguskezelési mûveleteket. (Könyvtárszerkezet kialakítás, másolás, átnevezés, törlés, tulajdonságok módosítása.) – Ismerje az adott operációs rendszer memóriakezelésének alapjait. (Mûködési feltételek.) – Értse az adott operációs rendszer betöltési folyamatát. – Ismerje az operációs rendszer felhasználói felületét. – Alkalmazza a munkafelület módosítási lehetõségeit (dátum, idõ, hangerõ, elhelyezés stb.). – Alkalmazza az operációs rendszer területi beállításait (pénznem, számforma, dátumforma stb.). – Alkalmazza a grafikus felület testre-szabását (képernyõvédõ, felbontás, megjelenítési stílus stb.). – Ismerje az elvégzendõ mûveleteket, amelyek a tanult operációs rendszer meghibásodásakor a hiba elhárításához szükségesek.	– Értse, hogy két operációs rendszer megléte esetén hogyan lehet bármelyik operációs rendszerbõl ugyanazokat az adatokat elérni.
2.4. Állományok kezelése	– Alkalmazza a katalógusok és az állományok jellemzõit (attribútumok). – Alkalmazza az állománykezelõ parancsokat. – Alkalmazza az állományok különbözõ ismérvek szerinti keresésének lehetõségeit.	
2.5. Segédprogramok használata	– Értse a tömörítés lényegét. – Értse a veszteséges és a veszteség nélküli tömörítések sajátosságait. – Ismerje a veszteséges és a veszteség nélküli tömörítések alkalmazási területeit. – Értse az archiválás és adatvédelem szükségességét és megoldási módjait. – Értse az archiválás és a frissítõ archiválás közötti különbségeket. – Elemezze a lemez karbantartások szükségességét és megoldási módjait. – Értse a lemezkarbantartás rendszerességét és szükségességét. – Értse a vírusok leggyakoribb támadási módjait. – Alkalmazza a vírusok elleni védekezések lehetõségeit.	– Elemezzen egy veszteséges tömörítéses alkalmazást. – Értékelje a veszteséges és a veszteség nélküli tömörítések elõnyös és hátrányos tulajdonságait, valamint azok alkalmazási feltételeit.

3. Szövegszerkesztés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. Szövegszerkesztõ használata	– Alkalmazzon egy szövegszerkesztõt. – Alkalmazza a karakter, bekezdés és oldalformázásokat, valamint a tabulátor beállításokat. – Alkalmazza a szövegbe különbözõ objektumok csatolását, vagy beillesztését. – Alkalmazza az élõfejet, élõlábat, és a tartalomjegyzék generálást. – Alkalmazza a helyesírás ellenõrzõt, automatikus elválasztást. – Alkalmazza az oldal, szakasz és hasáb szövegelemek különbözõ tulajdonságainak beállítását. – Alkalmazza a körlevél szolgáltatást különbözõ forrásból származó adatok és törzsdokumentumok felhasználásával.	– Alkalmazzon saját stílusokat. – Alkalmazza a körlevél adatbázisát különbözõ méretû borítékok és szabványos címkék nyomtatásához. – Alkalmazza az ûrlap készítés szolgáltatásait.
3.2. Grafikai kiegészítõ ismeretek	– Értse a vektoros és a pixeles grafikák jellemzõit. – Alkalmazza a grafikák szövegbe illesztését. – Ismerjen alapvetõ kép-manipulációs eljárásokat. (Forgatás, nagyítás, kicsinyítés, kivágás, fényerõ, kontraszt módosítás.)	– Ismerje egy képszerkesztõ program fontosabb szolgáltatásait

4. Táblázatkezelés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. Táblázatkezelõ program kezelése	– Ismerje a különbözõ adattípusokat; az adatbevitel, javítás, másolás, mozgatás, cellahivatkozások különbözõ lehetõségeit. – Alkalmazza egyszerû gyakorlati feladatok kapcsán a konstansokat, hivatkozásokat, függvényeket. – Ismerje a célérték keresést. – Ismerje a kimutatás készítést. – Ismerje a szûrõk használatát (autoszûrõ, irányított szûrõ). – Alkalmazza az elkészült táblázatokon a formázási elõírásokat. – Alkalmazza az oldalbeállításhoz kapcsolódó formázásokat (tájolás, margó). – Értse összetett diagramok készítését és nyomtatását.	– Értse a bonyolultabb (egymásba ágyazott, több paraméteres, különbözõ kategóriájú) függvények használatát. – Ismerje a HTML formátumban történõ mentést.

5. Informatikai alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. Számábrázolás, számrendszerek	– Ismerje a bináris, decimális és hexadecimális számrendszereket. – Ismerje az aritmetikai és logikai mûveletek végrehajtását kettes számrendszerben. – Ismerje a fix- és lebegõpontos ábrázolás sajátosságait.	– Értse a számítógépes számábrázolásból adódó hibákat.
5.2. Kódolás	– Ismerje a kód, kódolás fogalmát. – Ismerje a binárisan kódolt decimális számábrázolást. – Ismerjen különbözõ kódolási módszereket. – Ismerje a hibafelismerõ és a hibajavító kódolást.	– Értsen legalább kétféle hibafelismerõ és/vagy javító kódot. – Elemezze egy hibajavító módszerrel az egy bites hiba javítását.

6. Hálózati ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1. Hálózati alapok	– Ismerje a lokális hálózatok építõelemeit, és legfontosabb tulajdonságaikat (szerver, munkaállomás, NIC, repeater, HUB, switch). – Ismerje a leggyakrabban használt fizikai közegeket, tulajdonságaikat (koaxiális, UTP, optikai kábelek). (A rendelkezésre álló eszközök közül történõ kiválasztással.) – Ismerje a topológia, a protokoll, a hálózati struktúra és architektúra, a sávszélesség fogalmát. – Ismerje a helyi hálózatok topológiájának legfontosabb megvalósítási módjait (csillag, gyûrû, sín). – Ismerje a legfontosabb LAN hálózati szabványok konkrét megvalósításait. – Ismerjen fel egy IP címzést. – Ismerje a jelismétlõ, a HUB és a kapcsoló eszközök funkcióját. – Ismerje a modemes kapcsolat megvalósítását. – Ismerje a tanult hálózati környezetben a kliens oldali operációs rendszer beállítását, konfigurálását.	– Értse (az adott hálózati környezetben) a kliens oldali operációs rendszer beállítását, konfigurálását. – Értse a kliens oldali operációs rendszer komponenseinek a frissítését, a javító csomagok installálását. – Értse az egyenrangú hálózat kialakítását. – Ismerje a modemes kapcsolat megvalósítását. – Értse a különbözõ hálózati topológiákat. – Ismerje az ISO/OSI és a TCP/IP modellek alapvetõ sajátosságait.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	– Ismerje a kliens oldali operációs rendszer komponenseinek a frissítését, a javító csomagok installálását. – Ismerje az OSI és a TCP/IP modellek alap összefüggéseit (rétegek és feladatok – részletezés nélkül.)	
6.2. Bejelentkezési környezet	– Ismerje a hálózati felhasználók rendszerét. – Ismerje a felhasználói profilokat. – Ismerje saját hálózati környezetében a felhasználói adatbázis jellemzõit. – Ismerje a felhasználói profil kialakításának fontosabb elemeit, eszközeit a saját környezetben. – Ismerje a megfelelõ felhasználói jelszó megválasztását.	– Értse a felhasználói profil létrehozásának az elemeit.
6.3. Hálózati operációs rendszer használata	– Ismerje a biztonsági hierarchiát (azonosító, jelszó, jogosultságok). – Ismerje a hálózati tárolás sajátosságait. (Hálózati meghajtók megosztott használata jogokkal.) – Ismerje a jogok, a jogosultsági szintek, az öröklõdés és az effektív jog fogalmakat. – Ismerje a nyomtatási sor fogalmát és használatát. – Ismerje a hálózatban használt adatállományok, mappák legfontosabb attribútumait.	– Értse a hálózati és az egyedi gépek adatállományainak az attribútumait. – Ismerje az adott hálózati környezet segédprogramjait.
6.4. Kommunikáció a hálózaton	– Ismerje részletesen a hálózati levelezés lehetõségeit (több személynek küldés, fájlok csatolása, idézetek a válaszban, címjegyzék stb.). – Ismerje a levelezés veszélyeit (vírusos, túlságosan nagy, kéretlen stb. levelek). – Ismerje a Web lap jellemzõit.	

7. Programozási alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
7.1. A feladatmegoldás lépései, módszerei	– Ismerje a hagyományos programozás lépéseit. (Feladat meghatározása; Specifikációk, változók és típusok, a kiinduló és a végsõ állapot rögzítése; algoritmus készítése és rögzítése valamilyen módszerrel; kódolás; tesztelés, hibakeresés javítás; hatékonyság vizsgálat; dokumentálás.) – Ismerje a fordítás és szerkesztés folyamatát. – Ismerje a strukturált programozás alapelveit.	
7.2. Algoritmusok	– Ismerjen az algoritmus-leíró eszközöket (mondatszerû leírás, folyamatábra, struktogram). – Értse programok tervezéséhez az algoritmus leíró eszközök használatát. – Ismerje a rekurzió fogalmát.	– Alkalmazza az algoritmus leíró eszközöket programok tervezéséhez. – Alkalmazza szövegesen megfogalmazott feladat megoldásához valamelyik algoritmus-leíró eszközt. – Ismerje a programelemzést.
7.3. A programkészítés környezete	– Ismerje a programkönyvtárak szerepét.	– Értse a program használójával kultúráltan kommunikáló adatbevitelt és adatkivitelt.
7.1. Programnyelv ismerete	– Ismerje a programkód és programnyelv fogalmát. – Ismerje a kódolás és a forrásprogram fogalmát. – Ismerje a programnyelvek generációit, típusait. – Alkalmazza az alapvetõ programszerkezeteket a tanult programozási nyelven (szekvencia, elágazás, ciklus). – Ismerje az utasítás, az adatok, a függvények, az eljárások fogalmát, célját a tanult programnyelvi környezetben. – Alkalmazza az elemi adattípusokat (egész számok típusa, valós számok, logikai adattípus, karaktertípus, mutató típus, felsorolás típus). – Értse a változók élettartamának és érvényességi körének fogalmát. – Ismerje a fontosabb alapfüggvényeket, a paraméter-átadás alapjait és a hívási szabályokat. – Értse az összetett adatszerkezetek használatát (szöveg és tömb). – Ismerje a verem, a sor és a lista struktúrákat.	– Értse a rekord, sor és lista adatszerkezeteket. – Értse az állományok definiálását. – Ismerje az egyes típusokhoz tartozó mûveleteket (rekord elemének kiválasztása a nevével, halmazmûveletek, szekvenciális és direkt állományokra alkalmazható mûveletek). – Értse a külsõ programmodulok beépítését. – Ismerje az adattípusok osztályozását.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	– Ismerje az egyes típusokhoz tartozó mûveleteket. (Numerikus, logikai, karakter- és szövegmûveletek, tömbbõl elem kiválasztása az indexével.) – Ismerje a strukturált feladatmegoldást	
7.5. Programozási tételek	– Értse a legfontosabb programozási tételeket: (összegzés, eldöntés, szekvenciális keresések, kiválasztás, szélsõérték kiválasztás, megszámlálás, metszetképzés, belsõ rendezések, egyesítés, szétválogatás, kiválogatás, összefuttatás). – Ismerje valamely algoritmus leíró nyelven a kiválasztott algoritmus leírását. – Értse a programok elõfeltételének és utófeltételének fogalmát. – Értse a szükséges változók kiválasztását és a programban történõ szabatosan megfogalmazását.	– Alkalmazza a struktúrált feladatmegoldást a tanult programnyelven. – Ismerjen rekurziót bemutató algoritmust.
7.6. Hibakeresés, tesztelés, hatékonyság	– Ismerje a tesztelés szerepét és alapelveit. – Értse a hibás mûködés kiszûrésére alkalmas mintaadatokat. – Értse a nyomkövetéssel történõ programtesztelést. – Értse a tervezés és a kódolás közötti különbséget.	– Alkalmazza a hibás mûködés kiszûrésére alkalmas minta-adatokat. – Ismerje a hatékonyságvizsgálatok szempontjait.
7.7. Az objektumorientált programozás alapjai	– Ismerje a modern vizuális programozás alapjait, a vizuális objektumok fogalmát.	– Ismerje az objektumorientált programozás elvét, az objektum fogalmát, szerkezetét. Ismerje az adatmezõ, a metódus és az osztály fogalmát és jelentõségét. – Értse az objektumokhoz kapcsolódó metódusokat. – Ismerje a függvényt, és az eljárást. – Ismerje az objektumok általános felépítését, kialakításuk elvét, tartalmát, az öröklõdés fogalmát. – Ismerje az objektumok azonosítását, a jellemzõ közös tulajdonságokat kiemelését, kapcsolatok kialakítását. – Ismerje a modern vizuális programozás alapjait, a vizuális komponensek fogalmát, fõbb típusait. – Ismerje az eseményvezérlést.

8. Adatbázis-kezelés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
8.1. A relációs adatbázis-kezelés alapfogalmai	– Értse a relációs adatbázis fogalmát. – Értse a rekord, a mezõ és a kulcs fogalmakat. – Ismerje az adattábla és a kulcs kapcsolatát. – Ismerje a kulcsmezõ kiválasztását. – Ismerjen egy adatbázis modell leírást.	
8.2. Adatbázis-kezelõ használata	– Ismerje az adatbázis kezelõ programok általános jellemzõit. – Ismerje az adatbázis kezelõben használatos mezõ típusokat és jellemzõiket. – Ismerje az adatbázis kezelõ által használt állományok típusait. – Legyen képes új adattábla létre-hozására (mezõk helyes kiválasztása, kulcsmezõ meghatározása, tábla feltöltése, elmentése). – Ismerje és értse a fizikai és logikai állomány-rendezés közötti különbséget, az adatbázisban való adatkeresés célját, és módszereit. – Ismerje az adattábla szûrését és a lekérdezõ állomány létrehozását. – Ismerje az adattáblák módosítási lehetõségeit az adott környezetben.	
8.3. Adatbázis elmélet		– Ismerje a relációs adatmodell megalkotására használatos normál formákat (1NF, 2NF, 3NF). – Ismerje a táblák közötti kapcsolatokat (1:1; 1:N; N:M).
8.4. Adatbázis használat	– Értse az adatbázisban adott feltételeknek megfelelõ rekordok megjelenítését. (Egy vagy több táblából egyszerre.) – Értse egy lekérdezéshez a megfelelõ mezõk kiválasztását. – Értse az adattáblák nyomtatását. – Ismerje adott jelentésformák kialakítását és nyomtatását.	– Értse egy szövegesen megfogalmazott igénynek megfelelõ jelentés megtervezését és elkészítését. – Legyen képes adott szövegnek megfelelõ jelentést megtervezni.
8.5. SQL nyelv használata	– Ismerje az SQL nyelv elemeit. – Értse az SQL programnyelv szükségességét, célját, mûködési elvét. – Értse a lekérdezõ SQL-mondat felépítését, az adatdefiníció és az adatmanipuláció lényegét. – Értse az adatrekord pozícionálást. – Ismerje a záradékok, csoportképzõk megfogalmazását. – Ismerje az adatbeviteli ûrlap tervezését, az ûrlapon vezérlõk elhelyezését.	– Értse az adatbázis lekérdezési feladatok programozását. – Értse a csoportosított keresés, szûrést. – Ismerje a nagy adatbázisok kezelésének problémáit. (sok adat, sok felhasználó).

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû érettségi vizsga írásbelibõl és szóbelibõl áll. A vizsgázó központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot informatikai területeken a felkészültségérõl.

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga
  - = Tesztjellegû központi írásbeli kérdéssor megoldása
  - = Központi feladatsor számítógépes megoldása
- Szóbeli vizsga (központi témakörök alapján az iskola munkaközössége állítja össze)
  - = Szóbeli vizsga
  - = Szakmai gyakorlati alapismeretek számítógép melletti bemutatása

A középszintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegû, illetve egyszerû, rövid szöveges választ igénylõ írásbeli feladatok megválaszolása	60	50
	Programozási, illetve adatbázis feladatok számítógépes megoldása	120	50
Szóbeli vizsga	Tematikus bemutatás „A” Informatika alkalmazási témakör elméleti kifejtése „B” Informatika alkalmazási témakör szóbeli, illetve gyakorlati bemutatása	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló szakmai informatikai alapozó ismereteirõl az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõk legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán 60 + 120 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor elsõ részéhez segédeszköz nem használható. A feladatsor másik részét számítógépes környezetben kell megoldani.

Tartalmi szerkezet

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám fele-fele arányban a teszt jellegû általános informatika alkalmazási kérdések megválaszolásával, illetve a programozási és adatbázis kezelési feladatok megoldásával érhetõ el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 20-25 kérdésbõl álló teszt jellegû kérdéssorban az informatikai alapozó ismeretekhez kapcsolódó (nem programozási) fogalmak, törvényszerûségek, és összefüggések szerepelnek. Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A kérdéstípusok az elõírt ismeret- és képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

A teszt feladat megoldására rendelkezésre álló idõ: 60 perc.

Az írásbeli feladatsort a jelöltek számítógép elõtt oldják meg. Minden jelölt rendelkezésére külön számítógépet kell bocsátani. Gondoskodni kell továbbá tíz jelöltenként legalább egy tartalék konfigurációról. Az egyes konfigurációkon telepítve kell lenniük a feladatsor megoldásához szükséges szoftvereknek. A vizsgát szervezõ intézményeknek gondoskodniuk kell arról, hogy a vizsga idõtartama alatt a vizsga lebonyolításában szerepet kapó konfigurációk ne érhessék el egymást, illetve az Internetet, valamint egyéb közös iskolai szintû erõforrásokhoz legfeljebb olvasási joguk legyen amennyiben az valamely vizsgaanyag vagy fejlesztõi rendszer eléréséhez szükséges lehet.

A feladatsor megoldására rendelkezésre álló idõ: 120 perc

A feladatsor megoldásához használható az adott konfiguráció mely tartalmazza a vizsga letételéhez szükséges szoftver komponenseket és az ezek futtatására alkalmas hardvert.

A vizsga letételéhez szükséges szoftverkomponensek:

- A jelöltek által tanult általános célú programozási nyelv (pascal, c, java, basic) fejlesztõi és futtató környezete
- A jelöltek által tanult általános célú relációs adatbázis kezelõ rendszer (MS Access, xBase,…) fejlesztõi és futtató környezete
- Szövegszerkesztõ program
- Esetlegesen : Programtervezõ CASE eszköz, Rajzoló program stb.
- A fenti eszközök használatát lehetõvé tevõ operációs rendszer és kiegészítõ szoftverek (pl. vírusirtó stb.)

A számítógép mellett megoldandó feladatsor a programozási és az adatbázis kezelési terület alkalmazás jellegû követelményeire épít. A feladatsor 3-4 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Írásbeli:

	Kompetenciák	**%**
A. Tesztjellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása, alkalmazása	25
	Összefüggések ismerete és alkalmazása	25
B. Feladatsor	Programozási és adatbázis alapismeretek	25
	A munka elõkészítésének és dokumentálásának ismerete (programterv, eredmények rögzítése)	25
	Összesen:	100

Feladatsor:

Lehetséges feladattípusok
1. Algoritmus kódolása. vagy Valamely programozási nyelven megadott „rövid” forrásnyelvû program ábrázolása valamely a tantervben megadott algoritmus leíró eszközzel.
2. Szövegesen meghatározott algoritmus alapján: mûködõ program készítése.
3. Input adatsoron dolgozó program elkészítése valamely programozási tétel alkalmazásával.
4. Összetett adatsoron dolgozó 1-3 programozási tétel felhasználását igénylõ program készítése
5. Egy adott adattábla létrehozása és feltöltése a megadott adatokkal
6. Megadott „nagyobb” méretû adatbázis lekérdezése. A feladat 2-4 lekérdezést tartalmaz az adatbázisról. Ezek között szerepelhet módosító, vagy törlõ lekérdezés is.

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

A feladatok megoldását mágneses adathordozóra kell menteni.

A feladattípusok értelmezése

1. feladat: (10%)

Algoritmus kódolása. (Valamely a tantervben szereplõ algoritmus leíró eszközzel megadott „rövid” program kódolása, adott programozási nyelven. A nyelvet a tantervben meghatározott lehetséges nyelvek közül a vizsgát szervezõ intézmény határozza meg.)

Beadandó: Az elkészített forráskód.

VAGY

Valamely programozási nyelven megadott „rövid” forrásnyelvû program ábrázolása valamely a tantervben megadott algoritmus leíró eszközzel. Az algoritmus leíró eszközt meghatározza a feladatsor kitûzõje. Az algoritmus szövegszerkesztõvel, vagy megfelelõ CASE eszközzel, illetve rajzolóprogrammal készíthetõ el.

Beadandó: Az elkészített algoritmust tartalmazó fájl.

2. feladat: (15%)

Kevés bemenõ adaton dolgozó, a feladat szövegében meghatározott algoritmus alapján mûködõ program készítése a vizsgát szervezõ intézmény által megadott (a tantervben szereplõ) programozási nyelven.

Beadandó: Az elkészített forráskód.

3. feladat: (15%)

Nem túl hosszú, (max. 10-15 elembõl álló) input adatsoron dolgozó program elkészítése a vizsgát szervezõ intézmény által megadott (a tantervben szereplõ) programozási nyelven. A feladat magában foglalja az adatok beolvasását billentyûzetrõl, az eredmény kiszámítását, és kiíratását. Az eredmény meghatározásához valamely programozási tétel használata szükséges. A feladat szövege nem adja meg a felhasználandó tételt.

Beadandó: Az elkészített forráskód.

4. feladat: (20%)

Hosszabb összetett adatsoron (több dimenziós tömb vagy rekordokból álló tömb, mely lehet véletlenszerûen generált, szöveg fájlban adott, vagy az 1-es, ill. 2-es feladatban megadott program által generált) dolgozó 1-3 db programozási tétel felhasználását igénylõ program készítése a vizsgát szervezõ intézmény által megadott (a tantervben szereplõ) programozási nyelven.

Beadandó: Az elkészített forráskód.

5. feladat: (10%)

A feladat kitûzõje által megadott nevû adatbázis létrehozása. Egy adott adattábla létrehozása és feltöltése a megadott adatokkal. (A tábla mérete: 3-4 attribútum és 3-4 konkrét adatsor.)

Beadandó: A táblát tartalmazó adatbázis.

(Azon adatbázis kezelõknél, ahol adatbázisokat nem tudunk létrehozni csak táblákat, pl. Dbase, ott adatbázis helyett alkönyvtárt készítsünk, és ebben hozzuk létre a táblát megvalósító fájlt. Ekkor a beadandó a kérdéses alkönyvtár és tartalma.

Amennyiben az adatbázis létrehozása és feltöltése nem az adott keretrendszerbõl, hanem valamilyen programnyelvi kóddal történik, beadandó a használt forrásnyelvû kód is.)

6. feladat: (30%)

A feladat kitûzõje által biztosított „nagyobb” méretû adatbázis lekérdezése. A megadott „nagyobb” méretû adatbázist a feladat kitûzõje MS ACCESS és DBASE III formátumban bocsátja a vizsgáztató intézmény rendelkezésére. Az esetlegesen szükséges, ettõl eltérõ formátum létrehozása ekkor a szervezõ feladata.

(Elképzeléseink szerint lenne 5-6 korábban publikált nagyméretû adatbázis, melyeket a vizsgára való felkészülés során is lehetne használni. A feladatban ezen adatbázisok valamelyikébõl szerepelne egy 2-5 táblát tartalmazó metszet.)

A feladat 2-4 darab lekérdezést tartalmaz az adatbázisról. Ezek között szerepelhet módosító vagy törlõ lekérdezés is.

Az egyes lekérdezésekre adható részpontszámot a feladatsor kitûzõje megszabja.

Beadandó: A lekérdezéseket is tartalmazó adatbázis

VAGY

azok megvalósításának forrásnyelvi változata. (A használt adatbázis kezelõ lehetõségeitõl függõen.)

Értékelés

A teszt jellegû kérdéssor és a feladatok értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza.

A programozási feladatok programtervének készítése valamint a kódolás értékelése az alábbiakban összefoglalt irányelvek szerint történik.

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**A feladat megoldottságának dokumentálása**	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
megoldottság szintje mûködõképesség az ismeretek mennyisége	70 %	feladat megértése megoldás logikája szaknyelv használata kreativitás	20 %	áttekinthetõség, rendezettség szabványos jelölések	10 %

SZÓBELI VIZSGA

A vizsga feltétele: A vizsga helyén álljon rendelkezésre legalább az egyszerre felkészülõ tanulóknak megfelelõ számú, hálózatba kapcsolt számítógép.

Az informatika gyakorlatorientált jellegû, ezért a szóbeli vizsgáztatásban is meghatározó szerepe van a számítógépen végzett munkának, illetve feladatmegoldásnak. Szakmai gyakorlati ismereteket még nem lehet a tanulóktól elvárni, azonban ennek alapelemei egy gyakorlatorientált tantárgy esetén már a szakmai alapozásnál is számon kérhetõk. A szóbeli vizsga B) részéhez ezért a helyi sajátosságoknak megfelelõ, számítógéphez kapcsolódó feladat tartozik.

A szóbeli vizsga a szaknyelv megfelelõ használatával az adott informatikai témakör bemutatását, és a kapcsolódó összefüggések feltárását várja el. Ez egyaránt érvényes a témakör szóbeli kifejtésére és a számítógépes feladat bemutatására.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

A) Szóbeli számonkérés

– Hardver eszközök jellemzése
– Szoftver eszközök jellemzése
– Hálózati fogalmak
– Hálózati módszerek, eljárások
– Hálózati kommunikáció
– Rendszeradminisztrációs feladatok
– Algoritmus-leíró eszközök ismerete
– Programnyelvi tájékozottság
– Programozási tételek ismerete
– Adatbázis ismeretek

B) Számítógépen történõ számonkérés

– Általános szoftverek haladó alkalmazása
– Operációs rendszer jellemzõinek lekérdezése
– Operációs rendszer fontosabb segédprogramjainak az ismerete
– Képek grafikai jellemzõinek módosítása
– Számítógépes kommunikáció ismerete (levelezés)
– Információ keresése az Interneten
– Weblap készítési ismeretek
– Hálózati jellemzõk és paraméterek lekérdezése, módosítása
– Programozás fejlesztõi környezet alkalmazása, paraméterezése

Szóbeli tételek:

Minden tétel két résztételbõl („A” és „B”) tevõdik össze: Az „A” résztétel az adott témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli. A „B” résztétel egy számítógéphez kapcsolódó feladat általános bemutatását és a problémamegoldás módjának ismertetését igényli.

[A „B” feladat elõkészítése a szóbeli vizsga felkészülési idejében történik.]

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli témaköröket a központilag kiadott tételsor tartalmazza. Ehhez a középiskola a részletes követelmények alapján saját hatáskörben határozza meg az adott évben érvényes konkrét tételeket. Az összeállított szóbeli tételek legalább 20 tételt tartalmaznak. A tételeknek valamennyi témakört le kell fedniük.

Mindegyik tétel két részbõl áll. A tanulónak az „A” részt szóban, a „B” részt pedig szóban, vagy számítógép használatával kell megoldania.

A számítógépes feladatok a várt megoldáshoz egyértelmû utalásokat tartalmazzanak. Az értékelésnél a feladatban szereplõ fogalmak, és a feladatot megoldó eszköz ismeretét, valamint az eszköz kezelésében való jártasságot kell értékelni.

[Az iskola pedagógiai programjában megfogalmazott egyéb – legfeljebb 3 – mûszaki-informatikai témakör is szerepelhet a tételsorban, azonban ez nem történhet a kötelezõ témakörök rovására. (méréstechnika; digitális technika, elektronika stb.)]

A szóbeli vizsga teljes felkészülési ideje legalább 30 perc, amelynek kb. a felét kell biztosítani a számítógépes feladat elõkészítésére. A szóbeli vizsga teljes idõtartama 15 perc.

A vizsgázó a rendelkezésére álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint a szaktanár az alábbi szempontok és kompetenciák alapján értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak (ill. eszköz) ismerete, definiálása és alkalmazása	20
Tények, folyamatok (eszköz) ismerete és alkalmazása	20
A felelet felépítettsége, a téma teljessége	10
Kifejezõkészség, a szaknyelv alkalmazása	10
Kommunikatív készség	20
Összesen:	100

A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése

A felelet logikai felépítésének értékelése. Hogyan tudja hangsúlyozni a lényeges dolgokat? Elveszik-e a részletekben, vagy tisztában van a téma súlyponti részeivel? Milyen az idõbeosztása?

Kifejezõkészség, a szaknyelv alkalmazása

Mennyire pontos a fogalmazása? Mennyire érti a tananyagot? Milyen súlyúak a betanult, de meg nem értett tananyagok?

Téma teljessége

Tartalmaz-e minden lényeges elemet, ami az adott témakörhöz szükséges? A tárgyi tévedéseket hiányosságként kell figyelembe venni.

Kommunikatív készség

A vizsgázónak az adott témakörben akkor is kell egy kérdést feltenni, ha egyébként a folyamatos feleletével erre nem adott okot. Ezzel a vizsgázó kommunikatív készségét, rugalmas gondolkodását, alkalmazkodó képességét lehet értékelni.
Az érvényes vizsgához mindhárom vizsgarészbõl legalább 40%-os eredményt kell a jelöltnek teljesíteni.
Az összesített eredmény értékelésénél ugyancsak a legalább 40%-os eredmény elérése jelenti az elégséges szintet.

Az általános informatikai ismeretek megléte alapfeltétel és nem vizsgaanyag, ezért ez a vizsga közvetlenül nem tartalmazza az ECDL (European Computer Driving Licence – Európai Számítógép Használati jogosítvány) vizsgának megfelelõ követelményeket.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

- Írásbeli:
  - = egyszerû, rövid választ igénylõ írásbeli feladatok megoldása,
    és/vagy
    szöveges, kifejtendõ írásbeli feladatok megoldása,
    és
  - = számítógépen megoldandó programozási feladat(ok)
- Szóbeli:
  - = szóbeli felelet,
  - = a szóbeli vizsgához kapcsolódóan szakmai gyakorlati alapismeretek bemutatása.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

			Perc	Arány
Írásbeli	**A**	Egyszerû, rövid, illetve kifejtendõ szöveges választ igénylõ írásbeli feladatok megoldása.	60	20%
	B	Programozási feladatok számítógépes megoldása.	120	40%
Szóbeli vizsga	**A**	Tematikus bemutatás	5-10	20%
	B	Az informatika szakmai gyakorlati alapismereteinek bemutatása.	5-10	20%

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló tudásáról a képességek és ismeretek tekintetében egyaránt. Ez a vizsgaforma elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, valamint az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõk legyenek.

Az írásbeli vizsga egyúttal a felsõoktatási intézmények felvételi rendszeréhez igazodva felvételi vizsgát is helyettesít. Az írásbeli vizsga **A)** részét írásban, a **B)** részét számítógépen kell megoldani.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelmények szerint történik, a feladatok típusai pedig az elõírt képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

Az írásbeli feladatokat a hardver, a szoftver, a hálózati és az informatikai ismeretek; a számítógépes feladatokat, pedig a programozási és az adatbázis kezelési témakörök adják.

(A közismereti és a Informatikai alapismeretek szoros kapcsolatban állnak egymással, ezért a felsõoktatási felvételi rendszerhez igazodóan az írásbeli feladatok tartalmazhatnak közismereti informatikához tartozó témaköröket is.)

A feladatok arányaira az alábbi felosztás érvényesül:

A	Hardver és általános informatikai ismeretek	kb. 10%	30%
	Operációs rendszer és szoftver ismeretek	kb. 15%	
	Hálózati ismeretek	kb. 5%	
B	Programozási ismeretek	kb. 40%	70%
	Adatbázis ismeretek	kb. 30%	

Az írásbeli feladatsor és a feladatok jellemzõi

Emelt szintû érettségi írásbeli vizsgáján a pontszámok 30%-ban az egyszerû, rövid választ igénylõ, és a kifejtendõ szöveges feladatokra adott válaszokkal (**A** rész); 70%-ban pedig a programozási feladatok megoldásával érhetõk el (**B** rész).

A) rész

Az egyszerû rövid választ igénylõ, fõleg feleletválasztásos, teszt jellegû feladatok pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatsor 10-15 feladatból áll.

Feladattípusok
1. Fogalmak azonosítása (hardver, szoftver, hálózat, programozás, adatbázis)
2. Mûködési sorrend megállapítása
3. Ok-okozati összefüggések ismerete (mûködési)
4. Képernyõ információk felismerése, azonosítása

A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak (pl. meghatározás, fogalmak értelmezése, informatikai elemek kapcsolatai, hálózati topológia) tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak:

Kompetenciák	**%**
Hardver és szoftver eszközök általános és hálózati ismerete	25
Alapvetõ mûködési összefüggések ismerete	25
Algoritmus leíró eszközök ismerete	10
Adatbázis-kezelõ ismerete	10
A szaknyelv alkalmazása	30

Szöveges (kifejtendõ) feladatok típusai

Ezen típusok közül bármelyik, de legalább egy szerepel az írásbeli vizsga A) részében.

A	1. Adott hardver vagy szoftver eszköz mûködési leírása (6-8 sorban ismertetni a jellemzõket)
	2. Adott fogalom részletes kifejtése (4-6 sorban ismertetni a meghatározást és a rendszerezési jellemzõket)
	3. Adott adatbázisból megadott feltételeknek megfelelõ adatok lekérdezése, megjelenítése (utasítások összeállítása)
	4. Egyszerû lekérdezések SQL alkalmazásával (a szükséges utasítás alkalmazása)
	5. Eszközök, vagy programok elemzõ bemutatása (10-15 sorban)
	6. Hasonló feladatokat ellátó eszközök, rendszerek, vagy programok elemzõ összehasonlítása (10-15 sorban)

Kompetenciák	**%**
Hardver és szoftver eszközök általános és hálózati ismerete, értékelése	25
Alapvetõ mûködési összefüggések ismerete	25
Algoritmikus gondolkodás, algoritmus leíró eszközök használata	10
Adatbázis-kezelõ ismerete	20
A szaknyelv alkalmazása	20

B) rész

Programozási feladatok

B	15-30 soros program elkészítése adott feladat megoldásához (alap algoritmusok felhasználásával)

A feladatlap 2-3 programozási feladatot tartalmaz, melyeket az alap algoritmusok felhasználásával lehet megoldani.

Kompetenciák	**%**
A feladat megértése, algoritmikus gondolkodás	30
Algoritmus leíró eszközök használata	20
Kódolás	40
Esztétikai kivitelezés	10

Az írásbeli feladatok értékelése

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való esetleges eltérés lehetõségeit a feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

A szöveges jellegû feladatoknál az értékelés az alábbi táblázat alapján történik:

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**Kifejezõ képesség**	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
az ismeretek mennyisége	70%	a feladat megértése, a szaknyelv használata, a lényeg kiemelése	20%	világosság, nyelvhelyesség, helyesírás	10%

A programozási feladatoknál az értékelés az alábbi táblázat alapján történik:

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**Kifejezõ képesség**	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
az ismeretek mennyisége	60%	a feladat megértése, a lényeg kiemelése, a téma kidolgozottsága, az ismeretek mélysége	30%	világosság, tartalmi és formai elrendezés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A vizsga feltétele: A vizsga helyén álljon rendelkezésre legalább az egyszerre felkészülõ tanulóknak megfelelõ számú, hálózatba kapcsolt számítógép.

Az informatika gyakorlatorientált jellegû, ezért a szóbeli vizsgáztatásban is meghatározó szerepe van a számítógépen végzett munkának, illetve feladatmegoldásnak. Szakmai gyakorlati ismereteket még nem lehet a tanulóktól elvárni, azonban ennek alapelemei egy gyakorlatorientált tantárgy esetén már a szakmai alapozásnál is számon kérhetõk. A szóbeli vizsga B) részéhez ezért a helyi sajátosságoknak megfelelõ, számítógéphez kapcsolódó feladat tartozik.

A szóbeli vizsga a szaknyelv megfelelõ használatával az adott informatikai témakör bemutatását, és a kapcsolódó összefüggések feltárását várja el. Ez egyaránt érvényes a témakör szóbeli kifejtésére és a számítógépes feladat bemutatására.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgarész kiemelt témakörei

a) Szóbeli számonkérés
– Hardver eszközök jellemzése
– Szoftver eszközök jellemzése
– Hálózati erõforrások, hálózati környezet használata
– Hálózati fogalmak, módszerek, eljárások ismerete
– Hálózati kommunikáció
– Rendszeradminisztrációs feladatok ismerete
– Algoritmikus gondolkodás alapjai
– Algoritmusleíró eszközök ismerete
– Programozási tételek ismerete
– Adatbázis ismeretek

b) Számítógépen történõ számonkérés
– Általános szoftverek emeltszintû használata
– Operációs rendszer jellemzõinek lekérdezése
– Operációs rendszer fontosabb segédprogramjainak az ismerete

– Képek grafikai jellemzõinek módosítása
– Számítógépes kommunikáció ismerete (levelezés)
– Információ keresése az Interneten
– Weblap készítési ismeretek
– Hálózati jellemzõk, paraméterek lekérdezése, módosítása
– Fejlesztõi környezet gyakorlati alkalmazása, paraméterezése
– Egyszerû programozási feladatok megoldása
– Adatbázis feladatok végrehajtása
– SQL lekérdezések végrehajtása

Tételtípusok

Minden tétel két résztételbõl („A” és „B”) tevõdik össze: Az „A” résztétel az adott témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli. A „B” résztétel egy számítógéphez kapcsolódó feladat általános bemutatását és a problémamegoldás módjának ismertetését igényli.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli témaköröket a központilag kiadott tételsor tartalmazza. Ennek alapján a középiskola a részletes követelmények szerint saját hatáskörben határozza meg az adott évben érvényes konkrét tételeket. Az összeállított szóbeli tételek legalább 20 tételt tartalmaznak. A tételeknek valamennyi témakört le kell fedniük.

Mindegyik tétel két részbõl áll. A tanulónak az **„A”** részt szóban, a **„B”** részt pedig szóban vagy számítógép használatával kell megoldania.

A számítógépes feladatok a várt megoldáshoz egyértelmû utalásokat tartalmazzanak. Az értékelésnél a feladatban szereplõ fogalmak, és a feladatot megoldó eszköz ismeretét, valamint az eszköz kezelésében való jártasságot kell értékelni.

(Az iskola pedagógiai programjában megfogalmazott egyéb – legfeljebb 3 – témakör is szerepelhet a tételsorban, azonban ez nem történhet a kötelezõ témakörök rovására.)

A szóbeli vizsga teljes felkészülési ideje legalább 30 perc, amelynek kb. a felét a kell biztosítani a számítógépes feladat elõkészítésére. A szóbeli vizsga teljes idõtartama 15 perc.

A képességek és tartalmi követelmények alapján összeállított szóbeli tételek legalább 20 tételt tartalmaznak. A szakmai irányultságnak és a pedagógiai programnak megfelelõen a tételeket legfeljebb 3 olyan témakörrel is ki lehet egészíteni, amik a mûszaki szakterület sajátosságaiból adódnak, de a felsorolt informatikai témakörök között nem szerepelnek (mikroszámítógépes technika; méréstechnika; digitális technika stb.). Ezek a tételek nem alkalmazhatók a központi témakörök rovására.

Mindegyik tétel két részbõl áll. A központi A) részt szóban, az iskolai összeállítású B) részt pedig számítógép mellett kell a tanulónak megoldania.

Az alábbi táblázat a központi témakörök és a gyakorlati feladatok jellege szerinti megoszlást mutatja.

Témakörök		**Tételek száma**	
		szóbeli	számítógépes
1	Hardver alapismeretek*	2-3	-
2	Szoftver alapismeretek*	2-3	2-3
3	Szövegszerkesztés*	-	2-3
4	Táblázatkezelés*	-	2-3
5	Informatikai alapismeretek*	2-3	-
6	Hálózati ismeretek	5-7	3-5
7	Programozási alapismeretek	7-10	6-9
8	Adatbázis kezelés	2-3	5-6
	Összesen legalább:	**20**	**20**
9	Egyéb témakörök	0-5	0-5

* – A jelölt témakörök szerepelnek a közismereti informatikában is, ezért itt csak olyan rész-témakörök, illetve nézõpontok lehetnek, amelyek a közismereti informatikának nem képezik a részét.

A szaktanárok a szóbeli és a számítógépen megoldandó feladatokat úgy párosítsák, hogy az 1-5 sorszámú témakörök szóbeli tételei mellett ne szerepeljenek az 1-5 témakörök gyakorlati feladatai.

A számítógépes feladatok a várt megoldáshoz egyértelmû utalásokat tartalmazzanak. Az értékelésnél a feladatban szereplõ fogalmak és a feladatot megoldó eszköz ismeretét, valamint az eszköz kezelésében való jártasságot kell mérni.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	25
Kifejezõkészség, a szaknyelv alkalmazása	30
Téma teljessége	25
Kommunikatív készség	20

A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése

A felelet logikai felépítésének értékelése. Hogyan tudja hangsúlyozni a lényeges dolgokat? Elveszik-e a részletekben, vagy tisztában van a téma súlyponti részeivel? Milyen az idõbeosztása?

Kifejezõkészség, a szaknyelv alkalmazása

Mennyire pontos a fogalmazása? Mennyire érti a tananyagot? Milyen súlyúak a betanult, de meg nem értett tananyagok?

Téma teljessége

Tartalmaz-e minden lényeges elemet, ami az adott témakörhöz szükséges? A tárgyi tévedéseket hiányosságként kell figyelembe venni.

Kommunikatív készség

A vizsgázónak az adott témakörben akkor is kell egy kérdést feltenni, ha egyébként a folyamatos feleletével erre nem adott okot. Ezzel a vizsgázó kommunikatív készségét, rugalmas gondolkodását, alkalmazkodó képességét lehet értékelni.

VEGYIPARI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. A mûszaki nyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 A szakmai fogalmak azonosítása, a fogalmak helyes használata	A fogalmak felismerése meghatározás alapján. A fogalmak felismerése a mûszaki szövegben. A szakmai fogalom lényegesebb elemeinek kiemelése. Az egy témához kapcsolódó fogalmak kiválasztása. Az összetartozó fogalmak együttes használata. A mondanivaló megfogalmazásakor a megfelelõ fogalmak használata. A fogalmak teljes mondatba foglalása. A mondatok egységes szöveggé fûzése.	
1.2 A fogalmak jelentésváltozatainak ismerete		A fogalmak jelentésváltozatainak megkülönböztetése.
1.3 Az ismeretanyag bemutatása mûszaki nyelven	A gondolatok tömör, kerek mondatokba történõ kifejtése. A mondatok egymáshoz illesztése, egységes szöveg alkotása.	Önálló állásfoglalás.

2. Az ismeretanyag differenciálása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Lényegkiemelés	Az ismeretanyag legfontosabb elemeinek bemutatása. A bemutatás terjedelmi (idõ) korlátainak betartása.	A lényeges és a kevésbé lényeges szempontok megkülönböztetése. Információk szétválogatása szakmailag meghatározott szempontok alapján. Megfigyelési szempontok kiválasztása.
2.2 Különbségek és azonosságok felismerése	A dolgok közös és eltérõ tulajdonságainak megállapítása, felsorolása. A hatások és a kölcsönhatások felismerése, bemutatása.	A tulajdonságok értékelése különbözõ szempontok szerint.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.3 Az elvonatkoztatás képessége	Egy vizsgálat szempontjából a fontos összefüggéseket mutató elemek felismerése. A vizsgálat szempontjából nem fontos elemek és összefüggések elhagyása. Eseménysorok bemutatása. Egy rendszeren belüli alrendszerek értelmezése. Adatokból táblázatok, ábrák, grafikonok készítése. Ábrákból, grafikonokból adatok felismerése és egyszerûbb értelmezése.	Konkrét példákból az általános következtetés megfogalmazása. Az általános következtetésre konkrét példák felsorolása. A tények és törvényszerûségek közötti összefüggések felismerése.

3. A problémaközpontú gondolkodás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 A probléma felismerése	A feladat helyes értelmezése. Az ismeretanyagból a megoldandó probléma kiemelése. Esettanulmányokban, példaesetekben a tanult szakmai probléma felismerése és megfogalmazása.	Esettanulmányokban és példaesetekben igények és elvárások megfogalmazása.
3.2 A problémamegoldás keresése	Az ok-okozati összefüggések felismerése. A megoldási lépések felsorolása.	A megoldások információszükségleteinek meghatározása. A megfogalmazott probléma többféle megoldása, a változatok értelmezése. A különbözõ megoldások összevetése, elõnyök, hátrányok megállapítása.
3.3 A probléma-megoldás értékelése	A várható eredmények becslése, a kapott értékek rövid, szöveges elemzése.	Az okok és következmények felismerése, megfogalmazása.

4. Források használata és értékelése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 A forrásokból információk gyûjtése, következtetések levonása	A forrás tartalmával kapcsolatos egyszerû kérdések megválaszolása.	Megadott szempontok szerint a források tartalmára vonatkozóan következtetések levonása. Állítások megfogalmazása.
4.2 Információk összevetése		Két azonos témájú forrásból a tartalmi és formai különbségek megállapítása.
4.3 Információk gyûjtése statisztikai forrásokból	Táblázatok, grafikus ábrák, statisztikák tartalmára vonatkozó állítások megfogalmazása.	

B) TÉMAKÖRÖK

1. Mûszaki ismeretek

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
1.1 Kötõgépelemek, kötésmódok	Ismertesse a kötõgépelemek feladatát! Jellemezze az oldható és a nem oldható kötéseket, ismertesse ezek elõnyeit, hátrányait, alkalmazási területeiket! Sorolja fel az oldható kötések gépelemeit! Jellemezze adott ábra alapján a csavarokat, a csavaranyákat, az alátéteket! Ismertesse adott ábra alapján a csavarbiztosításokat! Ismertesse a csavarkötések méretezésének szempontjait! Magyarázza adott ábra alapján, hogy mikor kell alkalmazni ék-, illetve reteszkötéseket! Értelmezze a különbséget az ékek és a reteszek között! Magyarázza, hogy mikor lehet szegecskötést alkalmazni! Ismertesse a szegecsfajtákat! Magyarázza a különbséget a hegesztés és a forrasztás között! Ismertesse a lánghegesztés, illetve az ívhegesztés lényegét! Ismertesse a lágy- és a keményforrasztás lényegét!	Magyarázza a kötéseknél fellépõ erõviszonyokat! Magyarázza az alak- és erõzáró kötéseket! Ismertesse és magyarázza, hogy a vegyipari berendezéseken milyen kötésmódokat kell alkalmazni! Alkalmazza a mûszaki rajzi ismereteket kötõgépelemek és kötésmódok alkatrész és összeállítási rajzi feladatainak megoldásában! Ismertesse, milyen méretekkel jellemezhetõ egy csavar! Alkalmazza a statikai és szilárdságtani ismereteket számítási feladatok megoldásában, csavarok, reteszek, szegecsek méreteinek meghatározásában! Sorolja fel, hogy a fémragasztást mikor lehet alkalmazni, és milyen ragasztóanyagok állnak a fémragasztáshoz rendelkezésre! Ismertesse, hogy mikor alkalmaznak zsugorkötést, és mi a különbség a sajtoló illesztés és a zsugorodó illesztés között!
1.2 Tengelyek, tengelykapcsolók	Ismertesse a tengelyek típusait, a tengelyek részeit és a tengelyek mûködését! Ismertesse adott ábra alapján a tengelyek igénybevételét és a méretezésük szempontjait! Magyarázza, hogy milyen esetben van szükség tengelykapcsoló alkalmazására! Ismertesse adott ábra alapján az egyes tengelykapcsolók típusait, mûködésüket!	Különböztesse meg a bordás, rugós, bütykös és a forgattyús tengelyeket! Mutassa be az egyes tengelykapcsoló-típusok elõnyeit, hátrányait. Ismertesse az egyes tengelykapcsolók elõnyeit, hátrányait, alkalmazhatóságukat! Alkalmazza a mûszaki rajzi ismereteket a tengelyek és tengelykapcsolók alkatrész és összeállítási rajzi feladatainak megoldásában! Alkalmazza a statikai és szilárdságtani ismereteket számítási és szerkesztési feladatok megoldásában, tengelyek és a tengelykapcsolók fõ méreteinek meghatározásában!
1.3 Csapágyak	Ismertesse a csapágyak fogalmát, csoportosításukat! Mutassa be adott ábra alapján a siklócsapágyak felépítését, mûködését! Ismertesse adott ábra alapján a persely feladatát, a vele szemben támasztott követelményeket! Mutassa be a siklócsapágyak elõnyeit, hátrányait! Ismertesse a támasztócsapágy alkalmazási területeit! Jellemezze a gördülõcsapágyakat, mutassa be elõnyeit, hátrányait!	Alkalmazza a mûszaki rajzi ismereteket a csapágyak alkatrész és összeállítási rajzi feladatainak megoldásában! Alkalmazza a statikai és szilárdságtani ismereteket számítási és szerkesztési feladatok megoldásában! Hasonlítsa össze a golyós- és a görgõscsapágyakat! Magyarázza a gördülõcsapágy kiválasztásának szempontjait!

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
1.4 Hajtások	Ismertesse a hajtások feladatát, típusait, alkalmazási lehetõségeit! Ismertesse adott ábra alapján a dörzskerékhajtás, a szíj-, ill. ékszíjhajtás, a fogaskerékhajtás és a lánchajtás elõnyeit, hátrányait, alkalmazási lehetõségeit! Jellemezze a különbözõ hajtások megoldásait! Végezze el a fogaskerékhajtások osztályozását, jellemezze adott ábra alapján az egyes megoldásokat! Ismertesse adott ábra alapján a különbözõ fogaskerékhajtások alkalmazási lehetõségeit!	Értelmezze a különbözõ hajtási típusoknál átvihetõ teljesítmény lehetõségeket! Végezzen számításokat az átvihetõ teljesítmény meghatározására, a gépalkatrészek fõ méreteinek meghatározására! Alkalmazza a mûszaki rajzi ismereteket alkatrész és összeállítási rajzi feladatok megoldásában!
1.5 Csõvezetékek, csõszerelvények	Ismertesse a csõvezetékek feladatát, jellemzõ adatait! Ismertesse adott ábra alapján a csõkötések feladatát, típusait, alkalmazási lehetõségeiket! Ismertesse adott ábra alapján a csõszerelvények feladatát, típusait, alkalmazási lehetõségeiket! Ismertesse adott ábra alapján a csõmegfogások, a csövek szigetelésének megoldásait, a csövek színjelölésének szerepét, a csõvezetékekben szállított anyagokat jelzõ alapszíneket! Ismerje fel a csövek, csõvezetékek, csõszerelvények jelképes jelöléseit!	Válassza ki a szállítandó anyag ismeretében a megfelelõ csõvezetéket, tömítõanyagot! Végezzen számításokat a csövek méretezésével kapcsolatban! Alkalmazza a mûszaki rajzi ismereteket alkatrész és összeállítási rajzi feladatok megoldásában! Alkalmazza a jelképes jelöléseket a csõvezetékek, csõszerelvények ábrázolásában! Alkalmazza a statikai és szilárdságtani ismereteket számítási és szerkesztési feladatok megoldásában!
1.6 Tartályok	Ismertesse a vegyipari tartályok feladatát és adott ábra alapján felépítésüket! Ismertesse a vegyipari tartályok biztonságos kezelésének szabályait! Magyarázza a készülékfenekek, -fedelek, -karimák, -megtámasztások kialakítását, szerepét! Ismertesse a búvónyílás és a figyelõablak feladatát!	Határozza meg a vegyipari tartályok felhasználási célja és fajtái közötti összefüggéseket! Alkalmazza a mûszaki rajzi ismereteket alkatrész és összeállítási rajzi feladatok megoldásában! Alkalmazza a statikai és szilárdságtani ismereteket számítási és szerkesztési feladatok megoldásában!
1.7 A tárolás és berendezései	Mutassa be a szilárd, ömlesztett anyagok jellemzõit! Ismertesse az ömlesztett anyagok tárolásának lehetõségeit! Jellemezze adott ábra alapján a tárolósilókat, illetve a bunkereket! Ismertesse a szilárd, darabos áruk tárolásának módját, eszközeit! Ismertesse adott ábra alapján a folyadékok tárolására szolgáló tartályok szerkezetét, tartozékait! Magyarázza a tûz- és robbanásveszélyes folyadékok tárolásának szabályait! Mutassa be adott ábra alapján a gázok tárolására szolgáló gázpalackok fajtáit és szerelvényeit! Ismertesse adott ábra alapján a gáztartályok szerkezetét, szerelvényeit! Sorolja fel a gáztartályok kezelésének, javításának, tisztításának szabályait!	Magyarázza a tárolás biztonsági berendezéseinek mûködését! Válassza ki egy adott anyag tárolásához a legmegfelelõbb berendezést! Készítsen vázlatrajzokat a berendezések szerkezeti kialakításának, mûködésének magyarázatához!

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
1.8 A szállítás és berendezései	Ismertesse az anyagmozgatás célját, feladatait! Ismertesse a folyadékok szállítására alkalmas szivattyúk mûködési elvét! Magyarázza a szivattyúk szívóképességét és a kavitáció jelenségét! Magyarázza adott ábra alapján a térfogat-kiszorítás elvén mûködõ dugattyús szivattyúk, membránszivattyúk, csavarszivattyúk, a fogaskerék-szivattyúk és a forgódugattyús szivattyúk szerkezeti felépítését, mûködését! Ismertesse adott ábra alapján az áramlástechnikai elven mûködõ (örvényszivattyú) szivattyúk szerkezeti felépítését, mûködését, üzemeltetésük szabályait! Mutassa be adott ábra alapján a vákuumszivattyúk mûködését! Ismertesse adott ábra alapján a gázok szállítására alkalmas ventilátorok, fúvók és kompresszorok szerkezetét, mûködésüket! Ismertesse a darabáru szállítás módjait! Mutassa be adott ábra alapján a szilárd, ömlesztett anyagok szállítására alkalmas szállítószalagok, elevátorok és szállítócsigák szerkezetét és mûködésüket! Magyarázza adott ábra alapján a pneumatikus szállítás megvalósításának módját, fajtáit!	Alkalmazza mûszaki rajzi ismereteit a szállítás berendezései ábrázolásánál! Készítsen vázlatrajzokat a berendezések szerkezeti kialakításának, mûködésének magyarázatához! Végezzen számításokat a szivattyúk fõ méreteinek meghatározásához, a szállított folyadékmennyiség megadására, a szállítóteljesítmény és a teljesítményszükséglet meghatározására! Jellemezze a szivattyúk mûködését és a szállítást jelleggörbék segítségével! Használja a diagramokat, mûszaki táblázatokat a feladatok megoldásában!
1.9 Hõközlés, hõelvonás	Ismerje a hõhordozók fogalmát és tulajdonságait, kiválasztásának szempontjait! Magyarázza a hõvezetés, a konvekció, hõátadás, a hõsugárzás és a hõátbocsátás létrejöttét, folyamatát! Ismertesse a hõcserélõk feladatát, csoportosítását! Mutassa be adott ábra alapján a regenerátorok felépítését, mûködését! Magyarázza adott ábra alapján a rekuperátorok, a közvetett és közvetlen hõcserélõk hõcserélõk mûködését! Ismertesse adott ábra alapján a keverõ hõcserélõk közül a gõzbefúvással mûködõ melegítõ, a keverõkondenzátor és a hûtõtorony felépítését, mûködését! Ismertesse adott ábra alapján a felületi hõcserélõk közül a duplikátorok, a csõkígyós készülékek, a kettõs csöves hõcserélõ, a csõköteges hõcserélõ felépítését, mûködését! Ismertesse a hûtõközeg fogalmát és a hûtõközegekkel szemben támasztott követelményeket! Magyarázza adott ábra alapján a kompresszoros és az abszorpciós hûtõgépek mûködését!	Végezzen el hõhordozókkal kapcsolatos hõtani számításokat! Magyarázza a fontosabb hõhordozók (vízgõz, víz, füstgázok) használatának elõnyeit, hátrányait! Végezzen számításokat a hõközléssel kapcsolatban! Készítse el különbözõ hõcserélõk, kazánok, kemencék vázlatos rajzát! Hasonlítsa össze a közvetlen és közvetett hõcserélõk alkalmazási lehetõségeit! Hasonlítsa össze a közvetlen hõcserélõk fontosabb típusainak alkalmazási lehetõségeit! Hasonlítsa össze a felületi hõcserélõk fontosabb típusainak alkalmazási lehetõségeit! Mutasson be a vegyiparban használatos hõközlési és hûtési módokat, berendezéseket! Végezzen el számításokat hõcserélõk üzemeltetésével, fõ méreteinek meghatározásával kapcsolatban! Ismertesse vázlatrajz elkészítésével a hûtési körfolyamat elveit! Hasonlítsa össze a kompresszoros és abszorpciós hûtést gazdasági szempontok figyelembevételével!

2. Fizikai kémia

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
2.1 Homogén egykomponensû rendszerek	Magyarázza a nyitott-, zárt-, izolált rendszer fogalmakat! Magyarázza a fázis, fázishatár, komponens fogalmakat! Ismertesse a gázok jellemzõ tulajdonságait! Hasonlítsa össze a reális és az ideális gázokat! Ismertesse az állapothatározók fogalmát és mértékegységeit! Ismertesse a gázok állapotváltozásának leírására szolgáló gáztörvényeket (Boyle-Mariotte-, Gay-Lussac törvények, az egyesített gáztörvény)! Magyarázza az ideális gázok állapotegyenletét! Mutassa be, milyen eltérések vannak az általános gázegyenlettõl reális gázok esetében! Végezzen egyszerû számításokat a gázok állapotváltozásaira vonatkozóan! Ismertesse a folyadékok legjellemzõbb tulajdonságait! Magyarázza a folyadékok belsõ szerkezetét! Mutassa be a felületi feszültség kialakulását, ismertesse a felületi feszültséget befolyásoló tényezõket! Magyarázza a kapilláraktív, ill. inaktív anyagok mûködését, gyakorlati alkalmazásukat! Ismertesse a folyadékok belsõ súrlódásának kialakulását, a viszkozitás fogalmát, jelentõségét! Jellemezze a szilárd halmazállapotú anyagokat! Ismertesse a szilárd anyagok szerkezetét, a rácstípusokat! Magyarázza a polimorf, izomorf és amorf anyagok fogalmát! Mutassa be a folyadékok nyitott és zárt terû párolgását, illetve a kondenzációját! Ismertesse a párolgás sebességét meghatározó tényezõket! Magyarázza a tenzió fogalmát, kialakulását, a tenziót befolyásoló tényezõket! Határozza meg a párolgáshõ fogalmát! Hasonlítsa össze a párolgást és a forrást! Ismertesse a forráspontot befolyásoló tényezõket! Mutassa be a szilárd anyagok olvadásának, illetve fagyásának folyamatát! Határozza meg az olvadáspont fogalmát, ismertesse az olvadáspontot befolyásoló tényezõket! Határozza meg az olvadáshõ fogalmát!	Magyarázza a kinetikus gázelmélet alapjait, értelmezze a gázelmélettel a gázok paramétereit, törvényszerûségeit! Határozza meg a gázok paramétereibõl a moláris tömeget! Végezzen összetettebb számításokat gázok állapotváltozaival kapcsolatosan! Végezzen egyszerû számításokat az ideális gázok állapotegyenletének alkalmazásával! Végezzen számításokat a gázok abszolút és relatív sûrûségére vonatkozóan! Magyarázza a gázmolekulák sebességét meghatározó tényezõket! Értelmezze a Maxwell-féle sebességeloszlást! Ismertesse a Graham-törvényt! Ismertesse a folyadékok tulajdonságait a mûszaki gyakorlatban történõ alkalmazásuk szempontjából! Végezzen számításokat a halmazállapot-változásokkal kapcsolatosan!

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
	Ismertesse a szublimáció jelenségét, a szublimációs pont fogalmát, a szublimáció gyakorlati jelentõségét! Végezzen egyszerû számításokat a halmazállapot-változásokkal kapcsolatosan!	
2.2 Homogén többkomponensû rendszerek	Ismertesse az elegyek és az oldatok fogalmát, az elegyek csoportosítását! Mutassa be az elegyek (oldatok) összetételének megadási módját, ismertesse a koncentrációkat! Magyarázza a parciális nyomás fogalmát! Ismertesse a gázelegyekre vonatkozó Dalton-törvényt! Ismertesse a diffúzió fogalmát! Végezzen számításokat az elegyek (oldatok) összetételével, koncentrációival kapcsolatosan! Ismertesse a folyadékelegyekre vonatkozó parciális tenzió fogalmat! Magyarázza a folyadékelegyekre vonatkozó Raoult-törvényt! Ismertesse az ideális és a reális folyadékelegyek tenziógörbe típusait! Magyarázza a Konovalov-törvényeket! Ismeretesse a desztilláció fogalmát és fajtáit!	Végezzen grafikonelemzéseket a folyadékelegyek szétválasztására! Végezzen számításokat a parciális nyomással, a gázelegy átlagos moláris tömegének, a gázok sûrûségének meghatározásával kapcsolatosan! Mutassa be a folyadékelegyek szétválasztását szolgáló egyszerû és frakcionált desztillációt! Értelmezze a likvidusz- és a vapor görbéket! Értelmezze a folyadékelegyek forráspont görbéit!
2.3 Híg oldatok	Ismertesse a híg oldatok tulajdonságait! Magyarázza a relatív tenziócsökkenés, a fagyáspont-csökkenés, forráspont-emelkedés törvényeket! Mutassa be, hogyan jön létre az ozmózisnyomás, és mi befolyásolja az értékét! Mutassa be a híg oldatok szerepét az élõ szervezetben!	Végezzen számítási feladatokat a relatív tenziócsökkenés, a forráspont-emelkedés, a fagyáspont-csökkenés és az ozmózis nyomás törvényeinek alkalmazására!
2.4 Heterogén rendszerek	Ismertesse a fázis, komponens, szabadsági fok fogalmakat! Fogalmazza meg a Gibbs-féle törvényt és értelmezze a víz fázisdiagramján!	Értelmezze a kétkomponensû heterogén rendszerek fázisdiagramját! Magyarázza az eutektikum fogalmát, mutassa be gyakorlati jelentõségét!
2.5 Heterogén egyensúlyok	Értelmezze a szorpciós jelenségeket! Ismertesse az abszorpciót és a Henry-Dalton törvényt! Magyarázza, hogy mitõl függ az abszorpció mértéke és sebessége! Értelmezze az abszorpció szelektivitását! Ismertesse a deszorpció folyamatát! Ismertesse az adszorpció fogalmát! Magyarázza az adszorpciót befolyásoló tényezõket! Ismertesse az adszorpció gyakorlati jelentõségét! Ismertesse a szilárd anyagok oldásának mechanizmusát! Magyarázza a szolvatáció és a hidratáció fogalmakat! Ismertesse az oldást energetikai szempontból! Magyarázza az oldhatóság fogalmát és befolyásoló tényezõit!	Magyarázza az egyensúlyok eltolásának lehetõségeit! Értelmezze az egyensúlyi diagramokat! Értelmezze az adszorpciós izotermákat! Soroljon gyakorlati megoldásokat anyagátadási mûveletekre! Magyarázza oldott anyagok megoszlását két oldószer között! Értelmezze az oldhatósági görbéket! Végezzen számításokat a megoszlási törvényre! Végezzen számításokat a különbözõ anyagok oldhatóságával kapcsolatosan! Magyarázza a megoszlási hányados fogalmát és a Nernst-féle megoszlási törvényt!

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
	Ismertesse az oldás sebességét befolyásoló tényezõket! Jellemezze és csoportosítsa az extrakciós folyamatokat! Ismertesse az extraháló szer kiválasztásának szempontjai! Ismertesse az extrakció gyakorlati jelentõségét!	
2.6 Reakciókinetika	Magyarázza a kémiai reakciók létrejöttének feltételeit! Értelmezze az aktív állapot és az aktiválási energia fogalmakat! Magyarázza az exoterm és az endoterm reakciók kialakulását! Ismertesse az összetett reakciók típusait! Értelmezze a homogén és a heterogén reakciókat! Határozza meg a reakciósebesség fogalmát! Magyarázza a reakciósebességet befolyásoló tényezõket! Ismertesse a katalizátor fogalmát és gyakorlati jelentõségét! Értelmezze a katalizátorok mûködését! Magyarázza a katalizátor szelektivitását és annak jelentõségét! Csoportosítsa a katalitikus folyamatokat! Ismertesse a keverékkatalizátor fogalmát és mûködését! Magyarázza a katalizátormérgek hatását! Csoportosítsa a katalizátormérgeket!	Magyarázza a különbözõ kémiai reakciók mechanizmusát! Magyarázza a reakciósebességet befolyásoló tényezõk hatását! Értelmezze a katalitikus folyamatokat!
2.7 Kémiai egyensúlyok	Ismertesse az egyensúlyok kialakulását, a dinamikus egyensúly fogalmát! Értelmezze és alkalmazza a tömeghatás törvényét, az egyensúlyi állandót (K_c)! Magyarázza az egyensúly eltolásának lehetõségét és ennek gyakorlati jelentõségét! Értelmezze a konverzió fogalmát! Végezzen egyszerû konverziószámításokat! Értelmezze a van't Hoff tényezõt és annak használatát! Ismertesse a gázok termikus disszociációját!	Végezzen számítási feladatokat a tömeghatás törvény felhasználásával!

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
2.8 Elektrolit egyensúlyok	Értelmezze az elektrolit, az elektrolitos disszociáció és a disszociáció fogalmakat! Végezzen számításokat a disszociációfok meghatározására! Ismertesse az elektrolit erõsség fogalmat, az erõs és a gyenge elektrolitok tulajdonságait! Magyarázza a víz autoprotolízisét, a pH fogalmát! Értelmezze a vizes oldatokban a sav és a bázis fogalmakat, azok erõsségét! Számítsa ki adott koncentrációjú oldat pH-ját erõs és gyenge savak, illetve bázisok esetén! Magyarázza a sók hidrolízisét, a hidrolízisállandó és a hidrolízis fok fogalmakat! Ismertesse a pufferoldatok összetételét, mûködését, a pufferkapacitás fogalmát! Ismertesse a pufferek gyakorlati jelentõségét!	Magyarázza a disszociációfok, disszociációállandó összefüggéseit! Ismertesse a hidrolízis fogalmát! Végezzen számításokat a hidrolízis fokának meghatározására! Végezzen számításokat a hidrolizáló sók pH-jának meghatározására! Értelmezze a pufferek mûködését! Végezzen számításokat a pufferek pH-jának megállapítására!
2.9 Elektrokémia	Magyarázza az elsõ- és másodfajú vezetõk vezetési mechanizmusát! Magyarázza az ionvándorlás mechanizmusát, a vándorlási sebesség fogalmát, befolyásoló tényezõit! Magyarázza az elektrolitok fajlagos és moláris fajlagos vezetését, a moláris fajlagos vezetést befolyásoló tényezõket! Ismertesse az erõs és a gyenge elektrolitok vezetését! Magyarázza a határvezetés fogalmát! Magyarázza az elektródpotenciál kialakulását! Ismertesse és értelmezze a standardpotenciál táblázatokat! Használja a standarpotenciál táblázatokat a redoxi reakciók vizsgálatánál! Ismertesse az elsõ- és másodfajú elektródok fogalmát, mûködését! Magyarázza a galvánelemek felépítését, mûködését! Ismertesse az akkumulátor fogalmát és az ólomakkumulátor mûködését! Magyarázza az elektrolízis folyamatát, az elektródokon végbemenõ folyamatokat! Ismertesse a leválási potenciál, a túlfeszültség, a bomlásfeszültség és a polarizáció fogalmát! Magyarázza az elektrolízis mennyiségi törvényeit! Mutassa be az elektrolízis gyakorlati jelentõségét! Végezzen egyszerûbb számításokat az elektrolízis mennyiségi törvényeinek alkalmazására!	Ismertesse a redoxi elektródok és a gázelektródok fogalmát, mûködését! Magyarázza az elektródopotenciált meghatározó tényezõket, a Nernst-féle összefüggést! Végezzen számításokat a galvánelemek elektromotoros erejének meghatározására! Végezzen számításokat az elektródpotenciál meghatározására! Végezzen összetett számításokat az elektrolízis törvényeinek alkalmazására!
2.10 Termodinamika	Magyarázza a belsõ energia, a termikus energia és a nullpont energia fogalmakat! Ismertesse a belsõ energia jellemzõit! Magyarázza a moláris és a fajlagos	Ismertesse a termodinamika III. fõtételét! Végezzen számításokat a fõtételek alkalmazásával! Magyarázza az enthalpia fogalmát!

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
	hõkapacitás fogalmakat! Ismertesse a standard belsõ energia fogalmát, értékét elemek, illetve vegyületekre vonatkozóan! Ismertesse és magyarázza az izobár folyamatok térfogati munkájának fogalmát, meghatározási módját! Ismertesse a termodinamika I. és II. fõtételeit! Magyarázza a reakcióhõ, illetve az átalakulási hõ fogalmakat! Ismertesse a termokémia fõtételét! Ismertesse a termokémiai egyenletek felírásának szabályait!	Végezzen számításokat az enthalpia változásokkal és a térfogati munkával kapcsolatosan! Mutassa be és magyarázza az I. fõtétel szélsõ eseteit! Végezzen termokémiai számításokat a reakcióhõ, illetve a képzõdési hõk meghatározására vonatkozóan!

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû érettségi vizsga írásbelibõl és szóbelibõl áll.

A vizsgázó a vegyipari alapismeretek vizsgatárgyból központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségérõl.

A vizsga részei

– Tesztjellegû írásbeli központi tételsor kitöltése a vegyipari alapismeretek tantárgyból
– Számítási feladatokból álló központi írásbeli feladatsor megoldása a vegyipari alapismeretek tantárgyból
– Szóbeli vizsga központi tételsor alapján a vegyipari alapismeretek tantárgyból.

A középszintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegû feladatsor megoldása a vegyipari alapismeretek tantárgyból központi kérdéssor alapján	60	40
	Számítási feladatokból álló központi írásbeli feladatsor megoldása	120	60
Szóbeli vizsga	Központi tételek alapján a vegyipari alapismeretek tantárgy témaköreinek bemutatása	15	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló vegyipari alapismeretek tudásáról az ismeretek, képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt.

A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek, és hozzájárul ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a tanulók rendelkezésére.

A központi feladatsor megoldásához számológép és a négyjegyû függvénytáblázat használható.

Tartalmi szerkezet

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszáma 100 pont, amely 2 : 3 arányban oszlik meg a teszt-jellegû feladatsorra, illetve a számításos feladatokra adható pontszámok között.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A kb. 20 kérdésbõl álló tesztjellegû kérdéssorban a vegyipari alapismeretek tárgy két fõ témaköre: a mûszaki ismeretek és a fizikai kémia kb. 3 : 2 arányban jelenik meg.

A tesztfeladatokban a fogalmakra, törvényszerûségekre és összefüggésekre és alkalmazásokra vonatkozó kérdések közel azonos arányban jelennek meg.

A tesztkérdések a pedagógiai méréselméletbõl ismert zárt- és nyíltvégû feladatok különbözõ altípusai lehetnek.

A számításos feladatok között 4 : 1 arányban oszlik meg az adható pontszámok összege a fizikai, kémia, illetve a mûszaki ismeretek témakörei között.

A feladatsor 4-6 feladatból áll, a feladatok általában több részfeladatból tevõdnek össze.

Kompetenciák		**%**
Tesztjellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, meghatározása és alkalmazása	20
	Törvények, szabályok és összefüggések ismerete és alkalmazása	20
Számításos feladatok	A feladatmegoldás logikai megszerkesztése	15
	Az összefüggések ismerete és helyes alkalmazása	20
	A táblázatok, grafikonok helyes értelmezése, szerkesztése	10
	A pontos számolás	5
	A mértékegységek helyes használata és a mérési eredmények kellõ pontossággal történõ megadása	10
Összesen		100

A számítási feladatok lehetséges témakörei
A vetületi ábrázolás alapjai
Tároló, szállító és hõközlõ berendezések vázlatos rajzainak értelmezése
Erõk egyensúlya, kényszerek, nyomatékok egyensúlya, kéttámaszú tartók
Hajtások áttétele
A szállított folyadékmennyiség megadása
A hõközléssel kapcsolatos számítások
A tökéletes gázok állapotváltozásai
A tökéletes gázok állapotegyenlete
Elegyek, oldatok összetétele, koncentrációik
Gázelegyek
Termokémia
Sztöchiometriai számítások
Konverzió
Disszociáció fok
Erõs elektrolitok pH-ja
Az elektrolízis mennyiségi törvényei

Értékelés

A tesztjellegû és a számításos feladatok értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés.

Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat (részpontokat) a tételekhez mellékelt javítási útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számításos feladatok pontozási elõírásai az alábbi táblázat alapján alakulnak:

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**A feladat megoldásának dokumentálása**	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– megoldás logikája – pontosság – a mérték-egységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetõség – szabványos jelölések alkalmazása – mûszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓVELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetõen a vegyipari alapismeretek alapfogalmainak, az ezekhez kapcsolódó jelenségeknek, összefüggéseknek és törvényszerûségeknek a bemutatását, alkalmazásának képességét igényli a jelöltektõl.

A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a fogalmakat, törvényeket szakmailag helytállóan meghatározni, és a megszerzett ismereteinek felhasználásával a jelenségeket magyarázni, az összefüggéseket alkalmazni.

A szóbeli vizsgán a jelölt a központi tételsorból kihúzott kérdésekre válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

1. Mûszaki ismeretek
Szilárdságtani alapismeretek
Kötõgépelemek, kötésmódok
Tengelyek, tengelykapcsolók
Csapágyak
Hajtások
Csõvezetékek, csõszerelvények
Vegyipari tartályok
A tárolás és berendezései
A szállítás és berendezései
Hõközlés, hõelvonás

2. Fizikai kémia
Homogén egykomponensû rendszerek
Homogén többkomponensû rendszerek
Híg oldatok
Heterogén rendszerek
Heterogén egyensúlyok
Reakciókinetika
Kémiai egyensúlyok
Elektrolit egyensúlyok
Elektrokémia
Termodinamika

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel „a”, „b” és „c” tételrészekbõl áll.

Az „a” tételrészek a fizikai kémiai ismereteket, a „b” tételrészek a mûszaki ismereteket kérik számon, a „c” tételrészek egyszerû számítási, grafikonelemzési és értelmezési, táblázatkezelési, rajzolvasási feladatokat tartalmaznak.

Az „a”, illetve a „b” tételrészek a tételrész címén kívül alkérdéseket is tartalmaznak, melyek egyúttal a vizsgázó számára a felkészülést is segítik, gondolatmenetét irányítják.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek „a” és „b” részét az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag határozzák meg a részletes vizsgakövetelményekben megfogalmazott tartalmi követelmények alapján. A vizsgatételeket célszerû 5 évente felülvizsgálni és szükség szerint módosítani.

A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, problémamegoldást ösztönzõ, egyértelmû megfogalmazásokra.

A felsorolt témakörökbõl 20 tételt fogalmaznak meg.

A „c” tételrészeket az iskola tanári közössége állítja össze.

Értékelés

Szóbeli feleleteket a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
Világos, szabatos elõadás, a felelet logikai felépítettsége	10
A témakörben fontos tényezõk feltárása, a téma problémaközpontú bemutatása	40
A vegyiparban szükséges alapvetõ számítások, grafikonelemzések, táblázatkezelések, mûszaki rajzolvasás elvégzés	25
A mûszaki nyelv, kifejezések megfelelõ használata	5

Megjegyzés: a % arányok orientáló jellegûek.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szakmai nyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emelt szintû érettségi vizsga írásbelibõl és szóbelibõl áll.

A vizsgázó a vegyipari alapismeretek vizsgatárgyból központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségérõl.

A vizsga részei

– Tesztjellegû írásbeli központi tételsor kitöltése a vegyipari alapismeretek tantárgyból
– Számítási feladatokból álló központi írásbeli feladatsor megoldása a vegyipari alapismeretek tantárgyból
– Szóbeli vizsga központi tételsor alapján a vegyipari alapismeretek tantárgyból
– A vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegû feladatsor megoldása a vegyipari alapismeretek tantárgyból központi kérdéssor alapján	60	40
	Számítási feladatokból álló központi írásbeli feladatsor megoldása	120	60
Szóbeli vizsga	Központi tételek alapján a vegyipari alapismeretek tantárgy témaköreinek bemutatása	15	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló vegyipari alapismeretek tudásáról az ismeretek, képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt.

A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek, és hozzájárul ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a tanulók rendelkezésére.

A központi feladatsor megoldásához számológép és a négyjegyû függvénytáblázat használható.

Tartalmi szerkezet

Az emelt szintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszáma 100 pont, amely 2 : 3 arányban oszlik meg a tesztjellegû feladatsorra, illetve a számításos feladatokra adható pontszámok között.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A kb. 20 kérdésbõl álló tesztjellegû kérdéssorban a vegyipari alapismeretek tárgy két fõ témaköre: a mûszaki ismeretek és a fizikai kémia kb. 3 : 2 arányban jelenik meg.

A tesztfeladatokban a fogalmakra, törvényszerûségekre és összefüggésekre és alkalmazásokra vonatkozó kérdések közel azonos arányban jelennek meg.

A tesztkérdések a pedagógiai méréselméletbõl ismert zárt- és nyíltvégû feladatok különbözõ altípusai lehetnek.

A számításos feladatok között 4 : 1 arányban oszlik meg az adható pontszámok összege a fizikai kémia, illetve a mûszaki ismeretek témakörei között.

A feladatsor 4-6 feladatból áll a feladatok általában több részfeladatból tevõdnek össze.

Kompetenciák		%
Tesztjellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, meghatározása és alkalmazása	20
	Törvények, szabályok és összefüggések ismerete és alkalmazása	20
Számításos feladatok	A feladatmegoldás logikai megszerkesztése	15
	Az összefüggések ismerete és helyes alkalmazása	20
	A táblázatok, grafikonok helyes értelmezése, szerkesztése	10
	A pontos számolás	5
	A mértékegységek helyes használata és a mérési eredmények kellõ pontossággal történõ megadása	10
Összesen		100

A számítási feladatok lehetséges témakörei
Statikai és szilárdságtani számítások, szerkesztések
Vázlatrajzok a gépelemek bemutatásához
Vázlatrajzok a tárolás, szállítás, hõközlés, hûtés berendezéseinek szerkezete, mûködése bemutatásához
Számítási feladatok elvégzése a tárolás, a szállítás, a hõközlés mûveletének, a berendezések jellemzõ adatainak meghatározásához
Gázok állapotváltozásai, a paraméterek meghatározása
Gázok sûrûségének meghatározása
Gázmolekulás sebességének, diffúziójának, moláris tömegének számítása
Gázelegyekkel kapcsolatos számítások (parciális nyomás, átlagos moláris tömeg, sûrûség számítás)
Folyadékelegyek szétválasztásával kapcsolatos számítások
A relatív tenzió csökkenés-, fagyáspont csökkenés-, forráspont emelkedés- és az ozmózisnyomással kapcsolatos számítási feladatok
Oldhatósággal, kristályosítással kapcsolatos számítások
A Nernst-törvénnyel kapcsolatos számítások
Feladatok a tömeghatás törvényének alkalmazására
Disszociációfok, disszociációállandó számítása
Savak, sók és bázisok pH-jának számítása
Hidrolízis fok meghatározása
Pufferek pH-jának meghatározása
Elektródpotenciál számítás
Galvánelemek elektromotoros erejének meghatározása
Faraday-törvényekkel kapcsolatos számítások

Értékelés

A tesztjellegû és a számításos feladatok értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés.

Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat (részpontokat) a tételekhez mellékelt javítási útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számításos feladatok pontozási elõírásai az alábbi táblázat alapján alakulnak:

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**A feladat megoldásának dokumentálása**	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– megoldás logikája – pontosság – a mérték-egységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetõség – szabványos jelölések alkalmazása – mûszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetõen a vegyipari alapismeretek alapfogalmainak, az ezekhez kapcsolódó jelenségeknek, összefüggéseknek és törvényszerûségeknek a bemutatását, alkalmazásának képességét igényli a jelöltektõl.

A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a fogalmakat, törvényeket szabatosan definiálni, a megszerzett ismereteinek felhasználásával a jelenségeket magyarázni, az összefüggéseket alkalmazni.

A szóbeli vizsgán a jelölt a központi tételsorból kihúzott kérdésekre válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei:

1. Mûszaki ismeretek
Szilárdságtani alapismeretek
Kötõgépelemek, kötésmódok
Tengelyek, tengelykapcsolók
Csapágyak
Hajtások
Csõvezetékek, csõszerelvények
Vegyipari tartályok
A tárolás és berendezései
A szállítás és berendezései
Hõközlés, hõelvonás

2. Fizikai kémia
Homogén egykomponensû rendszerek
Homogén többkomponensû rendszerek
Híg oldatok
Heterogén rendszerek
Heterogén egyensúlyok
Reakciókinetika
Kémiai egyensúlyok
Elektrolit egyensúlyok
Elektrokémia
Termodinamika

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel „a”, „b” és „c” tételrészekbõl áll.

Az „a” tételrészek a fizikai kémiai ismereteket, a „b” tételrészek a mûszaki ismereteket kérik számon, a „c” tételrészek egyszerû számítási, grafikonelemzési és értelmezési, táblázatkezelési, rajzolvasási feladatokat tartalmaznak.

Az „a”, illetve a „b” tételrészek a tételrész címén kívül alkérdéseket is tartalmaznak, melyek egyúttal a vizsgázó számára a felkészülést is segítik, gondolatmenetét irányítják.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek „a” és „b” részét az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag határozzák meg a részletes vizsgakövetelményekben megfogalmazott tartalmi követelmények alapján. A vizsgatételeket célszerû 5 évente felfrissíteni.

A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, problémamegoldást ösztönzõ, egyértelmû megfogalmazásokra.

A felsorolt témakörökbõl 20 tételt fogalmaznak meg.

A „c” tételrészeket az iskola tanári közössége állítja össze.

Értékelés

Szóbeli feleleteket a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
Világos, szabatos elõadás, a felelet logikai felépítettsége	10
A témakörben fontos tényezõk feltárása, a téma problémaközpontú bemutatása	40
A vegyiparban szükséges alapvetõ számítások, grafikonelemzések, táblázatkezelések, mûszaki rajzolvasás elvégzés	25
A mûszaki nyelv, kifejezések megfelelõ használata	5

Megjegyzés: a %-os arányok orientáló jellegûek.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szakmai nyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

ÉPÍTÉSZETI ÉS ÉPÍTÉSI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

Az építészeti és építési alapismeretek oktatásának célja, szerepe

A építészeti és építési alapismeretek tanításának és tanulásának fõ célja a építészeti gondolkodásmód, az építészeti szemlélet kialakítása, fogalmak alkotása és a megalkotott fogalmak közötti kapcsolatok felismerése, továbbá az építés gyakorlatának elméleti megalapozása, az elmélet és a gyakorlat közötti összefüggések feltárása, megismertetése.

Az építészet fejlõdését több tényezõ befolyásolta. Ezek közül emeljük ki a lényegeseket: a társadalmi igények fejlõdése, az építési anyagok, szerkezetek és technológiák fejlõdése, az építés-, építészettudomány fejlõdése és nem utolsósorban a jelentõs szellemi teljesítményt nyújtó építész egyéniségek.

Az építészeti és építési alapismeretek tanításának célja ennek megfelelõen kettõs. Egyrészt be kell mutatni az építészetet mint az emberi alkotóképesség teljesítményét, mint esztétikailag szép és értékes, ugyanakkor gyakorlatilag is hasznos alkotásokat, másrészt nyilvánvalóvá kell tenni az épített környezet létrehozásának folyamatát. Természetesen az építészetben a szellemi és az anyagi összefonódik, s az alábbiakban meghatározandó részletes oktatási célok nem sorolhatók kizárólagosan az egyik vagy a másik kategóriába.

- A logikus gondolkodás kialakítása. Az építészet, építés fogalomrendszerének, felépítésének megértése (alapfogalmak, összefüggések felismerésének elsajátítása), a pontos szakkifejezés-használat jelentõségének felismertetése.
- A kombinatív készség, a kreativitás fejlesztése célszerû az ismeretanyag feladatokban való alkalmazásával.
- Az építészeti ábrázolás szimbólumainak (rajzi jelölések) megértése és megfelelõ alkalmazása. A mindennapi építészeti problémák megfogalmazó, értelmezõ képességének kialakítása. Az építészeti szaknyelv szabatos használatának elsajátíttatása.
- A szakmagyakorláshoz használatos rajzolási, szerkesztési és számítási technikák elsajátítása. A rajzeszközök, számológép, illetve a számítógép helyes és kritikus használata.
- Adatok és összefüggések kezelésével kapcsolatos ismeretek nyújtása.
- Az építészeti modellekben való gondolkodás kialakítása és fejlesztése.
- A térszemlélet fejlesztése, tér- és síkbeli alakzatok arány- és méretviszonyainak ismerete és alkalmazása.

Az érettségi általános követelményei az oktatási célokból következnek.

- A tanuló tudjon logikusan gondolkodni, rendelkezzen építészeti probléma- és feladatmegoldó képességgel.
- Legyen képes a tanult ismereteket és elsajátított képességeket más tantárgyak feladatainak, valamint a hétköznapi élet problémáinak megoldására alkotó módon alkalmazni.
- Tudjon állításokat, eljárásokat, egyszerûbb gondolatmenetû bizonyításokat szabatosan megfogalmazni, áttekinthetõ formában leírni (emelt szinten szóban is összefoglalni), ügyelve közben a szaknyelv pontos használatára.
- Legyen képes az alapfogalmak, az alapvetõ szakmai számítások és a mértékegységek használatára, rendelkezzék biztos becslési készséggel. Tudja használni a számológépet.
- Tudja szakszerûen használni az adatokat, a táblázatokat, a képleteket és legyen képes felismerni és értékelni a kapcsolatokat.
- Gondolatmenetében érthetõen, világosan alkalmazza az elsajátított ismereteket, képességeket!

Az építészeti és építési alapismeretek érettségi vizsga célja

A építészeti és építési alapismeretek érettségi vizsga célja annak vizsgálata, hogy a vizsgázó:

- képessé vált-e a korszerû építészeti-építési kultúra elsajátítására, és megalapozta-e építész-szemléletét,

- megszerezte-e az építészet-építés széles alapozású ismereteit és tudása konvertálható-e, miáltal alkalmassá válhat a szakmai specializáció elsajátítására,
- rendelkezik-e megfelelõ alapokkal az OKJ szerinti szakképzésbe való bekapcsolódáshoz és építészeti alapismereteinek köszönhetõen képes-e rövidebb képzési idõ alatt a szakmacsoporton belüli OKJ-s szakképesítés elsajátítására,
- rendelkezik-e megfelelõ probléma- és feladatmegoldó, valamint analizáló és szintetizáló képességgel az építészet területén,
- elsajátította-e az építési tevékenység során használatos számolási, mérési technikákat, rendelkezik-e mûszaki becslési készséggel és az önellenõrzés igényével,
- képes-e az építészet síkbeli ábrázolását térbeli szituációként elképzelni, tud-e ezekhez ábrát készíteni, s ennek segítségével az adott konstrukcióban gondolkodni, számolni,
- képes-e az építészet térbeli szituációit síkban ábrázolni, s ennek segítségével az építészeti tervdokumentáció rajzi részeit elkészíteni,
- képes-e a tanult ismereteket gyakorlati feladatok megoldására alkotó módon alkalmazni;
- képes-e a különbözõ segédeszközök (táblázatok, zsebszámológép, katalógusok, prospektusok) célszerû alkalmazására, a mindenkori tárgyi feltételek függvényében, az építészeti feladatok megoldása során,

Az emelt szinten a felsoroltakon túl az érettségi vizsga célja annak mérése, hogy a tanuló:

- rendelkezik-e a felsõfokú szakirányú tanulmányokhoz szükséges alapokkal,
- képes-e bemutatni az építészet, a környezetalakítás jelentõségét, szépségét valamint a gazdaságban és az emberi kultúrában betöltött szerepét,
- milyen szintû a kreativitása, mennyire kombinatív a gondolkodási képessége,
- képes-e érthetõen, világosan megfogalmazni a problémákat, a feladatokat értelmezni, a problémamegoldásban alkalmazni a tanult ismereteket, az összefüggéseket megkeresni, állításait igazolni.

Az ismeretek az emelt szinten kiegészülnek, bõvülnek, és a középszintû ismeretek feldolgozása az igényesebb felépítés, az összetettebb alkalmazás, nehezebb feladatok felé tolódik el. A követelmények leírásában gyakran szereplõ „alapismeretek”, „alapjai” megfogalmazás azt fejezi ki, hogy az adott fogalom precíz ismerete nem követelmény, azok elmélyítése, kiteljesítése majd az érettségi utáni szakmai speciális képzésre vár. Az építészet szakmacsoportos képzés tananyagai, témakörei részben egymástól függetlenül is elsajátíthatók, vagy pedig egymásra épülnek. Ez a részbeni párhuzamosság, illetve egymásra épülés megköveteli, hogy az összefüggõ részterületek ismereteit nem teljes mélységben kell feldolgozni, hogy a kapcsolódások értelmezhetõek legyenek – ennek következménye viszont, hogy egy-egy terület, illetve részterület elmélyültebb, magasabb szinten történõ feldolgozására vissza kell térni. Ez az építészet-építéstudomány speciális jellege, a középiskolai tanulmányok végére csak „alapismereti” szinten tanítható meg, a kerettantervi követelményeknek megfelelõen

A vizsgaleírás kidolgozásának alapjai

Az építészeti és építési alapismeretek kötelezõen választható érettségi tantárgy közép- vagy emelt szinten. Középszinten írásbeli, emelt szinten írásbeli és szóbeli vizsgát kell tenniük a vizsgázóknak. A középszinten az írásbeli vizsga elégtelen eredménye esetén szóbeli vizsga tehetõ.

Az érettségi követelmények építészeti és építési alapismeretekbõl olyan – csak az építészeti és építési alapismeretek által közvetíthetõ – ismereteket és képességeket tartalmaznak, amelyek a bennünket körülvevõ természetes és épített környezet megértéséhez, az építészeti speciális ismeretek, az építészet- és építéstudomány késõbbi elsajátításához szükségesek.

A követelmények megfogalmazásában a Nemzeti alaptanterv, a kerettanterv, az építészeti és építési alapismeretek érettségi vizsga általános követelményei az irányadók.

A vizsgaleírás kidolgozásakor igyekeztünk megõrizni a magyar hagyományokat, ugyanakkor figyelmet fordítottunk az európai építészeti képzési irányokra.

A vizsgaleírás felépítése

A vizsgaleírás elsõ része a részletes követelményeket tartalmazza közép- és emelt szinten. A táblázatos kifejtésben a középszintû követelmények mellett az emelt szinten csak a középszintet meghaladó követelmények találhatók.

A második rész tartalmazza a vizsga leírását közép- és emelt szinten. Mindkét szinten megtalálható az egyes vizsgarészek (írásbeli, szóbeli) részletes leírása, az értékelés szempontjai, a vizsgarészek egymáshoz való viszonya.

A mellékletek tartalmazzák a késõbb kidolgozandó minta feladatsorokat és azok részletes megoldási és javítási útmutatóját.

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A részletes követelményrendszer felépítése

Az érettségi követelményeit két szinten határozzuk meg:

középszinten a mai társadalomban tájékozódni és alkotni tudó ember építészeti alapismereteit kell megkövetelni, ami elsõsorban az építészeti alapfogalmak, az építés során általánosan használatos legelterjedtebb anyagok, szerkezetek, (építési) eljárások gyakorlati helyzetekben való ismeretét és alkalmazását jelenti;

az emelt szint tartalmazza a középszint követelményeit, de az azonos módon megfogalmazott követelmények körében az emelt szinten nehezebb, több ismeretet, magasabb szintû képességeket igénylõ feladatok szerepelnek. Ezen túlmenõen – mivel emelt szinten elsõsorban a felsõoktatásban is szükséges építészeti és építési alapismereteket alkalmazó, illetve tanuló diákok felkészítése történik – az emelt szint követelményei között speciális anyagrészek is találhatók.

A részletes követelményrendszer használata

A középszintû követelmények meghatározásakor nem jelezzük, hogy a tanulóknak mely vizsgálatokat, illetve számítási képleteket kell elsajátítani. Ez nem jelenti azonban azt, hogy középszinten ne lenne szükség vizsgálati eljárások tanítására, demonstrálására és számonkérésére, de ezek kiválasztását és mennyiségi meghatározását a helyi viszonyok alapján a tanárokra bízzuk. A szóbeli vizsgára való felkészülés céljából azonban az emelt szintû követelmények között megjelöljük azokat a vizsgálatokat, illetve számítási képleteket, amelyek bizonyítását a jelöltektõl elvárjuk.

Általános fejlesztési követelmények

Építészeti probléma- és feladatmegoldó, valamint analizáló és szintetizáló képesség.
Kreativitás, kombinatív gondolkodási képesség.
Szakmai nyelv és szakkifejezések, meghatározások helyes használata.
Számolási, mérési technikák és mûszaki becslési készség alkalmazása az építészet területén.
Vizuális kommunikáció, a 2 és 3 dimenzió közötti kapcsolat alkalmazása, térbeli tájékozódás.
Szakirodalom és segédeszközök (táblázatok, zsebszámológép, katalógusok, prospektusok) célszerû alkalmazása.
A tanult ismeretek alkalmazása alkotó módon gyakorlati feladatok megoldására.

Az egyes témakörök fejlesztési követelményei (kompetenciák)

1. Építõanyagok

– Ismerje az anyagok csoportosítását!
– Ismertesse a nemfémes anyagokat!

– Ismertesse a fémes anyagokat!
– Ismertesse a természetes köveket
– Ismertesse az agyagféleségeket!
– Jellemezze az agyaggyártmányokat!
– Mutassa be a kerámiaipart!
– Jellemezze a kötõanyagokat, az adalékanyagokat és az építési vizet!
– Jellemezze és hasonlítsa össze a különféle betonokat!
– Sorolja fel a betontermékeket!
– Ismertesse és jellemezze a habarcsokat!
– Jellemezze az építõipari faárukat!
– Sorolja fel a fémgyártmányokat!
– Sorolja fel a mûanyag gyártmányokat!
– Ismertesse a festõ- és mázolómunkák anyagait!
– Mutassa be az építési üvegeket!
– Hasonlítsa össze a szigetelõ anyagokat!
– Sorolja fel a segédanyagokat és felületképzõket!
– Készítése elõ a laboratóriumi vizsgálatokat!
– Mutassa be az építési anyagok általános tulajdonságainak vizsgálatát!
– Értékelje az építõanyagok szilárdsági vizsgálatát!

2. A mûszaki ábrázolás alapjai

– Ismertesse az alapfogalmakat!
– Alkalmazza a rajzi alapismereteket!
– Alkalmazza az ábrázolási módokat!
– Ismertesse a síkmértani lapfogalmakat!
– Ismertesse térmértani alapfogalmakat!
– Osztályozza a testeket!
– Alkalmazza a vetületeket!
– Alkalmazza az axonometrikus ábrázolás szabályait!
– Rajzoljon rekonstrukciót!
– Szerkesszen síkmetszéseket!
– Szerkesszen csonkolt testeket!
– Szerkesszen áthatásokat!
– Alkalmazza a szabványos jelöléseket a mûszaki rajzokon!
– Szerkesszen vázlatok alapján helyszínrajzot!
– Szerkessze meg az építmények tervrajzait vázlatok alapján!
– Mutassa be az építési tervdokumentációt!
– Ismertesse a tervek sokszorosítását, dokumentálását!
– Tudjon síkban, illetve térben tájékozódni, térbeli viszonyokat elképzelni, tudja a háromdimenziós valóságot – alkalmas síkmetszetekkel – két dimenzióban vizsgálni!
– Vegye észre a szimmetriákat, tudja ezek egyszerûsítõ hatásait problémák megfogalmazásában, bizonyításokban, számításokban kihasználni!
– Tudjon a számításokhoz, bizonyításokhoz megfelelõ ábrát készíteni!
– Tudjon mérni és számolni hosszúságot, területet, felszínt, térfogatot, legyen tisztában a mérési pontosság fogalmával!
– Tudja szabatosan megfogalmazni a geometriai bizonyítás, szerkesztés és számolás gondolatmenetét!
– Ismerje a geometria szerepét egyes mûszaki és képzõmûvészeti alkotások kompozíciójában!

3. Az építéstan alapjai

– Osztályozza az épületszerkezeteket!
– Ismertesse a földmunkákat!
– Ismertesse az alapozásokat!
– Ismertesse a talajvíz, talajnedvesség és talajpára elleni szigeteléseket!
– Ismertesse és rajzolja meg a függõleges teherhordó és térelhatároló szerkezeteket!
– Ismertesse és rajzolja meg a falazatokat!
– Ismertesse és rajzolja meg a vízszintes teherhordó és térelhatároló szerkezeteket!
– Értelmezze egy hagyományos szerkezetû családi ház födémterveit!
– Jellemezze a szigeteléseket!
– Ismertesse a zsaluzatokat, dúcolásokat!

4. Statika

– Magyarázza el a statikai alapfogalmakat!
– Ismertesse a módszereket!
– Szerkessze meg a síkbeli erõrendszereket!
– Végezzen számításokat síkbeli egyensúlyi szerkezetekkel!
– Csoportosítsa a tartókat!

1. Építõanyagok

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 Anyagismeret.		
1.1.1 Az anyagok csoportosítása.	Fémes, nemfémes anyagok. A nyersanyagok, alapanyagok, segédanyagok fogalma. A hulladékok és melléktermékek fogalma, hasznosításuk gazdasági jelentõsége. Az alapanyagok alapvetõ fizikai, kémiai, mechanikai és technológiai tulajdonságai.	A nemfémes anyagok jellemzõi. A fémes anyagok jellemzõi.
1.1.2 A nemfémes anyagok.	A kerámiák jellemzõ tulajdonságai. Fa jellemzõ tulajdonságai. Papír jellemzõ tulajdonságai. Mûanyagok. Gumi. Hõ-, hang- víz- és villamos szigetelõ anyagok jellemzõ tulajdonságai. Kenõanyagok jellemzõ tulajdonságai. Felhasználási területei jellemzõ tulajdonságai.	
1.1.3 A fémes anyagok.	Vas és jellegzetes vasötvözetek. Betonacélfajták. Könnyû- és színesfémek. Gyakoribb ötvözetek.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.2 Építõanyagok.		
1.2.1 A természetes kövek.	A kövek fajtái. A kövek legfontosabb fizikai és mechanikai tulajdonságai. A kövek elõfordulás szerinti csoportosítása.	Az építõ kövek felismerése.
1.2.2 Kerámiák.	Kerámiák csoportosítása. Vályogtermékek. A tégla- és cserépgyártás folyamata. Égetett gyártmányok készítése. Az agyaggyártmányok minõségi elõírásai és a szabványos követelményei.	Kerámia termékek értékelése.
1.2.3 A kötõanyagok, az adalékanyagok és az építési víz.	A kötõanyagokról általában. A kötõanyagok: – építési mész, – építési gipsz – cementek, – mûgyanta alapú kötõanyagok. Adalékanyagok: – az adalékanyagok csoportosítása, – az adalékanyagok vizsgálata. Szemmegoszlási görbe értékelése, adalékanyag összetételének javítása. Építési víz.	Kötésidõ vizsgálata Vicat-készülékkel.
1.2.46 A betonok.	Beton fogalma, fajtái, jelölésük. Frissbeton jellemzõi. A megszilárdult beton jellemzõi.	
1.2.5 A betontermékek.	Betontermékek. Vasbeton termékek. Mûkõ termékek.	A beton- és vasbetontermékek értékelése.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.2.6 A fémgyártmányok.	Fémek tûz és korrózió elleni védelme. Fém- és acéltermékek és -szerkezetek: – öntvények, – szerszámacélok, – korrózióálló acélok, – lemezek, – fémszerkezetek, – szerelvények. Egyéb fémek, fémtermékek, fémszerkezetek: – alumínium, – ólom, – ón, – horgany, – réz, – bronz. Az építõiparban elõforduló fémtermékek, szerelvények, tömegcikkek, félkész termékek. Az épületek kivitelezésénél elõforduló leggyakoribb fémek és ötvözeteikbõl készült fémszerkezetek, fémszerelvények.	
1.2.7 A mûanyag gyártmányok.	A mûanyag gyártmányok csoportosítása elõállításuk alapján: – plasztomerek, – duromerek, – természetes kaucsukszármazékok, – mûkaucsukok, – szintetikus polimerek. A mûanyagok fizikai és kémiai tulajdonságai. Megmunkálhatóságuk. Alkalmazási területük. Mûanyag termékek építõipari alkalmazása. Mûgyanta alapú ragasztók. Késztermékek: – nyílászáró szerkezetek, – kupolák, – bevilágítók, – tetõszerelvények, – épületgépészeti szerelvények.	
1.2.8 A habarcsok.	Falazó, burkoló, felületképzõ és a különleges habarcsok. Külsõ és belsõ vakolatok anyagai, keverékei, habarcsai.	
1.2.9 Az építõipari faáruk.	A fa szerkezete, felépítése. Az építõfa. Fontosabb hazai fafajták és azok jellemzõi. A fa szárítása, kezelése, a fa hibái, faanyagok védelme. A fa feldolgozása, szállítása, raktározása. Faáruk. Minõségi elõírások és szabványok.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.2.10 A festõ-, mázolómunkák anyagai.	A festõ- és mázolómunkák anyagai, jellemzõ minõségi követelmények, tulajdonságok. Anyagok, pigmentek és színezõanyagok. Kötõanyagok, töltõanyagok, ragasztók és segédanyagok. Olajok és glettek, kencék, szárítók, tapaszok. Oldó- és hígítószerek.	
1.2.11 Az építési üvegek.	Az üvegek alapanyaga, gyártása. Építõipari üvegfajták, felhasználásuk, szállításuk.	
1.2.12 A szigetelõ anyagok.	Hõtechnikai fogalmak, hõszigetelõ anyagok. A zaj elleni védelem, hangszigetelõ anyagok. Hõszigetelések Hangszigetelések. Talaj-, üzemi, használati és csapadékvíz, talajnedvesség és talajpára elleni szigetelések anyagai.	A szigetelõ anyagok jellemzése.
1.2.13 A segédanyagok és felületképzõk.	Felületi bevonatok, védõbevonatok anyagai. Felületkiegyenlítõ masszák, pótlások, kiegészítések anyagai. Ragasztók, festékek, színezõk, tartósítók, oldók és égetõk. Meghatározásuk, felhasználásuk, tárolásuk, védelmük.	
1.3. Építõanyagok vizsgálata.		
1.3.1 A laboratóriumi vizsgálatok elõkészítése.	A laboratóriumi vizsgálatok célja, módszerei. A mérés eszközei, módszerek, mértékegységek.	A laboratóriumi vizsgálati módszerek bemutatása.
1.3.2 Az építési anyagok általános tulajdonságainak vizsgálata.	Sûrûség mérése. Sûrûség mérése areométerrel, piknométerrel és Le Chatelier–Candlot készülékkel. A testsûrûség meghatározása Arkhimédész-mérleggel. Halomsûrûség mérése. Tömörség és hézagosság, hidrotechnikai tulajdonságok vizsgálata. Nedvességtartalom vizsgálata. Nyomó, húzó, nyíró, hajlító és kopásállósági tulajdonságok. Brinell és Rockwell keménységvizsgálatok. Poldi-kalapács és Schmidt-kalapács használata. Kõzetek, faanyag, égetett agyagáruk, mûanyagok vizsgálata. Fémek és betonok vizsgálata.	A friss beton vizsgálata.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.3.3 Az építõanyagok szilárdsági vizsgálatának értékelése.	Anyagvizsgálati jegyzõkönyv. Az építõanyagok szilárdsági vizsgálatának értékelése.	

2. A mûszaki ábrázolás alapjai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 A mûszaki ábrázolás alapjai.		
2.1.1 Alapfogalmak.	A mûszaki rajz feladata. Rajzeszközök és alkalmazásuk.	
2.1.2 Rajzi alapismeretek.	A rajzlapok jellemzõi, feliratmezõ. A kis- és nagybetûk rajzolása. Vonalgyakorlatok és méretezési gyakorlatok: – vonalfajták, – vonalvastagságok és használatuk. Méretarányok alkalmazása. Méretmegadás alkalmazása. Rajzi szabványok (vonalak, feliratmezõ, méretmegadás stb.). A mûszaki rajz formai követelményeinek alkalmazása.	
2.1.3 Ábrázolási módok.	Vetületi ábrázolás. Perspektivikus és axonometrikus ábrázolás.	
2.2 Ábrázoló geometria.		
2.2.1 Síkmértani alapfogalmak.	Síkmértani alapfogalmak. Szög, szögpárok szerkesztése. Pont és egyenes, párhuzamos egyenesek távolságának szerkesztése. A kör és részeinek szerkesztése. Síkidomok szerkesztése.	
2.2.2 Térmértani alapfogalmak.	Térelemek: pont, egyenes, sík. Térelemek kölcsönös helyzete. Egyenes valódi hossza.	
2.2.3 A testek osztályozása.	Egyszerûbb síklapú testek és származtatásuk. Forgástestek és származtatásuk.	
2.2.4 Vetületek.	Vetítési módok alkalmazása. Képsíkrendszer. Képsíkok egyesítése.	
2.2.5 Az axonometrikus ábrázolás szabályai.	Az axonometrikus ábrázolás tengelyei. Különbözõ axonometriák (izometrikus, frontális, dimetrikus.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.2.6 Rekonstrukció.	Vetületi ábráról síklapú és forgástestek rekonstrukciója. Hiányos vetületi ábrák pótlása és vetület-összeválogatás utáni rekonstrukció.	
2.2.7 Síkmetszések.	Sík és egyenes döféspontja. Általános helyzetû egyenes és testek döféspontjainak szerkesztése. Két sík metszésvonala. Síklapú testek síkmetszése: – metszési alapfeladatok vetítõsíkkal (síklapú testek, hasábok, gúlák), – általános helyzetû síkkal való metszés szerkesztése. Valódi nagyság meghatározása, a metszet idom valódi nagysága. Forgástestek síkmetszése (gömb, henger, kúp).	
2.2.8 Testek csonkolása.	Hasáb és henger ferde metszetének kiterítése. Gúla és kúp ferde metszetének kiterítése. Átmeneti idomok szerkesztése, kiterítése. A síkmetszett testek hálózatának szerkesztése.	
2.2.9 Áthatások.	Síklapú testek áthatása. Láthatóság megállapítása. Sík- és görbe lapú testek áthatása. Síklapú és görbe felületû testek áthatása. Hasáb-henger és gömb, hasáb-kúp, henger-gúla áthatásai.	
2.3 Építészeti mûszaki rajz alapjai.		
2.3.1 Szabványos jelölések a mûszaki rajzokon.	Építészeti rajzok jelölései: anyagjelölések, falak jelölése, nyílászárók jelölése, kémények, hornyok, fal- és födémáttörések jelölése. Padló- és falburkolatok jelölése. Lépcsõk jelölése. Épületgépészeti tárgyak jelölése. Berendezések, beépített berendezések ábrázolása. Bútorok, mobiliák jelölése. Épületgépészeti rajzok jelölései: víz-csatorna tervek, fûtési tervek, gázvezetékek tervjelei, elektromos rajzok jelölése, légtechnikai rajzok.	
2.3.2 Helyszínrajz szerkesztése.	Átnézeti helyszínrajz. Beépítési terv. Engedélyezési helyszínrajz. Közmû helyszínrajz.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.3.3 Építmények tervrajzainak szerkesztése.	Építmények tervrajzai. Az építészeti rajzok fajtái. Alaprajz szerkesztésének menete. Metszet szerkesztése. Homlokzatok szerkesztésének lépései. Részletrajzok szerkesztése.	
2.3.4 Az építési tervdokumentáció.	Az építési tervdokumentáció részei. Tervrajzok: – építésztervek, – statikai (szerkezet-) tervek, – épületgépészeti munkák tervei, – közmûtervek, – organizációs tervek. Terviratok: – mûszaki leírás, – költségvetés (költségvetés-kiírás). Építési engedély. Tervmellékletek.	Az építési tervdokumentáció elkészítése. A tervkészítés szabványai, tervezési jogosultság feltételeinek ismerete.
2.3.5 A tervek sokszorosítása, dokumentálás.	Tervek összeállítása, dokumentálása. Tervek tárolása.	

3. Az építéstan alapjai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Az épületszerkezetek.		
3.1.1 Az épületszerkezetek osztályozása.	Az épületszerkezetek osztályozása helyzetük, szerepük és a teherviselés szerint. Térelhatároló és térelválasztó szerkezetek. Közlekedési szerkezetek. Kémények, szellõzõk. Egyéb szerkezetek. Tartószerkezetek.	
3.2 Alépítményi munkák.		
3.2.1 Földmunkák.	Irtási munkák. Föld- és sziklamunkák. A talajok osztályozása. Talajvíz, talajnedvesség, talajpára. Talajjavítás, víztelenítés. Biztonsági követelmények. Munkaárkok, munkagödrök. Tömörítés. Dúcolás, szádfalazás.	A földmunkák jellemzése, osztályozása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.2.2 Alapozások.	Síkalapozások: – sávalapok, – pontszerû alapok, – gerendarács, – lemezalapozás, – héjalapok, – rövid, fúrt cölöpalapozás. Mélyalapozások: – cölöpalapozás, – kút- és szekrényalapok, – résfalas alapozás.	Az alapozások jellemzése.
3.2.3 A talajvíz és talajnedvesség elleni szigetelések.	Talajnedvesség elleni szigetelések. Talajvíznyomás elleni szigetelések.	A talajvíz és talajnedvesség elleni szigetelések jellemzései, anyagai, rétegei.
3.3 Felépítményi munkák.		
3.3.1 Függõleges teherhordó és térelhatároló szerkezetek.	Függõleges teherhordó szerkezetek: – falazatok, – pillérek, – oszlopok. Függõleges térelhatároló szerkezetek.	
3.3.2 Falazatokat.	A falszerkezetek ismertetése. A falazatok csoportosítása. Kõfalazatok, a kõfalazatok kötései. Téglafalazatok, a téglafalazatok rétegei és méretei, téglakötési szabályok, üreges téglafalazatok. Vegyes falazatok.	
3.3.3 Vízszintes teherhordó és térelhatároló szerkezetek.	Kiváltók, gerendák. – kiváltók, – koszorúk, – gerendák, – boltövek. Födémszerkezetek osztályozása – pincefödémek, – emeletközi födémek, – padlásfödémek, – tetõfödémek, – síkfödémek, – fafödémek, – acélgerendás födémek, – vasbeton födémek, – vázkerámiás födémek. Boltozatok csoportosítása.	
3.3.4 A szigetelések.	Víz elleni szigetelések. – talajpára, talajnedvesség, talajvíz. – csapadékvíz elleni szigetelések (lapos tetõk szigetelése), – használati víz elleni szigetelések,	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	– üzemi víz elleni szigetelések. Hõszigetelések. – hõtechnikai fogalmak, – hõszigetelõ anyagok, – hõszigetelési technológiák. Hangszigetelések. – hangtechnikai fogalmak, – hangszigetelések, – a zaj elleni védelem. Hangszigetelõ anyagok.	
3.4. Segédszerkezetek.	Zsaluzatok. Dúcolások.	Korszerû zsaluzatok s szerkezeti megoldásai Dúcolatok részletei

4. Statika

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 Alapfogalmak.		
4.1.1 Statikai alapfogalmak.	Alapfogalmak – a mozgás, – az erõ, – a munka, – a statikai vizsgálatok módszerei, – a számító módszerek lényege, elõnyei és hátrányai, – a szerkesztõ módszerek lényege, elõnyei és hátrányai, – a szerkesztõ-számító módszerek lényege, elõnyei és hátrányai. Az egyensúly fogalma. Az erõ nyomatéka. Síkidomok súlypontjának meghatározása. A statika alaptételei. Az erõ felbontása merõleges komponensekre.	
4.2 Erõk, erõrendszerek.		
4.2.1 Síkbeli erõrendszerek összetétele.	Eredõ meghatározása. – az eredõ meghatározása szerkesztéssel, – az eredõ meghatározása számítással, – síkbeli erõk összetételének különleges esetei.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.2.2 Síkbeli erõrendszer egyensúlyozása.	Egyensúlyozás egy erõvel. Egyensúlyozás két erõvel. Síkbeli erõrendszerek számítása.	
4.3 Tartók vizsgálata.		
4.3.1 A tartók csoportosítása.	Statikailag határozott síkbeli tartószerkezetek. – a megtámasztás módjai, – statikailag határozott tartók fajtái (befogott tartó, kéttámaszú tartó, rudakkal megtámasztott tartó, egy csuklós tartó, két csuklós tartó, három csuklós ívtartó, csuklós többtámaszú tartó, rácsostartó, vegyes tartók), – tisztán koncentrált erõkkel terhelt tartók vizsgálata, – a megoszló teher. A belsõ erõk – Normálerõ – Nyíróerõ – Hajlítónyomaték – Belsõerõ ábrák	
4.3.2 Számítások különféle tartókkal.	Tartók vizsgálatának célja és módszerei. Tisztán koncentrált erõkkel terhelt kéttámaszú és konzolos kéttámaszú tartók vizsgálata. Tisztán megoszló erõrendszerrel terhelt kéttámaszú és konzolos kéttámaszú tartók vizsgálata. Vegyes terhelésû kéttámaszú tartók és konzolos kéttámaszú tartók vizsgálata. Egyik végén befogott tartók vizsgálata.	

5. Szabadkézi rajz
(Csak emelt szinten)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1 Bevezetés a szabadkézi rajzolásba.		
5.1.1 Rajzeszközök. használata.		A szabadkézi rajzolás célja, szerepe. Rajzeszközök.
5.1.2 Természet utáni rajzolás.	A látás törvényszerûségei. A perspektív kép.	Szabadkézi rajzolás: vonalrajz, szabadkézi vonalfajták. Elhelyezés, vázolás, kompozíció. A perspektív kép szerkesztése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Önárnyék, vetett árnyék.	Arányosítás, mérés, ellenõrzés. Négyzet rajzolása perspektívában. Kocka rajzolása, kör rajzolása perspektívában. Síklapú testek és forgástestek rajzolása. Felületek rajzolása. Az árnyékrajzolás szabályai. Pont, különbözõ helyzetû egyenesek, sík- és forgásfelületek árnyéka.
5.1.3 Ábrázolás színes technikával.	Színelméleti alapfogalmak, színkontrasztok, színpreferencia.	Színes rajzolás. Egyszínû rajz. Rajzok két színnel. Többszínû ceruzás rajzok. Színes festés.
5.1.4 Kreativitás, vonal-, síkbeli, térbeli és szín-kompozíciók készítése.		Vonalkompozíciók. Síkbeli kompozíciók. Térbeli kompozíciók.
5.1.5 Építészeti staffázs.		Háttér rajzolása. Növényzet rajzolása. Alakok rajzolása. Utcabútorok rajzolása. Járművek, tárgyak rajzolása.
5.1.6 Rekonstrukció.		Perspektív kép rajzolása vetületek alapján.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A vizsga célja

Megegyezik a bevezetõben leírt célokkal.

A vizsga szerkezete

A középszintû érettségi vizsga írásbelibõl és szóbelibõl áll, a vizsgázó építészeti és építési alapismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségérõl.

A vizsga részei

- Tesztjellegû építészeti és építési alapismeretek írásbeli központi kérdéssor kitöltése
- Építészeti és építési alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása
- Szóbeli vizsga építészeti és építési alapismeretek tételsor alapján

A középszintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegû építészeti és építési alapismeretek írásbeli központi kérdéssor megválaszolása	60	50
	Építészeti és építési alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása	120	50
Szóbeli vizsga	Építészeti és építési alapismeretek központi tételsor alapján témakörök bemutatása „A” résztétel: építéstan alapjai témakör kifejtése „B” résztétel: építõanyagok témakör kifejtése	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló építészeti és építési alapismereti tudásáról az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához nem programozható számológép és négyjegyû függvénytáblázat használható.

Tartalmi szerkezet

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összes pontszáma fele-fele arányban tesztjellegû építészeti és építési alapismeretek kérdéssor megválaszolásával, illetve az építészeti alapismeretek feladatsor megoldásával érhetõ el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15-20 kérdésbõl álló tesztjellegû kérdéssorban közel azonos arányban jelennek meg az építõanyagok, a mûszaki ábrázolás alapjai, az építéstan alapjai, a statika és a szabadkézi rajz témaköreinek fogalmai, törvényszerûségei, jelenségei és az összefüggések. A kérdéstípusok az elõírt ismeret- és képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

Az építészeti és építési alapismeretek feladatainak megoldásai alkalmazás jellegû követelményekre is építenek. A számolást és a rajzolást-szerkesztést igénylõ feladatok közel azonos arányban jelennek meg. A feladatsor 6 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat. A számolást is igénylõ feladatoknál 1 feladat az építõanyagok témakörbõl, 2 feladat a statika témakörbõl jelenik meg. A rajzolást-szerkesztést igénylõ feladatoknál 1 feladat a mûszaki ábrázolás alapjai és a szabadkézi rajz témaköreibõl, 2 feladat az építéstan alapjai témakörbõl jelenik meg

	Kompetenciák	%
Tesztjellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	25
	Törvények, szabályok és összefüggések ismerete és alkalmazása	25
Feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás	25
	Összefüggések ábrázolása és értelmezése	25
	Összesen	100

Számolást igénylõ lehetséges feladattípusok
1. Sûrûség, testsûrûség, halmazsûrûség, tömörség, porozitás számítása
2. Víztartalom, vízfelvétel számítása
3. Hõ okozta alakváltozás, hõátbocsátási tényezõ számítása
4. Acélok húzó- vagy szakító-, hajlító-húzó-, nyomó- és nyírószilárdság vizsgálata
5. Agyag-iszaptartalom meghatározása
6. A beton adalékanyag finomsági modulusának meghatározása
7. A beton adalékanyag összetételének javítása
8. A beton adalékanyag szemmegoszlási görbéjének számítása, értékelése
9. Habarcs tapadószilárdságának számítása
10. Erõ felbontása merõleges komponensekre
11. Síkbeli erõrendszer egyensúlyának vizsgálata
12. Statikailag határozott síkbeli tartók vizsgálata koncentrált terhelés esetén
13. Statikailag határozott síkbeli tartók vizsgálata megoszló terhelés esetén
14. Statikailag határozott síkbeli tartók vizsgálata vegyes terhelés esetén
15. Normálerõ, nyíróerõ, hajlítónyomaték meghatározása
16. Igénybevételi ábrák számolása és szerkesztése egyenestengelyû tartókkal (egy darabból álló befogott tartó, kéttámaszú tartó, egycsuklós tartó, kétcsuklós tartó, háromcsuklós tartó és konzolos tartóesetén)

Rajzolást-szerkesztést igénylõ lehetséges feladattípusok
1. Síkmértani alapszerkesztések, építészeti ívek szerkesztése
2. Térelemek vetületi ábrázolása
3. Sík és egyenes döféspontja
4. Általános helyzetû egyenes és testek döféspontjainak szerkesztése
5. Két sík metszésvonala
6. Síklapú testek síkmetszése: – metszési alapfeladatok vetítõsíkkal (síklapú testek, hasábok, gúlák), – általános helyzetû síkkal való metszés szerkesztése
7. Valódi nagyság meghatározása, a metszetidom valódi nagysága.
8. Forgástestek síkmetszése (gömb, henger, kúp)
9. Valódi nagyság szerkesztése
10. Forgástestek síkmetszése (gömb, henger, kúp)
11. Testek csonkolása
12. Áthatások
13. Hiányos vetületi ábrák pótlása és vetület-összeválogatás utáni rekonstrukció
14. Szerkesztési feladatok különbözõ axonometriákban (izometrikus, frontális, dimetrikus)
15. Síklapú- és forgástestekrõl vetületi ábrák rajzolása
16. Vetületi ábráról síklapú és forgástestek rekonstrukciója
17. Engedélyezési helyszínrajz szerkesztése és rajzolása
18. Alapozási terv szerkesztése (síkalapok esetén)
19. Alaprajz szerkesztése
20. Metszet szerkesztése
21. Homlokzatok szerkesztése
22. Részletrajzok szerkesztése
23. Síkalapozások szerkesztése
24. Talajnedvesség és talajvíznyomás elleni szigetelések szerkesztése
25. Téglafalazatok rétegeinek szerkesztése a téglakötési szabályok alkalmazásával
26. Kiváltók, gerendák, koszorúk, boltívek szerkesztése
27. Födémszerkezetek (pincefödémek, emeletközi födémek, padlásfödémek, tetõfödémek, síkfödémek, fafödémek, acélgerendás födémek, vasbeton födémek, vázkerámiás födémek) szerkesztése
28. Zsaluzatok szerkesztése
29. Dúcolások szerkesztése

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

A tesztjellegû kérdéssor és a feladatok értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást (méretezést) is igénylõ feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**A feladat megoldásának dokumentálása**	
Elemei	**Aránya**	**Elemei**	**Aránya**	**Elemei**	**Aránya**
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – a mértékegységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetõség – szabványos jelölések alkalmazása – mûszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

Az útmutató összeállításánál a rajzolást-szerkesztést igénylõ feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**A feladat megoldásának dokumentálása**	
Elemei	**Aránya**	**Elemei**	**Aránya**	**Elemei**	**Aránya**
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás szakszerûsége – kreativitás – pontosság –	20%	– rendezettség – áttekinthetõség – szabványos jelölések alkalmazása – mûszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetõen az építéstan alapjai és az építõanyagok fogalmaira, az ezekhez kapcsolódó jelenségekre, összefüggésekre és törvényekre épülõ mûszaki szemlélet elsajátításának bemutatását igényli a jelöltektõl. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, a fogalmakat, az alaptörvényeket szabatosan definiálni, megszerzett ismeretei felhasználásával az építéstan alapismereteit, az építõanyagokat megmagyarázni, összefüggéseket alkalmazni és a folyamatokat összehasonlítani.
A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

A) Az építéstan alapjai

– az épületszerkezetek osztályozása
– földmunkák
– alapozások
– a talajvíz, talajnedvesség és talajpára elleni szigetelések
– a függõleges teherhordó és térelhatároló szerkezetek
– falazatok
– vízszintes teherhordó és térelhatároló szerkezetek
– a szigetelések
– a zsaluzatok, dúcolások

B) Építõanyagok

– anyagok csoportosítása
– nemfémes anyagok
– fémes anyagok
– természetes kövek
– agyagféleségek
– agyaggyártmányok
– kerámiaipar
– kötõanyagok, adalékanyagok és az építési víz
– különféle betonok
– betontermékek
– habarcsok
– építõipari faáruk
– fémgyártmányok
– mûanyag gyártmányok
– festõ- és mázolómunkák anyagai
– építési üvegek
– szigetelõ anyagok
– segédanyagokat és felületképzõk
– laboratóriumi vizsgálatok
– építési anyagok általános tulajdonságainak vizsgálata
– építõanyagok szilárdsági vizsgálata

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két résztételbõl („A” és „B”) tevõdik össze. Az „A” résztétel az építéstan alapjai, a „B” résztétel építõanyagok témakörû. Minden résztétel egy témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az elõírt témakörök, valamint vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni. A szóbeli tételeket ötévenként kell felfrissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönzõ, egyértelmû megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint, továbbá az alábbi szempontok, kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	20
Tények, jelenségek, folyamatok ismerete és alkalmazása	10
Törvények, szabályok, összefüggések értelmezése	10
Világosság, szabatosság, a felelet felépítettsége	10
A mûszaki, az építészeti szaknyelv alkalmazása	10
A jelenségek, összefüggések magyarázata, alkalmazása, a folyamatok összehasonlítása a törvényszerûségekkel	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésére álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.
A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A vizsga célja

Megegyezik a bevezetõben leírt célokkal.

A vizsga szerkezete

Az emelt szintû Építészeti és építési alapismeretek érettségi vizsga az alábbi fõ részekbõl áll:
- Tesztjellegû építészeti és építési alapismeretek írásbeli központi kérdéssor kitöltése
- Építészeti és építési alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása
- Szóbeli vizsga építészeti és építési alapismeretek tételsor alapján
- Szabadkézi rajz vizsga (csak az egyetemi-fõiskolai felvételizõk alkalmassági vizsgája kiváltására, a felsõfokú oktatási intézményekkel egyeztetett feladatokkal)

Az Írásbeli vizsga összetétele:

Hasonló a középszintû vizsgához, de a feladatok nehézségi szintje magasabb követelményeket támaszt a vizsgázókkal szemben, továbbá kibõvülnek az emelt szinten elõírt további követelményekkel.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsgán használható párhuzamvonalzó, derékszögû vonalzópár, léptékvonalzó, körzõ és nem programozható számológép.

Írásbeli vizsga leírása

Tartalmi szerkezet

A 180 perceses Írásbeli vizsga feladatsora tematikailag lefedi a követelményrendszer elsõ 4 nagy témakörét.

A 300 perces Szabadkézi rajz vizsga az 5. témakört öleli fel a szakirányú felsõfokú oktatási intézmények rajzi alkalmassági vizsgafeladatainak megfelelõen.

A 180 perces feladatsor tartalmi arányaiban törekszik a következõkre:

Építõanyagok	20%
A mûszaki ábrázolás alapjai	25%
Az építéstan alapjai	35%
Statika	20%

Ezek az arányok természetesen csak hozzávetõlegesek lehetnek, hiszen a feladatok egy jelentõs része több témakörbe is besorolható, összetett ismeretkörre épül, továbbá a feladatsor választható feladatokat tartalmazó részei miatt az egyes tanulók számára – a választásaiktól függõen az arányok eltolódhatnak.

A feladatsort úgy kell összeállítani, hogy az elégséges szintet (az érékelési skálának megfelelõen) a követelményrendszerben megadott minimumkövetelményekbõl el lehessen érni.

A feladatsor szerkezete

A feladatsor két, jól elkülönülõ részbõl áll. Az elsõ rész 60 perces, 20 feladatból álló, rövid feladatokat tartalmazó feladatlap, amely az alapfogalmakat, definíciókat, egyszerû összefüggéseket hivatott számon kérni. A feladatok többsége nyílt végû feladat, de ebben a részben megjelenhet néhány igaz-hamis állítást tartalmazó, vagy egyszerû feleletválasztós feladat is. Az elsõ rész megoldására 60 perc áll rendelkezésre, vagyis ezen idõ eltelte után ezeknek a feladatoknak megoldására nincs tovább mód.

A feladatok egyenként 2 pontot érnek, összesen tehát az elsõ rész 40 pont.

A második rész idõtartama 120 perc.

A második rész 5, egyenként 15 pontos feladatot tartalmaz, amelybõl 4-et kell megoldani, és csak négy értékelhetõ, vagyis a jelöltnek az ötbõl egyértelmûen ki kell választani a megoldandó négy feladatot. A feladatok többnyire több témakört is érintenek összetett feladatok.

A leírtak illusztrálására a melléklet két feladatsort tartalmaz. Az elsõ a 2005-ben kitûzhetõ feladatsorra, a második a néhány év múlva (körülbelül 2010-ben) kitûzhetõ feladatsorra ad egy lehetséges változatot. (Késõbb kerül kidolgozásra.)

A dolgozatok javítása

A tanulók 180 perces Írásbeli vizsga dolgozatait az iskolában, a tanulókat tanító tanár javítja. A javítására részletes javítási útmutató szolgál. A javítási útmutató tartalmazza a feladatok részletes megoldásait, annak esetlegesen több változatát is, az egyes megoldásrészletekre adható részpontszámot. (A megoldási útmutatóra mintát lásd a mellékletben – késõbb kerül kidolgozásra.)

B) rész

A 300 perces Szabadkézi rajz vizsga feladatait a szakirányú felsõfokú oktatási intézmények felvételi alkalmassági vizsgafeladatainak összeállítóival kell egyeztetni, központilag, titkosítottan kiadni.

A dolgozatok javítása

A tanulók 300 perces Szabadkézi rajz vizsga feladatait az iskolában, a tanulókat tanító tanár javítja és a felsõfokú tanintézetek delegáltja hagyja jóvá.

Javítására részletes javítási útmutató szolgál. A javítási útmutató tartalmazza a feladatok részletes megoldásait, annak esetlegesen több változatát is, az egyes megoldásrészletekre adható részpontszámot. (A megoldási útmutatóra mintát lásd a mellékletben – késõbb kerül kidolgozásra.)

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga emelt szinten a tanulók szóbeli kifejezõkészségének és tudásának felmérésére szolgál.

A vizsgára a felkészülési idõ minimum 30 perc, a vizsga idõtartama 20 perc. A számológép a felkészülési idõ alatt, mind pedig a vizsga idõtartama alatt használható.

A szóbeli vizsga tételeit – központi útmutató alapján – az iskolában állítják össze.

Szóbeli vizsga leírása

Tartalmi szerkezet

Az emelt szintû szóbeli vizsgára legalább 20 tételt kell készíteni.
A tételek tartalmi arányai az írásbeli feladatsor arányait tükrözzék.

A szóbeli vizsga felépítése:

A tételek *a)* és *b)* részekbõl álljanak.
a) rész: tartalmazza Az építéstan alapjai követelményeibõl összeállított kérdéseket
b) rész: tartalmazza az Építõanyagok követelményeibõl összeállított kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán elérhetõ pontszám 50 pont.

Az értékelés szempontjai:

1. A feladatok tartalmi megoldása (40 pont, ebbõl az *a)* rész 25 pont, a *b)* rész 15 pont)

2. Önálló teljesítményre való képesség és feladat logikus elõadása: (5 pont)
Azt kell mérlegelni az 5 pont odaítélésekor, hogy milyen mértékben tudott önállóan megbirkózni a kérdésekkel, illetve a feladatokkal, ha segítõ kérdésekre volt szüksége, azzal milyen mértékben tudott élni, és a felelet logikai felépítettségét kell értékelni.

3. A szaknyelv használata (5 pont)
Azt kell mérlegelni, hogy a megoldásaiban a megfelelõ szakkifejezéseket használja-e, érti-e és a megoldásaiban fel tudja-e használni a kérdéseket.

A vizsga értékelése

Az írásbeli vizsgán elérhetõ pontszám:

A 180 perceses Írásbeli vizsga	100 pont
A 300 perces Szabadkézi rajz vizsga (megfelelt vagy nem felelt meg minõsítéssel)	0 pont
A szóbeli vizsgán elérhetõ pontszám	50 pont
Összesen elérhetõ pontszám	150 pont

Elégtelen	0 – 49 pont
Elégséges	50 – 60 pont
Közepes	61 – 90 pont
Jó	91 – 119 pont
Jeles	120 – 150 pont

KÖNNYÛIPARI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

I. Öltözködéskultúra

1. Divatismeret

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. A divat fogalmának ismerete a kultúrált öltözködés kialakulásában	Legyen képes meghatározni a divat fogalmát. Megadott szempontok alapján tudjon információkat gyûjteni a szakmai forrásokból.	Tudja a szakmai forrásokból gyûjtött információkat elemezni, értelmezni és ismertetni. Tudjon beszélni egy 20. századi híres divatházról (pl. Chanel, Dior, Givenchy).
1.2. A szak és divatlapok szerepének ismerete a divat alakulásában	Legyen képes bemutatni a szak- és divatlapok szerepét a tervezés folyamatában. Legyen képes bemutatni egy adott szaklap felépítését, szerkezetét.	Legyen képes a szak- és divatlapok segítségével felsorolni az aktuális trendeket, alapanyagokra, színekre, mintázatokra, formákra, szabásvonalakra és kiegészítõkre vonatkozó információkat.
1.3. A divattervezés fogalmának, feladatainak ismerete	Legyen képes meghatározni a divattervezés fogalmát. Tudja felsorolni a divattervezõ feladatait. Tudja felsorolni a szakmai információk beszerzési forrásait. Legyen képes felsorolni a divatbemutatók típusait.	Legyen képes bemutatni a tervezés folyamatát. Tudjon beszélni néhány szaklapról. Legyen képes bemutatni a divatbemutatók szervezésének menetét.
1.4. A divattrend fogalmának, szerepének, jelentõségének ismerete	Tudja leírni a divattrend fogalmát. Képanyag alapján mutassa be az aktuális férfi, nõi trend csoportokat.	Legyen képes példákkal alátámasztva bemutatni a divattrend szerepét, jelentõségét a divatszakma különbözõ területein.

2. Viselettörténet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. Az öltözet kialakulási folyamatának ismerete	Legyen képes bemutatni a természeti népek, õsi kultúrák öltözeteit. Legyen képes a fontosabb viselettörténeti fogalmakat meghatározás alapján felismerni.	Tudja elmondani, miért és hogyan alakultak ki a kezdetleges öltözetek. Tudja elmondani, mely korszaktól létezik a szabás alkalmazása.
2.2. Az öltözködéstörténet fõbb szakaszainak felsorolása	Korabeli festmények, szobrok, egyéb képzõmûvészeti alkotások segítségével legyen képes bemutatni az egyes korok, kultúrák jellegzetes színvilágát.	Korabeli festmények, szobrok, egyéb képzõmûvészeti alkotások segítségével legyen képes bemutatni az egyes korok, kultúrák jellegzetes alapanyagait, mintázatát, jellemzõ öltözék elemeit.
2.3. Az alábbi korszakok legjellemzõbb viseletének ismertetése szemléltetõ képanyag alapján: **2.3.1. A természeti népek, az õskor öltözete**	Tudja képanyag alapján a természeti népek, az õskor öltözeteire jellemzõ vonásokat felsorolni.	Tudja elmondani, milyen anyagokat használtak ruhaként az õskorban, illetve hogyan készítették el a kezdetleges öltözeteket.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.3.2. Az ókor öltözete (egyiptomi, görög, római)		
– Egyiptomi öltözetek	Tudja képanyag alapján az ókori Egyiptom öltözékeire jellemzõ vonásokat felsorolni. Legyen képes elmondani, milyen textíliákat viseltek az ókori Egyiptom területén.	Tudja képanyag alapján ismertetni, milyen kiegészítõk jellemezték az egyiptomi öltözékeket.
– Görög öltözetek	Legyen képes képanyag alapján ismertetni az ókori görög férfi öltözetet. Legyen képes képanyag alapján bemutatni az ókori görög nõi öltözetet.	Legyen képes beszélni az ókori görög alapanyagokról, kedvelt színvilágukról. Legyen képes ismertetni a görög katonai öltözeteket.
– Római öltözetek	Tudja képanyag alapján felsorolni a jellegzetes férfi ókori római öltözeteket. Tudja képanyag alapján ismertetni az ókori római nõi öltözeteket. Legyen képes ismertetni az ókori római öltözetek alapanyagait, jellegzetes színvilágát.	Legyen képes ismertetni az ókori római katonai öltözeteket
2.3.3. Kora-középkori öltözetek	Legyen képes képanyag segítségével ismertetni a kora-középkori férfi és nõi viseleteket.	Tudja képanyag alapján a jellegzetes kiegészítõket bemutatni.
2.3.4. A középkor öltözete (román és gótika)	Legyen képes képanyag segítségével ismertetni a román kori férfi- és nõi öltözeteket. Legyen képes képanyag segítségével ismertetni a gótikus férfi öltözeteket.	Tudja képanyag alapján a román kor jellegzetes formajegyeit bemutatni. Tudja képanyag alapján a gótika jellegzetes formai jegyeit bemutatni. Legyen képes ismertetni, milyen motívumokat, mintázatokat szõttek és hímeztek a gótikus kelmékbe.
2.3.5. Az újkor öltözetei a XVI–XVIII. században (reneszánsz, barokk, rokokó)	Képanyag alapján legyen képes bemutatni a reneszánsz férfi viseleteket.	Ismerje a francia, olasz, német textilközpontokat.
– Reneszánsz	Legyen képes képanyag alapján ismertetni a reneszánsz nõi viseleteket. Legyen képes ismertetni a reneszánsz férfi és nõi öltözetek kiegészítõit.	Tudja elmondani, mely ruhadarabokhoz milyen textíliákat alkalmaztak.
– Barokk	Legyen képes képanyag alapján ismertetni a barokk férfi öltözeteket. Legyen képes képanyag alapján bemutatni a barokk nõi öltözeteket.	Legyen képes ismertetni, hogyan, milyen motívumokkal díszítették a barokk textíliákat.
– Rokokó	Legyen képes képanyag alapján bemutatni a férfi és nõi rokokó öltözeteket.	
2.3.6. A XIX. Század öltözetei (biedermeier, klasszicizmus, szecesszió)		
– Biedermeier	Legyen képes képanyag alapján bemutatni a biedermeier férfi és nõi öltözeteket.	
– Klasszicizmus	Legyen képes képanyag alapján bemutatni a klasszicista férfi és nõi öltözeteket. Legyen képes képanyag segítségével ismertetni a klasszicista nõi öltözeteket.	
2.3.7. A XIX–XX. századforduló (szecesszió)	Tudja ismertetni képanyag segítségével a századforduló korában viselt nõi és férfi öltözeteket.	Legyen képes elmondani, milyen kiegészítõket viseltek a hölgyek a szecesszió idején.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.3.8. A XX. század divatirányzatai	Tudja ismertetni képanyag segítségével az 1920-as évek férfi és nõi öltözeteit.	Legyen képes ismertetni, hogyan hatottak az 1920-as évek újításai a XX. századi öltözetekre.

3. Népmûvészet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. A magyar népmûvészet tájegységeinek felsorolása	Legyen képes felsorolni és bemutatni a magyar népmûvészet kiemelt tájegységeit. Legyen képes az adott tájegységekrõl néhány jellemzõ férfi és nõi öltözetet bemutatni.	Képanyag alapján legyen képes ismertetni tájegységenként a jellegzetes mintázatokat.
3.2. Az alföldi, a dunántúli, a felföldi és az erdélyi viselet fõbb jellemzõinek ismertetése szemléltetõ képanyag alapján	Legyen képes a különbözõ szemléltetõ képek alapján bemutatni az alföldi viselet fõbb jellemzõit. Tudja példákon keresztül bemutatni a Dunántúl jellegzetes öltözeteit. Legyen képes képanyag alapján leírni a legjellemzõbb férfi és nõi felföldi viseleteket.	Legyen képes az egyes öltözékekhez tartozó kiegészítõkrõl beszélni.

B) TÉMAKÖRÖK

I. Öltözködéskultúra

1. Divatismeret

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. A divat fogalma, jelentõsége a kultúrált öltözködés kialakulásában	A divat fogalmának meghatározása. A divat alapfogalmai. A divat fejlõdésének üteme a 19–20. században.	A divat és a divatipar kapcsolata, viszonyai. A trend és a piac kapcsolata. A divatszakma információs csatornáinak, forrásainak elemzése, értelmezése. A 20. század meghatározó tervezõi, divatházai (pl. Chanel, Dior, Givenchy).
1.2. A szak- és divatlapok szerepe a divat alakulásában	A szak-, trend- és divatlapok megismertetése, felépítésük, használatuk módja szakemberek számára.	A trendek leolvasása a szak- és divatlapokból – hogyan szûrjük le, mi lesz az adott szezonra vonatkozó alapanyag, szín, mintázat és forma trend? A szak- és divatlapok szerepe a tervezési folyamatban, a kollekciók megszületésében.
1.3. A divattervezés fogalma, a divattervezõk feladatai	A divattervezés fogalma, feladatkörei. A tervezéshez szükséges szakmai információk beszerzése (szaklapok, kiállítások, Internet).	A tervezés folyamata, fázisai.
1.4. A divattrend fogalma, szerepe, jelentõsége	A divatbemutatók típusai. A divattrend fogalma. Az aktuális férfi, nõi trend csoportok bemutatása, ismertetése.	A divatbemutatók elõkészítése, szervezésének menete. A divattrend szerepe, jelentõsége a divatiparban.

2. Viselettörténet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. Az öltözet kialakulása	Viselettörténeti alapfogalmak. Viselet- és textiltörténeti alapismeretek.	A kezdetleges öltözetek kialakulása.
2.2. Az öltözködéstörténet fõbb szakaszai	Az öltözködéstörténet fejlõdésének ismertetése.	Az egyes korok, kultúrák jellegzetes alapanyagainak, mintázatainak jellemzõ öltözék elemeinek ismertetése korabeli képzõmûvészeti alkotások alapján.
2.3. Viselettörténeti korszakok bemutatása	A természeti népek, õsi kultúrák öltözetei, jellegzetességei pl. testfestés, szimbólumok). Az ókori Egyiptom viselettörténeti emlékei. Az ókori görög nõi és férfi viseletek. Az ókori római nõi és férfi viseletek. A kora-középkori öltözetek. A románkori jellegzetes viseletek és textiltörténeti emlékek. A gótikus férfi és nõi viseletek és textiltörténeti emlékek. A reneszánsz férfi és nõi öltözetek és jellegzetes textil minták. A barokk korszak jellegzetes formajegyei. Barokk férfi és nõi viseletek. A rokokó jellemzõ udvari öltözetei. A biedermeier férfi és nõi öltözetei A klasszicista korszak férfi és nõi öltözetei. A századforduló jellegzetes öltözetei. Az 1920-as évek férfi és nõi öltözetei.	A kezdetleges öltözetek elkészítése és jellegzetes alapanyagai. Az ókori egyiptomi öltözékek kiegészítõinek bemutatása. Az ókori görög alapanyagok, szín világuk, kiegészítõik, valamint az ókori görög katonai öltözetek. A római katonai öltözetek. Az ókori római öltözetek jellegzetes kiegészítõi. A gótika jellegzetes forma világa, a textíliák díszítõelemei. A francia, olasz, német textilközpontok. A barokk textilgyártás fõ központjai, a textilek mintázata, díszítése. Klasszicista öltözékek kiegészítõi. A századforduló jellegzetes kelméi és mintázatuk. Az 1920-as évek újításainak hatása a XX. századi öltözetekre.

3. Népmûvészet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. A magyar népmûvészet tájegységei	A magyar népmûvészet általános jellegzetességei. A magyar népmûvészet kiemelt tájegységei. A magyar népmûvészet kiemelt tájegységeinek férfi és nõi öltözetei, jellemzõ forma és szimbólum világa.	A magyar népmûvészet kiemelt tájegységeinek jellemzõ forma és szimbólum világa.
3.2. Az alföldi, a dunántúli, a felföldi és az erdélyi viseletek jellemzõi	Az alföldi viselet. A Dunántúl jellegzetes viseletei. Felföldi viseletek.	Jellegzetes alföldi viselethez tartozó kiegészítõk. Erdélyi nõi és férfi viseletek**.**

A) KOMPETENCIÁK

II. A könnyûiparban alkalmazott anyagok

1. A könnyûiparban használatos anyagismereti alapfogalmak

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. A könnyûiparban használt alapanyagokkal kapcsolatos alapfogalmak	Legyen képes a könnyûiparban alkalmazott anyagokkal kapcsolatos alapfogalmak szakszerû meghatározására. Ismerje és tudja használni a szakkifejezéseket. Tudjon különbséget tenni a könnyûiparban felhasznált anyagok között.	Legyen képes megállapítani az alkalmazott anyagok típusait, alkalmazási területeit.
1.2. Az alapanyagok kémiai felépítése		Legyen képes felismerni a könnyûiparban használt anyagok kémiai felépítését. Legyen képes meghatározni a nyersanyagok eredetét.

2. A könnyûiparban használatos anyagok általános jellemzõi

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. Az alapanyagok fizikai jellemzõi	Értelmezze az anyagok fizikai jellemzõit. Tudja felsorolni és értelmezni a fizikai jellemzõket. Alkalmazza a fizikai jellemzõkkel kapcsolatos megállapításokat, tudja használni a jellemzõket, mértékegységeket.	Legyen képes a fizikai jellemzõk alkalmazására, az összefüggések felismerésére az alapanyagok feldolgozása, felhasználása során. Állapítsa meg az anyagok szerkezetének és tulajdonságainak összefüggéseit.
2.2. Az alapanyagok mechanikai tulajdonságai, alakíthatósága	Ismerje fel az anyagokra gyakorolt mechanikai hatásokat.	Értelmezze az alakváltozást, és tudjon következtetni az anyagok alakíthatóságának feltételeire.
2.3. Az alapanyagok kémiai tulajdonságai	Tegyen különbséget az anyagok között, kémiai felépítésük alapján.	Ismerje fel a vegyszerek, a fény és a hõ hatását, valamint következtessen az anyagok érzékenységére, ezekkel a hatásokkal szemben.

3. A könnyûiparban használatos nyersanyagok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. A textilipari szálas anyagok csoportosítása	Tudja eredetük szerint csoportosítani a szálas anyagokat. Értelmezze az egyes csoportba tartozó szálas anyagok jellemzõit. Tudja besorolni, a csoportosítás szerint, az egyes szálas anyagokat.	
3.2. A textilipari szálas anyagok fajtái, tulajdonságai, feldolgozása	Ismerje a textiliparban leggyakrabban feldolgozásra kerülõ szálféléket. Mutassa be a szálas anyagok fizikai és kémiai tulajdonságainak hatását a feldolgozásra, viselési tulajdonságokra.	Ismerje a nyersanyagok gyártásának folyamatát.
3.3. A bõripari nyersanyagok, a nyersbõr felépítése, a legismertebb bõrfajták tulajdonságai, felhasználása	Ismerje a bõriparban használt nyersanyagok fajtáit. Ismerje a nyersbõr szerkezeti felépítését. Ismerje a bõr kémiai felépítését. Ismerje a nyersbõr területi felosztását (topográfia).	Ismerje a nyersbõr minõségét befolyásoló tényezõket.
3.4. A szõrmeipar nyersanyagai, a prémes állatok fajtái, a szõrme topográfiája	Ismerje a szõrmeiparban használt nyersanyagok fajtáit. Rendszerezze a prémes állatok fajtáit.	Rendszerezze a szõrmék minõségét befolyásoló tényezõket.

4. A könnyûiparban használatos ragasztók és kellékanyagok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. A könnyûiparban használatos ragasztók fajtái	Sorolja fel a könnyûiparban használatos ragasztóanyagok fajtáit. Ismerje a ragasztóanyagok jellemzõit, és tudjon következtetni azok alkalmazási területeire.	Ismerje a ragasztási szilárdságot befolyásoló tényezõket.
4.2. A könnyûiparban használatos kellékanyagok fajtái	Ismerje a könnyûiparban alkalmazható legfontosabb kellékanyagok fajtáit, jellemzõit. Határozza meg azok alkalmazási területeit, következtessen a feldolgozási körülményekre. Ismerje a kellékanyagok hatását a kész anyag tulajdonságaira.	Tudja megfelelõen kiválasztani az alkalmazható kellékeket.

5. Fonás, cérnázás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. A fonás fogalma, a fonalak legfontosabb jellemzõi	Ismerje a fonás fogalmát, a fonal-elõállítás elvét, a fonalak jelölését, számozási rendszereit. Értelmezze a fonalak jellemzõit, és következtessen a belõlük készült termékek tulajdonságaira.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.2. Fonalfajták		Sorolja fel a különféle eljárásokkal készült fonalak fajtáit.
5.3. A cérnázás fogalma	Ismerje a cérnázás fogalmát, a cérna elõállításának elvét.	
5.4. Cérnafajták	Ismerje a varrócérnák alapanyagait, fajtáit, jellemzõit, és tudja alkalmazni azokat.	Ismerje a cérnák fajtáit, jellemzõit.

6. A szövés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1. A szövés alapfogalmai, a szövés menete, technológiája	Ismerje és tudja használni a szövéssel kapcsolatos alapfogalmakat, szakkifejezéseket. Értelmezze a szövetkészítés elvét. Mutassa be, egyszerûsített ábra segítségével, a szövés menetét.	Szemléltetõ ábra alapján értelmezze a szövõgépek mûködését.
6.2. A szövet szerkezete	Ismerje az alapkötések fajtáit, értelmezze az alapkötések jellemzõit. Ismerje a szövet szerkezetének ábrázolását.	

7. A kötés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1. A kötés és a hurkolás alapfogalmai	Határozza meg a kötött kelme fogalmát. Ismerje fel a kötött kelme szerkezetét.	Ismerje fel ábra segítségével, a kötött kelmék szerkezetét, a különbözõ típusú kötéseket.

8. Nemszõtt-kelme gyártása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8.1. A nemszõtt-kelmékkel kapcsolatos alapfogalmak, fajtáik, jellemzõik, felhasználási területeik	Ismerje a nemszõtt-kelmékkel kapcsolatos alapfogalmakat. Ismerje fel a nemszõtt-kelmék egyes fajtáit. Értelmezze a nemszõtt-kelmék jellemzõit. Határozza meg a nemszõtt-kelmék különféle könnyûipari alkalmazási területeit.	Ismerje a nemszõtt-kelmék gyártási elvét.
8.2. A varrva-hurkolt kelmék fajtái, jellemzõi, felhasználási területei	Ismerje a varrva-hurkolt kelmék fajtáit, jellemzõit, elõállítását, alkalmazási területeit, lehetõségeit a könnyûiparban.	
8.3. A fátyolkelmék fajtái, jellemzõi	Ismerje a fátyolkelmék fajtáit, jellemzõit, alkalmazási területeit, lehetõségeit a könnyûiparban.	

9. Bõrgyártás, szõrmegyártás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
9.1. A bõrgyártás folyamata	Ismerje a bõrgyártás folyamatát.	Különböztesse meg a bõrtípusokat: kikészítés, fogás, bõr felületi jelleg, felületi kiképzés és felhasználás szerint.
9.2. Szõrmegyártás	Ismerje a szõrmekikészítés folyamatát.	

10. Mûbõrgyártás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
10.1. Mûbõrök fajtái, alapanyagai, mûbõrgyártási technológiák	Ismerje a mûbõrök fajtáit, alapanyagait, a mûbõrgyártási technológiákat.	Csoportosítsa a mûbõröket felhasználási területük alapján. Ismerje a mûbõrök könnyûipari alkalmazási lehetõségeit.

11. Cipõipari talpmûbõrök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
11.1. Cipõipari talpmûbõrök alapanyagai és jellemzõi	Ismerje a cipõipari talpmûbõrök fajtáit, alapanyagait, jellemzõit.	Ismerje a talpmûbõrök elõállítási technológiáit (vulkanizálás, fröccsöntés).

B) TÉMAKÖRÖK

II. Könnyûiparban alkalmazott anyagok

1. A könnyûiparban használt anyagok általános jellemzõi

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. A könnyûiparban használt alapanyagokkal kapcsolatos alapfogalmak	A szakkifejezések ismerete, szakszerû meghatározása, megfelelõ használata. A könnyûiparban használt alapanyagok fajtái.	A könnyûiparban alkalmazott nyersanyagok alapanyagának, eredetének, szerkezeti jellemzõinek, alkalmazási területeinek ismerete, rendszerezése.
1.2. Az alapanyagok kémiai felépítése		A nyersanyagok eredetének meghatározása. Az anyagok kémiai szerkezetének jellemzõi, a szerkezet hatása a tulajdonságokra, a feldolgozhatóságra.

2. A könnyûiparban használatos nyersanyagok csoportosítása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. Az alapanyagok fizikai jellemzõi	Az alapanyagok fizikai jellemzõinek meghatározása, értelmezése, szakszerû használata. A fizikai jellemzõk mértékegységeinek ismerete, szakszerû alkalmazása.	A fizikai jellemzõik összefüggéseinek felismerése, megfelelõ alkalmazása az alapanyagok feldolgozása, felhasználása során. Az alapanyagok szerkezeti jellemzõinek ismerete, hatásuk vizsgálata a tulajdonságokra.
2.2. Az alapanyagok mechanikai tulajdonságai, alakíthatósága	Az alapanyagokra gyakorolt mechanikai hatások: húzás, hajlítás, nyomás, koptatás, ismerete. Az alapanyagok alakíthatósági feltételeinek ismerete.	Az alapanyagok alakváltozásainak szakszerû értelmezése. Következtetés az alakíthatóság feltételeire.
2.3. Az alapanyagok kémiai tulajdonságai	Az alapanyagok kémiai felépítésének ismerete. Az alapanyagok rendszerezése a kémiai felépítésük alapján.	A kémiai hatások ismerete. Az alapanyagok vegyszerekkel, fény és hõ hatással, szembeni érzékenységének ismerete, következtetés a vegyszerek hatására.

3. A könnyûiparban használatos nyersanyagok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. A textilipari szálas anyagok csoportosítása	A szálas anyag, elemi szál, rost, filament, kábel fogalma. A textilipariban használt nyersanyagok csoportosítása eredetük szerint. A természetes eredetû és a vegyi szálak fajtáinak, jellemzõinek megnevezése. A szálas anyagok szakszerû besorolása.	
3.2. A textilipari szálas anyagok fajtái, tulajdonságai, feldolgozása	A textilipari szálas anyagok fajtáinak ismerete. Méretek: hosszúság, vastagság. Tömeg, térfogat és lineáris sûrûség. A szálas anyagok fizikai, kémiai tulajdonságainak ismerete. A szálas anyagok jellemzõinek hatása a feldolgozhatóságra, a viselési tulajdonságokra.	A természetes szálak (pamut, len, gyapjú, hernyóselyem) elsõdleges megmunkálása. A vegyi szálak (viszkóz, szintetikus szálak) gyártási folyamata.
3.3. A bõripari nyersanyagok, a nyersbõr felépítése, a legismertebb bõrfajták tulajdonságai, felhasználása	A bõripari nyersanyagok fajtáinak ismerete. A nyersbõr szerkezeti felépítése. A bõr kémiai felépítése. A nyersbõr területi felosztása, topográfiája.	A nyersbõr minõségét befolyásoló tényezõk ismerete, hatásuk a minõségre.
3.4. A szõrmeipar nyersanyagai, a prémes állatok fajtái, a szõrme topográfiája	A szõrmeiparban használt nyersanyagok fajtáinak ismerete. A prémes állatok fajtái. A szõrme-konfekcionálásban felhasznált prémfajták feldolgozás szerinti csoportosítása. A szõrmésbõr topográfiája.	A szõrmék minõségét befolyásoló tényezõk ismerete, rendszerezése, hatásuk a minõségre.

4. A könnyûiparban használatos ragasztók és kellékanyagok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. A könnyûiparban használatos ragasztók fajtái	A ragasztók fajtáinak ismerete. A ragasztók jellemzõ tulajdonságai, alkalmazási területei. A ragasztási kötések kialakításának értelmezése, feltételeinek alkalmazása.	A ragasztási szilárdságot befolyásoló tényezõk ismerete. A ragasztási körülmények hatásainak értelmezése.
4.2. A könnyûiparban használatos kellékanyagok fajtái	A könnyûiparban alkalmazható kellékanyagok fajtái, legfontosabb jellemzõi. A megfelelõ kellékanyagok kiválasztásának értelmezése. A kellékanyagok alkalmazási területeinek meghatározása. A kellékek jellemzõinek hatása a késztermékek tulajdonságaira.	A kellékek fajtáinak rendszerezése, az alkalmazási feltételek ismerete. A megfelelõ kellékek szakszerû kiválasztása.

5. Fonás, cérnázás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. A fonás fogalma, a fonalak legfontosabb jellemzõi	A fonás fogalmának, a fonalkészítés elvének ismerete. Fonalak jelölése. Számozási rendszerek értelmezése. A fonalak jellemzõinek értelmezése, hatásuk a belõlük készült textiltermékek tulajdonságaira.	
5.2. Fonalfajták		A kártolt, nyújtott, fésûs fonási eljárással, turbinás fonással készült fonalak fajtái.
5.3. A cérnázás fogalma	A cérnázás fogalmának, a cérnakészítés elvének ismerete. Cérnák jellemzõi.	
5.4. Cérnafajták	A varrócérnák alapanyagai, fajtái, jellemzõi, alkalmazási területei.	A cérnák fajtái, rendszerezésük szerkezet és a felhasználás szerint.

6. A szövés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1. A szövés alapfogalmai, a szövés menete, technológiája	A szövéssel kapcsolatos alapfogalmak, szakkifejezések ismeret. Láncfonalak és vetülékfonalak elõkészítése a szövéshez. A szövet készítés elvének bemutatása. A szövés mentének ismertetése, egyszerûsített ábra alapján történõ bemutatása.	A szövõgépek mûködésének ismertetése szemléltetõ ábra alapján.
6.2. A szövet szerkezete	Alapkötések fajtáinak jellemzõi. A szövetek szerkezetének ábrázolása. A szövetek szerkezetének hatása a feldolgozhatóságra, a belõle készült termék tulajdonságaira.	

7. A kötés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
7.1. A kötés és a hurkolás alapfogalmai	A kötött kelme fogalma. A szem részei, a szemkapcsolatok fajtái. A kötött és a hurkolt kelmék jellemzõinek értelmezése, felhasználási területei.	A kötött kelmék szerkezetének felismerése, egyszerûsített ábra segítségével történõ ábrázolása. A láncrendszerû és a vetülékrendszerû kötések felismerése.

8. Nemszõtt-kelme gyártása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
8.1. A nemszõtt-kelmékkel kapcsolatos alapfogalmak, fajtáik, jellemzõik, felhasználási területeik	A nemszõtt-kelmékkel kapcsolatos alapfogalmak ismerete. A nemszõtt-kelmék fajtái: filcek, rétegelt textíliák, fátyollapok, varrva-hurkolt textíliák A nemszõtt-kelmék jellemzõi. A nemszõtt-kelmék könnyûipari alkalmazási területeinek ismerete, meghatározása.	A fátyolkelmék és a varrva-hurkolt kelmék gyártási elvének ismerete.
8.2. A varrva-hurkolt kelmék fajtái, jellemzõi	A varrva-hurkolt kelmék fajtáinak felismerése. A varrva-hurkolt kelmék elõállítási módszerei, jellemzõi. A könnyûipari alkalmazási lehetõségek ismerete.	
8.3. A fátyolkelmék fajtái, jellemzõi	A fátyolkelmék fajtái, jellemzõi. A könnyûipari alkalmazási lehetõségei, területei.	

9. Bõrgyártás, szõrmegyártás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
9.1. A bõrgyártás folyamata	A bõrgyártás technológiai folyamata: elõkészítõ mûveletek, cserzés, kikészítés.	A bõrtípusok csoportosítása: kikészítés, fogás, bõr felületi jelleg, felületi kiképzés és felhasználás szerint.
9.2. Szõrmegyártás	A szõrme kikészítés folyamatának ismerete.	

10. Mûbõrgyártás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
10.1. Mûbõrök fajtái, alapanyagai, mûbõrgyártási technológiák	A mûbõrök fajtáinak szerkezet és alapanyag szerinti csoportosítása. A mûbõrök elõállítási technológiái.	A mûbõrök felhasználási területek szerinti csoportosítása. A mûbõrök alkalmazási lehetõségei a könnyûiparban.

11. Cipõipari talpmûbõrök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
11.1. Cipõipari talpmûbõrök alapanyagai és jellemzõi	Cipõipari talpmûbõrök fajtái, alapanyagai, jellemzõi.	A talpmûbõrök elõállítási technológiái.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A központi írásbeli vizsga ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

Az írásbeli vizsga két részbõl tevõdik össze, a 15-20 kérdésbõl álló tesztjellegû feladatsorból és a számolást igénylõ, illetve összefüggéseket elemzõ kérdéskörbõl. Az írásbeli vizsgán megközelítõleg 50-50%-ban jelennek meg a Könnyûipari alapismeretek tantárgy témakörei, az Öltözködéskultúra és a Könnyûiparban alkalmazott anyagok.

A kérdéstípusok az ismeret és képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

A témakörök jellegébõl adódóan az összefüggéseket elemzõ feladatok az Öltözködéskultúra, míg a számolást és összefüggést igénylõ feladatok a Könnyûiparban alkalmazott anyagok témakörben jelennek meg az írásbeli vizsgán.

A feladatsor 4-7 feladatból áll, amelyek egyenként több részfeladatot is tartalmazhat.

	Kompetenciák	**%**
Tesztjellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	25
	Összefüggések ismerete és alkalmazása	25
Feladatsor	Feladatmegoldás	25
	Összefüggések értelmezése és ábrázolás	25
	Összesen	**100**

Lehetséges feladattípusok
Öltözködéskultúra
A divattrendek összetevõinek meghatározása.
Szakmai információk beszerzésének ismertetése.
Divatbemutatók típusainak meghatározása, a divatbemutatók szervezésének menete.
Az öltözködéstörténet fõbb szakaszainak felsorolása.
A természeti népek, az õskor öltözetének bemutatása.
Az ókori öltözetek ismertetése – egyiptomi és görög viseletek.
A középkor öltözeteinek ismertetése – román és gótikus viseletek.
A reneszánsz öltözetek bemutatása.
Barokk és rokokó viseletek összehasonlító elemzése.
A XIX. század öltözeteinek elemzése (Francia forradalom és direktórium kora, romantika, biedermeier).
Az Art Deco és az 1920-as évek divatjának összehasonlító elemzése.
Könnyûiparban alkalmazott anyagok
A mikroszkópi képek rajzolása.
A szálas anyagok jellemzõinek hatása a feldolgozhatóságra.
A bõripari nyersanyagok fajtáinak meghatározása.
A szõrmeiparban használt nyersanyagok rendszerezése.
A könnyûiparban használt ragasztók és kellékanyagok meghatározása.
A fonalak szerkezeti jellemzõinek értelmezése.
A cérnák szerkezeti jellemzõinek értelmezése, varrócérnák fajtái.
A szövetkészítés elvének ismerete.
A szövés menetének ismertetése egyszerûsített ábra alapján.
Alapkötések fajtái, ábrázolása.
A kötött kelmék fajtái, szerkezetük felismerése.
A nemszõtt-kelmék fajtái, jellemzõi.
A bõrgyártás folyamatának ismerete.

Lehetséges feladattípusok
A szõrmegyártás folyamatának ismerete.
A mûbõrök fajtái, alapanyagai.
A cipõipari talpmûbõrök fajtái, alapanyagai.

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû érettségi vizsga írásbelibõl és szóbelibõl áll, a vizsgázó Könnyûipari alapismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségérõl.

A vizsga részei

- Tesztjellegû Könnyûipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyûiparban alkalmazott anyagok) írásbeli központi kérdéssor kitöltése.
- Könnyûipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyûiparban alkalmazott anyagok) központi írásbeli feladatsor megoldása.
- Szóbeli vizsga a Könnyûipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyûiparban alkalmazott anyagok) központi tételsor alapján.

A középszintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegû Könnyûipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyûiparban alkalmazott anyagok) központi kérdéssor megválaszolása	60	50
	Könnyûipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyûiparban alkalmazott anyagok) központi feladatsor megoldása	120	50
Szóbeli vizsga	Könnyûipari alapismeretek központi tételsor alapján a témakörök bemutatása „A” résztétel: Öltözködéskultúra „B” résztétel: Könnyûiparban alkalmazott anyagok	 10 10	 25 25

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló Könnyûipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyûiparban alkalmazott anyagok) tudásáról az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanuló teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõk legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére.

A Könnyûipari alapismeretek feladatsor megoldásához szemléltetõ anyag használható.

Tartalmi szerkezet

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám fele-fele arányban tesztjellegû Könnyûipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyûiparban alkalmazott anyagok) kérdéssor megválaszolásával, illetve Könnyûipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyûiparban alkalmazott anyagok) feladatsor megoldásával érhetõ el.

Értékelés

A tesztjellegû kérdéssor és a feladatok értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást is igénylõ feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**A feladat megoldásának dokumentálása**	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– A megoldottság szintje	70%	– – – A megoldás logikája – Kreativitás – Pontosság – A mértékegységek használata	20%	– Rendezettség – Áttekinthetõség – Szabványos jelölések alkalmazása – Mûszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetõen a Könnyûipari alapismeretek tétel „A” része a Öltözködéskultúra, „B” része a Könnyûiparban alkalmazott anyagok érettségi követelményekben meghatározott ismeretek elsajátítását igényli a jelöltektõl. A szóbeli vizsgán ad képet a tanuló arról, hogy képes -e az egyes témarészeket szabatosan elõadni, azt mennyire tudja értelmezni, megmagyarázni, az összefüggéseket alkalmazni, és a szükséges összehasonlításokat elvégezni.

A szóbeli tételekre való felkészüléshez, illetve a feleletek során szemléltetõ anyag használható.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

Öltözködéskultúra:

A divattal kapcsolatos alapfogalmak
Szakmai információk, divattrendek beszerzési forrásai
A divattervezés fogalma, feladatai
Az öltözet kialakulási folyamata
Az öltözködéstörténet fõbb szakaszai
A természeti népek, az õskor öltözete
Az ókori egyiptomi, görög, római öltözetek
A románkori viseletek
A gótika korának öltözetei
Reneszánsz viseletek
Barokk és rokokó viseletek
Klasszicizmus korának öltözetei
A francia forradalom és direktórium korszakának öltözetei
A romantika öltözetei
A biedermeier kora
A szecesszió és art deco öltözetei
Az 1920-as évek öltözetei
A XX. század viseletei, divatirányzatai

Könnyûiparban alkalmazott anyagok:
A könnyûiparban használt alapanyagok fajtái.
Az alapanyagok fizikai és kémiai jellemzõi.
A textilipari szálas anyagok csoportosítása.
A szálas anyagok fizikai és kémiai tulajdonságai.
A bõripari nyersanyagok fajtái, a nyersbõr szerkezeti felépítése, topográfiája.
A szõrmeiparban használt prémfajták, a szõrme topográfiája.
A könnyûiparban használt ragasztók fajtái, jellemzõi, ragasztási kötések kialakítása.
A könnyûiparban használt kellékek fajtái, jellemzõi, kiválasztási szempontok.
A fonás fogalma, fonalak jellemzõi.
A cérnázás fogalma, a cérnázás jellemzõi, a varrócérnák alkalmazása.
A szövetkészítés elve, a szövés menete.
Alapkötések fajtái, jellemzõi.
A kötött-hurkolt kelmék jellemzõi.
A nemszõtt-kelmék fajtái, jellemzõi.
A bõrgyártás folyamata.
A szõrmekészítés folyamata.
A mûbõrök fajtái, elõállítása.
A cipõipari talpmûbõrök fajtái, alapanyagai.

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két részbõl („A” és „B”) tevõdik össze. Az „A” résztétel a Öltözködéskultúra, a „B” résztétel a Könnyûiparban alkalmazott anyagok témakörei. Minden résztétel egy témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s öt évenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a probléma megoldást ösztönzõ, az alkalmazó tudás bemutatását elõsegítõ, egyértelmû megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	**%**
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	20
Törvények, szabályok, összefüggések értelmezése	10
Világosság, szabatosság, a felelet felépítettsége	10
A szakmai (mûszaki) nyelv alkalmazása	10
A tények, jelenségek, folyamatok, összefüggések ismerete, megmagyarázása és alkalmazása	30
Összesen	**100**

A vizsgázó a rendelkezésére álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

- Feladatlapos, a Könnyûipari alapismeretek írásbeli központi kérdéssor kitöltése
- Könnyûipari alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása
- Szóbeli vizsga Könnyûipari alapismeretek központi tételsor alapján

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	**Arány**
Írásbeli	Feladatlapos, Az Öltözködéskultúra és a Könnyûiparban alkalmazott anyagok írásbeli központi kérdéssor megválaszolása	60	20%
	Az Öltözködéskultúra és a Könnyûiparban alkalmazott anyagok központi írásbeli feladatsor megoldása	120	40%
Szóbeli vizsga	Az Öltözködéskultúra és a Könnyûiparban alkalmazott anyagok központi tételsor alapján témakörök bemutatása	20	40%

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló a Könnyûipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és a Könnyûiparban alkalmazott anyagok) alapismeretek tudásáról az ismeretek, a képességek, az alkalmazás, az integrálás és a rajzi kommunikáció tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap-jellegû központi írásbeli kérdéssor ismeretanyagának kiválasztása a témakörhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A kérdéstípusok az elõírt követelményeknek felelnek meg.

A központi írásbeli feladatsor ismeretanyagának kiválasztása szintén az adott témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Az emelt szintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 33%-ban tesztjellegû, 67%-ban pedig feladatsor megoldásával érhetõ el.

Kompetenciák	**%**
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	10
Törvények ismerete és alkalmazása	10
Pontos számolás, feladatmegoldás	70
Jelenségek, összefüggések ábrázolása és értelmezése	10

Lehetséges feladattípusok
Öltözködéskultúra
A divattrendek összetevõinek meghatározása.
Szakmai információk beszerzésének ismertetése.
Divatbemutatók típusainak meghatározása, a divatbemutatók szervezésének menete.
Az öltözködéstörténet fõbb szakaszainak felsorolása.
A természeti népek, az õskor öltözetének bemutatása.

Lehetséges feladattípusok
Az ókori öltözetek ismertetése – egyiptomi és görög viseletek.
A középkor öltözeteinek ismertetése – román és gótikus viseletek.
A reneszánsz öltözetek bemutatása.
Barokk és rokokó viseletek összehasonlító elemzése.
A XIX. század öltözeteinek elemzése (Francia forradalom és direktórium kora, romantika, biedermeier).
Az Art Deco és az 1920-as évek divatjának összehasonlító elemzése.
Könnyûiparban alkalmazott anyagok
A mikroszkópi képek rajzolása.
A szálas anyagok jellemzõinek hatása a feldolgozhatóságra.
A bõripari nyersanyagok fajtáinak meghatározása.
A szõrmeiparban használt nyersanyagok rendszerezése.
A könnyûiparban használt ragasztók és kellékanyagok meghatározása.
A fonalak szerkezeti jellemzõinek értelmezése.
A cérnák szerkezeti jellemzõinek értelmezése, varrócérnák fajtái.
A szövetkészítés elvének ismerete.
A szövés menetének ismertetése egyszerûsített ábra alapján.

Értékelés

A Feladatlapos kérdéssor értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetõségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetõen az A gépészeti alapismeretek alapfogalmaira, az ezekhez kapcsolódó fizikai jelenségekre, összefüggésekre és törvényekre épülõ mûszaki szemlélet elsajátításának bemutatását igényli a vizsgázóktól. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, a fogalmakat, az alaptörvényeket szabatosan definiálni, megszerzett ismeretei felhasználásával fizikai jelenségeket, összefüggéseket megmagyarázni, alkalmazni, a folyamatokat összehasonlítani, a törvényszerûségekkel integrálni, és feleletét megfelelõ színvonalon rajzokkal illusztrálni.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei (megegyeznek a középszint témaköreivel), azon túl összefüggések, elemzések bemutatása.

Tételtípusok

A tételsor legalább 30 tételbõl áll. Minden szóbeli tétel két altételbõl [(A és B)] tevõdik össze. Az A) tétel: Öltözködéskultúra, a B) tétel: Könnyûiparban alkalmazott anyagok. Minden altétel egy témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli. A témakörtõl függõen az A) és a B) tétel is tartalmazhat egyszerû számításos vagy rajzos feladatokat.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, és 4 éves ciklusok után fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönzõ, egyértelmû megfogalmazásokra, az egyszerû és egyértelmû értékelhetõségre.

Értékelés

Az értékelés a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik:

Szempontok, kompetenciák	%
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	10
Törvényszerûségek ismerete és alkalmazása, jelenségek, összefüggések értelmezése	20
A jelenségek, összefüggések megmagyarázása, alkalmazása, a folyamatok analizálása	30
Világosság, szabatosság, a felelet felépítettsége	20
A mûszaki nyelv alkalmazása és rajzos illusztrációk alkalmazása	20

FAIPARI ALAPISMERERET ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Szakmaspecifikus ábrázolási ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Kompetenciák kiegészítése emelt szinten**
1. Faipari szakrajz alapfogalmai	Alkalmazza a vetületi ábrázolás szabályait, ennek megfelelõen tudják lerajzolni és alkalmazni a faipari szakrajz anyagjelöléseit, méretezés szabályait! A három nézet (az elölnézetet, felülnézet, oldalnézet) a vízszintes, függõleges és homlokmetszetet a faipari szakrajzban! Ismerje a fa és fahelyettesítõ anyagok metszeti jelöléseit! Alkalmazza a faipari szakrajzban használatos vonalfajtákat, vonalvastagságokat! Ismerje az alkalmazott méretarányokat, a méretezés szabályait!	Ismerje a faipari szakrajzban alkalmazott ábrázolási rendszereket, a formaterv, jellegrajz, csomóponti rajz, alkatrészrajz, mûhelyrajz fogalmát!
2. Forgácsolás elmélete	Tudja lerajzolni és azonosítani a forgácsolás jellemzõ szögeit! Tudja lerajzolni a forgácsoló szerszámra ható erõket, forgácsoló erõket!	

2. Szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Kompetenciák kiegészítése emelt szinten**
1. Az élõ fa, a fa makroszkópiája	Ismerje a sejtfal fogalmát, jelentõségét a faanyagban! Ismerje az iparban használatos fafajok makroszkopikus jellemzõit! (A bél, geszt, álgeszt, szíjács, kambium, háncs, kéreg fogalmát, definiálja, a legfontosabb ipari fafajok egyes metszetein (a bütü, húr és sugármetszet,) látható rajzolatot! Ismerje a növényi sejt alkotórészeinek, szöveteknek, szövetrendszereknek megnevezését. (A faanyag különféle sejtjeinek megnevezését edény, áledény, parenchima, stb.)	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Kompetenciák kiegészítése emelt szinten**
2. A faanyag nedvességtartalma	Ismerje a fa nedvességtartalmának elõfordulási formáit és megoszlását a fatesten belül. Sorolja fel és definiálja a nedvességtartalmi fokokat! Ismertesse a faanyag nedvességtartalmának változása következtében a faanyagban fellépõ méret- és alakváltozások (zsugorodás, dagadás) fogalmát!	Magyarázza meg a szabad és kötött víz, a nettó és bruttó nedvességtartalom fogalmát, a különbözõ anatómiai irányokban bekövetkezõ alak és méretváltozások eltérõ mértékének okait!
3. Az iparban használt legfontosabb fafajok	Ismerje a magyar iparban használt tûlevelû és lombos fák nevét!	Ismerje a magyar iparban leggyakrabban használt tûlevelû és lombos fák tudományos (latin) nevét, Ismerje a faiparban használt fontosabb egzota (trópusi) fafajok nevét.
4. A fa hibái és betegségei	Ismerje fel, és szakszerûen nevezze meg a fatörzs alaki, fejlõdési rendellenességeit, és kezelési (helytelen technológia, helytelen szállítás és tárolás okozta) hibáit! Ismerje a leggyakoribb farontó rovarokat, gombákat, ezeknek a faipari szaknyelvi megnevezését.	
5. A fából készült fontosabb ipari választékok	Ismerje a fûrészipari termékek, furnérok (hámozott, hasított) rétegelt lemezek, bútor-, forgácslapok és farostlemezek fogalmát!	
6. Faipari szakrajz alapfogalmai	Értse az elölnézet, a felülnézet, oldalnézet, a vízszintes, függõleges és homlokmetszet fogalmát a faipari szakrajzban!	Ismerje a formaterv, jellegrajz, csomóponti rajz, alkatrészrajz, mûhelyrajz fogalmát!
7. Fakötések	Tudja megnevezni az egyes szélesbítõ toldásokat, szélesbítõ toldások merevítéseit, a hosszabbító toldásokat, vastagító toldásokat, keretkötéseket, kávakötéseket.	Ismerje az egyszerû bútorok alkatrészeinek szaknyelvi megnevezését (pl. kisasztal, konyhai ülõke, fiókos szekrényke alkatrészeire vonatkozóan). **
8. A fa és fahelyettesítõ anyagok megmunkálása	Tudja definiálni a faanyag megmunkálásának fogalmát, fajtáit, megmagyarázni a forgácsoló és forgácsmentes alakítások fogalmát!	
9. Forgácsolás elmélete	Definiálja az egyenes és körpályán mozgó forgácsoló szerszámok jellemzõit! Tudja lerajzolni és definiálni a forgácsolás jellemzõ szögeit! (Jellemzõ szögek megnevezése a felületi finomság fogalma, a forgácsolás során szükséges mozgások: fõmozgás, mellékmozgás definiálása.)	Definiálja forgácsolási és elõtolási sebességet, az egy élre esõ elõtolás, és a forgácsteljesítmény fogalmát! Definiálja a fajlagos forgácsoló erõt, a fajlagos forgácsolási ellenállás fogalmát! Definiálja a forgács leválasztásához szükséges mechanikai teljesítmény fogalmát!
10. Fûrészáru természetes és mesterséges szárítása	Szárítás fogalma, máglya és alkotóelemeinek fogalma máglyanyilvántartás fogalma. Ismerje a mesterséges szárítás definícióját.	

3. Szintetizáló képesség

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Kompetenciák kiegészítése emelt szinten**
1. Az élõ fa, a fa makroszkópiája	Ismertesse az iparban használatos fafajok makroszkopikus jellemzõit! [A bél, geszt, álgeszt, szíjács, kambium, háncs, kéreg fogalmát, definiálja, a legfontosabb ipari fafajok egyes metszetein (a bütü, húr és sugármetszet,) látható rajzolatot, **és a látvány magyarázatát adja meg az adott fafajra jellemzõ szerkezeti felépítés alapján**.]	Értelmezze az anatómiai felépítés és a faanyag tulajdonságai közötti összefüggéseket! *****
2. A faanyag nedvesség-tartalma	Ismertesse a faanyag nedvességtartalmának változása következtében a faanyagban fellépõ méret- és alakváltozásokat (zsugorodás, dagadás)! **Hozza összefüggésbe a rosttelítettségi határ, és méretváltozás fogalmát!** **	Magyarázza meg a különbözõ anatómiai irányokban bekövetkezõ alak- és méretváltozások eltérõ mértékûének okait! ******
3. Az iparban használt legfontosabb fafajok		Indokolja az egyes fafajok legfontosabb, legjellemzõbb felhasználási területeit! *****
4. A fa hibái és betegségei		Magyarázza el a fa vegyi összetétele és az egyes farontó gombák károsításának módja közti összefüggéseket! Elemezze a növényi és rovarkárok következményeit! *****
5. Faipari szakrajz alapfogalmai	Alkalmazza a vetületi ábrázolás szabályait, értelmezze az elölnézet, a felül- és oldalnézet, a vízszintes, függõleges és homlokmetszet fogalmát a faipari szakrajzban! Ismertesse a fa és fahelyettesítõ anyagok metszeti jelöléseit! Alkalmazza a faipari szakrajzban használatos vonalfajtákat, vonalvastagságokat! Ismerje az alkalmazott méretarányokat, a méretezés szabályait!	Ismerje a faipari szakrajzban alkalmazott ábrázolási rendszereket, rajzfajtákat! Tudja lerajzolni és alkalmazni a faipari szakrajz anyagjelöléseit, méretezés szabályait! ******
6. Fakötések	Tudja önállóan megrajzolni a faiparban alkalmazott legfontosabb fakötéseket, alkalmazza a faipari szakrajz anyagjelöléseit, méretezés szabályait, a megfelelõ vonalfajtákat, vonalvastagságokat! ******	Tudjon példát mondani az egyes szerkezeti kötések alkalmazására. Szerkessze meg az egyes fakötések léptékhelyes, axonometrikus ábráit is! A fakötések ismerete alapján tudja megtervezni az egyszerû bútorok szerkezeti megoldásait (pl. kisasztal, konyhai ülõke, fiókos szekrényke). ******
7. Egyszerû bútorok szerkezetei	Tudjon megrajzolni alapvetõ bútorszerkezeteket (egyszerû kávás asztal, konyhai ülõke, kávaszerkezetû szekrényke, keretszerkezetû fronttal konyhai ülõke, fiókos szekrényke, természetes faanyagokból). Ezek **jellegrajza**, rövid mûszaki leírása alapján legyen képes az adott szerkezeti csomópontokat M1:1 léptékben megszerkeszteni! ******	A bútor fõ méretei, rövid mûszaki leírása és **látványterve** alapján legyen képes a megfelelõ számú vetületben a **jellegrajzot** megrajzolni, illetõleg, a szükséges vagy elõírt számú szerkezeti **csomópontot** (M1:1) megszerkeszteni, vagy bonyolultabb termék esetén, a **jellegrajzon kijelölt** szerkezeti csomópontot (M1:1) megszerkeszteni.******

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Kompetenciák kiegészítése emelt szinten**
8. Forgácsolás elmélete	Értse a forgácsolás jellemzõi és a forgácsolt felület finomsága közti összefüggéseket!	Számítsa ki a faiparban elõforduló egyes megmunkálásokhoz szükséges optimális mûszaki paramétereket! A forgácsolás paramétereibõl tudjon következtetni a forgácsolt felület várható finomságára! **

4. Célirányos mûszaki feladatmegoldó képesség

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Kompetenciák kiegészítése emelt szinten**
1. A faanyag nedvesség-tartalma	Ismertesse a faanyag nedvességtartalmának változása következtében a faanyagban fellépõ méret- és alakváltozásokat (zsugorodás, dagadás)!	Magyarázza meg a különbözõ anatómiai irányokban bekövetkezõ alak- és méretváltozások eltérõ mértékének okait! Tudja kiszámítani a nedvességtartalom változása okán várható méretváltozás mértékét!**
2. Fakötések	Tudja önállóan megrajzolni a faiparban alkalmazott legfontosabb fakötéseket, alkalmazza a faipari szakrajz anyagjelöléseit, méretezés szabályait, a megfelelõ vonal fajtákat, vonalvastagságokat! ****	Szerkessze meg az egyes fakötések léptékhelyes, axonometrikus ábráit is!
3. Egyszerû bútorok szerkezetei	Az alapvetõ bútorszerkezetek (egyszerû kávás asztal, konyhai ülõke, kávaszerkezetû szekrényke, keretszerkezetû fronttal konyhai ülõke, fiókos szekrényke, természetes faanyagokból) **jellegrajza**, rövid mûszaki leírása alapján legyen képes az adott szerkezeti csomópontokat M1:1 léptékben megszerkeszteni! *	A bútor fõ méretei, rövid mûszaki leírása és látványterve alapján legyen képes a megfelelõ számú vetületben a jellegrajzot megrajzolni, illetõleg, a szükséges vagy elõírt számú szerkezeti csomópontot (M1:1) megszerkeszteni, vagy bonyolultabb termék esetén, a **jellegrajzon kijelölt** szerkezeti csomópontot (M1:1) megszerkeszteni **
4. Forgácsolás elmélete	Definiálja az egyenes és körpályán mozgó forgácsoló szerszámok jellemzõit! Értelmezze a forgácsolás jellemzõit, a forgácsolás folyamán fellépõ jelenségeket! Sorolja fel a forgácsoló szerszámra ható erõket, forgácsoló erõket! Ismerje a forgácsolás kinetikáját és ezek alapvetõ számításait! Értse a forgácsolás jellemzõi és a forgácsolt felület finomsága közti összefüggéseket!	Határozza a faiparban elõforduló egyes megmunkálásokhoz szükséges optimális mûszaki paramétereket! Ennek során számítsa ki a fajlagos forgácsoló erõt, a fajlagos forgácsolási ellenállást, a forgács leválasztásához szükséges mechanikai teljesítményt, forgácsolási és elõtolási sebességet, egy élre esõ elõtolást, és a forgácsteljesítményt! Definiálja a fajlagos forgácsoló erõt, a fajlagos forgácsolási ellenállás fogalmát!

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Kompetenciák kiegészítése emelt szinten**
		Definiálja a forgács leválasztásához szükséges mechanikai teljesítmény fogalmát! Valamennyi feladatnál használja helyesen a fizikai mértékegységeket! A forgácsolás paramétereibõl tudjon következtetni a forgácsolt felület várható finomságára! **

B) TÉMAKÖRÖK

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Kompetenciák kiegészítése emelt szinten**
1. A fa mint ipari nyersanyag, a nyersanyagok között elfoglalt helye, jövõje	Ismerje Magyarország faalapanyag helyzetét. Ismertesse a faanyaghelyzet javítási lehetõségeit (nyersanyagkészlet gazdaságos felhasználása, fa és faalapú melléktermékek, illetve hulladékhasznosítás). *	
2. Az élõ fa	Ismertesse a fát mint növényt. Ismertesse a növények rendszerezését, a nyitva- és zárvatermõk közötti különbségeket. Mutassa be a növényi sejt felépítését, alkotórészeit, szöveteket, szövetrendszereket. (A faanyag különféle sejtjeinek megnevezését edény, áledény, parenchima stb.), Ismertesse a sejtfal szerepét, jelentõségét a faanyagban! Ismertesse a fa vegyi összetételét!	
3. A fa makroszkópiája	Ismertesse az iparban használatos fafajok makroszkopikus jellemzõit! [A bél, geszt, álgeszt, szíjács, kambium, háncs, kéreg fogalmát, definiálja, a legfontosabb ipari fafajok egyes metszetein (a bütü, húr és sugármetszet,) látható rajzolatot, és a látvány magyarázatát adja meg az adott fafajra jellemzõ szerkezeti felépítés alapján.]	Értelmezze az anatómiai felépítés és a faanyag tulajdonságai közötti összefüggéseket! *
4. A faanyag nedvességtartalma	Ismertesse a fa nedvességtartalmának elõfordulási formáit és megoszlását a fatesten belül. Sorolja fel a nedvességtartalmi fokokat, és a nedvességtartalom mérésének különféle módjait! Ismertesse a faanyag nedvességtartalmának változása következtében a faanyagban fellépõ méret- és alakváltozásokat (zsugorodás, dagadás)!	Magyarázza meg a különbözõ anatómiai irányokban bekövetkezõ eltérõ mértékû alak és méretváltozások okait! Tudja kiszámítani a nedvességtartalom változása okán várható méretváltozás mértékét! **
5. Az iparban használt legfontosabb fafajok	Ismertesse a magyar iparban leggyakrabban használt tûlevelû és lombos fák legfontosabb tulajdonságait!	Mutassa be, indokolja a legfontosabb európai fafajok legfontosabb, legjellemzõbb felhasználási területeit! *

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Kompetenciák kiegészítése emelt szinten**
6. A fa hibái és betegségei	Sorolja fel a fatörzs alaki, fejlõdési rendellenességeit, és kezelési (helytelen technológia, helytelen szállítás, tárolás okozta) hibáit! Ismertesse a rovarok, gombák, baktériumok által okozott meghibásodásokat és a lehetséges megelõzési és védekezési módokat**!**	Magyarázza el a fa kémiai összetétele és az egyes farontó gombák károsításának módja közti összefüggéseket. Elemezze a növényi és rovarkárok következményeit! *****
7. A fából készült fontosabb ipari választékok	Ismerje a fûrészipari termékek, furnérok (hámozott, hasított) rétegelt lemezek, bútor-, forgácslapok és farostlemezek fogalmát, tulajdonságaikat, felhasználási területeiket*****	
8. Faipari szakrajz alapfogalmai	Alkalmazza a vetületi ábrázolás szabályait, értelmezze az elölnézet, a felülnézet, az oldalnézet, a vízszintes, függõleges és homlokmetszet fogalmát a faipari szakrajzban! Ismertesse a fa és fahelyettesítõ anyagok metszeti jelöléseit! Alkalmazza a faipari szakrajzban használatos vonalfajtákat, vonalvastagságokat! Ismerje az alkalmazott méretarányokat, a méretezés szabályait	Ismerje a faipari szakrajzban alkalmazott ábrázolási rendszereket, rajzfajtákat! Tudja lerajzolni és alkalmazni a faipari szakrajz anyagjelöléseit, méretezés szabályait! Ismerje a formaterv, jellegrajz, csomóponti rajz, alkatrészrajz, mûhelyrajz fogalmát! ******
9. Fakötések	Ismerje a szélesbítõ toldásokat, szélesbítõ toldások merevítéseit, a hosszabbító toldásokat, vastagító toldásokat, keretkötéseket, kávakötéseket. Tudja önállóan megrajzolni a faiparban alkalmazott legfontosabb fakötéseket, alkalmazza a faipari szakrajz anyagjelöléseit, méretezés szabályait, a megfelelõ vonal-fajtákat, vonalvastagságokat! ******	Tudjon példát mondani az egyes szerkezeti kötések alkalmazására. Szerkessze meg az egyes fakötések léptékhelyes, axonometrikus ábráit is! Ismerje az egyszerû bútorok szerkezeti megoldásait (pl. kisasztal, konyhai ülõke, fiókos szekrényke). ******
10. Egyszerû bútorok szerkezetei	Ismerje az alapvetõ bútorszerkezeteket (egyszerû kávás asztal, konyhai ülõke, kávaszerkezetû szekrényke, keretszerkezetû fronttal konyhai ülõke, fiókos szekrényke, természetes faanyagokból). Ezek jellegrajza, rövid mûszaki leírása alapján legyen képes az adott szerkezeti csomópontokat M1:1 lépték-ben megszerkeszteni! ******	A bútor fõ méretei, rövid mûszaki leírása és látványterve alapján legyen képes a megfelelõ számú vetületben a jellegrajzot megrajzolni, illetõleg, a szükséges vagy elõírt számú szerkezeti csomópontot (M1:1 léptékben) megszerkeszteni, vagy bonyolultabb termék esetén, a **jellegrajzon kijelölt** szerkezeti csomópontot (M1:1) megszerkeszteni ******
11. A fa és fahelyettesítõ anyagok megmunkálása	Tudja definiálni a faanyag megmunkálásának fogalmát, fajtáit, megmagyarázni a forgácsoló és forgácsmentes alakítások közti különbségeket, az egyes megmunkálási módokat rendszerezni! *****	
12. Forgácsolás elmélete	Definiálja a egyenes és körpályán mozgó forgácsoló szerszámok jellemzõit! Tudja lerajzolni és azonosítani a forgácsolás jellemzõ szögeit! (Jellemzõ szögek hatása a felületi finomságra, a forgácsolás során szükséges mozgások: fõmozgás, mellékmozgás.)	Határozza meg a faiparban elõforduló egyes megmunkálásokhoz szükséges optimális mûszaki paramétereket! Ehhez számítsa ki a fajlagos forgácsoló erõt, a fajlagos forgácsolási ellenállást, a forgács leválasztásához szükséges mechanikai teljesítményt, forgácsolási és elõtolási

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Kompetenciák kiegészítése emelt szinten**
	Értelmezze a forgácsolás jellemzõit, a forgácsolás folyamán fellépõ jelenségeket! Sorolja fel a forgácsoló szerszámra ható erõket, forgácsoló erõket! Ismerje a forgácsolás kinetikáját és ezek alapvetõ számításait! Értse a forgácsolás jellemzõi és a forgácsolt felület finomsága közti összefüggéseket! *	sebességet, egy élre esõ elõtolást és a forgácsteljesítményt! Definiálja a fajlagos forgácsoló erõt, a fajlagos forgácsolási ellenállás fogalmát! Definiálja a forgács leválasztásához szükséges mechanikai teljesítmény fogalmát! A forgácsolás paramétereibõl tudjon következtetni a forgácsolt felület várható finomságára! **
13. A fûrészáru természetes szárítása	Ismertesse a fûrészáru természetes szárításának fogalmát jelentõségét, célját! *	
14. A fûrészáru máglyázása	Jellemezze a máglyázás célját, módjait, eszközeit, technológiáit! *	
15. A fûrészáru mesterséges szárítása	Ismertesse a fûrészáru mesterséges szárításának fogalmát jelentõségét, célját! *	

Jelmagyarázat

* szóbeli
**írásbeli

Megjegyzés: az írásbeli vizsgán a számítási feladatok megoldásához a „**FAIPARI KÉPLETGYÛJTEMÉNY ÉS TÁBLÁZATOK**” (Nemzeti Szakképzési Intézet) segédanyag használható!

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

— Szerkezettani feladatok megoldása
— Számításos feladatok megoldása
— Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya		Perc	Pont
Írásbeli	Fakötések szakrajzának önálló elkészítése, egyszerû bútor csomóponti rajzának elkészítése	**120**	**60**
	A faanyag nedvességtartalom változásával kapcsolatos számítások. A forgácsoláselmélet alapjainak rajzi számonkérése, jellemzõ szögek, erõk ábrázolása. Az anyagismereti és forgácsoláselméleti témakörökbõl tesztfeladatok	**60**	**40**
Szóbeli	Az egyes témakörökbõl összeállított tételek tematikus bemutatása	**10-15**	**50**

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja,

hogy komplex vizsgatantárgy esetén a döntõen rajzi megoldást igénylõ feladatok (elsõsorban a szerkezettan alapjai) igényesen kivitelezhetõek legyenek, a számítási feladatokat pedig legyen módja nyugodtan, gondolkodva megoldani;
a tanulók teljesítményei az ország különbözõ iskoláiban összevethetõek legyenek;
a mérés objektív legyen.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli feladatlapon a 120 percben számon kérhetõ mennyiségben lehet az egyes fakötéscsoportokból, illetve egyszerû bútorok (jellegrajzon kijelölt!) csomóponti rajzaiból feladatot elõírni (maximum 6 ábra).

A faanyag nedvességtartalmával kapcsolatosan 1 feladat, 1 forgácsoláselméleti ábra, valamint az elõbbi témakörökbõl maximum 10 tesztkérdés (60 perc).

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Kompetenciák	%
Szakmaspecifikus ábrázolási ismeretek	**25**
Szaknyelv alkalmazása	**25**
Szintetizáló képesség	**25**
Célirányos mûszaki feladatmegoldó képesség	**25**

Lehetséges feladattípusok
1. Szélesbítõ toldások (max. kétféle egy feladatlapon) három vetületben (lehet metszet és nézet is vegyesen) méretezve.
2. Szélesbítõ toldások erõsítései (ha ilyen feladatot tartalmaz a feladatlap, akkor csak egy szélesbítõ toldást írjon elõ) három vetületben.
4. Keretsarok kötések (max. kétféle egy feladatlapon) három vetületben, méretezve.

Lehetséges feladattípusok
5. „T” kötések (max. kétféle egy feladatlapon) három vetületben, méretezve. (Ha sarokkötés már elõ van írva, akkor mindegyikbõl csak 1-1 db.)
6. Keresztkötések (max. kétféle egy feladatlapon) három vetületben, méretezve. (Ha sarokkötés vagy T kötés már elõ van írva, akkor mindegyikbõl csak 1-1 db.)
7. Kávasarok kötések (max. kétféle egy feladatlapon) három vetületben.
8. Egyszerû kávás asztal vagy konyhai ülõke jellegrajzán kijelölt (max. két db) M1:1-es csomópont megrajzolása, méretezve.
9. Kávaszerkezetû kisszekrény, keretszerkezetû fronttal, jellegrajzán kijelölt (max. két db) M1:1-es csomópont megrajzolása, méretezve.
10. A nettó nedvességtartalom fogalmával összefüggõ számítások Tömegváltozás, (maximum 1 feladat).
11. Forgácsoláselméleti alapfogalmakkal összefüggõ ábrák (maximum 1 darab).
12. Az elõzõ két témakörbõl (10., ill. 11.) 10-15 tesztkérdés.

Értékelés

A rajzi és számításos jellegû, illetve tesztfeladatok értékelése javítókulcs alapján történik.

Szöveges jellegû leíró feladat a tantárgy komplex mûszaki jellege alapján nem javasolt az írásbeli vizsgára.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga témakörei

A fa mint ipari nyersanyag, a nyersanyagok között elfoglalt helye, jövõje
Az élõ fa
A fa makroszkópiája
A faanyag nedvességtartalma
Az iparban használt legfontosabb fafajok
A fa hibái és betegségei
A fából készült fontosabb ipari választékok
Faipari szakrajz alapfogalmai
A fa és fahelyettesítõ anyagok megmunkálása
Forgácsolás elmélete
A fûrészáru természetes szárítása
A fûrészáru máglyázása
A fûrészáru mesterséges szárítása

A szóbeli tételeket a témakörök alapján az iskolák szaktanárai határozzák meg.

A tantárgy komplex jelleg alapján tételcímet – mint a példaként állított történelem esetén – erõltetett megfogalmazni.

Javaslom a szóbeli tételek felépítését a következõ módon:

1. *a)* anyagismereti témakör

   b) technológiai témakör

   c) szerkezettani témakör

Ilyen tételbõl minimum 25 db-ot állítsanak össze a szaktanárok.

A *b)*, ill. *c)* kérdések esetén az adott témakörök leíró jellegû tananyagrészeinek számonkérése kell, hogy megvalósuljon (pl. szerkezettanból az egyes dokumentáció típusok ismertetése, az anyagjelölések ismertetése, vagy egy gyorsan megoldható feladatlap, egy vagy két vetületbõl egy fakötés harmadik vetületének megrajzolása (szabadkézi rajz), az adott fakötés felismerése stb.)

Értékelés

Szempontok kompetenciák	**%**
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	40
Szaknyelv alkalmazása	20
Szintetizáló képesség	20
Célirányos mûszaki feladatmegoldó képesség	20

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

Szerkezettani feladatok megoldása
Számításos feladatok megoldása
Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya		**Perc**	**pont**
Írásbeli	Egyszerû bútor jellegrajzának és kijelölt csomóponti rajzainak elkészítése. Egy fakötés vetületeinek, vagy axonometrikus ábrájának elkészítése	**180**	**50**
	A faanyag nedvességtartalom változásával kapcsolatos számítások, A forgácsoláselmélet alapjaival kapcsolatos számítási feladatok. Az anyagismereti és forgácsoláselméleti témakörökbõl tesztfeladatok	**120**	**50**
Szóbeli	Az egyes témakörökbõl összeállított tételek tematikus bemutatása	**10-15**	**40**

Az írásbeli vizsga

Az írásbeli vizsga célja,

hogy komplex vizsgatantárgy esetén a döntõen rajzi megoldást igénylõ feladatok (elsõsorban a szerkezettan alapjai), igényesen kivitelezhetõek legyenek, a számítási feladatokat pedig legyen módja nyugodtan, gondolkodva megoldani.

A tanulók teljesítményei az ország különbözõ iskoláiban összevethetõek legyenek.
A mérés objektív legyen.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli feladatlapon a 180 percben számonkérhetõ bonyolultságú lehet az adott egyszerû bútorok formaterve és rövid mûszaki leírása alapján a jellegrajz szükséges számban elõírt vetületeibõl, és a kijelölt csomóponti rajzaiból feladatot elõírni, vagy bonyolultabb termék esetén, a **jellegrajzon kijelölt** szerkezeti csomópontokat (M1:1 léptékben) megszerkeszteni. Vagy adott fakötések vetületi és axonometrikus ábráinak az elõkészítését elõírni.

A faanyag nedvességtartalmával, méretváltozásával, forgácsoláselmélet alapjaival kapcsolatosan maximum 3 feladat és maximum 2 forgácsoláselméleti ábra továbbá 10-15 tesztkérdés (120 perc).

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Kompetenciák	%
Szakmaspecifikus ábrázolási ismeretek	**25**
Szaknyelv alkalmazása	**25**
Szintetizáló képesség	**25**
Célirányos mûszaki feladatmegoldó képesség	**25**

Lehetséges feladattípusok
1. Kávaszerkezetû szekrényke, fûrészáru alapanyagból, keretszerkezetû közézáró ajtókkal, egy vízszintes válaszfallal és egy db közécsúszó fiókkal. Fõ méretek alapján a jellegrajz M1: 10-ben, esetleg M1: 5-ben (fél elölnézet, fél homlokmetszet, függõleges metszet, fél vízszintes metszet) 3 db kijelölt M 1: 1-es csomópont. A csomópontok alapján számon kérhetõ alkatrészek alkatrészjegyzéke.
2. Kávaszerkezetû szekrényke, a korpusz furnérozott faforgácslapból, keretszerkezetû rátakaró ajtókkal, egy vízszintes válaszfallal, és egy db rátakaró fiókkal. Fõ méretek alapján a jellegrajz M1: 10-ben, esetleg M1: 5-ben. (fél elölnézet, fél homlokmetszet, függõleges metszet, fél vízszintes metszet) 3 db kijelölt M 1: 1-es csomópont. A csomópontok alapján számon kérhetõ alkatrészek alkatrészjegyzéke.
3. Kávaszerkezetû szekrényke, fûrészáru alapanyagból, fejelõléccel merevített rátakaró ajtólapokkal, egy vízszintes válaszfallal és egy db rátakaró fiókkal. Fõ méretek alapján a jellegrajz M1: 10-ben, esetleg M1: 5-ben (fél elölnézet, fél homlokmetszet, függõleges metszet, fél vízszintes metszet) 3 db kijelölt M 1: 1-es csomópont. A csomópontok alapján számon kérhetõ alkatrészek alkatrészjegyzéke.
4. Kávaszerkezetû szekrényke, a korpusz furnérozott faforgácslapból, táblásított, belsõ oldalukon laphevederrel merevített, közézáró ajtókkal, egy vízszintes válaszfallal és egy db közézáró függesztett fiókkal. Fõ méretek alapján a jellegrajz M1: 10-ben, esetleg M1: 5-ben (fél elölnézet, fél homlokmetszet, függõleges metszet, fél vízszintes metszet) 3 db kijelölt M 1: 1-es csomópont. A csomópontok alapján számonkérhetõ alkatrészek alkatrészjegyzéke.
5. Egyszerû kávás asztal (alapanyag fûrészáru) formaterve és rövid mûszaki leírása alapján a jellegrajz elkészítése a szükséges számú vetületben (általában fél elölnézet, fél homlokmetszet, függõleges metszet, fél lap nélküli felülnézet, vagy fél vízszintes metszet) és két kijelölt csomópont elkészítése. A csomópontok alapján számon kérhetõ alkatrészek alkatrészjegyzéke. Az ilyen típusú feladathoz feltétlenül elõ kell írni egy fakötést, három vetületben, méretezve, vagy axonometrikus ábrájának elkészítését.
6. Konyhai ülõke (alapanyag fûrészáru) formaterve és rövid mûszaki leírása alapján a jellegrajz elkészítése a szükséges számú vetületben (általában fél elölnézet, fél homlokmetszet, függõleges metszet, fél lap nélküli felülnézet, vagy fél vízszintes metszet), és két kijelölt csomópont elkészítése. A csomópontok alapján számon kérhetõ alkatrészek alkatrészjegyzéke. Az ilyen típusú feladathoz feltétlenül elõ kell írni egy fakötést, három vetületben, méretezve, vagy axonometrikus ábrájának elkészítését.

Lehetséges feladattípusok
7. Dohányzóasztal (furnérozott lappal, él vagy „T”-lécezve, fûrészáru alapanyagú kávaszerkezettel) formaterve és rövid mûszaki leírása alapján a jellegrajz elkészítése a szükséges számú vetületben (általában fél elölnézet, fél homlokmetszet, függõleges metszet, fél lap nélküli felülnézet, vagy fél vízszintes metszet), és két kijelölt csomópont elkészítése. A csomópontok alapján számon kérhetõ alkatrészek alkatrészjegyzéke. Az ilyen típusú feladathoz feltétlenül elõ kell írni egy fakötést, három vetületben, méretezve, vagy axonometrikus ábrájának elkészítését.
8. A nettó nedvességtartalom fogalmával összefüggõ számítások. Tömegváltozás, méretváltozás meghatározásával kapcsolatos számítási feladatok.
9. Fajlagos forgácsolóerõ, fajlagos forgácsolási ellenállás meghatározását számon kérõ számítási feladatok. Ilyen típusú feladathoz értelemszerûen ábra készítése is elõírható!
10. A forgácsolási sebességgel, az egy élre esõ elõtolással, a várható felületi finomsággal, a forgácsteljesítménnyel kapcsolatos számítási feladatok. Ilyen típusú feladathoz értelemszerûen ábra készítése is elõírható!
11. A forgács leválasztásához szükséges mechanikai teljesítmény meghatározásával kapcsolatos számítási feladatok.
12. A 8-9. témakörbõl 10-15 tesztkérdés.

Értékelés

A rajzi, számításos jellegû és tesztfeladatok értékelése javítókulcs alapján történik.

Szöveges jellegû leíró feladat a tantárgy komplex mûszaki jellege alapján nem javasolt az írásbeli vizsgára.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga témakörei

A fa mint ipari nyersanyag, a nyersanyagok között elfoglalt helye, jövõje
Az élõ fa
A fa makroszkópiája
A faanyag nedvességtartalma
Az iparban használt legfontosabb fafajok
A fa hibái és betegségei
A fából készült fontosabb ipari választékok
Faipari szakrajz alapfogalmai
A fa és fahelyettesítõ anyagok megmunkálása
Forgácsolás elmélete
A fûrészáru természetes szárítása
A fûrészáru máglyázása
A fûrészáru mesterséges szárítása

A központilag jóváhagyott szóbeli tételeket a témakörök alapján az iskolák szaktanárai határozzák meg.
A tantárgy komplex jelleg alapján tételcímet – mint a példaként állított történelem esetén – erõltetett megfogalmazni.

Javaslom a szóbeli tételek felépítését a következõ módon:

2. *a)* anyagismereti témakör
b) technológiai témakör
c) szerkezettani témakör

Ilyen tételbõl minimum 25 db-ot állítsanak össze a szaktanárok.

A *b)* ill. *c)* kérdések esetén az adott témakörök leíró jellegû tananyagrészeinek számonkérése kell, hogy megvalósuljon (pl. szerkezettanból az egyes dokumentáció típusok ismertetése, az anyagjelölések ismertetése, vagy egy gyorsan megoldható feladatlap, egy vagy két vetületbõl egy fakötés harmadik vetületének megrajzolása (szabadkézi rajz), az adott fakötés felismerése stb.).

Értékelés

Szempontok kompetenciák	**%**
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	40
Szaknyelv alkalmazása	20
Szintetizáló képesség	20
Célirányos mûszaki feladatmegoldó képesség	20

NYOMDAIPARI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Források használata és értékelése

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 Történelmi forrásokból tárgyi, írásos stb.) információk gyûjtése, következtetések megfogalmazása	Megadott szempontok alapján tudjon információkat gyûjteni a forrásból, és tudja az információkat saját korábbi ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni, indokolni.	Legyen képes a forrás szerzõjének szándékára, álláspontjára utaló megállapításokat tenni, és azokat a forrás és saját ismeretei, alapján indokolni.
1.2 Különbözõ típusú forrásokból származó információk összevetése	Legyen képes másodlagos és elsõdleges források tartalmi összehasonlítására, a megegyezések és eltérések megállapítására.	Legyen képes bemutatni, hogy a vizsgált forrásban miként tükrözõdik a szerzõ személyes helyzete.
1.3 Képi források *(pl. fényképek, karikatúrák, plakátok)* megadott szempont szerinti értelmezése	Legyen képes képi források leírására.	Legyen képes a képi forrásból merített információkat saját ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni és indokolni.
1.4 Információk gyûjtése és következtetések levonása egyszerû statisztikai táblázatokból, diagramokból, grafikonokból, kronológiákból	Tudjon statisztikai táblázatok, diagramok, grafikonok, kronológiák, sematikus ábrák tartalmára vonatkozó állításokat megfogalmazni, következtetéseket levonni, egyszerû, rövid kifejtést igénylõ kérdésekre válaszolni.	Legyen képes statisztikai adatsorok, grafikonok, diagramok, sematikus ábrák, magyarázó ábrák alapján szöveges elemzést készíteni.
1.5 A tények és feltételezések megkülönböztetése	Legyen képes tényekre és feltételezésekre példát hozni megadott szempontok alapján egyszerûbb forrásokból és ismeretterjesztõ szövegekbõl.	Legyen képes forrásokban és ismeretterjesztõ szövegekben megjelenõ tények és feltételezések önálló megkülönböztetésére, tudja indokolni állításait.

2. A szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Fogalmak azonosítása, helyes használata	Legyen képes a fontosabb fogalmakat meghatározás alapján felismerni. Legyen képes az egy témához vagy korhoz kapcsolható fogalmakat kiválasztani, rendszerezni, használni.	Legyen képes a szakszókincset használni. Forrás alapján legyen képes fogalmak meghatározására.
2.2 A fogalmak jelentés változásainak ismerete		Tudja, hogy bizonyos fogalmak eltérõ jelentéssel bírnak. Legyen képes e különbözõ jelentéseket értelmezni.

3. Tájékozódás térben és idõben

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Nyomdász történelmi helyszínek azonosítása térképen	Legyen képes a fontosabb nyomdászattal kapcsolatos történelmi helyeket a térképen megmutatni.	Atlasz segítségével legyen képes megadott szempontok szerint ismeretek gyûjtésére.
3.2 A földrajzi környezet szerepe a nyomdász kultúrák kialakulásában	Tudjon példákat felsorolni arra, hogy a földrajzi környezet hatással volt, a nyomdász kultúrák kialakulására.	Tudjon feltételezéseket megfogalmazni, és azokat indokolni a földrajzi környezetnek a nyomdász kultúrák kialakulásában játszott szerepérõl.
3.3 Egyszerû, a nyomdászattal kapcsolatos történelmi térképvázlatok készítése	Tudjon egyszerû, a nyomdászattal kapcsolatos történelmi térképvázlatot készíteni.	Tudjon egyszerû, a nyomdászattal kapcsolatos történelmi térképvázlatot készíteni.
3.4 Konkrét nyomdász történelmi események térben és idõben való elhelyezése	Legyen képes a fontos nyomdászattal kapcsolatos történelmi eseményeket sorrendbe állítani, évszámokkal, nevekkel és helyekkel összekapcsolni.	Legyen képes a nyomdász eseményhez vagy eseménysorhoz kapcsolódó adatokat táblázatba rendezni.

4. Eseményeket alakító tényezõk feltárása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 A tanultak, okok és következmények szerinti rendezése	Legyen képes a nyomdász történelmi események okairól és következményeirõl feltételezéseket megfogalmazni, és azokat indokolni.	Legyen képes annak bemutatására, hogy a fontosabb nyomdász történelmi események hogyan változtatták meg az azt átélõ emberek gondolkodását, értékrendjét.
4.2 A nyomdászatban a változás és fejlõdés közötti különbség, a változás és a fejlõdés viszonyának értelmezése konkrét példákon	Gyûjtsön példákat a változás és fejlõdés közötti különbség érzékeltetésére, a nyomdászat területérõl.	Példák segítségével értelmezze a változás és a fejlõdés közti különbséget, a nyomdászat területérõl.
4.3 A különbözõ történelmi régiók eltérõ fejlõdésének bemutatása, a nyomdászat tükrében	Gyûjtsön példákat arra, hogy különbözõ történelmi régiók nyomdászatának fejlõdése eltérõ ütemû lehet.	Ismerje fel a nagyobb történelmi régiók közötti fontosabb különbségeket, és azok hatását a nyomdászat fejlõdésére.
4.4 Aktuális nyomdaipari események történelmi elõzményeinek bemutatása	Megadott felsorolásból tudja kiválasztani valamely aktuális nyomdaipari esemény történelmi elõzményeit.	Legyen képes valamely jelenkori esemény történelmi elõzményeire vonatkozó állításokat megfogalmazni.

5. Történelmi események és jelenségek tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1 Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra a nyomdászatban	Jellemezze a nyomdász, termelés technikákat és technológiákat az adott korban (1439–1812). Tudjon különbséget tenni a munkamegosztás különbözõ formái között. Legyen képes felismerni és jellemezni egyes korok meghatározó gazdaságpolitikáját, a nyomdászat területén. Ismerje fel a nyomdaipari termelés új szervezeti formáinak és társadalomformáló hatásának kölcsönhatását.	Legyen képes több korszakon keresztül végigvezetni a nyomdászat gazdaság változásait. Tudja jellemezni a nyomdaipari tulajdonviszonyokat, és bemutatni a gazdaság szereplõit az adott korban. Legyen képes a mûveltségi viszonyok és a gazdaság összefüggéseit értelmezni, a nyomdászat tükrében.
5.2 Egyén, közösség, társadalom viszonya a nyomdászatban	Legyen képes egy-egy kiemelkedõ nyomdász történelmi személy életútját bemutatni, közösségformáló, társadalomalakító tevékenységét felismerni.	Legyen képes felismerni az egyén és a közösség érvényesülési lehetõségeit a különbözõ történelmi korokban, helyzetekben. Legyen képes értékelni különbözõ szempontok szerint egy-egy kiemelkedõ nyomdász történelmi személy életmûvét.

B) TÉMAKÖRÖK

1. A mûszaki pályák világa (9. évfolyam anyaga)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 A mûszaki pályák ismerete	Sorolja fel a nyomdaipari szakmacsoporthoz tartozó szakképesítéseket. Ismertesse a pályaismeret elveit, szempontjait.	Jellemezze a nyomdaipari termelés hazai jelentõségét, helyzetét.
1.2 A helyes pályaválasztás feltételei	Ismertesse az önismereten alapuló pályaelképzelését a pálya követelményeivel, elvárásaival összhangban. Jellemezze a társadalmi és csoporthatásokat a pályaválasztásban.	Ismertesse a mûszaki élet pályaalkalmassági feltételeit és munkakörülményeit. Legyen képes a pálya és személyiség összhangjára rávilágítani. Ismertesse a képességek szerepét.
1.3 Tájékozódás a munkaerõpiacon	Ismertesse a munkaerõpiac elvárásait a nyomdaipar területén. Ismertesse a rugalmas pálya– és munkahelyváltáshoz való alkalmazkodás szükségességét. Ismerje az ipari termelés hazai jelentõségét.	Ismertesse pályaválasztásának tervezettségét. Jellemezze a szakmák, foglalkozások társadalmi presztízsét és vonzerejét.

2. Anyagismeret (9. évfolyam anyaga)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 A mûszaki gyakorlatban felhasznált anyagok csoportosítása	Ismertesse a mûszaki szakterületen alkalmazott fontosabb anyagokat. Sorolja fel a fémes, nemfémes anyagokat. Ismertesse a nyersanyagok, alapanyagok, segédanyagok fogalmát.	Ismertesse a termelési hulladékok és melléktermékek fogalmát, hasznosításuk módját, gazdasági jelentõségét. Jellemezze az alapanyagok alapvetõ fizikai, kémiai és mechanikai tulajdonságait.
2.2 A nemfémes anyagok	Ismertesse a nemfémes (szerves vegyületek és mûanyagok) anyagok alapvetõ tulajdonságait. Ismertesse a fa, papír, textília, bõr, mûanyag, gumi, kerámia, kenõanyagok jellemzõ tulajdonságait.	Ismertesse a nemfémes (szerves vegyületek és mûanyagok) anyagok jellemzõ felhasználását a nyomdaipar területén.
2.3 Fémes anyagok	Ismertesse a fémes anyagok alapvetõ tulajdonságait. Ismerje a vas és jellegzetes ötvözeteit. Ismerje a könnyû– és színesfémek, gyakoribb ötvözeteit.	Ismertesse a fémes anyagok jellemzõ felhasználását a nyomdaipar területén.

3. Mûszaki ábrázolás alapjai (10. évfolyam anyaga)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Alapfogalmak	Ismertesse a mûszaki ábrázolás legfontosabb területeit. Ismertesse a mûszaki rajzban leggyakrabban alkalmazott szabványokat (vonalak, feliratmezõ, méretmegadás stb.). Ismerje a rajzeszközöket és alkalmazásukat.	Rendelkezzen a mûszaki ábrázoláshoz szükséges térszemléleti alapokkal. Ismerje a síkmértani szerkesztéseket. Tudja alkalmazni a vizuális nyelvi ismereteket.
3.2 Térmértan	Ismertesse a térelemeket (pont, egyenes, sík). Ismerje a térelemek kölcsönös helyzetét. Tudja meghatározni az egyenes valódi hosszát. Tudjon származtatni egyszerûbb síklapú testeket.	Tudjon származtatni forgástesteket.
3.3 Ábrázolási módok	Ismerje az egy-képsíkos ábrázolást. Értelmezze a második képsíkot. Ismertesse a vetületi ábrázolást. Ismertesse a perspektivikus és az axonometrikus ábrázolást. Ismertesse a képsík-rendszert, a képsíkok egybeforgatását. Tudjon térelemeket ábrázolni. Ismerje a különleges helyzetû egyeneseket. Ismerje az egyenesek kölcsönös helyzetét, a láthatóságot. Tudjon általános helyzetû síkot ábrázolni. Ismerje a metszeti ábrázolást.	Tudjon vetületi, axonometrikus, metszeti ábrákat szerkeszteni a vetületi ábrázolás szabályainak alkalmazásával.

4. Nyomdászat történelme (11. évfolyam anyaga)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 Mûvészet-történet	Ismertesse a mûvészettörténet fogalmát. Sorolja fel az egyetemes mûvészettörténet korszakait. Ismertesse a mûvészeti ágak felosztását (képzõmûvészet, iparmûvészet). Jellemezze a tipográfiát mint az iparmûvészet részét.	Ismertesse az emberiség által felhalmozott vizuális kultúra jelentõségét, hatását az emberiség fejlõdésére.
4.2 A nyomdászat elõzményei	Ismerje a gondolatrögzítés kezdeteit. Ismertesse az írás kialakulását, fejlõdését. Ismerje a könyv formájának kialakulását.	Ismertesse a könyv elõdjét, a kódexet. Ismertesse a kódex készítõit, készítését.
4.3 A könyv-nyomtatás feltalálása	Ismertesse Gutenberg találmányait. Ismertesse az õsnyomtatvány fogalmát.	Ismertesse Gutenberg találmányának az emberiség fejlõdésére gyakorolt hatását.
4.4 A nyomdászat fejlõdése	Ismertesse a tipográfia kialakulását, történetét. Jellemezze a gótika nyomdászatát. Ismertesse a barokk és a rokokó nyomdászatát. Ismertesse a klasszicizmus nyomdászatát.	Ismertesse a különbözõ stílusok hatását a tipográfia fejlõdésére.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.5 A magyarországi nyomdászat története	Méltassa jelentõs nyomdászaink munkásságát (Hess András, Tótfalusi Kis Miklós, Kner Imre, Tevan Andor). Sorolja fel jelentõsebb középkori hazai nyomdáinkat.	Jellemezze híres nyomdászaink munkásságának hatását az ország életére.
4.6 Korunk nyomdaipara	Ismertesse korunk nyomdaiparának termékeit, a technológiák jellegzetességeit.	Legyen képes ismertetni a nyomdaipar fejlõdésének fõbb tendenciáit.

5. Mértékrendszerek, számítások (11. évfolyam anyaga)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1 Tipográfiai mértékrendszerek	Ismertesse a Didot–Berthold-féle mértékrendszert, a pont-milliméter átszámítását. Ismertesse a betûnagyságok elnevezését.	Ismertesse az angol – amerikai pontrendszert.
5.2 Szabványos papírméretek	Ismertesse a szabvány jelentõségét, fogalmát. Ismertesse az „A” és a „B” papíralakok szabványos méretsorozatát (0-tól 6-ig).	Ismertesse a nyersméret és a vágott méret közötti különbséget. Ismertesse a „BB” , a „C” és a „Fr” papíralakok szabványos méretsorozatát (0-tól 6-ig).
5.3 Terjedelemszámítás	Megadott adatok segítségével végezze el a kiadvány terjedelmének meghatározását kötészeti ívekben, nyomtatott oldalszámokban.	Megadott adatok segítségével végezze el a kiadvány terjedelmének meghatározását kötészeti ívekben, nyomtatott oldalszámokban (legyen benne 8 oldal színes melléklet is).
5.4 Papírmennyiség- és tömeg számítás	Számítsa ki a kiadványhoz szükséges belívpapír mennyiségét, és tömegét, a papírminõség, terjedelem, formátum, példányszám, hozzálék ismeretében.	Számítsa ki a kiadványhoz szükséges belívpapír mennyiségét és tömegét, a papírminõség, terjedelem, formátum, példányszám, hozzálék ismeretében.
5.5 Könyvtábla anyagainak számítása	Számítsa ki a táblalemez, borítóanyag, gerincvászon méretét a példányszám és formátum ismeretében.	Számítsa ki a táblalemez, borítóanyag, gerincvászon méretét a példányszám és formátum ismeretében.

6. Nyomdaipari anyagismeret (11. évfolyam anyaga)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1 A nyomdaiparban alkalmazott anyagok rendszerezése	Ismertesse a nyomdaiparban használatos alapanyagokat és segédanyagokat. Ismertesse a formakészítés, a nyomtatás, a kötészet anyagait.	Legyen képes a gépteremben, és a kötészetben használatos anyagok tulajdonságait ismertetni.
6.2 Papíráruk osztályozása	Ismertesse a papír, karton, lemez definícióját négyzetméter-tömeg szerinti bontásban	Ismertesse a papír, karton, lemez definícióját négyzetméter-tömeg szerinti bontásban.
6.3 A papírgyártás alapanyagai	Sorolja fel az alkalmazott rostanyagokat és segédanyagokat. Ismertesse az alkalmazott rostanyagok és segédanyagok jellemzõit.	Ismertesse a papírgyártáshoz alkalmazható rostanyagok és segédanyagok jellemzõit.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.4 A papír gyártása	Ismertesse a pépkészítést. Ismertesse a lapképzést síkszitás és hengerszitás gépeken. Ismertesse az utófeldolgozást, nemesítést.	Ismertesse az utófeldolgozás és nemesítés lehetõségeit.
6.5 Papírtulajdonságok	Jellemezze a papír viselkedését víz hatására. Ismertesse a papír mechanikai, és összetételi tulajdonságait. Ismertesse a papír optikai és felületi tulajdonságait.	Ismertesse a papír optikai és felületi tulajdonságait.
6.6 A papírokkal szemben támasztott minõségi követelmények	Ismertesse a papír nyomtathatósági és futtathatósági jellemzõit.	Ismertesse a papírok vizuális megjelenésének jellemzõit.
6.7 Egyéb nyomathordozók	Ismerje a kartonok, lemezek, fémfóliák nyomtathatóságát befolyásoló tényezõket.	Ismerje a kartonok, lemezek, fém– és mûanyag fóliák nyomtathatóságát befolyásoló tényezõket.

*7. A színtan alapjai (12. évfolya*m *anyaga)*

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
7.1 A színek tudománya	Ismertesse a fizikai jellemzõket, amelyek meghatározzák a színingert. Tudja értelmezni a színt a fizikában.	Jellemezze a színt mint fizikai jelenséget.
7.2 Goethe színelmélete	Sorolja fel a fény alapszíneket. Sorolja fel az anyagi alapszíneket. Jellemezze a spektrum színeit. Ismertesse Goethe színkörét.	Jellemezze Goethe színkörének sajátosságát.
7.3 A szín mint kifejezõ eszköz	Ismerje a színvalóságot és a színhatást. Ismerje a színhatást módosító körülményeket. Ismertesse a színek harmóniáját.	Ismertesse a színek harmóniáját a mindennapos életben.
7.4 Hét színkontraszt	Ismerje a magában való színkontrasztot. Ismerje a fény-árnyék kontrasztot. Ismerje a hideg-meleg kontrasztot. Ismerje a komplementer kontrasztot. Ismerje a szimultán kontrasztot. Ismerje a minõségi kontrasztot. Ismerje a mennyiségi kontrasztot.	Ismerje a magában való színkontrasztot. Ismerje a fény-árnyék kontrasztot. Ismerje a hideg-meleg kontrasztot. Ismerje a komplementer kontrasztot. Ismerje a szimultán kontrasztot. Ismerje a minõségi kontrasztot. Ismerje a mennyiségi kontrasztot.
7.5 A színek keverése	Ismertesse a fény színek keverését. Ismertesse az anyagi (tárgyi) színek keverését. Ismertesse az elsõdleges, másodlagos, harmadlagos színek jellemzõit.	Jellemezze a színgömböt.
7.6 A színek hatásai	Jellemezze a s színek összhangzattanát. Ismerje a forma és szín kölcsönösségét. Ismertesse a színek térhatását.	Jellemezze a szín és az ember kapcsolatát.

8. Nyomdaipari anyagismeret (12. évfolyam anyaga)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
8.1 A nyomdafesték fogalma, alkotó elemei	Ismertesse a pigmenteket, a kötõanyagokat, az adalékanyagokat, jellemzõiket. Ismertesse a nyomdafesték fogalmát.	Ismertesse a pigmenteket, a kötõanyagokat, az adalékanyagokat, jellemzõiket. Ismertesse a nyomdafesték fogalmát.
8.2 Nyomdafesték tulajdonságai	Ismertesse a nyomdafesték optikai tulajdonságait. Ismertesse a nyomdafesték szerkezeti tulajdonságait. Ismertesse a nyomdafesték száradási tulajdonságait. Ismertesse a nyomdafesték mechanikai tulajdonságait. Ismertesse a nyomdafesték ellenállási tulajdonságait. Ismertesse a nyomdafesték környezeti hatásait.	Ismertesse a nyomdafestékek okozta környezeti ártalmakat. Ismerje a mélynyomó-festék oldószerének visszanyerési lehetõségét.
8.3 A nyomdafestékekkel szemben támasztott minõségi követelmények	Ismertesse a nyomtatvány minõségét befolyásoló festéktulajdonságokat.	Ismertesse a nyomtatvány minõségét befolyásoló festéktulajdonságokat.
8.4 Fényérzékeny anyagok	Jellemezze az ezüsthalogenideket és a diazó típusú fénymásoló és fényképezõ rendszereket. Jellemezze a fotopolimer rendszereket.	Ismertesse az ezüsthalogenid-, a diazó típusú– és fotopolimer fénymásoló és fényképezõ, rendszerek elõnyeit, hátrányait.
8.5 A digitális nyomtatás anyagai	Jellemezze a tonereket. Jellemezze a termotranszfer és termoszublimációs anyagokat.	Jellemezze a tonereket. Jellemezze a termotranszfer, és termoszublimációs anyagokat.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A VIZSGA SZERKEZETE

Középszinten: írásbeli, szóbeli
Emelt szinten: írásbeli, szóbeli

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga idõtartama (tematikus szempontú, problémaközpontú bemutatás): *10-15 perc* vizsgázónként.

A tárgyi tudás vizsgálatán túl, a szóbeli vizsga fontos célja annak a vizsgálata is, hogy a tanítási gyakorlatban érvényesülõ újító szándékok, újszerû megközelítések a számonkérés során, megjelennek-e.

Tételtípusok:

a) Egy összetettebb feladat megválaszolása.
b) Egy egyszerûbb (pl. fogalom) feladat megválaszolása.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek címét a szaktanárok a részletes vizsgakövetelményekben megfogalmazott vizsgaszintek kompetenciáinak és témaköreinek, tartalmi követelményei alapján állítják össze.

Témakörök:

1. A mûszaki pályák világa (3 téma)
2. Anyagismeret (2 téma)
3. Mûszaki ábrázolás alapjai (3 téma)
4. Nyomdászat történelme (6 téma)
5. Mértékrendszerek, számítások (3 téma)
6. Nyomdaipari anyagismeret (6 téma)
7. A színtan alapjai (4 téma)
8. Nyomdaipari anyagismeret (3 téma)

A felsorolt témakörökbõl a szaktanárok összesen harmincat fogalmaznak meg.

Értékelés

Az értékelés a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
A megközelítés sokszínûsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	10
Források használata és értékelése	10
A szaknyelv alkalmazása	10
Tájékozódás térben és idõben	20
Az eseményeket alakító tényezõk feltárása, történelmi események és jelenségek tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatása	20

ÍRÁSBELI VIZSGA

Idõtartama 180 perc. Tartalmilag valamennyi témakört felöleli.
A feladatok 50%-a tesztjellegû fogalommeghatározás, 50%-a leíró jellegû feladat.

Az írásbeli feladatok megválaszolására 180 perc fordítható.

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy az egyes iskolákban folyó vizsgák, összemérhetõk legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektíven mérhetõ legyen.

A számítási feladat megoldásához számológép használata engedélyezett.
A rajzfeladat megoldásához rajzeszközök használata szükséges.

A középszintû és az emelt szintû érettségi írásbeli vizsga az alábbi témakörökbõl összeállított tesztjellegû és leíró jellegû feladatsorból áll.

Témakörök:

1. A mûszaki pályák világa
2. Anyagismeret
3. Mûszaki ábrázolás alapjai
4. Nyomdászat történelme
5. Mértékrendszerek, számítások
6. Nyomdaipari anyagismeret
7. A színtan alapjai
8. Nyomdaipari anyagismeret

A tesztjellegû írásbeli feladatsorra maximálisan 50 pont adható.
A leíró jellegû írásbeli feladatsorra maximálisan 50 pont adható.

Értékelés

Az egyes feladatokra adható pontszámot a megoldási útmutató tartalmazza.
A feladatok értékelésénél célszerû figyelembe venni az alábbi táblázatot.

Mennyiségi szempontok		Minõségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – a mértékegységek végleges használata	20%	– rendezettség – áttekinthetõség – szabványos jelölések alkalmazása – formai és esztétikai elvárásoknak való megfelelés	10%

KÖZLEKEDÉSI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Közlekedési alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 A közlekedésrõl általában	Tudják megmagyarázni a közlekedési alapfogalmakat és ismérveit (közlekedés, szállítás, fuvarozás, szállítmányozás, bérlet). Tudják ismertetni a közlekedés történeti áttekintését, alágazatonként. Tudják ismertetni a közlekedés és a környezet kapcsolatát (helyzetértékelés, prognózisok, feladatok). Érvekkel tudják bizonyítani a közlekedés termelõmunkájának értékét, értéknövelõ tevékenységét.	Tudják elemezni a közlekedés jelentõségét, sajátosságait, felbontását, rendszerezését (szárazföldi, vízi, légi, csõvezetékes szállítás, hírközlés). Tudják érvekkel bizonyítani a közlekedési szükségletek és igények keletkezését, az áruáramlatok kialakulásának okait.
1.2 A gépjármû-közlekedés technikai elemeirõl általában	Tudják ismertetni a közúti közlekedés jármûveit. Tudják ismertetni a személyszállító jármûvek mûszaki paramétereit (személygépkocsi, autóbusz, motorkerékpár stb.), teherszállító jármûvek fajtáit, típusait, azok jellemzõit és alkalmazásukat (nyitott, fedett, különleges gépkocsik, vontatók, pótkocsik stb.), egyéb gépjármûveket (darus kocsik, rakodógépek stb.). Tudják felsorolni a gépjármûvek fõbb részeit és tudják ismertetni azok mûködését. Tudják ismertetni a belsõ égésû két- és négyütemû benzin- és dízelmotorok mûködési elvét, mûködését és a tüzelõ- és kenõanyagaik tulajdonságait, a fõbb méreteinek kiszámítását, a teljesítmény, a fajlagos tüzelõanyag-fogyasztás kiszámításának módját. Ismerjék a pálya és a jármû kapcsolatát, a vonóerõigényt, a teljesítményszükségletet. Tudják ismertetni a fékezéssel kapcsolatos fogalmakat és azok meghatározását, a fékezéssel kapcsolatos nemzetközi és hazai elõírásokat. Ismerjék a jármû stabilitását befolyásoló tényezõket ívmenetben és fékezéskor. Tudják definiálni közlekedés kiegészítõ berendezéseit és létesítményeit. Ismerjék a raktárak fogalmát, csoportosítását, jellemzõit.	Tudják kiszámítani a motor fõbb méreteit, a motor teljesítményét, a szükséges vonóerõt, a teljesítményt, a szükséges tüzelõanyag-mennyiségét, a fajlagos tüzelõanyag-fogyasztást, a féktávolságot, a fékutat. Tudjanak megoldani a gépkocsi menet-stabilitásával összefüggõ egyszerûbb feladatokat.
1.3 Vasúti közlekedés	Tudják megmagyarázni a vasúti pálya (alépítmény, felépítmény, mûtárgyak, biztonsági berendezések) jellemzõit. Tudják megmagyarázni a vasúti magas-építmények (vasútüzemi épületek, áruforgalmi	Tudja megtervezni a legcélszerûbb vasúti szállítási útvonalat. Tudja kiválasztani adott vasúti szállítási feladathoz a szükséges jármûveket.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	épületek és berendezéseik, kiszolgáló üzemi létesítmények) feladatait. Ismerjék a vasúti jármûvek fajtái, csoportosításukat	
1.4 Közúti közlekedés	Tudják definiálni a közúti közlekedés pályája: az út (alépítmény), útburkolat, forgalmi berendezések, kiegészítõ létesítmények, üzemanyagtöltõ állomások, javítóbázisok, pihenõk stb. jellemzõit. Tudják elemezni a közutakat forgalmi, építési és fenntartási szempontból. Ismerjék a közúti jármûvek fajtáit, csoportosításukat, környezeti hatásukat.	Tudják alkalmazni konkrét szállítási feladat megoldása során a Magyarország és az európai kontinens közúthálózatáról tanultakat. Tudják kiválasztani az árú és a szállítási távolság ismeretében a leggazdaságosabb közúti jármûveket a feladat végrehajtásához. Az utasforgalom jellemzõinek ismeretében meg tudják tervezni a helyközi közlekedés közúti jármû szükségletét.
1.5 Vízi közlekedés	Ismerjék a magyar hajózás jellemzõit.	Tudják kiválasztani adott feladathoz az útvonalat, jármûveket, a kikötõket, kikötõi berendezéseket.
1.6 Légi közlekedés	Ismerjék a magyar légi közlekedés jellemzõit.	Tudják kiválasztani adott feladathoz a repülõgépek típusait, utas- és áruforgalmi létesítményeket.
1.7 Városi közlekedés	Tudják csoportosítani a városi közlekedésben alkalmazott a jármûveket. Ismerjék a jármûvek környezeti hatását.	Az utasforgalom jellemzõinek ismeretében tudják megtervezni a városi tömegközlekedési jármû szükségletet.
1.8 Csõvezetékes szállítás	Ismerjék a csõvezetékes szállítás technikai berendezéseit és technológiáját.	
1.9 Távközlés és hírközlés	Ismerjék a távközlés és hírközlés, szolgáltatásait. Ismerjék a távközlés szervezetét, a sajátos távközlési rendszereket.	Tudják kiválasztani a feladathoz igazodva az alkalmas távközlési és hírközlési eszközöket.

2. Közlekedési földrajz

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Általános ismeretek	Ismerjék az általános természeti földrajz, az általános gazdasági földrajz és a közlekedési földrajz fogalmait, tárgyát, helyét a tudományok rendszerében. Tudják elemezni a földrajzi munkamegosztás kialakulását, kölcsönhatását a közlekedés fejlõdésére. Ismerjék az általános közlekedés földrajzi fogalmakat. Ismerjék a szállítások forrásait és térbeli elhelyezkedésüket. Ismerjék a közlekedési hálózatot és legfontosabb csomópontjait. Tudják definiálni a közlekedési izokron vonalakat. Ismerjék az idõszámítási módokat.	Tudják alkalmazni konkrét feladat megoldásában a térképeket. Tudjanak térkép alapján távolságokat meghatározni. Térképek segítségével tudják megtervezni az igényekhez igazodva a szállítási útvonalakat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Tudják elemezni Magyarország földrajzi helyét és természetföldrajzi környezetének hatását a közlekedésre. Tudják elemezni Magyarország gazdasági körzeteit, jelentõsebb településeit.	
2.2 Vasúti közlekedés	Tudják ismertetni Magyarország vasúthálózatát. Ismerjék a vasúthálózat kialakulását, szerkezetét, jellemzõit és fejlõdésének rövid történetét. Ismerjék a budapesti körvasutat. Ismerjék a Budapestrõl induló, illetve oda befutó fõvonalakat és ezek elágazó vonalait. Ismerjék az átlós fõvonalakat. Ismerjék a vasútvonalak számozását. Ismerjék a nemzetközi vasúti összeköttetéseket. Ismerjék a Magyarországot érintõ nemzetközi személyforgalom legfontosabb vasútvonalait. Ismerjék a Magyarországot érintõ nemzetközi teherforgalom fontosabb tranzit útvonalait. Ismerjék a MÁV vonalain közlekedõ nemzetközi személyszállító vonatok jellemzõit. Ismerjék Magyarország és a szomszédos államok vasútjainak egymást érintõ határállomásait.	Tudják elemezni Magyarország vasúthálózatát.
2.3 A közúti közlekedés kialakulása	El tudják magyarázni Magyarország közúthálózatának fejlõdését.	Tudják elemezni Magyarország közúthálózatának fejlesztéseit és azok térségi hatásait.
2.4 A közúti közlekedés jellemzõi, úthálózatok	Tudják elemezni a közúti közlekedés jellemzõit. Ismerjék a közutak csoportosítását, mûszaki jellemzõit. Ismerjék a hálózatsûrûséget. Tudják elemezni a útellátottságot, leterheltségüket. Tudják ismertetni hazánk és Európa közúthálózatát. Ismerjék a magyarországi közutak számozási rendszerét. Tudják ismertetni Magyarország elsõrendû és másodrendû fõútjait. Tudják ismertetni és jellemezni a közúti határátkelõhelyeket. Ismerjék a körgyûrûk szerepét és környezetvédelemi jelentõségét. Tudják ismertetni a közúthálózatunk helyzetét, várható fejlõdését. Tudják ismertetni Európa közúti fõvonalait: „E” utakat és a Magyarországot érintõ „E” utakat.	Szállítási útvonalakat tudjanak tervezni Magyarország és Európa egész területén a feladatok megoldásához (kerülõ útvonalakat is).
2.5 Városi közlekedés	Tudják ismertetni a fõvárosi tömegközlekedési hálózatot és a gyorsvasúti hálózatot.	Tudják elemezni a városi tömegközlekedési hálózatok kialakításának szempontjait, figyelemmel a lakókörzetek, valamint az ipari és hivatali létesítmények településen belüli elhelyezkedésére.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Tudják ismertetni a légi közlekedés és a vízi közlekedés város területére esõ hálózati elemeit. Tudják ismertetni az elõvárosi közlekedés város területére esõ hálózatait. Ismerjék a nagyvasúti közlekedés város területére esõ hálózatait.	
2.6 Vízi közlekedés	Tudják ismertetni és elemezni a vízi közlekedést befolyásoló természeti, gazdasági, társadalmi tényezõket. Ismerjék a vízi közlekedés fajtáit. Ismerjék Európa belvízi közlekedését. Ismerjék a hajózható csatornákat Európában. Ismerjék Európa tengeri hajózását, fõbb kikötõit. Tudják ismertetni és elemezni Európa hajózásának szerepét és jelentõségét az országok közötti kereskedelemben. Tudják ismertetni és elemezni Magyarország vízi közlekedését, a hajózható vízi utakat. Tudják ismertetni és elemezni a vízi áruforgalom földrajzi jellemzõit. Tudják ismertetni a vízi személyszállítást és jellemzõit hazánkban.	Tudják elemezni és fiktív gyakorlati példákon bemutatni a belvízi közlekedés elõnyeit és célszerû felhasználási területeit. Tudják elemezni a Duna-Rajna-Majna vízi út jelentõségét az áruszállításban és az idegenforgalomban.
2.7 Légi közlekedés és szállítás	Tudják ismertetni és elemezni a légi közlekedés szerepét, jelentõségét a nemzetgazdaságban. Tudják ismertetni magyarországi repülõterek földrajzi elhelyezkedését. Ismerjék légi közlekedést lebonyolító MALÉV Rt. szervezeti felépítését. Ismerjék a regionális nemzetközi forgalmat és az egyéb légi közlekedési tevékenységeket. Ismerjék a magyar légi közlekedés várható fejlõdését, a repülõterek jellemzõit. Tudják csoportosítani szállítási szempontból a légi jármûveket.	Szállítási feladatok teljesítéséhez (vállalásához) Európa területén tudjanak légi útvonalakat tervezni. Tudják elemezni a belföldi légi közlekedés helyzetét és szerepét a gazdasági életben.
2.8 Csõvezetékes szállítás	Tudják ismertetni a magyarországi csõvezetékes szállítás kialakulását és a jelenlegi csõvezeték-hálózatot. Tudják ismertetni az európai térség nemzetközi csõvezetékes hálózatát.	Tudják elemezni a csõvezetékes szállítás elõnyeit és problémáit.

3. Általános jogi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Az államra vonatkozó alapvetõ ismeretek	Sorolják fel az államhatalmi ágakat. Tudják ismertetni a Magyar Köztársaság állami szerveit, államhatalmi, közigazgatási, bírósági és ügyészségi szerveit.	Tudják összehasonlítani az államtípusokat és az államformákat. Tudják elemezni az államhatalmi ágak közötti összefüggéseket. Tudják megmagyarázni a Magyar Köztársaság állami szerveit, államhatalmi, közigazgatási, bírósági és ügyészségi szerveit, egymáshoz való viszonyukat.
3.2 Az alkotmányra vonatkozó ismeretek	Ismerjék a Magyar Köztársaság Alkotmányát, az alapvetõ állampolgári jogokat és kötelezettségeket.	Tudják összehasonlítani az alkotmány típusokat. Tudják levezetni a Magyar Köztársaság Alkotmányából fakadó alapvetõ állampolgári jogokat és kötelezettségeket.
3.3 Jogi alapfogalmak	Tudják ismertetni a jog fogalmát, kialakulását. Értelmezzék az államot és a jogot. Ismerjék politika és a jog kapcsolatát. Ismerjék a gazdaság és a jog kapcsolatát. Tudják ismertetni a jogrendszert, jogágakat, jogforrásokat, jogszabályokat. Értelmezzék az írott jog és szokásjog közötti különbséget. Ismerjék a jogalkotást, jogalkalmazást, jogértelmezést. Ismerjék a jogszabályok hierarchiáját. Tudják felsorolni a Magyar Köztársaság jogalkotó szerveit.	
3.4 A Magyar Köztársaság jogrendszerének fõbb jogágai	Ismerjék a közigazgatási jogot. Ismerjék a közigazgatási szerveket és mûködésüket. Tudják felsorolni a kormányszerveket és minisztériumokat. Tudják felsorolni az önkormányzatok fontosabb közigazgatási feladatait. Ismerjék a közlekedést szabályozó törvények területeit.	Tudják példák segítségével bemutatni a közigazgatási szerveket és mûködésüket. Tudják ismertetni a közlekedést szabályozó törvények területeit.

B) TÉMAKÖRÖK

A középszintû és az emelt szintû érettségi vizsga közötti különbség elsõsorban nem a tananyag tartalmában, hanem a vizsgakövetelményekben jelenik meg, ezért a témákban a középszint és az emelt szint között látszólag nincs különbség.

Az emelt szintû vizsga sikeréhez a tantárgy témaköreiben elmélyültebb tudás és nagyobb begyakorlottság szükséges.

1. Közlekedési alapismeretek

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 A közlekedésrõl általában	Közlekedési alapfogalmak: közlekedés, szállítás, fuvarozás, szállítmányozás, bérlet fogalma, elemei, ismérvei. A közlekedés jelentõsége: sajátosságai, a közlekedés gazdaságon és társadalmon belüli helye, szerepe. A közlekedés felosztása: rendszerezése, szárazföldi közlekedés (közút, vasút), vízi közlekedés, légi közlekedés, csõvezetékes szállítás, hírközlés. A közlekedés története: általános történeti áttekintés, közúti közlekedés története, (utak, jármûvek fejlõdése), vasúti közlekedés története, vízi közlekedés történeti áttekintése, a repülés története, távközlés, hírközlés története. A közlekedés és környezete: a közlekedési szükségletek felmerülési helye, igények és szükségletek keletkezése, valamint megszûnése, áruáramlatok, a közlekedés és a környezet kapcsolata (helyzetértékelés, prognózisok, feladatok), a közlekedés a szállítóipar, a közlekedés termelõmunkájának értékelése.	Közlekedési alapfogalmak: közlekedés, szállítás, fuvarozás, szállítmányozás, bérlet fogalma, elemei, ismérvei. A közlekedés jelentõsége: sajátosságai, a közlekedés gazdaságon és társadalmon belüli helye, szerepe. A közlekedés felosztása: rendszerezése, szárazföldi közlekedés (közút, vasút), vízi közlekedés, légi közlekedés, csõvezetékes szállítás, hírközlés. A közlekedés története: általános történeti áttekintés, közúti közlekedés története, (utak, jármûvek fejlõdése), vasúti közlekedés története, vízi közlekedés történeti áttekintése, a repülés története, távközlés, hírközlés története. A közlekedés és környezete: a közlekedési szükségletek felmerülési helye, igények és szükségletek keletkezése, valamint megszûnése, áruáramlatok, a közlekedés és a környezet kapcsolata (helyzetértékelés, prognózisok, feladatok), a közlekedés a szállítóipar, a közlekedés termelõmunkájának értékelése.
1.2 A gépjármû-közlekedés technikai elemeirõl általában	A közlekedés technikai elemei**:** a pálya és a jármû kapcsolata. A közúti közlekedés jármûveinek jellemzõ paraméterei, személyszállító jármûvek fajtái (személygépkocsi, autóbusz, motorkerékpár stb.), teherszállító jármûvek fajtái, típusai, azok jellemzõi és alkalmazásuk (nyitott, fedett, különleges gépkocsik, vontatók, pótkocsik stb.), egyéb gépjármûvek (darus kocsik, rakodógépek stb.). A gépjármûvek fõbb részei és mûködésük. A belsõ égésû két- és négyütemû motorok mûködési elve és mûködése, üzem- és kenõanyagai. A gépjármûvek vonóerõigénye, a motorok fõ méretei és teljesítménye, a fajlagos tüzelõ-anyag-fogyasztás. A pálya és a gépjármû kapcsolata. A vonóerõigény, teljesítményszükséglet.	A közlekedés technikai elemei**:** a pálya és a jármû kapcsolata. A közúti közlekedés jármûveinek jellemzõ paraméterei, személyszállító jármûvek fajtái (személygépkocsi, autóbusz, motorkerékpár stb.), teherszállító jármûvek fajtái, típusai, azok jellemzõi és alkalmazásuk (nyitott, fedett, különleges gépkocsik, vontatók, pótkocsik stb.), egyéb gépjármûvek (darus kocsik, rakodógépek stb.). A gépjármûvek fõbb részei és mûködésük. A belsõ égésû két- és négyütemû motorok mûködési elve és mûködése, üzem- és kenõanyagai. A gépjármûvek vonóerõigénye, a motorok fõ méretei és teljesítménye, a fajlagos tüzelõ-anyag-fogyasztás. A pálya és a gépjármû kapcsolata. A vonóerõigény, teljesítményszükséglet.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	A fékezéssel kapcsolatos fogalmak és azok meghatározása. A fékezéssel kapcsolatos hazai és nemzetközi elõírások. A gépjármû stabilitását befolyásoló tényezõk ívmenetben és fékezéskor. A közlekedés kiegészítõ berendezései és létesítményei, raktárak fogalma, csoportosítása, jellemzõi.	A fékezéssel kapcsolatos fogalmak és azok meghatározása. A fékezéssel kapcsolatos hazai és nemzetközi elõírások. A gépjármû stabilitását befolyásoló tényezõk ívmenetben és fékezéskor. A közlekedés kiegészítõ berendezései és létesítményei, raktárak fogalma, csoportosítása, jellemzõi.
1.3 Vasúti közlekedés	A vasúti pálya: alépítmény, felépítmény, mûtárgyak (hidak, alagutak, viaduktok, átereszek stb.), biztonsági berendezések. A vasútállomások feladatai, és típusai. Vasúti magasépítmények: vasútüzemi épületek, áruforgalmi épületek és berendezéseik, kiszolgáló üzemi létesítmények. Vasúti vontató jármûvek: gõzmozdonyokról, (mint a múlt vontató jármûveirõl), dízel-mozdonyok, motorkocsik, villamos mozdonyok. Vasúti vontatott jármûvek: személyszállító kocsik típusai, berendezésük, üzemeltetésük, teherkocsik típusai, jellemzõik, használatuk, az egyes típusok alkalmazási területe. A magyar és európai vasúti hálózatról általában.	A vasúti pálya: alépítmény, felépítmény, mûtárgyak (hidak, alagutak, viaduktok, átereszek stb.), biztonsági berendezések. A vasútállomások feladatai, és típusai. Vasúti magasépítmények: vasútüzemi épületek, áruforgalmi épületek és berendezéseik, kiszolgáló üzemi létesítmények. Vasúti vontató jármûvek: gõzmozdonyokról, (mint a múlt vontató jármûveirõl), dízel-mozdonyok, motorkocsik, villamos mozdonyok. Vasúti vontatott jármûvek: személyszállító kocsik típusai, berendezésük, üzemeltetésük, teherkocsik típusai, jellemzõik, használatuk, az egyes típusok alkalmazási területe. A magyar és európai vasúti hálózatról általában.
1.4 Közúti közlekedés	A közúti közlekedés pályája az út: alépítmény, útburkolat, forgalombiztonsági berendezések, kiegészítõ létesítmények (benzinkutak, javító bázisok, pihenõk stb.). A magyar és az európai kontinens közúthálózatáról általában. A közutak csoportosítása forgalmi, építési és fenntartási szempontból. A magyar közúti személy- és áruforgalom jellemzõi.	A közúti közlekedés pályája az út: alépítmény, útburkolat, forgalombiztonsági berendezések, kiegészítõ létesítmények (benzinkutak, javító bázisok, pihenõk stb.). A magyar és az európai kontinens közúthálózatáról általában. A közutak csoportosítása forgalmi, építési és fenntartási szempontból. A magyar közúti személy- és áruforgalom jellemzõi.
1.5 Vízi közlekedés	A vízi közlekedés pályája. A vízi közlekedés jármûvei: belvízi hajók (önjáró hajók és gépnélküli uszályok), tengeri és folyam-tengeri hajók, halászhajók, üzemi hajók, különleges hajók, a hajók méretei és szerkezeti felépítése, kikötõk, áruszállítási és utasforgalmi berendezések. Kikötõk és kikötõi berendezések. A magyar hajózás szervezete. A magyar hajózás személy- és áruforgalma.	A vízi közlekedés pályája. A vízi közlekedés jármûvei: belvízi hajók (önjáró hajók és gépnélküli uszályok), tengeri és folyam-tengeri hajók, halászhajók, üzemi hajók, különleges hajók, a hajók méretei és szerkezeti felépítése, kikötõk, áruszállítási és utasforgalmi berendezések. Kikötõk és kikötõi berendezések. A magyar hajózás szervezete. A magyar hajózás személy- és áruforgalma.
1.6 Légi közlekedés	A légi közlekedés eszközei: a repülõgépek típusai, használata, felhasználásuk szerinti felosztása, utasforgalmi létesítmények, helikopterek, azok használat szerinti csoportosítása, léghajók és egyéb légi közlekedési eszközök. A magyar légi közlekedés személy- és áruforgalma.	A légi közlekedés eszközei: a repülõgépek típusai, használata, felhasználásuk szerinti felosztása, utasforgalmi létesítmények, helikopterek, azok használat szerinti csoportosítása, léghajók és egyéb légi közlekedési eszközök. A magyar légi közlekedés személy- és áruforgalma.
1.7 Városi közlekedés	Jármûvek felhasználása a városi közlekedésben.	Jármûvek felhasználása a városi közlekedésben.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	A városi közúti tömegközlekedési jármûvek (villamos, városi autóbusz, trolibusz, különleges jármûvek). A gyorsvasúti jármûvek. A vízi közlekedés a városokban. Városi közlekedés állóberendezései: állomások, pálya, peronok, le-, kijáratok és átjárók, üzemi berendezések, azok felhasználása, üzemeltetése. A városi közúti tömegközlekedés berendezései. A helyi (városi) gyorsvasúti berendezések. A helyi közúti személyközlekedés berendezései.	A városi közúti tömegközlekedési jármûvek (villamos, városi autóbusz, trolibusz, különleges jármûvek). A gyorsvasúti jármûvek. A vízi közlekedés a városokban. Városi közlekedés állóberendezései: állomások, pálya, peronok, le-, kijáratok és átjárók, üzemi berendezések, azok felhasználása, üzemeltetése. A városi közúti tömegközlekedés berendezései. A helyi (városi) gyorsvasúti berendezések. A helyi közúti személyközlekedés berendezései.
1.8 Csõvezetékes szállítás	A csõvezetékes szállítás sajátos területei (kõolaj és származékai, földgázszállítás, egyéb anyagok szállítása). A csõvezetékes szállítás technikai berendezései és technológiája.	A csõvezetékes szállítás sajátos területei (kõolaj és származékai, földgázszállítás, egyéb anyagok szállítása). A csõvezetékes szállítás technikai berendezései és technológiája.
1.9 Távközlés és hírközlés	Távközlés és hírközlés feladatai, szolgáltatásai. A távközlés és a postai szolgáltatás szervezete, sajátos távközlési rendszerek.	Távközlés és hírközlés feladatai, szolgáltatásai. A távközlés és a postai szolgáltatás szervezete, sajátos távközlési rendszerek.

2. Közlekedési földrajz

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Általános ismeretek	Az általános természeti földrajz, az általános gazdasági földrajz és a közlekedési földrajz fogalma, tárgya, helye a tudományok rendszerében. A térkép: a Föld felszínének ábrázolása, a méretarány és a vonalas arányméretek, a térkép jelrendszere, a térkép fajtái, mérések a térképen. A közlekedés kialakulását, fejlõdését befolyásoló természet- és gazdaságföldrajzi tényezõk. A földrajzi munkamegosztás kialakulása, hatása a közlekedés fejlõdésére. Általános közlekedés-földrajzi fogalmak: szállítások forrásai és térbeli elhelyezkedésük, a közlekedési hálózat formái és legfontosabb pontjai, közlekedési izokron vonalak, idõszámítási módok. Magyarország: Magyarország földrajzi helye és természetföldrajzi környezetének hatása a közlekedésre, Magyarország gazdasági körzetei, jelentõsebb települései.	Az általános természeti földrajz, az általános gazdasági földrajz és a közlekedési földrajz fogalma, tárgya, helye a tudományok rendszerében. A térkép: a Föld felszínének ábrázolása, a méretarány és a vonalas arányméretek, a térkép jelrendszere, a térkép fajtái, mérések a térképen. A közlekedés kialakulását, fejlõdését befolyásoló természet- és gazdaságföldrajzi tényezõk. A földrajzi munkamegosztás kialakulása, hatása a közlekedés fejlõdésére. Általános közlekedés-földrajzi fogalmak: szállítások forrásai és térbeli elhelyezkedésük, a közlekedési hálózat formái és legfontosabb pontjai, közlekedési izokron vonalak, idõszámítási módok. Magyarország: Magyarország földrajzi helye és természetföldrajzi környezetének hatása a közlekedésre, Magyarország gazdasági körzetei, jelentõsebb települései.
2.2 Vasúti közlekedés	Magyarország vasúthálózata: a vasúthálózat kialakulása szerkezete, jellemzõi és fejlõdésének rövid története.	Magyarország vasúthálózata: a vasúthálózat kialakulása szerkezete, jellemzõi és fejlõdésének rövid története.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	A budapesti körvasút felépítése, vonalvezetése, fõbb állomásai. Budapest-Nyugati pu. – Szob o.h. fõvonal és elágazó vonalai, Budapest-Nyugati pu. – Cegléd – Szolnok – Debrecen – Nyíregyháza – Záhony o.h. fõvonal és elágazó vonalai, Cegléd – Szeged fõvonal és elágazó vonalai, (Budapest-Keleti pu.) – Rákos – Újszász – Szolnok – Békéscsaba – Lökösháza o.h. fõvonalai és elágazó vonalai, Budapest-Keleti pu. – Kelebia o.h. fõvonal és elágazó vonalai, Budapest-Déli pu. – Dombóvár – Gyékényes o.h. és elágazó vonalai, Budapest-Déli pu. – Székesfehérvár – Nagykanizsa – Murakeresztúr o.h. fõvonal és elágazó vonalai, Budapest-Keleti pu. – Gyõr – Hegyeshalom o.h. fõvonal és elágazó vonalai. Átlós fõvonalak. A Gyõr – Sopron – Ébenfurti Vasút Rt. (GySEV) vonala. A vasútvonalak számozása. Nemzetközi vasúti összeköttetések. A Magyarországot érintõ nemzetközi személyforgalom legfontosabb vasútvonalai: – Magyarország – Ausztria – Németország – Franciaország, – Magyarország – Ausztria – Olaszország, – Magyarország – Ausztria – Svájc, – Magyarország – Szlovákia – Csehország – Németország, – Magyarország – Szlovákia (Csehország) – Lengyelország, – Magyarország – Ukrajna – Oroszország, – Magyarország – Románia – Bulgária, – Magyarország – Jugoszlávia – Görögország, – Magyarország – Jugoszlávia – Bulgária – Törökország, – Magyarország – Horvátország – Szlovénia – Olaszország. Magyarországot érintõ nemzetközi teherforgalom fontosabb tranzit útvonalai. A MÁV vonalain közlekedõ nemzetközi személyszállító vonatok. A magyar és a szomszédos államok vasútjainak egymást érintõ határállomásai.	A budapesti körvasút felépítése, vonalvezetése, fõbb állomásai. Budapest-Nyugati pu. – Szob o.h. fõvonal és elágazó vonalai, Budapest-Nyugati pu. – Cegléd – Szolnok – Debrecen – Nyíregyháza – Záhony o.h. fõvonal és elágazó vonalai, Cegléd – Szeged fõvonal és elágazó vonalai, (Budapest-Keleti pu.) – Rákos – Újszász – Szolnok – Békéscsaba – Lökösháza o.h. fõvonalai és elágazó vonalai, Budapest-Keleti pu. – Kelebia o.h. fõvonal és elágazó vonalai, Budapest-Déli pu. – Dombóvár – Gyékényes o.h. és elágazó vonalai, Budapest-Déli pu. – Székesfehérvár – Nagykanizsa – Murakeresztúr o.h. fõvonal és elágazó vonalai, Budapest-Keleti pu. – Gyõr – Hegyeshalom o.h. fõvonal és elágazó vonalai. Átlós fõvonalak. A Gyõr – Sopron – Ébenfurti Vasút Rt. (GySEV) vonala. A vasútvonalak számozása. Nemzetközi vasúti összeköttetések. A Magyarországot érintõ nemzetközi személyforgalom legfontosabb vasútvonalai: – Magyarország – Ausztria – Németország – Franciaország, – Magyarország – Ausztria – Olaszország, – Magyarország – Ausztria – Svájc, – Magyarország – Szlovákia – Csehország – Németország, – Magyarország – Szlovákia (Csehország) – Lengyelország, – Magyarország – Ukrajna – Oroszország, – Magyarország – Románia – Bulgária, – Magyarország – Jugoszlávia – Görögország, – Magyarország – Jugoszlávia – Bulgária – Törökország, – Magyarország – Horvátország – Szlovénia – Olaszország. Magyarországot érintõ nemzetközi teherforgalom fontosabb tranzit útvonalai. A MÁV vonalain közlekedõ nemzetközi személyszállító vonatok. A magyar és a szomszédos államok vasútjainak egymást érintõ határállomásai.
2.3 A közúti közlekedés kialakulása	A közúti közlekedés kialakulása, technikai elemei. Magyarország közúthálózatának fejlõdése.	A közúti közlekedés kialakulása, technikai elemei. Magyarország közúthálózatának fejlõdése.
2.4 A közúti közlekedés jellemzõi, úthálózatok	A közúti közlekedés jellemzõi: közutak csoportosítása, mûszaki jellemzõi, hálózatsûrûség, útellátottság, közutak leterheltsége, áruforgalmuk. Hazánk és Európa közúthálózata. A magyarországi közutak számozási rendszere. Magyarország elsõrendû fõútjai. Magyarország másodrendû fõútjai.	A közúti közlekedés jellemzõi: közutak csoportosítása, mûszaki jellemzõi, hálózatsûrûség, útellátottság, közutak leterheltsége, áruforgalmuk. Hazánk és Európa közúthálózata. A magyarországi közutak számozási rendszere. Magyarország elsõrendû fõútjai. Magyarország másodrendû fõútjai.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Közúti határátkelõhelyek. A körgyûrûk szerepe, környezetvédelmi jelentõsége. Közúthálózatunk helyzete, várható fejlõdése. Európa közúti fõvonalai: „E”utak. Magyarországot érintõ „E” utak.	Közúti határátkelõhelyek. A körgyûrûk szerepe, környezetvédelmi jelentõsége. Közúthálózatunk helyzete, várható fejlõdése. Európa közúti fõvonalai: „E” utak. Magyarországot érintõ „E” utak.
2.5 Városi közlekedés	Városi közlekedés kialakulása, fejlõdése. Városi közlekedési hálózatok: helyi (városi) közlekedési hálózat, városi tömegközlekedési hálózat, gyorsvasúti hálózat, légi közlekedés és vízi közlekedés város területére esõ hálózati elemei, elõvárosi közlekedés város területére esõ hálózatai, nagyvasúti közlekedés város területére esõ hálózatai. A Budapesti Közlekedési Vállalat helyi érdekû vasútjainak vonalhálózata (BKV-HÉV).	Városi közlekedés kialakulása, fejlõdése. Városi közlekedési hálózatok: helyi (városi) közlekedési hálózat, városi tömegközlekedési hálózat, gyorsvasúti hálózat, légi közlekedés és vízi közlekedés város területére esõ hálózati elemei, elõvárosi közlekedés város területére esõ hálózatai, nagyvasúti közlekedés város területére esõ hálózatai. A Budapesti Közlekedési Vállalat helyi érdekû vasútjainak vonalhálózata (BKV-HÉV).
2.6 Vízi közlekedés	Vízi közlekedés kialakulása, fejlõdése, technikai elemei. Vízi közlekedés sajátosságai: elõnyei, hátrányai, fõ feladata, szerepe a hazai és nemzetközi szállításokban, a vízi közlekedést befolyásoló természeti tényezõk, a vízi közlekedést befolyásoló gazdasági, társadalmi tényezõk. A vízi közlekedés fajtái: a belvízi hajózás, tengerhajózás folyam-tengerhajózás. Európa vízi közlekedés: Európa belvízi közlekedése. Hajózható csatornák Európában: Belgium jelentõsebb csatornái, Hollandia jelentõsebb csatornái, Németország jelentõsebb csatornái, Oroszország területén épült csatornarendszer, a Duna – Majna – Rajna-csatorna. Európa tengeri hajózása, fõbb kikötõi. Az európai hajózás szerepe és jelentõsége az országok közötti kereskedelemben. Magyarország vízi közlekedése: a hajózható vízi utak, a vízi áruforgalom földrajzi jellemzõi, a vízi személyszállítás hazánkban, a magyar hajózás szervezete.	Vízi közlekedés kialakulása, fejlõdése, technikai elemei. Vízi közlekedés sajátosságai: elõnyei, hátrányai, fõ feladata, szerepe a hazai és nemzetközi szállításokban, a vízi közlekedést befolyásoló természeti tényezõk, a vízi közlekedést befolyásoló gazdasági, társadalmi tényezõk. A vízi közlekedés fajtái: a belvízi hajózás, tengerhajózás folyam-tengerhajózás. Európa vízi közlekedés: Európa belvízi közlekedése. Hajózható csatornák Európában: Belgium jelentõsebb csatornái, Hollandia jelentõsebb csatornái, Németország jelentõsebb csatornái, Oroszország területén épült csatornarendszer, a Duna – Majna – Rajna-csatorna. Európa tengeri hajózása, fõbb kikötõi. Az európai hajózás szerepe és jelentõsége az országok közötti kereskedelemben. Magyarország vízi közlekedése: a hajózható vízi utak, a vízi áruforgalom földrajzi jellemzõi, a vízi személyszállítás hazánkban, a magyar hajózás szervezete.
2.7 Légi közlekedés és szállítás	A légi közlekedés kialakulása, fejlõdése, technikai elemei. A légi közlekedés szerepe, jelentõsége a nemzetgazdaságban. A magyarországi repülõterek földrajzi elhelyezkedése. A légi közlekedést lebonyolító magyar vállalatok, regionális nemzetközi forgalom, a MALÉV tevékenysége. Egyéb légi közlekedési tevékenységek és az azt lebonyolító vállalatok. A magyar légi közlekedés várható fejlõdése: repülõterek, jármûvek.	A légi közlekedés kialakulása, fejlõdése, technikai elemei. A légi közlekedés szerepe, jelentõsége a nemzetgazdaságban. A magyarországi repülõterek földrajzi elhelyezkedése. A légi közlekedést lebonyolító magyar vállalatok, regionális nemzetközi forgalom, a MALÉV tevékenysége. Egyéb légi közlekedési tevékenységek és az azt lebonyolító vállalatok. A magyar légi közlekedés várható fejlõdése: repülõterek, jármûvek.
2.8 Csõvezetékes szállítás	A csõvezetékes szállítás kialakulása, fejlõdése, technikai elemei.	A csõvezetékes szállítás kialakulása, fejlõdése, technikai elemei.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	A magyarországi csõvezetékes szállítás kialakulása és a jelenlegi csõvezeték-hálózat. Az európai térség nemzetközi csõvezetékes hálózata.	A magyarországi csõvezetékes szállítás kialakulása és a jelenlegi csõvezeték-hálózat. Az európai térség nemzetközi csõvezetékes hálózata.

3. Általános jogi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Az államra vonatkozó alapvetõ ismeretek	Az állam fogalma, kialakulása. Az államtípus és az államforma. Az állam szuverenitása. Az államhatalmi ágak. A Magyar Köztársaság állami szervei államhatalmi, közigazgatási, bírósági és ügyészségi szervei és egymáshoz való viszonyuk.	Az állam fogalma, kialakulása. Az államtípus és az államforma. Az állam szuverenitása. Az államhatalmi ágak. A Magyar Köztársaság állami szervei államhatalmi, közigazgatási, bírósági és ügyészségi szervei és egymáshoz való viszonyuk.
3.2 Az alkotmányra vonatkozó ismeretek	Az alkotmány fogalma, típusai. Az alkotmányosság fogalma és érvényesülése. A Magyar Köztársaság Alkotmánya. Az alapvetõ állampolgári jogok és kötelezettségek.	Az alkotmány fogalma, típusai. Az alkotmányosság fogalma és érvényesülése. A Magyar Köztársaság Alkotmánya. Az alapvetõ állampolgári jogok és kötelezettségek.
3.3 Jogi alapfogalmak	A jog fogalma, kialakulása. Az állam és a jog. A politika és a jog. A gazdaság és a jog. Jogrendszer, jogág, jogforrás, jogszabály. Írott jog és szokásjog. Jogalkotás, jogalkalmazás, jogértelmezés. A jogszabályok hierarchiája. A Magyar Köztársaság jogalkotó szervei.	A jog fogalma, kialakulása. Az állam és a jog. A politika és a jog. A gazdaság és a jog. Jogrendszer, jogág, jogforrás, jogszabály. Írott jog és szokásjog. Jogalkotás, jogalkalmazás, jogértelmezés. A jogszabályok hierarchiája. A Magyar Köztársaság jogalkotó szervei.
3.4 A Magyar Köztársaság jogrendszerének fõbb jogágai	A közigazgatási jog. A közigazgatási szervek és mûködésük. A közigazgatási szervek feladatai, hatáskörük és illetékességük. A Kormány és a miniszterek (minisztériumok). Az önkormányzatok lényegesebb közigazgatási feladatai. A közigazgatási eljárás fõbb szabályai. A közlekedési jog, alágazati törvények	A közigazgatási jog. A közigazgatási szervek és mûködésük. A közigazgatási szervek feladatai, hatáskörük és illetékességük. A Kormány és a miniszterek (minisztériumok). Az önkormányzatok lényegesebb közigazgatási feladatai. A közigazgatási eljárás fõbb szabályai. A közlekedési jog, alágazati törvények

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû érettségi vizsga írásbeli és szóbeli vizsgából áll.

A vizsga részei

Tesztjellegû közlekedési földrajz írásbeli központi kérdéssor kitöltése
Közlekedési alapismeretek írásbeli feladatsor megoldása
A szóbeli vizsga tételei három tantárgy témaköreibõl kerültek összeállításra, a következõk szerint:

a) tételrész közlekedési alapismeretek,
b) tételrész közlekedési földrajz,
c) tételrész általános jogi ismeretek témaköreibõl.

A középszintû érettségi vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli vizsga összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli vizsga	Tesztjellegû közlekedési földrajz írásbeli központi kérdéssor megválaszolása	60	30%
	Közlekedési alapismeretek írásbeli feladatsor megoldása	120	70%
Szóbeli vizsga	Három tantárgy témaköreibõl, tematikus szempontú bemutatás	15	100%

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló tudásáról a képességek és ismeretek tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Tartalmi szerkezet

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 30% – 70% arányban tesztjellegû közlekedési földrajz írásbeli központi kérdéssor megválaszolásával, illetve közlekedési alapismeretek írásbeli feladatsor megoldásával érhetõ el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15 kérdésbõl álló tesztjellegû kérdéssorban közel azonos arányban jelennek meg közlekedési földrajz fogalmak, törvényszerûségek és összefüggések. A kérdéstípusok az elõírt ismeret- és képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

A közlekedési alapismeretek feladatainak megoldásai alkalmazás jellegû követelményekre építenek. A számolást is igénylõ feladatok 4 – 5 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

	Kompetenciák	%
Tesztjellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	15
	Törvények, szabályok és összefüggések ismerete és alkalmazása	15
Feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás	35
	Összefüggések ábrázolása és értelmezése	35
	Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
1. A gépjármû-közlekedés technikai elemeirõl általában
2. Vasúti közlekedés
3. Közúti közlekedés
4. Vízi közlekedés
5. Légi közlekedés
6. Városi közlekedés
7. Csõvezetékes szállítás
8. Távközlés és hírközlés

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

A teszt-jellegû kérdéssor és a feladatok értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontszámozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást is tartalmazó feladatsornál az alábbi táblázat szerint történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**A feladat megoldásának dokumentálása**	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
A megoldottság szintje	70%	A megoldás logikája Kreativitás Pontosság A mértékegységek használata	20%	Rendezettség Áttekinthetõség Szabványos jelölések alkalmazása Mûszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételei három tantárgy témaköreibõl kerültek összeállításra, a következõk szerint:

a) tételrész közlekedési alapismeretek,

b) tételrész közlekedési földrajz,

c) tételrész általános jogi ismeretek témaköreibõl.

Az *a)*, *b)* és *c)* tételrészek különbözõ témaköröket tartalmaznak azért, hogy egy témakörre adott kevésbé sikeres felelet hatása ne húzódjon végig az egész szóbeli feleleten.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

a) tételrész közlekedési alapismeretek tantárgy:

A közlekedési alapfogalmak, a közlekedés technikai elemei, a vasúti, a közúti, a vízi, a légi, a városi közlekedés, a csõvezetékes szállítás és a táv- és hírközlés alapvetõ ismérveit tartalmazzák.

b) tételrész közlekedési földrajz tantárgy:

A természeti, gazdasági és a közlekedési földrajz alapvetõ fogalmait, a vasúti, a közúti, a vízi, a légi és a városi közlekedés úthálózatának ismérveit, a csõvezetékes szállítás hálózatának jellemzõit, és a gyakoribb korszerû szállítási ismeretanyagát tartalmazzák.

c) tételrész általános jogi ismeretek tantárgy:

Az államra vonatkozó alapvetõ ismereteket, az alkotmányra vonatkozó ismereteket, jogi alapfogalmak ismeretét, igazgatási ismereteket, a Magyar Köztársaság jogrendszere fõbb jogágainak ismeretét, a közlekedési ágazatra vonatkozó jogi szabályozás ismeretét kéri számon.

A tantárgyak témaköreibõl összeállított tételeken belül az egyes tantárgyak különbözõ hangsúllyal szerepelnek.

Tantárgyak	%
Közlekedési alapismeretek	45
Közlekedési földrajz	40
Általános jogi ismeretek	15

Tételtípusok

Mind a három tantárgy témaköreibõl a kiválasztott témakörök a fenti táblázatban megadott arányok figyelembevételével.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek a I/A táblázatban közölt kompetenciák (követelmények) alapján kerülnek összeállításra. Szakmai, pedagógiai és nyelvi lektorálást követõen hagyja jóvá a szakképesítésért felelõs miniszter.

A tételek változtatása csak a szakmáért felelõs minisztérium jóváhagyásával lehetséges.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok alapján történjen:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	20
Tények, jelenségek, folyamatok ismerete és alkalmazása	10
Tények, szabályok, összefüggések értelmezése	10
Világosság, szabatosság, a felelet felépítettsége	10
A szakmai nyelv használata	10
A jelenségek, összefüggések megmagyarázása, alkalmazása, a folyamatok, törvényszerûségek összehasonlítása	20
Összesen	100

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

Írásbeli vizsga
Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli vizsga	Számítási feladatok, rövid választ igénylõ szöveges feladatok	90 30	50% 20%
Szóbeli vizsga	Szöveges (kifejtendõ) feladatok megoldása Tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatás	15	30%

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló tudásáról a képességek és ismeretek tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatok ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A feladattípusok pedig az elõírt képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

.

Arányok

Az írásbeli feladatai olyan témák legyenek, amelyek objektív mérése kiemelkedõen fontos, de a szóbeli vizsga felkészülési szakaszát indokolatlanul meghosszabbítaná. Elsõsorban a továbbtanuláshoz fontos témák szerepeljenek a feladatok között.

Közlekedési alapismeretek	70%
Közlekedési földrajz	30%

A feladat ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul, a feladattípusok pedig az elõírt képességjellegû követelményeknek feleljenek meg. Az egyes képességjellegû követelményekhez rendelt arányok azt a célt szolgálják, hogy teljes egészében érvényesüljenek a megfogalmazott fejlesztési követelmények.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Az emelt szintû érettségi vizsga az írásbeli összpontszám 70%-ban számítási feladat, 30%-ban rövid választ igénylõ szöveges feladatok megoldásával teljesíthetõ

Kompetenciák	%
A számítási feladatok szakszerû és pontos megoldása	70
A rövid választ igénylõ feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	15
A szaknyelv alkalmazása	15

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok

Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok alatt azokat a többségében zárt végû feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak (pl. név, adat, ábra) tudására és a fenti képességek mérésére irányulnak.

Az emelt szintû egyszerû, rövid választ igénylõ feladatsor 5–6 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Lehetséges feladattípusok
1. Források egy-egy részletének összehasonlítása, a különbségek okainak értelmezése
2. Források alapján következtetések, értékelések megfogalmazása
3. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése korhoz, területhez, személyekhez
4. Események, feladatok közötti sorrendiség megállapítása
5. Ok-okozati összefüggések feltárása, az eltérések bemutatása
6. Célok és következmények megkülönböztetése
7. Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint
8. Egyszerû ábra, séma, táblázat készítése
9. Egyéb

A számítási feladatok értékelésénél a javítási útmutató használata kötelezõ.

Rövid szöveges feladat

E feladatoknál általában néhány mondatban kell, 5 – 6 sorban (kb. 25 – 30 szóban) megoldani a kitûzött feladatot (pl. fogalmak magyarázata).

Értékelés

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetõségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételei komplex témákat ölelnek fel, így lehetõség nyílik egy téma több oldalról történõ megközelítésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga tételei komplexek, amelyek alapvetõen három témakört ölelnek fel. A három témakör mindegyikének alapismerete fontos.

A szóbeli témakörei

a) közlekedési alapismeretek
b) közlekedési földrajz
c) általános jogi ismeretek

Egy-egy tételben a témakörök különbözõ hangsúllyal szerepeljenek.

Témakörök	%
Közlekedési alapismeretek	45
Közlekedési földrajz	40
Általános jogi ismeretek	15

Tételtípusok

A három témakörbõl kiválasztott témák bemutatása a fenti arány figyelembevételével.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek címét az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján a vizsgaközpont által felkért szakértõ állítja össze, szakmai lektorálását az illetékes egyetem végzi és a szakképesítésért felelõs miniszter hagyja jóvá.

A tételcímeket a szakértõ a részletes vizsgakövetelményekben megfogalmazott képesség és tartalmi követelmények alapján állítják össze. A felsorolt témakörökbõl a szakértõ összesen legalább húsz tételt fogalmaz meg.

A tételcímek kijelölésekor törekedni kell változatos, a problémamegoldást ösztönzõ feladatok megfogalmazására.

A konkrét szóbeli tételcímeknél is jelenjen meg a három nagy témakör a megfelelõ arányban.

Példa a tételcímere:

1.
a) Ismertesse a közlekedés és a környezet kapcsolatát!
b) Ismertesse a magyarországi vasúthálózat kialakulását, fejlõdésének rövid történetét!
c) Sorolja fel a Magyar Köztársaság jogalkotó szerveit!

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik:

Szempontok, kompetenciák	**%**
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	60
A megközelítés sokszínûsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	10
A szakmai nyelv helyes használata	20

KÖRNYEZETVÉDELMI-VÍZGAZDÁLKODÁSI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

Az érettségi vizsgán számon kérhetõ témakörök tartalma és terjedelme nem lépi túl a környezetvédelmi-vízgazdálkodási szakmacsoportos alapozó oktatás kerettantervének – az adott témakörhöz rendelhetõ – tantárgyi követelményeit.

A középszintû érettségi vizsga témaköreinek nagyobb részét tartalmazza a szakmacsoportos elméleti alapozó oktatás kerettantervének két tantárgya: a környezetvédelmi alapismeretek és a vízgazdálkodási alapismeretek. A méréstechnikai jellegû témakörök követelményei megfelelnek az alapozó oktatás alapgyakorlatok tantárgya kapcsolódó követelményeinek, ezért még a középszint teljesítéséhez is szükséges az elméleti tantárgyak és a szakmacsoportos gyakorlati tantárgy megfelelõ témaköreinek összekapcsolása.

Az emelt szintû követelmények oszlopa csak a középszintet kiegészítõ követelményeket tartalmazza.

A) KOMPETENCIÁK

1. Az ember és a természeti környezet

– Értse, hogy a természet, benne az emberek, összetett kapcsolatokat tartalmazó rendszert alkot.
– Ismerje fel a természetvédelmi tevékenység szükségességét.
– A nemzetközi és hazai elõírásoknak megfelelõen tudja rendszerezni a természetvédelem eszközeit, a védelem fokozatait és a védett természeti értékeket.

2. Környezeti elemek

– Ismerje a környezeti elemeket, azok egymásra hatását.
– Ismerje fel az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatását.
– Tudja a környezetre vonatkozó információk szerzésének módját.
– Az információk alapján legyen képes megítélni a környezet állapotváltozásának tendenciáját.

3. Települési alapismeretek

– Képes mûszaki szövegeket és rajzi részeket értelmezni.
– Felismeri a települések fejlõdésének irányát, a települések és a természeti környezet viszonyát.
– Érti a települések környezeti hatásainak egészségügyi vonatkozásait.

4. Tájékozódás és mérés a terepen

– Ismerje a terepi pontok helyének megadási módjait és a mûszaki terveken szereplõ létesítmények pontjainak terepi megjelölési eljárásait.
– Ismerje fel, hogy ugyanazon mérési eljárások alkalmazása szükséges a helymeghatározási, ill. kitûzési munkák végrehajtásakor.
– Tudja kiválasztani az egyes mérési munkákhoz szükséges eszközöket, mûszereket, ismerje ezek használatának, kezelésének módját és a mérések végrehajtásának szabályait.

5. Vízgazdálkodási alapismeretek

– Ismerje a víz természetes körforgásának folyamatát, a folyamat elemeinek, ill. az ezeket befolyásoló idõjárási elemeknek a mérési módjait.
– Tudja kiválasztani az egyes mérési munkákhoz szükséges eszközöket, mûszereket, ismerje ezek használatának, kezelésének módját és a mérések végrehajtásának szabályait.
– Tudja rendszerezni a vízminõségi jellemzõket és a vízszennyezõ forrásokat.
– Ismerje fel a vízminõsítési rendszerek közötti elvi és gyakorlati különbségeket.

– Ismerje fel a vízháztartás elemei közötti összefüggéseket és a vízkészletváltozás okait.

– Tudja alkalmazni és eszközként használni a más, kapcsolódó tárgyakban (különösen matematika, fizika) szerzett ismereteit a hidrosztatikai és hidrodinamikai problémák kezelése során.

– Lássa meg a hidraulikai törvényekben, összefüggésekben az általános természettudományos törvények speciális megjelenési formáját.

– Tudja a számítási és mérési eredményeket elõre megbecsülni, és megállapítani, hogy a kapott eredmény reális-e.

6. Környezettechnikai eljárások (a víz- és szennyvíztechnológiában)

– Tudjon eljárást, mûveletet megválasztani az adott feladatra, értse a eljáráshoz, mûvelethez tartozó berendezések, mûtárgyak üzemeltetésének általános szándékát és mûködési eljárásait.

– Tudjon a technológiai berendezések, mûtárgyak szerkezetének, ill. mûködésének bemutatásához megfelelõ ábrákat készíteni.

– Legyen képes a lejátszódó folyamatok összefüggéseinek matematikai jellegû leírására, bemutatására (képletek, egyenletek, grafikonok, kémiai reakcióegyenletek).

B) TÉMAKÖRÖK

1. Az ember és a természeti környezet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. A természeti környezet mint rendszer	Ismertesse a környezetvédelem fogalmát, mutassa be fõ területeit. Definiálja a környék, környezet és tolerancia fogalmát. Jellemezze a környezeti tényezõket. Ismertesse a biológiai organizáció szintjeit. Jellemezze a bioszférát mint életteret és mint organizációs szintet. Értelmezze az ökoszisztémát mint ökológiai rendszert. Mutassa be példákon keresztül a természetes, a félkultúr és kultúr ökoszisztéma jellemzõit.	
1.2. Természet-védelem	Ismertesse a természetvédelem fogalmát, alapelveit. Jellemezze a természetvédelem tárgyköreit. Sorolja fel a természetvédelmi területek típusait, az IUCN kategóriarendszert. Ismertesse a védetté nyilvánítás folyamatát, a védelem fokozatait. Ismertesse a táj fogalmát, alkotóit, a táj típusait. Értelmezze a tájpotenciál fogalmát.	Ismerje a természetvédelmi értékelés alapjait. Tudja elvégezni adott mintaterület növénytársulásának ismeretében a természetvédelmi értékelést. Ismerje a természetközeli állapotot tükrözõ és a degradációra utaló fajok jellemzõit. Mutassa be a természetvédelmi kezelés formáit (megõrzés, állapotrögzítés, helyreállítás, felújítás, létesítés). Magyarázza el a tájfoltok, ökológiai folyosók szerepét a természetvédelmi kezelés folyamatában.

2. Környezeti elemek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. A talaj kialakulása, fontosabb tulajdonságai	Ismertesse a talaj fogalmát, keletkezésének folyamatát. Sorolja fel a talajképzõ tényezõket, mutassa be hatásukat a talajképzõdés folyamatában. Magyarázza el milyen anyag- és energia-átalakítási folyamatok játszódnak le a talajban. Ismertesse a talaj legfontosabb fizikai, kémiai, biológiai tulajdonságait. Mutassa be a talajtulajdonság és talajtermé kenység közötti összefüggéseket. Sorolja fel a talajképzõ tényezõket és a kilenc fõ talajtípust.	Ismerje a káros antropogén hatások megelõzésének, mérséklésének, megszüntetésének lehetõségeit: – a kemikáliák helytelen használata, – a helytelen öntözés, – a helytelen talajmûvelés, – a helytelen erdõgazdálkodás.
2.2. Természeti erõk hatásai	Ismertesse a talajvédelem célját. Sorolja fel a természeti erõk által okozott talajkárosodási folyamatokat. Definiálja az erózió fogalmát, sorolja fel az erózió kiváltó és befolyásoló tényezõit. Mutassa be az eróziós folyamatok káros következményeit. Ismertesse a defláció fogalmát, szakaszait, megjelenési formáit. Sorolja fel a defláció kiváltó és befolyásoló tényezõit.	Magyarázza el a felületi erózió elleni védekezés módjait (agrotechnikai és mûszaki megoldások). Mutassa be egy vízmosás rendezésének megoldását (fejmegkötés, hordalékvisszatartás, rézsübiztosítás).
2.3. Felszíni vizek jellemzõi	Jellemezze a felületi és mélységi erózió formáit. Demonstrálja a meder kialakulásának folyamatát. Ismertesse a folyóvizek fajtáit, jellegzetességeit. Mutassa be a természetes vízfolyások mederjellemzõit helyszínrajzon és keresztszelvényeken (sodorvonal, középvonal, homorú, domború, jobb és bal part). Ismertesse az állóvízi kategóriákat.	Elemezze a szakaszjelleg és a hordalékmozgás kapcsolatát. Mutassa be a különbözõ jellegû szakaszokon jellemzõ hordalékmozgató erõ, a hordalékmennyiség és -összetétel, valamint a hordalék szállítási módok közötti összefüggéseket. Mutassa be a sebesség eloszlást egy keresztszelvényben. Egy függély sebességeloszlási ábráján magyarázza el a sebesség és a mélység közötti kapcsolatot.
2.4. A levegõ minõsége	Ismertesse a légkör szerkezetét, a levegõ összetételét. Ismertesse a fõbb légszennyezõ anyagokat, azok keletkezését, környezeti hatásait. Mutassa be és értelmezze a légszennyezés folyamatát. Ismertesse a szmog keletkezésének okait, típusait, károsító hatásait. Értelmezze az egészségügyi és az ökológiai határértékeket.	Ismerje az emissziós forrásokat (helyhez kötött: pontforrás, diffúz forrás, mozgó forrás, vonalforrás), az emissziós és imissziós mérési lehetõségeket. Elemezze a mért adatokat: – tudja alkalmazni a légszennyezettségi határértékeket, – ismerje a határérték túllépési gyakoriság számítását, – határozza meg a légszennyezettségi irányszámot.
2.5. Környezeti elemek vizsgálata	Csoportosítsa a környezeti elemek vizsgálati módszereit (terepi, laboratóriumi, mennyiségi, minõségi).	Magyarázza el a mennyiségi elemzés módszereit: – gravimetria,

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Ismertesse a talajminták típusait, a mintavételezés szabályait. Ismertesse a vízminták típusait, a mintavételezés szabályait. Magyarázza el a levegõ mintavételezést. Mutassa be a gázemissziómérést. Ismertesse az ülepedõ por mintavételezését.	– térfogatos elemzés: sav-bázis egyensúly, argentometria, komplexometria, permanganometria – fotometria, – konduktometria.

3. Települési alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. Település-gazdálkodási alapfogalmak	Ismertesse a település fogalmát, típusait. Jellemezze az urbanizáció folyamatát, környezeti hatásait. Ismertesse az infrastruktúra fogalmát, sorolja fel a fogyasztói és termelõ jellegû ágazatait. Sorolja fel a település funkcionális területi egységeit, mutassa be környezeti hatásait.	Ismerje az OTÉK területgazdálkodásra és használatra vonatkozó fõbb elõírásait, a települési rendezési tervekbõl nyerhetõ fontosabb információkat: – a különbözõ területhasználatokra vonatkozó elõírások, – a beépítési módokra vonatkozó elõírások.
3.2. A települések hálózatai	Ismertesse a közmûvek fogalmát. Sorolja fel és jellemezze a településeket ellátó közmûveket. Értelmezze a közmûolló fogalmát.	Mutassa be a közmûvek nyilvántartásának módját és elemezze a nyilvántartásból szerezhetõ információkat: – a közmûhelyszínrajzok tartalma, – a kivitelezõk, beruházók adatszolgáltatási kötelezettsége.
3.3. Hulladék-gazdálkodás	Ismertesse a hulladék fogalmát, típusait. Mutassa be a hulladékkezelés technológiai folyamatát. Jellemezze a hulladékgyûjtés, -szállítás rendszereit, eszközeit. Ismertesse a hulladéklerakó típusokat és a lerakási technológiákat. Magyarázza el a termelési technológia és a hulladékminõség közötti összefüggést. Ismertesse a hulladékgazdálkodás fogalmát, célkitûzéseit. Mutassa be a megelõzés, hasznosítás és ártalmatlanítás terén elvégzendõ feladatokat.	Készítse el egy egyszerûbb technológiai folyamat anyagforgalmi diagramját, anyagmérlegét. Számítsa ki a hulladékfajlagosokat (fõtermékmutató, hulladékmutató, melléktermékmutató, komplexitási mutató). Mutassa be az elõkezelési, a fizikai, kémiai, biológiai és termikus hulladékkezelési eljárásokat. Sorolja fel a hulladéklerakó helykiválasztásának, létesítésének és üzemeltetésének követelményeit. Ismerje a lerakók szigetelõ, gázgyûjtõ- és monitoring rendszerét. Ismerje a lerakók rekultiválási folyamatát.
3.4. A zaj	Ismertesse a hang fogalmát, a hangérzet keletkezésének folyamatát. Definiálja a hangsebesség, hangmagasság, hullámhossz, hangnyomás, hangteljesítmény, hangintenzitás, hangnyomásszint, hangteljesítményszint, hangintenzitásszint fogalmát.	Ismerje a zajmérés lehetõségeit, magyarázza el a mérésük elvét: az egyenértékû A – hangnyomásszint (Leq_A) mérése, számítása. Magyarázza el, hogy a különbözõ tevékenységek megengedett zajterhelésének megállapításához a határértékeket hogyan kell alkalmazni:

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	(A hangtani alapfogalmak mellé rendelje a megfelelõ mértékegységet!) Ismertesse a zaj fogalmát, sorolja fel a zajforrásokat. Csoportosítsa és jellemezze a zajszinteket élettani hatásuk alapján.	– egészségügyi határérték, építési munkából, közlekedésbõl származó zajterhelések határértékei, – értelmezze a területi kategóriákat.
3.5. Radio-aktivitás	Értelmezze a radioaktív bomlási törvényt. Ismertesse a radioaktív izotóp fogalmát. Jellemezze az α-, β-, γ- és neutronsugárzást. Definiálja az aktivitás, felezési idõ, bomlási állandó fogalmát. Értelmezze a sugárterhelés, elnyelt dózis, dózisegyenérték, sugárártalom és sugársérülés fogalmát. Ismertesse az atomerõmûvek környezeti hatásait.	Ismerje a háttérsugárzás (radonkoncentráció) mérésének elvét. Tudja meghatározni az éves sugárterhelést a határértékek ismeretében. Ismerje a radioaktív hulladékok osztályozását (halmazállapot, aktivitás) és a különbözõ aktivitású hulladékok biztonságos elhelyezésének lehetõségeit.

4. Tájékozódás és mérés a terepen

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. Vízszintes mérések	Ismertesse a pontok vízszintes abszolút és relatív értelmû helymeghatározásának elvét, módjait. Ismerje fel a vízszintes helymeghatározás és a vízszintes kitûzési munkák közötti különbségeket és azonosságokat. Magyarázza el az egyenesek kitûzésének eljárásait, a távolságmérés lépéseit. Sorolja fel a derékszögû koordinátamérés végrehajtásához szükséges eszközöket és a végrehajtás lépéseit.	
4.2. Magasság mérések	Ismertesse a pontok magassági abszolút és relatív értelmû helymeghatározásának elvét, módjait. Ismerje fel a magassági helymeghatározás és a magassági kitûzési munkák közötti különbségeket és azonosságokat. Sorolja fel a szintezés fõbb szabályait, a szintezés végrehajtásához szükséges eszközöket. Magyarázza el a vonalszintezés, a keresztszelvény-felvétel és a területszintezés célját, a munkák végrehajtásának lépéseit.	Számítsa ki a vonalszintezés jegyzõkönyvét. Készítse el a szintezési munkák rajzi feldolgozását: keresztszelvény-szerkesztés szintezési jegyzõkönyv alapján, területszintezés feldolgozás – szintvonal szerkesztés.

5. Vízgazdálkodási alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. Környezet- és hidro-meteorológiai alapok	Ismertesse az idõjárási elemeket, azok mérési módjait, a hazai mért átlag és/vagy szélsõértékeket (hõmérséklet, szél, napsugárzás, csapadék, párolgás, páratartalom). Magyarázza el a víz természetes körforgásának folyamatát, mutassa be a víz különbözõ megjelenési formáit és jellemezze a különféle természetes víz fajtákat. Definiálja a vízgyûjtõ terület, a vízválasztó, az összegyülekezési idõ, a vízkészlet fogalmát. Írja fel a vízháztartási egyenletet és magyarázza el a vízkészletváltozás lehetséges okait egy vízgyûjtõn.	
5.2. A víz mennyiségi mérése	Definiálja a vízmélység, a vízállás, a térfogatáram (vízhozam) fogalmát. Csoportosítsa a vízállás- és a vízhozammérés eljárásait. Mutassa be a lapvízmércék kialakítását és a rajzoló vízmércék fõbb szerkezeti egységeit, mûködését. Ismertesse a vízállás észlelés szabályait. Mutassa be a közvetlen és a közvetett vízhozammérési módok közti elvi különbséget. Ismertesse az egyes vízhozammérési eljárásokhoz szükséges eszközöket, mûszereket, mérõmûtárgyakat, ill. a vízhozammérések végrehajtásának lépéseit.	Elemezze a mért adatsorokat, végezzen matematikai statisztikai feldolgozást. Határozza meg a vízállás adatsor nevezetes értékeit: LNV, LKV, NV, KV, KKK, KNV, KöV. Számítson intervallum– és relatív gyakoriságot, tartósságot.
5.3. A vizek minõsége	Ismertesse a vízminõség fogalmát, a víz minõsítési rendszereket és a víz fontosabb fizikai, kémiai, biológiai tulajdonságait. Mutassa be a vízfelhasználók fõbb csoportjait és az egyes felhasználók minõségi igényeit (ipar, mezõgazdaság, lakosság). Sorolja fel a víz társadalmi körforgása során fellépõ, a vízminõséget befolyásoló tényezõket és rendszerezze a vízszennyezési forrásokat. Elemezze a fõbb vízszennyezõ anyagok hatását a természetes vízi ökoszisztémára. Értékelje az ivóvízbõl el nem távolított vagy oda utólag bekerülõ gyakoribb szennyezõ anyagok élettani hatásait (pl. vas, mangán, arzén, nitrit, nitrát, karbonátok, jód, fluor, baktériumok, szabad klór).	Mutassa be a felszíni vizek integrált vízminõsítési rendszerét. Ismertesse a szennyvíz és az ivóvíz jellemzõ minõségi mutatóit. Adott vízminõségi paraméterek alapján végezzen osztályba sorolást, minõsítést. Ismertesse a nagyobb ipari vízhasználók minõségi igényeit: pl. energiaipar, élelmiszeripar.
5.4. Hidrosztatikai ismeretek	Ismertesse a nyugalomban lévõ folyadéktérben ható nyomás nagyságának meghatározási módját.	Szerkesszen víznyomás ábrákat: vízszintes, függõleges és ferde sík felületre. Számítsa ki a víznyomásból származó erõket.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Saját készítésû ábrákon mutassa be a különbözõ helyzetû sík felületekre ható víznyomás nagyságának alakulását és a víznyomásból származó erõ(k) meghatározásának módját. Értelmezze a közlekedõ edények és a felhajtóerõ jelenségét a Pascal-törvény felhasználásával. Definiálja az úszás fogalmát és mutassa be a különbözõ úszási helyzeteket.	Végezzen számításokat felhajtó erõ, valamint úszó testek bemerülésének meghatározására.
5.5. Hidro-dinamikai ismeretek	Ismertesse a folyadékmozgások csoportosítását, több szempont alapján is. Magyarázza el a hidraulikus sugár kiszámítási módját trapéz, ill. körszelvényû gravitációs csatornák esetén. Ismertesse a sebességtényezõ meghatározásának legalább két módját. Írja fel a Chezy–képletet és a folytonossági (kontinuitás) egyenletet. Mutassa be, hogy milyen tényezõktõl függ a sebesség alakulása gravitációs vízmozgás esetén. Sorolja fel a nyomás alatti vízmozgás esetén fellépõ veszteségeket és magyarázza el ezek kiszámítási módját. Értelmezze a Bernoulli–egyenletet és mutassa be alkalmazását az energiavonal megszerkesztésekor. Ismertesse a nyomócsövek ellenõrzésének és méretezésének elvét a Bernoulli – egyenlet felhasználásával egy csõ, ill. elágazó és körvezeték esetén.	Ismertesse a kúthidraulika alapjait. Saját készítésû vázlatrajzon mutassa be a nyugalmi és az üzemi vízszintet, a leszívási (depressziós) görbét, a leszívás sugarát egy kút esetében. Ismertesse a kútból kitermelhetõ vízhozam, a leszívási sugár és a kritikus sebesség kiszámításának módját. Méretezzen és ellenõrizzen gravitációs nyílt csatornákat és csõvezetékeket. Tudja használni a méretezési segédleteket (táblázatokat, grafikonokat) is. Méretezzen és ellenõrizzen nyomócsöveket egy vezeték, illetve elágazó és körvezeték esetén is.

6. Környezettechnikai eljárások (a víz- és szennyvíztechnológiában)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1. Fizikai eljárások	Ismertesse a fizikai eljárások, mûveletek alapelveit. Mutassa be a méretkülönbség elvén alapuló berendezések mûködési elvét és magyarázza el a szûrõméretezéssel kapcsolatos alapfogalmakat (felületi terhelés, szûrési sebesség, ciklusidõ, a szükséges szûrõfelület). Csoportosítsa a szûrõket különbözõ szempontok szerint. Adott zárt gyorsszûrõ ábrán nevezze meg a berendezés fõbb szerkezeti részeit, jelölje a víz útját és ismertesse mûködésüket. Mutassa be a sûrûségkülönbség elvén alapuló berendezések mûködési elvét.	Végezzen szûrõméretezéssel kapcsolatos számításokat: felületi terhelés, szükséges szûrõfelület, szûrési sebesség, öblítési ciklusidõ, szûrõk darabszámának meghatározása. Készítsen vázlatrajzot nyitott és zárt gyorsszûrõkrõl a fõbb szerkezeti részek megnevezésével és a víz útjának jelölésével szûrési, ill. tisztítási (öblítési) fázisban is. Végezzen ülepítõ méretezéssel kapcsolatos számításokat: átfolyási és ülepedési sebesség, tartózkodási idõ, felületi terhelés, medence-méretek meghatározása.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Adott olaj- vagy zsírfogó mûtárgy ábráján magyarázza el a berendezés mûködését. Csoportosítsa az ülepítõket különbözõ szempontok szerint és magyarázza el az ülepítõ méretezéssel kapcsolatos alapfogalmakat (átfolyási és ülepedési idõ és sebesség, tartózkodási idõ, mértékadó szemcseátmérõ, hasznos hossz). Adott hosszanti, sugárirányú és függõleges átfolyású ülepítõ ábráján, nevezze meg a mûtárgy fõbb szerkezeti részeit és a szerkezeti elemek technológiai feladatát.	Készítsen vázlatrajzot hosszanti, sugárirányú és függõleges átfolyású ülepítõkrõl a fõbb szerkezeti részek megnevezésével és a víz útjának jelölésével.
6.2. Kémiai eljárások	Ismertesse a kémiai eljárások alapelvét, az eljárások leggyakoribb alkalmazási területeit. Ismertesse a derítés elvét, mutassa be a derítõberendezések két alaptípusát. Magyarázza el a derítõberendezésben lejátszódó alapfolyamatokat (a kolloid lebegõ anyagok tulajdonságai, a koagulálás, a flokkulálás). Ismertesse a kémiai oxidáció leggyakoribb alkalmazási területeit a környezettechnikában. Magyarázza el a klórral és az ózonnal történõ oxidáció során lejátszódó alapfolyamatokat. Értelmezze a törésponti görbét. Ismertesse a klór és az ózon kezelésének biztonságtechnikai elõírásait. Ismertesse az oldatban lévõ anyagok kicsapatással történõ eltávolításának elvét. Magyarázza el a foszforeltávolítás és a vastalanítás folyamatát, technológiai lépéseit.	Ismertesse az ioncserélés elméleti alapjait, a mûgyanta alapú ioncserélõk alkalmazási lehetõségeit. Mutassa be a lágyítás és a sómentesítés ioncserélõvel történõ megvalósítási módjait. Saját készítésû vázlatrajzon mutassa be az ioncserélõk üzemeltetésének és regenerálásának folyamatát. Rajzoljon egy derítõt, nevezze meg a fõbb szerkezeti részeit, jelölje a víz útját. Technológiai folyamatábrán magyarázza el a vastalanítás technológiáját.
6.3. Biológiai eljárások	Ismertesse a biológiai eljárások alapelvét, az eljárások leggyakoribb alkalmazási területeit, a kapcsolódó mikrobiológiai alapfogalmakat (heterotróf, autotróf, obligát, aerob, anaerob mikroorganizmusok) és a szervesanyaglebontás, a nitrifikáció, a denitrifikáció folyamatának biokémiai alapjait. Magyarázza el a szennyvíztisztítás és iszapkezelés, valamint a szilárd hulladékok kezelésénél alkalmazott aerob és anaerob eljárások elvét. Mutassa be a fixfilmes és az eleveniszapos szennyvíztisztítási eljárásokat (oxigénbeviteli módok, recirkuláció, fázisszétválasztás és fölösiszap elvétel). Technológiai folyamatábrán mutassa be az egyes mûtárgyakat, a bennük lejátszódó folyamatokat és az egyes mûtárgyak közti technológiai kapcsolatokat.	Számítsa ki a mûtárgyak, berendezések terhelési értékeit, tisztítási hatásfokát. Végezzen csepegtetõtestes biológiai szennyvíztisztítással kapcsolatos számításokat: térfogati hidraulikai és szervesanyag-terhelés, töltettérfogat, mûtárgy átmérõ, tisztítási hatásfok. Végezzen eleveniszapos biológiai szennyvíztisztítással kapcsolatos technológiai számításokat: térfogati hidraulikai és szervesanyag-terhelés, tartózkodási idõ, medence térfogat, tisztítási hatásfok, elõtisztítás és recirkuláció figyelembevétele.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Jellemezze a kommunális (szerves) hulladék komposztálásának folyamatát. Mutassa be a hagyományos és a korszerûbb komposztálási technológiák eljárásait, a megvalósítás lépéseit. Magyarázza el az anaerob eljárások technológiai megoldási módjait, az alkalmazás lehetõségeit. Ismertesse a harmadik szennyvíztisztítási fokozat (tápanyageltávolítás) lényegét, a tápanyageltávolítás biotechnológiai lehetõségeit. Mutassa be a foszforeltávolítás és a nitrifikáció, denitrifikáció technológiai megoldási elvét.	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei:

– Írásbeli vizsga
– Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Idõtartam (perc)	Arány (%)
Írásbeli vizsga	Tesztjellegû környezetvédelmi-vízgazdálkodási kérdéssor megválaszolása	60	40
	Környezetvédelmi-vízgazdálkodási írásbeli feladatsor megoldása	120	60
Szóbeli vizsga	„A” tétel (környezetvédelmi téma) kifejtése	5–8	50
	„B” tétel (vízgazdálkodási téma) kifejtése	5–8	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az egységes szerkezetû központilag összeállított feladatsor megoldását igénylõ írásbeli érettségi vizsga célja, a tanulói kompetenciák vizsgálatán túl, biztosítani a tanulói teljesítmények mérhetõségének objektívebb lehetõségét.

Az írásbeli vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az oktatás eredményessége országosan is összemérhetõ legyen a középszintû érettségi vizsga eredményei alapján.

Tartalmi szerkezet

A középszintû írásbeli vizsga két részbõl áll: egy 60 perc idõtartamú, 40% értékû tesztjellegû kérdéssorból és egy 120 perc idõtartamú, 60% értékû feladatsorból.

A tesztjellegû kérdéssor 15-20 kérdést tartalmaz azonos arányban a környezetvédelmi és a vízgazdálkodási témakörökbõl. A kérdések megoldása a fogalmak, összefüggések, törvényszerûségek ismeretét, felismerését és alkalmazását követeli meg az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelmények szerint.

A 120 perc idõtartamú feladatsor 4-6 feladatból áll, melynél egy-egy feladat több részfeladatot is tartalmazhat. A feladatok azonos arányban kerülnek kiírásra a környezetvédelmi és vízgazdálkodási témakörökbõl.

A feladatok megoldása a követelményekben meghatározott tényanyag ismeretét és annak megfogalmazását, biztos számolási és mértékegység használatot, a táblázatok, grafikonok kezelését, rajzok, ábrák értelmezését igényli.

Kompetenciák		**%**
Tesztjellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	20
	Összefüggések, törvényszerûségek felismerése és alkalmazása	20
Feladatsor	Tényanyag ismerete, szakszerû kifejtése	20
	Biztos számolás és helyes mértékegység használat	20
	Táblázatok, grafikonok kezelése	10
	Rajzok, ábrák értelmezése	10

Az írásbeli vizsga feladatsora a követelményrendszer következõ hat témakörébõl kerül összeállításra, a megadott arányok figyelembevételével:

Környezetvédelmi témakörök: 50%

Az ember és a természeti környezet	10%
Környezeti elemek	20%
Települési alapismeretek	20%

Vízgazdálkodási témakörök: 50%

Tájékozódás és mérés a terepen	10%
Vízgazdálkodási alapismeretek	20%
Környezettechnikai eljárások	20%

Értékelés

A központilag kiadott javítási útmutató tartalmazza az egyes feladatok részletes megoldásait, azok esetlegesen lehetséges változatait és az egyes megoldási lépésekre adható részpontszámokat.

Az írásbeli vizsgán elérhetõ összpontszám: 100 pont.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetõen a tételben szereplõ probléma lényegének, az ahhoz kapcsolódó tényanyagnak, a fogalmak egyértelmû és helyes használatának, valamint az összefüggések felismeréseinek bemutatását várja el a vizsgázótól.

A vizsgázónak tájékozottnak kell lennie szûkebb környezetének (a tételéhez kapcsolódó) környezetvédelmi és vízgazdálkodási helyzetérõl is. A mondanivalóját logikusan szerkesztve, önállóan, a szakterületének kifejezõ eszközeit használva (szakszókincs alkalmazása, vázlatok, ábrák, grafikonok értelmezése), helyes magyar nyelven kell elõadnia.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga témakörei:

Az ember és a természeti környezet
Környezeti elemek
Települési alapismeretek
Tájékozódás és mérés a terepen
Vízgazdálkodási alapismeretek
Környezettechnikai eljárások

A tételrészek jellemzõi, összeállításuk

Az „A” tételek a környezetvédelmi, a „B” tételek a vízgazdálkodási témakörökbõl kerülnek összeállításra.

A szóbeli tételek címét, az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján, a középiskolák javaslatát figyelembe véve, a képzésért felelõs szakminisztérium határozza meg. A szakminisztérium által kiadott szóbeli tételek több vizsgaidõszakon keresztül is alkalmazhatók

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok alapján történik:

Értékelési szempontok	Arány (%)
A feladat megértése, a lényeg kiemelése	15
A felelet felépítettsége, világosság, magyar nyelvhelyesség	10
A szakterületi kifejezõ eszközök használata (szakszókincs, vázlatok, ábrák)	10
A tényanyag mennyisége	15
A fogalmak egyértelmû, helyes használata	20
Az összefüggések felismerése és bemutatása	20
A tétel problémakörének helyi vonatkozásai	10

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei:

- Írásbeli vizsga
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya:

		Idõtartam (perc)	Arány (%)
Írásbeli vizsga	Környezetvédelmi témakörök	240	50
	Vízgazdálkodási témakörök		50
Szóbeli vizsga	„A” tétel (környezetvédelmi téma) kifejtése	7-10	50
	„B” tétel (vízgazdálkodási téma) kifejtése	7-10	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsga feladatsora a követelményrendszer következõ hat témakörébõl kerül összeállításra, a megadott arányok figyelembevételével:

Környezetvédelmi témakörök: 50%

Az ember és a természeti környezet	10%
Környezeti elemek	20%
Települési alapismeretek	20%

Vízgazdálkodási témakörök: 50%

Tájékozódás és mérés a terepen	10%
Vízgazdálkodási alapismeretek	20%
Környezettechnikai eljárások	20%

A feladatsor jellemzõi, összeállításuk

A tartalmi szerkezetnél megadott témakörök százalékos arányai egyben az egyes témakörökbõl összeállított feladatok pontszámait is jelentik.

Az írásbeli tételsor állhat témakörönként egy-egy, esetleg két feladatot (a 20 pontos témaköröknél) tartalmazó feladatsorból, vagy komplexebb, pl. két témakört is átfogó, egymásra épülõ összetettebb feladat(ok)ból is.

A tételsoron belül egyes feladatok eltérõ típusúak. Lehetnek különféle tesztek és/vagy esszékérdés, de minden tételsor tartalmaz számítási, rajzi, valamint grafikonok, ábrák, táblázatok, segédletek alkalmazását igénylõ feladatokat is.

Az írásbeli tételt, az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján, az érdekelt felsõoktatási intézmények és a középiskolák javaslatát is figyelembe véve, a képzésért felelõs szakminisztérium állítja össze.

Értékelés

A központilag kiadott javítási útmutató tartalmazza az egyes feladatok részletes megoldásait, azok esetlegesen lehetséges változatait és az egyes megoldási lépésekre adható részpontszámokat.

Az írásbeli vizsgán elérhetõ összpontszám: 100 pont.

SZÓBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga témakörei:

Környezetvédelmi témakörök

Az ember és a természeti környezet
Környezeti elemek
Települési alapismeretek

Vízgazdálkodási témakörök:

Tájékozódás és mérés a terepen
Vízgazdálkodási alapismeretek
Környezettechnikai eljárások

A tételrészek jellemzõi, összeállításuk

A középszintû vizsga szóbeli tételei tételenként kiegészülnek az emelt szintû követelményrendszer szerint összeállított alkérdésekkel.

Az emelt szintû kiegészítést a vizsgakövetelmények alapján, az érdekelt felsõoktatási intézmények és a középiskolák javaslatát is figyelembe véve, a képzésért felelõs szakminisztérium állítja össze.

A kiadott szóbeli tételek több vizsgaidõszakon keresztül is alkalmazhatók.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok alapján történik:

Értékelési szempontok	Arány (%)
A feladat megértése, a lényeg kiemelése	15
A felelet felépítettsége, világosság, magyar nyelvhelyesség	10
A szakterületi kifejezõ eszközök használata (szakszókincs, vázlatok, ábrák)	10
A tényanyag mennyisége	15
A fogalmak egyértelmû, helyes használata	20
Az összefüggések felismerése és bemutatása	20
A tétel problémakörének helyi vonatkozásai	10

KÖZGAZDASÁGI ALAPISMERETEK (ÜZLETI GAZDASÁGTAN, ELMÉLETI GAZDASÁGTAN) ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. Szakmai fogalmak azonosítása, helyes használata	Fogalmak felismerése meghatározás alapján A fogalmak felismerése szövegben A szakmai fogalom leglényegesebb elemeinek kiemelése Az egy témához kapcsolódó fogalmak kiválasztása Az összetartozó fogalmak együttes használata A közlések megfogalmazásakor a megfelelõ fogalmak használata A fogalmak teljes mondatokba foglalása	
1.2. A fogalmak jelentés változatainak ismerete		A fogalmak jelentés változatainak megkülönböztetése
1.3. A szakmai fogalmakkal az ismeretanyag bemutatása, jellemzése, értelmezése, meghatározása	A gondolatok tömör, kerek mondatokban történõ kifejtése A mondatok egymáshoz illesztése egységes szöveggé	Önálló állásfoglalás

2. Az ismeretanyag differenciálása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. Lényegkiemelés	Kérdésekre válasz Az ismeretanyag legfontosabb elemeinek bemutatása A válaszok, a bemutatás terjedelmi (idõ) korlátainak betartása	Lényeges és kevésbé lényeges szempontok megkülönböztetése Információk szétválogatása szakmailag meghatározott szempontok alapján Megfigyelési szempontok kiválasztása
2.2. Különbségek és azonosságok	Közös és eltérõ tulajdonságok felsorolása Hatások és kölcsönhatások bemutatása	A tulajdonságok értékelése különbözõ szempontok szerint

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.3. A modellalkotás és elvonatkoztatás képessége	A vizsgálat szempontjából fontos összefüggéseket mutató elemek felismerése A vizsgálat szempontjából nem fontos elemek és összefüggések elhagyása Eseménysorok bemutatása Rendszeren belüli alrendszerek értelmezése Példák összegyûjtése és felsorolása Adatokból táblák és ábrák készítése Ábrákból adatok felismerése és egyszerûbb értelmezése	Konkrét példákból az általános következtetések megfogalmazása Általános következtetésre konkrét példák felsorolása Tények és törvényszerûségek közötti összefüggések felismerése

3. Problémaközpontú gondolkodás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. A probléma felismerése	A feladat helyes értelmezése A tananyagegységben a tanult megoldandó probléma kiemelése Esettanulmányokban és példaesetekben tanult szakmai probléma felismerése és megfogalmazása	Esettanulmányokban és példaesetekben igények és elvárások megfogalmazása
3.2. A problémamegoldás keresése	A megoldási lépések felsorolása	A megoldások információ szükségletének meghatározása Megfogalmazott probléma többféle megoldása – változatok értelmezése A különbözõ megoldások összevetése – elõnyök és hátrányok felismerése A felismert és megfogalmazott elõnyök és hátrányok összevetése
3.3. Problémamegoldás értékelése	A várható eredmények becslése, a kapott értékek rövid szöveges értelmezése	Okok és következmények felismerése, megfogalmazása – egyszerre több ok és következmény is lehet

4. A gyakorlat modellezése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. Bizonylatok felhasználása	Bizonylatok tartalmának felismerése A bizonylattal dokumentált gazdasági esemény felismerése és megfogalmazása Gazdasági események bizonylatokra feljegyzése Bizonylatok elhelyezése a materiális és az információs folyamatokban Bizonylatok közötti kapcsolatok bemutatása	
4.2. Számítások, tételszerkesztések	Könyvelési tételek szerkesztése alapbizonylatok adatai, analitikus összesítések vagy megfogalmazott gazdasági esemény szövegében megadott információk alapján Mutatószámok kiszámítása statisztikai sorokból	

5. Források használata és értékelése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1. Forrásokból információk gyûjtése, következtetések levonása	A forrás tartalmával kapcsolatos egyszerû kérdések megválaszolása	Megadott szempontok alapján a források tartalmára vonatkozóan következtetések levonása Állítások megfogalmazása
6.2. Információk összevetése		Tartalmi és formai különbségek kiválasztása két azonos témájú forrásból
6.3. Információk gyûjtése statisztikai forrásokból	Statisztikai sorok, táblák, grafikus ábrák tartalmára állítások megfogalmazása	

B) TÉMAKÖRÖK

1. Makroökonómiai alapismeretek és összefüggések

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
1.1. A mikro- és makroökonómiai megközelítés	A mikro és makro megközelítés különbségének értelmezése A makrogazdaság szereplõi és piacai felsorolása	
1.2. Termékek és jövedelmek áramlása	A gazdasági szférák közötti jövedelemáramlás formáinak felsorolása	A jövedelemáramlás formáinak bemutatása, a közöttük fennálló összefüggés értelmezése, elemzése – különös tekintettel az árupiac, tõkepiac és munkapiac szerepére a jövedelemáramlásban
1.3. A nemzetgazdasági teljesítmény mérése	A kibocsátás nemzetközi mutatószámainak megnevezése, különbség a mutatók között	A halmozódás problémájának felismerése A legfontosabb mutatószámok értelmezése és értékelése Nominál és reál kibocsátás megkülönböztetése Mutatószámok és makroegyenletek kapcsolatának bemutatása A makroegyenletek alkalmazása a fõbb mutatószámok kiszámításában Feladatok megoldása, a kapott eredmények értelmezése és értékelése

2. A makrogazdasági egyensúly

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
2.1. Az árupiaci kereslet - kínálat		Az árupiaci kereslet tényezõinek, a fogyasztási és megtakarítási függvénynek, a beruházások szerepének bemutatása A fogyasztásra és a beruházásra ható tényezõk ismertetése A fogyasztási és beruházási kereslet motivációinak meghatározása Összkeresleti függvény ábrázolása és értelmezése Az árupiaci kínálat, a kibocsátási függvény ábrázolása és értelmezése A munka keresletét és kínálatát meghatározó tényezõk bemutatása Munkapiaci egyensúly, foglalkoztatási függvény ábrázolása és értelmezése Összkínálati függvény ábrázolása és értelmezése Az egyensúlyi jövedelem szerepének, a kereslet és az árszínvonal kapcsolatának bemutatása Összefüggõ feladatok megoldása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
2.2. A pénzpiac	A mai magyar bankrendszer jellemzése	A pénzpiacra ható tényezõk felvázolása A pénzkínálat szabályozásának, a pénzteremtés folyamatának leírása A pénzkeresleti függvény ábrázolása és értelmezése A pénzpiac egyensúlya és a kamatláb ismertetése A pénzpiac és az árupiaci kereslet kapcsolatának bemutatása
2.3. A makroegyensúly és a részpiaci egyensúlytalanság		A makrogazdasági problémák jellemzése: egyensúlyi közelítés kereslet és kínálat oldalról, egyensúlytalansági szint megítélése
2.4. Az egyensúly felbomlása a különbözõ piacokon	A makrogazdasági problémák rövid értelmezése: munkanélküliség, infláció	A munkanélküliség és az infláció mérése, okainak bemutatása Összefüggõ feladatok megoldása
2.5. Növekedés és/vagy egyensúly		A növekedés, mérési problémáinak bemutatása

3. Az állam gazdaságpolitikája

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
3.1. A modern állam szerepe		Az állam feladatai, az állami beavatkozás okai és a lehetséges megoldások felvázolása
3.2. A költségvetési és a monetáris politika	A költségvetési és monetáris politika definiálása	Az állami költségvetés – a kormányzati kiadások, az állami transzferek szerepének, hatásainak leírása Együttes hatások és egyensúlyi jövedelem meghatározása A monetáris politika irányai, eszközeinek bemutatása A monetáris és fiskális politika elõnyeinek és hátrányainak összevetése, a beavatkozás korlátainak elemzése A monetáris és fiskális eszközök kölcsönhatásának leírása
3.3. Gazdaságpolitikai alternatívák, programok		A foglalkoztatás és az infláció együttes kezelése problémájának értelmezése A gazdaságpolitikai programokban a fiskális és a monetáris eszközök felismerése

4. Külgazdasági kapcsolatok és nemzetgazdasági összefüggések

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
4.1. Külkereskedelemi elõnyök és a külkereskedelem politika	A külkereskedelem jelentõségének bemutatása és a külgazdasággal kapcsolatos fogalmak helyes használata	Komparatív elõny meghatározása, hatásának bemutatása a belsõ termelésre, a fogyasztásra, az árra A komparatív elõnyök forrásainak leírása A külkereskedelem politika lényegének, irányainak, eszközeinek ismertetése
4.2. A vállalatok a nemzetközi piacokon		A vállalatok külpiacra lépésének, a világpiaci verseny feltételeinek felvázolása A vállalkozások külpiaci stratégiáinak bemutatása A magyar gazdaság helyzetének ismertetése a külkereskedelem, illetve a külpiaci kapcsolatok és az egyensúly szempontjából
4.3. A nemzetközi pénzügyi és hitelrendszer		A magyar gazdaság helyzetét meghatározó kategóriák és mutatók ismertetése Nemzetközi fizetési mérleg egyensúlyának, egyensúlytalanságának értelmezése A makrogazdasági egyensúly nyitott gazdaságra vonatkozó aspektusainak és az árfolyam politika lényegének, a lebegõ és fix árfolyamok rendszerének bemutatása
4.4. A nemzetközi gazdasági szervezetek	A legfontosabb nemzetközi szervezetek (IMF, IBRD, EU, WTO) felsorolása A legfontosabb EU ismeretek használata	

5. Mikroökonómiai alapismeretek és összefüggések

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
5.1. Alapkategóriák és összefüggések	A közgazdaságtan alapkérdéseinek és elemzési módszereinek egyszerû bemutatása A modellalkotás szerepének bemutatása a vizsgálatokban	A gazdaság alapelemeinek, termelési tényezõknek felvázolása Termelési lehetõség, szûkösség, választás, alternatív költség bemutatása Felismerése és értelmezése annak, hogy minden döntés alapja a gazdasági racionalitás
5.2. A piaci alapfogalmak	A piac fogalmának, tényezõinek és szereplõinek felsorolása Kereslet jellemzése Keresleti függvény és elmozdulásának bemutatása Kínálat jellemzése Kínálati függvény és elmozdulásának bemutatása A Marshall-kereszt definiálása, a piaci egyensúlytalanság eseteinek összehasonlítása	Mennyiségi és minõségi változások közötti különbségek meghatározása a kereslet és a kínálat vizsgálatánál A piac mûködésének, a piaci egyensúly kialakulása mechanizmusának levezetése A Marshall-kereszt elemzése, összefüggések bemutatása

6. A fogyasztói magatartás és a kereslet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
6.1. A fogyasztói döntés tényezõi	A fogyasztói döntés belsõ tényezõinek bemutatása: szükséglet, preferencia – rendszer, hasznosság A fogyasztói döntés külsõ feltételeinek bemutatása: szûkösség, nominál és reáljövedelem	Fizetõképes szükséglet és kereslet értelmezése A fizetõképes szükséglet és kereslet összefüggésének elemzõ bemutatása a fogyasztói döntés tényezõinek és feltételeinek tükrében
6.2. A fogyasztó döntése a hasznosság és a külsõ korlátok alapján		A hasznossági függvények ábrázolása Gossen elsõ és második törvényének alkalmazása Összetett feladatok megoldása és ábrázolása
6.3. A fogyasztó optimális választása és a kereslet		A közömbösségi térkép és a költségvetési egyenes ábrázolása – felismerve a geometriai ábrázolás jelentõségét az optimális választásban A helyettesítési ráta és a határhaszon csökkenése közti összefüggés bemutatása Optimális fogyasztói döntésbõl egyéni keresleti függvény levezetése Az ár-, illetve jövedelemváltozás hatásának bemutatása a fogyasztói keresletre Összetett feladatok megoldása és ábrázolása
6.4. A piaci kereslet		A kereslet rugalmasságát jellemzõ tényezõk, a kereslet rugalmasságát mérõ mutatószámok meghatározása A piaci keresleti függvény levezetése Összetett feladatok megoldása és ábrázolása

7. A vállalat termelõi magatartása és a kínálat

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
7.1. A vállalat	A vállalat mikro- és makrokörnyezetének bemutatása A vállalkozási formák felsorolása és rövid jellemzése	A vállalatok célrendszerének felvázolása
7.2. A termelés technikai-gazdasági összefüggései		A gazdasági hatékonyság értelmezése, a gazdasági idõtávok és azok jelentõsége a vállalat életében A termelési függvény felismerése és ábrázolása
7.3. A termelés költségei		Az alternatív költség és a költségcsoportok értelmezése A költségfüggvények ábrázolása A különféle költségek kiszámolása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
7.4. A piac formái és a kínálat		A piacformák jellemzése, a tökéletes verseny és a monopólium összehasonlítása A kínálatot meghatározó tényezõk szerepének ismertetése rövid, illetve hosszú távon, vállalati és iparági szinten A profitkategóriák közötti különbségek, összefüggések bemutatása és ezek jelentõségének értelmezése a vállalat helyzetének értékelése szempontjából A profitmaximum elérési feltételeinek meghatározása, összehasonlítása tökéletes verseny, illetve monopolium esetén A fogyasztói többlet és a holtteher-veszteség alakulás vizsgálata Az üzemszüneti és a fedezeti pont tartalmának bemutatása
7.5. A piacszabályozás		A monopolhelyzet gazdasági hatásainak és a monopolellenes intézkedések szükségességének értelmezése

8. A termelési tényezõk piaca

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
8.1. A tényezõpiac jellemzése		A termelési tényezõk csoportosítása A termelési tényezõk keresletét és kínálatát meghatározó tényezõk bemutatása
8.2. Az erõforrások kereslete és kínálata	A származékos kereslet fogalmának értelmezése	A határtermék-bevétel és a tényezõ határköltség fogalmának meghatározása, szerepének bemutatása az optimális tényezõ felhasználásban Jelen, illetve jövõérték számítása, az eredmények értékelése
8.3. A munkapiac		Elemzés és ábrázolás, teljes körû bemutatás kereslet – kínálat oldalról
8.4. A tõkepiac		Elemzés és ábrázolás, teljes körû bemutatás kereslet – kínálat oldalról
8.5. A természeti tényezõk piaca		Elemzés és ábrázolás, teljes körû bemutatás kereslet – kínálat oldalról
8.6. A vállalkozó, mint termelési tényezõ		Elemzés és ábrázolás, teljes körû bemutatás kereslet – kínálat oldalról A jövedelmek funkcionális elosztásának elvére rámutatás

9. Az externáliák és a közjavak

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
9.1. Az externáliák		Az externáliák értelmezése, fajtáinak bemutatása Az internalizálás egyes lehetõségeinek bemutatása
9.2. A közjavak		Magán és közjavak megkülönböztetése
9.3. Az állami beavatkozás formái	A külsõ gazdasági hatások szerepének bemutatása, az állami beavatkozások szükségességének indoklása	Az állami beavatkozás szükségességének értelmezése az externáliák és közjavak esetében A környezetszennyezés globális problémájának felismerése

10. Marketing és marketing gondolkodás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
10.1. A marketing modern értelmezése	A marketing modern értelmezése, logikai lépéseinek felsorolása A szükséglet, igény, érték fogalmak helyes marketing szemléletû értelmezése A marketing eszközök és a jellemzõ eszközváltozatok felsorolása	
10.2. A marketing mix	A 4P marketing mix értelmezése A legfontosabb termékkategóriák jellemzése Az ármegállapítás módjai felsorolása, példákkal illusztrálása A legjellemzõbb marketing csatornák felsorolása és jellemzése A kommunikáció legfontosabb eszközeinek, módszereinek összehasonlítása	
10.3. Piacorientált gondolkodás	A piacorientált gondolkodásmód értelmezése, megkülönböztetése más felfogásoktól Egyszerû esettanulmányban – a marketing eszközök kiválasztásának értelmezése – a marketing eszközök megválasztása úgy, hogy a kiválasztott eszköz erõsítse a mix elemek együttes hatását – az eszközök megváltoztatása a piacról érkezõ információk alapján	

11. A vállalkozás és az államháztartás kapcsolatai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
11.1. Az államháztartás és alrendszerei	Az államháztartás alrendszereinek felsorolása A vállalkozás és az alrendszerek kapcsolatának rövid bemutatása A legfontosabb költségvetési bevételek felsorolása A költségvetési kiadások fõbb típusainak felsorolása A költségvetési egyenleg értelmezése	
11.2. A támogatások	A támogatások szerepének bemutatása az állami feladatok megvalósításában A közvetlen és közvetett, az egyedi és normatív támogatás közötti különbség meghatározása	
11.3. Az adók	A befizetések szerepének értelmezése az állami feladatok megvalósításában és a jövedelmek újraelosztásában Az adóalany, az adótárgy, az adóalap és az adómérték megfogalmazása – a társasági adó, az általános forgalmi adó és a személyi jövedelemadó vonatkozásában (lehet a törvényi helyek illusztrálásával)	

12. Pénzügyi mûveletek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
12.1. A pénz és a pénzforgalom	A pénz funkcióinak, a vállalkozás jellemzõ pénzáramainak felsorolása Az MNB monopolizált jogainak és feladatainak felsorolása Néhány pénzintézet és jellemzõ pénzintézeti tevékenységek megnevezése A készpénz, a készpénz nélküli és a készpénz kímélõ fizetések összehasonlítása a szereplõk és a gazdaság számára elõnyös és hátrányos jellemzõik alapján	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
12.2. A készpénzforgalom	Készpénz átutalási megbízás, belföldi postautalvány, a pénztári bizonylatok kitöltése megadott adatok alapján, a bizonylatok tartalmából a gazdasági esemény felismerése és a készpénz készlet változás könyvelési tételének megszerkesztése A házipénztárral szembeni követelmények és a legfontosabb pénzkezelési szabályok rövid ismertetése A pénztár és a bankszámla kapcsolatának bemutatása	
12.3. A számla-pénzforgalom	A bankszámla szerzõdés alanyainak megnevezése, jogaik és kötelezettségeik felsorolása A bankszámla felett rendelkezés módjának bemutatása A különbözõ bankszámlák szerepe közötti különbségek meghatározása Az átutalás és a beszedési megbízás fizetési módok lépéseinek bemutatása, a banki megbízások információtartalmának felsorolása, az információtartalomból a gazdasági esemény meghatározása és az esemény könyvelési tételének megszerkesztése	
12.4. A bankkártya, a csekk és a váltó	A bankkártya felhasználási lehetõségeinek ismertetése a modern gazdaságban, használata elõnyeinek kiemelése A bankkártya tulajdonságainak felsorolása A csekk és a váltó szerepe és felhasználási lehetõségei közötti különbségek megfogalmazása A csekk és a váltó jellemzõinek bemutatása Érvényességi kellékeik felsorolása	

13. A vásárolt készletek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
13.1. A készletek fajtái	A készlet jellemzése, megkülönböztetése a többi vagyonelemtõl Készletfajták felsorolása és példával illusztrálása A minimális, a maximális és a folyókészlet szerepének értelmezése a készletek tervezésében	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
13.2. A készletek analitikája	A vásárolt készlet bevételezés és kiadás bizonylatainak és a szállítói számla információtartalmának bemutatása, a formai és tartalmi követelmények felsorolása A beszerzés és felhasználás gazdasági események bizonylatokra feljegyzése az események leírása alapján, a kitöltött bizonylatokból a gazdasági események felismerése A szállítói számla általános forgalmi adó tartalmának felismerése, a levonható forgalmi adó nagyságának kiszámítása a számla adataiból (bruttó, nettó összegbõl) Az analitikus készletnyilvántartás, a szállítói folyószámla nyilvántartás, az általános forgalmi adó nyilvántartás információtartalmának és szerepének ismertetése	
13.3. A vásárolt készlet értékelése	A készlet beszerzési ár leggyakoribb elemeinek felsorolása, alapadatokból a beszerzési ár kiszámítása A készlet beszerzési áron történõ értékelésébõl adódó problémák megfogalmazása a készletcsökkenés értékének meghatározásában – megoldási módok ismertetése és összehasonlítása a költségekre és a vállalkozás vagyonára gyakorolt hatás szerint A készletcsökkenések, valamint a záró készlet mérlegértékének kiszámítása a FIFO és a csúsztatott átlagár módszerrel	
13.4. A fõkönyvi készletnyilvántartás	Az anyagbeszerzés, a szállítónak visszaküldés és a szállítótól kapott engedmény, valamint az anyagfelhasználás, a szállítói tartozások kiegyenlítése elszámolási betétrõl, rövid lejáratú hitelbõl könyvelési tételek megszerkesztése analitikus feladás, alapbizonylat vagy megfogalmazott gazdasági esemény alapján idõsorosan és számlasorosan Az Anyagok fõkönyvi számlatartalmának, egyenlegének értelmezése	
13.5. A készlet-finanszírozás forrásai	A készletek lehetséges finanszírozási forrásainak felsorolása A hitelezés alapelvei között a hitelcél jelentõségének kiemelése és összekapcsolása a lejárattal A hitelképesség vizsgálatára likviditási mutatók számolása megadott adatokból, és a kapott mutatók nagyságának értelmezése A váltó, mint kereskedelmi hitel bemutatása	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
13.6. Az általános forgalmi adó mûködési mechanizmusa	A levonható és a fizetendõ általános forgalmi adó megkülönböztetése, a költségvetési kapcsolat bemutatása Fizetendõ és levonható forgalmi adó adatok ismeretében a költségvetéssel elszámolandó adó összegének meghatározása Az adó mértékek definiálása Az adómentesség és az adókedvezmény összehasonlítása. A tárgyi és az alanyi általános forgalmi adó mentesség lényegének megfogalmazása	

14. Az emberi erõforrás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
14.1. Az emberi erõforrás, mint termelési tényezõ	Az emberi erõforrás sajátosságainak ismertetése, megkülönböztetése a többi termelési tényezõtõl Bérezési formák és alkalmazási lehetõségeik felsorolása Kereset és bér megkülönböztetése A bér részeinek felsorolása, példákkal bemutatása A munkavállaló és munkáltató bérterheinek megkülönböztetése, összehasonlítása A munkavállaló bérterheinek bemutatása: a nyugdíj- és egészségbiztosítási járulék és a munkavállalói járulék A munkáltató bérterheinek bemutatása: a társadalombiztosítási járulék, a munkaadói járulék, a szakképzési hozzájárulás A munkavállalótól levont átvállalt tartozások, elõleglevonás, kártérítési levonás értelmezése	
14.2. Bérek számfejtése	A munkaidõ és a munkateljesítmény nyilvántartás, az egyéni kereset összesítés, a munkavállalói tartozás nyilvántartás információtartalmának és kapcsolatuknak bemutatása, az információtartalomból a gazdasági esemény megnevezése A bérszámfejtési bizonylatok összesített adatainak megjelenése a szintetikus könyvelésben, a bérfelosztás (bérek költségként), bérjárulékok, levonások fõkönyvi könyvelési tételek megszerkesztése	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
14.3. Bérek fizetése	A bérfizetés bizonylatainak információ-tartalma, kapcsolat a bérszámfejtés bizonylataival, a bizonylatok információ-tartalmából a gazdasági esemény megnevezése A bérfizetés gazdasági esemény fõkönyvi könyvelése pénztári kifizetéssel és bankszámláról fizetés esetén A bérrel kapcsolatos tartozások – adó- és társadalombiztosítási kötelezettségek – átutalásának könyvelése és bizonylatainak megnevezése A Jövedelem elszámolási számla tartalmának bemutatása	
14.4. Személyi jövedelemadó	Az éves összevont jövedelem csoportjainak megnevezése, a csoportok tartalmának illusztrálása néhány példával, a jövedelemmeghatározás módjainak ismertetése a fõ csoportokban Az éves összes jövedelem összegének ismeretében az éves adóteher kiszámítása A tárgyévben levont adóelõleg és az adó különbségének meghatározása A személyi jövedelemadó bevallási módjának és határidejének meghatározása	

15. Befektetett eszközök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
15.1. A befektetés	A befektetés értelmezése a tárgyi eszközökre, az immateriális javakra és a pénzeszközökre A befektetéssel szembeni elvárások megfogalmazása, a hozam és a kockázat összekapcsolása	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
15.2. A beruházások	A tárgyi eszközök állománynövekedési jogcímeinek felsorolása, a beruházás értelmezése A tárgyi eszközök fajtáinak felsorolása A bekerülési érték legjellemzõbb elemeinek felsorolása, a bekerülési érték meghatározása idegen kivitelezésû beruházás számlázott értékei alapján A tervezett maradványérték, a bruttó és nettó érték értelmezése A beruházás és a tárgyi eszközök analitikus feljegyzéseinek információtartalma, az analitikus nyilvántartással szembeni követelmények felsorolása Az idegen kivitelezésû beruházás számlázott értékei és az aktiválás gazdasági események fõkönyvi könyvelési tételének megszerkesztése	
15.3. Az értékcsökkenés és értékcsökkenési leírás	A tárgyi eszközök és az immateriális javak fokozatos értékátadásának értelmezése, az értékcsökkenés és leírás kapcsolata Terv szerinti és terven felüli értékcsökkenés megkülönböztetése, a terven felüli leírás jellemzõ eseteinek felismerése Az értékcsökkenés számolás alapjának meghatározása Az idõ és teljesítményarányos leírás jellemzõ eseteinek megkülönböztetése Negyedévi és évi értékcsökkenés összegének és a nettó értéknek meghatározása idõarányos lineáris és teljesítményarányos leírással A terv szerinti értékcsökkenés fõkönyvi könyvelési tételének megszerkesztése	
15.4. A beruházások forrásai	A beruházások finanszírozási lehetõségeinek felsorolása, a beruházási és forgóeszköz hitelek megkülönböztetése A saját forrás, a fedezet és biztosítékok szerepének bemutatása a hitelezésben A biztosítékok formáinak bemutatása és különbségük A kamat, a kamatláb értelmezése és jellemzõ kamatnagyság felismerése A betéti és hitelkamatok összehasonlítása, a betéti és értékpapír kamatok nagysága napi gazdasági információk alapján A hitelezési eljárás lépéseinek felsorolása a hitelkérelem benyújtásától a visszafizetésig	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
15.5. A befektetett pénzügyi eszközök	A befektetett pénzügyi eszközök fajtái, a lekötött bankbetét, az éven túl nyújtott kölcsön, a tartós részesedés, a tartós hitelviszonyt megtestesítõ értékpapírok közös tulajdonságainak bemutatása Az értékpapír tulajdonságok felsorolása A részvény és a kötvény összehasonlítása az értékpapírba foglalt jog, a hozam és az átruházási lehetõség szerint Egyszerû feladatban a befektetés jövõ és jelenértékének kiszámítása, a kapott értékek rövid, szöveges értelmezése A befektetett pénzügyi eszközök analitikus feljegyzésének információtartalma, az analitikus nyilvántartással szembeni követelmények ismertetése	

16. A tevékenység költségei és az értékesítés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
16.1. A tevékenység költségei	Különbség és kapcsolat a költség és a ráfordítás között A költségnemek felsorolása és példával illusztrálás A közvetlen és közvetett költségek különbségének meghatározása és példával illusztrálás A költségnem szerinti költséggyûjtés bizonylatainak, a bizonylatok információ tartalmának megnevezése, a gazdasági esemény megnevezése és a költséggyûjtés könyvelési tételének költségnemekre történõ megszerkesztése	
16.2. A befejezett tevékenységek elszámolása	Költségnem elszámolás esetében a raktárra vétel bizonylatának megnevezése, információtartalmából a gazdasági esemény megnevezése A kalkuláció fogalmának és indokolt idõpontjának meghatározása, az elõállítási önköltség legfontosabb elemeinek felsorolása A saját termelésû készletek állományváltozásának kiszámítása, elõjelének értelmezése és elhelyezése a vállalkozás teljesítményei között A késztermékek készletre vétele, könyvelési tételének megszerkesztése	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
16.3. Az értékesítés gazdasági esemény és hatása	A vevõkövetelések információtartalmának és a vevõ számla tartalmának bemutatása A követelés nyilvántartással szembeni követelmények megfogalmazása Az értékesítés árbevételének és a termék készlet csökkenésének fõkönyvi feljegyzése összköltség eljárás esetén A fizetendõ általános forgalmi adó könyvelése Az értékesítés eredményre gyakorolt hatásának meghatározása	

17. Az erõforrások és befejezett tevékenységek adatainak statisztikai feldolgozása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
17.1. Egyszerû adatfeldolgozási módszerek	Adatforrások megnevezése egyszerû példaesetekre Az adatgyûjtés módja, a sokaság és a megfigyelési egység, a közös és megkülönböztetõ ismérv és az ismérvváltozatok azonosítása egyszerû példaesetekben Statisztikai sorok felismerése, statisztikai sor és tábla, valamint grafikus ábra kellékek ellenõrzése és hiányzó elemek kiegészítése egyszerû példaesetekben	
17.2. A viszonyszámok	Megoszlási viszonyszám számítása csoportosító sorból Dinamikus viszonyszám (lánc és bázis) kiszámítása közölt idõsorból Egyenes és fordított intenzitási viszonyszám kiszámítása leíró sorból A feladatokban a vásárolt készletekre, a vállalkozásban dolgozók létszámára, a dolgozók jövedelmére, a befektetett eszközök ismert csoportjaira, az elkészült vagy értékesített termékekre, az értékesítéssel elért árbevételre vonatkozó statisztikai sorok adatainak felhasználása	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
17.3. A középértékek	Egyszerû és súlyozott számtani átlag kiszámítása – a súly szerepét betöltheti a relatív gyakoriság is Közölt (számítani nem kell) szórás mutató nagyságának értelmezése Mértani átlag számítása idõsorból a változás átlagos ütemének meghatározás érdekében Egyszerû kronológikus átlag kiszámítása készletadatok idõsorból	
17.4. Az érték – ár- és volumenindexek	A termelési érték vagy eladási forgalom adatokból a termelési érték, a termelési volumen és az árak változását jellemzõ mutatók kiszámítása és az indexek közötti összefüggés bemutatása	
17.5. Az adatok közlése	A számítások eredményének rövid szöveges értékelése Az eredmények statisztikai táblába rendezése Az eredmények grafikus ábrázolásának megtervezése	

18. Zárás – éves beszámoló

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
18.1. Az ellenõrzés és az egyeztetés szerepe a nyilvántartásban	Az ellenõrzés szerepének értelmezése a pontos információ létrehozásában, a visszacsatolás jelentõségének leírása A nyilvántartások és a valóság egyeztetésének szükségessége, eltérés esetén a szükséges teendõk megfogalmazása A leltározás teendõinek felsorolása Az analitikus és szintetikus könyvelés egyeztetés fontosságának rövid bemutatása	
18.2. Leltár és Mérleg	A Mérleg és Leltár összehasonlítása közös és megkülönböztetõ tulajdonságaik szerint Az Éves Beszámoló szerepe, részeinek felsorolása Az A típusú mérleg felépítése – fõcsoportok és csoportok, a csoportok tartalmának rövid jellemzése A Mérleg és vállalkozói számlakeret kapcsolatának bemutatása	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Középszint, emelt szint**
18.3. Az eredmény kimutatás	Az Eredmény kimutatás céljának bemutatása Az eredménykategóriák felsorolása, különbségek meghatározása Az eredménykategóriák fõ összetevõinek jellemzése (összköltség eljárás A típus esetén) Az Eredmény kimutatás és Mérleg kapcsolata Adózott eredmény megosztása osztalékra és mérleg szerinti eredményre – érdekkonfliktus értelmezése Az adózás elõtti eredmény és a társasági adóalap módosítások összevont egyenlegének ismeretében az adó kiszámítása	
18.4. Zárás	A zárlati munkák céljának bemutatása Az eredményszámlák, az eszköz és forrás számlák zárásának, a könyvelési tételek szerepének ismertetése	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

Írásbeli vizsga
Szóbeli vizsga

Üzleti gazdaságtan

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli vizsga	Választást, rövid választ igénylõ feladatok	90	1/3
	Számítást, bizonylatkitöltést, tételszerkesztést igénylõ feladatok	90	1/3
Szóbeli vizsga	Tematikus bemutatás	kb. 15	1/3

ÍRÁSBELI VIZSGA

– Választást igénylõ tesztfeladatok, egyszerû rövid választ igénylõ feladatok
– Számítást vagy bizonylatkitöltést vagy tételszerkesztést igénylõ feladatok

Tartalmi szerkezet

Az ismeretanyag kiválasztása a részletes követelmények középszinten meghatározott témaköreiben az elõírt közép szintû kompetenciákhoz kapcsolódik.

A választást igénylõ tesztfeladatokban, a rövid egyszerû választ igénylõ feladatokban megjelennek témakörönként 1-2 feladatban a

- Makroökonómia témaköreibõl a Makroökonómiai alapismeretek és összefüggések, A makrogazdasági egyensúly, Az állam gazdaságpolitikája, Külgazdasági kapcsolatok
- Mikroökonómia témaköreibõl a Mikroökonómiai alapismeretek és összefüggések, A fogyasztói magatartás és a kereslet, A vállalat termelõi magatartása és a kínálat, A termelési tényezõk piaca, Az externáliák és a közjavak
- Marketing és marketing gondolkodás
- Pénzügyi mûveletek
- A vállalkozás és az államháztartás kapcsolata
- Zárás – éves beszámoló témakörök.

A választást vagy egyszerû, rövid választ igénylõ feladatsor 6-10 feladatból, egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Lehetséges feladattípusok
1. Fogalmak felismerése, magyarázata
2. Ok-okozati összefüggések, eltérések, azonosságok
3. Célok és következmények megkülönböztetése
4. Eredmények értelmezése
5. Hiányzó elemek, kapcsolatok kiegészítése

A számítást, bizonylatkitöltést, tételszerkesztést igénylõ feladatok a részletes követelmények témaköreiben megjelölt egyszerû, 1-2 lépéssel megoldható feladatok.

Javasolt témakörök a számítást igénylõ feladatokra:

- A vásárolt készletek – különösen a készletcsökkenések és a záró készlet értékének meghatározása, a fizetendõ és levonható forgalmi adó adatok ismeretében a költségvetéssel elszámolandó adó összegének meghatározása a munkamegosztás különbözõ lépcsõin, likviditási mutatók számítása
- Az emberi erõforrások – bérjárulékok kiszámítása, a személyi jövedelemadó összegének, az elõleg és az adó különbségének meghatározása
- Befektetett eszközök – bekerülési érték meghatározása, terv szerinti értékcsökkenés összege, jövõ és jelenérték számítások
- Tevékenységek költségei – saját termelésû készletek állományváltozása meghatározása
- Az erõforrások és befejezett tevékenységek adatainak statisztikai feldolgozása – teljes témakör a részletes követelmények szerint

Javasolt témakörök a bizonylatkitöltést igénylõ feladatokra:

- Pénzügyi mûveletek – pénztári bizonylatok, készpénzforgalom és számlapénzforgalom bizonylatai
- A vásárolt készletek – készletváltozási bizonylatai
- Az emberi erõforrások – bérszámfejtés bizonylatai

Javasolt témakörök a tételszerkesztést igénylõ feladatokra:

- A vásárolt készletek – készletváltozások beszerzési áron értékelve, szállítói tartozás kiegyenlítése
- Az emberi erõforrások – bérfelosztás, bérjárulékok, levonások, bérfizetés
- Befektetett eszközök – beruházás saját pénzeszköz és idegen kivitelezõ, terv szerinti értékcsökkenés
- Tevékenységek költségei – saját termelésû készletek állományváltozásai, értékesítés árbevétele, fizetendõ áfa
- Zárás – költségszámlák, eredményszámlák, mérlegszámlák zárása

Értékelés

A feladatok mindegyike értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetõségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Ha az írásbeli teljesítmény nem éri el az elégséges szintet, a jelöltnek a szóbeli vizsgán számítást vagy bizonylatkitöltést vagy tételszerkesztést igénylõ feladatot is meg kell oldania.

SZÓBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

A középfokú részletes követelmények témakörei a középfokon megfogalmazott kompetenciákkal.

Tételtípusok

A tételek a témakörök tematikus és problémaorientált bemutatása, mely nem igényel a témaköröknél megjelölteken kívül más tananyagrészeket.

A tételek tartalma

A tételsor 20 kötelezõ központi tételt tartalmaz a következõk szerint:

1-1 tétel készül a következõ témakörökbõl:
- Marketing és marketing gondolkodás
- A vállalkozás és az államháztartás kapcsolata
- Zárás – éves beszámoló

2-2 tétel készül a következõ témakörökbõl:
- Makroökonómia témaköreibõl (Makroökonómiai alapismeretek és összefüggések, A makrogazdasági egyensúly, Az állam gazdaságpolitikája, Külgazdasági kapcsolatok)
- Mikroökonómia témaköreibõl (Mikroökonómiai alapismeretek és összefüggések, A fogyasztói magatartás és a kereslet, A vállalat termelõi magatartása és a kínálat, A termelési tényezõk piaca, Az externáliák és a közjavak
- Az emberi erõforrás
- A tevékenység költségei és az értékesítés

3-3 tétel készül a következõ témakörökbõl:
- Pénzügyi mûveletek
- A vásárolt készletek
- Befektetett eszközök

A tematikus tételek feleleteinél felhasználhatók – a vizsga elõtt jegyzékben meghatározott – következõ szemléltetõ-illusztráló anyagok:
- Statisztikai táblák, grafikonok
- Marketing házi dolgozat, ha a tanulmányi idõ alatt készült ilyen
- Marketing kommunikáció eszközei
- Gazdasági sajtóból cikkek, leírások – esetleg a felkészülés során megismertek is
- Törvények – kizárólag illusztrálásra
- Pénzügyi befektetési tájékoztatók
- Bankszámlaszerzõdés minták
- Csekk – váltó – részvény – kötvény minta
- Bizonylati album
- Számvitel politika
- Számlarend

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	25
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	15
Források, szemléltetés használata és értékelése	10
A szaknyelv alkalmazása	15
Tájékozottság napi gazdasági kérdésekrõl	10
A témakörben fontos tényezõk feltárása, a téma problémaközpontú bemutatása	25

Elméleti gazdaságtan

A vizsga szerkezete, témái azonosak az emelt szintû vizsgáéval a középszinten megfogalmazott kompetenciákkal. Az írásbeli feladat értékelését központi útmutató szabályozza, melyben a két szint közötti különbség realizálódik, a teljesítmény értékelése eltérõ.

A teljesítményt a szóbeli és az írásbeli vizsgán középszinten és az emelt szinten külön-külön tételsor alapján kell elbírálni.

A középszintû írásbeli és szóbeli pontszámok (arányok) alapján a tanuló értékelése egy osztályzattal történik.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

Írásbeli vizsga

- Választást igénylõ feladatok
- Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok
- Szöveges (kifejtendõ) feladatok
- Számítást, ábrázolást igénylõ feladatok

Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli	Választásos, egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok	30	10
	Szöveges (kifejtendõ) feladatok	90	30
	Számítást, ábrázolást igénylõ feladatok	60	30
Szóbeli vizsga	Tematikus problémaközpontú	15	30

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az ismeretanyag kiválasztása a részletes követelmények **emelt szinten meghatározott témaköreihez** kapcsolódik. A feladatok az elõírt emelt szintû kompetenciákhoz kapcsolódnak.

Az írásbeli feladatokban azonos arányban jelennek meg a **makroökonómia és a mikroökonómia** ismeretei.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Kompetenciák	%
Szaknyelv alkalmazása	10
Lényegkiemelés, ok-okozati összefüggések	30
Problémaorientált bemutatás	30
Ismeretek komplex kezelése	20
Források használata	10

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatsor 6-10 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Lehetséges feladattípusok
1. Fogalmak felismerése, magyarázata
2. Ok-okozati összefüggések, eltérések, azonosságok
3. Célok és következmények megkülönböztetése
4. Egyszerû ábra, séma, táblázat készítése
5. Példa alkalmazása
6. Eredmények értelmezése
7. Hiányzó elemek, kapcsolatok kiegészítése

A szöveges feladatok néhány összefüggõ mondatban – problémamegoldó feladatok – és/vagy hosszabb szövegben – elemzõ, kifejtõ – bemutatható feladatokat jelentenek. Ilyen feladat 2–3 legyen, amelyek tematikus és problémaorientált bemutatást igényelnek esetleg hosszabb kifejtés esetén több tananyagrész ismereteinek komplex felhasználásával.

A számítást, ábrázolást igénylõ feladatok a részletes követelmények témaköreinél megjelölt összetett feladatok a példatári feladatok mélységében.

Értékelés

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok és a számítást, ábrázolást igénylõ feladatok értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetõségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Szöveges jellegû feladatoknál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés.

	Mennyiségi szempontok		Minõségi szempontok		Kifejezõ képesség	
	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
Probléma-megoldó	az ismeretek mennyisége	60%	a feladat megértése szaknyelv használata lényegkiemelés ok-okozati kapcsolat	30%	világosság nyelvhelyesség helyesírás	10%
Elemzõ-kifejtõ	az ismeretek mennyisége	50%	a feladat megértése szaknyelv használata lényegkiemelés ismeretek mélysége ismeretek komplexitása	40%	világosság nyelvhelyesség helyesírás	10%

Amennyiben az emelt szintû írásbeli követelmények teljesítése az elégséges szintet nem éri el, a jelölt az érettségi vizsgát a középszintû szóbeli vizsgakövetelmények teljesítésével is befejezheti. Ha az írásbeli teljesítmény nem éri el az elégséges szintet, a jelöltnek a szóbeli vizsgán számítást igénylõ feladatot is meg kell oldania.

SZÓBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

Az ismeretanyag kiválasztása a részletes követelmények **emelt szinten** meghatározott **témaköreihez** kapcsolódik.

Tételtípusok

Azonos arányban jelennek meg a **makroökonómia és a mikroökonómia** ismeretei.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A központilag meghatározott tételek a témakörök tematikus problémaorientált bemutatása.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
A megközelítés sokszínûsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	10
Források használata és értékelése	10
A szaknyelv alkalmazása	10
Az ismeretek mélysége és komplexitása	20
A témakörben fontos tényezõk feltárása, a téma problémaközpontú bemutatása	20

Az emelt szintû írásbeli és szóbeli pontszámok (arányok) alapján a tanuló értékelése egy osztályzattal történik.

ÜGYVITELI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Összetett ügyviteli írásbeli feladat elkészítése

1.1. Feladatértelmezés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Összetett ügyviteli írásbeli feladat értelmezése	Legyen képes szakirányú ismereteit pontosan felidézni, rendezni és önállóan alkalmazni. Legyen képes az egyes részfeladatokhoz kiválasztani és használni az informatikai eszközöket.	Tudjon önállóan úgy kezelni egy problémakört, hogy annak végeredménye egy olyan írásmû legyen, mely a feladatértelmezést és a számítógéppel támogatott igényes megoldásokat úgy tartalmazza, hogy azzal a jelölt szakmai felkészültségét és kreativitását bizonyítsa. Legyen képes kiválasztani és alkalmazni az optimálisan megfelelõ eszközöket (szoftvereket) informatikai ismereteinek integrálásával.

1.2. Szövegfeldolgozás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Hivatalos iratok tartalmi sajátosságainak érvényesítése	Legyen képes elkészíteni a hivatalos irat egyes részegységeit (pl. címzett, tárgy, tartalmi szöveg). Legyen képes az önálló tartalmi egységeket meghatározni, a fontos ismereteket a kevésbé lényegestõl elkülöníteni. Ismerje a hivatalos levelezés alapvetõ szakszókincsét. Legyen képes érvényesíteni a helyesírási követelményeket a hivatalos irat szövegének elkészítésekor. Tudja munkavégzéséhez a helyesírási, az értelmezõ és az idegen szavak szótárát használni.	Legyen képes önállóan megfogalmazni hivatalos irat szövegét, 4-5 megadott tartalmi útmutatás alapján. Legyen képes alkalmazni a tanult hivatalos iratfajtákhoz illeszkedõ szakszókincset és mondatpaneleket. Legyen képes a szakszöveg elkészítésekor érvényesíteni a nyelvhelyességi követelményeket.
Adatbevitel	Tudjon egyenletes diktálás alapján legépelni egyszerû tartalmú iratszöveget. Tudjon beszúrni tartalmilag illeszkedõen a megfelelõ helyre szöveget, táblázatot, grafikont.	Tudjon kéziratból tízujjas vakírással legépelni – a számítógép nyelvi ellenõrzõ programjának alkalmazásával – hibátlan szöveget.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Hivatalos iratok formai sajátosságainak érvényesítése	Tudjon iratot megfelelõ formában elkészíteni. Legyen képes az irat részegységeit (pl. fejléc, dátum, címzett, tárgy stb.) a tanult – munkahelyi szokásoknak megfelelõ – helyen szerepeltetni. Legyen képes iratban bekezdéseket, kiemeléseket, mellékleteket stb. a tanult – munkahelyi szokásoknak megfelelõ – módon jelölni.	
Hivatalos iratok elektronikus továbbítása	Tudjon iratot e-mailen továbbítani.	Tudjon iratot elektronikusan továbbítani (pl. körlevél, fax, körfax).

1.3. Informatikai alkalmazások

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Alapfogalmak helyes használata	Legyen képes az informatikai alapfogalmakat megérteni.	
Informatikai eszközök kezelése	Legyen képes az informatikai eszközöket a munkaegészségügyi, adatvédelmi, szerzõi jogi elõírások betartásával használni. Legyen képes adott feladattípushoz az optimális perifériákat megnevezni.	Tudjon egyszerû karbantartási feladatokat végrehajtani.
Szoftver kezelése	Ismerje a tanult operációs rendszer felhasználói felületét, alapvetõ funkcióit. Tudjon kezelni könyvtárszerkezetet, állományokat. Tudjon vírusellenõrzést végezni. Adott feladat megoldásához legyen képes a megfelelõ felhasználói programokat kiválasztani.	Tudjon lemezkarbantartást végezni.
Szöveges dokumentumok szerkesztése	Tudja használni a tanult szövegszerkesztõ programot. Legyen képes egyszerû szöveges dokumentumot begépelni, önállóan formázni. Legyen képes utasítás alapján szöveges dokumentumot elkészíteni. Tudjon szöveges dokumentumaiba képet, táblázatot, diagramot beilleszteni. Tudja használni a program nyelvi segédeszközeit.	Legyen képes egyszerû szöveges dokumentumot önállóan elkészíteni. Legyen képes a stílusok biztosította lehetõségeket dokumentumaiban felhasználni. Tudjon a szöveges dokumentumba más programmal elõállított grafikus objektumot beilleszteni.
Táblázatok, diagramok szerkesztése	Tudja használni a tanult táblázatkezelõ programot. Legyen képes adatokat egyszerû táblázatokba rendezni. Legyen képes adatokat megadott szempont szerint rendezni. Tudjon táblázatot esztétikusan formázni. Legyen képes a táblázat megadott adatait adott típusú diagramon ábrázolni, a diagramot esztétikusan megtervezni.	Legyen képes meghatározott adatokat kigyûjteni. Legyen képes egyszerû kimutatást elkészíteni. Legyen képes adatokkal elemi számításokat elvégezni. Legyen képes egy táblázat adataiból önállóan szemléletes diagramot készíteni.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Hálózati szolgáltatások igénybevétele	Tudjon az Interneten információt keresni barangolással, tematikus keresõprogramokkal. Tudjon elektronikusan levelezni.	Tudjon a hálózaton keresztül közvetlenül kommunikálni.

2. Szakmai idegen nyelv szóbeli feladat

2.1. Kommunikatív készségek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Beszédértés	Legyen képes megérteni a témához kapcsolódó kulcsinformációkat. Legyen képes különválasztani a lényeges és kevésbé fontos információkat. Legyen képes megérteni a kérdezõ tanár információit, valamint a vizsgához kapcsolódó szituációs helyzeteket.	Legyen képes részleteiben is megérteni a témához kapcsolódó információkat.
Beszédkészség/ kommunikációs készség	Tudja a szakmai témákhoz kapcsolódó kifejezéseket használni. Legyen képes a mondanivalót egyértelmûen, egyszerûen, világosan közvetíteni. Tudjon reagálni a munkavégzés során elõforduló általános helyzetben, tudjon információval szolgálni, egyszerû munkafolyamatokat ismertetni. Kiejtése, beszédtempója ne akadályozza a megértést. A beszélgetés során legyen képes a célnyelvi udvariasság és stílus alapszabályait alkalmazni, különös tekintettel az adott idegen nyelv megszólítási szokásaira.	Tudjon önállóan beszélgetést folytatni a szakmai témához kapcsolódóan. Legyen képes valós kommunikációs szándékokat megjeleníteni. Legyen képes álláspontját, véleményét kifejteni. Érvényesítse a nyelvhelyességi szempontokat.
Szövegértés	Legyen képes megérteni a szakmához kapcsolódó egyszerû szövegek lényegét és azt összefoglalni, továbbadni. (Szövegfajták: funkcionális szövegek: menetrend, étlap; informatív szövegek: önéletrajz, jegyzetek, közlemények, reklámok, hirdetések, plakátok; levelek: egyszerû tartalmú és szókincsû – a titkársági munkával összefüggõ – üzleti levelek.) Tudjon különbséget tenni a lényeges és lényegtelen információk között, különös tekintettel azok továbbadására. Legyen képes alkalmazni a különbözõ olvasási stratégiákat a szövegek megértésénél (globális, szelektív értés). Legyen képes az ismeretlen szavak jelentésére következtetni. Legyen képes megkülönböztetni a tényszerû információt a véleménynyilvánítástól.	Legyen tisztában az elõforduló szakkifejezések pontos jelentésével és azok adekvát alkalmazási lehetõségeivel.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Nyelvi kompetencia	Ismerje az idegen nyelvi érettségi részletes követelményeiben középszinten elõírt nyelvtani szerkezeteket. Legyen képes a szakmához kapcsolódó szövegekben, ill. témakörökben elõforduló lexikai elemeket, nyelvi struktúrákat felismerni. Legyen képes magát úgy kifejezni, hogy az esetleges nyelvtani pontatlanságok, helytelen szóhasználat a megértést ne akadályozza, ill. ne vezessen félreértéshez. Alkalmazza a különbözõ kommunikációs szándékok kifejezésekor a megfelelõ nyelvi eszközöket, a korszerû szaknyelvi szókincset.	A szakmai szövegekben, ill. témakörökben elõforduló lexikai elemeket, mondatpaneleket, nyelvi struktúrákat használja a mondat és a szöveg szintjén. Tudja a nyelvet funkcionálisan használni. Tudja értelmezni és közvetíteni a kommunikációs szándékot. Használjon igényes nyelvi eszközöket a különbözõ kommunikációs szándékok kifejezésekor.

B) TÉMAKÖRÖK

1. Összetett ügyviteli írásbeli feladat elkészítése

1.1. Szövegfeldolgozás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Hivatalos irat fajtája	Legyen képes ajánlatkérést készíteni. Legyen képes ajánlatot készíteni. Legyen képes megrendelést készíteni. Legyen képes tájékoztató levelet készíteni. Legyen képes beszámolót készíteni.	Legyen képes elõterjesztést készíteni. Legyen képes emlékeztetõt készíteni.
A szövegfeldolgozás tartalmi sajátosságai	Tudja tagolni a hivatalos iratot részegységekre (pl. címzett, tárgy, tartalmi szöveg). Legyen képes az önálló tartalmi egységek meghatározására, a fontos ismeretek elkülönítésére a kevésbé lényegestõl. Ismerje a hivatalos levelezés alapvetõ szakszókincsét. Érvényesítse a helyesírási követelményeket a hivatalos irat szövegének elkészítésekor. Legyen képes használni a helyesírási, értelmezõ és idegen szavak szótárát.	Hivatalos irat szövegét legyen képes önállóan megfogalmazni 4-5 megadott tartalmi útmutatás alapján. Alkalmazza az iratfajtához illeszkedõ szakszókincset és mondatpaneleket. Használjon változatos kifejezéseket, mondatszerkezeteket, megfelelõ nyelvi eszközöket. Érvényesítse a nyelvhelyességi követelményeket. Készítsen önállóan táblázatot, grafikont szövegesen adott képletbõl, egyszerû függvény felhasználásával, s legyen képes azt a tartalomhoz illeszkedõ helyre beszúrni.
Adatbevitel	Legyen képes egyszerû tartalmú iratszöveget egyenletes diktálásra legépelni kb. 1000 leütés/10 perc írássebességgel, tízujjas vakírással, a javítási lehetõségek használatával. Legyen képes tartalmilag illeszkedõ helyre szöveget, táblázatot, grafikont beszúrni.	Legyen képes saját kéziratból tízujjas vakírással – a számítógép nyelvi ellenõrzõ programjának alkalmazásával – szöveg hibátlan legépelésére.
Hivatalos iratok formázása	Legyen képes az egyes iratfajtákat a tanult – munkahelyi szokásoknak megfelelõ – formában önállóan elkészíteni.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Szerepeltesse az irat részegységeit (pl. fejléc, dátum, címzett, tárgy, melléklet stb.) a tanult – munkahelyi szokásoknak megfelelõ – helyen, módon. Az iratszövegben jelenítsen meg bekezdéseket, kiemeléseket a tanult – munkahelyi szokásoknak megfelelõ – módon.	
Hivatalos iratok elektronikus továbbítása	Továbbítsa az iratot e-mailen.	Továbbítsa az iratot elektronikusan (pl. körlevél, fax, körfax formájában).

1.2. Informatikai alkalmazások

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Általános ismeretek	Legyen képes helyesen használni az információ és az adat fogalmát. Legyen képes a munkaegészségügyi, adatvédelmi, szerzõi jogi elõírásokat betartani.	
A számítógép felépítése, funkcionális egységei, azok fõbb jellemzõi	Legyen képes a számítógép részeit (alaplap, CPU, RAM, tápegység, ház) felismerni. Tudja üzembe helyezni a számítógépet.	Legyen képes adott feladattípushoz az optimális perifériákat kiválasztani.
Szoftverek	Legyen képes a tanult operációs rendszerben egyszerû beállításokat elvégezni (képernyõ felbontása, billentyûzet kiosztása stb.). Tudjon lemezt formázni. Tudjon könyvtárakat (mappákat) és állományokat megkeresni, létrehozni, átnevezni, áthelyezni, másolni, törölni. Tudjon a számítógépen vírusellenõrzést végezni. Tudjon a hálózatba be- és kijelentkezni.	Tudjon lemezkarbantartást végezni (töredezettségmentesítés, lemezvizsgálat). Tudjon archív állományokat kiegészíteni, idõszerûsíteni. Tudjon állományokat tömöríteni és kicsomagolni.
A szövegszerkesztõ program kezelése	Tudja az általa tanult szövegszerkesztõ programot indítani. Legyen képes azonosítani a program kezelõ felületének elemeit. Legyen képes nézetet, nagyítást módosítani. Tudjon többféle formátumú dokumentumot megnyitni, menteni és nyomtatni. Legyen képes pontosan azonosítani a szöveg egységeit (karakter, szó, sor, bekezdés, blokk, szakasz, oldal).	
A szöveg kialakítása	Tudjon szöveget bevinni, javítani, törölni. Legyen képes a szövegben keresést, cserét elvégezni. Tudjon kijelölni betût, szót, bekezdést, szövegblokkot, legyen képes ezeket másolni, mozgatni, törölni. Legyen képes használni a szövegszerkesztõ nyelvi segédeszközeit.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Formázási mûveletek	Legyen képes karakterek betûtípusát, méretét, stílusát, színét megadni. Tudjon bekezdéseihez behúzást és térközt beállítani, szövegbeosztást megadni. Tudjon szegélyt, mintázatot beállítani. Legyen képes felsorolást, sorszámozott felsorolást készíteni. Tudjon különbözõ fajta tabulátorokat használni. Legyen képes szakaszt hasábozni. Legyen képes az oldalbeállításokat elvégezni (élõfej, élõláb, lapszámozás, margók, stb.).	Legyen képes beépített stílusokat módosítani, használni, új stílust létrehozni. Tudjon tartalomjegyzéket készíteni. Legyen képes a szöveget szakaszokra bontani, az oldalbeállításokat szakaszonként megtenni.
Táblázatok, grafikák a szövegben	Tudjon szöveges dokumentumokban táblázatokat létrehozni, szerkeszteni (sorokat, oszlopokat, cellákat beszúrni, törölni). Tudjon táblázatot formázni (sorok magasságát, oszlopok szélességét beállítani, cellát, sort, oszlopot, táblázatot szegélyezni, mintázattal ellátni). Legyen képes grafikus objektumokat a szövegbe beilleszteni, s azokat esztétikusan elhelyezni.	Legyen képes táblázatok adatait megadott szempont szerint rendezni. Legyen képes táblázathoz diagramot készíteni. Tudjon kördokumentumot készíteni.
A táblázatkezelõ program kezelése	Legyen képes a tanult táblázatkezelõ programot elindítani. Legyen képes azonosítani a program kezelõ felületének elemeit. Tudjon táblázatot megnyitni, menteni és nyomtatni. Legyen képes pontosan azonosítani a táblázat egységeit (cella, sor, oszlop, tartomány, aktuális cella). Tudjon nézetet, nagyítást módosítani.	
Adatok a táblázatokban	Tudjon adatokat bevinni, módosítani, törölni. Legyen képes cella, sor, oszlop, tartomány tartalmának áthelyezésére, másolására. Legyen képes a szöveg, a szám és dátum adattípusok megfelelõ használatára. Tudja a táblázat összetartozó adatait adott szempont szerint rendezni.	Tudjon hivatkozást használni munkalapon belül és munkalapok között. Legyen képes a címzési módok (relatív, abszolút és vegyes) használatára. Tudjon részletes leírás szerint tetszõleges képletet összeállítani, függvényeket (megszámlálás, keresés) használni. Legyen képes táblázataiban cellákat, sorokat, oszlopokat, tartományokat védelemmel ellátni. Tudjon több munkalapos feladatot megoldani. Tudjon elemi képleteket összeállítani, függvényeket (összeg, átlag, max., min., feltételes számítás) használni.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Formázási mûveletek	Legyen képes használni a karakterformázás és a cellaformázás lehetõségeit. Legyen képes tartományon belüli igazítást beállítani. Legyen képes beállítani az oszlopszélességet és a sormagasságot. Legyen képes cellát, tartományt szegélyezni, mintázattal ellátni. Tudjon fejlécet és láblécet készíteni. Legyen képes oldalbeállítást elvégezni (tájolás, margó), nyomtatási beállításokat (nyomtatási méret, ismétlõdõ sorok, oszlopok) megtenni.	Legyen képes cella vagy tartomány formátumát áthelyezni, másolni. Legyen képes cellát, tartományt feltételesen formázni. Tudjon sort és oszlopot elrejteni és felfedni a feladat megoldásának megfelelõen.
Diagram, grafika a táblázatban	Tudjon táblázatai meghatározott adataiból megadott típusú diagramot (pont, vonal, oszlop, kör) elõállítani. Legyen képes táblázataiba grafikus objektumot (kép, szimbólum) beilleszteni.	Legyen képes táblázataihoz az ábrázolandó adatoknak és a belõle levonandó következtetéseknek megfelelõ diagramtípust kiválasztani és a diagramot elõállítani.
Internet, intranet	Legyen képes helyi hálózaton állományt megkeresni, megnyitni, menteni. Tudja használni az Internet legfontosabb szolgáltatásait. Legyen képes a tanult levelezési programmal levelet küldeni, fogadni, megválaszolni, továbbítani és törölni. Tudjon a levélhez csatolást készíteni és fogadni. Tudjon egy böngészõt használni. Tudjon Internetrõl állományokat letölteni. Tudjon egy keresõt használni.	Tudjon hálózati meghajtót csatlakoztatni, leválasztani. Legyen képes fórumokra, levelezési listákra bejelentkezni, alkalmazza e szolgáltatások fontosabb használati szabályait (Netikett). Tudjon egyszerû és összetett keresési feladatokat megoldani. Tudjon on-line adatbázist használni.

2. Szakmai idegen nyelv

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Munkavállalás	Ismerje a munkakör betöltésével kapcsolatos alapvetõ feladatokat, azok idegen nyelvû szakszókincsét. Tudjon értelmezni egyszerû szövegezésû idegen nyelvû apróhirdetést, plakátot, közleményt. Tudjon értelmezni egyszerû szövegezésû idegen nyelvû önéletrajzot.	
Munkahelyi környezet	Ismerje az irodával, annak berendezésével kapcsolatos alapvetõ szakszavakat idegen nyelven. Tudja értelmezni az irodai berendezések egyszerû ismertetõ szövegét. Ismerje a legfontosabb irodai gépek és eszközök idegen nyelvû megfelelõjét.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Programszervezés	Ismerje és tudja használni a célország bemutatkozási szokásait, szókincsét. Ismerje a hivatalos vendégek fogadásának szokásait, idegen nyelvû szakszókincsét. Tudjon értelmezni idegen nyelvû étlapot. Tudjon éttermi programot idegen nyelven külföldi üzleti partnerrel megbeszélni, egyeztetni. Tudja alkalmazni a fogadásokon felmerülõ alapvetõ idegen nyelvi szakszókincset, mondatpaneleket. Tudja alkalmazni az értekezleteken felmerülõ alapvetõ idegen nyelvi szakszókincset, mondatpaneleket.	
Hivatalos levelezés	Legyen képes értelmezni a bejövõ–kimenõ levelezés, egyszerû szövegezésû és tartalmú hivatalos levelek idegen nyelvi szakszókincsét. Lehetséges levéltémák: cég bemutatkozó levele, ajánlatkérõ és ajánlatadó levél, mely a titkárságra beszerzendõ áruval, lehetséges szolgáltatásokkal van kapcsolatban, programszervezéssel összefüggõ levél, mely szállodafoglalással, konferencia részvétellel, hivatalos program idõpont-egyeztetésével kapcsolatos.	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû érettségi vizsga írásbelibõl és szóbelibõl áll, a vizsgázó központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségérõl.

A vizsga részei

– Írásbeli vizsga: hivatalos irat készítése
– Szóbeli vizsga: központi tételsor alapján

A középszintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Hivatalos irat készítése	120	100
Szóbeli vizsga	Kép vagy egyszerû megfogalmazású idegen nyelvû levél, nyomtatott információs anyag alapján ismeretek közvetítése idegen nyelven	5	25
	Képhez vagy egyszerû megfogalmazású idegen nyelvû levélhez, nyomtatott információs anyaghoz kapcsolódóan a feltett kérdésekre válaszadás idegen nyelven	5	25

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló ügyviteli tudásáról az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 120 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldása számítógépen történik, helyesírási, értelmezõ és az idegen szavak szótára használható.

Tartalmi szerkezet

A középszintû érettségi vizsgán összetett írásbeli feladatot old meg a tanuló, a szövegfeldolgozás és informatikai alkalmazások követelmények alapján.

A központi írásbeli feladat összeállítása a szövegfeldolgozás és az informatikai alkalmazások témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul, s az ügyviteli munka egyik jellemzõ munkafolyamatát fedi le.

A tanuló összetett feladat megoldásával egy hivatalos iratot készít számítógépen a következõképpen:

A tanuló egyenletes diktálásra 10 perc alatt kb. 1000 leütés terjedelmû közepes nehézségû hivatalos iratszöveget legépel. A rendelkezésére bocsátott feladatsor szerint szövegfeldolgozási és informatikai (szövegszerkesztési, táblázatkezelési) feladatokat végez a begépelt iratszöveggel, ill. azzal összefüggésben. A hivatalos iratot a tanult – munkahelyi szokásoknak megfelelõ – tartalmi és formai sajátosságok szerint elkészíti, menti és elektronikusan postázza vagy kinyomtatja.

Kompetenciák	**%**
A feladat értelmezése	5
Szövegfeldolgozás	35
Informatikai alkalmazások	60
Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
1. Ajánlatkérés elkészítése
2. Ajánlat elkészítése
3. Megrendelés elkészítése
4. Tájékoztató elkészítése
5. Beszámoló elkészítése

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

Az adott feladatmegoldás értékelését az elektronikus dokumentum alapján kell végezni, a feladathoz tartozó javítási útmutató szerint. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállítása, így az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	Adható max. pontszám
A feladat értelmezése	5
Adatbevitel	20
Tartalmi sajátosságok érvényesítése	10
Formai sajátosságok érvényesítése	10
Informatikai eszközök kezelése	5
Szoftver kezelése	5
Szöveges dokumentum szerkesztése	20
Táblázatok, diagramok szerkesztése	10
Adatok nyilvántartása	10
Hálózati szolgáltatások	5

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó a megadott témákhoz kapcsolódó feladatok megoldása során a szintje szerinti szakmai idegen nyelvi követelményeknek megfelelni a kommunikáció, beszédértés, szövegértés területén.

Képes-e idegen nyelven
- mondanivalóját érthetõen kifejezni,
- megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni,
- beszédében a célnyelvi udvariasság és megfelelõ stílus alapszabályait alkalmazni,
- a szaknyelvi szavakat, kifejezéseket az adott szituációnak megfelelõen használni.

Tartalmi szerkezet

A vizsgázó irányított feladatok segítségével mutatja be idegen nyelven szaknyelvi ismereteit. Az irányított szempontok megadják a téma alpontjait, gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kifejtéséhez. A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédinformációk a célnyelven kerülnek megfogalmazásra.

A feladatok tematikusan megfelelnek e korosztály élettapasztalatának és szakmai ismereteinek.

A feladat-meghatározás egyértelmûen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepét.

A vizsgán az alábbi témakörök fordulnak elõ:

1. Munkavállalás (álláshirdetés, plakát, közlemény, egyszerû szövegezésû önéletrajz)
2. Munkahelyi környezet (titkárság berendezése, irodai berendezések, irodai gépek és eszközök)
3. Programszervezés (üzleti partner fogadása, program idõponti egyeztetése, éttermi vendéglátás)
4. Hivatalos levél (cég bemutatkozó levele; ajánlatkérés és ajánlat, mely a titkárságra beszerzendõ áruval, lehetséges szolgáltatásokkal függ össze; programszervezéssel összefüggõ levél, mely szállodafoglalással, konferencia részvétellel, hivatalos program idõpont-egyeztetésével kapcsolatos).

A tétel átgondolásához 20 perc áll rendelkezésére. Szótár nem használható.

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két részfeladatból tevõdik össze:

Elõször a tanulónak a tételhez tartozó képen megadott információk felhasználásával kell az adott témáról néhány mondatban önállóan beszélni, ehhez kapcsolódó kisebb feladatokat (pl. csoportosítás, felsorolás, értékelés) elvégezni, vagy a tételhez tartozó idegen nyelvû levél, nyomtatott szakmai anyag tartalmát összefoglalni, idegen nyelven. Erre készülhet fel a vizsgázó a rendelkezésére álló 20 percben.

Ezt követõen a vizsgázónak értelemszerûen reagálnia kell a kérdezõ tanár idegen nyelven a tétellel összefüggésben feltett kérdéseire. Itt nincs felkészülési idõ.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételeket és részleteit az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s ötévenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell az életszerû, változatos, a problémamegoldást ösztönzõ, egyértelmû megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a két vizsgafeladat értékelése azonos súllyal történik. Az egyes feladatokra maximum 25, a két részfeladatra összesen 50 pont adható.

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	**Arány**	**Adható max. pontszám**
Szövegértés	30%	15
Beszédértés	20%	10
Beszédkészség	20%	10
Szövegértelmezés	20%	10
Nyelvi kompetencia	10%	5

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	**Arány**	**Adható max. pontszám**
Írásbeli vizsga	Hivatalos irat készítése	120	66,6%	100
Szóbeli vizsga	**Szakmai kommunikáció idegen nyelven témakörben**			
	Húzott tétel kifejtése	10	33,3%	50

Osztályzatok számítása:

126–150 pont elérése esetén jeles (5)

99–125 pont elérése esetén jó (4)

70–98 pont elérése esetén közepes (3)

45–69 pont elérése esetén elégséges (2)

0–44 pont elérése esetén elégtelen (1).

A vizsgázónak minden vizsgarészbõl legalább tizenöt százalékot kell teljesíteni ahhoz, hogy a tantárgyból legalább elégséges osztályzatot kapjon.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emelt szintû érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll, a vizsgázó központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei

– Írásbeli vizsga: hivatalos irat készítése
– Szóbeli vizsga: központi tételsor alapján

Az emelt szintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Hivatalos irat készítése	150	100
Szóbeli vizsga	Kép vagy egyszerû megfogalmazású idegen nyelvû levél, nyomtatott információs anyag alapján ismeretek közvetítése idegen nyelven	5	20
	Képhez vagy egyszerû megfogalmazású idegen nyelvû levélhez, nyomtatott információs anyaghoz kapcsolódóan a feltett kérdésekre válaszadás idegen nyelven	5	30

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló ügyviteli tudásáról az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 150 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldása számítógépen történik, helyesírási, értelmezõ és az idegen szavak szótára használható.

Tartalmi szerkezet

Az emelt szintû érettségi vizsgán összetett írásbeli feladatot old meg a tanuló, a szövegfeldolgozás és informatikai alkalmazások követelmények alapján.

A központi írásbeli feladat összeállítása a szövegfeldolgozás és az informatikai alkalmazások témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul, s az ügyviteli munka egyik jellemzõ, igényes munkafolyamatát fedi le.

A tanuló összetett feladat megoldásával egy hivatalos iratot készít számítógépen a következõképpen:

A tanuló önállóan megfogalmaz egy hivatalos iratot 4-5 megadott tartalmi útmutatás alapján. A rendelkezésére bocsátott feladatsor szerint szövegfeldolgozási és informatikai (szövegszerkesztési, táblázatkezelési) feladatokat végez a létrehozott iratszöveggel, ill. azzal összefüggésben. A hivatalos iratot a tanult – munkahelyi szokásoknak megfelelõ – tartalmi és formai sajátosságok szerint elkészíti, menti és elektronikusan postázza vagy kinyomtatja.

Kompetenciák	%
A feladat értelmezése	5
Szövegfeldolgozás	45
Informatikai alkalmazások	50
Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
1. Ajánlatkérés elkészítése
2. Ajánlat elkészítése
3. Megrendelés elkészítése
4. Tájékoztató elkészítése
5. Beszámoló elkészítése
6. Elõterjesztés elkészítése
7. Emlékeztetõ elkészítése

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

Az adott feladatmegoldás értékelését az elektronikus dokumentum alapján kell végezni, a feladathoz tartozó javítási útmutató szerint. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállítása, így az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	Adható max. pontszám
A feladat értelmezése	5
Adatbevitel	15
Tartalmi sajátosságok érvényesítése	25
Formai sajátosságok érvényesítése	5
Informatikai eszközök kezelése	5
Szoftver kezelése	5
Szöveges dokumentum szerkesztése	15
Táblázatok, diagramok szerkesztése	15
Adatok nyilvántartása	5
Hálózati szolgáltatások	5

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó a megadott témákhoz kapcsolódó feladatok megoldása során a szintje szerinti szakmai idegen nyelvi követelményeknek megfelelni a kommunikáció, beszédértés, szövegértés területén.

Képes-e idegen nyelven

– mondanivalóját érthetõen kifejezni,
– megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni,
– beszédében a célnyelvi udvariasság és megfelelõ stílus alapszabályait alkalmazni,
– a szaknyelvi szavakat, kifejezéseket az adott szituációnak megfelelõen használni.

Tartalmi szerkezet

A vizsgázó irányított feladatok segítségével mutatja be idegen nyelven szaknyelvi ismereteit. Az irányított szempontok megadják a téma alpontjait, gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kifejtéséhez. A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédinformációk a célnyelven kerülnek megfogalmazásra.

A feladatok tematikusan megfelelnek e korosztály élettapasztalatának és szakmai ismereteinek.

A feladatmeghatározás egyértelmûen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepét.

A vizsgán az alábbi témakörök fordulnak elõ:

1. Munkavállalás (álláshirdetés, plakát, közlemény, egyszerû szövegezésû önéletrajz)
2. Munkahelyi környezet (titkárság berendezése, irodai berendezések, irodai gépek és eszközök)
3. Programszervezés (üzleti partner fogadása, program idõponti egyeztetése, éttermi vendéglátás)
4. Hivatalos levél (cég bemutatkozó levele; ajánlatkérés és ajánlat, mely a titkárságra beszerzendõ áruval, lehetséges szolgáltatásokkal függ össze; programszervezéssel összefüggõ levél, mely szállodafoglalással, konferencia részvétellel, hivatalos program idõpont-egyeztetésével kapcsolatos).

A tétel átgondolásához 20 perc áll rendelkezésére. Szótár nem használható.

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két részfeladatból tevõdik össze:

Elõször a tanulónak a tételhez tartozó képen megadott információk felhasználásával kell az adott témáról néhány mondatban önállóan beszélni, ehhez kapcsolódó kisebb feladatokat (pl. csoportosítás, felsorolás, értékelés) elvégezni, vagy a tételhez tartozó idegen nyelvû levél, nyomtatott szakmai anyag tartalmát összefoglalni, idegen nyelven. Erre készülhet fel a vizsgázó a rendelkezésére álló 20 percben.

Ezt követõen a vizsgázónak értelemszerûen reagálnia kell a kérdezõ tanár idegen nyelven a tétellel összefüggésben feltett kérdéseire. Itt nincs felkészülési idõ.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételeket és részleteit az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s ötévenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell az életszerû, változatos, a problémamegoldást ösztönzõ, egyértelmû megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli vizsgán az elsõ vizsgafeladatra max. 20 pont, a második feladatra max. 30 pont, a két részfeladatra összesen 50 pont adható.

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	Arány	Adható max. pontszám
Szövegértés	20%	10
Beszédértés	20%	10
Beszédkészség	30%	15
Szövegértelmezés	20%	10
Nyelvi kompetencia	10%	5

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	**Arány**	**Adható max. pontszám**
Írásbeli vizsga	Hivatalos irat készítése	120	66,6%	100
Szóbeli vizsga	**Szakmai kommunikáció idegen nyelven témakörben**			
	Húzott tétel kifejtése	10	33,3%	50

Osztályzatok számítása:
126–150 pont elérése esetén jeles (5)
99–125 pont elérése esetén jó (4)
70–98 pont elérése esetén közepes (3)
45–69 pont elérése esetén elégséges (2)
0–44 pont elérése esetén elégtelen (1).

A vizsgázónak minden vizsgarészbõl legalább tizenöt százalékot kell teljesíteni ahhoz, hogy a tantárgyból legalább elégséges osztályzatot kapjon.

KÖZGAZDASÁG-MARKETING ALAPISMERET ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Tájékozódás a mikroökonómia témakörökben

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 A közgazdaság-tudomány alap-kategóriáinak megfogalmazása	Legyen képes a közgazdaságtan alapfogalmainak szakszerû definiálására. Tudja értelmezni a munkamegosztást, a gazdaság erõforrásait, a termelési tényezõket. Legyen képes értelmezni az erõforrások szûkösségét és a közgazdaságtan választ a szûkösségre. Tudja értelmezni a piac elemeit és bemutatni a keresleti-kínálati függvényeket. Legyen képes bemutatni a Marshall-kereszten egy termék piacának egészét. Legyen képes ábrázolni a Marshall-keresztet.	Legyen képes ábrázolni a Marshall-keresztet. Tudja értelmezni a piaci egyensúlytalanság eseteit. Tudjon számításokat végezni a keresleti és kínálati függvény ismeretében.
1.2 A fogyasztói magatartás és a kereslet értelmezése	Tudjon különbséget tenni a fogyasztói döntések belsõ tényezõi és külsõ feltételei között. Legyen képes különbséget tenni a teljes haszon – határhaszon – a csökkenõ határhaszon között. Tudja a teljes haszon – a határhaszon – a csökkenõ határhaszon alapvetõ törvényszerûségeit. Legyen képes ábrázolni és értelmezni a hasznossági függvényeket és a költségvetési egyenest. Tudjon számításokat végezni a kereslet rugalmasság alapképleteinek segítségével.	Legyen képes bemutatni Gossen elsõ és második törvényét, tudja ábrázolni geometriai eszközökkel a fogyasztó optimális választását. Tudja értelmezni a helyettesítési ráta és határhaszon csökkenése közötti összefüggést. Legyen képes bemutatni, hogyan lehet eljutni az optimális fogyasztói döntésbõl az egyéni keresleti függvény levezetéséhez. Legyen képes jellemezni az ár-, illetve jövedelemváltozás hatását a fogyasztói keresletre. Tudja levezetni a piaci keresleti függvényt. Tudjon számításokat végezni a fogyasztó optimális választásának meghatározásához.
1.3 A vállalat és a termelõi magatartás megadott szempont szerinti értelmezése	Legyen képes jellemezni a vállalatot, környezetét és céljait. Legyen képes értelmezni a technikai és gazdasági hatékonyság fogalmát. Legyen képes bemutatni a gazdasági idõtávokat és azok jelentõségét a vállalat életében. Tudjon különbséget tenni a különféle vállalati költségek között. Legyen képes alapadatokból különféle költségeket, illetve profitokat kiszámítani.	Tudja ábrázolni az átlagköltség függvények közötti összefüggést, valamint a termelési függvény és a költségfüggvények közötti összefüggést, és tudjon számításokat végezni ezekkel kapcsolatban. Tudja megkülönböztetni az egyes profilkategóriákat, legyen képes felismerni a köztük lévõ összefüggést. Legyen képes kiszámítani a költségeket, illetve profitokat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.4 A vállalat kínálatának és a piac jellegének összevetése	Tudjon egyes piacformákat jellemezni. Legyen képes bemutatni és ábrázolni a profitmaximum elérésének feltételeit tökéletes verseny esetén. Tudja jellemezni az üzemszüneti és fedezeti pontot. Legyen képes ábrázolni a profitmaximum elérésének feltételeit tökéletes verseny, ill. monopólium esetén. Tudja ábrázolni és elemezni a fogyasztói többlet és a holttehervesztes ség alakulását.	Tudja összehasonlítani a tökéletesen versenyzõ iparágat és a monopóliumot. Legyen képes ábrázolni a profitmaximum elérésének feltételeit tökéletes verseny, ill. monopólium esetén. Tudja ábrázolni és elemezni a fogyasztói többlet és a holttehervesztes ség alakulását, tudja számszerûen is meghatározni nagyságukat. Tudjon számításokat végezni az optimális termelési mennyiség, az üzemszüneti és fedezeti pont, ill. a profit vagy veszteség tömegének meghatározására.
1.5 A termelési tényezõk piacának értelmezése	Legyen képes értelmezni a származékos keresletet. Tudja értelmezni a határtermék-bevétel és az input tényezõ határköltségének fogalmát, jellemezni azok szerepét az optimális tényezõ-felhasználásban. Legyen képes jellemezni munkapiacot kereslete, ill. kínálata szempontjából.	Tudja jellemezni a tõkepiacot. Legyen képes bemutatni a tõkebefektetés - kamat-profit összefüggését. Tudja elemezni a munkapiacot, a föld- és ingatlanpiacot. Legyen képes ábrázolni az egyes termelési tényezõk piacát. Tudjon számításokat végezni a tényezõpiaccal kapcsolatban.
1.6 A vállalatok a nemzetközi piaci kapcsolatainak bemutatása		Tudja értelmezni a piac-külpiac-világpiac fogalmát. Legyen képes bemutatni a külsõ gazdasági hatások szerepét. Tudja értelmezni a komparatív elõnyök kihasználását. Legyen képes bemutatni a vállalatok külpiacra lépésének módjait. Legyen képes elmagyarázni a termékek versenyét a külpiacon.
1.7 A piaci szabályozás kritikája		Tudja értékelni a tevékenységek egyéni és társadalmi megítélésében rejlõ különbségeket. Legyen képes ábrázolni azokat. Legyen képes bemutatni az externáliákat.

2. A makroökonómia kategóriák értékelése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 A makroökonómia alapösszefüggések megfogalmazása	Tudjon különbséget tenni a mikro- és makroszemlélet között. Legyen képes ismertetni a makrogazdaság szereplõit és a közöttük végbemenõ jövedelemáramlásokat. Tudja értelmezni a kibocsátás nemzetközi mutatóit.	Legyen képes bemutatni a társadalmi elszámolási mátrixot. Tudja bemutatni a halmozódás problémáját. Legyen képes értelmezni az egyes makroökonomiai mutatószámokat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.2 A makrogazdaság árupiaca – az egyensúlyi jövedelem értelmezése	Tudja értelmezni az árupiaci kereslet tényezõit, a fogyasztási és megtakarítási függvényt és a beruházások szerepét. Tudjon számításokat végezni az egyensúlyi jövedelem meghatározására.	Legyen képes elemezni és ábrázolni a fogyasztásra és a beruházásra ható tényezõket. Legyen képes bemutatni az egyensúlyi jövedelem szerepét, a kereslet és az árszínvonal kapcsolatát. Tudjon számításokat végezni az egyensúlyi jövedelem meghatározására.
2.3 A makrogazdaság pénzpiacának, a kamatláb alakulásának bemutatása	Tudja jellemezni a pénzpiaci kategóriákat és a pénzpiacra ható tényezõket.	Legyen képes felismerni a pénzpiaci egyensúly és a kamatláb alakulása közötti kapcsolatot, a pénzpiaci és az árupiaci kereslet kapcsolatát. Tudja ábrázolni õket és tudjon számításokat is végezni ezekkel kapcsolatban.
2.4 Munkapiac. A munkapiaci egyensúlytalanság – munkanélküliség értelmezése	Tudjon különbséget tenni a munka keresletét és a kínálatát meghatározó tényezõk között. Tudja értelmezni a munkanélküliség egyes fajtáit. Legyen képes levezetni a munkakínálati függvényt.	Tudja jellemezni Magyarország munkapiaci helyzetét. Legyen képes számításokat végezni a munkakeresleti és munkakínálati függvényekkel.
2.5 Az infláció és inflációs folyamatok bemutatása	Tudja az infláció fogalmát, felsorolni fajtáit és okait. Tudja definiálni a keresleti és költséginflációt. Legyen képes bemutatni a várakozások és az infláció kapcsolatát.	Tudja elemezni az infláció makrogazdasági problémáját.
2.6 A makrofolyamatok befolyásolhatósága, a gazdaságpolitika elméleti alapjának és gyakorlatának ismerete	Tudja értelmezni az állam feladatait, az állami beavatkozás okait és a lehetséges megoldásokat.	Tudja megkülönböztetni a monetáris és a fiskális politika elõnyeit és hátrányait. Ismerje a beavatkozás korlátait. Legyen képes levezetni a foglalkoztatás, ill. az infláció együttes kezelésének problémáját. Tudja elemezzen gazdaságpolitikai programokat. Tudjon számításokat végezni háromszereplõs modellben az egyensúlyi jövedelem meghatározására.
2.7 A nyitott makrogazdaság megadott szempontok szerinti értelmezése	Tudja értelmezni a külgazdasággal kapcsolatos alapfogalmakat. Legyen képes felismerni, megfogalmazni és elmagyarázni a külkereskedelem jelentõségét. Legyen képes a külkereskedelmi és a fizetési mérleg tartalmát és összefüggéseit ismertetni.	Legyen képes bemutatni a magyar gazdaság helyzetét a külkereskedelem, ill. a külpiaci kapcsolatok és az egyensúly szempontjából. Tudja értelmezze az árfolyampolitika lényegét és hatását a nyitott gazdaságban. Tudjon egyensúlyi árfolyamot számítani. Legyen képes számításokat végezni négyszereplõs modellben az egyensúlyi jövedelem meghatározására.

3. Marketing ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 A marketing kialakulásának, fogalmának, fejlõdésének ismertetése	Tudja értelmezni a marketing fogalmát és alkalmazási területeit, kifejteni, bemutatni a marketing tartalmát. Tudjon különbséget tenni a marketing mix összetevõi között.	Tudja értelezni a marketing koncepció tartalmát. Legyen képes felismerni a marketing orientáció érvényesülését.
3.2 A piac, a piaci környezet elemzése	Legyen képes felismerni a vállalat mikro- és makrokörnyezetét. Tudja definiálni a piac fogalmát és kategóriáit. Legyen képes bemutatni a piac szerkezetét és a piaci formákat. Tudja jellemezni a piaci szereplõket és a piactípusokat.	Legyen képes jellemezni a marketingstratégiák típusait, a marketing hadviselés formáit és a megvalósításának elveit.
3.3 A fogyasztói vásárlói magatartás tényezõi	Tudja értelmezni a fogyasztói magatartás modelljét és a fogyasztói magatartást befolyásoló tényezõket. Legyen képes bemutatni a vásárlói döntéseket befolyásoló tényezõket. Tudjon különbséget tenni a vásárlási folyamat szakaszai között, tudja azokat jellemezni. Legyen képes elemezni a vásárlási magatartás típusait.	Tudja elemezni a vásárlási folyamat befolyásolásának marketing módszereit. Legyen képes felismerni a szervezeti vásárlók beszerzési magatartását befolyásoló tényezõket.
3.4 A célpiaci marketing, piacszegmentálás értelmezése. A célpiacok kiválasztása.	Tudja a differenciálatlan és a differenciált marketing jellemzõit, legyen képes különbséget tenni közöttük. Tudja értelmezni a célpiaci marketing lényegét és kialakulását. Tudja értelmezni a piacszegmentáció lényegét. Legyen képes bemutatni a célpiacok kiválasztásának elemeit. Ismerje a termék pozicionálását.	Legyen képes bemutatni a piac szegmentálásának ismérveit. Legyen képes értelmezni a szervezeti vásárlók piacszegmentációját.
3.5 A marketing információs rendszere	Legyen képes meghatározni a marketing információszükségletét. Legyen képes bemutatni az információs rendszer funkcióit.	Tudja értelmezni a MIR belsõ rendszerét, mûködését.
3.6 A piackutatás fajtáinak, módszereinek megfogalmazása	Legyen képes felismerni a marketing és a piackutatás kapcsolatát. Legyen képes értelmezni a piackutatás funkcióit, a piackutatás folyamatát, módszereit. Tudjon piackutatáshoz szükséges információkat beszerezni. Legyen képes bemutatni a piackutatási módokat.	Tudjon szerkeszteni mintavételi tervet. Legyen képes megtervezni egyszerûbb piackutatási eljárást. Tudjon kérdõívet szerkeszteni.
3.7 A piackutatás felhasználási területeinek megismerése	Legyen képes a piackutatási eredményeket értékelni.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.8 A termékpolitika és termékfejlesztés értelmezése	Tudjon válaszolni a termék fogalmának kérdésére. Legyen képes a termék osztályozását, a termékfejlesztés folyamatát ismertetni. Tudja kifejteni a termékpiaci stratégiák jelentõségét. Tudja elemezni a termék piaci életgörbéjét és az életgörbe egyes szakaszainak jellemzõit.	Legyen képes meghatározni a termékpiaci stratégiákat és a termékportfóliót. Tudja jellemezni az ötletkeresési technikákat.
3.9 Az árpolitika és árstratégia értelmezése	Tudjon válaszolni az ár fogalmára és szerepére, az árképzési rendszerekre. Legyen képes az árpolitika lényegét, célkitûzéseit megfogalmazni. Tudja jellemezni az árdifferenciálást és az árdiszkriminációt.	Legyen képes bemutatni a fedezeti pont meghatározását. Tudja ismertetni a fogyasztói árelfogadást és árérzékenységet befolyásoló tényezõket.
3.10 Az értékesítéspolitika, értékesítési csatornák kiválasztása	Legyen képes az értékesítési rendszer logisztikai és áruforgalmat elõsegítõ funkcióit megfogalmazni. Legyen képes felismerni a kereskedelem helyét a piacgazdaságban és elemezni szerepét. Legyen képes bemutatni a marketing és az elosztási csatornák közötti összefüggést.	Legyen képes jellemezni a franchiset. Legyen képes bemutatni a marketing és az elosztási csatornák közötti összefüggést.
3.11 A kommunikációs politika megismerése	Legyen képes a kommunikáció fogalmát és fajtáit megfogalmazni. Tudja értelmezni a kommunikációs folyamatot.	
3.12 A marketing-kommunikáció eszközrendszere	Legyen képes megfogalmazni a marketingkommunikáció lényegét. Legyen képes bemutatni a kommunikációs mix elemeit.	
3.13 A reklám szerepének és fejlõdésének feldolgozása	Tudjon válaszolni a reklám fogalmára és szerepére vonatkozó kérdésekre. Legyen képes bemutatni a reklám fejlõdését. Tudja jellemezni a reklám fajtáit.	
3.14 A reklámeszközök és reklámhordozók	Tudjon különbséget tenni a reklámeszközök között. Legyen képes bemutatni a reklámhordozók szerepét. Tudja azonosítani a reklámeszközöket és a reklámhordozókat. Tudja elemezni a reklámhatásokat.	
3.15 A public relations értelmezése	Tudjon válaszolni a public relations fogalmára és jellemzõire vonatkozó kérdésekre. Legyen képes felsorolni a PR területeit. Tudjon különbséget tenni a külsõ és belsõ PR között. Tudjon különbséget tenni a PR akciók között, és ismerje a szponzorálás formáit.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.16 Az eladásösztönzés, a személyes eladás	Tudjon válaszolni az eladásösztönzés fogalmára, funkcióira vonatkozó kérdésekre. Legyen képes bemutatni az SP módszereket. Legyen képes ismertetni a személyes eladás fogalmát, jellemzõit, elõnyeit. Legyen képes bemutatni a PS területeit. Legyen képes ismertetni az eladóval szemben támasztott követelményeket.	Legyen képes átlátni az eladási magatartás és az értékesítési mód kapcsolatát.
3.17 Az image és az egyedi vállalati arculat megfogalmazása	Tudja értelmezni az image lényegét, fajtáit. Legyen képes bemutatni és elemezni a vállalati arculatot befolyásoló tényezõket. Legyen képes jellemezni a CI összetevõit: formai és tartalmi elemeit.	
3.18 Az egyéb piacbefolyásolási eszközök összevetése	Legyen képes ismertetni a védjegy funkcióit, típusait. Legyen képes meghatározni a csomagolás funkcióit és típusait. Tudjon válaszolni a vevõszolgálat szerepére és lényegére vonatkozó kérdésekre.	Tudja értelmezni a márkaépítés folyamatát és a márkahûséget.

B) TÉMAKÖRÖK

A középszintû érettségi vizsgán a számon kérhetõ témakörök és fogalmak megegyeznek a szakmai kerettantervek témaköreire és fogalmaira vonatkozó – az adott témakörhöz rendelhetõ – szakmacsoportos alapozás követelményeivel.

1. Tájékozódás a mikroökonómia témakörökben

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 A közgazdaság-tudomány	A közgazdaságtan alapfogalmai, alapkérdései. A piac elemei, a keresleti-kínálati függvények. A Marshall-kereszt, egy termék piacának egésze. A Marshall-kereszt ábrázolása.	A Marshall-kereszt ábrázolása. A piaci egyensúlytalanság esetei. Számítások a keresleti és kínálati függvény ismeretében.
1.2 A fogyasztói magatartás és a kereslet	A fogyasztói döntések belsõ tényezõi és külsõ feltételei. A hasznosság, a teljes haszon és a határhaszon és az alapvetõ törvényszerûségei. A hasznossági függvények és a költségvetési egyenes. A kereslet rugalmassága. Számítások.	Gossen elsõ és második törvénye. A fogyasztó optimális választásának ábrázolása geometriai eszközökkel. A helyettesítési ráta és határhaszon. Az optimális fogyasztói döntés. Számítások a fogyasztó optimális választásának meghatározásához.
1.3 A vállalat és a termelõi magatartás	A vállalat fogalma, környezete, céljai. A technikai és gazdasági hatékonyság. A gazdasági idõtávok és azok jelentõsége a vállalat életében. A költségek különféle szempontok szerinti csoportosítása.	Az átlagköltség függvények közötti összefüggés. A termelési függvény és a költségfüggvények közötti összefüggés. Számítások ezekkel kapcsolatban. Profitkategóriák. Költségek, illetve profit számítások. Számítások a különféle költségek, ill. profitok körében.
1.4 A vállalat kínálata és a piac jellege	Az egyes piacformák jellemzõi. A profitmaximum elérésének feltételei tökéletes verseny esetén. Az üzemszüneti és fedezeti pont fogalma és tartalma. A profitmaximum elérésének feltételei tökéletes verseny, ill. monopólium esetén. A fogyasztói többlet és a holtteherveszteség alakulása.	A profitmaximum elérésének feltételei tökéletes verseny, ill. monopólium esetén. A fogyasztói többlet és a holtteherveszteség alakulása. Az optimális termelési mennyiség, az üzemszüneti és fedezeti pont, ill. a profit vagy veszteség tömege.
1.5 A termelési tényezõk piaca	A származékos kereslet. A határtermék-bevétel és az input tényezõ határköltségének fogalma, szerepe az optimális tényezõ-felhasználásban. A munkapiac kereslete, ill. kínálata.	A tõkepiac, a munkapiac, a föld- és ingatlanpiac. Ábrázolja az egyes termelési tényezõk piacát. Számítások a tényezõpiaccal kapcsolatban.
1.6 A vállalatok nemzetközi piaci kapcsolatai.		A piac-külpiac-világpiac. A külsõ gazdasági hatások szerepe. A komparatív elõnyök kihasználása. A vállalatok külpiacra lépésének módjai. A termékek versenye a külpiacon.
1.7 A piaci szabályozás kritikája		A tevékenységek egyéni és társadalmi megítélésében rejlõ különbségek. Az externáliák. Számítások végzése az externáliákkal kapcsolatban.

2. A makroökonómia kategóriák értékelése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 A makroökonómia alapösszefüggései	A mikro- és makroszemlélet különbsége. A makrogazdaság szereplõi és a közöttük végbemenõ jövedelemáramlások. A kibocsátás nemzetközi mutatói.	A nemzeti számlák rendszere: az SNA Termelõfogyasztás – halmozódás Nominális mutatók – reálmutatók rendszere
2.2 A makrogazdaság árupiaca – az egyensúlyi jövedelem	Az árupiaci kereslet tényezõi, a fogyasztási és megtakarítási függvény és a beruházások szerepe. Számítások az egyensúlyi jövedelem meghatározására.	A kereslet és az árszínvonal kapcsolata. Számítások az egyensúlyi jövedelem meghatározására.
2.3 A makrogazdaság pénzpiaca, a kamatláb alakulása	A pénzpiaci kategóriák. A pénzpiacra ható tényezõk.	A pénzpiaci egyensúly és a kamatláb. A pénzpiac és az árupiac kapcsolata.
2.4 A munkapiac. A munkapiaci egyensúlytalanság – munkanélküliség	A munka keresletet és a kínálatot meghatározó tényezõk. A munkanélküliség fajtái. A munkakínálati függvény.	
2.5 Az infláció és inflációs folyamatok	Az infláció fogalma, fajtái és okai. A keresleti és költséginfláció. A várakozások és az infláció kapcsolata.	Makrogazdasági problémák: növekedés, munkanélküliség, infláció
2.6 A makrofolyamatok befolyásolhatósága, a gazdaságpolitika elméleti alapjai és gyakorlata	Az állam feladatai, az állami beavatkozás okai és a lehetséges megoldások.	Az egyensúlyi jövedelem meghatározása háromszereplõs modellben.
2.7 A nyitott makrogazdaság	A külgazdasággal kapcsolatos alapfogalmak. A külkereskedelem jelentõsége. A külkereskedelmi és a fizetési mérleg tartalma.	Egyensúlyi árfolyam. Egyensúlyi jövedelem négyszereplõs modellben.

3. Marketing ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 A marketing kialakulása, fogalma, fejlõdése	A marketing fogalma és alkalmazási területei. A marketing tartalma. A marketing-mix összetevõit.	A marketing koncepció és a marketing orientáció érvényesülése.
3.2 A piac, a piaci környezet elemzése	A vállalat mikro- és makrokörnyezete. A piac fogalma és kategóriái. A piac szerkezete és a piaci formák. A piaci szereplõk és a piactípusok.	A marketingstratégiák típusai, a marketing hadviselés formái és a megvalósításának elvei.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.3 Fogyasztói és szervezeti vásárlói magatartás	A fogyasztói magatartás modellje és a fogyasztói magatartást befolyásoló tényezõk. A vásárlói döntéseket befolyásoló tényezõk. A vásárlási folyamat szakaszai. A vásárlási magatartás típusai.	A vásárlási folyamat befolyásolásának marketing módszere. A szervezeti vásárlók beszerzési magatartását befolyásoló tényezõk.
3.4 A célpiaci marketing, piacszegmentálás. A célpiacok kiválasztása	A differenciálatlan és a differenciált marketing jellemzõi. A célpiaci marketing lényege és kialakulása. A piacszegmentáció lényege. A célpiacok kiválasztása. A termék pozicionálása.	A piac szegmentálásának ismérvei. A szervezeti vásárlók piacszegmentációja.
3.5 A marketing információs rendszer	A marketing információszükséglete. Az információs rendszer funkciói.	A MIR belsõ rendszere, mûködése.
3.6 A piackutatás fajtái, módszerei	A marketing és a piackutatás kapcsolata. A piackutatás funkciói, a piackutatás folyamata, módszerei. A piackutatáshoz szükséges információk beszerzése. A piackutatási módok.	A kutatási módszerek csoportosítása. Mintavételi terv, kérdõív. A piackutatási eredmények értékelése. A piackutató jelentés.
3.7 A piackutatás felhasználási területei	A piackutatás eredményének értékelése.	
3.8 A termékpolitika, termékfejlesztés	A termék fogalma, a termék osztályozása, termékfejlesztési típusok. A termékpiaci stratégiák jelentõsége. A termék piaci életgörbéjének és az életgörbe egyes szakaszainak jellemzõi.	A termékpiaci stratégiák meghatározása, a termékportfólió. Ötletkeresési technikák.
3.9 Árpolitika, árstratégia	Az ár fogalma és szerepe, az árképzési rendszerek. Az árpolitika lényege, célkitûzései. Az árdifferenciálás és az árdiszkrimináció.	A fedezeti pont. A fogyasztói árelfogadást és árérzékenységet befolyásoló tényezõk.
3.10 Az értékesítés-politika, értékesítési csatornák kiválasztása	Az értékesítési csatorna szereplõi, fajtái. Az értékesítési rendszer logisztikai és áruforgalmat elõsegítõ funkciói. A kereskedelem helye és szerepe a piacgazdaságban. A marketing és az elosztási csatornák közötti összefüggés.	A marketing és az elosztási csatornák közötti összefüggés. A franchise.
3.11 A kommunikációs politika	A kommunikáció fogalma és fajtái. A kommunikációs folyamat.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.12 A marketing-kommunikáció eszközrendszere	A marketingkommunikáció lényege. A kommunikációs mix elemei.	
3.13 A reklám szerepe és fejlõdése	A reklám fogalma és szerepe. A reklám fejlõdése. A reklám fajtái.	
3.14 A reklámeszközök és reklámhordozók	A reklámeszközök. A reklámhordozók szerepe.	
3.15 A public relations	A public relations fogalma, jellemzõi. A PR területei. A külsõ és belsõ PR. A PR akciók és a szponzorálás.	
3.16 Az eladásösztönzés, a személyes eladás	Az eladásösztönzés fogalma, funkciói. Az SP módszerek. A személyes eladás fogalma, jellemzõi, elõnyei. A PS területei. Az eladóval szemben támasztott követelmények.	Az eladási magatartás és az értékesítési mód kapcsolata.
3.17 Az image és az egyedi vállalati arculat	Az image lényege, fajtái. A vállalati arculatot befolyásoló tényezõk. A CI összetevõi: formai és tartalmi elemei.	
3.18 Az egyéb piacbefolyásolási eszközök	A védjegy funkciói, típusai. A csomagolás funkciói és típusai. A vevõszolgálat szerepe, lényege.	A márkaépítés folyamata és a márkahûség.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû érettségi vizsga írásbelibõl és szóbelibõl áll, a vizsgázó közgazdaságtan központi írásbeli és közgazdaságtan-marketing szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségérõl.

A vizsga részei:

– közgazdaságtan központi írásbeli feladatsor megoldása
  = tesztjellegû kérdéssor
  = számítási és geometriai feladatok
– szóbeli vizsga közgazdaságtan-marketing központi tételsor alapján.

A középszintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegû közgazdaságtan írásbeli központi kérdéssor megválaszolása	60	50
	Közgazdaságtan központi írásbeli számítási és geometriai feladatsor megoldása	120	50
Szóbeli vizsga	Közgazdasági-marketing központi tételsor alapján témakörök bemutatása „A” résztétel: közgazdasági témakör kifejtése „B” résztétel: marketing témakör kifejtése	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló közgazdaságtan tudásáról az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához számológép használható.

Tartalmi szerkezet

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám fele-fele arányban tesztjellegû közgazdaságtan kérdéssor megválaszolásával, illetve a közgazdaságtan számítási és geometriai feladatsor megoldásával érhetõ el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15-20 kérdésbõl álló tesztjellegû kérdéssorban közel azonos arányban jelennek meg közgazdaságtani fogalmak, törvényszerûségek, jelenségek és összefüggések. A kérdéstípusok az elõírt ismeret- és képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

A közgazdaságtan számítási és geometriai faladatainak megoldásai alkalmazás jellegû követelményekre is építenek. A számolást is igénylõ feladatoknál a közgazdaságtan témakörei közel azonos arányban jelennek meg. A feladatsor 4-6 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Kompetenciák		%
Tesztjellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	25
	Törvények, szabályok és összefüggések ismerete és alkalmazása	25
Számítási és geometriai feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás	25
	Összefüggések ábrázolása és értelmezése	25
	Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
Felelet-választás
Igaz-hamis állítások
Definíciók
Számítási és geometriai feladatok

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

A tesztjellegû kérdéssor és a számítási és geometriai feladatok értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítási során az útmutató meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást is igénylõ feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**A feladat megoldásának dokumentálása**	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– A megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – a mértékegység használata	20%	– rendezettség – áttekinthetõség – szabványos jelölések alkalmazása – formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetõen a közgazdaságtan és a marketing alapfogalmaira, az ezekhez kapcsolódó közgazdasági jelenségekre, összefüggésekre és törvényekre épülõ, a közgazdaságtan és a marketing szemlélet elsajátításának bemutatását igényli a jelöltektõl. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, a fogalmakat, az alaptörvényeket szabatosan definiálni, megszerzett ismeretei felhasználásával közgazdasági-marketing jelenségeket megmagyarázni, összefüggéseket alkalmazni és a folyamatokat összehasonlítani.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei
A közgazdaság-tudomány alapkategóriáinak megfogalmazása
A fogyasztói magatartás és a kereslet értelmezése
A vállalat és a termelõi magatartás megadott szempont szerinti értelmezése
A vállalat kínálatának és a piac jellegének összevetése
A termelési tényezõk piacának értelmezése
A makroökonómiai alapösszefüggések megfogalmazása
A makrogazdaság árupiaca – az egyensúlyi jövedelem értelmezése
A makrogazdaság pénzpiacának, a kamatláb alakulásának bemutatása
A munkapiac
Az infláció és inflációs folyamatok bemutatása
A makrofolyamatok befolyásolhatósága, a gazdaságpolitika elméleti alapjának és gyakorlatának ismerete
A nyitott makrogazdaság megadott szempontok szerinti értelmezése
A marketing kialakulásának, fogalmának, fejlõdésének ismerete
A piac, a piaci környezet elemzése
A fogyasztói vásárlói magatartás tényezõi
A célpiaci marketing
A marketing információs rendszere
A piackutatás fajtáinak, módszereinek megfogalmazása
A piackutatás felhasználási területei
A termékpolitika és árpolitika értelmezése
Az értékesítési csatornák kiválasztása
A kommunikáció-marketingkommunikáció
A reklám szerepe, reklámeszközök, reklámhordozók
A public relations értelmezése
Az eladásösztönzés, a személyes eladás
Az image és az egyedi vállalati arculat megfogalmazása
Az egyéb piacbefolyásolási eszközök összevetése

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két résztételbõl („A” és „B”) tevõdik össze. Az „A” résztétel közgazdasági, a „B” résztétel marketing témakörû. Minden résztétel egy témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s ötévenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a probléma-megoldást ösztönzõ, egyértelmû megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	20
Tények, jelenségek, folyamatok ismerete és alkalmazása	10
Törvények, szabályok, összefüggések értelmezése	10
Világosság, szabatosság, a felelet felépítése	10
A közgazdasági nyelv alkalmazása	10
A jelenségek, összefüggések megmagyarázása, alkalmazása, a folyamatok törvényszerûségekkel összehasonlítása	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

Közgazdaságtan
– Írásbeli vizsga

Marketing ismeretek
– Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli vizsga	Mikroökonómia	120	40%
	Makroökonómia	120	40%
Szóbeli vizsga	Tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatás	15-20	20%

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul, a feladattípusok pedig a képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

Arányok

Az írásbeli feladatait kb. 50%-ban a mikroökonómiához, kb. 50%-ban pedig a makroökonómiához kapcsolódó feladatok alkotják. Lehetséges feladattípusok és arányaik:

Tesztfeladatok	kb. 6%
Igaz-hamis állítások	kb. 16%
Definíciók	kb. 8%
Számítási és geometriai feladatok	kb. 50%
Kifejtõ kérdés	kb. 20%

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Tesztfeladatok

A tananyagban található összefüggések megértését igénylõ feleletválasztó kérdések kiválasztását igényli.

Igaz-hamis állítások

Néhány állítást tartalmaz a feladatrész. A tanulóknak el kell dönteniük, hogy ezek az állítások szerintük igazak-e vagy sem. A válasz akkor teljes értékû, ha a vizsgázó néhány mondattal helyesen indokolja választását.

Definíciók

Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok alatt azokat a többségében zárt végû feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására irányulnak.

Számítási és geometriai feladatok

A tananyagban tanult összefüggések ismeretében különbözõ mikroökonómiai és makroökonómiai számításokat kell elvégezni, majd ezek ismeretében függvényekkel ábrázolni.

Kifejtõ kérdések

Szöveges feladatnak az tekinthetõ, ahol néhány összefüggõ mondatban vagy hosszabb szövegben kell kifejteni a válaszokat. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Források használata és értékelése	20
A szaknyelv alkalmazása	20
Számolási és ábrázolási készség vizsgálata	20
A jelenségekre ható tényezõk feltárása	40

Értékelés

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetõségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Az elõírásnak nem megfelelõ feladatválasztás esetén a megoldás nem értékelhetõ. A többletmegoldások a végsõ pontszámba nem számíthatóak bele.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetõen a marketing jelenségek és események tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatását kívánja a tanulóktól. A marketing események és jelenségek problémaközpontú bemutatása nem igényel a témakörökben megjelenõknél több konkrét ismeretet, hanem az elsajátítottak alkalmazását várja el.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei:

A piaci környezet elemzése
A fogyasztói és szervezeti vásárlói magatartás
A célpiaci marketing, piacszegmentálás
A marketing információs rendszere
A piackutatás
A termékpolitika, termékfejlesztés
Árpolitika, árstratégia
Az értékesítéspolitika, az értékesítési csatornák kiválasztása
A kommunikációs politika
A reklám
A public relations
Az eladásösztönzés, a személyes eladás
Az image és az egyedi vállalati arculat
Egyéb piacbefolyásolási eszközök

VENDÉGLÁTÓ-IDEGENFORGALMI ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

A középszintû érettségi vizsgán a számon kérhetõ témakörök megegyeznek a kerettantervek témaköreire és fogalmaira vonatkozó – az adott témakörhöz rendelhetõ – szakmacsoportos alapozás követelményeivel.

1. Vendéglátó és turizmus alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 A vendéglátás alapjai	Legyen képes a vendéglátás történeti kialakulásának és fejlõdésének hazai szakaszait, azok jellegzetességeit ismertetni. Legyen képes a vendéglátás fogalmának meghatározására.	
1.2 A vendéglátás tevékenységi körei	Tudja a vendéglátás feladatkörét jellemezni. Legyen képes a termelés, az értékesítés és a szolgáltatás, mint tevékenység fogalmi meghatározására. Legyen képes a vendéglátás tárgyi és személyi feltételeinek meghatározására. Tudja a vendéglátás dolgozóival szemben támasztott követelményeket.	Ismerje a vendéglátás és a környezetvédelem összefüggéseit.
1.3 A vendéglátás üzlethálózata	Tudja a vendéglátó üzletek szakjelleg szerinti csoportosítását. Üzletkörök, üzlet típusok jellemzõi.	Ismerje a vendéglátó üzletek kategorizálásának szempontjait.
1.4 A turizmus alapjai	Tudja értelmezni a turizmus fogalmát. Legyen képes bemutatni a turizmus kialakulásának fõbb történeti szakaszait és azok jellegzetességeit. A turizmus helye a nemzetgazdaságban.	Tudja értékelni a turizmus gazdasági és társadalmi jelentõségét. Ismerje a turizmus összefüggéseit a nemzetgazdaság egyéb ágaival.
1.5 A turizmus tevékenysége, tevékenységi formái fajtái	Tudja értelmezni az aktív és passzív turizmus fogalmának lényegét. Legyen képes meghatározni az aktív és passzív turizmus feltételrendszerét.	Tudjon az aktív és passzív turizmushoz kapcsolódó programokat tervezni.
1.6 A turizmus és a környezet összefüggései	Tudja a turizmushoz kapcsolódó legfontosabb természetföldrajzi tényezõket.	Ismerje a turizmus és környezetvédelem összefüggéseit.
1.7 A vendéglátás és a turizmus kapcsolata	A vendéglátás és a turizmus fogalmi összefüggései, kapcsolódási pontjaik.	
1.8 A turizmus, mint tevékenység feltételrendszere	Legyen képes felsorolni a turizmust lebonyolító szervezeteket és jellemzõiket. Legyen képes felsorolni a turizmus tárgyi és személyi feltételeit. Legyen képes felsorolni a turizmus dolgozóival szemben támasztott követelményeket.	Ismerje a turizmust lebonyolító szervezetek mûködési feltételeit, a mûködésre vonatkozó legfontosabb jogszabályokat. Tudja a turizmus szervezetei közötti kapcsolatrendszer lényegét.
1.9 A turizmus piaca	Tudja a piac fogalmi meghatározását. Ismerje a piac elemeinek fogalmi meghatározását (kereslet, kínálat, ár) és azok összefüggéseit. Legyen képes bemutatni a turisztikai piac jellemzõit.	Ismertesse a turisztikai fogadóképesség fogalmát és a turizmus kínálatát. Ismertesse a turisztikai keresletet befolyásoló tényezõket. Legyen képes meghatározni a gazdasági verseny fogalmát a turizmus piacán.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Tudja a turisztikai piac alakulására ható tényezõket. Legyen képes meghatározni a gazdasági verseny fogalmát, feltételeit. Tudja elemezni a piaci kockázat lényegét. Ismerje az árképzést a turizmusban. Legyen képes vázolni a hazai turizmus fejlesztési lehetõségei.	Ismerje a piaci kockázat fogalmát és lényegét. Ismertesse a beutaztatás és kiutaztatás árképzési szempontjait.
1.10 A vendéglátás piaca	Tudja a vendéglátás piacának általános jellemzõit. Tudja a vendéglátás piacára ható tényezõket. Tudja jellemezni hazai vendéglátás fejlesztési, lehetõségeit. Ismerje az árképzést a vendéglátásban.	Ismerje a vendéglátás iránti keresletet befolyásoló tényezõket. Legyen képes vendéglátás kínálatának tervezésére, marketing szemléletû árképzésre. Legyen képes ismertetni a gazdasági verseny helyzetét a vendéglátás piacán. Legyen képes elemezni a kockázati formákat és tényezõket a vendéglátás piacán.
1.11 Általános ügyviteli alapismeretek	Tudja az ügyvitel fogalmi meghatározását. Legyen képes csoportosítani az ügyviteli feladatokat. Tudja az elszámolás és elszámoltatás lényegi meghatározását. Tudja értelmezni az ellenõrzés fogalmát, ismertetni fajtáit.	Legyen képes ismertetni az ellenõrzés hatását a gazdálkodás egészére.
1.12 A turizmus és a vendéglátás ügyvitele	Tudja felsorolni a turizmus és a vendéglátás ügyviteli feladatait. Tudja a bizonylat fogalmi meghatározását bizonylat fogalma, fajtáit, a kiállítás szabályait. Tudja az üzleti levelezés szabályait, formai és tartalmi követelményeit, a kezelési szabályait. Tudja a leltár fogalmi meghatározást, fajtáit, szabályait.	Tudjon üzleti levelet készíteni. Tudjon forgatókönyvet készíteni a turizmus és a vendéglátás területén. Legyen képes ismertetni a turizmushoz és a vendéglátáshoz kapcsolódó leltározás funkcióját, sajátosságait. Ismerje az elszámolás és elszámoltatás sajátosságai a vendéglátásban és a turizmusban.

2. Szállodai alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Szálláshelyek, szállodák	Tudja a szálláshely fogalmát deffiniálni fajtái ismertetni. Legyen képes ismertetni a szálláshelyek, szállodák kínálati elemeit.	Tudja a szállodák kategorizálásának elveit.
2.2 A szálloda mûködésének tárgyi feltételei	Ismerje a szálloda telepítésének szempontjait. Ismerje a szálloda mûködésének tárgyi feltételeit.	Legyen képes a kockázati tényezõk ismertetésére a szálláshely létesítés és értékesítés vonatkozásában.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Tudja a szálloda helyiségeit és berendezéseit. Legyen képes ismertetni a vendégszoba kialakításának jellemzõit, berendezéseit, felszereléseit.	
2.3 A szálloda mûködésének személyi feltételei	Legyen képes ismertetni a szálloda, szervezeti felépítését, a szállodai munkaköröket és az azokhoz kapcsolódó feladatokat. Legyen képes a munkaerõ gazdálkodás fogalmi meghatározására. Tudja a szállodai dolgozóval szemben támasztott alap- és szakmai követelményeket.	Ismerje a szállodai menedzsment feladatait felelõsségét. Legyen képes ismertetni a szállodai tevékenység funkciójának, hatását a szervezeti felépítésre. Ismertesse a szálloda funkcionális rendszerét, az irányítás szintjeit, összefüggéseit.
2.4 Szállodai ügyvitel	Legyen képes meghatározni a szállodai értékesítéshez kapcsolódó ügyviteli feladatokat. Ismerje a szálláshely értékesítés részterületeinek ügyviteli szabályait. Tudja a vendég érkeztetésével és elutazásával kapcsolatos adminisztratív feladatokat.	Legyen képes ismertetni a szobafoglalási rendszer fogalmát, funkcióját, fajtáit, és hazai gyakorlatát.
2.5 A szállodai gazdálkodás	Tudja a szállodai gazdálkodás tervezésének, területeit. Legyen képes a bevétel és a költségek csoportosítására. Legyen képes a szállodai jövedelmezõség fogalmi meghatározására, az eredménykimutatás lényegi megfogalmazására.	Ismerje a szállodai bevétel elszámolásának módját. Legyen képes ismertetni a szállodai gazdálkodás eredménymutatóit, a mutatók közötti összefüggéseket. Tudja az eredménykimutatás menetét.
2.6 A szállodai tevékenységhez kapcsolódó legfontosabb speciális jogszabályok, rendeletek és elõírások	Tudja a szálloda biztonsági elõírásait. Tudja a tûzvédelem szabályait. Legyen képes értelmezni a tulajdonvédelem fogalmát, a szálloda kártérítési felelõsségét. Legyen képes összefoglalni a munkavédelem, egészségügy, környezetvédelem szálláshelyekre jellemzõ elõírásait.	Tudja kezelni a vendégpanaszokat. Tudjon adott szakmai szituációban döntést hozni, döntését érvekkel alátámasztani.

3. Marketing alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 A marketing fogalma, fejlõdése	Tudja értelmezni a marketing fogalmát és alkalmazási területeit. Tudja a marketing fejlõdési fázisait. Tudjon különbséget tenni a marketing-mix elemei között.	Ismerje a marketing folyamatát.
3.2 A piac, a piaci környezet elemzése	Legyen képes felismerni a vállalat mikro-és makrokörnyezetét. Tudja deffiniálni a piac fogalmát, és kategóriáit. Legyen képes bemutatni a szerkezetét, a piaci formákat.	Tudja jellemezni a piaci szereplõket és a piac típusokat. Ismerje a piac méretének mutatószámait.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.3 A fogyasztói magatartás	Tudja értelmezni a fogyasztói magatartást befolyásoló tényezõket. Legyen képes bemutatni a vásárlói döntéseket befolyásoló tényezõket. Tudjon különbséget tenni a vásárlási folyamat szakaszai között. Legyen képes elemezni a vásárlási magatartás típusait.	Legyen képes elemezni a szervezetek beszerzési döntéseinek folyamatát.
3.4 A piacszegmentálás. A célpiacok kiválasztása	Tudja értelmezni a célpiaci marketing lényegét és kialakulását. Tudja értelmezni a piacszegmentáció lényegét.	Legyen képes bemutatni a célpiacok kiválasztásának elemeit. Ismerje a termék pozicionálást.
3.5 A marketing információs rendszer	Legyen képes meghatározni a marketing információszükségletét. Legyen képes bemutatni az információsrendszer funkcióit.	Tudja értelmezni a MIR belsõ rendszerét, mûködését.
3.6 A piackutatás fajtái, módszerei, felhasználási területei	Legyen képes értelmezni a piackutatás funkcióit, folyamatát. Tudjon piackutatáshoz szükséges információkat beszerezni. Ismerje a piackutatás módszereit.	Legyen képes jellemezni a kutatási módszereket és alkalmazási területeit. Legyen képes a piackutatási eredményeket értékelni.
3.7 A termékpolitika, termékfejlesztés	Tudjon válaszolni a termék fogalmának kérdésére, osztályozását bemutatni. Legyen képes a termékfejlesztés lényegét ismertetni. Tudja elemezni a termék piaci életgörbéjét és az életgörbe egyes szakaszainak jellemzõit.	Tudja jellmezni az ötletkeresési technikákat a termékfejlesztésben. Ismerje a marketing eszközök alkalmazásának lehetõségeit az életgörbe egyes szakaszaiban.
3.8 Árpolitika, árstratégia	Tudjon felelni az ár fogalmára és szerepére, ismerje az árképzési elveket. Ismerje az árképzés marketing szempontú értelmezését. Tudja értelmezni az árak jogi szabályozásának alapelveit. Ismerje az árdifferenciálás jelentõségét.	Legyen képes bemutatni a fedezeti pont értelmezését. Legyen képes megfogalmazni a fogyasztói árelfogadást és árérzékenységet befolyásoló tényezõket.
3.9 Az értékesítéspolitika, értékesítési csatornák kiválasztása	Ismerje az értékesítési csatornák fajtáit, tudja azokat jellemezni. Legyen képes az értékesítési rendszer logisztikai és áruforgalmat elõsegítõ funkcióit megfogalmazni. Legyen képes bemutatni a marketing és az elosztási csatornák közötti összefüggést.	Legyen képes felismerni a kereskedelem helyét és szerepét a piacgazdaságban. Legyen képes jellemezni a franchiset.
3.10 A marketingkommunikáció eszközrendszere	Legyen képes megfogalmazni a marketingkommunikáció lényegét. Legyen képes bemutatni a kommunikációs mix elemeit.	
3.11 A reklám szerepe, tervezése	Legyen képes ismertetni a reklám fogalmát és szerepét. Tudja jellemezni a reklám fajtáit.	Legyen képes bemutatni a reklám fejlõdését. Legyen képes bemutatni a reklám szerepét a fogyasztók mindennapi életében.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.12 A Public Relations	Tudjon válaszolni a Public Relations fogalmára, ismerje jellemzõit. Legyen képes felsorolni a PR területeit. Tudjon különbséget tenni a külsõ és belsõ PR között.	Tudjon különbséget tenni a PR akciók között, és ismerje a szponzorálás formáit.
3.13 Az eladásösztönzés, és a személyes eladás	Tudjon válaszolni az eladásösztönzés fogalmára, funkcióira vonatkozó kérdésekre. Ismerje az eladásösztönzés módszereit. Legyen képes ismertetni a személyes eladás fogalmát, jellemzõit, elõnyeit. Legyen képes ismertetni az eladóval szemben támasztott követelményeket.	Legyen képes átlátni az eladási magatartás és az értékesítési mód kapcsolatát.
3.14 Az image és az egyedi vállalati arculat	Tudja értelmezni az image lényegét. Tudja értelmezni a Corporate Identity lényegét.	Legyen képes ismertetni az image fajtáit. Legyen képes bemutatni a Corporate Identity tartalmi és formai kialakítását.
3.15 Az egyéb piacbefolyásolási eszközök	Legyen képes ismertetni a védjegy funkcióit, típusait. Legyen képes meghatározni a csomagolás funkcióit és típusait. Legyen képes ismertetni a direkt marketing lényegét.	Tudja értelmezni a márkaépítés folyamatát és a márkahûséget. Ismertesse a direkt marketing fõ csatornáit. Tudjon válaszolni a vevõszolgálat szerepére, és lényegére vonatkozó kérdésekre. Ismerje az online marketing jelentõségét.

B) TÉMAKÖRÖK

A középszintû érettségi vizsgán a számon kérhetõ témakörök megegyeznek a kerettantervek témaköreire és fogalmaira vonatkozó – az adott témakörhöz rendelhetõ – szakmacsoportos alapozás követelményeivel.

1. Vendéglátó és turizmus alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 A vendéglátás alapjai	A vendéglátás történeti kialakulása, fejlõdésének hazai szakaszai. A vendéglátás fogalma, feladata. A vendéglátás helye a nemzetgazdaságban.	
1.2 A vendéglátás tevékenységi körei	Az árubeszerzés, a raktározás, termelés, az értékesítés és a szolgáltatás fogalmi meghatározása, folyamata, módjai. A vendéglátás tárgyi és személyi feltételei. A vendéglátás dolgozóival szemben támasztott követelmények.	A vendéglátás és a környezetvédelem összefüggései.
1.3 A vendéglátás üzlethálózata	A vendéglátás szakjelleg szerinti csoportosítása. Üzletkörök, üzlet típusok jellemzõi.	A vendéglátó üzletek kategorizálásának szempontjai.
1.4 A turizmus alapjai	A turizmus fogalma. A turizmus kialakulásának fõbb történeti szakaszai és azok jellegzetességei. A turizmus helye a nemzetgazdaságban.	A turizmus gazdasági és társadalmi jelentõsége. A turizmus összefüggései a nemzetgazdaság egyéb ágaival.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.5 A turizmus tevékenysége, tevékenységi formái fajtái	Az aktív és passzív turizmus fogalmi meghatározása. Az aktív és passzív turizmus feltételrendszere.	Az aktív turizmus fogalomkörébe tartozó program lehetõségek tervezése. A passzív turizmus fogalomkörébe tartozó program lehetõségek tervezése.
1.6 A turizmus és a környezet összefüggései	A turizmushoz kapcsolódó legfontosabb természetföldrajzi tényezõk.	A turizmus és környezetvédelem összefüggései.
1.7 A vendéglátás és a turizmus kapcsolata	A vendéglátás és a turizmus fogalmi összefüggései, kapcsolódási pontjaik.	
1.8 A turizmus, mint tevékenység feltételrendszere	A turizmust lebonyolító szervezetek és jellemzõik. A turizmus tárgyi és személyi feltételei. A turizmus dolgozóival szemben támasztott követelmények.	A turizmust lebonyolító szervezetek mûködési feltételei, a mûködésre vonatkozó legfontosabb jogszabályok. A turizmus szervezetei közötti kapcsolatrendszer.
1.9 A turizmus piaca	A piac fogalma. A piac elemeinek fogalmi meghatározása (kereslet, kínálat, ár) és azok összefüggései. A turisztikai piac jellemzõi. A turisztikai piac alakulására ható tényezõk. A gazdasági verseny fogalma, feltételei. A piaci kockázat. Árképzés a turizmusban. A hazai turizmus fejlesztési lehetõségei.	A turisztikai fogadóképesség, a turizmus kínálata. A turisztikai kereslet és az azt befolyásoló tényezõk. Gazdasági verseny a turizmus piacán. A piaci kockázat. A beutaztatás és kiutaztatás árképzési szempontjai.
1.10 A vendéglátás piaca	A vendéglátás piacának jellemzõi. A vendéglátás piacára ható tényezõk. A hazai vendéglátás fejlesztési, lehetõségei. Árképzés a vendéglátásban	A vendéglátás iránti keresletet befolyásoló tényezõk. A vendéglátás kínálatának tervezése, marketing szemléletû árképzés. Gazdasági verseny a vendéglátás piacán. Kockázati formák és tényezõk a vendéglátás piacán.
1.11 Általános ügyviteli alapismeretek	Az ügyvitel fogalma. Az ügyviteli feladatok csoportosítása. Az elszámolás és elszámoltatás lényegi meghatározása. Az ellenõrzés fogalmi meghatározása, fajtái.	Az ellenõrzés hatása a gazdálkodás egészére.
1.12 A turizmus és a vendéglátás ügyvitele	A turizmus és a vendéglátás ügyviteli feladatai. A bizonylat fogalma, fajtái, kiállítás szabályai. Az üzleti levelezés szabályai, formai és tartalmi követelményei, kezelési szabályai. A leltár fogalma, fajtái, szabályai.	Üzleti levél készítése. Forgatókönyv készítés. A leltározás fogalma, funkciója, szabályai. Az elszámolás és elszámoltatás sajátosságai a vendéglátásban és a turizmusban. A forgatókönyv fogalma, fajtái, készítésének szabályai.

2. Szállodai alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Szálláshelyek, szállodák és egyéb szálláshelyek	A szálláshely fogalma, fajtái. Egyéb szálláshelyek. A szálláshelyek, szállodák kínálati elemei.	A szállodák és egyéb szálláshelyek kategorizálásának elvei.
2.2 A szálloda és egyéb szálláshelyek mûködésének tárgyi feltételei	A szálloda telepítésének szempontjai. A szálloda mûködésének tárgyi feltételei. A szálloda helyiségei és berendezései. A vendégszoba kialakításának jellemzõi, berendezése, felszerelése.	Kockázati tényezõk a szálloda és egyéb szálláshelyek létesítés és értékesítés vonatkozásában.
2.3 A szálloda és egyéb szálláshelyek mûködésének személyi feltételei	A szálloda, szervezeti felépítése. A szállodai munkakörök és az azokhoz kapcsolódó feladatok. A munkaerõ gazdálkodás fogalma. A szállodai dolgozóval szemben támasztott alap- és szakmai követelmények.	A szállodai menedzsment feladatai, felelõssége. A szállodai tevékenység funkciói, hatása a szervezeti felépítésre. A szálloda funkcionális rendszere. Az irányítás szintjei, összefüggései.
2.4 Szállodai és egyéb szálláshelyek ügyvitel	A szállodai értékesítéshez kapcsolódó ügyviteli feladatok. A szálláshely értékesítés részterületeinek ügyviteli szabályai. A vendég érkeztetésével szállodai gazdálkodás tervezése, területei és elutazásával kapcsolatos adminisztratív feladatok.	A szobafoglalási rendszer fogalma, funkciója, fajtái, hazai gyakorlata.
2.5 A szállodai és egyéb szálláshelyek gazdálkodás	A bevétel és a költségek csoportosítása. A szállodai jövedelmezõség fogalma, az eredmény kimutatás lényege	A szállodai bevétel elszámolása. A szállodai gazdálkodás eredménymutatói, a mutatók közötti összefüggések. Az eredménykimutatás menete.
2.6 A szállodai tevékenységhez kapcsolódó legfontosabb speciális jogszabályok, rendeletek és elõírások	A szálloda biztonsági elõírásai. A tûzvédelem szabályai. A tulajdonvédelem fogalma, a szálloda kártérítési felelõssége. Munkavédelem, egészségügy, környezetvédelem szálláshelyekre jellemzõ elõírásai.	A vendégpanaszok kezelésének módjai. Döntés váratlan helyzetekben.

3. Marketing alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 A marketing fogalma, fejlõdése	A marketing fogalma és alkalmazási területei. A marketing fejlõdése. A marketing-mix elemek.	A marketing folyamata.
3.2 A piac, a piaci környezet elemzése	A vállalat mikro-és makrokörnyezete. A piac fogalma, és kategóriái. A piac szerkezete. Piaci formák.	Piaci szereplõk és a piactípusok. A piac méretének mutatószámai.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.3 A fogyasztói magatartás	A fogyasztói magatartást befolyásoló tényezõk. A vásárlói döntéseket befolyásoló tényezõk. A vásárlási folyamat szakaszai. A vásárlási magatartás típusai.	A szervezetek beszerzési döntéseinek folyamata.
3.4 A piacszegmentálás A célpiacok kiválasztása	A célpiaci marketing lényege és kialakulása. A piacszegmentáció.	A célpiacok kiválasztása. A termék pozicionálása.
3.5 A marketing információs rendszer	A marketing információszükséglete. Az információs rendszer funkciói.	A MIR belsõ rendszere, mûködése.
3.6 A piackutatás fajtái, módszerei, felhasználási területei	A piackutatás funkciói, folyamata. A piackutatáshoz szükséges információk beszerzése. A piackutatás módszerei.	A kutatási módszerek jellemzése, alkalmazási területei. A piackutatási eredmények értékelése.
3.7 A termékpolitika, termékfejlesztés	A termék fogalma, osztályozás. A termékfejlesztés. A termék piaci életgörbéjének és az életgörbe egyes szakaszainak jellemzõi.	Ötletkeresési technikák a termékfejlesztésben. A marketing eszközök alkalmazásának lehetõségei az életgörbe egyes szakaszaiban.
3.8 Árpolitika, árstratégia	Az ár fogalma és szerepe, az árképzési elvek. Az árképzés marketing szempontú értelmezése. Az árak jogi szabályozásának alapelvei. Az árdifferenciálás jelentõsége.	A fedezeti pont értelmezése. A fogyasztói árelfogadást és árérzékenységet befolyásoló tényezõk.
3.9 Az értékesítéspolitika, értékesítési csatornák kiválasztása	Az értékesítési csatornák fajtái, jellemzésük. Az értékesítési rendszer logisztikai és áruforgalmat elõsegítõ funkciói. A marketing és az elosztási csatornák közötti összefüggés.	A kereskedelem helye és szerepe a piacgazdaságban A franchise.
3.10 A marketingkommunikáció eszközrendszere	A marketingkommunikáció lényege. A kommunikációs mix elemei.	
3.11 A reklám szerepe, tervezése	A reklám fogalma és szerepe. A reklám fajtái.	A reklám fejlõdése. A reklám a fogyasztók mindennapi életében.
3.12 A Public Relations	A Public Relations fogalma, jellemzõi. A PR területei. A külsõ és belsõ PR.	A PR akciók, és a szponzorálás.
3.13 Az eladásösztönzés, és a személyes eladás	Az eladásösztönzés fogalma, funkciói. Az eladásösztönzés módszerei. A személyes eladás fogalma, jellemzõi, elõnyei. Az eladóval szemben támasztott követelmények.	Az eladási magatartás és az értékesítési mód kapcsolata.
3.14 Az image és az egyedi vállalati arculat	Az image lényege, fajtái. A Corporate Identity lényege.	Az image fajtái. A Corporate Identity A Corporate Identity tartalmi és formai elemei kialakítása.
3.15 Az egyéb piacbefolyásolási eszközök	A védjegy funkciói, típusai. A csomagolás funkciói, és típusai. A direkt marketing lényege.	A márkaépítés folyamata és a márkahûség. A direkt marketing fõ csatornái. A vevõszolgálat szerepe, lényege. Az online marketing jelentõsége.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû érettségi vizsga írásbelibõl és szóbelibõl áll, a vizsgázó vendéglátó és turizmus alapismeretek, szállodai alapismeretek és marketing alapismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségérõl.

A vizsga részei:

– Írásbeli vizsga: központi kérdéssor kitöltése,
– szóbeli vizsga: központi tételsor alapján.

A középszintû vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		perc	**pontszám**
Írásbeli vizsga	tesztjellegû feladatok	**180 perc**	**100 pont**
Szóbeli vizsga	A) Vendéglátó és turizmus alapismeretek	**10 perc**	**20 pont**
	B) Szállodai alapismeretek	**5 perc**	**15 pont**
	C) Marketing alapismeretek	**5 perc**	**15 pont**

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított érettségi vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló vendéglátó és turizmus alapismeretek, szállodai alapismeretek és marketing alapismeretek tárgyakból elsajátított tudásáról.

A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei, illetve az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetõek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összes pontszám a teszt jellegû feladatok megoldásával érhetõ el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A 20-30 kérdésbõl álló teszt jellegû kérdéssorban közel azonos arányban jelennek meg a vendéglátó és turizmus, szállodai és marketing alapismeretek tantárgyban megfogalmazott összefüggések. A kérdéstípusok az elõírt ismeret és képesség jellegû követelményeknek felelnek meg.

A vendéglátó és turizmus alapismeretek, szállodai alapismeretek és marketing alapismeretek feladatainak megoldásai alkalmazás jellegû követelményekre is építenek.

	Kompetenciák	**%**
Tesztjellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása, értelmezése	50%
	Fogalmak összefüggéseinek ismerete és alkalmazása	50%
	Összesen	100%

Értékelés

A tesztjellegû kérdéssor értékelésénél kötelezõ a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza.

A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga a vendéglátás és turizmus, a szálloda és a marketing terület fogalmainak, jelenségeinek tematikus szempontú ismeretét kívánja meg. Ugyanakkor fel kívánja mérni azt is, hogy e három témakör ismeretei közötti összefüggéseket érzékeli-e a hallgató.

Az ismeretek megkívánt szintje a témákban felsorolt konkrét ismeretek körére terjed ki, méri, hogy a vizsgázó képes-e a fogalmakat szabatosan definiálni.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tételekre válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei:

1. Vendéglátó és turizmus ismeretek

1.1 A vendéglátás alapjai
1.2 A vendéglátás tevékenységi körei
1.3 A vendéglátás üzlethálózata
1.4 A turizmus alapjai
1.5 A turizmus tevékenysége, tevékenységi formái fajtái
1.6 A turizmus és a környezet összefüggései
1.7 A vendéglátás és a turizmus kapcsolata
1.8 A turizmus, mint tevékenység feltételrendszere
1.9 A turizmus piaca
1.10 A vendéglátás piaca
1.11 Általános ügyviteli alapismeretek
1.12 A turizmus és a vendéglátás ügyvitele

2. Szállodai ismeretek

2.1 Szálláshelyek, szállodák
2.2 A szálloda mûködésének tárgyi feltételei
2.3 A szálloda mûködésének személyi feltételei
2.4 Szállodai ügyvitel
2.5 A szállodai gazdálkodás
2.6 A szállodai tevékenységhez kapcsolódó legfontosabb speciális jogszabályok, rendeletek és elõírások

3. Marketing ismeretek

3.1 A marketing fogalma, fejlõdése
3.2 A piac, a piaci környezet elemzése
3.3 A fogyasztói magatartás
3.4 A piacszegmentálás. A célpiacok kiválasztása
3.5 A marketing információs rendszer
3.6 A piackutatás fajtái, módszerei, felhasználási területei
3. 7 A termékpolitika, termékfejlesztés
3. 8 Árpolitika, árstratégia
3.9 Az értékesítéspolitika, értékesítési csatornák kiválasztása
3.10 A marketingkommunikáció eszközrendszere
3.11 A reklám szerepe, tervezése
3.12 A Public Relations
3.13 Az eladásösztönzés, és a személyes eladás
3.14 Az image és az egyedi vállalati arculat
3.15 Az egyéb piacbefolyásolási eszközök

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20%
Alapfogalmak, összefüggések felismerése	20%
Nyelvhelyesség, a felelet felépítése, logikai rend	10%
A téma gyakorlati megközelítése	10%
A szaknyelv alkalmazása	10%
Tájékozottság a szakirodalomban	10%
Az eseményeket alakító tényezõk feltárása, a jelenségek tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatása	20%
Összesen:	100%

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli vizsga	Vendéglátó-turizmus alapismeretek	60	30%
	Szállodai alapismeretek	60	30%
	Marketing alapismeretek	60	30%
Szóbeli vizsga	Tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatás	15-20	10%

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul, a feladattípusok pedig a képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

Arányok

Lehetséges feladattípusok és arányaik:

Tesztfeladatok	kb. 6%
Igaz-hamis állítások	kb. 16%
Definíciók	kb. 8%
Számítási és geometriai feladatok	kb. 50%
Kifejtõ kérdés	kb. 20%

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Tesztfeladatok

A tananyagban található összefüggések megértését igénylõ feleletválasztó kérdések kiválasztását igényli.

Igaz-hamis állítások

Néhány állítást tartalmaz a feladatrész. A tanulóknak el kell dönteniük, hogy ezek az állítások szerintük igazak-e vagy sem. A válasz akkor teljes értékû, ha a vizsgázó néhány mondattal helyesen indokolja választását.

Definíciók

Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok alatt azokat a többségében zárt végû feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására irányulnak.

Számítási és geometriai feladatok

A tananyagban tanult összefüggések ismeretében különbözõ mikroökonómiai és makroökonómiai számításokat kell elvégezni, majd ezek ismertében függvényekkel ábrázolni.

Kifejtõ kérdések

Szöveges feladatnak az tekinthetõ, ahol néhány összefüggõ mondatban vagy hosszabb szövegben kell kifejteni a válaszokat. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	**%**
Források használata és értékelése	20
A szaknyelv alkalmazása	20
Számolási és ábrázolási készség vizsgálata	20
A jelenségekre ható tényezõk feltárása	40

Értékelés

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetõségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Az elõírásnak nem megfelelõ feladatválasztás esetén a megoldás nem értékelhetõ. A többletmegoldások a végsõ pontszámba nem számíthatóak bele.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetõen a vendéglátó-turizmus alapismeretek, szállodai alapismeretek és marketing alapismeretek, jelenségek és események tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatását kívánja a tanulóktól. A marketing események és jelenségek problémaközpontú bemutatása nem igényel a témakörökben megjelenõknél több konkrét ismeretet, hanem az elsajátítottak alkalmazását várja el.

RENDÉSZETI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Összetett irodai, ügyviteli feladat megoldása

1.1. Feladatértelmezés

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	**Emelt szint**
Összetett írásbeli feladat értelmezése	Legyen képes szakirányú ismereteit pontosan felidézni, rendezni és önállóan alkalmazni. Legyen képes az egyes részfeladatokhoz kiválasztani és használni az informatikai, irodai eszközöket.	

1.2. Iratkezelés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Alapfogalmak helyes használata	Legyen képes az iratkezelési, a minõsített adatok kezelésére vonatkozó alapfogalmakat megérteni, helyesen használni. Tudja jellemezni a rendészeti szakterület jellemzõ iratmintáit.	Legyen képes ismertetni a manuális és számítógépes ügyirat-kezelési technológiák jellemzõit, különbségeit, az egyes megoldások elõnyeit, hátrányait.
Ügyiratok nyilvántartása	Legyen képes iktatni, visszakeresni beérkezõ és kimenõ – papír alapú és elektronikus – iratokat. Legyen képes felsorolni az iratkezelésre, iratbetekintésre, a selejtezésre vonatkozó szabályokat.	Legyen képes ismertetni az irattári terv felépítését, az irattárak ergonómiai és mûszaki feltételrendszerének kialakítási módjait.
Titkos ügyiratkezelés	Legyen képes felsorolni a titokfajtákat, ismertetni az adatvédelmi törvény elõírásait, a minõsített adatok kezelésére vonatkozó fõbb szabályokat. Legyen képes felismerni és alkalmazni a személyi adatok kezelése során az adatvédelmi törvény elõírásait.	Legyen képes felsorolni az iratok minõsítésére jogosultak körét, ismertetni a minõsítési eljárást. Legyen képes ismertetni a minõsített iratok kezelésének módját, a titkos ügykezelõ feladatait, a titokvédelem felügyeletét. Legyen képes ismertetni a minõsített adathordozók készítésére, nyilvántartásuk rendjére, sokszorosítására, õrzésére, a feleslegessé vált minõsített adathordozók megsemmisítésére vonatkozó elõírásokat.

1.3. Szövegfeldolgozás

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	**Emelt szint**
Hivatalos iratok tartalmi sajátosságainak érvényesítése	Legyen képes felismerni a hivatalos irat egyes részegységeit (pl. címzett, tárgy, tartalmi szöveg). Legyen képes az önálló tartalmi egységeket meghatározni, a fontos ismereteket a kevésbé lényegestõl elkülöníteni. Legyen képes önállóan megfogalmazni hivatalos irat szövegét, 4-5 megadott tartalmi útmutatás alapján. Ismerje a hivatalos levelezés alapvetõ szakszókincsét. Legyen képes érvényesíteni a helyesírási követelményeket a hivatalos irat szövegének elkészítésekor. Tudjon munkavégzéséhez helyesírási, értelmezõ és idegen szavak szótárát igénybe venni.	
Adatbevitel	Legyen képes 10 perc alatt 750 leütést max. 5 hibaponttal másolni. Tudjon beszúrni, tartalmilag illeszkedõen a megfelelõ helyre szöveget, táblázatot, grafikont.	
Hivatalos iratok formai sajátosságai	Tudjon iratot megfelelõ formában elkészíteni. Legyen képes az irat részegységeit (pl. fejléc, dátum, címzett, tárgy stb.) a tanult – szokásoknak megfelelõ – helyen szerepeltetni. Legyen képes az iratban bekezdéseket, kiemeléseket, mellékleteket stb. a tanult – szokásoknak megfelelõ – módon jelölni.	
Hivatalos iratok elektronikus továbbítása	Tudjon iratot e-mailen továbbítani. Tudjon körlevelet, borítékot, címkét készíteni számítógéppel.	

1.4. Kommunikáció

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Ügyfélfogadás	Legyen képes alkalmazni a kultúrált, udvarias viselkedés szabályait. Legyen képes valós kommunikációs szándékot megjeleníteni.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Beszéd, kommunikáció, szövegértés	Legyen képes a mondanivalót egyértelmûen, egyszerûen, világosan közvetíteni. Legyen képes beszédtempójával, artikulációjával a kommunikációt segíteni. Tudjon reagálni a munkavégzés során elõforduló helyzetekre, tudjon információt szolgáltatni. Legyen képes különválasztani a lényeges és kevésbé lényeges információkat, különös tekintettel azok továbbadására, rögzítésére. Legyen képes megkülönböztetni a tényszerû információt a véleménynyilvánítástól.	Legyen képes ismertetni a kommunikáció, tömegkommunikáció mai társadalomban betöltött szerepét és hatásait.

2. Pszichológiai, szociálpszichológiai, társadalomismereti, életmódbeli alapismeretek

2.1. A társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Alapfogalmak helyes használata	Legyen képes a pszichológiai, szociálpszichológiai alapfogalmakat megérteni, helyesen használni. Legyen képes a rendészeti területen használatos fogalmakat azonosítani, helyesen használni	
Információk gyûjtése és következtetések levonása	Legyen képes dokumentumokból, megadott szempontok alapján társas viszonyokra vonatkozó állításokat megfogalmazni. Legyen képes különbözõ forrásokból megadott szempontok alapján információkat gyûjteni, az információkat saját korábbi ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni és indokolni. Legyen képes ismertetni a társadalom és az ember megismerésének módszereit.	Legyen képes megfigyelni és elemezni az egyéni és társas pszichológiai jelenségeket, jellemezni a legfontosabb megismerõ funkciókat (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezés, gondolkodás, képzelet), ismertetni az azokra vonatkozó korszerû kutatási eredményeket.
Kultúra és közösség, társadalmi viszonyokban való tájékozottság	Legyen képes ismertetni a mai magyar társadalom rétegzõdésének fõ jellemzõit, a nemzet, állam, etnikum, többség és kisebbség fogalmak jelentését, a helyi társadalom fogalmát.	

2.2. Problémaközpontúság

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A pszichés állapot szerepe a rendészeti munkában	Legyen képes megfogalmazni a rendészeti munka sajátosságait, ezek megnyilvánulását. Legyen képes elemezni, hogy milyen következményekkel jár az egyén és a környezet viszonya, az énkép, melyek az én-erõ ismertetõi. Legyen képes felsorolni, hogy milyen elhárító mechanizmusokat ismer, elemezni, hogy milyen hatásuk van ezeknek a rendészeti munkák során.	
A személyiségmegismerés módszereinek alkalmazása	Legyen képes felsorolni a személyiség megismerése során a kommunikációs gát oldására szolgáló eszközöket, a verbális és nonverbális jelzések alapján véleményt alkotni.	
Törvényszerûségek, összefüggések felismerése	Legyen tisztában az önazonosság és a társadalmi hovatartozás problémáival. Legyen képes összekapcsolni a pszichés és társas tényezõk közül az okokat és a következményeket. Legyen képes felismerni az egyén élethelyzetének befolyásoló hatását nézeteire, döntéseire és cselekedeteire a társas szituációkban. Legyen képes a devianciák szociológiai és pszichológiai értelmezését megadni, elemezni, hogy milyen társadalmi, családi-környezeti és örökletes tényezõk okolhatók a deviancia kialakulásáért.	Legyen képes elemezni és értelmezni a pszichés és társas megnyilvánulás markáns jelenségeibõl az okokat és a következményeket.
A jog és erkölcs összefüggéseinek felismerése	Tudja megkülönböztetni a szokás, hagyomány, illem, erkölcs és jog fogalmait. Legyen képes példák alapján meghatározni, hogy az egyes esetekhez milyen erkölcsi, jogi, vagy mindkét kötelesség kapcsolódik. Tudjon különbséget tenni a jogos és jogtalan között.	
A jog és erkölcs elõírásainak ismerete a rendészeti munkában	Legyen képes ismertetni a rendvédelmi szervek tagjaival szemben elvárt etikai magatartást.	

2.3. A probléma értékalapú megközelítése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A humanisztikus értékek, az ember, az emberi élet tisztelete	A verbális és non-verbális kommunikáció egyaránt tükrözze az ember empatikus, toleráns, elõítélettõl mentes megközelítését. Igazodjon a világ emberközpontú szemléletéhez. Értelmezze az érték, az elõítélet fogalmát, ismerje a hétköznapi elõítéleteket.	

B) TÉMAKÖRÖK

1. Összetett ügyviteli írásbeli feladat elkészítése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Gépírás	Legyen képes egyszerû tartalmú iratszöveget másolni kb. 750 leütés/10 perc írássebességgel, tízujjas vakírással, a javítási lehetõségek használatával, az elõírt hibahatárokon belül.	
Hivatalos irat fajtája	Legyen képes jegyzõkönyvet készíteni. Legyen képes emlékeztetõt készíteni. Legyen képes beszámolót készíteni.	
A szövegfeldolgozás tartalmi sajátosságai	Ismerje a hivatalos irat egyes részegységeit (pl. címzett, tárgy, tartalmi szöveg). Legyen képes az önálló tartalmi egységek meghatározására, a fontos ismeretek elkülönítésére a kevésbé lényegestõl. Ismerje a hivatalos levelezés alapvetõ szakszókincsét. Legyen képes érvényesíteni a helyesírási követelményeket a hivatalos irat szövegének elkészítésekor. Legyen képes használni a helyesírási, értelmezõ és idegen szavak szótárát.	
Hivatalos iratok formázása	Legyen képes az egyes iratfajtákat a tanult formában elkészíteni. Szerepeltesse az irat részegységeit (pl. fejléc, dátum, címzett, tárgy, melléklet stb.) a tanult helyen, módon. Az iratszövegben jelenítsen meg bekezdéseket, kiemeléseket a tanult módon.	
Hivatalos iratok elektronikus továbbítása	Legyen képes továbbítani az iratot e-mailen.	
A szövegszerkesztõ program kezelése	Legyen képes az általa tanult szövegszerkesztõ programot indítani. Legyen képes azonosítani a program kezelõ felületének elemeit. Legyen képes nézetet, nagyítást módosítani. Legyen képes többféle formátumú dokumentumot megnyitni, menteni és nyomtatni. Legyen képes pontosan azonosítani a szöveg egységeit (karakter, szó, sor, bekezdés, blokk, szakasz, oldal).	
A szöveg kialakítása	Legyen képes szöveget bevinni, javítani, törölni. Legyen képes a szövegben keresést, cserét elvégezni. Tudjon kijelölni betût, szót, bekezdést, szövegblokkot, legyen képes ezeket másolni, mozgatni, törölni. Legyen képes használni a szövegszerkesztõ nyelvi segédeszközeit.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Formázási mûveletek	Legyen képes karakterek betûtípusát, méretét, stílusát, színét megadni. Legyen képes bekezdéseihez behúzást és térközt beállítani, szövegbeosztást megadni. Legyen képes szegélyt, mintázatot beállítani. Legyen képes felsorolást, sorszámozott és többszintû felsorolást készíteni. Legyen képes különbözõ fajta tabulátorokat használni. Legyen képes szakaszt hasábozni. Legyen képes az oldalbeállításokat megtenni (élõfej, élõláb, lapszámozás, margók stb).	
Táblázatok, grafikák a szövegben	Legyen képes szöveges dokumentumokban táblázatokat létrehozni, szerkeszteni (sorokat, oszlopokat, cellákat beszúrni, törölni). Legyen képes táblázatot formázni (sorok magasságát, oszlopok szélességét beállítani, cellát, sort, oszlopot, táblázatot szegélyezni, mintázattal ellátni). Legyen képes kördokumentumot készíteni. Legyen képes grafikus objektumokat a szövegbe beilleszteni, s azokat esztétikusan elhelyezni.	
A táblázatkezelõ program kezelése	Legyen képes a tanult táblázatkezelõ programot elindítani. Legyen képes azonosítani a program kezelõ felületének elemeit. Legyen képes táblázatot megnyitni, menteni és nyomtatni. Legyen képes pontosan azonosítani a táblázat egységeit (cella, sor, oszlop, tartomány, aktuális cella). Legyen képes nézetet, nagyítást módosítani.	
Formázási mûveletek	Legyen képes használni a karakterformázás és a cellaformázás lehetõségeit. Legyen képes tartományon belüli igazítást beállítani. Legyen képes beállítani az oszlopszélességet és a sormagaságot. Legyen képes cellát, tartományt szegélyezni, mintázattal ellátni. Legyen képes fejlécet és láblécet készíteni. Legyen képes oldalbeállítást elvégezni (tájolás, margó), nyomtatási beállításokat (nyomtatási méret, ismétlõdõ sorok, oszlopok) megtenni.	
Diagram, grafika a táblázatban	Legyen képes táblázatai meghatározott adataiból megadott típusú diagramot (pont, vonal, oszlop, kör) elõállítani. Legyen képes táblázataiba grafikus objektumot (kép, szimbólum) beilleszteni.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Nyilvántartások készítése	Legyen képes a beérkezõ és kimenõ – papír alapú és elektronikus – iratokat iktatni, törzsadat karbantartást elvégezni. Legyen képes a tanult határidõ-nyilvántartó programmal események idõpontjait nyilvántartani, az idõpontokhoz emlékeztetõt beállítani. Legyen képes címlistákat összeállítani, használni, aktualizálni.	
Internet, intranet	Legyen képes helyi hálózaton állományt megkeresni, megnyitni, menteni. Legyen képes használni az Internet legfontosabb szolgáltatásait. Legyen képes a tanult levelezési programmal levelet küldeni, fogadni, megválaszolni, továbbítani és törölni. Legyen képes a tanult levelezési programmal levelet küldeni, fogadni, megválaszolni, továbbítani és törölni. Legyen képes a levélhez csatolást készíteni és fogadni. Legyen képes egy böngészõt használni. Legyen képes Internetrõl állományokat letölteni. Legyen képes egy keresõt használni.	

2. Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A pszichológia alapfogalmai	Értékelje a pszichológiatanulás jelentõségét példák segítségével a felelõsségteljes szakmaválasztás szempontjából. Legyen tisztában a lelki jelenségek és a személyiség organikus alapjaival. Ismerje az egyéni tulajdonságok és a környezeti hatások dinamikus kölcsönhatásait néhány fontos képesség és tulajdonság (intelligencia, temperamentum, személyiségvonások) esetében. Osztályozza megadott szempont alapján a lelki jelenségeket. Ismerje az emberi érzékelés és észlelés legfontosabb sajátosságait. Mutassa be a pszichológiai módszerek alkalmazásának lehetõségét a gyakorlatban. Különböztesse meg a megismerési folyamatok általános és speciális jellemzõit példákkal illusztrálva.	Ismertesse a pszichológia tárgyát. Jelölje meg helyét a tudományok rendszerében. Mutassa be kialakulásának történetét, fõbb képviselõit, alap és alkalmazott tudományait, vizsgálati módszereit. Legyen tisztában vele, hogy melyek a legfontosabb megismerõ funkciók, ismerje az emlékezés fajtáit, a gondolkodás stratégiáit, a fogalomalkotás menetét, az intelligencia jellemzõit, a motiváció alapjait, a motiváció szociális motívumait, az érzelmek kifejezõdését, az érzelmekhez kötõdõ lelki jelenségeket.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Személyiség-lélektan	Ismertesse az egyén, egyéniség, karakter fogalmakat. Definiálja a személyiség fogalmát, sorolja fel összetevõit. Ismerje fel, hogy, hogy a személyiséget a biológiai tényezõk és a környezeti nevelési hatások együttesen, egymással szoros kölcsönhatásban határozzák meg. Ismerje a humanisztikus személyiségelméletet. Értelmezze a jellem fogalmát. Sorolja fel az érett személyiség kritériumait. Értelmezze a személyiségzavar fogalmát példák segítségével.	Mutasson rá a személyiség-definíciók sokaságára. Mutassa be a személyiségalakulás folyamatát, az érett személyiség kritériumait. Soroljon fel személyiségvizsgáló módszereket. A fõbb személyiségelméletek lényege, fõ képviselõi.
Fejlõdéslélektan	Határozza meg az érés és fejlõdés törvényszerûségeit. Ismertesse a különbözõ életkori szakaszok pszichikus jellemzõit. Legyen tisztában a szenzomotoros és a kognitív képességek fejlõdésének legfontosabb állomásaival. Legyen a tudatában annak, hogy az emberi élet és fejlõdés mindig társas környezetben zajlik, ismerje a fontosabb társas hatásokat (azonosulás, szociális tanulás). Legyen tisztában azzal, hogy miben hasonlít, és miben különbözik egymástól az emberi és állati tanulás. Ismerje a csoportszervezõdés és -mûködés alapelveit, a tömegjelenségek (pánik, divat, rohamszerû cselekvés) pszichológiai sajátosságait.	
A beszéd és a kommunikáció	Legyen tisztában a nyelvnek az emberi társadalomban betöltött szerepével, ismerje a verbális és nem verbális kommunikáció néhány válfaját. Jellemezze a metakommunikáció fogalmát. Ismerje a kóros kommunikációs zavarokat, a kommunikációs gátakat és a kommunikációs zavarok leküzdésének módjait. Nevezze meg a kommunikációs zavarok okait. Mutasson rá a kommunikációban a kongruencia jelentõségére.	Elemezze az interakció, a kommunikáció folyamatát, a verbális és nonverbális közlés viszonyát. Jellemezze a hatékony kommunikáció feltételeit. Ismerje a tömegkommunikáció néhány fontosabb sajátosságát, a mai társadalomban betöltött szerepét és hatásait.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A társas érintkezés meghatározói	Mutassa be konkrét példával a társas kapcsolatokban elõforduló társas helyzeteket és azok jellemzõit. Csoportosítsa és jellemezze az emberi kapcsolatokat segítõ és gátló tényezõket. Ismertesse a konfliktusok fajtáit, a hátterükben meghúzódó okok szerint. Mutasson rá az egyes konfliktuskezelõ stratégiák elõnyeire és hátrányaira. Értelmezze a konfliktusok szerepét az interperszonális kapcsolatokban. Elemezze a szereptanulás folyamatát saját szerepeibõl vett példákkal. Ismerje a csoportszervezõdés és -mûködés alapelveit, a tömegjelenségek (pánik, divat, rohamszerû cselekvés) pszichológiai sajátosságait.	Az önismereti kerék és a Johari-ablak felhasználásával mutassa be az önismeret forrásait, a hiányos önismeret okait és következményeit. Mutassa be saját csoportélmény alapján a csoportmunka szabályait, a csoport fejlõdésének szakaszait. Értékelje saját csoportja norma és értékrendszerét. Mutassa be a csoport vizsgálatának módszereit.
Lelki egészség és betegség	Legyen tisztában azzal, hogy kulturálisan is meghatározott az, hogy egy társadalom bizonyos viselkedési formákat normálisnak vagy abnormálisnak tekint-e. Ismerje a testi és lelki egészség néhány különbözõfajta értelmezését. Legyen tudatában annak, hogy a lelki nehézségekkel meg kehet küzdeni, és ebben szakemberek segítségére lehet támaszkodni. Ismerje a devianciák, az antiszociális viselkedés és lelki betegségek legfontosabb fajtáit. Ismerje, hogy milyen társadalmi, családi-környezeti és örökletes tényezõk okolhatók a deviancia kialakulásáért.	
A lelki egyensúly megtartása	Ismerje a stressz fogalmát, fajtáit, fiziológiai és pszichés megnyilvánulásait. Különböztesse meg a stresszt, a félelmet és a pánikot. Ismerje a lelki egészség fogalmát, összetevõit.	

3. Társadalomismeret, életmód

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Társadalmi szabályok	Elemezze az életmód és életvitel összetevõit (szükségletek, indítékok, körülmények, szokások). Értse a szokás fogalmának tartalmát. Értékelje a szokások, hagyományok szerepét a viselkedésminták elsajátításának folyamatában. Mutassa be a szokás és a hagyomány kialakításának lépéseit példákkal illusztrálva. Szemléletében tükrözõdjön a különbözõ életmódú és életvitelû emberekhez való toleráns és elõítéletmentes közelítés.	Mutassa be a tisztelet, a szabadság, a fegyelem és az agresszió szükséglet kielégítésének jellemzõit, a biztonság szükségletét, értelmezze a rend szerepét az ember életmódjában, környezetében, mindennapi tevékenységében. Elemezze a családi és közösségi élet erkölcsi és jogi dilemmáit, a törvények és törvényhozók szerepét.
Közösségek	Ismerje a társadalom szerkezetét, rétegzõdését. Azonosítsa az egyéni és társadalmi különbségeket. Ismertesse, hogy a különbözõ történelmi korokban mit definiáltak szociális problémaként. Mutassa be az empátia, tolerancia és a hatékony együttmûködés összefüggését a társas kapcsolatokban. Példa segítségével értelmezze a frusztráció és az agresszió kapcsolatát. Értelmezze példákkal illusztrálva, hogy az udvariasságnak, a tiszteletnek, a fegyelemnek és a szabadságnak mi a szerepe a társas kapcsolatokban. Elemezze a kívánt viselkedés megerõsítésének és a nem kívánatos viselkedés kezelésének folyamatát példák segítségével.	Értelmezze a mai magyar társadalomban elõforduló szociális problémákat.
Társadalom	Legyen tisztában a mai magyar társadalom rétegzõdésének fõ jellemzõivel. Legyen képes bemutatni a társadalmi csoportokat eltérõ szempontok (pl. mûveltség, életmód, gazdasági helyzet, régió) szerint, az etnikumokat és nemzetiségeket a mai magyar társadalomban (számuk, arányuk, helyzetük, intézményeik). Legyen képes bemutatni és elemezni az egyén, illetve egyes közösségek beilleszkedési problémáit. Ismerje fel a mai magyar társadalomban elõforduló szociális problémákat és az azokra adott alapvetõ válaszokat (pl. szegénység, munkanélküliség, hajléktalanság, nagycsalád stb.).	Ismerje fel a társadalompolitikai értékek, ideológiák, politikai irányzatok szociálpolitikát alakító szerepét. Ismerje fel a politika emberi magatartást befolyásoló szerepét. Legyen képes ismertetni a társadalmi mobilitást és az arra ható tényezõket, értelmezni a társadalmi esélyegyenlõtlenség okait és tényezõit.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Az életmód átalakulásának hatása a testi és lelki egészségre	Legyen képes bemutatni a család kulturális, gazdasági és társadalmi funkcióinak átalakulását a mai világban. Tudjon példákat mondani azokra a globalizációs kihívásokra, amelyek a mai Magyarországot is érintik. Legyen képes ismertetni a kábítószerekkel kapcsolatos fogalmakat, a kábítószer-fogyasztás helyzetét és fokozatait, a drogok terjedésének okait. Tudja jellemezni a kábítószereket, felsorolni a drog hatása alatt álló személyek jellemzõit.	
A jog	Ismerje fel az erkölcsi és jogi szabályok érvényesülésének jelentõségét a társadalom biztonságérzete szempontjából. Legyen képes ismertetni az emberi jogokat, a jogegyenlõség elvét bemutatni. Legyen tisztában alapvetõ jogaival és kötelességeivel.	Legyen képes ismertetni a magyar alkotmány elõírásait az állampolgári és az emberi jogok vonatkozásában.
A fegyveres erõk, a rendészeti és a rendvédelmi szervek	Legyen képes ismertetni a fegyveres erõk, a rendészeti és a rendvédelmi szervek helyét, feladatait, a velük szemben elvárt erkölcsi-etikai követelményeket. Tudja felsorolni a fegyveres erõk, a rendészeti és a rendvédelmi szervek munkáját szabályozó törvényeket.	Nevezze meg a társadalom biztonságérzete szempontjából legfontosabb erkölcsi és jogi szabályokat. Legyen képes ismertetni a fegyveres erõk, a rendészeti és a rendvédelmi szervek munkáját szabályozó törvényeket.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

– Írásbeli vizsga:

„A” feladatsor”
Egyszerû rövid választ igénylõ teszt jellegû feladatok megoldása
Szöveges kifejtendõ feladatok megoldása
„B” feladatsor”
Hivatalos irat készítése

– Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

			Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	„A”	Egyszerû rövid választ igénylõ teszt jellegû feladatok megoldása	60	30
		Gyakorlati feladatok komplex, tematikus szempontú feldolgozása	120	40
	„B”	Összetett feladat megoldása számítógépen	120	30
Szóbeli vizsga	„A”	Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek	15	50
	„B”	Társadalomismeret, életmód		

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló tudásáról az ismeretek és képességek tekintetében egyaránt. A vizsga hozzájárul ahhoz, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ, valamint a különbözõ iskolák tanulóinak teljesítménye összehasonlítható legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A feladattípusok pedig az elõírt képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

„A” feladatsor”

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 30%-ban teszt jellegû, egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok megoldásával érhetõ el.

Arányok:
– Informatikai ismeretek 30% (9 pont)
– Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek 40% (12 pont)
– Társadalomismeret, életmód 30% (9 pont)

Az írásbeli összpontszám 40%-ban gyakorlati feladat komplex, tematikus szempontú feldolgozásával szöveges (kifejtendõ) kérdésekre adott válaszokkal érhetõ el.

Arányok:
– Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek 50% (20 pont)
– Társadalomismeret, életmód 50% (20 pont)

Az egyes követelményekhez rendelt arányok azt a célt szolgálják, hogy teljes egészében érvényesüljenek a megfogalmazott fejlesztési követelmények.

„B” feladatsor

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 30%-át teszi ki az összetett feladat megoldása számítógépen. A tanuló két feladatot old meg számítógépen:

a) A tanuló egy korrektúrázott, nyomtatott kb. 1000 leütés terjedelmû iratszöveget másol. A rendelkezésére álló idõ 10 perc.
b) Egy összetett feladatot old meg, amely során a rendelkezésére bocsátott feladatsor szerint szövegszerkesztési, táblázatkezelési, ügyviteli feladatokat végez a begépelt iratszöveggel, ill. azzal összefüggésben. A hivatalos iratot a megfelelõ tartalmi és formai sajátosságok szerint elkészíti, és elektronikusan postázza.

A feladat jellemzõi

Kompetenciák	%
A feladat értelmezése	10
Szövegfeldolgozás	50
Ügyviteli feladatok	40

Lehetséges feladattípusok
1. Jegyzõkönyv készítése
2. Tájékoztató készítése
3. Beszámoló készítése

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

„A” feladatsor”

A tesztjellegû, egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok

Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok alatt azokat a többségében zárt végû feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Informatikai alkalmazások használata	30
A társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság	70

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatsor 20-25 feladatból áll, amelybõl max. 9 pont az informatikai alkalmazások használatát, max. 12 pont a pszichológiai, szociálpszichológiai, max. 9 pont pedig a társadalomismeret, életmód alapfogalmak ismeretét, definiálását kéri számon.

Az informatikai alkalmazások számonkérésénél a feleletadás módja alternatív vagy többszörös választás, a Pszichológiai, szociálpszichológiai, társadalomismeret, életmód alapfogalmak esetében a feleletválasztás mellett feleletalkotás, vagy relációanalízis is lehet.

Szöveges kifejtendõ feladatok

Szöveges feladatnak az tekinthetõ, ahol a vizsgázónak esszészerûen kell kifejtenie a válaszokat. A szöveges kifejtendõ feladatok során a tanulók a mindennapi élet konkrét vagy modellezett élethelyzeteit dolgozzák fel. E feladatoknál általában valamilyen forrás (szöveges, képi) felhasználásával kell néhány mondatban megoldani a kitûzött feladatot. Forrásuk lehet napihír, történelmi esemény, irodalmi alkotás, film, az iskolai vagy lakóhelyi közösség életének eseményei.

A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak ismeretére és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Források használata és értékelése	20
Szakkifejezések használata	25
A probléma emberközpontú megközelítése	30

Értékelés

„A” feladatsor

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetõségeit fõleg a szöveges, problémamegoldó feladatok tekintetében a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Szöveges kifejtendõ feladatok általános értékelési szempontjai:

1. Mennyire képes logikus, koherens szövegalkotásra?
2. Mennyire képes a megadott témához (problémához) a témától függõen pszichológiai, szociálpszichológiai, etikai stb. fogalmakat kapcsolni?
3. Mennyire képes a témát (problémát) az életbõl vett példákkal megjeleníteni?
4. Mennyire képes rendszerezésre, lényegkiemelésre?
5. Mennyire képes önálló kérdésfelvetésre, véleményalkotásra, állítása mellett érvelésre?
6. Mennyire tájékozott a témakörben?
7. Milyenek tárgyi ismeretei?
8. Milyen mértékû a probléma-érzékenysége?
9. Milyen mértékû a kreativitása?
10. Mennyire képes az eset komplex (elsõsorban pszichológiai, szociálpszichológiai, etikai) megközelítésére, vagyis a tárgy keretében tanultak gyakorlati alkalmazására?
11. Mennyire képes etikai vonatkozású kérdésekben a történeti, szociológiai, kulturális és lélektani szempontok érvényesítésére?
12. Mennyire képes elkerülni a vulgarizáló redukciókat: a közhelyes, lapos pszichologizálást, szociologizálást, a közhelyeket, valamint az erkölcsi ítélkezést és a lapos moralizálást?
1. Mennyire képes különbözõ erkölcsi felfogások felismerésére és értelmezésére?

Feladatonként a 8 ponthoz (elégséges szint) szükséges az 1, 2., 4., 6. és 7. pontokban foglaltak középiskolai viszonylatban átlagos, valamint a 3., 5., 8., 9., 10., 11. pontokban foglaltak minimális teljesítése.

Feladatonként a 16 ponthoz (jeles szint) szükséges az elõbbiek átlagon felüli, valamint és a 3., 5., 9., 10., 11., 12. és 13. pontokban foglaltak legalább átlagos szintû teljesítése.

„B” feladatsor

Az adott feladatmegoldás értékelését az elektronikus dokumentum alapján kell végezni, a feladathoz tartozó javítási útmutató szerint.

A másolásnál az elégséges szint eléréséhez a rendelkezésre álló 10 perc alatt legalább 750 leütést max. 5 hibaponttal kell teljesíteni.

SZÓBELI VIZSGA

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során a szintje szerinti követelményeknek megfelelni. A vizsgázó számot ad arról, hogy mennyiben ismeri a társadalomra vonatkozó alapvetõ fogalmakat, értelmezési kereteket, megközelítési módokat, mennyire tudja értelmezni a körülötte lévõ világ eseményeit. Meghatározó jelentõségû az alapvetõ kompetenciák – a szaknyelv alkalmazása, az általánosítás képessége, szemléletes példák, analógiák, okozati viszonyok használata, kommunikációs készségek stb. – mérése, azok az elemzési és értelmezési szempontok, kommunikációs ismeretek, amelyek szükségesek az önálló tájékozódáshoz, az ítélõképességhez, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények megéléséhez és kifejezéséhez.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga az önálló tájékozódást, az ítélõképességet, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények kifejezését, az élethelyzetek, döntési szituációk, etikai kérdések, gondolatok, érzelmek, magatartások, szociális beállítódások, elvek, eszmék árnyalt bemutatását, értelmezését várja el a tanulóktól.

A szûkebb és tágabb értelemben vett emberi csoportok, közösségekben zajló folyamatok problémaközpontú bemutatása nem igényel a témakörökben megjelenõknél több konkrét ismeretet, hanem az elsajátítottak alkalmazását várja el.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során hogyan képes tudását, gondolatait, véleményét szóban elõadni, feleletében mennyire tükrözõdik a humanisztikus értékek, az ember, az emberi élet tisztelete.

A szóbeli témakörei:

- Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek
- Társadalomismeret, életmód

Tételtípusok

A szóbeli vizsga tételei a témaköröknek megfelelõen két részbõl állnak, amelyek során a vizsgázó feladata egy-egy téma (tétel) önálló és átfogó kifejtése, érvelõ bemutatása alapvetõen rendészeti aspektusból.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kerülnek megfogalmazásra.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
Tartalom – a probléma értékalapú megközelítése – a társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság – tárgyi ismeretek – fogalomhasználat	50%
Elõadásmód – a felelet világos, témának megfelelõ felépítése – a logikus érvelés – megfelelõ szakmai szókincs használata – helyes beszédtechnika	25%
Meggyõzõ erõ – lényegkiemelõ képesség – rendszerezõ képesség – problémaérzékenység – kreativitás	25%

Az értékelés arányai

A szóbeli felelet	A szóbelin belüli százalékarány
Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek	50%
Társadalomismeret, életmód	50%

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga:
  a) Hivatalos irat készítése (megegyezik a középszintre elõírt feladattal)
  b) Egyszerû rövid választ igénylõ feladatok megoldása
  c) Szöveges kifejtendõ feladatok megoldása
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	**%**
Írásbeli vizsga	Hivatalos irat készítése	120	20
	Egyszerû rövid választ igénylõ zárt feladat megoldása	180	20
	Szöveges kifejtendõ feladatok megoldása		30
Szóbeli vizsga	Tematikus szempontú (probléma központú) bemutatás	15	30

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló tudásáról az ismeretek és képességek tekintetében egyaránt. A vizsga hozzájárul ahhoz, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhetõ, valamint a különbözõ iskolák tanulóinak teljesítménye összehasonlítható legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A feladattípusok pedig az elõírt képességjellegû követelményeknek felelnek meg.

Arányok:
- Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek 50%
- Társadalomismeret, életmód 50%

Az egyes követelményekhez rendelt arányok azt a célt szolgálják, hogy teljes egészében érvényesüljenek a megfogalmazott fejlesztési követelmények.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Az emelt szintû érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 40%-ban egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok megoldásával és 60%-ban szöveges (kifejtendõ) kérdésekre adott válaszokkal érhetõ el.

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok:

Egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok alatt azokat a többségében zárt végû feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
A társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság	30
Problémaközpontúság	30
A probléma emberközpontú megközelítése	60

Az emelt szintû egyszerû, rövid választ igénylõ feladatsor 18-20 feladatból áll.

1. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése állításokhoz
2. Folyamatszakaszok sorrendjének a megállapítása
3. Ok-okozati összefüggések felismerése
4. Ábrák felismerése, ábraelemzés
5. Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint

Szöveges kifejtendõ feladatok:

Szöveges feladatnak az tekinthetõ, ahol a vizsgázónak néhány összefüggõ mondatban kell kifejtenie a válaszokat. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak ismeretére és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Források használata és értékelése	30
Szakkifejezések használata	30
A probléma emberközpontú megközelítése	40

Az emelt szintû szöveges (problémamegoldó) feladatsor 3-5 feladatból áll.

E feladatoknál általában valamilyen forrás (szöveges, képi) felhasználásával kell néhány mondatban, 4-6 sorban megoldani a kitûzött feladatot

Értékelés

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetõségeit fõleg a szöveges, problémamegoldó feladatok tekintetében a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

SZÓBELI VIZSGA

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során a szintje szerinti követelményeknek megfelelni. A vizsgázó számot ad arról, hogy mennyiben ismeri a társadalomra vonatkozó alapvetõ fogalmakat, értelmezési kereteket, megközelítési módokat, mennyire tudja értelmezni a körülötte lévõ világ eseményeit. Meghatározó jelentõségû az alapvetõ kompetenciák – a szaknyelv alkalmazása, az általánosítás képessége, szemléletes példák, analógiák, okozati viszonyok használata, kommunikációs készségek stb. – mérése, azok az elemzési és értelmezési szempontok, kommunikációs ismeretek, amelyek szükségesek az önálló tájékozódáshoz, az ítélõképességhez, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények megéléséhez és kifejezéséhez.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga az önálló tájékozódást, az ítélõképességet, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények kifejezését, az élethelyzetek, döntési szituációk, etikai kérdések, gondolatok, érzelmek, magatartások, szociális beállítódások, elvek, eszmék árnyalt bemutatását, értelmezését várja el a tanulóktól.

A szûkebb és tágabb értelemben vett emberi csoportok, közösségekben zajló folyamatok problémaközpontú bemutatása nem igényel a témakörökben megjelenõknél több konkrét ismeretet, hanem az elsajátítottak alkalmazását várja el.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során hogyan képes tudását, gondolatait, véleményét szóban elõadni, feleletében mennyire tükrözõdik a humanisztikus értékek, az ember, az emberi élet tisztelete.

A szóbeli témakörei

– Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek
– Társadalomismeret, életmód

Tételtípusok

A szóbeli vizsga tételei a témaköröknek megfelelõen két részbõl állnak, amelyek során a vizsgázó feladata egy-egy téma (tétel) önálló és átfogó kifejtése, érvelõ bemutatása alapvetõen rendészeti aspektusból.

Egy-egy tételben a témakörök azonos hangsúllyal szerepeljenek.

1. példa
a) Mit nevezünk elhárító mechanizmusnak? Mutasson be belõle hármat!
b) A törvényhozás menete a Magyar Köztársaságban.
2. példa
a) Az önismereti kerék és a Johari-ablak felhasználásával mutassa be az önismeret forrásait, a hiányos önismeret okait és következményeit!
b) Elemezze a családi és közösségi élet erkölcsi és jogi dilemmáit, a törvények és törvényhozók szerepét!

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kerülnek megfogalmazásra.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
Tartalom – a probléma értékalapú megközelítése – a társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság – tárgyi ismeretek – fogalomhasználat	50%
Elõadásmód – a felelet világos, témának megfelelõ felépítése – a logikus érvelés – megfelelõ szakmai szókincs használata – helyes beszédtechnika	25%
Meggyõzõ erõ – lényegkiemelõ képesség – rendszerezõ képesség – problémaérzékenység – kreativitás	25%

MEZÕGAZDASÁGI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A mezõgazdasági alapismeretek érettségi vizsga célja annak eldöntése, hogy a vizsgázó elsajátította-e a kerettantervi agrár szakterület szakmai orientációs és a mezõgazdasági szakmacsoportos alapozó tantárgyak közös tananyagát; ezáltal alkalmas-e – az elsajátított ismeretek beszámításával – az érettségi utáni szakképzésre vagy szakirányú felsõfokú továbbtanulásra.

A vizsga közép-, valamint emelt szinten is írásbeli és szóbeli részbõl áll.

A vizsgán a jelöltnek az említett ismereteken kívül számot kell adnia az alábbi kompetenciák – adott vizsgaszintnek megfelelõ – elsajátításáról is:

– megfigyelési szempontok alapján végzett önálló ismeretszerzés,
– alapvetõ számítási feladatok elvégzése, az eredmények értelmezése,
– az ismeretanyag belsõ összefüggéseinek felismerése, több témakör ismeretanyagának logikai összekapcsolását igénylõ, összetett feladatok megoldása,
– a tananyaggal kapcsolatos információhordozók használata, információk feldolgozása, értelmezése,
– önálló adatgyûjtés, rendszerezés, értékelés,
– tájékozottság az agrárgazdaság jelentõségének, ágazatainak aktualitásairól,
– a környezetvédelem fontosságának tudatosulása, a mezõgazdaság környezeti ártalmainak elemzése, környezetgazdálkodás.

A mezõgazdasági alapismeretek tantárgy közép- és emelt szintû vizsgakövetelményei között a különbség az ismeretek mennyiségében, mélységében és megközelítési módjában is megnyilvánul. A középszintû vizsgán a jelölt általános mezõgazdasági mûveltségérõl ad számot. A vizsga feladatai elsõsorban az anyagban való általános tájékozottságot várják el a jelölttõl. Ezzel szemben az emelt szintû vizsgán az összefüggések felismerését és az ismeretek alkalmazásának képességét követelik meg a vizsgázótól.

A közép- és emelt szintû részletes vizsgakövetelményeket tartalmazó táblázatban az emelt szint oszlopa csak a középszintet meghaladó követelményeket tartalmazza, de az emelt szintû vizsga természetesen magába foglalja a középszintû követelményeket is.

A részletes vizsgakövetelmények ***„B” kötelezõ*** és ***„C” választható*** témakörökbõl állnak. A vizsgázónak a kötelezõ témakörök mellé egy választható témakört kell választania.

A) KOMPETENCIÁK

Szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A mezõgazdaság fõbb fogalmainak azonosítása, helyes használata	Ismerje fel meghatározás alapján a fontosabb mezõgazdasági fogalmakat. Legyen képes a megadott témához kapcsolódó fogalmakat kiválasztani, meghatározni és használni.	
A fõbb ökológiai tényezõkkel kapcsolatos fogalmak ismerete és alkalmazása	Legyen képes az ökológiai alapismeretekkel, a környezetvédelemmel és a társtudományaikkal (biológia, földrajz, kémia) kapcsolatos szakkifejezések azonosítására és használatára.	
Növényi és állati eredetû nyersanyagok elõállítási folyamata	Különböztesse meg és definiálja a nyersanyag-elõállítási folyamatok szakaszait.	Legyen képes a szakmai alapfolyamatokon belüli eljárásokat definiálni.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Mûszaki alapismeretek	Ismerje a gépészeti anyagok fõbb jellemzõit. Szakszerûen használja a fontosabb gépelemek elnevezéseit. Tudja értelmezni a mûszaki rajzokat. Tudja használni az SI mértékegységrendszert.	Válassza ki a felhasználható anyagokat, gépelemeket, energiatakarékos megoldásokat. Elemezze a rajzdokumentációkat.
Gazdálkodási ismeretek	Legyen képes az egy témához kapcsolódó fogalmakat kiválasztani, meghatározni és azokat helyesen használni. Legyen képes a különbözõ összefüggések, fogalmak felismerésére.	Ismerje az üzleti terv felépítését. Elemezze a költségek összetevõit és a jövedelem növelésének lehetõségeit.

B) KÖTELEZÕ TÉMAKÖRÖK

1. A mezõgazdasági termelés jelentõsége, fõbb ágazatai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 A mezõgazdasági termelés jelentõsége, fõbb ágazatai	Ismerje a hazai mezõgazdasági termelés hagyományait, jelenét, várható fejlõdését. Különböztesse meg a mezõgazdasági termelés ágazatcsoportjait, fõágazatait és ágazatait. Sorolja fel a szántóföldi növénytermesztés és a kertészeti termelés ágazatait, valamint az állattenyésztési fõágazat ágazatait.	Statisztikai táblázat felhasználásával elemezze egy adott év növénytermesztésének vagy állattenyésztésének termelését. Elemezze egy adott gazdaság vagy vállalkozás termelési szerkezetét.

2. A mezõgazdasági termelés fõbb ökológiai tényezõi

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 A mezõgazdasági termelés környezete	Ismerje az abiotikus (éghajlat, talaj) és a biotikus (növények, állatok, ember tevékenysége) tényezõk növények növekedésében és fejlõdésében betöltött szerepét.	
2.2 Meteorológiai ismeretek	Értse az idõ, az idõjárás, az éghajlat egymáshoz való viszonyát, az idõjárási és éghajlati elemek változásának folyamatát. Ismerje a napsugárzást befolyásoló tényezõket.	Magyarázza el a napsugárzás energiaforgalmát, a napfénytartam jelentõségét a szántóföldi és kertészeti növények termesztésében.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Magyarázza el a levegõ és a talaj felmelegedését és lehûlését. Definiálja a légnyomást, ismerje befolyásoló tényezõit. Magyarázza a szél kialakulását, kapcsolatát a hõmérséklet és a légnyomás változásával. Tudja használni a légköri folyamatok bemutatása során a következõ fogalmakat: tényleges (abszolút), viszonylagos (relatív) és telítési páratartalom, harmatpont. Mutassa be ábra segítségével a felhõképzõdés folyamatát. Magyarázza el a csapadékképzõdés alapeseteit és a különbözõ csapadékfajták kialakulásának folyamatát. Csoportosítsa a csapadékfajtákat és a bevonatokat. Mutassa be a hõmérséklet, a napfénytartam, a csapadék, a páratartalom, a légnyomás és a szél mérésére használható meteorológiai eszközöket.	Elemezze a levegõ és a talaj hõmérsékletének napi és évi menetét. Értelmezze ábra segítségével az üvegházhatás kialakulását. Értelmezze a szél irányát, sebességét és erõsségét. Legyen képes páratartalom- és harmatpont-számítással kapcsolatos feladatok megoldására. Ismerje a dér és a zúzmara keletkezését, a talaj menti és a szállított fagy jellemzõit és a védekezés lehetõségeit.
2.3 Éghajlattani ismeretek	Különböztesse meg a földrajzi szélesség, a tengerszint feletti magasság, a domborzat, a földfelszín anyaga, a növényzet és az ember tevékenységének adott hely éghajlatára gyakorolt hatását. Definiálja az éghajlatot jellemzõ fontosabb számértékeket (összeg, középérték, szélsõ értékek, ingás, sokévi átlag, eltérés). Jellemezze Magyarország éghajlatát jellemzõ tényezõk közül a napsugárzást, a levegõ hõmérsékletét, a szelet és a csapadékot. Jellemezze az I. fõkörzet (Alföld és Mezõföld), a II. fõkörzet (Kisalföld), a III. fõkörzet (Dunántúli-középhegység és dombság), valamint a IV. fõkörzet (Északi-középhegység) éghajlatát.	Jellemezze az I. fõkörzet (Alföld és Mezõföld) I/a, I/b, I/c és a III. fõkörzet (Dunántúli-középhegység és dombság) III/a, III/b, III/c alkörzetének éghajlatát.
2.4 Agrometeorológiai ismeretek	Definiálja az agrometeorológia feladatát. Értékelje a napsugárzás és a hõmérséklet, valamint a csapadék és a szél növények életében betöltött szerepét.	Ismerje a növényfenológia és a kritikus idõszak fogalmát. Ábrázolja valamely õszi, illetve tavaszi vetésû növény fejlõdési szakaszainak és éghajlati igényeinek összefüggését.
2.5 Talajtan	Ismerje a talaj kialakulása során lejátszódó fizikai, kémiai és biológiai mállás folyamatát. Ismerje a magmás, az üledékes és az átalakult kõzetek talajképzõdésben betöltött szerepét. Különítse el a talaj ásványait. Értelmezze a talaj fizikai tulajdonságait (mechanikai összetétel, kötöttség, higroszkóposság, kapilláris vízemelés, szerkezet,	Hasonlítsa össze a fizikai, kémiai és biológiai mállás folyamatok tényezõit, eredményeit.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	duzzadó- és zsugorodó képesség, hézagtérfogat, víz-, levegõ- és hõgazdálkodás). Értelmezze a talaj kémiai tulajdonságait (a kolloidok tulajdonságai és szerkezetük, a kémhatás). Értelmezze a talaj biológiai tulajdonságait (a talaj élõlényei, a humusz, a talaj érettsége és termõképessége). Ismerje a talaj mechanikai összetétel-, kötöttség-, szerkezet- és kémhatásvizsgálatának menetét. Csoportosítsa a talajokat a talajfejlõdés (talajgenetika) alapján. Jellemezze a hazai talajok fõbb típusait (váz-, erdõ-, mezõségi, szikes, réti, láptalajok).	Ábrázolja a szén- és a nitrogén körforgalmát. Ismertesse a foszfor és a kálium körforgalmát. Definiálja az ionadszorpció, a báziskicserélõdés és az adszorpciós komplexus fogalmát. Ismerje fel az erdõ-, a mezõségi, a szikes, a réti-, és a láptalajokat szelvényük alapján. Elemezzen adott talajtérképet.
2.6 Talajjavítás és talajvédelem	Ismerje a talajjavítás fogalmát, jelentõségét, a fizikai, kémiai és biológiai talajjavítás lényegét. Jellemezze az egyes talajtípusokon belüli eltérõ talajhibákat. Definiálja a talajvédelem, az erózió, a defláció és a belvíz fogalmát. Ismerje az eróziót és a deflációt befolyásoló tényezõket, valamint az erózió formáit. Jellemezze az erózió elleni agrotechnikai talajvédelmi eljárásokat. Jellemezze a defláció elleni védekezés módjait.	Mutassa be a savanyú, szikes, homok- és láptalajok javítását. Jellemezze az erózió elleni mûszaki talajvédelmi eljárásokat. Ismerje a talajszennyezõdés forrásait és a talajvédelem lehetõségeit.

3. Növényi eredetû nyersanyagok elõállítási folyamata

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Talajmûvelés	Különböztesse meg a talajmûvelési alapmûveleteket (forgatás, lazítás, porhanyítás, keverés, tömörítés, egyengetés). Ismerje a talajmûvelõ eszközök (eke, tárcsa, kultivátor, fogasborona, simító, henger, kombinált talajmûvelõ gépek) munkáját. Ismerje a korszerû talajmûvelés szempontjait. Ismerje a fontosabb talajmûvelési eljárásokat.	Határozza meg különbözõ vetésidejû növények alá végzendõ talajmûvelési eljárások okszerû sorrendjét.
3.2 Tápanyag-utánpótlás	Ismerje a tápanyag-utánpótlás jelentõségét. Nevezze meg a fontosabb szerves- és mûtrágyákat.	Különböztesse meg az egyes trágyaféleségeket, értékelje azok elõnyeit, hátrányait. Értékelje a trágyaanyagok környezetkímélõ felhasználását. Ismerje a tápanyagmennyiség kiszámításának szempontjait.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.3 Szaporítás	Ismerje a vetõmag tulajdonságait. Ismerje a szántóföldi és kertészeti növények ivaros és ivartalan szaporítási módjait (vetés, ültetés, dugványozás, tõosztás, bujtás, oltás, mikroszaporítás).	Válassza ki az optimális szaporítási módokat. Számítsa ki a szükséges szaporítóanyag mennyiségét.
3.4 Növényápolás	Ismerje a szántóföldi és a kertészeti növények ápolásának szükségességét. Nevezze meg a növényápolás legfontosabb módszereit (talajápolás, öntözés, tenyészterület kialakítása, növények fejlõdésének szabályozása, növényvédelem).	Csoportosítsa a növényápolás fogalomkörébe tartozó eljárásokat. Elemezze a növényápolási munkák környezetre gyakorolt hatását. Ismerje a növényvédõ szerek felhasználásának óvórendszabályait és a környezetre gyakorolt hatásait.
3.5 Betakarítás	Ismerje a legfontosabb gazdasági növényeink (szemestermények, gyökér- és gumósok, szálastakarmányok, zöldség-, gyümölcs- és szõlõ) betakarításának idejét és módszereit.	Ismerje a fontosabb tartósítási és tárolási módokat, hangolja össze a betakarítással.

4. Mûszaki alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 Anyagismeret	Ismerje a mezõgazdaságban használt fémes (vas és ötvözetei, alumínium, réz és ötvözetei, ón és ötvözetei, ólom) és nemfémes (mûanyagok, fák, gumi, szigetelõ és tömítõ anyagok) anyagokat. Ismerje fel, majd válassza ki a mezõgazdasági épületek építéséhez használható építõanyagokat (természetben elõfordulók: kõ, homok, kavics, fa; ipari eredetûek: szerkezeti anyagok, kötõanyagok, adalékanyagok, kész elemek), épületszerkezeti megoldásokat.	Ismerje, hogy a felhasználási célnak megfelelõen milyen tulajdonságok alapján választ a fémes és nemfémes anyagok között.
4.2 Gépelemek	Ismerje a mezõgazdasági erõ- és munkagépeket felépítõ gépelemek – kötõgépelemek (ék, retesz, csavar, szegecs), forgómozgást közvetítõ gépelemek (tengelyek, tengelykapcsolók, csapágyak), erõátviteli gépelemek (szíjhajtás, fogaskerékhajtás, lánchajtás, dörzskerékhajtás), csövek, szerelvények (csövek, csõidomok, csõkötések, csõszerelvények, csap, szelep, tolózár, biztonsági szelep, kondenzedény), fékek, rugók feladatát, felépítését, mûködését.	Mûszaki dokumentációk birtokában tudja értelmezni a meghibásodási lehetõségeket és ezek javítását.
4.3 Mûszaki ábrázolás	Különböztesse meg a távlati, az axonometrikus és a vetületi ábrázolást. Értelmezze a méretarányokat és a méretmegadás elemeit.	Értelmezzen adott géprajzot vagy építészeti tervrajzot. Értelmezze a metszeti ábrázolást.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.4 Energiahordozók	Ismerje és hasonlítsa össze az energiahordozókat – nyersolaj és származékai (tüzelõ- és kenõanyagok), elektromos energia, bioenergia, geotermikus energia, napenergia, szélenergia – energiatakarékossági és környezetvédelmi szempontból. Figyelje meg az elektromos hálózatok szerelvényeinek és gépeinek feladatát, magyarázza el mûködésüket.	Alkalmazza az adott növénytermesztési, illetve állattenyésztési tartástechnológiánál felhasználható energiatakarékos megoldásokat.

5. Gazdálkodási ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1 A vállalkozás alapjai	Ismerje a mezõgazdasági vállalkozási jogformákat, a társas-gazdasági társaságok (közkereseti társaság, betéti társaság, korlátolt felelõsségû társaság, egyesülés, közös vállalat, részvénytársaság), szövetkezetek fõbb jellemzõit (jogállás, felelõsség, szervezet, alapító vagyon), valamint az egyéni és családi vállalkozási lehetõségeket. Azonosítsa a vállalkozás külsõ (pl. megrendelõk, szállítók, hatóságok) és belsõ (pl. szervezeti egységek közötti) kapcsolatait. Ismerje a mezõgazdasági vállalkozásokban folyó jövedelemtermelési folyamatot (pl. állattenyésztési, növénytermesztési, kertészeti termékek elõállítása, feldolgozása). Legyen tudatában a vállalkozás megkezdésével és esetleges megszûnésével kapcsolatos teendõknek.	Ismerje az üzleti terv felépítését, tartalmi és formai követelményeit.
5.2 A gazdálkodás feltételei	Csoportosítsa és jellemezze a mezõgazdasági termelés erõforrásait: munkaerõ, termelési eszközök (befektetett eszközök: immateriális javak, tárgyi eszközök, befektetett pénzügyi eszközök; forgóeszközök: készletek, pénzügyi eszközök). Ismerje fel a termelés – elosztás – csere – fogyasztás összefüggéseit. Jegyezze meg a piac fogalmát, szereplõit, értse a piac szabályozó szerepét és marketing jelentõségét.	Értse a mezõgazdasági termelés támogatási, hitelezési, biztosítási és jövedelemelvonási (adók és egyéb költségvetési kötelezettségek) rendszerét.
5.3 A gazdálkodás eredménye	Ismerje a növénytermesztés, állattenyésztés, kertészeti termelés, mezõgazdasági szolgáltatások ráfordításait és hozamait, illetve azok mutatóit. Ismerje a költség, önköltség, árbevétel, jövedelem fogalmát. Számítsa ki egy adott termék önköltségét.	Elemezze egy adott termék költségeinek összetevõit és javasoljon jövedelemnövelési lehetõségeket.

C) VÁLASZTHATÓ TÉMAKÖRÖK

1. Állati eredetû nyersanyagok elõállítási folyamata

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 Szaporítás	Ismerje a gazdasági állatok szaporításának alapjait, fontosabb fogalmait: ivarérettség, tenyészérettség, ivarzás, termékenyítés módszerei, vemhesség, ellés.	Ismerje a termékenyítés (természetes és mesterséges) módszereit. Ismerje fel az ivarzás tüneteit és a vemhességet külsõ jelek alapján. Válassza ki az elléshez szükséges eszközöket, anyagokat. Ismerje az ellésre/fialásra történõ elõkészületeket. Ismerje az ellés szakaszait, valamint az újszülött és az anya ápolási feladatait.
1.2 Felnevelés	Ismerje a gazdasági állataink felnevelésének alapelveit és módjait (természetes vagy szoptatásos, mesterséges vagy itatásos).	Értékelje a növendékállatok hatékony felnevelési módszereit. Elemezze a hasznosítási irány és a felnevelési módok közötti összefüggéseket.
1.3 Takarmányozás	Ismerje a gazdasági állataink takarmányozásának fontosabb alapelveit. Ismerje az egyes takarmányozási módokat (a takarmányfogyasztás mértéke, módja, a takarmányok fizikai állapota alapján, valamint az évszakonként változó, monodiétás, kombinált megoldásokat).	Különböztesse meg a fontosabb takarmánycsoportokat. Értékelje az egyes takarmányokat az etethetõség szempontjából.
1.4 Elhelyezés	Ismerje az egyes állatfajok hasznosítási irányainak megfelelõ elhelyezési módokat (szabad, nyitott, zárt, kötött, kötetlen, ketreces). Ismerje az egyes állatfajok mikroklíma igényeit. Ismerje az állandó és idõszakos állatápolást, valamint eszközeit gazdasági állatainknál.	Elemezze és értékelje a tartásmódok, az állat igénye és a gazdaságos termékelõállítás közti összefüggéseket. Különböztesse meg az egészséges és a beteg állatokat életjelenségeik alapján.

2. Kertészeti alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Gyümölcstermesztési alapismeretek	Ismerje a gyümölcstermesztés történetét, jelentõségét, jelenlegi helyzetét. Ismerje a gyümölcstermõ növények szaporítási módjait. Ismerje a gyümölcstermõ növényeket, azok botanikai felépítését, ökológiai igényeit. Ismerje a gyümölcsök termesztésének általános folyamatait.	Ismerje a termesztett fajokat. Ismerje a gyümölcstermõ növények botanikai és felhasználás szerinti csoportosítását, termõtájait. Ismerje az összefüggést a termõtájak kialakulása és a gyümölcstermõ növények ökológiai igényei között.
2.2 Szõlõtermesztési alapismeretek	Ismerje a szõlõtermesztés történetét, jelentõségét, jelenlegi helyzetét. Ismerje a szõlõ szaporítási módjait.	Ismerje a fajtacsoportokat és a fajtákat. Ismerje az összefüggést a borvidékek kialakulása és a szõlõ ökológiai igényei között.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Ismerje a szõlõ botanikai felépítését, ökológiai igényét. Ismerje a szõlõ termesztésének általános folyamatait. Ismerje Magyarország borvidékeit.	Jellemezze a borvidékeket.
2.3 Zöldségtermesztési alapismeretek	Ismerje a zöldségtermesztés történetét, jelentõségét, jelenlegi helyzetét. Ismerje a zöldségnövények szaporítási módjait. Ismerje a zöldségnövényeket, azok botanikai felépítését és ökológiai igényét. Ismerje a zöldségek termesztésének általános folyamatait.	Ismerje a termesztett fajokat. Ismerje a zöldségnövények botanikai, ökológiai igény és felhasználás szerinti csoportosítását.
2.4 Dísznövény-termesztési alapismeretek	Ismerje a dísznövénytermesztés történetét, jelentõségét, jelenlegi helyzetét. Ismerje a dísznövények szaporítási módjait. Ismerje a dísznövények botanikai felépítését, ökológiai igényét. Ismerje a dísznövények termesztésének általános folyamatait.	Ismerje a jelentõsebb termesztett fajgkat. Ismerje a dísznövények botanikai, ökológiai igény és felhasználás szerinti csoportosítását.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei:

- Írásbeli vizsga
- Szóbeli vizsga

Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag összeállított feladatsort kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz.

A középszintû vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összes pontszám osztályzatra történõ átváltása az érvényes érettségi vizsgaszabályzat elõírásai alapján történik. Az elérhetõ maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelõlapon rögzíti és összesíti.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

Vizsgarész	Perc	Arány
Írásbeli vizsga	180	67
Szóbeli vizsga	15-20	33

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatsorának megoldására 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére. Amennyiben szükséges, a vizsgázó a számítási feladatok megoldásához számológépet használhat. Ha az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, rajzokra stb. van szükség, azt a feladatsornak mindig tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

A központilag összeállított feladatsor a követelményrendszer 5 kötelezõ és 1 kötelezõen választandó témakörébõl tartalmaz kérdéseket.

A feladatoknak a tényismeretek számonkérésén kívül az ismeretek alkalmazásának, az összefüggések felismerésének és értelmezésének képességét is vizsgálniuk kell.

Az írásbeli dolgozat összesen 100 pont értékû feladatot tartalmaz. Ez megközelítõen a következõ belsõ arányok szerint épül fel:

– 50%-ban a középszintû részletes érettségi követelményekre épülõ zártvégû, tesztjellegû feladatok. A zártvégû feladatok lehetséges feladattípusai: egyszerû választás, egyszerû hibakutatás, többszörös választás, négyféle asszociáció, ötféle asszociáció, többszörös asszociáció, kizárásos asszociáció, korrelációs vizsgálat, relációanalízis, mennyiségi összehasonlítás. A feladattípusok közül egy feladatlapon belül csak három fajta használható.

– 50%-ban nyíltvégû feladatok, esszék, amelyek segítségével lemérhetõ a vizsgázók rendszerezõ képessége, bizonyos alapvetõ összefüggések felismerésére, magyarázatára való alkalmassága és a szakmai nyelv használata.

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik. Az egyes feladatokra adható pontszámokat, részpontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítási útmutató alapján az összes pontszám 10%-ának megfelelõ pont adható tananyagon kívüli ismeretekre. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort a vizsgaleírásnak megfelelõen központilag állítják össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgáztató szaktanár értékeli.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételbõl (feladatból) áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

– a tételek elsõ feladata („A” tétel) a mezõgazdasági termelés jelentõségét, fõbb ágazatait; a mezõgazdasági termelés fõbb ökológiai tényezõit és a növényi eredetû nyersanyagok elõállítási folyamatára vonatkozó ismereteket ellenõrizze;

– a második feladat („B” tétel) a mûszaki alapismeretekre és a gazdálkodási ismeretekre, valamint a kötelezõen választandó témakör tananyagára vonatkozzon;

– a tételek száma legalább 20 legyen;

– a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témának.

A szóbeli tételsor összeállítása

A tételsor összeállításánál az alábbi arányokat javasolt figyelembe venni:

„A” tétel – a mezõgazdasági termelés jelentõsége, fõbb ágazatai;
– a mezõgazdasági termelés fõbb ökológiai tényezõi;
– a növényi eredetû nyersanyagok elõállítási folyamata.

Témakör	A résztételek száma 20 tétel esetén
A mezõgazdasági termelés jelentõsége, fõbb ágazatai	1
A mezõgazdasági termelés fõbb ökológiai tényezõi	12
– A mezõgazdasági termelés környezete	(1)
– Meteorológiai ismeretek	(3)
– Éghajlattani ismeretek	(1)
– Agrometeorológiai ismeretek	(1)
– Talajtan	(5)
– Talajjavítás és talajvédelem	(1)
A növényi eredetû nyersanyagok elõállítási folyamata	7
– Talajmûvelés	(2)
– Tápanyag-utánpótlás	(1)
– Szaporítás	(2)
– Növényápolás	(1)
– Betakarítás	(1)

„B” tétel – mûszaki alapismeretek;
– gazdálkodási ismeretek;
– kötelezõen választandó témakör tananyaga.

Témakör	A résztételek száma 20 tétel esetén
Mûszaki alapismeretek	6
– Anyagismeret	(2)
– Gépelemek	(2)
– Mûszaki ábrázolás	(1)
– Energiahordozók	(1)
Gazdálkodási ismeretek	7
– A vállalkozás alapjai	(3)
– A gazdálkodás feltételei	(2)
– A gazdálkodás eredménye	(2)
Kötelezõen választandó témakör tananyaga	7

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje elõtt nem ismerhetik meg. A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszõleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelõ használatával önállóan kell felelnie. A szaktanár csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, illetve tehet fel segítõ, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár, pontozással értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amely az alábbiak szerint érhetõ el: az egyes résztételek megoldására maximum 25-25 pont adható. Ezen belül maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 2 pontot a logikus felépítéséért, 3 pontot a szaknyelv megfelelõ használatáért.

Értékelõlap a középszintû érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Írásbeli vizsgán elért pontszám (max. 100)	Szóbeli vizsga 1. résztétel			Szóbeli vizsga 2. résztétel			A szóbeli vizsgán elért összes pont (max. 50)	A vizsgán elért összes pontszám	Osztályzat
		Tartalom (max. 20)	Felépítés (max. 2)	Szaknyelv (max. 3)	Tartalom (max. 20)	Felépítés (max. 2)	Szaknyelv (max. 3)			

Az osztályzat kialakítása az érvényes érettségi vizsgaszabályzat elõírásai szerint történik.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei:

- Írásbeli vizsga
- Szóbeli vizsga

Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag összeállított feladatsort kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort az útmutatónak megfelelõen a vizsgaközpont állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgaközpont által megbízott vizsgáztató szaktanár értékeli.

Az emelt szintû vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összes pontszám osztályzatra történõ átváltása az érvényes érettségi vizsgaszabályzat elõírásai alapján történik. Az elérhetõ maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelõlapon rögzíti és összesíti.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

Vizsgarész	Perc	Arány
Írásbeli vizsga	180	67
Szóbeli vizsga	15-20	33

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatsorának megoldására 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére. Amennyiben szükséges, a vizsgázó a számítási feladatok megoldásához számológépet használhat. Ha az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, rajzokra stb. van szükség, azt a feladatsornak mindig tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

A vizsgaközpont által összeállított feladatsor a követelményrendszer 5 kötelezõ és 1 kötelezõen választandó témakörébõl tartalmaz kérdéseket.

A feladatoknak a tényismeretek számonkérésén kívül az ismeretek alkalmazásának, az összefüggések felismerésének és értelmezésének képességét is vizsgálniuk kell.

Az írásbeli dolgozat összesen 100 pont értékû feladatot tartalmaz. Ez megközelítõen a következõ belsõ arányok szerint épül fel:

– 70%-ban mezõgazdasági alapismereti tananyag. Az emelt szintû részletes érettségi követelményekre épülõ (a középszint követelményeit is magába foglaló) zártvégû, valamint rövidebb vagy hosszabb választ igénylõ nyíltvégû feladatok, esszék lehetnek, amelyek lefedik a követelményrendszer témaköreit. A zártvégû feladatok lehetséges feladattípusai: egyszerû hibakutatás, többszörös választás, négyféle asszociáció, ötféle asszociáció, többszörös asszociáció, kizárásos asszociáció, korrelációs vizsgálat, relációanalízis, mennyiségi összehasonlítás.

– 30%-ban az ismeretek alkalmazását igénylõ gyakorlati jellegû feladatok (pl. ábra- és grafikonelemzés, számításos feladatok, talaj- és éghajlati térképek, gépészeti és építészeti rajzok elemzése, adat- és szöveges információ értelmezése, problémamegoldó feladatok).

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik. Az egyes feladatokra adható pontszámokat, részpontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítási útmutató alapján az összes pontszám 10%-ának megfelelõ pont adható tananyagon kívüli ismeretekre. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

A vizsgadolgozatok értékelését a vizsgaközpont szervezésében, a jelölt iskolájától független, külsõ értékelõ végzi.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételsorát a vizsgaleírásnak megfelelõen a vizsgaközpont a szakirányú felsõoktatási intézmények képviselõivel egyeztetve központilag állítja össze.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekrõl, szemelvényekrõl a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételbõl (feladatból) áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

– a tételek elsõ feladata („A” tétel) a mezõgazdasági termelés jelentõségét, fõbb ágazatait; a mezõgazdasági termelés fõbb ökológiai tényezõit és a növényi eredetû nyersanyagok elõállítási folyamatára vonatkozó ismereteket ellenõrizze;

– a második feladat („B” tétel) a mûszaki alapismeretekre és a gazdálkodási ismeretekre, valamint a kötelezõen választandó témakör tananyagára vonatkozzon;

– a tételek száma legalább 30 legyen;

– a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témának.

A szóbeli tételsor összeállítása

A tételsor összeállításánál az alábbi arányokat javasolt figyelembe venni:

„A” tétel – a mezõgazdasági termelés jelentõsége, fõbb ágazatai;

– a mezõgazdasági termelés fõbb ökológiai tényezõi;

– a növényi eredetû nyersanyagok elõállítási folyamata;

Témakör	A résztételek száma 30 tétel esetén
A mezõgazdasági termelés jelentõsége, fõbb ágazatai	2
A mezõgazdasági termelés fõbb ökológiai tényezõi	17
– A mezõgazdasági termelés környezete	(1)
– Meteorológiai ismeretek	(4)
– Éghajlattani ismeretek	(2)
– Agrometeorológiai ismeretek	(2)
– Talajtan	(6)
– Talajjavítás és talajvédelem	(2)
A növényi eredetû nyersanyagok elõállítási folyamata	11
– Talajmûvelés	(3)
– Tápanyag-utánpótlás	(2)
– Szaporítás	(3)
– Növényápolás	(2)
– Betakarítás	(1)

„B” tétel – mûszaki alapismeretek;
– gazdálkodási ismeretek;
– kötelezõen választandó témakör tananyaga.

Témakör	A résztételek száma 30 tétel esetén
Mûszaki alapismeretek	10
– Anyagismeret	(2)
– Gépelemek	(3)
– Mûszaki ábrázolás	(3)
– Energiahordozók	(2)
Gazdálkodási ismeretek	10
– A vállalkozás alapjai	(4)
– A gazdálkodás feltételei	(3)
– A gazdálkodás eredménye	(3)
Kötelezõen választandó témakör tananyaga	10

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje elõtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintû vizsgát megelõzõ tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezõknek.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelõ használatával önállóan kell felelnie. A vizsgáztató tanár kérésére a tételhez kapcsolódó egyszerû vázrajzot is kell tudnia készíteni. A vizsgáztató tanár csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, illetve tehet fel segítõ, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár, pontozással értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amely az alábbiak szerint érhetõ el: az egyes résztételek megoldására maximum 25-25 pont adható. Ezen belül maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 2 pontot a logikus felépítéséért, 3 pontot a szaknyelv megfelelõ használatáért.

Értékelõlap az emelt szintû érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Írásbeli vizsgán elért pont-szám (max. 100)	Szóbeli vizsga 1. résztétel			Szóbeli vizsga 2. résztétel			A szóbeli vizsgán elért összes pont (max. 50)	A vizsgán elért összes pontszám	Osztályzat
		Tartalom (max. 20)	Felépítés (max. 2)	Szak-nyelv (max. 3)	Tartalom (max. 20)	Felépítés (max. 2)	Szak-nyelv (max. 3)			

Az osztályzat kialakítása az érvényes érettségi vizsgaszabályzat elõírásai szerint történik.

ÉLELMISZERIPARI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. Az élelmiszeripar fõbb fogalmainak azonosítása, helyes használata	Ismerje fel meghatározás alapján a fontosabb élelmiszeripari fogalmakat. Legyen képes a megadott témához kapcsolódó fogalmakat kiválasztani**,** meghatározni és használni.	
1.2 Környezetvédelemmel és környezetgazdál-kodással kapcsolatos fogalmak ismerete és alkalmazása	Legyen képes az ökológiai alapismeretekkel a környezetvédelemmel és társtudományaikkal (biológia, földrajz, kémia) kapcsolatos szakkifejezések azonosítására és használatára.	
1.3 Élelmiszer-kémiai alapfogalmak ismerete használata	Legyen képes az írott szimbólumok (vegyjel, képlet) felismerésére, megnevezésére és értelmezésére.	Legyen képes szakmai fogalmak tartalmi jelentése alapján utasításokat – recept, leírás, szabvány – érteni, végrehajtani.
1.4 A mikrobák hasznos és káros tevékenységeivel kapcsolatos fogalmak kiválasztása, helyes alkalmazása	Legyen képes a megfelelõ mikrobiológiai fogalmak értelmezésére. Tudjon a fogalmakhoz jelenségeket, történéseket, tevékenységeket kapcsolni a mikrobiológia kérdéses területén.	Legyen képes a témához kapcsolódó mikroorganizmusok nevének pontos ismeretére, szóban és írásban.
1.5 Élelmiszeriparban alkalmazott mûveletek alapfogalmainak azonosítása, helyes alkalmazása	Legyen képes az egy témához kapcsolódó fogalmakat kiválasztani, meghatározni és azokat helyesen használni. Legyen képes a különbözõ képletek, összefüggések, fogalmak felismerésére és egyszerû feladatokban alkalmazásukra. Tudja használni az SI mértékegység-rendszert.	Tudjon különbözõ képletek, összefüggések között kapcsolatot létrehozni és gyakorlatban alkalmazni. Legyen képes adatsor alapján diagramot, grafikont, sematikus ábrát készíteni, ábrák tartalmára vonatkozó állításokat megfogalmazni, következtetéseket levonni.

2. Tájékozódás az élelmiszeripar fõbb területein

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 A mezõgazdaság és az élelmiszeripar kapcsolata, kialakulása és fejlõdése az egyes történelmi korszakokban	Legyen képes történelmi koronként bemutatni a mezõgazdaságban és az élelmiszeriparban végbement jelentõs változásokat.	
2.2 Az élelmiszeripari iparágak azonosítása	Tudjon példákat felsorolni a fontosabb növényi és állati eredetû nyersanyagokat feldolgozó élelmiszeripari iparágakra.	
2.3 Növényi és állati eredetû nyersanyagok ismerete	Ismerje a fontosabb növényi és állati eredetû nyersanyagokból készült élelmiszereket. Legyen képes a fontosabb nyersanyagokat és élelmiszereket élelmiszeripari iparágakkal összekapcsolni.	Ismerje a fontosabb növényi és állati eredetû nyersanyagokból készült élelmiszerek elõállításának folyamatát.
2.4 Környezetgazdálkodás	Ismerje az egyes élelmiszeripari üzemek környezetszennyezõ hatását (levegõ, víz, talaj), esetleg fertõzésveszélyes jellegét, a károsító tényezõk csökkentésének lehetõségeit.	
2.5 Mikroorganizmusok hasznos és káros tevékenysége az élelmiszeriparban	Tudjon példákat sorolni a legfontosabb élelmiszeripari szakterületeken (sütõ, hús, tej, konzerv, bor stb.) alkalmazott hasznos és káros mikrobatevékenységekre.	Legyen képes a hasznos és káros mikrobatevékenységek konkrét élelmiszeripari alkalmazását bemutatni és magyarázni.
2.6 Élelmiszerek alapanyagainak és segédanyagainak ismerete	Legyen képes az alaptápanyagok és az élelmiszeripari adalékok jellemezésére.	Legyen képes táplálkozás-élettani szerepüket bemutatni és értékelni.
2.7 Élelmiszeripari mûveletek és folyamatok alkalmazása az élelmiszerek elõállításában	Ismerje fel, hogy a különbözõ élelmiszeripari ágazatokban alkalmazott gyártási folyamatok hasonló mûveletekbõl épülnek fel, a technológiai igényeknek megfelelõen.	Legyen képes az egyes mûveleteket befolyásoló paraméterek hatását értékelni.

3. Különbözõ folyamatok, eljárások hatásának bemutatása, elemzés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 A tanultak rendszerezése okok és következmények szerint	Legyen képes az élelmiszeripari anyagok, mikrobiológiai, kémiai, mûvelettani folyamatok és eljárások okairól és következményeirõl feltételezéseket megfogalmazni és azokat indokolni.	
3.2 Annak bizonyítása, hogy az élelmiszeripari folyamatoknak és eljárásoknak általában több oka és következménye van	Példákkal bizonyítsa, hogy az élelmiszeripari folyamatoknak és eljárásoknak egyszerre több oka és következménye van.	
3.3 Önálló kérdések megfogalmazása, feltevése az élelmiszeripari folyamatok, eljárások okairól és következményeirõl	Tudjon önálló kérdéseket feltenni az egyszerûbb élelmiszeripari folyamatok és eljárások okairól és következményeirõl.	
3.4 A lényeges és kevésbé lényeges szempontok, tényezõk megkülönböztetése, mérlegelése	Legyen képes az élelmiszeripari mûveletek lényeges és kevésbé lényeges szempontjainak megkülönböztetésére**.**	Legyen képes a mûveletek különbözõ módon történõ lejátszódásának indoklására, összehasonlítására.
3.5 Annak példákkal való alátámasztása, hogy az egyes mûveleti eljárásoknak fontos szerepe van az élelmiszerek feldolgozásában	Legyen képes felsorolni olyan mûveleti eljárásokat, melyeket több technológiai folyamatnál más-más céllal és eredménnyel alkalmaznak.	

B) TÉMAKÖRÖK

A középszintû érettségi vizsgán számon kérhetõ anyag megegyezik a kerettanterv tantárgyi követelményeivel. Az emelt szintû érettségi vizsga anyagát a kerettanterv és a vizsgakövetelmények együttesen tartalmazzák

1. Nyersanyagok feldolgozása az élelmiszeriparban

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 Növényi eredetû nyersanyagok és élelmiszerek	– Ismerje a nyers-, segéd- és adalékanyag fogalmát. – Tudja felsorolni és jellemezni a malom-, sütõ-, édes- és tésztaipari termékeket, jellemezze nyersanyagaikat (gabonafélék). – Jellemezze a konzervipar nyersanyagait (zöldségek, gyümölcsök). – Ismerje az erjedésipari és dohányipari nyersanyagokat és termékeket. – Ismerje a növényi eredetû zsiradékokat.	
1.2 Állati eredetû nyersanyagok és élelmiszerek	– Tudja felsorolni a húsipar nyersanyagait és jellemezze azokat. – Ismerje a húsipar termékeit. – Ismerje a tejipar termékeit. – Ismerje az állati eredetû zsiradékokat.	
1.3 Víz	– Jellemezze a vizet, és ismerje minõségi követelményeit. – Ismerje a víz felhasználását. – Ismerje a víztartalom változását kísérõ jellemzõket.	

2. Az élelmiszeripar környezete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Környezetvédelem tartalma	– Ismerje a környezet és a környezetvédelem fogalmát, feladatát, felosztását.	
2.2 Környezeti károk, globális problémák, környezetszennyezés	– Ismerje a környezeti károk kialakulásának társadalmi, gazdasági okait. – Sorolja fel a globális problémákon belül a környezetszennyezés okozta ártalmakat.	
2.3 Környezetgazdálkodás	– Sorolja fel a sikeres környezetgazdálkodás feltételeit. – Jellemezze az integrált környezetvédelmet.	

3. Tápanyagok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 Szénhidrátok (monoszacharidok diszacharidok oligoszacharidok poliszacharidok)	– Ismerje a tápanyagok összetételét, csoportosítását. – Definiálja a szénhidrát fogalmát. – Csoportosítsa a szénhidrátokat. – Jellemezze a szénhidrátok tulajdonságait. – Ismerje a szõlõcukor, gyümölcscukor, tejcukor, répacukor, malátacukor, glikogén, cellulóz szerkezetét és tulajdonságait. – Ismerje a szénhidrátok táplálkozásban betöltött szerepét.	– Magyarázza a túlzott szénhidrátfogyasztás következményeit. – Tudja leírni a szénhidrátok képletét. – Tudja magyarázni a laktolgyûrû kialakulását a glikozidoshidroxil elnevezését és szerepét. – Tudja magyarázni az oligo- és polichaharidok esetén a kondenzáció és a hidrolízis jelenségét. – Mutasson be egyszerû kísérletet jellemzõ reakciót a szénhidrátokkal.
3.2 Zsírok	– Definiálja a zsírok fogalmát. – Jellemezze a zsírok tulajdonságait, tudja leírni képletüket. – Ismerje a lipidek csoportosítását. – Ismerje a lipoidok és zsiradékok közötti különbséget. – Ismerje a zsírok táplálkozásban betöltött szerepét.	– Mutasson be egyszerû kísérletet, jellemzõ reakciót a zsírokkal. – Ismerje a növényi olajok keményítésének élelmiszeripari jelentõségét. – Tudja jellemezni a zsiradékok száradását, romlását.
3.3 Fehérjék	– Definiálja a fehérjék fogalmát. – Csoportosítsa a fehérjéket. – Jellemezze a fehérjék tulajdonságait, tudja leírni képletüket.	– Értékelje a fehérjék táplálkozás-élettani szerepét. – Mutasson be egyszerû kísérletet, jellemzõ reakciót a fehérjékkel. Tudja kiválasztani a megfelelõ reagenseket a xantoprotein és a Biuret reakciókhoz, s elvégezni azokat. – Tudja összehasonlítani a növényi és állati eredetû fehérjéket.

4. Élelmiszer-technológiai adalékok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 Ízesítõanyagok, színezékek, állományjavító adalékok (gélképzõk, emulgeátorok) tartósítószerek, antioxidánsok, vitaminok	– Ismerje az élelmiszer-adalékok felhasználhatóságát az élelmiszertörvény alapján. – Ismerje az élelmiszer-adalékok csoportjait, azok szerepét. – Ismerje az iparok által leggyakrabban alkalmazott színezékek, antioxidánsok, tartósítószerek és állományjavítók elõírás szerinti felhasználhatóságát. – Ismerje a vitaminok, mikroelemek, ásványi anyagok szerepét. – Táblázatokat, statisztikákat tudjon használni.	

5. Mikroorganizmusok hasznos tevékenységei a különbözõ élelmiszeripari ágazatokban

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1 Biotechnológia	– Ismerje a biotechnológia fogalmát és kapcsolatát az élelmiszer-termeléssel. – Legyen áttekintése a mikrobás élelmiszer-termelésrõl a kezdetektõl napjainkig.	
5.2 Irányított erjedések	– Ismerje a mikroorganizmusok hasznos tevékenységét az élelmiszeriparban: – új termék, íz, illat kialakítása, – tápérték növelése, – élvezeti érték fokozása, – emészthetõség növelése, – tápanyag értékesülése, – eltarthatóság növelése.	– Példákkal illusztrálja az egyes iparágak mikrobás élelmiszer-elõállítását (tej, sütõ, élesztõ, sör, szesz, bor, savanyított termékek).
5.3 Starterkultúrák	– Definiálja a starterkultúra fogalmát, ismerje a jelentõségét az egyes iparágak termékeinél.	– Tudjon különbséget tenni a starterkultúrák és a mikrobák által termelt enzimekkel történõ élelmiszer-elõállítás között.

6. Mikroorganizmusok káros tevékenysége

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1 Élelmiszer károsítása romlással és a gyártási folyamatok megzavarásával	– Ismerje a mikrobás élelmiszerromlás fogalmát, megindítóit, ártalmait. – Tudja csoportosítani az érzékszervileg megfigyelhetõ romlásjelenségeket. – Ismerje a romlás megelõzésének általános módját.	– Ismerje a gyártási folyamatok megzavarásának okait, következményeit. – Tudja megkülönböztetni a fizikai, kémiai, enzimes és mikrobiológiai romlásjelenségeket.
6.2 Az élelmiszert fogyasztó egészségét károsító ételmérgezések és élelmiszerfertõzések	– Ismerje a mikrobás ételmérgezés fogalmát. – Sorolja fel a mérgezés megelõzéséhez szükséges rendszabályokat. – Ismerje a fertõzés fogalmát, a betegség kialakulásának feltételeit és lefolyását. – Tudja magyarázni a bacilusgazdák vagy kórokozó-hordozók veszélyét az élelmiszer-elõállítás területén. – Ismerje az enteritisz betegség fogalmát és néhány típusát. – Tudjon példákat a mikrobacsoportok és férgek által okozott fertõzésekre és betegségekre.	– Ismerje a fajlagos és nem fajlagos ételmérgezést okozó mikrobák nevét, jellemzõit, toxinjait és tudja összehasonlítani a romlást és a mérgezést.
6.3 A mikroorganizmusok életmûködésének irányítása	– Ismerje az életfeltételek változtatásával történõ tartósítást. – Ismerje a hõközlés és hõelvonás hatását. – Ismerje a víztartalom változásának hatását. – Ismerje a vegyszerek sejtpusztító hatását.	– Magyarázza a tartósítások hatásmechanizmusát. – Ismerje a tisztításhoz használt vegyszerek hatásmechanizmusát és azok alkalmazhatóságát.

7. Áramlástani alapfogalmak, áramlástani törvények

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
7.1 Közeg fogalma és áramlását jellemzõ tényezõk	– Tudja a közegek fogalmát, felosztását és a határréteg definícióját. – Jellemezze az ideális és reális közegeket. – Ismerje a tömegáram, térfogatáram, átlagos áramlási sebesség fogalmát, ismerje a csõvezeték jellemzõ méreteit. – Tudja alkalmaznia tanult összefüggéseket: – átlagos áramlási sebesség, – térfogatáram, tömegáram meghatározására.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
7.2 Áramlás jellege, Re-szám	– Ismerje az áramlás jellegének különbözõ típusait és azok jellemzõit. – Tudja a Re szám fogalmát, értékei alapján az áramlás jellegének meghatározását. – Végezzen számításokat az áramlás jellegének meghatározására.	– Magyarázza a határréteg kialakulását és szerepét a különbözõ mûveleteknél.
7.3 Folytonosság tétel	– Tudja milyen feltételek mellett érvényes az áramló közegre a folytonossági tétel. – Szavakban és képlettel fogalmazza meg a tételt. – Végezzen számításokat a folytonosság tétellel kapcsolatban.	
7.4 Bernoulli-egyenlet	– Ismerje az áramló közeg energiáit. – Fogalmazza meg az energia-megmaradás törvényét az áramlás ideális és valóságos esetére. – Végezzen számításokat a közegáramlás különbözõ eseteire a Be-egyenlet segítségével. – Tudja felírni a Be-egyenletet különbözõ dimenziókban és az áramlás különbözõ eseteire.	– Tudja meghatározni a p_s és h_s értékeket. – Tudja meghatározni számítással vagy nomogram segítségével a λ értékét.

8. Folyadékok és gázok szállítása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
8.1 Szivattyúk és léggépek	– Ismerje a folyadékok és gázok áramoltatásához szükséges feltételeket. – Ismerje a szállításhoz szükséges berendezéseket, azok csoportosítását. – Ismerje a szivattyúk – dugattyús, centrifugál –, Root fúvó és ventilátor felépítését. – Tudja a különbözõ szivattyúk és léggépek mûködési elvét, alkalmazásuk feltételeit.	– Készítsen vázlatrajzot a legjellemzõbb szivattyúkról és léggépekrõl. – Határozza meg a szállítóképességüket. – Elemezze a szabályozási lehetõségeket.

9. Szétválasztó mûveletek és gépek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
9.1 Gravitációs ülepítés	– Tudja a heterogén diszperz rendszer fogalmát, fajtáit. – Tudja a szétválasztó mûvelet fogalmát, paraméterét, jellemzõ alapfogalmait. – Tudja a gravitációs ülepítés fogalmát, típusait, törvényét, ismerje a célját, élelmiszeripari alkalmazását, berendezéseit. – Tudja alkalmazni a tanult összefüggéseket: = a gravitációs ülepítés idejének, = sebességének és a $Re_ü$ számnak a meghatározását.	– Tudja alkalmazni a tanult összefüggéseket: = kiülepíthetõ részecske átmérõjének meghatározására.
9.2 Centrifugális ülepítés	– Tudja a szétválasztó mûvelet fogalmát, paraméterét, jellemzõ alapfogalmait. – Tudja a centrifugális ülepítés fogalmát, típusait, törvényét, ismerje a célját, élelmiszeripari alkalmazását, gépeit. – Hasonlítsa össze a centrifugát és a ciklont. – Tudja alkalmazni a tanult összefüggéseket: = a centrifugális ülepítés idejének, sebességének, centrifuga jelzõszámának, $Re_ü$ szám meghatározására.	– Tudja alkalmazni a tanult összefüggéseket: = kiülepíthetõ részecske átmérõjének meghatározására.
9.3 Szûrés	– Tudja a szûrés fogalmát, típusait, törvényét, ismerje a célját, élelmiszeripari alkalmazását, berendezéseit. – Ismerje az iszap szerepét a szûrés folyamán.	– Tudja alkalmazni a tanult összefüggéseket a szûrés jellemzõ paramétereinek meghatározására. – Ismerje a szûrést befolyásoló tényezõket és azok változtatási és alkalmazási lehetõségeit a gazdaságosság érdekében.
9.4 Préselés és passzírozás	– Tudja a préselés és passzírozás fogalmát, ismerje a célját, élelmiszeripari alkalmazását és berendezéseit.	– Ismerje a préselést befolyásoló tényezõket. – Tudja miért és hogyan kell elõkezelni a passzírozandó anyagot.

10. Homogenizáló mûveletek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
10.1 Keverés	– Határozza meg a homogén anyag fogalmát. – Tudja a keverés fogalmát, ismerje a célját, élelmiszeripari alkalmazását, törvényét és berendezéseit. – Tudja a keverõk típusait és mûködési elvüket.	– Tudja alkalmazni a tanult összefüggéseket a keverõk teljesítményének meghatározására. – Tudja kiválasztani – koordináta rendszerben történõ ábrázolással, az azonos anyagot többféle keverõvel történõ keverés esetén – a leggazdaságosabbat.
10.2 Emulgeálás	– Ismerje az emulgeálás célját, élelmiszeripari alkalmazását. – Magyarázza az emulzió elõállításának és tárolásának követelményeit. – Tudja az emulgeáló berendezéseknek mûködési elvét.	– Magyarázza meg az emulgeátorok hatását.
10.3 Aprítás mûvelete és berendezése	– Tudja az aprítás fogalmát, célját, élelmiszeripari alkalmazását. – Ismerje az erõhatásokat melyek az aprítás során fellépnek. – Tudja meghatározni az aprítási fokot és ez alapján csoportosítani az aprítást. – Ismerje és csoportosítsa az aprító berendezéseket, tudja mûködési elvüket.	– Tudja példákkal alátámasztani az aprítási fok és a technológiai mûvelet gazdaságossága közötti összefüggést.

11. Szemcsés halmazokkal végzett mûveletek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
11.1 Szitálás, osztályozás	– Tudja meghatározni a szemcsés anyag fogalmát, a szemcsés halmaz egyedi és halmaztulajdonságait. – Ismerje a szemcsés anyag szétválasztásának célját, szempontjait, módjait. – Tudja az osztályozás szerepét az élelmiszeripari technológiákban. – Ismerje a szitálás célját, alkalmazását, berendezéseit.	
11.2 Szemcsés halmaz jellemzõi, viselkedésük áramló közegben, nyugvó halmaz	– Tudja milyen változás várható, ha a szemcsés anyag halmazán keresztül valamely közeget áramoltatunk, ábrázolja a változást Δp és v koordináták között. – Ismerje a nyugvó halmaz fogalmát, jellemzõit, élelmiszeripari alkalmazását.	– Végezzen számításokat a tanult képletek alapján: = a porozitás, = az egyenértékû szemcseátmérõ, és = a nyomásesés meghatározására.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
11.3 Légárammal történõ szállítás	– Ismerje a fluidizálás és pneumatikus szállítás fogalmát, célját, élelmiszeripari alkalmazását. – Tudja jellemezni a szállítási mûveletet fizikai paraméterekkel. – Ismerje a szállítás során alkalmazott berendezéseket.	– Végezzen számításokat a tanult képletek alapján: = a rácsnyomás, = a nyomásesés, és = a szlip meghatározására. – Tudja kiválasztani a technológiához leginkább megfelelõ szállítási mûveletet, indokolja a választást.

12. Hõtani mûveletek és gépek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
12.1 A hõ terjedésének egyszerû és összetett formái	– Ismerje a hõtani alapfogalmakat (hõmérséklet, hõmennyiség, hõáram, entalpia). – Tudja a hõ terjedésének különbözõ formáit csoportosítani, tudja a hõvezetés, hõáramlás, hõsugárzás fogalmát, jellemzõit. – Ismerje a hõátadás, hõátbocsátás, hõcserélés célját, jellemzõit, a hõcserélõk típusait, felépítését. – Tudjon számításokat végezni a hõvezetés, hõátadás, hõátbocsátás képleteivel. – Tudja meghatározni a $Ät_{köz}$ értékét, tudjon hõfoklefutási diagramot rajzolni. – Tudjon számítást végezni hõcserélésre.	
12.2 Bepárlás	– Ismerje a bepárlás fogalmát, célját, élelmiszeripari alkalmazását s azt, hogy milyen hõtani mûvelet játszódik le a bepárlás során. – Tudja csoportosítani a bepárlókat a fokozatok száma szerint és egyszerû vonalas ábrán magyarázni mûködésüket. – Ismerje a bepárlók típusait.	– Tudjon anyag és hõmérleget készíteni a bepárlásra. – Hasonlítsa össze a különbözõ fûtési módokat gazdaságossági szempontból.
12.3 Elõfõzés, fõzés, sütés, pörkölés	– Ismerje az elõfõzés, fõzés, sütés, pörkölés fogalmát, célját, élelmiszeripari alkalmazását. – Tudja a mûveletek során lejátszódó változásokat. – Ismerje a berendezéseket és azok mûködési elvét.	– Magyarázza a sütés során végbemenõ változásokat. – Tudja meghatározni a sütéshez szükséges hõmennyiséget.

13. Anyagátadási mûveletek és gépek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
13.1 Diffúzió és anyagátadás	– Ismerje a diffúzió és az anyagátadás fogalmát. – Tudja a diffúzió különbözõ formáit. – Ismerje az komponens, fázis, szabadságfok, állapotjelzõ fogalmát, a víz fázisdiagramját. – Tudja az ozmózis, és ozmózis nyomás fogalmát, élelmiszeripari alkalmazását. – Ismerje a Fick-törvényt.	– Értelmezze a víz fázisdiagramját. – Magyarázza a Fick-törvényt.
13.2 Szárítás	– Ismerje a szárítás és nedvesítés fogalmát, célját, élelmiszeripari alkalmazását s azt, hogy milyen hõtani és anyagátadási mûveletek játszódnak le a szárítás során. – Tudja csoportosítani a szárítási módokat és összehasonlítani alkalmazhatóság szempontjából. – Ismerje a porlasztva, fagyasztva és az infraszárítás mûveletét. – Tudja a nedves levegõ jellemzõit. – Végezzen számításokat a szárítás anyagmérlegére.	– Tudja értelmezni a légállapot diagramokat. – Végezzen számításokat a szárítás anyagmérlegére, hõ- és levegõszükségletére a Mollier-féle diagram használatával.
13.3 Diffúziós lényerés	– Tudja a diffúziós lényerés fogalmát, célját, élelmiszeripari alkalmazását. – Fick-törvény alapján vonjon le gyakorlati következtetéseket az extrakció végrehajtására. – Ismerje a diffúziós lényerés berendezéseit.	– Tudja megmagyarázni az ellenáramban végzett lényerés elõnyét.
13.4 Kristályosítás	– Tudja a kristályosítás fogalmát, célját, élelmiszeripari alkalmazását. – Ismerje a kristályképzõdés folyamatát. – Ismerje a kristályosító berendezéseket.	– Tudja hogyan számolható és befolyásolható a kristályosítás sebessége.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintû érettségi vizsga írásbelibõl és szóbelibõl áll, a vizsgázó élelmiszeripari ismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségérõl.

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga:
  = Tesztjellegû, egyszerû rövid választ igénylõ feladatok megoldása, írásbeli központi tételsor kitöltése
  = Szöveges számítási feladatok, központi írásbeli feladatsor megoldása
- Szóbeli vizsga, központi tételsor alapján.

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli	Tesztjellegû, egyszerû rövid választ igénylõ feladatok megoldása, írásbeli központi tételsor kitöltése	60	50
	Szöveges számítási feladatok, központi írásbeli feladatsor megoldása	120	50
Szóbeli vizsga	Központi tételsor alapján tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatása az élelmiszeripari ismereteknek. „A” tételrész: élelmiszeripari mûveletek modulból „B” tételrész: élelmiszerkémia, mikrobiológia, környezetgazdálkodás modulból	10-15	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenõrizhetõ képet adjon a tanuló élelmiszeripari alapismereti tudásáról az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elõsegíti, hogy a tanulók teljesítményei az egyes iskolában összemérhetõek legyenek.

Az írásbeli vizsgán 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához számológép, négyjegyû függvénytábla és élelmiszeripari táblázatok, nomogramok használhatók.

Tartalmi szerkezet

A középszintû érettségi vizsgán az írásbeli összes pontszáma fele-fele arányban, tesztjellegû kérdéssor megválaszolásával, illetve számítási feladatsor megoldásával érhetõ el.

A feladatlapok ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapuljon.

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatsor 15-20 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is tartalmazhat.

A szöveges számítási feladatok: az élelmiszeripari mûveletek témakörök követelményeiben szereplõ számítási feladatok közül kerüljenek kiválasztásra. A feladatok száma 4-6, egy-egy feladat több részfeladatból is állhat. A számítási feladatoknál oldassunk meg olyan problémákat, amikre a gyakorlatban is szükség van, és az elméletben tanultakat támasztják alá. A számolási feladatban megadott számértékek a gyakorlatnak megfelelõ, reális értékek legyenek.

A feladatoknál a tanult képletek felhasználásával a képlet bármely tagjának kiszámítása történhet. A képletek számolással nem meghatározható tagjait a szükséges táblázatok, diagramok, nomogramok segítségével kell meghatározni. Ezek a segédletek álljanak a tanulók rendelkezésére.

Kompetenciák		**%**
Tesztjellegû kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása, alkalmazása	25
	Törvények szabályok és összefüggések ismerete	25
Feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás	25
	Összefüggések értelmezése és alkalmazása	25
Összesen		100

Tesztjellegû kérdéssor lehetséges feladattípusok
1. Fogalmak azonosítása, meghatározása
2. Ok-okozati összefüggés bemutatása
3. Jellemzõ tulajdonságok meghatározása
4. Anyagok, eljárások, mûveletek csoportosítása
5. Mûveletek közötti sorrendiség felállítása
6. Képletek, egyenletek, felírása, felismerése, magyarázata
7. Célok, következmények meghatározása

Szöveges számítási feladatok lehetséges feladatcsoportok
1. Tömegáram, térfogatáram számítása
2. Átlagos áramlási sebesség számítása
3. Re-szám meghatározása
4. Folytonosságtétel
5. Bernoulli egyenlet ideális és súrlódásos alakja
6. Gravitációs ülepítés
7. Centrifugális ülepítés
8. Hõvezetés, hõáramlás
9. Hõátadás, hõátbocsátás, hõcserélés
10. Hûtés, fagyasztás
11. Szárítás

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetõségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást igénylõ feladatsornál az értékelés az alábbiak alapján történjen:

Mennyiségi szempontok		**Minõségi szempontok**		**A feladat megoldásának dokumentálása**	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – mértékegységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetõség – szabványos jelölések alkalmazása – formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga a kerettanterv élelmiszeripari alapismeretek tantárgy élelmiszeripari nyersanyagok, élelmiszerkémia, mikrobiológia és élelmiszeripari mûveletek moduljaiból azoknak az ismereteknek a bemutatását kéri melyek a tanulóknak az élelmiszeriparról alkotott általános ismereteit tükrözik.

Ehhez szükséges széles alapozású élelmiszeripari alapmûveltség és a szakmai nyelv szakszerû, pontos használata**.**

A szóbeli vizsga biztosítja, hogy a kerettanterv adta lehetõségeket figyelembe véve az iskolák helyi programjában megfogalmazottak is számon kérhetõk legyenek.

A szóbeli témakörei:

A tétel: Élelmiszeripari technológiák fõbb mûveletei

B tétel: Élelmiszeripari nyersanyagok
Környezetvédelem és gazdálkodás
Mikroorganizmusok szerepe

Tételtípusok:

Különbözõ anyagok, folyamatok, eljárások bemutatása
vagy;
Különbözõ folyamatok, anyagok, eljárások az élelmiszeripar bizonyos területének szempontjából történõ bemutatása.

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételsor központilag összeállított és jóváhagyott 20 darab tételbõl áll. A tételcímeket a részletes vizsgakövetelményekben megfogalmazott képességek és tartalmi követelmények alapján kell összeállítani, s ötévenként fel kell frissíteni. Kijelölésükkor törekedni kell a változatos, problémamegoldást ösztönzõ megfogalmazásra.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
A megközelítés sokszínûsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	10
A szaknyelv alkalmazása	20
Tájékozottság az élelmiszeriparban	20
Különbözõ folyamatok eljárások hatásának bemutatása, elemzése	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készít, amelyet a felelet során felhasználhat.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szaknyelv szabályait betartva önállóan kell felelni.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga:
  = Szöveges számítási feladatok megoldása
  = Egyszerû rövid választ igénylõ feladatok megoldása
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek idõtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli	Egyszerû rövid választ igénylõ feladatok megoldása	60	25%
	Szöveges számítási feladatok megoldása	120	25%
Szóbeli vizsga	Tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatás	10-15	50%

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A feladatlapok ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapuljon.

A szöveges számítási feladatok: az élelmiszeripari mûveletek témakörök követelményeiben szereplõ számítási feladatok közül kerüljenek kiválasztásra. A számítási feladatoknál oldassunk meg olyan problémákat, amikre a

gyakorlatban is szükség van, és az elméletben tanultakat támasztják alá. A számolási feladatban megadott számértékek a gyakorlatnak megfelelõ, reális értékek legyenek a feladatok száma 3-5, mely különbözõ nehézségû, az egyszerû behelyettesítésestõl a több egymásból következõ lépésben megoldhatóig.

Lehetséges feladatcsoportok
1. Tömegáram, térfogatáram számítása
2. Átlagos áramlási sebesség számítása
3. Re-szám meghatározása
4. Folytonosságtétel
5. Bernoulli egyenlet ideális és súrlódásos alakja
6. Gravitációs ülepítés
7. Centrifugális ülepítés
8. Szûrés
9. Keverés
10. Aprítás, préselés
11. Szemcséshalmaz jellemzõi, nyugvó halmaz, fluidizálás, pneumatikus szállítás
12. Hõvezetés, hõáramlás
13. Hõátadás, hõátbocsátás, hõcserélés
14. Hûtés, fagyasztás
15. Szárítás, nedves levegõ jellemzõi
16. Kristályosítás

A feladatoknál a tanult képletek felhasználásával a képlet bármely tagjának kiszámítása történhet. A képletek számolással nem meghatározható tagjait a szükséges táblázatok, diagramok, nomogramok segítségével kell meghatározni. Ezek a segédletek álljanak a tanulók rendelkezésére.

A feladatok és a feladatsor jellemzõi

Kompetenciák	%
A feladat megértése, adatok azonosítása	15
Mértékegységek helyes használata	15
Feladatterv készítés	30
Helyes megoldás	40

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatsor 6-10 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Lehetséges feladattípusok
1. Fogalmak azonosítása, meghatározása
2. Ok-okozati összefüggés bemutatása
3. Mûködési elv meghatározása
4. Egyszerû vonalas vázlatrajz alapján berendezés mûködésének ismertetése
5. Jellemzõ tulajdonságok meghatározása
6. Forrásmunkák, diagramok elemzése
7. Anyagok, eljárások, mûveletek csoportosítása
8. Mûveletek közötti sorrendiség felállítása
9. Képletek, egyenletek, felírása, felismerése, magyarázata
10. Célok, következmények meghatározása

Értékelés

Az egyszerû, rövid választ igénylõ feladatok értékelésénél kötelezõ a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetõségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Szöveges jellegû feladatoknál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés.

Mennyiségi szempontok			**Minõségi szempontok**		**Kifejezõ képesség**	
Elemei		Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
Egyszerû rövid választ igénylõ feladatok	Ismeretek mennyisége	70%	a feladat megértése a szaknyelv használata a lényeg kiemelése	20%	nyelvhelyesség, helyesírás	10%

SZÓBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga a kerettanterv agrárorientációs ismeretek témaköreibõl valamint az élelmiszeripari alapismeretek tantárgy élelmiszerkémia, mikrobiológia és élelmiszeripari mûveletek moduljaiból azoknak az ismereteknek a bemutatását kéri, melyek a tanulóknak az élelmiszeriparról alkotott általános ismereteit tükrözik.

Széles alapozású élelmiszeripari alapmûveltség, és a szakmai nyelv szakszerû, pontos használata szükséges.

A szóbeli témakörei

Élelmiszeripari technológiák fõbb mûveletei
Élelmiszeripari nyersanyagok
Környezetvédelem és gazdálkodás
Mikroorganizmusok szerepe

Tételtípusok

Különbözõ anyagok, folyamatok, eljárások bemutatása
vagy;
Különbözõ folyamatok, anyagok, eljárások az élelmiszeripar bizonyos területének szempontjából történõ bemutatása

A tételcímek jellemzõi, összeállításuk

A szóbeli tételek címét az elõírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján a vizsgaközpont által felkért szóbeliztetõ bizottságok határozzák meg, a vizsgát megelõzõen legalább két hónappal. A tételcímeket a részletes vizsgakövetelményekben megfogalmazott képesség és tartalmi követelmények alapján állítják össze. A felsorolt témakörökbõl a bizottság tételcímet határoz meg, összesen legalább húszat.

A tételcímek kijelölésekor törekedni kell a változatos, problémamegoldást ösztönzõ megfogalmazásra.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	**%**
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	20
A megközelítés sokszínûsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	10
A szaknyelv alkalmazása	20

Szempontok, kompetenciák	%
Tájékozottság az élelmiszeriparban	20
Különbözõ folyamatok eljárások hatásának bemutatása, elemzése	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idõ alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készít, amelyet a felelet során felhasználhat.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan elõadva, a szaknyelv szabályait betartva önállóan kell felelni.

ÁBRÁZOLÓ GEOMETRIA

I. RÉSZLETES TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

A vizsga formája

Középszinten: írásbeli.
Emelt szinten: írásbeli.

A részletes követelmények felépítése és használata

A részletes vizsgakövetelmények az érettségi vizsgán számon kérhetõ tananyag tartalmi vonatkozásait, továbbá az adott ismeretek elsajátításának szintjét határozzák meg közép és emelt szinten.

Az ábrázoló és mûvészeti geometria középszintû érettségi vizsga követelményeinek teljesítése azt tanúsítja, hogy a vizsgázó az általános mûveltséghez szükséges szerkesztési ismeretek birtokában van. Megfelelõ jártasságokkal, készségekkel, képességekkel rendelkezik, mely alkalmassá teszi a mindennapi életben szükséges ismeretek felhasználására és azok képesség szintû alkalmazására.

Az emelt szintû érettségi vizsga követelményei – a tárgy iránt nagyobb érdeklõdést feltételezve – a vizsgázónak középszintet meghaladó, komplexebb szakirányú ismereteit, jártasságait, készségeit, képességeit írja le.

Az emelt szintû tudás az ismeretek mélysége – azaz összefüggések értelmezése, önálló alkalmazás, problémamegoldás – az alkotó gondolkodás magas szintû felhasználásának tekintetében arányosan növekszik a középszinthez képest.

KOMPETENCIÁK

- A vizuális jelenségek megfigyelése, széleskörû elemzõ vizsgálata.
- A rajzi nyelv elemeinek ismerete és megfelelõ használata.
- Tárgyak, vizuálisan érzékelhetõ jelenségek ábrázolása, valamint elképzelt dolgok megjelenítése.
- A látás törvényszerûségeinek ismerete és ezen ismeretekkel értelmezni a látványt.
- Vetületekbõl képes legyen rekonstruálni a látványt, a különbözõ leképzési rendszerek segítségével.
- A tanult fontosabb leképzési rendszerek sokrétû értelmezése, közös vonásainak bemutatása.
- Megfelelõ technikai készségek használata.
- Értelmezõ, elemzõ munkája során a megfelelõ közlésformák kiválasztása.
- A tér geometriához kapcsolódó szakkifejezések helyes használata.
- A szerkesztési problémák önálló, kreatív megoldások.

RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Támaszkodnak a kerettantervi követelményekre, de nagyobb gyakorlatot igényelnek a szerkesztési gyakorlatban, ezért javasolt a szabadon felhasználható órakeret terhére további óraszám biztosítása az érettségi vizsgára felkészülõk számára a 11–12. évfolyamban.

Az ábrázoló és mûvészeti geometria követelmény rendszer magvát mind a mûszaki, mind a mûvészeti iránynak szükséges feladatcsoport adja, azonban fontos figyelembe venni az adott iskola sajátosságait is.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	középszint	**emelt szint**
1. A tárgy kultúrtörténete	A legjelentõsebb alkotók ismerete és alkotásaik felismerése.	
1.1. Életrajzok	Rövid életrajzi bemutatásuk során helyezze el õket történelmi korszakok szerint.	Életrajzi bemutatásuk során helyezze el õket történelmi korszakok szerint.
1.2. Mûelemzõ módszerek	Mûelemzõ módszerek ismerete és alkalmazása (pl. forma-tartalom).	Egy-egy szabadon választott hazai és külföldi alkotó munkáinak elemzõ bemutatása.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	középszint	**emelt szint**
1.3. Szerepük korukban	Milyen szerepet töltöttek be az általuk közzétett szerkesztési, képi információk.	A mûvész és közönsége kapcsolatának ismerete a fõ mûvészeti korszakokban.
1.4. Mûfajok	A képzõmûvészet két dimenziós (festészet, fotó, grafika), három dimenziós mûfajainak (szobrászat, installáció) és idõbeli kifejezéssel bíró mûfajainak (mobil szobor, video stb.) a térgeometriával kapcsolatos vonatkozásainak ismerete.	Különbözõ korszakok mûveinek összehasonlítása.
1.5. Ipari kultúra	A katonai, mûszaki pályákon való megjelenése hol és mikor volt jellemzõ.	Egy-egy konkrét életmû elbeszélése.
2. Két képsíkos (Monge-féle ábrázolás)	Függõlegesen és vizszintesen álló képsíkokon képes legyen egy adott testet vetületeivel megjeleníteni. A rendezõ egyeneseket rajzolja be. A képsíkok által meghatározott tér negyedeket számozza be.	A különbözõ térnegyedekben elhelyezkedõ pontokat tudja beazonosítani.
2.1. A térelemek ábrázolása	Állapítsa meg a térelemek helyzetét (pont, egyenes stb.). A képsíkrendszert forgassa egybe. Az így kapott síkon mutassa meg egy pont képsíktól mért távolságát. Ábrázoljon egyenest. Mutassa meg egy pont és egy egyenes illeszkedését. Ismertesse a különleges helyzetû egyeneseket, az egyenesek kölcsönös helyzetébõl adódó egyenes párokat (fedõegyenesek, kitérõegyenesek, metszõegyenesek). Ábrázoljon általános helyzetû síkot, síkra illeszkedõ egyeneseket és pontokat. Ismertesse a különleges helyzetû síkokat.	Állapítsa meg a térelemek helyzetét (pont, egyenes stb.). A képsíkrendszert forgassa egybe. Az így kapott síkon mutassa meg egy pont képsíktól mért távolságát. Ábrázoljon egyenest. Mutassa meg egy pont és egy egyenes illeszkedését. Ismertesse a különleges helyzetû egyeneseket, az egyenesek kölcsönös helyzetébõl adódó egyenes párokat (fedõegyenesek, kitérõegyenesek, metszõegyenesek). Ábrázoljon általános helyzetû síkot, síkra illeszkedõ egyeneseket és pontokat. Ismertesse a különleges helyzetû síkokat.
2.2. A képsíkrendszer bõvítése	Harmadik képsíkot vezessen be, és szerkesszen meg egy egyszerû épületet (határozza meg vetületeivel).	
2.3. Transzformálás	Transzformáljon pontot, egyenest, síkot. Mutasson be szemléletesebben adott tárgyakat ezzel a módszerrel. Készítsen céltranszformációkat. Általános helyzetû egyenest transzformáljon fõegyenessé, fõegyenest vetítõegyenessé. Általános helyzetû síkot, vetítõsíkká, fõsíkká.	Összetett tárgyakat transzformáljon (pl. toronytetõ)
2.4. Forgásfelületek ábrázolása	Ábrázoljon gömböt, állapítsa meg a képhatárt. Egy ponton keresztül szeletelõ síkkal állapítsa meg a pont tengely körüli pályáját. Készítsen vetítõ egyenes tengelyû forgáskúpot, vetítõegyenes tengyelyû forgáshengert. Ismerjen olyan alapeseteket, mint vetítõsík, és egyenes döféspontja, két sík metszésvonala, egyenes nyompontja, sík nyomvonala. Nyomvonalakkal adott síkok metszésvonala.	
2.5. Síkmetszések	Mutassa meg a síkmetszet keletkezését.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	középszint	**emelt szint**
2.5.1. Síklapú testek síkmetszete	Síklapú testeket (gúla és hasáb) metszen el vetítõ síkkal, ismertesse a metszet sokszöget, négyzet alakú hasáb esetén. Készítsen el alaprajzi metszetet és függõleges metszetet. Ismertesse az építészeti alkalmazási lehetõségét.	Szerkessze meg a metszetsokszöget, ötszög alapú hasáb esetén.
2.5.2. Forgásfelületek síkmetszete	Forgáshenger, forgáskúp síkmetszése. Mutassa meg milyen metszetgörbék keletkeznek.	Szerkessze meg a metszetgörbét, forgáshenger és forgáskúp esetén.
2.6. Méretek szerkesztése	Alkalmazza a méretes feladatok megoldásának A módszereit, a sík és egyenes merõlegességének az ismertetõjegyeit. A síkokat elsõ nyomvonaluk körül vízszintes helyzetbe forgassuk, így alakítsuk fõsíkká. Szakaszokat forgasson fõállásba.	Alkalmazza a méretes feladatok megoldásának a módszereit, a sík és egyenes merõlegességének az ismertetõjegyeit. A síkokat elsõ nyomvonaluk körül vízszintes helyzetbe forgassuk, így alakítsuk fõsíkká. Szakaszokat forgasson fõállásba.
2.7. Áthatások	Két test egymáson való áthatásának fogalmát értelmezze.	
2.7.1. Síklapú testek (felületének) áthatása	Ismertesse az áthatási sokszög keletkezését. A két test lapjainak metszésvonalai hogy csatlakoznak egymáshoz térbeli sokszöget alkotva. A keletkezõ csúcsokat mik adják meg. Tudja megszerkeszteni a gúla és vetítõhasáb áthatását.	Tudja megszerkeszteni két gúla áthatását.
2.7.2. Forgásfelületek áthatása	A forgásfelületek testáthatásánál keletkezõ görbét mutassa meg. Szerkesszen kúp és henger áthatást.	Szerkessze meg a kúp és gömb áthatását, hengerek áthatását, boltozatot, kupolát, dongaboltoztot, kolostorboltozatot.
3. Axonometrikus ábrázolás	Szemléltesse általános kép keletkezését. Térbeli derékszögû koordináta-rendszert alkosson, és vetítse az A képsíkra. Mutassa be a tengelykereszt, és a vele együtt létrehozott kép, hogy alkotja az axonometrikus képet. A tengelykereszt és a rövidülések ismeretében rajzoljon hasábot, és ezzel szemléltesse a rendszert, befoglaló hasábból csonkolva és axonometrikus nézetekkel.	Alkosson tengelykeresztet az axonometrikus ábrázolási nézetekkel.
3.1. Gyakorlati tengelykeresztek	Ismertesse a gyakorlati tengelykereszteket. A mûszaki gyakorlatban kialakult a tengelyek és rövidülések felvételének néhány egyszerû módja: izometrikus tengelykereszt, két méretû tengelykereszt, kavalier tengelykereszt, katona perspektíva.	
3.2. Alkalmazások	Elsõsorban mûszaki ábrázolásoknál történik. Soroljon fel alkalmazási területeket. Például csapolással kialakított gerendavég, fafedélszék taréj csomópontjának részlete. Dongaboltozat, épületek alaprajz alapján történõ megjelenítése építészeti vonatkozásban.	Rajzokon szemléltesse a különféle alkalmazási területeken megjelenõ formákat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	középszint	**emelt szint**
4. Perspektív kép szerkesztése	A centrális vetítés középpontja a szem, ezt az alaphelyzetet figyelembe véve fel kell tudni építeni a rendszert kialakító síkokat (perspektívikus képsík, alapsík, horizont sík, homloksík). Fel kell tudni venni a jelentõsebb fontosságú pontokat (fõpont, alappont, iránypont, nyompont) és a síkmetszetekbõl keletkezõ egyeneseket (horizontvonal, alapvonal, középvonal, distancia). Készítsen rajzot, hogy a képsíkok hogyan állnak. Helyezzen be egy alakot és mutassa meg egy ponton és egy egyenesen keresztül, hogy milyen változások történnek az összecsukás folyamán.	Készítsen rajzot, hogy a képsíkok hogyan állnak. Helyezzen be egy alakot, és mutassa meg egy ponton és egy egyenesen keresztül, hogy milyen változások történnek az összecsukás folyamán.
4.1. Egy iránypontos perspektív kép szerkesztése	Az egyiránypontos perspektíva mint legkorábbi leképzési rendszer hol, mikor alakult ki, hogyan használták fel, kik voltak a legnevesebb alkotók. Tisztában legyen vele, hogy ez egy speciális helyzet, mikor a képsíkra merõleges egyenesek iránypontja a fõpont lesz. A képsíkkal párhuzamos egyeneseknél pedig nincs iránypont. Alakítson ki egyszerûbb belsõ teret egy iránypontos perspektívával.	Alakítson ki belsõ teret, és helyezzen bele különféle tárgyakat.
4.2. Kocka perspektív képe	Szerkesszen két iránypontos perspektív képeket a kocka különbözõ téri helyzeteirõl (alálátás, rálátás).	
4.3. A perspektív kép szerkesztési menete	Ismertesse egy forma perspektívikus szerkesztésének menetét.	Ismertesse egy összetettebb forma perspektívikus szerkesztésének menetét.
4.4. Perspektív árnyék szerkesztése	Ismerje a centrális és a természetes fény által kialakuló árnyékok kiszerkesztési módját (megemelt síkra, függõleges síkra és ferde síkra).	Összetett formák árnyékainak szerkesztése.
5. Vetületi ábrázolások		
5.1. Tárgy és vetület kapcsolata	Ismerje a vetületi ábrázolás alapjait. Képes legyen szabadkézi rajzzal készült testek vetületeivel való bemutatására. Adott vetületek alapján tudjon megjeleníteni szintén szabadkézi rajzzal, különféle nézõpontokból összetett testeket.	Ismerje a vetületi ábrázolás alapjait. Képes legyen szabadkézi rajzzal készült testek vetületeivel való bemutatására. Adott vetületek alapján tudjon megjeleníteni szintén szabadkézi rajzzal, különféle nézõpontokból összetett testeket.
5.1.1. Rajzolvasás	Elengedhetetlenül fontos a vetületekben megadott rajz olvasása, képzeletben történõ megjelenítése. A különbözõ vetületeket rajzolja le, valamint következtetni tudjon megadott vetületekbõl a lehetséges testekre. Az ábrázoló geometria rendszerében a megismert feladatokat tudja térben is megjeleníteni.	Az ábrázoló geometria rendszerében a megismert feladatokat tudja térben is megjeleníteni. Síkmetszéssel el tudjon szeletelni alapvetõ geometriai formákat (kocka, gúla stb.).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	középszint	**emelt szint**
5.1.2. Két képsíkos ábrázolás	Tisztában legyen a két képsíkos ábrázolás felépülésével. Az egymásra merõlegesen álló két képsíkon lévõ vetületekbõl el tudja képzelni a megadott tárgyat az elsõ térnegyedben. A hozzám, szemlélõhöz közelebb lévõ térelemek láthatóságával legyen tisztában. El tudja mondani a fedõpontok és fedõegyenesek lényegét.	Rajzolja le a képsíkokat, és szemléletesen tudja elmagyarázni az összefüggéseket a kapott ábrán. Tudja lerajzolni az adott szituációt.
5.1.3. A képsíkrendszer bõvítése	Két ismert vetület alapján haradik kép megrajzolása, a részletek alapos tanulmányozása mellett. Hozzon létre a két képsík alapján harmadikat.	Rajzolja le adott tárgy három képét.
5.1.4. Rekonstrukció	Rajzolvasás alapján jelenítsen meg vetületekkel megadott tárgyakat. Ismertesse az összerakó, építõ eljárást és a csonkoló, lebontó eljárást. Különbözõ nézõpontokat választva képes legyen megrajzolni vetületekkel megadott formákat.	Rajzokkal ismertesse és szemléltesse a módszerek lényegét.
5.2. Az európai vetítési módszer	A tárgyakat derékszögû vetítéssel kell ábrázolni. A vetületeket az európai vetítési módszer szerint kell elhelyezni. Ekkor az ábrázolandó tárgy a szemünk és a képsík között helyezkedik el.	Képes legyen adott tárgyról felmérõ vetületi rajzot készíteni.
5.2.1. Tárgy típusok	Mindezet képes legyen mind síklapú testekkel, mind forgásfelületekkel létrehozni. A kiinduló formák csonkolással, hozzáadással és egymás mellé helyezéssel bonyolítódnak a feladatokban.	Mindezet képes legyen mind síklapú testekkel, mind forgásfelületekkel létrehozni. A kiinduló formák csonkolással, hozzáadással és egymás mellé helyezéssel bonyolítódnak a feladatokban.
5.2.2. Tervezési folyamat	A tervezõ, alkotó folyamat lépéseinek (kutatás,motívum gyûjtés, vázlatkészítés, modellezés, kipróbálás, tervdokumentáció-készítés) ismertetése egy konkrét példán keresztül.	A tárgytervezés szempontjainak ismertetése.
5.3. Látvány szerinti rajzolás		
5.3.1. A látás törvényszerûségei	Ismerni kell a látás folyamatát. Anyag, élet és szellem látszólag egymásól távolesõ fogalmak, de a látás szorosan egymáshoz kapcsolja õket. A látóteret és a tekintési teret el tudja magyarázni. A szem látóképességének ismertetése.	Le tudja rajzolni a látóteret és a tekintési teret.
5.3.2. Térlátás	Két szemmel történõ látással tudjuk felismerni a tárgyak méretét, távolságát, ezért elemezni szükséges.	Rajzokkal mutassa be és értelmezze a folyamatot.
5.3.3. A középpontos vetítés	A középpontos vetítésnél rajzolás esetén a centrum az emberi szem. A térbeli jelenségekbõl síkbeli leképzést készítsen.	Szemléltetni tudjon egy kockával különféle téri helyzeteket.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	középszint	**emelt szint**
5.3.4. Rálátás, a rálátás	A vizuális közlés meghatározó térélményeinek megfelelõ értelmezése. A horizontvonal mint a látásban szerepet játszó tényezõk lényegének ismerete (nézõpont stb.). Egyszerû rajzokon bemutatása.	Egy kockával bemutatni a téri helyzetet lehetséges formáit. Különféle látványszerû perspektívikus rajzokkal.
5.3.5. A felületosztás módozatai	Ismertesse milyen módon lehet egy adott kockát felosztani, tudjon errõl egyszerû rajzokat készíteni.	Különféle felosztások szabályszerûségeit képes legyen felismerni.
5.3.6. Csonkolás	Mibõl áll, mit jelent? Hol szokták alkalmazni? Egyszerû geometriai formákból (kocka, hasáb, gúla, henger, kúp stb.) képes legyen csonkolással elõállítani bonyolultabb téri formákat.	Tudjon lerajzolni szabadkézzel csonkolt formákat.
5.3.7. A kör	A kör képeinek változatai.	
5.3.7.1. Vízszintes négyzetlapba foglalt kör	A négyzetlappal mint befoglaló formával képes legyen létrehozni térbeforgatott körképet. A síkmértani igazságok és a térbeli látványközötti eltéréseket tudja értelmezni. Ismerje az ellipszis összetevõit, mibõl áll, hogy tudjuk megszerkeszteni.	Tudja lerajzolni, hogy hogyan tér el a térbeli befoglaló négyzet középpontja a befoglalt körbõl keletkezett ellipszis térbeli középpontjától.
5.3.8. Függõleges négyzetlapba foglalt kör	Ismertesse a függõleges négyzetlapba foglalt kör kinézetét. A látvány szerinti rajzolásnál a körbõl keletkezett ellipszis középpontjának és a befoglaló négyzet középpontjának eltérésével legyen tisztában. Tudja, hogy ezek a tanulságok axonometrikus kép esetben nem igazak.	Képes legyen megjeleníteni egy látvány szerinti képen ezeket a tanulságokat.
5.3.9. Forgástestek	Hogyan alakul ki képes legyen értelmezni, lerajzolni a folyamatot. A leíró görbének és az egyes pontok mozgásának a tengelyhez viszonyított helyzetét elemezni.	Vetületi rajzokkal tudja bemutatni a különféle forgásfelületek kialakulását, kinézetét.
5.4. Árnyékrajzolás	Az árnyékok jól tükrözik és magyarázzák a formákat, ezért elkészítésük fontos. Különválasztva tárgyaljuk a természetes és a mesterséges megvilágítást. Készítse el a vetítéssel létrejött árnyékát adott geometriai testnek. Ismertesse, hogy mi a tárgy megvilágított önárnyékos, vetettárnyékos része és üreges testek esetén a bevetett árnyékot. A térelemet (pont, egyenes, sík) árnyékainak kialakulását rajzolja le. Ezek az esetek következõk: pont árnyéka, egyenes árnyéka, ferde egyenes árnyéka, függõleges egyenes árnyéka, vízszintes egyenes árnyéka, egyenesek árnyéka ferde síkon, síklap árnyéka, síklap árnyéka függõleges síkra, vízszintes helyzetû síklap árnyéka alapsíkra.	Rajzoljon egy tárgyat több fényforrásból megvilágítva. Ismertesse, hogy mi a tárgy megvilágított önárnyékos, vetettárnyékos része és üreges testek esetén a bevetett árnyékot. A térelemet (pont, egyenes, sík) árnyékainak kialakulását rajzolja le. Ezek az esetek következõk: pont árnyéka, egyenes árnyéka, ferde egyenes árnyéka, függõleges egyenes árnyéka, vízszintes egyenes árnyéka, egyenesek árnyéka ferde síkon, síklap árnyéka, síklap árnyéka függõleges síkra, vízszintes helyzetû síklap árnyéka alapsíkra.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	középszint	**emelt szint**
5.4.1. Forgástestek árnyékrajzolása	Egyszerûsítve egy-egy pont vizsgálatával kell megmutatni. Ismerje az egyenes körkúp, az egyenes körhenger álló és fekvõ változatát és a gömb árnyékának kialakulását. Vázlatos rajzon jelenítse meg ezeket.	Pontosan mutassa be, hogy hogyan keletkeznek forgásfelületek árnyékai. Szemléletesen megrajzolva jelenítse meg ezeket. Tudja megrajzolni egy függõleges falhoz illesztett kocka vagy hasáb árnyékát.
5.5. Árnyékszerkesztés	A döféspont-szerkesztés, síkmetszés és forgásfelületek esetében az áthatás törvényszerûségeinek vizsgálatával szeresszük meg az árnyékot. Az árnyék formája függ az árnyékot vetõt tárgy alakjától és a megvilágítás irányától. Egyszerû megoldásként alkalmazható a 45 fokos párhuzamos világítás. Pont, egyenes és sík árnyéka. Kocka síkra és falra vetett árnyéka. Körlap, gömb, vetett árnyéka. Egyenes körkúp, egyenes körhenger árnyéka.	Kocka ferde falsíkra vetett árnyéka. Vetett és bevetett árnyék (falfülkék stb.) Forgásfelületekre vetett árnyék.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

Az ábrázoló és mûvészeti geometria érettségi vizsgakövetelmények szerkezetét és formáját is meghatározza a mûszaki és mûvészeti kompetencia terület.

A térgeometria kompetencia területének olyannak kell lenni, hogy magába foglalja a két fõ irányvonal összefogó alaptudásszintet, de lehetõséget teremtsen, hogy az iskolák sajátosságai is jelentkezhessenek.

Az említett kompetenciaterületek mindkét irányt felölelõ vizsgaformák segítségével kerüljenek lemérésre.

Az írásbeli vizsgáztatás során elsõdleges szerepet kap a rajzolás és szerkesztés folyamata, de bizonyos alapfogalmak kapcsán szöveges válaszok adandók.

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A középszintû érettségi vizsga írásbeli vizsga, idõtartama 150 perc.

Az írásbeli vizsga feladatainak tartalmazniuk kell a fõbb anyagrészekbõl (axonometria, perspektíva, két képsíkos rendszer) legalább kettõt.

(A feladatoknak úgy kell felépülni, hogy tartalmazzák magukban az anyagrészek legfontosabb részeit.)

A tananyag történeti részébõl is kell kérdésnek szerepelni. A szakspecifikus sajátosságok természetesen alapvetõen meghatározók.

Az írásbeli vizsga tartalmi szerkezete

Az írásbeli feladatsor tartalmi arányainak eldöntése több szempontrendszer figyelembevételével történik, melyek a fõbb – tartalmat meghatározó – kategóriák szerint külön-külön kerültek kijelölésre.

A tárgy kultúrtörténete	10%
Két képsíkos vetítési rendszer	30%
Axonometria	20%
Perspektíva	20%
Rajzi gyakorlat	20%

Az írásbeli feladatok jellemzõi

Feladattípusok:

Az adott tárgy lényegébõl következik, hogy a vizuális gondolkodás fejlettségének mérésére alkalmas írásbeli feladattípusok, rajzi és szerkesztési képességeket mérnek fel.

Az írásbeli vizsga értékelése

A középszintû írásbeli vizsgarészben az összpontszám 100 pont..

Az értékelés részletes központi javítási és értékelési útmutató segítségével történik. Az írásbeli feladatsor értékelési útmutatójának minden egyes konkrét feladat esetében tartalmaznia kell a helyesnek tekinthetõ választ és a hozzájuk tartozó pontértékeket. Azoknál a feladatoknál, ahol nem egyértelmû az elfogadható válasz, a javításhoz olyan segítséget kap a javító, amely ismerteti az elfogadható lehetõségeket, tartalmi elemeket és azok pontozási eljárását.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

Az emelt szintû vizsga 201 perces írásbeli vizsga.

A feladatok jellege és elosztása megegyezik a középszintûével, a nehézségi fok tér el.

A kreatív feladatoknak nagyobb teret kell engedni.

Az emelt szintû vizsgára jelentkezõk körében mélyebb érdeklõdést, sõt szakirányú felvételi szándékot feltételezünk, lehetõséget kell biztosítani a specializáltabb és mélyebb tudás mérésére. A vizsgázó emelt szinten alapvetõen két különbözõ jellegû vizsgafeladatsort állíthat össze magának, attól függõen, hogy az alkotói és befogadói ismereteket, készségeket, képességeket mérõ, vegyesen összeállított feladatsorból mely szabadon választható feladatokat oldja meg.

Mivel a feladatok száma és választásuk aránya csak dominanciát határoz meg, így a választástól függetlenül megtörténik mindkét kompetenciaterület mérése.

Írásbeli vizsga tartalmi szerkezete

Az emelt szintû feladatsorban – a középszinthez képest – a feladatokat alaposabban meg kell tudni jeleníteni rajzolással, és összetettebb tárgyakról kell szerkesztéseket készíteni.

Az emelt szintû írásbeli feladatok kapcsolódnak szervesen a középszintû feladatokhoz, de azoknak speciálisabb helyzetben való kinézetét kell bemutatni.

A gyakorlati jellegû rajzi feladatok szorosan kapcsolódnak egy-egy szakterülethez.

Az írásbeli feladatok jellemzõi

Feladattípusok

Az emelt szintû befogadói ismereteket, készségeket és képességeket mérõ feladattípusok megegyeznek a középszinten felsorolt feladattípusokkal, a feladatsor összeválogatásánál viszont jellemzõ szempont a magasabb szinten való készség felmérés.

Az adott tantárgy lényegébõl következik, hogy mindkét feladattípusban meg kell jelenni mind a mûszaki, mind a mûvészeti terület jellemzõ vonatkozásainak.

A vizsga értékelése

Az emelt szintû írásbeli vizsgán az összpontszám 100 pont.

Az értékelés részletes központi javítási és értékelési útmutató segítségével történik.

Az írásbeli feladatok értékelési útmutatójának minden egyes konkrét feladat esetében tartalmaznia kell a helyesnek tekinthetõ választ és a hozzájuk tartozó pontértékeket. Azoknál a feladatoknál, ahol nem egyértelmû az elfogadható válasz, a javításhoz olyan segítséget kap a javító, amely ismerteti az elfogadható lehetõségeket, tartalmi elemeket és azok pontozási eljárását.

HANGKULTÚRA

I. A VIZSGA TARTALMI KÖVETELMÉNYEI

A VIZSGA CÉLJA

A tárgy hallgatása a zene és a technika határterületi kérdéseinek és kapcsolódási pontjainak bemutatásával segíti elõ a tanulók zenei kompetenciájának és általános mûveltségének megalapozását és fejlesztését. E célkitûzés jegyében a vizsgázók rendelkezzenek olyan tudással, amelynek birtokában napi zenei gyakorlatuk során

– felismerik,
– alkalmazzák,
– értékelik

a zenei gyakorlás és elõadás, a hangszerek, az akusztika és elektroakusztika, valamint a gépi úton közvetített hang esztétikájának összefüggéseit, továbbá a zene és a hangkultúra mindenkori kapcsolatát és e kapcsolat változásának tendenciáit.

AZ ÉRETTSÉGI VIZSGA RÉSZLETES KÖVETELMÉNY-RENDSZERE

Témakör	Középszint	Emelt szint
A hangkultúra története. 1.	A hangszerek kialakulása. Az antik színház felépítése. A középkor, a reneszánsz és barokk hangzásideál. A többkórusos technika.	A hangszerek kialakulása. Az antik színház felépítése, akusztikája és a mai színháztechnikával való kapcsolata. Az analitikus és szintétikus hangzásideál és annak zenei vonatkozásai. A középkori és reneszánsz zene akusztikai környezet típusai. A többkórusos technika és akusztikai háttere.
A hangkultúra története. 2.	Az operaházak kialakulása, geometriai elrendezés-típusaik. A hangversenytermek fejlõdése a kezdetektõl napjainkig. A gépzongora, a fonográf, a hanglemez és a digitális technika megjelenése.	Az operaházak és hangversenytermek kialakulása, egyes típusaik akusztikai értékelése, a zene és a teremakusztika kapcsolata a barokktól napjainkig. A zeneautomaták és a gépzongora értékelése. A hangfelvételtechnika fejlõdésének egyes állomásai. A hangfelvétel szerepe napjainkban.
A hangátviteli lánc. 1.	A hangforrások akusztikai jellemzõi: a hangmagasság, hangolási rendszerek, hangszínezet, a tranziensek és a sugárzási irányjellegek.	A hangforrások akusztikai jellemzõi: a hangmagasság, hangolási rendszerek, hangszínezet, a spektrumábrák értelmezése, a jellemzõ spektrum-típusok, a hangok idõbeni lefolyása, a tranziensek, az állandósult állapot és a kirezgés, valamint ezek megjelenése a napi zenei gyakorlatban. A sugárzási irányjellegek és a fõbb ültetés-típusok akusztikai kapcsolata.

Témakör	Középszint	Emelt szint
A hangátviteli lánc. 2.	A hangterek akusztikája: a szabadtér és zárttér, a mesterséges hangterek. A hangvisszaverõdés törvényei. A hangelnyelés jelensége. A teremrezonanciák kialakulása és a zenei hangzásra gyakorolt hatásuk. Az utózengési idõ és a diffúzitás fogalma. A hanggátlás célja és megvalósítási módjai.	A hangterek akusztikája: a szabadtér és zárttér, a mesterséges hangterek megvalósítása és zenei értékelése. A hangvisszaverõdés törvényei. A hangelnyelés jelensége, elnyelési fok, az elnyelés frekvenciafüggõsége. A hangelnyelõ szerkezetek fõbb típusai. Az teremrezonanciák és az utózengés létrejötte, valamint a hangzásra gyakorolt hatásuk. A különbözõ mûfajok utózengési idõ igénye. A diffúzitás fogalma. A hanggátlás célja és megvalósítási módjai. A korszerû zajvédelem filozófiája.
A hangátviteli lánc. 3	Hangversenytermek, stúdiók objektív és szubjektív értékelési lehetõségei. Egy zenei célú terem vagy színház akusztikai értékelése.	Hangversenytermek, stúdiók objektív és szubjektív értékelési lehetõségei. Az objektív és szubjektív értékelés kapcsolata. A próbatermek és elõadótermek akusztikai célkitûzései. Két ismert hangversenyterem összehasonlító akusztikai értékelése.
A hangátviteli lánc. 4.	A mikrofonok átalakítási elve. Mikrofonok érzékenysége, frekvenciamenete és irányjellege.	A mikrofonok átalakítási elvei. Mikrofonok érzékenysége, frekvenciamenete és irányjellege. Az irányjellegek frekvenciafüggõsége. A szélvédõk megoldásai. A különbözõ átalakítási elvek és tulajdonságok megjelenése a napi Hangfelvételi gyakorlatban. A mikrofon és az emberi hallás összehasonlítása.
A hangátviteli lánc. 5.	Az emberi fül mûködése. A halláskárosodás jelensége, kiváltó okai, megelõzhetõsége. Az irányérzékelés általános mechanizmusa.	Az emberi fül mûködése. A középfül erõátviteli rendszere. A hangmagasság érzékelése. A halláskárosodás jelensége, kiváltó okai, megelõzhetõsége. Békésy György munkássága. Impulzus- és folyamatos jelek irányérzékelése. Az elõl-hátul érzékelés.
A hangátviteli lánc. 6.	Az elsõ sztereó kísérletek. A mûfejes- és hangszórós sztereó összehasonlító értékelése. A sztereó hangszórópár elhelyezése.	A térhatású technika története. A klasszikus és modern mûfejes rendszer. A mûfejes- és hangszórós sztereó összehasonlító értékelése. A sztereó hangszórópár elhelyezésének akusztikai szempontjai és az erre vonatkozó nemzetközi ajánlás. A sztereó bázis ,,kupolahatása''. A középsõ hangszóró szerepe.

Témakör	Középszint	Emelt szint
A hangátviteli lánc. 7.	Sztereo mikrofonrendszerek. Az XY, az AB rendszer és a mikrofon-függöny. A többcsatornás rendszerek.	Sztereo mikrofonrendszerek. Az XY, MS, AB mikrofon-függöny és elválasztótestes rendszerek felépítése és átviteli tulajdonsága. A kétcsatornás technika
		továbbfejlesztése: a kvadrofónia és a többcsatornás rendszerek. A Dolby-rendszerek.
A hangátviteli lánc. 8.	Az egyenlõ hangosságszintek görbéi. Az objektív és szubjektív dinamika. A hangelfedés jelensége.	Az egyenlõ hangosságszintek görbéi, a hallásküszöb és fájdalomküszöb. A hang felvételi dinamika szûkítésének pszichoakusztikai háttere, az objektív és szubjektív dinamika. A hangelfedés jelensége és ennek hangtechnikai alkalmazása.
A hangátviteli lánc. 9.	A hang-keverõasztalok funkciói: erõsítés, keverés. Effektusok: hangszínszabályozás, mesterséges zengetés, automatikus dinamika-szabályozás, ellenõrzõ rendszer.	A hang-keverõasztalok funkciói: erõsítés, keverés. Szabványos bemenõszintek, két- és háromkeverõs rendszerek. A hangszínszabályzók tipikus frekvencia-menetei. A teremszimuláció gyakorlata. Az automatikus dinamika-szabályzók tipikus karakterisztikái. A kivezérlésmérés és a goniométer.
A hangátviteli lánc. 10.	A mechanikus hangrögzítés története: a fonográf, a normál- és mikrobarázdás hanglemez. Hanglemezek tárolása, lejátszása.	A mechanikus hangrögzítés története: a fonográf, a normál- és mikrobarázdás hanglemez, a lakk- és röntgenlemez. Az egyes rendszerek tûlekerekítési sugarai és szabványos fordulat-számai. A korrekciók. Hanglemezek tárolása.
A hangátviteli lánc. 11.	A felvétel- és lejátszás folyamata a mágneses hangrögzítésnél. Az elõ-mágnesezés szerepe és ennek gyakorlati vonatkozásai. A távolsági veszteség. Zajviszonyok, a Dolby-zajcsökkentés. Magnószalagok tárolása.	A felvétel és lejátszás folyamata a mágneses hangrögzítésnél. A leját-szás energiaviszonyai. Az elõmágnesezés fizikája és ennek gyakorlati vonatkozásai. A rés- és távolsági veszteség. Zajviszonyok, a Dolby-zajcsökkentés. Magnószalagok tárolása. Többsávos magnetofonok
A hangátviteli lánc. 12.	A mintavétel és kvantálás a digitális technikában. Az A/D és D/A átalakítás. A CD felépítése és tárolása.	A mintavételi tétel és a kvantálás. A mintavételi frekvencia és a bit-szám Összefüggése a hangminõséggel. A digitális hangtechnika szabványos bitszámai és mintavételi frekvenciái. Az A/D és D/A átalakítás. A gyári és írható CD felépítése és gyártása. A szabványos lézerlemezek. A magneto-optikai rögzítés elve.

Témakör	Középszint	Emelt szint
Hangszertörténet. 1.	Az orgona története: a hydraulos, a barokk- és a romantikus orgona-hangzás. A mechanikus, pneumatikus és elektromos traktúra játéktechnikai lehetõségei. Az orgona és a hangtér kapcsolata.	Az orgona az ókorban, középkorban, barokkban és a romantikában. A regiszterek lábszámozása. Ajaksípok-nyelvsípok, a fontosabb hangszínek. Portatív, pozitív, regál. A mechanikus, pneumati-kus és elektromos traktúra felépítése és játéktechnikai lehetõsége. A neobarokk orgona-mozgalom és Albert Schweizer. Az orgona és a hangtér kapcsolata, az orgona-felvételek mikrofontechnikája.
Hangszertörténet. 2.	A klavikord, csembaló, fortepiano és zongora felépítése és játéktechnikai lehetõségei.	A klavikord,virginál, spinett, csembaló, fortepiano és zongora felépítése, akusztikai sajátságai, játéktechnikája és mikrofon-technikája.
Hangszertörténet. 3.	A fa- és rézfúvósok vázlatos története, hangzási- és játéktechnikai lehe-tõségeik az egyes zenetörténeti kor-szakokban	A fafúvósok története, (schalmei, pommer, dulzian, chalumeau, blockflõte), a barokk és modern fafúvók hangzási és játéktechnikai lehetõségei. A szaxofon és tárogató. A fafúvók mikrofon-technikája. A hangkészlet bõvítésének megoldásai a rézfúvós hangszereknél. A rézfúvók mikrofontechnikája. A fúvós hangszerek akusztikai háttere.
Hangszertörténet. 4.	A vonósok a középkorban, a gamba- és braccio-család jellegzetességei. A Stradivari hangszerek. A barokk- és modern vonóshangszerek.	A vonósok a középkorban, a gamba- és braccio-család felépítése és hangzási lehetõsége. A Stradivari hangszerek. A barokk és modern hangszerek és vonótechnika jellegzetességei. A vonósok akusztikai háttere és mikrofontechnikája. A viola d' amore.
A hangfelvétel esztétikája. 1.	A zenei felvételek esztétikai lehetõségei: természetutánzás vagy mûvészi újjáteremtés? A szubjektív elemzés szempontrendszere.	A zenei felvételek esztétikai lehetõségei: természet utánzás, hi-fi, vagy mûvészi újjáteremtés? A közvetítés és a stúdiófelvétel esztétikája és technikája. Opera a színpadon és a hangszóróban. Elektroakusztikus-zene.
A hangfelvétel esztétikája. 2.	A hangjáték története, esztétikai háttere, készítésének technikája. A dokumentumjáték.	A képnélküli hang és a hangjáték története. A próza kifejezési lehetõségei a hangszóróban. A hangjáték és a társmûvészetek kapcsolata.

Témakör	Középszint	Emelt szint
		A hangjátékkészítés folyamata. Külsõ- vagy stúdiófelvétel? A dokumentumjáték célkitûzései és technikai megvalósítása.
Kompetenciák.	A napi zenei gyakorlat akusztikai jellegû problémáinak és egyszerûbb hangtechnikai feladatainak biztos megoldása.	A napi zenei gyakorlat akusztikai jellegû problémáinak biztos megoldása, a technikai és hangzásesztétikai háttér ismerete, az életkori sajátságoknak megfelelõ fejlett hangzási ízlés birtokában. A napi zenei gyakorlathoz kapcsolódó egyszerûbb hangtechnikai tevékenységek elméleti hátterének és gyakorlatának ismerete.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

Középszinten: szóbeli az „A'' és „B'' tételsor egy-egy tétele alapján.
Emelt szinten: írásbeli és szóbeli az „A'' és „B'' tételsor egy-egy tétele alapján.

Az emelt szintû írásbeli dolgozat tartalmi követelményei

A dolgozat központi témáit a tanulók az írásbeli vizsga napján kapják kézhez.

A lehetséges témakörök a következõk:
– egy mûvelõdéstörténeti korszak hangkultúrájának részletesebb kidolgozása,
– egy hangszer vagy hangszercsoport története,
– a hangtechnika egy-egy korszakának feldolgozása,
– egy hangtechnikai téma feldogozása,
– egy zenei felvétel elemzése,
– egy zenemû több felvételének összehasonlító elemzése.

A fenti témakörök alapján a vizsgaközpont három tételcímet ad ki, melyek közül a vizsgázó egy témát dolgoz fel.
Az írásbeli elkészítéséhez rendelkezésre álló idõ max. 3 óra.
A feladat megoldása esszé-jellegû.

Példák a központi emelt szintû írásbeli dolgozat tételcímeire

1. A fafúvós hangszerek története és ennek akusztikai háttere
2. A rézfúvós hangszerek története és ennek akusztikai háttere
3. A vonós hangszerek története és ennek akusztikai háttere
4. Az orgona története és az egyes fõbb típusok hangzása
5. A billentyûs-húros hangszerek története és az egyes típusok hangzása
6. A hangversenyhelyszínek és a zenei élet kapcsolata a barokktól napjainkig
7. Az operajáték akusztikai háttere a barokktól napjainkig
8. Zenei felvételek esztétikai célkitûzései a kezdetektõl napjainkig
9. Próza a hangszóróban
10. Az elektroakusztikus-zene technológiája és szerepe a 20. század hangkultúrájában
11. Operaközvetítés vagy stúdiófelvétel
12. A „digitális forradalom'' és a 20. század hangkultúrája
13. Zenehallgatás a hangversenyteremben és a hangszórók elõtt

14. A térhatású hangátvitel zenei és technikai elõzményei
15. Hangfelvételek szubjektív megítélése
16. Zaj-zajgátlás és halláskárosodás
17. Az emberi fül és a mikrofon
18. Hangfelvételpárok összehasonlító elemzése (pl. Beethoven: C-dur zongoraverseny, 1. és 3. tétel, Schiff András-Staatskapelle Dresden-B.Haitink, (PolíGram) illetve Robert Levin- A Forradalom és Romantika zenekara- J. E. Gardiner (Teldec) elõadásában)
19. Egy adott hangfelvétel elemzése (pl. Dvoœák: Vonósnégyes, No.14, op. 105.– Hagen kvartett (DGG)
20. Egy elektroakusztikai kompozíció elemzése (pl. Decsényi János: Dal (MR-HUNGAROTON)
21. Egy arhív hanvfelvétel elemzése (pl. Bartók: Concerto – Boston Symphony Orchestra – Koussevitzky –1944. (Naxos)
22. A barokk hangzáskultúrája

A szóbeli vizsga közép- és emelt szinten

A szóbeli vizsgára a tanulók az ,,A'' tételsorok ismeretében készülnek fel, míg a ,,B'' tételsorok feladattípusait ismerhetik, de a konkrét kérdéseket nem.

A kihúzott szóbeli tétel (,,A"–„B'') kidolgozására a vizsgázónak min. 30 perc felkészülési idõ áll rendelkezésére. A két felelet együttes idõtartama középszinten max. 15 perc, emelt szinten max. 20 perc.. A szóbeli vizsgán segédeszközök igénybevétele nem indokolt, a „B'' tételek kidolgozásához szükséges diagramokat, kottapéldákat és ábrákat a kihúzott tételek tartalmazzák.

Az alábbiakban javasolt tételsortól történõ eltérés esetén is ügyelni kell arra, hogy a tárgy célkitûzéseinek megfelelõen a fizikai- (akusztikai-elektroakusztikai), zenei- és kultúrtörténeti részek kiegyensúlyozott aránya megmaradjon.

A szóbeli tételsorok tartalmi felépítése

A tantárgyhoz két szóbeli tételsor tartozik.

Az ,,A'' tételek a tananyag elméleti összefoglalását tartalmazzák, témakörönként általában egy-egy tételben összevonva. A ,,B'' tételek a napi zenei és hangtechnikai tevékenység határterületi jelenségeihez kapcsolódó kompetencia feladatok, melyek megoldásai az elméleti anyagra támaszkodnak.

A két tételsor között lehetséges az ,,átjárhatóság'', amennyiben az ,,A'' tételek tárgyalása is tartalmazhat napi gyakorlati kérdéseket, és a ,,B'' tételek korrekt megválaszolása is csak az elmélet ismerete alapján lehetséges.

„A'' tételek

1/A. tétel:
A hangkultúra története az õskortól a barokkig.
(A hangszerek kialakulása, az antik színház akusztikája, a középkor, a reneszánsz és a barokk hangzásideálja. A többkórusos technika akusztikai értékelése.)

2/A. tétel:
A hangkultúra története a barokktól napjainkig.
(Az operaházak, a hangversenytermek, a szimfonikus zenekar létrejötte. A gépi hangkultúra története a zenélõ automatáktól napjainkig.)

3/A. tétel:
A hangforrások akusztikája.
(Hangmagasság, hangszínezet, tranziensek, a hangszerek sugárzási irányjellege.)

4/A. tétel:
A hangterek akusztikája.
(Szabadtér, zárttér, mesterséges hangterek. Hangvisszaverõdés, hangelnyelés, teremrezonanciák, utózengési idõ, diffúzitás. Hanggátlás.)

5/A. tétel:
Hangversenytermek és stúdiók akusztikai tulajdonságai.
(Az objektív és szubjektív értékelés lehetõségei. A budapesti hangverseny-termek és zenés színházak akusztikai értékelése.)

6/A. tétel:
Mikrofonok.
(A mikrofonok átalakítási elve, a mikrofonok jellemzõ tulajdonságai: érzékenység, frekvenciamenet, irányjelleg.)

7/A. tétel:
Az emberi fül hallásmechanizmusa.
(A fül mûködése. Irányérzékelés a vízszintes síkban.)

8/A. tétel:
Sztereo hangtechnika.
(A sztereózás történetének legfontosabb kísérletei és állomásai. A fejhez és lehallgató helyiséghez kötött sztereofónia összehasonlítása. A sztereó hangszórórendszer.)

9/A. tétel:
Sztereo mikrofonrendszerek és a kétcsatornás technika továbbfejlesztési lehetõségei.
(Mûfejes mikrofon, az XY, AB, az XY+AB rendszer, a Jecklin tárcsa és a mikrofonfüggöny. A kvadrofónia, a házimozi, a 3/2 eljárás.)

10/A. tétel:
A pszichoakusztika zenei vonatkozásai.
(Hallásküszöb, fájdalomküszöb, az egyenlõ hangosságszintek görbéi, a hangelfedés.)

11/A. tétel:
A hang-keverõasztalok szolgáltatásai.
(Erõsítés, keverés, effektusok: hangszínszabályzás, mesterséges zengetés, automatikus dinamikaszabályzás, optikai és akusztikai ellenõrzés.)

12/A. tétel:
A mechanikus hangrögzítés.
(A fonográf, a normál és mikrobarázdás hanglemez, a röntgenlemez és a sztereo lemeztechnika.)

13/A. tétel:
A mágneses hangrögzítés.
(A felvétel és lejátszás folyamata, az elõmágnesezés, a veszteségek, a zajcsökkentés. Többsávos magnetofonok.)

14/A. tétel:
A digitális hangátvitel alapfogalmai.
(Mintavétel, kvantálás, A/D és D/A átalakítás. A CD felépítése.)

15/A. tétel:
Az orgona.
(Az orgona története, fõbb típusai, az orgona és a hangtér, illetve az orgona és a hangfelvétel kapcsolata.)

16/A. tétel:
Fúvós hangszerek.
(A fúvósok története és az ennek során végbement változások akusztikai értékelése.)

17/A. tétel:
A vonós hangszerek.
(A hangszerek története és az ennek során végbement változások akusztikai értékelése.)

18/A. tétel:
A billentyûs-húros hangszerek.
(A klavikord, spinett, virginál, csembaló, fortepiano, zongora.)

19/A. tétel:
A zenei felvételek.
(A zenei felvételek szubjektív értékelése az EBU ajánlása nyomán. A zene lehetõségei a hangszóróban.)

20/A. tétel:
A hang- és dokumentumjáték.
(A mûfajok története, kifejezési lehetõségei.)

Példák a „B'' tételekre

1/B. tétel:
Otthon birtokodban van egy 2×70 wattos sztereó erõsítõ, melyhez szeretnél hangszórókat vásárolni. Az üzletben a következõ teljesítményû hangszórókat kínálják:

50 watt
70 watt
80 watt

A három típus azonos hangminõségi kategóriát képvisel.
Melyiket választod a három közül?

2/B. tétel:
Hangfelvételeid elkészítéséhez mikrofonokat vásárolsz. A kereskedõ több típust is megmutat, melyek közül kettõ is megnyeri tetszésedet. A gyártó mindkettõhöz mellékelt frekvenciamenetet, s ezek az alábbiak:
(Két frekvenciamenet mellékelve.)
Melyiket választod a két mikrofon közül, ha azzal elsõ sorban zenei felvételeket szeretnél készíteni?

3/B. tétel:
Az alábbi ábrákon két mikrofon frekvenciamenetét látod. Melyik mikrofont választod prózai felvételek céljára?
(Két frekvenciamenet mellékelve.)

4/B. tétel:
Egy videófelvétel rendezõje vagy/és Beethoven 7. szimfóniájáról készítesz filmet. Dolgozd ki az alábbi partitúraoldalak képvágásait. Összesen négy kamera áll rendelkezésedre. A vágások ritmusa feleljen meg a tétel Presto hangulatának.
(Három partitúraoldal mellékelve.)

5/B. tétel:
Egy hordozható hangtechnikai készülékedbe telepeket vásároltál. A telepek eredeti gyári csomagolásban voltak. A készülékbe helyezve annak kijelzõje mutatta, hogy a telepek az elõírt feszültséggel rendelkeztek. Beindítás után azonban hamarosan lecsökkent a feszültség és a készülék le is állt. Mi lehet e jelenség oka, és hol követtél el hibát?

6/B. tétel:
Otthoni hi-fi készülékeden CD-t hallgatsz. Egyszer csak azt tapasztalod, hogy a bal hangszóród elnémult. Hogyan próbálod megfejteni az elnémulás okát?

7/B. tétel:
Kb. 5×3,5 m^2-es szobádban hifi készülékeket helyezel el, sztereohallgatási célokra. Hogyan rendezed be szobádat, s hogyan helyezed el a két hangszórót?
A berendezéshez rendelkezésedre áll:
– két db. hangszóró az erõsítõvel,
– kb. 4×1m a teljes belmagasságot kitöltõ nyitott könyvespolc,
– egy ülõgarnitúra, kis asztallal,
– szõnyegek, szekrények stb. tetszõleges mennyiségben és méretben.
(A szoba alaprajza mellékelve.)

8/B. tétel:

Egy hangversenyszervezéssel foglalkozó ügynökség tanácsadója vagy. Az alábbi zenei eseményeket hogyan helyeznéd el a rendelkezésre álló helyszíneken, ha tisztán akusztikai szempontok alapján döntenél?

A zenei események:

– klasszikus vonósnégyes,
– reneszánsz zene tánccal,
– gregorián kórus,
– Haydn és Mozart-szimfóniák korabeli hangszereken,
– Bach orgonamûvek,
– Verdi: Requiem.

A rendelkezésre álló helyszínek és közepes utózengési idõk:

– kb.16.ooo m^3-es hangversenyterem (3 sec)
– kb.4.ooo m^3-es hangversenyterem (2,2 sec)
– egy kastély lovagterme (3 sec)
– egy kastély díszterme (1,2 sec)
– a Zeneakadémia Nagyterme (2,3 sec)
– egy románkori templom (6 sec)
– egy barokk templom, neobarokk orgonával (3sec)
– a Vígadó nagyterme (2 sec)
– a Budavári Mátyás templom. (8 sec)

9/B. tétel:

Mit jelentenek az alábbi CD-borító feliratok:

ADD
© 1960 Sony Music
© 1991 Sony Classical
Recording location:…….
Producer:……..
Recording engineer:…….
Remastering:……..
Digital restoration:……..

Értelmezd a következõ megjelöléseket:

Disc-to Tape Transfer:
Digital editing:……

10/B. tétel:

A képen látható teremben kell hangversenyt adnod. A terem akusztikai szempontból nem tervezett, és tekintettel a mûemléki környezetre, nem is korrigálható. Milyen akusztikai eredetû nehézségekkel kell megküzdened a hangverseny folyamán? Milyen zenére tartanád a legalkalmasabbnak?

(Egy boltozatos födémû, kõpadozatos lovagterem képe mellékelve.)

11/B. tétel:

Egy kétzongorás koncert esetén hogyan helyeznéd el a két hangszert?

12/B. tétel:

Egy színházteremben kamarazenei elõadáson játszol. A terem alaprajza az alábbi:

(Az alaprajz mellékelve.)

13/B. tétel:

Házi használatra hi-fi készülékeket vásároltál. Elhelyezésükre egy polcon „toronyszerûen’’ van lehetõséged. Milyen sorrendben helyezed a készülékeket egymás fölé?

A készülékek a következõk:

CD-játszó,
kazettás magnetofon,
rádióvevõ (tuner),
teljesítményerõsítõ.

14/B. tétel:

Egy ismerõsödtõl hangkazettát kaptál kölcsön meghallgatásra. Lejátszásban elindítva azt tapasztalod, hogy a hang nagyon sötét, fénytelen tónusú. Hogyan keresed meg a hiba okát?

15/B. tétel:

Egy kamarazenei kompozícióban a következõ hangszerek szerepelnek:

– fuvola,
– kürt,
– cselló,
– zongora.

Tervezd meg a mû elõadásának pódiumültetését.

16/B. tétel:

Egy kamarakórus-hangverseny helyszíneként négy templom jöhet szóba. A mellékelt alaprajzok alapján melyiket választod?

(Négy alaprajz mellékelve.)

17/B. tétel:

Egy kb. 4000 légköbméteres teremben, nyilvános koncerten barokk zenét szólaltatsz meg. Az együttes hangszerei:

– csembaló,
– cselló,
– fuvola,
– ének,
– mûsorközlés.

Hogyan kéred a helyi mûszakiaktól a hangosítás megvalósítását?

18/B. tétel:

Egy CD-lejátszásakor apró pattogásokat hallasz. Hogyan állapítod meg a hiba okát?

19/B. tétel:

Kb. 5x4,5m^2 alapterületû szobádban surround (házimozi) rendszert telepítesz. Hogyan helyezed el a hangsugárzókat?

Az alábbi készülékek szakszerû elhelyezésérõl kell gondoskodnod:

– a három elsõ hangszóró (L-C-R),
– a két surround hangszóró (L_S-R_S),
– TV készülék,
– szubbasszus sugárzó,
– videó magnetofon,
– erõsítõ.

A további berendezési tárgyakat, bútorokat szabadon megválaszthatod.

(A helyiség alaprajza mellékelve.)

20/B. tétel:

Házi használatra hi-fi és videókészülékeket vásárolsz. Életvédelmi szempontból mire kell ügyelned az üzembe helyezéskor?

A HANGKULTÚRA ÉRETTSÉGI ÉRTÉKELÉSE

Középszint:

Elérhetõ maximális pontszám: 50 pont.

A maximális pontszám adható annak a vizsgázónak, aki a tétel anyagának, összefüggéseinek, a gyakorlati élettel való kapcsolatának biztos ismeretével rendelkezik. Az ,,A'' és ,,B'' résztételek egyenlõ súlyúak, maximális pontszámuk 25-25 pont. A vizsga értékeléséhez részletes útmutatót kapnak a vizsgáztatók. A teljesítmény százaléka alapján adható érdemjegyeket az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet tartalmazza.

Emelt szint:

Írásbeli:

Elérhetõ maximális pontszám: 100 pont.

A maximális pontszám adható annak a vizsgázónak, aki a választott tételcím anyagát alaposan és átfogóan ismeri, egyéni véleményalkotása biztos, munkájának külalakja rendezett.

Szóbeli:

Elérhetõ maximális pontszám: 50 pont.

A maximális pontszám adható annak a vizsgázónak, aki a tétel anyagának, összefüggéseinek, a gyakorlati élettel való kapcsolatának biztos ismeretével rendelkezik. Az „A'' és „B'' résztételek egyenlõ súlyúak, maximális pontszámuk 25-25 pont. A vizsga értékeléséhez részletes útmutatót kapnak a vizsgáztatók. A vizsgázó teljesítményét az írásbelin és a szóbelin elért pontszámok összege határozza meg. A teljesítmény százaléka alapján adható érdemjegyeket az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet tartalmazza.

Az itt külön nem említett kérdéseket illetõen a hangkultúra tantárgyra is az érettségi vizsgákra vonatkozó általános szabályok érvényesek

A TÁRGY ÉRETTSÉGI TÉTELEI VILÁGTALAN TANULÓK SZÁMÁRA (CSAK KÖZÉPSZINTEN)

A hangkultúra témakörei erõteljesen akusztikai jellegûek, s mert ezek ismerete a világtalan tanulókat segítheti késõbbi tanulmányaikban, vagy beilleszkedésükben, a tárgy tanulása és az abból tett érettségi vizsga részükre is ajánlott. Ennek során természetszerûen törölnünk kell a vizuális élményekre támaszkodó témaköröket (pl. a zene és a mozgókép kapcsolata, keverõasztalok stb.), ugyanakkor erõsítendõk a hallástréningek és az akusztikai, valamint hangzás-esztétikai jellegû kérdések. Ennek megfelelõen érettségi követelményeik a következõk:

„A'' tételek

1/A. tétel:

A hangkultúra története az õskortól a barokkig.

(A hangszerek kialakulása, az antik színház akusztikája, a középkor, a reneszánsz és a barokk hangzásideálja. A többkórusos technika akusztikai értékelése.)

2/A. tétel:

A hangkultúra története a barokktól napjainkig.

(Az operaházak, a hangversenytermek, a szimfonikus zenekar létrejötte. A gépi hangkultúra története a zenélõ automatáktól napjainkig.)

3/A. tétel:

A hangforrások akusztikája.

(Hangmagasság, hangszínezet, tranziensek, a hangszerek sugárzási irányjellege.)

4/A. tétel:

A hangterek akusztikája.

(Szabadtér, zárttér, mesterséges hangterek. Hangvisszaverõdés, hangelnyelés, teremrezonanciák, utózengési idõ, diffúzitás. Hanggátlás.)

5/A. tétel:

Hangversenytermek és stúdiók akusztikai tulajdonságai.

(Az objektív és szubjektív értékelés lehetõségei. A budapesti hangversenytermek és zenés színházak akusztikai értékelése.)

6/A. tétel:

Sztereó hangtechnika.

(A sztereózás történetének legfontosabb kísérletei és állomásai. A fejhez és lehallgató helyiséghez kötött sztereofónia összehasonlítása. A sztereó hangszórórendszer. A surround technikák.)

7/A. tétel:

A pszichoakusztika zenei vonatkozásai.

(Hallásküszöb, fájdalomküszöb, az egyenlõ hangosságszintek, a hangelfedés.)

8/A. tétel:
A zenei felvételek.
(A zenei felvételek szubjektív értékelése az EBU ajánlása nyomán. A zene lehetõségei a hangszóróban.)

9/A. tétel:
Az opera a hangszórókban.
(A közvetítések és a stúdiófelvételek esztétikai lehetõségei.)

10/A. tétel:
A hang- és dokumentumjáték.
(A mûfajok története, kifejezési lehetõségei.)

„B'' tételek

Egy zenei felvétel komplex elemzése. A felvételt a tanuló 10 tétel közül húzza, s a meghallgatáshoz a felkészülés során CD-játszó és fejhallgató áll rendelkezésére. Az elemzés szóbeli felelet formájában történik.

Szempontjai: teremhatás – sztereóhatás – hangtisztaság – hangzásegyensúly – hangszínezet – zajmentesség – mûvészi kivitel – összbenyomás.

Az érettségi vizsga tárgyi feltételei

A középszintû vizsga „A'' és „B'' tételei, valamint a világtalan tanulók „A'' tételei nem igényelnek segédeszközöket. Az emelt szintû vizsga egyes írásbeli feladatainak kidolgozásához az alábbi technikai háttér szükséges:

– CD-lejátszó.
– Stúdióminõségû hangszóró-rendszer.
– Megfelelõen csillapított, zajszigetelt meghallgató helyiség.

A hangfelvételek elemzésében résztvevõ tanulók száma egyidejûleg max. 5 fõ.

A világtalan tanulók részére a „B'' tételekre való felkészüléskor szükséges:

– CD-lejátszó.
– Sztereó fejhallgató.
– Átalakítók az esetleges saját fejhallgatók csatlakoztatásához.

Javasolt irodalomjegyzék:

Dr. Tarnóczy Tamás: Zenei akusztika (Zenemûkiadó, Budapest)
van der Meer: Hangszerek az ókortól napjainkig (Zenemûkiadó, Budapest)
A SZTEREO és MÉDIATECHNIKA címû folyóiratok idevágó cikkei (a térhatású technika, a felvétel-esztétika és a hangtechnika aktuális témáiban)
A zenei folyóiratok (Muzsika, Gramafon, Magyar zene) elemzései, kritikái
Ujházy László: Hangkultúra I–II–III. (A Szent István Király Zenemûvészeti Szakközépiskola jegyzetei)

HANGTANI ÉS AKUSZTIKAI ISMERETEK

I. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga célja

A zenemûvészeti tanulmányokat végzõ növendékek tudásával összefüggésben szükséges megállapítani: rendelkeznek-e azokkal a hangtani-akusztikai ismeretekkel és ezek elsajátításával összefüggõ képességekkel, amelyek hozzájárulnak szakértelmük, zenei kompetenciájuk és általános mûveltségük megalapozásához, fejlesztéséhez.

A hang fizikai fogalmából kiindulva a fizikai hangtan jelenségeinek megismerése segítségével tudják-e értelmezni a zenei hangtan fogalmait, elemezni és értékelni a jelenségeit, értik-e az összefüggéseit.

Fontos megállapítani, felkészültek-e a növendékek a tartalmi követelményekbõl adódó tevékenységekre, mûveletekre, cselekvésekre:

– érdeklõdésük, motivációjuk alapján a fogalomalkotásra, a problémák megfogalmazására és megoldására, okok keresésére, összefüggések megalkotására, modell-alkotásra, kategorizálásra, érvelésre, értelmezésre, arányosság felismerésére,
– képesek-e reflektálni a gondolkodási folyamatra, értik-e és alkalmazzák-e a begyakorlás, az ellenõrzés folyamatát.

Szükséges meggyõzõdni arról, hogy a hangtani ismeretek elsajátítása alapján és az elvégzett tevékenységek során megszerzett tudást tudják-e alkalmazni a hangszeres játékukban.

A vizsga formája

A hangtani és akusztikai ismeretek érettségi vizsga csak középszinten tehetõ le szóbeli vizsga formájában.

A vizsgára a jelöltek a témakörök elõzetes ismeretében készülhetnek fel, a feladattípusokat ismerhetik, a konkrét tételeket azonban nem.

A tételsort a felkészítõ tanárok állítják össze, tartalmilag és mennyiségileg a fizikai és zenei ismeretek egymást kiegészítõ, helyes arányára ügyelve.

A vizsgázónak a kihúzott tételt 30 perc felkészülési idõ után legfeljebb 15 perc alatt kell kifejtenie. Használható segédeszközök: kísérleti eszközök, ábrák, szövegek (szöveggyûjtemény), modellek (hangszerek).

A tételsor és a tételek felépítése, tartalmi szerkezete

A tételsornak annyi tételbõl kell állni, hogy a tanult ismereteket és a vizsgakövetelményeket teljes mértékben lefedje.

A szóbeli tétel két részbõl áll.

„A'' tétel: Tartalmazza a témakör megnevezését, a témakörön belül a kifejtendõ kérdés megfogalmazását, néhány, a kifejtést segítõ szemponttal együtt. A kérdés kifejtéséhez segédeszközök is használhatók.

„B'' tétel: Az ismeretek alkalmazására utaló kérdés, feladat, kísérlet, problémamegoldás, összehasonlítás, elemzés egy információhordozó: szöveg, ábra, taneszköz, táblázat, fotó, kép, hanganyag stb. felhasználásával.

A két tételrész között lehetõleg jelentõs tartalmi átfedés ne legyen.

A jelölt a felkészülési idõ alatt vázlatot készíthet, amelyet a vizsga során használhat.

A szaktanárok a felelet végén segítõ, tisztázó kérdéseket tehetnek fel.

A vizsga értékelése

A tételek összeállításakor rögzíteni szükséges a felelet két tételrészének várható tartalmát és követelményeit.

A felelet értékelése és minõsítése ennek az értékelési útmutatónak alapján történik.

Az értékelés további szempontjai:

– a tételek önálló kifejtése,
– a kérdésekre adott válaszok pontossága,
– a feleletek logikus felépítése,
– a segédeszközök gyakorlatias felhasználása.

A vizsgán megszerezhetõ pontszám: 50 pont.

Az „A'' tételre adható maximális pontszám: 40 pont.

A „B'' tételre adható maximális pontszám: 10 pont.

II. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Természet és mûvészet témakör

Tevékenységek, mûveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Mûveleti oldal	Elõkészítés	Ismerjék meg mûvészek, tudósok, filozófusok gondolatait, véleményét a ,,két kultúra'' kapcsolatáról. Ismerjenek meg, idézzenek fel irodalmi mûveket, zenemûveket, képzõmûvészeti alkotásokat a természet és mûvészet kapcsolatáról. Alkossanak véleményt a két terület összefüggésének megjelenítéseirõl.
	Kognitív konfliktus	Fogalmazzák meg és értelmezzék hogyan jelenik meg a humán és természettudományos kultúra képviselõinek kapcsolata és vitája.
	Konstrukció	Mutassák be, hogy a természet és a mûvészet, mint az értelem rendezõ tevékenységei jelennek meg környezetünkben. Fedezzék fel a kapcsolat konkrét formáit. Következtessenek a természet és mûvészet kapcsolatának hatásaira.
	Metakogníció	Foglalják össze: hogyan közvetítik az emberi alkotások a gondolkodási folyamatokat. Mutassák be milyen összefüggés van a gondolkodás fejlõdése és a mûvészeti alkotások létrehozása, megteremtése között.
	Transzfer	Bizonyítsák be, hogy a természeti formák megjelenése a mûvészetben meghatározott arányokat rejt magában. Ítéljék meg, mi a szerepe az arányosságnak a természet és a zene kapcsolatában. Elemezzék a pentatónia és az aranymetszés összefüggését, fejtsék ki a püthagoreusok zenei felfogását, mutassák be az arányosság megjelenését a zenemûvek szerkezetében. Értelmezzék Ariszrtoxenosz zenei felfogásának lényegét.
Tevékenységek, mûveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Mûveleti oldal	Elõkészítés	Idézzék fel, ismerjék meg jellemzõ példák segítségével miért fontos a történelmi korok mûvészetének megismerése. Fogalmazzák meg, értelmezzék a jelek és szimbólumok szerepét a mûvészeti alkotásokban.
	Kognitív konfliktus	Mutassák be, milyen szerepe, lehetõségei, eszközei vannak a mûvészi kifejezésnek. Ítéljék meg, vitassák meg a „rend és rendezetlenség", a „teljességre törekvés vagy elszigeteltség" témaköröket.
	Konstrukció	Fejtsék ki a zene és az irodalom, zene és a képzõmûvészet, zene és a táncmûvészet kapcsolatának megjelenési formáival kapcsolatos tapasztalataikat, élményeiket, ismereteiket. Fedezzék fel , hasonlítsák össze, mutassák ki a ritmus és a rím, a színek és a hangok, a zene és a mozgás kapcsolódásának lehetõségeit a mûvészetben.
	Metakogníció	Ítéljék meg, bizonyítsák be milyen módon hatnak a mûvészetek a megismerési folyamatra, a személyiség fejlõdésére. Hasonlítsák össze, különböztessék meg hogyan jelenik meg értelem és érzelem a zenei, irodalmi, képzõmûvészeti és táncmûvészeti alkotásokban.
	Transzfer	Elemezzék a mûvészeti tevékenység szerepét a gondolkodás fejlõdésében. Végezzenek a kreatív gyakorlatokat az alkotás és a játék szerepének bemutatására a tudásszerzés folyamatában.

A hangtan története témakör

Tevékenységek, mûveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Mûveleti oldal	Elõkészítés	Források segítségével – szemelvények, szöveggyûjtemények alapján – ismerjék meg, értelmezzék és elemezzék a hangtan fejlõdésének történetét az ókori felfogástól a XX. századi számítógépes zenéig.
	Kognitív konfliktus	Fedezzék fel, rendezzék össze a hangtan fejlõdésének folyamatait az ókortól napjainkig. Mutassák be H. Helmholtz hangtanának elõzményeit és értékeljék a következményeit.
	Konstrukció	Alkossanak, fedezzenek fel összefüggéseket történelmi korok – felfedezések – felfedezõk között. Rendszerezzék a hangtan történetének ismereteket, az összefüggések alapján nyert tapasztalatokat. Hasonlítsák össze a zene történetének fejlõdését a fizikai felfedezések tartalmával, idõrendiségével.
	Metakogníció	Következtessenek arra, milyen hatása volt a hangtani felfedezéseknek a tudomány fejlõdésére, a mindennapi élet alakulására, a hangszerek történetére. Alkossanak képet arról, milyen szerepe volt a hangtani ismereteknek az emberi tudás fejlõdésében, mutassák be, milyen hatása volt a hangjelenségek megismerésének a hangszerek fejlõdésére.
	Transzfer	Ítéljék meg a hangtani ismeretek fejlõdésének hatását a zene fejlõdésére Vitassák meg mit jelent, hogy a zene az absztrakt intellektuális tapasztalat formája.

Rezgõmozgás témakör

Tevékenységek, mûveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Mûveleti oldal	Elõkészítés	Ismerjék fel egyszerû anyagok, tárgyak (rugó, hangvilla) mozgásának megfigyelésével a rezgõmozgás jelenségét. Gyûjtsék össze, rendszerezzék a tapasztalt mozgás fizikai jellemzõit.
	Kognitív konfliktus	Fedezzék fel a hangvilla rezgõmozgása és a keltett hang közötti kapcsolatot. Hozzák létre felfüggesztett rugó mozgását, vizsgálatával alkossák meg a kitérés, az egyensúly, az amplitúdó, a rezgésidõ, frekvencia fogalmakat.
	Konstrukció	Írják le, ábrázolják a hangvilla rezgését. Állapítsák meg a hangvilla mozgása és a hangkeltés összefüggését. Következtessenek a hangvilla jelentõségére, szerepére a hangolásban. Értelmezzék a rezgõmozgást a hangvilla rezgése ábrájának elemzésével.
	Metakogníció	Ismerjék fel és vizsgálják meg a rezgõ testek (húr, lemez, levegõ) és a hangkeltés összefüggését.
	Transzfer	Tanulmányozzák és alkalmazzák példák segítségével a periodicitás, vizuális, nyelvi formáit. Jellemezzék, elemezzék a periodikus folyamatokat képelemzés, ritmusgyakorlatok, alapján.

Hullámmozgás témakör

Tevékenységek, mûveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Mûveleti oldal	Elõkészítés	Hozzanak létre egyenes mentén, felület mentén, térben keletkezõ hullámokat, figyeljék meg a jelenségeket, vizsgálják meg és határozzák meg a fizikai jellemzõiket. Mérjék meg a hang hullámhosszát, terjedési sebességét és rezgésszámát.
	Kognitív konfliktus	Fogalmazzák meg a longitudinális és transzverzális hullámok különbözõségének problémáját. Mutassák ki a különbségek sajátosságait. Fejtsék ki a hanghullámok jellemzõinek hatását a zenei hang minõségére.
	Konstrukció	Jellemezzék és magyarázzák meg a hanghullámok terjedési jelenségeit. Állapítsák meg a fizikai jellemzõk – terjedési sebesség, frekvencia, hullámhossz – összefüggéseit.
	Metakogníció	Értelmezzék a hangjelenség és hangérzet keletkezésének fizikai okát, fogalmazzák meg a hangnyomás, energia eloszlás problémáját. Jellemezzék a hangok összetételét, bontsák fel egyszerû hanghullámokra, grafikus ábra segítségével elemezzék a rezgésállapotot.
	Transzfer	Értelmezzék az állóhullám jelenség szerepét a zenei hangok keletkezésében és minõségében. Elemezzék és értékeljék a rezonancia jelenségét. hozzanak létre összefüggést a rezonátorok és a hangenergia között.

A hangkeltés, a hangképzés, a hangérzet, a hallás témakör

Tevékenységek, mûveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Mûveleti oldal	Elõkészítés	Ismerjék fel és fedezzék fel a hangkeltés és a hallás folyamatának fizikai, biológiai alapjait. Ismerjék meg a levegõoszlopok, rezgõ húrok, hártyák, rudak, lemezek, elektromos hangkeltõ eszközök sajátosságait, a hangkeltésben betöltött szerepüket.
	Kognitív konfliktus	Állapítsanak meg összefüggést a hangkeltés és hangérzékelés jelenségei és a zenei hang képzése és észlelése között. Mutassák be a fejlõdés folyamatát a hangkeltés õsi eszközeitõl a zenei nyelv, a zenei kommunikáció kialakulásáig.
	Konstrukció	Határozzanak meg összefüggést a fizikai jellemzõk és a keletkezett hangok között. Mutassák ki az érzékelés, észlelés szerepét, pszichológiai jelenségeit a hallás folyamatában. Végezzenek kísérleteket, összegezzék, rendszerezzék a tapasztalatokat a hangforrások hangsugárzásával, a fül mûködésével összefüggésben. Értékeljék Békésy György, az élettani hangtan megalapítójának munkásságát.
	Metakogníció	Foglalják össze a hangkeltés és a hallás képességeinek jellemzõit, fejtsék ki a zenei folyamatok hatását az ember életére. Mutassák be a hangforrások környezetének hatását a hangérzékelésre, hasonlítsák össze a rugalmas és rugalmatlan közegek szerepét.
	Transzfer	Értékeljék az észlelés, érzékelés szerepét a megismerési folyamatban, a zenei képességek fejlesztésének lehetõségeit az általános képességekkel összefüggésben. Ítéljék meg a zajártalmak hatását. Elemezzék a hangtartományok-hallástartományok érzékelését a zenei hang észlelésével.

Hangerõsség témakör

Tevékenységek, mûveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Mûveleti oldal	Elõkészítés	Ismerjék fel, határozzák meg a hangenergia hatásait. Fedezzék fel, különböztessék meg a természetes és technikai hangforrások hangosság szintjeit.
	Kognitív konfliktus	Kreatív gyakorlatok segítségével különböztessék meg, hasonlítsák össze a különbözõ dinamikájú hangokat (a csendtõl a hangosságig; a csend – zene – zaj fogalmak segítségével).
	Konstrukció	Állapítsanak meg összefüggéseket a hangerõsség és a fizikai tényezõk között, illeve keressenek összefüggéseket más hangtani jellemzõkkel.
	Metakogníció	Fejtsék ki a hangerõsség szerepét a zenei folyamatokban. Jellemezzék a hangkeltéstõl a hallásküszöbig, a a halláshatárig (fájdalomküszöbig) kialakuló jelenségeket, folyamatokat gyakorlati példák alapján.
	Transzfer	Vizsgálják meg a hangerõsség és a zajártalom összefüggését. Hasonlítsák össze a hangerõsség mértékét a hangszerek megszólaltatásában, a zenekari hangzás során.

Hangmagasság témakör

Tevékenységek, mûveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Mûveleti oldal	Elõkészítés	Alkossanak fogalmat a frekvenciáról, hangmagasságról, hangközökrõl, határozzanak meg összefüggéseket közöttük. Példák segítségével mutassák ki a legmélyebb, legmagasabb énekhangok hangközterjedelmét.
	Kognitív konfliktus	Értelmezzék a hallható hangok tartománya és a hangterjedelem viszonyát. Jellemezzék az énekhanggal és hangszerekkel létrehozott különbözõ magasságú hangok képzésének folyamatát. Mutassák be példák segítségével az ultrahang hatásait.
	Konstrukció	Határozzák meg a zenei hangterjedelem és a hallható hangtartomány összefüggéseit, mutassák ki a hangmagasság összefüggését további fizikai jellemzõkkel. Fedezzék fel a hangérzet-hangmagasság összefüggését, példák segítségével, grafikonok elemzésével.
	Metakogníció	Értelmezzék a hangszerek és az énekhang hangterjedelmének összefüggését a zenei hangtartománnyal. Elemezzék táblázatok, ábrák segítségével a hangszerek és az énekhang hangterjedelmét a zenei hangtartományon belül.
	Transzfer	Bizonyítsák be a hangmagasság vizsgálatának hatását a zenei fejlõdésre. Ítéljék meg a hangmagasság – hangközök – zenei hangolás összefüggést.

Hangszín témakör

Tevékenységek, mûveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Mûveleti oldal	Elõkészítés	Alkossák meg a hangforrások rezgése, az alaprezgés frekvenciája, sajátrezgések fogalmakat. Azonosítsák a húr rezgésének megfigyelésével a harmonikusok fogalmát.
	Kognitív konfliktus	Értelmezzék az összetett hang érzékelésének; a hangfelismerésnek a problémáját. Kreatív gyakorlatok segítségével hozzanak létre a választott hang színezetét bemutató jelenségeket.
	Konstrukció	Alkossák meg a harmonikusok rendszerét, mutassák ki összefüggésüket a frekvenciaértékekkel és az idõtartammal. Monochorddal hozzanak létre rezgési spektrumot, fejezzék ki a harmonikusok rezgésszámának összefüggését.
	Metakogníció	Jellemezzék a hangszerek felhangsorát; különböztessék meg a felhangszegénység és felhanggazdagság fogalmakat, értelmezzék a formánsok jelentését. Mutassák ki a hangszerek egyéni karakterének jellemzõit a hangszín figyelembevételével.
	Transzfer	Ítéljék meg a hangok és a valóságos színek viszonyát. Fedezzék fel a hangok jellegének, színezetének megjelenését irodalmi alkotásokban.

Idõtartam témakör

Tevékenységek, mûveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Mûveleti oldal	Elõkészítés	Idézzék fel, ismerjék fel a természeti jelenségek ritmikus változásait. Fejezzék ki az életfolyamatokban megjelenõ ritmusokat.
	Kognitív konfliktus	Fedezzék fel a biológiai lüktetéstõl a zenei hangok ritmusáig létrejövõ folyamatot. Mutassák ki a ritmus és a dallam, mint a zenei stílus központi elemeinek szerepét.
	Konstrukció	Határozzák meg az idõegységek relatív és abszolút értékeit : értelmezzék a ritmus és tempó jelentését. Állapítsák meg a zenei ritmusok, ütemek és a tempó összefüggését. Értelmezzék a hangok idõbeni lefolyását (berezgés – állandósult állapot – kirezgés).
	Metakogníció	Elemezzék, mutassák be az idõérzékelés képességeinek kialakulását. Idézzék fel a zenei hangzás idõbeniségének megjelenését a zenemûvekben.
	Transzfer	Bizonyítsák be idõ mértékeinek megjelenését a társmûvészetekben. Ismerjék fel a ritmus és tempó szerepét a táncmûvészetben.

A hangterjedés jelenségei témakör

Tevékenységek, mûveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Mûveleti oldal	Elõkészítés	Érvényesítsék a hullámterjedés jelenségeit a hanghullámokra. Idézzék fel a hang terjedése folyamata vizsgálatának történeti hátterét, a terjedési sebesség mérésének fejlõdését.
	Kognitív konfliktus	Értelmezzék a hang terjedési jelenségeinek hatását a hang érzékelésének folyamatára. Foglalják össze a hang észlelésének, érzékelésének sajátosságait.
	Konstrukció	Határozzák meg a terjedési jelenségek törvényszerûségeit, állapítsanak meg szabályszerûségeket megállapítása a hangterjedés jelenségeinek kísérleti vizsgálata, elméleti elemzése nyomán.
	Metakogníció	Értelmezzék a hangterjedés jelenségeit a zenei folyamatra. Elemezzék a hangterjedés körülményeinek és sugárzási irányjellegnek a hatását a zenei folyamatra, megjelenését a hangszerek mûködésébe.
	Transzfer	Ítéljék meg a terjedési jelenségek szerepét az akusztikai viszonyok kialakulásában. Elemezzék a teremakusztikai alapjelenségeket.

A zenei hang, a zenei hallás témakör

Tevékenységek, mûveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Mûveleti oldal	Elõkészítés	Ismerjék fel a zenei hang szabályosságának fizikai hátterét – színuszos rezgésének (alaphang és felhangok) kialakulását. Fedezzék fel a madárvilág hangjainak segítségével az „élettelen fizikai hang” és a zeneiség találkozásának jelenségét.
	Kognitív konfliktus	Különböztessék meg a zenei kultúrák hangkészleteit, hangrendszereit. Ismerjék fel: az „ember zenéje, a zene hatalma” fogalmak jelentését.
	Konstrukció	Határozzák meg a hagyományos európai hangrendszer sajátosságait. Mutassák ki az emberi zene kialakulásának fizikai, biológiai és társadalmi tényezõit.
	Metakogníció	Közvetítsék a dallamok, hangközök, hangsorok, hangnemek világának sajátosságait. Értékeljék az ember zenéje mûvészetté válásának folyamatát.
	Transzfer	Különböztessék meg a zenei stíluskorszakok jellemzõit. Vitassák meg a kozmológiai kutatások és a zene kapcsolatának elméletét, alkossanak fogalmat az univerzális harmóniáról.

A hangszerek világa témakör

Tevékenységek, mûveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Mûveleti oldal	Elõkészítés	Ismerjék meg az emberiség zenei örökségét a hangszerek változásának folyamatát. Fedezzék fel a hangszerek változásának történetét források: korabeli leírások, ábrázolások alapján.
	Kognitív konfliktus	Értékeljék a szólóhangszerek szerepét a zenekari hangzás jelenségének kialakulásában. Hasonlítsák össze régi korok hangszereit a modern kor hangszereivel, a számítógépes zene megjelenésével.
	Konstrukció	Azonosítsák a hangszerek megszólaltatásának jelenségét a fizikai hangképzés módjai alapján. Különböztessék meg a hangszereket alakjuk, részeik, méretük, anyaguk alapján, értelmezzék ezek szerepét a hanghatások kialakulásában.
	Metakogníció	Foglalják össze a hangszercsoportok jellemzõit. Értékeljék, elemezzék a hangszerek megszólaltatását egy-egy zenemû jellemzõ részletének felismerésével, felidézésével.
	Transzfer	Ítéljék meg a hangszeres játék, elõadás – a hangszeres gyakorlás körülményeit, feltételeit. Értelmezzék a „hangszerek a nagyvilágban” témát: vitassák meg a nemzet – kultúra–életmód összefüggés jelentõségét.
Tevékenységek, mûveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Mûveleti oldal	Elõkészítés	Ismerjék meg az akusztikai szemlélet fejlõdésének folyamatát. Idézzék fel a görög színház akusztikai rendszerének sajátosságait.
	Kognitív konfliktus	Válasszák ki, osztályozzák a teremakusztika értékelésének, megítélésének szempontjait. Határozzák meg a zenei élmény biztosításának fizikai feltételeit az elõadó és a közönség viszonya megítéléséhez.
	Konstrukció	Alkossák meg a visszaverõdés és visszhangok, utózengési folyamatok fogalmát, értelmezzék a hangenergia térbeli és idõbeni eloszlásának jelenségét.
	Metakogníció	Ismerjék fel a fizikai folyamatok hatását a termek kialakítására. Elemezzék az akusztikai elvárások teljesülésének lehetõségeit a tervezés, kivitelezés során – megvalósult példák alapján.
	Transzfer	Elemezzék a hangzás szerepét a hangversenytermek kialakításában. Értékeljék az akusztikai alapelvek teljesülését a hangversenytermek létrehozása során – példák segítségével.

A MAGYAR NÉPZENE ALAPJAI

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A VIZSGA FORMÁJA

Középszinten: szóbeli.
Emelt szinten: írásbeli és szóbeli.

A népzene érettségi vizsga célja

A népzene érettségi vizsga célja annak vizsgálata, hogy az érettségizõ

Középszinten:
- rendelkezik-e elvárható átfogó ismeretekkel a magyar népzenérõl és annak helyérõl a magyar zenetörténetben,
- megismerte-e a magyar népzene fõbb stílusait és stílusrétegeit, meg tudja-e szabatosan fogalmazni azok legfõbb jellemzõit,
- tájékozott-e a magyar nyelvterületen a népzenei dialektusterületeket és az egyes etnikai csoportokat illetõen,
- ismeri-e hangszere zeneirodalmának népzenei eredetû darabjait, ismeri-e a dallamok forrását és a feldolgozott dallam stílusbeli hovatartozását,
- képes-e tiszta, stílusos népdaléneklésre (beleértve a népnyelvi szövegek helyes kiejtését),
- képes-e lapról énekelni díszített népdalt is, stílusosan, szöveggel – és képes-e azt elemzéssel meghatározni,
- rendelkezik-e biztos memóriával, megfelelõ repertoárral.

Emelt szinten:
a fentiekben felsoroltakon túl az érettségi vizsga célja annak felmérése, hogy a növendék
- rendelkezik-e a felsõfokú tanulmányokhoz szükséges alapokkal,
- rendelkezik-e a tárgy ismeretének megfelelõ és a felsõfokon különösen szükséges feladatmegoldó, absztrakciós, analizáló és szintetizáló képességgel,
- képes-e a tanult ismereteket felhasználni más tantárgyakhoz kapcsolódó feladatokban, különös tekintettel **zeneelméleti** (hangrendszerek, hangsorok, formák), **zenetörténeti**, **irodalm**i és **történelmi** összefüggésekre,
- képes-e a tanultakat hangszerjátékában kamatoztatni népzenei eredetû magyar mûzenei darabok megszólaltatásakor (helyes deklamálás).

A népzene ismerete a jelen kultúrájának, zenéjének megismeréséhez, megértéséhez alapvetõen fontos. Hozzájárul a mûvészetekben- különösen a zenében való önálló tájékozódáshoz, az érzelmi és intellektuális élmények átéléséhez, a biztos ítélõképesség kialakításához.

Követelmény

A népzenébõl középszinten, illetve emelt szinten érettségizõ növendéktõl egyaránt elvárható a társadalomban való tájékozottság (pl. a népzene múltjáról, hogy u.i. a parasztság õrizte meg; a mai népzenei mozgalomról stb.), elvárható a népzenei fogalmak, szakkifejezések ismerete és gyakorlati helyzetekben való alkalmazása (pl. elsõre hallott dallam kadenciáinak, hangsorának stb.; összességében a népdal stílusának felismerése), függetlenül a továbbtanulás irányától (szakorientált vagy nem).

Az emelt szinten érettségizõ növendékektõl az azonos módon megfogalmazott követelmények körébõl több tárgyi tudást igénylõ feladatok szerepelnek az elméleti részben is, valamint a gyakorlati (zenei felkészültség) részben is: esetükben népdal-lejegyzés is szerepel a feladatok között (autentikus felvételrõl).

Mindkét szinten követelmény, hogy a növendék
- ismerje a magyar népzene általános vonásait,
- ismerje a fõbb zenei stílusrétegeket,
- ismerje fel a mûzene és népzene összefüggéseit, különösen Bartók és Kodály mûvészetével kapcsolatban,
- ismerje a fõbb népzenei dialektusterületeket és azok jellemvonásait, ismerje a néphagyomány néhány kiemelkedõ énekesének és hangszeres elõadójának nevét,

- ismerje nagy vonásaiban a magyar népzene kutatásainak történetét és a szakterület néhány kiemelkedõ képviselõjének nevét,
- tudja összhangba hozni az elméleti (pl. hangrendszerek, hangsorok ismerete) és a gyakorlati tudnivalókat (pl. valamely népdal hangsorának felismerése hallás alapján, a dallamtípus és a dallamegyed közötti kapcsolat tudatosítása: az állandó és variatív elemek felismerése, az adott dallamstílus lényegének megértése és az adott népdal stílusos elõadása stb.),
- legyen képes a növendék a stílusokban és stílusrétegekben való eligazodásra, számára ismeretlen dallam esetén is,
- legyen képes az adott problémák megoldására,
- legyen képes felismerni, hogy a mindennapi életben pl. színpadról, szereplés-szerûen megszólaló népzene nem azonos az egykor, a mindennapi élethez kapcsolódó népzenével.

A népzene érettségi vizsga tartalmi követelményei

- A növendék a középfok szintjén elvárható mértékben rendelkezzék átfogó ismeretekkel a magyar népzenérõl, legyen általánosan tájékozott a magyar nyelvterületen, legyen tájékozott a népzenei dialektusterületeket és az ott élõ etnikai csoportokat illetõen.
- Ismerje hangszere zeneirodalmának olyan darabjait, melyek magyar népzenei eredetûek, s tudja e dallamok forrásait illetve a feldolgozott dallamok stílusbeli hovatartozását.
- Legyen képes tiszta, stílusos népdaléneklésre, a magyar népdalok deklamálás-módját legyen képes kamatoztatni hangszerjátékában a népzenei eredetû darabokban is.
- Díszített népdalt is legyen képes kottából stílusosan szöveggel lapról énekelni.
- Rendelkezzék biztos memóriával, megfelelõ repertoárral és stílusismerettel.

A népzene tantárgy specifikuma, hogy a többi zenei tárgyhoz hasonlóan föltételezi a zeni tevékenységet. Ezért az érettségi vizsga egy része a szorosan vett elméleti tudás szintjének megmérését, másik része a zenei képesség illetve mûvészi felkészültség fokának mérését, vizsgáztatását jelenti (ez utóbbit ld. zenei felkészültség címszó alatt).

A specifikumból adódik az is, hogy a középszintû és az emelt szintû érettségi vizsga nem abban különbözik egymástól, hogy az egyik csak írásbeli vizsgából, míg a másik írásbeli és szóbeli vizsgából áll, hanem abban, hogy az emelt szintû érettségi – mint maga az ismeretanyag – az emelt szinten bõvebb, feldolgozásmódjában igényesebb, összességében sokrétûbb.

A mûvészeti (zenei) szakközépiskola olyan speciális iskolatípus, melyben a tanulók négy éven keresztül), illetve az alapfokon már azt megelõzõen is) folyamatosan magas fokú zenei képzésben részesülnek, az érettségi vizsga **középfokú** formáját kizárólag a zenei szakközépiskolában végzett, de nem a zenei pályára továbbmenõ növendékek vehetik igénybe. Szintén igénybe vehetik a középszintû érettségit a nem szakirányú felsõfokú képzés zenei szakára jelentkezõ növendékek (azok, akik pl. óvónõképzõbe, tanítóképzõbe vagy egy adott fõiskola általános iskolai énektanári szakára jelentkeznek).

Az alábbi témák tetszés szerint szabadon párosíthatók egymással. A tágabb helyi hagyományokra vonatkozó ismeretanyag beépíthetõ a tételekbe, mely kiegészítheti a tananyagon alapuló tételsort.

KÖVETELMÉNYEK A KÖZÉPSZINTÛ ÉRETTSÉGI VIZSGÁN

Témakörök

I. Elmélet

1. Általános kérdések, fogalmak

- A népdal, népzene fogalma.
- A modern népzenekutatás magyarországi történetének vázlatos ismertetése.
- A magyar népzenei dialektusterületek és az egyes területek jellemzõ etnikumai vázlatos bemutatása.
- Egy-egy jellemzõ hangszer vagy hangszer-párosítás, illetve jellegzetes dallam bemutatása legalább két-három különbözõ földrajzi területrõl.

2. Vokális népzene

A pentaton kvintváltó stílus

- A régi stílus pentaton ereszkedõ stílusrétege általános vonásainak ismertetése és egy az e stílusba tartozó népdal eléneklése valamint elemzése
- A pentaton kvintváltó dallamokhoz kapcsolódó ún. kanásztáncritmus és jellemzõ ritmusképletei.

A diatonikus stílus

- A sirató mint népszokás és zenei vonásai –> a diatonikus siratóstílus.
- A diatonikus sirató stílusba tartozó egy recitatív népdal eléneklése, a recitatív jellemvonásainak ismertetése az énekelt és elemzett dalon keresztül.
- Jellemzõ hangsorok, kadenciaképletek, szótagszámok a stílusba tartozó dallamok bemutatásával.
- A diatonikus sirató stílusba tartozó táncdallamok jellemzése egy elénekelt és elemzett népdal bemutatásával.

Ballada

A ballada mint szövegmûfaj, régi stílusú balladák a magyar népzenében és kapcsolódásuk a zenei stílusokhoz (diatonikus sirató, pszalmodizáló, egyéb régi sílusú).

A pszalmodizáló stílus

- A pszalmodizáló stílus fõ vonásainak ismertetése, jellemzõ hangsorai és kadenciaképletei.
- A keserves szöveg-mûfaj bemutatása egy népdalon keresztül, földrajzi elterjedtsége, jellegzetes díszítésmódja és elõadásmódjának egyéb vonásai, kapcsolódása a zenei stílusokhoz.

Népzene és zenetörténet

- Volta dallamok.
- Históriás énekek (diatonikus sirató) és egyéb történeti énekek.

A *Rákóczi* dallamkör bemutatása elénekelt és elemzett népdalokon keresztül.
Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc népzenei emlékei.

Az új magyar népdalstílus

- Kormeghatározás és a stílus legjellemzõbb vonásainak ismertetése egy-két elénekelt és elemzett népdalon keresztül.
- A népies mûdal fogalma, összefüggése az új stílusú magyar népdallal.

A jeles napok és egyéb népszokások
- A naptári év jeles napjaihoz kapcsolódó zenés népszokások.
- Néhány jellegzetes téli, illetve tavaszi népszokás ismertetése.
- A gyerekjátékdalok és népszokásdallamok közös (zenei) vonásainak (a jellemzõ hangkészletnek) bemutatása.
- Lakodalmas dallamok eléneklése és helyének, szerepének megnevezése a lakodalmi szertartáson belül.

3. ***Népi hangszer, hangszeres népzene***

- A népi hangszer és a hangszeres népzene fogalma.
- A népi hangszerek osztályozása.
- A hazai kutatástörténet vázlatos bemutatása (Vikár Béla, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Lajha László gyûjtõútjai és gyûjtéseinek jelentõsége).
- A magyar nyelvterület jellemzõ hangszerei valamely hangszertípus szerint (például chordofonok, vagy aerofonok). A magyar nyelvterület jellemzõ hangszerei területek szerint (pl. Gyimes: hegedû-gardon, Dél-Dunántúl: hosszú furugla stb.).
- A parasztzenészek és a cigányzenészek (az elõadók rétegzettsége: amatõrök és professzionisták).
- A cigányzenészek szerepe zenetörténetünkben: a verbunkos és hatása a nép- és mûzenénkre.

II. Zenei felkészültség

1. Rendelkezzék a tanuló megfelelõ anyagismerettel. A két év alatt megtanult 200 népdalból tudjon emlékezetbõl 100-at (70 kötelezõ és 30 szabadon választott) stílusos elõadásban (megfelelõ díszítésekkel) elénekelni.

A vizsgabizottság a tanult népdalok közül legalább két, különbözõ stílusba illetve más-más stílusrétegbe tartozó népdalt (szokásdalt stb.) kérdezzen, melyet a növendék eléneklés után szakszerûen elemez.

2. Felismerés zenehallgatás alapján: autentikus zenei felvétel meghallgatása és egyszeri hallás után az adott stíluskörbe sorolása, zenei karakterisztikumainak jellemzése (a növendék legalább 2 versszakot halljon).

3. Népzenei forrásismeret

Egy, a saját hangszerére írt, a tanuló által elõzetesen szabadon kiválasztott magyar zenemû (Bartók, Kodály, Weiner), esetleg más (nem föltétlenül magyar) zeneszerzõ kompozíciója népzenei forrásának bemutatása, amelyben az év során a tanár bemutatott ilyet (pl. a bécsi klasszikus mesterek).

KÖVETELMÉNYEK AZ EMELT SZINTÛ ÉRETTSÉGI VIZSGÁN

Témakörök

I. Elmélet

1. Általános kérdések, fogalmak

A népdal, népzene fogalma

- A népzenekutatás magyarországi történetének vázlatos ismertetése (a 19. századi elõzmények vázlatos bemutatásával).
- A magyar népzenei dialektusterületek és az egyes területek jellemzõ etnikumai bemutatása.
- A magyar népzenében jellemzõ hangsorok, valamint kapcsolódásuk a zenei stílusokkal (pl. a lá-pentaton hangsor és az ereszkedõ szerkezet, valamint a pszalmodizáló stílus kapcsolata, pl. a dór és a fríg hangnem, valamint a diatonikus sirató stb. kapcsolata) – egy-egy jellemzõ példával illusztrálva.
- Az ütemparós szerkezetek hangkészletének bemutatása (jellemzõ dallamfordulatok, közte az ún. regõs kvint)
- A magyar népzene fõ stílusainak, rétegeinek ismertetése jellemzõ dallampéldákkal.
- A népdal elõadásmódja: a dallamvonal-vezetés, az egyes stílusok, az egyes mûfajok, valamint az egyes tájegység jellemzõ díszítései, a régi és új énektechnika különbsége, a hangszín, a vibrato szerepe stb.
- Egy-egy jellemzõ hangszer vagy hangszerpárosítás, illetve jellegzetes dallam bemutatása legalább két-három különbözõ földrajzi területrõl.

2. Vokális népzene

A pentaton kvintváltó stílus

- A régi stílus pentaton kvintváltó stílusrétege általános vonásainak ismertetése az e stílusba tartozó énekelt és elemzett népdalokon keresztül (legalább két népdal).
- A bartóki I. dialektusból Belsõ Somogy, Tolna „páva”-dallamainak bemutatása. Az ún. dunántúli pentaton.
- Az ún. reális („merev”) és tonális kvintváltás.
- A pentaton kvintváltáshoz kapcsolódó kanásztáncritmus és jellemzõ ritmusképletei.

A diatonikus sirató stílus

- A sirató mint népszokás és zenei vonásai –> a diatonikus siratóstílus.
- Egy 4 sorossá szilárdult diatonikus sirató bemutatása (pl. Kodály nagyszalontai gyûjtésébõl).
- A stílusra jellemzõ hangsorok, dallamvonal-vezetés és a jellemzõ kadenciaképletek, szótagszámok bemutatása (énekelt és elemzett példákkal – legalább két példa).
- A recitatív fogalma és rövid bemutatása a mûzenében és a népzenében.
- Zenetörténeti emlékeink: a XVI. századi históriás énekek, (pl. Tinódi), XVII. századi széphistória [Gergei (Gyergyai) Albert: Árgirus királyfi széphistóriája) és a néphagyományban fennmaradt alakjának bemutatása.
- A stílus tánczenei funkcióban: 8 szótagszámú dudanóták és 11-es szótagszámú (tripódikus) táncdallamok.

Pszalmodizáló stílus

– A pszalmodizáló stílus jellemzõ vonásainak bemutatása (legalább két énekelt és elemzett példa alapján, a „pszalmodizáló” szó eredetének megmagyarázásával), kapcsolata a recitatív siratóval.
– Jellemzõ dallamindítások, dallamvonal-vezetések, kadenciaképletek, szótagszámok, ambitusok.
– A dallamtípusokhoz kapcsolódó szövegtípusok (ballada, keserves), az elterjedtség földrajzi területei.

A keserves és a ballada

– A keserves szöveg-mûfaj bemutatása egy népdalon keresztül, kapcsolódása a zenei stílusokhoz az elõfordulás földrajzi területe bemutatása, elõadásmódja.
– A ballada mint mûfaj bemutatása.
– Régi stílusú balladatípusok és kapcsolatuk a zenei stílusokhoz (pl. diatonikus sirató stílus, pszalmodizáló stílus, egyéb régi stílus).

Népzene és zenetörténet

– Volta dallamok.
– Históriás énekek (pl. diatonikus sirató) és egyéb történeti énekek.
– Rákóczi dallamkörbõl legalább két dal bemutatása elénekelt és elemzett népdalokon keresztül.
– Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc népzenei emlékei.

Az új magyar népdalstílus

– A népies mûdal fogalma, kialakulása majd megjelenése a 19. századi ún. „népdal”-kiadványokban, szerepe az új stílus kialakulásában.
– Az új magyar népdalstílus kialakulásának ideje és társadalmi háttere, elterjedése, elõzményei a régi stílusú népzenén belül.
– Legjellemzõbb vonásainak ismertetése legalább két énekelt és elemzett népdalon keresztül: jellemzõ dallamvonal, hangsorok, szótagszám, ambitus, az ún. alkalmazkodó ritmus, a tempo giusto szerepe.
– Az új stílusú népdal formai, hangnemi, elõadásbeli stb. különbsége a régi stílussal szemben.

A jeles napok és egyéb népszokások

– A naptári év kiemelkedõ eseményeihez valamint az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó sárdózás, villõzés, pünkösdölés) bemutatása, az elõfordulás helyével.
– Nyári népszokás: a Szent Iván napi tûzugrás és a hozzá tartozó dallamanyag bemutatása (egy dal eléneklésével és elemzésével).
– Téli népszokások általános jellegû bemutatása (hégetés Moldva, betlehemezés, karácsonyi köszöntés, regölés, szilveszteri kongózás) egy-egy karácsonyi köszöntõ, illetve betlehemes dallam eléneklésével.
– Lakodalmas dallamok eléneklése és a hagyományos szertartáson belüli helyének meghatározása (pl. menyasszonykikérõ).
– Népszokásdallamok Kodály ismertebb kórusmûveiben (a tanár lehetõleg olyan mûveket jelöljön ki, melyeket a növendékek énekeltek az iskolai kórusban, illetve a népzene órán foglalkoztak a forrással – pl. A Vidrócki híres nyája – diatonikus sirató stílus, 8, 5 4 2 –> Mátrai képek 1. dallam).

3. Hangszeres népzene

– A népi hangszer és a hangszeres népzene fogalma, a népi hangszerek osztályozása.
– A hazai kutatástörténeti vázlatos bemutatása (Vikár Béla, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Lajtha László gyûjtõútjai és gyûjtéseinek jelentõsége).
– Az idiofon hangszerek elõfordulása a magyar néphagyományban.
– A chordofon hangszerek csoportjába tartozó magyar népi hangszerek ismertetése.
– Az aerofon hangszerek csoportjába tartozó magyar népi hangszerek ismertetése.
– A magyar nyelvterület jellemzõ hangszerei területek szerint, egy-egy jellemzõ dallam bemutatásával (dúdolva; pl. Gyimes: hegedû-gardon, Dél-Dunántúl: hosszú furugla Alföld: tekerõ stb.).

– A duda bemutatása, magyarországi elõfordulásának területei.
– Az énekelt dudanóta. jellemzõ ritmusképletek, dallamvonalak, hangsorok és kadenciák – legalább két énekelt és elemzett dallampéldával.
– A tekerõ bemutatása, magyarországi elõfordulásának területe, a hangszeren játszott repertoár (egy jellemzõ dallam énekelt) bemutása és a jellemzõ hangszertársítás.

II. Zenei felkészültség

1. Rendelkezzék a tanuló megfelelõ anyagismerettel. A két év alatt megtanult 200 népdalból tudjon emlékezetbõl 100-at (70 kötelezõ és 30 szabadon választott) stílusos elõadásban (megfelelõ díszítésekkel) elénekelni. A vizsgabizottság a tanult népdalok legalább két, különbözõ stílusba, illetve más-más stílusrétegbe tartozó népdalt (szokásdalt stb.) kérdezzen, melyet a növendék éneklés után szakszerûen elemezzen.

2. Felismerés zenehallgatás alapján
Autentikus zenei felvétel meghallgatása és egyszeri hallás után az adott stíluskörbe sorolása, zenei karakterisztikumainak jellemzése (a növendék legalább 2 versszakot halljon).

3. Dallamírás
Autentikus népzenei felvételrõl egy szöveges népdal vagy egyszerûbb hangszeres zenei felvétel egy versszakának középrészletes lejegyzése (tehát tartalmazzon díszítõhangokat – ha vannak a népdalban –, valamint a vizsgázó a vokális dallam 1. versszaka szövegét is írja le, többszólamú hangszeres dallam alatt fokokkal jelölje pl. a kíséretet), minimum öt, maximum nyolcszori meghallgatás alapján.

4. Népzenei forrásismeret
Egy a saját hangszerére írt, a tanuló által elõzetesen szabadon kiválasztott magyar zenemû (Bartók, Kodály, Weiner) népzenei forrásának bemutatása. Ha nincs ilyen, vagy a növendék nem kívánt élni ezzel a lehetõséggel, az érettségi vizsgán kapjon bemutatásra egy Bartók vagy Kodály kórusmûvet, illetve egyszerûbb zenekari darabot.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

A középszintû népzene érettségi 15 perces szóbeli vizsga.

SZÓBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgára legalább 20 tételt kell készíteni a fentebb megjelölt témakörökbõl. A tételek nem állnak résztételbõl.
A szóbeli vizsgára a dallamfelismeréshez kiválasztott népdal megszólaltatásához (lejátszásához) CD-lejátszót, vagy egyéb hanghordozót kell elõkészíteni.

Értékelés:

A szóbeli vizsgán elérhetõ pontszám: 50 pont.

Az értékelés szempontjai
Tartalom: 30 pont.
Felépítés: 10 pont.
Szakszókincs: 10 pont.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A vizsga szerkezete

Az emelt szintû népzene érettségi 20 perces szóbeli és 120 perces írásbeli vizsga.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga 3 feladatból áll:

- Egy, az év során nem tanult (autentikus népzenei fölvételrõl származó) népdalt, illetve hangszeres dallam lejegyzése. Ehhez használható hangvilla, illetve Á-síp. A dallam leírása g'- alapra történik, a tonus finalis (jelzése T.f.) föltüntetendõ.
- Erre a feladatra a teljes idõbõl 50 perc fordítható. A hangfelvételt 10 percenként, összesen öt alkalommal kell lejátszani.
- Egy, az év során nem tanult (autentikus népzenei fölvételrõl származó) népdal stílusának felismerése, beleértve minden zenei jellemzõt (hangsor, kadencia, ambitus, szótagszám, ritmusképlet).
- Erre a feladatra a teljes idõbõl 35 perc fordítható. A hangfelvételt 10 percenként összesen három alkalommal kell lejátszani.
- Az öt népzenei dialektusterületrõl autentikus népzenei fölvételrõl származó egy-egy népdal földrajzi helyének és szokáskeretének felismerése.
- Erre a feladatra a teljes idõbõl 35 perc fordítható. Az öt hangfelvételt öt percenként felvételenként egy alkalommal kell lejátszani.

Értékelés

Összesen 75 pont.
1. feladat 45 pont.
2. feladat 15 pont.
3. feladat 15 pont.

SZÓBELI VIZSGA

A vizsgára legalább 20 tételt kell készíteni a fentebb megjelölt témakörökbõl.

Értékelés

A szóbeli vizsgán elérhetõ pontszám: 75 pont.
Az értékelés szempontjai:
Tartalom: 45 pont.
Felépítés: 15 pont.
Szakszókincs: 15 pont.

A szóbeli vizsgára a dallamfelismeréshez, valamint az írásbelihez kiválasztott népdal megszólaltatásához (lejátszásához) CD-lejátszót vagy egyéb hanghordozót szükséges elõkészíteni.

MÛVÉSZETTÖRTÉNET

I. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga célja

A vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó
- ismeri-e a mûvészettörténeti korszakok, stílusok jellemzõit,
- érti-e és hozzáértõen képes-e összefoglalni a mûvészeti ágak közti összefüggéseket, a mûfajok közti kölcsönhatások mechanizmusát,
- ismeri-e és felismeri-e a jelentõs mûvészek legfontosabb alkotásait,
- képes-e az egyes alkotásokat, tárgyakat stílusjegyeik alapján a mûvészettörténeti korszakokban elhelyezni,
- elméletben képes-e rekonstruálni a mûvészeti technikák munkamenetét, ismeri-e ezek jellemzõit, elõnyeit és hátrányait.

A vizsga formája

Közép- és emelt szinten: szóbeli vizsga a vizsgáztató által a megadott témakörökbõl összeállított tételsor alapján. Minden tétel „A”, „B” és „C” altételbõl áll.

A vizsgára a jelöltek a témakörök elõzetes ismeretében készülhetnek fel, azonban a konkrét a feladatokat nem ismerhetik.

A szóbeli érettségi vizsgán a tanulónak a kihúzott tétel alapján 30 perc felkészülési idõ áll a rendelkezésére, ami alatt a kihúzott tétel minden pontjához vázlatokat készíthet. A felkészüléshez csak az adott tételhez tartozó ábrákat és képeket használhatja segédeszközként, melyet a vizsgáztató tanár biztosít az érettségizõk számára, és amelyet a tételhez mellékel.

A középszintû vizsga 15 perc.
Az emelt szintû vizsga 20 perc.

A tételsor és a tételek felépítése, tartalmi szempontjai

A vizsgateljesítményt alkotó tudásanyagnak a négy év során kronológiai sorrendben, mûvészeti stíluskorszakok és stílusirányzatok alapján elsajátított ismeretek egészébõl kell állnia. A szaktanár ezt figyelembe véve válogatja ki azt a 20-25 tételt, amelynek „A”, „B” és „C” részei felölelik az egyetemes és a hazai mûvészettörténet fõ vonulatait, a legfontosabb alkotókat és mûvészeti alkotásokat, valamint az alkotói folyamatok fontos részét képezõ technikákat.

A tételsor tehát a történetiségre építve fõleg kronológiai szempontok alapján tematizált, az õskortól napjaink mûvészetéig bezárólag tartalmazza az európai és a magyar mûvészet legfontosabb stíluskorszakait, stílusirányzatait. Ezen belül az egyes tételek kulturális-földrajzi egységek, mûvészettörténeti stílusok és stílusirányzatok szerint strukturáltak.

Feladattípusok

Az érettségi vizsga „A”, „B” és „C” tételt tartalmaz, amelyek különbözõ típusú feladatokat takarnak, mivel a tanuló tudását és képességeit három fõ területen is mérni kell. A tételeken belül megkülönböztetett tételrészek a tanuló tartalom- és kompetenciaközpontú tudását hivatottak mérni.

„A’’ tétel: A felelet elsõ részében a tanuló a Mûvészettörténet tantárgy tartalmi központú, a történetiségre épülõ tudásanyagának elsajátításáról tesz bizonyságot. A tétel címe alapján, itt a tanuló egy adott stíluskorszakot, stílusirányzatot vagy mûvészetföldrajzi egységet jellemez, melynek során ismertetnie kell a korszak egy-egy kiemelkedõ mûvészi teljesítményét.

A tételnek ezért tartalmaznia kell a kifejtendõ stíluskorszak vagy stílusirányzat pontos megnevezését, illetve az adott témakörön belül kifejtendõ kérdés meghatározását.

Amennyiben a tétel az egyetemes mûvészethez kapcsolódó, a vizsgázónak meg kell említenie ennek hazai párhuzamait. De ugyanígy ki kell térnie az egyetemes mûvészeti párhuzamokra a magyar vonatkozású tételeknél is.

„B'' tétel: A szóbeli vizsga második részeként a tanuló tudását kompetencia központúan mérjük. Az érettségizõnek itt egy-egy jelentõs alkotás ismertetésén keresztül számot kell adnia a mûelemzés terén elsajátított jártasságáról. Az „A" tételnél leírtaknak megfelelõen itt is említést kell tennie a mûalkotás egyetemes, illetve hazai párhuzamairól.

A tétel ebben az esetben az elemzendõ mû pontos címét és a mû alkotójának nevét tartalmazza.

A „B" tétel kifejtéséhez a tanuló segédeszközként használja az adott mûrõl készült reprodukciót vagy ennek kivetíthetõ diaképét.

„C'' tétel: A harmadik részben a vizsgázónak a mûvészeti technikák jellemzõirõl, ezek mûvészeti felhasználásának lehetõségeirõl kell a kompetenciáját bemutatnia. A képzõ- vagy iparmûvészeti technikai eljárás menetének, történetének rövid ismertetésén kívül meg kell neveznie egy, az adott technikával készült híres alkotást.

A tételben csak az adott technika rövid elnevezése szerepel.

A vizsgakérdések összeállításának, kidolgozásának szempontjai

A vizsgakérdések összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a teljes tételsor felölelje a mûvészettörténet korszakainak egészét, az egyetemes és magyar vonatkozásokat egyaránt.

Az „A" tételsor a mûvészettörténet legfontosabb stíluskorszakait, jelentõs stílusirányzatait tartalmazza. A „B" tételsor az „A" tételsor stíluskorszakaihoz kapcsolódó alkotások elemzésébõl áll. Itt kapnak helyet a limitált tételszám miatt az „A" tételekbõl kimaradt korszakok és stílusirányzatok legjelentõsebb alkotásai is. Ennek segítségével a tanárnak lehetõsége van a teljes tananyagot felölelõ tételsor összeállítására.

Az egyes tételek összeállításánál szempont, hogy ha az „A" tétel az egyetemes mûvészettörténet körébõl kerül ki, akkor a „B" tétel a magyar mûvészetre vonatkozzon és fordítva. A fenti szempontok mellet figyelembe lehet venni, hogy ha a két tétel egyikében építészetrõl van szó, akkor lehetõleg a másikban a képzõmûvészet egy területe kapjon helyet és fordítva is. A „C" tételnél ilyen szempontot nem kell alkalmazni, ez kapcsolódhat bármelyik tételrészhez.

A javítás, értékelés szempontjai

Az értékelésnél azt kell figyelembe venni, hogy a vizsgázó az általa választott vizsgaszintnek megfelelõ követelményeket milyen mértékben teljesíti. A tanulónak számot kell adnia arról, hogy mennyire rendelkezik biztos ismeretekkel a mûvészettörténet, a mûalkotás-elemzés és a képzõ- és iparmûvészeti technikák terén.

Összpontszám: 50 pont.

Az „A" altételre adható maximális pontszám: 25 pont.

Az „A" altételre a maximális pontszám megadható, ha a vizsgázó a felkészülési idõ alatt készített jegyzetei segítségével, de élõszóban összefüggõen, logikusan felépítve adja elõa címben megadott témát, a feleletéhez megfelelõen választ mûalkotásokat és azokat szervesen építi be a mondanivalójába. Az elvárt tudásanyag és képességek a szinteknek megfelelõen alakul.

A „B" altételre adható maximális pontszám: 15 pont.

A „B" altételre a maximális pontszám megadható, ha a vizsgázó sikeresen oldja meg a konkrét mûalkotás elhelyezését a stílustörténeti korszakokban, megfelelõ arányban ötvözve a stíluskritikai jegyek mûrõl való leolvasását és a mû keletkezésérõl tudható háttér-információkat.

A „C" altételre adható maximális pontszám: 10 pont.

A „C" altételre a maximális pontszám megadható, ha a vizsgázó a technika ismertetését érthetõen, hozzáértõen adja elõ és tisztában van a technika történetének egyes állomásaival. Emelt szinten a tanulónak meg kell említeni a technikák elõnyeit és példát is kell mondania egy-egy így készült alkotásról.

A vizsga lebonyolításához szükséges sajátos feltételek, körülmények és eszközök

A vizsga lebonyolításához szükséges feltételeket a szóbeli vizsga sajátos vonásai határozzák meg. Mivel a tanulónak a „B" tétel ismertetésénél képek, illetve alaprajzok bemutatására és elemzésére van szüksége, a vizsgához a tanuló a vizsgahely által biztosított dia- és írásvetítõt, valamint a hozzá tartozó diatárat és fóliákat és a vetítõvásznat használja. Amennyiben rendelkezésre áll, a képeket CD-projektor segítségével is kivetíthetik a diákok. Ha ezekkel a vizsgahely nem rendelkezik, a tételekhez biztosítani kell a hozzájuk tartozó alaprajzokat és képi anyagokat.

II. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Készségek, képességek	Követelmények a középszintû érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintû érettségi vizsgára
Vizuális eszközök fajtáinak felismerése és helyes használata a képelemzések során	A vizuális közlés eszközeinek (pont, vonal, sík, felület, tónus, szín, kompozíció) felismerése és használata az elemzés során.	A vizuális közlés eszközeinek (pont, vonal, sík, felület, tónus, szín, kompozíció) felismerése és használata az elemzés során.
		A szerkezet, motívum, jelkép, ritmus felismerése a mûveknél és történeti fejlõdésének ismerete, a párhuzamok elemzésénél ezek használata.
	Térábrázolási módok felismerése.	A térábrázolási módok ismerete és összehasonlító értelmezése az elemzés során.
	A vizuális minõségek (tónus/szín; alak/forma; textúra/faktúra/struktúra) ismerete és megkülönböztetése.	A vizuális minõségek (tónus/szín; alak/forma; textúra/faktúra/struktúra) ismerete és megkülönböztetése, a kifejezések használata az elemzés során.
	A látványértelmezésben szerepet játszó tényezõk (nézõpont, arányok) ismerete és alkalmazása.	A látványértelmezésben szerepet játszó tényezõk (nézõpont, arányok) ismerete és alkalmazása.
	A színharmóniák, színkontrasztok (fény-árnyék, hideg-meleg, komplementer, szimultán, magábanvaló, mennyiségi, minõségi) felismerése.	A színharmóniák, színkontrasztok (fény-árnyék, hideg-meleg, komplementer, szimultán, magábanvaló, mennyiségi, minõségi) felismerése.
		A kontrasztok kiemelõ szerepének elemzõ vizsgálata a konkrét példán keresztül.
	A vizuális eszközök jelentését meghatározó összefüggések, a kontextus felismerése és értelmezése az elemzés során.	A vizuális eszközök jelentését meghatározó összefüggések, a kontextus felismerése és értelmezése az elemzés során.
Mûvészeti technikák	A mûvészetben használt alkotói technikák felismerése.	A mûvészetben használt alkotói technikák felismerése. A mûvészi kifejezésben betöltött szerepének ismerete.
	A technikák leíró jellegû ismerete, az eljárás lépéseinek ismerete.	A technikák leíró jellegû ismerete, az eljárás lépéseinek ismerete.

Készségek, képességek	Követelmények a középszintû érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintû érettségi vizsgára
A tömegkommunikáció és média eszközei	A tömegkommunikáció eszközeinek és formáinak ismerete. A fotó és a mozgókép mûtípusainak ismerete.	A tömegkommunikáció eszközeinek és formáinak ismerete és mûködési hatásrendszerének ismerete. A fotó és a mozgókép mûtípusainak ismerete. A mozgóképi kifejezés eszközeinek (montázs, kameramozgás, képkivágás, nézõpont, világítás, hang és képkapcsolat) ismerete.
Tárgy és környezetének kapcsolata	A különbözõ mûvészeti korokból és kultúrákból származó tárgyak, objektumok stílusjegyeinek ismerete, ezek alapján történõ besorolása, funkció- és formaelemzése.	A különbözõ mûvészeti korokból és kultúrákból származó tárgyak, objektumok stílusjegyeinek ismerete, ezek alapján történõ besorolása, funkció- és formaelemzése. A tárgy, a fogyasztói szokás és az életmód közötti kapcsolat értelmezése az elemzés során.
Mûvészeti ágak, mûfajok	A mûvészeti ágak (képzõmûvészet, építészet, iparmûvészet) legfontosabb jellemzõinek ismerete. A képzõmûvészeti mûfajok ismerete.	A mûvészeti ágak (képzõmûvészet, építészet, iparmûvészet) legfontosabb jellemzõinek ismerete. A képzõmûvészeti mûfajok ismerete
Mûvészettörténeti korszakok, stíluskorszakok és mûvészetföldrajzi területek	A legfontosabb jellemzõk ismerete. A legfontosabb alkotások és alkotók ismerete, felismerése és stílusmeghatározása. A mûelemzõ módszerek (stílustörténeti, forma-funkció, forma-tartalom, összehasonlító ikonográfia) ismerete és használata az elemzés során. A mûvek tárgyi és kulturális összefüggéseinek felismerése. A mûalkotás létrehozásában szereplõ tényezõk (kulturális környezet, megrendelõi igény, technikai feltételek, alkotói beállítottság) ismerete.	A legfontosabb jellemzõk összehasonlító elemzése. A legfontosabb alkotások és alkotók ismerete, felismerése és stílusmeghatározása. Kormeghatározás évszázados pontossággal. A mûelemzõ módszerek (stílustörténeti, forma-funkció, forma-tartalom, összehasonlító ikonográfia) ismerete és használata az elemzés során. A mûalkotás kompozíciós elrendezésének felismerése, a kompozíció vonalainak bemutatása. A mûvek tárgyi és kulturális összefüggéseinek felismerése. Az összefüggések értõ használata az elemzés során. A mûalkotás létrehozásában szereplõ tényezõk (kulturális környezet, megrendelõi igény, technikai feltételek, alkotói beállítottság) ismerete. Az összefüggések felhasználása az elemzés során.

Témakörök	Követelmények a középszintû érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintû érettségi vizsgára
Õskor mûvészete	Az õskori ember mûvészete. A termékenységszobrok. A barlangfestészet kialakulásának okai és fejlõdési fokozatai. A halottkultusszal és a termékenységgel kapcsolatos építmények Franciaország és Anglia területén.	Az õskori ember mûvészete. A termékenységszobrok. A barlangfestészet Spanyolország és Franciaország területén fennmaradt alkotásai. Kialakulásának okai és fejlõdési fokozatai. A halottkultusszal és a termékenységgel kapcsolatos építmények Franciaország és Anglia területén. Az õskori ember tárgykultúrája, az ötvösség és a fazekasság emlékei a bronzkorban.
Mezopotámia mûvészete	Az ókori Mezopotámia népeinek és birodalmainak mûvészete; sumer, akkád, Babilon, asszír, perzsa. A vallásos és uralkodói reprezentáció építészeti és szobrászati emlékei.	Az ókori Mezopotámia népeinek és birodalmainak mûvészete; sumer, akkád, Babilon, asszír, perzsa. A vallásos és uralkodói reprezentáció építészeti és szobrászati emlékei.
Egyiptom mûvészete	Az ókori Egyiptom halottkultusszal összefüggõ építészete, a sírhelyek típusának alakulása a masztabáktól a Királyok völgyéig. A fáraókultusz és a szobrászat, festészet kapcsolata. A szobrászat és a festészet stílusjegyei az Ó- és az Újbirodalomban.	A dinasztiák elõtti kor mûvészete, az iparmûvészet emlékei. Az ókori Egyiptom halottkultusszal összefüggõ építészete, a sírhelyek típusának alakulása a masztabáktól a Királyok völgyéig. Az újkori templomépítészet és a szent körzetek kialakítása. A fáraókultusz és a szobrászat, festészet kapcsolata. A szobrászat és a festészet stílusjegyei az Ó- és az Újbirodalomban.
Görög mûvészet	Az ókori görög építészet formavilága, az oszloprendek. A görög kultúrában kialakult épülettípusok, a templom, a színház és a különbözõ funkciójú épületegyüttesek, az akropoliszok és a szent körzetek. Az antik görög szobrászat nagy korszakai, az archaikus a klasszikus és a hellenisztikus kor szobrászatának jellemzõ jegyei. A görög vázafestészet nagy korszakai, a geometrikus s fekete- és a vörösalakos vázafestészet jellemzõi.	A prehellén mûvészet, a krétai és mykenei kultúra emlékei az építészet, agyagmûvesség és a falfestészet terén. Az ókori görög építészet formavilága, az oszloprendek. A görög kultúrában kialakult épülettípusok, a templom, a színház és a különbözõ funkciójú épületegyüttesek, az akropoliszok és a szent körzetek. Az antik görög szobrászat nagy korszakai, az archaikus a klasszikus és a hellenisztikus kor szobrászatának jellemzõ jegyei. A görög vázafestészet nagy korszakai, a geometrikus s fekete- és a vörösalakos vázafestészet jellemzõi.
Római mûvészet		Az etruszk mûvészet emlékei, a halottkultusszal összefüggõ és a templomépítészet, a szobrászat és a vázafestészet sajátos vonásai.

Témakörök	Követelmények a középszintû érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintû érettségi vizsgára
	Az ókori Római Birodalom mûvészete. A Római Birodalomban kialakult városépítészeti feladatok megoldása, a fórumok, a vízvezetékek, az amphiteátrumok és a boltozatos közfürdõk építészete, a római lakóház típusa. A római szobrászatban létrejött új típusok, a portré- és a császárszobrok dombormû szobrászat a császári reprezentációt szolgáló diadalíveken. A festészet fennmaradt emlékei Pompeii-ben és az ott megállapítható stíluskorszakok. Az iparmûvészet emlékei. Pannónia provincia mûvészeti emlékei, Aquincum fontosabb leletei	Az ókori Római Birodalom mûvészete és kapcsolata a görög mûvészettel. A Római Birodalomban kialakult városépítészeti feladatok megoldása, a fórumok, a vízvezetékek, az amphiteátrumok és a boltozatos közfürdõk építészete, a római lakóház típusa. A római szobrászatban létrejött új típusok, a portré- és a császárszobrok dombormû szobrászat a császári reprezentációt szolgáló diadalíveken. A festészet fennmaradt emlékei Pompeii-ben és az ott megállapítható stíluskorszakok. Az iparmûvészet emlékei. Pannónia provincia mûvészeti emlékei, Aquincum fontosabb leletei.
Ókeresztény mûvészet	A katakombák keletkezése és freskóinak stílusa. Az ókeresztény szimbólumok a díszítõmûvészetben. A kora keresztény építészet emlékei, a keresztény templomtípus kialakulása.	A katakombák keletkezése és freskóinak stílusa. Az ókeresztény szimbólumok a díszítõmûvészetben. A kora keresztény építészet emlékei, a keresztény templomtípus kialakulása.
Bizánc és az iszlám világ mûvészete	A bizánci birodalom építészetének sajátosságai, az Hagia Sophia és a ravennai emlékek. A mozaikfestészetben alkalmazott technika, a jellemzõ stílusjegyek és az ábrázolt témák. Az iszlám világ épülettípusai a vallás és a hatalom igényeinek megfelelõen. Az épületek díszítésénél alkalmazott formai megoldások.	A bizánci birodalom építészetének sajátosságai, az Hagia Sophia és a ravennai emlékek. A mozaikfestészetben alkalmazott technika, a jellemzõ stílusjegyek és az ábrázolt témák. A középkori orosz (pravoszláv) építészet jellemzõi. Az ortodox ikonfestészet, a templomokban megjelenõ ikonosztáz. Az iszlám világ épülettípusai a vallás és a hatalom igényeinek megfelelõen. Az épületek díszítésénél alkalmazott formai megoldások. A magyarországi török hódoltság fontosabb emlékei.
Népvándorláskor	Népvándorlás-kori népek ötvösmûvészetének díszítõelemei, a fontosabb emlékek. A honfoglaló magyarság mûvészetének és hiedelemvilágának kapcsolata a sírleletek alapján. A ruházat részei; a veretes öv, a tarsolylemez, a hajfonat- és ruhakorongok és a süvegcsúcs.	Népvándorlás-kori népek ötvösmûvészetének díszítõelemei, a fontosabb emlékek. A honfoglaló magyarság mûvészetének és hiedelemvilágának kapcsolata a sírleletek alapján. A ruházat részei; a veretes öv, a tarsolylemez, a hajfonat- és ruhakorongok és a süvegcsúcs.

Témakörök	Követelmények a középszintû érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintû érettségi vizsgára
		A vitatott besorolású leletek; a Nagy Károly szablya, a nagyszentmiklósi aranykincslelet és Lehel kürtje. A honfoglaló magyarság díszítõelemeinek vizsgálata az eredetkérdés tükrében.
Román kor mûvészete		A román kori mûvészet elõzményei; a Karoling- és Ottó-kori építészet, képzõ- és iparmûvészet.
	Az európai román kor építészete Németországban és Franciaországban. A szobrászat és festészet formai és tartalmi sajátosságai.	Az európai román kor építészete Németországban, Franciaországban és Spanyolországban. A szobrászat és festészet formai és tartalmi sajátosságai.
	Magyar román kor mûvészeti emlékei. Építészeti és szobrászati emlékek a román kori Székesfehérvárról, Jákról és Pécsrõl.	Magyar román kor mûvészeti emlékei. Építészeti és szobrászati emlékek a román kori Székesfehérvárról, Jákról és Pécsrõl. A falusi román kori templomok típusa.
	A magyar koronázási jelvények, (a korona a jogar az országalma és a palást) keletkezése, a különbözõ elméletek az egyes darabok keletkezésérõl.	A magyar koronázási jelvények, (a korona a jogar az országalma és a palást) keletkezése, a különbözõ elméletek az egyes darabok keletkezésérõl.
Gótika mûvészete	Az európai gótika mûvészetének stílusjegyei. A gótikus katedrálisok építészete, kiemelten a francia katedrálisokat; Saint Denis, párizsi Notre-Dame, Reims és Amiens katedrálisai. A gótikus szárnyasoltár. Az épületszobrászat és a festészet formai jegyei. A gótikus üvegablak-festészet.	Az európai gótika mûvészetének stílusjegyei összehasonlítva a jellemzõket a román kori építészettel. A gótikus katedrálisok építészete, kiemelten a francia katedrálisokat; Saint Denis, párizsi Notre-Dame, Reims és Amiens katedrálisai. A gótikus szárnyasoltár típusának kialakulása, jelentõsebb emlékei. Az épületszobrászat és a festészet formai jegyei összevetve a román kori stílusjegyekkel. A gótikus üvegablak-festészet technikájának elõnyei, alkalmazási területei, esztétikájának filozófiai programja. Az angliai gótika mûvészetének sajátos vonásai és fõ periódusai.
	A magyarországi gótika mûvészeti emlékei. A koragótika megjelenése Esztergomban, Pannonhalmán, Zsámbékon és Bélapátfalván. A klasszikus és a késõgótika szobrászati, festészeti és ötvösmûvészeti emlékei.	A magyarországi gótika mûvészeti emlékei. A koragótika megjelenése Esztergomban, Pannonhalmán, Zsámbékon és Bélapátfalván. A késõgótikus építészet Kassán. A klasszikus és a késõgótika szobrászati, festészeti és ötvösmûvészeti emlékei.

Témakörök	Követelmények a középszintû érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintû érettségi vizsgára
		A lágy stílus. A késõgótikus szárnyasoltár mûvészet emlékei, MS mester és Kolozsvári Tamás munkái.
Reneszánsz mûvészet	Az itáliai reneszánsz mûvészet igazodása az új humanista filozófiához és irodalomhoz, a klasszikus kultúra felélesztésére, a kor igényeihez igazított felhasználásra tett kísérletek. Az építészetben használt formai elemek, az épületek kialakításánál figyelembe vett alapelvek. A szobrászat és festészet stílusjegyei, a reneszánsz gondolkodás megjelenése a formai jegyekben és a témaválasztásban. A quattrocento három nagy mûvészegyéniségének munkássága; Leonardo, Michelangelo és Raffaello mûvei. A németalföldi és német reneszánsz sajátos vonásai. A festészet és grafika jellemzõ jegyei és témái az eltérõ kultúrkör tükrében. A reneszánsz mûvészet korai jelentkezése Magyarországon. A Mátyás király udvarában kialakult humanista kultúra és az olasz és dalmáciai mesterek tevékenysége során keletkezett mûvészeti emlékek.	Az itáliai reneszánsz mûvészet igazodása az új humanista filozófiához és irodalomhoz, a klasszikus kultúra felélesztésére, a kor igényeihez igazított felhasználásra tett kísérletek. A reneszánsz mûvészet és a gótika stílusjegyeinek összehasonlító elemzése. A reneszánsz hatása a késõbbi korok mûvészetére. Az építészetben használt formai elemek, az épületek kialakításánál figyelembe vett alapelvek. A szobrászat és festészet stílusjegyei, a reneszánsz gondolkodás megjelenése a formai jegyekben és a témaválasztásban. A quattrocento három nagy mûvészegyéniségének munkássága; Leonardo, Michelangelo és Raffaello mûvei. A reneszánsz viták a mûvészetrõl és a mûvész szerepének megváltozása. A németalföldi és német reneszánsz sajátos vonásai. A festészet és grafika jellemzõ jegyei és témái az eltérõ kultúrkör tükrében. A reneszánsz mûvészet korai jelentkezése Magyarországon. A Mátyás király udvarában kialakult humanista kultúra és az olasz és dalmáciai mesterek tevékenysége során keletkezett mûvészeti emlékek. A Jagelló kori reneszánsz mûvészet, az esztergomi és Gyulafehérvári emlékek. A felvidéki pártázatos reneszánsz és az erdélyi virágos reneszánsz.
Barokk mûvészet	 Az európai barokk építészet, szobrászat és festészet fõ jellemzõi. Az egyházi és udvari barokk az abszolutisztikus berendezkedésû államokban, különös tekintettel Spanyolországra és Franciaországra. A holland területen kialakult protestáns barokk mûvészet jellemzõi, az itt kialakult új festészeti mûfajok.	A manierista stílus Európában, különös tekintettel az itáliai kezdetekre és El Greco mûvészetére. Az európai barokk építészet, szobrászat és festészet fõ jellemzõi. Az egyházi és udvari barokk az abszolutisztikus berendezkedésû államokban, különös tekintettel Spanyolországra és Franciaországra. A festõk helyzetének változása a barokk korban, az udvari festõk és az akadémia intézményének kialakulása.

Témakörök	Követelmények a középszintû érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintû érettségi vizsgára
		A holland területen kialakult protestáns barokk mûvészet jellemzõi, az itt kialakult új festészeti mûfajok. A festõk helyzete és alkotásmódja a polgári társadalomban.
	A magyarországi barokk mûvészet emlékei. A barokk templom és kastélyépítészet Magyarországon. A barokk fõnemesi kultúra emlékei. Az õsgalériák kialakulása és a kiemelkedõ portréfestõ, Mányoki Ádám hazai mûködése. A köztéri és a templomi szobrászat emlékei.	A magyarországi barokk mûvészet emlékei. A barokk templom és kastélyépítészet Magyarországon. A barokk fõnemesi kultúra emlékei. Az õsgalériák kialakulása és a kiemelkedõ portréfestõ, Mányoki Ádám hazai mûködése. A magyarországi barokk festészet sajátos vonásai, a török elleni küzdelem festészeti emlékei és a Patrona Hungariae ikonográfiai típusa. A köztéri és a templomi szobrászat emlékei.
		A franciaországi rokokó stílus kiemelkedõ alkotói és alkotásai a festészetben.
Klasszicizmus és romantika mûvészete	Az európai klasszicizmus és romantika irányzatának építészeti, szobrászati és festészeti emlékei, különös tekintettel a franciaországi emlékekre. A klasszicista, a historizáló és eklektikus építészet jellemzõi. A klasszicizmus és a romantika szobrászatának és festészetének törekvései, egy-egy jelentõs alkotójuk.	Az európai klasszicizmus és romantika irányzatának építészeti, szobrászati és festészeti emlékei, különös tekintettel a franciaországi emlékekre. A klasszicizmus és a korszakot megelõzõ barokk és rokokó stílus összehasonlító elemzése. A klasszicista, a historizáló és eklektikus építészet jellemzõi. A klasszicizmus és a romantika szobrászatának és festészetének törekvései, egy-egy jelentõs alkotójuk.
		A francia forradalmi építészet fõ törekvései és képviselõik bemutatása egy-egy alkotáson keresztül.
	A klasszicizmus és romantika mûvészeti emlékei Magyarországon. A klasszicista portré és tájképfestészet képviselõi. A romantika magyarországi sajátosságai. A nemzeti történelem eseményeit feldolgozó festészet és szobrászat.	A klasszicizmus és romantika mûvészeti emlékei Magyarországon. A klasszicista köztéri szobrok állításának gyakorlata és a nemzet nagyjairól készült mellszobrok elterjedése. A klasszicista portré és tájképfestészet képviselõi. A romantika magyarországi sajátosságai. A nemzeti ellenállás és a mûvészet összefonódása.

Témakörök	Követelmények a középszintû érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintû érettségi vizsgára
		A nemzeti történelem eseményeit feldolgozó festészet és szobrászat. A biedermeier és a szentimentalizmus festészetének új mûfajai. A biedermeier és a kispolgári életvitel, a biedermeier bútorstílus.
Realizmus	A XIX. században jelentkezõ realista tendenciák a festészetben. A barbizoni festõiskola. A Courbet-i realista festészet. Realista tendenciák Magyarország festészetében, Paál László Barbizonban és Munkácsy Mihály.	A XIX. században jelentkezõ realista tendenciák a festészetben. A barbizoni festõiskola. A Courbet-i realista festészet. Realista tendenciák Magyarország festészetében, Paál László Barbizonban és Munkácsy Mihály.
Impresszionizmus és posztimpresszionizmus	Az impresszionizmus, a neoimpresszionizmus és a posztimpresszionizmus festészetének törekvései. Az impresszionisták festészeti mozgalma Franciaországban, hatása a festõi látásmód megváltozására. A neoimpresszionisták (pointilisták) mûvészeti törekvései és festésmódja. A három nagy posztimpresszionista festõ, Cézanne, Van Gogh és Gauguin munkássága és hatása a következõ mûvészgeneráció festészetére.	A plein-air festészet Európában, mint az impresszionizmus elõfutára. A müncheni naturalizmus. A magyarországi festészeti felsõoktatás megteremtésére tett kísérletek. A kiállítási intézmények, a Mûcsarnok és a Nemzeti Szalon. Az impresszionizmus, a neoimpresszionizmus és a posztimpresszionizmus festészetének törekvései. Az impresszionisták festészeti mozgalma Franciaországban, hatása a festõi látásmód megváltozására. A neoimpresszionisták (pointilisták) mûvészeti törekvései és festésmódja. A három nagy posztimpresszionista festõ, Cézanne, Van Gogh és Gauguin munkássága és hatása a következõ mûvészgeneráció festészetére. Az újítók mozgalmának összeütközése a kialakult mûvészeti intézményekkel, az ellenszalon kialakulása.
Századforduló mûvészete: szimbolizmus, szecesszió	Az európai századforduló mûvészete. A szimbolizmus festészeti törekvései és a szecesszió festészetének követõi.	A szimbolista mûvészeti törekvések Gauguin és az õ mûvészetébõl kiinduló Nabis csoport mûvészetében. Az angliai Arts and Craft's mozgalom mûvészeti elvei és jelentõsége, hatása a szecessziós stílus kialakulására. Az európai századforduló mûvészete. A szimbolizmus festészeti törekvései és a szecesszió festészetének követõi.

Témakörök	Követelmények a középszintû érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintû érettségi vizsgára
	A szecesszió építészete, iparmûvészete és központjai (Anglia, Franciaország, Németország, Bécs, Spanyolország). A magyarországi századforduló mûvészete. A szecessziós építészet, festészet és iparmûvészet jelentkezése és kapcsolata a magyar népmûvészettel. A gödöllõi mûvésztelep létrejöttének célja és jelentõs alkotói.	A szecesszió építészete, iparmûvészete és központjai (Anglia, Franciaország, Németország, Bécs, Spanyolország). A magyarországi századforduló mûvészete. A szecessziós építészet, festészet és iparmûvészet jelentkezése és kapcsolata a magyar népmûvészettel. A gödöllõi mûvésztelep létrejöttének célja és jelentõs alkotói. A szimbolista témák jelentkezése egyes magyar festõk munkásságában. A plein-air naturalizmus Nagybányán.
Avantgárd irányzatok a XX. század elején	A fauve, expresszionista, kubista, futurista, dadaista irányzatok törekvései, jelentõsebb mûvészeik és mûalkotásaik Európában és Magyarországon. A fauve irányzat festési eljárásának fõ jellemvonásai és vezetõjük Matisse mûvészete. Az expresszionista festészeti mozgalom kialakulása, a Die Brücke és a Blaue Reiter csoport. A kubista festészet kialakulása és fejlõdési szakaszai Braque és Picasso munkásságában. Az olaszországi futurista mozgalom festészeti és szobrászati alapelvei. A dadaista alkotók mûvészeti elvei és jelentõs mûveik.	A fauve, expresszionista, kubista, futurista, dadaista irányzatok törekvései, jelentõsebb mûvészeik és mûalkotásaik Európában és Magyarországon. A fauve irányzat festési eljárásának fõ jellemvonásai és vezetõjük Matisse mûvészete. Az expresszionista festészeti mozgalom kialakulása, a Die Brücke és a Blaue Reiter csoport. A kubista festészet kialakulása és fejlõdési szakaszai Braque és Picasso munkásságában. Az olaszországi futurista mozgalom festészeti és szobrászati alapelvei. A dadaista alkotók mûvészeti elvei és jelentõs mûveik. Az avantgarde irányzatok jelentkezése egyes magyar mûvészeknél, a nagybányai neós mozgalom és a Nyolcak mûvészcsoportja.
A XX. századi építészet irányzatai	A Bauhaus, De Stijl, funkcionalista, purista és organikus építészet jellemzõi, jelentõs építészek és mûvek.	A Bauhaus, De Stijl, funkcionalista, purista és organikus építészet jellemzõi, jelentõs építészek és mûvek.
Mûvészet a két világháború között	A szürrealista iskola kialakulása, jelentõs képviselõi és alkotási alapelvei. A geometrikus és a lírai absztrakció irányzatai Európában, jelentõs képviselõik és alkotásaik	A szürrealista iskola kialakulása, jelentõs képviselõi és alkotási alapelvei. A geometrikus és a lírai absztrakció irányzatai Európában, jelentõs képviselõik és alkotásaik A magyar avantgarde az emigrációban, Kassák és köre. A két világháború közti Magyarország mûvészeti csoportosulásai: Szentendrei iskola, KÚT, Római iskola és a Gresham-kör.

Témakörök	Követelmények a középszintû érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintû érettségi vizsgára
Mûvészet a második világháború után	Neoavantgárd irányzatok: informel (tasizmus, gesztusfestészet, kalligráfia), tudományos, technicista irányzatok (Op-art, kinetika, minimal-art, post-painterly abstraction, konceptuális mûvészet, land art, earth art, arte povera).	Neoavantgárd irányzatok: informel (tasizmus, gesztusfestészet, kalligráfia), tudományos, technicista irányzatok (Op-art, kinetika, minimal-art, post-painterly abstraction, konceptuális mûvészet, land art, earth art, arte povera). Az új mûvészeti kifejezési formák és a társadalmi problémákra adott válaszok. A mûkereskedelem elutasítása, a mûvész közönség közvetlen kapcsolatának megteremtési igénye és az új mûfajok megjelenése közötti kapcsolat.
	A Pop art mozgalom mûvészeti törekvései és új kifejezési eszközei; combine painting, assemblage, environment. A Nouveau Realisme és a hiperrealizmus.	A Pop art mozgalom mûvészeti törekvései és új kifejezési eszközei; combine painting, assemblage, environment. A Nouveau Realisme, hiperrealizmus.
	Transzavantgarde és posztmodern mûvészeti irányzatok törekvései. A mûvészek által a társadalmi-gazdasági helyzetre adott válaszok. Az alkotók új kifejezési formái; akciómûvészet; happening, performance, fluxus, body art, process art, mail art, magánmitológia, Spurensicherung.	Transzavantgarde és posztmodern mûvészeti irányzatok törekvései. A mûvészek által a társadalmi-gazdasági helyzetre adott válaszok. Az alkotók új kifejezési formái; akciómûvészet; happening, performance, fluxus, body art, process art, mail art, magánmitológia, Spurensicherung.
		Mûvészeti csoportok és irányzatok Magyarországon a második világháború után. A neoavantgarde jelentkezése, a Zuglói kör és a gesztusfestészet, az Iparterv és a Szürenon csoport, a nyolcvanas évek transzavantgarde mozgalmának jelentõs képviselõi.

NÉPMÛVÉSZET

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A vizsga formája

Középszint: szóbeli.
Emelt szint: szóbeli.

Az érettségi vizsga követelményeit közép- és emelt szinten határozzuk meg. A két szint tematikája megegyezik, a tanulóknak általános érvényû és értékû tudásról kell számot adniuk.

A *közép szintû* vizsga a népi kultúra egyes témaköreirõl, azok történeti, társadalmi, gazdasági vonatkozásairól az általános mûveltséghez tartozó tájékozottságot és az irodalomban való tájékozódási képességet követel meg.

Emelt szinten a néprajz és népmûvészet témaköreinek elmélyültebb ismerete, a kultúra és ezen belül a népi kultúra jelenségeinek önálló értelmezése, a szakirodalomban való önálló tájékozódás és kutatás képessége a követelmény.

KOMPETENCIÁK

A tantárgy ismereteinek elsajátítása után az érettségizni kívánó tanuló legyen képes:
- a kultúra és a társadalom együttes mûködésének, a népmûvészet kulturális beágyazottságának és társadalmi környezetének összefüggésekben való megértésére;
- a nemzeti kultúra és a közösségi kultúra jelenségeinek, összefüggéseinek együttes értelmezésére;
- a népi kultúra jelenségeit, a tárgyat és megnyilatkozásait annak létrehozójával együtt korába és környezetébe beilleszteni, és azzal együtt értelmezni;
- a megértés igényével viszonyulni saját környezete és az eltérõ, távoli vagy idegen csoportok és kultúrák megnyilvánulásaihoz.

A tanuló ismerje
- a közösségek, a társadalmak és civilizációk kialakulásának és mûködésének fõbb vonalait, a munkák specializálódásának nagyobb állomásait;
- a kultúrák és társadalmak szerkezetének kapcsolatait;
- az egyén, a közösség és a kultúra viszonyát;
- a néprajz és népmûvészet jelenségeit, fogalmait, legfontosabb alkotásait;
- lakóhelye néprajzát és a táj jeles kutatóit;
- a további tájékozódás lehetséges útjait (néprajzi gyûjtemények, alapvetõ kézikönyvek) és azok használatát.

Összefoglalva: az érettségi vizsga során a tanulóknak számot kell adniuk arról, hogy rendelkeznek a kognitiv kompetenciák azon rendszerével, mely a szakterületen való eligazodást, a további önálló tájékozódást biztosítja, tehát a felsõ szintû tanulmányok alapfeltétele.

Témakör	Középszint	Emelt szint
A kultúra általános fogalmai és történetiségük 1.	A civilizációk kialakulásának lehetséges okai. A kultúra fogalma.	Az etnográfia, az etnológia, a folklór és a kulturális antropológia fogalma, területei.
A kultúra általános fogalmai és történetiségük 2.	A népmûvészet felfedezése, népi kultúra, nemzeti kultúra.	A népmûvészet felfedezése, népi kultúra, nemzeti kultúra és értelmezései a XIX–XX. században.
Világkép, folklór 1.	Jel és megszemélyesítés. Motívumok és szimbólumok a népmûvészetben (és a népköltészetben).	Jel és megszemélyesítés. Motívumok és szimbólumok a népmûvészetben (és a népköltészetben); a jelek és a nekik tulajdonított jelentések, azok történeti változásai.

Témakör	Középszint	Emelt szint
Világkép, folklór 2.	Naptári ünnepek, egyházi ünnepek, népszokások és a népszokások költészete.	Naptári ünnepek, egyházi ünnepek, népszokások és a népszokások; a vallás(ok) és a naprendszer periódusosságának kapcsolatai.
Világkép, folklór 3.	A népköltészet, a népzene és a néptánc mûfajai és összefüggéseik. Rítus és szórakozás.	A népköltészet, a népzene és a néptánc mûfajai és összefüggéseik. Rítus és szórakozás. Az epikus mûfajok (feltételezett) eredete; a zene és a szöveg kapcsolata a balladában és a lírában, a tánc dramatikus hagyományai. A zenészek specializálódása.
Világkép, folklór 4.	Az emberi élet fordulói és a hozzá fûzõdõ szokások.	Az emberi élet fordulói és a hozzá fûzõdõ szokások; az átmeneti rítusok fontossága.
Társadalom, gazdaság, mesterség 1.	Család, rokonság, munkaszervezet, munkarend.	Család, rokonság, munkaszervezet, munkarend, az életkorokhoz fûzõdõ szerepek.
Társadalom, gazdaság, mesterség 2.	A mezõgazdálkodás, a paraszti munkarend kialakulása, történeti változásai; elsõdleges (nemek szerinti) munkamegosztás.	A mezõgazdálkodás, a paraszti munkarend kialakulása, történeti változásai; elsõdleges (nemek szerinti) munkamegosztás; nyomásos gazdálkodás, másodlagos munkamegosztás, specializálódás. Új növények megjelenése.
Társadalom, gazdaság, mesterség 3.	A családokat összefogó közösségek rendje; a falu, a piac.	A családokat összefogó közösségek rendje; a falu, a piac. A központosított közigazgatás szerepe, adózás, szabványosítási kísérletek.
Társadalom, gazdaság, mesterség 4.	A falu hierarchiája. A parasztság rétegezettsége.	A falu hierarchiája. A parasztság és a nemesség rétegezettsége. A föld nélküliek, az értelmiségiek, az iparosok, a kereskedõk…
Társadalom, gazdaság, mesterség 5.	„Õsmesterségek”, „halász, vadász, madarász”, juhász, gulyás, kanász, csikós. Pásztormûvészet.	„Õsmesterségek”, „halász, vadász, madarász”, juhász, gulyás, kanász, csikós. Pásztormûvészet, technikái, tárgyai és funkciói.
Társadalom, gazdaság, mesterség 6.	Malmok, molnárok; a malom, mint fórum.	Malmok, molnárok; a malom, mint fórum. Kézi malom, száraz malom, vizimalom, szélmalom, gõzmalom, mint konkurencia.
Társadalom, gazdaság, mesterség 7.	Kovácsok, kovácsmûhelyek, a mûhely, mint fórum.	Kovácsok, kovácsmûhelyek, a mûhely, mint fórum. Patkoló kovács, szerszámkovács, cigány kovács, csontkovács.
Társadalom, gazdaság, mesterség 8.	Ácsok, asztalosok; a tetõszerkezet típusai, a bútorok fajtái, ácsszerkezet és asztalos szerkezet.	Ácsok, asztalosok; a tetõszerkezet típusai, a bútorok fajtái, ácsszerkezet és asztalos szerkezet. A fûrészmalmok és az asztalosbútorok tömeges elterjedése.
Társadalom, gazdaság, mesterség 9.	Bognárok, kerékgyártók. A híres magyar kocsigyártás.	Bognárok, kerékgyártók. A híres magyar kocsigyártás. A közlekedés és szállítás eszközeinek fejlõdése, és szerepük.
Társadalom, gazdaság, mesterség 10.	Ruhakészítés. Szabó, gubacsapó és szûrszabó; úri szabó, német-szabó, nõi szabó.	Ruhakészítés. Szabó, gubacsapó és szûrszabó; úri szabó, német-szabó, nõi szabó. Alapanyagok, szabásminták és a készáru kereskedelme.

Témakör	Középszint	Emelt szint
Társadalom, gazdaság, mesterség 11.	Bõrkikészítés, bõrfeldolgozás. Tímár, varga, csizmadia, szíjgyártó.	Bõrkikészítés, bõrfeldolgozás. Tímár, varga, csizmadia, szíjgyártó. Lábbeli, bõrruházat, lószerszám és más állatok szerszámai.
Társadalom, gazdaság, mesterség 12.	Kéreg, vesszõ, gyékény és faedények. Kosárfonó, gyékényes, teknõvájó, kádár és pintér.	Kéreg, vesszõ, gyékény és faedények. Kosárfonó, gyékényes, teknõvájó, kádár és pintér. A termékek felhasználásának ismertetése, pl. kenyérdagasztás, bortermelés.
Társadalom, gazdaság, mesterség 13.	Ezermesterek, barkácsolók. Céhek és kontárok.	Ezermesterek, barkácsolók. Céhek és kontárok. Házilag készített alkalmi eszközök; pl. szerszámnyelek, játékok. Árutermelés
Otthon, lakótér és tárgyi világa 1.	Nomadizálók lakóterei, kerek alaprajzú épületek, „gubba, hajma”. Használatuk, (férfi-nõi térfél, kultikus tér - munkatér), bútorzatuk.	Nomadizálók lakóterei, „gubba, hajma”. Kerek alaprajzú épületek. Továbbélésük; Halászkuny-hó, pásztorkunyhó. Használatuk, (férfi-nõi térfél, kultikus tér – munkatér), bútorzatuk.
Otthon, lakótér és tárgyi világa 2.	A kerek és a szögletes alaprajz történeti alapmintái, sátor és veremház. Építõanyagok.	A kerek és a szögletes alaprajz történeti alapmintái, sátor és veremház. Építõanyagok, meg-munkálási technikák. Ülõgödör.
Otthon, lakótér és tárgyi világa 3.	A ház fejlõdése, tüzelõberendezések és alaprajzi típusok.	A ház fejlõdése, tüzelõberendezések és alaprajzi típusok. A modulrendszer változása, a méretek és az építõtechnikák változásai.
Otthon, lakótér és tárgyi világa 4.	Tüzelõanyagok (rönkfa, nád, szalma, kukoricaszár, trágya) és tüzelõberendezések ökológiája.	Tüzelõanyagok (rönkfa, nád, szalma, kukoricaszár, trágya) és tüzelõberendezések ökológiája. Táji, területi típusok.
Otthon, lakótér és tárgyi Világa 5.	Füstelvezetés, nyitott fedélszék, kürtõk, kémények. Rúdra valók és bútorok.	Füstelvezetés, nyitott fedélszék, kürtõk, kémények. Táji, területi típusok. Rúdra valók és bútorok.
Otthon, lakótér és tárgyi világa 6.	A bútorok elhelyezésének rendje, diagonális és párhuzamos elrendezés.	A bútorok elhelyezésének rendje diagonális és párhuzamos elrendezés. Ácsolt és asztalosbútorok, megmunkálá-suk szerszámai, technológiájuk története. Házilag készített bútorok.
Otthon, lakótér és tárgyi világa 7.	Településtípusok, város és falu. Telekformák, gazdasági épületek.	Településtípusok, város és falu. Telekformák, gazdasági épületek. A falvak alaprajzi típusai.
Otthon, lakótér és tárgyi világa 8.	A falu életének és szerepének változása az ipari civilizáció korszakában. Polgári, kispolgári minták, panel.	A falu életének és szerepének változása az ipari civilizáció korszakában. Polgári, kispolgári minták, panel. A régi házak és technikák mai utóélete.
Népi kerámia 1.	Az agyagmûvesség története, kialakulásának gazdasági feltételei.	Az agyagmûvesség története, kialakulásának gazdasági feltételei. Az agyag alkalmassága, az égetés.

Témakör	Középszint	Emelt szint
Népi kerámia 2.	Agyaglelõhelyek Magyarországon, fazekasközpontok.	Agyaglelõhelyek Magyarországon, fazekasközpontok. Mázas, mázatlan cserép, oxidációs, redukciós égetés (fekete edény)
Népi kerámia 3.	A cserépedények típusai, terminológiája.	A cserépedények típusai, terminológiája. Égetõkemencék típusai, égetési módok.
Népi kerámia 4.	Kereskedelem, cserekereskedelem, piacozás. Kereslet és kínálat.	Kereskedelem, cserekereskedelem, piacozás. Kereslet és kínálat. Hétköznapi és ünnepi, férfi és nõi használatra készült tárgyak. Díszítések, feliratok.
Textilek 1.	A fonás, szövés õsi technikái.	A fonás, szövés õsi technikái. Nemez készítés. Fonott falazatok, kerítések, hálók.
Textilek 2.	A fonás, szövés alapanyagai (növényi és állati) és feldolgozásuk.	A fonás, szövés alapanyagai (növényi és állati) és feldolgozásuk. A fonalak típusai és színezésük.
Textilek 3.	A szövés termékei, használatuk.	A szövés termékei, használatuk. A hétköznapi és az ünnepi textilek, viseletek.
Textilek 4.	A viseletben megjelenõ táji etnikus hovatartozás, nem, kor, családi állapot, vagyoni helyzet.	A viseletben megjelenõ táji, etnikus hovatartozás, nem, kor, családi állapot, vagyoni helyzet. A szõttesek stílusjegyei. A hímzések és nagyobb táji típusaik.
Textilek 5.	A díszítettség történeti korszakai, a gyári áru színrelépése, a kivetkõzés.	A díszítettség történeti korszakai, a gyári áru színrelépése, a piaci megrendelések hatása. A kivetkõzés. Kékfestés, Csipke. Népi formák és motívumok továbbélési lehetõségei.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A népmûvészet tantárgy érettségi vizsgája minkét szinten szóbeli vizsga.

KÖZÉPSZINTÛ VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A vizsgára legalább 20 – legfeljebb 25 – tételt kell összeállítani, melyek tematikája a vizsgakövetelmény összes kategóriáját egyenletes arányban felosztva tartalmazza.

A tételek jellemzõi

A tétel egy kifejtendõ elméleti kérdés tartalmaz a középszint anyagából.

Értékelés

A szóbeli vizsgán elérhetõ maximális pontszám 50 pont.

Az értékelés szempontjai

– a vizsgázó milyen mértékben tudta önállóan kifejteni az adott tételt,
– a vizsgázó érzékeltetni tudta-e, hogy képes az adott területet logikusan, élményszerûen bemutatni,
– a vizsgázó felismerte-e az életmód és a tárgykultúra összefüggését.

A felkészülésre biztosított idõ: 30 perc.
A vizsga idõtartama: maximum 15 perc.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgára legalább 20 –legfeljebb 25- tételt kell összeállítani, melyek tematikája a vizsgakövetelmény összes kategóriáját egyenletes arányban felosztva tartalmazza.

A tételek jellemzõi

A tétel tartalmazzon
a) egy kifejtendõ elméleti kérdést az emelt szint anyagából,
b) egy néprajzi fogalom, definíció, mesterség vagy technika rövid magyarázatát.

A tétel egyes elemei más-más témakörbõl kerüljenek kiválasztásra.

Értékelés

A szóbeli vizsgán elérhetõ maximális pontszám 50 pont.
Az értékelés szempontjai:
– a vizsgázó milyen mértékben tudta önállóan kifejteni az adott tételt,
– a vizsgázó szakszerûen fejezte-e ki magát egy-egy fogalom meghatározásakor, egy-egy folyamat, mesterség, technika vagy tevékenység leírásakor, illetve tárgyak meghatározásakor,
– a vizsgázó logikusan, önálló gondolkodási képességet bizonyítva ismertette-e az adott területet, felismerte-e a társadalmi-gazdasági összefüggéseket.

A pontszám arányos elosztása:

a) a kifejtendõ elméleti kérdés maximális pontszáma 30 pont,
b) a definíció magyarázata maximálisan 10 pont,
c) a kutató, illetve szakirodalom ismertetése maximálisan 10 pont.

A felkészülésre biztosított idõ: 30 perc.
A vizsga idõtartama: max. 20 perc.